ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ....17
Α΄....17
Β΄....17
Γ΄....18
Δ΄....18
Ε΄....19
Στ΄....19
Ζ΄....20
Η΄....20
Θ΄....21
Ι΄....21
ΙΑ΄....21
ΙΒ΄....22
ΙΓ΄....22
ΙΔ΄....23
ΙΕ΄....23
Ιστ΄....24
ΙΖ΄....24
ΙΗ΄....25
ΙΘ ΄....26
Κ΄....26
ΚΑ΄....26
ΚΒ΄....27
ΚΓ΄....27
ΚΔ΄....28
ΚΕ΄....28
Κστ΄....28
ΚΖ΄....29
ΚΗ΄....29
ΚΘ΄....29
Λ΄....30
ΛΑ΄....30
ΛΒ΄....30
ΛΓ΄....31
ΛΔ΄....31
ΛΕ΄....32
Λστ΄....32
ΛΖ΄....32
ΛΗ΄....33
ΛΘ΄....33
Μ΄....33
ΜΑ΄....34
ΜΒ΄....34
ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ Σελ. (110)....35
Γενομένης, μεταξύ τοῦ κυρίου ἀββᾶ Μαξίμου, καί τῶν σύν αὐτῷ, καί τῶν ἀρχόντων ἐπί σεκρέτου....35
Α΄....35
Β΄....35
Γ΄....36
Δ΄....36
Ε΄....38
Στ΄....39

Ζ΄...39
Η΄...40
Θ΄...40
Ι ΄...40
ΙΑ΄...41
ΙΓ΄..42
ΙΔ ΄...42
ΙΕ ΄...42
ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ (132).......................................44
Περί τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ ἐξορίᾳ, ἤτοι ἐν Βιζύῃ· τά παρά τοῦ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, καί αὐτοῦ διαλεχθέντα.....45
Α΄...45
Β΄...45
Γ΄...46
Ε΄ 47
Στ΄..47
Ζ΄...47
Η΄...47
Θ΄...48
Ι΄..48
ΙΑ΄...48
ΙΒ΄..49
ΙΓ΄..49
ΙΔ 51
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ (Τόμ. Β'. Σελ. 180).............................52
Ἐκ τοῦ κατά Βήρωνος καί Ἥλικος τῶν αἱρετικῶν περί θεολογίας καί σαρκώσεως κατά στοιχεῖον, οὗ ἡ ἀρχή· "Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ ἀσιγήτῳ φωνῇ βοῶντα τά Σεραφίμ τόν Θεόν δοξάζουσιν."..52
ΙΖ΄..52
(181) Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου β΄..52
ΙΗ΄ 52
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου γ΄...53
ΙΘ΄..53
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ΄...54
Κ΄...54
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ε΄...54
ΚΑ΄...54
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου στ΄...54
ΚΒ΄...54
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ζ΄...55
ΚΓ΄...55
Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου η΄...55
ΚΔ΄...55
Ι Ε...56
Ιστ΄ 56
ΙΖ '..56
ΙΘ΄..57
Κ ΄ 57
ΚΑ'...58
ΚΒ΄...58
ΚΓ΄...59
ΚΔ΄...59

ΚΕ΄..59
Κστ΄..60
ΚΖ΄..61
ΚΗ΄..61
ΚΘ΄..61
Λ΄..62
ΛΑ΄..62
ΛΒ΄..63
ΛΓ΄..63
ΚΑΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ Σελ. 201 Τόμ. β'....................65
Ἀκολουθία α΄. Ἁγίου Μαξίμου. ΤΟΜΟΣ Β΄. Σελ. 206......................67
ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ α ΄..67
Σελ. 244 Τόμ. Β΄..76
Πρός Θαλάσσιον τόν ὁσιώτατον πρεσβύτερον καί ἡγούμενον Περί Διαφόρων ἀπόρων τῆς θείας Γραφῆς..76
Τῷ ὁσιωτάτῳ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, κυρίῳ Θαλασσίῳ πρεσβυτέρῳ καί ἡγουμένῳ, Μάξιμος ταπεινός μονάζων, χαίρειν.................................76
ΠΡΟΛΟΓΟΣ..83
Τῶν παρακειμένων τοῖς μετωπίοις σχολίων................................83
Ἐκ τῶν Φωτίου..85
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α ΄..86
Τά πάθη αὐτά καθ᾽ ἑαυτά κακά, ἤ παρά τήν χρῆσιν κακά; Λέγω δέ ἡδονήν καί λύπην, ἐπιθυμίαν καί φόβον, καί τά τούτοις ἑπόμενα......86
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄ . (272) Εἰ πάντα τά εἴδη τά συμπληροῦντα τό κόσμον, ἐν ταῖς ἑξ ἡμέραις ὁ Δημιουργός ἐποίησεν, τί μετά ταῦτα ὁ Πατήρ ἐργάζεται; Ἔφη γάρ ὁ Κύριος· " Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγώ ἐργάζομαι." Μή τι ἄρα τῶν ἅπαξ γεγονότων εἰδῶν συντήρησιν λέγει;..86
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ ΄..87
Τίς ἐστι κατά τό Εὐαγγέλιον ὁ ἐν πόλει τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος, ᾧ οἱ ὑπό Χριστοῦ πεμπόμενοι μαθηταί ἀπαντῶσι, καί κελεύονται ἀκολουθεῖν; Τίς τε ὁ οἰκοδεσπότης; πῶς τοῖς (καί διά τί παρά τοῖς) εὐαγγελισταῖς σιωπᾶται τό ὄνομα; καί τί τό ἀνώγεων τό μέγα καί ἐστρωμένον, ἐν ᾧ τό φρικτόν τοῦ θείου δείπνου τελεῖται μυστήριον;..87
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄..89
Πῶς τοις μαθηταῖς ἐνετείλατο ὁ Κύριος, μή κτήσασθαι δύο χιτῶνας, αὐτός πέντε κεκτημένος, κατά τόν ἅγιον εὐαγγελιστήν Ἰωάννην, ὡς ἐκ τῶν μερισαμένων αὐτά δῆλόν ἐστι· καί τίνα ταῦτα τά ἱμάτια;..89
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄..89
Τίς ἡ κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ κατά τήν ἀναγωγήν, καί τί τό ἐν λύπαις αὐτήν φαγεῖν· καί τί τό, μετά τό ἀνατεῖλαι ἀκάνθας καί τριβόλους, τόν χόρτον ἐσθίειν· καί τί τό τελευταῖον, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτοῦ τόν ἄρτον φαγεῖν; Καί μέν τοι οὐδέποτε ὤφθη ἄνθρωπος γῆν ἐσθίων, οὐδέ χόρτον· οὐδέ οἱ τόν ἄρτον ἐσθίοντες, κατά τήν ἀπόφασιν τῆς ἱστορίας, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ἐσθίουσιν..89
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ΄..90
Εἰ κατά τόν ἅγιον Ἰωάννην, " Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καί οὐ δύναται ἁμαρτάνειν·" ὁ δέ γεγεννημένος ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὗτος ἐκ

τοῦ Θεοῦ γεγέννηται· πῶς οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ διά τοῦ βαπτίσματος γεγεννημένοι ἡμεῖς δυνάμεθα ἁμαρτάνειν;..90

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ ΄..92

Τί ἐστίν, "Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μέν κατά ἄνθρωπον σαρκί, ζῶσι δέ κατά θεόν πνεύματι·" Πῶς οἱ νεκροί σαρκί κρίνονται;..92

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄..92

Ἐπειδή πάλιν λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης· " Ὁ Θεός φῶς ἐστι·" καί μετ᾽ ὀλίγα πάλιν· " Ἐάν ἐν τῷ φωτί περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί· " πῶς καί φῶς ὁ αὐτός λέγεται καί ἐν τῷ φωτί εἶναι, ὡς ἄλλος ἐν ἄλλῳ;..92

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄ 93

Τί λέγει πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωάννης· "Ἀδελφοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καί οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα;" Πῶς ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει· " Ἡμῖν δέ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός διά τοῦ Πνεύματος· τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ." Πῶς δέ καί τά τοιαῦτα φιλοσοφεῖ περί τοῦ, τί ἐσόμεθα;..93

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄..94

Εἰ ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, πῶς οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Ἐάν οὐκ ἔστιν ὑστέρημα, δῆλον ὅτι τετελείωται· πῶς οὖν ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται;..........................94

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄..96

Τίς ἡ ἀρχή τῶν μή τηρησάντων αὐτήν ἀγγέλων, καί τί τό οἰκητήριον ὅ ἀπέλιπον; καί τίνες οἱ ἀΐδιοι δεσμοί; καί τίς ὁ ζόφος, ὑφ᾽ ὅν τετήρηνται; καί τί ἐν τῇ κρίσει τῆς μεγάλης ἡμέρας πείσονται;.....96

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄..96

Τίς ὁ ἀπό τῆς σαρκός ἐσπιλωμένος χιτών....................................96

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ ΄..97

Τί ἐστι, "Τά γάρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται· ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης; "Τίνα τά ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, καί τίς ἡ ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης;..........97

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄ 98

Τί ἐστι, "Καί ἐσεβάσθησαν καί ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τόν Κτίσαντα;" Τί ἐστι σέβας, καί τί ἐστι λατρεία;..................................98

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄ 98

Τί ἐστι, "Τό γάρ ἄφθαρτόν σου Πνεῦμα ἐστιν ἐν πᾶσι· διό τούς παραπίπτοντας, κατά μικρόν ἐλέγχεις." Εἰ περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει, πῶς εἰς ἀσύνετον καρδίαν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδέ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεῳ ἁμαρτίαις; ἐσημειωσάμεθα (Fr. ἐσημειωσάμην) δέ τοῦτο, διά τό ἁπλῶς εἰπεῖν, " Ἐν πᾶσιν."...............98

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ΄ 99

Τίς ὁ χωνευτός μόσχος, καί διά τί μόσχον ἑνικός λέγει· τό δέ, "Οὗτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραήλ" πληθυντικῶς. Καί τί τό, λεπτυνθῆναι καί διασπαρῆναι ὑπό τό ὕδωρ· καί τίνα τά ἐνώτια, καί τά ἑξῆς κόσμια;. .99

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄ 100

Εἰ ὁ Θεός τόν Μωϋσῆν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, τίνι τῷ λόγῳ τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἀποκτεῖναι ἐζήτει, καί ἄν ἀπέκτεινεν, εἰ μή σπεύσασα ἡ γυνή τό παιδίον περιέτεμεν, καί δι᾽ ἑαυτῆς τήν τοῦ ἀγγέλου ὁρμήν ἔστησε; Καί εἰ ἀναγκαία ἦν ἡ περιτομή τοῦ παιδίου, διά τί πρό τοῦ αὐτόν τόν Θεόν ἀποστεῖλαι, μετά ἡμερότητος οὐκ ἐνετείλατο αὐτῷ περιτεμεῖν τό παιδίον; Διά τί δέ καί ὅτι πταῖσμα ἦν, ὁ ἀγαθός ἄγγελος τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτην διακονίαν ἀποστελλόμενον, ἡμέρως οὐκ ἐνουθέτησεν;....................100

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄ 102
Εἰ οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, κατά τόν Ἀπόστολον, πῶς πάλιν λέγει· " Ὅσοι ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε;"...102
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄ 102
Τί ἐστιν· " Ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καί ἀπολοῦνται· καί ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διά νόμου κριθήσονται;" Καί πῶς ὁ αὐτός λέγει πάλιν· " Ὅτε κρινεῖ ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων κατά τό Εὐαγγέλιόν μου, διά Ἰησοῦ Χριστοῦ; " Εἰ διά νόμου κριθήσονται, πῶς διά Ἰησοῦ Χριστοῦ;..102
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄ 103
Τίς ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραλόγως, ὅσον πρός τό φαινόμενον, ξηρανθεῖσα συκῆ; Τίς ἡ ἀκρασία τῆς πείνης, παρά καιρόν ἐπιζητούσης καρπόν; Καί τίς ἡ τοῦ ἀναισθήτου κατάρα;..103
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄ 104
Τί ἐστιν, "Ἀπεκδυσάμενος τάς ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας," καί τά ἑξῆς; Πῶς δέ καί ἦν αὐτάς ὅλως ἐνδυσάμενος, ἁμαρτίας χωρίς γεγενημένος;..104
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄ 106
Εἰ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις δείξει τόν πλοῦτο αὐτοῦ ὁ Θεός, πῶς εἰς ἡμᾶς τά τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν;.......................106
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄ 109
Εἰ Δαβίδ τοῦ κατά σάρκα μόνον Ἰσραήλ ἐβασίλευσεν· ὁ δέ κατά σάρκα Ἰσραήλ τήν τοῦ Χριστοῦ ἀπώσατο βασιλείαν, διό καί μετῆλθεν ἐπί τά ἔθνη· πῶς κατά τήν φωνήν τοῦ Ἀρχαγγέλου (325) σταθήσεται, τό· "Καί δώσει αὐτῷ ὁ Θεός τόν θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καί βασιλεύσει ἐπί τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς αἰῶνας;"..................................109
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄..111
Τί ἐστι τό ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Πέτρου κείμενον· " Διελθόντες πρώτην φυλακήν καί δευτέραν, ἤλθομεν (ἦλθον) ἐπί τήν πύλην τήν σιδηρᾶν;"..111
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ ΄..111
Τί ἐστι, "Θέλω ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντός ἀνδρός ἡ κεφαλή ὁ Χριστός ἐστι, κεφαλή δέ γυναικός ὁ ἀνήρ, κεφαλή δέ Χριστοῦ ὁ Θεός· καί πᾶς ἀνήρ προσευχόμενος ἤ προφητεύων κατά κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτοῦ· πᾶσα δέ γυνή προσευχομένη ἤ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτῆς· ἕν γάρ καίτό αὐτό ἐστι τῇ ἐξυρημένῃ;" Καί τί πάλιν ἐστί τό· "Διά τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνή ἐξουσίαν ἔχειν ἐπί τῆς κεφαλῆς διά τούς ἀγγέλους;"..111
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κστ΄..115
Εἰ ὁ βασιλεύς Βαβυλῶνος ἀλληγορεῖται εἰς τόν διάβολον, τίς ὁ λόγος ὅν διά [Gist. ᾧδιά] τοῦ, προφήτου Ἰερεμίου ἀπειλεῖ τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἐθνῶν, καί τῷ βασιλεῖ Ἰούδα· κλοιούς καί δεσμούς, καί λιμόν, καί θάνατον, καί μάχαιραν, καί αἰχμαλωσίαν, ἐάν μή αὐτῷ δουλεύσωσι; Τοῖς δέ ἑκουσίως δουλεύουσι, μετά ἀνέσεως εἶναι ἐπί τῆς γῆς αὐτῶν· καί ὅτι δοῦλον αὐτόν προσαγορεύει, λέγων· " Ἐγώ ἔδωκα πᾶσαν τήν γῆν (341) Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τῷ δούλῳ μου, καί τά θηρία τοῦ ἀγροῦ δέδωκα δουλεύειν αὐτῷ." Τίς οὖν ἐστιν ἡ τοῦ διαβόλου δουλεία, καί τίνα τά θηρία, καί τίνα τά ἕξ εἴδη τῆς ἀπειλῆς, καί τίνες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καί ὁ βασιλεύς Ἰούδα;....115
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄ 120
Τοῦ Κυρίου μετά τήν ἀνάστασιν φανερῶς ἐντειλαμένου μαθητεῦσαι πάντα τά ἔθνη, πῶς ἐδεῖτο ὁ Πέτρος ἐπί τοῦ Κορνηλίου

ἀποκαλύψεως διά τά ἔθνη; ἤ πῶς οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ἀκούσαντες ἀπόστολοι τά κατά τόν Κορνήλιον, διεκρίνοντος πρός τόν Πέτρον;. 120
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄ 123
Τό· "Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τάς γλώσσας," πρός τίνας ἔλεγεν ὁ Θεός;.. 123
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄.. 125
Τί ἐστι τό ἐν ταῖς Πράξεσι κείμενον· "Οἵτινες διά τοῦ Πνεύματος ἔλεγον τῷ Παύλῳ, μή ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα;" Διά τί παρήκουσε τοῦ Πνεύματος καί ἀνέβη;.. 125
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄.. 127
Τί ἐστι τό· "Δύνασθε τό ποτήριον, ὅ ἐγώ πίνω, ποεῖν, καί τό βάπτισμα, ὅ ἐγώ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;" Τίς ἡ διαφορά τοῦ ποτηρίου καί τοῦ βαπτίσματος;.. 127
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄.. 127
Εἰ οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς ὁ Θεός κατοικεῖ, πῶς κατῴκει ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων;.. 127
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΒ΄.. 128
Τί ἐστιν, "Εἰ ἀρά ψηλαφήσειεν, καί εὕροιεν Θεόν;" Πῶς τις ψηλαφῶν εὑρίσκει Θεόν;.. 128
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ ΄.. 129
Τί ἐστιν· " Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἄν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι καί βλήθητι εἰς τήν θάλασσαν, καί μή διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλά πιστεύσῃ ὅτι ἅ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὅ ἐάν εἴπῃ;" Τί ἐστι τό, "Καί μή διακριθῇ;".. 129
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄.. 130
Τί πάλιν ἐστί· "Διά τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ὅσα ἄν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καί ἔσται ὑμῖν;" Πῶς τις δύναται πιστεύειν, ὅτι πάντα λαμβάνει αἰτῶν, μόνου Θεοῦ εἰδότος εἰ συμφέρει τό αἰτούμενον, ἤ μή, Καί εἰ ἐξ ἀγνοίας ὅ οὐ συμφέρει αἰτεῖ, πῶς παρέχει; Καί εἰ οὐ παρέχει τό μή συμφερόντως ἐξ ἀγνοίας αἰτούμενον, πῶς πιστεύειν τις δύναται ἐπί παντί αἰτήματι ὅ τι λαμβάνει, καί ἔσται αὐτῷ;.. 130
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄.. 131
Ἐπειδή ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, καί οὐ μόνον σάρξ, ἀλλά καί αἷμα καί ὀστᾶ· καί κελευόμεθα ἐσθίειν μέν τήν σάρκα, πίνειν δέ τό αἷμα, μή συντρίβειν δέ τά ὀστᾶ, παρακαλῶ μαθεῖν, τίς ἡ τριμερής αὕτη τοῦ ἀνθρωπισθέντος Λόγου δύναμις;.. 131
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λστ΄.. 132
Τί ἐστι τῶν ἀλόγων ζώων σώματα καί αἵματα, δι᾽ ὧν λατρεύοντες οἱ Ἰσραηλῖται, τά μέν σώματα ἤσθιον, τά δέ αἵματα οὐκ ἔτι, πρός δέ τήν βάσιν κύκλῳ του θυσιαστηρίου προσέχεον;.. 132
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄ 133
Λέγει εἰς τάς Πράξεις περί τοῦ ἁγίου Παύλου· " Ὥστε καί ἐπί τούς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπό τοῦ χρωτός αὐτοῦ σουδάρια καί σημικίνθια, καί ἀπαλλάττεσθαι ἀπ᾽ αὐτῶν (384) τάς νόσους." Ἆρα γάρ διά τήν διακονίαν καί τούς ἀπίστους τουτί ἐγίνετο, ἤ ἁγιασθέντος τοῦ σώματος ταῦτα ἐκ τοῦ χρωτός αὐτοῦ ἐπετελεῖτο; Καί εἰ κατά τοῦτο, καί ἐπί τῆς ἐχίδνης οὐδέν ἔπαθεν, τίνι τῷ λόγῳ, τῷ μέν ἰῷ τοῦ θηρίου οὐχ ὑπέπεσε τό σῶμα τοῦ ἁγίου, τῷ δέ ξίφει ὑπέπεσε; τό δέ αὐτό ζητῶν καί ἐπί τοῦ σώματος τοῦ Ἐλισσαίου. Τίνα δέ τά σημικίνθιά εἰσιν;.. 133
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄ 135

Ἆρα γάρ ὡς ἔτυχεν οἱ Σαδδουκαῖοι τόν ἀριθμόν τῶν ἑπτά ἀδελφῶν εἶπον ἐπί τῆς μιᾶς γυναικός, ἤ ἔχει τινά λόγον βαθύτερον; Εἰ δέ ἔχει, τίνες ἐκεῖνοι, καί τίς αὕτη;...135
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ´ 136
Τίνες αἱ τρεῖς ἡμέραι, ἅς προσμένουσι τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ;...136
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ´ 137
Τί σημαίνει ὁ ἀριθμός τῶν ἕξ ὑδριῶν ἐν τῷ γάμῳ τῷ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας;...137
(404) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ´ 141
Τίς ὁ λόγος τῶν ε' ἀνδρῶν τῆς Σαμαρείτιδος, καί τοῦ ἕκτου καί μή ὄντος ἀνδρός;...141
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ´ 142
Πῶς ἡμεῖς μέν λεγόμεθα ποιῆσαι τήν ἁμαρτίαν καί εἰδέναι, ὁ δέ Κύριος γενέσθαι μέν ἁμαρτία λέγεται, μή γνῶναι δέ αὐτήν; Πῶς δέ καί τοῦ ποιῆσαι καί εἰδέναι αὐτήν οὐκ ἔστι βαρύτερον τό γενέσθαι καί μή γνῶναι; "Τόν γάρ μή γνόντα ἁμαρτίαν, φησίν, ὑπέρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν. "..142
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ´...144
Εἰ τό ξύλον τῆς ζωῆς σοφία λέγεται εἶναι παρά τῇ Γραφῇ, ἔργον δέ σοφίας τό διακρίνειν καί (412) γνῶναι τό γνωστόν τοῦ καλοῦ καί τοῦ πονηροῦ ξύλον, τί διαφέρει λοιπόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς;..................144
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ´...145
Πρός τίνα λέγει ὁ Θεός· "Ἰδού Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;" Εἰ μέν πρός τόν Υἱόν, καί πῶς συγκρίνεται Ἀδάμ Θεῷ, μή ὤν τῆς οὐσίας αὐτοῦ; Εἰ δέ πρός ἀγγέλους, πῶς τόν ἄγγελον πάλιν ἑαυτῷ συγκρίνει, ὡς πρός ἴσον κατά τήν οὐσίαν λέγων τό, " Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;"............145
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ´ 147
Τί σημαίνει τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καί ὁ βραχίων τοῦ ἀφαιρέματος, εἰς τιμήν Θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφιερούμενος; 147
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μστ´...147
Τίς ἡ διαφορά τοῦ ἐσόπτρου πρός τό αἴνιγμα;............................147
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ´...148
Τί ἐστι, " Φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, "καί τά ἑξῆς; Τίς ἡ ἔρημος, καί τίς ἐνταῦθα ἡ ὁδός Κυρίου, καί τίς ἡ ἑτοιμασία αὐτῆς; Τίνες τε αἱ τρίβοι αὐτοῦ, καί τί τό εὐθῦναι αὐτάς; Τίνες τε αἱ φάραγγες, καί τί σημαίνει τό " Πληρωθήσεται πᾶσα φάραγξ;" Τίνα τά ὄρη, καί οἱ βουνοί, καί τίς ἡ τούτων ταπείνωσις; Τίνα τά σκολιά, καί πῶς ἔσται εἰς εὐθεῖαν; Τίνες αἱ τραχεῖαι, καί πῶς ἔσονται εἰς ὁδούς λείας; Καί τί τό μετά ταῦτα πάντα, "Καί ὄψεται πᾶσα σάρξ τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ;" 148
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΚ´...153
Περί τοῦ Ὀζίου φησίν ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων, ὅτι " Ἐποίησε τό εὐθές ἐνώπιον Κυρίου, καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου, καί εὐώδωσεν ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος. Καί ᾠκοδόμησεν Ὀζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, καί ἐπί τήν πύλην τῆς γωνίας, καί ἐπί τήν γωνίαν [Sgxt. πύλην] τῆς φάραγγος, καί ἐπί τῶν γωνιῶν· καί κατίσχυσεν, καί ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καί ἐλατόμησεν λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη (433) πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλᾷ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοί ἐν τῇ ὀρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν." Τίνες οἱ πύργοι, καί τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας, καί τίς ἡ φάραγξ, καί ἡ γωνία αὐτῆς· καί τίνες πάλιν αἱ γωνίαι, τίνες τε οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πύργοι· καί

τίνες οἱ λελατομμένοι λάκκοι, τίνα τε τά κτήνη; καί τίς ἡ Σεφιλά καί ἡ πεδεινή, τίνες τε οἱ ἀμπελουργοί, καί τίς ἡ ὀρεινή καί ὁ Κάρμηλος; καί τί, " Ὅτι γεωργός ἦν;"..153
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄..158
Τί ἐστι πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ· "Καί εἶδεν Ἐζεκίας ὅτι ἥκει Σενναχειρίμ, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι, ἐν (Sgt. ἐπί) Ἱερουσαλήμ· καί ἐβουλεύσατο μετά πρεσβυτέρων αὐτοῦ καί δυνατῶν, ἐμφράξαι τά ὕδατα τῶν πηγῶν, ἅ ἦν ἔξω τῆς πόλεως· καί συνεπίσχυσαν αὐτῷ. Καί συνῆγε λαόν πολύν, καί ἐνέφραξε τά ὕδατα τῶν πηγῶν, καί τόν ποταμόν τόν διορίζοντα διά τῆς πόλεως;" Τί θέλει ταῦτα σημαίνειν κατά θεωρίαν;..158
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄ 165
Τί ἐστι πάλιν τό σημαινόμενον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, τό· "Καί προσηύξατο Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, καί Ἡσαΐας υἱός Ἀμώς ὁ προφήτης περί τούτων· καί ἐβόησαν εἰς τόν οὐρανόν. Καί ἀπέστειλε Κύριος ἄγγελον, καί ἐξέτριψε πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ βασιλέως Ἀσσούρ· καί ἀπέστρεψε μετ᾽ αἰσχύνης προσώπου εἰς τήν γῆν αὐτοῦ. "..165
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄ 170
"Καί πολλοί ἔφερον δῶρα τῷ Κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καί δόματα τῷ Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ Ἰούδα. Καί ὑπερήρθη κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν". Τί τά δῶρα, καί τί τά δόματα; καί τί τό ὑπεραρθῆναι κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν..170
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄ 175
" Καί οὐ κατά τό ἀνταπόδομα ὅ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας· ἀλλ᾽ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καί ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· καί ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπό τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καί οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου. " Τί τό ἀνταπόδομά ἐστι, καί τά ἑξῆς;................................175
(501) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄ 179
Πάλιν περί Ἐζεκίου φησί, "Καί ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ· καί δόξαν καί τιμήν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πᾶς Ἰούδα, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ." Τί ἐστι τό, " Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, " καί τά ἑξῆς;.....................................179
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄..182
Ἐν τῷ πρώτῳ Ἔσδρᾳ γέγραπται περί τοῦ Ζοροβάβελ· "Καί ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ Βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Παρά σοῦ ἡ νίκη, καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοῦ ἡ δόξα· καί ἐγώ σός οἰκέτης. Εὐλογητός εἶ, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν· καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων. " Τί σημαίνει, τό, " Ἄρας τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ," καί τά ἑξῆς;...182
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄ 193
" Οἱ δέ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραήλ ἀπό δωδεκαετοῦς, καί ἐπάνω, χωρίς παίδων καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα. Παῖδες τούτων καί παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτά. Ψάλται καί ψαλτῳδοί, ὀκτακόσιοι πεντήκοντα πέντε. Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε. Καί ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ. Ἡμίονοι ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε· ὑποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε·" Ποίησον ἀγάπην τοιούτων μεγάλων καί ὑψηλῶν περί τῆς ἕκτης αἰχμαλωσίας ἐπανόδου ὑπό τοῦ ἁγίου Πνεύματος διά τοῦ προφήτου εἰρημένων. Τίς ἡ τοσαύτη

ταπεινότης, καί ἀκαιρόγραφος ἐξήγησις, καί ἀναξιότης τοῦ Πνεύματος, καμήλων μνημονεῦσαι καί ἵππων καί ἡμιόνων καί ὄνων, καί ταῦτα μετ᾽ ἀκριβείας ἀριθμοῦ;..193
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ΄...209
Πάλιν γέγραπται ἐν τῷ δευτέρῳ Ἔσδρα, "Καί ἀκούσαντες οἱ ἐχθροί τῆς φυλῆς Ἰούδα καί Βενιαμίν, ἐληλύθασιν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνή τῶν σαλπίγγων, καί ἐπέγνωσαν, ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τόν ναόν τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραήλ. Καί προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ καί τῶ Ἰησοῦ καί τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γάρ ὑμῖν ἀκούομεν Κυρίου ὑμῶν, καί αὐτῷ ἐπιθύομεν, ἀφ᾽ ἡμερῶν Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσυρίων, ὅς μετήγαγεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. (577) Καί εἶπεν αὐτοῖς Ζαροβάβελ καί Ἰησοῦς καί οἱ ἡγούμενοι τῶν πατριῶν Ἰσραήλ· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ Θεῷ τοῦ Ἰσραήλ. " Τί ἄρα σημαίνει ταῦτα, καί μάλιστα ὁ φθόνος, δι᾽ ὅν οὐκ ἠθέλησαν συνοικοδομῆσαι αὐτοῖς τούς τῷ αὐτῶ θρησκεύοντας Θεῷ;..209
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄...214
Πολύ ἰσχύει δικαίου ἐνεργουμένη· τί ἐστι τό ἐνεργουμένη..........214
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄...215
" Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί λυπηθέντας ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] ἐν ποικίλοις πειραμοῖς." Πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς, δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται..215
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ΄...219
Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καί ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περί τῆς εἰς ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἤ πόσον καιρόν ἀδήλου τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ· μαρτυρούμενον [Fr. μαρτυρόμενον] τά εἰς Χριστόν παθήματα, καί τάς μετά ταῦτα δόξας· ἐάν αὐτοί οἱ μακάριοι προφῆται ἅπερ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχήθησαν, ἡμῖν ἐγγράφως κατέλιπον ἐκζητεῖν καί ἐρευνῆσαι· πῶς αὐτοί ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχούμενοι, καί τά ἀποκαλυπτόμενα αὐτοῖς συγγράφοντες, ποίαν ἐκζήτησιν καί ἐξερεύνησιν ἐξεζήτουν ἤ ἐξηρεύνων...219
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ΄ 226
" Ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καί ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μέν πρό καταβολῆς κόσμου· φανερωθέντος δέ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων δι᾽ ἡμᾶς" [ὑμᾶς]. Ὑπό τίνος προεγνωσμένον;...226
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ΄...229
" Ὅτι καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἀπό τοῦ (628) οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δέ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ; καί εἰ ὁ μέν δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός ποῦ φανεῖται; " Τί ἐστι τό, "Καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· " Καί τό, "Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται;"........229
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ΄...236
Τί ἐστιν ὅ λέγει Ζαχαρίας ὁ ἅγιος Προφήτης, "Καί ἦρα τούς ὀφθαλμούς μου, καί ἴδον· καί ἰδού δρέπανον πετόμενον, μῆκος πήχεων εἴκοσι, καί πλάτος πήχεων δέκα· καί εἶπε πρός με, Αὕτη ἐστίν ἡ ἀρά ἡ ἐκπορευομένη ἐπί πρόσωπον πάσης τῆς γῆς." Καί μετ᾽ ὀλίγα, "Καί ἐξοίσω αὐτό, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καί εἰσελεύσεται εἰς τόν οἶκον τοῦ κλέπτου, καί εἰς τόν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδῶς· καί καταλύσει αὐτόν, καί τά ξύλα αὐτοῦ, καί τούς λίθους αὐτοῦ." Τί τό δρέπανόν ἐστι, καί τό μέτρον τοῦτε μήκους καί τοῦ

πλάτους· καί διά τί πετόμενον; καί τίς ὁ κλέπτης καί ἐπίορκος, καί τίς ὁ τούτου οἶκος· τίνα τά ξύλα, καί τίνες οἱ λίθοι;..............................236
ΣΧΟΛΙΑ..242
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ΄..244
Ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ γέγραπται πάλιν· "Καί εἶπε πρός με· Τί σύ βλέπεις; Καί εἶπα· Ἑώρακα , καί ἰδού λυχνία χρυσῆ ὅλη, καί τό λαμπάδιον ἐπάνω αὐτῆς· καί ἑπτά λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καί ἑπτά ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς· καί δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. " Τίς ἡ λυχνία; καί διά τί χρυσῆ, καί τί τό λαμπάδιον τό ἐπάνω αὐτῆς; τίνες οἱ ἑπτά ἐπαρυστρίδες τῶν ἑπτά λύχνων; καί τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι; καί διά τί ἐξ δεξιῶν καί ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου;..........................244
ΣΧΟΛΙΑ..252
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ΄..254
Ποίαν ἔννοιαν ἔχει τό ῥητόν τό ἐν τῷ Ἰωνᾷ τῷ προφήτῃ περί τῆς Νινευή φάσκον· " Ἐν ᾗ κατοικοῦσιν πλείους ἤ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιάν αὐτῶν οὐδέ ἀριστεράν αὐτῶν, ἐπειδή ἀπό τοῦ γράμματος οὐχ εὑρίσκω μίαν παθραμυθίαν; Οὐ γάρ εἶπε Παῖδας, ἵνα περί νηπίων νομίσω, ἀλλ᾽ Ἄνδρας. Ποῖος δέ ἀνήρ ἔχων ἀβλαβεῖς τάς φρένας, ἀγνοεῖ δεξιάν αὐτοῦ ἤ ἀριστεράν αὐτοῦ; ἀλλ᾽ [Fr. ἤ ἀριστεράν· ἀλλ᾽] εἰπέ τίνες οἱ ἄνδρες, καί τίς ἡ δεξιά, καί τίς ἡ ἀριστερά, κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον................................254
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ΄...271
Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν γέγραπται· " Ὅτι ἐγένετο λιμός ἐν ταῖς ἡμέραις Δαβίδ τρία ἔτη· ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Καί ἐξεζήτησε Δαβίδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καί εἶπε Κύριος· Ἐπί Σαούλ, καί ἐπί τόν οἶκον αὐτοῦ ἡ ἀδικία· περί οὗ ἐθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, καί εἶπεν αὐτοῖς· Τί ποιήσω ὑμῖν, καί ἐν τίνι ἐξιλάσομαι, καί εὐλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καί εἶπον πρός τόν βασιλέα· Ὁ ἀνήρ, ὅς συνετέλεσεν ἡμᾶς, καί ἐλογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν αὐτόν, τοῦ μή ἑστάναι ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ. Δότε ἡμῖν ἑπτά ἄνδρας ἐξ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καί ἐξηλιάσομεν αὐτούς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καί ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἱούς Ῥεσφᾶς, θυγατρός Ἀϊᾶ παλλακῆς Σαούλ· καί τούς πέντε υἱούς Μερώβ θυγατρός Σαούλ, οὕς ἔτεκε τῷ Ἐσδριήλ, καί ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρί τῶν Γαβαωνιτῶν· καί ἐξηλίασαν αὐτούς ἐν ὄρει ἐναντίον Κυρίου, καί ἔπεσον ἐκεῖ οἱ ἑπτά ἐπιτοαυτό· καί ἐθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καί ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Ἀϊᾶ τό σάκκον, καί διέστρωσεν αὐτόν ἑαυτῇ ἐπί τήν πέτραν, ἕως ἔσταξαν ἐπ᾽ αὐτούς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Καί ἐποίησαν πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς. Καί ἐπήκουσεν ὁ Θεός τῇ γῇ μετά ταῦτα." Διατί τί μετά τόν θάνατον Σαούλ ὁ Δαβίδ ἀπητήθη δίκας, λιμοῦ κρατήσαντος τήν γῆν, ἕως ἔδωκε τούς ἐκ τοῦ σπέρματος Σαούλ ἑπτά ἄνδρας θανατωθῆναι τοῖς Γαβαωνίταις. Τίς ἡ τούτων δύναμις τῶν λόγων, καί πῶς πνευματικῶς αὐτούς θεωρήσομεν...271
ΠΕΥΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ..........291
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄..291
Τίνες ἀρεταί ψυχῆς, καί τίνες σώματος;...................................291
(788) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄...291
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον· " Ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δέ καί τῷ νοΐ. "..291
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄...292

Τί ἐστιν; " Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καί ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. "........292
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄........292
Τί ἐστι τό παρά τῷ Ἀποστόλῳ λεγόμενον. "Ἀνάθεμα εἶναι ἀπό Χριστοῦ ὑπέρ τῶν συγγενῶν μου."........292
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄........292
Κατά πόσους τρόπους ἐξαμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος........292
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ΄........292
Τί δηλοῖ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος λέγων; "Δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται. "........292
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄........293
Τί ἐστι τό ὑπό Ἐλισσαίου ἀναλαμβανόμενον· τῷ Ἠλιοῦ ῥηθέν· "Ποῦ ὁ Θεός Ἀφφοῦ;"........293
(792) ΕΡΩΤΗΣΙΣΙ Η΄ 293
Κατά πόσους τρόπους αἱ ἀλληγορίαι· καί τί ἐστι τροπολογία;....293
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄........293
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ψαλμῷ εἰρημένον; "Καθήμενος κατά τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις· καί κατά τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλον. "........293
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄........293
Ἐπειδή ἐν τῷ ἁγίῳ Διαδόχῳ ἐν τῶ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ γέγραπται, Κριθήσεσθαί τινας διά πυρός καί καθαίρεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, παρακαλῶ ἐκκαλυφθῆναι διά τῆς σαφηνείας τόν σκοπόν τοῦ Πατρός. 293
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄........294
Περί διαφόρων δικαιοσυνῶν........294
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄........294
Τίνος χάριν ἐπιτιμήσας ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, εἴρηκεν αὐτῶ, Σατανᾶ; 294
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄........294
Ἐπειδή Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι, φαίνεται τοῖς μή τό βάθος ἐπισταμένοις τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θεωρίας πανταχοῦ [R. πολλαχοῦ] ἀποκατάστασιν ὑπεμφαίνειν, παρακαλῶ ὅπερ ἐπίστασαι περί τούτου εἰπέ........294
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄........295
Τί δήποτε πολλῶν οὐσῶν βαρυτέρων ὕβρεων, ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, τόν λέγοντα τόν ἀδελφόν αὐτοῦ Μωρόν, τῆς γεέννης ὑπεύθυνον ὁρίζεται· τόν δέ λέγοντα Ῥακά, τῷ συνεδρίῳ ὑποκεῖσθαι λέγει........295
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄........295
Πῶς χρή νοεῖν τό ἐν τῷ συμβόλῳ λεγόμενον, " Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καί Μαρίας τῆς Παρθένου."........295
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΣτ΄........295
Τίνας σημαίνει ὁ Ἀπόστολος, λέγων, "Τούς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ;" πρός Ἐφεσίους γράφων........295
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄........296
Τί ἐστι κατά τόν Ἀπόστολον· Ὅτι " Σάρξ καί αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. "........296
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄........296
Τί ἐστι διάψαλμα;........296
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄........296
Τί δηλοῖ ἡ κατά τόν Λάμεχ ἱστορία........296
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄........296

Περί διαφόρων θελημάτων Θεοῦ..296
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄..297
Τί σημαίνει ὁ Ψαλμῳδός περί ἐχθρῶν λέγων; " Τῶν κύκλῳ ἐπιτιθεμένων;"...297
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄..297
Τί ἐστι τό; "Λάβετε ψαλμόν, καί δότε τύμπανον· ψαλτήριον τερπνόν μετά κιθάρας. "...297
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ΄..297
Τί ἐστι; "Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καί λῖνον τετυφωμένον οὐ σβέσει."...297
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄..297
Τί ἐστι τό· "Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τήν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην;"..297
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ΄..298
Πῶς ὀφείλομεν εὐσεβῶς νοῆσαι τό τοῦ Εὐαγγελίου; Ὅτι " Ὁ Πατήρ κρινεῖ οὐδένα· ἀλλά τήν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ." Καί πῶς ἐν ἄλλῳ τόπῳ λέγει; ὅτι "Ἐγώ κρινῶ οὐδένα· ἀλλ᾽ ὁ λόγος ὅν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν."...298
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΣτ΄...298
Τί ἐστιν ἡ τοῦ Πνεύματος βλασφημία· καί πῶς; "Πᾶν ἁμάρτημα ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· τοῖς δέ εἰς αὐτό βλασφημήσασιν, οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μ έλλοντι.".........298
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄..299
Τί δηλοῖ τό τῶν Παροιμιῶν αἴνιγμα, τό; "Ἐάν πεινᾶ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐάν διψᾶ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γάρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρός σωρεύσεις ἐπί τήν κεφαλήν αὐτοῦ."......................................299
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄..299
Τί σημαίνει τό ἐν τῷ ρα΄ ψαλμῷ εἰρημένον, " Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ."..299
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄..299
Τί ἐστιν, " Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι;"...............................299
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄ 300
Τί σημαίνει τό, "Ἐρωδιοῦ ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν;"................300
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄..300
Τί ἐστι τό, "Ἀποδιδούς ἁμαρτίας γονέων ἐπί τέκνα, ἕως τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς, τοῖς μισοῦσί με;"..300
ΕΡΩΤΗΣΙ ΛΒ΄..300
Πῶς ὀφείλει εὐσεβῶς νοηθῆναι ἡ ἐν τῇ Γραφῇ κειμένη τοῦ Θεοῦ μεταμέλεια...300
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄..301
Τί σημαίνει τό, "Ἐπί ταῖς τρισίν ἤ τέσσαρσιν ἀσεβείαις Τύρου οὐκ ἀποστραφήσομαι;"..301
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄..301
Διά τί οὐ δύναται λέγεσθαι Πατήρ Πνεύματος, ἤ Χριστός Πνεύματος καθάπερ ἐπί τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ λέγεται διαφόρως [ἀδιαφόρως] Πνεῦμα Θεοῦ, καί Πνεῦμα Χριστοῦ;...........................301
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄..301
Τί δηλοῖ τό ὑπό τοῦ Κυρίου λεγόμενον, τό, "Ἐάν ὁ ὀφθαλμός ἤ ἡ χείρ ἤ ὁ ποῦς σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτούς, καί βάλε ἀπό σοῦ;". 301
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΣτ΄...302
Τί δηλοῖ τό, "Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καί ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς."..302
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄..302

Τί ἐστι τό ἐν τῇ καθολικῇ Πέτρου γεγραμμένον, "Ἵνα κριθῶσι κατά ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δέ κατά Θεόν πνεύματι; "....302
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄....302
Τί σημαίνει Δαβίδ ψάλλων, καί τό πονηρόν πνεῦμα τοῦ Σαούλ ἀποκαταπαύων,....302
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄....302
Ἐπειδή ἡ Γραφή τρανῶς λέγει, ὅτι δέδωκε δεκάτας ὁ Ἀβραάμ τῷ Μελχισεδέκ· ἄλλως τε καί εἰ πάντα ἀπέδωκε, καθώς αὐτός λέγει, ὅτι ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος οὐκ ἔλαβε, πόθεν δέδωκε δεκάτας; Οὐδέ γάρ αὐτός ἴδιόν τι ἐπεφέρετο εἰς πόλεμεον ἔκπληκτος ἀπερχόμενος. 302
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄....303
Τίνος χάριν, οἱ μέν κατά νόμον ἱερεῖς γυναῖκας ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο· οἱ δέ κατά Χριστόν ἱερεῖς κωλύονται, ὅσον ἀπό τῆς συνηθείας;....303
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄. (820)....303
Τίνος χάριν ἐν τῇ προθέσει τοῦ τιμίου σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, τούς ἄρτους καί τά ποτήρια ἀνίσους προτιθεῖν ἔθος τῆς Ἐκκλησίᾳ;....303
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄....303
Τί σημαίνει τό Γαριζίν, καί τό Βάλ;....303
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄....303
Τί Χαυῶνες, Κανά, Γαλιλαία, Δωήκ καί Ἀερμών....303
ΕΡΩΤΗΣΣ ΜΕ΄....304
Τί ἐστι τό ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον, "Σχολάσατε, καί γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμί ὁ Θεός;"....304
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΣτ΄....304
Εἰς πρόσωπον τίνος λαμβάνεται ὁ Ἰεφθάε, καί ἡ τούτου θυγάτηρ; 304
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄. (824)....304
Πῶς νοήσομεν τό τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι "Μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς οὐκ ἐγήγερται· ὁ δέ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν;"....304
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ΄....304
Τί ἐστι, τό τῶν Παροιμιῶν, "Χειρί χεῖρας ἐμβαλών, οὐκ ἀθωωθήσεται;"....304
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄....305
Τί ἐστι τό, "Ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καί ἀναστήσεται;"....305
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄....305
Τί σημαίνει τό Εὐαγγέλιον, λέγον, "Νίψαι σου τό πρόσωπον, καί ἄλειψαί σου τήνκεφαλήν;"....305
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄....305
Τί ἐστι τό, "Συνέφερεν αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικός περιτεθῇ ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καί ῥιφῇ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἤ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν;"....305
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄....306
Εἰς τί λαμβάνεται ὁ Κάϊν, καί ὁ Ἄβελ;....306
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄....306
Τί ἐστι τό, "Μή μακαρίσῃς ἄνδρα πρό τελευτῆς αὐτοῦ;"....306
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄....306
Τί δηλοῖ τό, "Ἐάν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης [vulg. ἐν τῇ πόλει ταύτῃ], φεύγετε εἰς τήν ἄλλην;"....306
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄....307

Πῶς καί, "Ἡ ἐλεημοσύνη εἰς σταθμούς, κατά τόν ἅγιον Ἠσαΐαν;" Οὐδέ γάρ τι ἀγαθόν ἄκριτον, εἰ κἄν ἐν τοῖς τῷ ἀμπελῶνι ἔδοξεν.....307
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΣτ΄...307
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἔσδρα λεγόμενον, "Φοβέρισον αὐτούς ἐν νόμῳ Κυρίου;"...307
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄. (829)..307
Τί ἐστιν, "Ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν;"...307
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄...307
Τί ἐστι τό ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, ὅτι "Ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι καί ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι;"..307
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ΄...308
Τί ἐτυμολογεῖται γαστριμαργία;...308
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ΄..308
Τίς ἡ παραβολή τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μισθωθέντων ἐργατῶν εἰς τόν ἐμπελῶνα; καί τίς ἡ ἀνισότης;..308
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ΄...309
Τίνος χάριν μετά δέκα ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, τό Πνεῦμα κατῆλθεν..309
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ΄...309
Τί δηλοῖ, "Σπάνιον εἰσάγαγε τόν πόδα πρός τόν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθείς σου μισήσῃ σε;"..309
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ΄...309
Τί σημαίνει ἡ κατά τόν νόμον περί ἀγνοίας τοῦ φόνου νευροκοπουμένη ἐν τῇ φάραγγι δάμαλις;...309
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ΄...310
Τί σημαίνει ὁ παραλυτικός διά τῆς στέγης ὑπό τεσσάρων χαλώμενος, καί εἰ δυνατόν κατά τήν ἱστορίαν ἀποστεγασθῆναι τόν οἶκον;..310
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ΄...310
Τίνος χάριν καταγελωμένου Ἐλλισαίου τοῦ προφήτου ἐκ τῶν παίδων, ηὔξατο, καί ἐξῆλθον ἄρκοι, καί ἀνώρυξαν [ἀνέῤῥηξαν] μβ΄ παῖδας;..310
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΣτ΄...310
Πῶς ὀφείλομεν νοεῖν τήν περί συντελείας τοῦ Υἱοῦ ἄγνοιαν;.....310
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΖ΄...311
Τί σημαίνει τό μοναχικόν σχῆμα, καί πρό τούτου, τίς ἡ ἀπόκαρσις τῶν τριχῶν;...311
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΗ΄...312
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΘ΄...312
Εἰ ὅλως νεκροί ἐγείρονται, τί ὅλως, φησί, τά σώματα ἡμῶν οὐκ ἀνίστανται; Τί καί ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, εἰς ἀφθαρσίαν αὐτά μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν;...312
ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο΄...312
ΕΡΩΤΗΣΙ ΟΑ΄...312
Ἐπειδή κατά τινα τῶν ἀντιγράφων τοῦ Ἀποστόλου περιέχεται, ὅτι "Πάντες μέν κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " κατά τινα δέ, ὅτι "Πάντες μέν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " παρακαλῶ μαθεῖν, ποίαν χρή τῶν ἐκδόσεων ἐγκρῖναι· καί τί τά ἐκ τούτων δηλούμενα...312
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ΄...313

Τί δήποτε τοῦ λέγοντος τοῦ Λουκᾶ ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Παύλου, ὅτι "Ἔσπευδεν, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῶ ποιῆσαι τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Ἱεροσόλυμα," φαίνεται γονυκλισίας ποιήσας, ὅ τοῖς κανόσιν ἀπηγόρευται....................313
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ΄....................313
Τί ἐστιν, "Ὅστις ἐποικοδομεῖ ἐπί τόν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἤ ἄργυρον, ἤ λίθους τιμίους· ξύλα, χόρτον, καλάμην· τό πῦρ αὐτά δοκιμάσει. Εἴ τινος οὖν τό ἔργον μενεῖ ὅ ἐπῳκοδόμησε, μισθόν λήψεται· εἴ τινος δέ τό ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτός δέ σωθήσεται, οὕτως δέ, ὡς διά πυρός;"....................313
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ΄....................313
Τί ἐστιν ὅπερ ὁ Δαβίδ ψάλλει, λέγων, "Δός τό κράτος σου τῷ παιδί σου, καί σῶσον τόν υἱόν τῆς παιδίσκης σου;"....................313
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ΄....................314
Ἐπειδή ἐν ταῖς Βασιλείαις γέγραπται, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισε τόν Δαβίδ ἀριθμῆσαι τόν λαόν· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις τόν διάβολον λέγει· πῶς δειχθήσεται ἡ θεία Γραφή ἑαυτῇ συμφωνοῦσα;....................314
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΣτ΄....................314
Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, "Ὤφελον καί ἀποκόψονται;" 314
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ΄....................314
Τίνος χάριν Μωαβῖται καί Ἀμμανῖται ἀπαγορεύονται εἰσελθεῖν εἰς τόν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως τρίτης καί τετάρτης καί δεκάτης γενεᾶς· καί ἕως εἰς τόν αἰῶνα;....................314
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ΄....................315
Τί δήποτε ὁ μέν ἐν μέρει λεπρός, ἀκάθαρτός ἐστι παρά τῷ νόμῳ· ὁ δέ ὁλόλεπρος ὤν, καθαρός ἐστιν;....................315
ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ΄....................315
Τί δηλοῦσιν αἱ κατά τόν νόμον προαγόμεναι ε΄ θυσίαι, τό πρόβατον, ὁ βοῦς, ἡ αἴξ, ἡ τρυγών, ἡ περιστερά;....................315
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΘ΄ ΨΑΛΜΟΝ....................317
ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ. (872)....................323
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ....................323
ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ....................337
Κατά πεῦσιν καί ἀπόκρισιν (912)....................337
ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ (956)....................354
Ἀσκητικός λόγος· καί ἑτέρα πραγματεία ἐν υ΄ κεφαλαίοις....................354
ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ (960) ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ....................355
Πρώτη ἑκατοντάς τῶν περί ἀγάπης κεφαλίων....................355
Περί ἀγάπης ἑκατοντάς δευτέρα....................363
Περί ἀγάπης τρίτη ἑκατοντάς....................375
Περί ἀγάπης τετάρτη κεφαλαίων ἑκατοντάς....................385
ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ. (1073)....................394
Ἐκ τῶν Φωτίου. (1081)....................397
ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ ΄ (1084)....................397
Περί θεολογίας καί τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ....................397
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Α ΄....................397
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Β΄ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ....................410
ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ....................427
ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ....................428
Καί περί ἀρετῆς καί κακίας. (1177)....................428
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ....................428

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ...443
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ. (1260)...456
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ...472
ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ..489
ΠΡΟΣ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΝ (1393)..........................504
Ἐρωτήσαντα περί τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας· καί τοῦ, "Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ ἐπί τήν δεξιάν σιαγόνα· " καί τοῦ, "Μή μου ἅπτου, οὔπω γάρ ἀναβέβηκα πρός τόν Πατέρα. "..504
ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ. (1401)......................507
Ἐκ τῶν ξγ΄. ἀπόρων, Πρός τόν θειότατον βασιλέα τόν Ἀχριδήν.526

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ

Α΄.

(68) Καί πάντων μέν τῶν κατά Θεόν πολιτευσαμένων ὁ Βίος, λυσιτελής καί ὠφέλιμος· οἷα δή προτρέπων εἰς ἀρετήν, καί παραθήγων πρός τήν τοῦ καλοῦ μίμησιν· ὁ δέ γε τοῦ θείου Μαξίμου καί ὁμολογητοῦ, ὅσῳ μέγας καί τοῖς ὅλοις περιφανής, τοσούτῳ καί πρός ἀνδρείαν ἀλεῖψαι ἀνυσιμώτερος, καί ψυχήν ὠφελῆσαι πάντων διαφορώτατος. Ἀνήρ γάρ ἐκεῖνος οὐ μόνον βίον ἔχων ὑπερφυῆ, ἀλλά καί λόγον ἐπιτερπῆ, καί ἄθλησιν γενναίαν καί ἀπαράθετον· οὗ καί μόνη ἡ μνήμη, πολλήν μέν οἶδε φέρειν τήν ἡδονήν, πολύν δέ ταῖς φιλοθέοις ψυχαῖς τόν τῆς ἀρετῆς ἐνίησιν ἔρωτα.Ὅθεν καί ὁ παρών λόγος τά κατ᾽ ἐκεῖνον μέλλων εἰπεῖν, βούλεται μέν καί διά πολλοῦ ἔχει, τό τά καθ᾽ ἕκαστα τῶν αὐτῷ πεπραγμένων εἰς μέσον θεῖναι καί παραστήσασθαι· ὡς ἄν αὐτός τε ἡδίων τῇ τούτων γένηται μνήμῃ, καί τοῖς ἀκροωμένοις μεγάλην τήν χάριν κατάθηται· οὐκ ἔχει δ᾽ ὅπως ἤ πάντων ὁμοῦ τήν περίληψιν σχεῖν, ἤ καί ὧν ἔχει ἐν περιλήψει τόν ὀφειλόμενον ἐπί τούτοις ἔπαινον εἰπεῖν, τῷ κρείττω ἤ κατά λόγου δύναμιν καί τά ἐλάχιστα τῶν εἰργασμένων τῷ θαυμασίῳ τυγχάνειν. Οὐκοῦν ὡς μέν οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ οὐδ᾽ εὔπορον, τό τοῖς πᾶσιν ἐπεξιέναι, παρήσειν καί αὐτός εὐλόγως δοκῶ μοι· μηδέν πάντως ἐγκαλούμενος ἐπί τῷ παραλιπεῖν· ὅτι μηδ᾽ ἄλλος τέως τῶν πρό ἡμῶν, ὅσα γε αὐτοί σύνισμεν, εἰς ἅπαντα τά τοῦ ἀνδρός καθῆκεν αὐτόν, τῷ χαλεπήν δηλαδή καί δυσέφικτον ὁρᾶν τήν ἐγχείρησιν.Ὡς ἄν δέ λοιπόν μή φαινώμεθα παντελῶς τηλικαύτην ὑπόθεσιν παρατρέχοντες, καί ὅτι μή ἐξόν ἡμῖν τοῦ παντός ἐφικέσθαι καί τό πᾶν ἐλλιμπάνοιμεν, ὅπερ ἀσύμφορον οἶμαι, καί οὐδ᾽ ἔξω πίπτον αἰτίας· ἀναγκαῖον ἄρα ἐμοί τόν παρόντα λόγον εἰσενεγκεῖ, κἄν ἐλάχιστον οἶδα τοῦτον, κἄν παρά πολύ τῶν πραγμάτων λειπόμενον. Οὕτω γάρ ἄν καί τό τε εἰς ἡμᾶς ἧκον ἀποπληρώσοιμεν, καί ὑμῖν τό χρέος ἀφοσιώσοιμεν, τόν περί ἐκείνου λόγον, εἴπερ τι ἄλλο, ἀπαραιτήτως εἰσπράττουσιν. Εἰ δέ καί ἄλλα τινά τῶν τηνικαῦτα πραχθέντων ἐν τῷ μεταξύ διαμνημονεύσοι ὁ λόγος, ἀλλά τοῦτο οὐκ ἔξω πάντως τοῦ λόγου, οὔτε μή τοῦ εἰκότος· τῶν τότε καιρῶν πολλήν κεκινηκότων, ὡς ἴστε, τήν (69) κατά τῆς ἀληθείας ἐπήρειαν· ἀλλά γάρ ἄνωθεν, ὡς οἷον τε, τά κατά τόν ὅσιον τέως διηγητέον, δι᾽ ὅν καί τόν λόγον ἤδη ἐνεστησάμεθα.

Β΄.

Μαξίμῳ τοίνυν τῷ θείῳ καί ὁμολογητῇ πατρός μέν, ἡ πρώτη τῶν πόλεων καί μεγάλη Κωνσταντινούπολις· ἥν καί Νέαν ῾Ρώμην ὁ λόγος

οἶδε προσονομάζειν. Πατέρες δέ, εὐγενεῖς ἄνωθεν, καί τῇ κατά κόσμον περιφανείᾳ μή πολλῶν δεύτεροι· οἷς εὐσέβεια τό ἐξαίρετον, καί ἡ πρός τήν ἀρετήν νεῦσίς τε καί οἰκείωσις· ὡς ἄν ἔχοιεν ἐντεῦθεν μᾶλλον ἤ ἀπό τοῦ γένους τό λαμπρόν ἐπιφέρεσθαι. Οἵ δή καί εἰς φῶς τόν μακάριον τοῦτον προαγαγόντες, καί ἐν κομιδῇ νέῳ σώματι τῷ θείῳ λουτρῷ προαγαγόντες, ἵν' ἐκ βρέφους λάβοι τήν κάθαρσιν, οὐδέν εἴων τῶν ὅσα τοῖς νέοις πρός ἡδονήν, πράττειν, οὐδέ τοῖς νηπιώδεσι τούτοις καί παιδικοῖς τήν διάνοιαν ἀσχολεῖν· ὅπως μή ἄπλαστος φύσις καί ἁπαλή, πρός ἄνεσιν ἑλκυσθῇ καί ἠθῶν μαλακότητα· ἀλλά τοῖς στεῤῥοτέροις τε καί ἀνδρώδεσι διαπλάττοντες τόν γενναῖον, πολλήν αὐτῷ τήν πρός τά καλά ἐνετίθουν ῥοπήν, καί ὅλον αὐτόν συννεύειν πρός τήν ἀρετήν ἔπειθον. Ὅς καί αὐτός, καί φύσεως λαχών δεξιᾶς, καί ἀγωγῆς οὕτω τυχών, καί νέος μέν ὤν ἔτι, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τά τῆς ἀρετῆς προχαράγματα, οἷον σκιάς τινας καί γραμμάς οὐκ ἀμυδρῶς τό μέλλον εἰκονίζουσας· εἶχε δέ ἀκριβεστέρους τούς ταύτης τύπους καί χαρακτῆρας, τῆς ἡλικίας αὐτῷ προβαινούσης ἐπί τά πρόσω, καί πῆξιν τῆς διανοίας στάσιμον λαμβανούσης· ὅτε καί λόγος καί φρόνημα καί πάντα ὁμοῦ τά πρός τά κρείττω τούτῳ ἑώρα καί τελεώτερα.

Γ΄.

Ἐπεί δέ οὗτος καί ἐπί διδασκάλους ἐφοίτα, παιδείας, ὡς εἰκός, παντοίας ἐπιμελούμεος, τί χρή καί λέγειν, ὅσην ἐντός ὀλίγου χρόνου γνῶσιν ἑαυτῷ συνελέξατο; γραμματικήν μέν καί τήν ἄλλην ἐγκύκλιον παίδευσιν ἐξασκήσας ἐπιμελέστατα, ῥητορικῆς δέ καί τῆς ἐν τῷ λέγειν τέχνης ἥκων εἰς τό ἀκρότατον, φιλοσοφίας δέ οὕτω φιλοπόνως ἀκροασάμενος, ὡς μηδένα ἐγγύς αὐτοῦ ἀφεῖναι γενέσθαι καί κατά μικρόν. Σπουδῇ γάρ ἐναμίλλῳ τῇ εὐφυΐᾳ χρησάμενος, ἱκανῶς εἶχεν ἐν πᾶσι μαθήμασι καί περιττῶς· οἷς καί ἑκάστοις μέν συνεχρῆτο, οὐκ ὀλίγα ἔστιν ὅτε τούτῳ πρός τά βελτίω συναιρομένοις. Φιλοσοφίαν δέ καί τούς ἀπ' αὐτῆς λόγους, μειζόνως καί περιεῖπε καί περιέστεργε, καί τῶν ἄλλων ἁπάντων προέταττεν. Ἐπεί γάρ ᾔδει ταύτην καί γνῶσιν τῶν ὄντων καί ἐπιστήμην, καί περί θεωρίαν καταγινομένην καί πρᾶξιν, καί φύσεως πέρι καί κόσμου διεξιοῦσαν, καί πᾶν ἁπλῶς ἄλλον παραδιδοῦσαν· ταύτῃ καί τήν πλείω σπουδήν ἔνεμε, καί ἐν νῷ διά παντός ἔφερε· πλήν οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ' ἀλογίστως· ἀλλά τό μέν σοφιστικόν ταύτης, καί ὅσον ἀπάτης καί παραλογισμῶν ἔχεται, πόῤῥω θείς καί ἀποβαλόμενος, τό δέ περί λόγους καί δόγματα καί λογικάς ἄλλας (72) μεθόδους καί ἀποδείξεις ἐγκρίνας καί οἰκειωσάμενος. Τί γάρ αὐτῷ ψευδής πρότασις, καί πλοκή νόθων συλλογισμῶν, καί τοιοῦτον συμπέρασμα, καί οἷστισιν ἄλλοις ἡ ἀληθής σοφία καταχραίνεται; Ἐκείνῳ γάρ πολλοῦ δέον καί φάναι, ἤ τοιοῦτόν τι ἐμέλησε πώποτε, ἤ περί τι τῶν τοῖς ἄλλοις οὐ καλῶς πονουμένων ἀνεκτόν γέγονε καί μικρόν τήν διάνοιαν ἐπικλῖναι. Ἀμέλει καί διά θαύματος αὐτόν ἅπαντες ἐποιοῦντο οὕτω μέν γνώσεως, οὕτω δέ ἀρετῆς, ἔχοντα οὕτω δέ πλέον μετριοφροσύνης καί ταπεινώσεως· ὅν γε οὐδέν τῶν ὄντων ἐπῆρεν, οὐδέ μεῖζον φρονεῖν ἔπεισεν, οὐ γένους εὔκλεια, οὐ λόγων κατά πάντων ὑπεροχή, οὐκ ἀρετῆς ὕψος, οὐκ ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν· ἀλλ' οὕτως ἦν τῷ μετρίῳ προσκείμενος, ὡς μόνον τοῦτ' ἔχειν καί σεμνότητα βίου καί καύχημα, καί τούτῳ πλέον φρονεῖν, ἤ εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τις τήν ἐν ἀνθρώποις δόξαν αὐτῷ ἐχαρίζετο.

Δ΄.

Ἀλλά γάρ οὐκ ἦν οὕτω βιοῦντα λαθεῖν τόν θαυμάσιον, οὐδέ μή καί ἐς ἄλλους ἐκφανές τό κοινόν γενέσθαι ὄφελος· καίτοι πολλά ὁσημέραι ποιοῦντα, ὥστε τήν κενήν ἀποδρᾶναι δόξαν, καί τό μή ἁλῶναι ταῖς τοῦ βίου περιπετείαις· ὧν καί τό γενέσθαι ἐν χρῷ, μέγα πρός ἀρετήν ἐμπόδιον ᾤετο. Ἀλλ' εἰ καί αὐτός οὕτω καί ἐμελέτα καί ἔπραττεν, ὅμως γοῦν καί ἄκων ἁλίσκεται· πρός τά βασίλεια τοῦτον τοῦ τότε κρατοῦντος (Ἡράκλειος δ' οὗτος ἦν), εὐνοίᾳ τῇ πάσῃ μετακαλεσαμένου, καί ὑπογραφέα πρῶτον τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων καταστησαμένου· ᾧ καί, οἷα τηλικῷδε ἀνδρί, καί τοσούτου οἴκου, ἐν πᾶσί τε ἐχρῆτο τοῖς ἀνά χεῖρα, καί ὑπουργόν καί συλλήπτορα τῶν καλλίστων ἐκέκτητο. Ἦν γάρ οὗτος συνιδεῖν μέν τό δέον συνετώτατος, βουλήν δ' ὑποθέσθαι κομιδῇ δεξιώτατος, λόγον δέ σχεδιάσαι ἐπιεικῶς προχειρότατος· οὗ τῇ συνουσίᾳ καί βασιλεύς αὐτός καί οἱ περί τά βασίλεια σφόδρα τε ἥδοντα, καί διά παντός ἦσαν τόν ἄνδρα ἐκπεπληγμένοι.

Ε΄.

Ἀλλ' αὐτός μικρά ταῦτα πρός φιλοσοφίαν, καί δόξαν, καί χρήματα, καί τιμήν, καί ὅσα φιλοτιμίας ἧπται τῆς περιττῆς, ἡγησάμενος· ἄλλως τε καί τήν πίστιν τότε καινοτομουμένην ὁρῶν, τῷ πολλά τήν Ἐκκλησίαν τό τῶν Μονοθελητῶν διαλυμαίνεσθαι δόγμα, καταλείπει μέν ἅπαντα, ψυχῆς ὥσπερ κοίνωσιν τό τοῖς τοιούτους ἀνεστράφθαι οἰόμενος· πρός δέ τόν μονάδα βίον, ἅτε καί πάλαι τοῦ καθ' ἡσυχίαν βιῶναι ἐρῶν, σπουδῇ προσχωρεῖ, τῷ κατά τήν ἀντιπέραν ἠϊόνα φροντιστηρίῳ, ὅ τῆς Χρυσοπόλεως προσωνόμασται, τότε κατά φιλοσοφίαν ἀνθοῦντι, δούς ἑαυτόν· κἀκεῖ τρίχας τε κειράμενος, καί τό τρίχινον ἐνδυσάμενος ἔνδυμα· ὅσγε καί τό ἀπ' ἐκείνου τρύχων ἦν τό σῶμα διά παντός, οὐ νηστείᾳ μόνον καί τῇ ἄλλῃ χρώμενος ἤδη κακοπαθείᾳ, ἀλλά (73) καί στάσει παννύχῳ καί εὐχῇ προσανέχων ἐπιτεταμένῃ τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν τό ὄρθιον ἀναστηλῶν, καί τόν νοῦν ἀποσπῶν τῆς ὕλης, καί τοῦ δεσμοῦ λύων καί πρό τῆς διαλύσεως. Ὁ γάρ καί πρό τοῦ ἀκριβεστέρου βίου ἀγῶσιν ἑαυτόν συνεθίζων καί πόνοις, καί τήν κατά φιλοσοφίαν μετιών ἀγωγήν, σχολῇ γ' ἄν οὗτος μετά τό εἰς αὐτούς ὑπεισδῦναι ἄλλο τι ἤ εἵλετο ἤ κατέπραξεν. Ἀμέλει καί πολλούς ἔχων τούς συνασκουμένους, πάντας τε ὑπερέβαλε, καί δή καί τό κατά πάντων πρεσβεῖον θαυμασίως ἀνῄρητο· οἵ γε καί τοσοῦτον τῆς τοῦδε ἡττήθησαν ἀρετῆς, ὡς καί κοινῇ διαπρεσβεύσασθαι πρός αὐτόν, προστῆναι τούτων ἐκλιπαροῦντες, καί ἡγεμονίαν τήν κατ' ἐκείνους ἀναδεδέχθαι· ἦσαν γάρ πρό μικροῦ τόν ἑαυτῶν καθηγεμόνα ἀποβαλόμενοι. Ἀλλ' αὐτός τήν ἀρχήν ὥσπερ τι βάρους ἐφόλκιον διωθούμενος, ἀνένδοτος ἦν περί τήν αἴτησιν καί ἰσχυρογνώμων· μήτε λόγοις αὐτῶν εἴκων, μήθ' ἱκεσίαις ὑπενδιδούς. Ὡς δέ ἑώρα μᾶλλον ἐπικειμένους, καί τι καί βίας προστιθέντας, πείθεται μόλις, καί καταδέχεται τήν ἐπιστασίαν· οὐκ ἀρχήν μᾶλλον ἤ λειτουργίαν νομίσας ὑπεύθυνον.

Στ΄.

Ἔνθεν τοι καί ἔμφροντις γίνεται μᾶλλον, καί τό πᾶν μεμεριμνημένος· οὐ τό καθ' ἑαυτόν μόνον σκοπῶν, οὐδ' ὅπως ἄν αὐτόν ἄριστα διαβιῴη· ἀλλ' ὅπως ἄν εἴη τοῖς ἀρχομένοις λυσιτελῶς τόν βίον ἰθύνειν, καί ἀγωγῆς ἐπειλῆφθαι τῆς κρείττονος. Ἑώρα γάρ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτούς τήν ἀρετήν μετιοῦσιν, ἐξέσται πάντως κατά τό δοκοῦν, τά μείζω ἤ ἐλάττω τῶν πραττομένων αἱρεῖσθαι· οἷς καί συγγνοίη ἄν τις, μή τά μεγάλα πράττουσι. Τῷ δ' ἄγειν ψυχάς ἐγκεχειρισμένῳ, καί μικρόν

καθυφιέντι τῆς ἀκριβείας, κίνδυνος ἔσται οὐχ ὁ τυχών, αὐτῷ τε καί τοῖς ἀρχομένοις· ὅν οὐχ ὅπως ἄριστον εἶναι δεῖ μόνον, ἀλλά καί τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιδιδόναι ἀεί· εἴπερ μέλλοι τῷ καθ’ ἑαυτόν ὑποδείγματι και τούς ὑπό χεῖρα προσάξειν ἐπί τό βέλτιον, ὡς πρός τό ἀρχέτυπον τόν ἐκείνου βίον ὁρῶντας, κἀντεῦθεν ἤ πρός ἀρετήν, ἤ τό ἐναντίον, πρός κακίαν ἐναγομένους. Ταῦτα ὁ θεῖος Μάξιμος ἐννοῶν, συνετήκετο τήν ψυχήν· τό λεῖπον προσεδαπάνα τῶν σαρκῶν· ταῖς φροντίσι τῶν φοιτητῶν συνείχετο. Διά ταῦτα βελτίω τούτοις ὑποτιθείς, καί νῦν μέν, ἠπιωτέρῳ τῷ λόγῳ, νῦν δέ, τραχυτέρῳ χρώμενος τούτῳ· καί ἄρτι μέν, ὁμαλῶς καί ἀδήκτως ἐπαφιέμενος τήν διδασκαλίαν· ἄρτι δ’ αὐστηράν καί ἀνήδυτον ταύτην προφέρων, ὡς ἕκαστον ἑώρα ἤ ἕξεως ἤ καί φύσεως ἔχοντα. Καί αὐτός μέν οὕτω καί διέκειτο πρός τούς ἀρχομένους, καί τοιαύτῃ διαθέσει τήν τούτων μετῄει ἐπιστασίαν.

Ζ΄.

Ἐπεί δ’ ἑώρα, ὡς ἀνωτέρω ἔφαμεν, τήν τῶν Μονοθελητῶν τηνικαῦτα αἵρεσιν εἰς τέλειον μᾶλλον (76) ἐκτεινομένην, καί δεινῶς καθ’ ἡμέραν ὑπό τῶν τῆς ἀσεβείας προστατῶν αὐξανομένην· ἔστενε μέν καί πένθει βαρυτάτῳ συνείχετο, οἰκτιζόμενος μάλιστα καί τούς τά παράνομα δρῶντας· οὐκ εἶχε δ’ ὅ τι καί πράξοιεν ἑαυτῷ, οὕτω τοῦ κακοῦ εἰς ἄμετρον ἐκχυθέντος, καί Ἑῴαν μικροῦ πᾶσαν καταλαβόντος καί Ἑσπέριον. Ὅθεν καί ἐν τοσούτοις δεινοῖς, τοῦθ’ εὑρίσκει μόνον ἑαυτῷ τό λυσιτελοῦν, καί τοῖς πράγμασιν. Ἐπεί γάρ ἐγίνωσκε τήν πρεσβυτέραν ῾Ρώμην τοῦ τοιούτου καθαρεύουσαν μύσους, καί ὅσον ἐν Ἀφρικῇ, καί ὅσον ἐν ἄλλοις τόποις καί νήσοις ἐκείναις ταῖς πέριξ· λιπών τά ἐνταῦθα, ἐκεῖσε ἐπιφοιτᾷ, συνηγορίαν δώσων τῷ λόγῳ, καί τοῖς ἐκεῖ συνεπόμενος ὀρθοδόξοις· οὐκ ἀμογητί μέν, οὐδ’ ἄνευ καμάτου καί ταλαιπωρίας, τήν τοσαύτην ἠνυκώς ὁδόν· πάντα δ’ ὅμως ἐλάττω τῆς καλῆς προθυμίας τιθέμενος· συμβούλοις τάχα καί τοῖς κατ’ αὐτόν μονάζουσι χρησάμενος τῆς ἀφίξεως· ὧν εἰ καί τήν διάζευξιν βαρεῖαν καί οὐδέ φορητήν εἶχεν, ἀλλ’ οὐκ εἶχεν ἄλλο τι παρά τά βεβουλευμένα δρᾶσαι, τοῦ καιροῦ στενοχωροῦντος αὐτόν, καί τήν ἀναχώρησιν ἐπιτρέποντος. Ἀλλά γάρ ὁ λόγος προεκδραμών, παρῆκε τά ἐν τῷ μέσῳ εἰπεῖν, καί ὅθεν τήν ἀρχήν ἔσχεν ἡ πονηρά αὕτη δόξα καί ἀποτρόπαιος, οὕτω τήν Ἐκκλησίαν ταράξασα, καί πολλούς εἰς τόν ὅμοιον ὑποσύρασα ὄλισθον. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον μικρά περί ταύτης διαλαβεῖν· εἶθ’ οὕτως προσθεῖναι τῷ λόγῳ καί ὅσα ἑξῆς τῆς ὑποθέσεως.

Η΄.

Ἡρακλείου τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων ἐπειλημμένου, καί Σεργίου τόν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέποντος θρόνον· πρῶτα μέν αὐτός Ἡράκλειος καί ὅσον περί τά βασίλεια καί ὅσον ἐν τέλει καί ἀξιώματι, τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει συναινοῦντες ἐτύγχανον· φύσεις διττάς καί ἐνεργείας τάς αὐτάς καί θελήματα, ἐπί τῷ θεϊκῷ τε καί ἀνθρωπίνῳ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ, καί ὁμολογοῦντες καί κηρύττοντες. Ἀλλά τούτου, φεῦ! μετά πολλά κατά τῶν ἐχθρῶν τρόπαια, καί τήν κατά Περσῶν ἐκείνην περιφανῆ ἀριστείαν, τοῦ ὀρθοῦ μεταβαλομένου δόγματος, συμμεταβάλλεσθαι καί τά τῶν Ἐκκλησιῶν ἤρξατο· οὐκ ὀλίγης καί τοῦ λαοῦ μοίρας πρός τό ἐναντίον μετατραπείσης. Αἴτιος δέ τῷ βασιλεῖ μεταβολῆς, Ἀθανάσιος ἐκεῖνος, ὁ τῶν Ἰακωβιτῶν οὕτω καλούμενος πατριάρχης· ἀνήρ γόης, καί συγχέαι ἀλήθειαν πάντων δεινότατος. Οὗτος γάρ ἐν Ἱεραπόλει τῆς Συρίας τῷ Ἡρακλείῳ διατρίβοντι προσιών, καί ὑπούλως τοῦτον καί κακοήθως ὑπελθών, πρός καί ὑποσχέσεσι δελεάσας,

ὡς καί τήν ἐν Χαλκηδόνι δέξαιτο σύνοδον, ἤ τάς δύο φύσεις καθ’ ὑπόστασιν ἡνωμένας ἐπρέσβευεν (εἶχε γάρ πόθος Ἡράκλειον, ὡς ἐδείκνυ τά πράγματα, αὐτόν τε Ἀθανάσιον, ᾧ καί τόν τῆς Ἀντιοχείας ὑπισχνεῖτο δώσειν θρόνον, καί τούς ἄλλους δήπου ὅσους ἑώρα μή συμφρονοῦντας, πρός ἐκείνην συνάψαι τήν σύνοδον· κἄν εὐηθείᾳ καί γνώμης κουφότητι, πρός τῷ μηδένα ἑλκύσαι, καί ἑαυτῷ τήν κακοδοξίαν προσέτριψε). Τοῦτον γοῦν, ὡς εἴρηται, ποικίλως ὁ (77) Ἀθανάσιος ὑποποιησάμενος, ἐπιδοιάζοντά πως περί τάς διττάς ἐνεργείας καί τά θελήματα τῶν δύο φύσεων ἐγκατέστησε· παρ’ ὅ δή καί πείθει καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀναθέσθαι τά δεδογμένα· ἀλλά μήν καί Κῦρον ἐκεῖνον τόν Φάσιδος, πρός ἑαυτόν ἤδη μετακαλέσασθαι πειθέσθαι τέ φησι κἀκεῖνον, πῶς ἄρα χρή περί τούτου δοξάζειν· καί ὅπερ τούτοις εἴη δοκοῦν, τοῦτ’ εἶναι καί αὐτῷ συνδοκοῦν. Ἤδει γάρ ὁ δύστροπος, ἑκατέρους τῇ μιᾷ ἐνεργείᾳ, καί τῷ ἑνί στοιχοῦντας θελήματι. Ὡς δ’ Ἡράκλειος τόν μέν πρός ἑαυτόν μετάκλητον ἐποιήσατο, τόν Κῦρον, τῷ δέ πατριάρχῃ γράμμασι περί τῶν δεδογμένων ἐσήμανεν, εὗρε δ’ ἀμφοτέρους τό μονοθέλητον ἐπίσης περιθάλποντας δόγμα, συναινοῦντάς τε αὖ κἀκείνῳ τά ἴσα φρονεῖν ἀπεπιδοιάστως· τότε δή ὅλος τῆς ἐναντίας γίνεται μοίρας, καί τοῦ ἀθελήτου μᾶλλον εἰπεῖν, ἤ μονοθελήτου, θελήματος.

Θ΄.

Καί δή κατά τάχος καί τῷ προέδρῳ τῆς Ῥώμης ἀνατίθησι τά δογματισθέντα· ὥσπερ ἀδικεῖν νομίζων, εἰ μή καί τούς ἁπανταχοῦ γῆς, τῆς οἰκείας ἀναπλήσειε ζύμης, καί τῆς λοιμώδους μεταδοίη αἱρέσεως. Ἀλλ’ ὁ θεῖος οὗτος ἀνήρ, ἀπάτην νομίσας τά παρ’ ἐκείνου σαφῆ· καί τῆς φαύλης προσοχθίσας κακοδοξίας, οὐ μόνον ἀντιγράφοις καί δυναταῖς ἀντιῤῥήσεσι διελέγχει καί ἀνατρέπει τά προτεινόμενα· ἀλλά καί ἀναθέματι περιβάλλει τούς ἐκεῖνα κρατοῦντας καί περιέποντας. Ἀλλ’ οὐδέν Ἡράκλειον ὤνησεν, ἅτε μή ἐπιπόλαιον, ἀλλά κατά βάθος τήν κακίαν εἰσδεδεγμένον· ὅς σπεύδει μετά μικρόν, καί τήν Ἀλεξάνδρειαν τούτου δή τοῦ μύσους ἐμπλῆσαι, Κῦρον τόν σύμφρονα στείλας ταύτῃ ἐπίσκοπον, ὡς ἄν εἴη καί αὐτή Ἀλεξάνδρεια συμφρονοῦσα τά ἴσα καί διολυμένη. Ἀμέλει καί Κῦρος Θεοδώρῳ τῷ τῆς Φαράν ἐπισκόπῳ πρός λόγους ἐλθών, σφόδρα αὐτῷ τοῖς Μονοθελήταις συνομαρτοῦντι, ποιεῖται ἤδη σύν τούτῳ τήν οὕτω καλουμένην ὑδροβαφῆ ἕνωσιν· οἶμαι δέ τοῦτο σημαίνειν, τήν ἐξίτηλον καί ὑδαρώδη βαφήν, καί οἷον πεφυρμένην καί ἀδιάγνωστον, καί μηδ’ ὁποτέραν τῶν χροιῶν καθαρῶς διασώζουσαν· ἵν’ ἐξῇ πάντως καί τούτοις, ὁπότερως ἄν βούλοιντο, φύρειν καί συγχεῖν καί ἀνακιρνᾶν τήν δογματιζομένην ἐνέργειαν· καί μήθ’ ἁπλῆν ταύτην, μήτε διπλῆν, μήτ’ οὐδετέραν, ὅ καί ἀληθές εἰπεῖν, οἵαν τε οὖσαν ἤ νοεῖσθαι ἤ ὀνομάζεσθαι.

Ι΄.

Ἀλλ’ οὗτοι μέν, ὡς αὐτοί γε ἔδοξαν καί τούς ἠπατημένους ἔπεισαν, τήν μίαν ἐνέργειαν καί τό ἕν φυσικόν ἐπικυρώσαντες θέλημα, λαβήν καί τοῖς Ἰακωβίταις καί τοῖς ἀπό Θεοδοσίου δεδώκασι, τῆς ἡμετέρας καταυχᾶσθαι πίστεως, καί ἐν γέλωτι καί τωθασμῷ τήν ἐν Χαλκηδόνι τίθεσθαι σύνοδον· οἵ καί κακούργῳ προὔφερον γνώμῃ, ὡς καί αὐτή Χαλκηδών (80) τοῖς ἑαυτῶν ὤφθη συνεπομένη, καί τῆς μιᾶς ἐξεχομένη φύσεως· καί τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καί τήν μίαν πρεσβεύει ἐνέργειαν· ὅπερ οὐκ ἄν ἄλλως, ὥς φασι, κατεπράξατο, εἰ μή τόν ἀληθῆ λόγον ἐδυσωπήθη, καί τήν κατάληψιν ἔσχειν ἐντελεστέραν.

ΙΑ΄.

Ἐπεί δέ τό κατ’ ἐκεῖνο καιροῦ, Σωφρόνιος τόν ἐν Ἱεροσολύμοις θρόνον ἐνεχειρίσθη, ἀνήρ εὐσεβείᾳ διαλάμπων καί ἀρετῇ· συναθροίζονται περί τοῦτον ὅσον ἀρχιερατικόν καί ὀρθόδοξον, διαβάλλον μέν σύν αὐτῷ καί ἀναθέματι περιβάλλον τούς μίαν ἐπί τοῦ Χριστοῦ φυσικήν ἐνέργειαν καί ἕν δοξάζοντας θέλημα· εὐφημοῦν δέ καί ἀνακηρύττον τούς πρός ταῖς δύο φύσεσι καί τάς διττάς ἐνεργείας μετά τῶν ἴσων θελημάτων ὁμολογοῦντας καί περιέποντας. Βουλόμενος ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ καί μειζόνως διατρανῶσαι τά ἐκτεθέντα, δηλοῖ ἀνά μέρος περί αὐτῶν καί Ἰωάννῃ τῷ ῾Ρώμης (οὕτω γάρ ἐκαλεῖτο ἐκεῖνος), καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλά μήν καί Κύρῳ τῷ Ἀλεξανδρείας· τούς μέν, κακίζων καί πολλά φαυλίζων τοῦ δόγματος· τόν δ’, ὡς εἰκός, ἐπαινῶν, τόν Ἰωάννην, καί μυρίοις καταστέφων τοῖς ἐγκωμίοις.

ΙΒ΄.

Ἅ δή ὁ βασιλεύς ἐνωτισθείς Ἡράκλειος, εἰς δέος ἐμπίπτει καί ἀγωνίαν· ποικιλλόμενος πρός ἑαυτόν καί μετατρεπόμεος, καί οὐκ ἔχων πρός ὅ ἄρα τό καινοτομηθέν διαμείψαιτο δόγμα· τό ὑπόγυον τάχα τῆς μεταβολῆς αἰσχυνόμενος, καί τήν ἀθρόαν πρός τά ἐνάντια μετάθεσιν. Ἀμέλει καί ἀπορῥήγνυται ἀμφοτέρων, τάς τε δύο φημί καί τήν μίαν πρεσβευόντων ἐνέργειαν· τοῦτο καί τοῦ στυγητοῦ πρός ἐκεῖνον ὑποθεμένου Σεργίου, οἷα εὔκολον εἰδότος περί ἅπαντα καί εὐάγωγον· ἄλλως τε καί ὀῤῥωδήσαντος μή τέλεον ἴδοι τοῦτον τῆς αὐτῶν ἀποσπώμενον συμμορίας, καί διά τοῦτο συγχωρήσαντος τρόπῳ σκαιοτέρῳ πρᾶξαι τόν βασιλέα τά κατά βούλησιν. Ἔνθεν τοι καί ὡς ἑρμαίῳ τῷ γενομένῳ ἡδόμενος Ἡράκλειος, καί ἐγγράφοις τύποις καί τῷ λεγομένῳ ἰδίκτῳ τό ἄτοπον βεβαιοῖ· ὅπερ οἱ τά Σευήρου φρονοῦντες, γράμμασιν οὕτω σεσημασμένον ἑωρακότες, οὐ μόνον οἴκοι καί καθ’ ἑαυτούς, ἀλλά καί ἐπί καπηλείων καί βαλανείων, σκώμμασιν ἔβαλλον, ἀθύρῳ ταῦτα φθεγγόμενοι στόματι, ὅτι Πρώην μέν τά Νεστορίου φρονοῦντες οἱ Χαλκηδονῖται (ἡμᾶς οὕτω λέγοντες, κἄν τά παρ’ ἐκείνων ἦμεν ἠθετηκότες), ἀνένηψάν τε καί τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀπέσχοντο, ἑνωθέντες ἡμῖν διά τῆς μιᾶς ἐνεργείας εἰς τήν μίαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν· νῦν δέ καταγνόντες τοῦ καλῶς ἔχοντος, ἀπώλεσαν ἀμφότερα, μήτε δύο, μήτε μίαν ἐν τῷ Χριστῷ φύσιν ὁμολογοῦντες. Ἦν οὖν τότε ἰδεῖν σύγχυσιν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καί ταραχήν, ὅτι καί ποιμένες καί λαοί ἠφρονεύσαντο, καί ἄρχοντες καί ἀρχόμενοι· μή ὄντος τοῦ συνιέντος, μηδέ τοῦ ἐκζητοῦντος τόν Κύριον. Τίς γάρ ἄν τούς πολλούς ἔπεισε τά βέλτιω ἑλέσθαι, οὕτω τῶν προεστώτων διακειμένων, καί βασιλέων (81) καί ἀρχιερέων, ἀντ’ ἄλλων τινῶν διαταγμάτων καί νόμων, τήν ἀσέβειαν θεσπιζόντων, καί ὑποκύπτειν πάντας ἀναγκαζόντων, καί τόν ἄτμητον τῆς Ἐκκλησίας χιτῶνα εἰς πολλάς μοίρας τεμνόντων, καί ἐφήδεσθαι διδόντων τοῖς τά ἡμέτερα μωμοσκοποῦσι καί δαβάλλουσιν;

ΙΓ΄.

Ἀλλά γάρ οὐ πολύ τό ἐν μέσῳ, καί Σέργιος ὁ τῆς κακοδοξίας σπορεύς, ἡ πολυκέφαλος ὕδρα, τόν τῇδε βίον διέξεισιν, ὅλον ἑαυτῷ τόν τῆς δίκης τρυγίαν ἐκεῖσε ταμιευσάμενος· Πύῤῥον δέ τῷ ἐκείνου θρόνῳ Ἡράκλειος ἐγκαθίστησι, τῆς ἐναντίας ὄντα καί τοῦτον καί μοίρας καί δόξης, καί τά ἴσα τῷ ἀπελθόντι πρεσβεύοντα. Ἐπεί δέ καί αὐτός Ἡράκλειος μετ’ ὀλίγον τόν βίον διέστρεψε, Κωνσταντῖνος ὁ τούτου υἱός ἐπί τῶν σκήπτρων καθίσταται· ὅν καί Πύῤῥος κατά σκειότητα τρόπων,

σύν ἅμα καί Μαρτίνῃ ἐκείνῃ γυναικί φαύλῃ καί πρᾶξαι τό κακόν ἐπικαιροτάτῃ, φαρμάκῳ ἀνελών, παρά δόξαν τόν ἐκείνης υἱόν Ἡρακλωνᾶν οὕτω προσονομαζόμενον, πρός τήν βασιλείαν ἀντιμεθίστησι· καλά γε ὁ ἀρχιερεύς δρῶν, καί τῆς αὐτοῦ πραότητος ἄξια. Ἀλλά τόν Ἡρακλωνᾶν ἡ σύγκλητος μυσαχθεῖσα, θᾶττον μετακινεῖ τῆς ἀρχῆς, ἐν ταυτῷ καί τόν δυσσεβῆ Πύῤῥον, σύν τῇ ὁμοτρόπῳ Μαρτίνῃ τῆς βασιλίδος ἀπελασάμενοι· καί τέως ὁ γεννάδας ταύτην τίνει τήν δίκην, θρόνου τε καί πόλεως ἐξωσθείς, ἀνθ' οὗ τόν ἄδικον φόνον ἐσκαιωρήσατο. Βασιλεύει δέ τότε Κώνστας, ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος Κωνσταντίνου υἱός· προχειρισάμενος οὗτος καί Παῦλον τῆς Βυζαντίδος ἐπίσκοπον, ὑποθάλποντας δή καί αὐτούς (ὑποθάλποντα καί αὐτόν) τό ἀλόγιστον ἐκεῖνο δόγμα καί μονοθέλητον. Ἀλλά γάρ ἐπανιτέον ἡμῖν πάλιν πρός τά τοῦ θείου Μαξίμου, ὅν καί ὁ λόγος ἡμῖν ὑπόθεσιν ἐνεστήσατο, εἰ καί περί ἄλλα τήν διήγησιν ἔτρεψεν, ὧν δή καί αὐτῶν ὡς ἀναγκαίων μνησθῆναι ἐν ἀρχῇ καθυπέσχετο.

ΙΔ΄.

Ὡς οὖν τῇ Ῥώμῃ φοιτῆσαι διά τήν ἐπιπολάσασαν τῇ Κωνσταντινουπόλει κακοδοξίαν, ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ εἵλετο, καθά μοι καί ἀνωτέρω δεδήλωται, πρῶτα μέν τοῖς ἐν Ἀφρικῇ ἐπισκόποις συγγίνεται κατά πάροδον· οἷς καί λόγους προθείς τούς οἰκείου, καί γλῶσσαν τήν τά θεῖα πελαγίζουσαν ἐπαφείς, βεβαιοτέρους τε περί τήν πίστιν καθίστα, καί ὅπως ἄν ἔχοιεν τάς τῶν ἐναντίων διαδιδράσκειν λαβάς, καλόγους αὐτῶν τούς σοφιστικούς ὑπεκβαίνειν, ἐδίδασκε μάλα καί ὑπετίθει. Ἤδει γάρ ὁ εὐσύνετος, ὅτι πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἐμπειρίας καί τῆς διαλέξεως, εἴγε μέλλοιμεν βάλλειν τούς ἀντιτεταγμένους, καί πᾶν αὐτῶν καθαιρεῖν ὕψωμα, κατά τῆς ἀληθοῦς ἐπαιρόμενον γνώσεως. Διά τοῦτο παντί τρόπῳ ἐκείνους παρέθηγε· συνεκρότει, λόγοις ἤλειφε πρός ἀνδρείαν,γενναιοτέρου ἐνεπίπλα φρονήματος. Εἰ (84) γάρ καί τῷ θρόνῳ ὑπερεῖχον, ἀλλά τήν γε σοφίαν καί σύνεσιν, ἐλλάτους ἦσαν καί ἀποδέοντες· ἵνα μή τήν ἄλλην ἀρετήν λέγω, καί τήν ἐν ἅπασι τοῦ ἀνδρός εὔκλειαν. Ὅθεν καί λόγοις τε ἦσαν τοῖς ἐκείνου ὑπείκοντες, καί παραινέσεσιν ἄλλαις καί συβουλαῖς οὕτω πολύ ὠφέλιμον ἐχούσαις, ἀναντιῤῥήτως πειθόμενοι.Ἑώρων γάρ ἐν τῷ ἀνδρί βίον μέν ἀνῳκισμένον καί ὑπερφυῆ, λόγον δέ ἄφθονον καί πολύν, καί οὐ κατά τινας ψεκάδας, ἀλλά κατά ποταμούς ῥέοντα· σύνεσιν δέ καί τήν ἄλλην κατάστασιν ἐν ψυχῇ, οὐδενί οὐδ' ὅλως παρισουμένην. Δι' ἅ πάντα, οὐχ ὅσον ἐν ἱερεῦσι καί ἐπισκόποις, ἀλλά καί ὅσοι τοῦ λαοῦ καί ὅσοι τοῦ πλήθους προτεταγμένοι, ἐκείνου τε ἦσαν ὅλοι δι' ὅλων ἐξηρτημένοι, καί αὐτοῦ οἷα μαγνήτιδος ἐκκρεμάμενοι· ταυτόν πεπονθότες πρός τόν μακάριον, ὅ φασι πρός τήν λίθον ἐκείνην τά σιδήρια· ἤ καί ὅ πρός τάς μυθευομένας Σειρῆνας, οἱ τούτων τοῖς μέλεσιν ἐνισχημένοι. Ἐπεί δ' οὗτοι ἐπύθοντο τηνικαῦτα συνέλευσιν ἐπισκόπων τόν Ῥώμης ἀθροίσαντα, ὡς ἄν κοινῇ σύν αὐτοῖς τό ἔκτοπον δόγμα ἀραῖς ὑποβάλῃ καί ἀναθέματι τοῦτο δή καί αὐτοί προτροπῇ καί εἰσηγήσει τοῦ θείου Μαξίμου πρᾶξαι προήχθησαν· οὐκ Ἀφρική μόνον καί ὅσον περί ταύτην, ἀλλά καί εἴ τινες ἐν ἄλλαις ταῖς ἐκεῖ νήσοις, πρός τό ἔργον ἐπαχθέντες, καί σπουδῇ τό καλόν δράσαντες· ὅτι δή καί ἅπαντες οὗτοι, ἐκεῖνον εἶχον καί διδάσκαλον καί καθηγητήν, καί τῶν πραττομένων συλλήπτορα.

ΙΕ΄.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου διῄει οὐχί συχνός, καί Ἰωάννης ὁ τῆς Ῥώμης πρόεδρος πρός κύριον ἐκδημεῖ· ἄνεισι δέ πρός τόν ἐκείνου θρόνον

Θεόδωρος, οὐχ ἧττον τῆς προεδρείας, ἤ τῆς ὀρθοδοξίας διάδοχος. Ἐν τοσούτῳ δέ καί Πύῤῥος, οἷα τῆς βασιλίδος ἀπελαθείς, καταλαμβάνει τήν Ἀφρικήν, καί τῷ θείῳ Μαξίμῳ συγγίνεται, λόγους τούς οἰκείους αὐτῷ προβαλλλόμενος, καί τούς παρ’ ἐκείνου δεχόμενος· ὧν καί ἀμφοτέρων πρός πεύσεις καί ἀντιῤῥήσεις ἰόντων, πῶς ἄν ἐπί τοῦ παρόντος ἀξίως, ἤ τήν τοῦ ἁγίου μετά τοῦ πιθανοῦ καί τῆς ἀληθείας ἐν ἑκάστῳ προβλήματι παραστήσαιμι λύσιν, ἤ τήν τοῦ Πύῤῥου πρός ἕκαστον τῶν λεγομένων ἧτταν καί συγκατάθεσιν; Ὁ μέν γάρ, ὥς τι τῶν ἀμάχων καί δυσεκλύτων, ἕν εἶναι τῷ ἑνί Χριστῷ προὐβάλλετο καί τό θέλημα, καί οὐκ ἄν φησιν ἄλλως ἔχειν τήν ἐπ’ ἀληθείας κατάληψιν· ὁ δέ, καί ἕνα τοῦτον καθ’ ὑπόστασιν ἐνθυπέφερεν· ἀλλά γε καί τό διπλοῦν διῄρει τῶν φύσεων, αἷς συνδιῃρεῖτο καί τά θελήματα καί τοῦσο ἰσχυρῶς ἄγαν καί ἀναντιῤῥήτως ἐδείκνυ. Καί ὁ μέν αὖθις τοῖς θελήμασι καί τούς θέλοντας συνῆγεν, ἀτόπῳ συνδέων τό ἄτοπον· ὁ δ’ ὅσιος, τοῦτο μέν ὡς ἐκτόπως παράλογον ἀπέτρεπεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου καί ἤλεγχεν. "Εἰ γάρ δοθῇ, φησί, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι καί τούς θέλοντας (αὐτοῖς γάρ τοῖς τῆς μακαρίας γλώσσης χρήσομαι λόγοις), πάντως καί τοῖς θέλουσι τά θελήματα κατά τήν εὔλογον ἀντιστροφήν συνεισαχθήσεται· (85) καί εὑρεθήσεται, καθ’ ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου καί ὑπεραγάθου καί ἀρχικωτάτης θεότητος, διά μέν τό ἕν αὐτῆς θέλημα, μία καί ὑπόστασις, κατά Σεβέλλιον· διά δέ τά τρία πρόσωπα, τρία καί τά θελήματα· καί διά τοῦτο τρεῖς φύσεις, κατά Ἄρειον· εἴπερ, κατά τούς πατρικούς ὅρους καί κανόνας, ἡ διαφορά τῶν θελημάτων, καί φύσεων εἰσάγει διαφοράν."

Ιστ΄.

Καί τί ἄν τά καθ’ ἕκαστα λέγοιμι τῶν τότε ῥηθέντων; ἅ καί ὑπόθεσιν ὅλην ἐνστησάμενος, μόλις ἄν δυνηθείην πᾶσιν εἰς τέλος ἐπεξελθεῖν· οὕτω μακρᾶς οὔσης καί ποικίλης καί περινενοημένης, τῆς τούτων ἐπεξηγήσεως. Οὐκοῦν ἔξεστιν, ἐκεῖνο αὐτό τό πονηθέν σύνταγμα τῷ ἁγίῳ διεξελθοῦσιν, ἐκ τοῦδε καταμαθεῖν ἀκριβέστερον, καί τοῦ ἁγίου τήν μετά συνέσεως καί λογισμῶν ἐπικαιροτάτων πεῦσιν ἐν ἅπασι καί ἀπόκρισιν, καί τοῦ Πύῤῥου τόν ἐν προτάσεσιν ἀσυνάρτητον καί μαχόμενον, ἤ μᾶλλον ἀσυλλόγιστον εἰπεῖν καί ἀνόητον· ὅς καί τοῖς ὅλοις ἀπειρηκώς, βοῦν ἐπί γλώσσης, ὅ φασι, τίθεται, καί τοῦ οἰκείου λόγου καταγινώσκει ἀσθένειαν· ὅν καίτοι εἰς πολλά μορφώσας καί ποικίλας, καί πανταχόθεν ἑλίξας, οὐκ ἔσχεν ὅμως πρός τι τῶν κατά βούλησιν αὐτῷ συναιρόμενον. Ἀμέλει καί συγγνώμην ἐφ’ οἷς ἔδρασεν ἐξαιτεῖται, δόγμα παρευθύς τό οἰκεῖον καί μονοθέλητον, ἐγγράφως ἐξομοσάμενος, δούς καί τῷ ῾Ρώμης λιβέλλους· καί ὑπ’ αὐτοῦ πῶς ἄν εἴποις δεχθείς ἀσμενέστατα. Ἀλλ’ ὁ ἄφρων καί ἰσχυρῶς ἀνόητος, ὥσπερ οὐδενός ἐπ’ αὐτόν καινοῦ γεγονότος, ἐν ῾Ραβέννῃ κύων ἐπί τόν ἴδιον ἀνέτρεχεν ἔμετον. Ὅσπερ καί εἰς ὦτα τῷ θείῳ Μαξίμῳ πεσόν, καί αὐτῷ τῷ εἰρημένῳ προέδρῳ, κοινῇ συνελεύσει τήν κατ’ αὐτοῦ ψῆφον ἐκφέρουσιν, ὥς τι μέλος σεσηπός καί συνόλως ἀνίατον, τέλεον ἐκκόψαντες τόν ἄθλιον καί ἀποβαλ(λ)όμενοι. Ὁ δέ, καί οὕτω παθών, οὐδ’ οὕτως ἔληγεν ἀναιδείας, οὐδέ τοῦ μεῖζον κατωφρυῶσθαι· ἀλλ’ ὁρμῇ αὐθαδεστέρᾳ, τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει καί αὖθις θρόνῳ ἐπιπηδᾷ, καί ἆθλον ἀσεβείας, τήν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει δεύτερον.

ΙΖ΄.

Ἐπεί δέ καί τόν αἴτιον, ὅστις ἐστίν, οὐκ ἠγνόει(καί πῶς γάρ ἄν οὕτω λάμποντα πᾶσι καί ἐν ὑπαίθρῳ τόν λόγον πυρσεύοντα;), σπουδῇ τόν ὅσιον εἰσαχθῆναι προστάττει πρός τά βασίλεια· οἰόμενος ὡς εἰ τούτου

κρατήσοι, καί πάντων τῶν ἄλλων ἔσται κρατῶν. Σύν αὐτῷ δέ καί τόν τούτου μαθητήν Ἀναστάσιον, μεθ’ ἅμα τοῦ ὁμωνύμου τούτου καί ὁμότροπου, ὅς καί ἀποκρισιάριος τῆς κατά ῾Ρώμην Ἐκκλησίας ἐλέγετο· οὐ μήν ἀλλά καί Μαρτῖνον τόν θειότατον σύν ἐπισκόποις τῶν ἑσπερίων πλείοσι, θᾶττον ἐν Βυζαντίδι παρίστησι· τούτοις, οἷα εἰκός, (88) διά τό τῆς γνώμης ἀντίξοον ἐμπικραινόμενος. Ἀλλά τά μέν κατά τόν ἱεράρχην Μαρτῖνον, καί ὅσα πρός τοῦτον πεπαρῳνήκει ὁ δυσσεβής, μυρίαις αὐτόν πλύνας ταῖς ὕβρεσι καί αἰκίαις, ὤ χειρῶν ἀνοσίων! τόν ἀθῶον τιμωρησάμενος, καί τό τελευταῖον ὑπερορίᾳ μακροτάτῃ καταδικάσας (Χερσών δ’ ἦν αὐτῷ ὁ τῆς ὑπερορίας τόπος), τά ἴσα δηλαδή καί τοῖς αὐτοῦ δράσας ἐπισκόποις· ἀλλά ταῦτα μέν οὐ σχολή τέως ἐμοί καθά ἐπράχθη διεξελθεῖν, πρός τά τοῦ θείου Μαξίμου ἐπειγομένῳ· πολλοί δέ ἴσως ἐκεῖνα, οἱ μέν ἤδη ἐροῦσιν, οἱ δέ καί εἰρήκασιν, οἶμαι, τόν ἄνδρα τιμῶντες, καί τούτου τήν πολιτείαν σεμνύνοντες· ἡμῖν δ’ ὡς ὁ λόγος ἔχει, τά τοῦ σκοποῦ διίτω.

ΙΗ΄.

Ὡς οὖν λοιπόν ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ χερσίν ἦν φονώντων συνειλημμένος, καί πρός αὐτόν ἦσαν ἅπαντες ἐνορῶντες· ἴδωμεν ποίοις πρῶτον αὐτόν δεξιοῦνται τοῖς ἀπαντήμασι, καί ποταπῇ κρίσει τά κατ’ αὐτόν οἱ καλοί οὗτοι διεξάγουσι θεσμοθέται. Ἅμα γάρ τῷ προσοκεῖλαι τῇ Βυζαντίδι διά πλοίου ἤδη ἀναχθέντα, ἥκουσι πρός αὐτόν οἱ παρά βασιλέως ἀποσταλέντες, ἄνδρες ἀπό μόνης τῆς ὄψεως πολλήν ἐν τῇ ψυχῇ τήν πικρίαν ἐμφαίνοντες· οἵ καί ἀναίδην τοῦ ὁσίου λαβόμενοι, ἀνυποδήτου καί δίχα ὄντος περικαλύμματος, εἷλκον βίᾳ τήν ὁδόν καί ἀπῆγον, συνεπομένου καί τοῦ μαθητοῦ, καί τοῖς δρωμένοις ἐπιστενάζοντος· ὅν δή καί ἀπαγαγόντες, πρός τι καθεῖρξαν ζοφῶδες δωμάτιον, μηδ’ αὐτό μόνον, τῆς τοῦ μαθητοῦ μεταδόντες αὐτῷ συνοικήσεως. Καί δή καί ἡμερῶν διαγενομένων, ἄγουσι τόν δίκαιον ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συγκλήτου ἁπάσης προκαθημένης, καί φονιόν τι καί μανικόν πρός αὐτόν ἀποβλεπομένης· καί τέως μεν τῷ Σακελλαρίῳ, πρώτῳ τήν ἀξίαν τυγχάνοντι, τήν κατ’ αὐτοῦ ἐπιτρέπουσι δίκην· ἀνδρί δεινῷ μέν εἰπεῖν· δεινῷ δέ λόγους συμπλάσαι· κακουργῆσαι δι’ ἀλήθειαν, πάντων οὐχ ἥκιστα δεινοτέρῳ. Ὅς, τί μέν κακίας ἐνέλιπε; τί δέ πονηρίας οὐκ εἴργαστο; μή γῆρας αὐτοῦ τό τίμιον αἰδεσθείς (περί γάρ τά ὀγδοήκοντά που τότε ἐτύγχανεν ἔτη μικροῦ δέοντος), μή τήν ἐπανθοῦσαν τῷ προσώπῳ χάριν, μή τό ἐν ἤθει κόσμιον, καί τήν ἄλλην εὐπρεπῆ, καί σεμνοτάτην κατάστασιν· καί ταῦτ’ ἔχων ὁ ἀδικώτατος, δίκαιον μέν οὐδέν οὐδ’ εὔλογον ἐφ’ οἷς ἔπραττεν ἐγκαλεῖν, μόνην δ’ ὡς εἰπεῖν, τήν οἰκείαν ἐμφαίνων σκαιότητα, καί τό ἰταμόν τοῦ τρόπου καί μοχθηρότατον· ὅς, εἰ καί τά τηλικαῦτα ὤφθη ἀναιδευόμενος, ὅμως γοῦν μάτην ἐφάνη πάντα κυκῶν· δύσνους μόνον ἐξελεγχθείς, καί τήν πονηρίαν διασημότατος. Ἀλλά γάρ τά καθ’ ἕκαστα τῶν τότε ῥηθέντων καί πραχθέντων, καί οἵας τάς συκοφαντίας τῷ ἀναιτίῳ προσῆψαν οἱ τῷ ψεύδει οἰόμενοι σκεπασθήσεσθαι, αὐτός ὁ καλός τοῦ ὁσίου μαθητής ἐπί μέρους διέξεισιν, ἐν ἰδίῳ ἐκθέμενος ὑπομνήματι· παρ’ οὗ καί τῷ βουλομένῳ ἐξέσται πάντα διιέναι πρός ῥῆμα, καί ἀναμαθεῖν ἀκριβέστερον. Πλήν οὐκ ἀπό σκοποῦ καί (89) ἡμῖν βραχέα ἀπ’ ἐκείνων ἐρεῖν, καί τῷ παρόντι ἐνθεῖναι λόγῳ, ὡς ἄν μή ὦμεν παντελῶς τῶν τοιούτων μηδενός μεμνημένοι· καί ταῦτα μέλλοντες, οὐ κατά διήγησιν, ἀλλά κατ’ ἐπιδρομήν, ὡς ἄν εἴποι τις, περί τῶν πεπραγμένων διεξελθεῖν.

ΙΘ΄.

Ὡς οὖν ὁ δυσώνυμος ἐκεῖνος Σακελλάριος εἰς ὄψιν τόν ἅγιον παρεστήσατο, λόγοις αὐτόν τραχυτέροις καί ἀπειλαῖς εὐθύς προκατασείειν ἤρχετο· ἄδικον καί προδότην, καί τοῖς βασιλεῦσιν ἐχθρόν, καί τά πάτων ἀποκαλῶν αἴσχιστα.Ὡς δ' ἐπύθετο οὗτος, ὅτου χάριν εἴη ταῦτα καταλέγων αὐτοῦ, καί τίς ἤν εἴργαστο προδοσίαν· τότ' ἐκεῖνος συμπλάττει διαβολάς, ἅς ἐκεῖνον μόνον συμπλάσσειν εἰκός, παριστῶν ἐφ' ὁμολογουμένῳ τῷ ψεύδει καί μάρτυρας. Καί δή κατεφλυάρει τοῦ ὁσίου, ὡς εἴη πόλεις μεγάλας προσεδωκώς, Ἀλεξάνδρειαν φημί καί Αἴγυπτον καί Πεντάπολιν, τῶν ἡμετέρων μέν, φησίν, ἀποσπάσας ὁρίων, τοῖς δέ Τῶν Σαρακηνῶν ἤδη προσθέμενος· ὧν καί τά μάλιστα εὔνουν αὐτόν ἐκάλει, καί οἰκειότατον.

Κ΄.

Ὡς δέ ταύτην αὐτοῦ τήν σκαιωρίαν λόγῳ ἀναντιῤῥήτῳ ὁ ἅγιος ἀπεκρούσατο, συκοφαντίαν σαφῆ καί οὐδέν ἄλλο οὖσαν δείξας (τί γάρ αὐτῷ καί τῇ ἁλώσει τῶν πόλεων, αἷς μᾶλλον τά λυσιτελῆ ἐβούλετο;)· ἑτέραν ὁ ἀναιδής ἐτράπετο, ὀνείρους τινάς πλάττων καί σκιάς καί φαντάσματα· ἐν οἷς καί φωνῶν ἀπηχήσεις μειζόνων τε καί ἐλαττόνων, καί βασιλέων προσηγορίας, καί τῷ τῆς Ἑσπέρας μᾶλλον, ἤ τῷ τῆς Ἑῴας, τήν τρανοτέραν φωνήν ἐπαφιεμένην ἀπήχησιν· κατηγόρους κἀνταῦθα, καί συκοφάντας ἐμφανίζων καί προβαλλόμενος. Ἐφ' ᾧ καί μᾶλλον ὁ ὅσιος ἐπιστενάξας, "Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, εἶπεν, ὅτι εἰς χεῖρας ὑμῶν παραδέδομαι, καί τοιούτοις αἰτιάμασι βάλλομαι· ὡς ἄν διά τῶν ἀκουσίων τουτωνί, τά ἑκουσίως μοι προστριβέντα ἀπαλιφῇ, καί κηλίδων τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐμαυτόν ἀποσμήξαιμι. Πλήν ἵνα μικρόν καί πρός ταῦτα ἀπολογήσωμαι, οὔτε ὀνειροσκόπος ἐγώ, οὔτε ἐπίστωρ ὀνείρων· ὅτι μηδέ σχολή ἐμοί τοῖς τοιούτοις καταφαντάζειν τόν νοῦν. Ἐπεί δ' οὕτω μου κατηγορεῖν εἵλεσθε, ὡς καί μάρτυρας παριστᾷν· καί τούτους οὐ τούς εἰδότας, ἀλλά τούς παρά τῶν εἰδότων ἀκηκοότας, ὡς ἐκείνων, φατέ, ἀπολελοιπότων τόν βίον· διά τί μή ἀπ' ἀρχῆς, καί ἔτι περιόντων τῶν πρώτων, τάς περί τῶν ὀνείρων ἀπητεῖτε εὐθύνας; Οὕτω γάρ ἄν αὐτοί τε ἦτε πραγμάτων ἀπηλλαγμένοι, κἀγώ ἄν εἰσεπραξάμην τήν δίκην ἐφ' ὁμολογουμένοις τοῖς πράγμασιν. Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οὔτε ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, οὔθ' οἱ κατειπόντες ἡμῶν, τόν ἐτάζοντα καρδίαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔθεντο. Μή γάρ ἴδοιμι τοῦ ἐμοῦ Δεσπότου καί Κυρίου ἐπιφάνειαν, μηδέ Χριστιανός (92) λογισθείην (οὐ γάρ ἄλλο τι ἔχω ἐμαυτῷ ἐπαράσασθαι), εἰ τόν συμπλασθέντα ὄνειρον,ἤ εἶδον ἐγώ ἤ ἀνετυπωσάμην, ἤ ἄλλοις ἐξηγησάμην, ὡς ἑρμαίῳ δῆθεν τῷ πράγματι ἐφηδόμενος."

ΚΑ΄.

Εἶτα καί τρίτην αὐτῷ ἐπάγουσι κατηγορίαν, ὡς τήν δευτέραν εἶδον ἐληλεγμένην· ἥν οὐδ' ἐνθεῖναι τῷ λόγῳ δέον ᾠήθην, τῷ πρός τῷ ἀπιθάνῳ καί παιδιώδη εἶναι καί καταγέλαστον. Ἐπεί δ' οὐδέ τετάρτων λόγων καί ψευδολογιῶν οἱ καλοί ἀπέσχοντο δικασταί, εἰσάγουσί τινα Γρηγόριον, εἰρηκέναι λέγοντα ἐν Ῥώμῃ τόν τοῦ ἁγίου μαθητήν, μή ὅσιον εἶναι μηδ' εὔλογον, ἱερέα τόν βασιλέα καλεῖσθαι· ἅτε παρά τοῦ διδασκάλου τοῦτο μεμαθηκότα. Ἀλλ' ὁ ἱερός ἀνήρ, οὐδέ πρός ταῦτα ἀπολογίας ἠπόρησεν, αὐτῷ κατά πρόσωπον Γρηγορίῳ ἀντικαταστάς, καί δείξας, ἄλλα μέν εἶναι τά τότε ὁμιληθέντα, ἄλλά δέ τά νῦν προβαλλόμενα. "Καί ὅτι, φησίν, ἐκείνῳ τήν Ῥώμην καταλαβόντι, περί ἑνώσεως ἦν ὁ λόγος, καί τοῦ τό δεδέχθαι τόν τύπον ἡμᾶς, δι' οὗ τό θρυλλούμενον δόγμα ἐτυποῦτο καί ἐπεγράφετο. Πρός ἅ δηλαδή καί ἡμῖν

οἵ τε λόγοι ἦσαν καί ἀπαντή, τά συνοίσοντα ἑαυτοῖς διεξιοῦσι, καί ἅ λυσιτελῆ ἐνομίζομεν. Διά τοῦτο γοῦν οὔτε ἐμά οἶδα τά νῦν προφερόμενα, οὔτε τοῦ ἐνδιαβαλλομένου μαθητοῦ· ᾧτινι οὐδέν ποτε τοιοῦτον ἐπί Θεῷ μάρτυρι ἐκοινολογησάμην. Πλήν τοῦτο μόνον σύνοιδα εἰρηκώς (οὐ τῷ μαθητῇ, ἀλλ' αὐτῷ δήπου τῷ Γρηγορίῳ· ὅπερ οὐδ' αὐτός παντελῶς ἀρνηθείη, εἰ μή καί ἑαυτόν τελείως ἀρνήσοιτο), ὅτι τό ὁρίζεσθαι περί δογμάτων καί ζητεῖν, ἱερέων μᾶλλον ἤ βασιλέων ἐστί. Ἐπεί καί τούτοις ἀνεῖται χρίειν, καί χειροθετεῖν, καί τόν ἄρτον προσφέρειν, καί θυσιαστηρίῳ παρίστασθαι, καί ὅσα ἄλλα θειότερα πράττειν καί μυστικώτερα. Ταῦτα καί τότε ἐφθεγξάμην, καί νῦν φθέγγομαι. Ἐπί τούτοις βουλόμενος ἤ ἀφιέτω, ἤ κατακρινέτω· οὐ γάρ ἄν ἀδικηθείη ἄνθρωπος παρά ἀνθρώπων, κἄν εἰ τά πάντων δεινότερα πείσοιτο."

ΚΒ΄.

Εἶτα μή ἔχοντές τι δρᾶσαι, οἱ τῷ ψεύδει τήν ἐλπίδα τιθέμενοι, ἐξάγουσι μέν τοῦ κριτηρίου τόν δίκαιον, τόν δέ τούτου μαθητήν εἰσάγουσιν Ἀναστάσιον· ὅν λόγοις καί ἀπειλαῖς ἐξεδειμάτουν, τοῦ διδασκάλου κατειπεῖν ἀναγκάζοντες· καί ὡς εἴη τόν Πύῤῥον λελυπηκώς, ὅτ' εἰς λόγους αὐτῷ συνεγένετο, εἰπεῖν ἐκβιάζοντες· οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου τό τοιοῦτον οἱ ψευδολόγοι συσκευαζόμενοι. Ὡς δέ τἀναντία ἤ αὐτοί προσεδόκων εἰρήκει καί Ἀναστάσιος, καί ὅτι οὐδέν οὔμενουν οὐ μόνον τοῦτον λυπήσοι, ἀλλά καί τιμῇ τιμήσοι τῇ πάσῃ, καί οἷα εὔνουν δοκοῦντα φιλοφρονέστατα δεξιώσοιτο, πυγμαῖς αὐτόν καί κονδύλοις κατά κεφαλῆς καί παρειῶν αἰκίσαντες, καί ταύτην (93) τῆς ἀληθείας εἴσπραξιν διδωκότες, φρουρᾷ καί αὖθις ἐγκλεισθῆναι προστάττουσιν.

ΚΓ΄.

Ἄγουσι δέ πάλιν πρός ἑαυτούς τόν ὅσιον, ὥσπερ οὐκ ἀρκούμενοι τοῖς προλαβοῦσι, καί πεῖραν ἄλλην τῷ ἀπειράστῳ προσάγουσιν. Ἡ δέ ἦν, ὡς εἴη στοιχῶν τοῖς τοῦ Ὠριγένους δόγμασι, καί τούτῳ ἐν ἅπασι συμφρονῶν. Ὡς δέ θᾶττον τήν σαθράν ταύτην καί εὐδιάλυτον κατηγορίαν διέλυσε, φάμενος παῤῥησίᾳ, ὡς εἴη Θεοῦ κεχωρισμένος καί τῆς τῶν Χριστιανῶν μοίρας, ὁ τά Ὠριγένους φρονῶν, καί λόγους αὐτοῦ τούς ληρρώδεις παραδεχόμενος· περί τοῦ Πύῤῥου ἐκ δευτέρου καί τῶν τότε λεχθέντων πυνθάνονται, προσωπεῖον ὑποδύντες χρηστότητος, ἤ εἰδότες, ἤ ἐπί καρδίαν θέμενοι. Εἶθ' ἑξῆς, καί ὅτῳ τρόπῳ τῆς τοῦ πατριάρχου κοινωνίας ἀπέῤῥηξεν. Ἐφ' οἷς καί ἄλλας ἐν τῷ μεταξύ πεύσεις καί ἐρωτήσεις προτεινάμενοι, καί τόν παρ' αὐτοῖς προβαλλόμενον τύπον τιμᾶσθαι δέον ἰσχυρισάμενοι, οὕτω σφόδρα ὑπ' ἐκείνου βδελυττόμενον καί ἀτιμαζόμενον· καί ἁπλῶς ὅσα τούτοις ἐδόκει ἄφυκτά τινα, καί ταῖς ἀπαντήσεσι δύσληπτα παρενθέμενοι, καί μήτε ἀπειλῶν τῶν κατ' αὐτοῦ, μήτε ὕβρεων ἀποσχόμενοι· τέλος ὡς εἶδον ἑαυτούς ἡττωμένους ἐν ἅπασι, καί οἰκείοις, τό τοῦ λόγου, πίλοις [πτίλοις] ἁλισκομένους· τό συνέδριον λύσαντες, αὐτοί σπουδῇ πρός τόν βασιλέα εἰσήεσαν, τήν τοῦ ἀνδρός ἔνστασιν, καί τό ἐν λόγοις ἀήττητον προσαγγέλοντες, καί ὅτι Μάξιμον οὐδείς ἄν πείσοι συνθέσθαι τοῖς ἡμετέροις, κἄν κολάζειν ἐπιχειροίη.

ΚΔ΄.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου βραχύς, καί ἀφικνοῦνται πρός αὐτόν ἕτεροι, ἔμφρουρον ἤδη τυγχάνοντα· οἰόμενοι τάχα τῷ συχνά προσβάλλειν, καί λόγοις δεδίττειν μαλακωτέρῳ ἐντεύξεσθαι. Ἔφασκον δ' οἱ ἀφιγμένοι πρός τοῦ πατριάρχου ἐστάλθαι· οἵ καί ταῦτα, ὡς εἶχον, προὔτειναν τῷ

ἁγίῳ· "Ποίας εἶ, φασίν, ὦ οὗτος, Ἐκκλησίας;" αὐτοῖς γάρ τοῖς ἐκείνων χρήσομαι ῥήμασι·"Βυζαντίου, Ῥώμης, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων; Ἰδού πᾶσαι μετά τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπαρχιῶν ἡνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς Καθολικῆς καί αὐτός Ἐκκλησίας, ἑνώθητι, μήπως ξένην ὁδόν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθῃς ἅπερ οὐ προσδοκᾷς." Πρός οὕς ὁ μακάριος πῶς ἄν εἴποις ἐπικαίρως καί συνετῶν ἀποκρίνεται· "Καθολικήν Ἐκκλησίαν, τήν ὀρθήν καί σωτήριον τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ὁ Κύριος εἶναι εἰπών, ἐπί τούτῳ καί Πέτρον καλῶς ὁμολογήσαντα, ἐμακάρισεν· ἐφ' ᾧ καί τήν τοιαύτην οἰκοδομήσειν Ἐκκλησίαν, ὁ τῶν ὅλων Θεός ἀπεφήνατο. Πλήν βούλομαι μαθεῖν τήν ὁμολογίαν, ἐφ' ᾗ πᾶσα ἡ τῶνἘκκλησιῶν γέγονεν ἕνωσις· καί εἰ καλῶς τοῦτο γέγονεν, οὐδ' αὐτός ἀλλοτριοῦμαι."

ΚΕ΄.

(96) Πρός ὅν οἱ ἀπεσταλμένοι, "Κἄν οὐκ ἔχωμεν, εἶπον, περί τούτου κέλευσιν, ὅμως ἐροῦμεν, διά τό εἶναί σε παντελῶς ἀπροφάσιστον. Δύο λέγομεν ἐνεργείας διά τήν διαφοράν, καί μίαν διά τήν ἕνωσιν." Ὁ δέ φησι· "Τάς δύο, διά τήν ἕνωσιν μίαν φατέ γεγενῆσθαι, ἤ παρά ταύτας ἑτέραν; - Οὔ, φασίν οὗτοι, ἀλλά τάς δύο μίαν διά τήν ἕνωσιν. - Ἀπηλλάγημεν, ἔφη, πραγμάτων, ἑαυτοῖς ἀνυπόστατον πίστιν, καί Θεόν ἀνύπαρκτον πλάσαντες. Εἰ γάρ εἰς μίαν συγχέομεν τάς δύο διά τήν ἕνωσιν, καί πάλιν εἰς δύο διαιροῦμεν τήν μίαν διά τήν διαφοράν, οὐκ ἔσται μονάς οὔτε δυάς ἐνεργειῶν· ὑπ' ἀλλήλων ἀναιρουμένων ἀεί, καί ποιουσῶν ἀνενέργητον, τόν ᾧ προσπεφύκασι, καί παντελῶς ἀνύπαρκτον. Τό γάρ μηδέ μίαν ἔχων ἐκ φύσεως ἀναφαίρετον, καί μηδενί λόγῳ τροπῆς ἀλλοιουμένην καί μεταπίπτουσαν κίνησιν, πάσης οὐσίας ἐστέρηται, κατά τούς Πατέρας· οὐκ ἔχον ἐνέργειαν οὐσιωδῶς αὐτό χαρακτηρίζουσαν. Τοῦτο τοίνυν λέγειν οὐ δύναμαι, οὐδέ ἐδιδάχθην ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογεῖν· δοκοῦν οὖν ὑμῖν οὖσιν ἐξουσιασταῖς, ποιήσατε."

Κστ΄.

Οἱ δέ μή ἔχοντες πρός ταῦτα ἀντειπεῖν, τό δόξαν τοῖς κρατοῦσι τούτῳ προσεπιφέρουσιν· ὡς εἴη, φάσκοντες αὐτόν ἀναθέματι μή πειθόμενοι ὑποβληθῆναι, καί θάνατον αὐτῷ τόν ὁρισθέντα προσαπενέγκασθαι.Ὁ δέ πράως οὕτω καί ταπεινῶς, "Τό τῷ Θεῷ, φησίν, ὁρισθέν ἐπ' ἐμοί, νῦν δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρό παντός ἐγνωσμένην αἰῶνος." Ἀλλά τέως μέν ἀναβάλλονται τά ἐξενηνεγμένα· συμβούλιον δέ ποιησάμενοι βασιλεύς ἅμα καί πατριάρχης, οὐδέν ἧττον ἤ Πιλάτος καί Ἰουδαῖοι ἐπί τῷ ἐμῷ Ἰησοῦ, κατακρίνουσιν ἐξορίᾳ τόν δίκαιον· ἐπί τι πολίχνιον, Βυζύη οὕτω καλούμενον, θᾶττον ἀπαγόμενοι· ἐν ταυτῷ δέ καί τόν μαθητήν Ἀναστάσιον, εἴς τινα τόπον ἐκτόπως φαῦλον, καί τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔσχατον, μόνον ἀπενεγκάμενοι (Πέρβερις οὕτω πως γλώσσῃ βαρβάρῳ ὁ τόπος ὠνόμασται)· τά ἴσα δηλαδή καί τῷ αὐτοῦ δράσαντες συνωνύμῳ, τῷ τῆς Ῥώμης ἀποκρισιαρίῳ φημί.

ΚΖ΄.

Καί δή ἡμερῶν συχνῶν διαγενομένων, πέμπουσιν ἐν ἐξορίᾳ πρός τόν ἅγιον Θεοδόσιον ἐκεῖνον τόν Καισαρείας ἐπίσκοπον, καί Παῦλον καί Θεοδόσιον ἕτερον, τήν τοῦ ὑπάτου ἀμφοτέρους περικειμένους ἀξίαν· οἵ καί αὐτοί, πολλούς μέν καί ποικίλους τῷ μακαρίῳ προὔτειναν λόγους· νῦν μέν κολακευόντες, νῦν δ' ἀπειλοῦντες· νῦν δέ καί πρός τό πύθεσθαι

διερωτῶντες. Ὧν καί τήν ἀνά μέρος ὑφήγησιν, τό ἐκτεθέν πρός τοῦ καλοῦ Ἀναστασίου, καθά μοι καί ἀνωτέρω εἴρηται, διεμφαίνει ὑπόμνημα. Οὐκ ἄκαιρον δέ ἴσως καί ἡμῖν ὀλίγα καί ἀπό τούτων ἐρεῖν, ποιουμένοις κἀνταῦθα κατ' ἐπιδρομήν τήν διήγησιν. (97) Οὕτω γάρ ἄν μᾶλλον, τό ἐν πᾶσιν ἀνάλωτον τοῦ ἀνδρός καταμάθοιμεν, ὅτι καί πολλῶν ὄντων τῶν τινασσόντων, καί διασαλεύειν πολυτρόπως ἐπιχειρούντων, αὐτός οὐδέν ἧττον ἀκλινής ἔμενε, στεῤῥός ὅλος καί τό φρόνημα ἄτρεπτος.

ΚΗ΄.

Ἀλλά γάρ ἴδωμεν οἷα οἱ ῥηθέντες οὗτοι τῷ ἁγίῳ προσφέρουσι. Τά κατ' αὐτόν ὅπως ἔχοι, πρῶτον διαπυνθάνονται· φιλικήν δῆθεν ταύτην, ἤ κολακικήν μᾶλλον εἰπεῖν, τήν πεῦσιν τούτῳ προσάγοντες. Ὡς δ' ἔφη οὗτος· "Καθά προεγνωσμένον τε καί προωρισμένον ἐστί τῷ προνοητικῷ τοῦ Θεοῦ τό περί αὐτόν τῆς βιοτῆς πέρας, οὕτως δή καί ἔχοιμι·" αὖθις ἀντερωτῶσιν αὐτοί· "Τί τό προγνῶναι αὐτό, καί τί τό προωρίσθαι δηλοῖ, καί τί τό τῶν ἑκατέρων διάφορον." Τοῦ δέ φάντος, τό μέν, τῶν ἐν ἡμῖν εἶναι, ἐννοιῶν τέ φημι, καί λόγων, καί ἔργων, τό προγνῶναι· ἐξ ὧν αἱ ἀρεταί καί αἱ κακίαι ἡμῖν ἐπεισίασι· τό δέ, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλά τῶν ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων ἀκουσίως, τό προωρίσθαι· ἐπιφορῶν τε δήπου παντοίων, καί ἄλλων κολαστικῶν τρόπων· καί ἁπλῶς περί ἑκάστου τούτων τοῦ θεοληπτικωτάτου διεξελθόντος· καί ποῖαι μέν τῶν θλίψεων, δι' ἔκτισιν ἁμαρτιῶν, διελθόντος· ποῖαι δέ διά δοκιμασίαν, ἤ καί οἰκονομίαν δικαίως ἡμῖν, καί ὡς οὐκ ἄν εἴποι τις ἄλλως, συμφερόντως ἐπάγονται· ἐκεῖνοι τούτων τέως ἀφέμενοι, περί ὧν ἥκοντες ἦσαν ἀντεπῆγον τούς λόγους· πρός κοινωνίαν αὐτόν, ἐκκαλούμενοι, καί ὧν ἔδρασαν, συγκατάθεσιν. Ὡς δέ οὗτος τήν γενομένην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνθυπέφερε καινοτομίαν, καί τήν τῆς πίστεως σύγχυσιν· τηνικαῦτα καί ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος πρός διάλεξιν αὐτῷ ἐπισυνίσταται, καί ὡς οὐδέν ἐναντίον παρά τούτοις πρεσβεύοιτο, οὐδ' ἔκφυλον καί τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀλλότριον, μάλα ἐνστατικῶς προὔφερε· τήν ἐνέργειαν καί τό μονοθέλητον ἐκεῖνο θέλημα συγκροτῶν, καί ὑπερμαχόμενος.

ΚΘ΄.

Ἀλλά τήν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀτοπίαν ὁ ὅσιος διελέγξας, καί ὡς εἰ μία ἐνέργεια, φησίν, δύο θείη ἐπί θεότητος λέγεσθαι καί ἀνθρωπότητος, συγχυθήσεται πάντως καί ὁ τῆς θεολογίας καί ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος· καί τό ἄτοπον, τετράς ἔσται ἤ τριάς, τῷ ὁμοφυῆ τῷ Λόγῳ, γενέσθαι τήν σάρκα· εἴπερ, κατά τούς Πατέρας, " Ὧν οὐσία μία, μία ἔσται καί ἐνέργεια." Ἀλλά μήν καί τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς τε θεότητος καί ἀνθρωπότητος ἀφαιρεθήσεται, ἤ καί εἰς τελείαν ἑκατέρα χωρήσει ἀνυπαρξίαν· τῷ μήτε μίαν, μήτε δύο τάς ἐνεργείας ἤ τάς θελήσεις, ἐξόν ἤ νοεῖσθαι ἤ λέγεσθαι κατά τούς ὑμετέρους τούτους λόγους, καί τήν καινήν δογματοποιίαν· καί πολλά ἕτερα τῷ λόγῳ προσθείς, ὥσπερ ἀπορήσας ὁ Θεοδόσιος, " Ἀλλά τό δι' οἰκονομίαν, φησί, γεγενημένον οὐ δέον ὡς κύριον δόγμα λαμβάνειν, καθά καί (100) νῦν ὁ παρ' ἡμῶν προτεινόμενος τύπος, οἰκονομικῶς γεγένητο, ἀλλ' οὐ δογματικῶς."Τοῦ δέ ὁσίου, "Οὔτ' εὔλογον, οὔτε δίκαιον ταῖς τοιαύταις καινοτομίαις συμφέρεσθαι, ὑπειπόντος, καί ὡς ψευδοδιδασκάλων τό τοιοῦτον καί ἀπατεώνων, οἷς οὐδέ πείθεσθαι χρή, ἀλλ' ἐκκλίνειν, ὡς ἐγχωροῦν, καί ἀποδιίστασθαι, ἵνα μή καί δόξωμεν κακόν τι τῆς τούτων συνουσίας παραπολαύειν·" ἐνεοί ὥσπερ ἐπί τοῖς λαληθεῖσιν οὗτοι γενόμενοι, σιγῶντες ἦσαν ἐφ' ἱκανοῦ, καί τάς κεφαλάς κάτω κύπτοντες.

Λ΄.

Ἀλλά πάλιν ὁ Θεοδόσιος ἐφ’ ἑαυτοῦ γεγονώς, καί πεύσεις ἑτέρας κατά σχολήν συναγηοχώς, ἅς καί ὡσεί τινας ἀκροπόλεις ἀκαθαιρέτους ἑαυτῷ ᾤετο διαμένειν· ταύτας οὖν τάς ῥήσεις προτεθεικώς, καί παραδοχήν φωνῶν τινων ἁπλῶν· καί παραδέχεσθαι τόν Μάξιμον ταύτας ἰσχυρισάμενος· πρός δέ, καί ζητήσεις ἄλλας περί τε ὑποστατικῆς ἐνεργείας, καί φυσικῆς τινος καί σχετικῆς θελήσεως κεκινηκώς, ὧν καί ὁ λόγος μακροτέρας δεῖται, καί οὐ κατά τόν παρόντα λόγον, τῆς διηγήσεως· ἐπεί οὖν ἐκεῖνος μέν ταῦτα, ὁ δ’ ὅσιος, πᾶσαν τήν ἐν λόγοις αὐτοῦ καί λογισμοῖς προβολήν μάλα ῥᾳδίως ἔτυχεν ἀνατετραφώς· τέλος ἀποκαμών οὗτος, καί μή ἔχων τέως ἀντιφθέγξασθαί τι πρός τά παρόντα τρόπον ἕτερον πειρᾶται τόν ἅγιον ἐφελκύσαι· φιλικώτερον τούτῳ δήπου προσομιλῶν, καί ὡς βούλοιτο ἄν καί αὐτός, τά ἐν μέσῳ ἐξαιρεθῆναι σκῶλά τε καί προσκόμματα, καί τήν προτέραν εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποδοθῆναι. Ὅπερ οὐκ ἄν, φησί, γένοιτο ἄλλως, εἰ μή καί πρός τούς ἐν ῾Ρώμῃ ἀφικοίμεθα ἤδη, καί ἐπί συμβάσεις καί διαλλαγάς τούτους ἐκκαλεσοίμεθα· τό ἕν δηλαδή σύν ἐκείνοις καί πνεύσαντες, καί φρονήσαντες. Ἐφ’ ᾧ καί μᾶλλον ὁ ἅγιος εὔθυμος γεγονώς, πῶς ἄν εἴποις αὐτόν πρός τά εἰρημένα διατεθήσεσθαι· ποίαις δ’ εὐθημίαις τόν εἰρηκότα οὐ διαμείψασθαι. Ὅς γε καί οὕτω πονήρως ἔχων τοῦ σώματος, τῷ ἀσκήσει ἅμα καί γήρᾳ ἐκτετρυχῶσθαι, πρόθυμος ἦν ὅμως καί τῇ ῾Ρώμῃ αὖθις ἐπιφοιτῆσαι, καί συνάμα αὐτοῖς τά λυσιτελῆ καταπρᾶξαι· "Μόνον ἔργον γένοιτο, φησί, τοῦτο, ἄλλά μή λόγος εἴη λελεγμένος τηνάλλως."

ΛΑ΄.

Τοῦ δέ Θεοδοσίου καί ὅρκῳ τά εἰρημένα ἐπιβεβαιώσαντος, καί χερσί τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων προσψαύσαντος, εἰ καί οὐδέν ὁ ἀσύνετος τούτων διεφυλάξατο, οἷα τοῖς τῶν κρατούντων θελήμασι συνελκόμενος· ἔτι μᾶλλον ὁ ὅσιος εὔθυμος ἦν, ὅλον ἑαυτόν πρός τήν ἀποδημίαν συντείνων, καί τά συνοίσοντα αὐτοῖς τε καί τοῖς κατά ῾Ρώμην σκοπῶν. Εἶθ’ ὡς ἐκεῖθεν ἔμελλεν ἀπαίρειν ὁ Θεοδόσιος, ἵνα καί τοῖς κατά τήν βασιλίδα περί τούτων κοινωνήσοιτο, ἀσπασμῷ αὖθις τόν ὅσιον δεξιωσάμενος· καί τι καί στιχάριον αὐτῷ καί φαιόν ἀναδεδωκώς τριβώνιον, οὕτως τήν (101) Βυζαντίδα εἰσέρχεται, μεθ’ ἅμα καί τῶν δύο ὑπάτων, οἵ τούτῳ συνείποντο.

ΛΒ΄.

Ὀκτώ δέ τό ἀπ’ ἐκείνου διῆλθον ἡμέραι, καί Παῦλος τῇ τοῦ ὑπάτου καί αὐτός ἀξίᾳ τετιμημένος, πρός τόν ἅγιον ἔξεισι· προσταχθέν τούτῳ παρά βασιλέως, σύν αἰδοῖ τόν ὅσιον καί σεβάσματι, οἷα φίλον καί συνήθη καί τῶν ἑαυτοῦ προγόνων τυγχάνοντα, τῆς Βιζύης ἀναλαβεῖν, καί πρός τι τῶν ἐν τῷ ῾Ρηγίῳ μοναστηρίων, ὅ τοῦ ἁγίου προσωνόμασται Θεοδώρου, τοῦτον μετακομίσαι. Καί τῇ ἑξῆς φοιτῶσι πρός αὐτόν Ἐπιφάνιος καί Τρωΐλος, πατρικίων ἀμφότεροι ἀξίωμα περικείμενοι, σύν ἅμα καί τῷ Καισαρείας Θεοδοσίῳ· ὅν καί τά εἰρημένα ἐμπεδώσειν ὁ ἅγιος ἔμενε, μή ἐκείνου τό ὕπουλον φωρασάμενος, ὁ τήν διάνοιαν ἀδολώτατος· οἵ δή καί αὐτοί πλεῖστα τῷ ὁσίῳ διομιλησάμενοι, τά παρά τοῦ βασιλέως ἐπαγγειλάμενοι, ὡς καί πατέρα θήσειν ἑαυτοῦ καί ἀνώτερον δείξειν πάντων ὑπισχνουμένου, μόνον εἰ γένοιτο τούτῳ ἑνωθῆναι καί συνελθεῖν, καί κοινῇ σύν αὐτοῖς ἑλέσθαι τά δεδογμένα· καί ὅτι τούτου ἀποδιισταμένου καί στασιάζοντος, καί Ἀνατολή μικροῦ πᾶσα καί Δύσις συστασιάζει καί συναφίσταται· καί ἄλλα πρός τούτοις,

ἅ πρός ἐκείνων εἶναι ἐδόκει, είπόντες καί προβαλ(λ)όμενοι, τόν ἀτύπωτον ἐκεῖνον τύπον, ἄνω καί κάτω ἐν οἷς ἔλεγον πᾶσι προσεπιφέροντες· ἐπεί ἔγνωσαν ἤδη οὐδέ βραχύ τόν ὅσιον τῶν παρ' ἐκείνοις λόγων ἐπιστρεφόμενον, τοῦτο πρό τῶν ἄλλων μέγα ἀνακεκραγότα, ὅτι "Πᾶσα ἡ τῶν οὐρανῶν δύναμις, τό παρ' ὑμῖν πρᾶξαι οὐ πείσει με· τί γάρ, φησι, ἀπολογήσομαι, οὐ τῷ Θεῷ λέγω, ἀλλά τῷ ἐμῷ συνειδότι, εἴ γε διά δόξαν ἀνθρώπων τήν οὐδέν πρός ὕπαρξιν ἔχουσαν, τήν σώζουσάν με πίστιν ἐξομόσομαι ἤδη;"

ΛΓ΄.

Ἐπεί οὖν ἐκεῖνον οὕτως ἔχοντα ἔγνωσαν, καί μάλιστα καί τῷ Θεοδοσίῳ ἐπιμεμφόμενον, μάτην οὕτω καί ἐπί κακῷ τῷ σφετέρῳ τούς λόγους καί τούς ὅρκους προϊσχομένῳ, τότε ἀναστάντες οὗτοι σπουδῇ, τά ἑαυτῶν ἔπραττον, καί οἷα ἄν τοιοῦτοι πράξειαν ἄνθρωποι. Οἱ μέν γάρ αὐτόν πυγμαῖς, ὦ χειρῶν ἀνοσίων! ᾔκιζον, παραθήγοντες καί τούς συνεπομένους πρός τήν τόλμαν ὑπηρέτας· οἱ δ' ἐκολάφιζον· ἄλλοι ῥαπίσμασι καί ὠθισμοῖς ἔβαλλον· οἱ δέ, καί είς τό τούτου ἐνέπτυον πρόσωπον, καθά καί τόν ἐμόν Ἰησοῦν οἱ στρατιῶται καί δῆμος ὁ ἄνομος· ὅν οὐ πρίν ἀνῆκαν τοῖς πτύσμασιν οἱ ἀληθῶς κατάπτυστοι ἐπιπάττοντες, πρίν τό πρόσωπον ἅπαν τῶν πτυέλων ἐμπλῆσαι, καί ῥάκια αὐτά κατακλῦσαι· ὡς καί τῷ πλήθει τῶν καταφερομένων σιέλων, δυσωδίαν οὐχ ὅπως καί φορητήν ἐγγίνεσθαι· ἧς ἄλλος μέν οὐδείς, μόνοι δ' οἱ δυσώδεις ἐκεῖνοι καί ἐξάγιστοι, ὀσφραίνεσθαι ἄξιοι· καί οὐκ ἄν ἐπαύσαντο οὕτω (104) δρῶντες οἱ ἀναιδέστατοι, εἰ μή ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος, τάς τούτων ἐπισχών ὁρμάς, πρός ἄλλα τετράφθαι ἀποίησεν. Οἵ καί ὡς μηδέν δεδρακότες, οἱ πῶς εἴποιμι καί κυνῶν ἰταμώτεροι, πάλιν μεταβραχύ, ἐρωτήσεις καί πεύσεις, καί ἄλλα ἄττα ληρήματα τῷ ἁγίῳ προσῆγον· ὡς δ' ἀνήνυτα τά παρ' αὐτῶν ἑώρων καί ἄπρακτα, εἰκῇ μόνον πονοῦντες καί ματαιάζοντες, ὕβρεις αὐτοῦ τάς οὐδέ λόγῳ ῥητάς καταχέαντες, καί εἴ τι τῶν χρειωδῶν τούτῳ καί ἀναγκαίων ἐτύγχανεν ἀφελόμενοι, ἐκεῖθεν ἀναχωροῦσιν οἱ δύστροποι.

ΛΔ΄.

Μετά δέ τινα χρόνου παραδρομήν, εἰσάγουσιν αὐτόν ἐν Κωνσταντινουπόλει, σύν αὐτῷ καί τόν μαθητήν Ἀναστάσιον εἰσάγοντες· πρός δέ, καί τόν ἕτερον Ἀναστάσιον, ὅν καί ἀποκρισιάριον ἔφαμεν. Καί ἀραῖς κατ' αὐτῶν χρησάμενοι, οἱ ἐπίῤῥητοι οὗτοι καί ἐπάρατοι, καί ἀναθέματι ὑποβαλόντες (οὐκ αὐτούς μόνον, ἀλλά ἅπαντας ὀρθοδόξους, τούς τε περιόντας, καί τούς ἀπελθόντας) παραδιδόασι τότε τοῖς ἐπί τό κολάζειν τεταγμένοις, ὡς ἄν τά ἐξενηνεγμένα κατ' αὐτῶν διαπράξοιντο· τό μέν ζῆν δῆθεν τούτοις οὐ παντάπασιν ἀφαιρούμενοι, ἵν' ᾖ τι καί τοῖς ἀφιλανθρώποις φιλάνθρωπον, πικρότερον δ' αὐτοῦ θανάτου τάς τιμωρίας προσεξεργάζοντες. Ὁ γάρ τῆς πόλεως αὐτούς παραλαβών ἔπαρχος, καί ἐν τῷ πραιτωρίῳ εἰσαγαγών, πρῶτα μέν τόν θεῖον Μάξιμον ἐκ τεσσάρων τείνας, νεύροις ἀπεσκληκόσιν ἐκέλευε τύπτεσθαι· μή γῆρας αὐτοῦ κατοικτίσας ὁ μιαρός, μή τά κατεῤῥικνωμένα τῶν σαρκῶν μέλη, μή σῶμα ἐκεῖνο τό νηστείᾳ καί πόνοις δαπανηθέν· ἀλλ' οὕτως ὠμῶς ἔξαινεν, ὡς καί τῷ πλήθει τοῦ καταῤῥέοντος αἵματος, τό ὑποκείμενον ἔδαφος ἅπαν φοινίξαι, καί σάρκας πάσας δαπανῆσαι, καί μηδέ βραχύ τῶν μελῶν ὑγιές ἐναπολιπεῖν.

ΛΕ΄.

Εἶτα ὁ θηριώδης, καί πρός τόν αὐτοῦ μέτεισι μαθητήν· ἑξῆς δέ καί πρός τόν ἐκείνου συνώνυμον, πολλάς καί αὐτοῖς ἐπιθείς τάς πληγάς, καί μωλώπων ὑποπλέους ἀπεργασάμενος· ἐπιστήσας τούτοις καί κήρυκας, ταῦτα μαστιζομένοις ἐπιβοῶντας· "Οἱ τοῖς βασιλικοῖς ἀπειθοῦντες θεσπίσμασι, καί ἀνένδοτοι μένοντες, οὕτω παθεῖν ἄξιοι." Οὕς δή καί μικρά πνέοντας, φέροντες τῇ εἱρκτῇ ἐναπέῤῥιψαν.

Λστ΄.

Καί τό ἑξῆς παριστῶσι τόν ὅσιον συνάμα καί τῷ μαθητῇ, ὅλον τοῖς μώλωψιν ἐστιγμένον, ὅλον ἐξῳδηκότα, ὅλον ταῖς πληγαῖς ἐμφλεγμαίνοντα· ὅν καί οὕτως ὀδυνῶν ἔχοντα, δρᾶσαι ὅμως ἐπ’ αὐτόν καί ἄλλα χείρω οὐκ ἀπέσχοντο, τήν φύσιν παντάπασι διωσάμενοι. Γλῶσσαν γάρ ἐκείνην τήν θεολόγον, καί τούς λόγους ὑπέρ ποταμούς βλύσασαν, ἔνδον ἀπό τοῦ φάρυγγος καί τῆς παραψαυούσης ἐπιγλωττίδος, (105) παρανόμως ἐκτέμνουσιν· ὡς ἄν τοῦ φωνητικοῦ ἀφαιρεθέντος ὀργάνου, συναφαιρεθείη καί λόγος τούτῳ καί διδασκαλία· καί σιγῶν εἴη ἄφθογγος. Ἀλλ’ οὐκ ἔμελλες, ὦ καλέ Μάξιμε, καί τήν γλῶσσαν τεμνόμενος, σιωπᾶν· οὐδέ λόγους ἐκείνους τούς ἡδίστους μή κελαδεῖν· ἀλλ’ ὁ γλῶσσαν καταρτίζων νηπίων, καί ἄλαλον θείς φθέγξασθαι καί κωφόν, αὐτός καί σέ παρά δόξαν καί φθέγγεσθαι πεποίηκε, καί λαλεῖν, καί μεῖζον ἤ πρόσθεν διηρθρωμένους τούς λόγους προΐεσθαι.

ΛΖ΄.

Ἐπεί δέ τό αὐτό κἀν τῷ μαθητῇ Ἀναστασίῳ ἔδρασαν, καί γλῶσσαν κἀκείνῳ ἔνδον ἀπέτεμον, ἡ αὐτή ἦν καί τοῦτον ἐνισχύουσα χάρις· καί λόγον διδοῦσα δίχα τοῦ φωνοῦντος ὀργάνου, πολύν τινα τοῦτον παραδόξως καί ἄφθονον. Ἐφ’ ᾧ καί μείζονι φθόνῳ πληγέντες οἱ μιαροί, καί ἄλλην τοῖς γενναίοις καινοτέραν βάσανον προσεπῆγον· ὥσπερ ἀδικεῖν νομίζοντες, εἰ μή πᾶσαν πεῖραν δεινῶν ἐπί τούτοις κινήσαιεν· οὕς καί πολλῷ βέλτιον ἦν θανάτῳ ὑπεξαγαγεῖν, καθό καί ἦν ἐκείνοις δοκοῦν, ἤ οὕτω παραδοῦναι κολάσεσι. Σχοίνοις γάρ λεπταῖς τόν μακάριον ἐνειλίσαντες, καί στρέβλαις πανταχόθεν πιέσαντες, σμίλῃ καί σφύρᾳ τήν δεξιάν τῶν χειρῶν ἀποκόπτουσι, καί ἐπ’ ἐδάφους ῥίπτουσιν· εἶθ’ ὡς εἶχον, καί πρός τόν σύναθλον μετίασιν Ἀναστάσιον· τήν ἴσην κἀκεῖνον τιμωρίας εἰσπράττοντες, ἵν’ ἔχοι πάντως καί τῆς ἴσης δόξης τήν παραπόλαυσιν. Οὕς καί ἀγλώττους καί ἄχειρας ἐκβαλόντες τοῦ πραιτωρίου, εἷλκον καί περιῆγον κατά τήν ἀγοράν, τά κεκομμένα θεατρίζοντες μέλη, καί κραυγαῖς ἀσήμοις χρώμενοι· καί τωθασμοῖς αὐτούς καί σκώμμασι βάλλοντες. Ἐφ’ ᾧ καί μετά τήν ἄτιμον ἐκείνην περιαγωγήν, ἐξορίᾳ μακροτάτῃ παραδιδόασι· μεθ’ ἅμα καί τοῦ ἀποκρισιαρίου Ἀναστασίου· τοῦτο γε μόνον καλῶς ποιησάμενοι τούς ἁγίους, οἱ ἐναγεῖς, ἑαυτῶν ἀποδιαστείλαντες.

ΛΗ΄.

Ἀλλά γάρ ἡ θεία οὐκ ἠμέλει δίκη, καίτοι μακροθυμοῦσα ὡς τά πολλά· ἀλλά τιμωρίαν μετά μικρόν τόν παρανομίσαντα βασιλέα εἰσέπραξε· πόῤῥω ἐκτοπίσασα, καί εἰς τήν ἐν Σικελίᾳ Συράκουσαν τόν οἴκτιστον δοῦσα θάνατον ἀπενέγκασθαι. Τοῖς γάρ Βυζαντίοις δι’ ἅ ἔδρασεν ὁ μίσους ἄξιος μισηθείς, καί ἔχθιστος μάλα γεγενημένος· δείσας μήτι καί πάθοι πρός τούτων κακόν, μετά συζύγου καί παίδων ἐκεῖσε ἀφίκετο· ᾧ δή καί ἐν βαλανείῳ λούσασθαι εἰσελθόντι, τῶν τις ὑπηρετούντων

καιρίαν δούς κατά κεφαλῆς, τό τε κρανίον ἅπαν συνέτριψε, καί τῷ δυστήνῳ τήν ζωήν προσαφείλετο. Ἐπεί δ’ ὁ τούτου υἱός Κωνσταντῖνος ὅς ἐκαλεῖτο, μετά Ἡρακλείου καί Τιβερίου τῶν ἀδελφῶν ἐπί τῶν σκήπτρων κατέστη, ἔγνω δεῖν αὐτός μή τήν ἴσην πατρί πεπορεῦσθαι, ἵνα μή τῶν ἴσων καί ἀντιτύχοι· ὅθεν καί τούς ἁπανταχῆ συναθροίσας Πατέρας, καί σύνοδον μεγάλην κροτήσας, ἥ καί ἕκτη τῶν οἰκουμενικῶν λέγεται· πολλά μέν καί ἄλλα ἐν αὐτῇ μνήμης ἄξια (108) κατεπράξατο, καί διττάς δή τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας, ἐπί τῶν δύο φύσεων τρανώτερον διεξήρυξεν· ἀρᾷ καί ἀναθέματι καθυποβαλών τούς τό μονοθέλητον ἐκεῖνο δόγμα παρεισάγοντας καί πρεσβεύοντας. Τοῦτο δέ πρότερον ἐν ῾Ρώμῃ καί ὁ ταύτης πρόεδρος Ἀγάθων, ὅς καί μετά Μαρτῖνον τῷ θρόνῳ ἐπικαθιδρύθη, θείῳ κινούμενος Πνεύματι ἔπραξεν· ἐπαράτους καί τῆς Ἐκκλησίας ἐκπτύστους τούς τά παράνομα δεδρακότας καί οὗτος καταστησάμενος. Ἀλλά ταῦτα μέν ὕστερον.

ΛΘ΄.

Ἐπεί δ’ ὡς ὁ λόγος ἔφη, πρός τήν ὑπερορίαν τόν θεῖον ἀπήνεγκαν Μάξιμον, πολλά μέν συνέβη τοῦτον παθεῖν κατά τήν ὁδόν, καί πολλάς ὑπομεῖναι τάς ἀλγηδόνας, οἷα μήτ’ εἰς ὑποζύγιον, μήτ’ εἰς λεκτίκιον καθεσθῆναι δυνάμενον· τῷ πάντη κατειργάσθαι τοῖς πόνοις, καί ταῖς μυρίαις τετρυχῶσθαι ὀδύναις. Ἀμέλει καί εἴς τι χαλάδριον βέργεσι πεπλεγμένον τοῦτον ἐνθέμενοι, μόλις καί κόπῳ διαβαστάζοντες, τήν μακράν ὁδόν ἐκείνην ἀπήγαγον· ὅν καί εἰς ἕν τῶν κατά τήν Ἀλανίαν κάστρων, Σχίμαριν οὕτω λεγόμενον, ἔμφρουρον ποιησάμενοι, εἴασαν αὐτόν παντάπασιν ἀτημέλητον. Ἐπεί δέ καί τόν καλόν μαθητήν μετά τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ τήν αὐτήν ὁδόν ἤλαυνον, διαιροῦσι μέν ἀμφοτέρους τοῦ διδασκάλου· διαιροῦσι δέ καί αὐτούς ἀπ’ ἀλλήλων· ἕνα πρός ἕνα πολλούς διαμείβοντας τόπους, καί πόῤῥω που τῆς τῶν Ἀβασγῶν χώρας ἀπαγομένους · ἐξ οὗ καί τόν ἕνα αὐτῶν τῇ πολλῇ ἀπειρηκότα κακοπαθείᾳ, καί αὐτήν τήν πνοήν διαφεῖναι, ἥ μόνη τούτῳ περιελείπετο· καί μηδ’ αὐτήν ἐγνῶσθαι ἀκριβῶς τήν ἡμέραν καθ’ ἥν τῶν ὧδε μετέστη, ὡς ὁ τούτου εἰρήκει ὁμώνυμος· ἀποκρισιάριός φημι Ἀναστάσιος.

Μ΄.

Ἀλλά γάρ τῷ θείῳ Μαξίμῳ τῷ κατά τήν Ἀλανίαν ἤδη κάστρῳ ἐγκαθειρμένῳ, θεία τις ἐπιφοιτᾷ ἄνωθεν ὄψις· τήν τε ἡμέραν αὐτῷ δηλοῦσα τῆς τελευτῆς, καί πρός τάς ἐκεῖθεν μετακαλουμένη σκηνάς· Ἐπεί δέ καί ἡ ἡμέρα καταλάβοι ἐκείνη· ἡ δέ ἦν ἡ τρισκαιδεκάτη τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἀφίησι μέν τά ἐνταῦθα, πρός δέ τούς οὐρανούς ἀνατρέχει, ὁ τῶν οὐρανῶν ἀληθῶς καί τῆς ἐκεῖ κατοικίας ἄξιος. Ἐν ᾧ δέ τό ἱερόν αὐτοῦ σῶμα ἐναπετέθη, τρεῖς διαφανεῖς πυρσοί κατά μίαν τῶν νυκτῶν ἔκτοτε τῷ μνήματι ἐναυγάζουσι· θαυμαστήν μέν τήν αἴγλην ἐναφιέντες, θαυμαστοτέραν δ΄, ὡς εἰκός, τοῖς ὁρῶσι τήν ἔκπληξιν ἐμποιοῦντες, καί τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ περί τόν ἑαυτοῦ θεράποντα πλουσιωτάτην χάριν ἐμφαίνοντες.

ΜΑ΄.

Ἀλλά σοί μέν, ὦ ἱερώτατε πάτερ, μεγάλη μέν καί ἡ τῶν παρόντων δόξα τε καί λαμπρότης, πλέον σε κἀνταῦθα τοῦ Δεσπότου τετιμηκότος · μείζων δέ πολλῷ καί ὑπεροχικωτάτη ἡ αὐτόθι λῆξις καί οὐρανία · φωτί τῷ μεγάλῳ παρισταμένῳ, καί ὅλην τήν αἴγλην τῆς μακαρίας καί ἀρχιφώτου Τριάδος ἐν ἑαυτῷ δεχομένῳ· καί Θεόν ὁρῶντι, τό παραδοξότατον, θεῷ δηλαδή καί αὐτῷ τῇ ἑνώσει γεγενημένῳ, καί κατά

μέθεξιν ὅλῳ θεουμένῳ, καί ἄῤῥητον τήν θέωσιν ὑφισταμένῳ. Οὐκοῦν οὕτω δόξης τυχών, δίδου πολλήν καί τήν παρά σου βοήθειαν τοῖς ἔτι (109) νηχομένοις ἡμῖν τά παρόντα, καί τόν δολιχόν τοῦτον βίον καί πολυκινδυνότατον διαπλέουσιν· ὡς ἄν ὑπό σοί κυβερνήτῃ καί ὁδηγῷ, κοῦφοι τήν ἄστατον θάλασσαν ὑπερπλεύσαντες, τοῖς ἀκλύστοις καί ἀϊδίοις λιμέσι καθορμισθείημεν· ἔνθα ἡ μακαρία διαγωγή καί κατάπαυσις ἡ γαληνοτάτη.

ΜΒ΄.

Οὗτος ὁ παρ’ ἡμῶν σοι λόγος, ὦ πατέρων ἄριστε καί φιλοτεκνότατε, τῶν μέν πραγμάτων, ὥσγε καί αὐτόν οἶδα, πάντη ἀπολειπόμενος, τοῦ δέ πόθου οἶμαι οὐδενός ἐλαττούμενος. Αἴτιος δέ πάντως τοῦ λόγου καί καθηγεμών, ὁ σοῦ ἐξεχόμενος ἱεράρχης· ὅς καί τήν ὁμωνυμίαν καί ὁμοτροπίαν τοῦ ἐν Μύροις ἐπλούτησε ποιμενάρχου· λόγων οὗτος ἀεί τῶν σῶν θαυμασίως ἐρῶν, καί σέ διαφερόντως ποθῶν· καί τρυφήν γλώσσης, τό ἥδιστόν σου ποιούμενος ὄνομα. Ὧ καί ἀντιδοίης τήν μετά σοῦ συναυλίαν καί συσκηνίαν· πολλήν ὡς ὁρᾷς καί αὐτῷ ὑπέρ τοῦ καλοῦ τεθεμένῳ τήν ἀγωνίαν, καί τήν ψυχήν προϊεμένῳ αὐτήν, μόνον εἴ τι βέλτιον εἴη τούτῳ ἐν τοῖς πράγμασι καταπράξασθαι· ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος, νῦν καί ἀεί, καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ Σελ. (110)

Γενομένης, μεταξύ τοῦ κυρίου ἀββᾶ Μαξίμου, καί τῶν σύν αὐτῷ, καί τῶν ἀρχόντων ἐπί σεκρέτου.

Α΄.

Τῇ ἡμέρᾳ ᾗ προσωρμίσθησαν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ὅ τε κύριος Μάξιμος, καί οἱ σύν αὐτῷ, περί δυσμάς ἡλίου, ἐλθόντες δύο μανδάτωρες μετά δέκα ἐκσκουβιτώρων, ἐπῆραν αὐτούς ἐκ τοῦ πλοίου γυμνούς, καί ἀνυποδέτους· καί μερίσαντες αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ἐφύλαξαν εἰς διάφορα ἐκσκούβιτα. Καί μεθ' ἡμέρας τινάς ἀναφέρουσιν αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ, καί εἰσάγουσι τόν γέροντα, ἐν ᾧ τόπῳ συνήχθη ἡ σύγκλητος, καί πολύς ἄλλος ὄχλος· καί παριστῶσιν αὐτόν μέσον τῶν ἀρχόντων καθημένων, καί λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος μετ' ὀργῆς πολλῆς καί μανίας· Χριστανός εἶ; Καί εἶπε · Χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, Χριστανός εἰμι. Καί λέγει ἐκεῖνος· Οὔκ ἔστιν ἀληθές. Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Σύ λέγεις. Οὔκ εἰμί· ἀλλ' ὁ Θεός λέγει εἶναί με, καί διαμένειν Χριστιανόν. Καί πῶς, φησίν, εἴπερ (112) Χριστιανός εἶ, μισεῖς τόν βασιλέα; Ἀποκριθείς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἔφη· Καί πόθεν δῆλον; τό γάρ μῖσος ψυχῆς ἐστι κεκρυμμένη διάθεσις, ὥσπερ οὖν καί ἡ ἀγάπη. Καί λέγει αὐτῷ· Ἐξ ὧν ἐποίησας, πᾶσιν ἐγένου φανερός, ὅτι μισεῖς τόν βασιλέα, καί τήν πολιτείαν αὐτοῦ· σύ γάρ μόνος Αἴγυπτον καί Ἀλεξάνδρειαν καί Πεντάπολιν καί Τρίπολιν καί Ἀφρικήν Σαρακηνοῖς παρέδωκας. Καί τίς τούτων ἀπόδειξις; ἔφη. Καί παραφέρουσιν Ἰωάννην τόν γενόμενον σακελλάριον Πέτρου τοῦ γενομένου στρατηγοῦ Νουμηδίας τῆς Ἀφρικῆς λέγοντα, Ὅτι πρό εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ πάππος τοῦ δεσπότου ἐκέλευσε τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, λαβεῖν στρατόν, καί ἀπελθεῖν εἰς Αἴγυπτον κατά τῶν Σαρακηνῶν, καί ἔγραψέ σοι ὡς πρός δοῦλον τοῦ Θεοῦ λαλῶν, πληροφορίαν ἔχων εἰς σέ ὡς ἅγιον ἄνθρωπον, εἰ συμβουλεύεις αὐτῷ ἀπελθεῖν. Καί ἀντέγραψας αὐτῷ λέγων, μηδέν τοιοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδή οὐκ εὐδοκεῖ ὁ Θεός ἐπί τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, καί τοῦ γένους αὐτοῦ, συμπραχθῆναι τήν πολιτείαν τῶν Ῥωμαίων. Λέγει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐάν ἀληθεύῃ, πάντως ἔχεις καί τήν πρός ἐμέ Πέτρου, καί τήν ἐμήν πρός αὐτόν ἐπιστολήν· παρενεχθῶσι, καί ὑπόκειμαι ταῖς δοκούσαις τῷ νόμῳ ποιναῖς. Καί λέγει· Ἐγώ οὐκ ἔχω ἐπιστολήν, ἀλλ' οὔτε οἶδ, εἰ ὅλως ἔγραψέ σοι. Ἀλλ' ἐν τῷ φοσάτῳ ταῦτα κατ' ἐκεῖνον ἐλάλουν πάντες τόν καιρόν. Λέγειν πρός αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εἰ τό φοσάτον ὅλον τοῦτο διελάλει, πῶς σύ μόνος τοῦτο σικοφαντεῖς με; Ἐθεώρησάς μέ ποτε, ἤ ἐγώ σε; Καί λέγει· Οὐδέποτε. Τότε στραφείς πρός τήν σύγκλητον ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος εἶπεν· Εἰ δίκαιόν ἐστι τοιούτους παρακομίζεσθαι κατηγόρους, ἤ μάρτυρας, κρίνατε· Ὧ γαρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καί οἵῳ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεσθε, φησίν ὁ τῶν ὅλων Θεός.

Β΄.

Καί μετά τοῦτον φέρουσι Σέργιον τόν Μαγουδάν, λέγοντα· Πρό ἐννέα ἐτῶν ὁ μακάριος ἀββᾶς Θωμᾶς ἐλθών ἀπό Ῥώμης εἶπέ μοι, ὅτι ὁ Πάππας Θεόδωρος ἔπεμψέ με πρός τόν πατρίκιον Γρηγόριον, ἵνα εἴπω αὐτῷ, μή φοβηθῆναί τινα. Ὁ γάρ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἐθεώρησεν ὄναρ, ὅτι κατ' οὐρανούς εἰς ἀνατολάς καί δυσμάς ἦσαν δῆμοι ἀγγέλων· καί οἱ μέν εἰς ἀνατολάς ἔκραζον· Κωνσταντῖνε Αὔγουστε, τοῦ

βίγκας· οἱ δέ εἰς δυσμάς ἐβόουν· Γρηγόριε Αὔγουστε, τοῦ βίγκας· καί ὑπερίσχυσεν ἡ φωνή τῶν εἰς δυσμάς, τήν τῶν εἰς ἀνατολήν φωνήν. Καί τότε κραυγάζει ὁ σακελλάριος· Ἔπεμψέ σε ὁ Θεός καυθῆναι εἰς τήν πόλιν ταύτην. Λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, καθαίροντί με τῶν ἑκουσίων κακῶν, δι᾽ ἀκουσίου κολάσεως· πλήν, Οὐαί τῷ κόσμῳ ἀπό τῶν σκανδάλων. Ἀνάγκη γάρ ἐλθεῖν τά σκάνδαλα· οὐαί δέ δι᾽ οὗ σκάνδαλον ἔρχεται. Ὄντως οὐκ ἔδει τοιαῦτα λαλεῖσθαι παρουσίᾳ Χριστιανῶν· οὐδέ ἀτιμωρήτους μένειν τούς τά τοιαῦτα πράττοντας πρός τό ἀρέσαι ἀνθρώποις, σήμερον οὖσι, καί αὔριον οὐκ οὖσι. Ταῦτα ζῶντος Γρηγορίου ἔδει τοῦτον εἰπεῖν, (113) καί γνωρίσαι τ ῷ βασιλεῖ τήν εἰς αὐτόν εὔνοιαν. Δίκαιον δέ ἐστι, εἰ καί ὑμῖν παρίσταται, τόν πρό τούτου συκοφάντην, ἐκβιασθῆναι ἀπελθεῖν ἐνέγκαι τόν πατρίκιον Πέτρον, καί τοῦτον τόν ἀββᾶν Θωμᾶν, κἀκεῖνον τόν μακάριον πάππαν Θεόδωρον· καί τότε παρουσίᾳ πάντων, ἔλεγον τῷ πατρικίῳ Πέτρῳ· Εἰπέ, κῦρι ὁ πατρίκιος · ἔγραψάς μοι ποτε περί ὧν εἶπεν ὁ σακελλάριός σου, ἤ ἐγώ σοί; Καί ὅταν κατέθετο, ὑπό κόλασιν ἐγενόμην. Ὁμοίως δέ καί τῷ μακαρίῳ πάππᾳ· Εἰπέ, δέσποτα, ἐγώ σοί ποτε ὄναρ ἀφηγησάμην; Καί ὅταν ἤλεγξέ με, ἐκείνου ἦν τό ἔγκλημα, οὐκ ἐμοῦ τοῦ ἑωρακότος. Ἀπροαίρετον γάρ πρᾶγμα τό ὄναρ· μόνα δέ τά προαιρετικά κολάζει ὁ νόμος, εἴπερ αὐτῷ ἐναντιοῦται. Τότε λέγει πρός αὐτόν ὁ Τρωΐλος· Παίζεις, ἀββᾶ, οὐκ οἶδας ποῦ εἶ. Ὁ δέ· Οὐ παίζω, ἀλλά πενθῶ τήν ζωήν μου συντηρηθεῖσαν μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα τοιούτων λάβω πεῖραν φαντασμάτων. Λέγει Ἐπιφάνιος ὁ πατρίκιος· Ὁ Θεός γινώσκει, καλῶς ποιεῖ παίζων αὐτά, ἐάν οὐκ εἰσίν ἀληθῆ. Μεθ᾽ ὅν ὁ σακελλάριος πάλιν πρός αὐτόν μετ᾽ ὀργῆς εἶπεν· Ἁπλῶς πάντες ψεύδονται, καί σύ μόνος ἀληθεύεις ; Καί ἀποκριθείς εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, συνδακρύσας τῷ λόγῳ· Ἐξουσίαν ἔχετε συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ, καί ζωῶσαι καί θανατῶσαι· πλήν ἐάν οὗτοι ἀληθεύωσι, καί ὁ Σατανᾶς φύσει Θεός ἐστιν. Εἰ δέ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὖν οὐδέ ἐστιν, οὐδέ οὗτοι ἀλήθευσαν. Μήτε γάρ ἀξιωθῶ μετά Χριστιανῶν θεωρῆσαι τήν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑπερουσίου Θεοῦ, ποιητοῦ τε καί δημιουργοῦ, καί κτίστου, κα προνοητοῦ, καί κριτοῦ, καί Σωτῆρος τῶν ὅλων, εἴ ποτε ὄναρ τοιοῦτον ἀφηγησάμην, ἤ ἄλλου ἀφηγουμένου ἤκουσα, εἰ μή τῇ ὥρᾳ ταύτῃ παρά τοῦ κυροῦ Σεργίου τοῦ εὐνοΐκοῦ τῆς βασιλείας.

Γ΄.

Εἶτα τρίτον συκοφάντην προβάλλονται, Θεόδωρον τόν υἱόν Ἰωάννου τοῦ Κανδιδάτου λεγομένου, τόν ἐπίκλην Χιλά, τόν νῦν γαμβρόν τοῦ κυροῦ Πλάτωνος τοῦ πατρικίου, λέγοντα· Ὅτι συντυχίας μεταξύ ἡμῶν ἐν Ῥώμῃ γενομένης περί τοῦ βασιλέως, διέσυρε τό λαλούμενον, βυτία ποιῶν καί λαιβία. Πρός ὅν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐδέποτε διελέχθην σοι, εἰ μή ἅπαξ μετά τοῦ ὁσιωτάτου πρεστυτέρου κυροῦ Θεοχαρίστου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐξάρχου, διά τόν πριμικήριον, προτραπείς διά γραμμάτων περί τούτου. Καί ἐάν εὑρεθῶ ψευδόμενος, ἀπολαύω.

Δ΄.

Καί μετά τοῦτον, τέταρτον ἄγουσι Γρηγόριον τόν υἱόν Φωτεινοῦ, λέγοντα, ὅτι Ἀπῆλθον εἰς τό κελλίον τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου ἐν ῾Ρώμῃ, κἀμοῦ εἰπόντος, ὅτι καί ἱερεύς ἐστιν ὁ βασιλεύς, εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀναστάσιος ὁ μαθητής αὐτοῦ· Μή ἀξιωθῇ εἶναι ἱερεύς. Εὐθέως λέγει πρός αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Φοβήθητι τόν Θεόν, κῦρι Γρηγόριε, οὐδέν παντελῶς ἐν τῇ περί τούτων διαλέξει λελάκηκεν ὁ σύνδουλός μου. Καί (116) ῥίπτει ἑαυτόν εἰς τήν γῆν, λέγων τῇ συγκλήτῳ· Ἀνάσχεσθε τοῦ δούλου ὑμῶν,

καί πάντα λέγω ὡς ἐλαλήθη, καί ἐλέγξει με ἐάν ψεύσομαι. Ὁ κύριός μου εἶναι Γρηγόριος ἐλθών εἰς Ῥώμην, ἠξίωσεν ἐλθεῖν εἰς τό κελλίον τοῦ δούλου ὑμῶν· ὅν θεωρήσας, ὡς ἔθος μοί ἐστιν, ἔῤῥιψα ἐμαυτόν εἰς τήν γῆν, καί προσεκύνησα αὐτῷ· καί ἠσπασάμην αὐτόν, καί εἶπον αὐτῷ μετά τό καθίσαι· Τίς ἡ αἰτία τῆς ποθητῆς παρουσίας τοῦ δεσπότου μου; Καί εἶπεν· Ὁ ἀγαθός καί θεοστήρικτος ἡμῶν δεσπότης, φροντίζων τῆς εἰρήνης τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ἐποίησε κέλευσιν πρός τόν θεοτίμητον πάππαν, πέμψας καί προσφοράν εἰς τόν ἅγιον Πέτρον, προτρεπόμενος αὐτόν ἑνωθῆναι τῷ προέδρῳ Κωνσταντινουπόλεως· ἅπερ πεμφθῆναι διά τῆς ἐμῆς μετριότητος κατηξίωσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος. Καί εἶπον· Δόξα Θεῷ τῷ ποιήσαντί σε ἄξιον τῆς τοιαύτης διακονίας. Πλήν, ἐπί ποίῳ τρόπῳ γενέσθαι τήν ἕνωσιν ἡ αὐτοῦ θεοστεφής ἐκέλευσε γαληνότης; Πάλιν εἶπε· Εἴπερ οἶδας. Καί εἶπας· Ἐπί τῷ Τύπῳ. Καί ἔφην· Ἀδύνατον, ὡς οἶμαι, τοῦτο καθέστηκεν· οὐ γάρ ἀνέχονται οἱ Ῥωμαῖοι συναναιρεθῆναι ταῖς τῶν ἀκαθάρτων αἱρετικῶν φωναῖς, τάς τῶν ἁγίων Πατέρων φωτοφόρους φωνάς· ἤ τῷ ψεύδει συναποσβεσθῆναι τήν ἀλήθειαν· ἤ τῷ σκότει συναφανισθῆναι τό φῶς. Οὐδέν γάρ ἡμῖν ἔσται τό προσκυνούμενον, εἰ γένηται τῶν θεοδιδάκτων λόγων ἀναίρεσις. Καί εἶπας· Οὐκ ἀναίρεσιν τῶν ἱερῶν τύπος ποιεῖται φωνῶν, ἀλλά σιωπήν, ἵνα τήν εἰρήνην οἰκονομήσωμεν. Καί εἶπον· Ἔστι παρά τῇ θείᾳ Γραφῇ σιωπή καί ἀναίρεσις. Ὁ Θεός γάρ εἶπε διά τοῦ Δαβίδ· Οὔκ εἰσί λαλίαι, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐκ ἀκούονται αἱ φωναί αὐτῶν. Οὐκοῦν εἰ μή λαλοῦνται καί ἀκούονται οἱ περί Θεοῦ λόγοι, οὐδέ ὅλως εἰσί κατά τήν γραφήν. Καί εἶπας· Μή βάλῃς με εἰς ὕλας· ἐγώ ἀρκοῦμαι τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ. Καί πῶς δύνασαι τῷ ἁγίῳ ἀρκεῖσθαι συμβόλῳ, ἔφην, δεχόμενος τόν τύπον; - Καί τί βλάπτει τό δέχεσθαι τόν τόν τύπον, καί λέγειν τό σύμβολον; ἔφης. Λέγω· Ὅτι προφανῶς ἀναιρεῖ τό σύμβολον ὁ τύπος. Καί εἶπας· Διά τόν Κύριον, πῶς; -Εἰπέ μοι, ἔφην, τό σύμβολον, καί γνῶθι πῶς ἀναιρεῖται ὑπό τοῦ τύπου. Καί ἤρξω τοῦ λέγειν· Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητήν οὐρανοῦ καί γῆς· ὁρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων. Ἐπίσχε, εἶπον, μικρόν, καί μάθε πῶς ἡ τῶν ἐν Νικαίᾳ πίστις ἤρνηται. Ποιητής γάρ οὐκ ἄν εἴη Θεός, θελήσεως καί ἐνεργείας φυσικῆς ἐστερημένος, εἴπερ θελήσας, ἀλλ' οὐκ ἀναγκασθείς ἐποίησε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, εἴπερ ἀληθεύει ἐν Πνεύματι Δαβίδ· Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καί ἐν τῇ γῇ· ἐν ταῖς θαλάσσαις, καί ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις. Εἰ δέ οἰκονομίας χάριν συναναιρεῖται τῇ κακοπιστίᾳ ἡ σωτήριος πίστις, χωρισμός Θεοῦ παντελής, ἀλλ' οὐχ ἕνωσις Θεοῦ ἐστι τό τοιοῦτον εἶδος τῆς λεγομένης οἰκονομίας. Καί γάρ αὔριον οἱ δυσώνυμοι Ἰουδαῖοι λέγουσιν· Οἰκονομήσωμεν τήν πρός ἀλλήλους εἰρήνην, (117) καί ἑνωθῶμεν, καί περιέλωμεν ἡμεῖς μέν τήν περιτομήν, καί ὑμεῖς τό βάπτισμα, καί μηκέτι ἀλλήλους πολεμήσωμεν. Τοῦτο Ἀρειανοί ποτε προέτειναν ἐγγράφως ἐπί τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, λέγοντες· Περιέλωμεν τό Ὁμοούσιον καί τό ἑτεροούσιον, καί ἑνωθῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι. Καί οὐ κατεδέξαντο οἱ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν· ἀλλ' εἵλκοντο μᾶλλον διώκεσθαι καί ἀποθανεῖν, ἤ σιωπῆσαι φωνήν παραστατικήν τῆς μιᾶς τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπερουσίου θεότητος. Καί ταῦτα συνεπιτιθεμένου τοῖς τά τοιαῦτα προτείνουσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καθώς πολλοῖς ἱστόρηται τοῖς φιλοπόνως τά τότε γενόμενα γράψασι. Καί οὐδείς τῶν βασιλέων ἠδυνήθη μέσαις φωναῖς πεῖσαι τούς θεηγόρους πατέρας συμβιβασθῆναι τοῖς ἐπί αὐτῶν αἱρετίζουσιν· ἀλλά ταῖς τραναῖς καί κυρίαις, καί καταλλήλοις τῷ ζητουμένῳ δόγματι ἐκέχρηντο, λέγοντες προφανῶς, ὅτι Ἱερέων ἐστί τό

ζητεῖν, καί ὁρίζεσθαι περί τῶν σωτηρίων δογμάτων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καί εἶπας· Τί οὖν; οὐκ ἔστι πᾶς βασιλεύς Χριστιανός καί ἱερεύς; Καί εἶπον· Οὔκ ἔστιν· οὐδέ γάρ παρίσταται θυσιαστηρίῳ, καί μετά τόν ἁγιασμόν τοῦ ἄρτου ὑψοῖ αὐτόν, λέγων· Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις. Οὔτε βαπτίζει, οὔτε μύρου τελετήν ἐπιτελεῖ, οὔτε χειροθετεῖ, καί ποιεῖ ἐπισκόπους καί πρεσβυτέρους καί διακόνους· οὔτε χρίει ναούς, οὔτε τά σύμβολα τῆς ἱερωσύνης ἐπιφέρεται, ὠμοφόριον καί τό Εὐαγγέλιον, ὥσπερ τῆς βασιλείας, τόν τε στέφανον καί τήν ἁλουργίδα. Καί πῶς ἡ Γραφή βασιλέα καί ἱερέα λέγει εἶναι τόν Μελχισεδέκ; ἔφης. Καί εἶπον· Ἑνός τοῦ φύσει βασιλέως Θεοῦ τῶν ὅλων γενόμενου φύσει διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν ἀρχιερέως, εἷς ὑπῆρχε τύπος ὁ Μελχισεδέκ. Ὡς δέ γε κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον εἶναι λέγεις βασιλέα καί ἱερέα, καί τά λοιπά τόλμησον εἰπεῖν, τό, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητον, μήτε ἀρχήν ἡμερῶν, μήτε τέλος ζωῆς ἔχοντα. Καί σκόπει τό ἐκ τούτου ἀναφυόμενον κακόν· ἄλλος γάρ εὑρεθήσεται Θεός ὁ τοιοῦτος ἐνανθρωπήσας, κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀλλ' οὐ κατά τήν τάξιν Ἀαρών τήν ἡμῶν ἱερουργῶν σωτηρίαν.

Ε΄.

Πλήν, τί θέλομεν διά πολλῶν ἐλθεῖν; Εἰς τήν ἁγίαν ἀναφοράν ἐπί τῆς ἁγίας τραπέζης, μετά τούς ἀρχιερέας καί διακόνους, καί παντός ἱερατικοῦ τάγματος, μετά τῶν λαϊκῶν οἱ βασιλεῖς μνημονεύονται, λέγοντος τοῦ διακόνου· Καί τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων λαϊκῶν, Κωνσταντίνου, Κώνσταντος, καί τούς λοιπούς. Οὕτω δέ καί τῶν ζώντων μνημονεύει βασιλέων, μετά τούς ἱερωμένους πάντας. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, κράζει ὁ Μηνᾶς· Ταῦτα λέγων ἔσχισας τήν Ἐκκλησίαν. Καί λέγει πρός αὐτόν· Εἰ ὁ λέγων τά τῶν ἁγίων Γραφῶν, καί τά τῶν ἁγίων Πατέρων σχίζει τήν Ἐκκλησίαν, ὁ ἀναιρῶν τά τῶν ἁγίων δόγματα, τί δειχθήσεται τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιῶν, ὧν χωρίς, οὐδέ αὐτό τοῦτο, Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατόν; Καί στραφείς ὁ σακελλάριος, εἶπε τοῖς (120) ἀνθρώποις τοῦ ἐξάρχου μετά κραυγῆς· Εἴπατε τῷ ἐξάρχῳ· Τοιοῦτον ἄνθρωπον ὤφειλες ἐᾶσαι ζῇν ὅπου ἄρχεις; Καί λαβόντες αὐτόν ἔξω, εἰσάγουσι τόν μαθητήν, καί ἀπαιτοῦντες αὐτόν κατειπεῖν τοῦ ἐπιστάτου, ὡς θλίψαντος Πύῤῥον, ἀπεκρίνατο ἠρεμαίᾳ τῇ φωνῇ τά τῆς ἀληθείας, ὅτι οὐδείς ἐτίμησε Πύῤῥον ὡς ἐτίμησε· καί κελεύεται κράξαι. Καί ἐπείπερ οὐ κατεδέξατο τῆς πρεπούσης μοναχοῖς εὐλαβοῦς φωνῆς ξενωθῆναι, κελεύει τυπῆναι αὐτόν ὑπό τῶν παρεστώτων· καί πυγμαῖς αὐτόν βαλόντες, ἡμιθανῆ αὐτόν πεποιήκασι. Καί ἀπολύσαντες αὐτούς εἰς τά δεσμωτήρια καταλαμβάνει τόν γέροντα ὁ Μηνᾶς, λέγων παρουσίᾳ τῶν ἀρχόντων· Ἔβαλέ σε ὁ Θεός, καί ἤγαγέ σε ὧδε, ἵνα ἀπολάβῃς, ὅσα εἰς ἄλλους ἐποίησας, πλανῶν πάντας εἰς τά Ὠριγένους δόγματα. Πρός ὅν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος παρουσίᾳ πάντων· Ἀνάθεμα Ὠριγενεῖ καί τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καί παντί σύμφρονι αὐτοῦ. Καί λέγει ὁ πατρικίος Ἐπιφάνιος· ἐλύθη, κῦρι ἀββᾶ Μηνᾶ, ὁ κατ' αὐτοῦ παρά σοῦ ἐπαγόμενος ψόφος, ἵνα καί εἰ ἦν Ὠριγενιστής, ἐπάν ἀνεθεμάτισε, τῆς τοιαύτης ἑαυτόν ἠλευθέρωσε μέμψεως. Ἐγώ δέ ὡς οὐκέτι τοιοῦτο περί αὐτοῦ λεγόμενον παραδέχομαι· Ἀπηνέχθη ἕκαστος αὐτῶν, ἐν ᾧ παρεφυλάττετο τόπῳ.

Στ΄.

Καί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ περί τήν αὐτήν ἀφήν τοῦ λύχνου, Τρώϊλος ὁ πατρίκιος, καί Σέργιος ὁ Εὐκρατᾶς, ὁ ἐπί τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς, παρεγένοντο πρός τόν δοῦλον Θεοῦ τόν γέροντα, καί καθίσαντες,

ἐκέλευσαν καί αὐτόν καθίσαι, καί εἶπον πρός αὐτόν· Εἰπέ ἡμῖν, κῦρι ἀββᾶ, τήν μεταξύ σοῦ καί Πύῤῥου γενομένην ἐν Ἀφρικῇ καί Ῥώμῃ περί τῶν δογμάτων κίνησιν· καί ποίοις αὐτόν ἔπεισας ἀναθεματίσαι τό δόγμα τό ἴδιον, καί τῷ σῷ συνθέσθαι. Καί ἀφηγήσατο αὐτοῖς πάντα καθεξῆς, ὅσα ἡ μνήμη ἀνέσωσε. Καί τοῦτο εἶπεν, ὅτι Ἐγώ δόγμα ἴδιον οὐκ ἔχω, ἀλλά τό κοινόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς. Οὐ γάρ ἐκίνησα φωνήν τήν οἱανοῦν, ἵνα ἴδιόν μου λέγηται δόγμα· καί μετά τήν ἀφήγησιν λέγουσιν αὐτῷ· Οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως; Καί εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ. Διά ποίαν οὐ κοινωνεῖς αἰτίαν, εἶπον; Ἀπεκρίθη· Ὅτι τάς ἁγίας τέσσαρας συνόδους ἐξέβαλον διά τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένων ἐννέα κεφαλαίων· καί διά τῆς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γενομένης παρά Σεργίου ἐκθέσεως, καί διά τοῦτο προσεχῶς ἐπί τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ἐκτεθέντος τύπου· καί ὅτι ἅπερ ἐδογμάτισαν διά τῶν κεφαλαίων, διά τῆς ἐκθέσεως κατέκριναν· καί ἅπερ ἐδογμάτισαν διά τῆς ἐκθέσεως, διά τοῦ τύπου ἠκύρωσαν· καί καθεῖλαν ἑαυτούς τοσαυτάκις. Οἱ τοίνυν ὑφ' ἑαυτῶν κατακριθέντες καί ὑπό τῶν Ῥωμαίων, καί τῆς μετά ταῦτα ἐπί τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἤ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρά τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ; Καί λέγουσιν αὐτῷ· Σύ μόνος σώζῃ, καί πάντες ἀπόλλυνται; Καί εἶπεν· (121) Οὔδένα κατέκριναν οἱ τρεῖς παῖδες μή προσκυνήσαντες τῇ εἰκόνι, πάντων ἀνθρώπων προσκυνούντων. Οὐ γάρ ἐσκόπουν τά τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐσκόπουν ὅπως ἄν αὐτοί μή ἐκπέσωσι τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Οὕτω καί Δανιήλ βληθείς εἰς τόν λάκκον τῶν λεόντων, οὐ κατέκρινέ τινα τῶν μή προσευξαμένων τῷ Θεῷ κατά τό θέσπισμα Δαρείου, ἀλλά τό ἴδιον ἐσκόπησε· καί εἵλετο ἀποθανεῖν, καί μή παραπεσεῖν τῷ Θεῷ, καί ὑπό τῆς ἰδίας μαστιγωθῆναι συνειδήσεως, ἐπί τῇ παραβάσει τῶν φύσει νομίμων. Κἀμοί οὖν μή δῷ ὁ Θεός κατακρῖναί τινα, ἤ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ μόνος σώζομαι. Αἱροῦμαι δέ ἀποθανεῖν, ἤ θρόησιν ἔχειν κατά τό συνειδός, ὅτι περί τήν εἰς Θεός πίστιν παρεσφάλην καθ' οἱονδήποτε τρόπον.

Ζ΄.

Λέγουσιν αὐτῷ· Καί τί ἔχεις ποιῆσαι, τῶν Ῥωμαίων ἑνουμένων τοῖς Βυζαντίοις; Ἰδού γάρ χθές ἦλθον οἱ ἀποκρισιάριοι Ῥώμης, καί αὔριον τῇ Κυριακῇ κοινωνοῦσι τῷ πατριάρχῃ· καί πᾶσι δῆλον γίνεται, ὅτι σύ διέστρεφες τούς Ῥωμαίους· ἀμέλει σοῦ ἀπαρθέντος ἐκεῖθεν, συνέθεντο τοῖς ἐνταῦθα. Καί εἶπε πρός αὐτούς· Οἱ ἐλθόντες, οἱονδήποτε πρόκριμα τῷ θρόνῳ Ῥώμης, κἄν κοινωνήσωσιν, ἐπάν οὐκ ἤγαγον πρός τόν πατριάρχην ἐπιστολήν, οὐ ποιοῦσι· καί οὐ πείθομαι πάντως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἑνοῦνται τοῖς ἐνταῦθα, εἰ μή ὁμολογήσωσι τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, καθ' ἑκατέραν τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστίν, εἶναι φύσει θελητικόν τε καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Καί λέγουσιν· Εἰ δέ συμβιβασθῶσι τοῖς ἐνταῦθα οἱ Ῥωμαῖοι, τί ποιεῖς; Καί εἶπε· Τό Πνεῦμα τό ἅγιον διά τοῦ Ἀποστόλου, καί ἀγγέλους ἀναθεματίζει παρά τό κήρυγμά τι νομοθετοῦντας.

Η΄.

Καί λέγουσι· Πάντως ἀνάγκη ἐστί, θελήσεις λέγεσθαι ἐπί Χριστοῦ καί ἐνεργείας; Ἀπεκρίθη· Πᾶσα ἀνάγκη, εἴπερ εὐσεβεῖν κατά ἀλήθειαν θέλωμεν. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων χωρίς ἐνεργείας φυσικῆς ὑφέστηκεν. Οἱ γάρ ἅγιοι Πατέρες φανερῶς λέγουσι· Μήτε εἶναι, ἤ γινώσκεσθαι χωρίς τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας τήν οἱανδήποτε φύσιν. Εἰ δέ οὔτε ἔστιν, οὔτε γινώσκεται φύσις, ἄνευ τῆς αὐτήν οὐσιωδῶς χαρακτηριζούσης

ἐνεργείας, πῶς εἶναι τόν Χριστόν, ἤ γνωρίζεσθαι Θεόν ἀληθῶς φύσει καί ἄνθρωπον, ἄνευ τῆς θεϊκῆς καί ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἐστί δυνατόν; Ἀπολέσας γάρ, κατά τούς Πατέρας, τό βρυχικόν ὁ λέων, οὐκ ἔστι λέων· καί κύων τό ὑλακτικόν οὐκ ἔστι κύων. Καί ἄλλο τό οἱονοῦν τό φυσικῶς αὐτοῦ συστατικόν ἀπολέσας, οὐκ ἔστιν ἔτι ὅπερ ἦν. Καί λέγουσιν αὐτῷ· Οἴδαμεν ὄντως ὅτι οὕτως ἦν· πλήν μή λυπήσῃς τόν βασιλέα, διά τήν εἰρήνην καί μόνον ποιήσαντα τόν τύπον, οὐκ ἐπ' ἀναιρέσει τινός τῶν ἐπί Χριστοῦ νοουμένων· ἀλλ' ἐπί εἰρήνῃ τήν (124) σιωπήν τῶν ποιουσῶν τήν διάστασιν φωνῶν οἰκονομοῦντα.

Θ΄.

Καί ῥίψας ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἑαυτόν εἰς τήν γῆν μετά δακρύων· Οὔκ ὤφειλε λυπηθῆναι ὁ ἀγαθός καί εὐσεβής δεσπότης κατά τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως. Οὐ γάρ δύναμαι λυπῆσαι τόν Θεόν σιωπῶν, ἅπερ αὐτός λαλεῖσθαι καί ὁμολογεῖσθαι προσέταξεν. Εἰ γάρ κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, αὐτός ἔστιν ὁ θέμενος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους· δεύτερον, προφήτας· τρίτον, διδασκάλους, δῆλον ἐστίν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ διά τούτων λαλήσας. Διά πάσης οὖν τῆς ἁγίας Γραφῆς, τῆς τε Παλαιᾶς καί Νέας Διαθήκης, καί τῶν ἁγίων διδασκάλων καί συνόδων διδασκόμεθα, θελητικόν τε καί ἐνεργητικόν θεότητί τε καί ἀνθρωπότητι, τόν σαρκωθέντα Θεόν. Οὐδενός γάρ τῶν οἷς ὡς Θεός γινώσκεται, καί τῶν οἷς ὡς ἄνθρωπος φύσει γνωρίζεται, χωρίς ἁμαρτίας, ἐστίν ἄν ἐλλιπής. Εἰ δέ τέλειός ἐστι καθ' ἑκάτερον, ὡς οὐδενός καθ' ἑκατέτου ἐλλιπής, προφανῶς τό κατ᾽ αὐτόν ὅλον νοθεύει μυστήριον, ὁ μή ὁμολογῶν αὐτόν εἶναι ὅπερ ἐστί, μετά τῶν προσόντων αὐτῷ καθ' ἑκάτερον, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί, πάντων φυσικῶν ἰδιωμάτων.

Ι΄.

Καί μικρόν σιωπήσαντες, ἀλλήλοις προσνεύσαντες λέγουσι· Πόθεν δύνασαι δεῖξαι, ὅτι τάς συνόδους ἐκβάλλουσιν, οἱ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως; Καί λέγει αὐτοῖς· Ἤδη δέκεικται μερικῶς διά τῶν ἐν ῾Ρώμῃ λαληθέντων παρ' ἐμοῦ πρός τόν κῦριν Γρηγόριον, τόν ἀσηκρῆτιν· καί νῦν, εἰ παρίσταται τῷ δεσπότῃ τοῦτο δειχθήσεσθαι, κελεύσει δοθῆναι ἄδειαν τῷ ἀναξίῳ ὑμῶν δούλῳ, καί ποιῶ γνῶσιν βιβλίων, ὅτι τά ἐμά ἀφῃρέθησαν· καί πᾶσι φανερόν ποιῶ τοῦτο, χωρίς οἱασδήποτε σκολιότητος λόγων. Καί λοιπόν ἄλλων πολλῶν λαληθέντων, εἰς γραφικάς καί φυσικάς καί τεχνικάς ἐτράπησαν γυμνασίας τε καί θεωρίας· ἐφ' αἷς ἡδυνθέντες, ἱλαρωτέρως διετέθησαν· καί ἤρξαντο λέγειν· Οἶδεν ὁ Κύριος, ὠφελήθημεν, καί ἀπό τοῦ νῦν ἐνοχλεῖν ὑμῖν οὐκ ἔχομεν.

ΙΑ΄.

Ὁ δέ κῦρις Σέργιος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Πολλάκις ἦλθον εἰς τό κελλίον σου εἰς Βέββας, καί ἠκροασάμην τῆς διδασκαλίας σου· καί ὁ Χριστός ἔχει βοηθῆσαί σοι· καί μή ἀγωνιάσῃς. Εἰς ἕν δέ μόνον λυπεῖς πάντας, ὅτι πολλούς ποιεῖς χωρισθῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας. Ἔστι τις ὁ λέγων, εἶπεν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶπον· Μή κοινωνήσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Βυζαντίων; Ἀπεκρίθη ὁ κῦρις Σέργιος· αὐτό τοῦτο, τό σε μή κοινωνεῖν, μεγάλη πρός πάντας ἐστί φωνή, μή κοινωνῆσαι. Καί εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· οὐδέν βιαιότερον συνειδότος κατηγοροῦντος, καί οὐδέν τούτου συνηγοροῦντος παῤῥησιαστικώτερον. Ἀκούσας δέ ὁ κῦρις Τρώϊλος, ὅτι ὁ τύπος ἀναθεματίζεται εἰς πᾶσαν τήν δύσιν, λέγει πρός τόν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, Καλόν ἐστιν, ὅτι τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δεσπότου ἡ

ὑπόληψις ὑβρίζεται; (125) Ἀπεκρίθη ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Ὁ Θεός συγχωρήσει τοῖς ἐκβιβάσασι τόν δεσπότην ποιῆσαι τόν τύπον, καί τοῖς συγχωρήσασι. Καί λέγει· Τίνες εἰσίν οἱ ἐκβιβάσαντες, καί τίνες οἱ συγχωρήσαντες; Ἀπεκρίθη· Οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεβίβασαν, καί οἱ ἄρχοντες συνεχώρησαν· καί ἰδού ὁ ῥύπος ἐκ τῶν ὑπευθύνων εἰς τόν ἀθῶον καί καθαρόν πάσης αἱρέσεως, ἐξετινάχθη. Ἀλλά συμβουλεύσατε ποιῆσαι, ὅ ἐποίησεν ὁ εὐσεβής τῇ μνήμῃ γενόμενος αὐτοῦ πάππος. Ἐκεῖνος γάρ αἰσθόμενος ὅτι ψόγον αὐτοῦ τινες κατά τήν δύσιν καταχέουσι, διά κελεύσεως ἐλεύθερον ἑαυτόν ἐποίησε τῆς ἐπί τῇ Ἐκκλησίᾳ μέμψεως, γράψας, ὅτι Ἔκθεσις οὐκ ἔστιν ἐμή· οὔτε γάρ ἐγώ ὑπηγόρευσα, ἤ ἐκέλευσα γενέσθαι· ἀλλά Σέργιος αὐτήν ὁ πατριάρχης συντάξας πρό πέντε ἐτῶν, τοῦ ἀνελθεῖν με ἀπό τῆς Ἀνατολῆς, ἐδεήθη μου κατ' αὐτήν γενομένου τήν πανευδαίμονα πόλιν, ὀνοματί μου προτεθῆναι αὐτήν μεθ' ὑπογραφῆς· καί κατεδεξάμην τήν ἐκείνου παράκλησιν. Νῦν δέ γνούς ὅτι τινές ἐπ' αὐτήν διαμάχονται, πᾶσι δῆλον ποιῶ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμή. Ταύτην ἐποιήσατο τήν κέλευσιν πρός τόν μακάριον Ἰωάννην πάππαν, κατακρίνοντα τήν ἔκθεσιν, ἐν τοῖς πρός Πύῤῥον τότε γραφεῖσι. Καί ἔκτοτε Σεργίου χρηματίζει πανταχοῦ εἶναι ἔκθεσις. Τοῦτο ποιήσει καί ὁ νῦν εὐσεβῶς βασιλεύων ἡμῶν, καί μενεῖ παντελῶς ἄχραντος πάσης μέμψεως ἡ πρόληψις αὐτοῦ. Τότε σείσαντες τάς κεφαλάς, ἐσιώπησαν, τοῦτο μονον εἰρηκότες· Ὅλα δυσχερῆ καί ἀνέκβατα.

Τούτων καί ἑτέρων διαφόρων λαληθέντων, προσκυνηθέντες καί προσκυνήσαντες, μετά πάσης ἱλαρότητος ἀνεχώρησαν. Καί πάλιν τῷ ἄλλῳ Σαββάτῳ, ἀνήγαγον αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ· καί εἰσφέρουσι πρῶτον τόν μαθητήν τοῦ γέροντος, συνελθόντων καί τῶν δύο πατριαρχῶν· καί ἄγουσι Κωνσταντῖνον καί Μηνᾶν κατηγόρους τοῦ γέροντος, καί ἀπαιτοῦντες τήν μαθητήν συγκαταθέσθαι τοῖς κατ' αὐτῶν λαλουμένοις. Μετά δέ πάσης παῤῥησίας εἶπεν ὁ μαθητής ἀφόβως πρός τήν σύγκλητον· Κωνσταντῖνον εἰσάγετε ἐν σεκρέτῳ παλατίου; Οὗτος οὐκ ἔστιν οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε μοναχός, ἀλλά τριβοῦνος θυμέλης. Ἐγνωρίσθη Ἀφροῖς καί ʽΡωμαίοις, ποῖα γύναια βόσκων ἦλθεν ἐκεῖσε. Πάντες ἔμαθον τάς πανουργίας αὐτοῦ, ἅς ἐποίησε πρός τό λαθεῖν· ποτέ μέν λέγων, ὅτι ἀδελφαί αὐτοῦ εἰσί· ποτέ δέ, ὅτι διά τό μή κοινωνῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆρα αὐτάς, ἵνα μή χρανθῶσι τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλά καί πάλιν ἐάν λείψῃ αὐτῷ σπατάλη, καί εὕρῃ χώραν μή γνωρίζουσαν αὐτόν, τά αὐτά ποιεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν, καί ῥυπαρᾶς ἡδονῆς. Καί μεγάλη αἰσχύνη ἐστί, τό κἄν συντυγχάνειν αὐτῷ, τοῖς σεμνῶς βιῶναι θέλουσιν. Εἶτα μετά ταῦτα, ἐρωτηθείς εἰ τόν τύπον ἐνεθεμάτισεν, ἀφόβως εἶπεν· Οὐ μόνον ἀνεθεμάτισα, ἀλλά καί λίβελλον ἐποίησα. Τί οὖν; οὐχ ὁμολογεῖς πεποιηκέναι κακῶς; λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες. Καί λέγει· Μή δῴ ὁ Θεός, ἵνα ὅπερ ἐποίησα καλῶς κατά θεσμόν ἐκκλησιαστικόν, εἴπω (128) γενέσθαι κακῶς. Καί πολλά ἄλλα ἐρωτηθείς, καί ἀποκριθείς καθώς ὁ Θεός ἐχορήγησεν αὐτῷ, ἐξάγεται τοῦ σεκρέτου.

ΙΓ΄.

Καί εἰσάγουσι τόν γέροντα, καί λέγει πρός αὐτόν κῦρις Τρώϊλος· Εἰπέ, ἀββᾶ, βλέπε, εἰπέ τήν ἀλήθειαν, καί ἐλεεῖ σε ὁ δεσπότης· ἐπεί ἐάν διά τῆς νομίμου διηγήσεως ἔλθωμεν, καί εὕρῃ κἄν ἕν τῶν κατηγορηθέντων σου ἀληθές, ὁ νόμος φονεύει σε. Καί εἶπε· καί ἤδη εἶπον, καί πάλιν λέγω, ὅτι ἐάν μόνον ἕν λέγηται εἶναι ἀληθές, καί ὁ Σατανᾶς Θεός ἐστιν. Εἰ δέ οὐκ ἔστι Θεός, ἀλλ' ἀποστάτης, καί τά

κατηγορηθέντα μου ψευδῆ καί ἀνυπόστατα. Πλήν εἴ τι κελεύετε ποιῆσαι, ποιήσατε. Θεόν σέβων, οὐκ ἀδικοῦμαι. Καί λέγει αὐτῷ· Οὔκ ἀνεθεμάτισας τόν τύπον; Ἀπεκρίθη· Πολλάκις εἶπον ὅτι ἀνεθεμάτισα. Λέγει αὐτῷ τόν τύπον ἀνεθεμάτισας; τόν βασιλέα ἀνεθεμάτισας. Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐγώ βασιλέα οὐκ ἀνεθεμάτισα, ἀλλά χάρτην ἀλλότριον τῆς ὀρθοδόξου καί ἐκκλησιαστικῆς πίστεως. Καί λέγει αὐτῷ· Ποῦ ἀνεθεματίσθη; - Ὑπό τῆς συνόδου Ῥώμης, ἀπεκρίθη, εἰς τήν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, καί εἰς τήν Θεοτόκον. Τότε λέγει πρός αὐτόν ὁ ἔπαρχος· Κοινωνεῖς τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν ὧδε, ἤ οὐ κοινωνεῖς; Ἀπεκρίθη, καί εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ. Λέγει αὐτῷ· Διά τί; Ἀπεκρίθη· Ὅτι ἔξω ἔβαλε τάς συνόδους. Καί εἶπεν· Ἐάν ἔξω ἔβαλε τάς συνόδους, πῶς εἰς τά δίπτυχα ἀναφέρονται; Καί λέγει· Καί τίς ὄνησις ὀνομάτων, τῶν δογμάτων ἐκβεβλημένων; Καί δύνασαι, ἔφη, τοῦτο δεῖξαι; Καί εἶπεν· Ἐάν λάβω ἄδειαν, καί κελεύετε, δειχθῆναι ἔχω τοῦτο πάνυ εὐχερῶς. Καί σιωπησάντων αὐτῶν, λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Διατί ἀγαπᾷς τούς Ῥωμαίους, καί τούς Γραικούς μισεῖς. Ἀποκριθείς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, εἶπε· Παραγγελίαν ἔχομεν, τοῦ μή μισῆσαί τινα. Ἀγαπῶ τούς Ῥωμαίους, ὡς ὁμόπιστους· τούς δέ Γραικούς, ὡς ὁμογλώσσους. Καί πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Πόσων ἐτῶν λέγεις ἑαυτόν· Ἀπεκρίθη; Ἑβδομήκοντα πέντε. Καί λέγει αὐτῷ· Πόσους χρόνους ἔχει μετά σοῦ ὁ μαθητής σου; Ἀπεκρίθη· Τριάκοντα ἑπτά. Τότε ἀνέκραξε εἷς κληρικός· Ἀπέδωκέ σοι ὁ Κύριος, ὅσα ἐποίησας τῷ μακαρίῳ Πύῤῥῳ. Πρός ὅν οὐδέν ἀπεκρίθη ὅλως.

ΙΔ΄.

Τοσοῦτων δέ λαληθέντων ἐν τῷ σεκρέτῳ, οὐδείς οὐδέν τῶν πατριαρχῶν ἐφθέγξατο. Ἐν δέ τῷ κινεῖσθαι περί τῆς συνόδου Ῥώμης λόγον, κράζει ὁ Δημοσθένης· Οὐ κεκύρωται ἡ σύνοδος, τοῦ συγκροτήσαντος αὐτήν καθαιρεθέντος. Καί λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐ καθηρέθη, ἀλλ' ἐδιώχθη. Ποία γέγονεν ἐπί τοῖς πεπραγμένοις συνοδική καί κανονική πρᾶξις ἀσφαλῶς ἔχουσα αὐτοῦ τήν καθαίρεσιν; Πλήν ἵνα καί κανονικῶς καθηρέθη, οὐ ποιεῖ τοῦτο πρόκριμα τοῖς ὀρθοδόξως κατά τούς θείους κανόνας κυρωθεῖσιν· οἷς καί τά γραφέντα παρά τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα Θεοδώρου συμβαίνουσι. Καί λέγει τούτων ἀκούσας Τρώϊλος ὁ πατρίκιος· Οὔκ οἶδας τί λέγεις, ἀββᾶ· τό γενόμενον γέγονε.

ΙΕ΄.

*(*129) Ταῦτα ὅσα ἡ μνήμη κατέχει τά κεκινημένα τε καί εἰρημένα· καί εἰς τοιοῦτον τά κατ' αὐτούς κατέληξε τέλος, ἀπολύσαντες καί τόν ἅγιον γέροντα τοῦ σεκρέτου, ἐν τῇ φρουρᾷ. Καί τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν Κυριακή, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἔπεισαν τόν βασιλέα, ταύτην αὐτούς κατακρῖναι τήν πικράν καί ἀπάνθρωπον ἐξορίαν, διηρημένους ἀλλήλων· τόν μέν ἅγιον γέροντα εἰς Βιζύην κάστρον τῆς Θράκης· τόν δέ μαθητήν αὐτοῦ εἰς Πέρβεριν· ὅ οὐκ ἔχει ἐξώτερον βῆμα ποδός ἡ Ῥωμαίων βασιλεία, ἀπρονοήτους, γυμνούς, ἀτρόφους, πάσης τῆς πρός τό ζῆν ἀφορμῆς ἐστερημένους· μή ἐγγίζοντας θαλάσσῃ, ἵνα μή ἔχωσιν ἐκ τῶν ἐλεημόνων ἐπίσκεψιν. Καί οὕτως εἰσί γυμνοί καί ἄτροφοι, μόνην ἔχοντες τήν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ· παρακαλοῦντες πάντας τούς Χριστιανούς, τοῦτο βοῶντες· Εὔξασθε διά τόν Κύριον, ἵνα τελειώσῃ ὁ Θεός τό ἔλεος αὐτοῦ μετά τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, καί διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι οἱ συμπλέοντες αὐτῷ, ἠγριωμένης πεῖραν λαμβάνουσι θαλάσσης, ἀνέμοις καί κύμασι δονουμένου μέν τοῦ σκάφους, ἀκατασείστου δέ διαμένοντος. Συγχωρεῖ γάρ κλύδωνος μεγάλου αὐτούς

πειραθῆναι, δοκιμάζων αὐτῶν τήν περί αὐτόν διάθεσιν, ἵνα μεγάλῃ τῇ φωνῇ κράξωσι· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· καί μάθωσι πάντα μόνῳ αὐτῷ ἐπιγράφειν, τά τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καί μή πεποιθότες ὦσιν ἐφ’ ἑαυτοῖς, καί τύχωσι γαλήνης μεγάλης, τοῦ ἀνέμου καί τῶν κυμάτων κατευνασθέντων· καί εἰς μέσον λύκων αὐτούς ἐκδίδωσι, καί διά τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν, καί διά τεθλιμμένης ὁδεύειν τρίβου παρακελεύεται· καί λιμόν, καί δίψαν, καί γύμνωσιν, καί δεσμά, καί φυλακάς, καί ἀπαγωγάς, καί μάστιγας, καί σταυρόν, καί ἥλους καί ὄξος, καί χολήν, καί ἐμπτύσματα, καί ῥαπίσματα, καί κολαφίσματα, καί ἐμπαιγμούς προτείνεται· καί πάθος καί θανάτους πολυτρόπους· ὧν τέλος, ἡ παμφαής ἀνάστασις, φέρουσα μεθ’ ἑαυτῆς εἰρήνην τοῖς δι’ αὐτόν διωχθεῖσι· καί χαράν, τοῖς δι’ αὐτόν θλιβεῖσι· καί ἀνάληψιν εἰς οὐρανούς, καί προσαγωγήν τῷ Πατρικῷ καί ὑπερουσίῳ θρόνῳ, καί λῆξιν ὑπέρ ἄνω πάσης ἀρχῆς οὖσαν καί ἐξουσίας καί δυνάμεως καί κυριότητος· καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι· ἧς τύχοιμεν ἅπαντες, εὐχαῖς καί πρεσβείαις τῆς πανυμνήτου πανσέπτου καί ὑπερενδόξου κυρίως φύσει Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας, καί τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν καί μαρτύρων. Ἀμήν.

ΠΡΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ (132)

Χθές ὀκτωκαιδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἥτις ἦν ἡ ἁγία Πεντηκοστή, ὁ πατριάρχης

ἐδήλωσέ μοι λέγων· Ποίας Ἐκκλησίας εἶ; Βυζαντίου; Ῥώμης; Ἀντιοχείας Ἀλεξανδρείας; Ἱεροσολύμων; Ἰδού πᾶσαι μετά τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπαρχιῶν ἡνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἑνώθητι, μήπως ξένην ὁδόν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθῃς ὅπερ οὐ προσδοκᾷς. Πρός οὕς εἶπον· Καθολικήν Ἐκκλησίαν, τήν ὀρθήν καί σωτήριον τῆς εἰς αὐτόν πίστεως ὁμολογίαν, Πέτρον μακαρίσας ἐφ' οἷς αὐτόν καλῶς ὡμολόγησεν, ὁ τῶν ὅλων εἶναι Θεός ἀπεφήνατο. Πλήν μάθω τήν ὁμολογίαν, ἐφ' ἥν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν γέγονεν ἡ ἕνωσις· καί τοῦ γενομένου καλῶς, οὐκ ἀλλοτριοῦμαι. Καί φασι· Κἄν οὐκ ἔχωμεν περί τούτου κέλευσιν, λέγομεν διά τό γενέσθαι σε πάντως ἀπροφάσιστον. Δύο λέγομεν ἐνεργείας διά τήν διαφοράν, καί μίαν διά τήν ἕνωσιν. -Τάς δύο διά τήν ἕνωσιν μίαν φατέ γεγονέναι, ἤ παρά ταύτας, εἶπον, ἑτέραν - Οὐ, φασίν, ἀλλά τάς δύο μίαν διά τήν ἕνωσιν, -Ἀπηλλάγημεν πραγμάτων, ἔφην, ἑαυτοῖς ἀνυπόστατον πίστιν, καί Θεόν ἀνύπαρκτον πλάσαντες. Εἰ γάρ εἰς μίαν συγχέομεν τάς δύο διά τήν ἕνωσιν, καί πάλιν εἰς δύο διαιροῦμεν διά τήν διαφοράν, οὐκ ἔσται μονάς οὔτε δυάς ἐνεργειῶν, ἀλλήλαις ἀναιρουμένων ἀεί, καί ποιουσῶν ἀνενέργητον ᾧ προσπέφηκαν, καί παντελῶς ἀνύπαρκτον. Τό γάρ μηδεμίαν ἔχον ἐκ φύσεως ἀναφαίρετον, καί μηδενί λόγῳ τροπῆς ἀλλοιουμένην καί μεταπίπτουσαν κίνησιν, πάσης οὐσίας ἐστέρηται κατά τούς Πατέρας, οὐκ ἔχον ἐνέργειαν οὐσιωδῶς αὐτό χαρακτηρίζουσαν. Τοῦτο οὖν λέγειν οὐ δύναμαι, οὔτε ἐδιδάχθην παρά τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογεῖν. Τό δοκοῦν ὑμῖν, οὖσιν ἐξουσιασταῖς, ποιήσατε. - Οὐκοῦν ἄκουσον, ἔφησαν· ἔδοξε τῷ δεσπότῃ καί τῷ πατριάρχῃ, διά πραικέπτου τοῦ πάππα Ῥώμης, ἀναθεματισθῆναί σε μή πειθόμενον, καί τόν ὁριζόμενον αὐτοῖς ἀπενέγκασθαι θάνατον. - Τό τῷ Θεῷ πρό παντός αἰῶνος ὁρισθέν ἐν ἐμοί δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρό παντός ἐγνωσμένην αἰῶνος, αὐτοῖς τοῦτο ἀκούσας ἀπεκρινάμην. -Καί πρός τό γνῶναί σε, καί προσθήκην εὐχῆς τῷ Θεῷ ποιήσασθαι καί δεήσεως, ἐμφανῆ σοι τά δηλωθέντα πεποίηκα, παρακαλῶν τῷ κυρίῳ Θείῳ, καί τοῖς ἐκεῖ σύν αὐτῷ πατράσιν ἡμῶν ἁγίοις γνώριμα καταστῆσαι ταῦτα, τῆς αὐτῆς χάριν αἰτίας.

ΤΟΜΟΣ Β΄. Σελ. (136)
Τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν καί ὁμολογητοῦ Μαξίμου,

Περί τῶν πραχθέντων ἐν τῇ πρώτῃ ἐξορίᾳ, ἤτοι ἐν Βιζύῃ· τά παρά τοῦ Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας, καί αὐτοῦ διαλεχθέντα.

Α΄.

Τά κεκινημένα περί τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως, καί τῆς τῶν δι' ἐναντίας παρεισάκτου καινοτομίας, μεταξύ τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου, καί Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας ἀναγκαῖον ἡγησάμην κατάδηλον ποιῆσαι πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐν ὀρθοδοξίᾳ διατελοῦσιν, ἵνα ἀκριβέστερον τά περί τούτων εἰδέναι ἔχοντες, δοξάζητε μᾶλλον τόν φιλάνθρωπον Θεόν, τόν διδόντα λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος (137) τῶν φοβουμένων αὐτόν· μήπως συνήθως οἱ ἐχθροί τῆς ἀληθείας, τἀναντία ταύτης διαφημίζοντες, ἐκταράξωσιν ὑμῶν τάς καρδίας.

Β΄.

Τοιγαροῦν τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός τῆς νυνί παρελθούσης τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, ἐξῆλθεν πρός αὐτόν ἐν ᾗ παρεφυλάττετο ἐξορίᾳ, τουτέστιν ἐν κάστρῳ Βιζύης, ὁ προρηθείς ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ὡς εἶπεν, ἐκ προσώπου Πέτρου τοῦ προέδρου Κωνσταντινουπόλεως πεμφθείς· καί Παῦλος καί Θεοδόσιος οἱ ὕπατοι, ὡς εἶπον καί αὐτοί, ἐκ προσώπου βασιλέως πεμφθέντες· καί ἀνελθόντες πρός τόν εἰρημένον μοναχόν Μάξιμον, ἐν ᾧ τόπῳ ἀπεκέκλειστο, ἐκάθισαν, καί ἐπέτρεψαν καί αὐτόν καθίσαι, συνόντος αὐτοῖς δηλονότι καί τοῦ ἐπισκόπου Βιζύης. Καί λέγει πρός αὐτόν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος· Πῶς ἔχεις, κῦρι ἀββᾶ; ΜΑΞ. Ὡς πρώρισεν ὁ Θεός πρό πάντων τῶν αἰώνων τήν περί ἐμέ προνοητικήν διεξαγωγήν, οὕτως ἔχω. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; πρό παντός περί ἑκάστου ἡμῶν ὥρισεν(προώρισεν) Ο Θεός; ΜΑΞ. Εἴπερ προέγνω, πάντως καί προώρισε· ΘΕΟΔ. Τί ἔστιν αὐτό τό, Προέγνω, καί Προώρισεν; ΜΑΞ. Ἡ πρόγνωσις τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐννοιῶν καί λόγων καί ἔργων ἐστίν· ὁ προορισμός δέ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν συμβαινόντων ἐστί. ΘΕΟΔ. Ποῖά ἐστι τά ἐφ' ἡμῖν, καί ποῖα τά οὐκ ἐφ' ἡμῖν; ΜΑΞ. Ὡς ἔοικε, πάντα γινώσκων ὁ δεσπότης μου, δοκιμαστικῶς διαλέγεται πρός τόν δοῦλον αὐτοῦ. ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀγνοῶν ἠρώτησα, καί μαθεῖν θέλων τήν διαφοράν τῶν ἐφ' ἡμῖν, καί οὐκ ἐφ' ἡμῖν· καί πῶς τά μέν ὑπό τήν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουσι· τά δέ, ὑπό τόν προορισμόν εἰσιν. ΜΑΞ. Ἐφ' ἡμῖν ἐστι τά ἑκούσια πάντα, τουτέστιν ἀρεταί καί κακίαι· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, αἱ ἐπιφοραί τῶν συμβαινόντων ἡμῖν κολαστικῶν τρόπων, ἤ τῶν ἐναντίων. Οὔτε γάρ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ἡ κολάζουσα νόσος, οὔτε ἡ εὐφραίνουσα ὑγεία· καί αἱ ποιότητες καί αἱ τούτων αἰτίαι. Οἷον αἰτία νόσου ἀταξία, ὥσπερ καί ὑγείας εὐταξία· καί βασιλείας οὐρανῶν αἰτία, ἡ τῶν ἐντολῶν φυλακή, ὥσπερ καί πυρός αἰωνίου, ἡ τῶν τούτων παράβασις. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; διά τοῦτο θλίβῃ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ταύτῃ, ἐπειδή ἄξιά τινα ἐποίησας ταύτης τῆς θλίψεως; ΜΑΞ. Παρακαλῶ ἵνα ὁ Θεός ταῦτῃ τῇ θλίψει περιορίσῃ τάς ἐκτίσεις ὧν ἥμαρτον αὐτῷ ἐν τῇ παραβάσει τῶν αὐτοῦ δικαιωτικῶν ἐντολῶν. ΘΕΟΔ. Οὐκ ἔστι δοκιμῆς ἕνεκεν ἀπαγομένοη θλίψις πολλοῖς; ΜΑΞ. Ἡ δοκιμή τῶν ἁγίων ἐστίν, ἵνα φανερωθῶσι διά τῆς θλίψεως τῷ

βίῳ τῶν ἀνθρώπων, αἱ περί τό φύσει καλόν διαθέσεις αὐτῶν, ἑαυταῖς συνεκφαίνουσαι τάς ἠγνοημένας πᾶσιν ἀρετάς, ὡς ἐπί Ἰώβ καί Ἰωσήφ. Ὁ μέν γάρ ἐπί φανερώσει τῆς κεκρυμμένης ἀνδρείας ἐπειράζετο· ὁ δέ, ἐπ' ἐκφωνήσει τῆς ἁγιαστικῆς σωφροσύνης ἐδοκιμάζετο· καί πᾶς τῶν ἁγίων ἀκουσίως ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ θλιβείς, ἐπι τισί τοιαύταις οἰκονομίαις ἐθλίβετο, ἵνα διά τῆς ἀσθενείας τῆς συγχωρουμένης αὐτοῖς ἐπαχθῆναι, τόν ὑπερήφανον καί ἀποστάτην περιπατήσωσι δράκοντα, τουτέστι τόν διάβολον.(140) Ἡ γάρ ὑπομονή, δοκιμῆς ἔργον ἐστίν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἁγίων. ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καλῶς εἶπας· καί ὁμολογῶ τήν ὠφέλειαν· καί ἐζήτουν ἀεί εν τοῖς τοιούτοις συνδιαλέγεσθαι ὑμῖν· ἀλλ' ἐπειδή ἐπ' ἄλλῳ κεφαλαίῳ κἀγώ καί οἱ δεσπόται μου οἱ μελλοπατρίκιοι πρός σέ γεγόναμεν, καί τοσαῦτα διαστήματα ἤλθομεν, παρακαλοῦμέν σε τά παρ' ἡμῶν προτεινόμενα δέξασθαι, καί χαροποιῆσαι πᾶσαν τήν οἰκουμένην. ΜΑΞ. Ποῖα ταῦτά εἰσι, δέσποτα, καί τίς ἐγώ, καί πόθεν εἰμί, ἵνα ἡ ἐπί τοῖς προτεινομένοις μοι συγκατάθεσις χαροποιήσῃ πᾶσαν τήν οἰκουμένην; ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅπερ λέγω σοι, ἐγώ τε καί οἱ δεσπόται μου μελλοπατρίκιοι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δεσπότου ἡμῶν τοῦ πατριάρχου καί τοῦ εὐσεβοῦς Δεσπότου τῆς οἰκουμένης ἠκούσαμεν. ΜΑΞ. Κελεύσατε, οἱ δεσπόται μου, εἰπεῖν ἅπερ βούλεσθε, καί ἅπερ ἠκούσατε.

Γ΄.

ΘΕΟΔ. Παρακαλεῖ ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης δι' ἡμῶν, μαθεῖν παρά σοῦ, διά ποίαν αἰτίαν οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως. ΜΑΞ. Ἔχετε περί τούτου ἐπιτροπήν ἔγγραφον παρά τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, ἤ παρά τοῦ πατριάρχου; ΘΕΟΔ. Οὔκ ὤφελες, δέσποτα, ἀπιστῆσαι ἡμῖν. Κἄν γάρ ταπεινός εἰμι, ἐπίσκοπος ἀκούω· καί οἱ δεσπόται μου συγκλήτου μέρος τυγχάνουσι· καί οὐκ ἤλθομεν πειράσαι σε· μή δῴη Θεός. ΜΑΞ. Οἱῳδήποτε τρόπῳ ἤλθατε πρός τόν δοῦλον ὑμῶν, ἐγώ χωρίς πάσης ὑποστολῆς λέγω τήν αἰτίαν δι' ἥν οὐ κοινωνῶ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως· Πλήν κἄν ἄλλων ἦν τό ἐρωτᾷν με διά ποίαν αἰτίαν, ὑμῶν ἔστι, τῶν γινωσκόντων ἀσφαλῶς πλεῖον ἐμοῦ τήν αἰτίαν.

Δ΄.

Γινώσκετε τάς γενομένας καινοτομίας ἀπό τῆς ἕκτης ἐπινεμήσεως τοῦ διελθόντος κύκλου ἀρξαμένας ἀπό Ἀλεξανδρείας διά τῶν ἐκτεθέντων ἐννέα κεφαλαίων παρά Κύρου, τοῦ οὐκ οἶδα πῶς γεγονότος ἐκεῖσε προέδρου, τῶν βεβαιωθένων ὑπό τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως· καί τάς ἄλλας ἀλλοιώσεις, προσθήκας τε καί μειώσεις, τάς γενομένας συνοδικῶς ὑπό τῶν προεδρευσάντων τῆς τῶν Βυζαντίων Ἐκκλησίας, Σεργίου λέγω, καί Πύῤῥου, καί Παύλου· ἅστινας καινοτομίας πᾶσα γινώσκει ἡ οἰκουμένη. Διά ταύτην τήν αἰτίαν οὐ κοινωνῶ, ὁ δοῦλος ὑμῶν, τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀρθῶσι τά προσκόμματα τά τεθέντα ὑπό τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, μετ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν θεμένων αὐτά, καθώς εἶπεν ὁ Θεός· Καί τούς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαῤῥίψατε, καί τήν λείαν καί τετριμμένην, καί πάσης ἀκανθώδους αἱρετικῆς κακίας ἐλευθέραν ὁδόν τοῦ Εὐαγγελίου, καθάπερ καί ἦν εὑρίσκων, ὁδεύω πάσης δίχα προτροπῆς ἀνθρωπίνης. Ἕως δέ ἄν τοῖς (141) τεθεῖσι προσκόμμασι, καί τοῖς τεθεικόσιν αὐτά σεμνύνωνται οἱ πρόεδροι Κωνσταντινουπόλεως, οὐδείς ἐστιν ὁ πείθων με λόγος ἤ τρόπος κοινωνεῖν αὐτοῖς.

Ε΄.

ΘΕΟΔ. Τί γάρ κακόν ὁμολογοῦμεν, ἵνα χωρισθῇς τῆς κοινωνίας ἡμῶν; ΜΑΞ. Ὅτι μίαν ἐνέργειαν λέγοντες θεότητος καί ἀνθρωπότητος τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχέετε τόν τε τῆς θεολογίας, καί τῆς οἰκονομίας λόγον. Εἰ γάρ πεισθῆναι δεῖ τοῖς ἁγίοις Πατράσι, λέγουσιν, Ὧν ἡ ἐνέργεια μία, τούτων καί ἡ οὐσία μία· τετράδα ποιεῖτε τήν ἁγίαν Τριάδα, ὡς ὁμοφυοῦς τῷ Λόγῳ γενομένης τῆς αὐτοῦ σαρκός, καί ἐκστάσης τῆς πρός ἡμᾶς καί τῆς αὐτόν τεκούσης συγγενοῦς κατά φύσιν ταυτότητος.

Στ΄.

Καί πάλιν, ἀναιροῦντες τάς ἐνεργείας, καί μίαν κυροῦντες θέλησιν θεότητος τοῦ αὐτοῦ καί ἀνθρωπότητος, ἀφαιρεῖσθε αὐτοῦ τήν τῶν ἀγαθῶν διανομήν. Ἐάν γάρ ἐνέργειαν οὐδεμίαν ἔχῃ, κατά τούς τοῦτο θεσπίσαντας, δῆλον ὅτι, κἄν θέλῃ, ἐλεῆσαι οὐ δύναται, ἀφαιρεθείσης αὐτῷ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐνεργείας, εἴπερ ἐνεργείας ἀγαθῆς χωρίς, οὐδέν τῶν ὄντων ἐνεργεῖν ἤ πράττειν πέφυκεν.

Ζ΄.

Ἄλλως τε δέ, καί τήν σάρκα ποιεῖτε τῷ θελήματι συνδημιουργόν πάντων τῶν αἰώνων, καί τῶν ἐν αὐτοῖς, Πατρί τε, καί Υἱῷ, καί Πνεύματι· τῇ δέ φύσει κτιστήν, ἤ τό ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἄναρχον τῇ θελήσει, ἐπείπερ ἡ θεία θέλησις ἄναρχός ἐστιν, ὡς ἀνάρχου Θεότητος· τῇ δέ φύσει πρόσφατον, ὅπερ πᾶσαν οὐκ ἄνοιαν ὑπερβαίνει μόνον, ἀλλά καί ἀσέβειαν. Οὐ γάρ λέγετε ἁπλῶς μόνον ἕν θέλημα, ἀλλά καί τοῦτο θεϊκόν. Θείας δέ θελήσεως, οὐδείς δύναται ἀρχήν ἐπινοῆσαι χρονικήν, ἤ τέλος, ἐπειδή μηδέ τῆς θείας φύσεως, ἧς ἐστιν οὐσιώδης ἡ θέλησις.

Η΄.

Πάλιν δέ ἑτέραν εἰσάγοντες καινοτομίαν, ἀφαιρεῖσθε παντάπασι πάντα τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, νόμοις καί τύποις θεσπίζοντες μήτε μίαν, μήτε δύο ἐπ' αὐτοῦ θελήσεις ἤ ἐνεργείας λέγεσθαι· ὅπερ ἐστί πράγματος ἀνυπάρκτου. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων, εἴτε νοερόν ἐστιν ἀφήρηται θελητικῆς δυνάμεως καί ἐνεργείας, εἴτε αἰσθητικόν αἰσθητικῆς ἐνεργείας, εἴτε φυτικόν, αὐξητικῆς καί θρεπτικῆς ἐνεργείας· εἴτε παντελῶς ἄψυχον, καί πάσης ἄμοιρον ζωῆς, τῆς καθ' ἕξιν λεγομένης ἐνεργείας καί ἐπιτηδειότητος. Καί δηλοῦσι πάντα τά οὕτως ὄντα, ἀντιληπτά τυγχάνοντα ταῖς τῶν αἰσθητικῶν αἰσθήσεσιν. Ἐνέργεια γάρ τῶν τοιούτων, τό ὑποπίπτειν πάντως ὁράσεσι, διά τῆς ἰδίας ἐπιφανείας· ἀκοῇ, διά κτύπου· ὀσφρήσει, δι' ἀτμοῦ τινος προσφυοῦς· γεύσει, τισί χυμοῖς· καί ἀφῇ, διά τῆς ἀντιτυπίας. Ὥσπερ γάρ ἐνέργειαν λέγομεν τῆς ὁράσεως τό ὁρᾶν, οὕτως καί τῶν ὁρωμένων τό ὁρᾶσθαι. Καί τά λοιπά πάντα κατά τόν αὐτόν θεωροῦμεν γινόμενα τρόπον. Εἰ τοίνυν οὐδέν τῶν ὄντων ἐστί πάσης ἔρημον παντελῶς φυσικῆς (144) ἐνεργείας· ὁ δέ Κύριος ἡμῶν καί Θεός (ἱλάσθητι, Κύριε) οὐδεμίαν ἔχει φυσικήν θέλησιν ἤ ἐνέργειαν καθ' ἑκάτερον τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί· πῶς δύνασθε ἤ εἶναι ἤ καλεῖσθαι θεοσεβεῖς, κατ' οὐδένα τρόπον ὑπάρχοντα θελητικόν ἤ ἐνεργητικόν, παρ' ὑμῶν προσκυνούμενον λέγοντες; Τρανῶς γάρ ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκόμεθα, λεγόντων· Τό γάρ μηδεμίαν δύναμιν ἔχον, οὔτε ἔστιν, οὔτε τί ἐστιν, οὔτε ἔστι τις αὐτοῦ παντελῶς θέσις.

Θ΄.

ΘΕΟΔ. Τό δι’ οἰκονομίαν γενόμενον, μή λάβῃς ὡς κύριον δόγμα. ΜΑΞ. Εἰ μή ἐστι κύριον δόγμα τῶν δεχομένων, ὁ θεσπίζων τύπος καί νόμος μηδεμίαν λέγεσθαι τοῦ Κυρίου θέλησιν ἤ ἐνέργειαν, ὧν ἡ ἀφαίρεσις τήν ἀνυπαρξίαν δηλοῖ τοῦ ταύτας ἀφῃρημένου, διά ποίαν αἰτίαν βαρβάροις ἔθνεσι καί ἀθέοις ἀπέδοσθέ με ἄνευ τιμῆς; Διά ποίαν αἰτίαν κατεκρίθην οἰκῆσαι Βιζύην, καί οἱ σύνδουλοί μου, ὁ μέν Πέρβεριν, ὁ δέ Μεσημβρίαν; ΘΕΟΔ. Μά τόν Θεόν τόν μέλλοντά με ἐτάσαι, καί ὅτε γέγονεν, εἶπον, καί νῦν τά αὐτό λέγω, ὅτι κακῶς γέγονεν ὁ Τύπος, καί ἐπί βλάβῃ πολλῶν. Πρόφασις δέ γέγονε τό ἐκτεθεῖναι αὐτόν, ἡ πρός ἀλλήλους τῶν ὀρθοδόξων περί θελημάτων καί ἐνεργειῶν ζυγομαχία· καί διά τό πρός ἀλλήλους εἰρηνεῦσαι πάντας, συνεῖδόν τινες τάς τοιαύτας κατασιγασθῆναι φωνάς. ΜΑΞ. Καί ποῖος πιστός δέχεται οἰκονομίαν κατασιγάζουσαν φωνάς, ἅσπερ λαλεῖσθαι δι’ ἀποστόλων, καί προφητῶν, καί διδασκάλων ὁ τῶν ὅλων Θεός ᾠκονόμησε; Καί σκοπήσωμεν, κῦρι ὁ μέγας, εἰς ποῖον κακόν καταντᾷ ψηλαφούμενον τό κεφάλαιον τοῦτο. Εἰ γάρ ὁ μέν Θεός ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον μέν ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· εἰρηκώς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῖς ἀποστόλοις, καί δι’ αὐτῶν καί τοῖς μετ’ αὐτούς· Ὅ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. Καί πάλιν· Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμέ δέχεται· καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμέ ἐθετεῖ· δῆλον ὅτι καί προφανές, ὡς ὁ μή δεχόμενος τούς ἀποστόλους καί προφήτας, καί διδασκάλους, ἀλλ’ ἀθετῶν αὐτῶν τάς φωνάς, αὐτόν ἀθετεῖ τόν Χριστόν.

Ι΄.

Καί ἄλλο δέ σκοπήσωμεν· Ὁ Θεός ἐκλεξάμενος, ἐξήγειρεν ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους, πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· ὁ δέ διάβολος, ψευδαποστόλους καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους κατά τῆς εὐσεβείας ἐκλεξάμενος ἐξήγειρεν, ὥστε καί τόν παλαιόν πολεμηθῆναι νόμον, καί τόν εὐαγγελικόν. Ψευδαποστόλους δέ, καί (145) ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδισκάλους μόνους νοῶ τούς αἱρετικούς· ὧν οἱ λόγοι καί οἱ λογισμοί διεστραμμένοι εἰσίν. Ὥσπερ οὖν ὁ τούς ἀληθεῖς ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους δεχόμενος, Θεόν δέχεται· οὕτως καί ὁ τούς ψευδαποστόλους, καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους δεχόμενος, τόν διάβολον δέχεται. Ὁ τοίνυν συνεκβαλών τούς ἁγίους τοῖς ἐναγέσι καί ἀκαθάρτοις αἱρετικοῖς (δέξασθε λέγοντα τήν ἀλήθειαν), τῷ διαβόλῳ προφανῶς τόν Θεόν συγκατέκρινεν.

ΙΑ΄.

Εἰ τοίνυν γυμνάζοντες τάς γενομένας καινοτομίας ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, εἰς τοῦτο καταντούσας αὐτάς εὑρίσκομεν τό ἀκρότατον κακόν, ὁρᾶτε μήπως εἰρήνην προφασιζόμενοι, τήν ἀποστασίαν εὑρεθῶμεν νοσήσαντες, καί κηρύττοντες ἥν πρόδρομον εἶπεν ἔσεσθαι τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίας ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Ταῦτα χωρίς ὑποστολῆς εἶπον ὑμῖν, δεσπόται μου, ἵνα φείσησθε ἑαυτῶν τε καί ἡμῶν. Κελεύετε ἵνα ταῦτα γεγραμμένα ἔχων ἐν τῇ βίβλῳ τῆς καρδίας, ἔλθω κοινωνήσων ἐν ᾗ ταῦτα κηρύττεται Ἐκκλησίᾳ· καί γένωμαι κοινωνός τῶν ἀληθῶς μέν τόν Θεόν, δῆθεν δέ τόν διάβολον τῷ Θεῷ συνεκβαλλόντων; Μή γένοιτό μοι παρά τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι’ ἐμέ γενομένου χωρίς ἁμαρτίας. Καί βαλών μετάνοιαν εἶπεν· Ἐγώ, εἴ τι κελεύετε εἰς τόν δοῦλον ἡμῶν ποιῆσαι, ποιήσατε· ἐγώ τοῖς ταῦτα δεχομένοις, οὐδέποτε γένωμαι συγκοινωνός.

ΙΒ΄.

Καί ἀποπαγέντες ἐπί τοῖς λαληθεῖσι, κάτω βαλόντες τάς κεφαλάς ἐσίγησαν ἐπί ὥραν ἱκανήν· καί ἀνακύψας, καί τῷ ἀββᾷ Μαξίμῳ ἀτενίσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπεν· Ἡμεῖς ἀντιφωνοῦμέν σοι, τόν δεσπότην ἡμῶν τόν βασιλέα, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος κουφίζει τόν Τύπον. ΜΑΞ. Πολύ ἀπεχόμεθα ἀπ' ἀλλήλων ἀκμήν· τί ποιοῦμεν περί τῆς συνοδικῶς βεβαιωθείσης φωνῆς, τοῦ ἑνός θελήματος, ἐπ' ἐκβολῇ πάσης ἐνεργείας ὑπό Σεργίου καί Πύῤῥου ; ΘΕΟΔ. Ἐκεῖνος ὁ χάρτης κατηνέχθη καί ἀπεβλήθη. ΜΑΞ. Κατηνέχθη ἐκ τῶν λιθίνων τοίχων, οὐ μήν ἐκ τῶν νοερῶν ψυχῶν. Δέξωνται τήν κατάκρισιν τούτων τήν ἐν ῾Ρώμῃ συνοδικῶς ἐκτεθεῖσαν δι' εὐσεβῶν δογμάτων τε καί κανόνων, καί λέλυται τό μεσότοιχον, καί προτροπῆς οὐ δεόμεθα. ΘΕΟΔ. Οὔκ ἔῤῥωται ἡ σύνοδος ἡ ἐν ῾Ρώμῃ, ἐπειδή χωρίς κελεύσεως γέγονε βασιλέως. ΜΑΞ. Εἰ τάς γνομένας συνόδους αἱ κελεύσεις τῶν βασιλέων κυροῦσιν, ἀλλ' οὐχί εὐσεβής πίστις, δέξωνται καί τάς κατά τοῦ ὁμοουσίου γενομένας συνόδους, ἐπειδή κελεύσει βασιλέων γεγόνασιν· φημί δέ, τήν ἐν Τύρῳ, τήν ἐν Ἀντιοχείᾳ, τήν ἐν Σελευκείᾳ, τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπί Εὐδοξίου τοῦ Ἀρειανοῦ· τήν ἐν Νίκῃ τῆς Θράκης, τήν ἐν τῷ Σιρμίῳ· καί μετά ταύτας πολλοῖς ὕστερον χρόνοις, τήν ἐν Ἐφέσῳ δεύτερον, ἧς ἐξῆρχε Διόσκορος· ὅλας γάρ ταύτας, κέλευσις βασιλέων ἤθροισε, καί ὅμως πᾶσαι κατεκρίθησαν διά τήν ἀθεΐαν τῶν κυρωθέντων ἀσεβῶς δογμάτων. Διά τί δέ οὐκ ἐκβάλλετε τήν καθελοῦσαν Παῦλον τόν Σαμοσατέα ἐπί τῶν ἁγίων καί μακαρίων (148) Πατέρων, Διονυσίου τοῦ πάπα ῾Ρώμης καί Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας καί Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ τῆς αὐτῆς ἄρξαντος συνόδου, ἐπειδή μή γέγονε κελεύσει βασιλέως; Ποῖος δέ κανών διαγορεύει, μόνας ἐκείνας ἐγκρίνεσθαι συνόδους, τάς κελεύσει βασιλέως ἀθροισθείσας, ἤ ὅλως κελεύσει βασιλέως πάντας τάς συνόδους ἀθροίζεσθαι. Ἐκείνας οἶδεν ἁγίας καί ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβής τῆς Ἐκκλησίας κανών, ἅς ὀρθότης δογμάτων ἔκρινεν. Ἀλλά, καθώς οἶδεν ὁ δεσπότης μου, καί ἄλλους διδάσκει, δεύτερον γίνεσθαι σύνοδον κατά πᾶσαν ἐπαρχίαν τοῦ ἔτους ὁ κανών, διηγόρευσε, κελεύσεως βασιλικῆς μηδεμίαν μνήμην πεποιημένος, ἐπ' ασφαλείᾳ τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως, καί διορθώσει πάντων τῷ θείῳ τῆς Ἐκκλησίας νόμῳ μή συναινούντων κεφαλαίων.

ΙΓ΄.

ΘΕΟΔ. Ὡς λέγεις ἐστίν· ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης ἐγκρίνει τάς συνόδους· πλήν οὐ δέχῃ τόν λίβελλον Μηνᾶ, ἐν ᾧ μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ἐδογμάτισεν; ΜΑΞ. Μή δῷ Κύριος ὁ Θεός· Ὑμεῖς οὐ δέχεσθε, ἀλλ' ἐκβάλλεσθε πάντας τούς διδασκάλους, τούς μετά τήν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τούς ἀγωνισαμένους κατά τῆς τοῦ Σεβήρου μιαρίας· κἀγώ ἔχω δέξασθαι τόν λίβελλον Μηνᾶ, τοῦ γενομένου μετά τήν σύνοδον; δι' οὗ συνηγορεῖ προφανῶς Σεβήρῳ, καί Ἀπολιναρίῳ καί Μακεδονίῳ καί Ἀρείῳ καί πάσῃ αἱρέσει, καί κατηγορεῖ τῆς συνόδου· μᾶλλον δέ τελείως ἐκβάλλει, δι' ὧν ἐδογμάτισε. ΘΕΟΔ. Τί οὖν; ὅλως οὐ δέχῃ μίαν ἐνέργειαν; ΜΑΞ. Καί τίς λέγει μίαν ἐνέργειαν τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων; καί ἤγαγε Θεοδόσιος τάς ψευδωνύμως παρ' αὐτῶν περιφερομένας Ἰουλίου τοῦ ῾Ρώμης, καί τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου, καί Ἀθανασίου τῶν ἁγίων χρήσεις, καί ἀνέγνω αὐτάς. ΜΑΞ. Φοβηθῶμεν δή τόν Θεόν, καί μή θελήσωμεν παροργίσαι αὐτόν, ἐπί τῇ παραγωγῇ τῶν αἱρετικῶν χρήσεων. Οὐδείς ἀγνοεῖ ταύτας εἶναι τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολιναρίου. Εἰ μέν ἄλλας ἔχεις, δεῖξον· Ἐπεί ταύτας προφέροντες,

πλεῖον πείθετε πάντας, ὅτι κατ' ἀλήθειαν Ἀπολιναρίου τοῦ δυσσεβοῦς, καί τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ κακοδοξίαν ἐνοσήσατε. Καί προφέρει ὁ αὐτός ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου δύο χρήσεις, ἅς ἀναγνούς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἔφη· Αὗται Νεστορίου εἰσί τοῦ νοσήσαντος ἐπί Χριστοῦ τήν προσωπικήν δυάδα. Καί εὐθέως θυμῷ ζέσας ὁ ἐπίσκοπος εἶπε· Κῦρι μοναχέ, ὁ Σατανᾶς ἐλάλησε διά τοῦ χαλινοῦ σου. ΜΑΞ. Μή λυπηθῇ ὁ δεσπότης μου πρός τόν δοῦλον αὐτοῦ. Καί λαβών, εὐθέως ἔδειξεν αὐτῷ τάς αὐτάς φωνάς οὔσας Νεστορίου, καί ἐν ποίοις λόγοις αὐτοῦ κειμένας. ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, ἀδελφέ, τάς χρήσεις ταύτας ὁ πατριάρχης μοι ἔδωκε· πλήν ἰδού, τάς μέν Ἀπολιναρίου εἶπας· τάς δέ, Νεστορίου. Καί παραγαγών τήν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου χρῆσιν τήν λέγουσαν· Μίαν τε καί συγγενῆ, καί δι' ἀμφοῖν ἐπιδεικνύς ἐνέργειαν, (149) εἶπε· Τί πρός ταῦτα λέγεις; ΜΑΞ. Εἰσί τινες δείξαντες αὐτήν κατ' ἀλήθειαν κατά προσθήκην τεθεῖσαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου, τῇ γενομένῃ ἐκ τοῦ ἁγίου τούτου Πατρός, ὑπό Τιμοθέου τοῦ Ἐλούρου. Ἔστω δέ καθ' ὑμᾶς αὐτοῦ. Ἐξετάσωμεν τοίνυν τήν διάνοιαν τῶν πατρικῶν φωνῶν, καί γνωσόμεθα τήν ἀλήθειαν. ΘΕΟΔ. Τοῦτο οὐ συγχωρῶ γενέσθαι· ἁπλᾶς γάρ τάς φωνάς ἀνάγκην ἔχεις δέξασθαι. [ΜΑΞ. Εἰπέ μοι τήν διαφοράν, ἱκέσιος γενόμενος, τῶν ἁπλῶν φωνῶν πρός τάς ποικίλας. ΘΕΟΔ. Ἵνα ὡς ἔστι τήν φωνήν δέξῃ, καί μή ἐρευνήσῃς τήν διάνοιαν αὐτῆς.] ΜΑΞ. Προφανῶς καινούς καί ξένους τῆς Ἐκκλησίας καί περί τῶν φωνῶν εἰσάγετε θεσμούς. Εἰ καθ' ὑμᾶς οὐ δεῖ ἐρευνᾷν τάς φωνάς τῶν Γραφῶν καί τῶν Πατέρων, ἐκβάλλομεν πᾶσαν τήν Γραφήν τήν Παλαιάν καί τήν Καινήν. Ἠκούσαμεν γάρ λέγοντος τοῦ Δαβίδ· Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τά μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν· ὡς μηδενός χωρίς ἐρεύνης δυναμένου ἐκζητῆσαι τόν Θεόν. Καί πάλιν· Συνέτισόν με, καί ἐξερευνήσω τόν νόμον σου, καί φυλάξω αὐτόν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου· ὡς τῆς ἐρεύνης ἀγούσης ἐπί τήν γνῶσιν τοῦ νόμου, καί τῆς γνώσεως πόθῳ πειθούσης τούς ἀξίους ἐν καρδίᾳ αὐτῶν φυλάξαι, διά τῆς πληρώσεως τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων ἁγίων ἐντολῶν. Καί πάλιν· Θαυμαστά τά μαρτύριά σου, διά τοῦτο ἐξηρευνήσεν αὐτά ἡ ψυχή μου. Τί δέ παραβολάς καί αἰνίγματα καί σκοτεινούς λόγους ἐρευνᾷν ἡμᾶς βούλεται ὁ παροιμιακός λόγος; Τί δέ ὁ Κύριος ἐν παραβολαῖς λαλῶν βούλεται νοεῖν τούς μαθητάς, διδάσκων τῶν παραβολῶν τήν διάνοιαν; Τί δέ προστάσεων, Ἐρευνᾶτε τάς Γραφάς, ὡς μαρτυρούσας περί αὐτοῦ; Τί δέ ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος Πέτρος διδάσκειν βούλεται, Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καί ἐξηρεύνησαν προφῆται, λέγων; Τί δέ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, λέγων· Εἰ κεκαλυμμένον ἐστί τό Εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ὧν ὁ Θεός τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τούς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας αὐτῶν, εἰς τό μή διαυγάσαι αὐτοῖς τόν φωτισμόν τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ; Ὡς ἔοικεν, ἐξομοιωθῆναι ἡμᾶς βούλεσθε τοῖς Ἰουδαίοις, οἵτινες ἁπλαῖς ταῖς φωναῖς, ὡς λέγετε, τουτέστι μόνῳ τῷ γράμματι ὥσπερ τινι φορυτῷ ἐγχώσαντες τόν νοῦν, ἐξέπεσαν τῆς ἀληθείας, τό κάλυμμα ἔχοντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τοῦ μή νοῆσαι τό κύριον πνεῦμα, τό ἐγκεκρυμμένον τῷ γράμματι, περί οὗ φησι· Τό μέν γράμμα ἀποκτένει· τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Πληροφορηθῇ ὁ δεσπότης μου, ὅτι ἐγώ οὐκ ἀνέχομαι δέξασθαι φωνήν χωρίς τῆς ἐγκειμένης αὐτῇ διανοίας, ἵνα μή γένωμαι προφανής Ἰουδαῖος.

ΙΔ .

Τοῦτο δέ ἀκούσας Θεοδόσιος, εἶπεν· Μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ὑποστατικήν ὀφείλομεν λέγειν. ΜΑΞ. Σκοπήσωμεν τό τικτόμενον ἐκ

τούτου κακόν, καί φύγωμεν τήν ξένην ταύτην φωνήν· μόνων γάρ αἱρετικῶν πολυθεούντων ἐστίν. Εἰ γάρ ὑποστατικήν λέγομεν τοῦ Χριστοῦ τήν μίαν ἐνέργειαν, οὐ (152 συμβαίνει δέ κατά τήν ὑπόστασιν τῷ Πατρί καί Πνεύματι ὁ Υἱός, δῆλον ὅτι οὔτε κατά τήν ὑποστατικήν ἐνέργειαν· ἀναγκαζόμεθα δέ ὥσπερ τῷ Υἱῷ, οὕτω καί τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι ὑποστατικάς ἐνεργείας ἀπονεῖμαι· καί καθ' ὑμᾶς, τέσσαρας ἐνεργείας ἕξει μακαρία Θεότης· τρεῖς ἀφοριστικάς τῶν ἐν οἷς ἔστι προσώπων, καί μίαν κοινήν σημαντικήν τῆς κατά φύσιν τῶν τριῶν ὑποστάσεων κοινότητος· καί κατά τούς Πατέρας, εἴπερ αὐτῶν δεχόμεθα τήν διδασκαλίαν, τετραθεΐαν νοσήσομεν. Φυσικήν γάρ, ἀλλ' οὐχ ὑποστατικήν πᾶσαν εἶναι διαγορεύουσιν ἐνέργειαν. Καί εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθῶς, ὡς οὖν καί ἔστι, τέσσαρας φύσεις, τέσσαρας θεούς, διαφέροντας ἀλλήλων ὑποστάσει τε καί φύσει δειχθησόμεθα λέγοντες. Πλήν, τίς εἶδεν ἤ ἐθεώρησεν ἰδιάζουσαν ἐνέργειαν οἱανδήποτε τῶν ὑπό τό εἶδος φύσει ἀγομένων, καί ὑπό τόν κοινόν ὁρισμόν τοῦ εἴδους φύσει ταττομένων; Οὐδέποτε γάρ γίνεται τό φύσει κοινόν, ἑνός καί μόνου τινός ἴδιον. Τά γάρ ὑποστατικά σήμαντρα, οἷον, γρυπότης, ἤ σιμότης ἤ γλαυκότης, ἤ ψεδνότης, καί ὅσα τοιαῦτα, ἀφοριστικά εἰσι συμβεβηκότα τῶν ἀριθμῷ ἀλλήλων διαφερόντων. Πᾶς γάρ ἄνθρωπος, ὥς τι τήν φύσιν ὤν, ἀλλ' οὐχ ὥς τις τήν ὑπόστασιν, ἐνεργεῖν πέφυκε, κατά τε τόν ἰδιαίτατα καί κοινῶς νοούμενόν τε καί λεγόμενον κατηγορικόν λόγον, οἷον τό ζῶον, τό λογικόν, τό θνητόν, ὅπερ ἐστί τοῦ καθ' ἡμᾶς γενικοῦ λόγου. Πάντες γάρ τῆς αὐτῆς μετέχομεν ζωῆς, τῆς αὐτῆς λογικότητος, καί τῆς αὐτῆς ῥοῆς καί ἀποῤῥοῆς, καί τοῦ καθέζεσθαι καί ἵστασθαι, καί λαλεῖν καί σιγᾷν, καί ὁρᾷν καί ἀκούειν καί ἅπτεσθαι· ἅπερ εἰσί τοῦ κοινοῦ ἐφ' ἡμῶν νοουμένου λόγου. Οὐ δεῖ οὖν καινοτομεῖν φωνάς μή ἐχούσας ἰσχύν ἤ Γραφικήν, ἤ Πατρικήν, ἤ φυσικήν· ἀλλά ξένην, καί διαστροφαῖς ἀνθρώπων ἐξηυρημένην. Πλήν δεῖξόν μοι ταύτην κειμένην ἐν οἱῳδήποτε Πατρί, καί πάλιν τόν νοῦν τοῦ ταύτην εἰρηκότος ἐπιζητοῦμεν.

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ (Τόμ. Β'. Σελ. 180)

Ἐπισκόπου Πόρτου, ἤγουν τοῦ λιμένος, Ῥώμης, καί μάρτυρος τῆς ἀληθείας.

Ἐκ τοῦ κατά Βήρωνος καί Ἥλικος τῶν αἱρετικῶν περί θεολογίας καί σαρκώσεως κατά στοιχεῖον, οὗ ἡ ἀρχή· "Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, Κύριος Σαβαώθ ἀσιγήτῳ φωνῇ βοῶντα τά Σεραφίμ τόν Θεόν δοξάζουσιν."

ΙΖ΄.

Ἀπειραδυνάμῳ θελήσει τοῦ Θεοῦ καί γέγονε πάντα, καί σώζεται τά γενόμενα, κατά τούς ἑαυτῶν εὐκρινῶς ἕκαστα συντηρούμενα λόγους, αὐτῷ τῷ κατά φύσιν ἀπειροδυνάμῳ Θεῷ καί ποιητῇ τῶν ὅλων· τῆς θείας αὐτοῦ θελήσεως, ᾗ τά παντα πεποίηκέ τε καί κινεῖ, τοῖς ἑαυτῶν ἕκαστα φυσικοῖς διεξαγόμενα νόμοις, ἀκινήτου συνδιαμενούσης. Τό γάρ ἄπειρον κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἤ λόγον ἐπιδέχεται κίνησιν, οὐκ ἔχον ὅποι καί περί ὅ κινηθήσεται. Τροπή γάρ τοῦ κατά φύσιν ἀπείρου, κινεῖσθαι μή πεφυκότος, ἡ κίνησις. Διό καί καθ᾽ ἡμᾶς ἀληθῶς γενόμενος ἄνθρωπος χωρίς ἁμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐνεργήσας τε καί παθών ἀνθρωπίνως ὅσα τῆς φύσεώς ἐστιν ἀναμάρτητα, καί φυσικῆς σαρκός περιγραφῆς ἀνασχόμενος δι᾽ ἡμᾶς, τροπήν οὐχ ὑπέμεινεν, μηδ᾽ ἑνί παντελῶς ᾧ ταὐτόν ἐστι τῷ Πατρί, γενόμενος ταὐτόν τῇ σαρκί διά τήν κένωσιν· ἀλλ᾽ ὥσπερ ἦν δίχα σαρκός, πάσης ἔξω περιγραφῆς μεμένηκε· καί διά σαρκός θεϊκῶς ἐνεργήσας ἅπερ θεότητός ἐστιν. Ἀμφότερα δεικνύς ἑαυτόν, δι᾽ ὧν ἀμφοτέρως, θεϊκῶς δή φημι καί ἀνθρωπίνως, ἐνήργησε κατ᾽ αὐτήν τήν ὄντως ἀληθῆ καί φυσικήν ὕπαρξιν· Θεόν ἄπειρον ὁμοῦ καί περιγραπτόν ἄνθρωπον ὄντα τε καί νοούμενον· τήν οὐσίαν ἑκατέρου τελείως πελείαν ἔχοντα, μετά τῆς αὐτῆς ἐνεργείας, ἤγουν φυσικῆς ἰδιότητος· ἐξ ὧν μένουσαν ἀεί κατά φύσιν δίχα τροπῆς τήν αὐτῶν ἴσμεν διαφοράν· ἀλλ᾽ οὐχ ὥς τινές φασι, κατά σύγκρισιν· ἵνα μή τόν αὐτόν κατά τό ἑαυτό, αὐτῷ παρ᾽ ὅ δεῖ, μείζονα καί μείονα λέγωμεν. Ὁμοφυῶν γάρ, οὐχ ἑτεροφυῶν, αἱ συγκρίσεις· Θεῷ δέ ποιητῇ τῶν ὅλων, ποιητόν· ἀπείρῳ, περατόν· καί ἀπειρίᾳ τέρας κατ᾽ οὐδένα συγκρίνεται λόγον, ἀεί κατά πάντα φυσικῶς, ἀλλ᾽ οὐ συγκριτικῶς, ἀλλήλων διαφέροντα· κἄν ἄῤῥητός τις καί ἄῤῥηκτος εἰς μίαν ὑπόστασιν ἀμφοτέρων γέγονεν ἕνωσις, πᾶσαν παντός γεννητοῦ παντελῶς διαφεύγουσα γνῶσιν. Τό γάρ Θεῖον, ὡς ἦν πρό σαρκώσεως, ἔστι καί μετά σάρκωσιν κατά φύσιν ἄπειρον, ἄσχετον, ἀπαθές, ἀσύγκριτον, ἀναλλοίωτον, ἄτρεπτον, αὐτοσθενές, καί τό πᾶν εἰπεῖν, ὑφεστώς οὐδιῶσες, μόνον ἀπειροσθενές ἀγαθόν.

(181) Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου β΄.

ΙΗ΄.

Γέγονεν οὖν ἀληθῶς, κατά τάς Γραφάς, μή τραπείς ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἄνθρωπος ἀναμάρτητος· ὡς οἶδεν αὐτός μόνος, ὑπάρχων τεχνίτης φυσικός τῶν ὑπέρ ἔννοιαν· κατ᾽ αὐτήν ἅμα τήν σωτήριον σάρκωσιν, τῆς ἰδίας θεότητος ἐμποιοῦσα τῇ σαρκί τήν ἐνέργειαν, οὐ περιγραφομένην αὐτῇ διά τήν κένωσιν· οὐδ᾽ ὥσπερ τῆς αὐτοῦ θεότητος, οὕτω καί αὐτῆς

φυσικώς ἐκφυομένην· ἀλλ᾽ ἐν οἷς ἄν σαρκωθείς θεϊκῶς ἐνήργησε δι᾽ αὐτῆς ἐκφαινομένην οὐ γάρ γέγονε φύσει θεότητος, μεταβληθεῖσα τήν φύσιν, ἡ σάρξ, γενομένη τῇ φύσει θεότητος σάρξ· ἀλλ᾽ ὅπερ ἦν, καί θεότητι συμφυεῖσα, μεμένηκε· ἤγουν σάρξ, ἀσθενής καί παθητήν τήν φύσιν καί τήν ἐνέργειαν· καθώς εἶπεν ὁ Σωτήρ· Τό μέν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δέ σάρξ ἀσθενής· καθ᾽ ἥν ἐνεργήσας τε καί παθών ἅπερ ἦν ἀναμαρτήτου σαρκός, τήν ὑπέρ ἡμῶν ἐπιστώσατο κένωσιν Θεότητος, θαύμασι καί σαρκός παθήμασι φυσικῶς βεβαιουμένην. Διά γάρ τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἵνα σαρκί μέν παθητῇ πάσχων, ἅπαν ἡμῶν τό τῷ θανάτῳ πραθέν λυτρώσηται γένος· ἀπαθεῖ δέ θεότητι διά σαρκός θαυματουργῶν, πρός τήν ἀκήρατον αὐτοῦ μακαρίαν ἀπαναγάγῃ ζωήν· ἧς ἀπέπεσεν τῷ διαβόλῳ πειθόμενος· καί τά κατ᾽ οὐρανούς ἅγια τάγματα τῶν νοερῶν οὐσιῶν στομώσῃ πρός ἀτρεψίαν τῷ μυστηρίῳ τῆς αὐτοῦ σωματώσεως· ἧς ἔργον ἡ τῶν ὅλων ἀνακεφαλαίωσις. Μεμένηκεν οὖν καί σαρκωθείς κατά τήν φύσιν Θεός ὑπεράπειρος, τήν ἑαυτῷ συγγενῆ καί κατάλληλον ἔχων ἐνέργειαν· τῆς Θεότητος οὐσιωδῶς ἐκφυομένην· διά δέ τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός ἐν τοῖς θαύμασιν οἰκονομικῶς ἐκφαινομένην· ἵνα πιστευθῇ Θεός εἶναι, δι᾽ ἀσθενοῦς φύσει σαρκός αὐτουργῶν τήν τοῦ παντός σωτηρίαν.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου γ΄.

ΙΘ΄.

Κἀμοί γάρ, ἵνα τρανώσω παραδείγματι τό περί Σωτῆρος λεχθέν, ὁ φυσικός μου λόγος συγγενής ἐστι καί κατάλληλος ὄντι λογικῷ τε καί νοερῷ τήν ψυχήν· ἧς κατά φύσιν ἐστίν αὐτοκίνητος ἐνέργεια τε καί πρώτη δύναμις ἀεικίνητος, ὁ λόγος, φυσικῶς αὐτῆς πηγαζόμενος· ὅν ῥηματίσας τε καί γραμμαῖς εὖ χαράξας, γλώσσῃ μέν ὀργανικῶς, ὅτε χρή προφέρω, καί γράμμασι τεχνικῶς, διά τῶν ἀνομοίων ὑπάρχοντα, καί διά τῶν ἀνομοίων μή τραπέντα δεικνύς αὐτόν ἐξακουόμενον. Οὐ γάρ γλώσσης καί γραμμάτων ὁ φυσικός μου λόγος ἐστί, κἄν δι᾽ αὐτῶν αὐτοῦ ποιουμένου τήν προφοράν· ἀλλ᾽ ἐμοῦ τοῦ κατά φύσιν λαλοῦντος, καί δι᾽ ἀμφοῖν αὐτόν ὡς ἐμόν ἐκφωνοῦντος· τῆς μέν νοερᾶς μου ψυχῆς φυσικῶς ἀεί παγαζόμενον· διά δέ τῆς σωματικῆς μου γλώσσης ὀργανικῶς, ὡς ἔφην, ὅτε χρή προφερόμενον. Ὥσπερ οὖν ἡμῶν ὅσον εἰκάσαι (184) τόν παντελῶς ἀνείκαστον, διά τῆς σωματικῆς ἡμῶν γλώσσης, ἀτρέπτως ἡ κατά φύσιν τῆς ψυχῆς λογική προφέρεται δύναμις, οὕτω καί ἐπί τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ Θεοῦ σωματώσεως, διά τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, ἐν οἷς ἄν θεϊκῶς ἐνήργησε, δίχα τροπῆς ἡ παντοκρατορική καί τῶν ὅλων ποιητική τῆς ὅλης θεότητος ἐνέργεια διαδείκνυται, πάσης ἐκτός κατά φύσιν περιγραφῆς διαμένουσα, κἄν διά σαρκός διέλαμψε φύσει πεπερασμένης. Οὐ γάρ πέφυκε περιγράφεσθαι γενητῇ φύσει τό κατά φύσιν ἀγένητον· κἄν συνέφυ αὐτῷ κατά σύλληψιν πάντα περιγράφουσαν νοῦν· οὔτε μέν εἰς ταὐτόν αὐτῷ φέρεσθαι φύσεώς ποτε καί φυσικῆς ἐνεργείας, ἕως ἄν ἑκάτερον τῆς ἰδίας ἐντός μένει φυσικῆς ἀτρεψίας. Ὁμοφυῶν γάρ μόνον ἡ ταὐτουργός ἐστι κίνησις, σημαίνουσα τήν οὐσίαν, ᾗ φυσική καθέστηκε δύναμις, ἑτεροφυοῦς ἰδιότητος οὐσίας εἶναι κατ᾽ οὐδένα λόγον ἤ γενέσθαι δίχα τροπῆς δυναμένης.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου δ΄.

Κ΄.

Τό γάρ μυστήριον τῆςθείας σαρκώσεως, ἀποστόλοις τε καί προφήταις καί διδασκάλοις, διττήν καί διάφορον ἔχον διέγνωσται τήν ἐν πᾶσι φυσικήν θεωρίαν· ἀνελλιποῦς ὑπάρχον θεότητος, καί πλήρους ἐνδεικτικόν ἀνθρωπότητος ὄν. Ἕως ἄν οὐχ εἷς κατά τήν οὐσίαν γνωρίζεται Λόγος μιᾶς ἐνεργείας, οὐδέποτε καθοτιοῦν ἀμφοτέρων γνωσθήσεται κίνησις. Ὁ γάρ ἀεί κατά φύσιν ὑπάρχων Θεός, ὑπεραπείρῳ δυνάμει γενόμενος, ὡς ἠθέλησεν, ἄνθρωπος ἀναμάρτητος, ὅπερ ἦν, ἐστί, μεθ᾽ ὅσων νοεῖται Θεός· καί ὅπερ γέγονεν, ἐστί, μεθ᾽ ὅσων νοεῖται καί γνωρίζεσθαι πέφυκεν ἄνθρωπος. Ἑαυτοῦ καθ᾽ ἑκάτερον ἀεί μένων ἀνέκπτωτος, οἷς θεϊκῶς ὁμοῦ καί ἀνθρωπίνως ἐνήργησε, τέλειον κατά τόν ἑκάτερον λόγον σώζων ἑαυτοῦ φυσικῶς ἀναλλοίωτον.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ε΄.

ΚΑ΄.

Βήρων γάρ τις ἔναγχος, μεθ᾽ ἑτέρων τινῶν, τήν Βαλεντίνου φαντασίαν ἀφέντες, χείρονι κακῷ κατεπάρησαν, λέγοντες· Τήν μέν προσληφθεῖσαν τῷ λόγῳ σάρκα γενέσθαι ταυτουργόν τῇ θεότητι, διά τήν πρόσληψιν· τήν θεότητα δέ γενέσθαι ταυτοπαθῆ τῇ σαρκί, διά κένωσιν· τροπήν ὁμοῦ καί φύρσιν καί σύγχυσιν, καί τήν εἰς ἀλλήλους ἀμφοτέρων μεταβολήν δογματίζοντες. Εἰ γάρ ἡ προσληφθεῖσα σάρξ γέγονε κενωθεῖσα τῇ σαρκί ταυτουργός τῇ θεότητι, δηλονότι καί φύσει Θεός, μεθ᾽ ὅσων φυσικῶς νοεῖται Θεός. Καί εἰ γέγονε κενωθεῖσα τῇ σαρκί ταυτοπαθής ἡ θεότης, δηλονότι καί φύσει σάρξ, μεθ᾽ ὅσων φυσικῶς γνωρίζεσθαι πέφυκε σάρξ. Τά γάρ ἀλλήλοις ὁμοεργῆ καί ταὐτουργά, καί ὁμόφυλα πάντως καί ταυτοπαθῆ διαφοράν οὐκ ἐπιδέχεται φύσεως· καί φύσεως αὐτῶν συγκεχυμένων, ἔσται δυάς ὁ Χριστός, καί προσώπων μεμερισμένων τετράς, τό φευκτότατον. Καί πῶς αὐτοῖς εἷς καί ὁ αὐτός Θεός ὁμοῦ φύσει καί (185) ἄνθρωπος, ὁ Χριστός; Ποίαν δέ κατ᾽ αὐτούς ἕξει τήν ὕπαρξιν, μεταβολῇ θεότητος γενόμενος ἄνθρωπος, καί σαρκός μεταποιήσει Θεός; Ἡ γάρ εἰς ἀλλήλας τούτων μετάπτωσις, παντελής ἐστιν ἀμφοτέρων ἀναίρεσις· σκοπείσθω δέ πάλιν ἡμῖν ἑτέρως ὁ λόγος.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου στ΄.

ΚΒ΄.

Εὐσεβές κεκύρωται δόγμα Χριστιανοῖς· κατ᾽ αὐτήν τε φύσιν καί τήν ἐνέργειαν, καί πᾶν ἕτερον αὐτῷ προσφυές, ἴσον ἑαυτῷ καί ταυτόν εἶναι τόν Θεόν, μηδέν ἑαυτῷ τῶν ἑαυτοῦ παντελῶς ἄνισον ἔχοντα καί ἀκατάλληλον. Εἰ τοίνυν κατά Βήρωνα τῆς αὐτῆς αὐτῷ προσληφθεῖσα φυσικῆς ἐνεργείας γέγονεν ἡ σάρξ, δηλονότι καί τῆς αὐτῆς αὐτῷ γέγονε φύσεως, μεθ᾽ ὅσων ἡ φύσις, ἀναρχίας, ἀγεννησίας, ἀπειρίας, ἀϊδιότητος, ἀκαταληψίας, καί τῶν ὅσα τούτων καθ᾽ ὑπεροχήν ὁ θεολογικός ὑπερφυῶς ἐνορᾷ τῇ θεότητι λόγος· καί τροπήν ἀμφότερα πέπονθεν, μηδετέρου τόν τῆς φύσεως οὐσιώδη λόγον ἔτι σωζόμενον ἔχοντος. Ὁ γάρ ἑτεροφυῶν εἰδώς ταυτουργίαν, σύγχυσιν ὁμοῦ φυσικήν,

καί διαίρεσιν αὐτῶν εἰσηγεῖται προσωπικήν· ἀδιαγνώστου παντελῶς τῇ τῶν ἰδιωμάτων μεταβολῇ τῆς φυσικῆς αὐτῶν γενομένης ὑπάρξεως.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου ζ΄.

ΚΓ΄.

Εἰ δέ τῆς αὐτῆς αὐτῷ μή γέγονε φύσεως, οὐδέ τῆς αὐτῆς αὐτῷ γενήσεται φυσικῆς ἐνεργείας, ἵνα μή δειχθῇ τῇ φύσει τήν ἐνέργειαν ἄνισον, ἔχων καί ἀκατάλληλον· καί τῆς αὐτοῦ δι᾽ ὅλων τῶν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἔξω γεγονώς ἰσότητος καί ταυτότητος· ὅπερ ἀσεβές.

Τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου η΄.

ΚΔ΄.

Εἰς ταύτην δέ τήν πλάνην κατήχθησαν, κακῶς πεισθέντες ἰδίαν γενέσθαι τῆς σαρκός τήν δι᾽ αὐτῆς ἐκφανθεῖσαν ἐν τοῖς θαύμασοι θείαν ἐνέργειαν· ᾗ τό πᾶν ὁ Χριστός οὐσιώσας, καθό νοεῖται Θεός, συνέχει κρατούμενον. Οὐ γάρ ἔγνωσαν, ἀδύνατον εἶναι θείας ἐνέργειαν φύσεως ἑτεροφανοῦς οὐσίας ἰδίωμα γενέσθαι δίχα τροπῆς· οὐδέ συνῆκαν, ὡς οὐ πάντως ἴδιόν ἐστι σαρκός, τό δι᾽ αὐτῆς μέν ἐκφαινόμενον, οὐκ αὐτῆς δέ φυσικῶς ἐκφυόμενον· καίτοι σαφοῦς αὐτοῖς οὔσης καί προφανοῦς τῆς ἀποδείξεως. Ἐγώ γάρ γλώσσῃ λαλῶν καί χειρί γράφων, μίαν καί τήν αὐτήν δι᾽ ἀμφοῖν τῆς νοερᾶς μου ψυχῆς ἐκφαίνω διάνοιαν, ἐνέργειαν αὐτῆς ὑπάρχουσαν φυσικήν· μηδενί λόγῳ δείξας αὐτήν γλώσσης ἤ χειρός φυσικῶς ἐκφυομένην· μήτε μήν γενομένην αὐτῶν ἤ λεγομένην διάνοιαν, διά τήν δι᾽ ἀμφοῖν αὐτῆς ἔκφανσιν. Γλῶσσαν γάρ ἤ χεῖρα διανοητικήν συνετός οἶδεν οὐδείς· ὥσπερ οὐδέ τήν παναγίαν τοῦ Θεοῦ σάρκα, διά τό προσληφθῆναι, καί τό δι᾽ αὐτῆς ἐκφανθῆναι τήν θείαν ἐνέργειαν, γενομένην κατ᾽ αὐτόν φύσει δημιουργόν· ἀλλ᾽ εὐσεβῶς ὁμολογεῖ πιστεύων, ὅτι διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν, καί τό δῆσαι πρός (188) ἀτρεψίαν τό πᾶν, ὁ τῶν ὅλων δημιουργός ἐκ τῆς παναγίας ἀειπαρθένου Μαρίας, κατά σύλληψιν ἄχραντον, δίχα τροπῆς, ἐνουσιώσας ἑαυτῷ ψυχήν νοεράν μετ᾽ αἰσθητικοῦ σώματος, γέγονεν ἄνθρωπος φύσει κακίας ἀλλότριος· ὅλος Θεός ὁ αὐτός, καί ὅλος ἄνθρωπος ὁ αὐτός· ὅλος Θεός ὁμοῦ φύσει καί ἄνθρωπος ὁ αὐτός· θεότητι μέν τά θεῖα διά τῆς αὐτοῦ παναγίας σαρκός, οὐκ ὄντα φύσει τῆς σαρκός ἐνεργῶν· ἀνθρωπότητι δέ τά ἀνθρώπινα, οὐκ ὄντα φύσει θεότητος, ἀνοχῇ πάσχων θεότητος. Μηδέν θεῖον γυμνόν σώματος ἐνεργήσας· μηδέ ἀνθρώπινον ὁ αὐτός ἄμοιρον δράσας θεότητος. Τηρῶν ἑαυτῷ καί καθ᾽ ὅν ἐνήργησεν ἀμφότερα καινοπρεπῆ τρόπον, τό κατ᾽ ἄμφω φυσικῶς ἀναλλοίωτον· εἰς πίστωσιν τῆς αὐτοῦ τελείας ἐνανθρωπήσεως, τῆς ὄντως ἀληθοῦς, καί μηδέν ἐχούσης φαυλότητος. Ὁ μέν οὖν Βήρων, οὕτως ἔχων, ὡς ἔφην, ἐνεργείας μονάδι τήν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καί τήν ἀνθρωπότητα συγχέας, ὁμοῦ φυσικῶς καί προσωπικῶς μερίζων, καταλύει τόν βίον· ἀγνοήσας μόνης τῆς τῶν ὁμοφυῶν προσώπων ὁμοφυοῦς ταυτότητος τήν ταυτουργίαν εἶναι δηλωτικήν.

Συνέχεια τοῦ Τόμ. Β΄ σελ. 152

I Ε.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; Οὐ δεῖ παντελῶς ἐπί Χριστοῦ λέγειν μίαν ἐνέργειαν; ΜΑΞ. Κατά τήν ἁγίαν Γραφήν, καί τούς ἁγίους Πατέρας οὐδέν τοιοῦτον λέγειν παρελάβομεν· ἀλλ' ὥσπερ δύο φύσεις τόν Χριστόν τάς ἐξ ὧν ἐστιν, οὕτως καί τάς φυσικάς αὐτοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας καταλλήλως αὐτῷ, ὁμοῦ τε φύσει Θεῷ καί ἀνθρώπῳ ὄντι τῷ αὐτῷ πιστεύειν καί ὁμολογεῖν ἐπετράπημεν. ΘΕΟΔ. Ὄντως, δέσποτα, καί ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν καί τάς φύσεις καί διαφόρους ἐνεργείας, τουτέστι, θείαν τε καί ἀνθρωπίνην· καί θελητικήν αὐτοῦ τήν θεότητα, καί θελητικήν αὐτοῦ τήν ἀνθρωπότητα· ἐπειδή οὐκ ἄνευ θελήσεως ἦν ἡ ψυχή αὐτοῦ. Δύο δέ οὐ λέγομεν ἵνα μή μαχόμενον αὐτόν αὐτῷ εἰσαγάγωμεν. ΜΑΞ. Τί οὖν; δύο θελήσεις λέγοντες, μαχομένας αὐτάς εἰσάγετε διά τόν ἀριθμόν; ΘΕΟΔ. Οὔ. ΜΑΞ. Τί οὖν; φύσεσιν ἐπιφημηζόμενος ὁ ἀριθμός οὐ διαιρεῖ· ἀλλ' ἐπί θελήσεων καί ἐνεργειῶν λεγόμενος, διαιρέσεως ἔχει δύναμιν; ΘΕΟΔ. Πάντως καί οἱ Πατέρες ἐπί θελήσεων καί (153) ἐνεργειῶν οὐκ εἶπον, φεύγοντες τήν διαίρεσιν, ἀλλ' ἄλλην καί ἄλλην, καί θείαν, καί ἀνθρωπίνην, καί διπλῆν, καί διττήν· καί ὡς εἶπαν λέγω, καί ὡς εἰρήκασι λέγω.

Ιστ΄.

ΜΑΞ. Διά τόν Κύριον, ἐάν τίς σοι εἴπῃ· ἄλλην καί ἄλλην, πόσας νοεῖς; ἤ, θείαν καί ἀνθρωπίνην, πόσας νοεῖς; ἤ, διπλῆν καί διττήν, πόσας νοεῖς ; ΘΕΟΔ. Οἶδα πῶς νοῶ, δύο δέ οὐ λέγω. Τότε στραφείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος πρός τούς ἄρχοντας, εἶπε · Διά τόν Κύριον, ἐάν ἀκούσητε μίαν καί μίαν, ἤ ἄλλην καί ἄλλην· ἤ δίς δύο, ἤ δίς πέντε, τί νοοῦντες τοῖς λέγουσιν ἀποκρίνεσθε; καί εἶπαν· Ἐπειδή ὥρκισας ἡμᾶς, τό μίαν καί μίαν δύο νοοῦμεν· καί ἄλλην καί ἄλλην, δύο νοοῦμεν· καί δίς δύο τέσσαρα νοοῦμεν. Ὁμοίως καί δίς πέντε, δέκα νοοῦμεν. Καί ὥσπερ αἰδεσθείς Θεοδόσιος τήν ἀπόκρισιν ἐκείνων, εἶπε· Τό μή εἰρημένον τοῖς Πατράσιν, οὐ λέγω. Καί λαβών εὐθέως ὁ ἀββᾶς Μάξιμος τήν βίβλον τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας ἀποστολικῆς συνόδου, ἔδειξε τούς ἁγίους Πατέρας τάς δύο θελήσεις καί ἐνεργείας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καί Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διαῤῥήδην λέγοντας· ἥν λαβών βίβλον τῶν πεπραγμένων ἐξ αὐτοῦ Θεοδόσιος ὁ ὕπατος, ἀνέγνω καί αὐτός πάσας τάς χρήσεις τῶν Πατέρων. Καί τότε ἀποκριθείς Θεοδόσιος ἐπίσκοπος εἶπεν· Ὁ Θεός οἶδεν, εἰ μή προσωπικῶς τά ἀναθέματα ἔθηκεν ἡ σύνοδος αὕτη, πλεῖον παντός ἀνθρώπου ἐδεχόμην αὐτήν· ἀλλ΄ ἵνα μή χρονοτριβῶμεν ἐνταῦθα, εἴ τι εἶπαν οἱ Πατέρες, λέγω, καί ἐγγράφως εὐθέως ποιῶ, δύο φύσεις, καί δύο θελήματα, καί δύο ἐνεργείας· καί εἴσελθε μεθ' ἡμῶν κοινωνήσων, καί γενέσθω ἕνωσις.

ΙΖ '.

ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐγώ οὐ τολμῶ δέξασθαι συγκατάθεσιν παρ' ὑμῶν ἔγγραφον περί τοιούτου πράγματος, ψιλός ὑπάρχων μοναχός· ἀλλ' ἐάν κατένυξεν ὑμᾶς ὁ Θεός, τάς τῶν ἁγίων Πατέρων δέξασθαι φωνάς, καθώς ἀπαιτεῖ ὁ κανών, πρός τόν Ῥώμης περί τούτου ἐγγράφως ἀποστείλατε· ἤγουν ὁ βασιλεύς, καί ὁ πατριάρχης, καί ἡ κατ' αὐτόν σύνοδος. Ἐγώ γάρ οὐδέ τούτων γινομένων κοινωνῶ, ἀναφερομένων τῶν ἀναθεματισθέντων ἐπί τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Φοβοῦμαι γάρ τό κατάκριμα τοῦ ἀναθέματος. ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, οὐ καταγινώσκω σου

φοβουμένου· ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις. Ἀλλά δός ἡμῖν βουλήν διά τόν Κύριον, ἐάν ἐστι τοῦτο δυνατόν γενέσθαι. ΜΑΞ. Ποίαν βουλήν ἔχω ὑμῖν περί τούτου δοῦναι; Ὑπάγετε, ψηλαφήσατε ἐάν τι τοιοῦτον γέγονέ ποτε, καί μετά θάνατον ἀπελύθη τις τοῦ περί τήν πίστιν ἐγκλήματος, καί τοῦ ἐξενεχθέντος κατ' αὐτοῦ κατακρίματος· καί καταδέξηται ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης μιμήσασθαι τοῦ Θεοῦ τήν συγκατάβασιν· καί ποιήσωσιν, ὁ μέν κέλευσιν παρακλητικήν, ὁ δέ, συνοδικήν δέησιν πρός τόν πάπαν Ῥώμης· καί πάντως εἴπερ εὑρεθείη τρόπος ἐκκλησιαστικός, τοῦτο ἐπιτρέπων διά τήν ὀρθήν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, συμβιβάζεται ὑμῖν περί τούτου.
(156) ΘΕΟΔ. Τοῦτο πάντως γίνεται ἀλλά δός μοι λόγον, ὅτι, ἐάν ἐμέ πέμπωσιν, ἔρχῃ μετ' ἐμοῦ. ΜΑΞ. Δέσποτα, συμφέρει σοι τόν σύνδουλόν μου τόν ἐν Μεσημβρίᾳ λαβεῖν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, εἴπερ ἐμέ· ἐκεῖνος γάρ καί τήν γλῶσσαν οἶδε, καί αἰδοῦνται αὐτόν ἀξίως, τοσούτους χρόνους κολαζόμενον, διά τε τόν Θεόν, καί τήν κρατοῦσαν ὀρθήν πίστιν ἐν τῷ κατ᾽ αὐτούς θρόνῳ. ΘΕΟΔ. Ἀψιμαχίας διαφόρους πρός ἀλλήλους ἔχομεν, καί οὐχ ἡδέως ἔχω μετ᾽ ἐκείνου ἀπελθεῖν. ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐπάν ἔδοξε τοῦτο γενέσθαι, ἔκβασις γένηται τῶν δοξάντων· καί ὅπου βούλεσθε, ἀκολουθῶ ὑμῖν. Καί ἐπί τούτῳ ἀνέστησαν πάντες μετά χαρᾶς καί δακρύων· καί ἔβαλον μετάνοιαν, καί εὐχή ἐγένετο· καί ἕκαστος αὐτῶν τά ἅγια Εὐαγγέλια, καί τόν τίμιον σταυρόν, καί τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί τῆς Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς αὐτόν τεκούσης παναγίας Θεοτόκου ἠσπάσαντο, τεθεικότες καί τάς ἰδιάς χεῖρας ἐπί βεβαιώσει τῶν λαληθέντων.

ΙΘ΄.

Εἶτα μικρόν ὁμιλήσαντες πρός ἀλλήλους περί τοῦ κατά Θεόν βίου, καί τῆς θείων ἐντολῶν τηρήσεως, στραφείς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον εἶπεν· Ἰδού πάντα διαλέλυται τά σκάνδαλα, καί γέγονεν εἰρήνη διά τοῦ Θεοῦ, καί γενήσεται· ἀλλά διά τόν Κύριον, μή κρύψῃς με· οὐ λέγεις καθ' οἱονδήποτε τρόπον μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν ἐπί Χριστοῦ; ΜΑΞ. Οὐκ ἐνδέχεταί με τοῦτο εἰπεῖν ποτέ. Καί λέγω τήν αἰτίαν· ἐπειδή ξένη ἐστίν ἡ φωνή τοῖς ἁγίοις Πατράσι, δύο φύσεων μίαν λέγειν θέλησιν καί ἐνέργειαν. Εἶτα δέ, διά παντός τρόπου ὁ τοῦτο λέγων, εὑρίσκει εὐθυβόλως ὑπαντῶσαν αὐτῷ τήν ἀτοπίαν. Ἐάν γάρ εἴπω φυσικήν φοβοῦμαι τήν σύγχυσιν· ἐάν εἴπω ὑποστατικήν, διαιρῶ τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος τόν Υἱόν, καί τρεῖς θελήσεις εἰσάγων φανήσομαι, μή συμβαινούσας ἀλλήλαις, ὥσπερ καί τάς ὑποστάσεις· ἐάν εἴπω τήν ὡς ἑνός μίαν θέλησιν καί ἐνέργειαν, ἀναγκάζομαι καί τήν ὡς ἑνός Πατρός, καί τήν ὡς ἑνός τοῦ Πνεύματος εἰπεῖν, κἄν μή θέλω, θέλησιν καί ἐνέργειαν, καί εὑρεθήσεται εἰς πολυθεΐαν ἐκπίπτων ὁ λόγος· ἐάν εἴπω σχετικήν, τήν Νεστορίου εἰσάγω προσωπικήν διαίρεσιν· ἐάν εἴπω παρά φύσιν, φθείρω τήν ὕπαρξιν τοῦ θέλοντος· φθορά γάρ τῇ φύσει, τό παρά φύσιν ἐστί, καθώς οἱ Πατέρες εἰρήκασι.

Κ΄.

ΘΕΟΔ. Μίαν διά τήν ἕνωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θέλησιν, πάντῃ τε καί πάντως ὀφείλομεν λέγειν, καθάπερ Σέργιος καί Πύῤῥος, ὡς οἶμαι, καλῶς νενοηκότες γεγράφασι. ΜΑΞ. Εἰ κελεύεις, δέσποτα, δέξαι μου περί τούτου δύο ῥήματα. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν, καθάπερ Σέργιος, καί Πύῤῥος, καί Παῦλος γεγράφασι, γέγονε θέλησις, ἑτεροθελής κατ' αὐτούς ἔσται ὁ Υἱός τῷ Πατρί· διά τήν φύσιν, ἀλλ' οὐ διά τήν ἕνωσιν, μίαν κατά τόν (157) Υἱόν ἔχοντι θέλησιν, εἴπερ

οὐ ταυτόν ἐστιν ἕνωσις καί φύσις. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία κατ᾽ αὐτούς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γέγονε θέλησις, αἰτίαν αὐτῆς ἕξει πάντως τήν ἕ

νωσιν, ἀλλ᾽ οὐδετέραν τῶν ἐξ ὧν ἔστι φύσιν· καί σχέσεως κατ᾽ αὐτούς ἔσται προδήλως ἡ θέλησις, ἀλλ᾽ οὐ φύσεως· σχέσιν γάρ , ἀλλ᾽ οὐ φύσιν ὁ τῆς ἀληθείας τήν ἕνωσιν ἐπίσταται λόγος. Εἰ διά τήν ἕνωσιν ὡς ἔφασαν, μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγένηται θέλησις, ποίᾳ θελήσει φασίν αὐτήν γεγενῆσθαι τήν ἕνωσιν. Οὐ γάρ δήπου τῇ δι᾽ αὐτήν γενομένῃ φαῖεν ἄν ἀληθείας φροντίζοντες, καί τό παράλογον φεύγοντες. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος γεγένηται θέλησις, δῆλον ὅτι πρό τῆς ἑνώσεως, ἤ πολυθελής ἦν ἤ παντελῶς ἀθελής. Καί εἰ μέν πολυθελής ἦν, μείωσιν τῶν πολλῶν, πρός μίαν σταλείς, ὑπέμεινε, θέλησιν, καί τροπῆς προφανῶς ἐδέξατο πάθος, τήν τῶν προσουσῶν αὐτῷ φυσικῶς πολλῶν θελήσεων μείωσιν. Εἰ δέ πάνταπασιν ἦν ἀθελής, κρείττονα τῆς φύσεως ἀπέφηνεν οὖσαν τήν ἕνωσιν, ἐξ ἧς ἐπορίσατο θέλησιν, ἥν ἡ φύσις ἠπόρησε· καί πάλιν τρεπτός ἀπέφηνε (ἐπέφηνε), τό μή τῇ φύσει προσόν αὐτῷ, σχέσει κτησάμενος. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καθ᾽ ἕτερον τῶν ἐξ ὧν ἐστι γέγονε θέλησις, πρόσφατος γέγονε θελήσει Θεός, ὁ αὐτός διά τήν ἕνωσιν τῇ φύσει μένων ἀΐδιος, καί ἄναρχος ἄνθρωπος τῇ θελήσει, μένων τῇ φύσει πρόσφατος, ὅπερ ἀδύνατον, ἵνα μή λέγω δυσσεβές. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τῶν φύσεων γέγονε θέλησις, τί δήποτε διά τήν αὐτήν αἰτίαν μία τῶν φύσεων οὐ γέγονε φύσις.

ΚΑ'.

Καί διακόψας ἐπί τούτοις τήν τοῦ λόγου φοράν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπε· Τί τοίνυν διά τήν ἕνωσιν γέγονε, εἰ μηδέν τούτων γεγένηται δι᾽ αὐτήν; ΜΑΞ. Ἔνσαρκον ἔδειξεν ἀψευδῶς γεγονότα τόν ἄσαρκον αὐτόν φύσει Θεόν· καί τόν τῶν ὅλων δημιουργόν, φύσει γενόμενον ἄνθρωπον ἀριδήλως παρέστησεν, οὐ τροπῇ φύσεως, ἤ μειώσει τινός τῶν τῆς φύσεως, ἀλλ᾽ ἀληθεῖ προσλήψει νοερῶς ἐψυχωμένης σαρκός, ἤγουν ἀνελλιποῦς ἀνθρωπότητος, παντός προπατορικοῦ καθαρᾶς κατά φύσιν ἐγκλήματος. Καί τῷ κατ᾽ ἐπαλλαγήν λόγῳ, τό θαυμάσιον ὄντως καί πᾶσι κατάπληκτον, ὅλον ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις Θεόν τόν αὐτόν ὁλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἐντός· ὅλον ἐν τοῖς θείοις ἄνθρωπον, ὁλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἀνέκπτωτον. Περιχώρησις γάρ εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων καί τῶν αὐταῖς προσόντων φυσικῶν, κατά τήν τῶν θεηγόρων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλίαν· ἀλλ᾽ οὐ μεταχώρησις, ἤ μείωσις διά τήν ἕνωσιν γέγονεν, ὅπερ ἴδιόν ἐστι τῶν σύγχυσιν κακούργως ποιουμένων τήν ἕνωσιν, καί διά τοῦτο τοῖς καινισμοῖς πολυτρόπως ἐμφυρομένων, καί δι᾽ ἀπορίαν τοῦ κατ᾽ αὐτούς λόγου σταθηρότητος διωκόντων τούς εὐσεβεῖς.

ΚΒ΄.

(160) Ὧν ἀκούσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, ἔδοξε μετά τῶν λοιπῶν τῶν σύν αὐτῷ παραγενομένων, τό λεχθέν ἀποδέχεσθαι. Καί πάλιν ὁ αὐτός ἐπίσκοπος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμόν φησιν· Ποίησον ἀγάπην· τί ἐστιν ὅπερ εἶπας ἡμῖν, ὅτι οὐδείς ὥς τις τήν ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ ὥς τι τήν φύσιν ἐνεργεῖ; προΐεται γάρ μοι νοήσαντι τό λεχθέν. ΜΑΞ. Οὐδείς ὥς τις τήν ὑπόστασιν ἐνεργεῖ, ἀλλ᾽ ὥς τι τήν φύσιν · οἷον, Πέτρος καί Παῦλος ἐνεργοῦσιν · ἀλλ᾽ οὐ Πετρικῶς καί Παυλικῶς, ἀλλ᾽ ἀνθρωπικῶς· ἄμφω γάρ ἄνθρωποι φυσικῶς κατά τόν κοινόν καί ὁριστικόν τῆς φύσεως λόγον (ἀλλά οὐχ ὑποστατικῶς κατά τόν ἰδίως ποῖον. Ὡσαύτως Μιχαήλ καί Γαβριήλ ἐνεργοῦσιν), ἀλλ᾽ οὐχί Μιχαηλικῶς καί Γαβριηλικῶς, ἀλλά ἀγγελικῶς· ἄμφω γάρ ἄγγελοι. Καί

οὕτως ἐπί πάσης φύσεως, πολλῶν τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμένης, κοινήν, ἀλλ᾽ οὐχί μόνην τήν ἐνέργειαν θεωροῦμεν. Οὐκοῦν ὁ λέγων ὑποστατικήν ἐνέργειαν, αὐτήν τήν φύσιν μίαν οὖσαν, ἄπειρον ταῖς ἐνεργείαις εἰσάγει γεγενημένην· καί κατά τό πλῆθος τῶν ὑπ᾽ αὐτήν ἀγομένων ἀτόμων, ἑαυτῆς διαφέρουσαν· ὅπερ εἰ δεξόμεθα καλῶς ἔχειν, πάσῃ φύσει τόν ἐπ᾽ αὐτῇ τοῦ πῶς εἶναι λόγον συνδιαφθείρομεν.

ΚΓ΄.

Καί τούτων εἰρημένων, ἐν τῷ ἀσπάζεσθαι ἀλλήλους, εἶπε Θεοσόσιος ὁ ὕπατος· ἰδού γέγονε τά πάντα καλῶς· ἆρα καταδέχεται ὁ βασιλεύς παρακλητικήν ποιῆσαι κέλευσιν; ΜΑΞ. Πάντως ποιεῖ, ἐάν θέλῃ μιμητής εἶναι τοῦ Θεοῦ, καί συνταπεινωθῆναι αὐτῷ, διά τήν κοινήν πάντων ἡμῶν σωτηρίαν· λογιζόμενος, ὡς εἴπερ ὁ φύσιν σώζων Θεός, οὐκ ἔσωσεν ἕως ἐταπεινώθη θέλων· πῶς ὁ φύσει σωζόμενος ἄνθρωπος ἤ σωθήσεται, ἤ σώσει μή ταπεινούμενος; Καί εἶπε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος, ὅτι Ἐλπίζω τοῦ Θεοῦ σώζοντός μοι τήν μνήμην, τοῦτο αὐτῷ τόν λόγον λέγω, καί πείθεται. Καί ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπί τούτοις, ἀπῆλθον μετ᾽ εἰρήνης, δεδωκότος τοῦ ἐπισκόπου τῷ ἀββᾷ Μαξίμῳ πεμφθέν αὐτῷ ποσόν μικρόν, καί στιχάριν καί καμάσιν· καί τό μέν στιχάριν εὐθέως κατ᾽ αὐτήν τήν ὥραν Βιζύης ὁ ἐπίσκοπος· ἐν τῷ Ῥηγίῳ δέ οὐ τό δοθέν αὐτῷ ποσόν μόνον, ἀλλά καί ἄλλο εἴ τι δήποτε ἐξ εὐποιίας εἶχε, μετά τῶν λοιπῶν οἰκτρῶν αὐτοῦ πραγμάτων καί ἐσθημάτων, ἀφείλαντο.

ΚΔ΄.

Μετά δέ τό ἀπελθεῖν τούς εἰρημένους ἄνδρας, τῇ ὀγδόῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός τῆς παρούσης πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἐξῆλθεν αὖθις Παῦλος ὁ ὕπατος ἐν Βιζύῃ πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον, κέλευσιν ἐπιφερόμεος περιέχουσαν οὕτως· Κελεύομεν τῇ σῇ ἐνδοξότητι ἀπελθεῖν ἐν Βιζύῃ, καί ἀγαγεῖν Μάξιμον τόν μοναχόν μετά πολλῆς τιμῆς καί κολακείας, διά τε τό γῆρας καί τήν ἀσθένειαν (161) καί τό εἶναι αὐτόν προγονικόν ἡμῶν, καί γενόμενον αὐτοῖς τίμιον· καί θέσθαι τοῦτον ἐν τῷ εὐαγεῖ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, τῷ διακειμένῳ πλησίον τοῦ Ῥηγίου· καί ἐλθεῖν, καί μηνύσαι ἡμῖν, καί πέμπομεν ἐκ προσώπου ἡμῶν δύο πατρικίους, ὀφείλοντας διαλεχθῆναι τά παραστάντα ἡμῖν, φιλοῦντας ἡμᾶς ψυχικῶς, καί φιλουμένους παρ᾽ ἡμῶν· καί ἐλθεῖν, καί ἀναγγεῖλαι ἡμῖν τήν παρουσίαν αὐτοῦ. Ἀγαγών οὖν ὁ αὐτός ὕπατος, καί θείς ἐν τῷ προειρημένῳ μοναστηρίῳ, ἀπῆλθε ἀναγγεῖλαι.

ΚΕ΄.

Καί τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἐξέρχονται πρός αὐτόν Ἐπιφάνιος καί Τρώϊλος οἱ πατρίκιοι μετά πολλῆς περιβολῆς καί φαντασίας, καί Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, καί ἀνέρχονται πρός αὐτόν ἐν τῷ κατηχουμενίῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς μονῆς· καί τοῦ συνήθους ἀσπασμοῦ γενομένου, ἐκάθισαν, βιασάμενοι καί αὐτόν καθίσαι· καί ἀπαρξάμενος τοῦ πρός αὐτόν λόγου Τρώϊλος, εἶπεν· Ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐκέλευσεν ἡμᾶς πρός σέ γενέσθαι, καί λαλῆσαι ὑμῖν τά δόξαντα τῷ αὐτοῦ θεοστηρίκτῳ κράτει. Ἀλλ᾽ εἰπέ ἡμῖν πρῶτον, ποιεῖς τήν κέλευσιν τοῦ βασιλέως, ἤ οὐ ποιεῖς; Μάξιμος εἶπε· Δέσποτα, ἀκούσω τί ἐκέλευσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος, καί δεόντως ἀποκρίνομαι· ἐπεί πρός τό ἀγνοούμενον, ποίαν ἔχων ἀπόκρισιν δοῦναι; Τρώϊλος ἐπέμενε λέγων· Οὐκ ἐνδέχεται ὅτι λέγομεν τί ποτε, ἐάν μή πρῶτον εἴπῃς εἰ ποιεῖς, ἤ οὐ ποιεῖς τήν κέλευσιν τοῦ βασιλέως. Καί ὡς οἶδεν αὐτούς ἐνισταμένους, καί ἐπί τῇ ἀναβολῇ αὐτοῦ

πικρότερον βλέποντας, καί τραχύτερον ἀποκριναμένους μετά πάντων τῶν συνόντων αὐτοῖς, καί τῶν ἀξιωμάτων κόσμοις ἐπηρμένων, ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ἐπάν οὐκ ἀνέχεσθε εἰπεῖν τῷ δούλῳ ὑμῶν τά παραστάντα τῷ δεσπότῃ ἡμῶν καί βασιλεῖ, ἰδού λέγω ἀκούοντος τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καί πάντων ὑμῶν, ὅτιπερ εἴ τι δήποτε κελεύει μοι περί οἱουδήποτε πράγματος τῷ αἰῶνι τούτῳ συγκαταλυομένου καί συμφθειρομένου, προθύμως ποιῶ. Καί εὐθέως ἀναστάς Τρώϊλος, εἶπεν· Εὔξασθέ μοι, ἐγώ ὑπάγω· οὗτος γάρ οὐδέν ποιεῖ. Καί πολλοῦ πάνυ γενομένου θορύβου, καί πολλῆς ταραχῆς καί συγχύσεως, εἶπεν αὐτοῖς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος· Εἴπατε αὐτῷ τήν ἀπόκρισιν, καί γνῶτε τί λέγει· ἐπεί τό οὕτως ἐξελθεῖν μηδέν εἰρηκότας καί μηδέν ἀκούσαντας, οὐκ ἔστιν εὔλογον. Τότε Ἐπιφάνιος ὁ πατριάρχης εἶπε· Τοῦτό σοι δηλοῖ δι᾽ ἡμῶν ὁ βασιλεύς, λέγων· Ἐπειδή πᾶσα ἡ Δύσις, καί οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διαστρέφοντες εἰς σέ θεωροῦσι· καί ἅπαντες διά σέ στασιάζουσι, μή θέλοντες συμβιβασθῆναι ἡμῖν διά τήν πίστιν· κατανύξοι σε ὁ Θεός κοινωνῆσαι ἡμῖν ἐπί τῷ παρ᾽ ἡμῖν ἐκτεθέντι Τύπῳ, καί ἐξερχόμεθα ἡμεῖς δι᾽ ἑαυτῶν εἰς τήν Χαλκῆν, καί ἀσπαζόμεθά σε, καί ὑποτιθέμεθα ὑμῖν τήν χεῖρα ἡμῶν, καί μετά πάσης τιμῆς καί δόξης εἰσάγομεν ὑμᾶς εἰς τήν μεγάλην Ἐκκλησίαν, καί μεθ᾽ ἑαυτῶν ἱστῶμεν ἐν ᾧ κατά συνήθειαν οἱ βασιλεῖς ἵστανται, καί ποιοῦμεν ἅμα τήν σύναξιν, καί κοινωνοῦμεν ἅμα τῶν ἀχράντων καί (164) ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Χριστοῦ· καί ἀνακηρύττομέν σε Πατέρα ἡμῶν· καί γίνεται χαρά οὐ μόνον τῇ φιλοχρίστῳ καί βασιλίδι ἡμῶν πόλει, ἀλλά καί πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ. Οἴδαμεν γάρ ἀσφαλῶς, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος τῷ ἁγίῳ τῶν ἐνταῦθα θρόνῳ, πάντες ἑνοῦνται ἡμῖν, οἱ διά σέ καί τήν σήν διδακαλίαν ἀποσχίσαντες τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

Κστ΄.

Καί στραφείς πρός τόν ἐπίσκοπον ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, μετά δακρύων εἶπεν αὐτῷ· Κύριε ὁ μέγας, ἡμέραν κρίσεως ἐκδεχόμεθα πάντες. Οἶδας τά τυπωθέντα, καί δόξαντα ἐπί τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καί τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καί τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν, καί τῆς αὐτόν τεκούσης παναγίας ἀειπαρθένου Μητρός. Καί βαλών κάτω τό πρόσωπον ὁ ἐπίσκοπος, στυγνοτέρᾳ τῇ φωνῇ λέγει πρός αὐτόν· Καί τί ἔχω ποιῆσαι ἐγώ, ἐπάν ἕτερόν τι παρέστη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ; Καί φησι πρός αὐτόν Μάξιμος· Καί διά τί ἥψω τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων, καί οἱ μετά σοῦ, οὐκ οὔσης ἐφ᾽ ὑμῖν τῆς τῶν λαληθέτων ἐκβάσεως; Ὄντως πᾶσα ἡ δύναμις τῶν οὐρανῶν τοῦτο οὐ πείθει με ποιῆσαι. Τί γάρ ἀπολογήσομαι, οὐ λέγω τῷ Θεῷ, ἀλλά τῷ ἐμῷ συνειδότι, ὅτι διά δόξαν ἀνθρώπων, τῷ κατ᾽ αὐτήν λόγῳ μηδεμίαν ἔχουσαν ὕπαρξιν, τήν σώζουσαν τούς στέργοντας αὐτήν πίστιν ἐξωμοσάμην;

ΚΖ΄.

Καί ἐπί τῷ λόγῳ τούτῳ ἀναστάντες, θυμοῦ στρατηγήσαντος πᾶσιν αὐτοῖς, τιλμοῖς, καί ὠθισμοῖς, καί σφαιρισμοῖς παρέλυσαν αὐτόν, ἀπό κεφαλῆς ἕως ὀνύχων κατακλύσαντες αὐτόν πτύσμασιν· ὧνπερ, μέχρις ἄν ἐπλύνθησαν ἅπερ ἐβέβλητο ἱμάτια, διεπνέετο ὁ βρόμος. Καί ἀναστάς ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν· Οὕτως οὐκ ἔδει γενέσθαι, ἀλλ᾽ ἀκοῦσαι μόνον παρ᾽ αὐτοῦ τήν ἀπόκρισιν, καί εἰσελθεῖν ἀναγγεῖλαι τῷ δεσπότῃ ἡμῶν τῷ ἀγαθῷ. Τά γάρ κανονικά πράγματα, ἑτέρῳ διοικοῦνται τρόπῳ. Καί μόλις πείσας αὐτούς ὁ ἐπίσκοπος ἡσυχάσαι, πάλιν ἐκάθισαν, καί μυρίαις ὕβρεσι καί ἀραῖς ἀνεπινοήτοις μωμώσαντες αὐτόν, μετά θυμοῦ καί

τραχύτητος εἶπεν Ἐπιφάνιος· Εἰπέ, κακέσχατε φαγοπόλιε, ὡς αἱρετικούς ἔχων ἡμᾶς, καί τήν πόλιν ἡμῶν, καί τόν βασιλέα, τούτους εἶπας τούς λόγους; Ὄντως πλεῖόν σου Χριστιανοί ἐσμεν καί ὀρθόδοξοι· καί τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν ὁμολογοῦμεν ἔχειν καί θεϊκήν θέλησιν καί ἀνθρωπίνην θέλησιν, καί νοεράν ψυχήν· καί ὅτι πᾶσα νοερά φύσις, πάντως ἔχει τό θέλειν ἐκ φύσεως καί τό ἐνεργεῖν, ἐπειδή ζωῆς ἴδιον ἡ κίνησις, καί νοός ἴδιον ἡ θέλησις. Καί θελητικόν αὐτόν οἴδαμεν, οὐ θεότητι μόνον, ἀλλά καί ἀνθρωπότητι. Ἀλλά καί τά δύο θελήσεις αὐτοῦ καί ἐνεργείας οὐκ ἀρνούμεθα.

ΚΗ΄.

(165) Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ἐάν οὕτω πιστεύετε, καθώς αἱ νοεραί φύσεις, καί ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, πῶς με ἀναγκάζετε κοινωνῆσαι ἐπί τῷ Τύπῳ, τῷ μόνην τούτων ἔχοντι ἀναίρεσιν; ΕΠΙΦ. Δι᾽ οἰκονομίαν τοῦτο γέγονεν, ἵνα μή βλαβῶσιν οἱ λαοί ταῖς τοιαῦταις λεπτομερέσι φωναῖς. Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπε· Τοὐναντίον πᾶς ἄνθρωπος ἁγιάζεται διά τῆς ἀκριβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, οὐ μήν διά τῆς ἀναιρέσεως, τῆς ἐν τῷ Τύπῳ κειμένης. Καί εἶπε Τρώϊλος· Καί ἐν τῷ παλατίῳ εἶπόν σοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλά κατασιγασθῆναι ἐκέλευσεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν πάντες. Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν· Ἡ σιγή τῶν λόγων, ἀναίρεσις τῶν λόγων ἐστί. Διά γάρ τοῦ Προφήτου λέγει τό Πνεῦμα τό ἅγιον· Οὐκ εἰσί λαλιαί, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐχί ἀκούονται αἱ φωναί αὐτῶν. Οὐκοῦν ὁ μή λαλούμενος λόγος, οὐδέ λόγος ἐστί. Καί εἶπε Τρώϊλος· Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου, ὡς θέλεις· οὐδείς σε κωλύει. Ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν. Ἀλλ᾽ οὐ περιώρισεν ὁ Θεός τῇ καρδίᾳ τήν ὅλην σωτηρίαν, εἰπών· Ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. Καί ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει, λέγων· Καρδίᾳ μέν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δέ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. Εἰ οὖν ὁ Θεός, καί οἱ τοῦ Θεοῦ προφῆται καί ἀπόστολοι κελεύουσιν ὁμολογεῖσθαι τό μυστήριον φωναῖς ἁγίων, τό μέγα καί φρικτόν, καί παντός τοῦ κόσμου σωτήριον, οὐκ ἔστι χρεία οἱῳδήποτε τρόπῳ κατασιγασθῆναι τήν τοῦτο κηρύττουσαν φωνήν, ἵνα μή μειωθῇ τῶν σιγώντων ἡ σωτηρία.

ΚΘ΄.

Καί ἀποκριθείς τραχυτάτῳ λόγῳ Ἐπιφάνιος, εἶπεν· Ὑπέγραψας ἐν τῷ λιβέλλῳ; Καί εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μάξιμος· Ναί, ὑπέγραψα. - Καί πῶς ἐτόλμησας, εἶπεν, ὑπογράψαι, καί ἀναθεματίσαι τούς ὁμολογοῦντας καί πιστεύοντας ὡς αἱ νοεραί φύσεις, καί ἡ καθολική Ἐκκλησίᾳ; Ὄντως τῇ ἐμῇ κρίσει εἰσάγομέν σε εἰς τήν πόλιν, καί ἱστῶμεν εἰς τόν φόρον δεδεμένον, καί τούς μίμους καί μιμάδας, καί τάς προϊσταμένας πόρνας, καί πάντα τόν λαόν φέρομεν, ἵνα ἕκαστος καί ἑκάστη, καί ῥαπίσῃ καί ἐμπτύσῃ τό πρόσωπόν σου. Πρός ταῦτα ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν· Ὡς εἴπατε, γένηται, ἐάν τούς ὁμολογοῦντας δύο φύσεις ἐξ ὧν ὁ Κύριος ἐστι, καί τάς καταλλήλας αὐτῷ δύο φυσικάς θελήσεις καί ἐνεργείας, Θεῷ φύσει δι᾽ ἀλλήλων ὄντι καί ἀνθρώπῳ, ἀνεθεματίσαμεν. Ἀνάγνωθι, δέσποτα, τά πεπραγμένα, καί τόν λίβελλον, καί ἐάν, ὡς εἴπατε, εὕρητε, ποιήσατε ὅπερ βούλεσθε. Ἐγώ γάρ, καί οἱ σύνδουλοί μου ὅσοι ὑπέγραψαν, τούς κατά τόν Ἄρειον καί Ἀπολινάριον μίαν θέλησιν καί ἐνέργειαν λέγοντας, ἀνεθεματίσαμεν, καί μή ὁμολογοῦντας τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν καθ᾽ ἕτερον τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί, φύσει νοερόν· καί διά τοῦτο κατ᾽ ἄμφω θελητικόν καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. Καί λέγουσιν· Ἐάν τούτῳ συνεπαχθῶμεν, οὐ τρώγομεν,

οὐ πί(ν)ομεν· ἀλλ᾽ ἀναστῶμεν, καί ἀριστήσωμεν, καί εἰσέλθωμεν. Εἴπωμεν ἅ (168) ἠκούσαμεν. Οὗτος γάρ πέπρακεν ἑαυτόν τῷ Σατανᾷ. Καί ἀναστάντες ἠρίστησαν· καί εἰσῆλθον μετ᾽ ὀργῆς τῇ παραμονῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Λ΄.

Καί τῇ ἑξῆς ἕωθεν ἐξῆλθε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος πρός τόν προειρημένον ἀββᾶν Μάξιμον, καί ἀφεῖλε πάντα ὅσα εἶχεν, εἰπών αὐτῷ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως· " Ὅτι οὐκ θέλησας τιμήν, καί μακρυνθήσεται ἀπό σοῦ. Καί ὕπαγε ὅπου ἑαυτόν ἄξιον ἔκρινας εἶναι, ἔχων τό κρῖμα τῶν μαθητῶν σου, τοῦ τε ἐν Μεσημβρίᾳ, καί τοῦ ἐν Περβέροις, τοῦ γενομένου νοταρίου τῆς μακαρίας ἡμῶν μάμμης." Ἦσαν δέ καί οἱ πατρίκιοι, τουτέστι Τρώϊλος καί Ἐπιφάνιος εἰρηκότες, ὅτι Πάντως φέρομεν καί τούς δύο μαθητάς, τόν τε ἐν Μεσημβρίᾳ καί τόν ἐν Περβέροις, καί δοκιμάζομεν καί αὐτούς, καί βλέπομεν καί τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἔκβασιν. Πλήν ἵνα εἶδες, κῦρι ἀββᾶ, ὅτι μικράν ἄνεσιν ἐάν λάβωμεν ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ἐθνῶν, ἁρμόσασθαι ὑμῖν ἔχομεν, μά τήν ἁγίαν Τριάδα, καί τόν πάπαν τόν νῦν ἐπαιρόμενον, καί πάντας τούς ἐκεῖσε λαλοῦντας, καί τούς λοιπούς σου μαθητάς· καί πάντας ὑμᾶς χωνεύομεν ἕκαστον ἐν τῷ ἐπιτηδείῳ αὐτοῦ τόπῳ, ὡς ἐχωνεύθη Μαρτῖνος. Καί λαβών αὐτόν ὁ ῥηθείς ὕπατος Θεοδόσιος, παρέδωκεν αὐτόν στρατιώταις, καί ἤγαγον αὐτός ἕως Σαλεμβρίας.

ΛΑ΄.

Καί ἔμειναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, ἕως οὗ ἀπῆλθεν εἰς τό φοσσάτον ὁ εἷς τῶν στρατιωτῶν, καί εἶπεν ὅλῳ τῷ στρατῷ, ὅτι Ὁ μοναχός ὁ βλασφημῶν τήν Θεοτόκον ὧδε ἔρχεται, ἵνα κινήσωσι τόν στρατόν κατά τοῦ ῥηθέντος ἀββᾶ Μαξίμου, ὡς βλασφημοῦντος τήν Θεοτόκον. Καί μετά δύο ἡμέρας ἐπανελθών ὁ στρατιώτης, ἔλαβεν αὐτόν ἐν τῷ φοσσάτῳ καί κατανυγείς ὑπό τοῦ Θεοῦ ὁ στρατηγός, ἤγουν ὁ τοποτηρητής τοῦ στρατηγοῦ, ἔπεμψεν ἐγγύς αὐτοῦ τούς προβεβηκότας τῶν βάνδων· πρεσβυτέρους τε καί διακόνους, καί τούς εὐλαβεῖς σιγνοφύλακας. Οὕς ἰδών παραγενομένους ὁ ῥηθείς ἀββᾶς Μάξιμος, ἐγερθείς ἔβαλε μετάνοιαν· καί ἀντέβαλον κἀκεῖνοι , καί ἐκάθισαν, κελεύσαντες καί αὐτῷ καθίσαι. Καί τις πάνυ γέρων τίμιος εἶπε πρός αὐτόν μετά πολλῆς τῆς εὐλαβείας· Πάτερ, ἐπειδή ἐσκανδάλισαν ἡμᾶς τινες εἰς τήν σήν ἁγιωσύνην, ὡς οὐ λέγεις, Θεοτόκον τήν Δέσποιναν ἡμῶν τήν παναγίαν Παρθένον, ὁρκίζω σε κατά τῆς ἁγίας καί ὁμοουσίου καί ζωοποιοῦ Τριάδος, εἰπεῖν ἡμῖν τήν ἀλήθειαν, καί ἀποτρίψασθαι τῶν καρδιῶν ἡμῶν τοῦτο τό σκάνδαλον, ἵνα μή βλαπτώμεθα ἀδίκως σκανδαλιζόμενοι. Καί βαλών μετάνοιαν, ἀνέστη, καί ἐκτείνας τάς χεῖρας εἰς τόν οὐρανόν μετά δακρύων εἶπεν· Ὁ μή λέγων τήν Δέσποιναν ἡμῶν τήν πανύμνητον καί παναγίαν ἄχραντον, καί πάσῃ φύσει τῇ νοερᾷ καί σεπτήν, φυσικήν ἀληθῶς μητέρα τοῦ Θεοῦ γενομένην, τοῦ ποιήσαντος τόν οὐρανόν καί τήν γῆν καί τήν θάλασσαν, καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς, ἔστω ἀνάθεμα καί κατάθεμα ἀπό τοῦ Πατρός, καί τοῦ Υἱοῦ, καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὁμοουσίου καί προσκυνητῆς Τριάδος, καί πάσης ἐπουρανίου Δυνάμεως· καί τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων (169) ἀποστόλων καί προφητῶν, καί τοῦ ἀπείρου δήμου τῶν μαρτύρων· καί παντός πνεύματος ἐν δικαιοσύνῃ τετελειωμένου, νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς ἀπείρους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν. Καί κλαύσαντες ηὔξαντο αὐτῷ, λέγοντες· Ὁ Θεός ἐνδυναμώσει σε, Πάτερ, καί ἀξιώσει σε ἀπρόσκοπον τελειῶσαι τόν δρόμον τοῦτον. Καί τούτων εἰρημένων, ἠθροίσθησαν πολλοί στρατιῶται, πολλῶν καλῶν κινηθέντων λόγων

ἀκροώμενοι· καί θεωρήσας τίς τῶν δομεστίκων τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι πολύς ἐπισωρεύεται στρατός, καί οἰκοδομεῖται, καί καταγινώσκει τῶν εἰς αὐτόν γινομένων, τί ὑπονοήσας ὁ Θεός οἶδεν, ἐπέτρεψεν ἀνάρπαστον αὐτόν γενέσθαι, καί βληθῆναι ἀπό δύο μιλίων τοῦ φοσσάτου, ἕως ἄν τήν σύναξιν ποιήσωσι, καί ἔλθωσιν οἱ ὀφείλοντες ἀπαγαγεῖν αὐτόν ἐν Περβέροις. Πλήν ὅτι θείᾳ ἀγάπῃ νικώμενοι οἱ κληρικοί, ἐπέζευσαν τά δύο μίλια, καί ἦλθον, καί ἠσπάσσαντο αὐτόν, καί ηὔξαντο αὐτῷ· καί χερσίν ἰδίαις βαστάσαντες αὐτόν, ἔθηκαν ἐπί τό κτῆνος, καί ὑπέστρεψαν μετ᾽ εἰρήνης εἰς τούς τόπους αὐτῶν, καί αὐτός ἀπηνέχθη ἐν Περβέροις, ἐν τῇ συνεχούσῃ αὐτόν φρουρᾷ.

ΛΒ´.

Καί τοῦτο δέ ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ Ῥηγίῳ ἀποτεινόμενος Τρώϊλος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον, εἶπεν, ὡς ὁ κονσιλάριος Ἰωάννης ἔγραψεν αὐτῷ περί συμβάσεως προταθείσης αὐτοῖς· καί τοῦτο γενέσθαι τέως, ἡ τῶν σῶν μαθητῶν ἀταξία διεκώλυσε. Οἶμαι δέ, ὅτι οὐκ ἔγραψεν ὁ εἰρημένος κονσιλάριος Ἰωάννης πρός τόν Τρώϊλον, ἀλλά πρός Μεννᾶν τόν μοναχόν, κἀκεῖνος εἶπε τοῖς τοῦ παλατίου.

ΛΓ´.

Καί μετά ταῦτα ἤγαγον αὐτούς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί ἐποίησαν κατ᾽ αὐτῶν πρᾶξιν, καί μετά τό ἀναθεματίσαι καί ἀνασκάψαι αὐτούς τόν ἐν ἁγίοις Μάξιμον, καί τόν μακάριον Ἀναστάσιον τόν μαθητήν αὐτοῦ· τόν τε ἁγιώτατον πάπαν Μαρτῖνον, καί τόν ἅγιον Σωφρόνιον τόν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καί πάντας τούς ὀρθοδόξους καί σύμφρονας αὐτῶν, ἤνεγκαν καί τόν ἄλλον μακάριον Ἀναστάσιον, καί τοῖς αὐτοῖς ἀναθέμασι καί ὕβρεσι χρησάμενοι καί ἐπ᾽ αὐτόν παρέδωκαν τοῖς ἄρχουσιν, εἰπόντες οὕτως· Σύ μέν οὖν, Ἀναστάσιε, τό φαῖον τῆς πανδήμου τῶν ἀναθημάτων τῆς ἀρᾶς ἐνδυσάμενος περιβόλαιον, ἀπαλλάσου τῆς κανονικῆς ἀκροάσεως, πρός ἥν ἡρετίσω στάσιν τῆς γεέννης, ἀποφερόμενος, συνούσης ἡμῖν τῆς εὐκλεοῦς καί πάντα συνδιαιτησάσης τιμίας τε καί ἱερᾶς συγκλήτου, παραχρῆμα τήν μεθ᾽ ἡμᾶς παραληψομένης κρίσιν, καί τά τοῖς πολιτικοῖς δοκοῦντα νόμοις ἐπί σοί διαπραξομένης, ὡς αὐτοί δοκιμάσειεν, τῶν τηλικούτων σου βλασφημιῶν ἕνεκα καί τυραννίδων. Ψῆφος γάρ κατ᾽ αὐτῶν τῆς παρούσης συνόδου, καί συνεργείᾳ τοῦ παντοδυνάμου Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ κανονικῶς ψηφισαμένης τά δέοντα καθ᾽ ὑμῶν Μάξιμε, Ἀναστάσιε καί Ἀναστάσιε, ἐπεί τό λεῖπον ὑπῆρχε πρός τά παρ᾽ ὑμῶν λεχθέντα τε δυσσεβῶς καί πραχθέντα, (172) ταῖς αὐστηραῖς τῶν νόμων καθυποβληθῆναι ποιναῖς· εἰ καί ἀξία ποινή τῶν τοιούτων ὑμῶν πλημμελημάτων καί βλασφημιῶν οὐχ ὕπεστι, τῷ δικαίῳ ὑμᾶς περί τῆς μείζονος καταλιπόντες κριτῇ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ, καί ἐν τούτῳ τήν τῶν νόμων κενοῦντες ἀκρίβειαν, κερδαινόντων ὑμῶν τό ζῆν, ψηφηζόμεθα ὑμῖν, τόν παρόντα ἡμῖν πανεύφημον ἔπαρχον, αὐτίκα παραναλαμβάνοντα ὑμᾶς ἐν τῷ κατ᾽ αὐτόν πολυαρχικῷ πραιτωρίῳ· καί νεύροις τά μετάφρενα τύπτοντα, (Μάξιμον, καί Ἀναστάσιον καί Ἀναστάσιον, τό ὄργανον τῆς ὑμῶν Μαξίμου καί Ἀναστασίου καί Ἀναστασίου) ἀκολασίας, τουτέστι τήν βλάσφημον ὑμῶν γλῶσσαν, ἔνδοθεν ἐκτεμεῖν. Εἶτα δέ, καί τήν διακονήσασαν τῷ βλασφήμῳ ὑμῶν λογισμῷ σκαιοτάτην δεξιάν, σιδήρῳ διατεμεῖν, περιαχθησομένων ἅμα στερήσει τῶν αὐτῶν βδελύκτων μερῶν, τά δύο καί δέκα τμήματα ταύτης τῆς κυρίας τῶν πόλεων περινοστεύσας, ἀειφυγίᾳ τε καί φυλακῇ πρός ἐπί τούτοις διηνεκεῖ παραδοῦναι ὑμᾶς, πρός τό μετέπειτα ὑμᾶς, καί εἰς τόν

ἅπαντα τῆς ζωῆς ὑμῶν χρόνον, τά οἰκεῖα οἰμώζειν βλάσφημα σφάλματα, τῆς ἐπινοηθείσης καθ᾽ ἡμῶν ἀρᾶς, περιτραπείσης τῇ ὑμῶν κεφαλῇ. Παραλαβών οὖν αὐτούς ὁ ἔπαρχος, καί κολάσας, ἔτεμε τά μέλη αὐτῶν· καί περιαγαγών ὅλην τήν πόλιν ἐξώρισεν αὐτούς ἐν Λαζικῇ.

ΚΑΤΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΛΙΤΩΝ Σελ. 201 Τόμ. β'.

Ὑπέρ τοῦ ἁγίου Πατρός ἡμῶν Μαξίμου, στηλιτευκτικόν ὑπό τινος μοναχοῦ, ἐκ δριμύξεως καρδίας συγγραφέν.

Οἱ μή τήν ἀλήθειαν συνιέντες, ὡς θέμις, τό ψεῦδος δήποθεν ἀντί τῆς εἰρημένης ἀσπάζονται. Ὅταν γάρ ψυχή ἀναξία ᾖ τῆς τοῦ Θεοῦ διά τήν οἰκείαν ῥαθυμίαν ἐλλάμψεως, ἀγνωσίας πληροῦται καί σκότους· (204) καί βλέπει τό φῶς σκότος, καί τό σκότος φῶς. Καί ὅν τρόπον τοξότης ἄσκοπος, καί πρός τούτῳ καί νευράν τείνων εὔεικτον, τήν βολήν ἀστόχως βάλλει καί ἀτέχνως· οὕτως καί αὐτή λόγους καί ἔργα προβαλλομένη, καμπύλα καί λοξώδη καί ἀσυνάρτητα ταῦτα προτείνεται· καί μάλιστα τοῖς σταγόνα οὐράνιον καταξιωθεῖσιν ὑποδέξασθαι. Ὅπερ δή πέπονθεν ὁ ἀλογώτατος καί ἐννεώτατος βασιλεύς, καί οἱ περί Ἐπιφάνιον, μᾶλλον δέ Ἀποφάνιον τόν πυρίκαον, ἀλλ᾽ οὐ πατρίκιον· καί Θεοδόσιον τόν ὑπόσκοπον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίσκοπον, τῶν τόν ἅγιον Μάξιμον καί τρίτον θεολόγον γλωσσοδεξιότμητον δρασάντων· καί τοῖς δυοῖν Ἀναστασίοιν τῶν αὐτοῦ ἄνωθεν φοιτητῶν, τῷ αὐτῷ κρίματι ψηφισάντων.

Τί γάρ, ὦ οὗτοι, ἵνα μικρά πρός ὑμᾶς διαλέξωμαι ἐξ ἀνίας (λύπης), καί ἀλύκης οὐ τῆς τυχούσης, ἀσεβές ἐν τοῖς ἐγκρίτοις καί θεολογικοῖς καί ψυχωφελέσιν αὐτοῖς (αὐτῶν) δόγμασι, καί ἐν τοῖς ἠθικοῖς, καί γνωστικοῖς, καί θεοπρεπέσι νοήμασιν ἐξηύρατε, ὡς γραφῆς ἄτοπον, ἵνα τοιαύτῃ ἀπανθρώπῳ τιμωρίᾳ τόν δίκαιον ὡς δύσχριστον ἀποκόψητε; Σπέρματα πονηρά, ἀμβλωθρίδια ἀτέλεστα, πτηνά νυκτοπορινά, γῆς ἔντερα, κοιλίαι ἀργαί, τραπεζογίγαντες καί γυναικοϊέρακες. Ἰδού μετά χεῖρας τῶν ἀπόρων ἡ βίβλος αὐτοῦ, ἥν πᾶσα φύσις ἐθαύμασε καί θαυμάζει, καί ἔτι θαυματωθήσεται. Ἴδε αἱ δύο πρός ταῖς τέσαρσιν ἑκαντοντάδες, ἅς οὐ λέγω τούς ἀναξίους ὑμᾶς, ἀλλά καί τοῖς ἄγαν ἐγκρίτοις ἐφάνησαν τίμιαι. Ὁ δέ τῶν ψήφων κώδηξ σιγῇ τιμάσθω. Τά γάρ ὑπέρ τήν ἐνοῦσαν τῇ φύσει δύναμιν καθιστάμενα, ὕβριν ὑπομένει καί ἐπαινούμενα. Ἡ ὑμῶν ὤφειλε τμηθῆναι δεξιά, ὡς ἀφῇ λυσσῶσα, ὡς ἄγει, ἵνα μή λέγω διά τό δύσφημον, πάντη μεμολυσμένη, ὡς ὑπόδοχος τῆς δευτέρας εἰδωλολατρείας. Ἐχρῆν τούς ὑμῶν ἐξορύξαι ὀφθαλμούς, ὡς προχειρότατον τοῦ διαβόλου ὄργανον, ὡς ἀσελγείας πρόδρομον, ὡς λυσσώδους λαγνείας διανεύματα. Τήν ὑμῶν καθῆκεν ἔνδοθεν γλῶτταν τεμεῖν, ὡς εἰς οὐρανόν ἀναχθεῖσαν, κἀκεῖθεν ἀποῤῥιφεῖσαν, ὡς τρέφουσαν πόνον καί κόπον καί ἡδονήν ἐν λάρυγγι διωθοῦσαν, καί γλασφημίαν ἐγκισσῶσαν· καί ἀργά καί πτωχοκτόνα διαλοχοῦσαν. Τόν νῶτον ὑμῶν ἐχρῆν διασπαραχθῆναι, καί τό θυμοῦ γέμον στηθήνιον, ὡς ὄχημα δαιμόνων, ὡς ὄφεως ἑρπιστήριον, ὡς δαιμόνων σκιρήντριον (σκιριτήριον), ὡς ἀσεβείας χαρτοφυλακεῖον.

Τοιαῦτά σου, ἑπτάλοφε Βαβυλών, τά αὐχήματα· τηλικαῦτα ἀνόσια καί κοσμοβόρα θηλάζεις ἔγγονα. Αἵμασιν ἁγίοις κομᾷς· τῷ λύθρῳ τῶν ὁσίων ἀνασκιρτᾷς. Πᾶν αἷμα δίκαιον ἀδίκως ἐκένωσας, καί οὐ καταπτήσεις; πᾶς ὅστις δίκαιος παρά σοῦ ἐδιώχθη, καί οὐκ ἐρυθριᾷς; ἀλαζονεύῃ, καί οὐκ ἐπιγινώσκεις; Σκάζεις, καί οὐ τρομεῖς; Λοχᾷς, καί ῥητορεύεις; Σφάζεις, καί φιλοσοφεῖς; Γλωττοτομεῖς, καί κοινωνεῖς; (205) Δεξιάν, Θεοῦ ἀλήθειαν λέγω, ἐκτέμνεις, καί Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις ἀνεπαισθήτως κράζεις; Ἀλλά σέ μέν, καί τούς σούς ἡ τοῦ Θεοῦ ἀδιάδραστος διδάσκει δίκη· τούς δέ ὁμολογητάς καί οὐκ ἔλαττον

μάρτυρας, ἡ αἰώνιος Χριστοῦ ὑποδέξεται βασιλεία· ἧς καί ἡμεῖς, εἰ καί τολμηρόν εἰπεῖν, ἐπιτύχοιμεν διά τῶν εὐπροσδέκτων αὐτῶν παρακλήσεων. Ἀμήν.

Ἀκολουθία α΄. Ἁγίου Μαξίμου. ΤΟΜΟΣ Β΄. Σελ. 206.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ α ΄.

Τοῦ ὁσίου Μαξίμου, Ἀναστασίου καί Μακαρίου (Ἀναστασίου). Στιχ. Ἦχος πλάγ. δ.

Προσόμια. Μάρτυρες Κυρίου, ἱκετεύσατε.

Ὅσιοι Πατέρες, πᾶσαν πόλιν ἡγιάσατε, καί πάντα τόπον ἐφωτίσατε· καί νῦν πρεσβεύσατε οἰκῆσαι τόν φωτισμόν τοῦ Χριστοῦ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν, δεόμεθα.

Ὅσιοι πατέρες, ἐβδελύξασθε πᾶσαν αἵρεσιν· ἐκηρύξατε τήν εὐσέβειαν· διό πρεσβεύσατε οἰκῆσαι τόν φωτισμόν τοῦ Χριστοῦ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν δεόμεθα.

Ὅσιοι Πατέρες, μετά τήν ἐκτομήν τῶν μελῶν ὑμῶν ὡς οὐδέν πεπονθότες ἐνειργήσατε, λαλοῦντες στόμασιν ἀγλώσσοις, καί γράφοντες χερσί τά θεῖα δόγματα.

Ἦχος πλ. δ΄. ᾠδ. α΄. Τόν Ἰσραήλ ἐκ δουλείας.

Τῆς ἀνωτάτου σοφίας τούς θησαυρούς κτησάμενος ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅσιε, δι᾽ αὐτῆς ἐπλούτισας τόν κόσμον τοῖς σοῖς δόγμασιν.

Ἀγγελικήν ἀπεδείξω διαγωγήν ἐν γῇ κατοικῶν, καί γέγονας ταμεῖον Θεοῦ, Χριστοκήρυξ ὅσιε, διό καί ἀνεκράθης αὐτῷ.

Αἱρετικῶν γλωσσαλγείας τῇ φλογιφόρῳ γλώσσῃ σου κατέφλεξας, μακάριε, τόν Σωτῆρα ἕνα Υἱόν κηρύξας ἐν δυάδι μορφῶν.

Θεοτ.

Χαῖρε, ἁγνή Θεοτόκε, ἡ τόν προόντα Λόγον Θεοῦ τεκοῦσα ἐπεσχάτων σαρκί· χαῖρε, τεῖχος πάντων ἡμῶν καί σκέπη τῶν τιμώντων σε.

Ὠδή γ ΄ . Οὐκ ἔστιν ἅγιος ὁ Κύριος;

Τά αἵματα στάζουσι τῆς τιμίας σου χειρός, καί τά δόγματα ῥύουσι τῆς σώφρονος γλώσσης σου, τῆς ἐνάρθρως βιώσης μετά τήν ἐκτομήν αὐτῆς, Χριστόν ἐν δύο φύσεσιν.

Ἡ χείρ σου τοῖς γράμμασιν οὐκ ἐπαύσατο βοᾶν, καί ἡ γλῶσσα τοῖς δόγμασι σαλπίζει τήν πίστιν σου, (208) θεορῆμον τρισμάκαρ. Θεός γάρ ἦν ἑκάτερα κινῶ καί συμβιβάζων λαλά.

Ἐκ γῆς τό πολέτευμα νοητῶς εἰς οὐρανούς καταλάξαντες, ὅσιοι, ἐκεῖ αὐλιζόμενοι ἐν φωτί αἰωνίῳ, διό καί οὐράνιον τό στέφος ἐκομίσατε.

Θεοτ.

Γυναῖκες μέν τίκτουσι, Μητροπάρθενε ἁγνή, ἀλλ᾽ οὐκ ἔτι παρθένοι, ὡς σύ, διαμένουσιν· οὐδεμία γάρ τούτων Θεόν ἀπεκύησεν, εἰ μή σύ, Θεοτόκε σεμνή.

ᾨδή δ ΄. Ἐξ ὄρους κατασκίου.

Σύ τόν Μωϋσῆν μιμούμενος, θεόφρον, πλάκας νοεράς ἐδέξω τῶν δογμάτων. Ἐν γάρ τῷ γνόφῳ εἰσέδυς (εἰσδύς) τῶν νοημάτων, κατεπλούτησας τό τῆς γνώσεως φῶς.

Σύ τόν Ἀβραάμ ζηλώσας, θεοφόρε, ἄλλον Ἰσαάκ προσῆξας τῷ Κυρίῳ, τήν σεαυτοῦ θυσιάσας, Πάτερ, καρδίαν, ἐν τῷ πυρί τῆς συνειδήσεως.

Τούτους ἡ Τριάς ἐδόξασεν ἀξίως· τούτους ὁ Θεός συνήρμοσε τῇ πίστει, ὁμολογοῦντας ἀλλήλοις τῇ εὐσεβείᾳ τῆς ἀπλανοῦς ὁμολογίας ἡμῶν.

Θεοτ.

Ἄχρονον Υἱόν ἐγέννησας ἐν χρόνῳ· ἄφθαρτος, ἁγνή, διέμεινας τεκοῦσα τόν δι᾽ ἡμᾶς σαρκωθέντα ἐν τῇ γαστρί σου, Θεογεννῆτορ ἀειπάρθενε.

ᾨδή ε΄. Ὀρθρίζοντες βοῶμεν.

Οὐκ ἔτεμέν σου, Πάτερ, τό ξίφος τήν παῤῥησίαν· οὐκ ἔσβεσεν, ὅσιε, ἡ ἐξορία τήν πίστιν σου.

Κηρύττει μέν ἡ Ῥώμη τόν ζῆλον σου, θεοφόρε· σαλπίζει δέ, ὅσιε, ἡ Ἐκκλησία τούς λόγους σου.

Τήν πίστιν σου ἀσάλευτον ἔστερξας ἐν καρδίᾳ, καί νοῦν ἀνεπτέρωσας πρός οὐρανόν, μεγαλώνυμε.

Θεοτ.

Πηγήν ἀθανασίας ὑμνοῦμεν σε Θεοτόκε· σύ γάρ τήν ἀέναον ζωήν τῷ κόσμῳ ἐπήγασας.

ᾨδή ς ΄. Ἐκ κοιλίας ᾅδου κραυγῆς μου ἤκουσας φωνῆς μου, καί ἐῤῥύσω ἐκ φθορᾶς τήν ζωήν μου, ὡς φιλάνθρωπος.

Ἐθαυμάστωσέν σου, τρισμάκαρ, τήν ὁμολογίαν, ὁ ἐν σοί φθεγξάμενος Ἰησοῦς, ὁ συνάθλήσας σοι.

Οὐκ ἀρχόντων τῦφον, οὐ ξίφος, οὐ πῦρ ἀπειλοῦν σοι κατεπλάγης, ὅσιε· τῇ γάρ πίστει ἦσθα πάγιος.

Μετά βίου τέλος, Πατέρες, θαύματα τελεῖτε, ἐνεργεῖς παρέχοντες ἀποδείξεις τῶν θαυμάτων ὑμῶν.

Θεοτ.

Ὑπέρ νοῦν καί λόγον, Παρθένε, τόν τροφέα (209) πάντων ἐκ μαζῶν θηλάζουσα, τά μητέρων οὐχ ὑφίστασαι.

Κάθισμα. Ἦχος γ΄. πλ. Θείας πίστεως.

Δόγμα ἔνθεον ἐπικρατύνων, στύλος γέγονας ὀσθοδοξίας, καί κραταίωμα, θεόφρον, τῆς πίστεως, δυσίν οὐσίαις καί δυσί θελήσεσιν ἀνακηρύξας Χριστόν τόν Θεόν ἡμῶν, Πάτερ Μάξιμε, ὅν νῦν ἐκτενῶς ἱκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τό μέγα ἔλεος.

Συναξάριον.

Ἄθλησις τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ, ὅς ἐπί τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου τοῦ ἐπιλεγομένου Πωγωνάτου, ἐγγόνου Ἡρακλείου, ταῖς μεγίσταις τιμαῖς ὑπό τῶν πρώην βασιλέων δεξιωθείς, καί ἱκανός ἐν ταῖς πολιτικαῖς διοικήσεσι τά πρακτέα ὑφηγεῖσθαι, διά λόγον καί τρόπον καί τήν ἀπό χρόνου σύνεσιν, εἰς τόν τοῦ

πρωτοασηκρήτις προεβιβάσθη ἀξίωμα, καί βουλῆς τοῖς βασιλεῦσιν γέγονεν κοινωνός. Ἐπεί δέ ἡ πονηρά καί ἔκφυλος δόξα, τῶν μίαν θέλησιν ἐπί τῆς οἰκονομίαις τοῦ Χριστοῦ τήν διά σαρκός εἰσαγόντων ἐπεκράτει ληρωδοῦσα, καί διατάγματά τινα τήν τοιαύτην περιέχοντα βλασφημίαν κατά τήν ἀγοράν ἐπόμπευεν, καί ἐπί τῆς μεγάλης προὔκειτο Ἐκκλησίας, οὗτος οὐκ ἀνεχόμενος τῇ τῶν ἀσεβῶν κοινωνίᾳ συνασεβεῖν, ἀφείς τάς κοσμικάς ἀρχάς καί τιμάς, εἵλετο μᾶλλον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ παρεῤῥίφθαι, ἤ ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν κατοικεῖν. Καί καταλαβών τό ἐν Χρυσοπόλει μοναστήριον, τήν κόμην ἀπέθετο· οὗ καί καθηγητής ὕστερον γέγονεν. Εἶτα θείῳ ζήλῳ ὥσπερ ὑπό πυρός ἐξαφθείς, τήν πρεσβυτέραν Ῥώμην κατέλαβεν, καί Μαρτῖνον τόν μακάριον πάπαν παρεσκεύασεν, τοπικήν ἀθροίσαντα σύνοδον, ἀναθεματίσαι τούς εἰσηγητάς τοῦ ἀνοσίου δόγματος, τῶν μίαν ἐπί Χριστοῦ βλασφημούντων θέλησιν· καί εἰς ἔλεγχον τῶν οὕτως φρονούντων λόγους συγγράψας, καί ἐπιστολάς λογικαῖς ἀποδείξεσι καί γραφικαῖς τῆς καθ᾽ ἡμᾶς πίστεως συστατικάς, πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐξέπεμψεν. Ἀναζεύξας δέ ἀπό Ῥώμης μετά τῶν δύο Ἀναστασίων τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, εἰς εὐθύνας παρά τῆς συγκλήτου καθίσταται, ὁμοδοξούσης τῇ τοῦ βασιλέως αἱρέσει· ὅτι πάντων ὑπεικόντων τῷ βασιλεῖ, αὐτός τε μόνος ἀνθίσταται, καί τούς ἄλλους εἰς ἀποστασίαν κινεῖ, ἐναντία διά τῶν ἐπιστολῶν φρονεῖν μεταπείθων αὐτούς. Ἐπί τούτῳ πέμπεται ἐν φρουρᾷ κατά τήν Θράκην· καί ἐπιμένων τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, τήν χεῖρα καί τήν γλῶτταν ἀκροτηριάζεται, κἀκεῖθεν εἰς τήν ὑπερορίαν κατά τήν Λαζικήν πέμπεται· ἔνθα ἐπί τρισί χρόνοις διαγαγών, καί ταῖς οἰκείαις τοῦ σώματος χρείαις αὐτός ὑπηρετησάμενος, καί πλήρης ἡμερῶν ὤν, μικρόν νοσήσας, ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ· καί κατετέθη ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου ἐν αὐτῇ χώρᾳ τῶν Λαζῶν, πολλάς θαυμάτων ἐνεργείας καθ᾽ ἑκάστην τελῶν.

Λέγεται δέ μετά τήν ἐκτομήν, αὖθις ὑπό Θεοῦ (212) παραδόξως ἀποκαταστῆναι τήν γλῶτταν, καί τρανῶς φθέγγεσθαι, μέχρις ἄν ἐν τῷ βίῳ ὑπῆρχεν. Τῶν δέ δύο αὐτοῦ μαθητῶν, ὁ μέν πρεσβύτερος Ἀναστάσιος, ἴσα τῷ διδασκάλῳ τήν γλῶτταν καί τήν χεῖρα τμηθείς, μακράν ἐξωρίσθη· ὁ δέ νεώτερος, ἔν τινι τῶν κατά Θράκην φρουρίων πεμφθείς, τόν βίον κατέλυσεν.

ᾨδ. ζ΄. Ὁ ἐν ἀρχῇ τήν σήν.

Σύ τήν στολήν τῆς φυσικῆς ἀξίας, αἵματι σῷ κατέστιξας, θεόφρον· σιγῶσαν, Πάτερ, καί φθεγγομένην ἀπόδειξιν παρασχώντα ταύτης τοῖς λόγοις σου.

Ὥσπερ χρυσός οἱ τρεῖς δοκιμασθέντες ἐν τῷ πυρί τῶν πειρασμῶν ἐκείνων, καθαρωτέραν τήν πίστιν ὑμῶν προσήξατε τῷ Χριστῷ, Πατέρες τίμιοι.

Δεῦτε λοιπόν, Πατέρες θεοφόροι, κράζει Χριστός, τούς πόνους τῶν καμάτων ἀπολαβόντες καί τά βραβεῖα, αὐλίζεσθαι ἐν χαρᾷ εἰς αἰωνίους σκηνάς.

Θεοτ.

Ὁ μυστικήν εἰκόνα τῆς Παρθένου τήν ἐν Σινᾷ σύ προτυπώσας βάτον, τήν καιομένην, οὐ φλεγομένην, εὐλογητός εἶ, Χριστέ, ὁ τῶν Πατέρων.

Ὠδή η ΄. Τόν ἐν ὄρει ἁγίῳ.

Τήν ἀκτῖνα τῆς θείας δᾳδουχίας ἐν καρδίᾳ δεξάμενος, θεόφρον, τόν φωτισμόν τῆς γνώσεως ἐπλούτησας· καί τόν τῆς σοφίας θησαυρόν ἀπέθου ἐν τῇ ψυχῇ σου, Πάτερ.

Τόν χιτῶνα τόν τῆς ἀσκήσεώς σου, μαρτυρίου κατέστησας, εἰκόνα, καί ἱεροῖς σου τοῦτον κατεποίκιλας ἄθλοις, θεοφόρε, αἵμασι φοινίξας τοῖς ὑπέρ ἀληθείας.

Ἐν ἁγνείᾳ τηρήσαντες τόν βίον, καί τῇ πίστει κοσμήσαντες τά ἔργα, τῆς οὐρανίου δόξης ἠξιώθητε, τίμιοι Πατέρες, ὅθεν ἀνυμνεῖτε Χριστόν εἰς τούς αἰῶνας.

Θεοτ.

Χαῖρε, πύλη καί ἔμψυχε νεφέλη· χαῖρε, ὄρος, καί βάτος, καί λυχνία· χαῖρε, ναέ, καί θρόνε, καί παράδεισε· χαῖρε, ἡ τεκοῦσα τόν Δημιουργόν τοῦ παντός, εὐλογημένη.

Ὠδ΄ θ΄. Τόν προδηλωθέντα.

Εὖ δι᾽ ἀπαθείας καί θεωρίας, τρισμάκαρ, ἐδίδαξας λόγους ἡμᾶς ζωῆς τῆς αἰωνίου, στήλην ἔμπνουν ὀρθοδοξίας τῷ κόσμῳ τήν ὁμολογίαν σου καταλείψας.

Ὄντως ἐδοξάσθητε, θεοφόροι Πατέρες, αἰκισμοῖς καί μάστιξι, διωγμοῖς καί κινδύνοις, ἐν δεσμοῖς τε καί φυλακαῖς, καί σιδήροις, καί ὑπερορίαις ἐναθλήσαντες.

Ὅσιοι Πατέρες ἡμῶν, οἱ ζήλῳ καί πόθῳ τόν τοῦ μαρτυρίου συνδιανύσαντες δρόμον, ἱκετεύσατε τόν Θεόν καί Δεσπότην, πάσης πλάνης ῥύσασθαι τούς δούλους ὑμῶν.

Θεοτ.

Βάτον καιομένην πυρί καί μή φλεγομένην προεώρα (213) πάλαι Μωσῆς, θεομῆτερ Παρθένε, τήν θεόδεκτον προτυποῦσαν γαστέρα ὑποδεχομένην τό ἀκήρατον πῦρ.

Ἐξαποστειλάριον. Φῶς ἀναλλοίωτον.

Σάλπιγξ ἐδείχθης σοφίας, εὐήχῳ γλώττῃ σου πλήττων τῶν ἐναντίων τά στίφη, Μάξιμε, φῶς μοναζόντων· διό τοῖς σοῖς ἐντρυφῶντες λόγοις τήν γνῶσιν κατανοοῦμεν τῶν ὄντων.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ Β΄.

Εἰς τό " Κύριε ἐκ έκραξα. "

Στίχ. Ἦχος δ ΄. Προσόμια. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσιν.

Τόν δι᾽ οἶκτον γενόμενον, ὡς εὐδόκησεν, ἄνθρωπον, ἐν δυσί θελήσεσιν ἐνεργείας τε κατανούμενον, ὅσιε , ἐκήρυξας, Μάξιμε, ἀποφράττων μιαρῶν τά ἀπύλωτα στόματα, μονοθέλητον, μονοενέργητον πλάνην δοξαζόντων, ἐπηρείᾳ διαβόλου, τοῦ τήν κακίαν τεκτήναντος

Ταῖς νευραῖς τῶν δογμάτων σου, Πύῤῥον, Πάτερ, ἀπέπνιξας, ληρωδοῦντα, Μάξιμε, τόν κακόφρονα· καί διωγμούς ἐκαρτέρησας καί θλίψεις, ἀοίδιμε, μαστιζόμενους σφοδρῶς, καί τήν γλῶτταν τεμνόμενος,

καί τήν πάντοτε πρός Θεόν αἱρομένην θείαν χεῖρα, δι᾽ ἧς γράφων διετέλεις τά ὑψηλότατα δόγματα.

Ὀξυγράφου ὡς κάλαμος τεθηγμένη τῷ Πνεύματι ἡ ἁγία γέγονε, Μάκαρ, γλῶσσά σου καλλιγραφοῦσα ἐν Πνεύματι πλαξί καρδιῶν ἡμῶν νόμον θείων ἀρετῶν καί δογμάτων ἀκρίβειαν, καί τήν σάρκωσιν, τοῦ ἐν δύο οὐσίαις τοῖς ἀνθρώποις, καί μιᾷ τῇ ὑποστάσει ἐμφανισθῆναι θελήσαντος.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ΄ .
Τῶν μοναστῶν τά πλήθη τόν καθηγητήν σε τιμῶμεν, Πάτερ ἡμῶν Μάξιμε· διά γάρ σου τήν τρίβον τήν ὄντως εὐθεῖαν πορεύεσθαι ἔγνωμεν. Μακάριος εἶ, τῷ Χριστῷ δουλεύσας, καί ἐχθροῦ θραμβεύσας τήν δύναμιν, ἀγγέλων συνόμιλε, ὁσίων συμμέτοχε καί δικαίων, μεθ᾽ ὧν πρέσβευε τῷ Κυρίῳ ἐλεηθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

Ὅσιε Πάτερ, εἰς πᾶσαν τήν γῆς ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος τῶν κατορθωμάτων σου· διά ἐν τοῖς οὐρανοῖς εὗρες μισθόν τῶν καμάτων σου· τῶν δαιμόνων ἔτρεψας τάς φάλαγγας· τῶν ἀγγέλων ἔφθασας τά τάγματα, ὧν τόν βίον ἀμέμπτως ἐζήλωσας. Παῤῥησίαν ἔχων ἐν τῇ μνήμῃ σου, εἰρήνην αἴτησαι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν.

Ἀπολυτίκιον τῆς ἑορτῆς καί τοῦ ἁγίου. Ἦχος πλ. δ΄.

Ὀρθοδοξίας ὁδηγέ, εὐσεβείας διδάσκαλε καί σεμνότητος, τῆς οἰκουμένης ὁ φωστήρ· τῶν μοναζόντων θεόπνευστον ἐγκαλλώπισμα, Μάξιμε σοφέ, λύρα του (216) Πνεύματος, Πάτερ ὅσιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ, σωθῆναι τάς ψυχάς ἡμῶν.

Κανών οὗ ἡ ἀκροστιχίς. " Ὁ παμμέγιστος Μάξιμος δοξάζεται."
ᾨδή α΄. Ἦχος πλάγ. δ΄. Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, Ἰωάννου μοναχοῦ.

Ὅλην μοι τήν θεόπνουν ἐκ τῆς μελιῤῥύτου καί ἡδείας σου ἐναποστάζον γλώττης, θεῖε Μάξιμε, χάριν τοῦ Πνεύματος.

Πῦρ καιόμενον ὤφθης κατά τῶν αἱρέσεων, μακάριε· ὡς καλάμην γάρ ταύτας κατηνάλωσας ζήλῳ τοῦ Πνεύματος.

Ἄλογον προετέθη ἐκ δυσσεβεστάτης προαιρέσεως μονοθέλητον δόγμα· τοῖς δέ λόγοις σου, Πάτερ, διήλεγκται.

Θεοτ.
Ἄχραντε Θεοτόκε, ἡ σεσαρκωμένον τόν ἀΐδιον καί ὑπέρθεον Λόγον ὑπέρ φύσιν τεκοῦσα, ὑμνοῦμεν σε.

ᾨδή γ΄. Ὁ εἱρμός. Σύ εἶ τό στερέωμα τῶν προσεχόντων σοι, Κύριε· σύ εἶ τό φῶς τῶν ἐσκοτισμένων, καί ὑμνεῖν σε τό πνεῦμα μου·
Μέγιστος ὁ Μάξιμος τῆς εὐσεβοῦς Χριστοῦ πίστεως παναληθής κήρυξ τε καί μάρτυς ἀνεδείχθης δι᾽ αἵματος.
Μάξιμε μακάριε, σύ δι᾽ ἀσκήσεως γέγονας θεοπρεπές τῆς φιλοσοφίας καί σώφρων ἐνδιαίτημα.
Ἔμβλυσεν ἡ γλῶσσα σου ποταμηδόν Χριστοῦ δόγματα πανευσεβῆ, Μάξιμε παμμάκαρ, τῆς σοφίας ὁ τρόφιμος.

Θεοτ.

Σέ πάντες κεκτήμεθα καταφυγήν καί τεῖχος ἡμῶν, Χριστιανοί. Σέ δοξολογοῦμεν ἀσιγήτως πανύμνητε.

Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς καί τοῦ ὁσίου. Ἦχος πλ. β΄.

Τήν ὑπέρ ἡμῶν.

Φῶς τό τριλαμπές οἰκῆσαν ἐν τῇ ψυχῇ σου, σκεῦος ἐκλεκτόν ἀνέδειξέ σε, παμμάκαρ. Σαφηνίζεις γάρ τά θεῖα τοῖς πέρασι, δυσεφίκτων τε νοημάτων τήν δήλωσιν, μακάριε, Τριάδα πᾶσι, Μάξιμε, ἀναξηρύττων τρανῶς ὑπερούσιον, ἄναρχον.

Ὁ οἶκος.

Τῶν ἱερέων ἡ κρηπίς, ἡ βάσις τῶν δογμάτων, ἡ σάλπιγξ τῆς σοφίας, μαρτύρων ἡ ἀκρότης καί τῶν πιστῶν ὁ στηριγμός κόσμῳ προανίσχει, Μάξιμος ὁ θαυμαστός διά τῆς θείας αὐτοῦ μνήμης σήμερα. Τούτου οὖν πρός τήν λάμψιν ἀνάστητε πάντες, τήν παῤῥησίαν καί τόν ζῆλον εὐφημοῦντες, ὅν ἔδειξεν ὑπέρ εὐσεβείας, δι᾽ ἥν ἀληθῶς ποιμήν ὑπέρ ποίμνης παρετάξατο στεῤῥῶς κατά τόν λύκων, οὕς καταβαλών, βραβείοις νίκης ἐστέφθη· Τριάδα πᾶσιν ἀνακηρύττων τρανῶς ὑπερούσιον, ἄναρχον.

(217) Δόξα. Ἦχος γ΄. Τήν ὡραιότητα.

Τά κατορθώματα τῆς πολειτείας σου, πάντων φωτίζουσι τά διαβήματα, Μάξιμε, πάτερ ἀληθῶς τῶν πίστει μιμουμένων σε· ὅθεν τούς ἐκ πόθου σε μακαρίζοντας πάντοτε σῶζε ταῖς πρεσβείαις σου ἀπό πάσης στενώσεως, Χριστόν τόν ἀγαθόν ἱκετεύων, μάκαρ ἀξιοθαύμαστε.

ᾨδή δ΄. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Γηγενεῖς σε γεραίρουσι, καί τῶν οὐρανίων τάξεις θαυμάζουσι· τῇ φιλίᾳ τῆς σοφίας γάρ ἀνεδείχθης, Πάτερ, ὥσπερ ἄσαρκος.

Ἰταμός μέν ὁ τύραννος· ἀλλ᾽ ἡ καρτερία σου ἀκατάπληκτος· ὅθεν σύ μέν μεμακάρισαι· ἐκεῖνος δέ, Πάτερ, ἐξωστράκισται.

Συναθλοῦσί σοι, Μάξιμε, ἡ τῶν μαθητῶν δυάς ἡ πανόλβιος, σοί τῶν ἄθλων κοινωνήσαντες· διό καί ἐπάθλων ἴσων ἔτυχον.

Τῇ ῥοῇ σου τοῦ αἵματος καταρδευομένη ἡ Ἐκκλησία Χριστοῦ, ἐξανθεῖ πατροπαράδοτον τοῦ θείου σου σπόρου δόγμα, ὅσιε.

Θεοτ.

Ἡ τόν στάχυν βλαστήσασα τόν ζωοποιόν ἀνήρωτος ἄρουρα, τόν παρέχοντα τῷ κόσμῳ ζωήν, Θεοτόκε, σῶζε τούς ὑμνοῦντάς σε.

ᾨδή ε΄. Ὀρθρίζοντες βοῶμέν σοι.

Ὁ γνῶσιν τῶν γηΐνων ἀθροίσας καί οὐρανίων, ἐνδίκως φιλόσοφος κατονομάζεται Μάξιμος.

Σοφίας τῆς ἀμείνονος τῷ ἔρωτι, τοῦ Χριστοῦ σου μιμητής πανάριστος ὤφθης, ἀοίδιμε Μάξιμε.

Μανίᾳ ὑπερόριος γέγονας τοῦ τυράννου· εὗρες δέ, Μακάριε, τόν Ἰησοῦν παραμύθιον.

Θεοτ.

Κατεύνασον τόν ἄστατον κλύδωνα τῶν παθῶν μου, ἡ Θεόν κυήσασα τόν κυβερνήτην καί Κύριον.

ᾨδή στ΄. Ὁ εἱρμός. Χιτῶνά μοι παράσχου φωτεινόν, ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, πολυέλεε Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν.

Ἀνένδοτον προσφέρων τῷ Θεῷ, θεοφόρε, δέησιν, ψυχῆς τε καί σώματος τῶν παθῶν καί τῆς φθορᾶς ἡμᾶς λύτρωσαι.

Ξηραίνεται αἱρέσεως πηγή βορβορώδους ἅπασα, ἀοίδιμε Μάξιμε, φραττομένη τ·ῇ ἡδύτητι τῆς γλώττης σου.

Ἱλάσθητί μοι, μόνε ἀγαθέ, καί πηγήν τῆς χάριτος, Χριστέ, τῇ καρδίᾳ μου ταῖς λιταῖς τοῦ σοῦ ὁσίου ἀνάβλυσον.

Θεοτ.

Ἡ μόνη διά λόγου ἐν σαρκί τόν Λόγον κυήσασα, ῥῦσαι, δεόμεθα, τῶν παγίδων τοῦ ἐχθροῦ τάς ψυχάς ἡμῶν.

ᾨδή ζ΄. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Μίαν φύσιν Τριάδος, μίαν θέλησιν ἔφη, μίαν (220) ἐνέργειαν· Θεοῦ δέ σαρκωθέντος, δύο φύσεις, θελήσεις ἐνεργείας ἐκήρυξας· ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός εὐλογητός εἶ.

Οὐ θελήματα δύο διαιρούμενα γνώμης ἐναντιότητι, ποιότητι δέ μᾶλλον, ἀνεκήρυξας, Πάτερ, φυσικῇ διαφέροντα· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός εὐλογητός εἶ.

Στήλην ὀρθοδοξίας τούς ἐνδόξους σου λόγους, Πάτερ, κατέχοντες, τόν ἕνα τῆς Τριάδος ἐν δυσί ταῖς οὐσίαις καί θελήσεσι σέβομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

Δύο, Πάτερ, εἰδότες ἐνεργείας τοῦ οἴκτῳ σεσαρκωμένου Θεοῦ, δισσάς αὐτεξουσίους θελήσεις διδαχθέντες ὑπό σοῦ, ἀναμέλπομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

Θεοτ.

Παρθενικῆς ἐκ νηδύος σαρκωθείς ἐπεφάνης εἰς σωτηρίαν ἡμῶν· διό σου τήν μητέρα εἰδότες Θεοτόκον, εὐχαρίστως κραυγάζομεν· Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεός, εὐλογητός εἶ.

ᾨδή η΄. Ὁ εἱρμός. Νικηταί τυράννου καί φλογός τῇ χάριτί σου σφόδρα ἀνεχόμενοι παῖδες, ἐβόων· "Εὐλογεῖτε, πάντα τά ἔργα, τόν Κύριον, καί ὑπερυψοῦτε εἰς πάντας τούς αἰῶνας."

Ὁλικῶς ποθήσας τόν ὑπερποθήσαντα γένος ἀνθρώπων, τόν σταυρόν σου ἦρας, καί αὐτῷ, μακάριε συνεσταυρώθης. Εὐλογεῖτε, πάντα τά ἔργα, τόν Κύριον.

Ξενωθείς ἁπάσης ἡδονῆς, μακάριε, θανατηφόρου, σεαυτόν εἰργάσω ὅλον ἀκηλίδωτα ἔσοπτρον θεῖον· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τά ἔργα, τόν Κύριον.

Ἀπηνοῦς τυράννου δεσσεβοῦς ὠμότητα οὐ κατεπλάγης· ἀλλ᾽ ὡς πύργος ἔστης ἀκλινής ἀλόνητος ὀρθοδοξίας· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τά ἔργα, τόν Κύριον.

Ζωηφόρον αἴγλην ἐκ μιᾶς Θεότητος τρισυποστάτου δεδογμένος ὤφθης τοῖς ἐν σκότει ἥλιος καί πλανωμένοις· Εὐλογεῖτε, μέλπων, τά ἔργα, τόν Κύριον.

Θεοτ.

Τοῦ Ἀδάμ, Παρθένε, τοῦ παραπεσόντος μέν ὤφθης θυγάτηρ, τοῦ Θεοῦ δέ μήτηρ, τοῦ ἀνακαινίσαντός μου τήν οὐσίαν, ὅν ὑμνοῦμεν πάντα τά ἔργα τόν Κύριον.

Ὠδή θ΄. Ὁ εἰρμός. Τόν προδηλωθέντα ἐν ὄρει τῷ νομοθέτῃ ἐν πυρί καί βάτῳ τόκον τῆς Ἀειπαρθένου, εἰς ἡμῶν τῶν πιστῶν σωτηρίαν, ὕμνοις ἀσιγήτοις μεγαλύνομεν.

Ἔτι σου ὡς Ἄβελ τό αἷμα, καί εἰς αἰῶνας τά θεόπνευστα δόγματα φωνῇ διαπρυσίῳ ἡ Χριστοῦ Ἐκκλησία κηρύττει, Μάξιμε παμμάκαρ καί παμμέγιστε.

Τέτμηται ἡ χείρ σου· γράφει δέ θείῳ δακτύλῳ, ὡς καλάμῳ καί μέλανι, τετμημένῃ τῇ γλώσσῃ τῷ σῷ αἵματι τῷ ὁσίῳ, παμμάκαρ, πίστιν ἐν καρδίαις τήν ὀρθόδοξον.

(221) Αἴδεται ἐν κόσμῳ ἡ ἔνθεος παῤῥησία καί τό πῦρ τό ἐγκάρδιον τῆς ἐνθέου ἀγάπης, δι᾽ ἥν, ὅσιε, τήν τοῦ αἵματος χύσιν, Μάξιμε, ὑπέστης προθυμότατα.

Ἵστασο πρό βήματος θείου μετά μαρτύρων, οἷς τοῦ ζήλου τῆς πίστεως ἐκοινώνησας, Πάτερ, καί ἡμᾶς οἰκειῶν τῷ Δεσπότῃ, καί σοῦ μιμητάς ἐργαζόμενος.

Θεοτ.

Σύ εἶ, Θεοτόκε, τά ὅπλα ἡμῶν καί τεῖχος· σύ εἶ ἡ ἀντίληψις τῶν εἰς σέ προστρεχόντων. Σέ καί νῦν εἰς πρεσβείαν κινοῦμεν, ἵνα λυτρωθῶμεν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.

ΕΞΑΠΟΣΤΕΙΛΑΡΙΟΝ.

Γυναῖκες, ἀκουτίσθητε.

Τά βάθη τῶν κριμάτων σου ἠρεύνηται τῷ Πνεύματι· τά δέ τοῦ Πνεύματος, Σῶτερ, ἐν πνεύματι καί δυνάμει Μάξιμος ἐξηρεύνησεν, ὡς ἔνδικος Φιλόσοφος, θελήσεις ἐνεργείας τε ἀνακηρύττων σου δύο. Διό λαμπρῶς νῦν τιμᾶται.

Τῷ αὐτῷ μηνί ιγ΄. Ἡ μετάθεσις τοῦ λειψάνου τοῦ ὁσίου Πατρός ἡμῶν Μαξίμου τοῦ ὁμολογητοῦ.

Κινοῦσί σου Μάξιμε, πιστοί τήν κόνιν,
Δηλοῦντες ὡς γῆς ἐξαμείβοντος τόπους.
Μαξίμου, ἀμφί τήν τρισκαιδεκάτην μετετέθης·

Σελ. 244 Τόμ. Β΄.

Πρός Θαλάσσιον τόν ὁσιώτατον πρεσβύτερον καί ἡγούμενον Περί Διαφόρων ἀπόρων τῆς θείας Γραφῆς.

Τῷ ὁσιωτάτῳ δούλῳ τοῦ Θεοῦ, κυρίῳ Θαλασσίῳ πρεσβυτέρῳ καί ἡγουμένῳ, Μάξιμος ταπεινός μονάζων, χαίρειν.

Τῆς σαρκός κατά τήν σχέσιν λογικῶς τήν ψυχήν ἀποχωρήσας, καί τῆς αἰσθήσεως ὁλικῶς διά τοῦ πνεύματος ἐκσπάσας τόν νοῦν, ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ· τήν μέν, ἀρετῶν κατέστησας μητέρα πολύτιμον, τήν δέ, θείας πηγήν ἀένναον ἀνέδειξας γνώσεως, είς χρῆσιν μόνον τῆς τῶν κρειττόνων (248) οἰκονομίας, τήν πρός τήν σάρκα τῆς ψυχῆς συζυγίαν ποιούμενος, καί πρός κατανόησν τῆς τῶν ὁρωμένων μεγαλουργίας ὄργανον κεκτημένος τήν αἴσθησιν. Τήν μέν πρακτικῶς διά τοῦ ἤθους πρός εἶδος τυπούμενον τό κατ᾽ ἀρετήν τῆς ψυχῆς δεχομένην κλέος, καί τοῖς ἔξω προφαίνουσαν, ἵνα ἔχωμεν ἀρετῆς εἰκόνα, πρός μίμησιν προβεβλημένον τόν ὑμέτερον βίον· τήν δέ, τοῖς τῶν ὁρομένων σχήμασι τούς λόγους τῶν νοητῶν συμβολικῶς ἐγχαράττουσαν, καί δι αὐτῶν πρός τήν ἁπλότητα τῶν νοητῶν θεαμάτων τόν νοῦν ἀναβιβάζουσαν, πάσης καθαρῶς ἀπολυθέντα τῆς ἐν τοῖς ὁρωμένοις ποικιλίας τε καί συνθέσεως· ἵν᾽ ἔχωμεν ἀληθείας ὁδόν ἀπλανῆ τήν ὑμετέραν γνῶσιν τῆς πρός τά νοητά διαβάσεως. Ἐντεῦθεν μετά τήν τελείαν τῆς πρός αἴσθησίν τε καί σάρκα σχετικῆς προσπαθείας ἀπόθεσιν, τῷ ἀπείρῳ πελάγει τῶν λογίων τοῦ πνεύματος μετ᾽ ἐπιστήμης κατά νοῦν εὐτόνως διανηχόμενος, ἐρευνᾷς μετά τοῦ πνεύματος τά τοῦ Πνεύματος· παρ᾽ οὗ δεξάμενος τήν τῶν κεκρυμμένων μυστηρίων φανέρωσιν, διά πολλήν, ὡς ἔοικεν, ταπεινοφροσύνην, πολλῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς ἀπορουμένων κεφαλαίων χάρτην πληρώσας ἀπέστειλας, ζητῶν καί παρ᾽ ἐμοῦ τοῦ πάσης ἀρετῆς ἐρήμου καί γνώσεως, ἑκάστου κεφαλαίου κατά τήν ἀναγωγικήν θεωρίαν τήν ἀπόκρισιν ἔγγραφον.

Ὅν δεξάμενος, καί ἀναγνούς, καταπλαγείς καί νοῦν καί ἀκοήν καί διάνοιαν, ἤτουν ὑμᾶς ἐκλιπαρῶν περί τούτου συγνώμην τῆς παραιτήσεως· μόλις εἶναι λέγων προσιτά τά ζητούμενα, καί τοῖς ἄγαν ἐπί πλεῖστον ἐν θεωρίᾳ διαβεβηκόσι, καί περί τό τέλος που τῆς ὑψηλοτάτης καί ἀνεφίκτου τοῖς ἄλλοις ἐφθακόσι γνώσεως· μή ὅτι γε ἐμοί τῷ κατά γῆν ἐῤῥιμμένῳ· καί κατά τόν ὄφιν, ἄλλην, ὡς ἡ παλαιά κατάρα, μετά τήν γῆν τῶν παθῶν βρῶσιν οὐκ ἔχοντι, καί σκώληκος δίκην ἰλυσπωμένῳ τῇ σήψει τῶν ἡδονῶν. Καί τοῦτο πολλάκις καί ἐπί πολύ ποιήσας, ὡς εὗρον μή δεχομένους ὑμᾶς τήν ἐμήν περί τούτου παράκλησιν, δείσας μή τι πάθῃ το χρῆμα τῆς ἀγάπης, καθ᾽ ἥν ἀλλήλοις συγκραθέντες, μίαν ἔχομεν ψυχήν, κἄν δύο σώματα φέρωμεν, είς πρόφασιν ἀπειθείας ὡς εἰκός νομισθείσης ὑμῖν τῆς παραιτήσεως, κατετόλμησα καί μή θέλων τῶν ὑπέρ δύναμιν· κατηγορηθῆναι μᾶλλον προπέτειαν, καί γελᾶσθαι κρεῖττον ἡγούμενος παρά τῶν βουλομένων, ἤ τήν ἀγάπην κατά τι δέξασθαι σάλον καί μείωσιν· ἧς οὐδέν τῶν μετά Θεόν ἐστί τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμιώτερον· μᾶλλον δέ, τῷ Θεῷ

προσφιλέστερον· ὡς τούς διῃρημένους, εἰς ἕν συναγούσης, καί μίαν ἐν τοῖς πολλοῖς, ἤ τοῖς πᾶσιν ἀστασίαστον κατά τήν γνώμην δημιουργῆσαι δυναμένης ταυτότητα.

Καί μοι σύγγνωθι πρῶτος αὐτός, τίμιε Πάτερ, τῆς ἐγχειρήσεως, καί τούς ἄλλους αἴτει προπετείας (248) ἀφίεσθαί με· καί ἵλεών μοι τόν Θεόν ταῖς εὐχαῖς κατάστησον, καί τῶν λεγομένων συλλήπτορα· μᾶλλον δέ τῆς ὅλης καί ὀρθῆς γενέσθαι περί ἑκάστου κεφαλαίου χορηγόν ἀποκρίσεως. Παρ᾽ αὐτοῦ γάρ ἐστιν πᾶσα δόσις ἀγαθή καί πᾶν δώρημα τέλειον, ὡς πηγῆς καί πατρός τῶν ἀναλόγως τοῖς ἀξίοις χορηγουμένων πασῶν φωτιστικῶν γνώσεών τε καί δυνάμεων. Ὑμῖν γάρ θαῤῥῶν, τό ὑμέτερον κατεδεξάμην ἐπίταγμα· τῆς εὐπειθείας μισθόν ἐκδεχόμενος, τήν δι᾽ ὑμῶν θείαν εὐμένειαν.

Ἕκαστον δέ τῶν κεφαλαίων, εἱρμῷ τε καί τάξει καθώς παρ᾽ ὑμῶν ἐγράφη προθείς, πρός ἔπος ποιήσομαι τήν ἀπόκρισιν, ὡς οἷόν τε σύντομον, καί ὁριστικήν καθ᾽ ὅσον οἷός τε ὦ· καί τήν πρός το νοεῖν τε καί λέγειν εὐσεβῶς, θεόθεν χορηγοῦμαι χάριν καί δύναμιν· ἵνα μή πλήθει λόγων βαρήσωμεν τῶν ἐντευξομένων τήν ἀκοήν· καί μάλιστα πρός ὑμᾶς γε τῶν λόγων ποιούμενος τήν ἀκοήν, τούς γνωστικούς ὄντως καί ἀκριβεῖς τῶν θείων θεάμονας· καί τῶν παθῶν διαβάντας τήν ὄχλησιν, καί τήν ὅλην παρελθόντας σχέσιν τῆς φύσεως, καί τῶν καθηκόντων κεκτημένους τόν λόγον ἡγεμόνα καί δικαστήν δικαιότατον· καί τόν νοῦν διά τῆς κατά τό κρεῖττον ἀνοησίας, εἰς τό ἐνδότατον τῆς θείας ἀφθεγξίας καταστήσαντας τόπον· ἔνθα μόνης ἐστίν ἀγνώστως εὐφροσύνης θείας ἀντιλαμβάνεσθαι, τῆς τῶν ἀξιουμένων αὐτῆς πεῖραν μόνην ἐχούσης τοῦ οἰκείου μεγέθους διδάσκαλον· καί διά τοῦτο, μόνης χρήζοντας μικρᾶς περί τῶν ζητουμένων ἐμφάσεως, προδεικτικῆς τοῦ παμφαοῦς κάλλους, τῶν ἐμφερομένων τοῖς θείοις λογίοις μυστικῶν θεαμάτων, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς πνευματικῆς μεγαλονοίας· εἴπερ καί τοῦτο θεμιτόν ἐμοί πρός ὑμᾶς εἰπεῖν, τούς ἅλας ἤδη τῆς γῆς, καί φῶς τοῦ κόσμου, κατά τόν Κυριακόν λόγον, διά τόν πλοῦτον τῆς ἀρετῆς, καί τήν πολλήν χύσιν τῆς γνώσεως γεγεννημένους καί τήν ἐν ἄλλοις σηπεδόνα τῶν παθῶν, τρόποις ἀρετῶν ἐκκαθαίροντας· καί τήν ἄγνοιαν, ψυχῆς ὑπάρχουσαν τύφλωσιν, τῷ τῆς γνώσεως φωτί καταυγάζοντας.

Παρακαλῶ δέ τούς ἁγιωτάτους ὑμᾶς, καί πάντας τούς ὡς εἰκός ἐντευξομένους τῷδε γράμματι, μή τοῦτο ὅρον ποιεῖσθαι τῆς τῶν κεφαλαίων πνευματικῆς ἑρμηνείας τά λεγόμενα παρ᾽ ἐμοῦ· πολύ γάρ τῆς τῶν θείων λογίων ἀπολιμπάνομαι διανοίας, καί τῆς ἄλλων πρός τοῦτο χρήζω διδασκαλίας· ἀλλ᾽ εἴ τι καί παρ᾽ ἑαυτῶν, ἤ παρ᾽ ἄλλων ἐπιβάλλειν, ἤ μαθεῖν δυνηθῆτε, μᾶλλον ἐκεῖνο διδκαίως ἐκκρίνατε, καί τῆς ὑψηλοτέρας καί ἀληθοῦς γενέσθαι διανοίας· ἧς ἔργον ἐστίν, ἡ τῆς καρδίας πληροφορία, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀπορηθέντων πνευματικῆς διαγνώσεως.

Ὕδατι γάρ ὁ θεῖος ἔοικεν λόγος, ὥσπερ φυτοῖς παντοδαποῖς καί βλαστήμασιν, καί διαφόροις ζώοις, τοῖς αὐτόν φημι τόν λόγον ποτιζομένοις, ἀναλόγως αὐτοῖς ἐκφαινόμενός τε γνωστικῶς καί πρακτικῶς διά τῶν ἀρετῶν ὡς καρπός προδεικνύμενος, κατά τήν (249) ἑκάστῳ ποιότητα τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, καί γινόμενος δι᾽ ἄλλων ἄλλοις ἐπίδημος· ἐνί γάρ οὐδέ ποτέ περιγράφεται· καί μιᾶς ἐντός οὐκ ἀνέχεται διανοίας γενέσθαι, διά τήν φυσικήν ἀπειρίαν κατάκλειστος.

Ἐπειδή δέ περί τῶν διοχλούντων ἡμῖν παθῶν πρῶτον εἰπεῖν ἐκελεύσατε, πόσα τε καί ποῖα. Τυγχάνει, καί ἐκ ποίας ἀρχῆς, καί εἰς οἷον διά τῆς οἰκείας μεσότητος καταντᾷ πέρας· καί ποίας ἕκαστον δυνάμεως ψυχῆς, ἤ μέλους σώματος ἐκφυόμενον, πρός ἑαυτό ἀοράτως

μορφοῖ τόν νοῦν, καί τό σῶμα ποιεῖ βαφῆς δίκην, ὅλην διά τῶν λογισμῶν πρός τήν ἁμαρτίαν χρῶσαν τήν ἀθλίαν ψυχήν· τῆς τε προσηγορίας ἑκάστου τήν δύναμιν καί τήν ἐνέργειαν· τούς τε καιρούς καί τά σχήματα, καί τούς δι᾽ αὐτῶν δόλους τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων· καί τάς ἀοράτους συμπλοκάς, καί τάς ὑποκρίσεις· καί πῶς δι᾽ ἄλλων ἄλλα λεληθότως προβάλλονται· καί ἐπ᾽ ἄλλα δι᾽ ἄλλων πιθανῶς ἐπισύρουσιν [Fr. ἐπισύρ.]· τάς τε λεπτότητας, καί τάς σμικρότητας, καί τά μεγέθη, καί τούς ὄγκους αὐτῶν· ὑφέσεις τε καί ὑποχωρήσεις καί συστολάς, ἐπιμονάς τε καί προσεδρείας ταχυτέρας ἤ βραδυτέρας· καί οἷον τάς ὡς ἐν δικαστηρίῳ πρός τήν ψυχήν δικαιολογίας καί τάς δῆθεν κατά διάνοιαν γινομένας ψήφους· τάς τε φαινομένας ἧττας ἤ νίκας· τίς τε ἡ ἐφ᾽ ἑκάστῳ διάθεσις· καί διά ποίαν αἰτίαν ἑνί πολλά πάθη τῇ ψυχῇ συγχωροῦνται προσβάλλειν, καί τοῦτο ἤ καθ᾽ ἑαυτούς ἤ σύν ἀλλήλοις καί ποίῳ λογισμῷ [Fr. λόγῳ] ἀναφέρουσιν ἑαυτοῖς ἀχρόνως τάς οἰκείας ὕλας, δι᾽ ὧν κεκρυμμένως πρός ἡμᾶς τόν πικρόν συμπλέκουσι πόλεμον· ὡς ἐπί παροῦσιν ἐργωδῶς τοῖς μηδαμῶς οὖσιν διαπονουμένους, καί οἷον ὁρμῶντας ταῖς ὕλαις, ἤ φεύγοντας. Τό μέν, δι᾽ ἡδονήν· τό δέ, δι᾽ ὀδύνην πάσχοντας. Τόν τε τρόπον τῆς ἐν ἡμῖν ὑπάρξεως αὐτῶν, καί τῆς πολυπλόκου καί διαφόρου κατά τόν ὕπνον αὐτῶν ἐν ὀνείροις φαντασίας· καί εἰ ἔν τινι μέρει καθείργνυνται τῆς ψυχῆς, ἤ τοῦ σώματος· ἤ ἐν ὅλη τῇ ψυχῇ, καί ἐν ὅλῳ τῷ σώματι· καί εἰ ἐντός ὄντες, διά τῶν ψυχικῶν παθῶν τά ἐκτός ἐπισπᾶσθαι πείθουσι τήν ψυχήν διά μέσου τοῦ σώματος, καί πλανῶσι, τῆς αἰσθήσεως μόνης ὅλην γενέσθαι, τῶν κατά φύσιν οἰκείων ἀφεμένην· ἤ ἐκτός ὄντες, διά τῆς ἔξωθεν ἐπαφῆς τοῦ σώματος, τήν ἀόρατον ψυχήν πρός τά ὑλικά σχηματίζουσιν, σύνθετον αὐτῇ μορφήν ἐπιτιθέντες, τῆς ἀναλειφθείσης (Fr. ἀναληφθείσης] κατά τήν φαντασίαν ὕλης τό εἶδος, προσπλάττοντες· καί εἰ τάξις ἐστίν ἐν αὐτοῖς, καί εἱρμός κακούργως ἐπινενοημένος, διά τῶνδε τῶν παθῶν πρότερον ἀπόπειραν λαβεῖν τῆς ψυχῆς, καί οὕτως διά τῶν ἄλλων ἀκολούθως αὐτῇ μάχεσθαι· καί τίνες τίνων προηγοῦνται, τίνες τε τίσιν συνέπονται πάλιν, ἤ παρέπονται, ἤ φύρδην ἀτάκτως, ὡς ἔτυχεν, δι᾽ οἵων δήποτε παθῶν τήν ψυχήν ἐκταράττουσιν· καί εἰ προνοίας δίχα τα τοιαῦτα πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν ἡ ψυχή συγχωρεῖται, ἤ κατά πρόνοιαν· καί τίς ὁ τῆς προνοίας ἐφ᾽ ἑκάστῳ πάθει τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ψυχῆς λόγος· τίς τε τῆς ἑκάστου τῶν ἀπηριθμημένων παθῶν ἀναιρέσεως ὁ τρόπος· καί ποίοις ἔργοις, (252) ἤ λόγοις, ἤ λογισμοῖς ἡ ψυχή τούτων ἐλεθεροῦται, καί τῆς συνειδήσεως τόν μολυσμόν ἐκτινάσσεται· ποίῳ δέ πάθει ποίαν ἀρετήν ἀντιθεῖσα νικήσει, τόν πονηρόν φυγαδεύσασα δαίμονα, συναφανίσασα παντελῶς αὐτῷ καί τήν αὐτήν τοῦ πάθους κίνησιν· καί πῶς μετά τήν τῶν παθῶν ἀπαλλαγήν, τά οἰκεῖα καλῶς διασκοπῆσαι δυνήσεται· καί διά ποίων λόγων ἤ τρόπων τάς ἀπαθεῖς τῶν αἰσθητῶν πρός τάς αἰσθήσεις οἰκειωσαμένη διά τοῦ κατά φύσιν λόγου σχέσεις, μορφώσει πρός ἀρετάς, ὡς διά τῶν παθῶν αὐτή πρότερον ἐμορφοῦτο πρός ἁμαρτίαν· καί πῶς τήν καλλήν ποιήσεται δή δεόντως ἀντιστροφήν, τοῖς δι᾽ ὧν τό πρίν ἐπλημμέλει, χρωμένη πρός γένεσιν ἀρετῶν καί ὑπόστασιν· πῶς δέ τούτων πάλιν ἀπαλλαγεῖσα τῶν σχέσεων, τούς τῶν γεγονότων λόγους διά τῆς εν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, ἀφέτους τῶν ἐν αὐτοῖς αἰσθητῶν συμβόλων γενομένους, ἐπιστημονικῶς ἀναλέξεται· πῶς τε αὖ μετά τούτους πάλιν τοῖς νοητοῖς προσβαλοῦσα, καθαρῷ τῆς ἐπ᾽ αἰσθήσεσιν διανοίας γενομένῳ τῷ νῷ, τάς ἁπλᾶς δέξεται νοήσεις, καί τήν τά πάντα συνδέουσαν ἀλλήλοις κατά τόν ἀρχικόν τῆς σοφίας λόγον, ἁπλῆν ἀναλήψεται γνῶσιν· μεθ᾽ ἥν, ὡς πάντα τά ὄντα περάσασα, μετά τῶν αὐτοῖς προσφυῶν νοημάτων, πάσης ὑπολελυμένη καθαρῶς, καί

αὐτῆς πρός τό νοεῖν οἰκείας δυνάμεως, πρός αὐτόν πάθῃ τόν Θεόν τήν ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν· καθ᾿ ἥν ἀφράστως παρ᾿ αὐτοῦ δεχομένη τῆς ὄντως ἀληθείας, σπέρματος δίκην, τήν μάθησιν, πρός ἁμαρτίαν οὐκέτι τραπήσεται χώρας οὐκ οὔσης ἔτι τῷ διαβόλῳ πρός κακίαν αὐτήν πιθανῶς ὑποσύρεσθαι, διά τήν ἄγνοιαν τοῦ φύσει καλοῦ, καί πάντα τά μετέχειν αὐτοῦ δυνάμενα καλλωπίζοντος.

Ἐπειδή τούτων, καί τῶν τοιούτων ἐζητήσατε τούς λόγους καί τούς τρόπους, καί τάς αἰτίας ἐγγράφως ὑμῖν καταθέσθαι, κελευόντων ὑμῶν, ἀναμεινάτω μικρόν τέως ὁ περί τούτων λόγος· ἄν διδῷ Θεός, ἐν ἄλλοις εὐκαιρότερον ἐξετασθησόμενος καί φιλοπονώτερον βασανισθησόμενος, εἴπερ ὅλως αἴσθωμαι δυνάμεως κατά νοῦν νυκτικῆς, καί τούτου τοῦ μεγάλου καί βαθέως κατατολμῆσαι πελάγους ἀνεχομένης· οὐ γάρ αἰσχύνομαι λέγειν, ὡς οὐδέπω τάς δυσεκλύτους ἔγνων τῶν ἀκαθάρτων δαιμόνων μεθοδείας τε καί τέχνας, ἅτε δή τόν τῆς ὕλης κονιορτόν ἔχων ἐπισκοτοῦντα τοῖς ὄμμασι τῆς ψυχῆς, καί οὐκ ἐῶντα καθαρῶς θεωρῆσαι τήν τῶν γεγονότων φύσιν· καί διακρῖναι τῶν ὄντων συλλόγου τά εἶναι δοκοῦντα, καί μόνην φενακίζοντα τήν ἄλογον αἴσθησιν· ὅτι μόνων ὡς ἀληθῶς ἐστιν τά τοιαῦτα διερευνᾶσθαι καί εἰπεῖν, τῶν ἄγαν θεωρητικῶν καί ὑψηλῶν τήν διάνοιαν· καί διά πείρας πολλῆς εἰληφότων, τήν τε τῶν καλῶν καί μή τοιούτων διάγνωσιν· καί τό δή τῶν ἄλλων ἁπάντων κρεῖττον καί τιμιώτερον, τήν πρός τό νοεῖν τε καλῶς, καί λέγειν σαφῶς τά νοηθέντα (253) παρά τοῦ Θεοῦ δεξαμένων χάριν καί δύναμιν· πλήν ὡς ἄν μή παντελῶς ἀπαραμύθητος κατά τήν παροῦσαν ὑπόθεσιν ὁ περί τούτων λόγος καταλειφθῇ, μικρά περί τῆς γενέσεως τῶν παθῶν εἰπών, καί ὅσον παραδεῖξαι τοῖς καθ᾿ ὑμᾶς γνωστικοῖς τό τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς, τῶν ἐφ᾿ ἑξῆς ἀκολούθως ποιοῦμαι κεφαλαίων τήν ἐξήγησιν.

Ὅρος κακοῦ.

Τό κακόν οὔτε ἦν, οὔτε ἔσται κατ᾿ οἰκείαν φύσιν ὑφεστώς· οὔτε γάρ ἔχει καθ᾿ ὁτιοῦν οὐσίαν, ἤ φύσιν, ἤ ὑπόστασιν, ἤ δύναμιν, ἤ ἐνέργειαν ἐν τοῖς οὖσιν· οὔτε, ποιότης ἐστίν, οὔτε ποσότης, οὔτε σχέσις, οὔτε τόπος, οὔτε χρόνος, οὔτε θέσις, οὔτε ποίησις, οὔτε κίνησις, οὔτε ἕξις, οὔτε πάθος, φυσικῶς τινι τῶν ὄντων ἐνθεωρούμενον, οὔτε μήν ἐν τούτοις πᾶσιν τό παράπαν κατ᾿ οἰκείωσιν φυσικήν ὑφέστηκεν· οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος ἐστίν· ἀλλ᾿ ἵνα ὡς ἐν ὅρῳ περιλαβών εἴπω, τό κακόν τῆς πρός τό τέλος τῶν ἐγκειμένων τῇ φύσει δυνάμεων ἐνεργείας ἐστίν ἔλλειψις, καί ἄλλο καθάπαξ οὐδέν· ἤ πάλιν, τό κακόν, τῶν φυσικῶν δυνάμεων κατ᾿ ἐσφαλμένην κρίσιν ἐστίν, ἐπ᾿ ἄλλο παρά τό τέλος ἀλόγιστος κίνησις· τέλος δέ φημι, τήν τῶν ὄντων αἰτίαν, ἧς φυσικῶς ἐφίεται πάντα, κἄν εἰ τά μάλιστα τόν φθόνον εὐνοίας πλάσματι καλύψας ὁ πονηρός, πρός ἄλλο τι τῶν ὄντων παρά τήν αἰτίαν κινῆσαι τήν ἔφεσιν παραπείσας δόλῳ τόν ἄνθρωπον, τήν τῆς αἰτίας ἐδημιούργησεν ἄγνοιαν.

Τῆς οὖν πρός τό τέλος ἐνεργείας τῶν κατά φύσιν δυνάμεων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐλλείψας τήν κίνησιν, τήν τῆς οἰκείας αἰτίας ἐνόσησεν ἄγνοιαν· ἐκεῖνον νομίσας εἶναι Θεόν, διά τῆς συμβουλῆς τοῦ ὄφεως, ὅνπερ ἔχειν ἀπόμοτον ὁ τῆς θείας ἐντολῆς διετάξατο λόγος. Οὕτω δέ παραβάτης γενόμενος, καί τόν Θεόν ἀγνοήσας, πρός ὅλην τήν αἴσθησιν, ὅλην ἀπρίξ ἀναμίξας τήν νοεράν δύναμιν, τήν σύνθετον καί ὀλέθριον πρός πάθος ἐνεργουμένην τῶν αἰσθητῶν ἐπεσπάσατο γνῶσιν, καί παρεσυνεβλήθη τοῖς κτήνεσιν τοῖς ἀνοήτοις, καί ὡμοιώθη αὐτοῖς, τά αὐτά αὐτοῖς κατά πάντα τρόπον καί ἐνεργῶν καί ζητῶν καί βουλόμενος· καί πλέον εἰς ἀλογίαν ἔχων, τοῦ κατά φύσιν λόγου πρός τό παρά φύσιν

τήν ἄμειψιν. Ὅσον οὖν κατά μόνην τήν αἴσθησιν, τῆς τῶν ὁρωμένων ἐπεμελεῖτο γνώσεως ὁ ἄνθρωπος, τοσοῦτον ἐπέσφιγγεν ἑαυτῷ τοῦ Θεοῦ τήν ἄγνοιαν· ὅσον δέ ταύτης τῆς ἀγνοίας συνέσφιγγε τόν δεσμόν, τοσοῦτο τῆς πείρας ἀντείχετο τῆς τῶν γνωσθέντων ὑλικῶν αἰσθητικῆς ἀπολαύσεως· ὅσον δέ ταύτης ἐνεφορεῖτο, τοσοῦτον τῆς ἐκ ταύτης γεννώμενης φιλαυτίας ἐξῆπτε τόν ἔρωτα· ὅσον δέ πεφροντισμένως περιεποιεῖτο τῆς φιλαυτίας τόν ἔρωτα, τοσοῦτον τῆς ἡδονῆς, ὡς τῆς φιλαυτίας οὔσης καί γεννήματος καί τέλους, πολλούς ἐπενόει τρόπους συστάσεως. Καί ἐπειδή πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνιστῶσιν αὐτήν συμφθείρεσθαι τρόποις· (255) εὑρίσκων δι᾽ αὐτῆς τῆς πείρας, πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τήν ὀδύνην διάδοχον, πρός μέν τήν ἡδονήν, τήν ὅλην ἔσχεν ὁρμήν· πρός δέ τήν ὀδύνην, τήν ὅλην ἀποφυγήν· τῆς μέν, κατά πᾶσαν ὑπεραγωνιζόμενος δύναμιν, τήν δέ, κατά πᾶσαν σπουδήν καταγωνιζόμενος· οἰόμενος, ὅπερ ἀμήχανον ἦν, διά τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλλήλων ταύτας διαστῆσαι, καί μόνην τήν ἡδονήν συνημμένην τήν φυλαυτίαν ἔχειν, παντελῶς ὀδύνης ἀπείραστον· ἀγνοήσας ὑπό τοῦ πάθους, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί ποτε χωρίς ὀδύνης εἶναι τήν ἡδονήν. Ἐγκέκραται γάρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, κἄν λανθάνειν δοκεῖ τούς ἔχοντας διά τήν κατά τό πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδή τό ἐπικρατοῦν ἀεί διαφαίνεσθαι πέφυκεν, καλύπτον τοῦ παρακειμένου τήν αἴσθησιν.

Ἐντεῦθεν ὁ πολύς ὄχλος, τῶν παθῶν καί ἀναρίθμητος εἰσεφθάρη τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων. Ἐντεῦθεν πολυστένακτος γέγονεν ἡμῖν ἡ ζωή, τῆς οἰκείας ἀναιρέσεως τιμῶσα τάς ἀφορμάς, καί τῆς φθορᾶς τάς προφάσεις ἑαυτῇ διά τήν ἄγνοιαν ἐξευρίσκουσά τε καί περιέπουσα. Ἐντεῦθεν ἡ μία φύσις, εἰς μυρία κατεμερίσθη τιμήματα· καί οἱ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἀλλήλων ἐσμέν δίκην ἑρπετῶν θηρίων παραναλώματα. Ἡδονῆς γάρ διά τήν φιλαυτίαν ἀντιποιούμενοι, καί ὀδύνην διά τήν αὐτήν αἰτίαν πάλιν φεύγειν σπουδάζοντες, τάς ἀμυθήτους τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις· οἷον, εἰ μέν δι᾽ ἡδονῆς τῆς φιλαυτίας φροντίζομεν, γεννῶμεν τήν γαστριμαργίαν, τήν ὑπερηφανίαν, τήν κενοδοξίαν, τήν φυσίωσιν, τήν φιλαργυρίαν, τήν πλεονεξίαν, τήν τυραννίδα, τόν γαῦρον, τήν ἀλαζονείαν, τήν ἀπόνοιαν, τήν μανίαν, τήν οἴησιν, τόν τῦφον, τήν καταφρόνησιν, τήν ὕβριν, τό βέβηλον, τό εὐτράπελον, τήν ἀσωτείαν, τήν ἀκολασίαν, τήν περπερείαν, τόν μετεωρισμόν, τήν βλακείαν, τόν αἰκισμόν, τόν ἐκμυκτηρισμόν, τήν πολυλογίαν, τήν ἀκαιρολογίαν, τήν αἰσχρολογίαν, καί ὅσα ἄλλα τοιούτου γένους ἐστίν· εἰ δέ μᾶλλον δι᾽ ὀδύνης ὁ τῆς φιλαυτίας αἰκίζεται τρόπος, γεννῶμεν τόν θυμόν, τόν φθόνον, τό μῖσος, τήν ἔχθραν, τήν μνησικακίαν, τήν λοιδορίαν, τήν καταλαλιάν, τήν συκοφαντίαν, τήν λύπην, τήν ἀνελπιστίαν, τήν ἀπόγνωσιν, τήν τῆς προνοίας διαβολήν, τήν ἀκηδίαν, τήν ὀλιγωρίαν, τήν ἀθυμίαν, τήν δυσθυμίαν, τήν ὀλιγοψυχίαν, τό ἄκαιρον πένθος, τόν κλαυθμόν, τήν κατήφειαν, τόν ὀλοφυρμόν, τόν ζῆλον, τήν ζηλοτυπίαν, τήν παραζήλωσιν, καί ὅσα ἄλλα τῆς τῶν καθ᾽ ἡδονήν ἀφορμῶν ἐστερημένης ἐστίν διαθέσεως. Ἐκ δέ τῆς γινομένης δι᾽ ἄλλας τινάς αἰτίας καθ᾽ ἡδονήν [Fr.καί ὀδύνην] ὀδύνης μίξεως ἤγουν μοχθηρίας· οὕτω γάρ καλοῦσι τινές τήν ἐκ τῶν ἐναντίων μερῶν τῆς κακίας σύνθεσιν, γεννῶμεν τήν ὑπόκρισιν, τήν εἰρωνείαν, τόν δόλον, τήν προσποίησιν, τήν κολακείαν, τήν ἀνθρωπαρέσκειαν, καί ὅσα ἄλλα τῆς μικτῆς εἰσι πανουργίας ἐπινοήματα [Phot. al. ἐπινοσήματα]. Πάντα γάρ ἀπαριθμεῖσθαι τανῦν, καί λέγειν μετά τῶν οἰκείων σχημάτων τε, καί τρόπων, καί αἰτιῶν, καί καιρῶν, (257) οὐκ ἀνεκτόν· τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς

ἐξετάσεως Θεοῦ χαριζομένου δύναμιν, κατ᾽ ἰδίαν ὑπόθεσιν ἐρευνηθησομένης.

Ὅρος ἄλλος κακίας.

Τό τοίνυν κακόν ἐστιν, ὡς προέφην, ἡ ἄγνοια τῆς ἀγαθῆς τῶν ὄντων αἰτίας· ἥτις τόν μέν νοῦν πηρώσασα τόν ἀνθρώπινον, τήν αἴσθησιν δέ τρανῶς διανοίξασα, τῆς μέν θείας γνώσεως παντελῶς αὐτόν ἀπεξένωσεν· τῆς δέ τῶν αἰσθητῶν ἐμπαθοῦς ἐπλήρωσε γνώσεως· ἧς πρός μόνην τήν αἴσθησιν ἀνέδην μεταλαμβάνων κτηνῶν ἀλόγων δίκην ὁ ἄνθρωπος, καί εὑρών διά τῆς πείρας τῆς φαινομένης αὐτοῦ σωματικῆς φύσεως συστατικήν τῶν αἰσθητῶν τήν μετάληψιν, εἰκότως οἷα τοῦ νοητοῦ κάλλους ἤδη τῆς θείας ὡραιότατος διαμαρτήσας, τήν φαινομένην κτίσιν εἰς Θεόν παρεγνώρισεν, διά τήν αὐτῆς πρός σύστασιν σώματος χρείαν, θεοποιήσας· καί τό σῶμα τό ἴδιον οἰκείως ἔχον κατά φύσιν πρός τήν νομισθεῖσαν εἶναι Θεόν κτίσιν, κατά τό εἰκός ἠγάπησε, κατά πᾶσαν σπουδήν, διά τῆς περί μόνον τό σῶμα φροντίδος τε καί ἐπιμελείας, λατρεύων τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα. Οὐ γάρ ἄλλως δύναταί τις λατρεύειν τῇ κτίσει, μή τό σῶμα περιποιούμενος· ὥσπερ οὐδέ τῷ Θεῷ τις λατρεύειν, μή τήν ψυχήν ταῖς ἀρεταῖς ἐκκαθαίρων. Καθ᾽ ὅ σῶμα τήν φθοροποιόν ἐπιτελῶν λατρείαν ὁ ἄνθρωπος, καί καθ᾽ ἑαυτοῦ γενόμενος φίλαυτος, ἡδονήν εἶχεν ἀπαύστως, καί ὀδύνην ἐνεργουμένην· ἐσθίων ἀεί τοῦ ξύλου [Al. τό ξύλον] τῆς παρακοῆς, τοῦ καλοῦ τε καί κακοῦ κατ᾽ αὐτόν μεμιγμένην κατά τήν αἴσθησιν διά τῆς πείρας ἔχων τήν οἴησιν [Fr. γνῶσιν] .

Καί τάχα ξύλον εἶναι γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ τήν φαινομένην κτίσιν εἰπών τις, οὐχ ἁμαρτήσει τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γάρ καί ὀδύνης ποιητικήν ἔχει φυσικῶς τήν μετάληψιν.

Ἤ πάλιν ἐπειδή καί λόγους ἔχει πνευματικούς τῶν ὁρωμένων ἡ κτίσις, καί νοῦν διατρέφοντας· καί δύναμιν πάλιν φυσικήν, τήν μέν αἴσθησιν τέρπουσαν· τόν δέ νοῦν διαστρέφουσαν, ξύλον γνωστόν καλοῦ τε καί κακοῦ προσηγορεύθη· τοῦ καλοῦ μέν ἔχουσα γνῶσιν θεωρουμένη πνευματικῶς· τοῦ κακοῦ δέ, λαμβανομένη σωματικῶς. Παθῶν γάρ γίνεται διδάσκαλος τοῖς σωματικῶς αὐτῆς μεταλαμβάνουσιν, τῶν θείων αὐτοῖς λήθην ἐπάγουσα· διό τῷ ἀνθρώπῳ τυχόν ἀπηγόρευσεν, ἀναβαλλόμενος αὐτῆς τέως τήν μετάληψιν ὁ Θεός, ἵνα πρότερον, ὡς ἦν μάλιστα δίκαιον, διά τῆς ἐν χάριτι μετοχῆς τήν οἰκείαν ἐπιγνοῦς αἰτίαν, καί τήν δοθεῖσαν κατά χάριν ἀθανασίαν διά τῆς τοιαύτης μεταλήψεως πρός ἀπάθειαν στομώσας καί ἀτρεψίαν, ὡς θεός ἤδη τῇ θεώσει γενόμενος, ἀβλαβῶς ἐπ᾽ ἀδείας μετά Θεοῦ τά τοῦ Θεοῦ διασκέψηται κτίσματα, καί τήν αὐτῶν ἀναλήψηται (260) γνῶσιν ὡς Θεός, ἀλλ᾽ οὐκ ἄνθρωπος, τήν αὐτήν ἔχων τῷ Θεῷ κατά χάριν τῶν ὄντων μετά σοφίας εἴδησιν, διά τήν πρός θέωσιν τοῦ νοῦ καί τῆς αἰσθήσεως μεταποίησιν.

Οὕτω μέν οὖν ἐνταῦθα ληπτέον περί τοῦ ξύλου, κατά τήν πᾶσιν ἁρμόσαι δυναμένην ἀναγωγήν, τοῦ μυστικωτέρου λόγου καί κρείττονος φυλαττομένου τοῖς μυστικοῖς τήν διάνοιαν, καί παρ᾽ ἡμῶν διά τῆς σιωπῆς τιμωμένου. Τοῦ ξύλου δέ νῦν τῆς παρακοῆς ἐμνήσθην παροδικῶς, δεῖξαι θέλων ὡς ἡ περί Θεόν ἄγνοια, τήν κτίσιν ἐθεοποίησεν· ἧς ὑπάρχει λατρεία σαφής, ἡ κατά τό σῶμα τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων φυλαυτία· περί ἥν ἐστιν ὥσπερ τις μικτή γνῶσις, ἡ τῆς ἡδονῆς πεῖρα καί τῆς ὀδύνης· δι᾽ ἅς ἡ πᾶσα τῶν κακῶν ἐπεισήχθη τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων ἰλύς, διαφόρως τε καί ποικίλως, καί ὡς οὐκ ἄν τις ἐφίκοιτο λόγος, πολυμόρφως συνισταμένη, καθόσον ἕκαστος τῶν τῆς

ἀνθρωπίνης μετειληφότων φύσεως, κατά τό ποσόν τε καί ποιόν ἐν ἑαυτῷ ζῶσαν ἔχει καί πράττουσαν τήν περί τό φαινόμενον αὐτοῦ μέρος· λέγω δέ τό σῶμα, φιλίαν, ἀναγκάζουσαν αὐτόν δουλοπρεπῶς, διά τε τήν ἐπιθυμίαν τῆς ἡδονῆς, καί τόν φόβον τῆς ὀδύνης, πολλάς ἰδέας ἐπινοῆσαι παθῶν, καθώς οἵ τε καιροί συμπίπτουσι καί τά πράγματα, καί ὁ τῶν τοιούτων ἐπιδέχεται τρόπος· ἐφ᾽ ᾧ τήν μέν ἡδονήν ἑλεῖν δυνηθῆναι διαπαντός πρός συμβίωσιν· τῆς ὀδύνης δέ παντελῶς ἀνέπαφον διαμεῖναι, τό ἀμήχανον ἐπιτηδεύειν διδάσκουσαν, καί εἰς πέρας κατά σκοπόν ἐλθεῖν μή δυνάμενον. Φθαρτῆς γάρ οὔσης τῆς ὅλης φύσεως τῶν σωμάτων καί σκεδαστῆς, δι᾽ ὅσων τις ἐπιτηδεύει τρόπων ταύτην συστήσασθαι, τήν αὐτῆς φθοράν ἰσχυροτέραν μᾶλλον καθίστησιν· δεδοικώς καί μή θέλων ἀεί τό στεργόμενον, καί παρά γνώμην περιέπων ἀνεπαισθήτως διά τοῦ στεργομένου τό μή στεργόμενον, ἐξηρτημένον τῶν φύσει στῆναι μή δυναμένων· καί διά τοῦτο συνεξαλλοιῶν τοῖς σκεδαστοῖς τῆς ψυχῆς τήν διάθεσιν, συνδιανηχομένην ἀστάτως τοῖς ῥέουσιν, καί τήν οἰκείαν ἀπώλειαν οὐ κατανοῶν, διά τήν παντελῆ τῆς ψυχῆς πρός ἀλήθειαν τύφλωσιν.

Πάντων δέ τούτων τῶν κακῶν ἐστιν ἀπαλλαγή, καί σύντομος πρός σωτηρίαν ὁδός, ἡ ἀληθής τοῦ Θεοῦ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀγάπη, καί ἡ καθ᾽ ὅλου τῆς κατά ψυχήν πρός τε τό σῶμα καί τόν κόσμον τοῦτον ἐξάρνησις· καθ᾽ ἥν, τῆς μέν ἡδονῆς τήν ἐπιθυμίαν, καί τῆς ὀδύνης δέ τόν φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα φιλαυτίας, πρός τήν γνῶσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ Κτίσαντος, καί πονηρᾶς ἀγαθήν ἀντιλαμβάνοντες νοεράν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην στοργῆς, οὐ παυόμεθα λατρεύοντες τῷ Θεῷ διά ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἀεί ζητοῦντες σύστασιν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθής λατρεία, καί ὄντως θεάρεστος ἡ τῆς ψυχῆς διά τῶν ἀρετῶν ἀκριβής ἐπιμέλεια.

Ὁ τοίνυν σωματικῆς ἡδονῆς μή ἐφιέμενος, καί ὀδύνην παντελῶς μή φοβούμενος, γέγονεν ἀπαθής, καί ταύταις μετά τῆς τεκούσης αὐτάς φιλαυτίας, πάντα τά (261) δι᾽ αὐτῆς τε καί ἐξ αὐτῶν, μετά τῆς ἀρχικωτάτης τῶν κακῶν ἀγνοίας ὁμοθυμαδόν συναπέκτεινε πάθη, καί ὅλος γέγονεν τοῦ ἑστῶτός τε καί μένοντος, καί ἀεί ὡσαύτως ἔχοντος φύσει καλοῦ· παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκίνητος, καί ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φωτοειδοῦς λαμπρότητος, τήν θείαν καί ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

Δειχθείσης τοιγαροῦν ἡμῖν ὑπό τοῦ λόγου τῆς ὀρθῆς καί ῥᾳδίας ὁδοῦ τῶν σωζομένων, τήν ἡδονήν τῆς παρούσης ζωῆς, καί τήν ὀδύνην ὅση δύναμις ἀρνησώμεθα· καί τούς ὑφ᾽ ἡμᾶς τοῦτο ποιεῖν διδάξωμεν παρακλήσει πολλῇ, καί πάσης παθῶν ἐπινοίας καί δαιμονιώδους κακουργίας παντελῶς ἀπηλλάγημέν τε καί ἀπηλλάξαμεν· καί μόνης ἀντιποιηθῶμεν τῆς ἀγάπης, καί οὐδείς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ χωρίσαι δυνήσεται, οὐ θλίψις, οὐ στενοχωρία, οὐ λιμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα, οὐχ ὅσα τῷ ἁγίῳ ἀπηρίθμηται Ἀποστόλῳ κατά τόν τόπον· διά τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν γνώσεως, τῆς ἀγάπης ἐν ἡμῖν ἀκινήτου μενούσης, τήν ψυχῆς ἀΐδιόν τε καί ἄῤῥητον ἐξ αὐτοῦ χορηγούμενοι εὐφροσύνην καί σύστασιν· ἧς ἀξιωθέντες, πρός μέν τόν κόσμον, τήν σώζουσαν ἕξομεν ἄγνοιαν, μηκέτι δίχα λογισμοῦ σώφρονος, ὡς τό πρότερον ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τῆς αἰσθήσεως, ὡς δόξαν τήν τῶν αἰσθητῶν ἐπιφάνειαν βλέποντες, περί ἥν τά πάθη προδήλως ἔχει τήν γένεσιν· ἀλλά μᾶλλον ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τῆς διανοίας, παντός αἰσθητοῦ καλύμματος ἀπηλλαγμένῳ, τήν ἐν ἀρεταῖς καί γνώσει πνευματικῇ δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενοι· καθ᾽ ἥν ἡ κατά χάριν προσγίνεσθαι πέφυκεν

ἕνωσις. Ὡς γάρ ἀγνοήσαντες τόν Θεόν τήν ἀπολαυστικῶς τῇ αἰσθήσει γνωσθεῖσαν κτίσιν διά τήν ἐξ αὐτῆς τοῦ σώματος σύστασιν Θεόν ἐποιήσαμεν· οὕτω τήν ἐφικτήν τῇ νοήσει κατ᾿ ἐνέργειαν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ λαμβάνοντες, διά τήν ἐξ αὐτοῦ τήν ψυχῆς πρός τε τό εἶναι, καί εὖ εἶναι σύστασιν, πᾶσαν πάσης αἰσθήσεως ἀγνοήσομεν πεῖραν.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τῶν παρακειμένων τοῖς μετωπίοις σχολίων.

Φυσικόν μέν τοῖς λογικοῖς πέφυκεν κάλλος, ὁ λόγος· λόγου δέ κάλλος, ἡ κατά τόν λόγον ἀκριβής τῶν λογικῶν ἐστι σύνεσις· συνέσεως δέ κάλλος ἐστίν ἡ κατά τήν ἀρετήν σύν λόγῳ τῶν λογικῶν γνώριμος ἕξις. Ταύτης δέ κάλλος τῆς ἕξεως, ἡ περί τήν ἀληθῆ γνῶσιν ἀπλανής θεωρία καθέστηκεν, ἧς τέλος ἐστίν ἡ σοφία, συνέσεως ὑπάρχουσα σαφεστάτη συμπλήρωσις, οἷα δή λόγος τυγχάνουσα κατά φύσιν τετελεσμένος, ὅστις ἐστίν νοῦς καθαρός, τῇ περί τήν αἰτίαν ἑνώσει, σχέσιν λαβών ὑπέρ νόησιν· καθ᾿ ἥν ἀποπαύσας τήν πολυποίκιλον πρός τά μετά τήν αἰτίαν φυσικήν αὐτοῦ κίνησίν τε καί σχέσιν, μόνης (264) ἀγνώστως ἀντέχεται, κατά τήν ἄφθεγκτον λῆξιν γεγενημένος τῆς ὑπέρ νόησιν παμμακαρίστου σιγῆς ἥν δηλῶσαι παντελῶς οὐ δύναται λόγος ἤ νόησις· ἀλλά μόνη κατά μέθεξιν ἡ πεῖρα τῶν ἀξιωθέντων τῆς ὑπέρ νόησιν ἀπολαύσεως· ἧς σημεῖόν ἐστιν εὔγνωστόν τε καί πᾶσι κατάδηλον, ἡ κατά διάθεσιν πρός τόν αἰῶνα τοῦτον παντελής ἀναισθησία τῆς ψυχῆς διάστασις.

Ἐντεῦθεν εἰδώς μηδέν λόγου κατά φύσιν εἶναι τοῖς λογικοῖς οἰκειότερον, μήτε μήν τοῖς περί αὐτόν τριβῆς καί συνέσεως τοῖς φιλοθέοις πρός εὐδοξίαν ἁρμοδιώτερον· φημί δέ λόγον, οὐ τόν ἐκ τέχνης ἐν προφορᾷ κατ᾿ εὐγλωττίαν πρός ἀκοῆς ἡδονήν κομψῶς γεγοητευμένον, ὅν ἀσκεῖσθαι καί μοχθηροί δύναντ᾿ ἄν ἄνδρες ἐπιτηδεύοντες· ἀλλ᾿ ὅν ἡ φύσις οὐσιωδῶς καί δίχα μαθήσεως κατά διάθεσιν ἔχει κρυπτόμενον, πρός τε τήν ἄπταιστον τῶν ὄντων διάσκεψιν, καί τῆς ἐν λόγοις ἀληθείας διάληψιν· ὅν καί τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ τό ἅγιον καλῶς τοῖς ἀρεταῖς διαπλασθέντα, πρός συμβίωσιν πέφυκεν ἄγεσθαι, καί θεῖον ἄγαλμα τῆς καθ᾿ ὁμοίωσιν ὡραιότητος αὐτόν κατασκευάζειν· μηδενί τῶν προσόντων φυσικῶς τῇ θεότητι κατά τήν χάριν λειπόμενον. Ὄργανον γάρ ἐστιν ὅλην ἐπιστημόνως συλλεγόμενον τήν νοητῶς ἐν τοῖς οὖσι ἀπαστράπτουσαν τῆς θείας ἀγαθότητος ἔμφασιν· δι᾿ ἧς ἐμβατεύων τῇ τῶν ὄντων μεγαλουργίᾳ, πρός τήν γενέτιν φέρει τε καί φέρεται τῶν ὄντων αἰτίαν· τούς αὐτῷ δι᾿ ὅλου ποιώσαντας τήν ὅλην ὁρμήν τῆς ἑνούσης αὐτοῖς κατά φύσιν ἐφέσεως, μηδενί τῶν μετά τήν αἰτίαν παντελῶς κρατουμένους. Ὅν ἡμεῖς περιέποντες, πάντων παρά φύσιν δουλούμενοι· πασῶν δέ τῶν θείων ἀναδεικνύμεθα πράκτορες ἀρετῶν, παντί δηλονότι καλῷ τό κατά τήν ὕλην αἶσχος τῆς ψυχῆς, πρός κάλλος πνευματικόν ἀποξέοντες. Ἔνθα γάρ λόγος κρατεῖ, τό κατ᾿ αἴσθησιν πέφυκεν ἀπογίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας πέφυρταί πως ἡ δύναμις, πρός οἶκτον τῆς συγγενοῦς καθ᾿ ὑπόστασιν σαρκός τήν ψυχήν δι᾿ ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ᾿ ἥν ὡς ἔργον αὐτῇ φυσικόν ἐγχειρήσασα τήν ἐμπαθῆ καί καθ᾿ ἡδονήν τῆς σαρκός ἐπιμέλειαν, ἀπάγει τῆς κατά φύσιν ζωῆς, καί πείθεται τῆς ἀνυποστάτου κακίας αὐτήν γενέσθαι δημιουργόν. Κακία γάρ ἐστι ψυχῆς νοερᾶς, ἡ λήθη τῶν κατά φύσιν καλῶν, ἥτις ἐκ τῆς περί σάρκα τε καί κόσμον ἐμπαθοῦς, ἐπιγίνεται σχέσεως· ἥν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος, καί κατ᾿ ἐπιστήμην πνευματικήν, τήν τε

τοῦ κόσμου καί τῆς σαρκός διερευνώμενος γένεσίν τε καί φύσιν, καί πρός τήν συγγενῆ τῶν νοητῶν τήν ψυχήν χώραν ἐλαύνων, πρός ἥν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας οὐδεμίαν ποιεῖται δύναμιν, οὐχ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρός τόν νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτόν ἔτι τήν αἴσθησιν, διαλυθεῖσαν ἤδη πρός τήν ψυχήν κατά τήν σχέσιν, καί τοῖς αἰσθητοῖς ἐναποῤῥιφεῖσαν θεάμασιν· ὧν διαβάς τήν σχέσιν καί τήν φύσιν ὁ νοῦς, παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

(265) Τοῦτο, καθάπερ ἔφην, εἰδώς, δεῖν ᾠήθην ἑτέραν τινά τῷ παρόντι λόγῳ τῆσδε τῆς συγγραφῆς δοῦναι βοήθειαν, τήν τῶν παρατεθέντων ἐν τοῖς μετωπίοις σχολίων γραφήν· αὐτόν τε πρός κάλλος συμπληροῦσαν τόν λόγον· καί τοῖς ἐντευξομένοις, ἡδυτέραν τῶν ἐν τοῖς νοήμασι παρεχομένην ἑστίασιν· καί πάσης ἁπλῶς γινομένην τῆς ἐμφερομένης τῇ συγγραφῇ διανοίας, ἀσφάλειαν. Μετά γάρ ἔκδοσιν ἀναγνούς τήν ὅλην πραγματείαν, εὑρών τε τινας μέν τόπους δεομένους σαφηνείας· τινάς δέ, προσθήκης καί διανοίας· καί ἄλλους μετρίας τινός ἐπί τῷ κειμένῳ κατά τήν ἔκδοσιν ἐπενθυμήσεως· ταύτην ἐποιησάμην τήν τῶν σχολίων γραφήν, ἁρμόσας ἑκάστῳ τόπῳ τό προσῆκον ἐνθύμημα. Διό παρακαλῶ πάντας τούς ἐντευξομένους, ἤ καί μεταγράψοντας, καί τήν τῶν σχολίων ἔξωθεν ἀναγνῶναι καί παραθέσθαι γραφήν, κατά τήν ἑκάστῳ σημείωσιν· ἵνα ἄρτιος ᾖ κατά πάντα τρόπον ὁ λόγος, μηδενί παρημελημένῳ παντελῶς κολοβούμενος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α.΄ Τήν σάρκα φησίν διά τῶν φαινομένων ἠθῶν εἶναι δεκτικήν τῆς κατ᾽ ἀρετήν τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ὄργανον πρός ἔμφασιν αὐτῇ τῇ ψυχῇ συνεζευγμένην.

β΄. Τήν αἴσθησιν λέγει παραπέμπουσαν τῷ νῷ τήν τῶν ὁρατῶν φαντασίαν, πρός κατανόησιν τῶν ἐν τοῖς οὖσιν λόγων, ὡς ὄργανον τῆς τοῦ νοῦ πρός τά νοητά διαβάσεως.

γ΄. Τῆς ἀγάπης ἴδιόν φησι τῶν κατ᾽ αὐτήν ζώντων μίαν ἐνδεῖξαι γνώμην.

δ΄. Ὅτι τῶν ὄντων διαβάς τήν οὐσίαν ὁ νοῦς, ἀνόητος γίνεται Θεῷ προσβάλλων ὑπέρ πᾶσαν ὄντι καί οὐσίαν καί γνῶσιν καί νόησιν.

ε΄. Ὅτι πρός διαθέσεις ψυχῶν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς δεχομένοις αὐτόν ποιεῖται τήν τῶν χαρισμάτων διαφοράν.

στ΄. Ὅτι κατά διάνοιαν ὡς ὑπέρ παρουσῶν τῶν ὑλῶν τούς ἀφανεῖς ἡμῶν συμπλέκονται πολέμους οἱ δαίμονες.

ζ΄. Ὅτι διά τήν ἡδονήν φησι ἀγαπῶμεν τά πάθη· καί διά τήν ὀδύνην τήν ἀρετήν ἀποφεύγομεν.

η΄. Ὅτι καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τάς αἰσθήσεις, οὕτω καί τά πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου, μορφοῦσιν τάς αἰσθήσεις πρός ἁμαρτίαν.

θ΄. Τῶν αἰσθητῶν δηλονότι.

ι΄. Ὅτι καθ᾽ ἕξιν μετά τήν ἀπαλλαγήν τῆς πρός τά ὄντα φυσικῆς σχέσεως ἑνωθεῖσα τῷ Θεῷ ἡ ψυχή, τήν περί τό καλόν παγιότητα λαμβάνει ἀμετακίνητον.

(268) ια ΄. Ὄντα λέγει τάς τῶν ὄντων οὐσίας· εἶναι δέ δοκοῦντα τάς κατά ποῖον καί πόσον ῥοάς τε καί ἀποῤῥοάς, περί ἅς ἡ τῶν αἰσθήσεων πλάσις συνέστηκεν τήν ἁμαρτίαν δημιουργοῦσα.

ιβ ΄. Ὅτι μέσος ὤν Θεοῦ καί ὕλης ὁ ἄνθρωπος, τό πρός τόν Θεόν ὡς αἰτίαν καί τέλος τῆς οἰκείας γενέσεως μή κινεῖσθαι, ἀλλά πρός τήν ὕλην, εἰκότως τόν Θεόν ἠγνόησε, τῇ πρός τήν ὕλην ῥοπῇ τόν νοῦν ἀπογεώσας.

ιγ΄. Σύνθετον γνῶσιν εἶπεν, τήν κατ᾽ αἴσθησιν πεῖραν τῶν αἰσθητῶν, ὡς κατά φύσιν ἔχουσαν ἡδονήν διά τήν γένεσιν, καί πόνον διά τήν φθοράν.

ιδ΄. Κτίσις τῶν ὁρατῶν, φησιν, καί πρός τόν νοῦν ἔχει λόγους πνευματικούς, καί φυσικήν πρός αἴσθησιν δύναμιν· ὧν τά νοήματα καθάπερ ξύλον ἐν μέσῳ τῆς καρδίας, παραδείσου τροπικῶς νοουμένης, ὑπάρχουσι.

ιε΄. Ἀγνοεῖ τις τήν καθ᾽ ἡδονήν καί ὀδύνην τῆς αἰσθήσεως πεῖραν, ὅταν τῷ Θεῷ προσδήσει τόν νοῦν, τῆς σωματικῆς ἐλεύθερος γενόμενος σχέσεως.

Ἐκ τῶν Φωτίου.

Τούτων τάς λύσεις ὁ θεῖος οὗτος ἀνήρ καί γενναῖος ὁμολογητής ἀποδιδόναι ὑπέρχεται πόνον. Ἐστί δέ τήν φράσιν σχοινοτενής τε ταῖς περιόδοις, καί χαίρων ὑπερβατοῖς· ἐνακμάζων τε ταῖς περιβολαῖς, καί κυριολογεῖν οὐκ ἐσπουδασμένος· ἐξ ὧν αὐτοῦ τῇ συγγραφῇ καί τό ἀσαφές καί δυσεπίκτητον (δυσεπισκόπητον) διατρέχει. Τῷ τραχεῖ δέ τοῦ ὄγκου, ὅσα περί συνθήκην καί ἀναπαύσεις τόν λόγον ὑποβάλλων, οὐδ᾽ ἡδύς εἶναι σπουδάζει τῇ ἀκοῇ. Μεταφορά αὐτῷ τῶν λέξεων οὐκ εἰς τό χάριεν καί γεγοητευμένον περιήνθισται, ἀλλ᾽ οὕτως ἁπλῶς καί ἀπεριμερίμνως παραλαμβάνεται· ὅ δέ ἐγγύς, καί τούς περί αὐτόν ἀποκναίει ἐσπουδακότας, πόῤῥω τοῦ γράμματος καί τῆς ἐγνωσμένης ἱστορίας ἤ μᾶλλον καί αὐτοῦ τοῦ ἠπορημένου αἱ λύσεις αὐτῷ περινοοῦνται· πλήν εἴ τινι φίλον ἀναγωγαῖς καί θεωρίαις τόν νοῦν ἀνελίσσειν, οὐκ ἄν ποικιλωτέραις οὐδ᾽ ἐσπουδασμέναις μᾶλλον ἤ ταύταις περιτύχοι. Συλλέγει μέν γάρ καί τῶν πρό αὐτοῦ εἰς ἔνια τῶν ἠπορημένων εἰρημένα· συνάπτει δέ καί τῆς οἴκοθεν φιλοπονίας οὐδέν ἔλαττον, εἰ μή καί μᾶλλον, τό γλαφυρόν τε καί περινενοημένον προβεβλημένα. Πανταχοῦ δέ τό εὐσεβές αὐτοῦ, καί τοῦ εἰς Χριστόν πόθου τό καθαρόν καί γνήσιον διαλάμπει.

Ἐπειδή ἠγάθυνέ σε ὁ Θεός, κελεῦσαί μοι ἅπερ εἶχον σεσημειωμένα τῶν ἀπορουμένων μοι κεφαλαίων γράψαι, καί πέμψαι σοι, τά ἀναγκαιότερά μοι φανέντα προέταξα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τά πάθη αὐτά καθ᾽ ἑαυτά κακά, ἤ παρά τήν χρῆσιν κακά; Λέγω δέ ἡδονήν καί λύπην, ἐπιθυμίαν καί φόβον, καί τά τούτοις ἑπόμενα.

Ἀπόκρισις. (269)

Τά πάθη αὐτά, ὥσπερ καί τά λοιπά, τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προηγουμένως οὐ συνεκτίσθη· ἐπεί καί εἰς τόν ὅρον ἄν συνετέλουν τῆς φύσεως. Λέγω δέ, παρά τοῦ Νυσσαέως μεγάλου Γρηγορίου μαθών, ὅτι διά τήν τῆς τελειότητος ἔκπτωσιν, ἐπεισήχθη αὐτά τῷ ἀλογωτέρῳ μέρει προσφυέντα τῆς φύσεως· δι᾽ ὧν, ἀντί τῆς θείας καί μακαρίας εἰκόνος, εὐθύς ἅμα τῇ παραβάσει διαφανής καί ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν, ἡ τῶν ἀλόγων ζώων ὁμοίωσις. Ἔδει γάρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὑφ᾽ ὧν γνωμικῶς ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδίκως τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἐλθεῖν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον.

Πλήν καλά γίνεται καί τά πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις· ὁπηνίκα σοφῶς αὐτά τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρός τήν τῶν οὐρανίων μεταχειρίζονται κτῆσιν· οἷον, τήν ἐπιθυμίαν, τῆς νοερᾶς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικήν ἐργάζονται κίνησιν· τήν ἡδονήν δέ, τῆς ἐπί τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελητικῆς ἐνεργείας εὐφροσύνην ἀπήμονα· τόν δέ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπί πλημμελήμασι τιμωρίας προφυλακτικήν ἐπιμέλειαν· τήν δέ λύπη, διορθωτικήν ἐπί παρόντι κακῷ μεταμέλειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, κατά τούς σοφούς τῶν ἰατρῶν, σώματι φθαρτικοῦ θηρός τῆς ἐχίδνης τήν οὖσαν ἠμελετωμένην ἀφαιρουμένους λώβωσιν, τοῖς πάθεσιν τούτοις πρός ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας ἤ προσδοκωμένης, καί κτῆσιν καί φυλακήν ἀρετῆς τε καί γνώσεως. Καλά οὖν, ὡς ἔφην, ταῦτα τυγχάνει διά τήν χρῆσιν, ἐν τοῖς πᾶν νόημα αἰχμαλωτίζουσιν εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ.

Εἰ δέ καί ἐπί Θεοῦ τι τούτων εἴρηται τῇ Γραφῇ, ἤ ἐφ᾽ ἁγίων· ἐπί μέν Θεοῦ, δι᾽ ἡμᾶς, καί ὡς ἡμῖν προσφυῶς διά τῶν ἡμετέρων παθῶν τάς σωστικάς ἡμῶν καί ἀγαθουργούς τῆς προνοίας προόδους ἐκφανούσης, ἐπί δέ τῶν ἁγίων, ὡς οὐκ ἄλλως δυναμένων τάς περί Θεόν νοεράς αὐτῶν σχέσεις καί διαθέσεις διά φωνῆς προενέγκαι σωματικῆς, χωρίς τῶν ἐγνωσμένων τῇ φύσει παθῶν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Πῶς καί πότε καλά ταῦτα τά πάθη γίνεται.

β´. Ὅτι τούς δαφόρους περί ἡμᾶς τῆς Προνοίας τρόπους τοῖς ἡμῖν ἐγνωσμένοις πάθεσιν ἡ Γραφή διαπλάττει.

γ´. Ὅτι τήν περί Θεόν ποιάν σχέσιν τῶν ἁγίων τοῖς ὀνόμασι τούτοις τούτοις ἡ Γραφή διασημαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β´. (272) Εἰ πάντα τά εἴδη τά συμπληροῦντα τό κόσμον, ἐν ταῖς ἕξ ἡμέραις ὁ Δημιουργός ἐποίησεν, τί μετά ταῦτα ὁ Πατήρ ἐργάζεται; Ἔφη γάρ ὁ Κύριος· " Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγώ ἐργάζομαι." Μή τι ἄρα τῶν ἅπαξ γεγονότων εἰδῶν συντήρησιν λέγει;

Ἀπόκρισις.

Τούς μέν πρώτους τῶν γεγονότων λόγους Θεός, καί τάς καθ᾽ ὅλου τῶν ὄντων οὐσίας ἅπαξ, ὡς οἶδεν αὐτός, συμπληρώσας, ἕως ἔτι ἐργάζεται, οὐ μόνον τήν τούτων αὐτῶν πρός τό εἶναι συντήρησιν, ἀλλά καί τήν κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν ἐν αὐτοῖς δυνάμει μερῶν δημιουργίαν, πρόοδόν τε καί σύστασιν· ἔτι μήν καί τήν διά τῆς προνοίας πρός τά καθ᾽ ὅλου τῶν μερικῶν ἐξομοίωσιν· ἕως ἄν τῷ κατά φύσιν γενικωτέρῳ λόγῳ τῆς λογικῆς οὐσίας, διά τῆς πρός τό εὖ εἶναι κινήσεως τῶν μερικῶν, τήν αὐθαίρετον ἑνώσας ὁρμήν, ποιήσειεν ἀλλήλοις τε καί τῷ ὅλῳ σύμφωνα καί ταὐτοκίνητα, μή ἐχόντων τήν γνωμικήν πρός τά καθ᾽ ὅλου τῶν ἐπί μέρους διαφοράν· ἀλλ᾽ εἷς καί ὁ αὐτός ἐφ᾽ ὅλων θεωρηθήσεται λόγος, μή διαιρούμενος τοῖς τῶν καθ᾽ ὧν ἴσως κατηγορεῖται τρόποις· καί οὕτως ἐνεργουμένην τήν ἐκθεωτικήν τῶν ὅλων ἐπιδείξηται χάριν· δι᾽ ἥν γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Θεός καί Λόγος φησίν· Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτοι ἐργάζεται, κἀγώ ἐργάζομαι· ὁ μέν, εὐδοκῶν· ὁ δέ, αὐτουργῶν, καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος οὐσιωδῶς τήν τε τοῦ Πατρός ἐπί πᾶσιν εὐδοκίαν καί τήν αὐτουργίαν τοῦ Υἱοῦ συμπληροῦντος, ἵνα γένηται διά πάντων καί ἐν πᾶσι εἷς ὁ ἐν Τριάδι Θεός, ἀναλόγως ἑκάστῳ κατά χάριν τῶν ἀξιουμένων, καί ὅλοις ἐνθεωρούμενος, ὡς ὅλῳ καί ἑκάστῳ μέλει τοῦ σώματος δίχα μειώσεως ἐνυπάρχει φυσικῶς ἡ ψυχή.

ΣΧΟΛΙΑ.

α ΄. Ἐν τῇ ὕλῃ· τουτέστι, τῇ καθόλου τῶν ὄντων οὐσίᾳ δυνάμει τυγχάνουσι, τά κατά μέρος ἐκ τῆς ὕλης φινόμενα μερικά, ὧν τήν γένεσίν φησιν ὁ Θεός προδήλως ἐργάζεται.

β ΄. Τήν πρός τά καθόλου τῶν μερικῶν ἐξομοίωσιν λέγει, τήν πάντων τῶν ἀνθρώπων κατά μίαν τῆς γνώμης κίνησιν πρός τόν λόγον τῆς φύσεως ἕνωσιν, ἥν ἐργάζεται διά τῆς προνοίας ὁ Θεός, ἵνα γένηται πάντων ὥσπερ μία φύσις, οὕτω καί γνώμη, πάντων Θεῷ τε καί ἀλλήλοις συναφθέντων διά τοῦ Πνεύματος.

γ ΄. Τό ἴσως, ἄνθ᾿ ὁμοίως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ ΄.

Τίς ἐστι κατά τό Εὐαγγέλιον ὁ ἐν πόλει τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος, ᾧ οἱ ὑπό Χριστοῦ πεμπόμενοι μαθηταί ἀπαντῶσι, καί κελεύονται ἀκολουθεῖν; Τίς τε ὁ οἰκοδεσπότης; πῶς τοῖς (καί διά τί παρά τοῖς) εὐαγγελισταῖς σιωπᾶται τό ὄνομα; καί τί τό ἀνώγεων τό μέγα καί ἐστρωμένον, ἐν ᾧ τό φρικτόν τοῦ θείου δείπνου τελεῖται μυστήριον;

Ἀπόκρισις. (273)

Η Γραφή παρεσιώπησε τοῦ ἀνθρώπου τό ὄνομα, πρός ὅν ἀπέστειλεν ὁ Σωτήρ τούς δύο μαθητάς εἰς τήν τοῦ Πάσχα παρασκευή· ἀλλά καί τῆς πόλεως εἰς ἥν ἀπεστάλησαν. Ὅθεν κατά πρώτην ἐπιβολήν, ὑπονοῶ τοῦτον δηλοῦσθαι διά τῆς πόλεως τόν αἰσθητόν κόσμον· τόν ἄνθρωπον δέ, τήν καθόλου φύσιν τῶν ἀνθρώπων, πρός ἥν ἀποστέλλονται ὡς μαθηταί τοῦ Θεοῦ καί Λόγου, καί πρόδρομοι τῆς αὐτοῦ πρός τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων μυστικοῖς εὐωχίας ἑτοιμασταί, ὁ τῆς πρώτης διαθήκης νόμος, καί ὁ τῆς καινῆς· ὁ μέν, διά τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας παντός μολυσμοῦ τήν φύσιν ἀποκαθαίρων· ὁ δέ, διά τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας, ἀπό τῶν σωματικῶν πρός τά συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα τόν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζων· καί τούτου τεκμήριον, τό τούς πεμφθέντας μαθητάς εἶναι Πέτρον καί Ἰωάννην. Ἔστι γάρ ὁ μέν Πέτρος, πράξεως, ὁ δέ Ἰωάννης, θεωρίας σύμβολον.

Διό προσφόρως ὑπαντᾷ πρῶτος αὐτοῖς ὁ τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατος· σημαίνων δι᾿ αὐτοῦ πάντας τούς κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, ὡς ἐν κεραμίῳ τῇ νεκρώσει τῶν ἐπί γῆς μελῶν τοῦ σώματος, φρουρουμένην βαστάζοντας τήν διά τῆς πίστεως τῶν μολυσμῶν αὐτούς ἐκκαθαίρουσαν χάριν τοῦ Πνεύματος. Εἶτα μετά τοῦτον δεύτερος, ὁ τό ἀνώγεω ἐστρωμένον δεικνύς οἰκοδεσπότης· διδάσκων ὡσαύτως δι᾿ αὐτοῦ, πάντας τούς κατά θεωρίαν τό ὕψος τῆς ἑαυτῶν καθαρᾶς καί μεγαλοφυοῦς διανοίας, ὥσπερ ἀνώγεων πρός ὑποδοχήν τοῦ μεγάλου Λόγου θεοπρεπῶς, γνωστικοῖς νοήμασί τε καί δόγμασι καταστρώσαντας. Ἡ δέ οἰκία ἐστίν ἡ κατ᾿ εὐσέβειαν ἕξις· πρός ἥν μέν πρακτικός ὁδεύει νοῦς τήν ἀρετήν διέπων· δεσπόζει δέ ταύτης, ὡς ἰδίαν φύσει λοιπόν κτησάμενος, ὁ τῷ θείῳ φωτί τῆς μυστικῆς γνώσεως καταλαμπόμενος νοῦς· καί διά τοῦτο σύν τῷ πρακτικῷ, τῆς ὑπερφυοῦς τοῦ Σωτῆρος Λόγου παρουσίας τε καί εὐωχίας ἀξιούμενος.

Εἷς μέν οὖν ὁ ἄνθρωπος εἴρηται, καί δύο· εἴπερ ὁ μέν, κεράμιον βαστάζων γέγραπται, ὁ δέ, οἰκοδεσπότης ἀναγορεύεται. Εἷς μέν, ὡς ἔφην, τυχόν, διά τήν μίαν φύσιν· δύο δέ, διά τό ταύτην τήν φύσιν τοῖς

πρακτικοῖς κατ᾽ εὐσέβειαν διῃρῆσθαι, καί θεωρητικοῖς· οὕς πάλιν διά τοῦ πνεύματος μιγνύς ὁ λόγος, ἕνα καλεῖ τε καί ποιεῖ.

Εἰ δέ καί εἰς τόν καθέκαστον ἄνθρωπον θέλοι τις τά εἰρημένα θεωρῆσαι, τῆς ἀληθείας οὐκ ἐκβέβηκε. Πόλις γάρ ἐστιν ἡ τοῦ καθέκαστον ψυχή, εἰς ἥν διαπαντός ἀποστέλλονται ὡς μαθηταί τοῦ Λόγου καί Θεοῦ, οἱ περί ἀρετῆς καί γνώσεως λόγοι. Ὁ δέ τό κεράμιον βαστάζων τοῦ ὕδατός ἐστιν ὁ ἀνέχων τοῖς ὤμοις τῆς ἐγκρατείας ἀκαθαίρετον τήν ἐν βαπτίσματι δοθεῖσαν χάριν τῆς πίστεως καρτερικός τρόπος τε καί λογισμός. Ἡ δέ οἰκία ἐστίν ἡ ἐκ πολλῶν καί διαφόρων, ὥσπερ λίθων στεῤῥῶν τε καί ἀνδρικῶν ἠθῶν τε καί λογισμῶν οἰκοδομηθεῖσα κατάστασίς τε (276) καί ἕξις τῶν ἀρετῶν. Τό δέ ἀνώγεων, ἡ πλατεία καί εὐρύχωρός ἐστι διάνοιά τε καί ἀποῤῥήτων δογμάτων κατακοσμηθεῖσα θεάμασιν. Ὁ δέ οἰκοδεσπότης ἐστίν ὁ νοῦς, ὁ τῷ λαμπρῷ τῆς κατ᾽ ἀρετήν οἰκίας, καί τῷ ὕψει, κάλλει τε καί μεγέθει τῆς γνώσεως ἐμπλατυνόμενος· πρός ὅν μετά τῶν αὐτοῦ μαθητῶν, τουτέστι τῶν περί φύσεως καί χρόνου πρώτων καί πνευματικῶν νοσημάτων, ἐνδημῶν ὁ Λόγος, ἑαυτόν μεταδίδωσι. Πάσχα γάρ ἀληθῶς ἐστιν ἡ πρός τόν ἀνθρώπινον νοῦν τοῦ Λόγου διάβασις, καθ᾽ ἥν τό πλῆρες ἅπασι χαρίζεται τοῖς ἀξίοις διά τῆς τῶν οἰκείων ἀγαθῶν μετοχῆς, παραγενόμενος μυστικῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

Ἐν οἷς κρυπτόμενος φαίνεται. Ἐκ γάρ τῶν ὄντων, τόν τῶν ὄντων γινώσκομεν Ποιητήν, ὄντα κυρίως οἱ λόγοι τῶν γεγονότων. Χρόνον δέ καί φύσιν, οἷς περιέχεται τό ὑπό χρόνον καί φύσιν φησί, καί ὑφ᾽ ἅ πᾶν κτιστόν, νοητόν τε καί αἰσθητόν· μεθ᾽ ὧν ὁ Λόγος καί Θεός τοῖς ἀξίοις ἐπιδημῶν. Ἐκ γάρ τῶν περί αὐτόν γινώσκεται, ὅλον τε αὐτόν ἐμπαρέχει, κατ᾽ ἀναλογίαν ἑκάστῳ συμμορφαζόμενος. Πνευματικά δέ νοήματα περί χρόνου καί φύσεως, τό τούς λόγους τούτων εἰδέναι, διά τοῦ ἔξω ὕλης καί εἴδους γενέσθαι, ἤτοι σαρκός καί κόσμου, διά τόν ταῦτα δι᾽ ἡμᾶς γενόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ´.

Πῶς τοις μαθηταῖς ἐνετείλατο ὁ Κύριος, μή κτήσασθαι δύο χιτῶνας, αὐτός πέντε κεκτημένος, κατά τόν ἅγιον εὐαγγελιστήν Ἰωάννην, ὡς ἐκ τῶν μερισαμένων αὐτά δῆλόν ἐστι· καί τίνα ταῦτα τά ἱμάτια;

Ἀπόκρισις

Ὁ Σωτήρ οὐκ ἔσχε πέντε χιτῶνας, ἀλλ᾽ ἕνα τόν ἐπί τοῦ σώματος, καί τήν ἔξω περιβολήν· ὧν τό μέν ἐντός ἐπί τοῦ σώματος, καλοῦσι χιτώνιον· τήν ἔξω δέ περιβολήν, προσαγορεύουσιν ἱμάτιον. Ἀλλά μυστικῶς τῷ ῥητῷ τῆς ἱστορίας τό τῆς θεωρίας ἄῤῥητον ὁ μέγας ἐξέδωκεν διά τοῦ Πνεύματος εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ἵνα τόν ἡμέτερον νοῦν διά τῶν ἱστορουμένων, ἐπί τήν ἀλήθειαν ὁδηγήσῃ τῶν νοουμένων. Ὁ μέν οὖν ἄνωθεν ὑφανθείς διόλου χιτών τοῦ Σωτῆρος, ὅν οὐκ ἔσχισαν οἱ σταυρώσαντες, κἄν ἐκδύσαι συνεχωρήθησαν, ἡ διάλληλος τῶν ἀρετῶν καί ἀδιάστατός ἐστι συνοχή τε καί συμπλοκή· καί ἡ παρ᾽ ἡμῶν τῷ Λόγῳ κατάλληλός τε καί πρέπουσα σκέψις· ἤ ἡ ἄνωθεν τοῦ νέου κατ᾽ αὐτόν ἀνθρώπου διά τοῦ Πνεύματος ὑφασμένη χάρις. Ἡ ἔξω δέ περιβολή ὁ

αἰσθητός ἐστι κόσμος, στοιχείοις τέσσαρσι διαιρούμενος, ὅν ὡς τέσσαρα ἱμάτια μερίζονται οἱ νοητῶς ἐν ἡμῖν σταυροῦντες τόν Κύριον.

Μερίζονται τοίνυν οἱ δαίμονες τήν φαινομένην (277) κτίσιν τῶν τεσσάρων στοιχείων, πρός πάθος ὁρᾷν κατ᾽ αἴσθησιν ἡμᾶς παρασκευάζοντες, τούς ἐν αὐτῇ θείους ἀγνοήσαντας λόγους· τόον δέ χιτῶνα τῶν ἀρετῶν κἄν ἐπαίρωσιν ἐξ ἡμῶν διά τῆς τῶν καλῶν ἀπραξίας· ἀλλά τήν ἀρετήν κακίαν εἶναι πεῖσαι οὐ δύνανται. Μή τοίνυν πλεονεξίας ἀφορμήν ποιήσωμεν τά πέντε τοῦ Σωτῆρος ἱμάτια, ἀλλά γνῶμεν τί τῆς Γραφῆς ὑπάρχει τό βούλημα, καί πῶς ἐν ἡμῖν ἀμελοῦσι τῶν καλῶν, ὁ Κύριος σταυροῦται, καί γυμνοῦται διά τῆς ἡμῶν ἐν τοῖς καλοῖς ἀργίας· καί πρός ὑπηρεσίαν παθῶν δι᾽ ἡμῶν, ὥσπερ ἱμάτια μερίζονται τήν αὐτοῦ κτίσιν οἱ δαίμονες· καί ἀσφαλεῖς γενώμεθα φύλακες τῶν ἐκ Θεοῦ χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν· καί τήν κτίσιν, καλῶς πρός μόνην τήν αὐτοῦ θεασώμεθα δόξαν· καί τόν χιτῶνα τοῦ λόγου τῆς γνώσεως, φημί δέ τάς ἀρετάς, διά τῆς σπουδῆς τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἀναφαίρετον τηρήσωμεν.

Εἰ δέ βούλεσθε πρός τοῖς εἰρημένοις χιτῶνα μέν νοεῖν ἄνωθεν ὑφαντόν, τόν τῶν ἀσωμάτων καί νοητῶν οὐσιῶν κόσμον, τήν ἔξω δέ περιβολήν, ἥν εἰς τέσσαρα μέρη ὡς στοιχεῖα διεῖλεν ὁ λόγος, εἰς τήν σωματικήν φύσιν νοεῖν, οὐχ ἁμαρτήσεσθε τῆς ἀληθείας· ὧν τό μέν σῶμα τῇ φθορᾷ διέλυσαν, ἰσχύν λαβόντες καθ᾽ ἡμῶν τοῦ νόμου τῆς ἐντολῆς τήν παράβασιν· τήν δέ ψυχήν, ὡς τῆς ἄνωθεν συγγενείας ὑπάρχουσαν, οὐ κατέσχισαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

Τίς ἡ κατηραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ κατά τήν ἀναγωγήν, καί τί τό ἐν λύπαις αὐτήν φαγεῖν· καί τί τό, μετά τό ἀνατεῖλαι ἀκάνθας καί τριβόλους, τόν χόρτον ἐσθίειν· καί τί τό τελευταῖον, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου αὐτοῦ τόν ἄρτον φαγεῖν; Καί μέν τοι οὐδέποτε ὤφθη ἄνθρωπος γῆν ἐσθίων, οὐδέ χόρτον· οὐδέ οἱ τόν ἄρτον ἐσθίοντες, κατά τήν ἀπόφασιν τῆς ἱστορίας, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου ἐσθίουσιν.

Ἀπόκρισις.

Ἡ καταραμένη γῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ Ἀδάμ ἐστιν ἡ σάρξ τοῦ Ἀδάμ, ἀεί γινομένη διά τῶν ἔργων τοῦ Ἀδάμ, λέγω δέ τῶν παθῶν τοῦ γεωθέντος νοῦ, κατηραμένη τῇ τῶν ἀρετῶν, ὡς ἔργων Θεοῦ, ἀκαρπίᾳ· ἥν μετ᾽ ὀδύνης πολλῆς καί λύπης ἐσθίει, τῆς κατ᾽ αὐτήν μικρᾶς ἡδονῆς ἀπολαύων. Ἥτις σάρξ ὑπέρ ταύτης τῆς φθαρτῆς ἀπολαύσεως, ἀνατέλλει αὐτῷ μερίμνας καί φροντίδας, καθάπερ ἀκάνθας· καί μεγάλους πειρασμούς καί κινδύνους ὥσπερ τριβόλους, κατά τε λόγον καί θυμόν καί ἐπιθυμίαν, ἀλγεινῶς αὐτόν πανταχόθεν κατακεντοῦντας, ἵνα μόλις δυνηθῇ τήν ταύτης ὑγείαν τε καί εὐεξίαν, ὡς χόρτον μαραινόμενον περιποιήσασθαι καί φαγεῖν, τουτέστι, τυχεῖν· καί τότε μετά πολλήν τῶν ὀδυνῶν ἐπανακύκλησιν, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου, τουτέστιν, ἐν τῷ κατ᾽ αἴσθησιν καμάτῳ τε καί κόπῳ τῆς περιέργου κατασκοπῆς τῶν αἰσθητῶν· ὥσπερ ἄρτον τήν πρός σύστασιν ἔχειν τῆς παρούσης ζωῆς ἀφορμήν, ἤ διά (280) τέχνης, ἤ δι᾽ ἄλλης τινός περινενοημένης τῷ βίῳ μεθοδείας.

Ἤ μᾶλλον γῆ, τοῦ Ἀδάμ ἐστιν ἡ καρδία, κατάραν λαβοῦσα διά τῆς παραβάσεως, τήν τῶν οὐρανίων ἀγαθῶν ἀφαίρεσιν. Ἥντινα γῆν κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν διά πολλῶν θλίψεως ἐσθίει, καθαρθεῖσαν τῆς κατά συνείδησιν κατάρας τῶν ἔργων αἰσχύνης. Καί πάλιν τούς ἀνατέλλοντας ἐν αὐτῇ δίκην ἀκανθῶν λογισμούς περί τῆς τῶν σωμάτων

γενέσεως, καί ὥσπερ τριβόλους τούς περί τῆς τῶν ἀσωμάτων προνοίας τε καί κρίσεως περισκελεῖς λογισμούς ἀποκαθαίρων τῷ λόγῳ, τήν φυσικήν ὥσπερ χόρτον δρέπεται θεωρίαν πνευματικήν· καί οὕτως, ὡς ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου, τῷ ἐπιστημονικῷ τῆς διανοίας κατά τήν γνῶσιν τρόπῳ, τόν ἄφθαρτον τῆς θεολογίας ἄρτον ἐσθίει, τόν μόνον ὄντως ζῶντα [Fr.ζωτικόν], καί ἐσθιόντων συντηροῦντα πρός ἀφθαρσίαν τήν γένεσιν. Γῆ τοίνυν ἐστί καλῶς ἐσθιομένη, ἡ διά πρακτικῆς (πράξεως) τῆς καρδίας κάθαρσις· χόρτος δέ, ἡ κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ἐπιστήμη τῶν γεγονότων· ἄρτος δέ, ἡ κατά τήν θεολογίαν ἀληθής μυσταγωγία.

ΣΧΟΛΙΟΝ.
α΄ . Ἔργα λέγει τοῦ Ἀδάμ τά πάθη τῆς ἀτιμίας· τάς γάρ ἀρετάς ἐργάζεται μόνος ὁ Θεός ἐν τοῖς βουλομένοις· πρός τήν τῶν ἀρετῶν φενέρωσιν, μόνην καθάπερ ὄργανον λαμβάνων, τῶν βουλομένων τήν πρόθεσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ΄.

Εἰ κατά τόν ἅγιον Ἰωάννην, " Ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καί οὐ δύναται ἁμαρτάνειν·" ὁ δέ γεγεννημένος ἐξ ὕδατος καί Πνεύματος, οὗτος ἐκ τοῦ Θεοῦ γεγέννηται· πῶς οἱ ἐκ τοῦ Θεοῦ διά τοῦ βαπτίσματος γεγεννημένοι ἡμεῖς δυνάμεθα ἁμαρτάνειν;

Ἀπόκρισις.
Διττός ἐν ἡμῖν τῆς ἐκ Θεοῦ γεννήσεως ὁ τρόπος· ὁ μέν πᾶσαν δυνάμει παροῦσαν τοῖς γεννωμένοις διδούς τήν χάριν τῆς υἱοθεσίας· ὁ δέ, κατ᾽ ἐνέργειαν ὅλην παροῦσαν καί τήν τοῦ γεννωμένου πᾶσαν πρός τόν γεννῶντα Θεόν προαίρεσιν, γνωμικῶς μεταπλάττουσαν εἰσάγων· καί ὁ μέν, κατά πίστιν μόνην δυνάμει παροῦσαν τήν χάριν ἔχων· ὁ δέ πρός τῇ πίστει, καί τήν κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἐνεργοῦσαν, ἐν τῷ ἐπεγνωκότι τήν τοῦ γνωσθέντος θειοτάτην ὁμοίωσιν ἐμποιῶν. Οἷς μέν οὖν ὁ πρῶτος τῆς γεννήσεως ἐνθεωρεῖται τρόπος, διά τό μήπω τήν γνώμην καθαρῶς ἐξηλωθεῖσαν τῆς σαρκικῆς προσπαθείας ποιωθῆναι διόλου τῷ Πνεύματι, κατ᾽ αὐτήν τῶν ἐγνωσμένων θείως μυστηρίων δι᾽ ἐνεργείας τήν μέθεξιν, τό πρός ἁμαρτίαν ῥέψαι ποτέ βουλομένοις οὐκ ἄπεστιν. Οὐ γάρ γεννᾷ γνώμην τό Πνεῦμα μή θέλουσαν, ἀλλά βουλομένην μεταπλάττει πρός θέωσιν, ἧς ὁ κατ᾽ ἐπίγνωσιν πείρᾳ μεταλαβών, οὐ δύναται τοῦ κυρίως κατ᾽ ἀλήθειαν ἅπαξ ἔργῳ διαγνωσθέντος, πρός ἄλλο(281) τι παρ᾽ ἐκεῖνο, κἀκεῖνο εἶναι προσποιούμενον, μεταπεσεῖν· ὥσπερ οὔτε ὀφθαλμός ἅπαξ τόν ἥλιον θεασάμενος, εἰς τήν σελήνην, ἤ τινας ἄλλους τῶν κατ᾽ οὐρανόν ἀστέρων παραγνωρίσαι. Ὧν δέ κατά τήν γέννησιν, τήν ὅλην προαίρεσιν λαβόν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ἀπό τῆς γῆς πρός οὐρανούς δι᾽ ὅλου μετέθηκε, καί διά τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, ταῖς τοῦ Θεοῦ καί Πατρός μακαρίαις ἀκτῖσι τόν νοῦν μετεποίησεν, ὡς ἄλλον εἶναι θεόν νομισθῆναι παρόντα τά κατά τήν ἕξιν διά τῆς χάριτος· ὅπερ οὐ πάσχων, ἀλλ᾽ ὑπάρχων κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν ὁ Θεός· τούτων σαφῶς ἀναμάρτητος κατά τήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως ἡ προαίρεσις γέγονεν, μή δυναμένων ἀρνήσασθαι τό διά τῆς πείρας αὐτῆς κατ᾽ ἐνέργειαν διεγνωσμένον. Κἄν οὖν ἔχομεν τό πνεῦμα τῆς υἱοθεσίας, ὅπερ ἐστί σπέρμα πρός τήν τοῦ σπείραντος εἰδοποιοῦν τούς γεννωμένους ὁμοίωσιν· ἀλλ᾽ οὐ παρέχομεν αὐτῷ τήν γνώμην τῆς ἐπ᾽ ἄλλο ῥοπῆς τε καί διαθέσεως καθαράν· καί διά τοῦτο καί μετά τό

γεννηθῆναι δι᾽ ὕδατος λέγω καί Πνεύματος, τήν ἐνέργειαν δέχεσθαι γνωστικῶς τήν γνώμην παρεσκευάζομεν, ἄραγε διά [Fr. ἄρα ἄν διά) τῆς πρακτικῆς τό μυστικόν ὕδωρ ἐποιεῖτο τῆς συνειδήσεως κάθαρσιν· καί τό ζωοποιόν Πνεῦμα τήν ἄτρεπτον ἐν ἡμῖν τοῦ καλοῦ διά τῆς ἐν πείρᾳ γνώσεως ἐνήργει τελείωσιν. Λείπει τοιγαροῦν ἑκάστῳ ἡμῶν τῶν ἁμαρτεῖν ἔτι δυναμένων, τό καθαρῶς ἑαυτούς ὅλους κατά τήν γνώμην ἐμπαρέχειν βουληθῆναι τῷ Πνεύματι.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Πρός τούς ἐρωτῶντας, πότερον ὁ Ἀδάμ θνητός ἤ ἀθάνατος διεπλάσθη, πρόσφορος ὁμοῦ καί λίαν κατάλληλος ἡ ἀπόκρισις.

β´. Ἀργή πίστις, φησί, δυνάμει τήν χάριν ἔχει τῆς υἱοθεσίας, ὡς διά τῶν ἐντολῶν μή κινουμένη ὑπό τῶν ἐχόντων αὐτήν.

γ´. Δύο τινάς ἀποφαίνεται τρόπους γεννήσεως· τόν μέν κατ᾽ οὐσίαν, ἵν᾽ οὕτως εἴπωμεν, τοῦ ὅλου ἀνθρώπου· καθ᾽ ὅν ἡ τῆς υἱοθεσίας τελείωσις δυνάμει τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται· τό δέ κατά γνώμην καί προαίρεσιν, καθ᾽ ὅν τό Πνεῦμα τό ἅγιον παραλαβόν θέλουσαν γνώμην τε καί προαίρεσιν, μεταπλάττει πρός θέωσιν, ὅλην αὐτήν ἑνοῦν τῷ Θεῷ. Κατά μέν οὖν τόν πρῶτον τῆς γεννήσεως τρόπον, οἷόν τε τούς γεγεννημένους ῥέψαι πρός ἁμαρτίαν, μή βουλομένους εἰς ἔργον ἄγειν τήν ἐνοῦσαν αὐτοῖς τῆς υἱοθεσίας δύναμιν, τῇ πρός τήν σάρκα προσπαθείᾳ. Ἡ γάρ προαίρεσίς ἐστι τό χρώμενον· ἡ δέ τῆς υἱοθεσίας δύναμις, οἱονεί τό ὄργανον, ἤ τις δή ἀνενέργητος μένει, τῆς προαιρέσεως μή ταύτης χρῆσθαι προαιρουμένης. Κατά μέν οὖν τοῦτον τῆς γεννήσεως τόν τρόπον, οἷόν τέ φησι τούς γεγεννημένους ἐξαμαρτῆσαι· κατά δέ τόν δεύτερον, ἀμήχανον, ἅπαξ θεωθείσης τῆς γνώμης(284) καί προαιρέσεως. Τόν οὖν Ἀπόστολον, κατά τοῦτον τῆς γεννήσεως τόν τρόπον φάναι, τόν γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἁμαρτίαν μή ποιεῖν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ´.

Τί ἐστίν, "Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μέν κατά ἄνθρωπον σαρκί, ζῶσι δέ κατά θεόν πνεύματι·" Πῶς οἱ νεκροί σαρκί κρίνονται;

Ἀπόκρισις.

Ἔθος ἐστί τῇ Γραφῇ τούς χρόνους μεταλλάσσειν, καί εἰς ἀλλήλους μεταλαμβάνειν· καί τόν μέλλοντα ὡς παρῳχηκότα, καί τόν παρῳχηκότα ὡς μέλλοντα· καί τόν ἐνεστῶτα, εἰς τόν πρό αὐτοῦ καί μετ᾽ αὐτόν χρόνον ἐκφωνεῖν, ὡς ἔστι δῆλον τοῖς αὐτῆς πεπειραμένοις. Φασίν οὖν τινες, νεκρούς λέγειν ἐνταῦθα τήν Γραφήν, τούς πρό τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ τελειωθέντας ἀνθρώπους· οἷον, τούς ἐν τῷ κατακλυσμῷ, τούς ἐν τῷ χρόνῳ τῆς πυργοποιίας, τούς ἐν Σοδόμοις, τούς ἐν Αἰγύπτῳ, καί τούς ἄλλους τούς κατά διαφόρους καιρούς τε καί τρόπους, τήν πολύτροπον δίκην, καί τάς ἐξαισίας ἐπαγωγάς τῶν θείων κριμάτων δεξαμένους. Οἵτινες οὐχ ὑπέρ ἀγνοίας Θεοῦ τοσοῦτον, ὅσον τῆς εἰς ἀλλήλους παροινίας τήν δίκην ἔτισαν· οἷς εὐηγγελίσθαι λέγει τό μέγα τῆς σωτηρίας κήρυγμα, κριθεῖσιν ἤδη σαρκί κατά ἄνθρωπον· τουτέστιν ἀπολαβοῦσι τῶν εἰς ἀλλήλους ἐγκλημάτων τήν δίκην, διά τῆς ἐν σαρκί ζωῆς, ἵνα ζήσωσι κατά Θεόν πνεύματι, τουτέστι ψυχῇ· δεχόμενοι κατά

τόν ᾅδην ὄντες τῆς θεογνωσίας τό κήρυγμα, διά τοῦ καί νεκρούς σῶσαι κατελθόντος εἰς ᾅδην Σωτῆρος πιστεύσαντας. Ὑπέρ δέ τοῦ νοηθῆναι τόν τόπον, οὕτως ἐκλάβωμεν· Εἰς τοῦτο γάρ καί νεκροῖς εὐηγγελίσθη, κριθεῖσι κατά ἄνθρωπον σαρκί, ἵνα ζήσωσι κατά Θεόν πνεύματι.

Ἤ πάλιν νεκρούς λέγει τυχόν ἐπικεκρυμμένως, τούς τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντας, οἷς εἰκότως κατά ἀλήθειαν, δι᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων δέδοται τό θεῖον Εὐαγγέλιον· εἴπερ τό Εὐαγγέλιον σαρκικῆς μέν εἰσηγεῖται ζωῆς ἄρνησιν, πνευματικῆς δέ ὁμολογίαν· τούς ἀεί μέν κατά ἄνθρωπον, λέγω δέ τήν ἀνθρωπίνην ἐν σαρκί κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ζωήν, ἀποθνήσκοντας, ζῶντας δέ κατά Θεόν μόνῳ τῷ πνεύματι, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον καί τούς ἀμφ᾽ αὐτόν· τούς ζῶντας μέν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωήν, ζῶντα δέ τόν Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς, κατά μόνην ἔχοντας τήν ψυχήν. Οὕτως οἱ διά τόν Θεόν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροί, σαρκί κρίνονται, θλίψεις καί βασάνους πολλάς καί στενοχωρίας ἔχοντες καί διωγμούς, καί μυρία πειρασμῶν εἴδη μετά χαρᾶς ὑπομένοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Η΄.

Ἐπειδή πάλιν λέγει ὁ ἅγιος Ἰωάννης· " Ὁ Θεός φῶς ἐστι·" καί μετ᾽ ὀλίγα πάλιν· " Ἐάν ἐν τῷ φωτί περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί· " πῶς καί φῶς ὁ αὐτός λέγεται καί ἐν τῷ φωτί εἶναι, ὡς ἄλλος ἐν ἄλλῳ;

Ἀπόκρισις.

(285) Ὁ κατ᾽ οὐσίαν ἀληθῶς φῶς ὑπάρχων Θεός, ἐν τοῖς ἐν αὐτῷ διά τῶν ἀρετῶν περιπατοῦσίν ἐστιν ἀληθῶς φῶς γενόμενος. Ὥσπερ οὖν τό κατά μέθεξιν φῶς, ὡς οἱ ἅγιοι πάντες, διά φιλοθεΐας ἐν τῷ κατ᾽ οὐσίαν γίνονται φωτί, οὕτω τό κατ᾽ οὐσίαν ἐν τῷ κατά μέθεξιν φωτί διά φιλανθρωπίαν γίνεται φῶς. Ἐάν οὖν ἐσμέν κατά τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν ὡς ἐν φωτί τῷ Θεῷ, καί αὐτός ὁ Θεός ἐν τῷ μιμήσει γίνεται φωτί, ὡς ἐν εἰκόνι ἀρχέτυπον· ἤ μᾶλλον φῶς ἐστίν ὁ Θεός καί Πατήρ, ἐν φωτί δηλαδή τῷ Υἱῷ καί ἁγίῳ Πνεύματι, οὐκ ἄλλο καί ἄλλο, καί ἄλλο φῶς ὑπάρχων· ἀλλά κατ᾽ οὐσίαν ἕν καί τό αὐτό, κατά τόν τῆς ὑπάρξεως τρόπον τρισσοφαές.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.

Τί λέγει πάλιν ὁ ἅγιος Ἰωάννης· "Ἀδελφοί, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμεν, καί οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα;" Πῶς ὁ ἅγιος Παῦλος λέγει· " Ἡμῖν δέ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεός διά τοῦ Πνεύματος· τό γάρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καί τά βάθη τοῦ Θεοῦ." Πῶς δέ καί τά τοιαῦτα φιλοσοφεῖ περί τοῦ, τί ἐσόμεθα;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μέν οὖν ἅγιος εὐαγγελιστής Ἰωάννης, τόν τρόπον τῆς μελλούσης τῶν γενομένων ἐνταῦθα τέκνων τοῦ Θεοῦ διά τῶν κατά τήν πίστιν ἀρετῶν θεώσεως, ἠγνοηκέναι λέγει, μήπω φανερωθείσης τῆς αὐθυπάρκτου κατά τό εἶδος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ὑποστάσεως. Διά πίστεως γάρ ἐνταῦθα περιπατοῦμεν, οὐ διά εἴδους. Ὁ δέ ἅγιος Παῦλος, τόν ἐπί τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς θεῖον σκοπόν λέγει, δι᾽ ἀποκαλύψεως εἰληφέναι· οὐ μήν αὐτόν ἐπεγνωκέναι τόν κατά τόν θεῖον σκοπόν τῆς

ἐκθεώσεως τρόπον. Διό λέγει σαφῶς ἑαυτόν ἑρμηνεύων· Κατά σκοπόν διώκω, πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως· γνῶναι δηλονότι θέλων ἐκ τοῦ παθεῖν τόν τρόπον τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἐκπληρώσεως τοῦ θείου, καί αὐτῷ δι᾽ ἀποκαλύψεως ἐνταῦθα γνωσθέντος σκοποῦ, τῆς ἐκ θεωτικῆς τῶν ἀξιουμένων δυνάμεως. Συνᾴδουσιν οὖν οἱ ἀπόστολοι, διά τῆς δοκούσης ἐναντιοφανοῦς διδασκαλίας ἀλλήλοις συμπνέοντες, ὡς ὑφ᾽ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ κινούμενοι Πνεύματος. Ὁ μέν γάρ, τοῦ τρόπου τῆς μελλούσης κατά τήν χάριν θεώσεως ὁμολογεῖ τήν ἄγνοιαν· ὁ δέ, τοῦ σκοποῦ μεγαλοφυῶς εἰσηγεῖται τήν εἴδησιν. Ὅτι δέ ταύτης ἔχεται τῆς γνώμης ὁ ἅγιος Ἀπόστολος, αὐτός ἑαυτοῦ διά πάντων τῶν θείων αὐτοῦ λόγων μάρτυς καθέστηκεν· ποτέ μέν, πᾶσαν καταργηθήσεσθαι φάσκων γνῶσιν καί προφητείαν· ποτέ δέ, οὔπω λογιζόμενος ἑαυτόν κατειληφέναι· ποτέ δέ, δι᾽ ἐσόπτρου καί αἰνιγμάτων βλέπειν λέγων τά μέλλοντα· καί εἶναι καιρόν, ὅτι τῷ προσώπῳ πρός πρόσωπον τῶν ἐλπιζομένων μεγάλης(288) καί ὑπέρ νόησιν ἀπολαύσει χάριτος· ποτέ δέ ἀκ μέρους γινώσκειν ὁμολογῶν, καί ἐκ μέρους προφητεύειν· ποτέ δέ, χρῆναι αὐτόν γνώσεσθαι, καθώς καί ἐπεγνώσθη, διαῤῥήδην βοῶν· ὡς οὔπω δηλονότι γνούς τό γνωσθησόμενον· καί συντόμως εἰπεῖν τό, Ὅταν ἔλθῃ τό τέλειον, τό ἐκ μέρους καταργηθήσεται, τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, ταυτόν εἶναί μοι φαίνεται τῷ, Οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα, λεχθέντι τῷ Θεολόγῳ·

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.

Εἰ ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ, πῶς οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς *φοβουμένοις αὐτόν. Ἐάν οὐκ ἔστιν ὑστέρημα, δῆλον ὅτι τετελείωται· πῶς οὖν ὁ φοβούμενος οὐ τετελείωται;*

Ἀπόκρισις.

Ἡ καλή τῶν θείων Γραφῶν εὐταξία, κατά τόν σωστικόν τοῦ Πνεύματος θεσμόν, τῶν ἀπό τῆς ἐκτός κατά τά πάθη πληθύος ἐπί τήν θείαν ἑνότητα κινουμένων τούς βαθμούς διορίζουσα, τούς μέν εἰσαγομενους, καί ἐπί τά πρόπυλά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβουμένους ἐκάλεσε· τούς δέ κτησαμένους σύμμετρον ἕξιν τῶν κατά τήν ἀρετήν λόγων τε καί τρόπων, οἶδεν ὀνομάζειν προσκόπτοντας· τούς δέ κατά αὐτήν γνωστικῶς ἤδη γεγενημένους, τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας κορυφήν, προσαγορεύει τελείους. Οὔτε οὖν ὁ φοβούμενος τόν Κύριον, ἀπεστραμμένος διόλου τήν κατά τήν φθοράν τῶν παθῶν ἀρχαίαν ἀναστροφήν, καί πᾶσαν ἑαυτοῦ τήν διάθεσιν διά τόν φόβον ἐκδεδωκώς τοῖς θείοις προστάγμασιν, ὑστερεῖ τινος καλοῦ τῶν εἰσαγομένοις πρεπόντων· κἄν οὔπω τήν ἐν ἀρεταῖς ἕξιν ἐκτήσατο, καί τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας γέγονε μέτοχος· ἀλλ᾽ οὐδέ ὁ προκόπτων, τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτῷ τῷ βαθμῷ καλῶν τινος ὑστερεῖ· κἄν τήν αὐτήν οὔπω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσαν τῶν θείων ἐκτήσατο γνῶσιν.

Καί πάλιν, οἱ μέν τήν πρακτικήν ἀνδρικῶς μετιόντες φιλοσοφίαν, φόβου καί μνήμης τῶν μελλόντων θείων δικαιωτηρίων οὔπω τήν ψυχήν

ἀπολύσαντες, νοείσθωσαν ἡμῖν οἱ φοβούμενοι· μηδενός μέν, κατά τόν μακάριον Δαβίδ, ὑστεροῦντες καθάπαξ τῶν ὑπέρ ἀληθείας ἀγωνιζομένων κατά τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως· ὅμως δ᾽ οὖν ἔτι λειπόμενοι τῆς κατά νοῦν τῶν τελείων ἀκραιφνοῦς τῶν μυστικῶν θεαμάτων διαδόσεως. Οἱ δέ τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιωθέντες θεολογίας, καί πάσης φαντασίας ὑλικῆς τόν νοῦν καθαρόν καταστήσαντες, καί εἰκόνα τῆς θείας ὡραιότητος ὅλην ἀνελλιπῶς φέρουσαν τήν ἐκμίμησιν, ἔστωσαν ἡμῖν οἱ ἀγαπῶντες.

Οὐκ ἔστιν οὖν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις, κατά τόν μακάριον Δαβίδ, ὡς φοβουμένοις, κἄν οὐκ ἔχῃ τό πλῆρες καί τέλειον τῆς ἀμέσου πρός τόν λόγον (288) ἑνώσεως κατά τό ἴσον τοῖς ἀγαπῶσι τόν Κύριον, ὁ φοβούμενος. Ἕκαστος γάρ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, κατά τήν ἠφωρισμένην αὐτῷ μονήν, ἔχει τό τέλειον· κἄν ἄλλος ἄλλου κατά ποιόν ἤ ποσόν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας ἐστίν ὑψηλότερος. Ἐπειδή δέ διττός ἐστιν ὁ φόβος, κατά τό· Φοβήθητε μᾶλλον τόν δυνάμενον καί ψυχήν καί σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ· καί κατά τό· Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· καί· Μέγας, καί φοβερός ἐστιν ἐπί πάντας τούς περικύκλῳ αὐτοῦ· ζητητέον, πῶς ἔξω βάλλει τόν φόβον ἡ ἀγάπη, εἴπερ εἰς αἰῶνα αἰῶνος διαμένει· πῶς δέ φοβερός ἐστι διαμένων ὁ Θεός, εἰς τούς ἀπείρους αἰῶνας ἐπί πάντας τούς περικύκλῳ αὐτοῦ; Ἤ μᾶλλον, ἐπειδή, καθώς ἔφην, διττός ἐστιν ὁ φόβος, ὁ μέν ἁγνός, ὁ δέ οὐχ ἁγνός· οἷον, ὁ μέν ἐπί πλημμελήμασι κατ᾽ ἐκδοχήν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τήν ἁμαρτίαν, ὡς οὐχ ἁγνός, οὐκ ἔσται διαπαντός· τῇ ἁμαρτίᾳ διά τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος· ὁ δέ ἁγνός φόβος, ὁ δίχα τῆς ἐπί πλημμελήμασι μνήμης ἀεί συνεστώς, οὐκ ἀπογεννήσεταί ποτε· διότιπερ οὐσιωδῶς. Ἐμπέφυκέ πως τῷ Θεῷ πρός τήν κτίσιν, ποιούμενος ἔκδηλον αὐτοῦ πᾶσι τήν φυσικήν αἰδεσιμότητα τῆς ὑπέρ πᾶσαν βασιλείαν τε καί δύναμιν ὑπεροχῆς. Ὁ τοίνυν μή φοβούμενος τόν Θεόν ὡς κριτήν, ἀλλ᾽ αἰδούμενος αὐτόν διά τήν ὑπερβάλλουσαν τῆς ἀπείρου δυνάμεως ὑπεροχήν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ᾽ αἰδοῦς καί τῆς πρεπούσης σεβασμότητος ἀγαπῶν τόν Θεόν· καί οὗτός ἐστιν ὁ κτησάμενος τόν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καί οὐκ ἔσται αὐτῷ ὑστέρημα τό παράπαν οὐδέν.

Συνᾴδουσιν οὖν ἀλλήλοις ὅ τε προφήτης καί ὁ εὐαγγελιστής· ὁ μέν, λέγων μή εἶναι τοῖς κατά τόν ἁγνόν φόβον τόν Κύριον φοβουμένοις ὑστέρημα· ὁ δέ, τόν φοβούμενον, ὡς κριτήν, διά τήν ἐῤῥυπωμένην συνείδησιν, μή εἶναι τέλειον ἐν τῇ ἀγάπῃ· κατά ταύτην τήν ἐκδοχήν λοιπόν, καί ἐπί πάντας τούς περικύκλῳ αὐτοῦ φοβερός ἐστιν ὁ Θεός· ὡς ἐγκεκραμένην φόβῳ ποιῶν τήν τῶν ἀγαπώντων αὐτόν, καί περί αὐτόν γενησομένων, ἀγάπην. Φόβου γάρ καθ᾽ ἑαυτήν κεχωρισμένη ἡ ἀγάπη, εἰς καταφρόνησιν πέφυκεν ὡς τά πολλά μεταπίπτειν· μή οἷον στομουμένης φόβῳ τῆς ἐξ αὐτῆς τικτομένης φυσικῶς παῤῥησίας· τί δέ βούλεται τό, περικύκλῳ αὐτοῦ, λεγόμενον, εἰ δοκεῖ, κατανοήσωμεν.

Ὁ γάρ κυκλούμενος καί ἔμπροσθεν, καί ὄπισθεν, καί ἐκ δεξιῶν, καί ἐξ ἀριστερῶν ἔχει τούς περικυκλοῦντας αὐτόν. Ἐπειδή τοίνυν καί ὁ Κύριος ἔχει τούς περικυκλοῦντας, νοήσωμεν τούς μέν ὀπίσω, τούς διά τῶν ἐντολῶν κατά τήν πρακτικήν ἀρετήν (292) ἀμέπτως ὀπίσω Κυρίου τοῦ Θεοῦ πορευθέντας τούς ἐξ ἀριστερῶν δέ, τούς τήν φυσικήν ἐν πνεύματι θεωρίαν μετά τῆς τῶν κριμάτων εὐσεβοῦς ἀναλήψεως κατορθώσαντας. Φησί γάρ περί τῆς Σοφίας ἡ τῶν Παροιμιῶν βίβλος· Ἐν δέ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς, πλοῦτος καί δόξα· τούς ἐκ δεξιῶν δέ, τούς καθαράν αἰσθητῆς φαντασίας δεξαμένους τήν ἄϋλον γνῶσιν τῶν

νοητῶν· ἐν γάρ τῇ δεξιᾷ αὐτῆς, φησίν, ἔτη ζωῆς· τούς δέ ἔμπροσθεν τούς δι᾽ ὑπερβάλλουσαν περί τό θεῖον κάλλος ἐρωτικήν τῆς κατά νοοῦν ἐφέσεως ζέσιν, ἀξιωθέντας τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον ἀπολαύσεως. Εἰ δέ καί ἄλλος ἐστί περί τούτου μείζων λόγος καί ὑψηλότερος, ὑμῖν καί τοῖς καθ᾽ ὑμᾶς θείοις ἀνδράσιν ἐστί ληπτός.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α ΄. Διττόν εἶναί φησι τόν φόβον, τόν μέν ἁγνόν, τόν δέ οὐχ ἁγνόν· ἐπειδή τῶν ἀνθρώπων, οἱ μέν εἰσίν ἁμαρτωλοί, οἱ δέ δίκαιοι· ὧν οἱ μέν δίκαιοι, διά τό καθαρόν καί ἄῤῥυπον τῆς συνειδήσεως τόν πρῶτον ἐν ἑαυτοῖς φυλάττουσι πρός τό Θεῖον φόβον, αἰδούμενοι τοῦτον διά τήν ὑπερβάλλουσαν ὑπεροχήν τῆς αὐτοῦ ἀπείρου, δυνάμεως· οἱ δέ ἁμαρτωλοί, κατά τόν δεύτερον φόβον, ἀπεκδεχόμενοι παρ᾽ αὐτοῦ τάς ἐπί πλημμελήμασι τιμωρίας. Καί τόν μέν ἁγνόν φόβον διαμένειν ἀεί καί ἀνεξάλειπτον εἶναι, κατά τό, Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· τόν δέ οὐχ ἁγνόν, ἐξίτηλον εἶναι καί ἀνεπίμονον, διά τῆς μετανοίας ἀφανιζόμενον. Τόν μέν οὖν Ἀπόστολον, μή τέλειον εἶναι φάναι τόν φοβούμενον ἐν τῇ ἀγάπῃ, κατά τόν οὐχ ἁγνόν φόβον· τόν δέ Προφήτην, μή εἶναι, ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις τόν Κύριον, κατά τόν ἁγνόν φόβον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Τίς ἡ ἀρχή τῶν μή τηρησάντων αὐτήν ἀγγέλων, καί τί τό οἰκητήριον ὅ ἀπέλιπον; καί τίνες οἱ ἀΐδιοι δεσμοί; καί τίς ὁ ζόφος, ὑφ᾽ ὅν τετήρηνται; καί τί ἐν τῇ κρίσει τῆς μεγάλης ἡμέρας πείσονται;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μέν ἀκριβής περί τούτων λόγος, τοῖς ἀποστολικοῖς τήν διάνοιαν μόνοις ἔστω τετηρημένος, τοῖς ἀμέσως παρά τοῦ Λόγου διδαχθεῖσι, τήν τε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, καί τῆς ἐπί τοῖς οὖσι σαφῶς (σοφῆς) προνοίας τήν ἀγαθήν καί δικαίαν διεξαγωγήν· οἷα μηδέν ἑαυτῶν καί τοῦ Λόγου κατά νοῦν ἀφεῖσι κωλυτικόν διατείχισμα. Ὅσον δ᾽ οὖν εἰς ἐμέ φθάνει τόν κάτω, καί πολλά ἔχοντα τῆς τοῦ Λόγου πρός μέ κωλύματα διαβάσεως, ἀρχή τῶν μή τηρησάντων αὐτήν ἀγγέλων ἐστίν, ὁ λόγος τυχόν, καθ᾽ ὅν ἐκτίσθησαν· ἤ ἡ δοθεῖσα πρός ἐκθέωσιν αὐτοῖς κατά χάριν φυσική δυναστεία· ἤ πάλιν, ἡ κατά τήν ἀξίαν τῆς χάριτος τάξις τῆς στάσεως· τό δέ οἰκητήριον ἐστιν, ἤ ὁ οὐρανός, ἤ ἡ κατά τήν ἕξιν τῶν ὑπέρ ἔννοιαν ἀγαθῶν σοφία, ἥν οἰκεῖν ἐδημιουργήθησαν· οἶδε γάρ καί σοφίαν οἶκον ὀνομάζειν ὁ λόγος· ἤ ἡ φρουρητική τῶν δοθέντων αὐτοῖς φυσικῶν τε καί (293) ἐπικτήτων ἀγαθῶν ἐπισκοπή τῆς ἀχράντου θεότητος, ἥν ἀπέλιπον τυραννήσαντες· ἀΐδιοι δέ δεσμοί εἰσιν, ἡ κατά γνώμην αὐτῶν παντελής τε καί διηνεκής περί τό καλόν ἀκινησία, καθ᾽ ἥν οὐδαμῶς οὐδέ ποτε θείας ἀνέσεως ἀπολαύουσιν· ἤ πάλιν, ἡ διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν τῆς καθ᾽ ἡμῶν μανίας αὐτούς ἐπέχουσα προβῆναι τῆς αὐτῶν πονηρίας τά καθ᾽ ἡμῶν μηχανήματα· ζόφος δέ ἐστιν, ἡ παντελής καί ὁλόκληρος τῆς θείας ἄγνοια χάριτος· καθ᾽ ἥν διόλου γνωμικῶς ποιωθέντες, τῆς μακαρίας καί παμφαοῦς τοῦ ἀκηράτου φωτός ἐστέρηνται διαδόσεως· περί τό μή ὄν, πᾶσαν τήν δοθεῖσαν αὐτοῖς κατά φύσιν νοεράν δύναμιν ἀναλώσαντες. Τί δέ πείσονται κατά τήν φοβεράν ἡμέραν τῆς κρίσεως, μόνος οἶδεν ὁ δίκαιος Κριτής, ὁ κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ δικαίαν ἀφορίζων τήν ἀμοιβήν, καί τῷ μέτρῳ τῆς κακίας ἴσον

πρεπόντως τό εἶδος διανέμων τῆς κρίσεως· καί πρόσφορον τήν ἐπ᾿ αἰῶσιν ἀτελευτήτοις ψῆφον συνεκφέρων μετά δικαιοσύνης, τοῖς αγαθοῖς αὐτοῦ δόγμασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Τίς ὁ ἀπό τῆς σαρκός ἐσπιλωμένος χιτών.

Ἀπόκρισις.

Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς σαρκός παθῶν (παθημάτων) κεκηλιδωμένος βίος, χιτών ἐστιν ἐσπιλωμένος. Ὡς ἔκ τινος γάρ ἐνδύματος τῆς κατά τόν βίον ἀναστροφῆς ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέφυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μέν, χιτῶνα καθαρόν ἔχων, τόν ἐνάρετον βίον· ὁ δέ, πονηροῖς ἐσπιλωμένην ἔργοις τήν ζωήν κεκτημένος. Ἤ μᾶλλον, ἐσπιλωμένος ἀπό τῆς σαρκός ἐστι χιτών, ἡ κατά συνείδησιν μορφοῦσα διά τῆς μνήμης τῶν ἐκ τῆς σαρκός πονηρῶν κινημάτων τε καί ἐνεργημάτων τήν ψυχήν ἕξις τε καί διάθεσις· ἥν ὁρῶσα διά παντός καθάπερ χιτῶνά τινα περί ἑαυτήν, δυσωδίας πληροῦται παθῶν. Ὡς γάρ ἀπό τοῦ πνεύματος διά τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατά λόγον συνυφαινομένων, ἀφθαρσίας γίνεται καλή καί ἐπίδοξος· οὕτω καί ἀπό τῆς σαρκός, τῶν παθῶν ἀλλήλοις κατά τήν ἀναλογίαν συνυφαινομένων, γίνεταί τις χιτών ἀκάθαρτος καί ἐσπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνύς γνώριμον τήν ψυχήν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ καί εἰκόνα παρά τήν θείαν ἐνθέμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.

Τί ἐστι, "Τά γάρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπό κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται· ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης; "Τίνα τά ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, καί τίς ἡ ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καί θειότης;

Ἀπόκρισις.

Οἱ τῶν ὄντων λόγοι προκαταρτισθέντες τῶν αἰώνων (296) Θεῷ, καθώς οἶδεν αὐτός, ἀόρατοι ὄντες· οὕς καί ἀγαθά θελήματα καλεῖν τοῖς θείοις ἔθος ἐστίν ἀνδράσιν· ἀπό τῶν ποιημάτων νοούμενοι καθορῶνται. Πάντα γάρ τά ποιήματα τοῦ Θεοῦ κατά φύσιν μετά τῆς δεούσης ἐπιστήμης γνωστικῶς ὑφ᾿ ἡμῶν θεωρούμενα, τούς καθ᾿ οὕς γεγένηνται λόγους κρυφίως ἡμῖν ἀπαγγέλλουσι, καί τόν ἐφ᾿ ἑκάστῳ ποιήματι θεῖον σκοπόν ἑαυτοῖς συνεκφαίνουσι· καθ᾿ ὅ καί Οἱ οὐρανοί διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, καί τό στερέωμα τήν τῶν χειρῶν ἀναγγέλλει ποίησιν. Ἀΐδιος δέ δύναμίς ἐστι καί θειότης, ἡ συνεκτική τῶν ὄντων πρόνοια, καί ἡ κατά ταύτην ἐκθεωτική τῶν προνοουμένων ἐνέργεια.

Ἤ τάχα τά ἀόρατα τοῦ Θεοῦ εἰσιν οὐκ ἄλλο τι παρά τήν ἀΐδιον αὐτοῦ δύναμιν καί θειότητα, ἔχουσαν διαπρυσίως κήρυκας τάς τῶν γεγονότων ὑπερφυεῖς μεγαλοπρεπείας. Ὡς γάρ ἐκ τῶν ὄντων τόν κυρίως ὄντα Θεόν ὅτι ἔστι πιστεύομεν· οὕτως καί ἐκ τῆς τῶν ὄντων οὐσιώδους κατ᾿ εἶδος διαφορᾶς, τήν κατ᾿ οὐσίαν ἔμφυτον αὐτοῦ σοφίαν ὑφεστῶσαν, καί τῶν ὄντων συνεκτικήν διδασκόμεθα. Καί πάλιν, ἐκ τῆς οὐσιώδους κατ᾿ εἶδος τῶν ὄντων κινήσεως, τήν κατ᾿ οὐσίαν ἔμφυτον αὐτοῦ ζωήν ὑφεστῶσαν, καί τῶν ὄντων συμπληρωτικήν μανθάνομεν· ἐκ τῆς κατά τήν κτίσιν σοφῆς θεωρίας, τόν περί τῆς ἁγίας Τριάδος, Πατρός λέγω, καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος, λόγον λαμβάνοντες· Θεοῦ γάρ ἀΐδιος ἐστιν ὡς

ὁμοούσιος δύναμις ὁ Λόγος, καί θειότης ἀΐδιος τό Πνεῦμα ἅγιον. Κατάκριτοι τοιγαροῦν οἱ μή συνδιδαχθέντες ἐκ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, τήν αἰτίαν τῶν ὄντων, καί τά κατά φύσιν τῆς αἰτίας ἴδια, τήν δύναμιν λέγω, καί τήν θειότητα. Βοᾷ τοίνυν ἡ κτίσις διά τῶν ἐν αὐτῇ ποιημάτων, καί οἷον ἀπαγγέλλει τοῖς νοερῶς δυναμένοις ἀκούειν, τήν ἰδίαν αἰτίαν τριαδικῶς ὑμνουμένην· λέγω δέ τόν Θεόν καί Πατέρα, καί τήν ἄφραστον αὐτοῦ δύναμιν καί τήν θειότητα, ἤγουν τόν μονογενῆ Λόγον καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ταῦτα γάρ ἐστι τά ἀόρατα τοῦ Θεοῦ τά ἀπό τῆς κτίσεως τοῦ κόσμου νοήσει καθορώμενα.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α΄. Ὅτι ἐκ τῶν ὄντων, φησί, τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον· καί ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων τήν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καί ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῶς κινήσεως, τήν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωήν, τήν τῶν ὄντων ζωοποιόν δύναμιν, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄.

Τί ἐστι, "Καί ἐσεβάσθησαν καί ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρά τόν Κτίσαντα;" Τί ἐστι σέβας, καί τί ἐστι λατρεία;

Ἀπόκρισις.

Σέβας ἐστίν ἡ μετά πίστεως προσκύνησις τοῦ Θείου· λατρεία δέ, ἡ διά τῶν ἔργων θεραπεία. Τοῦτο δέ τό σέβας, ἤγουν τήν πίστιν, ἐπί τήν κτίσιν μεταβιβάσαντες οἱ ἄνθρωποι, παρά τόν Κτίσαντα (297) προσκύνησαν [Fr. προσεκύνουν], πιστεύοντες δαιμονίοις· καί ἐλάτρευον, τήν διά τῶν πονηρῶν ἔργων αὐτοῖς θεραπείαν προσάγοντες. Ἡμεῖς δέ τόν Θεόν σέβοντες, διά τῆς εἰς αὐτόν Πίστεως, σπουδάσωμεν καί λατρείαν αὐτῷ προσάγειν καθαράν, τήν διά τῶν ἀρετῶν τετελειωμένην πολιτείαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄.

Τί ἐστι, "Τό γάρ ἄφθαρτόν σου Πνεῦμα ἐστιν ἐν πᾶσι· διό τούς **παραπίπτοντας, κατά μικρόν ἐλέγχεις." Εἰ περί τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει, πῶς εἰς ἀσύνετον καρδίαν σοφία οὐκ εἰσελεύσεται, οὐδέ κατοικήσει ἐν σώματι κατάχρεῳ ἁμαρτίαις; ἐσημειωσάμεθα (Fr. ἐσημειωσάμην) δέ τοῦτο, διά τό ἁπλῶς εἰπεῖν, " Ἐν πᾶσιν."**

Ἀπόκρισις.

Τό Πνεῦμα τό ἅγιον, οὐδενός ἄπεστι τῶν ὄντων· καί μάλιστα τῶν λόγου καθοτιοῦν μετειληφότων· Συνεκτικόν γάρ ὑπάρχει τῆς ἑκάστου γενέσεως, ὅτι Θεός καί Θεοῦ Πνεῦμα κατά δύναμιν προνοητικήν διά πάντων χωροῦν, καί τόν ἐν ἑκάστῳ κατά φύσιν λόγον ἀνακινοῦν, καί δι᾿ αὐτοῦ πρός συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρά τόν θεσμόν τῆς φύσεως πεπραγμένων ἄγον τό αἰσθανόμενον· τόν τήν προαίρεσιν (Fr. καί τήν προαίρ.) εὔεικτον ἔχοντα πρός ὑποδοχήν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν. Ἀμέλει τοι πολλούς εὑρίσκομεν καί τῶν ἄγαν βαρβάρων καί νομάδων ἀνθρώπων, καλοκἀγαθίας μεταποιουμένους, καί τούς ἀνέκαθεν κρατήσαντας τούς ἐν αὐτοῖς θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους. Οὕτω μέν οὖν ἐν πᾶσιν ἁπλῶς ἐστι τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

Προσδιωρισμένως δέ καί κατ᾿ ἄλλην ἐπίνοιάν ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς κατά νόμον ὡς νομοθετικόν, καί προαγορευτικόν μελλόντων μυστηρίων,

ἐμποιοῦν αὐτοῖς, αἴσθησιν μέν τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, ἐπιστήμην δέ, τῆς προαγορευθείσης (Reg. et Fr. προσαγορ.) κατά Χριστόν τελειότητος· ὅθεν κἀκ τούτων πολλούς εὑρίσκομεν, τούς μέν παλαιάν καί ἐν σκιαῖς κειμένην καταλιμπάνοντας λατρείαν, πρός δέ τήν νέαν καί μυστικήν προθύμως μεταβαλλομένους.

Ἔστι δέ πρός τοῖς εἰρημένοις τρόποις, καί ἐν πᾶσι τοῖς τό θεῖον καί θεοποιόν ὄντως ὄνομα τοῦ Χριστοῦ κληρωσαμένοις διά τῆς πίστεως, οὐ μόνον ὡς φρουρητικόν, καί προνοητικῶς λόγου τοῦ κατά φύσιν ἀνακινητικόν· καί ὡς δεικτικόν τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως καί φυλακῆς, καί τῆς κατά Χριστόν ἐξαγγελτικόν προαγορεύσεσεως. Ἀλλά καί ὡς δημιουργόν τῆς κατά χάριν διά τῆς πίστεως δοθείσης υἱοθεσίας. Ὡς γάρ σοφίας ποιητικόν ἐν μόνοις ἐκείνοις γίνεται, τοῖς κατά ψυχήν καί σῶμα καθαρθεῖσι διά τῆς τῶν ἐντολῶν ἀκριβοῦς συνασκήσεως, ὡς οἰκείοις προσομιλοῦν, διά τῆς ἁπλῆς καί ἀΰλου γνώσεως (Fr. Ὅρα τίς ἡ ἁπλῆ καί ἄϋλος γνῶσις), καί τόν νοῦν αὐτῶν ταῖς ἀχράντοις τῶν ἀῤῥήτων νοήσεσι πρός ἐκθέωσιν ἐκτυποῦν.

Ἔστι οὖν ἐν πᾶσι μέν ἁπλῶς, καθ᾿ ὅ πάντων ἐστί συνεκτικόν καί προνοητικόν, καί τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινητικόν· προσδιωρισμένως δέ, καί ἐν (300) πᾶσι τοῖς ἐν νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστιν ὑποδεικτικόν παραβάσεως, καί τῆς κατά Χριστόν προαγορευθείσης ἐπαγγελίας φωτιστικόν· Ἐν δέ πᾶσι τοῖς κατά Χριστόν, πρός τοῖς εἰρημένοις, ὡς υἱοθετικόν· ὡς δέ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενί τῶν εἰρημένων ἐστίν ἁπλῶς, πλήν τῶν συνιέντων, καί ἑαυτούς διά τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσεως. Πᾶς γάρ μή ποιῶν τά θεῖα θελήματα, κἄν πιστός ἐστιν, ἀσύνετον ἔχει τήν καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καί τό σῶμα κατάχρεων ἁμαρτίαις, ὡς διαπαντός μολυσμοῖς παθῶν συνεχόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ´.

Τίς ὁ χωνευτός μόσχος, καί διά τί μόσχον ἑνικός λέγει· τό δέ, "Οὗτοι οἱ θεοί σου, Ἰσραήλ" πληθυντικῶς. Καί τί τό, λεπτυνθῆναι καί διασπαρῆναι ὑπό τό ὕδωρ· καί τίνα τά ἐνώτια, καί τά ἑξῆς κόσμια;

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατά τόν Ἰσραήλ ἐξ Αἰγύπτου τῆς ἁμαρτίας ἐξερχόμενος νοῦς, καί συνεξιοῦσαν ἔχων ἑαυτῷ τῆς καθ᾿ ἁμαρτίαν πλάνης, καθάπερ ἐκτυπώματα κακίας ἐν τῇ διανοίᾳ τήν φαντασίαν, ἐπάν μικρόν ἀμελήσας ἀπολειφθῇ τῆς λογικῆς διακρισίας, ὡς πάλαι τοῦ Μωϋσέως ὁ Ἰσραήλ, τήν ἀλόγιστον καθάπερ μόσχον, καί πάντων μητέρα τῶν παθῶν ἕξιν ὑφίστησιν· ὡς μέν ἐνώτια, τούς λόγους οὕς εἴληφε φυσικῶς περί θεολογίας ἐκ τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς κατανοήσεως· ὡς δέ περιτραχηλίους κόσμους, τάς ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐγγινομένας αὐτῷ θεοπρεπεῖς περί τῶν ὄντων δόξας· ὡς δέ ψέλλια χειρῶν, τάς κατά τήν πρακτικήν τῶν ἀρετῶν φυσικάς ἐνεργείας χωνεύων ἐν καμίνῳ, τῇ διαπύρῳ ζέσει τῆς τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καί κατά τήν προαποκειμένην τῇ διανοίᾳ τοῦ κακοῦ φαντασίαν τε καί μορφήν, δι᾿ ἐνεργείας αὐτῆς τήν ἀεί σκεδαστήν, καί συνδιασκεδάζουσαν ἑαυτῇ τόν αὐτήν διαπραττόμενον νοῦν, καί τῆς περί τήν ἀλήθειαν ἑνικῆς ταυτότητος, αὐτόν διατέμνουσαν· καί περί πολλάς καί ἀπαγεῖς διαχέουσαν τῶν οὐκ ὄντων φαντασίας τε καί δόξας, ἀλόγιστον ἕξιν συνίστησιν, ἥν λεαίνει καί σπείρει ὑπό τό ὕδωρ ἡ τοῦ θείου Λόγου παρουσία, τῇ λεπτότητι τῆς θεωρίας τό πρός αἴσθησιν κατ᾿ ἐπιφάνειαν

ἐν τοῖς πάθεσι πάχος τῇ διανοίᾳ λεαίνουσα, καί τήν εἰς ἀλλήλας τῶν φυσικῶν δυνάμεων γενομένην κατά τό πάθος μεταβολήν τε καί σύγχυσιν, εὐκρινῶς διαστέλλουσα, καί πρός τήν οἰκείαν πάλιν ἀρχήν τῆς γνώσεως ἐπανάγουσα. Τοῦτο γάρ τό ὑπό τό ὕδωρ σπεῖραί μοι νοεῖται (al. νενόηται)· πᾶσαν μέν οὖν τήν τῶν ἱστορουμένων κατά τόν τόπον (Fr. τύπον) ἐν τούτοις συντέμων, παρέθετο τήν θεωρίαν ὁ λόγος. Ἵνα δέ σαφέστερον γένηται τό χωρίον, ὁριστικῶς ἕκαστον, εἰ δοκεῖ, θεωρήσωμεν.

Μόσχος οὖν ἐστι χωνευτός, ἡ τῶν κατά φύσιν δυνάμεων εἰς ἀλλήλας φύρσις καί σύγχυσις· ἤ μᾶλλον (301) σύνοδος ἐμπαθής καί ἀλόγιστος, καί τῆς ἀλογίστου τῶν παρά φύσιν παθῶν ἐνεργείας ἀποτελεστική. Εἷς δέ μόσχος, ὅτι μία κακίας ἕξις, εἰς πολλά κακίας εἴδη διασκεδαζομένη· μόσχος δέ, διά τό καρτερικόν καί φιλόπονον, καί γεωργικόν, καί οἷον ἀναδοτικόν καί ἐπινοητικόν, ὡς ἐν μηρυκισμῷ τῆς περί τά πάθη κακῆς διαθέσεως· χωνευτός δέ, ὅτι κατ᾿ εἶδος τῆς προαποκειμένης τῇ διανοίᾳ κακῆς φαντασίας, ἡ τῶν παθῶν ἕξις ἀποτελεῖται καί ἐνέργεια. Τό δέ· Οὗτοι οἱ θεοί σου, πληθυντικῶς εἰρημένον, ἐπειδή σκεδαστόν φύσει τό κακόν ὑπάρχει καί ἄστατον, καί πολύμορφον καί διαιρετικόν. Εἰ γάρ φύσει τό καλόν ἐστιν ἑνοποιητικόν τῶν διῃρημένων καί συνεκτικόν, τό κακόν δηλονότι τῶν ἡνωμένων ἐστί διαιρετικόν τε καί φθαρτικόν. Ἐνώτια δέ, οἱ περί θεολογίας φυσικῶς τῷ νῷ ἐνυπάρχοντες ἐκ τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς κατανοήσεως τυγχάνουσι λόγοι. Οἱ δέ περί τόν τράχηλον κόσμοι εἰσί, τά κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ὀρθά περί τῶν ὄντων δόγματα· τά ψέλλια, ἡ κατά τήν πρᾶξίν ἐστιν ἐνέργεια τῶν ἀρετῶν.

Ἤ πάλιν ἐνώτιά ἐστιν ὁ ἔμφυτος λόγος. Λόγου γάρ τό οὖς σύμβολον. Περιτραχήλιος δέ κόσμος ἐστί τό θυμικόν· ἀναστήματος γάρ καί τυραννίδος τύπος ὁ τράχηλος. Ψέλλια δέ χειρῶν, ἡ ἐπιθυμία, διά τῆς καθ᾿ ἡδονάς μηνυομένη πράξεως. Ἅπερ πάντα κατά τήν περί ἑκάστου δοθεῖσαν ἔννοιαν ἅπτων ὁ νοῦς εἰς τό πῦρ τῶν παθῶν, ἀποτελεῖ τήν ἄλογον καί ἀνόητον τῆς ἀγνοίας ἕξιν, τήν πάντων μητέρα τῶν κακῶν. Λεπτύνει δέ αὐτήν, ὁπηνίκα τό τοῦ πάθους κατά τήν ἐπιφάνειαν πρός αἴσθησιν πάχος τῇ διανοίᾳ διασκοπήσας ὁ νοῦς, τῶν ποιούντων τοῦ πάθους τήν σύνθεσιν, πρός τήν οἰκείαν ἀρχήν ἕκαστον διελών ἀναγάγῃ, καί οὕτως σπείρῃ ὑπό τό ὕδωρ· λέγω δέ τήν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, ἄγων τά διευκρινηθέντα, καί τῆς πρός ἄλληλα κακῆς ἀπαλλαγέντα συμπλοκῆς καί συνθέσεως.

Οἷον τι λέγω, πᾶν πάθος κατά συμπλοκήν πάντως αἰσθητοῦ τινος, καί αἰσθήσεως καί φυσικῆς δυνάμεως· θυμοῦ λέγω τυχόν, ἤ ἐπιθυμίας, ἤ λόγου παρατραπέντος τοῦ κατά φύσιν, συνίσταται. Ἐάν οὖν τό πρός ἄλληλα κατά σύνθεσιν τέλος, τοῦ τε αἰσθητοῦ καί τῆς αἰσθήσεως, καί τῆς ἐπ᾿ αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως θεωρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῇ πρός τόν οἰκεῖον φύσει λόγον τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγαγεῖν, καί θεωρῆσαι καθ᾿ ἑαυτόν τό αἰσθητόν, ἄνευ τῆς πρός αὐτό τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, καί τήν αἴσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρός αὐτήν οἰκειότητος, καί τήν ἐπιθυμίαν, φέρε εἰπεῖν, ἤ ἄλλην τινά τῶν κατά φύσιν δυνάμεων, χωρίς τῆς ἐμπαθοῦς ἐπ᾿ αἰσθήσει τε καί αἰσθητῷ διαθέσεως, ὡς ἡ τοῦ πάθους ποιά παρασκευάζει τήν θεωρίαν γίνεσθαι κίνησις, ἐλέπτυνε λεάνας τοῦ μόσχου, τουτέστι τοῦ οἱουδήποτε πάθους συμβαίνοντος τήν σύστασιν, καί ὑπό τό ὕδωρ τῆς γνώσεως ἔσπειρεν· ἀφανίσας παντελῶς καί αὐτήν τῶν παθῶν τήν ψιλήν φαντασίαν, διά τῆς πρός ἑαυτά τῶν ἀποτελούντων αὐτά κατά φύσιν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως. Γένοιτο δέ καί ἡμᾶς τόν χωνευτόν μόσχον

λεπτύναντας τῆς (304) ψυχῆς ἀφανίσαι, μόνην ἐχούσης ἀκίβδηλον τήν θείαν εἰκόνα, μηδενί καθάπαξ τῶν ἐκτός μολυνομένην. Τό δέ φερόμενον, Καί ἐπότισεν αὐτό Μωϋσῆς τούς υἱούς Ἰσραήλ, τόν τρόπον σημαίνει τῆς τῶν παθῶν καθαιρετικῆς διδασκαλίας, τοῖς μανθάνουσι παρά τῶν διδασκόντων διδόμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.

Εἰ ὁ Θεός τόν Μωϋσῆν ἀπέστειλεν εἰς Αἴγυπτον, τίνι τῷ λόγῳ τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ ἀπεσταλμένον ὁ τοῦ Θεοῦ ἄγγελος ἀποκτεῖναι ἐζήτει, καί ἄν ἀπέκτεινεν, εἰ μή σπεύσασα ἡ γυνή τό παιδίον περιέτεμεν, καί δι᾽ ἑαυτῆς τήν τοῦ ἀγγέλου ὁρμήν ἔστησε; Καί εἰ ἀναγκαία ἦν ἡ περιτομή τοῦ παιδίου, διά τί πρό τοῦ αὐτόν τόν Θεόν ἀποστεῖλαι, μετά ἡμερότητος οὐκ ἐνετείλατο αὐτῷ περιτεμεῖν τό παιδίον; Διά τί δέ καί ὅτι πταῖσμα ἦν, ὁ ἀγαθός ἄγγελος τόν ὑπό τοῦ Θεοῦ εἰς τοιαύτην διακονίαν ἀποστελλόμενον, ἡμέρως οὐκ ἐνουθέτησεν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ τῶν γραφικῶν αἰνιγμάτων φόβῳ Θεοῦ τόν νοῦν διερευνώμενος, καί μόνης τῆς θείας ἕνεκεν δόξης, οἷον ὡς προκάλυμμα, περιαιρῶν τό γράμμα τοῦ πνεύματος, Εὑρήσει πάντα, κατά τόν τῆς Σοφίας λόγον, ἐνώπια, μηδενός εὑρισκομένου κωλύμματος πρός τήν ἄμεμπτον ἐπί τά θεῖα τῆς διανοίας κίνησιν. Τήν μέν οὖν ἱστορίαν ἤδη πληρωθεῖσαν σωματικῶς ἐν τοῖς κατά Μωσέα καιροῖς, παρήσομεν· τήν δέ τῆς ἱστορίας ἐν πνεύματι δύναμιν, νοεροῖς κατανοήσομεν ὄμμασιν, ἀεί γινομένην, καί τῷ γίνεσθαι, πλέον ἀκμάζουσαν.

Ἔρημος τοίνυν ἀφ᾽ ἧς πέμπεται Μωσῆς εἰς Αἴγυπτον ἐξαγαγεῖν τούς υἱούς Ἰσραήλ, ἐστίν ἤ ἡ ἀνθρωπεία φύσις, ἤ ὁ κόσμος οὗτος, ἤ ἡ παθῶν ἐστερημένη ἕξις· καθ᾽ ἥν καί ἐν ᾧ τήν διά τῆς θεωρίας τῶν ὄντων παιδευθείς γνῶσιν ὁ νοῦς, ἐπιτροπήν δέχεται παρά Θεοῦ κρυφίαν τε καί μυστικήν, κατά τό ἀφανές τῆς καρδίας, ἐξαγαγεῖν τῆς Αἰγύπτου, λέγω δή τῆς σαρκός καί τῆς αἰσθήσεως, καθάπερ Ἰσραηλίτας, τά θεῖα τῶν ὄντων νοήματα· περί τόν πηλόν, τά πάθη λέγω τῆς σαρκός, ἀνοήτως πονούμενα. Ταύτην δέ τήν θείαν ὁ νοῦς πιστευόμενος διακονίαν μετά τῆς συνημμένης αὐτῷ συμβίου δίκην κατά τήν γνῶσιν σοφίας, καί τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννηθέντος εὐγενοῦς τρόπου τε καί λογισμοῦ, τῆς κατά τόν βίον σεμνῆς πολιτείας, τήν ὁδόν πάντως ὁδεύει τῶν ἀρετῶν, τήν μηδαμῶς ἐπιδεχομένην τῶν ἐν αὐτῇ βαδιζόντων στάσιν· ἀλλ᾽ ἀεικίνητον καί ὀξύν ἐχόντων κατά σκοπόν τῆς ψυχῆς, πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τόν δρόμον. Ἐπειδή τῆς ἀρετῆς ἡ στάσις, κακίας ἐστίν ἀρχή, τοῦ νοῦ περί τι τῶν ἑκατέρωθεν τῇ ὁδῷ παρακειμένων ὑλικῶν ἐμπαθῶς ἀσχοληθέντος· καί τόν καθαρόν, καί διόλου περιτετμημένον τρόπον τε καί λογισμόν τῆς εὐσεβοῦς ἀγωγῆς, ἀκρόβυστον ποιουμένου καί βέβηλον. Διό τόν ἐλέγχοντα λόγον εὐθύς ὡς ἄγγελον κατά συνείδησιν θάνατον ἀπειλοῦντα θεωρεῖ, καί τῆς ἀπειλῆς αἰτίαν εἶναι τήν κατ᾽ ἀρετήν στάσιν (305) διαμαρτυρόμενον, τήν τῆς ἀκροβυστίας· τοῦ λογισμοῦ περιποιητικήν· ὅν ἡ σύνοικος τῷ νῷ δυσωπεῖ σοφία, ψήφῳ τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, ὡς ἡ Σεπφόρα τήν ἐγγενομένην ὑλικήν τῷ λογισμῷ παιδί φαντασίαν περιτέμνουσα, καί πᾶσαν αἰσθητῆς ζωῆς ἔννοιαν ἀποξηραίνουσα. Φησί γάρ· " Ἔστη τό αἷμα τῆς περιτομῆς τοῦ παιδίου·" τουτέστιν, ἔληξεν ἡ ἐμπαθής ζωή καί φαντασία καί κίνησις, καθαρθέντος διά τῆς σοφίας κατά τήν πίστιν τοῦ μολυνθέντος λογισμοῦ μεθ᾽ ἥν κάθαρσιν, παύεται καθάπερ τις ἄγγελος ὁ διά τῆς συνειδήσεως

πλήττων τόν ἁμαρτάνοντα νοῦν, καί ἐνδιαβάλλων αὐτοῦ πᾶν νόημα παρά τό προσῆκον κινούμενον λόγος. Πολλῶν γάρ ἐπ᾽ ἀληθείᾳ πεπλήρωται τῶν ἀρετῶν ἡ ὁδός ἁγίων ἀγγέλων, τῶν ἑκάστης ἀρετῆς κατ᾽ εἶδος ἐνεργητικῶν, φημί, λόγων τε καί τρόπων, καί τῶν ἀοράτων πρός τά καλά συνεργούντων ἡμῖν ἀγγέλων· καί τούς τοιούτους ἡμῖν ἀνακινούντων λογισμούς [λόγους ambo Seguierani] .

Καλῶς οὖν ἔχει καί μεγαλοφυῶς τῆς ἁγίας Γραφῆς ὁ λόγος, παριστῶν ἀεί τά νοούμενα πρό τῶν ἱστορουμένων, ἐν τοῖς ὑγιῆ κεκτημένοις τῆς ψυχῆς τά ὄμματα καί μηδεμίαν ἔχων διαβολήν ἤ τοῦ Θεοῦ ἤ τῶν ἁγίων αὐτοῦ ἀγγέλων. Οὐ γάρ εἶχε Μωϋσῆς ἀποστελλόμενος παρά τοῦ Θεοῦ, κατά τόν νοούμενον τῆς Γραφῆς, ἀκρόβυστον υἱόν, ἤτοι λογισμόν. Ἐπεί ἄρα προστάξας αὐτῷ πρότερον περιτεμεῖν, ἀπέστελλεν· οὔτε μήν ὁ θεῖος ἄγγελον ἀπηνής ἦν, μηνύων τῷ Μωϋσῇ τόν ἐκ τῆς ἐσφαλμένης αὐτῷ κατά τήν τῶν ἀρετῶν ὁδόν στάσεως συμβάντα θάνατον, ὅν ἡ περί τόν δρόμον τυχόν ἀτονία τῶν ἀρετῶν ὑπέστησεν ἐπισκήπτοντες γάρ καί ὑμεῖς ἀκριβέστερον τῇ ἱστορίᾳ, σαφῶς εὑρήσετε ὡς οὐ κατά τήν ἀρχήν, οὔτε κατά τό μέσον, οὔτε κατά τό τῆς ὁδοῦ τέλος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ καταλύματι ὑπαντήσας ὁ ἄγγελος, τόν ὑπέρ τοῦ συμβάντος λεληθότως κατά διάνοιαν πάθους ἠπείλησε θάνατον· ὡς, εἴγε μή ἔστη τοῦ δρόμου καί κατέλυσε τῆς ὁδοιπορίας, οὐκ ἄν διεβλήθη, δεξάμενος διά τοῦ ἀγγέλου τήν ἀγανάκτησιν ἐπί τῇ τοῦ παιδός ἀκροβυστίᾳ. Παρακαλέσωμεν δέ τόν Θεόν, εἴπερ ἐσμέν ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν, κατά πᾶσαν ἡμῶν παράβασιν τοῦ ἐξ αὐτῆς θανάτου μή παύσασθαι καθάπερ ἄγγελόν τινα τόν μηνυτήν κατά συνείδησιν ἀποστέλλοντα λόγον [Fr.Μή παύσασθαι ἀποστέλλοντα μηνυτήν τοῦ ἐκ τῆς παραβάσεως θανάτου ἄγγελον λόγον], ὅπως λαβόντες αἴσθησιν, μάθωμεν διά τῆς ἐμφύτου φρονήσεως περιτέμνειν καθάπερ ἀκροβυσίαν τήν κατά τόν δρόμον τοῦ βίου λεληθότως συμβαίνουσαν ἡμῖν τῶν παθῶν ἀκαθαρσίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄.

Εἰ οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, κατά τόν Ἀπόστολον, πῶς πάλιν λέγει· " Ὅσοι ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε;"

Ἀπόκρισις.

Οὐχ ἁπλῶς οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται, ἀλλ᾽ οἱ τοῦ πνευματικοῦ νόμου, καί νοουμένου πνευματικῶς, καί κατά τόν ἔσω ἄνθρωπον ἐν πνεύματι ποιοῦντες τόν κατά πνεῦμα νόμον, δικαιωθήσονται μή ἐκπίπτοντες τῆς χάριτος, διά τήν εἰς τό βάθος (308)τῆς ψυχῆς κατά τήν κάθαρσιν τοῦ λόγου διάβασιν· οἱ δέ κατά τό φαινόμενον τοῦ νόμου σωματικῶς λατρεύοντες, τῆς θείας πάντως ἐκπίπτουσι χάριτος, ἀγνοοῦντες τήν τόν νοῦν πάσης καθαίρουσαν κηλῖδος ἐν χάριτι τοῦ πνευματικοῦ νόμου τελείωσιν, καί τό τέλος, Χριστόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄.

Τί ἐστιν· " Ὅσοι ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καί ἀπολοῦνται· καί ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διά νόμου κριθήσονται;" Καί πῶς ὁ αὐτός λέγει πάλιν· " Ὅτε κρινεῖ ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων κατά τό Εὐαγγέλιόν μου, διά Ἰησοῦ Χριστοῦ; " Εἰ διά νόμου κριθήσονται, πῶς διά Ἰησοῦ Χριστοῦ;

Ἀπόκρισις.

Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος Ἰησοῦς Χριστός, ὡς μέν πάντων δημιουργός, καί νόμου τοῦ κατά φύσιν ἐστί ποιητής. Ὡς δέ προνοητής καί νομοθέτης, καί τοῦ ἐν τῷ γράμματι σαφῶς, καί τοῦ ἐν πνεύματι, τουτέστιν ἐν χάριτι, νόμου ἐστί δοτήρ· Τέλος γάρ νόμου Χριστός, δηλονότι τοῦ γραπτοῦ νοουμένου πνευματικῶς. Εἰ τοίνυν εἰς Χριστόν ὡς δημιουργόν, προνοητήν τε καί νομοθέτην, καί ἱλασμόν, ὅ τε κατά φύσιν, καί ὁ γραπτός, καί ὁ τῆς χάριτος συνάγεται νόμος, ἀληθεύει φάσκων ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι ὁ Θεός τά κρυπτά τῶν ἀνθρώπων μέλλει κρίνειν κατά τό Εὐαγγέλιον αὐτοῦ, τουτέστι, καθ᾽ ὅ εὐαγγελίζεται· διά Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς κατ᾽ οὐσίαν οἰκείου Λόγου, χωρῶν διά πάντων· καί τούς μέν ἐλέγχων, τούς δέ προσφόρως ἀποδεχόμενος· καί τοῖς κατά φύσιν καί νόμον καί χάριν, διά τοῦ συνόντος αὐτῷ κατ᾽ οὐσίαν μονογενοῦς ἀφράστου Λόγου, τά κατ᾽ ἀξίαν ἀπονέμων· πάσης γάρ φύσεως καί παντός νόμου, καί θεσμοῦ, καί τάξεως, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐστί ποιητής, καί τῶν ἐν φύσει καί νόμῳ καί θεσμῷ καί τάξει κριτής· τοῦ γάρ διαγορεύοντος λόγου χωρίς, νόμος οὐκ ἔστιν. Εἴτε οὖν ἐν νόμῳ τις κρίνεται, ὡς ἐν Χριστῷ κριθήσεται· εἴτε χωρίς νόμου, πάλιν ἐν αὐτῷ πάντως κριθήσεται· πάντων γάρ τῶν ὄντων, καί νοουμένων καί λεγομένων, ἐστί καί ἀρχή, καί μεσότης, καί τέλος, ὡς δημιουργός ὁ Λόγος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄.

Τίς ἡ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραλόγως, ὅσον πρός τό φαινόμενον, ξηρανθεῖσα συκῆ; Τίς ἡ ἀκρασία τῆς πείνης, παρά καιρόν ἐπιζητούσης καρπόν; Καί τίς ἡ τοῦ ἀναισθήτου κατάρα;

Ἀπόκρισις.

Ὁ πάντα σωτηρίας ἕνεκεν τῶν ἀνθρώπων μετά σοφίας οἰκονομῶν Θεός Λόγος, πρότερον διά νόμου σωματικωτέραν ἔχοντος λατρείαν παιδαγωγήσας τήν φύσιν· οὐ γάρ ἠδύνατο γυμνήν τυπικῶν προκαλυμμάτων δέξασθαι τήν ἀλήθειαν, διά τήν ἐγγενομένην αὐτῇ πρός τήν ἀρχετυπίαν τῶν θείων πράγματων ἄγνοιάν τε καί ἀλλοτρίωσιν ὕστερον ἐμφανῶς δι᾽ ἑαυτοῦ γενόμενος ἄνθρωπος, κατά πρόσληψιν σαρκός (309) νοεράν τε καί λογικήν ἐχούσης ψυχήν παραγενόμενος, πρός τήν ἄϋλον γνωστικήν ἐν πνεύματι λατρείαν, ὡς Λόγος τήν φύσιν μεταγαγών, οὐκ ἠβούλετο τῆς ἀληθείας τῷ βίῳ διαφανείσης, τήν σκιάν ἔχειν τήν δυναστείαν, ἧς τύπος ὑπῆρχεν ἡ συκῆ. Διά τοῦτο φησιν· Ἐπανιών ἐκ Βηθανίας εἰς Ἱεροσόλυμα, τουτέστι, μετά τήν τυπικήν καί σκιώδη κατά τόν νόμον λανθάνουσαν αὐτοῦ παρουσίαν, αὖθις τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διά σαρκός ἐπιδημῶν. Οὕτω γάρ ληπτέον τό· Ἐπανιών, εἶδε συκῆν ἐν τῇ ὁδῷ φύλλα μόνα ἔχουσαν, τήν ἐν σκιαῖς ὑπάρχουσαν καί τύποις, σωματικήν δηλαδή τοῦ νόμου λατρείαν, κατά τήν ἄστατον καί τήν παροδικήν, ὡς ἐν ὁδῷ κειμένην, παράδοσιν, καί μόνων οὖσαν τῶν παρερχομενων τύπων τε καί θεσμῶν· ἥν θεασάμενος ὁ Λόγος, κομψῶς τε καί ἀμφιλαφῶς, καθάπερ συκῆν τοῖς ἐκτός ὥσπερ φύλλοις,

περιειλήμασι τῶν σωματικῶν τοῦ νόμου προτερημάτων κεκοσμημένην· καί μή εὑρηκώς καρπόν, δηλονότι δικαιοσύνης, ὡς Λόγον μή τρέφουσαν, κατηράσατο· μᾶλλον δέ προσέταξε, μηκέτι τοῖς κατά νόμον τύποις καταδυναστευομένην καλύπτεσθαι τήν ἀλήθειαν. Ὅ δή προβάν, ἐδείχθη διά τῶν ἔργων, καταξηρανθείσης παντελῶς τῆς ἐν μόνοις σχήμασιν ἐχούσης τό εἶναι νομικῆς ὡραιότητος, καί τοῦ ἐπ᾽ αὐτῇ τύφου τῶν Ἰουδαίων ἀποσβεσθέντος. Οὐ γάρ ἦν εὔλογον, οὔτε μήν εὔκαιρον, τῆς ἀληθείας τῶν τῆς δικαιοσύνης καρπῶν ἐμφανῶς δειχθείσης, ἀπατωμένην παραπείθεσθαι φύλλοις τήν ὄρεξιν, τῶν τήν παρούσαν ζωήν ὡς ὁδόν παρατρεχόντων, ἀφέντων τοῦ Λόγου τήν ἐδώδιμον εὐκαρπίαν. Διό φησιν· Οὐκ ἦν ὁ καιρός σύκων· ὁ χρόνος δηλαδή καθ᾽ ὅν ἐκράτει τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὁ νόμος, οὐκ ἦν δικαιοσύνης καρπῶν, ἀλλ᾽ εἰκονιστικός τῶν ἐν δικαιοσύνῃ καρπῶν· καί οἷον τῆς μελλούσης πάντων σωστικῆς θείας καί ἀπορήτου χάριτος μηνυτικός· εἰς ἥν μή φθάσας ὁ παλαιός διά τῆς ἀπιστίας ἀπώλετο λαός. Ἰσραήλ γάρ, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, διώκων νόμον δικαιοσύνης, τόν ἐν σκιᾷ δηλονότι καί τύποις, εἰς νόμον διακαιοσύνης οὐκ ἔφθασε, τόν ἐν πνεύματι κατά Χριστόν δηλαδή τελειούμενον.

Ἤ πάλιν, ἐπειδή τῶν ἱερέων καί γραμματέων, καί νομικῶν καί Φαρισαίων ἡ πληθύς τήν κενήν νοσήσασα δόξαν, διά τῆς τῶν εὐσεβῶς δῆθεν πεπλασμένων ἠθῶν ἐπιδείξεως, τῷ δοκεῖν μετιέναι δικαιοσύνην, τόν ἐκ τῆς οἰήσεως διέτρεφε τῦφον· συκῆν ἄκαρπον, μόνοις κομῶσαν τοῖς φύλλοις εἶναί φησι τῶν εἰρημένων τήν οἴησιν ὁ λόγος· ἥν ὁ τῆς σωτηρίας ὀρεγόμενος πάντων ἀνθρώπων, καί πεινῶν αὐτῶν τήν ἐκθέωσιν, ὡς ἄκαρπον καταρώμενος ἀποξηραίνει· ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τό εἶναι μᾶλλον προκρίναντες, τόν μέν καθ᾽ ὑπόκρισιν τῆς ἠθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τόν ἐνάρετον δέ καθώς ὁ θεῖος βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως μετελθόντες, εὐσεβῶς τήν ζωήν διενέγκωσι· Θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τήν διάθεσιν, ἤ τοῖς ἀνθρώποις τόν ἐκτός ἐπιδεικνύμενοι περί τά ἤθη σχηματισμόν.

(312) Εἰ δέ καί τῶν Χριστιανῶν ἐσμέν τοιοῦτοί τινες, τήν εὐλάβειαν διά τῶν τρόπων σχηματιζόμενοι δίχα τῆς ἐπ᾽ ἔργοις δικαιοσύνης, ἐκδεξώμεθα τόν λόγον ὡς φιλάνθρωπον, ἡμῶν πεινῶντα τήν σωτηρίαν, ἀποξηραίνοντα τῆς ψυχῆς τό τῆς κακίας σπέρμα τήν οἴησιν, μηκέτι φθορᾶς καρπόν φέρουσαν τήν ἀνθρωπαρέσκειαν [Fr.ἀνθρωπαρεσκίαν]. Ἔχετε κατά τήν ἐμήν πενιχράν δύναμιν, τοῦ λόγου τήν δύναμιν· κατά τήν ἐκδοθεῖσαν ἀφήγησιν καλῶς πεινῶντα τόν Κύριον, χρησίμως τε τήν συκῆν καταρώμενον, καί εὐκαίρως ξηραίνοντα δείξασαν, ὡς ἐμποδιστικήν τῆς ἀληθείας, εἴτε κατά τήν παλαιάν κατά τόν νόμον τῶν σωματικῶν τύπων παράδοσιν, εἴτε τῶν Φαρισαίων καί ἡμῶν ἐπί τοῖς ἤθεσιν οἴησιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄.

Τί ἐστιν, "Ἀπεκδυσάμενος τάς ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας," καί τά ἑξῆς; Πῶς δέ καί ἦν αὐτάς ὅλως ἐνδυσάμενος, ἁμαρτίας χωρίς γεγενημένος;

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατά πάντα τρόπον ὅμοιος ἡμῖν, δίχα μόνης ἁμαρτίας, ἀτρέπτως ὑποδύς τήν ἡμετέραν φύσιν θεαρχικός Λόγος, τέλειος γενόμενος ἄνθρωπος, τόν πρῶτον Ἀδάμ εἶχε, τοῖς κατά γένεσίν τε καί γέννησιν τρόποις φαινόμενον· οἷον ὁ ἄνθρωπος, ἐκ Θεοῦ τό εἶναι λαβών, καί γενόμενος κατ᾽ αὐτήν τοῦ εἶναι τήν γέννησιν, φθορᾶς ἦν καί ἁμαρτίας

ἐλεύθερος. Οὐ γάρ συνεκτίσθη αὐτῷ φθορά καί ἁμαρτία. Ὅτε δέ τήν ἐντολήν παραβάς ἥμαρτε, γέννησιν καταδικάζεται, διά πάθους καί ἁμαρτίας συνιστάμενην, ἐν τῷ δι᾿ αὐτήν παθητῷ, τῆς ἁμαρτίας ἐχούσης ὡς ἐν νόμῳ λοιπόν κατά τήν φύσιν τήν γένεσιν· καθ᾿ ὅν οὐδείς ἐστιν ἀναμάρτητος, ὑποκείμενος (313) φύσει τῷ νόμῳ τῆς μετά τήν γένεσιν διά τήν ἁμαρτίαν ἐπεισαχθείσης γεννήσεως.

Ἐπειδή τοίνυν διά τήν παράβασιν ἡ ἁμαρτία, διά δέ τήν ἁμαρτίαν τό παθητόν κατά τήν γέννησιν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἐπεισῆλθε, καί συνήκμαζεν ἀεί τῷ παθητῷ τῆς γεννήσεως διά τῆς ἁμαρτίας ἡ πρώτη παράβασις, οὐκ ἦν ἐλπίς ἐλευθερίας, δεσμῷ πονηρῷ δεθείσης ἀλύτως κατά γνώμην τῆς φύσεως. Ὅσον γάρ πρός τήν οἰκείαν ἔσπευδε διά τῆς γεννήσεως σύστασιν ἡ φύσις, τοσούτῳ πλέον ἑαυτήν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας ἐπέσφιγγεν, ἐνεργουμένην ἔχουσα κατά τό παθητόν τήν παράβασιν. Ἐν αὐτῷ γάρ τῷ παθητῷ διά τήν φυσικήν περίστασιν ἔχουσα τῆς ἁμαρτίας τήν αὔξησιν, πασῶν εἶχε τῶν οὐρανίων Δυνάμεων, Ἀρχῶν τε καί Ἐξουσιῶν, κατά τήν ἐν τῷ παθητῷ γενικήν ἁμαρτίαν, διά τῶν παρά φύσιν παθῶν, ἐγκεκρυμμένας τοῖς κατά φύσιν πάθεσι τάς ἐνεργείας. Δι᾿ ὧν πᾶσα πονηρά δύναμις ἐνήργει, κατά τό παθητόν τῆς φύσεως, είς τήν [Fr.καί τήν] φθοράν τῶν παρά φύσιν παθῶν, τήν γνώμην διά τῶν κατά φύσιν ἐλαύνουσα.

Γενόμενος γάρ οὖν ὑπέρ φιλανθρωπίας ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενής Υἱός καί Λόγος, τέλειος ἄνθρωπος, διά τό ταύτης τῆς πονηρᾶς ἐξελέσθαι τήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν ἀμηχανίας, ἐκ μέν τῆς κατά τήν γένεσιν τοῦ Ἀδάμ πρώτης συστάσεως, λαβών εἶχε δίχα τῆς ἀφθαρσίας τό ἀναμάρτητον· ἐκ δέ τῆς ὕστερον διά τήν ἁμαρτίαν ἐπεισαχθείσης τῇ φύσει γεννήσεως, μόνον εἴληφε δίχα τῆς ἁμαρτίας τό παθητόν. Ἐπεί τοίνυν ἐν τῷ παθητῷ τῷ κατά τόν Ἀδάμ, ὡς ἔφην, διά τήν ἁμαρτίαν, αἱ πονηραί Δυνάμεις ἔσχον τάς ἐνεργείας ἀφανῶς ἐγκεκρυμμένας τῷ περιστατικῷ νόμῳ τῆς φύσεως· εἰκότως ἐν τῷ Σωτῆρι Θεῷ τοῦ Ἀδάμ θεωροῦσαι κατά φύσιν διά τήν σάρκα τό παθητόν, καί δοκοῦσαι πρός ἀνάγκης περιστατικῶς ὡς ψιλόν ἄνθρωπον, καί τόν Κύριον κεκτῆσθαι τόν νόμον τῆς φύσεως, ἀλλ᾿ οὐχί κατά θέλησιν γνώμῃ κινούμενον, προσέβαλον, ἐλπίζουσαι κἀκεῖνον διά τοῦ κατά φύσιν πάθους τό παρά φύσιν πείθειν φαντάζεσθαι πάθος, καί τι δρᾷν αὐταῖς ἐοικός. Ὅς διά τῆς πρώτης πείρας τῶν καθ᾿ ἡδονήν πειρασμῶν, τοῖς οἰκείοις συγχωρήσας ἐμπαίζεσθαι αὐτάς δόλοις, ἐξεδύσατο ταύτας ἐξωσθείσας τῆς φύσεως, ἀπρόσιτος μείνας αὐταῖς καί ἀνέπαφος· ἡμῖν προδήλως, ἀλλ᾿ οὐχ ἑαυτῷ τήν νίκην ποιούμενος· οἷς καί γέγονεν ἄνθρωπος, προσάγων ὡς ἀγαθός ὅλον τό κατορθούμενον. Οὐ γάρ αὐτός ἐδεῖτο πείρας, Θεός ὤν καί Δεσπότης, καί παντός πάθους κατά φύσιν ἐλεύθερος· ἀλλ᾿ ἵνα τοῖς ἡμετέροις πειρασμοῖς τήν πονηράν προσκαλούμενος δύναμιν, ἕληται τῇ προσβολῇ νεκρώσεως, τήν ἑλεῖν αὐτόν ὡς ἐν ἀρχῇ τόν Ἀδάμ προσδοκήσασαν.

Οὕτω μέν οὖν κατά τήν πρώτην πεῖραν προσβαλούσας τάς Ἀρχάς καί τάς ἐξουσίας ἐξεδύσατο, πόῤῥω ποιήσας τῆς φύσεως, καί τό καθ᾿ ἡδονήν παθητόν ἰασάμενος, καί τό χειρόγραφον ἐν ἑαυτῷ τοῦ Ἀδάμ τῆς τῶν καθ᾿ ἡδονήν παθῶν γνωμικῆς (316) συγκαταθέσεως ἀπαλείψας. Δι᾿ οὗ τήν γνώμην ὁ ἄνθρωπος ῥέουσαν ἔχων πρός ἡδονήν, τήν πονηράν καθ᾿ ἑαυτοῦ, καί σιγῶν διά τῶν ἔργων ἀνεκήρυττε δεσποτείαν, τῷ τοῦ θανάτου φόβῳ τῆς καθ᾿ ἡδονήν ἐνοχῆς οὐκ ἐλευθερούμενος.

Ἐπειδή τοίνυν διά τῆς καθ᾿ ἡδονήν πρώτης πείρας ἡττήσας, τάς πονηράς ἐματαίωσε Δυνάμεις, Ἀρχάς τε καί Ἐξουσίας ὁ Κύριος, καί δευτέραν αὐταῖς συγχωρεῖ ποιεῖσθαι προσβολήν, καί τήν λειπομένην δι᾿ ὀδύνης καί πόνων πεῖραν τῶν πειρασμῶν προσαγαγεῖν· ἵνα τελείως

κενώσας ἐν ἑαυτῷ τόν φθαρτικόν ἰόν τῆς αὐτῶν πονηρίας, ὡς πῦρ δαπανήσῃ, παντελῶς ἐξαφανίσας τῆς φύσεως, ἀπεκδυσάμενος κατά τόν τοῦ θανάτου καιρόν ἐν τῷ σταυρῷ τάς Ἀρχάς καί τάς Ἐξουσίας, μείνας τοῖς πόνοις ἀνάλωτος· μᾶλλον δέ φοβερός φανείς κατά τοῦ θανάτου, τό κατ᾽ ὀδύνην παθητόν ἐξηλώσας τῆς φύσεως· ἧς ἀποῤῥέπουσαν διά τῆς δειλίας τήν γνώμην ἔχων ὁ ἄνθρωπος, διά παντός φόβῳ θανάτου καί παρά γνώμην τυραννούμενος, διά τό ζῆν, τῆς καθ᾽ ἡδονήν ἀντείχετο δουλείας.

Ἐξεδύσατο μέν οὖν ὁ Κύριος τάς Ἀρχάς καί τάς Ἐξουσίας κατά τήν πρώτην ἐν τῇ ἐρήμῳ πεῖραν τῶν πειρασμῶν, τό καθ᾽ ἡδονήν παθητόν τῆς ὅλης φύσεως ἰασάμενος. Ἀπεξεδύσατο δέ ταύτας πάλιν κατά τόν καιρόν τοῦ θανάτου, τῆς φύσεως ὁμοίως ἐξηλώσας τό κατ᾽ ὀδύνην παθητόν, τό ἡμῖν κατορθούμενον, ἑαυτοῦ διά τήν φιλανθρωπίαν ὡς ὑπευθύνου ποιούμενος· μᾶλλον δέ τῶν κατορθουμένων τό κλέος, ἡμῖν ὡς ἀγαθός λογιζόμενος. Ἐπειδή γάρ ὁμοίως ἡμῖν λαβών χωρίς ἁμαρτίας τό τῆς φύσεως παθητόν, δι᾽ οὗ πέφυκεν ἐνεργεῖν τά ἑαυτῆς πᾶσα πονηρά καί ὀλέθριος δύναμις, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θανάτου, καί ἐπ᾽ αὐτόν ἐλθούσας ἐρεύνης χάριν ἀπεξεδύσατο, θριαμβεύσας τε καί παραδειγματίσας αὐτάς ἐν τῷ σταυρῷ κατά τήν ἔξοδον τῆς ψυχῆς, μηδέν τό σύνολον εὑρούσας ἐν τῷ κατ᾽ αὐτόν παθητῷ τῆς φύσεως ἴδιον· ὅτε μάλιστα προσεδόκων διά τό φύσει κατά σάρκα παθητόν, εὑρεῖν τι πάντως ἀνθρώπινον· εἰκότως τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, καί πᾶσαν ὡς διά τινος ἀπαρχῆς τῆς ἐξ ἡμῶν ἁγίας αὐτοῦ σαρκός, τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐμφυρείσης αὐτῇ κατά τό παθητόν κακίας ἠλευθέρωσεν, ὑποτάξας αὐτῷ τῷ τῆς φύσεως παθητῷ τήν ἐν αὐτῷ ποτε, φημί δέ τῷ παθητῷ, βασιλεύσασαν τῆς φύσεως πονηράν δυναστείαν.

Ἦν μέν καί ἄλλως τόν περί τούτου λόγον μυστικώτερόν τε καί ὑψηλότερον θεωρῆσαι δυνατόν· ἀλλ᾽ ἐπειδή, καθώς ἴστε, τά τῶν θείων δογμάτων ἀποῤῥητότερα διά γραφῆς οὐ δεῖ κατατίθεσθαι, ἀρκεσθῶμεν τοῖς εἰρημένοις δυσωποῦσι φιλοπραγμονοῦσαν περί τούτου τήν ἔννοιαν. Θεοῦ δέ χαριζομένου, καί τό κατ᾽ ὀφθαλμούς ὑμῶν ἀξιωθῆναι, τήν ἀποστολικήν διάνοιαν ἅμα φιλομαθῶς ἐξετάζομεν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Γένεσιν λέγει τήν ἐκ Θεοῦ πρώτην τοῦ ἀνθρώπου διάπλασιν· γέννησιν δέ, τήν ἐκ καταδίκης (317) ὕστερον διά τήν παράβασιν ἐξ ἀλλήλων διαδοχήν.

β΄. Τήν ἡμῶν καθ᾽ ἡδονήν, οἰκειοῦσαι πεῖραν εἰς πρόκλησιν τοῦ πειράζοντος, φύσει καθ᾽ ἡδονήν καί ὡς ἄνθρωπος, ἀπαθής ὑπάρχων· παθητός γάρ ἦν σαρκί κατά φύσιν, ὡς ἄνθρωπος, διά τό θνητόν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐμπαθής κατά γνώμην ὡς ἀναμάρτητος.

γ΄. Φύσεως ἴδιον κέκληκε, τό κατά γνώμην μετά παράβασιν πρός ἁμαρτίαν ἐξ ἀσθενείας ὀλισθηρόν· ὅπερ οὔτε κατά σάρκα φυσικῶς εἶχεν ὁ Κύριος, καί σαρκί κατ᾽ οὐσίαν ἀναμάρτητος ὤν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄.

Εἰ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις δείξει τόν πλοῦτο αὐτοῦ ὁ Θεός, πῶς εἰς ἡμᾶς τά τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καί ἀοράτου κατά μόνην τοῦ θελήματος τήν ῥοπήν ὑποστήσας τήν γένεσιν, πρό πάντων τῶν αἰώνων, καί αὐτῆς τῆς τῶν γεγονότων γενέσεως, τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀφράστως ὑπεράγαθον εἶχε βουλήν· ἡ δέ ἦν αὐτόν μέν ἀτρέπτως ἐγκραθῆναι τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων

διά τῆς καθ᾿ ὑπόστασιν ἀληθοῦς ἑνώσεως· ἑαυτῷ δέ τήν φύσιν ἀναλλοιώτως ἑνῶσαι τήν ἀνθρωπίνην· ἵνα αὐτός μέν ἄνθρωπος γένηται, καθώς οἶδεν αὐτός, Θεόν δέ ποιήσειε τῇ πρός ἑαυτόν ἑνώσει τόν ἄνθρωπον, μερίσας δηλονότι σοφῶς τούς αἰῶνας καί διορίσας· τούς μέν, ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόν γενέσθαι ἄνθρωπον· τούς δέ, ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τοῦ τόν ἄνθρωπον ποιῆσαι Θεόν. Τῶν οὖν ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτόν γενέσθαι ἄνθρωπον προωρισμένων αἰώνων, εἰς ἡμᾶς τά τέλη κατήντησε, τῆς θείας προθέσεως κατά τήν σάρκωσιν δι᾿ αὐτῶν τῶν πραγμάτων λαβούσης τήν ἔκβασιν. Ὅπερ ὁ θεῖος διασκοπήσας Ἀπόστολος, τῆς κατά πρόθεσιν τῶν αἰώνων πρός τό γενέσθαι τόν Θεόν ἄνθρωπον βουλῆς ἐνιδών τό τέλος, δι᾿ αὐτῆς τοῦ Θεοῦ καί Λόγου σαρκώσεως, φησίν, εἰς ἡμᾶς κατηντηκέναι τά τέλη τῶν αἰώνων· οὐχ ἁπλῶς παρ᾿ ἡμῶν νοουμένων τῶν αἰώνων, ἀλλά τῶν, ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ δηλονότι τοῦ τῆς ἐνσωματώσεως μυστηρίου, τό οἰκεῖον κατά πρόθεσιν τοῦ Θεοῦ πέρας εἰληφότων.

Ἐπεί οὖν οἱ κατά πρόθεσιν ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τοῦ γενέσθαι τόν Θεόν ἄνθρωπον προορισθέντες αἰῶνες εἰς ἡμᾶς τό τέλος εἰλήφασιν, ἐνεργήσαντος κατ᾿ ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ τήν ἑαυτοῦ τελείαν ἐνανθρώπησιν καί πληρώσαντος· τούς ἄλλους ἐκδέχεσθαι χρή λοιπόν αἰῶνας ἐλευσομένους, ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τῆς τῶν ἀνθρώπων μυστικῆς καί ἀποῤῥήτου θεώσεως· καθ᾿ οὕς τόν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χρηστότητος αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς δείξει ὁ Θεός, ἐνεργήσας τελείως ἐν τοῖς ἀξίοις τήν θέωσιν. Εἰ γάρ αὐτός τῆς ἐπί τῷ (320) ἀνθρωπισθῆναι μυστικῆς ἐνεργείας εἴληφε πέρας, κατά πάντα τρόπον χωρίς μόνης ἁμαρτίας ἡμῖν ὁμοιωθείς, καί εἰς τά κατώτερα μέρη τῆς γῆς καταβάς, ἔνθα τόν ἄνθρωπον ἀπεώσατο τῆς ἁμαρτίας ἡ τυραννίς· πάντως καί τῆς ἐπί τῷ θεωθῆναι τόν ἄνθρωπον μυστικῆς ἐνεργείας λήψεται πέρας, κατά πάντα τρόπον, χωρίς μόνης δηλονότι τῆς πρός αὐτόν κατ᾿ οὐσίαν ταυτότητος, ὁμοιώσας ἑαυτῷ τόν ἄνθρωπον, καί ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ἀναβιβάσας· ἔνθα τό τῆς χάριτος φύσει μέγεθος ὑπάρχον προκαλεῖται διά τήν ἀπειρίαν τῆς ἀγαθότητος τόν κάτω κείμενον ἄνθρωπον. Ὅπερ μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος φησίν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τήν ἐν ἡμῖν [Fr. εἰς ἡμᾶς] ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

Διέλωμεν οὖν καί ἡμεῖς τῇ ἐπινοίᾳ τούς αἰῶνας, καί ἀφορίσωμεν, τούς μέν, τῷ μυστηρίῳ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, τούς δέ, τῇ χάριτι τῆς ἀνθρωπίνης θεώσεως· καί εὑρήσομεν τούς μέν περί τό οἰκεῖον ὄντας τέλος, τούς δέ, οὔπω πραγενομένους. Καί συντόμως εἰπεῖν, τῶν αἰώνων οἱ μέν τῆς τοῦ Θεοῦ πρός ἀνθρώπους εἰσί καταβάσεως, οἱ δέ τῆς τῶν ἀνθρώπων πρός Θεόν ὑπάρχουσιν ἀναβάσεως. Οὕτω νοοῦντες, οὐκ ἐνσκάζομεν τῇ ἀσαφείᾳ τῶν θείων λόγων, τήν εἰς ταυτόν περίπτωσιν νομίζοντες παθεῖν τόν θεῖον Ἀπόστολον.

Ἤ μᾶλλον, ἐπειδή καί ἀρχή, καί μεστότης, καί τέλος πάντων ἐστί τῶν αἰώνων, τῶν τε παρελθόντων, καί ὄντων καί ἐσομένων, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰκότως εἰς ἡμᾶς κατήντησε δυνάμει τῆς πίστεως, τό κατ᾿ εἶδος ἐνεργείᾳ κατά τήν χάριν ἐσόμενον ἐπί θεώσει τῶν ἀξίων τέλος τῶν αἰώνων.

Ἤ πάλιν, ἐπειδή ἕτερος ὁ τοῦ ποιεῖν, καί ἕτερος ὁ τοῦ πάσχειν λόγος· μυστικῶς ἄρα καί σοφῶς διεῖλε παρελθοῦσιν αἰῶσι καί μέλλουσι, τόν τοῦ ποιεῖν καί τόν τοῦ πάσχειν λόγον ὁ θεῖος Ἀπόστολος· οἷον οἱ τῆς σαρκός αἰῶνες, ἐν οἷς νῦν ζῶμεν. Οἶδε γάρ ἡ Γραφή καί χρονικούς αἰῶνας, καί τό, Καί ἐκοπίασεν εἰς τόν αἰῶνα, καί ζήσεται εἰς τέλος, τῆς τοῦ ποιεῖν εἰσίν ἰδιότητος· οἱ δέ μέλλοντες εἶναι τοῦ πνεύματος μετά

τήν παροῦσαν ζωήν, τῆς τοῦ πάσχειν εἰσίν μεταποιήσεως. Ἐνταῦθα τοίνυν ὄντες ὡς ποιοῦντες, εἰς αἰώνων τέλος καταντῶμεν, πέρας λαμβανούσης ἡμῶν κατά τό ποιεῖν τῆς δυνάμεώς τε καί τῆς ἐνεργείας· ἐν δέ τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις πάσχοντες τήν πρός τό θεοῦσθαι χάριτι μεταποίησιν, οὐ ποιοῦμεν, ἀλλά πάσχομεν· καί διά τοῦτο οὐ λήγομεν θεουργούμενοι. Ὑπέρ φύσιν γάρ τότε τό πάθος ἐστί, καί μηδένα λόγον ἔχον ὁριστικόν τῆς ἐπ᾿ ἄπειρον τῶν τοῦτο πασχόντων θεουργίας. Ποιοῦμεν γάρ ἡμεῖς, ἐφ᾿ ὅσον τήν τε τῶν ἀρετῶν ποιητικήν φύσει λογικήν ἔχομεν δύναμιν ἐνεργουμένην, καί τήν πάσης γνώσεως δεκτικήν νοεράν ἀσχέτως δύναμιν πᾶσαν τῶν ὄντων καί γινωσκομένων φύσιν διαβαίνουσαν, καί πάντας κατόπιν ἑαυτῆς τούς αἰῶνας ποιουμένην· καί πάσχομεν ἡνίκα τῶν ἐξ οὐκ ὄντων τελείως τούς λόγους περάσαντες, εἰς τήν τῶν (321) ὄντων ἀγνώστως ἔλθωμεν αἰτίαν, καί συγκαταπαύσωμεν τοῖς φύσει πεπερασμένοις τάς οἰκείας δυνάμεις, ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς κατά φύσιν δυνάμεως οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα· ἐπειδή τοῦ ὑπέρ φύσιν ἡ φύσις καταληπτικήν οὐ κέκτηται δύναμιν. Θεώσεως γάρ οὐδέν γενητόν κατά φύσιν ἐστί ποιητικόν, ἐπειδή μηδέ Θεοῦ καταληπτικόν· μόνης γάρ τῆς θείας χάριτος ἴδιον πέφυκεν εἶναι, τό ἀναλόγως τοῖς οὖσι χαρίζεσθαι θέωσιν, καί λαμπρυνούσης τήν φύσιν τῷ ὑπέρ φύσιν φωτί, καί τῶν οἰκείων ὅρων αὐτήν ὑπεράνω κατά τήν ὑπερβολήν τῆς δόξης ποιουμένης.

Οὐκοῦν τά τέλη τῶν αἰώνων εἰς ἡμᾶς εἰκότως κατήντησαν (Fr. κατήντησε), τούς ὅσον οὐδέπω διά τῆς ἐν Χριστῷ χάριτος ληψομένους τῶν ὑπέρ αἰῶνας καί φύσιν ἀγαθῶν τήν δωρεάν· ὧν τύποι καί προχαράγματι καθεστήκασιν, οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν, καί τῶν γνωσθῆναι φύσει δυναμένων οἱ λόγοι· δι᾿ ὧν ὁ Θεός ἀεί θέλων ἐν τοῖς ἀξίοις ἄνθρωπος γίνεται. Μακάριος οὖν ὁ μεταποιήσας διά σοφίας ἐν ἑαυτῷ τόν Θεόν ἄνθρωπον, καί τοῦ τοιούτου μυστηρίου πληρώσας τήν γένεσιν, πάσχων τῷ γενέσθαι τῇ χάριτι Θεός, ὅτι τοῦ ἀεί τοῦτο γένεσθαι πέρας οὐ λήψεται. Ὁ γάρ ταύτην τοῖς ἀξίοις ποιῶν, ἀόριστος ὑπάρχων κατ᾿ οὐσίαν, ἀόριστον ἔχει, καί πάσης ἀοριστίας ἐπέκεινα, τήν τοῦτο ποιοῦσαν δύναμιν, καί μηδέποτε συγκαταλήγουσαν τοῖς ὑπ᾿ αὐτῆς γινομένοις, καθάπερ ἡμεῖς· ἀεί δέ μᾶλλον ἑαυτῇ συγκρατοῦσαν τούς ἐξ αὐτῆς τό εἶναι λαβόντας, ἄνευ αὐτῆς εἶναι μή δυναμένους. Ὅθεν καί πλοῦτον εἶπε χρηστότητος, ὡς μή παυομένης ποτέ τῆς ἐφ᾿ ἡμῖν ἐν χρηστότητι κατα τήν πρός θέωσιν μεταποίησιν, θείας καί παμφαοῦς διαθέσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´ . Ἡ πρός τήν σάρκα τοῦ Λόγου καθ᾿ ὑπόστασιν ἕνωσις, τόν ἀπόῤῥητον τῆς θείας βουλῆς ἐφανέρωσε σκοπόν, ἐν τῷ μή φῦραι τῇ ἑνώσει τῆς σαρκός τήν οὐσίαν· μίαν δέ δεῖξαι, κἀν τῇ σαρκώσει τοῦ Λόγου τήν ὑπόστασιν· ἵνα καί μείνῃ σάρξ κατά τήν οὐσίαν ἡ σάρξ, καί γένηται θεία κατά τήν ὑπόστασιν.

β´ . Τῶν αἰώνων, φησίν, οἱ μέν ἐκφαντικοί γεγόνασιν ἐνανθρωπήσεως, ὧν εἰς ἡμᾶς τά τέλη κατήντησεν· οἱ δέ τῆς ἡμῶν ἀποδεικτικοί τυγχάνουσιν ἐκθεώσεως· ὧν οὔπω τῆς δόξης ὁ πλοῦτος ἐφανερώθη.

γ´ . Βεβαία πίστωσίς ἐστι, φησί, τῆς πρός ἐκθέωσιν ἐλπίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησις· τοσοῦτον Θεόν ποιοῦσα τόν ἄνθρωπον, ὅσον αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος. Ὁ γάρ χωρίς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρίς τῆς εἰς Θεόν μεταβολῆς, τήν φύσιν θεοποιήσει· καί τοσοῦτον ἀναβιβάσει δι᾿ ἑαυτόν, ὅσον διά τόν ἄνθρωπον ἑαυτόν κατεβίβασε.

δ΄. Ἄλλη θεωρία, δι᾽ ἧς ἐν Χριστῷ κατά περιγραφήν εἶναι δείκνυσιν ἀδιαστάτως, τήν ἀρχήν καί τό μέσον καί τό (324) τέλος τῶν αἰώνων. Ὅς εἰς ἡμᾶς κατήντησεν ὡς αἰώνων τέλος διά σαρκώσεως, ἔχων φυσικῶς τό πλήρωμα τῆς πατρικῆς ἀγαθότητος, οὗπερ ἐν ἑαυτῷ κατά χάριν ἡμᾶς μετόχους κατέστησε, πίστεως ἡμῖν θέμενος τήν ἐλπίδα βεβαίωσιν.

ε΄. Ἄλλη θεωρία. Ὁ τοῦ ποιεῖν λόγος ἐστίν ἡ φυσική πρός ἀρετῶν ἐνέργειαν δύναμις· ὁ δέ τοῦ πάσχειν λόγος ἐστίν ἡ χάρις τῶν ὑπέρ φύσιν, ἤ σύμβασις τῶν παρά φύσιν. Ὡς γάρ τοῦ ὑπερόντος φυσικήν οὐκ ἔχομεν δύναμιν, οὕτως οὔτε τοῦ μή ὄντος ἔχομεν φύσει τήν δύναμιν. Πάσχομεν οὖν ὡς ὑπέρ φύσιν οὖσαν κατά χάριν, ἀλλ᾽ οὐ ποιοῦμεν τήν θέωσιν. Οὐ γάρ ἔχομεν πρός γένεσιν κακίας φυσικήν δύναμιν. Ποιοῦμεν οὖν ἐνταῦθα, φησίν, ὄντες, τάς ἀρετάς πρός τό ποιεῖν ταύτας ἔχοντες φύσει τήν δύναμιν· πάσχομεν δέ κατά τό μέλλον τήν θέωσιν, τήν πρός τό παθεῖν ταύτην κατά δωρεάν χάριν δεχόμενοι.

στ΄. Τάς μέν ἀρετάς ποιοῦντες μετά τήνδε, φησί, παυόμεθα τήν ζωήν· τήν δέ κατά χάριν ὑπέρ φύσιν πάθος, ἀόριστον, ὅτι καί δραστικόν· τό δέ παρά φύσιν, ἀνύπαρκτον, ὅτι καί ἀδρανές.

ζ΄. Τοῦ τε θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐπιστατῶν ὁ λόγος, φησί, ποιεῖ τάς ἀρετάς· ὁ δέ νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων τῶν γεγονότων τήν ἄπταιστον τῶν γεγονότων συλλέγεται γνῶσιν. Ὅταν οὖν ὁ λόγος μετά τήν τῶν ἀντικειμένων ἀποβολήν εὕρῃ τό κατά φύσιν ἐραστόν· καί ὁ νοῦς μετά τήν τῶν γινωσκομένων διάβασιν λάβηται τῆς ὑπέρ οὐσίαν καί γνῶσιν τῶν ὄντων αἰτίας, τηνικαῦτα τό τῆς θεώσεως κατά χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τόν μέν λόγον ἀπάγον τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἔνθα διακρινόμενον οὐκ ἔστι· τόν δέ νοῦν καταπαῦον τῆς κατά φύσιν νοήσεως, ἔνθα μή ἐστι τό γινωσκόμενον, καταποιοῦν τῇ κατά τήν στάσιν ταυτότητι Θεόν, τόν ἀξιούμενον τῆς θείας μεθέξεως.

η΄. Τῶν θείων φησίν ἀγαθῶν τύπους εἶναι τούς τε κατ᾽ ἀρετήν τρόπους, καί τούς τῶν ὄντων λόγους· τούς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν ὡς σῶμα· ὡς δέ ψυχήν, τούς ἐν πνεύματι λόγους τῆς γνώσεως, οἷς τούς ἀξίους θεοποιεῖ, χαρακτῆρα διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καί ἀπλανοῦς γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὕπαρξιν.

θ΄. Πλοῦτον ἑρμήνευσεν εἶναι χρηστότητος, τήν εἰς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ διάθεσιν τῆς ἀγαθότητος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄.

Εἰ Δαβίδ τοῦ κατά σάρκα μόνον Ἰσραήλ ἐβασίλευσεν· ὁ δέ κατά σάρκα Ἰσραήλ τήν τοῦ Χριστοῦ ἀπώσατο βασιλείαν, διό καί μετῆλθεν ἐπί τά ἔθνη· πῶς κατά τήν φωνήν τοῦ Ἀρχαγγέλου (325) σταθήσεται, τό· "Καί δώσει αὐτῷ ὁ Θεός τόν θρόνον Δαβίδ τοῦ πατρός αὐτοῦ, καί βασιλεύσει ἐπί τόν οἶκον Ἰακώβ εἰς αἰῶνας;"

Ἀπόκρισις.

Τοῦτο πάνυ φαίνεται τό ἄπορον, δήλην ἔχον καί φανεράν τήν διασάφησιν. Εἰ γάρ οὐ πάντες οἱ ἐξ Ἰσραήλ, οὗτοι Ἰσραήλ· οὐδ᾽ ὅτι εἰσί σπέρμα Ἀβραάμ, πάντα τέκνα· ἀλλά τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται ὁ Θεός εἰς σπέρμα. Καί, Ἐάν ᾖ ὁ ἀριθμός τῶν υἱῶν Ἰσραήλ ὡς τά ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, καί ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τό κατάλειμμα σωθήσεται, δῆλον ὡς ὁ πιστός λαός, καί δι᾽ ἔργων δικαιοσύνης καί ἀληθοῦς τῆς κατά τήν πίστιν γνώσεως ὁρῶν τόν Θεόν, ἐστίν Ἰσραήλ· εἴτε κατά σάρκα φέρει τό γένος ἐξ Ἰσραήλ, εἴτε τῆς ἐθνικῆς ὑπάρχει μερίδος. Ὁ γάρ τοῦ Ἀβραάμ καί Ἰσαάκ καί Ἰαώβ, ἐν ἑαυτῷ φέρων τρανόν καί ἄχραντον τόν

χαρακτῆρα τῆς πίστεως, τῆς τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ οὐκ ἀπηλλωτρίωται κλήσεώς τε καί χάριτος.

Ἀλλά καί Δαβίδ αὐτός ὁ μακάριος τῶν ἐν Ἰσραήλ πιστῶν εἶχε τήν βασιλείαν· ὅθεν ἅμα τῆς πίστεως κατέσβεσεν ἑαυτοῦ τό φέγγος ὁ Ἰσραήλ, ἅμα καί τῆς τοῦ Δαβίδ εὐθέως ἀπέστη βασιλείας. Ἆρ᾿ οὖν τόν τοῦ Δαβίδ πνευματικόν θρόνον, καί τήν νοητήν τῶν λογικῶν ψυχῶν βασιλείαν, καί τόν πιστόν οἶκον τοῦ Ἰακώβ, καί τό ἅγιον μέγα ἔθνος, ἐφ᾿ ὅν ἀντί τοῦ σωματικοῦ καί παραπικραίνοντος Ἰσραήλ, προφητικῶς χρηματίζων ὁ Θεός τῷ Μωϋσῆ καταστήσειν αὐτόν· ἤτοι τόν δι᾿ αὐτοῦ τυπικῶς νοούμενον ἐπηγγείλατο, εἰπών· Ἄφες με, καί ἐξαλείψω τό ἔθνος τοῦτο εἰσάπαξ, καί καταστήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καί φοβερόν, ἤ τοῦτο· ἀλλ᾿ οὐ τόν ἄπιστον οἶκον τοῦ Ἰακώβ, καί παραπικραίνοντα, καί τό ἁμαρτωλόν ἔθνος, καί τό πονηρόν σπέρμα, καί τούς ἀνόμους υἱούς, καί τούς ἄρχοντας Σοδόμων, καί τόν λαόν Γομόῤῥας, καί τούς ἀποστραφέντας ἀποστροφήν πονηράν, καί τόν Κύριον ἐγκαταλίποντας, καί τόν Ἅγιον Ἰσραήλ παροξύναντας, καί τόν Θεόν οὐκ ἐπεγνωκότας, οὐδέ συνιέντας, καί πληγέντας πληγήν ἀπιστίας ἀνίατον, καί μηδεμίαν δεχομένην λογικῆς ἰατρείας μέθοδον, ἀπιστίαν ψυχῆς θεραπεύουσαν. Οὐαί γάρ, φησίν, ἔθνος ἁμαρτωλόν, σπέρμα πονηρόν, υἱοί ἄνομοι· ἐγκατελείπατε τόν Κύριον, καί παρωξύνατε τόν Ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ· τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; Οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους. Οὐ τούς χωλάναντας ἐπ᾿ ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις, καί τήν ἀλήθειαν ἀπεστραμμένους, καί ἐκβεβλημένους τῆς θείας κληρονομίας κατά τόν Κάϊν καί Ἰσμαήλ καί Ἠσαῦ καί Ῥουβίμ καί Ἤρ καί Αὐνάν καί Μανασσῆν καί Ἐλιάφ καί Ἀμνών, τούς τῶν πατριαρχῶν τε καί προφητῶν πρωτοτόκους καί ἐκβεβλημένους καί ἀποδεδοκιμασμένους. Φησί γάρ· Υἱός μου πρωτότοκος Ἰσραήλ· οὐ γάρ μονογενής· ἐπείπερ ἐπεισαγωγή πρός υἱοθεσίαν θεσπεσίου λαοῦ (328) καί εὐσεβοῦς ἠλπίζετο, κατά Θεόν κτιζομένου, καί εἰς υἱοθεσίαν προσαγομένου τήν ἐν χάριτι, διά τῆς ἐκβολῆς τοῦ πρωτοτόκου καί ἀπίστου λαοῦ Ἰσραήλ (Fr. ἀπίστου Ἰσραήλ) ἐπαναστάντος τῷ νοητῷ Ἄβελ διά φθόνον, καί ἀποκτείναντος κατά τόν Κάϊν, καί ἐμπαίξαντος τῷ θείῳ τρόπῳ τοῦ νοητοῦ Ἰσαάκ κατά τόν Ἰσμαήλ· καί μανέντος κατά τοῦ νοητοῦ Ἰακώβ, ὡς Ἠσαῦ· καί τό σπέρμα τῆς πίστεως, καί τῆς κατ᾿ αὐτήν δικαιοσύνης εἰς τήν γῆν τῆς πλάνης καί τῶν παθῶν ἐκχέαντος κατά τόν Ἤρ καί Ἀμνών· καί τήν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν, ὡς ἐκεῖνοι τήν Θάμαρ, ἀρνησαμένου· καί τήν λήθην οἰκειωσαμένου τῶν ἀρετῶν, κατά τόν Μανασσῆν· καί ἐπί τῷ νοητῷ Δαβίδ λαβόντι τήν βασιλείαν ἐξ ὑπερηφανίας διαπονηθέντος, καί διά τοῦτο ἐξουδενωθέντος κατά τόν Ἐλιάφ, καί γενομένου ξένης παρανομίας δημιουργοῦ κατά τόν Ἀμών. Οὐ τούτους τούς ἀλλοτρίους υἱούς, καί χωλάναντας ἀπό τῶν τρίβων αὐτῶν· τούς μανίας καί φόνου πνέοντας (al. γέμοντας), τούς σαρκικούς ὄντως, κατά σαρκῶν μόνων υἱούς, τούς ξένους τῆς χάριτος, ὧν Θεός ἡ κοιλία, καί ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν· ὧν τῆς ἀπιστίας ἀπώλετο τό μνημόσυνον μετ᾿ ἤχου· ἀλλ᾿, ὡς ἔφην, τόν πιστόν καί πνευματικόν Ἰσραήλ, καί ὁρῶντα Θεόν διά τῆς πίστεως· τόν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν συνειλεγμένον, κατ᾿ ἐκλογήν χάριτος, εἰς περιποίησιν, λαόν, καί ἅγιον ἔθνος, καί βασιλικόν ἱεράτευμα, ἐπηγγείλατο δώσειν διά τοῦ ἀγγέλου πρός τήν Παρθένον χρηματίζων ὁ Θεός, τῷ ἐξ αὐτῆς τεχθησομένῳ Σωτῆρι Θεῷ τῶν ὅλων. Ὅπερ δι᾿ αὐτῆς τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως τήν οἰκείαν ἐδέξατο πίστωσιν· τοῦ Κυρίου τάς πρός τούς πατέρας ἐπαγγελίας πληρώσαντος, καί πάντα τά ἔθνη ἐν τῷ νοητῷ Ἀβράαμ εὐλογήσαντός τε καί υἱοθετήσαντος, καί πάντων τῶν ἐθνῶν

καταστήσαντος ἐν πνεύματι διά τῆς πίστεως αὐτόν πατέρα τόν Ἀβράαμ· καί καθεσθέντος ἐν τῷ πνευματικῷ θρόνῳ τοῦ Δαβίδ, καί βασιλεύοντος ἐπί τόν πιστόν οἶκον Ἰακώβ εἰς τούς αἰῶνας, βασιλείαν πέρας οὐκ ἔχουσαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ἐπί τοῦ Ἱεροβάμ ἀπέστη ὁ Ἰσραήλ τοῦ οἴκου Δαβίδ ἀπιστήσας τῷ Θεῷ.

β΄. Ἀπαρίθμησις τῶν ἀπό τοῦ αἰῶνος ἐκβεβλημένων πρωτοτόκων, οἷς εἰκαζόμενος καί ὁ Ἰσραηλίτης λαός· καί δῶμεν περί αὐτοῦ συμπεριφορικῶς εἰρῆσθαι τό· Υἱός μου πρωτότοκος Ἰσραήλ, ὡς πρωτότοκος ἀποβέβληται διά τήν τοῦ μετ᾽ αὐτόν εἰσποιηθέντος λαοῦ τῶν ἐντεῦθεν διά πίστεως κλῆσιν.

γ΄. Τούς ὑποβουλευθέντας ὑπό τῶν πρωτοτόκων ἀδελφούς, φέρειν τύπον φησί τοῦ Κυρίου καί τοῦ κατά πίστιν νέου λαοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄.

Τί ἐστι τό ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Πέτρου κείμενον· " Διελθόντες πρώτην φυλακήν καί δευτέραν, ἤλθομεν (ἦλθον) ἐπί τήν πύλην τήν σιδηρᾶν;"

Ἀπόκρισις.

Ὁ πιστός, κατά Πέτρον τόν ἅγιον, καί πρακτικός (329) νοῦς, ὑπό Ἡρώδου κρατούμενος, τοῦ δερματίνου νόμου (δερμάτινος γάρ ὁ Ἡρώδης ἑρμηνεύεται· Ὅπερ ἐστί, τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὑπό δύο συγκλείεται φύλακε [Fr.φυλακάς] καί μίαν πύλην σιδηρᾶν), πολεμούμενος ἔκ τε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τῆς κατά διάνοιαν ἐπί τοῖς πάθεσι συγκαταθέσεως· ἅστινας καθάπερ φυλακάς, ἤτοι εἱρκτάς διά τοῦ λόγου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὡς δι᾽ ἀγγέλου διαπεράσας, ἔρχεται ἐπί τήν πύλην τήν σιδηρᾶν, τήν φέρουσαν εἰς τήν πόλιν· τήν πρός τά αἰσθητά λέγω τῶν αἰσθήσεων στεῤῥάν καί ἀπότομον καί δυσκαταμάχητον σχέσιν· ἥν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοίγων λόγος, αὐτομάτην πρός τά συγγενῆ νοητά λοιπόν ἀφόβως τόν νοῦν παραπέμπει, τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλεύθερον.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α΄. Φυλακάς εἶπεν τήν ἕξιν τῆς κακίας καί τήν ἐνέργειαν· χαρακτήρ γάρ τῆς ἕξεως ἡ συγκατάθεσις· ἐφ᾽ ἅς ὁ πονηρός ποιεῖν ἀγωνίζεται τούς ἁγίους. Πύλην δέ σιδηρᾶν τήν πρός τά αἰσθητά φυσικήν τῶν αἰσθήσεων σχέσιν, ὧν καθάπερ ἄγγελος ἐξαιρεῖται τόν ἀληθῶς πιστόν, ὁ τῆς πρακτικῆς γνώσεως λόγος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ ΄.

Τί ἐστι, "Θέλω ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντός ἀνδρός ἡ κεφαλή ὁ Χριστός ἐστι, κεφαλή δέ γυναικός ὁ ἀνήρ, κεφαλή δέ Χριστοῦ ὁ Θεός· καί πᾶς ἀνήρ προσευχόμενος ἤ προφητεύων κατά κεφαλῆς ἔχων καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτοῦ· πᾶσα δέ γυνή προσευχομένη ἤ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτῆς· ἕν γάρ καίτό αὐτό ἐστι τῇ ἐξυρημένῃ;" Καί τί πάλιν ἐστί τό· "Διά τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνή ἐξουσίαν ἔχειν ἐπί τῆς κεφαλῆς διά τούς ἀγγέλους;"

Ἀπόκρισις.

Ἰστέον, ὅτι παντός ἀνδρός εἰπών ὁ θεῖος Ἀπόστολος εἶναι κεφαλήν τόν Χριστόν, πιστοῦ δηλονότι κατά τήν πρᾶξιν τῶν θείων ἐντολῶν, καί τήν θεωρίαν τῶν εὐσεβῶν δογμάτων, ἀνδρός ἀπεφήνατο τήν κεφαλήν τόν Χριστόν εἶναι, τῆς περιεκτικῆς σημασίας οὐ συμπερικλειούσης τῷ λόγῳ καί τούς ἀπίστους ἄνδρας. Πῶς γάρ καί εἴη κεφαλή τῶν μή πιστευόντων Χριστός; Οὐκοῦν κατά μίαν ἐπιβολήν, τῷ τῆς ἀναγωγῆς προσβαίνοντες λόγῳ, φαμέν ἄνδρα εἶναι τόν πρακτικόν νοῦν, κεφαλήν ἔχοντα τόν λόγον τῆς πίστεως· πρός ὅν ὡς Χριστόν ἀφορῶν, ταῖς τῶν ἐντολῶν χάρισιν ᾠκοδομημένον διά τῆς πράξεως, τόν οἰκεῖον συνίστησι βίον ὁ νοῦς, μή καταισχύνων τήν κεφαλήν αὐτοῦ, τουτέστι τήν πίστιν, τινί τῶν ἐκτός κατά τήν ὕλην ἐπικαλυμμάτων· ἐκ τοῦ μηδέν ὑπεράνω τῆς πίστεως τιθέναι τῶν προσκαίρων καί λυομένων. Γυναῖκα δέ τοῦ (332) τοιούτου νοός εἶναί φαμεν, αὐτήν τήν ἕξιν τῆς πράξεως, πολλοῖς τε καί διαφόροις κομῶσάν τε καί κατακεκαλυμμένην πρακτικοῖς τε λογισμοῖς καί ἤθεσι· μᾶλλον δέ αὐτόν τόν νοῦν, ὡς κεφαλήν ἰδίαν κατά τήν τῶν τοιούτων λογισμῶν τε καί τρόπων πύκνωσιν καί εὐπρέπειαν ἔχουσαν [ἔχοντα] κεκαλυμμένην. Χριστόν δέ φαμεν εἶναι τήν ἐνυπόστατον πίστιν, ἧς κεφαλή ἐστι σαφῶς ὁ Θεός, πρός ὅν ἄγει τῆς πίστεως ὁ λόγος, δεικνύς τῷ ἀναγομένῳ τόν ἐν ᾧ κατά φύσιν ὑπάρχει Θεόν.

Καί πάλιν, ἀνήρ ἐστιν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας ἐπιμελούμενος νοῦς, κεφαλήν ἔχων τόν κατά πίστιν ἐκ τῆς τῶν ὁρωμένων διακοσμήσεως γενεσιουργόν τοῦ παντός Λόγον διαδεικνύμενον, ὅν οὐ καταισχύνει καλύπτων, καί οἷον ὑποτιθείς τινι τῶν ὁρωμένων ὁ νοῦς, καί ἄλλο [al. ἄλλα] τό παράπαν αὐτοῦ ποιούμενος ὑψηλότερον. Γυνή δέ τοῦ τοιούτου νοός ἐστιν ἡ σύνοικος αἴσθησις, δι᾿ ἧς ἐπιβατεύει τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν, καί τούς ἐν αὐτῇ θειοτέρους ἀναλέγεται λόγους, μή συγχωρῶν τῶν λογικῶν αὐτήν ἀποκαλυφθεῖσαν ἐπιβλημάτων, ἀλογίας γενέσθαι καί ἁμαρτίας ὑπουργόν· τοῦ νοός εἰς κεφαλήν, διά τῆς τῶν θειοτέρων λόγων, ὡς ἐπικαλυμμάτων ἀποβολῆς, ἀνταλλαξαμένην τῆς ἀλογίας τό πάθος· κεφαλή δέ Χριστοῦ, τουτέστι τοῦ κατά πίστιν διά τῆς κατά φύσιν τῶν γεγονότων θεωρίας ἀναλόγως τοῖς οὖσι διαφαινομένου δημιουργικοῦ Λόγου ἐστίν, ὁ κατ᾿ οὐσίαν αὐτόν γεννῶν ἀπόῤῥητος Νοῦς· πρός ὅν ὁ Λόγος δι᾿ ἑαυτοῦ τόν ἀναγόμενον διά τῆς τῶν ὄντων εὐσεβοῦς θεωρίας καθίστησι νοῦν, χορηγῶν αὐτῷ συμμέτρους κατά τήν γνῶσιν τῶν ὁρατῶν τάς νοητάς τῶν θείων ἐμφάσεις.

Καί αὖθις ἀνήρ ἐστιν ὁ τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐντός γενόμενος νοῦς, κεφαλήν ἔχων ἀκατακάλυπτον τόν Χριστόν· τουτέστι, τόν ταῖς ἀναποδείκτοις μυσταγωγίαις ἀγνώστως νοούμενον, ἤ κυριώτερον εἰπεῖν, ἀνοήτως γινωσκόμενον λόγον τῆς πίστεως· ὑπέρ ὅν οὐδέν τίθεται τῶν ὄντων, οὐκ αἴσθητιν, οὐ λόγον, οὐ νοῦν, οὐ νόησιν, οὐ γνῶσιν, οὐ γινωσκόμενον, οὐ νοούμενον, οὐ λεγόμενον, οὐκ αἰσθητόν, οὐκ αἰσθανόμενον· ὁ τήν ἐπαινετήν καί ὑπερέχουσαν ἑαυτοῦ τε καί τῶν ὄντων παντελῶς καί διαφερόντως θεοποιόν στέρησιν συνασκούμενος νοῦς. Γυνή δέ τοῦ τοιούτου νοός ἐστιν, ἡ πάσης αἰσθητῆς φαντασίας καθαρεύουσα διάνοια, καθάπερ κεφαλήν ἔχουσα τόν νοῦν, ταῖς ἀνάρχοις καί ὑπέρ νόησιν τῶν ἀῤῥήτων καί ἀγνώστων δογμάτων ἐπιβολαῖς πεπυκασμένον. Κεφαλή δέ Χριστοῦ, τουτέστι τοῦ καθ᾿ ὑπεροχήν μυστικῶς ἀποπεφασμένου [Fr. νοουμένου] Λόγου, ἐστίν ὁ πάντων ἀπολύτως κατά πάντα τρόπον ἀπείρως ἐξῳκισμένος Νοῦς· ὅν ὡς φύσει Νοῦ Λόγος ὑπάρχων ὁ Χριστός νοούμενος, ποιεῖ γνωστόν τοῖς ἀξίοις. Ὁ γάρ ἑωρακώς ἐμέ, φησίν, ἑώρακε τόν Πατέρα. Καί γάρ ἀληθῶς ἡ τοῦ

Λόγου νόησις, ἀρίδηλος τοῦ γεννήσαντος αὐτόν Νοῦν καθέστηκε γνῶσις, ὡς ἐν ἑαυτῷ δεικνύντος ὑφιστάμενον κατ᾽ οὐσίαν τόν Νοῦν, πρός ὅν ἀνάγει τόν ἐφιέμενον τῆς πρός Θεόν (333) κατά χάριν ταυτότητος νοῦν, ἀπολυθέντα τῆς ἐν πλήθει τῶν ὄντων κατά τήν νόησιν διαφορᾶς καί ταυτότητί τε καί ἁπλότητι τῆς περί Θεόν ἐπιστατικῆς ἀεικινησίας.

Πᾶς τοιγαροῦν πρακτικός νοῦς προσευχόμενος ἤ προφητεύων, τουτέστι τούς τῶν ἀρετῶν ἐξαιτούμενος λόγους (οὕτω γάρν νοητέον τό, προσευχόμενος), ἤ τούς αὐτῶν τοῖς ἔργοις ἐκφαίνων τρόπους (οὕτω γάρ ἐκληπτέον τό, προφητεύων), μόνον ὁρᾷν ὤφειλε γυμνόν τόν τῆς πίστεως λόγον, μηδέν νοῶν ἤ λογιζόμενος, ἤ ποιῶν κατά πρόσκλισιν ἐπικαλύπτων τήν κεφαλήν, ὑπέρ αὐτήν ἄλλο τι τιθέμενος. Καί πᾶσα γυνή, τουτέστι πρακτικοῦ νοός ἕξις, προσευχομένη ἤ προφητεύουσα, ἤτοι κατά διάθεσιν ἀφανῶς κινουμένη, ἤ τοῖς ἐκτός ἤθεσι διαπλάττουσα τήν ἀρετήν, ἄνευ λογικῆς διακρίσεως, καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτῆς· πρός πάθος μετερχομένη τό ἀγαθόν, οἷα τοῦ καλλωπίζοντος, ὡς ἐπιβλήματος, ἐστερημένη λόγου. Καί πᾶς νοῦς τήν φυσικήν ἀσκούμενος θεωρίαν, προσευχόμεος ἤ προφητεύων, κατά κεφαλῆς ἔχων, τουτέστι, γνωστικῶς τούς τῶν ὄντων λόγους ἐπιζητῶν, ἤ τούτους διδασκαλικῶς ἄλλοις παραδιδούς, μετά τῆς πρός ἄλλο τι καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον ῥοπῆς, ἄνευ τοῦ κατ᾽ εὐσέβειαν σκοποῦ, καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτοῦ, ὡς ὑπερθέμενός τι τῶν παρερχομένων τῆς ὀρθῆς κατ᾽ εὐσέβειαν γνώσεως. Καί πᾶσα γυνή, τουτέστιν αἴσθησις, φυσικῶς τοῖς αἰσθητοῖς προσβάλλουσα, κατά κεφαλῆς μή ἔχουσα τούς νοερούς τῶν εἰρημένων λόγους αὐτήν περικαλύπτοντας, καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτῆς, πρός πάθος διά τήν φυσικήν σχέσιν, τῶν ὁρωμένων ἐπερχομένη θεωρίαν. Καί πᾶς νοῦς μυστικῆς γενόμενος ἐραστής θεολογίας, προσευχόμενος ἤ προφητεύεων, κατά κεφαλῆς ἔχων, τουτέστι ταῖς ἀδύτοις ἐμβατεύων ἀγνώστως θεωρίαις, ἤ διδάσκων καί μυσταγωγῶν ἄλλους πρός θεολογίαν, εἴ τινα μορφήν σχοίη νοήσεως, τόν ὑπέρ νόησιν Λόγον μυσταγωγούμενος ἤ μυσταγωγῶν, καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτοῦ· τόν ἁπλοῦν καί ὑπέρ ἐπέκεινα πάσης νοήσεως, ὑποθείς τινι τῶν ὄντων καί γινωσκομένων· δέον πάσης αὐτόν γυμνόν ἐννοίας καί γνώσεως ἀνομμάτως ὁρᾷν τόν ληθινόν Θεόν Λόγον, γινώσκοντα σαφῶς, ὡς ἐπί Θεοῦ μᾶλλον αἱ καθ᾽ ὑπεροχήν στερήσεις ἀληθεύουσι, ποσῶς μηνύουσαι τήν θείαν θέσιν, διά τῆς τῶν ὄντων παντελῶς ἀφαιρέσεως. Καί πᾶσα γυνή, διάνοια τοῦ τοιούτου νοός, προσευχομένη ἤ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ κεφαλῇ, τουτέστιν, ἄφετος τῆς ἐπ᾽ αὐτῇ τοῖς πολλοῖς πεπυκνωμένης μυστικοῖς θεωρήμασι νοερᾶς δυνάμεως, καταισχύνει τήν κεφαλήν αὐτῆς, ἀποβαλλομένη τήν ὡς κεφαλήν καλύπτουσαν τόν νοῦν, θείαν καί ἀπόῤῥητον γνῶσιν.

Πᾶς οὖν ἀνήρ, ἤγουν νοῦς πρακτικός, ἤ φυσικός, (336) ἤ θεολογικός, προσευχόμενος ἤ προφητεύων, τουτέστι διδασκόμενος, ἤ διδάσκων, ἀκατακάλυπτον ἐχέτω τήν κεφαλήν, τόν Χριστόν· ὁ μέν πρακτικός, μηδέν πίστεως καί ἀρετῆς προκρίνων· ὁ δέ φυσικός, μηδένα τοῦ πρώτου λόγου ποιούμενος ἄλλον ἀνώτερον· ὁ δέ θεολογικός, τόν ὑπέρ νόησιν καί γνῶσιν καθοτιοῦν μή σχηματίζων ταῖς διά τῶν ὄντων νοήσεσι. Καί πᾶσα γυνή, τουτέστιν ἕξις πρακτικοῦ, ἤ αἴσθησις φυσικοῦ, ἤ σοφή διάνοια θεολογικοῦ νοός, κατακαλυπτέσθω τήν κεφαλήν· ἡ μέν πρακτική ἕξις, τῶν ποιητέων καί οὐ ποιητέων ἐπικειμένην ἔχουσα τήν τοῦ λόγου διάκρισιν· ἡ δέ αἴσθησις, τήν ἐπί τοῖς ὁρωμένοις ἐπιστημονικήν τοῦ λόγου δύναμιν· ἡ δέ διάνοια, τήν παντελῶς ἀναπόδεικτον τῶν ὑπέρ νόησιν γνῶσιν. Πᾶσα γάρ ἕξις, ἤ αἴσθησις, ἤ

διάνοια, μή καλυπτομένη κατά τόν ἀποδοθέντα τρόπον, οὐδέν διαφέρει τῆς ἐξυρημένης, τουτέστι, τῆς μηδένα λόγον ἐχούσης ἀρετῆς, ἤ θεοσεβείας, ἤ γνώσεως μυστικῆς καί θείας ἀγάπης.

Ὀφείλει οὖν ἔχειν, καί διά τό εἰκός, πᾶσα τοιαύτη γυνή, τήν ἐξουσίαν τοῦ λόγου διά παντός ἐπί τῆς κεφαλῆς, λέγω δέ τήν λογικήν ἐπιστασίαν, καί μάλιστα διά τούς ἀγγέλους, τούς θεωμένους ἡμῶν τά τε φανερά καί ἀφανῆ κινήματα, καί ἀπογραφομένους πᾶν νόημα καί ποίημα πρός ἔπαινον ἤ ἔλεγχον ἡμῶν, ἐν τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς διαγνώσεως· καί διά τούς κατά συνείδησιν λογισμούς, καί αὐτούς ἀγγέλους τροπικῶς νοουμένους, ἐπί τοῖς γινομένοις παρ᾽ ἡμῶν κατηγοροῦντας, ἤ καί ἀπολογουμένους νῦν τε καί ὕστερον κατά τήν ἡμέραν τῆς κρίσεως· καί διά τούς πονηρούς ἀγγέλους, τούς φυλαττομέους ἡμῶν καί ἕξιν καί αἴσθησιν καί διάνοιαν· ἵνα ἐπάν εἴδωσι γυμνωθέντας τῆς λογικῆς τε καί νοερᾶς διακρίσεώς τε καί εὐσεβείας καί γνώσεως, ἐπιθῶνται, τήν τῶν ἐναντίων αὐταῖς δημιουργοῦντες γένεσιν· ἀδιακρισίαν λέγω, καί ἀσέβειαν καί ἄγνοιαν· δι᾽ ὧν κακίαν καί πλάνην καί ἀθεΐαν ἐνεργεῖν οἱ πονηροί πεφύκασι δαίμονες. Κεφαλή δέ Χριστοῦ ὁ Θεός εἴρηται, ὡς Λόγου φύσει νοῦς κατ᾽ αἰτίαν ἀρχή.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ἀνήρ ἐστι καί ὁ πρακτικήν φιλοσοφίαν μετερχόμενος.

β΄. Κεφαλήν εἶπεν τόν Χριστόν, ὡς ὑπόστασιν τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ἡ γάρ πίστις, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, μελλόντων ἐστίν ὑπόστασις, καί πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων· ὅπερ ἐστίν αὐτός, ἐν ᾧπερ εἰσίν οἱ θησαυροί τῆς σοφίας ἀπόκρυφοι, καί τῆς γνώσεως.

γ΄. Ἐνυπόστατος πίσις ἐστίν, ἡ ἐνεργής καί ἔμπρακτος, καθ᾽ ἥν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος· δι᾽ ὧν ὡς Λόγος πρός τόν ἐν ᾧ κατά φύσιν ἐστίν ἀνάγει Πατέρα τούς πράττοντας.

(337) δ΄. Ὅτι ἀνήρ ἐστιν καί ὁ τήν φυσικήν θεωρίαν εὐσεβῶς ἀσκούμενος νοῦς, τόν κατά πίστιν τῇ διανοίᾳ θεωρητόν τοῦ Θεοῦ Λόγον κεφαλήν ἔχων, ὡς αἰτίαν τῆς τῶν ὁρωμένων γενέσεως.

ε΄. Τήν κτίσιν εἴ τις ἐθέλει καλῶς ὁρᾷν (ἔχει γάρ δύναμιν ἄνθρωπος φυσικήν τοῦ καλῶς ὁρᾷν, καί διακρίνειν τό κρεῖττον ἀπό τοῦ χείρονος), πρός τό τῆς ζωῆς χειραγωγηθήσεται ξύλον, ὅπερ ἐστίν, ὁ παντός ξύλου δημιουργός Θεός· Ἐν ᾧ οἱ θησαυροί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι. Εἰ δέ τῇ φυσικῇ δυνάμει παραχρησάμενος, κακῶς ὁρᾷν τήν κτίσιν βουληθῇ, πόῤῥω τε στήσεται τῆς ζωῆς, καί τό ξύλον φάγεται τό διάκρισιν ἔχον καλοῦ καί κακοῦ· τῇ αἰσθήσει καί ἀλογίᾳ τόν νοῦν ὑποτάξας ἀλόγως καί τόν λόγον. Καί καλόν μέν τήν ἡδονήν διά τήν τοῦ σώματος ἡγούμενος σύστασιν· κακόν δέ, τήν ὀδύνην, διά τήν αὐτήν αἰτίαν, καί τούς πόνους τοῦ σώματος, καί εἰς Θεόν τήν κτίσιν παραγνωρίζων, ὡς δι᾽ αὐτῆς τάς ἀφορμάς τῆς σωματικῆς ἡδονῆς ποριζόμενος.

στ ΄. Ἐπειδή, φησίν, συνεπινοεῖται πάντως τῷ γενεσιουργῷ τῶν ὄντων Λόγῳ καί ὁ Νοῦς, πρός ὅν ἔχει κατ᾽ αἰτίαν τήν ἀναφοράν ὁ Λόγος· κεφαλήν τοῦ Χριστοῦ τόν Πατέρα κέκληκεν ὡς Νοῦν Λόγου κατά φύσιν γεννήτορα.

ζ ΄. Fr. Ἐκ γάρ τῆς οὐσίας τῶν ὁρατῶν καί τῆς κινήσεως καί τῆς διαφορᾶς, τήν τρισυπόστατον ἁγίαν μονάδα γινώσκομεν. Ὡς ἀλλαχοῦ ἐν τῷ. . . . . . .ᾧ τινι μέν ἐξάγεται, φησίν ὁ διδάσκαλος.

η ΄. Ὅτι ἀνήρ ἐστι, καί ὁ τήν μυστικήν διδασκόμενος θεολογίαν.

θ΄. Καθ᾽ ὑπεροχήν ἐκδέχου τό ἀνοήτως. Ὑπέρ νόησιν γάρ τό πιστευόμενον, ὅπερ ἐστίν ὁ Θεός.

ι ΄. Ὁ τήν ἄμεσον τῇ καθ᾽ ὑπεροχήν στερήσει τῶν γενητῶν πρός τόν ἐπέκεινα παντός λόγου Λόγον ἀγνώστως λαβών, φησίν, αὐτοψίαν, αὐτόν ἔχει κεφαλήν τόν πάντη μονώτατον Λόγον· ὑπέρ ὅν ἤ μεθ᾽ οὗ, ἤ μεθ᾽ ὅν ἕτερος φύσει καθάπαξ οὐχ ὑφέστηκε λόγος, οὗ ὁ εἷς φύσει Νοῦς ὑπάρχει γεννήτωρ· πρός ὅν ὡς κεφαλήν ἀνάγων διά τοῦ συμφυοῦς κατ᾽ οὐσίαν Πνεύματος τόν ἑπόμενον συνίστησι νοῦν.

ια΄. Τοῦ μέν πρακτικοῦ γυναῖκά φησιν εἶναι τήν ἕξιν, ὡς τῶν κατ᾽ ἀρετήν τρόπων γεννητικήν· τοῦ δέ φυσικοῦ, τήν ἐξευγενισθεῖσαν τοῖς λόγοις τοῦ πνεύματος αἴσθησιν, ὡς τίκτουσαν τάς τῶν ὄντων ἀπαθεῖς φαντασίας· τοῦ δέ θεολογικοῦ τήν καθαράν διάνοιαν τοῦ ἑνός τρισφαοῦς φωτός μοναδικῶς δεκτικήν.

ιβ΄. Χριστόν λέγει τόν ὑπερούσιον, καί ὑπερουσίως σαρκωθέντα Λόγον, ὅτι μηδέ τήν σάρκωσιν αὐτοῦ λόγῳ φυσικῷ κατέλαβε νοῦς. Τούτου δέ κεφαλήν (340) φησι, τόν κατά φύσιν ἀναίτιον Νοῦν, κατ᾽ αἰτίαν φύσει τῷ Λόγῳ συνεπινοούμενον. Ὁ γάρ πίστει τόν Λόγον ἑωρακώς, ἀχρόνως αὐτῷ Λόγῳ τόν τοῦ Λόγου γεννήτορα Νοῦν, ὡς ἐν αὐτῷ κατ᾽ οὐσίαν ὄντα, μυστικῶς συνεώρακεν. Φασί δέ τινες Χριστόν μέν λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ τόν ἀνθρώπινον, ὡς τοῦ παντός, ἤγουν τῆς ὅλης φύσεως κεφαλήν. Οὗπερ ἀνθρωπίνου δῆλον, ἡ τοῦ Χριστοῦ θεότης καθέστηκε κεφαλή. Τῇ γάρ ὀνομασίᾳ τοῦ ὅλου τά μέλη καλέσαντες, ὀρθήν ἐκδεδώκασιν ἔννοιαν.

ιγ΄. Πρός τόν Θεόν τοῦ τελειωθέντος νοῦς κατά χάριν ταυτότης, ἐστίν ἡ περί τό φύσει ταυτόν ἁπλῆ καί ἀδιαίρετος κίνησις, περί ἥν νοητῶν ἀνάληψις οὐκ ἔστι, ποσῷ τε τῷ κατ᾽ οὐσίαν καί τῷ κατά δύναμιν ποιῷ διαφερόντων· ἀλλ᾽ ἀπόλαυσις ἄῤῥητος αἴσθησιν ἔχουσα τήν ὑπέρ ἔννοιαν.

ιδ΄. Προσευχήν λέγει τοῦ μέν πρακτικοῦ, τήν τῶν ἀρετῶν αἴτησιν· προφητείαν δέ, τῶν ἐν αὐταῖς λόγων τήν ἀληθῆ διδασκαλίαν· τοῦ δέ φυσικοῦ προσευχήν φησιν εἶναι, τῆς περί τῶν ὄντων ἐπιστημονικῆς γνώσεως αἴτησιν· προφητείαν δέ, τήν ταύτης κατά τήν ἀληθῆ διδασκαλίαν εἰς ἀλλήλους μετάδοσιν· τοῦ δέ θεολογικοῦ προσευχήν εἶναι λέγει, τήν ἀπόῤῥητον σιγήν· καθ᾽ ἥν ὁ νοῦς ὑπεροχικῶς τῇ στερήσει τῶν ὄντων ἄξιος γίνεται τῆς ὑπέρ νόησιν καί γνῶσιν ἑνώσεως· προφητείαν δέ, τήν ἄλλων περί τούτων μυσταγωγίαν. Ἡ γάρ προσευχή πρός Θεόν ποιεῖται τοῦ προσευχομένου τήν ἕνωσιν· ἡ δέ προφητεία διά Θεόν τοῖς ἀνθρώποις κοινωνῆσαι τῶν δοθέντων καλῶν πείθει τόν προφητεύοντα.

ιε ΄. Ὅταν τό Θεῖον καταφάσκωμεν τῶν ὄντων, φησί, συνεπινοοῦμεν αὐτό τοῖς οὖσιν· ἀλλ᾽ ὡς αἰτίαν ποιητικήν. Ὅταν δέ τῶν ὄντων αὐτό παντελῶς ἀποφάσκωμεν, οὔτε κατ᾽ αἰτίαν αὐτό συνεπινοοῦμεν τοῖς οὖσιν· ὅτι μηδεμίαν, ἀληθῶς εἰπεῖν, ἔχει πρός τά ὄντα σχέσιν· καθ᾽ ἥν τήν ἐπ᾽ ἀμφοῖν ὧν ἐστι σχέσις ἔννοιαν ἅμα συναναφέρειν πεφύκαμεν. Οὐκοῦν ὁ καλός θεολόγος τήν καθ᾽ ὑπεροχήν ἀγνωσίαν θέσιν γνώσεως ἀληθοῦς ποιεῖται, τοῦ Θεοῦ τό παντελῶς ἀνεννόητον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κστ΄.

Εἰ ὁ βασιλεύς Βαβυλῶνος ἀλληγορεῖται εἰς τόν διάβολον, τίς ὁ λόγος ὅν διά [Gist. ᾠδιά] τοῦ, προφήτου Ἰερεμίου ἀπειλεῖ τοῖς βασιλεῦσι τῶν ἐθνῶν, καί τῷ βασιλεῖ Ἰούδα· κλοιούς καί δεσμούς, καί λιμόν, καί θάνατον, καί μάχαιραν, καί αἰχμαλωσίαν, ἐάν μή αὐτῷ δουλεύσωσι; Τοῖς δέ ἑκουσίως δουλεύουσι, μετά ἀνέσεως εἶναι ἐπί τῆς γῆς αὐτῶν· καί ὅτι δοῦλον αὐτόν προσαγορεύει, λέγων· " Ἐγώ ἔδωκα πᾶσαν τήν γῆν (341) Ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τῷ δούλῳ μου, καί τά θηρία τοῦ ἀγροῦ δέδωκα δουλεύειν αὐτῷ." Τίς οὖν ἐστιν ἡ τοῦ διαβόλου δουλεία, καί τίνα τά θηρία, καί τίνα τά ἕξ εἴδη τῆς ἀπειλῆς, καί τίνες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καί ὁ βασιλεύς Ἰούδα;

Ἀπόκρισις.

Ὁ διάβολος καί ἐχθρός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καί ἐκδικητής· ἐχθρός μέν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκῇ πως τήν ὀλέθριον κεκτῆσθαι πρός ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἑκουσίων παθῶν τρόποις διά τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τήν προαίρεσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν προκρίνειν τά πρόσκαιρα· δι᾽ ὧν κλέπτων ὅλης τῆς ψυχῆς τήν ἔφεσιν, τῆς θείας ἡμᾶς παντελῶς ἀγάπης ἀφίστησιν, ἑκουσίους ἐχθρούς ποιῶν τοῦ ποιήσαντος· ἐκδικητής δέ, ὅταν γυμνώσας τό πρός ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῷ διά τήν ἁμαρτίαν ὑποχειρίους, ἐξαιτεῖται τήν καθ᾽ ἡμῶν τιμωρίαν. Οὐδέν γάρ οὕτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. Τοῦτο δέ συγχωρηθείς, τάς ἐπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγάς, λαίλαπος δίκην ἀπηνῶς ἐπιφέρεται, τοῖς καθ᾽ ὧν ἐκομίσατο συγχωρήσει Θεοῦ τήν ἐξουσίαν· οὐ τό πρόσταγμα τό θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλά τό οἰκεῖον τοῦ καθ᾽ ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῷ μέτρῳ τῶν ὀδυνηρῶν συμφορῶν ἡ ψυχή δι᾽ ἀτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἑαυτῆς περικόψῃ τήν δύναμιν· ἀντί νουθεσίας, ἀθεΐας αἰτίαν ποιουμένη τήν τῶν ἀλγεινῶς συμβαινόντων ἐπαγωγήν.

Ἀγαθός γάρ ὑπάρχων ὁ Θεός, καί θέλων ἡμῶν ἐκτῖλαι παντελῶς τό τῆς κακίας σπέρμα, τήν ἡδονήν τήν τόν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλῶσαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καί τιμωρίας ἐπαγαγεῖν· κατά ταυτόν καί τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τόν ἰόν, διά τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καί πρός τά παρόντα καί μόνην τήν αἴσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καί τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μηδέν τιμωρίας πλέον εἰς κέρδος κεκτημένα κατά τήν χρῆσιν, ἐμποιῆσαι βουλόμενος· καί τήν ἐκείνου τιμωρόν δύναμιν καί μισανθρωπίαν, τῆς πρός ἀρετήν ἐπαγαγωγῆς περιστατικήν αἰτίαν ποιήσασθαι, τῶν αὐτῆς ἑκουσίως ἀπολισθησάντων.

Ὡς οὖν κατά συγχώρησιν τιμωρούμενος τούς ἁμαρτάνοντας ὁ διάβολος τοῦ Θεοῦ κέκληται δοῦλος, ἀποστάτης ὤν καί λῃστής πονηρός, καί τοῖς ἑκουσίως διά τῆς ἡδονῆς ἀφισταμένοις τοῦ Θεοῦ, τήν γνώμην ἔχων πάνυ κατάλληλον. Πρέπον γάρ ἐστιν ὑπό τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι τούς τάς αὐτοῦ πονηράς ὑποθήκας τῶν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους· οὕτω μέν οὖν καί ἡδονῆς ἐστι διά τῶν ἑκουσίων παθῶν σπορεύς ὁ διάβολος, καί ὀδύνης διά τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγεύς.

(344) Ὅταν οὖν οἱ τήν Ἰουδαίαν καί τήν Ἱερουσαλήμ οἰκοῦντες, τουτέστι, τήν πρακτικήν ἕξιν, ἤ τήν θεωρητικήν ἀπειληφότες ἐπιστήμην, πρός τήν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχονται δόξαν· ἤθη μέν ἀρετῶν τῷ

φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δέ σοφίας καί γνώσεως μόνους λαλοῦντες, δίχα τῶν κατά δικαιοσύνην ἔργων, καί τόν ἐπ᾽ ἀρετῇ καί γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται τῦφον· εἰκότως τοῖς πρέπουσι παραδίδονται πόνοις, διά τοῦ πάσχειν τήν ἀγνοηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες· ὅπερ εἰδώς καί ὁ θαυμάσιος Ἀπόστολος, παρέδωκε τῷ Σατανᾷ τόν παρανομήσαντα Κορίνθιον, εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκός, ἵνα τό πνεῦμα σωθῇ ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Διά τοῦτο τῆς Ἰουδαίας καί Ἱερουσαλήμ ὁ βασιλεύς παραδίδοται τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, τουτέστιν, ὁ θεωρητικός νοῦς καί γνωστικός πρός τιμωρίαν ἐκδίδοται τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καί συμφοράς· ἵνα μάθῃ πάσχων, περί καρτερίας μᾶλλον, καί πόνων ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἤ διακενῆς τοῖς οὐκ οὖσιν ὑπερηφάνως ἐμματαιάζειν.

Πᾶς οὖν ἀνεχόμενος ἑκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τάς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφοράς πειρασμῶν, μετά τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ἕξεώς τε καί χάριτος· καθάπερ οἱ πάλαι τῆς Ἰουδαίας καί Ἱερουσαλήμ· ὡς ὑπελθών ἑκουσίως τόν ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος, καί ὡς χρέος ἀποτιννύς, τάς τῶν βασάνων ἐπιφοράς καταδεχόμενος· καί ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ τῷ μέν βασιλεῖ Βαβυλῶνος τούς ἐκ τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους, καί τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς κατά τήν διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης αὐτοῦ διά τάς προλαβούσας πλημμελείας συγκατάθεσιν· τῷ δέ Θεῷ προσφέρει διά λατρείας ἀληθοῦς, τῆς ταπεινῆς λέγω διαθέσεως, τήν τῶν πεπλημμελημένων διόρθωσιν.

Ὁ δέ τήν κατά συγχώρησιν Θεοῦ πρός διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διά τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράν εὐχαρίστως μή καταδεχόμενος, καί τήν ἐπί τῷ δοκεῖν δίκαιον εἶναι ματαγνούς οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θείοις τῶν δικαίων κριμάτων ἐμπίπτων θεσπίσμασι, κατά τούς πάλαι τῆς Ἰουδαίας οἰκήτορας, καί μή καταδεχόμενος ἑκουσίως ὑπό τόν ζυγόν γενέσθαι τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος, κατά τήν θείαν διαταγήν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδοται τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καί κλοιούς, καί δεσμά, καί θάνατον, καί λιμόν, καί μάχαιραν, καί τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς· τουτέστι, τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν εἶναι δοκούσης ἕξεως· διά μέν τῆς αἰχμαλωσίας, τήν τῶν θείων ἀπόστασιν κατακρινόμενος· διά δέ τῶν κλοιῶν, τήν ψευδῆ περί τῶν ὄντων δόξαν· διά δέ τῶν δεσμῶν, τήν παντελῆ τῶν καλῶν ἀπραξίαν· διά τοῦ λιμοῦ, τήν τῶν θείων στέρησιν διδαγμάτων· διά δέ τοῦ θανάτου, τήν τελείαν πρός τά καλά πώρωσίν τε καί ἀναισθησίαν· διά δέ τῆς μαχαίρας, τούς τῶν θείων μνημῶν ἀναιρετικούς ἐμπαθεῖς καί ἀκολάστους λογισμούς.

(345) Πάντα γάρ ταῦτα, καί τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ὡς ἰδίας γῆς ἐξοικιζόμενος ἕξεως, πάσχει· διά τό μή θέλειν αὐτόν ἐξ ὑπερηφανίας καί ματαίας οἰήσεως, τάς ἐφ᾽ οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτιννύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι καί ἀνάγκαις καί στενοχωρίαις κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, καίτοι πάσης τῆς ἐπί τούτοις ὀφειλῆς ὄντα διά τήν δικαιοσύνην ἐλεύθερον. Ἤδει γάρ ὁ μέγας Ἀπόστολος, φυλακτικήν τῶν θείων κατά ψυχήν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τήν ἐκτός περί τό σῶμα συνισταμένην διά τῶν πόνων ταπείνωσιν· καί διά τοῦτο, στέργων ὑπέμενε, καί δι᾽ ἑαυτόν, καί τούς, οἷς ἀρετῆς καί πίστεως προέκειτο τύπος· ἵνα κἄν ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατά τόν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καί ὑπομονῆς μίμησιν [Fr. et. Reg. ὑπομονήν καί μίμησιν], τόν ἀνευθύνως πάσχοντα.

Τούς δέ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν εἶναι νομίζω κατά τοῦτον τῆς Γραφῆς τόν τόπον, τούς τῶν λοιπῶν τῆς ἀτιμίας παθῶν ἐπάρχοντας ἀνθρώπους

[ἴσ. λογισμούς], καί αὐτούς ὑποκειμένους ἐνδίκως τῇ τιμωρίᾳ τῶν οἰκείων ὀφλημάτων· καί διά τοῦτο τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος παραδιδομένους ὡς τιμωρῷ δυνάμει, καί χαιρούσῃ τῇ βασάνῳ τῆς φύσεως. Ἔστιν οὖν ὁ μέν Αἰγύπτιος βασιλεύς, ὁ φιλήδονος νοῦς καί ἀκόλαστος· ὁ δέ Μωαβίτης, ὁ τρυφητής καί βέβηλος νοῦς· ὁ δέ Ἀμμανίτης, ὁ πλεονεκτικός νοῦς· ὁ δέ Σύρος, ὁ δεισιδαίμων καί διαλεκτικός νοῦς· μόνος γάρ ἀντικεῖσθαι γέγραπται τῷ Σαλομῶν ὁ Σύρος, τουτέστι, τῇ εἰρήνῃ καί σοφίᾳ· ὁ δέ Τύριος, ὁ φιλόκοσμος νοῦς καί φιλόζωος· καί οἱ λοιποί πάντες βασιλεῖς, οὕς γνώσεται διά τῆς οἰκείας σημασίας ὁ γνωστικός ἐκ τῆς ὀνομάτων ἑρμηνείας, ἤ τῆς τῶν τόπων θέσεως, ἤ τῆς κρατούσης ἐν αὐτοῖς γενικῆς παραδόσεως, ἤ τῆς ἐν ἀλλήλοις ἐπιτηδεύσεως, ἤ τῆς πρός Ἰσραήλ ποιᾶς ἀντιπαθείας. Οὐ γάρ πάντοτε καί πάντες ὡσαύτως καί καθ᾽ ἕν σημαινόμενον λαμβάνονται· ἀλλά πρός τήν προκειμένην χρείαν, καί τῆς προφητείας τήν δύναμιν.

Ἐπείτοι γε καί εἰς τόν διάβολον οἶδεν ἡ Γραφή λαμβάνειν τόν Φαραώ, ὅταν ἀναιρέτης γίνηται τοῦ Ἰσραήλ· καί πάλιν εἰς τόν τῆς φύσεως νόμον, ὅταν αὐτῷ δουλεύῃ κατ᾽ οἰκονομίαν ὁ Ἰωσήφ, προφητικῶς δι᾽ ἑαυτοῦ σημάνας τόν φύσει καί πάθεσιν ἡμετέροις ἑκουσίως δουλεύοντα Θεόν Λόγον, δίχα μόνης ἁμαρτίας. Ὁμοίως καί ὁ βασιλεύς Τύρου νοεῖται εἰς τόν διάβολον, ὅταν τόν Ἰσραήλ διά τοῦ Σισάρα πολεμῇ· καί πάλιν εἰς τόν φυσικόν νόμον, ὅταν σπένδηται τῷ Δαβίδ, καί εἰς τήν οἰκοδομήν τοῦ θείου ναοῦ τῷ Σολομῶν πλεῖστα συμβάλλεται· καί εἰς ἄλλα πολλά σημαινόμενα, ἕκαστος τῶν ἀπηριθμημένων τῇ Γραφῇ βασιλέων, παραλαμβάνεται [Fr.λαμβάνεται]· κατά μέντοι τήν ὑποκεμένην τῇ προφητείᾳ δύναμιν.

Τά δέ θηρία ἅπερ δίδωσιν ὁ Θεός τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, εἰσίν οἱ δαίμονες, ἕκαστος κατά τήν ἐνδιαθέτως ἐπικειμένην ἐπιτηδειότητα πρός τήνδε ἤ τήνδε (348) τῶν πειρασμῶν ἐπαγωγήν λειτουργῶν. Ἄλλος γάρ ἄλλης ἐμποιητικός κακίας, καί ἄλλος ἄλλους σαφῶς ἐστι μιαρώτερος· καί πρός τόδε μᾶλλον τό εἶδος τῆς κακίας ἐπιτηδειότερος. Οὔτε γάρ αὐτοί οἱ δαίμονες ἄνευ θείας συγχωρήσεως κατ᾽ οὐδέν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ ἀρχεκάκῳ διαβόλῳ· ἵνα καθώς οἶδεν αὐτός ὁ Θεός, μετά τῆς δεούσης καί φιλανθρώπου καί ἀγαθοῦ προνοίας, συγχωρῇ τῷ διαβόλῳ διά τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, τάς ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτομεν διαφόρους ποιεῖσθαι τιμωρίας. Καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς ἡ περί τοῦ Ἰώβ συγγραφή, μή δυνάμενον τῷ Ἰώβ προσπελάσαι τόν διάβολον ἀναγραφομένη δίχα τῆς θείας συγχωρήσεως.

Ἀλλά καί Ναβουχοδονόσορ αὐτός ὁ τῆς Βαβυλωνίας βασιλεύς, λαμβάνεται πολλάκις εἰς τόν φυσικόν νόμον. Καί τοῦτο δηλοῦσι γράφοντες τοῖς ἐν Ἱερουσολύμοις, οἱ τόν πνευματικόν νόμον στέρξαι μή δυνηθέντες, καί διά τοῦτο πρός τήν Βαβυλωνίαν κατασυρέντες γῆν· λέγω δέ τήν ἕξιν τῆς κατά τήν ὕλην συγχύσεως· εὔξασθαι ὑπέρ τῆς ζωῆς Ναβουχονόσορ βασιλέως Βαβυλῶνος, καί τῆς ζωῆς Βαλτάσαρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ· τοῦ φυσικοῦ νόμου δηλαδή, καί τῆς αὐτοῦ κατά τήν κίνησιν ἕξεως· ὑφ᾽ οὕς τότε γεγόνασιν, ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι αὐτῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ. Διά τούτων παρακαλοῦντες εὔξασθαι τούς ἐν τῇ ἀπαθείᾳ τῆς ἀρετῆς, καί τῇ ἀληθείᾳ τῆς γνώσεως μείναντας, ἵνα ὦσι τά νοήματα τοῦ κατά φύσιν νόμου, καί τῆς αὐτοῦ κατά τήν κίνησιν ἕξεως, ἐν ᾧ, τόν πνευματικόν ἀπολιπόντες νόμον, γεγόνασιν· ὡς τά θεῖα νοήματα τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος· ἡμέρας καλέσαντες τά νοήματα· οὐρανόν δέ, τόν πνευματικόν νόμον· ἐζήτουν γάρ μή ἀπᾴδειν τοῦ πνευματικοῦ νόμου, τόν ὑφ᾽ ὅν γεγόνασι φυσικόν καί ἐπίμοχθον νόμον.

Τούτοις συμφωνεῖ καί τό πρός αὐτόν κατά τήν θείαν ἀπειλήν μυστικῶς εἰρημένον ὑπό τοῦ μεγάλου Δανιήλ, τό θεαθέν ὄναρ ἑρμηνεύοντος· Καί σέ ἐκδιώξουσιν ἀπό τῶν ἀνθρώπων, καί μετά θηρίων ἀγρίων ἔσται ἡ κατοικία [Seg. 1, κατοίκησίς] σου, καί χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσί σε, καί ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσῃ· καί ἑπτά καιροί ἀλλαγήσονται ἐπί σέ, ἕως οὗ γνῷς ὅτι κυριεύει ὁ Ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων καί ᾧ ἐάν θέλει δώσει αὐτήν· καί ὅτι εἶπεν· Ἐάσατε τήν φυήν τοῦ δένδρου τῶν ῥιζῶν ἐν τῇ γῇ, ἡ βασιλεία σου σοί μενεῖ, ἀφ᾽ ἧς ἄν γνῷς τήν βασιλείαν τήν ἐπουράνιον. Ἐκδίωξιν μέν λέγων τάχα τήν εἰς τόν κόσμον τοῦτον διά τήν παράβασιν ἐκ τοῦ παραδείσου ἐκβολήν, καί τῆς μετά τῶν ἁγίων ἀγγέλων διαίτης ἀλλοτρίωσιν· ἤγουν τήν ἐκ τῶν νοητῶν θεαμάτων πρός τήν κατ᾽ αἴσθησιν τοῦ νόμου τῆς φύσεως σχέσιν· τήν δέ μετά τῶν ἀγρίων θηρίων κατοικίαν, τήν μετά τῶν παθῶν καί τῶν ἐνεργούντων αὐτά δαιμόνων καταμονήν, ἤγουν κατοικίαν καί συναναστροφήν σημαίνων. Ὁ δέ χόρτους ὅν ἐψώμισαν αὐτόν, [οἱ ἄνθρωποι Gisl. ἄγγελοι, ita etiam Fr. Ad marg.] δῆλον , ἀλλ᾽ οὐχί τά θηρία, μεθ᾽ ὧν ἔσχε τήν κατοικίαν· ἐκεῖνα γάρ οὐ ψωμιοῦσιν, (349) ἀλλά σπαράττουσιν), ἡ κατ᾽ αἴσθησίν ἐστι τῶν φαινομένων φυσική κατανόησις, καί κατ᾽ ἀρετήν ἐπίπονος πρᾶξις. Ἅπερ ὡς χόρτον χορηγοῦσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ ἄγγελοι.

Τό δέ ἀπό τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθῆναι, τό διά τῆς θείας προνοίας ἐσχηκέναι τήν ἐν τούτοις οὖσαν δύναμιν. Δρόσον γάρ οὐρανοῦ, τήν πρόνοιαν ἐκάλεσεν ὁ λόγος, δι᾽ ἧς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ μετά τήν τῶν ἀπηριθμημένων τήν συντήρησιν ἔσχεν ὁ ἄνθρωπος· ἤτοι ὁ κατά φύσιν νόμος, παντελῶς μή διαφθει ρόμενος· ἤ τυχόν ἡ διά τῶν φαινομένων γινομένη κατά χάριν Θεοῦ περί τῶν νοουμένων σύμμετρος γνῶσις· δι᾽ ἥν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐνταῦθα τῇ ἐλπίδι τῶν μελλόντων κρατούμενος.

Τό δέ, Ἑπτά καιροί ἀλλαγήσονται ἐπί σέ, τήν κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἑβδοματικήν τοῦ χρόνου παράτασιν δηλοῖ, ὑφ᾽ ἥν γέγονε, τήν φυλακήν τῆς οἰκείας ἕξεως καί ἐνεργείας ἐάσας ὁ κατά φύσιν νόμος, καί μεθ᾽ ἥν συντελουμένην κατά τήν προσδοκωμένην ἀνάστασιν, διά τῆς ἀποβολῆς τῶν ἰδιωμάτων τῶν ἀλόγων, πρός ἑαυτόν ἐπανελεύσεται πάλιν, τήν ἐξ ἀρχῆς εὐκληρίαν τῆς βασιλείας ἀπολαμβάνων· ἐπιγνούς διά τῆς κατά τόν αἰῶνα τοῦτον προνοητικῆς οἰκονομίας, τό κράτος τῆς ἀληθοῦς βασιλείας. Τό γάρ, Ἐάσατε τήν φυήν τῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου ἐν τῇ γῇ, φάναι, τό μή τῆς φύσεως ἀναιρεθῆναι τελείως διά παράβασιν τό σπέρμα, καί τάς δυνάμεις τῆς ἀγαθότητος, δηλοῖ· καθ᾽ ἅς καί πάλιν λαμβάνουσα τήν αὔξησιν, εἰς τό πρώην φυσικόν διά τῆς ἆναστάσεως ἐπανάγεται μέγεθός τε καί κάλλος.

Ἀλλ᾽ ἡμῖν γε κρεῖττον τῷ νόμῳ στοιχοῦντας τῶν ἐντολῶν, ἑαυτούς πρός ἀναίρεσιν τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός ἑκουσίοις ἐμπαιδεύειν πόνοις· καί οὐ νόμον κρεῖττον, ἀλλά καί πάνυ φιλόσοφον καί πρέπον τοῖς τόν ἔμφυτον λόγον ἡγεμόνα τῶν παθῶν καταστήσασιν· εἰ δέ μή τοῦτο, τόγε τούτου δεύτερον· ἀκουσίως παιδευόμενοι, στέρξωμεν τοῦ παιδεύοντος ἡμᾶς τήν βουλήν, μετά τῆς πρεπούσης εὐχαριστίας, καθάπερ ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος καταδεχόμενοι, ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτομεν κόλασιν· καί τῆς ἡμετέρας γῆς τουτέστι τῆς πίστεως καί τῆς ἐλπίδος, καί τῆς κατ᾽ ἀρετήν ἕξεως· οὐ μεταφέρει τόν ἡμέτερον νοῦν ὁ νοητός βασιλεύς Βαβυλῶνος. Κατά τοῦτον οὖν τόν προαποδοθέντα τρόπον, καί Θεοῦ δοῦλος ὁ διάβολος λέγεται, καί παραδίδονται αὐτῷ οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, καί ὁ βασιλεύς Ἰούδα, καί τά θηρία τοῦ ἀγροῦ.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Κατά ποῖον τρόπον, φησίν, ἐχθρός ἐστι Θεοῦ καί ἐκδικητής ὁ διάβολος.

β΄. Ὅτι κατιωθεῖσαν ψυχήν τῷ ῥύπῳ τῆς ἡδονῆς φησίν, ἀποκαθαίρει πόνος, καί ἀφαιρεῖ παντελῶς αὐτῆς τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν, τῆς πρός αὐτά φιλίας τήν ζημίαν μεταμαθοῦσαν· δι᾿ ἥν αἰτίαν ὁ Θεός συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ κατά κρίσιν δικαίαν τούς ἀνθρώπους βασάνοις καταπιέζειν.

γ΄. Ὁ πάσχων φησίν, ὑπέρ χάριτος Θεοῦ παραβαθείσης, ἐάν ἐπιγνῷ τῆς ἰωμένης αὐτόν θείας προνοίας τόν λόγον, τήν τε συμφοράν εὐχαρίστως (352) δέχεται χαίρων, καί τήν ὑπέρ ἧς παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν· ὁ δέ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας τῆς δοθείσης, ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος, καί τῇ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδοται· πρός τήν πρᾶξιν ἐλθεῖν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιάθετον εἶχε τήν ἔφεσιν.

δ΄. Τήν μέν εἰρήνην κατά προσηγορίαν εἶχεν τοῦ ὀνόματος· τήν δέ σοφίαν κατά θείαν δωρεάν ὡς προσευχῆς καρπόν εἶχεν ὁ Σολομῶν.

ε΄. Εἰς τόν φυσικόν νόμον ἐνταῦθα λαμβάνει τόν Ναβουχοδονόσορ, καί εἰς τήν ἕξιν αὐτοῦ τοῦ φυσικοῦ νόμου τόν υἱόν αὐτοῦ Βαλτάσαρ.

στ΄. Ἐκ τῆς εὐχῆς δῆλόν ἐστι, φησίν, ὅτι τόν φυσικόν νόμον, καί τήν ἐξ αὐτοῦ τικτομένην ἕξιν ἐνταῦθα σημαίνουσι Ναβουχοδονόσορ καί Βαλτάσαρ, ἀλλ᾿ οὐ τόν διάβολον· οὐδείς γάρ εὐχήν ὑπέρ τοῦ διαβόλου γίνεσθαι παντελῶς ἐξηγεῖται· ἥν γάρ οὐ διέβαλεν εὐχήν ὁ τῆς προφητείας λόγος, οὐ χρή νομίζειν ὑπέρ τοῦ διαβόλου ταύτην τῷ Θεῷ προσενηνέχθαι.

ζ΄. Fr. Ἐπανελεύσεται πρός ἑαυτήν ἡ φύσις, τήν ἀναμαρτησίαν καί τήν ἀφθαρσίαν ἀπολαμβάνουσα. Ἀπολοῦνται γάρ οἱ ἁμαρτωλοί, ἤγουν τῆς ἁμαρτίας τά αἴτια, καί πάντες ἔσονται ἀναμάρτητοι, καί διά τοῦτο, καί ἄφθαρτοι· ἐξ ἀλλήλων δέ καί ταῦτα καί πάντες τήν ἀληθινήν ἐπιγνώσονται βασιλείαν· οἱ μέν τῇ ἐλλάμψει, οἱ δέ τῇ κολάσει· οὐ πάντες δέ τῶν ἀγαθῶν, οὐδ᾿ ὁμοίως οἱ ἀπολαύοντες ἀπολαύσουσι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄.

Τοῦ Κυρίου μετά τήν ἀνάστασιν φανερῶς ἐντειλαμένου μαθητεῦσαι πάντα τά ἔθνη, πῶς ἐδεῖτο ὁ Πέτρος ἐπί τοῦ Κορνηλίου ἀποκαλύψεως διά τά ἔθνη; ἤ πῶς οἱ ἐν Ἱερουσαλήμ ἀκούσαντες ἀπόστολοι τά κατά τόν Κορνήλιον, διεκρίνοντος πρός τόν Πέτρον;

Ἀπόκρισις.

Πάνυ μέν οὖν ἐδεῖτο τῆς περί ἐθνῶν θείας ἀποκαλύψεως ὁ τῶν ἀποστόλων ἔξαρχος Πέτρος ὁ πανάγιος· οὐ γάρ ἐγίνωσκεν ὅτι περιτομῆς καί ἀκροβυστίας οὐκ ἔστι διαστολή κατά τήν πίστιν· οὔτε μήν ἤδει σαφῶς, ὅτι δίχα τῆς κατά νόμον φαινομένης λατρείας, μαθητευθῆναι τά ἔθνη ὁ Κύριος εἶπεν, ἕως οὗ τῆς ἀποῤῥήτου βουλῆς αὐτοῦ δι᾿ ἀποκαλύψεως ἐφανέρωσε τό μυστήριον, διά τε τοῦ κατά τήν σινδόνα παραδείγματος πείσας, διά τε τῆς ἴσως αὐτῷ κατά μόνην τήν πίστιν δοθείσης καί τοῖς ἔθνεσι χάριτος τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ὡς οὐκ ἔστιν ἐν Χριστῷ διαστολή Ἰουδαίου καί Ἕλληνος· ὅπερ καί οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγνοοῦντες ἀπόστολοι, διεκρίνοντο πρός αὐτόν, ἕως ἔμαθον καί αὐτοί τόν ἐν ἀποκρύφοις πλοῦτον τῆς ἐπί πάντας ἀνθρώπους θείας χρηστότητος. Θείας γάρ ζωῆς καί καινῆς λατρείας παρά τήν νομικήν ἐπεισαγωγή, καί ψυχῆς ἑκουσίως σώματος αὐτήν ἀπολυούσης κατά τήν γνώμην ὑπῆρχε διδαχή, καί ἄλλης ἀρχῆς θειοτέρας γενέσεως

ὑποτύπωσις, ἡ τοῦ κηρύγματος χάρις. Καί διά τοῦτο, (353) τῆς τοῦ προστάξαντος ἔχρηζον, ἐφ᾽ ἑκάστῳ λόγῳ διδαχῆς, οἱ ταύτην πιστευθέντες τήν διακονίαν. Εἰ δέ τῷ μή δοκῷ τοῦ δέοντος εἶναι περιεργότερος, πᾶς λόγος χρήζει θείας ἐντολῆς πάντως, τοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ πρός ἐνέργειαν ὁρισθέντος τρόπου, διδαχῆς καί ἀποκαλύψεως. Οὐ γάρ ἔστι τό παράπαν ὁ διαγινώσκων τόν τινος λόγου τρόπον, χωρίς τῆς τοῦ φαμένου τόν λόγον ἀποκαλύψεως. Ὅπερ εἰδώς καί ὁ πανεύφημος Πέτρος, λαβών ἤδη παρά τοῦ Κυρίου τόν περί τῶν ἐθνῶν τοῦ κηρύγματος λόγον, οὐκ ἐνεχείρησεν, ἀναμένων διδαχθῆναι παρά τοῦ δόντος τόν λόγον, τοῦ λόγου τόν τρόπον.

Τάχα δέ καί ἕτερα πρός τούτοις ἦν, ἅπερ διά τῆς καθιεμένης οὐρανόθεν ὀθόνης, καί τῶν ἐν αὐτῇ διαφόρων ζώων, ὁ μέγας ἐδιδάσκετο Πέτρος. Μᾶλλον δέ, τό πᾶν γένος τῶν ἀνθρώπων· ἤ ὁ κατ᾽ αὐτόν τόν Πέτρον, ἐπειλημμένος τῆς κατά τήν πίστιν θείας ἀκρότητος, μανθάνων διαῤῥήδην πᾶσαν ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσβέσαι τήν αἴσθησιν· καθ᾽ ἥν ἕως ὁρᾷ τά φαινόμενα, φθαρτικήν ἑαυτῆς τήν τοῦ Θεοῦ κτίσιν ἐπίσταται, μή δυναμένην φθορᾶς εἶναι καθαράν καί συγχύσεως. Διά μέν οὖν τῆς ὀθόνης, καί τῶν ἐν αὐτῇ ζώων, τόν φαινόμενον προεδείκνυε διά τοῦ ἀοράτου κόσμον τοῖς λόγοις νοούμενον, ἤ τόν ἀόρατον, τοῖς τῶν αἰσθητῶν τύποις φαινόμενον, ὁ πρός αὐτόν χρηματίζων, καί ὡς πρός ἐδωδήν πνευματικήν ἐπιτήδειον. Διό φησιν· Ἀναστάς, Πέτρε, θῦσον, καί φάγε. Πόθεν ἀναστῆναι κελεύεται; Πόθεν ἄλλοθεν, ἤ τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἕξεώς τε καί σχέσεως, καί τῆς περί τῶν ὄντων χθαμαλωτέρας προλήψεως, ἤ τῆς νομιζομένης κατά νόμον δικαιοσύνης; ἵνα κατά μόνον τόν νοῦν ἀπολελυμένον τῆς κατ᾽ αἴσθησιν φαντασίας, δυνηθείς σχημάτων γυμνούς θεάσασθαι τούς λόγους τῶν αἰσθητῶν, ἐπιγνῷ τούς τύπους τῶν νοητῶν, καί μάθῃ μηδέν τῶν ὑπό Θεοῦ γεγονότων ἀκάθαρτον εἶναι. Ὁ γάρ θεωρήσας ἐκ τοῦ νοητοῦ κόσμου προφαινομένην τοῖς λόγοις τήν ὁρωμένην κτίσιν, ἤ τούς τύπους τῶν νοητῶν ἐκ τῆς τῶν φαινομένων διακοσμήσεως, καθάπερ οὐρανόθεν ὀθόνην διαφαινομένην, οὐδέν ἀκάθαρτον εἶναι πιστεύσειε τῶν ὁρατῶν· μηδεμίαν τοῖς τῶν ὄντων λόγοις ἐμφαινομένην θεωρῶν ἀντιπάθειαν. Ἡ φθορά γάρ ἐν τῇ αἰσθήσει καθέστηκε, καί ὁ τῶν γεγονότων πρός ἄλληλα πόλεμος· ἐν δέ τοῖς λόγοις οὐδέν ὑπάρχει καθάπαξ ἐναντίον.

Ἔστι μέν οὖν ἡ ὀθόνη, ὁ αἰσθητός κόσμος ἐκ τεσσάρων ἀρχῶν, καθάπερ στοιχείων, καί αὐτόν κρατούμενος· τά δέ ἑρπετά καί τά θηρία καί τά πετεινά, οἱ διάφοροι λόγοι τῶν γεγονότων εἰσί, πρός μέν αἴσθησιν ὄντες ἀκάθαρτοι, πρός δέ νοῦν, καθαροί τε καί τρόφιμοι, καί τῆς νοουμένης συστατικοί τυγχάνοτες ζωῆς. Ἡ δέ ἐκ τρίτου γενομένη φωνή, πρακτικήν καί φυσικήν καί θεολογικήν διδάσκει φιλοσοφίαν. Δεῖ γάρ οὐχ ἅπαξ, ἀλλά καί δίς, καί τρίς ἀναστάντα θῦσαι τήν κτίσιν τῶν φαινομένων, καί φαγεῖν αὐτήν γνωστικῶς, τόν τῷ Θεῷ διόλου (356) ἑψόμενον γνησίως. Ὁ γάρ ἀναστάς τῆς ἐμπαθοῦς περί τά φαινόμενα διαθέσεως, τήν τῶν φαινομένων ἔθυσε κίνησιν, καί τήν πρακτικήν κατορθώσας ἔφαγεν ἀρετήν. Ὁ δέ τῆς ψευδοῦς περί τῶν ὄντων δόξης ἀναστάς, τά μέν τῶν φαινομένων ἔθυσε σχήματα· τούς δέ μή φαινομένους λόγους φαγών, τήν ἐν πνεύματι φυσικήν θεωρίαν κατώρθωσεν· ὁ δέ τῆς πολυθέου πλάνης ἀναστάς, αὐτήν μέν τῶν ὄντων τήν οὐσίαν κατέθυσε· τήν δέ τῶν ὄντων αἰτίαν κατά πίστιν φαγών, θεολογικῆς ἐνεφορήθη δυνάμεως.

Πᾶς οὖν θεωρητικός νοῦς ἔχων τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τήν κίνησιν, κατώρθωσεν ἀρετήν· καί τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἑαυτοῦ τήν

φαντασίαν ἀποτεμών, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ὄντων εὗρεν ἀλήθειαν· καθ᾿ ἥν ἡ φυσική θεωρία συνέστηκε· καί τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τόν τῆς θείας καί ἀμάχου μονάδος δέχεται φωτισμόν, καθ᾿ ὅν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τό μυστήριον.

Ἤ τυχόν ἐκελεύετο θεόθεν ἡ τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, Πέτρος ὁ πανένδοξος, ἀναστάς τῆς συμ[με]μετρημένης τῇ φύσει δυνάμεως, ἐπί τήν κατά χάριν θείαν εὐκληρίαν, μετά Θεοῦ καταθῦσαι τῇ μαχαίρᾳ τοῦ λόγου τά ἐν ἀνθρώποις πάθη τῆς μοχθηρίας, καί ποιῆσαι βρῶμα καλόν, καί τῷ Λόγῳ πρόσφορον, καί εἰς πέψιν πνευματικήν ἀναδιδόμενον, τῇ ἀποθέσει τῆς προτέρας ἐμπαθοῦς καί θηριώδους ζωῆς. Φασί γάρ ζωῆς σύμβολον εἶναι τό αἷμα, ὅπερ παντός ἀποῤῥεῖν σφαττομένου ζώου πέφυκεν. Καί δηλοῖ τάχα τῶν δειχθέντων ζώων ἡ διαφορά, τήν ἐν ἀνθρώποις τῶν παθῶν ποικιλίαν σημαίνουσα. Τά μέν γάρ ἑρπετά, τούς ἅπαν τό ἐπιθυμητικόν τοῖς γηΐνοις ἐπισυρόμενον ἔχοντας προδείκνυσι· τά δέ θηρία, τούς ὅλον τό θυμικόν εἰς τήν ἀλλήλων φθοράν ἐκμανῶς διεγείροντας· τά δέ πετεινά, τούς ὅλον τό λογικόν πρός τήν ὕβριν τῆς ὑπερηφανίας ἀνώσαντας, καί τήν ἐξ αὐτῆς ὑψηλοφροσύνην, καί ἀδικίαν λαλοῦντας εἰς ὕψος, καί θεμένους εἰς οὐρανόν τό στόμα αὐτῶν· ἅπερ οἷα Θεῷ συνεργός ὁ μέγας Πέτρος καταθύσας τῷ λόγῳ τοῦ πνεύματος, τούς μέν ἐποίησε τῶν οὐρανίων ἐπιθυμητάς, τούς δέ ἡμέρους καί φιλανθρώπους, καί ἀλλήλων ἀνθεκτικούς· τούς δέ φιλοθέους καί ταπεινόφρονας.

Τί δέ καί Ἰόππη βούλεται δηλοῦν διά τῆς ἑρμηνείας τοῦ οἰκείου ὀνόματος, ἐν ᾗ ταύτην εἶδε τήν ὀπτασίαν ἡ μεγάλη τῆς Ἐκκλησίας κρηπίς, Πέτρος ὁ πανάγιος, κατίδωμεν. Ἰόππη κατασκοπή ἑρμηνεύεται, (357) τήν πρακτικήν πρέπουσαν φυλακήν σημαίνουσα. Παρ᾿ αὐτήν γάρ κειμένη τῆς θαλάσσης τήν ὄχθην, πολλοῖς ἀνεβάλλετο κύμασιν, εἰ μή ἐφ᾿ ὕψος εἶχε τήν θέσιν ἡ πόλις. Ὅθεν μοι φαίνεται δηλοῦν τόν ἐπί τό ὕψος τῆς γνώσεως, καθάπερ πόλιν οἰκοδομοῦντα τήν ἀρετήν· οὐ μακράν δέ τῶν ἀκουσίων ὄντα πειρασμῶν, ἔχοντα παρακειμένην ἐγγύθεν καθάπερ θάλασσαν, τήν μήπω τελείως ἀποῤῥαπισθεῖσαν σχέσιν τῶν αἰσθητῶν, καί διά τοῦτο κατασκοπῆς δεόμενον, μήπως λαθόντες διά τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, ποιήσωνται τήν τῶν ἑκουσίων παθῶν ἐπιδρομήν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες· ἀλλά καί τῆς μερίδος τυγχάνουσα τῆς φυλῆς [al. φυλακῆς]. Ἰσσάχαρ Ἰόππη· μισθός δέ καί κάματος οὗτος ἑρμηνεύεται· δίδωσι πλέον νοεῖν, ὅτι πρακτικῆς ἐστιν ἕξις φυλακτική Ἰόππη, τάς ἀοράτους ἐφόδους φυλαττομένη τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. Ταύτης οὖν ἀναστάντα πρός τήν τῶν ὑψηλῶν γνῶσιν μεταθεῖναι τόν νοῦν ἴσως ἐκελεύετο ὁ μέγας ἀπόστολος.

Ὁ τοίνυν τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας οἰκῶν τό τῆς κατασκοπῆς ὕψος, ἐν Ἰόππῃ λεγέσθω εἶναι· ὁ δέ τήν ἐν Ἱεροσολύμοις Σιών κατοικῶν, τουτέστι τό σκοπευτήριον, τό κατα τήν ὅρασιν τῆς εἰρήνης ἱδρυμένον· τοῦτο γάρ Ἱερουσαλήμ ἑρμηνεύεται, πάσης μακράν γέγονε τῆς κατ᾿ αἴσθησιν σχέσεως, ὅσον ἱστορικῶς, τοῦ τόπου τῆς Σιών κατά τήν θέσιν, ἡ θάλασσα· καί σκοπεύει μόνον κατά τό ὕψος τυγχάνων τῆς γνώσεως, τά νοητά τῶν ὄντων θεάματα· τῇ κατά νοῦν περιαιρέσει τῶν φαινομένων ἐν τοῖς οὖσι σχημάτων· καί δέχεται τάς τῶν θείων ἐμφάσεις κατά τό θεμιτόν ἐκφανεῖς, τυπούσας αὐτοῦ τό ἡγεμονικόν πρός τό θειότερον. Ὁ γοῦν οἰκῶν Ἰόππην πρακτικός ἐστι, καταθεωρῶν τῶν ἐναντίων τά θήρατρα· ὁ δέ κατοικῶν ἐν Σιών, γνωστικός ἐστι μόνην κατά νοῦν τῶν θείων θεωρῶν τήν εὐπρέπειαν.

Εἰ δέ πάλιν εἰς οὐρανόν ἀνασπασθῇ τό σκεῦος τῆς ὀθόνης, νοήσωμεν ὅτι μετά τό δειχθῆναι τῷ μεγάλῳ Πέτρῳ τούς τῶν αἰσθητῶν

πνευματικούς λόγους τοῖς νοητοῖς συνυπάρχοντας, πάλιν ἀνέλκει πρός ἑαυτόν τούτους ὁ Θεός· διδάσκων, ὡς οὐδέν ὧν οἱ λόγοι παρ᾽ αὐτῷ μένουσιν, ἐστίν καθάπαξ ἀκάθαρτον. Διό γνούς τῶν ὁραθέντων τήν δύναμιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, ἔμαθε μηδένα λέγειν ἀκάθαρτον ἄνθρωπον, μηδέ προσωποληψίαν εἶναι παρά τῷ Θεῷ, ποιουμένην ἄδικον τήν τῶν ὄντων διαίρεσιν. Ὅθεν μηδέν μελλήσας, τό θεῖον ἐπλήρωσε πρόσταγμα, θύσας πρός ζωήν πνευματικήν τούς τήν καρδίαν ἑκουσίως περιτεμνομένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, καί πᾶσαν ἀπιστίας, κακίας τε καί ἀγνωσίας ἀκαθαρσίαν καθάπερ ἀκροβυστίαν ἀποβαλλομένους [Fr. ἀποβαλλομένους]· τῆς δέ σαρκός, μηδέν τῶν προσόντων αὐτῇ φυσικῶς περιτέμνοντας· ὧν οὐκ ἐξ ἐμπαθοῦς γνώμης ἡ σύστασις, ἀλλ᾽ ἐκ θείας δημιουργίας ἡ γένεσις. Οὐδέν γάρ (360) τῶν κατά φύσιν ἀκάθαρτον, ὅτι Θεόν ἔχει τῆς ὑπάρξεως αἴτιον.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ζωῆς μετάθεσίν φησι καί λατρείαν ἀγγελικήν, καί πρός σῶμα ψυχῆς ἑκούσιον ἀλλοτρίωσιν· καί ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τό τῆς νέας Διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον.

β΄. Ἕτερος, φησίν, ὁ τῆς ἐντολῆς ἐστι λόγος, καί ἕτερος ὁ τοῦ γίνεσθαι τῆς ἐντολῆς ὁ τρόπος. Λαβών οὖν ὁ μέγας Πέτρος περί τῶν ἐθνῶν τοῦ κηρύγματος ἐντολήν, ἀγνοῶν διά τῆς ὀθόνης τῆς ἐντολῆς ἐδιδάσκετο τόν τρόπον· ὅτι δίχα περιτομῆς, καί τῶν λοιπῶν τοῦ νόμου σωματικωτέρων,τῶν ἐθνῶν χρή γίνεσθαι τήν κλῆσιν· πνευματικήν γάρ οἶδεν ὁ λόγος περιτομήν, ἐμπαθοῦς σχέσεως πρός σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομήν.

γ΄. Fr. Πᾶς λόγος θείας ἐντολῆς χρῄζει πάντως διδαχῆς τοῦ πῶς ὀφείλει πραχθῆναι· ὅπερ ὁ μέγας Ἀπόστολος ἱκανότητα λέγει.

δ΄. Ὁ μή τοῖς σχήμασι τῶν ὁρατῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν, ἀλλά κατά νοῦν τούς λόγους αὐτῶν ἀναζητων, ὡς νοητῶν τύπους, ἤ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδέν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὁρωμένων διδάσκεται. Πάντα γάρ φύσει καλά λίαν καθέστηκεν.

ε΄. Ὁ τῇ κινήσει φησί τῶν αἰσθητῶν μή συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον τήν τῶν ἀρετῶν μετέρχεται πρᾶξιν. Ὁ δέ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μή διατυπώσας τόν νοῦν, τήν ἀληθῆ περί τῶν ὄντων ἀπείληφε δόξαν. Ὁ δέ καί αὐτήν τήν οὐσίαν τῶν ὄντων τῇ διανοίᾳ παρέδραμεν, ὡς ἄριστος θεολόγος μετά ταύτην ἀγνώστως τῇ μονάδι προσέβαλεν. Οὐκοῦν ὁ τρίτον ἐν ἑαυτῷ καταθύσας τήν κτίσιν τῶν ὁρωμένων, τῆς τῶν τελείων ἄξιος γέγονε τάξεως.

στ΄. Ἰόππη μέν ἕξις ἐστίν ἀρετῆς, φησίν, τήν ἐκ τῶν παρακειμένων αἰσθητῶν φυλαττομένη βλάβην. Ἡ δέ Σιών ἕξις ἐστί γνωστική, τήν τῶν νοητῶν σκοπεύουσα χαρισμάτων ὑποδοχήν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄.

Τό· "Δεῦτε, καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τάς γλώσσας," πρός τίνας ἔλεγεν ὁ Θεός;

Ἀπόκρισις.

Πρός τήν ὑποκειμένην τῶν προνοουμένων διάθεσιν εὑρίσκομεν τήν ἁγίαν Γραφήν τόν Θεόν διαπλάττουσαν· ὅθεν καί λέοντα, καί ἄρκτον, καί πάρδαλιν, καί πάνθηρα, καί ἄνθρωπον, καί βοῦν, καί πρόβατον, καί ἥλιον, καί ἀστέρα, καί πῦρ, καί πνεῦμα, καί ἄλλα μυρία, ἅπερ μηδαμῶς ὑπάρχων λέγεται, κατά τήν ἑκάστης φωνῆς ἐπίνοιαν θεωρούμενος. Τῷ γοῦν Ἀβραάμ φανείς ὁ Θεός ὄντι τελείῳ κατά τήν γνῶσιν, ἐν τῷ περί

μονάδος λόγῳ τόν ἄϋλον περί Τριάδος εἶναι λόγον ἐδίδασκεν, ἤδη τόν νοῦν ἔχοντι τῆς ὕλης παντελῶς, καί τῶν κατ᾽ αὐτήν τύπων ἐκβεβηκότα. Καί διά τοῦτο καί ὡς τρεῖς ἐφαίνετο, καί ὡς εἷς διελέγετο· τῷ δέ Λώτ, μήπω (361) τῆς τῶν σωμάτων καθαρόν τόν νοοῦν ποιησαμένῳ συνθέσεως, ἀλλ᾽ ἔτι τῆς ἐξ ὕλης καί εἴδους τῶν σωμάτων γενέσεως ἐξηρτημένῳ, καί μόνης δημιουργόν εἶναι πιστεύοντι τόν Θεόν τῆς ὁρατῆς κτίσεως, ἐμφανιζόμενος ὁ Θεός, δυϊκῶς, ἀλλ᾽ οὐ τριαδικῶς ἐφάνη· δεικνύς δι᾽ ὧν αὐτός ἑαυτόν ἐσχηματίζε, μήπω τῆς ὕλης καί τοῦ εἴδους ἐκβεβηκέναι τόν ἀναγόμενον νοῦν. Οὕτως ἐφ᾽ ἑκάστῳ τόπῳ τῆς τόν Θεόν πολυτρόπως διαπλαττούσης Γραφῆς, τούς λόγους μετ᾽ ἐπιστήμης διασκοπούμενος, εὑρήσεις αἰτίαν εἶναι τῆς πολλῆς τῶν θείων πλασμάτων ἐξαλλαγῆς, τήν τῶν προνοουμένω διάθεσιν.

Ἐπειδή τοίνυν καί οἱ τόν πύργον οἰκοδομήσαντες, πρότερον τῆς τοῦ φωτός χώρας τῆς ἀνατολῆς κινηθέντες, λέγω δέ τῆς μιᾶς καί ἀληθοῦς περί Θεόν γνώσεως, ἦλθον εἰς γῆν Σενναάρ, τήν ἑρμηνευομένην βλασφήμους ὀδόντας, καί εἰς πολλάς περί Θεότητος δόξας κατέπεσαν, καί τόν ἑκάστης δόξης λόγον, οἱονεί πλίνθους τινάς συνθήσαντες, ᾠκοδόμησαν καθάπερ πύργον τήν πολύθεον ἀθεΐαν· εἰκότως ὁ τῆς κακῆς συμφωνίας τῶν πλανηθέντων ἀνθρώπων διασκεδάζων τήν ὁμολογίαν Θεός, ἐκ τῆς τῶν προνοουμένων διαθέσεως εἰς ἀπείρους δόξας διασκεδασθείσης καί διασπαρθείσης, πληθυντικῶς ἑαυτόν ὀνομάζει· δεικνύς εἷς ὅτι ὤν, εἰς πολλούς ἐν ἐκείνοις ἐμερίσθη· ὥσπερ καί ἐπί τοῦ Ἀδάμ φαίνεται λέγων· Ἰδού γέγονεν Ἀδάμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. Πρός οὖν τό ὑποκείμενον αἴτιον, ἤ πληθύνεται ταῖς τῶν Γραφῶν ἐκφωνήσεσιν ὁ Θεός, ἤ συνάγεται.

Τό δέ, πρός τίνας ὁ Θεός διαλέγεται, ἔθος ἐστί τῇ Γραφῇ τάς ἀλαλήτους καί κρυφίας βουλάς τοῦ Θεοῦ σωματικῶς διαπλάττειν, ἵν᾽ ἡμεῖς ἐκ τῶν συγγενῶν ῥημάτων τε καί φωνῶν, νοῆσαι τά θεῖα δυνηθῶμεν· ἐπεί ὁ Θεός νοῦς ἐστιν ἄγνωστος, καί λόγος ἄῤῥητος, καί ζωή ἀκατάληπτος, καί οὔτε λαλεῖ οὔτε λαλεῖται, αὐτόλογος ὤν, καί αὐτοβουλή κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχων. Καί εἰ οὕτω νοήσομεν τάς τῶν θείων λόγων φωνάς, οὐδενί τῶν γεγραμμέων ἐκ τῆς ἀσαφείας προσκόψομεν.

Εἰ δέ τις φαίη, μή πάντως ἐπί διαβολῆς κεῖσθαι τῇ Γραφῇ τήν περί Θεοῦ πληθυντικήν σημασίαν, καί προφέρει πρός τήν τοῦ οἰκείου λόγου βεβαίωσιν τό· Καί εἶπεν ὁ Θεός· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν, καί καθ᾽ ὁμοίωσιν, καί οὐ δήπου διά ταύτης, εἴποι, τῆς φωνῆς, πολυθεΐας ὑπόνοιαν εἰσηγεῖσθαι νοοῦμεν τόν λόγον· φαμέν, ὡς ὁπόταν μέν πρός τούς εὐσεβεῖς εὐσεβῶς ἡ ἁγία Γραφή τῷ πληθυντικῷ περί Θεοῦ κέχρηται λόγῳ, τήν δήλωσιν ποιεῖται τῶν παναγίων τριῶν ὑποστάσεων· μυστικῶς τόν τῆς ὑπάρξεως σημαίνουσα τρόπον τῆς παναγίας καί ἀνάρχου καί ὁμοουσίας Τριάδος· ἐπειδή μονάς κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν ἡ πάνσεπτος καί προσκυνητή καί πανεύφημος Τριάς τῶν ὑποστάσεων. Μονάς γάρ ἐν Τριάδι καί ἐν μονάδι Τριάς ἐστιν ὁ Θεός ἡμῶν. Ἡνίκα δέ πρός τούς ἀσεβεῖς πληθυντικόν περί Θεοῦ ποιεῖται τόν λόγον, τήν ψεκτήν (364) ἐκείνων, ὡς οἶμαι, διελέγει περί Θεότητος ἔννοιαν, φυσικήν, ἀλλ᾽ οὐχί ὑποστατικήν εἶναι τήν ἐν τοῖς ἰδιώμασιν ὑπειληφότων διαφοράν· ὅπερ σαφῶς τήν πολύθεον εἰσηγεῖται πλάνην τοῖς οὕτως περί Θεότητος ἔχουσιν.

Εἰ δέ μή τοῦτο λέγοντες πείθομεν, ἐπειδή φίλον τῷ Πνεύματι, καί τοῖς Πνεῦμα φιλοῦσιν ἀγαπητόν, τό μή μάχεσθαι, δεξώμεθα συμφώνως ἀλλήλοις τήν ἁγίαν Γραφήν· τήν ἐν μονάδι παναγίαν Τριάδα, ποτέ μέν, ὡς δημιουργόν εἰσηγουμένην, ὡς τό· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον· Πατρός γάρ καί Υἱοῦ, καί ἁγίου Πνεύματος ἔργον ἐστίν ἡ τῶν ὄντων ὑπόστασις· ποτέ

δέ, ὡς ἀποδεκτικήν τῶν τοῖς αὐτῆς εὐσεβῶς νόμοις πολιτευσαμένων· ὡς προνοητικήν τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς εἰληφότων τοῦ εἶναι τήν γένεσιν· ὡς τῷ Ἀβραάμ τριαδικῶς φαινομένην, καί μοναδικῶς διαλεγομένην· ποτέ δέ, ὡς τιμωρητικήν, ἤγουν κριτικήν τῶν τούς νόμους παραφθειρόντων τῆς φύσεως· ὡς τό· Καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τάς γλώσσας. Οὐ γάρ δημιουργική μόνον ὑπάρχει τῶν ὄντων ἡ ἁγία καί ὁμοούσιος Τριάς· ἀλλά καί συνεκτική, καί πρός ἀξίαν ἑκάστου διανεμητική· οἷα δή Θεός εἷς ὑπάρχουσα κατά φύσιν δημιουργός, προνοητική τε καί κριτική τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεποιημένων· κοινόν γάρ Πατρός, καί Υἱοῦ, καί ἁγίου Πνεύματος, ὥσπερ τό δημιουργεῖν, οὕτω δέ καί τό κρίνειν, καί τῶν πεποιημένων σοφῶς προνοεῖν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ἑκάστῳ φησί, κατά τήν ὑποκειμένην αὐτῷ περί Θεοῦ δόξαν ὁ Θεός ἐμφανίζεται. Τοῖς μέν κατ᾽ ἔφεσιν τήν ὑλικήν περάσασι σύνθεσιν, καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσονομούσας ἀλλήλαις κατά μίαν καί τήν αὐτήν περί Θεόν ἀεικινησίαν κεκτημένοις, ὡς μονάς ἐμφαίνεται καί Τριάς· ἵνα τήν οἰκείαν ὕπαρξιν παραδείξειεν, καί τόν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξειεν. Τοῖς δέ περί μόνην τήν ὑλικήν διάθεσιν ἔχουσι κινουμένην τήν ἔφεσιν, καί ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τάς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοι, οὐχ ὡς ἔστιν, ἀλλ᾽ ὡς εἰσίν ἐμφανίζεται· δεικνύς ὅτι τῆς ἡμῶν δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖν χεροῖν, καθ᾽ ἥν ὁ σωματικός ἐξ ὕλης καί εἴδους συνέστηκε κόσμος.

β΄. Ὁ φυσικήν εἶναι λέγων, φησίν, ἐπί Θεοῦ τήν τῶν ἰδιωμάτων, ἀλλ᾽ οὐχ ὑποστατικήν διαφοράν, οὐκ ἔνθεος ὁ τοιοῦτος, ἀλλά πολύθεος, οὐσιῶν ἰδιότησιν, ἀλλ᾽ οὐχ ὑποστάσεων ἐπιδέχεσθαι φάσκων τό Θεῖον τήν ἐξαρίθμησιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄.

Τί ἐστι τό ἐν ταῖς Πράξεσι κείμενον· "Οἵτινες διά τοῦ Πνεύματος ἔλεγον τῷ Παύλῳ, μή ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα;" Διά τί παρήκουσε τοῦ Πνεύματος καί ἀνέβη;

Ἀπόκρισις. (365)

Ὁ μέν ἅγιος Ἡσαΐας ὁ προφήτης, ἐν τῇ κατ᾽ αὐτόν προφητείᾳ ἑπτά πνεύματα τῷ ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί ἀνατείλαντι Σωτῆρι λέγει ἐπαναπαύεσθαι· οὐχ ἑπτά πνεύματα Θεοῦ γινώσκων, καί οὕτω τούς ἄλλους ἐκδέχεσθαι διδάσκων, ἀλλά τάς ἐνεργείας τοῦ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Πνεύματος, πνεύματα καλέσας, διά τό πάσῃ ἐνεργείᾳ ὅλον ἀνελλιπῶς ὑπάρχειν ἀναλόγως τό ἐνεργοῦν ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ δέ θεῖος Ἀπόστολος τάς διαφόρους ἐνεργείας αὐτοῦ τοῦ ἑνός ἁγίου Πνεύματος χαρίσματα λέγει διάφορα· ὑφ᾽ ἑνός δηλονότι καί τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κατά τό μέτρον τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος, ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος· ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καί τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατά τήν ψυχήν διαθέσεως, συμμεμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆσδε ἤ τῆσδε τῆς ἐντολῆς τήν ἁρμόζουσαν πρός ἐνέργειαν ἕξιν.

Οὐκοῦν ὥσπερ ὁ μέν λαμβάνει λόγον σοφίας, ὁ δέ λόγον γνώσεως, ἕτερος δέ πίστεως, καί ἄλλος ἄλλο τι τῶν ἀπηριθμημένων τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὕτως ὁ μέν δέχεσθαι διά τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας καί ἀμέσου πρός Θεόν, καί μηδέν ἐχούσης ὑλικόν ἀγάπης, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· ἕτερος δέ διά

τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας πρός τόν πλησίον ἀγάπης χάρισμα, καί ἄλλος ἄλλο τι κατα τό αὐτό Πνεῦμα, ὡς ἔφην, ἔχοντος ἑκάστου ἐνεργούμενον τό οἰκεῖον χάρισμα. Ταῦτα δέ τά χαρίσματα κατά τόν ἅγιον Ἡσαΐαν, πνεύματα καλέσας τις, ὡς οἶμαι, τῆς ἀληθείας οὐ διαπίπτει· παντί γάρ χαρίσματι ὅλον ὡς ἐνεργοῦν ἀναλόγως ἐνυπάρχει τό Πνεῦμα τό ἅγιον, εἴτε μείζονι, εἴτε ἥττονι.

Οὐκοῦν ὁ μέγας ὄντως, καί τῶν ὑπέρ ἄνθρωπον μυστηρίων γενόμενος διάκονος Παῦλος , ἀμέσως τῆς ἐν ἀγάπῃ Θεοῦ τελείας χάριτος τό πνεῦμα δεξάμενος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, τῶν εἰληφότων τό χάρισμα τῆς τελείας εἰς αὐτόν ἀγάπης, λεγόντων αὐτῷ μή ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα· διά τοῦ Πνεύματος, τουτέστι τοῦ ἐνεργουμένου αὐτοῖς ὑπό τοῦ Πνεύματος τῆς εἰς αὐτόν ἀγάπης χαρίσματος· ταυτόν γάρ τῷ χαρίσματι τό πνεῦμα, καθά ἔφην ἐκ τοῦ προφήτου λαβών, παρήκουσεν· ἀσυγκρίτως τῆς ἐξ ἄλλων εἰς αὐτόν πνευματικῆς ἀγάπης, προκρίνων τήν θείαν καί ὑπέρ νόησιν. Μᾶλλον δέ οὐδέ παρακούσας ἀνῆλθεν, ἀλλ᾽ ἐκείνους διά τῆς συμμέτρως αὐτοῖς κατά τό χάρισμα δοθείσης ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος προφητεύοντας, τῷ κατ᾽ αὐτόν τύπῳ πρός τόν τοῦ παντός ὑπερεπέκεινα πόθον κατά τήν ἔφεσιν ἕλκων. Οὐκοῦν οὐ παρήκουσεν ὁ μέγας Παῦλος τοῦ Πνεύματος, ἀλλ᾽ ἐδίδαξεν ἐπί τό ὑψηλότερον ἀπό τοῦ ἥττονος μετενεχθῆναι Πνεύματος τουτέστι χαρίσματος, τούς περί αὐτοῦ κατά τό χάρισμα τῆς ἀγάπης προφητεύοντας.

Καί πάλιν, εἰ τό προφητικόν χάρισμα πολύ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑπάρχει δεύτερον, οὐκ ἦν λόγου τοῦ τό (368) πᾶν διευθύνοντος, καί τήν ἑκάστου διορίζοντος τάξιν, τό κρεῖττον εἴκειν τῷ ἥττονι· ἀλλά μᾶλλον ἕπεσθαι τό ἧττον τῷ κρείττονι. Οἱ μέν γάρ τότε προφητεύοντες διά τοῦ ἐν αὐτοῖς προφητικοῦ πνεύματος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποστολικοῦ, τόν τρόπον τῆς τῷ ἁγίῳ Παύλῳ συμβησομένης ὑπέρ τοῦ λόγου κακοπαθείας ἐμήνυον· ὁ δέ πρός μόνον ἀφορῶν τόν θεῖον σκοπόν, εἰς οὐδέν ἡγεῖτο τά μέσα πάντα, σπουδήν ἔχων οὐχ ὅπως διενέγκῃ τά συμβησόμενα, ἀλλ᾽ ὅπως ἄλλος γένηται Χριστός· μιμήσει τοῦ Χριστοῦ πάντα κατορθώσας τά, δι᾽ ἅ Χριστός τήν ἐν σαρκί φιλανθρώπως κατ᾽ οἰκονομίαν εἵλατο ζωήν. Οὐκοῦν εὐταξίας ἐστί φυλακή, τῆς πάντα διεπούσης τά θεῖα καί διευθυνούσης, καί τῆς οἰκείας ἀνέκπτωτον μονῆς καί ἱδρύσεως ἕκαστον διαφυλαττούσης, ἡ δοκοῦσα τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου παρακοή, καί σαφής διδασκαλία τοῦ μηδαμῶς ἀλλήλοις φύρεσθαι τούς καλῶς ὑπό τοῦ Πνεύματος διωρισμένους τῆς Ἐκκλησίας βαθμούς.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Τό διαφόρως ἐνεργοῦν, ἐν ἑκάστῳ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ διαφόρως ἐνεργουμένων, ὅλον ἐστίν, καί ἐν ὅλοις ἅμα μή διαιρούμενον. Ἀμιγῶς γάρ, φησίν, ἐν ὅλοις καί τῷ καθ᾽ ἕκαστον ἀδιαιρέτως κατά μίαν καί τήν αὐτήν ἐκφαίνεται δύναμιν ἐνεργοῦν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ὅτι καί πάντων ἐστί τῶν ὄντων πληρωτικόν· Θεός γάρ, καί πᾶσιν ἀχώρητον τοῖς οὖσιν, ὑπερούσιον.

β´. Πᾶσαν ἐντολῆς ἕξιν ἐνεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

γ´. Ὁ τόν Θεόν ἀγαπῶν ἐξ ὅλης καρδίας καί ψυχῆς καί δυνάμεως, τοῦ τόν πλησίον ἀγαπῶντος,φησί, μείζων ἐστίν. Οὐκ ἔστιν οὖν λόγου νομοθετεῖσθαι τό κρεῖττον ὑπό τοῦ χείρονος· ἀλλά γενέσθαι μᾶλλον τό ἧττον ὑπό τοῦ μείζονος. Διό τήν ἀποστολικήν ἀξίαν τε καί τάξιν, ὑπ᾽ ἐκείνων ὧν ἄρχει βαθμῶν ἄρχεσθαι δικαίως οὐ συνεχώρησεν ὁ θεῖος

Ἀπόστολος, μήπως ἡ πάντων τῶν ὄντων εὐκοσμία, καί μάλιστα τῶν θείων τάξις, λυθῇ.

δ΄. Μέσα φησίν τά εἴδη τῶν πειρασμῶν, ἅπερ προγνωστικῶς ἐθεώρουν διά τοῦ Πνεύματος οἱ προφητεύοντες τῷ ἁγίῳ Παύλῳ τήν ὑπέρ ἀληθείας ἄθλησιν· ὧν παντελῶς οὐκ ἐφρόντιζεν ἑνωθῆναι σπεύδων τῷ Χριστῷ, κατά τήν ἐν εἴδει τῶν ἀγαθῶν ὑπόστασιν, μετά τήν ἐν πίστει τῶν ὄντων διάβασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄.

Τί ἐστι τό· "Δύνασθε τό ποτήριον, ὅ ἐγώ πίνω, ποεῖν, καί τό βάπτισμα, ὅ ἐγώ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;" Τίς ἡ διαφορά τοῦ ποτηρίου καί τοῦ βαπτίσματος;

Ἀπόκρισις.

Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα τῶν ὑπέρ ἀρετῆς κατά πρόθεσιν ἑκουσίων καί ἡμετέρων πόνων τύπος ὑπάρχει· δι᾽ ὧν τάς κατά συνείδησιν ἀποῤῥύπτοντες κηλῖδας, τόν πρός τά φαινόμενα τῆς προαιρέσεως (369) ἑκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τό δέ ποτήριον, τῶν ἐκ περιστάσεως παρά προαίρεσιν ἐπανισταμένων ἡμῖν ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἀκουσίων πειρασμῶν τύπος ἐστί· δι᾽ ὧν καί αὐτῆς προκρίνοντες τόν θεῖον πόθον τῆς φύσεως, ἑκόντες τόν περιστατικόν ὑπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον. Ταύτην οὖν ἔχει τήν διαφοράν τό βάπτισμα πρός τό ποτήριον, ὅτι τό μέν βάπτισμα ὑπέρ ἀρετῆς πρός τά ἡδέα τοῦ βίου, νεκράν ἐργάζεται τήν προαίρεσιν· τό δέ ποτήριον, τήν ἀλήθειαν καί αὐτῆς προκρίνει πείθει τῆς φύσεως τούς εὐσεβεῖς. Πρότερον δέ τοῦ βαπτίσματος ἔθετο τό ποτήριον, ὅτι διά τήν ἀλήθειάν ἐστιν ἡ ἀρετή· ἀλλ᾽ οὐ διά τήν ἀρετήν ἡ ἀλήθεια. Ὅθεν ὁ διά τήν ἀλήθειαν πράττων τήν ἀρετήν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκεται βέλεσιν· ὁ δέ τήν ἀλήθειαν ἀρετῆς ἕνεκεν ἐπιτηδεύων, σύνοικον ἔχει τῆς κενοδοξίας τήν οἴησιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα, φησίν, ἐστίν ἡ παντελής πρός τόν αἰσθητόν κόσμον τῆς ἡμετέρας προαιρέσεως νέκρωσις· τό δέ ποτήριον, καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς παρούσης ζωῆς ὑπέρ ἀληθείας καθέστηκεν ἄρνησις.

β΄. Ἀλήθειαν μέν εἶναι λέγει τήν θείαν γνῶσιν· ἀρετήν δέ, τούς ὑπέρ αὐτῆς τῶν αὐτῆς ἐφιεμένων ἀγῶνας. Ὁ τοίνυν γνώσεως ἕνεκεν ἀρετῆς ὑπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων ἀπερίληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνοις τήν ἀλήθειαν. Τοῖς δευτέροις γάρ οὐ περιγράφεται φύσει τό πρῶτον. Ὁ δέ τήν γνῶσιν διά τούς ὑπέρ ἀγῶνας ἐπιτηδεύων, πάντως κενοδοξεῖ, ὡς εἰληφέναι δοκῶν τούς στεφάνους πρό τῶν ἱδρώτων· οὐ εἰδώς, ὅτι διά τούς στεφάνους οἱ πόνοι, ἀλλ᾽ οὐ διά τούς πόνους οἱ στέφανοι. Φύσει γάρ ἀμελέτητος πᾶσα καθέστηκε μέθοδος, τοῦ δι᾽ ὅ πέφυκεν ἐπιτηδεύεσθαι ἐξανυσθέντος, ἤ ἐξανυσθῆναι δόξαντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄.

Εἰ οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς ὁ Θεός κατοικεῖ, πῶς κατῴκει ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων;

Ἀπόκρισις.

Ὁ τῆς ἀναλογίας σοφῶς τῶν προνοουμένων φροντίζων ὁ Θεός, πρότερον διά τῶν τύπων συμφυῶς τοῖς δι᾽ αἴσθησιν οἰκονομουμένοις

πρός τήν ἀλήθειαν ποδηγῶν, πᾶσιν ἑαυτόν τοῖς δοθεῖσι τῷ παλαιῷ λαῷ τύποις ἀφανῶς ἐγκατέμιξεν, ἐνεργῶν τήν τῶν παιδαγωγουμένων ἀνάβασιν. Ὤκει τοίνυν ἐν τῷ ναῷ τῶν Ἰουδαίων ὁ Θεός, τυπικῶς, ἀλλ᾿ οὐκ ἀληθῶς, περιγράφων τῇ τοιᾷδε περί τόν ναόν οἰκήσει [Fr. κατ᾿ αὐτόν οἰκήσει], πάσης τῆς μυσταγωγίας τήν ἄῤῥητον βουλήν. Ἐπιτηδειότατος γάρ πρός κατοικητήριον Θεοῦ μόνος ὁ καθαρός ὑπάρχει νοῦς· δι᾿ ὅν τόν τυπικόν οἰκοδομηθῆναι ναόν συνεχώρησε, διά τῶν ἄγαν παχυτέρων συμβόλων, τόν πολύ πλέον τῶν ἀναισθήτων τόπων [Fr. τύπων] παχυθέντα νοῦν τῶν Ἰουδαίων, ἀνασπάσαι τῆς ὕλης βουλόμενος, συνιδόντα τό πρός (372) κατοίκησιν Θεοῦ ἀνεπιτήδειον ἐκ τοῦ προσύλου καί ἀπεμφαίνονος· κἀκ τούτου, τῆς τῶν προσόντων αὐτῷ φυσικῶς γενέσθαι διόλου συναισθήσεως. Ὅπερ μή διαγνούς, ὁ μόνον τόν κατ᾿ εὐσέβειαν τῦφον ἐξ ὑπερηφανίας διατρέφειν εἰδώς Ἰουδαῖος, καί τοῦ τύπου καλῶς ἐστερήθη, καί τῆς ἀληθείας ἑαυτόν κακῶς ἀπεξένωσεν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α'. Ὁ μόνην τῆς γνώσεως τήν μορφήν, ὅπερ ἐστίν ὁ ψιλός λόγος· καί ὁ τήν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστί, τό ψιλόν ἦθος ἐπιτηδεύων, Ἰουδαῖός ἐστι, φησί, καί αὐτός ἀληθείας τύποις φυσιούμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΒ΄.

Τί ἐστιν, "Εἰ ἀρά ψηλαφήσειεν, καί εὕροιεν Θεόν;" Πῶς τις ψηλαφῶν εὑρίσκει Θεόν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ πᾶσαν τήν φαινομένην τοῦ νόμου σωματικήν λατρείαν μή κατ᾿ αἴσθησιν ὁρῶν, ἀλλά ταῖς κατά νοῦν ἐφόδοις ἕκαστον τῶν ὁρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τόν ἐν ἑκάστῳ κεκρυμμένον θεοτελῆ λόγον ἐκδιδασκόμενος, ἐν τῷ λόγῳ τόν Θεόν εὑρίσκει· καλῶς ψηλαφῶν διά τῆς νοερᾶς δυνάμεως, ὡς ἐν φορυτῷ τῇ ὕλῃ τῶν νομικῶν διατάξεως, εἴπου κεκρυμμένον εὕροι τῇ σαρκί τοῦ νόμου, τόν τήν αἴσθησιν παντελῶς διαφεύγοντα μαργαρίτην λόγον. Ὡσαύτως δέ καί ὁ τήν φύσιν τῶν ὁρωμένων μή τῇ αἰσθήσει μόνῃ περιγράφων, ἀλλά κατά νοῦν σοφῶς τόν ἐν ἑκάστῳ κτίσματι λόγον διερευνώμενος, εὑρίσκει Θεόν, ἀπό τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τήν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

Ἐπειδή τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισίς ἐστιν, ὁ τά νομικά σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καί τήν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τήν Γραφήν, καί τήν κτίσιν, καί ἑαυτόν· τήν μέν Γραφήν, εἰς γράμμα καί πνεῦμα· τήν δέ κτίσιν, εἰς λόγον καί ἐπιφάνειαν· ἑαυτόν δέ, εἰς νοῦν καί αἴσθησιν· καί τῆς μέν Γραφῆς, τό πνεῦμα· τῆς δέ κτίσεως, τόν λόγον· ἑαυτοῦ δέ τόν νοῦν λαβών καί ἀλλήλοις ἀλύτως ἑνώσας, εὗρε Θεόν, ὡς ἐπιγνούς, καθώς δεῖ καί δυνατόν ἐστι τόν Θεόν,τόν ἐν νῷ καί λόγῳ καί πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων, καί εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς· λέγω δή γράμματος καί ἐπιφανείας καί αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει ποσότης, καί τῆς μονάδος ἀντίθετος· εἰ δέ τό γράμμα τοῦ νόμου, καί τήν τῶν ὁρωμένων ἐκφάνειαν, καί τήν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρῃ, τυφλός ἐστι μυωπάζων, τήν τῆς αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α΄. Ὁ μόνον, φησί, τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα δίχα τῶν τύπων· καί τῆς κτίσεως δίχα τῶν σχημάτων τούς λόγους, κατά μόνον τόν νοῦν, τῆς κατά τήν αἴσθησιν (373) ἐνεργείας ἀπηλλαγμένον ἑωρακώς, εὗρεν Θεόν·

ἐν μέν τῷ πνεύματι τῆς Γραφῆς, ὡς ἀγαθότητος· ἐν δέ τοῖς τῶν ὄντων λόγοις, ὡς δυνάμεως· ἐν ἑαυτῷ δέ, ὡς σοφίας αἴτιον. Οἱ γάρ τῶν ἐξ οὐκ ὄντων λόγοι, τήν δύναμιν ἀφηγοῦνται τοῦ Κτίσαντος· καί τό τῆς Γραφῆς πνεῦμα πρός θέωσιν ἐπανάγων πλανηθέντας, τήν ἀγαθότητα διαγγέλλει τοῦ γράψαντος· καί τό καθ᾿ ἡμᾶς νοερόν, ἀδιαστάτως τούς τῶν γεγονότων λόγους χωροῦν, ἀναφανδόν τήν τοῦ Τεχνίτου κηρύσσει σοφίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Τί ἐστιν· " Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅς ἄν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, Ἄρθητι καί βλήθητι εἰς τήν θάλασσαν, καί μή διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλά πιστεύσῃ ὅτι ἅ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὅ ἐάν εἴπῃ;" Τί ἐστι τό, "Καί μή διακριθῇ;"

Ἀπόκρισις.

Ὁ μέν θεῖος καί μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστι πίστις ὁρίζων, φησί· "Πίστις ἐστίν ἐλπιζομένων ὑπόστασις, καί πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων." Εἰ δέ τις καί ἐνδιάθετος ἀγαθόν αὐτήν ὁρίσαιτο, καί γνῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικήν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν. Ὁ δέ Κύριος διδάσκων περί τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν, καί τῶν ἐλπιζομένων, καί οὐχ ὁρωμένων, φησίν· Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστιν. Ἀκούων ταὐτόν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἡ τοῦ Θεοῦ πίστις ἐστίν, κατά μόνην ἐπίνοιαν διαιρουμένη πρός τήν βασιλείαν. Ἡ μέν γάρ πίστις ἀνείδεος Θεοῦ βασιλεία ἐστίν· ἡ δέ βασιλεία, πίστις θεοειδῶς εἰδοπεποιημένη.

Ὥστε κατά τοῦτον τόν λόγον, οὐκ ἐκτός ἡμῶν ἐστιν ἡ πίστις, ἥτις ἐνεργουμένη ταῖς θείαις ἐντολαῖς, γίνεται βασιλεία Θεοῦ, μόνοις γινωσκομένη τοῖς ἔχουσιν· ἡ δέ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐνεργουμένη πίστις ἐστίν· ἡ δέ βασιλεία τοῦ Θεοῦ τῶν κατ᾿ αὐτήν βασιλευόντων ἄμεσον πρός Θεόν ποιεῖται τήν ἕνωσιν.

Ἡ πίστις ἀπεδείχθη σαφῶς ὑπάρχουσα δύναμις σχετική τῆς ὑπέρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρός τόν πιστευόμενον Θεόν τελείας ἑνώσεως. Ἐπειδή τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καί σώματος, δυσί σαλεύεται νόμοις (σαρκός λέγω καί πνεύματος), καί ὁ μέν τῆς σαρκός νόμος, κατά τήν αἴσθησιν, ὁ δέ τοῦ πνεύματος, κατά τόν νοῦν κέκτηται τήν ἐνέγειαν· καί ὁ μέν τῆς σαρκός, ὕλῃ συνδεῖν πέφυκε, κατά τήν αἴσθησιν ἐνεργούμενος· ὁ δέ τοῦ πνεύματος, κατά τόν νοῦν ἐνεργούμενος, πρός τόν Θεόν ἀμέσως ποιεῖται τήν ἕνωσιν· εἰκότως ὁ μή διακριθείς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τουτέστι, τῷ νοΐ μή διακρίνας, ἤγουν διατεμών τήν διά τῆς πίστεως πρός τόν Θεόν γεγενημένην ἄμεσον ἕνωσιν, ὡς ἀπαθής, μᾶλλον δέ Θεός ἤδη διά τῆς πίστεως τῇ ἑνώσει γεγενημένος· ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καί μεταβήσεται· δεικτικῶς διά τοῦ, τούτῳ, φάναι, τό φρόνημα καί τόν νόμον δηλῶν τῆς σαρκός, τόν βαρύν ὄντως καί δυσμετακίνητον· καί ὅσον πρός δύναμιν φυσικήν, παντελῶς ἀκίνητον καί ἀσάλευτον. Τοσοῦτον γάρ ἐῤῥίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διά τῆς (376) αἰσθήσεως τῆς ἀλογίας ἡ δύναμις, ὥστε τούς πολλούς μηδ᾿ ἄλλο νομίζειν εἶναι τόν ἄνθρωπον, ἤ σάρκα, δύναμιν πρός ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς τήν αἴσθησιν ἔχουσαν. Πάντα γοῦν δυνατά τῷ πιστεύοντι καί μή διακρινομένῳ· τουτέστι, μή διαιρουμένῳ τῆς κατά νοῦν διά τῆς πίστεως γεγενημένης αὐτῷ πρός τόν Θεόν ἑνώσεως, διά τήν πρός τό σῶμα τῆς ψυχῆς κατά τήν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καί σαρκός τόν νοῦν ἀλλοτριοῖ, Θεῷ δέ προσοικειοῖ τετελειωμένα τοῖς κατορθώμασιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τήν ψιλήν πίστιν λέγει βασιλείαν ἀνείδεον, οὐκ ἔχουσαν τήν ἐκ τῶν ἀρετῶν θείαν ὁμοίωσιν. Βασιλείαν δέ λέγει τήν ἔχουσαν διά τῶν ἔργων τήν θείαν μορφήν τῆς ἀγαθότητος πίστιν.

β΄. Πίστις, φησίν, ἀναπόδεικτος γνῶσίς ἐστιν. Εἰ δέ γνῶσις ἀναπόδεικτός ἐστιν, ἄρα σχέσις ἐστίν ὑπέρ φύσιν ἡ πίστις, δι᾽ ἧς ἀγνώστως, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποδεικτικῶς ἑνούμεθα τῷ Θεῷ, κατά τήν ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν.

γ΄. Τήν ἄμεσον λαβών πρός τόν Θεόν ἕνωσιν ὁ νοῦς, τήν τοῦ νοεῖν καί νοεῖσθαι κατά φύσιν παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν. Ὁπηνίκα γοῦν ταύτην λύσῃ νοήσας τι τῶν μετά Θεόν, διεκρίθη τεμών τήν ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν· καθ᾽ ἥν ἕως ἐστί τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπέρ φύσιν, καί τῇ μεθέξει θεός γεγενημένος, καθάπερ ὅρος ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τόν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

δ΄. Προσυπακουστέον φησί τό· Πάντα δυνατά τῷ πιστεύοντι, τά ὅσα κόσμου καί σαρκός τόν νοῦν ἀλλοτριοῖ. Ταῦτα γάρ εἰσι τά δυνατά τῷ πιστεύοντι παρά Θεῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄.

Τί πάλιν ἐστί· "Διά τοῦτο λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ὅσα ἄν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καί ἔσται ὑμῖν;" Πῶς τις δύναται πιστεύειν, ὅτι πάντα λαμβάνει αἰτῶν, μόνου Θεοῦ εἰδότος εἰ συμφέρει τό αἰτούμενον, ἤ μή, Καί εἰ ἐξ ἀγνοίας ὅ οὐ συμφέρει αἰτεῖ, πῶς παρέχει; Καί εἰ οὐ παρέχει τό μή συμφερόντως ἐξ ἀγνοίας αἰτούμενον, πῶς πιστεύειν τις δύναται ἐπί παντί αἰτήματι ὅ τι λαμβάνει, καί ἔσται αὐτῷ;

Ἀπόκρισις.

Πάντα μέν ἐπί τοῦ παρόντος κεφάλαια κατ᾽ ἐπιτομήν ἐν τῷ πρό αὐτοῦ ἐπιλέλυται. Μόνων γάρ τῶν ἐπεγνωκότων πῶς δεῖ πιστεύειν, ἐστί τό εἰδέναι, τί δεῖ, καί πῶς, καί περί τίνων αἰτεῖσθαι. Οὐ γάρ πάντων ἡ γνῶσις, ὥσπερ οὐδέ πίστις. Πλήν ὁ Κύριος εἰπών· Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ· τουτέστι, πρό πάντων τήν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καί οὕτω τήν τῶν καθηκόντων τρόπων ἐξάσκησιν· σαφῶς ἔδειξε περί μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τούς πιστεύοντας, καί τῆς αὐτήν κοσμούσης διά τῶν ἔργων ἀρετῆς.(377) Ἐπειδή γοῦν πολλά τυγχάνει τά πρός γνῶσιν Θεοῦ καί ἀρετήν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγή παθῶν, ὑπομονή πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρός πρός σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρός τά αἰσθητά τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελής ἀπό πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις· καί ἁπλῶς μυρία ἄλλα ἐστί τά πρός ἀποχήν μέν κακίας καί ἀγνωσίας, κατόρθωσιν δέ γνώσεως καί ἀρετῆς, εἰκότως ὁ Κύριος ἔφη· Πάντα ὅσα αἰτῆσθε πιστεύοντες, λήψεσθε· πάντα ἁπλῶς τά πρός ἐπίγνωσιν Θεοῦ καί ἀρετήν συντείνοντα, μόνα καί ζητεῖν καί αἰτεῖν, μετ᾽ ἐπιστήμης καί πίστεως δεῖν εἰπών τούς εὐσεβεῖς. Ταῦτα γάρ πάντα συμφέρει, καί πάντως δίδωσιν αὐτά τοῖς αἰτουμένοις ὁ Κύριος. Ὁ τοίνυν διά μόνην τήν πίστιν, ἤγουν τήν πρός Θεόν ἄμεσον ἕνωσιν, πάντα ζητῶν τά πρός τήν ἕνωσιν, πάντως λήψεται. Ὁ δέ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας, κἄν ἄλλα, κἄν τά προειρημένα ζητῇ, οὐ λήψεται· οὐ γάρ πιστεύει, ἀλλ᾽ οἰκείαν ὡς ἄπιστος διά τῶν είων πραγματεύεται δόξαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄.

Ἐπειδή ὁ Λόγος σάρξ ἐγένετο, καί οὐ μόνον σάρξ, ἀλλά καί αἷμα καί ὀστᾶ· καί κελευόμεθα ἐσθίειν μέν τήν σάρκα, πίνειν δέ τό αἷμα, μή συντρίβειν δέ τά ὀστᾶ, παρακαλῶ μαθεῖν, τίς ἡ τριμερής αὕτη τοῦ ἀνθρωπισθέντος Λόγου δύναμις;

Ἀπόκρισις.

Εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθείς ὡς οἶδεν αὐτός ὁ ὑπερούσιος Λόγος, καί πάντων τῶν ὄντων δημιουργός, τούς τῶν ὄντων πάντων τῶν φαινομένων καί νοουμένων, μετά τῶν ἀκαταλήπτων τῆς οἰκείας θεότητος νοημάτων, φυσικούς ἐπιφέρεται λόγους· ὧν, τῶν μέν νοητῶν οἱ λόγοι, εἶεν τό αἷμα τοῦ Λόγου· τῶν δέ αἰσθητῶν οἱ λόγοι, ἡ φαινομένη Λόγου ἔστω σάρξ. Ἐπειδή τοίνυν, καί τῶν ἐν τοῖς φαινομένοις, καί τῶν ἐν τοῖς νοουμένοις πνευματικῶν λόγων ὑπάρχει διδάσκαλος ὁ Λόγος· πρεπόντως καί κατά λόγον δίδωσι τοῖς ἀξίοις, ὡς σάρκα φαγεῖν, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν ὁρωμένων ἐπιστήμην· καί ὡς αἷμα πίνειν, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν νοουμένων γνῶσιν· οὕς καί ἡ Σοφία διά τοῦ κρατῆρος, καί τῶν θυμάτων πόῤῥωθεν μυστικῶς διά τῶν Παροιμιῶν ἡτοιμάσατο. Τά δέ ὀστᾶ, τουτέστι τούς ὑπέρ νόησιν περί Θεότητος λόγους, πάσῃ γενητῇ φύσει κατά τό ἴσον ἀπείρως ἀπέχοντας, οὐ δίδωσιν· οὐκ ἐχούσης τῆς τῶν ὄντων φύσεως κατά τινα δύναμιν πρός τούτους τήν ἐπιδεχομένην σχέσιν.

Καί πάλιν, σάρξ ἐστι τοῦ Λόγου, ἡ ἀληθής ἀρετή· αἷμα δέ, ἡ ἄπταιστος γνῶσις· ὀστᾶ δέ, ἡ ἀπόῤῥητος θεολογία. Τρόπον γάρ αἵματος, κατ᾽ εἶδος εἰς σάρκα μεταβαλλομένου, καί ἡ γνῶσις διά τῆς πρακτικῆς, εἰς ἀρετήν μεταπλάττεται· καί ὀστέων δίκην συστατικῶν αἵματος καί σαρκός, καί οἱ πάσης (380) ἐπέκεινα νοήσεως περί θεότητος λόγοι τοῖς οὖσιν ἐνυπάρχοντες, τάς τῶν ὄντων ἀγνώστως καί ποιοῦσι καί πρός τό εἶναι συνέχουσιν, οὐσίας· καί πᾶσαν γνῶσιν, καί πᾶσαν ἀρετήν συνιστῶσιν.

Εἰ δέ καί τούς περί κρίσεως καί προνοίας λόγους εἶναι τήν σάρκα καί τό αἷμα, ὡς πάντως ποτέ βρωθησομένους καί ποθησομένους· τούς δέ τούτοις ἐγκεκρυμμένους ἀῤῥήτους περί θεότητος λόγους ὀστᾶ φήσειέ τις, οὐκ ἔξω βέβηκεν, ὡς οἶμαι, τοῦ εἰκότος.

Τυχόν δέ σάρξ ἐστι πάλιν τοῦ Λόγου, καί ἡ τῆς φύσεως τελεία πρός ἑαυτήν δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως ἐπάνοδος καί ἀποκατάστασις· αἷμα δέ, ἡ ταύτην πρός τό ἀεί εὖ εἶναι χάριτι συνέχειν μέλλουσα θέωσις· ὀστᾶ δέ, αὐτή ἡ πρός τό ἀεί εὖ εἶναι διά θεώσεως συνέχουσα τήν φύσιν ἄγνωστος δύναμις.

Εἰ δέ καί τό λεπτότερον εἴποι τις, ὅτι σάρξ ἐστιν ἡ διά τῶν ἀρετῶν ἑκούσιος νέκρωσις· αἷμα δέ, ἡ κατά περίστασιν ὑπέρ τῆς ἀληθείας διά τοῦ θανάτου τελείωσις· ὀστᾶ δέ, τούς πρώτους ἡμῖν ἀνεφίκτους περί θεότητος λόγους, καλῶς καί οὗτος ἔφη, καί τῆς πρεπούσης ἐννοίας οὐδαμῶς διαπέπτωκεν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Cod. Fr. Τήν οὐσίαν λέγει καί τήν δύναμιν ἑκάστου τῶν ὄντων καί τήν ἐνέργειαν, ἐφ᾽ οἷς θεωροῦνται πάντα τά ὄντα, καί δι᾽ ὧν γινώσκεται ἡμῖν ὁ Θεός δημιουργός καί προνοητής καί κριτής. Ἤ τήν δυάδα τῶν ὄντων, τῶν μέν αἰσθητῶν, τῶν τήν ὕλην καί τό εἶδος· τῶν δέ νοητῶν, τήν οὐσίαν καί τό συμβεβηκός· ἤ τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν, δι᾽ ὧν τοῖς ἀξίοις ἐγνῶσθαι ὁ ὑπεράγνωστος.

β΄. Ἀπόῤῥητός ἐστι θεολογία, ἡ παντελής καθ᾽ ὑπεροχήν ἀγνωσία, ἥτις τοσοῦτον ἠγνόηται, ὅσον ἔγνωσται τά φυσικῶς γινωσκόμενα.

γ΄. Τό αἷμα είς τήν θέωσιν ἐλάμβανε, ὡς ζωήν ἐσομένην τῶν ἀξιωθησομένων αὐτῆς. Ζωῆς γάρ τό αἷμα σύμβολον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λστ΄.

Τί ἐστι τῶν ἀλόγων ζώων σώματα καί αἵματα, δι᾽ ὧν λατρεύοντες οἱ Ἰσραηλῖται, τά μέν σώματα ἤσθιον, τά δέ αἵματα οὐκ ἔτι, πρός δέ τήν βάσιν κύκλῳ του θυσιαστηρίου προσέχεον;

Ἀπόκρισις.

Τῶν εἰσαγομένων πρός εὐσέβειαν τύπον ἔφερον, τό πάλαι τῷ Θεῷ κατά νόμον ἐν σκιᾷ λατρεύοντες, μόλις κἄν αὐτοί τά φαινόμενα τῶν τυπικῶν συμβόλων διατάγματα νοῆσαι δυνάμενοι. Ἐπειδή οὖν οὐκ ἐκείνοις προηγουμένως, ἀλλ᾽ ἡμῖν ὁ νόμος ἐδόθη, κατά Χριστόν πνευματικῶς δι᾽ ἡμῶν τελειούμενος, σκοπήσωμεν τῶν τότε θυμάτων μετ᾽ εὐσεβείας τόν λόγον.

Ὁ πρός εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περί τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τήν πρᾶξιν μόνην ἐπιτελεῖ μετά πάσης ὑπακοῆς καί πίστεως, (381) καθάπερ σάρκας ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τά φαινόμενα· τούς δέ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διά τῆς πίστεως, μή δυνάμενος τέως συνεπεκτανθῆναι τῷ μήκει τῆς γνώσεως. Θεοῦ γάρ σύμβολόν ἐστι τό θυσιαστήριον, ᾧ πάντες πνευματικῶς θυόμεθα, καί τῶν ὑπέρ δύναμιν παραχωροῦμεν τήν εἴδησιν, ἵνα ζήσωμεν. Τῆς δέ κατ᾽ αὐτόν πίστεως τύπος ἐστίν, ἡ τοῦ θυσιαστηρίου βάσις· θεμέλιον γάρ ἡ πίστις ὑπάρχει, πᾶσαν τήν οἰκοδομήν τῶν θείων ἔργων καί νοημάτων βαστάζουσα πρός ἥν πᾶς μή δυνάμενος τῆς ἐκ τοῦ θείου τῆς σοφίας κρατῆρος κατά τήν γνῶσιν σωφρόνως ἀπολαῦσαι μέθης, τῶν οὐκ ἐφικτῶν αὐτῷ γνώσεως καλῶς ποιῶν προχέει τούς λόγους· τουτέστι, τῶν ὑπέρ δύναμιν λόγων τήν γνῶσιν τῇ πίστει παραχωρεῖ.

Ὡς οὖν τύπον τῶν κατ᾽ εὐσέβειαν εἰσαγομένων ὁ παλαιός λαός φέρων, ἐσθίοντες τῶν θυομένων τάς σάρκας τό αἷμα πρός τήν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου προσέχεον, οὐ δυνάμενοι διά τόν νηπιάζοντα λογισμόν, τῆς τῶν γινομένων μυστικῆς ἐφικέσθαι γνώσεως. Χριστός δέ παραγενόμενος ἀρχιερεύς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, τήν ἀπόῤῥητον θύων θυσίαν ἑαυτόν, μετά τῆς σαρκός καί τό αἷμα δίδωσι τοῖς τά αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς διά τήν τελειότητα γεγυμνασμένα ἔχουσι, πρός διάκρισιν καλοῦ τε καί κακοῦ. Ὁ γάρ τέλειος οὐ μόνον τήν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλά καί τήν τῶν προκοπτόντων διαδραμών, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατ᾽ ἐντολήν γινομένων τούς λόγους· ἀλλ᾽ ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιών, πᾶσαν ἐσθίει διά τῶν ἔργων τήν σάρκα τῶν ἀρετῶν· πρός τήν κατά νοῦν γνῶσιν ἀναβιβάζων τήν τῶν γινομένων κατ᾽ αἴσθησιν νόησιν. Εἰσί μέν καί ἕτεροι πλεῖστοι λόγοι περί τούτων, ὑμῖν μάλιστα τοῖς φιλοθεωτάτοις· ἀλλά παρείσθωσαν νῦν διά τό πλῆθος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τά φαινόμενα τῶν ἀρετῶν εἶπεν τήν ἠθικήν παιδαγωγίαν.

β΄. Fr. Ὅρα , ὅτι λόγους τήν γνῶσιν ἐκάλεσεν. Εἰ δέ οἱ λόγοι γνῶσις, ὁ γνούς τούς λόγους, πάντως ἔγνω τόν Λόγον καί τόν τοῦ Λόγου Πατέρα· γνῶσις γάρ ὁ Λόγος τοῦ οἰκείου Πατρός ἀκριβής· Ὁ ἑωρακώς ἐμέ, φησίν ὁ Σωτήρ, ἑώρακε τόν Πατέρα·

γ΄. Τό αἷμα κατά θεωρίαν, εἰς τήν γνῶσιν ἔλαβεν, ὡς ὑποτρέφουσαν τό σῶμα τῶν ἀρετῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄.

Λέγει είς τάς Πράξεις περί τοῦ ἁγίου Παύλου· " Ὥστε καί ἐπί τούς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπό τοῦ χρωτός αὐτοῦ σουδάρια καί σημικίνθια, καί ἀπαλλάττεσθαι ἀπ᾿ αὐτῶν (384) τάς νόσους." Ἆρα γάρ διά τήν διακονίαν καί τούς ἀπίστους τουτί ἐγίνετο, ἤ ἁγιασθέντος τοῦ σώματος ταῦτα ἐκ τοῦ χρωτός αὐτοῦ ἐπετελεῖτο; Καί εἰ κατά τοῦτο, καί ἐπί τῆς ἐχίδνης οὐδέν ἔπαθεν, τίνι τῷ λόγῳ, τῷ μέν ἰῷ τοῦ θηρίου οὐχ ὑπέπεσε τό σῶμα τοῦ ἁγίου, τῷ δέ ξίφει ὑπέπεσε; τό δέ αὐτό ζητῶν καί ἐπί τοῦ σώματος τοῦ Ἐλισσαίου. Τίνα δέ τά σημικίνθιά εἰσιν;

Ἀπόκρισις.

Οὔτε διά μόνην τοῦ ἁγίου Παύλου τήν ἁγιότητα, οὔτε διά μόνην τήν τῶν δεχομένων πίστιν, ὁ χρώς τοῦ σώματος αὐτοῦ διά τῶν σουδαρίων καί τῶν σημικινθίων ἐπιτέλει τάς ἰάσεις· ἀλλ᾿ ὅτιπερ αὐτῷ τε κἀκείνοις ἡ θεία χάρις ἑαυτήν ἐπιμερίσασα, φιλανθρώπως ἐν ἐκείνοις διά τῆς πίστεως ἐνεργόν ἐποίει τοῦ Ἀποστόλου τήν ἁγιότητα. Οὕτω μέν οὖν πάλιν βουληθείσης τῆς χάριτος, ἀπαθές διέμεινεν αὐτοῦ τό σῶμα, τῷ ἰῷ τοῦ θηρίου μή διαφθειρόμενον· εἴτε τήν ἐν τῷ ἰῷ τοῦ θηρός φθαρτικήν ποιότητα μεταβαλούσης· εἴτε τό σῶμα τοῦ ἁγίου τῆς τοιαύτης δαπανητικόν φθορᾶς ἀπεργασαμένης· εἴτε κατ᾿ ἄλλον τινά τρόπον οἰκονομίας, ὅν οἶδεν ὁ ταῦτα ποιῶν καί μετασκευάζων Θεός. Τῷ δέ ξίφει πάλιν ὑπέπεσε, βουληθείσης τῆς χάριτος· οὐ γάρ ἦν κατά φύσιν ἀθάνατον, κἄν ἦν διά τήν χάριν θαυματουργόν. Εἰ μέν κατά φύσιν ὑπῆρχεν ἀθάνατον, καλῶς ἄν ἐζητοῦμεν τόν καθ᾿ ὅν παρά φύσιν ὑπέπεσε τῷ ξίφει λόγον. Εἰ δέ φύσει, καί μετά τήν ἁγιότητα, διέμεινε θνητόν, οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ζητῆσαι τόν καθ᾿ ὅν οὐ τοιῶσδε, ἀλλά τοιῶσδε τήν ἐν σαρκί ζωήν παρῆλθε λόγον ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Ὧ γάρ τρόπῳ βούλεται, ὁ τήν ἑκάστου πρό τῶν αἰώνων συμφερόντως διορίσας ζωήν Θεός, ἕκαστον πρός τό οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει, εἴτε δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

Εἰ μέν οὖν εἷς καί ὁ αὐτός φύσεως ἦν καί χάριτος λόγος, θαύματος ἦν ἄξιον καί καταπλήξεως, τό (385) κατά τήν φύσιν παρά τήν χάριν, ἤ κατά τήν χάριν παρά τήν φύσιν γινόμενον. Εἰ δέ μᾶλλον ἕτερος καί ἕτερος φύσεως καί χάριτος λόγος, δῆλόν ἐστι καί σαφές, ὅτι ὡς μέν ἅγιοι ἐθαυματούργουν διά τήν χάριν, ὡς ἄνθρωποι ἔπασχον διά τήν φύσιν· ἐπειδή μή ἀνεῖλε τό τῆς φύσεως παθητόν ἡ χάρις· οὐδαμῶς ἀλλήλοις συμφυρέντων τῶν ἐν φύσει καί χάριτι λόγων. Οὕτω δεξόμεθα πάντα ποιεῖν κατ᾿ οἰκονομίαν τῶν προνοουμένων ἐν τοῖς ἁγίοις τήν τοῦ Θεοῦ χάριν, καί ζῶσι καί ἀποθανοῦσιν, ὡς ἐν ὀργάνοις οἰκείοις τῆς τῶν ἄλλων προνοουμένην σωτηρίας· ἀλλ᾿ οὐ κατά φύσιν ταῦτα διά τήν χάριν ἐν τοῖς ἄλλοις ἐνεργοῦντας τούς ἁγίους. Τοῦτο γοῦν καί ἐπί τοῦ σώματος Ἐλισσαίου.

Ἀλλ᾿ ἐπειδή τῶν ἱστορουμένων τά νοούμενα μᾶλλον εὐφραίνει τήν τῶν φιλοθέων ψυχήν, χρῶτα μέν φαμεν εἶναι τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου, τήν εὐσέβειαν· καθ᾿ ἥν τοῖς μέν ἦν ὀσμή ἀπό ζωῆς εἰς ζωήν· τοῖς δέ, ὀσμή ἐκ θανάτου εἰς θάνατον· σουδάρια δέ, τούς ἐκφανεῖς τῆς γνωστικῆς αὐτοῦ θεωρίας λόγους· τά δέ σημικίνθια, τούς σεμνούς κατ᾿ ἀρετήν πρακτικῆς φιλοσοφίας τρόπους· ἐγχείρια γάρ εἶναί φασιν τά σημικίνθια· οὕστινας λόγους τε καί τρόπους πνέοντας καί ἐκπέμποντας καθάπερ εὐωδίαν τά χρῶτα, τουτέστι, τήν τοῦ μακαρίου Ἀποστόλου μεγάλην εὐσέβειαν, οἱ δεχόμενοι, τήν τῆς πιεζούσης αὐτούς ἀσθενείας ἐλάμβανον ἴασιν· οἱ μέν, διά τῶν περί θεωρίας λόγων, ὡς σουδαρίων,

τῆς ἀγνωσίας τήν νόσον διώκοντες· οἱ δέ, διά τῶν κατά τήν πρᾶξιν ἐναρέτων τρόπων τήν ἀῤῥωστίαν τῆς κακίας παντελῶς ἀφανίζοντες.

Οὕτω δέ καί τόν οὕτω συμβάντα ζοφερόν χειμῶνα, τό βάρος εἶναι τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τήν δέ νῆσον, τήν παγίαν ἕξιν τῆς θείας ἐλπίδος καί ἄσειστον· τήν δέ πυράν, τήν ἕξιν τῆς γνώσεως τά δέ φρύγγανα, τήν τῶν ὁρωμένων φύσιν· ἥν συνέστρεφε τῇ χειρί, τῇ κατά θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνάμει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι τήν ἕξιν τῆς γνώσεως, τήν θεραπεύουσαν τήν ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προστριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν. Τήν δέ ἔχιδναν, τήν λανθανότως ἐγκεκρυμμένην τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καί ὀλέθριον δύναμιν· δήξασαν μέν τήν χεῖρα, τουτέστι, τήν ψηλαφητικήν κατά νοῦν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάψασαν δέ τόν διορατικόν νοῦν, τῷ φωτί τῆς γνώσεως αὐτοῦ εὐθύς ὡς ἐν πυρί (388) διαφθείραντα τήν τῷ πρακτικῷ κινήματι τοῦ νοῦ προσαφθεῖσαν ἐκ τῶν τῶν αἰσθητῶν θεωρίας ὀλέθριον δύναμιν.

Ὡσαύτως καί ἐπί τοῦ Ἐλισσαίου νοῶ· ὅτιπερ ἕκαστος νεκρός τοῖς παραπτώμασιν, ἐπειδάν τοῦ μνήματος ἐπιτεθῇ [Fr. ἐπιτεθείς] τοῦ προφήτου, ἐν ᾧ ἦν τό σῶμα, τουτέστι, τῇ τό ἴχνος ἐχούσῃ τοῦ προφητικοῦ βίου μνήμῃ· ἐν ᾧ ἦν καλῶς φυλαττόμενον τό σῶμα τῶν ἀρετῶν, τῇ κατά μίμησιν τῶν τρόπων ἀναστροφῇ ζωοποιεῖται, πρός τήν ἐνάρετον μετατιθέμενος ζωήν, ἀπό τῆς τῶν παθῶν τῆς κακίας νεκρότητος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Πίστις τῶν δεομένων ἰάσεως, φησί, παρεκαλεῖτο τήν ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Πνεύματος δύναμιν, ἵνα διά τῆς πίστεως λανθάνουσα φανερά γένηται δύναμις· καί ἡ κεκρυμμένη πίστις διά τῆς δυνάμεως γένηται πᾶσι διάδηλος. Τηνικαῦτα γάρ ὁ τῶν ἰαμάτων ἀληθής πέφυκε διαδείκνυσθαι τρόπος, ὁπηνίκα τῇ τῶν ἐνεργουμένων πίστει συμβαίνει διά πάντων ἡ τῶν ἐνεργοῦντων ἐν πνεύματι δύναμις.

β΄. Ὁ γνώμῃ, φησίν, τῆς καθ᾽ ἁμαρτίαν καθαρεύων φθορᾶς, φθείρει τήν τῶν φθείρειν πεφυκότων φθοράν. Ἡ γάρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως τήν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκε ἄφθαρτον κατά πρόνοιαν, διά τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Πνεύματος χάριτος μή συγχωροῦσα ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν αὐτήν δυναστεύεσθαι.

γ΄. Ἐπειδή φύσεως, φησίν, καί χάριτος εἷς καί ὁ αὐτός λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἁγίων ποτέ μέν τῶν παθῶν ὑπερεῖχον, ποτέ δέ μᾶλλον ὑπέπιπτον πάθεσι· γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τό μέν θαῦμα τῆς χάριτος ἦν· τό δέ πάθος τῆς φύσεως.

δ΄. Ὀσμή ἀπό ζωῆς εἰς ζωήν ὁ Ἀπόστολος εἰς τούς πιστούς τῷ καθ᾽ ἑαυτόν παραδείγματι, διά πράξεως πρός τήν εὐωδίαν τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι παρασκευάζων ἤ τούς πειθουμένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος ὡς κήρυξ ἀπό τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ζωῆς εἰς τήν ἐν πνεύματι μετάγων ζωήν· ὀσμή δέ ἀπό θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό τοῦ θανάτου τῆς ἀγνοίας εἰς τόν τῆς ἀπιστίας ἐλάσασιν θάνατον, διδούς αὐτοῖς αἴσθησιν τῆς μενούσης αὐτούς κατακρίσεως. Ἤ πάλιν, ὀσμή ἀπό ζωῆς εἰς ζωήν, τοῖς ἀπό πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὀσμή δέ ἀπό θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό τοῦ νεκρῶσαι τῇ καθ᾽ ἁμαρτίαν ἀργίᾳ τά μέλη τά ἐπί τῆς γῆς, εἰς τήν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων τε καί φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαίνουσι νέκρωσιν.

ε΄. Fr. Τό· Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν τῷ Θεῷ ἐν τοῖς σωζομένοις καί ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· οἷς μέν, ὀσμή ζωῆς εἰς ζωήν· οἷς δέ, ὀσμή θανάτου εἰς θάνατον, ἐνταῦθα μάλιστα σεσαφήνισται. Τό μέν οὖν, ὀσμή ζωῆς εἰς

ζωήν, οἷς μή ἐστιν αὐτοῦ κεκαλυμμένον τό Εὐαγγέλιον· τό δέ, οἷς δέ ὀσμή θανάτου εἰς θάνατον, ἐνταῦθα μάλιστα σεσαφήνισται. Τό μέν οὖν, ὀσμή ζωῆς εἰς ζωήν, οἷς μή ἐστιν αὐτοῦ κεκαλυμμένον τό Εὐαγγέλιον· τό δέ, οἷς δε ὀσμή θανάτου εἰς θάνατον, οἷς παντελῶς κεκαλυμμένον ἐστίν· Ἐν οἷς ὁ Θεός, φησί, τοῦ αἰῶνος τούτου (389) ἐτύφλωσε τά νοήματα τῶν ἀπίστων. Ἀποκεκάλυπται δέ καί ἐπικεκάλυπται, παρά τήν τῶν ἀκοούντων θερμότητα ἤ ψυχρότητα.

στ΄. Διά μιμήσεως, φησί, τήν μνήμην ἔχων τις τῆς τῶν ἁγίων ἀναστροφῆς, τήν μέν τῶν παθῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τήν δέ τῶν ἀρετῶν ζωήν ἀποδέχεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄.

Ἆρα γάρ ὡς ἔτυχεν οἱ Σαδδουκαῖοι τόν ἀριθμόν τῶν ἑπτά ἀδελφῶν εἶπον ἐπί τῆς μιᾶς γυναικός, ἤ ἔχει τινά λόγον βαθύτερον; Εἰ δέ ἔχει, τίνες ἐκεῖνοι, καί τίς αὕτη;

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες μή ἀλληγορεῖσθαι τῶν ἐν τῇ Γραφῇ ψεκτῶν προσώπων τούς λόγους· πλήν ἐπειδή κρεῖττον μᾶλλον φιλοπονεῖν, καί τόν Θεόν ἀπαύστως αἰτεῖσθαι χορηγεῖν σοφίαν καί δύναμιν, πρός τό πᾶσαν νοηθῆναι πνευματικῶς τήν γραφήν· ταῖς ὑμετέραις εὐχαῖς θαῤῥῶν, καί περί τοῦ παρόντος ἀπόρου τάδε φημί. Σαδδουκαῖοί εἰσι, κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, οἱ τόν αὐτοματισμόν εἰσάγοντες δαίμονες, ἤ λογισμοί. Ἡ δέ γυνή ἐστιν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις· οἱ δέ ἑπτά ἀδελφοί, οἱ κατά καιρούς ἀπό τοῦ αἰῶνος δοθέντες αὐτῇ παρά τοῦ Θεοῦ πρός παιδαγωγίαν καί γένεσιν καρπῶν διακιοσύνης, νόμοι· οἷς ὡς ἀνδράσιν ὁμιλήσασα, παρ᾽ οὐδενός ἔσχεν υἱόν, οἷα τοῦ κατά δικαιοσύνην καρποῦ στειρεύουσα. Καί ἔστι πρῶτος νόμος, ὁ τῷ παραδείσῳ δοθείς τῷ Ἀδάμ· δεύτερος, ὁ τῷ αὐτῷ μετά τόν παράδεισον δεδομένος ἐν ἐπιτιμίου τάξει· τρίτος, ὁ κατά τήν κιβωτόν τῷ Νῶε δοθείς· τέταρτος, ὁ τῆς περιτομῆς τῷ Ἀβραάμ· πέμπτος, ὁ τῷ αὐτῷ περί τῆς προσαγωγῆς τοῦ Ἰσαάκ· ἕκτος, ὁ κατά Μωσέα· καί ἕβδομος, ὁ τῆς προαγορευτικῆς χάριτος, ἤγουν προφητικῆς ἐπιπνοίας. Τῷ γάρ Εὐαγγελίῳ οὔπω ἦν διά τῆς πίστεως ἁρμοσθεῖσα πρός συμβίωσιν ἡ φύσις, ἀνδρί εἰς πάντας τούς αἰῶνας διαμένοντι.

Τούτους οὖν προβάλλονται διαπαντός τῷ ἐν ἡμῖν λόγῳ διά τῶν λογισμῶν οἱ δαίμονες, εὐλογοφανῶς ἐκ τῶν γεγραμμένων καταγωνιζόμενοι τῆς πίστεως, καί διαποροῦντες ὡς εἴπερ νεκρῶν ἀνάστασίς ἐστι, καί ἕτερόν τι εἶδος ζωῆς, μετά τήν παροῦσαν ἐκδέχεσθαι δεῖ· κατά ποῖον νόμον τῶν ἀπό τοῦ αἰῶνος δοθέντων πολιτεύσηται τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις; ἵνα καθ᾽ ἕνα τῶν εἰρημένων εἰ φῶμεν, ἐπαγάγωσι φάσκοντες· Οὐκοῦν ματαία καί ἀνωφελής ἔσται πάλιν ἡ τῶν ἀνθρώπων ζωή, τῶν πρωτέρων μή ἀπηλλαγμένη κακῶν· εἴπερ ἐπί τοῖς αὐτοῖς πάλιν ἡ φύσις ἐρεσχελισθήσεται πράγμασιν· ὅπερ τόν αὐτοματισμόν εἰσάγει σαφῶς, καί τῶν ὄντων ἐκβάλλει τήν Πρόνοιαν. Ἀλλ᾽ ὁ Κύριος καί σωτήριος Λόγος, ἀποφιμοῖ τούς τοιούτους δαίμονάς τε καί λογισμούς, ἡ κατά τό Εὐαγγέλιον ἐσύστερον φανησομένην τῆς φύσεως ἀφθαρσίαν ὑποφαίνων, καί κατ᾽ οὐδένα τῶν προλαβόντων νόμων πολιτευσομένη δεικνύς τήν ἀνθρώπου φύσιν, θεωθεῖσαν ἤδη καί ἁρμοσθεῖσαν διά τοῦ Πνεύματος (392) αὐτῷ τῷ Λόγῳ καί Θεῷ, παρ᾽ οὗ, καί εἰς ὅν τοῦ εἶναι τήν ἀρχήν, καί τό τέλος εἴληφέ τε καί λήψεται.

Εἰ δέ καί τάς ἑπτά χιλιάδας τῶν ἐτῶν, ἤγουν αἰώνας λαμβάνῃ τις εἶναι τούς ἄνδρας, οἷς συνεγένετο τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, οὐκ ἄνευ λόγου καί τῆς δεούσης λήψεται θεωρίας τόν τόπον· ὧν οὐδενός τούτων ἔσται γυνή κατά τήν μέλλουσαν ζωήν ἡ φύσις, ὡς τῆς χρονικῆς τέλος λαβούσης φύσεως· καί ὀγδόου ἀνδρός, τοῦ ἀτελευτήτου καί πέρας οὐκ ἔχοντος, αὐτήν παραλαβόντος αἰῶνος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄.

Τίνες αἱ τρεῖς ἡμέραι, ἅς προσμένουσι τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ;

Ἀπόκρισις.

Ἡ ἔρημος ἐστιν ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ἤ ὁ κόσμος οὗτος, ἐν ᾧ προσμένουσι τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, οἱ διά τῆς πίστεως καί τῆς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδος κακοπαθοῦντες· αἱ δέ τρεῖς ἡμέραι εἰσί, καθ᾿ ἕνα τρόπον τῆς ἐπ᾿ αὐταῖς θεωρίας, αἱ τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καθ᾿ ἅς προσμένουσι τῷ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως· τῇ μέν ζητοῦντες, τῇ δέ ποθοῦντες, τῇ δέ ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἄφθαρτον, καί τόν νοῦν πιαίνουσαν, τήν γνῶσιν τῶν γεγονότων.

Καθ᾿ ἕτερον δέ τρόπον, τούς τρεῖς γενικωτέρους νόμους αἱ τρεῖς ἡμέραι σημαίνουσι· τόν γραπτόν φημι, καί τόν φυσικόν, καί τόν πνευματικόν, ἤτοι τόν τῆς χάριτος. Πᾶς γάρ νόμος οἰκείως ἑαυτῷ φωτός ἔχων δημιουργόν τόν τῆς δικαιοσύνης Ἥλιον. Ὡς γάρ ἡλίου χωρίς ἡμέραν γενέσθαι παντελῶς ἀμήχανον· οὕτω δίχα τῆς οὐσιώδους καί ὑφεστώσης σοφίας, νόμος εἶναι δικαιοσύνης οὐ δύναται, τῆς ἐν ἑκάστῳ νόμῳ τήν οἰκείαν ποιουμένης ἀνατολήν, καί τούς νοερούς τῶν ψυχῶν ὀφθαλμούς νοητοῦ φωτός ἐμπιπλώσης. Ὅπερ εἰδώς ὁ Δαβίδ ὁ μακάριός φησι· Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καί φῶς ταῖς τρίβοις μου· λύχνος τόν γραπτόν καλέσας νόμον, ὡς τεχνικῶς τοῖς τῶν σωματικῶν συμβόλων, αἰνιγμάτων τε καί τύπων διαφόροις συνθήμασι, τό καυστικόν φῶς τῆς τῶν παθῶν μοχθηρίας πυρσεύοντα, τοῖς διά πράξεως κατά τῶν ἐναντίων δυνάμεων πλατύνουσι τῆς ψυχῆς τά διαβήματα· φῶς δέ, τόν πνευματικόν τῆς χάριτος νόμον, ὡς ἀτεχνῶς δίχα τῶν αἰσθητῶν συμβόλων τάς αἰωνίους δεικνύοντα τρίβους· ἐν αἷς τόν δρόμον ὁ θεωρητικός ποιούμενος νοῦς, πρός τό ἀκρότατον τῶν ἀγαθῶν πέρας ἄγεται, τόν Θεόν· μηδενί τῶν ὄντων διορίζων τῆς διανοίας τήν κίνησιν. Ἀνέσπερον γάρ ὑπάρχει τό φῶς τοῦ νόμου τῆς χάριτος, οὐκ ἔχον τῆς οἱανοῦν γνῶσιν τάς αὐτοῦ παμφαεῖς ἀκτῖνας ὁρίζουσαν. Ἤ τυχόν πόδας ἐκάλεσεν ὁ προφήτης, ὅλου τοῦ κατά Θεόν βίου τόν δρόμον· ἤ τάς κατά ψυχήν κινήσεις τῶν ἀγαθῶν λογισμῶν, ὁδηγουμένας καθάπερ λύχνῳ τῷ ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου φωτί· τρίβους δέ (393) τούς κατά τόν φυσικόν νόμον τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί τούς κατά τόν πνευματικόν νόμον τῆς γνώσεως λόγους, τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ Λόγου δεικνυμένους, καί πρός ἑαυτήν τήν φύσιν καί τήν αἰτίαν δι᾿ ἀρετῆς τε καί γνώσεως ἐπανάγοντες.

Ταύτας τάς τρεῖς ἡμέρας, ἤγουν νόμους, τῷ Θεῷ Λόγῳ προσμείναντες, καί τούς ὑπέρ ἑκάστου προθύμως ὑπομείναντες πόνους, οἱ πρός σωτηρίαν τετραμμένην τήν ἔφεσιν ἔχοντες, οὐκ ἀπολύονται νήστεις, ἀλλά δέχονται τροφήν δαψιλῆ τε καί θείαν· ὑπέρ μέν τοῦ γραπτοῦ νόμου, τήν τῶν παρά φύσιν παθῶν τελείαν ἀπαλλαγήν· ὑπέρ δέ τοῦ φυσικοῦ, τήν ἄπταιστον τῶν κατά φύσιν ἐνέργειαν· καθ᾿ ἥν ἡ ἀλληλοῦχος σχέσις συνίσταται, πᾶσαν ἀπωθουμένη τῆς φύσεως σκεδαστήν ἑτερότητά τε καί διαίρεσιν· ὑπέρ δέ τοῦ πνευματικοῦ, τήν

πρός αὐτόν ἕνωσιν τόν Θεόν· καθ᾿ ἥν πάντως ἐκβάντες τῶν γενητῶν, τήν ὑπέρ φύσιν δέχονται δόξαν, δι᾿ ἧς ὁ Θεός μόνος ἐν αὐτοῖς ἀπαστράπτων γνωρίζεται. Ἔχετε δέ πλατύτερον περί τούτου ἐν τοῖς Ἀπόροις εἰς τόν περί τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς λόγον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Λόγον, θυμόν, ἐπιθυμίαν λέγει. Τῷ γάρ λόγῳ ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δέ, ποθοῦμεν τό ζητηθέν ἀγαθόν· τῷ δέ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα.

β´. Καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς κέκληκεν ἡμέρας, ὡς δεκτικάς τοῦ φωτός τῶν θείων προσταγμάτων· καί τούς τρεῖς γενικωτέρους νόμους, φωτιστικούς τῶν δεκτικῶν, δῆλον ὅτι τῶν ψυχῶν. Ὥσπερ γάρ τό φῶς ἐκάλεσεν ἡμέραν ἡ Γραφή τῆς Γενέσεως, φάσκουσα· Καί ἴδεν ὁ Θεός τό φῶς ὅτι καλόν, καί ἐκάλεσεν ὁ Θεός τό φῶς ἡμέραν· καί πάλιν τόν πεφωτισμένον ἀέρα, φήσασα· Καί ἐγένετο ἑσπέρα, καί ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα μία· οὕτως οὐ μόνον τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐκάλεσεν ἡμέρας, ἀλλά καί τούς ταύτας φωτίζοντας νόμους. Ἡ γάρ διόλου τούτων εἰς ἄλληλα περιχώρησις, τήν σύνθετον ποιεῖ τῶν ἀρετῶν ἡμέραν, μή διακρίνουσα τοῦ κατά τόν λόγον θείου φωτός, τάς ποιωθείσας αὐτῷ δι᾿ ὅλου δυνάμεις.

γ´. Λύχνος ἐστί κατά ταυτόν ὁμοῦ καί φῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς καί φωτίζων τούς κατά φύσιν λογισμούς τῶν πιστῶν, καί ὡς λύων τόν ζόφον τῆς κατ᾿ αἴσθησιν ζωῆς τοῖς διά τῶν ἐντολῶν πρός τήν ἐλπιζομένην ἐπειγομένοις ζωήν, καί ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τούς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτός κατά γνώμην διά φιληδονίαν σαρκός ἀντεχομένους.

δ´. Ὁ μή πρός ἑαυτόν, φησί, πρότερον ἀναχθείς διά τῆς ἀποβολῆς τῶν παρά φύσιν παθῶν πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν, ἤγουν τόν Θεόν, διά τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτήσεως οὐκ ἀναχθήσεται. Τῶν γάρ πεποιημένων χωρισθῆναι δεῖ κατά διάνοιαν, τόν πρός Θεόν ἀληθῶς συναγόμενον.

ε´. Τοῦ μέν γραπτοῦ νόμου φύσιν ἔργον ἐστίν ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγή· φυσικοῦ δέ νόμου, ἡ κατ' ἰσοτιμίαν πρός πάντας ἀνθρώπους ἰσονομία· (396) πνευματικοῦ δέ νόμου τελείωσις, ἡ πρός τόν Θεόν, ὡς ἔστι ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐξομοίωσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ´.

Τί σημαίνει ὁ ἀριθμός τῶν ἕξ ὑδριῶν ἐν τῷ γάμῳ τῷ ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας;

Ἀπόκρισις.

Ὁ τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσει τό εἶναι αὐτῇ δέδωκε, συνήρμοσεν αὐτῇ καί δύναμιν τῶν καθηκόντων ποιητικήν. Αἱ τοίνυν ἕξ ὑδρίαι, ἡ κατά φύσιν ποιητική τῶν θείων ἐντολῶν ἐστι δύναμις· ἧς κενώσαντες τήν γνῶσιν οἱ ἄνθρωποι, περί τήν ματαίαν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων σπουδήν, κενήν τήν τοιαύτην δύναμιν εἶχον καί ἄνυδρον· καί διά τοῦτο πῶς τῆς κακίας καθᾶραι τόν ῥύπον οὐκ ᾔδεσαν. Ὁ γάρ γνώσεως ἄμοιρος, τόν κατ᾿ ἀρετήν ῥυπτικόν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον· ἕως ἐλθών ὁ τῆς φύσεως δημιουργός Λόγος, ἐπλήρωσε τήν προειρημένην ποιητικήν τῶν καθηκόντων δύναμιν τῆς κατά φύσιν γνώσεως· καί οὕτω μετέβαλεν εἰς τόν οἶνον, φημί δή τόν ὑπέρ φύσιν τῆς γνώσεως λόγον, τόν τε λόγον καί νόμον τῆς φύσεως· ὅν οἱ πίνοντες, τῆς τῶν ὄντων ἁπάντων ἐξίστανται φύσεως, καί εἰς τόν κρύφιον τῆς θείας ἑνότητος ἀφίπτανται τόπον· καθ᾿ ὅν τήν πᾶσαν

ὑπερκειμένην τῶν γνώσεως εὐφροσύνην δέχονται καί ἀγαλλίασιν· τόν καλόν οἶνον, τουτέστι, τόν ποιητικόν τῆς θεώσεως, πάντων ὕστερον τῶν κατά Πρόνοιαν περί τό ἀνθρώπινον [Fr. τόν ἄνθρωπον], οἰκονομιῶν πίνοντες ἀπόῤῥητον λόγον.

Εἰς δέ τόν ἕξ ἀριθμόν, ἡ ποιητική τῆς φύσεως λαμβάνεται δύναμις· οὐ μόνον ὅτι ἐν ἕξ ἡμέραις ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, ἀλλ᾿ ὅτι καί μόνος τῶν ἐντός δεκάδος ἀριθμῶν ἐστι τελειότατος, καί ἐκ τῶν ἰδίων συνιστάμενος μερῶν οὗτος ὁ ἀριθμός. Χωρούσας δέ τάς ὑδρίας ἀνά μετρητάς δύο φησίν ὁ Λόγος, ἤ τρεῖς· ὡς τῆς κατά φύσιν πρακτικῆς δυνάμεως χωρούσης, κατά μέν τήν φυσικήν θεωρίαν, ὥσπερ δύο μετρητάς, τήν ὅλην τῶν γεγονότων γνῶσιν· τῶν τε ἐξ ὕλης καί εἴδους σωματικῶν φύσεως, τῶν τε ἐξ οὐσίας καί συμβεβηκότος νοητῶν οὐσιῶν· ἤγουν τήν τῶν σωμάτων καί ἀσωμάτων περιληπτικήν γνῶσιν· κατά δέ τήν ἐφικτήν τῇ φύσει θεολογικήν μυσταγωγίαν, ὡς μετρητάς τρεῖς· τήν περί τῆς ἁγίας Τριάδος, ἤγουν Πατρός, καί Υἱοῦ, καί ἁγίου Πνεύματος, γνῶσιν καί φωταγωγίαν.

Ὑμεῖς οὖν ὡς γνωστικοί τό λεγόμενον θεωρήσατε· πῶς ἡ ποιητική τῶν κρειττόνων γενική τῆς φύσεως δύναμις, εἰς ἕξ διαιρεῖται, καί αὐτούς γενικούς, τῶν ἀρετῶν τρόπους· καί τίς ἡ πρός τήν καθόλου ποιητικήν τῶν ἀρετῶν τῆς φύσεως δύναμίν ἐστιν ἡ καθόλου καί γενικωτάτη τῶν ἄλλων ἀρετή, καί εἰς ἕξ εἴδη, καί αὐτά γενικά, διαιρουμένη· ἵνα τῇ δυνάμει τῆς φύσεως ἁρμοσθεῖσα, χωρηθῇ διά τῶν ἐκείνων τρόπων ἑξαχῶς εἰδοποιουμένη· τίνες δέ πρός (397) τούτοις οἱ τό ὕδωρ ἠντληκότες ὑπηρέται, τίς ὁ νυμφίος, τίς ἡ νύμφη, τίς ὁ ἀρχιτρίκλινος, τίς ἡ τῷ Λόγῳ παῤῥησιαστικῶς ἀπαγγείλασα Μήτηρ, ὅτι Οἶνον οὐκ ἔχουσι. Ταῦτα γάρ πάντα λείπεται προσεξετάζειν τῷ μύστῃ καί μυσταγωγῷ τῶν θείων καί λόγων καί νοημάτων, εἴπερ πάντως τῷ τῆς ἀναγωγῆς κατά νοῦν ἥδεται τρόπῳ. Πλήν ἵνα μή παντελῶς ἐπί τοῦ παρόντος ἄφωνος καταλειφθείς ἡμῖν ὁ περί τούτων οἰχήσεται λόγος, μή διδούς τοῖς καλῶς πεινῶσι κἄν ἀπό μέρους τήν πνευματικήν πανδαισίαν, ἐρῶ κατά δύναμιν, οὐχ ὅλην ἀποκαλύπτειν ἐπαγγελλόμενος τήν ἐν τοῖς εἰρημένοις διάνοιαν (ἀσθενής γάρ πρός περίληψιν τῶν ἐν τούτοις νοηθένων θεαμάτων ὁ ἐμός καθέστηκε νοῦς), ἀλλ᾿ ὅσην ἡ τῆς ἐμῆς διανοίας χωρεῖν πέφυκε δύναμις.

Γενικωτάτην οὖν τῶν ἀρετῶν φασιν εἶναι τήν ἀγάπην· τήν δέ ταύτης ποιητικήν γενικωτάτην τῆς φύσεως δύναμιν, φασίν εἶναι τόν λόγον· ὅς τῆς οἰκείας ἀπρίξ ἐπιλαβόμενος αἰτίας, ἐνεργούμενος εἰς ἕξ διακρίνεται γενικωτέρους τρόπους, περιληπτικούς τῶν οἷς ὁ τῆς ἀγάπης διακρίνεσθαι πέφυκε λόγος εἰδῶν, πεινῶντας καί διψῶντας, καί ξένους καί γυμνούς, ἀσθενοῦντάς τε καί τούς ἐν φυλακῇ περιποιούμενος σωματικῶς τε καί πνευματικῶς· οὐ γάρ μόνοις τοῖς σώμασιν ὁ τῆς ἀρετῆς περιγράφεται λόγος, οὐδέ περί μόνην τήν αἴσθησιν ἡ τῆς φύσεως καταγίνεται δύναμις.

Εἰδοποιός οὖν τῆς γενικωτάτης καθέστηκεν ἀρετῆς ἡ γενικωτάτη τῆς φύσεως δύναμις, τοῖς οἰκείοις ἕξ τρόποις εἰς εἴδη τοσαῦτα τήν ἀρετήν διακρίνουσα· δι᾿ ὧν ἡ φύσις ἑνοῦται τῷ τῆς γνώμης μοναδικῷ, τόν ἐν πᾶσιν ἰσοτίμως ἀδιαίρετον δεικνῦσα τῆς πλάσεως λόγον, ἐν τῷ ποιεῖν εὖ καί πάσχειν πρός ἑαυτόν συναγόμενον· ὅν ἐῤῥωμένον ἐπαναλαβών διά τῶν καθηκόντων πόνων ὁ νοῦς, πάσας περιτέμνει τῆς φύσεως τάς ὑπερβολάς καί τάς ἐλλείψεις, ἅς ἡ φιλαυτία τῆς ἑκάστου γνώμης ἐπινοήσασα, τήν ἡμερωτάτην ἐθηρίωσε φύσιν· καί μίαν τήν οὐσίαν εἰς πολλάς καί ἀντιθέτους· οὐδέν δέ χεῖρον εἰπεῖν, καί φθαρτικάς ἀλλήλων, κατέτεμε μοίρας· καί τήν σταθηράν μεσότητα φέρων, δείκνυσι, καθ᾿ ἥν,

τῶν ἀρετῶν οἱ νόμοι κατά φύσιν ἐξ ἀρχῆς θεόθεν ἐγράφησαν. Καί τοῦτο τυχόν παραδεικνύς τό μυστήριον ὁ λόγος, τάς ἕξ ὑδρίας ἐξάγει κενάς καί ἀνύδρους, ὑποφαινούσας τῆς κατά φύσιν γενικωτάτης δυνάμεως τήν περί τό καλόν ἀπραξίαν.

Οὕτω μέν οὖν ἡ κατά φύσιν γενικωτάτη δύναμις εἰς ἕξ διαιρουμένη κατά τήν πρᾶξιν τρόπους εἰς εἴδη τοσαῦτα μορφοῖ τήν γενικωτάτην τῶν ἀρετῶν, ὅλην ὅλη περιλαμβάνουσα· καθ᾿ ἥν γενομένη, τόν ἑαυτῆς γενικώτατον δέχεται νόμον ἡ φύσις, ἄπταιστον τῆς ἀληθείας κριτήν· ὅν ὁ λόγος προσηγόρευσεν ἀρχιτρίκλινον· διεγνωκότα σοφῶς, ὅτι τόν καλόν οἶνον, ὅν ὕστερον διά τῆς ἰδίας παρουσίας ὁ Λόγος ἐκέρασεν, ἔδει κατ᾿ ἀρχάς πρῶτον πιεῖν, καί μεθυσθῆναι τήν ἀνθρωπίνην φύσιν· λέγω δέ τόν (400) περί Θεοῦ κρείττονα καί ὑψηλότερον λόγον· καί οὕτως ὕστερον, καθάπερ οἴνους, τούς ὅσον πρός τόν πρῶτον λόγον, ἥττονας τῶν γεγονότων μυηθῆναι λόγους· δικαιότατον γάρ ἦν ὡς ἀληθῶς καί πρεπωδέστατον, τόν δι᾿ ὅν γέγονεν Λόγον μυηθῆναι πρότερον τήν φύσιν, καί οὕτως ὕστερον ζητεῖν τῶν δι᾿ αὐτήν γενομένων τούς λόγους.

Οἱ ἠντληκότες δέ τό ὕδωρ, εἰσίν οἱ διάκονοι τῆς τε Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης· φημί δή τούς ἁγίου πατριάρχας, καί τούς νομοθέτας, καί τούς στρατηγούς, τούς κριτάς τε καί τούς βασιλεῖς, καί τούς προφήτας καί τούς εὐαγγελιστάς καί ἀποστόλους, δι᾿ ὧν ἠντλήθη τό ὕδωρ τῆς γνώσεως, καί ἀπεδόθη τῇ φύσει πάλιν· ὅπερ μετέβαλεν εἰς τήν τῆς θεώσεως χάριν, ὁ τήν φύσιν ὡς ἀγαθός δημιουργήσας, καί θεώσας διά φιλανθρωπίαν τῇ χάριτι, Λόγος. Εἰ δέ καί τούς κατά φύσιν ἐπιστημονικούς τε καί εὐσεβεῖς λογισμούς εἴποι τις εἶναι διακόνους, ἐκ τῶν ὄντων διακοσμήσεως κελεύσει τοῦ Λόγου ἀντλοῦντας τό ὕδωρ τῆς γνώσεως, οὐ διαπέπτωκεν, ὡς οἶμαι, τῆς ἀληθείας.

Νυμφίος δέ προδήλως ἐστίν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς νύμφην ἀγόμενος πρός συζυγίαν τήν ἀρετήν· ὧν τιμῶν τήν συμβίωσιν παραγίνεται προθύμως καλούμενος ὁ Λόγος, διασφίγγων αὐτῶν τήν τοῦ πνευματικοῦ γάμου συναλλαγήν, καί τῷ ἰδίῳ οἴνῳ πνευματικῶς διαθερμαίνων αὐτῶν πρός πνευματικήν πολυγονίαν τήν ἔφεσιν. Μήτηρ δέ τοῦ Λόγου καθέστηκεν ἡ ἀληθής καί ἀμόλυντος πίστις. Ὡς γάρ τῆς τεκούσης αὐτόν κατά σάρκα μητρός, ὡς Θεός, ὑπάρχει κατά φύσιν δημιουργός ὁ Λόγος, ἥν ἐποιήσατο μητέρα διά φιλανθρωπίαν ἐξ αὐτῆς ὡς ἄνθρωπος γεννηθῆναι καταδεξάμενος· οὕτως ἐν ἡμῖν πρότερον τήν πίστιν δημιουργήσας ὁ Λόγος, ὕστερον γίνεται τῆς ἐν ἡμῖν πίστεως υἱός, ἐξ αὐτῆς κατά τήν πρᾶξιν ταῖς ἀρεταῖς σωματούμενος· δι᾿ ἧς πάντα διανύομεν, παρά τοῦ Λόγου λαμβάνοντες τά πρός σωτηρίαν χαρίσματα· χωρίς γάρ πίστεως, ἧς καί Θεός κατά φύσιν ὑπάρχει, καί υἱός κατά χάριν, ὁ Λόγος, οὐδεμίαν ἔχομεν παῤῥησίαν τάς πρός αὐτόν ποιεῖσθαι δεήσεις. Ἀλλά γένοιτο διά παντός ἡμᾶς τε τόν τοιοῦτον συγκροτεῖν γάμον, καί μετά τῆς ἰδίας μητρός παραγίνεσθαι τόν Ἰησοῦν· ἵνα τήν ἀποῤῥυεῖσαν ἡμῶν διά τήν ἁμαρτίαν ἀποκαταστήσῃ γνῶσιν, καί μεταβάλῃ ταύτην πρός τήν ἐξοικίζουσαν τόν νοῦν τῆς τῶν ὄντων γνώσεως.[Fr. et Reg. γενέσεως]θέωσιν, τήν στομοῦσαν καί οἱονεί νευροῦσαν πρός ἀτρεψίαν καθάπερ ὕδωρ τό νοούμενον οἴνου ποιότητι ,τήν γνῶσιν τῆς φύσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Δύναμιν λέγει, τήν οὐσιωδῶς μέν κατεσπαρμένην τῇ φύσει πρός ἀρετῶν ἐνέργειαν κίνησιν, γνωμικῶς δέ πρός τήν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατά τήν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

β΄. Τήν κενωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καί στομώσας πρός ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δέ ταύτην ἐθέωσεν, ἀνελλιπῶς (401) αὐτήν τῷ οἰκείῳ χαρακτηρίσας Πνεύματι, καθάπερ ὕδωρ οἴνου ποιότητι πρός τόνον μετακεράσας. Διά τοῦτο γάρ καί γίνεται κατ᾽ ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατά χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ θεούς.

γ΄. Καλόν οἶνον λέγει τόν πρός θέωσιν ἐκστατικόν τῆς φύσεως λόγον· ὅν ἡ παράβασις μέν τῷ Ἀδάμ πιεῖν οὐ συνεχώρησεν· αὐτός δέ χάριτι διά φιλανθρωπίαν ὡς Θεός ἑαυτόν κενώσας, ὕστερον διά τῆς σαρκώσεως, ὡς οἶδεν μόνος αὐτός, κατέστησεν πότιμον. Αὐτός γάρ ἐστι καί Πρόνοια, ὡς συνοχή τῶν ὄντων· καί Προνοίας λόγος, ὡς μέθοδος τῆς τῶν προνοουμένων ἰατρείας· καί Προνοητής, ὡς πάντα τοῖς ἑαυτῶν τοῦ εἶναι τοῖς λόγοις συνέχων.

δ΄. Τῆς μέν τῶν σωματικῶν καί ἀσωμάτων γνώσεως δεκτική κατά φύσιν ἐστίν ἡ τοῦ νοῦ δύναμις, φησίν· τῆς δέ τῆς ἁγίας Τριάδος κατά μόνην τήν χάριν δέχεται τάς ἐμφάσεις, ὅτι ἔστι μόνον πιστεύουσα· ἀλλ᾽ οὐ, τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ἐστί, ζητεῖν αὐθαδιζομένη.

ε΄. Ὅτι καί ἡ καθ᾽ ὅλου δύναμιν τῆς φύσεως, εἰς ἕξ διαιρεῖται τρόπους καί ἐνεργείας· καί ἡ καθ᾽ ὅλου ἀγάπη, εἰς ἕξ ἀρετῶν εἴδη μερίζεται. Πεῖναν γάρ, καί δίψαν, καί γύμνωσιν, καί ξενιτείαν, καί ἀσθένειαν, καί φυλακήν, τῶν τούτοις κατειλημμένων, εἴτε σωματικῶς, εἴτε πνευματικῶς ὁ παραμυθούμενος, τήν ἐκ τῶν ἕξ ἀρετῶν συνισταμένην πεπλήρωκεν πρός τε τόν Θεόν καί τόν πλησίον ἀγάπην· ὡς μόνῳ Θεῷ πεποιωμένην τῆς ψυχῆς διατηρήσας τήν ἔφεσιν.

στ΄. Αἰτίαν τοῦ Λόγου φησί τόν Θεόν· ὅν ζητεῖν, τοῦ λόγου τήν δύναμιν ὁ ἄνθρωπος εἴληφεν.

η΄. Ὁ κατ᾽ ἀρετήν τῇ γνώμῃ, φησίν, ἴσος πρός πάντας γενόμενος, ἀπροσωπόληπτον ἐν ἑαυτῷ δείκνυσι τόν Θεόν, ὥσπερ πάντων καθ᾽ ἕνα καί τόν αὐτόν λόγον δημιουργήσαντα τήν φύσιν, οὕτω καί πᾶσαν νομοθετήσαντα μίαν τῆς γνώμης τήν κίνησιν, καθ᾽ ἥν ὁ δοκῶν σκορπεῖσθαι τῆς φύσεως συνάγεσθαι πέφυκε λόγος.

θ΄. Μεσότητα λέγει τήν ἀπηλλαγμένην μέν τῶν παρά φύσιν παθῶν, οὔπω δέ τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπειλημμένην κατάστασιν. Ἰσονομοῦσαν γάρ τῇ φύσει τήν γνώμην δείκνυσι, μηδέν ἔχουσαν αὐτοῤῥεπές, καί τῷ λόγῳ τῆς φύσεως ἀντιφερόμενον· καί διά τοῦτο πάντας ἀνθρώπους ἕνα γινώσκουσαν, ἅτε δή βίβλον θεόγραφον ἔχουσαν τόν νόμον τῆς φύσεως.

ι΄. Ὅτι φυσικόν ἔχομεν κριτήριον τόν κατά φύσιν νόμον, διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρό τῆς ἐν ὅλοις σοφίας ἔδει πρός τήν τοῦ Ποιητοῦ τῶν ὅλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τήν ἔφεσιν.

ια΄. Πίστις, ἡ τοῦ Λόγου Μήτηρ, κατά τήν ἀναγωγήν· ἥτις δημιουργουμένη πρότερον, γεννᾷ σωματούμενον ὕστερον ταῖς ἀρεταῖς τόν αὐτήν δημιουργήσαντα Λόγον.

(404) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄.

Τίς ὁ λόγος τῶν ε' ἀνδρῶν τῆς Σαμαρείτιδος, καί τοῦ ἕκτου καί μή ὄντος ἀνδρός;

Ἀπόκρισις

Καί ἡ Σαμαρεῖτις γυνή, καί ἡ τούς ἑπτά λαβοῦσα κατά τούς Σαδδουκαίους, πρός γάμον ἀδελφούς, καί ἡ αἱμόῤῥους, καί ἡ πρός γῆν συγκύπτουσα, καί ἡ θυγάτηρ Ἰαείρου, καί ἡ Συροφοινίκισσα, καί τήν καθόλου τῶν ἀνθρώπων φύσιν, καί τήν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἀνθρώπου ψυχήν δηλοῦσιν, ἑκάστη κατά τήν ὑποκειμένην διάθεσιν τοῦ πάθους

σημαίνουσα καί τήν φύσιν καί τήν ψυχήν. Οἷον, ἡ μέν τῶν Σαδδουκαίων γυνή ἐστίν ἡ φύσις ἤ ἡ ψυχή· ἡ πᾶσι μέν τοῖς ἀπό τοῦ αἰῶνος δοθεῖσι θείοις νόμοις ἀγόνως συνοικήσασα, τήν δέ τῶν μελλόντων προσδοκίαν οὐκ ἀποδεχομένη. Ἡ δέ αἱμόῤῥους ὡσαύτως ἡ φύσις ἐστί καί ἡ ψυχή, τήν δοθεῖσαν αὐτῇ πρός γένεσιν ἔργων δικαιοσύνης καί λόγων τοῖς πάθεσι πρός τήν ὕλην καί διαῤῥέουσαν ἔχουσα δύναμιν. Ἡ δέ Συροφοινίκισσα, ἡ αὐτή φύσις ἐστί καί ἡ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ψυχή, ὡς θυγατέρα τήν διάνοιαν ἐπαχθῶς τῇ φιλίᾳ τῆς ὕλης ἐξ ἀμηχανίας ἐπιληπτικῶς διαῤῥησσομένην ἔχουσα. Ἡ δέ θυγάτηρ Ἰαείρου ὁμοίως, ἡ κατά τόν νόμον φύσις τε καί ψυχή, παντελῶς ἀποθανοῦσα τῇ ἀπραξίᾳ τῶν νομικῶν ἐντολῶν καί ἀνενεργησίᾳ τῶν θείων προσταγμάτων. Ἡ δέ συγκύπτουσα γυνή, ἐστίν φύσις ἤ ἡ ψυχή, ἡ πρός τήν ὕλην τήν περί πρᾶξιν νοεράν δύναμιν ὅλην διά τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου ἐπικάμψασα. Ἡ δέ Σαμαρεῖτις, ὡσαύτως ταῖς προλαβούσαις γυναιξί, τήν φύσιν δηλοῖ ἤ τήν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ψυχήν, δίχα τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος, πᾶσι συνοικήσασαν καθάπερ ἀνδράσι, τοῖς δοθεῖσι τῇ φύσει νόμοις· ὧν πέντε μέν ἦσαν παρελθόντες· ὁ ἕκτος δέ, κἄν παρῆν, ἀλλ᾽ οὐκ ἦν ἀνήρ τῆς φύσεως ἤ τῆς ψυχῆς, μή γεννῶν ἐξ αὐτῆς τήν σώζουσαν εἰς τό παντελές δικαιοσύνην.

Εἶχεν οὖν πρῶτον νόμον ἡ φύσις ἄνδρα, τόν ἐν τῷ παραδείσῳ· δεύτερον, τόν μετά τόν παράδεισον· τρίτον, τόν ἐν τῷ κατακλυσμῷ ἐπί τοῦ Νῶε· τέταρτον, τόν τῆς περιτομῆς ἐπί τοῦ Ἀβράαμ· πέμπτον, τόν τῆς προσαγωγῆς τοῦ Ἰσαάκ. Τούτους λαβοῦσα πάντας ἡ φύσις, ἀπεβάλετο, θανόντας τῇ κατ᾽ αὐτήν ἀκαρπίᾳ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς. Ἕκτον δέ, τόν μή ποιεῖν τήν κατ᾽ αὐτόν τεταγμένην δικαιοσύνην· ἤ διά τό μέλλειν πρός ἕτερον, ὡς ἄνδρα, νόμον μεταβήσεσθαι τό Εὐαγγέλιον· ὡς τοῦ νόμου μή δι᾽ αἰῶνος δοθέντος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ οἰκονομίᾳ παιδαγωγούσῃ πρός τό μεῖζόν τε καί μυστικώτερον· καθ᾽ ὅ σημαινόμενον οἶμαι τόν Κύριον φάναι πρός τήν Σαμαρείτιδα γυναῖκα· Καί νῦν ὅν ἔχεις, οὐκ ἔστι σός· ᾔδει γάρ εἰς τό Εὐαγγέλιον τήν φύσιν μετενεχθήσεσθαι· διό καί περί ἕκτην ὥραν, ὅτε μάλιστα πανταχόθεν ἡ ψυχή περιλάμπεται ταῖς ἀκτῖσι τῆς γνώσεως, διά τήν πρός αὐτήν τοῦ Λόγου παρουσίαν, τῆς ἐν νόμῳ σκιᾶς ἀπογενομένης αὐτῇ διελέγετο, καί περί τό φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, (405) περί τήν πηγήν δηλαδή, σύν τῷ Λόγῳ τῶν Γραφικῶν ἱσταμένη θεωρημάτων. Ταῦτα καί περί τούτου τέως εἰρήσθω.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α΄. Τό φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, ἐστίν ἡ Γραφή· τό δέ ὕδωρ, ἐστίν ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τό δέ ἄντλημα, ἐστί, τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου μάθησις, ἥν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος Αὐτολόγος ὑπάρχων, καί οὔτε ἐκ μαθήσεως καί μελέτης γνῶσιν διδούς τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλά τήν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀέναον σοφίαν, καί μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος. Τό γάρ ἄντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τό πᾶν ἐᾷ μηδενί λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δέ κατά χάριν γνῶσις, ὅλην ἔχει καί δίχα μελέτης τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις σοφίαν, πρός τάς χρείας ποικίλως βλύζουσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΒ΄.

Πῶς ἡμεῖς μέν λεγόμεθα ποιῆσαι τήν ἁμαρτίαν καί εἰδέναι, ὁ δέ Κύριος γενέσθαι μέν ἁμαρτία λέγεται, μή γνῶναι δέ αὐτήν; Πῶς δέ καί τοῦ ποιῆσαι καί εἰδέναι αὐτήν οὐκ ἔστι βαρύτερον τό γενέσθαι καί μή γνῶναι; "Τόν γάρ μή γνόντα ἁμαρτίαν, φησίν, ὑπέρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν. "

Ἀπόκρισις.

Φθαρεῖσα πρότερον τοῦ κατά φύσιν λόγου τοῦ Ἀδάμ ἡ προαίρεσις, τήν φύσιν ἑαυτῇ συνέφθειρεν, ἀποθεμένην τῆς ἀπαθείας τήν χάριν, καί γέγονεν ἁμαρτία· πρώτη μέν καί εὐδιάβλητος, ἡ πρός κακίαν ἀπό τοῦ ἀγαθοῦ τῆς προαιρέσεως ἔκπτωσις· δευτέρα δέ διά τήν πρώτην, ἡ τῆς φύσεως ἐξ ἀφθαρσίας εἰς φθοράν ἀδιάβλητος μεταποίησις. Δύο γάρ ἁμαρτίαι γεγόνασιν ἐν τῷ προπάτορι κατά τήν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς· ἡ μέν, διαβεβλημένη· ἡ δέ, ἀδιάβλητος, αἰτίαν ἔχουσα τήν διαβεβλημένην. Καί ἡ μέν, προαιρέσεως ἑκουσίως ἀποθεμένης τό ἀγαθόν· ἡ δέ, φύσεως ἀκουσίως διά τήν πραίρεσιν ἀποθεμένης τήν ἀθανασίαν. Ταύτην οὖν τήν διάλληλον φθοράν τε καί ἀλλοίωσιν τῆς φύσεως ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός διορθούμενος, ὁλόκληρον τήν φύσιν λαβών, εἶχε καί αὐτός ἐν τῇ ληφθείσῃ φύσει τό παθητόν, τῇ κατά προαίρεσιν ἀφθαρσίᾳ κοσμούμενον· καί γέγονε φύσει μέν διά τό παθητόν ὑπέρ ἡμῶν ἁμαρτία, μή γνούς δέ τήν γνωμικήν ἁμαρτίαν, διά τήν ἀτρεψίαν τῆς προαιρέσεως· τό δέ παθητόν τῆς φύσεως διά τήν ἀφθαρσίαν τῆς προαιρέσεως διορθώσας· τό τέλος τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως, φημί δέ τόν θάνατον, τῆς κατά φύσιν πρός ἀφθαρσίαν μεταποιήσεως ἀρχήν ποιησάμενος· καί γέγονεν ὥσπερ δι᾿ ἑνός ἀνθρώπου τραπέντος ἑκουσίως ἀπό τοῦ ἀγαθοῦ τήν προαίρεσιν εἰς πάντας ἀνθρώπους ἡ τῆς φύσεως ἐξ ἀφθαρσίας εἰς φθοράν μεταποίησις· οὕτως δι᾿ ἑνός ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ, (408) μή τραπέντος ἀπό τοῦ ἀγαθοῦ τήν προαίρεσιν, εἰς πάντας ἀνθρώπους ἡ τῆς φύσεως ἐκ φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν ἀποκατάστασις.

Τήν ἐμήν οὖν μή γνούς ἁμαρτίαν ὁ Κύριος, τουτέστι τήν τροπήν τῆς ἐμῆς προαιρέσεως, τήν ἐμήν οὐκ ἔλαβεν ἁμαρτίαν, οὔτε γέγονεν· ἀλλά τήν δι᾿ ἐμέ ἁμαρτίαν, τουτέστι τήν διά τήν τροπήν τῆς προαιρέσεως φθοράν τῆς φύσεως ἀναλαβών, ὑπέρ ἡμῶν γέγονε φύσει παθητός ἄνθρωπος· διά τῆς δι᾿ ἐμέ ἁμαρτίας, τήν ἐμήν ἀνελών ἁμαρτίαν. Καί ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ, τό περί κακίαν τῆς προαιρέσεως ἴδιον, τό κοινόν τῆς ἀφθαρσίας ἀφείλατο κλέος τῆς φύσεως, φύσιν ἀθάνατον ἔχειν οὐκ εἶναι καλόν κρίναντος τοῦ Θεοῦ τόν κακισθέντα τήν προαίρεσιν ἄνθρωπον· οὕτως ἐν τῷ Χριστῷ τό περί τό καλόν τῆς προαιρέσεως ἴδιον, τό κοινόν τῆς φθορᾶς αἶσχος τῆς ὅλης ἀφείλατο φύσεως, κατά τήν ἀνάστασαιν μεταπλασθείσης εἰς ἀφθαρσίαν τῆς φύσεως, διά τήν ἀτρεψίαν τῆς προαιρέσεως· εὔλογον κρίναντος τοῦ Θεοῦ πάλιν ἀθάνατον ἀπολαβεῖν τήν φύσιν, τόν μή τραπέντα τήν πραίρεσιν ἄνθρωπον. Ἄνθρωπον δέ λέγω τόν σαρκωθέντα Θεόν Λόγον, δι᾿ ἥν ἑαυτῷ καθ᾿ ὑπόστασιν ἥνωσε λογικῶς ἐψυχωμένην σάρκα. Εἰ γάρ τό κατά φύσιν παθητόν τε καί φθαρτόν καί θνητόν ἐν τῷ Ἀδάμ ἡ τροπή τῆς προαιρέσεως ἐπεισήγαγεν, εἰκότως τό κατά φύσιν ἀπαθές καί ἄφθαρτον καί ἀθάνατον ἐν τῷ Χριστῷ διά τῆς ἀναστάσεως ἡ ἀτρεψία τῆς προαιρέσεως ἐπανήγαγε.

Κατάκρισις οὖν ἐστι τῆς προαιρετικῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, ἡ τῆς φύσεως πρός πάθος καί φθοράν καί θάνατον μεταποίησις· ἥν οὐ γέγονε μέν ἐκ Θεοῦ καταρχάς ἔχων ὁ ἄνθρωπος, ἐποίησε δέ καί ἔγνω, τήν προαιρετικήν διά τῆς παρακοῆς ἁμαρτίαν δημιουργήσας· ἧς ὑπάρχει

γέννημα σαφῶς, ἡ διά τοῦ θανάτου κατάκρισις. Ταύτην δέ τῆς ἐμῆς προαιρετικῆς ἁμαρτίας τήν κατάκρισιν, λέγω δέ τό κατά φύσιν παθητόν καί φθαρτόν καί θνητόν ὁ Κύριος λαβών, ἁμαρτία γέγονε δι᾽ ἐμέ, κατά τό παθητόν καί θνητόν καί φθαρτόν, τήν ἐμήν ἑκουσίως ὑποδύς φύσει κατάκρισιν, ἀκατάκριτος ὑπάρχων τήν προαίρεσιν· ἵνα τήν ἐμήν προαιρετικήν τε καί φυσικήν ἁμαρτίαν καί κατάκρισιν κατακρίνῃ, κατά ταυτόν ἁμαρτίαν, καί πάθος, καί φθοράν, καί θάνατον ἐξωθήσας τῆς φύσεως· καί γένηται κοινόν μυστήριον, ἡ περί ἐμέ τόν πεσόντα ἐξ ἀπειθείας, τοῦ ὑπέρ ἐμέ ἐκ φιλανθρωπίας οἰκονομία, τῆς ἐμῆς ἕνεκεν σωτηρίας τόν ἐμήν ἑκουσίως οἰκειουμένου διά τοῦ θανάτου κατάκρισιν, καί δι᾽ αὐτῆς χαριζομένου μοι τήν πρός ἀθανασίαν ἀνάκλησιν.

Πολλαχῶς, οἶμαι, δέδεικται κατ᾽ ἐπιτομήν, πῶς τε γέγονεν ἁμαρτία ὁ Κύριος, οὐκ ἔγνω δέ τήν ἁμαρτίαν· καί πῶς ὁ ἄνθρωπος οὐ γέγονε μέν, ἐποίησε δέ καί ἔγνω τήν ἁμαρτίαν· τήν τε προαιρετικήν, ἧς (409) αὐτός ἀπήρξατο· τήν τε φυσικήν, ἥν δι᾽ αὐτόν ὁ Κύριος κατεδέξατο, τῆς πρώτης παντελῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος. Οὐδαμῶς οὖν τοῦ γίνεσθαι κρεῖττον ὑπάρχει τό ποιῆσαι καί γνῶναι τήν ἁμαρτίαν, κατά τόν ἀποδοθέντα νοούμενον τοῦ Λόγου σκοπόν, καί μετά τῆς πρεπούσης διαστολῆς, τῆς κατά τήν ἁμαρτίαν ὁμωνυμίας νοουμένης. Τό μέν γάρ, Θεοῦ ποιεῖται χωρισμόν, ἀπωθουμένης ἑκουσίως τά θεῖα τῆς προαιρέσεως· τό δέ, κακίας πολλῆς γίνεται καταλυτικόν, μή συγχωροῦν εἰς ἔργον προβῆναι, διά τήν φυσικήν ἀσθένειαν, τήν κακίαν τῆς προαιρέσεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Fr. Ἀνάγνωθι, Νεῖλε, καί φρόνησον κἄν ὀψέ ποτε.

β´. Ἁμαρτίαν φύσεως εἶναί φησι τόν θάνατον, καθ᾽ ὅν τοῦ εἶναι καί μή θέλοντες ἀπογινόμεθα· ἁμαρτίαν δέ προαιρέσεως, τήν τῶν παρά φύσιν αἵρεσιν, καθ᾽ ἥν τό εὖ εἶναι θέλοντες ἀποπέμπομεν.

γ´. Ὅτι φθαρτός μέν κατα φύσιν σαρκωθείς ὡς ἄνθρωπος ὑπῆρχεν ὁ Κύριος, καθά καί ἁμαρτία γεγονέναι λέγεταί φησι· ἄφθαρτος δέ φύσει κατά προαίρεσιν, ὡς ἀναμάρτητος.

δ´. Ὁ τοῦ Κυρίου θάνατος, φησίν, ἀφθαρσίας ἀρχή τῆς ὅλης φύσεως γέγονεν.

ε´. Ὅτι καί ὡς ἄνθρωπος κατά φύσιν ἀναμάρτητος ἦν.

στ´. Ἡ δι᾽ ἡμᾶς ἐστιν ἁμαρτία, τό τῆς φύσεως φθαρτόν· ἡ δέ ἡμῶν ἁμαρτία, τό τρεπτόν τῆς προαιρέσεως. Διό γέγονε θνητός ὁ ἄνθρωπος, τόν φυσικόν ὑπομείνας θάνατον, κατά δικαίαν κρίσιν, εἰς ἀναίρεσιν τοῦ θανάτου τῆς προαιρέσεως.

ζ´. Πρώτην ἁμαρτίαν φησί τήν τῆς προαιρέσεως, ἥν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος, καίτοι λαβών ἀληθῶς τό κατά φύσιν παθητόν, ἐπιτίμιον ὑπάρχον τῆς τραπείσης τοῦ Ἀδάμ προαιρέσεως. Διό καί μόνος ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος, οὐκ ἔχων τήν, δι᾽ ἥν ὁ θάνατος γέγονεν, ἁμαρτίαν.

η´. Τό ποιῆσαι καί γνῶναι τήν ἁμαρτίαν, κατά προαίρεσιν δῆλον ὅτι.

θ´. Τό γενέσθαι δηλαδή φύσει παθητόν τόν Ἀδάμ εἰς κόλασιν τῆς ἁμαρτίας τῆς προαιρέσεως· ἥν μή γνούς ὁ Κύριος γέγονεν ἁμαρτία, τό δι᾽ αὐτήν παθητόν ὡς ἄνθρωπος κατά σάρκα φύσει λαβών.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄

Εἰ τό ξύλον τῆς ζωῆς σοφία λέγεται εἶναι παρά τῇ Γραφῇ, ἔργον δέ σοφίας τό διακρίνειν καί (412) γνῶναι τό γνωστόν τοῦ καλοῦ καί τοῦ πονηροῦ ξύλον, τί διαφέρει λοιπόν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς;

Ἀπόκρισις.

Πολλά μέν εἰπεῖν δυνάμενοι περί τοῦ προκειμένου ζητήματος διά τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος οἱ τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι, σιωπῇ μᾶλλον τιμήσαντες τόν τόπον, ἡγήσαντο κρεῖττον, διά τήν τῶν πολλῶν διάνοιαν μή δυναμένην ἐφικέσθαι τοῦ βάθους τῶν γεγραμμένων, μηδέν βαθύτερον εἰπεῖν ἀνασχόμενοι· εἰ δέ καί εἶπόν τινες, πρότερον διακρίναντες τῶν ἀκουόντων τήν δύναμιν, οὕτω μέρος πρός λυσιτελές τῶν διδασκομένων εἰρηκότες, τό πλεῖστον κατέλιπον ἀνεξέταστον. Διό κἀγώ μᾶλλον σιωπῇ τόν τόπον παρελθεῖν διενοούμην, εἰ μή λυπεῖσθαι τήν ὑμετέραν φιλόθεον ψυχήν ὑπενόησα. Πλήν ἀλλ᾽ ὑμῶν χάριν ἐρῶ, τό πᾶσιν δυνάμενον εἶναι κατάλληλον, καί μικροῖς καί μεγάλοις τήν διάνοιαν πρόσφορον.

Τό ξύλον τῆς ζωῆς, καί τό μή τοιοῦτον, ἐξ αὐτοῦ μόνου τοῦ, τό μέν ξύλον ὀνομασθῆναι, τό δέ οὐ ζωῆς, ἀλλά μόνον γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, πολλήν καί ἄφατον ἔχουσι τήν διαφοράν. Τό γάρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καί ζωῆς ἐστι ποιητικόν· τό δέ ζωῆς ξύλον, δηλονότι θανάτου ποιητικόν. Τό γάρ μή, ποιητικόν ζωῆς, ἐκ τοῦ μή προσαγορευθῆναι ζωῆς ξύλον, θανάτου σαφῶς ἄν εἴη ποιητικόν· ἄλλο γάρ οὐδέν τῇ ζωῇ κατ᾽ ἐναντίωσιν ἀντιδιαιρεῖται.

Ἄλλως τε δέ καί ὡς σοφία, τό ξύλον τῆς ζωῆς πλείστην ἔχει διαφοράν πρός τό ξύλον τό γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, τό μήτε ὄν σοφία, μήτε ὠνομασμένον. Τῆς μέν γάρ σοφίας ἴδιον, νοῦς καί λόγος· τῆς δέ τῇ σοφίᾳ κατά τό ἐναντίον ἀντικειμένης ἕξεως ἴδιον, ἀλογία καί αἴσθησις. Οὐκοῦν ἐπειδή ἐκ ψυχῆς νοερᾶς καί σώματος αἰσθητικοῦ συνεστώς πρός γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατά μίαν ἐπιβολήν ξύλον ζωῆς, ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τό χρῆμα· ξύλον δέ γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, ἡ τοῦ σώματος αἴσθησις, ἐν ᾗ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς ἡ κίνησις· ἧς κατά τήν πεῖραν μή ἅψασθαι δι᾽ ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τήν θείαν λαβών ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

Ἀμφότερα δέ τά ξύλα, κατά τήν Γραφήν, τινῶν εἰσι διακριτικά· ἤγουν, ὁ νοῦς καί ἡ αἴσθησις· οἷον, ὁ μέν νοῦς δύναμιν ἔχει διακριτικήν νοητῶν καί αἰσθητῶν, προσκαίρων καί αἰωνίων· μᾶλλον δέ ψυχῆς ὑπάρχων δύναμις διακριτική, τῶν μέν αὐτήν ἀντέχεσθαι πείθει· τῶν δέ, ὑπεραίρεσθαι· ἡ δέ αἴσθησις ἔχει δύναμιν διακριτικήν ἡδονῆς σώματος καί ὀδύνης· μᾶλλον δέ δύναμις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καί αἰσθητικῶν σωμάτων, τήν μέν, ἐπισπᾶσθαι πείθει· τήν δέ, ἀποπέμπεσθαι.Ἐάν μέν οὖν ὁ ἄνθρωπος μόνης τῆς καθ᾽ ἡδονήν καί ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τήν θείαν παραβάς(413) ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τό γνωστόν καλοῦ τε καί πονηροῦ, τουτέστι τήν κατ᾽ αἴσθησιν ἀλογίαν, μόνην ἔχων τήν συστατικήν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ᾽ ἥν, ὡς μέν καλοῦ τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται, ὡς δέ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται. Ἐάν δέ μόνης τῆς τῶν αἰνωίων διακρινούσης τά πρόσκαιρα διόλου νοερᾶς γένηται διακρίσεως, τήν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τῆς ζωῆς· τήν κατά νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν, μόνην ἔχων τήν συστατικήν τῆς ψυχῆς διάκρισιν· καθ᾽ ἥν ὡς μέν κακοῦ, τῆς τῶν προσκαίρων ἀπέχεται φθορᾶς.

Πολλή τοιγαροῦν ἐστιν ἡ διαφορά τῶν δύο ξύλων, καί τῆς αὐτῶν φυσικῆς διακρίσεως, καί τῆς ἐν ἑκάστῳ προσφυοῦς ἐμφάσεως·

ὁμωνύμως ἐκφωνηθείσης ἄνευ διαστολῆς προσηγορίας τοῦ καλοῦ τε καί τοῦ κακοῦ· καί πολλήν δύναται ποιῆσαι τοῖς μή σοφῶς τε καί ἐπισκεμμένως ἐντυγχάνουσι τοῖς λόγοις τοῦ Πνεύματος τήν πλάνην· ἀλλ᾽ ὑμεῖς σοφοί διά τῆς χάριτος ὄντες, γνῶτε ὅτι τό ἁπλῶς λεγόμενον κακόν, οὐ πάντως κακόν· ἀλλά πρός τι μέν κακόν, πρός τι δέ οὐ κακόν. Ὡσαύτως καί τό ἁπλῶς λεγόμενον καλόν, οὐ πάντως καλόν, ἀλλά πρός τι μέν καλόν, πρός τι δέ οὐ καλόν· καί τήν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας βλάβην φυλάξασθε.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α΄. Νοῦ μέν γάρ καλόν ἐστιν, ἡ ἀπαθής πρός τό πνεῦμα διάθεσις· κακόν δέ, ἡ ἐμπαθής σχέσις. Αἰσθήσεως δέ καλόν ἐστιν, ἡ καθ᾽ ἡδονήν ἐμπαθής πρός τό σῶμα κίνησις· κακόν δέ, ἡ κατ᾽ ἀρετήν ταύτῃ ἐπιγινομένη διάθεσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄.

Πρός τίνα λέγει ὁ Θεός· "Ἰδού Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;" Εἰ μέν πρός τόν Υἱόν, καί πῶς συγκρίνεται Ἀδάμ Θεῷ, μή ὤν τῆς οὐσίας αὐτοῦ; Εἰ δέ πρός ἀγγέλους, πῶς τόν ἄγγελον πάλιν ἑαυτῷ συγκρίνει, ὡς πρός ἴσον κατά τήν οὐσίαν λέγων τό, " Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν;"

Ἀπόκρισις.

Ἤδη μέν εἶπον ἐν τῷ περί πυργοποιίας κεφαλαίῳ, ὅτι κατά τήν ὑποκειμένην τῇ ψυχῇ τῶν προνοουμένων διάθεσιν, ἡ Γραφή λαλοῦντα τόν Θεόν διαπλάττεται· διά τῶν κατά φύσιν ἡμῖν συμφύτων τρόπων, τήν θείαν αἰνιττομένη βουλήν. Καί ἐνταῦθα τοίνυν οὐχ ἁπλῶς λέγοντα τόν Θεόν ἡ Γραφή δείκνυσι, τό, (416) Ἰδού γέγονεν Ἀδάμ ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, ἀλλά δηλονότι μετά τήν παράβασιν· προσθεῖσα καί τήν αἰτίαν τῆς λέξεως, ἥν ὑμεῖς ἐντάξαι τῷ κεφαλαίῳ παρελίπατε, τῆς ὅλης σαφηνιστικήν ὑπάρχουσαν ἐννοίας. Εἰπών γάρ ὁ λόγος· Ἰδού Ἀδάμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, προσέθηκε· Τοῦ γινώσκειν καλόν καί πονηρόν· καί νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τήν χεῖρα αὐτοῦ, καί λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καί φάγῃ, καί ζήσεται εἰς τόν αἰῶνα. Ἐπειδή γάρ ἅμα τῇ συμβουλῇ πολυθεΐαν αὐτόν ἐδίδαξεν ὁ διάβολος, εἰπών· Ἧ δ᾽ ἄν ἡμέρα φάγητε ἀπό τοῦ ξύλου, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, καί ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλόν καί πονηρόν· διά τοῦτο μεθ᾽ ὑποκρίσεως, καί οἷον εἰπεῖν εἰρωνευτικήν καί ὀνειδιστικήν εἰς ἔλεγχον τοῦ πεισθέντος ἀνθρώπου τῷ διαβόλῳ, τήν τό, Γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ὑμῶν, πρός τήν ἐντεθεῖσαν διά τῆς ἀπάτης παρά τοῦ ὄφεως τῷ Ἀδάμ περί θεότητος ἔννοιαν, πληθυντικῶς ποιεῖται φωνήν ὁ Θεός.

Καί μή τις δόξῃ τῆς Γραφικῆς συνθήκης ἀλλότριον τό εἶδος τῆς κατ᾽ εἰρωνείαν λέξεως, ἀκούων τῆς Γραφῆς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ λεγούσης πρός τόν Ἰσραήλ· Ἐάν πορευθῆτε πρός με πλάγιοι, κἀγώ πορεύσομαι πρός ὑμᾶς πλάγιος. Εἰδώς μηδέν διαφέρειν εἰρωνείας πλαγιασμόν· καί πάλιν εὑρίσκων πῶς τήν τοῦ Ἀχάβ συνεσκεύασεν ἀπάτην, ὡς ἀλήθειαν αὐτῷ προ[σ]βαλλόμενος τό ψεῦδος, δι᾽ ὧν ἥμαρτε, φέρων αὐτῷ δικαίως τήν κόλασιν. Εἰ γάρ μή πρός τήν πλάνην τοῦ Ἀδάμ ἡ Γραφή τόν Θεόν λέγοντα τό, Ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν, εἰσήγαγε, πῶς ἐπέφερε, Τοῦ γινώσκειν καλόν καί πονηρόν, ὡς σύνθετον ἔχοντα γνῶσιν, καί ἐξ ἐναντίων συγκειμένην; ὅπερ ἀμήχανον ἐπί Θεοῦ κἄν ἐννοῆσαι, μή ὅτι γε τοῦ εἰπεῖν τολμῆσαι τοῦ μόνου ἁπλοῦ τήν οὐσίαν καί τήν δύναμιν καί τήν γνῶσιν, καί μόνην τήν τοῦ καλοῦ γνῶσιν ἔχνοντος· μᾶλλον δέ, αὐτοουσία καί δύναμις καί γνῶσις ὄντος. Ἀλλ᾽ οὐδέ τις τῶν ἐκ Θεοῦ καί μετά Θεόν

λογικῶν οὐσιῶν ἔχει ὁμοῦ τε καί κατά ταυτόν ἐν τῷ τῆς διανοίας ἁπλῷ κενήματι, κατά τήν σύνθεσιν ἐκ τῶν ἐναντίων ὑφισταμένην τήν γνῶσιν· διότι πέφυκεν ἡ θατέρα τῶν ἀλλήλοις ἀντικειμένων γνῶσις, τήν τοῦ ἑτέρου ποιεῖσθαι γνώσεως ἄγνοιαν. Ἀμιγής γάρ τῶν ἀντικειμένων ἡ γνῶσις καί παντάπασιν ἀσυνύπαρκτος· ἐπείπερ ἡ τοῦδε γνῶσις τήν θατέρου τῶν ἀντικειμένων συνίστησιν ἄγνοιαν, ὥσπερ οὔτε ὀφθαλμός τοῦ ἄνω τε καί τοῦ κάτω, καί τοῦ ἐφ᾽ ἑκάτερα κατά ταυτόν, χωρίς τῆς πρός θάτερον ἰδιαζούσης ἐπιστροφῆς, καί τῶν ἄλλων πάντη κεχωρισμένης, ἀντιλαμβάνεσθαι.

Τό τοίνυν πάθος τοῦ Ἀδάμ οἰκειούμενον ἡ Γραφή τόν Θεόν παραδείκνυσιν· ἤ τόν Ἀδάμ ἐπί τῇ συμβουλῇ τοῦ ὄφεως διαλέγχει, πρός συναίσθησιν ἄγουσα τῶν ἐκ τῆς ἀπάτης ἐπιτριβέντων αὐτῷ περί πολυθεΐας ὕθλων. Καί εἰ μέν οὕτως ἔχει καλῶς, ἅλις τῶν ζητημάτων· ἐπείτοι γε αὐτός παρ᾽ ἑαυτοῦ τό μεῖζον εὑρίσκων, μετάδος κἀμοί τῆς χορηγουμένης σοι (417) περί τῶν ὄντων θεόθεν χάριτος. Τό δέ, Καί νῦν, μήπως ἐκτείνῃ τήν χεῖρα αὐτοῦ καί λάβῃ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καί ζήσεται εἰς τόν αἰῶνα, τήν κατά τήν πρᾶξιν, ὡς οἶμαι, τῶν ἀμίκτων προνοητικῶς ποιεῖται διαίρεσιν· ἵνα μή ἀθάνατον γένηται τό κακόν τῇ μετοχῇ τοῦ καλοῦ συντηρούμενον. Ἄμικτον γάρ εἶναι βούλεται περί τόν αὐτόν ἄνθρωπον κατά τήν σχέσιν τῶν ἀντικειμένων τήν γνῶσιν, ὁ ποιήσας τόν ἄνθρωπον.

ΣΧΟΛΙΑ

α´. Ὅτι πρός ἥν ἔσχεν περί θεότητος ἔννοιαν ὑπό τοῦ διαβόλου διδαχθείς ὁ Ἀδάμ, διαλέγεται πρός αὐτόν ὁ Θεός.

β´. Ὁ τό ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδοται πρός ἀπώλειαν, ἵνα γνῷ πάσχων, ὅπερ ἑκών περιεῖπεν, καί μάθῃ κατά τήν πεῖραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντί ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.

γ´. Ὅτι μόνον ἔχει τοῦ καλοῦ τήν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς καί τοῦ καλοῦ φύσις τε καί γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δέ κακοῦ τήν ἄγνοιαν, ὡς τήν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν. Ὧν γάρ ἔχει τήν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται γνῶσιν· ὅτι κατά πάθος παρά φύσιν ἐπισυμβαίνουσα, ἀλλ᾽ οὐ κατά δύναμιν φυσικήν τοῖς λογικοῖς ἐνθεωρεῖται κακία.

δ´. Ἀναμέρος, φησίν, ἡ τῶν ἀντικειμένων γνῶσις ἐν τοῖς δεκτικοῖς θεωρεῖσθαι πέφυκε.

ε´. Ὁ πείσας τό συνειδός ὡς φύσει καλόν πραττόμενον ἔχειν τό κάκιστον, οὗτος χειρός δίκην τῆς ψυχῆς ἐκτείνας τό πρακτικόν, ἔλαβεν ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἡγησάμενος φύσει τό κάκιστον. Διόπερ τήν κατά τό συνειδός τοῦ κακοῦ διαβολήν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ Θεός, διέκρινεν αὐτόν τῆς ζωῆς κακόν τῇ προαιρέσει γενόμενον· ἵνα μή, τό κακόν πράττων, δύνηται πεῖσαι τήν ἰδίαν συνείδησιν, ὅτι φύσει καλόν ὑπάρχει τό κάκιστον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΕ´.

Τί σημαίνει τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καί ὁ βραχίων τοῦ ἀφαιρέματος, εἰς τιμήν Θεοῦ τοῖς ἱερεῦσιν ἀφιερούμενος;

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι τήν ἀμείνω καί ὑψηλήν θεωρίαν δηλοῦσθαι διά, τοῦ στηθυνίου, καί τήν πρᾶξιν διά τοῦ βραχίονος· ἤγουν τοῦ διανοητικοῦ τήν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν, ἤ τήν γνῶσιν καί τήν ἀρετήν· ὡς τῆς μέν γνώσεως αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τόν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δέ

κατά τήν πρᾶξιν, πάσης αὐτόν ἀφαιρουμένης τῆς τῶν ὄντων γενέσεως· ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ Λόγος, τοῖς μόνον τόν Θεόν διά πάντων κεκτημένοις κληρονομίαν, καί μηδέν τό σύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.

Ἤ πάλιν, ἐπειδή τάς ἄλλων καρδίας διά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνώσει καί ἀρετῇ διόλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καί πίστεως ποιοῦνται (420) δεκτικάς· καί τήν πρακτικήν αὐτῶν ἕξιν καί δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπί τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων, πρός τήν τοῦ ὑπέρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν προσαγομένων εἰς θυσίαν Θεοῦ τό στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, τουτέστι τῶν προσαγομένων τήν καρδίαν· καί τόν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τήν πρᾶξιν, προσέταξεν ἀφιεροῦσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Λόγος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Θεωρίας μέν τό στηθύνιον, πράξεως δέ ὁ βραχίων σύμβολον. Ἕξις γάρ τοῦ διανοητικοῦ πέφυκεν ὑπάρχειν ἡ θεωρία, καί ἡ πρᾶξις ἐνέργεια. Δι᾽ ἀμφοτέρων δέ τούτων ἡ ἀληθής ἱερωσύνη χαρακτηρίζεται.

β´. Ὁ ἱερουργῶν τῷ Θεῷ δι᾽ εὐσεβοῦς λόγου τάς ἄλλων καρδίας, αἷς ἀναλογεῖ τό στηθύνιον· καί τήν πρακτικήν αὐτῶν δύναμιν, ᾗ ἀναλογεῖ ὁ βραχίων, ἀφορίζων ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἐντολῶν, γέγονεν ἱερεύς λαμβάνων παρά τῶν ἑαυτούς θυσίαν τῷ Θεῷ προσαγόντων, τό στῆθος καί τόν βραχίονα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μστ´.

Τίς ἡ διαφορά τοῦ ἐσόπτρου πρός τό αἴνιγμα;

Ἀπόκρισις.

Τό μέν ἔσοπτρόν ἐστιν, ὡς ἐν ὅρῳ φάναι, συνείδησις τήν τῶν κατά πρᾶξιν ἀνελλιπῶς πάντων ἀγαθῶν ἔχουσα μορφήν· δι᾽ ἧς ὁ καθαρός τήν διάνοιαν πέφυκεν ὁρᾷν τόν Θεόν· ἤ, ἕξις πρακτική, τήν πασῶν τῶν ἀρετῶν εἰς ἀλλήλας ἑνοειδῶς καθάπερ πρόσωπον θεῖον περιγράφουσα σύνθεσιν. Τό δέ αἴνιγμα, γνῶσίς ἐστι διά τῆς κατά θεωρίαν παντελοῦς τῶν θείων λόγων ἐφικτῆς τῇ φύσει περιοχῆς, τήν τῶν ὑπέρ νόησιν ἔμφασιν ἔχουσα. Καί ἁπλῶς ἔσοπτρόν ἐστι, ἕξις ἐνδεικτική τῆς μελλούσης τῶν ἀρετῶν ἐμφανισθῆναι τοῖς ἀξίοις πρωτοτύπου μορφῆς. Τό γάρ ἐσόμενον τέλος τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας παραδηλοῖ τοῖς ἔχουσι, τό ἔσοπτρον· τό αἴνιγμα δέ, τῆς τῶν νοουμένων περί γνῶσιν ἀρχετυπίας ἐστίν ἔνδειξις.

Πᾶσα τοίνυν ἐνταῦθα δικαιοσύνη, συγκρινομένη πρός τήν μέλλουσαν ἐσόπτρου λόγον ἐπέχει, τήν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰκόνα, οὐκ αὐτά δέ τά πράγματα κατ᾽ εἶδος ὑφιστάμενα ἔχουσα. Καί πᾶσα γνῶσις ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν, συγκρινομένη πρός τήν μέλλουσαν, αἴνιγμά ἐστιν, ἔμφασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτήν ὑφισταμένην ἔχουσα τήν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν. Ἐπειδή γάρ ἀρετῇ καί γνώσει τά θεῖα συνέχεται, τῶν κατ᾽ ἀρετήν πρωτοτύπων ἐστίν ἐνδεικτικόν τό ἔσοπτρον, καί τῶν κατά γνῶσιν ἀρχετύπων ἐμφατικόν ὑπάρχει τό αἴνιγμα. Ταύτην ἔχει τήν διαφοράν τό ἔσοπτρον πρός τό αἴνιγμα· καθότι τό μέν ἔσοπτρον πρακτικῆς μηνύει τέλος ἐσόμενον· τό δέ αἴνιγμα, θεωρητικῆς ἐμφαίνει μυστήριον

.

ΣΧΟΛΙΟΝ.

α´. Ὅτι τό μέν ἔσοπτρον τῶν τῇ πρακτικῇ (421) προσφυῶν ἀγαθῶν ἐστιν ἐμφατικόν· τό δέ αἴνιγμα, τῶν ἐπί τῇ γνώσει μελλόντων μυστηρίων ἐστίν ἐνδεικτικόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄.

Τί ἐστι, " Φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, "καί τά ἑξῆς; Τίς ἡ ἔρημος, καί τίς ἐνταῦθα ἡ ὁδός Κυρίου, καί τίς ἡ ἑτοιμασία αὐτῆς; Τίνες τε αἱ τρίβοι αὐτοῦ, καί τί τό εὐθῦναι αὐτάς; Τίνες τε αἱ φάραγγες, καί τί σημαίνει τό " Πληρωθήσεται πᾶσα φάραγξ;" Τίνα τά ὄρη, καί οἱ βουνοί, καί τίς ἡ τούτων ταπείνωσις; Τίνα τά σκολιά, καί πῶς ἔσται εἰς εὐθεῖαν; Τίνες αἱ τραχεῖαι, καί πῶς ἔσονται εἰς ὁδούς λείας; Καί τί τό μετά ταῦτα πάντα, "Καί ὄψεται πᾶσα σάρξ τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Φωνή τοῦ ἐξ ἀρχῆς βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, τῇ φύσει λέγω τῶν ἀνθρώπων, ἤ τῷ κόσμῳ τούτῳ, Θεοῦ Λόγου, προδήλως ἐστί πᾶς ἅγιος, εἴτε κατά τόν Ἄβελ ὀρθῶς προσφέρων ἐξ εἰλικρινείας ἐστεατωμένα ταῖς ἀρεταῖς τά τῆς ψυχῆς πρῶτα τῆς θεωρίας κινήματα· εἴτε κατά τόν Ἐνώς ἐλπίδι πίστεως βεβαίᾳ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἐπιδραξάμενος· ὑπέρ ὧν ἤλπισεν εὔτονον ἐκτήσατο τήν ἐπίκλησιν· εἴτε κατά τόν Ἐνώχ, διά πάσης εὐαρεστίας ἀρετῆς, τῆς τῶν ὄντων σχέσεώς τε καί γνώσεως τόν νοῦν παντελῶς ἀπάρας, πρός αὐτήν τήν ὑπέρ νόησιν ἀσχέτως αἰτίαν μετέθηκεν· εἴτε κατά τόν Νῶε, πίστει θεωρήσας τά μέλλοντα τῆς θείας κρίσεως εἴδη, κατεσκεύασεν ἑαυτῷ κιβωτοῦ δίκην, τήν ῥυομένην αὐτόν ἀπό τῆς μελλούσης ὀργῆς πανταχόθεν ἠσφαλισμένην τῷ θείῳ φόβῳ πολιτείαν καί ἄσκησιν· εἴτε κατά τόν Ἀβράαμ, καθαρῷ πίστεως ὀφθαλμῷ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἰδών τήν εὐπρέπειαν, ὑπήκουσε, γῆς καί συγγενείας καί οἴκου πατρικοῦ προθύμως ἐξελθεῖν· καταλιπών τήν πρός σάρκα καί αἴσθησιν καί αἰσθητά, σχέσιν τε καί προσπάθειαν· καί φύσεως ἐν καιρῷ πειρασμῶν καί ἀγώνων ὑψηλότερος ὤν, προτιμήσας τήν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰσαάκ τόν Θεόν, ὁ μέγας Ἀβράαμ· εἴτε κατά τόν Ἰσαάκ, δι᾽ ἄκραν ἀπάθειαν καί τήν περί θεωρίαν καλήν τῆς ψυχῆς ἀπληστίαν, ἀμετάβατον ἀπό τῆς ἀληθείας ἔσχε, καί πολεμούμενος ὑπό τῶν πονηρῶν πνευμάτων, τήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως· εἴτε κατά τόν Ἰακώβ, τῆς τῶν ὑλικῶν δασύτητός τε καί τῆς περί αὐτά συγχύσεως τόν νοῦν ἀποκαθάρας, κατέστησε λεῖον· καί τῇ τῶν ἐριφείων ἐπιθέσει δερμάτων, τῇ περί τήν σάρκα λέγω τοῦ κατά Θεόν βίου τραχύτητι, τήν κατά τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός παρά τοῦ Θεοῦ κομισάμενος δύναμιν· φόβῳ τε τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως, καί πόθῳ τῆς κατά πεῖραν ὑψηλοτέρας μαθήσεως, μεταβάς [Al. καταβάς] εἰς Χαῤῥάν, τήν φυσικήν φημι θεωρίαν, ἐξ ἧς λαβών διά πόνων πρακτικῶν πᾶσαν τοῦ φαινομένου κόσμου τήν πνευματικήν ἐπιστήμην, ἐν διαφόροις συλλεγεῖσαν λογισμοῖς τε καί νοήμασιν, (424) καί ἐπανῆλθεν εἰς τήν γῆν τήν πατρικήν καί οἰκείαν, φημί τήν γνῶσιν τῶν νοητῶν, ἐπιφερόμενος καθάπερ γυναῖκας καί παιδίσκας, τάς ἐγγενομένας αὐτῷ τῆς τε πρακτικῆς καί τῆς θεωρητικῆς παγίας ἕξεις καί ἐνεργείας, καί τούς ἐκ τούτων αὐτῷ γεννηθέντας υἱούς, οἵτινες οὗτοι τυγχάνουσι. Καί ἁπλῶς (ἵνα μή πλέον τοῦ δέοντος ὁ Λόγος μηκύνηται, τόν ἑκάστου βίον διεξιών), πᾶς ἅγιος διά τῆς οἰκείας ἀναστροφῆς, ὡς ἐσχηκώς βοῶντα τόν Λόγον τά οἰκεῖα τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις θελήματα, φωνή τοῦ Λόγου σαφῶς ὑπάρχει, καί πρόδρομος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ δικαιοσύνης καί πίστεως.

Πάντων δέ μάλιστα φωνή τοῦ Λόγου καί πρόδρομός ἐστιν Ἰωάννης ὁ μέγας, καί τῆς ἄνευ τύπων καί συμβόλων ἀληθοῦς τοῦ Θεοῦ παρουσίας μηνυτής τε καί κήρυξ, καί τοῖς ἀγνοοῦσιν ἐμφανιστής· δεικνύς ἀναφανδόν τόν αἴροντα τοῦ κόσμου τήν ἁμαρτίαν, καί πρός τήν

οἰκονομίαν εἰς τήν τῶν μυστηρίων ἐκπλήρωσιν κατά τό βάπτισμα συνεισφέρων τήν ἑαυτοῦ λειτουργίαν. Ἐπειδή δέ διά τόν πλοῦτον τῆς χάριτος, πολυτρόπως δύναται ληφθῆναι, πρός ὠφέλειαν τῶν ἀρετῆς τε καί γνώσεως ἐφιεμένων, πᾶσα συλλαβή, καί ἡ τυχοῦσα, τῆς θείας Γραφῆς· φέρε, κατά τό δυνατόν ἡμῖν, καί ἑτέρως τά προτεθέντα θεωρήσωμεν.

Ἔρημος τοιγαροῦν, ὡς ἔφην, ἐστίν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις, καί ὁ κόσμος οὗτος, καί πᾶσα καθέκαστον ψυχή, διά τήν γενομένην ἐκ τῆς ἀρχαίας παραβάσεως τῶν ἀγαθῶν ἀκαρπίαν. Φωνή δέ τοῦ βοῶντός ἐστι Λόγου, ἡ κατά συνείδησιν ἐπί τοῖς ἑκάστῳ πλημμεληθεῖσι συναίσθησις· οἷον ἡ βοῶσα κατά τό κρυπτόν τῆς καρδίας, ἑτοιμάσαι τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, σαφής δέ καί πρόδηλος ἑτοιμασία τῆς θείας ὁδοῦ καθέστηκεν, ἡ τῶν τρόπων τε καί λογισμῶν ἐπί τό κρεῖττον μεταβολή καί διόρθωσις, καί ἡ τῶν προτέρων κάθαρσις μολυσμῶν. Ὁδός δέ καλή τε καί ἐπίδοξος, ὁ κατ᾽ ἀρετήν ὑπάρχει βίος· ἐν ᾧ καθάπερ ὁδῷ τόν ἐν ἑκάστῳ ποιεῖται τῆς σωτηρίας δρόμον ὁ Λόγος, ἐνοικῶν τε διά τῆς πίστεως, καί ἐμπεριπατῶν τοῖς κατ᾽ ἀρετήν τε καί γνῶσιν διαφόροις θεσμοῖς τε καί δόγμασι. Τρίβοι δέ τοῦ Λόγου εἰσίν, οἱ διάφοροι τρόποι τῶν ἀρετῶν, καί ἡ τοῦ κατά Θεόν βίου διάφορος ἀγωγή, ἤγουν τά κατά Θεόν ἐπιτηδεύματα· ἅς εὐθύνουσιν οἱ μήτε δόξης ἕνεκα, μήτε προφάσει πλεονεξίας, μήτε κολακείας χάριν καί ἀνθρωπαρεσκείας καί ἐπιδείξεως, τήν ἀρετήν ἤ τήν μελέτην τῶν θείων λόγων μετελθεῖν ἐπιτηδεύοντες, ἀλλά πάντα διά τόν Θεόν καί ποιοῦντες καί λέγοντες καί διανοούμενοι. Τρίβοις γάρ οὐκ εὐθείαις ὁ θεῖος οὐ πέφυκεν ἐμφιλοχωρεῖν Λόγος, κἄν εὕρῃ τήν ὁδόν ἔν τισιν ἕτοιμον. Οἷόν τι λέγω· Νηστεύει τις, καί ἀπέχεται τῆς ἐξαπτικῆς τῶν παθῶν διαίτης· τά ἄλλα τε ποιεῖ, ὅσα πρός ἀπαλλαγήν κακίας συμβάλλεσθαι δύναται. Τήν λεγομένην ὁδόν οὗτος ἡτοίμασε κενοδοξίας δέ, ἤ πλεονεξίας, ἤ κολακείας, ἤ ἀνθρωπαρεσκείας, ἤ ἄλλης τινός ἕνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας εὐαρεστήσεως, τούς τοιούτους ἐπιτηδεύει τρόπους, (425) οὗτος εὐθείας οὐκ ἐποίησε τάς τρίβους τοῦ Θεοῦ· καί τό μέν τῆς ἑτοιμασίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινε, τόν δέ Θεόν οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβοις ἐμπεριπατοῦντα. Ὁδός οὖν τοῦ Κυρίου ἐστίν ἡ ἀρετή· εὐθεῖα δέ τρίβος, ὁ κατ᾽ ἀρετήν ὑπάρχει ὀρθός τρόπος καί ἄδολος.

Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται· τῶν ἑτοιμασαμένων δηλονότι καλῶς τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησαμένων τάς αὐτοῦ τρίβους. Οὐ γάρ ἁπλῶς, οὐδέ πάντων· οὔτε γάρ τῶν μή ἑτοιμασάντων τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τάς τρίβους αὐτοῦ. Φάραγξ δέ ἐστιν, ἡ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον σάρξ, ἤ τῷ πολλῷ ῥεύματι τῶν παθῶν ἐγχαραδρωθεῖσα, καί τήν πρός τήν ψυχήν κατά τόν συνδήσαντα Θεοῦ νόμον πνευματικήν διατμηθεῖσα συνέχειάν τε καί συνάφειαν. Δυνατόν δέ καί τήν ψυχήν φάραγγα νοηθῆναι, τῷ πολλῷ χειμῶνι τῆς κακίας κοιλανθεῖσαν, καί τῆς ἐν πνεύματι καλῆς ὁμαλότητος διά τῆς κακίας τό κάλλος ἀποθεμένην. Πᾶσα τοίνυν φάραγξ, ἤγουν σάρξ καί ψυχή τῶν ἑτοιμασάντων τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τάς τρίβους αὐτοῦ, πληρωθήσεται διά τῆς ἀποβολῆς τῶν παθῶν, τῶν ποιούντων αὐταῖς φαράγγων δίκην τήν ἀνωμαλίαν· καί τῆς τῶν ἀρετῶν ἐπαγωγῆς ἀπολαβοῦσα τήν φυσικήν ἐπιφάνειαν, ὁμαλισθεῖσαν τῷ πνεύματι.

Καί πᾶν ὄρος καί βουνός ταπεινωθήσεται. Ταῖς φάραγξιν, ὡς ἔοικε, μάλιστα πεφύκασί πως συνίστασθαι τά ὄρη καί οἱ βουνοί. Ὄρος ἐστί πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· βουνός δέ, πᾶσα κακία κατεπανισταμένη τῆς ἀρετῆς· ἤγουν ὄρη μέν εἰσι τά ἐνεργητικά τῆς ἀγνωσίας πνεύματα· βουνοί δέ, τά ποιητικά τῆς κακίας· ὁπηνίκα

προδήλως πᾶσα φάραγξ, ἤγουν σάρξ ἤ ψυχή τῶν ἑτοιμασάντων, ὡς εἶπον, τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τάς τρίβους αὐτοῦ, διά τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐτοῖς διά τῶν ἐντολῶν Θεοῦ Λόγου παρουσίας, πληρωθῇ γνώσεως καί ἀρετῆς· πάντα τά τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, καί τά τῆς κακίας πνεύματι ταπεινοῦται, πατοῦντος αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ὑποτάσσοντος, καί τό ἐπαιρόμενον κατά τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πονηρόν κράτος καταβάλλοντος, καί οἷον τό μέγεθος καί ὕψος τῶν ὀρέων καί τῶν βουνῶν κατασκάπτοντος, καί εἰς τήν τῶν φαράγγων ἄγοντος ἀναπλήρωσιν. Τῷ ὄντι γάρ, εἰ πάντα λήψεταί τις διά τῆς τοῦ Λόγου δυνάμεως, ὅσα παρά τῆς φύσεως λαβόντες οἱ δαίμονες, τήν περί φύσιν ἀγνωσίαν τε καί κακίαν ἐδημιούργησαν· οὐδαμῶς ὑποστήσεται καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον ἀγνωσίας ἤ κακίας ὕψος· ὥσπερ οὐδέ ὄρος ἤ βουνός τῶν αἰσθητῶς φαινομένων, εἰ μηχανή τις ἦν τοῖς ἀνθρώποις αὐτά μέν κατασκάψαι τά ὄρη, καί τούς βουνούς καί τάς φάραγγας ἀναπληρῶσαι.

Ταπείνωσις οὖν ἐστι τῶν νοητῶν καί πονηρῶν ὀρέων καί βουνῶν, ἡ τῆς σαρκός τε καί τῶν τῆς ψυχῆς πρός ἑαυτάς τῶν κατά φύσιν δυνάμεων ἀποκατάστασις· καθ᾽ ἥν φυσικῶς εὐθηνούμενος τῷ πλούτῳ (428) τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως ὁ φιλόθεος νοῦς, ὁμαλῶς διαπορεύεται τόν αἰῶνα τοῦτον, καί πρός τόν ἀγήρω καί ἄφθαρτον προτροπάδην φέρεται κόσμον τῶν νοητῶν καί ἁγίων δυνάμεων. Μήτε τοῖς ἑκουσίοις τῆς σαρκός πάθεσι διά τῆς πολυτρόπως σκολιευομένης πλανώμενος ἡδονῆς· μήτε τοῖς ἀκουσίοις πειρασμοῖς διά τῆς ὀδύνης τραχυνόμενος· τῇ περί τήν σάρκα φειδοῖ, τήν ὁδόν τῶν ἐντολῶν ὡς δύσβατον διά τήν τραχύτητα τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς παραιτούμενος.

Ἰθύνεται μέν οὖν τά σκολιά, ὅταν ὁ νοῦς τά μέλη τοῦ σώματος τῶν παθῶν ἐλευθερώσας, ἤγουν τά αἰσθητήρια καί τά λοιπά τῆς καθ᾽ ἡδονήν ἐκκόψας ἐνεργείας, κατά τόν ἁπλοῦν τῆς φύσεως λόγον αὐτά κινεῖσθαι διδάξειεν· αἱ δέ τραχεῖαι, τουτέστιν αἱ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοραί, ἔσονται εἰς ὁδούς λείας· ὅταν μάλιστα χαίρων καί εὐφραινόμενος ὁ νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοκεῖ καί θλίψεσι καί ἀνάγκαις· διά τῶν ἀκουσίων πόνων τήν ὅλην τῶν ἑκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυναστείαν. Ὁ γάρ τῆς ἀληθοῦς ἐφιέμενος ζωῆς, γνούς ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἑκούσιος εἴτε ἀκούσιος, τῆς τοῦ θανάτου μητρός ἡδονῆς γίνεται θάνατος, πάσας τάς τραχείας τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοράς δέξεται μετ᾽ εὐφροσύνης, χαίρων διά τῆς ὑπομονῆς, ὁδούς εὐμαρεῖς τε καί λείας τάς θλίψεις ποιούμενος, πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν αὐταῖς τόν θεῖον δρόμον ποιούμενον.

Πᾶς τοιγαροῦν τήν πολυέλικτόν τε καί πολύπλοκον ἡδονήν, καί πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς αἰσθητηρίοις πολυτρόπως συμπεπλεγμένην τῇ ἐγκρατείᾳ διαλύσας, τά σκολιά εἰς εὐθεῖαν ἐποίησε· καί ὁ τήν δύσβατον καί τραχεῖαν τῶν πόνων ἐπιφοράν δι᾽ ὑπομονῆς πατήσας, τάς τραχείας ἐποίησεν εἰς ὁδούς λείας. Ὅθεν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς, καί τῶν ὑπέρ αὐτῆς καμάτων, οἷον καλῶς τε καί νομίμως ἀθλήσας, καί τήν ἡδονήν νικήσας τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, καί τήν ὀδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, καί δι᾽ ἀμφοτέρων γενναίως τούς θείους διενέγκας ἀγῶνας, ὄψεται τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Καί ὄψεται γάρ, φησί, πᾶσα σάρξ τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Πᾶσα σάρξ, δηλονότι πιστή· κατά τό, Ἐκχεῶ ἀπό τοῦ Πνεύματός μου ἐπί πᾶσαν σάρκα· δηλαδή τήν πιστεύσασαν. Οὐχ ἁπλῶς οὖν πᾶσα σάρξ ὄψεται τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ· οὔτε γάρ ἡ τῶν ἀσεβῶν σάρξ, εἴπερ ἀληθής ὁ ἀποφαινόμενος λόγος. Ἀρθήτω ὁ ἀσεβής, ἵνα μή ἴδῃ τήν δόξαν Κυρίου· ἀλλά προσδιωρισμένως πᾶσα πιστή σάρξ.

Ἐκ μέρους δέ τῆς σαρκός, τόν ὅλον ἄνθρωπον σημαίνει συνήθως ὁ Γραφικός λόγος, οἱονεί βοῶν, Καί ὄψεται πᾶς ἄνθρωπος τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Πᾶς ἄνθρωπος, ἀκούσας δηλονότι τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ φωνῆς βοώσης· καί κατά τόν ἀποδοθέντα τῆς θεωρίας λόγον, ἑτοιμάσας τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιήσας τάς τρίβους αὐτοῦ, καί πληρώσας διά τῆς τῶν νοητῶν καί πονηρῶν ὀρέων καί βουνῶν καθαιρέσεως, τήν διά τοῦ ἰδίου κοιλώματος παρασχομένην κατά τήν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς τοῖς (429) εἰρημένοις πονηροῖς ὄρεσι καί βουνοῖς τό ὕψος καί τό ἀνάστημα, φάραγγα ψυχήν, καί τήν ταύτης ἀναπλήρωσιν, τῶν πονηρῶν Δυνάμεων ταπείνωσιν ἐργαζόμενος· καί τά σκολιά τῶν ἑκουσίων παθῶν, ἤγουν τῆς ἡδονῆς τά κινήματα, διά τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας· καί τάς τραχείας τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράς, ἤγουν τούς τρόπους τῆς ὀδύνης διά τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, καί εἰς ὁδούς λείας καταστήσας· ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὄψεται τό Σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καθαρός τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ᾿ ἥν διά τῶν ἀρετῶν, καί τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων ὁρᾷ τόν Θεόν ἐπί τέλει τῶν ἄθλων, κατά τό, Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται· τῶν ὑπέρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τήν χάριν ἀντιλαβών, ἧς οὐδέν πλεῖον τόν Θεόν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

Καθ᾿ ὅ τυχόν τοῖς τά ὑψηλότερα ζητοῦσι τῶν θεωρημάτων, καί ἄλλως πάρεστιν ὁρᾷν, ὡς ἐν ἐρήμῳ, τῇ ἐστερημένῃ παθῶν ψυχῇ, τήν διά τῶν ἀρετῶν φωνήν τῆς ἀφώνως βοώσης θείας σοφίας καί γνώσεως· ἐπί πάντα κατά τήν ἀναλογίαν ἑκάστου πᾶσιν ὁ εἷς καί αὐτός γίνεται Λόγος, χωρῶν δι᾿ ἑκάστου· καί ὡς πρόδρομον φωνήν, τήν προκατασκευάζουσαν ἕκαστον πρός τήν αὐτοῦ παρουσίαν προδωρούμενος χάριν· ἐν μέν τοῖς γινομένην μετάνοιαν, ὡς μελλούσης δικαιοσύνης πρόδρομον· ἐν δέ τοῖς ἀρετήν, ὡς προσδοκωμένης γνώσεως προκαταρτισμόν· ἐν ἄλλοις δέ γνῶσιν, ὡς τῆς παρεσομένης θεωρητικῆς ἕξεως χαρακτῆρα. Καί ἁπλῶς ἐπιλείψει τόν θεωρητικόν νοῦν ὁ χρόνος, τάς θείας ἀναβάσεις τοῦ Λόγου γνωστικῶς ποιούμενον· καί τάς αὐτοῦ πρός ἕκαστον ὑπερφυεῖς ἁρμόζοντα καί φιλανθρώπους ἐπινοίας· καθ᾿ ἅς πάντα γίνεται πᾶσιν, ἵνα πάντας σώσῃ διά τόν πλοῦτον τῆς αὐτοῦ χρηστότητος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Ὁ τήν γνῶσιν ἐστεατωμένην ταῖς ἀρεταῖς, τουτέστιν ἔμπρακτον, μετιών, οὗτος γέγονεν Ἄβελ, ἔχων τόν Θεόν ἐπ᾿ αὐτόν, καί ἐπί τοῖς δώροις αὐτοῦ ἐπιβλέποντα.

β'. Ὁ γνούς καί ἀληθῶς ἐλπίσας τά μέλλοντα, τῆς κατά τήν πρᾶξιν, ὑπέρ ὧν ἤλπισεν, ἐπικλήσεως οὐδέποτε παύεται· καί γίνεται νέος Ἐνώς, τόν Θεόν ἐπικαλούμενος.

γ´. Ὁ διά πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, διά θεωρίας πρός τήν τῶν νοητῶν χώραν, τόν νοῦν δηαλαδή μετατίθησι, ἵνα μή διά φαντασίας τινός τόν ἐν τοῖς πάθεσι κατά τήν αἴσθησιν θεάσηται θάνατον, ὡς ὑπ᾿ οὐδενός τῶν ἑλεῖν βουλομένων παντελῶς εὑρισκόμενος.

δ´. Ὁ διά τήν μέλλουσαν ὀργήν, φησί, τήν διά τῆς κακουχίας μετελθών ἀγωγήν, γέγονεν Νῶε, τῇ μικρᾷ τῆς σαρκός στενοχωρίᾳ τήν μέλλουσαν τῶν ἀσεβῶν φεύγων κατάκρισιν.

ε´. Γῆν λέγει τήν σάρκα· συγγένειαν, τάς αἰσθήσεις· οἶκον πατρός, τόν αἰσθητόν κόσμον, ἀφ᾿ ὧν ὁ (432) πατριάρχης ἐκβέβηκεν, τήν πρός αὐτά σχέσιν τῆς ψυχῆς ἀποθέμενος.

στ´. Μόνος ὁ Ἰσαάκ γέγραπται μή μεταβάς τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας· τοῦ πατρός αὐτοῦ Ἀβραάμ, καί τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰακώβ, τοῦ μέν

ἐξελθόντος ἐκ Μεσοποταμίας, καί εἰσελθόντος εἰς Αἴγυπτον· τοῦ δέ διωχθέντος εἰς Μεσοποταμίαν, καί μετά ταῦτα παροικήσαντος εἰς Αἴγυπτον, ἐν ᾗ καί τέθνηκεν.

ζ΄. Τάς γυναῖκας εἰς τάς ἕξεις τῆς ἀρετῆς τε καί τῆς γνώσεως· τάς δέ παιδίσκας εἰς τάς τούτων ἐνεργείας ἔλαβεν· ἀφ᾽ ὧν γεννᾷ καθάπερ υἱούς, τούς ἐν φύσει καί χρόνῳ λόγους.

η΄. Ὥσπερ γίνεται φάραγξ ἡ σάρξ, ταῖς τῶν παθῶν βαλλομένη φοραῖς· οὕτω, φησίν, καί ἡ ψυχή γίνεται φάραγξ τοῖς τῶν πονηρῶν λογισμῶν ῥεύμασι κοιλαινομένη.

θ΄. Ἡ τῶν παρά φύσιν ἀποβολή παθῶν, καί ἡ τῶν κατά φύσιν ἀρετῶν ἐπιβολή, τήν φαραγγωθεῖσαν ψυχήν ἀναπληροῖ, καί τήν ὀρινομένην τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ διάνοιαν.

ι΄. Σκολιά κέκληκεν τά παρά φύσιν τῶν αἰσθήσεων κινήματα, ἰθυνόμενα ὅταν ὁ νοῦς αὐτά πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν· λέγω δέ τόν Θεόν, κατά φύσιν κινεῖσθαι διδάξειεν.

ια΄. Τάς τραχείας κέκληκεν, τάς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδούς λείας διά τῆς κατά τήν εὐχαριστίαν ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

ιβ΄. Τοῦ μέν θανάτου μήτηρ ἐστίν ἡ ἡδονή· τῆς ἡδονῆς δέ θάνατός ἐστιν ὁ πόνος, ὅ τε προαιρετικός καί ὁ παρά προαίρεσιν.

ιγ΄. Ὁ τήν ἀρετήν ἀγαπῶν, τήν τῶν ἡδονῶν ἑκούσιον μαραίνει κάμινον· ὁ δέ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιωμένος τόν νοῦν, ἀκουσίοις οὐκ ἐπέχεται πόνοις τῆς κατα τήν ἔφεσιν πρός τόν Θεόν φερούσης ἀεικινησίας.

ιδ΄. Ὅτι διά τῆς παραβάσεως ἡ ψυχή κοιλανθεῖσα, τοῖς δαίμοσι καθάπερ ὄρεσιν τό ὕψος δέδωκεν· τουτέστι τό καθ᾽ ἑαυτῆς κράτος.

ιε΄. Ἀρετή κατά τήν πρᾶξιν ἐνεργουμένη, φωνή γίνεται τῆς βοώσης γνώσεως, ὡς ἐν ἐρήμῳ, τῇ παθῶν ἐστερημένῃ καταστάσει τῆς ψυχῆς. Πρόδρομος γάρ τῆς ἀληθοῦς σοφίας ἡ ἀρετή, μηνύουσα τήν μετ᾽ αὐτήν κατ᾽ οἰκονομίαν φανησομένην ἀλήθειαν, πρό αὐτῆς κατ᾽ αἰτίαν ὑπάρχουσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΚ΄.

Περί τοῦ Ὀζίου φησίν ἡ δευτέρα τῶν Παραλειπομένων, ὅτι " Ἐποίησε τό εὐθές ἐνώπιον Κυρίου, καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου, καί εὐώδωσεν ἐν αὐτῷ ὁ Κύριος. Καί ᾠκοδόμησεν Ὀζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, καί ἐπί τήν πύλην τῆς γωνίας, καί ἐπί τήν γωνίαν [Sgxt. πύλην] τῆς φάραγγος, καί ἐπί τῶν γωνιῶν· καί κατίσχυσεν, καί ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καί ἐλατόμησεν λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη (433) πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλᾷ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοί ἐν τῇ ὀρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν." Τίνες οἱ πύργοι, καί τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας, καί τίς ἡ φάραγξ, καί ἡ γωνία αὐτῆς· καί τίνες πάλιν αἱ γωνίαι, τίνες τε οἱ ἐν τῇ ἐρήμῳ πύργοι· καί τίνες οἱ λελατομμένοι λάκκοι, τίνα τε τά κτήνη; καί τίς ἡ Σεφιλά καί ἡ πεδεινή, τίνες τε οἱ ἀμπελουργοί, καί τίς ἡ ὀρεινή καί ὁ Κάρμηλος; καί τί, " Ὅτι γεωργός ἦν;"

Ἀπόκρισις.

Ἐλθέ, Λόγε Θεοῦ πανύμνητε· δός τῶν οἰκείων λόγων τήν σύμμετρον ἡμῖν ἀποκάλυψιν· καί περιελών τήν τῶν ἐπικαλυμμάτων παχύτητα, δεῖξον ἡμῖν τό κάλλος, Χριστέ, τῶν νοουμένων. Λαβοῦ τῆς χειρός ἡμῶν

τῆς δεξιᾶς· τῆς ἐν ἡμῖν λέγω νοερᾶς δυνάμεως, καί ὁδήγησον ἐν τῇ ὁδῷ τῶν ἐντολῶν σου, καί εἰς τόπον ἄγαγε τῆς θαυμαστῆς σου σκηνῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καί ἐξομολογήσεως ἤχου ἑορτάζοντος, ὅπως καί ἡμεῖς διά τῆς κατά τήν πρᾶξιν ἐξομολογήσεως, καί τῆς κατά τήν θεωρίαν ἀγαλλιάσεως, πρός τόν σόν τῆς εὐωχίας ἄφραστον τόπον ἐλθεῖν ἀξιωθέντες, συνευωχήσωμεν τοῖς ἐκεῖσε πνευματικῶς ἑορτάζουσι, τήν τῶν ἀλαλήτων γνῶσιν ἀσιγήτοις νοῦ φωναῖς ἀναμέλποντες.

Καί μοι σύγνωθι, Χριστέ, καί ἵλαθι, διά τήν τῶν ἀξίων σου δούλων ἐπιταγήν, κατατολμῶντι τῶν ὑπέρ δύναμιν· καί φώτισον πρός τήν τῶν προκειμένων θεωρίαν, τήν ἀφώτιστόν μου διάνοιαν, ἵνα πλέον δοξασθῇς, τυφλοῖς τό βλέπειν διδούς, καί μογιλάλοις τρανήν τήν γλῶσσαν ποιούμενος.

Οἶμαι τοίνυν, ὅτι ὥσπερ ἕως τινός Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τύπος ὑπῆρχεν ὁ Σολομών, οὕτω καί ὁ Ὀζίας ἕως τινός τύπος ἦν τοῦ Σωτῆρος· ἰσχύν γάρ Θεοῦ πρός τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενον σημαίνει Ὀζίου τόν ὄνομα· ἰσχύς δέ φυσική καί δύναμις ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστός· ὁ εἰς κεφαλήν γωνίας γενόμενος λίθος· λέγω δέ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ γωνία δύο τειχῶν ποιεῖται δι᾽ ἑαυτῆς πρός ἀλλήλους συνάφειαν· οὕτως ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν δύο λαῶν, τοῦ τε ἐξ ἐθνῶν, καί τοῦ ἐξ Ἰουδαίων ἕνωσις γίνεται, τόν Χριστόν ἔχουσα σύνδεσμον, τόν οἰκοδομοῦντα τούς πύργους ἐν τῇ Ἰερουσαλήμ (τήν ὅρασιν λέγω τῆς εἰρήνης), τούς θείους καί ἀκαθαιρέτους πρώτους τῶν περί θεότητος δογμάτων λόγους, ἤγουν ὀχυρώματα· καί ἐπί τήν πύλη τῆς γωνίας, τούς τῶν περί σαρκώσεως δογμάτων λόγου· πύλη γάρ καί θύρα τῆς Ἐκκλησίας, αὐτός ἐστι πάλιν, ὁ λέγων· Ἐγώ εἰμί ἡ θύρα· ἡ τούς πύργους ἔχουσα, τουτέστι, τά ὀχυρώματα τῶν περί σαρκώσεως θείων δογμάτων, πύλη· δι᾽ ὧν φρουρουμένους, εἰς τήν γωνίαν, τήν Ἐκκλησίας έγω, ποιεῖσθαι δεῖ τούς καλῶς πιστεύειν βουλομένους τήν εἴσοδον. Ὁ γάρ τοῖς πύργοις τῶν θείων δογμάτων ὡς ἀληθείας ὀχυρώμασι καθωπλισμένος, τούς ἐπηρεαστάς οὐ φοβεῖται λόγους καί δαίμονας.

(436) Καί ἐπί τήν γωνίαν τῆς φάραγγος. Φάραγξ ἐστίν ἡ σάρξ. Γωνία δέ ταύτης ἐστίν ἡ πρός τήν ψυχήν κατά τήν ἐν πνεύματι συνάφειαν ἕνωσις· ἐφ᾽ ἧς οἱ πύργοι, ἤγουν τά ὀχυρώματα τῶν ἐντολῶν οἰκοδομοῦνται· καί τά ἐπ᾽ αὐταῖς κατά τήν διάκρισιν δόγματα, πρός τό φυλαχθῆναι τῆς σαρκός πρός τήν ψυχήν ἀδιάλυτον γωνίας ἕνωσιν.

Καί ἐπί τῶν γωνιῶν ᾠκοδόμησε πύργους. Γωνίας τυχόν εἶπεν ὁ λόγος, τάς διά Χριστοῦ γεγενημένας διαφόρους τῶν διῃρημένων κτισμάτων ἑνώσεις· Ἥνωσε γάρ τόν ἄνθρωπον, τήν κατά τό ἄῤῥεν καί θῆλυ διαφοράν τῷ πνεύματι μυστικῶς ἀφελόμενος, καί τῶν ἐν τοῖς πάθεσιν ἰδιωμάτων καταστήσας ἐπ᾽ ἀμφοῖς ἐλεύθερον τόν λόγον τῆς φύσεως. Ἥνωσεν δέ καί τήν γῆν τήν κατά τόν αἰσθητόν παράδεισον καί τήν οἰκουμένην διώσας ἐξαλλαγήν. Ἥνωσεν καί τήν γῆν καί τόν οὐρανόν, μίαν ἀποδείξας πρός ἑαυτήν νεύουσαν τήν φύσιν τῶν αἰσθητῶν. Ἥνωσεν δέ καί τά αἰσθητά καί νοητά, καί μίαν ἀπέδειξεν οὖσαν τήν τῶν γεγονότων φύσιν, κατά τινα λόγον μυστικόν συναπτομένην. Ἥνωσεν δέ κατά τόν ὑπέρ φύσιν λόγον καί τρόπον, καί τήν κτιστήν φύσιν τῇ ἀκτίστῳ· καί ἐφ᾽ ἑκάστης ἑνώσεως, ἤγουν γωνίας, τούς συνεκτικούς τε καί συνδετικούς τῶν θείων δογμάτων ὀχυρώσας, ᾠκοδόμησεν πύργους.

Καί ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἔρημός ἐστιν ἡ τῶν φαινομένων φύσις, ἤγουν ὁ κόσμος οὗτος· ἐν ᾧ πύργους οἰκοδομεῖν πέφυκεν Λόγος, τάς εὐσεβεῖς περί τῶν ὄντων δόξας τοῖς αἰτοῦσι

δωρούμενος· τουτέστι τούς τῶν περί τῆς φυσικῆς θεωρίας δογμάτων ὀρθούς ἐν πνεύματι λόγους.

Καί ἐλατόμησε λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη πολλά ὑπῆρχε αὐτῷ ἐν Σεφιλᾷ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοί ἐν τῇ ὀρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν. Λάκκους ἐλατόμησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δέ τῷ κόσμῳ, καί τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, τάς τῶν ἀξίων καρδίας ἐκχοΐζων, καί ἀποκαθαίρων τοῦ ὑλικοῦ βάρους τε καί φρονήματος, καί ποιῶν εὐρυχώρους πρός ὑποδοχήν τῶν θείων τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ὑετῶν, ἵνα ποτίζωσιν τά κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τούς δεομένους λέγω, διά ψυχῆς νηπιότητα, τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

Τά τε ἐν Σεφιλᾷ κτήνη. Σεφιλά ἑρμηνεύεται λεκάνη στενή· δηλοῖ δέ, τούς διά τῶν ἀκουσίων καθαιρομένους πειρασμῶν, καί λευκαινομένους τῶν κατά ψυχήν καί σῶμα μολυσμῶν· δεομένους ποτισθῆναι καθάπερ ὕδωρ τόν περί καρτερίας καί ὑπομονῆς λόγον.

Καί ἐν τῇ πεδεινῇ. Τούς τῷ πλάτει δῆλον ὅτι (437) τῶν δεξιῶν πραγμάτων κατά ῥοῦν αὐτοῖς φερομένων εὐθηνουμένους· ἤ τούς ἐν ἀρεταῖς εὐδρομοῦντας, καί τῇ ὁδῷ, τῷ νόμῳ, τῶν ἐντολῶν ἀπαθῶς πλατυνουμένους· δεομένους καί αὐτούς ποτισθῆναι τόν περί ταπεινοφροσύνης, μεταδόσεώς τε καί συμπαθείας τῶν ἀσθενεστέρων, καί τῆς τῶν δοθέντων αὐτοῖς εὐχαριστίας λόγον.

Καί ἀμπελουργοί μέν εἰσιν ἐν τῇ ὀρεινῇ, οἱ τόν θεῖον καί ἐκστατικόν τῆς γνώσεως, καί τῆς καρδίας εὐφραντικόν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας φιλοπονοῦντες λόγον. Οἱ δέ ἐν τῷ Καρμήλῳ ἀμπελουργοί τυγχάνουσιν, οἱ κατά θεωρίαν ὑψηλῶς τόν περί τῆς τελείας καθάρσεως, καί τῆς τῶν ὄντων παντελοῦς ἀφαιρέσεως ἀσκούμενοι λόγον· ἐπίγνωσις γάρ περιτομῆς ὁ Κάρμηλος ἑρμηνεύεται ἐφ᾿ ὅν ὁ γεωργῶν ἄμπελον, τόν τῆς περιτομῆς μυστικόν λόγον γεωργεῖ, κατ᾿ ἐπίγνωσιν τόν νοῦν περιτέμνων τῆς ὕλης, καί τῶν ὑλικῶν· ἀλλ᾿ οὐκ Ἰουδαϊκῶς τήν αἰσχύνην δόξαν ἡγούμενος. Χρῄζειν δέ καί τούτους φησίν ὁ λόγος, τοῦ ἐκ τῶν λατομηθέντων ἐν τῇ ἐρήμῳ λάκκων, θείου τῆς σοφίας νάματος· ἵνα κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, ἕκαστος τόν ἐπιτήδειον δέχηται λόγον ἐκ τῶν πεπιστευμένων, τήν χάριν τῆς τοῦ σωτηρίου λόγου διδασκαλίας· δι᾿ οὗ μεγαλοφυῶς τῆς τοῦ καθ᾿ ἕκαστον ἐπιμελεῖται ψυχῆς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ καλός καί ἐπιστήμων γεωργός καί ὤν, καί ἀεί γινόμενος, καί πάντα τά προειρημένα τῆς ἡμῶν ἕνεκεν σωτηρίας διαπραξάμενος.

Οὕτως μέν οὖν ἐπιτόμως ἡμῖν καθ᾿ ἕνα τρόπον τεθεωρήσθω τά προτεθέντα, τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὑφηγούμενα· καθ᾿ ἕτερον δέ τρόπον, καί εἰς τόν καθ᾿ ἕκαστον νοῦν θεωρούμενα, πλείστην ἔχει δύναμιν πρός ἀπαρτισμόν τελειότητος, τῶν τῷ φόβῳ καί τῇ ἀγάπῃ τοῦ Κυρίου πεφρουρισμένων. Πρίν δέ τῆς αὐτῶν ἅψασθαι θεωρίας, ἀπορῶ θαυμάζων, πῶς ἠδύνατο τῆς Ἰουδαίας ὑπάρχων βασιλεύς ὁ Ὀζίας κατά τήν ἱστοράν, ἔχειν ἀμπελουργούς ἐν τῷ καρμήλῳ, μή ὄντι ὑπό τήν βασιλείαν Ἰούδα· ἀλλά τῇ τοῦ Ἰσραήλ ὑποκειμένῳ βασιλείᾳ· ἐφ᾿ οὗ καί ἡ πόλις αὐτή τῆς τοῦ Ἰσραήλ βασιλείας σχεδόν ᾠκοδόμητο. Ἀλλ᾿, ὡς ἔοικε, τό νωθρόν ἡμῶν τῆς διανοίας πρός ἔρευναν τῆς ἀληθείας (410) διεγείρων ὁ λόγος, τό μηδαμῶς ὑπάρχον τῷ τῆς ἱστορίας ὕφει παρέμιξεν.

Ὀζίας τοίνυν ἐστίν ὁ περί πρᾶξιν καί θεωρίαν τήν θείαν ἰσχύν κεκτημένος νοῦς· ἰσχύς γάρ Θεοῦ, καθώς ἔφην, ἑρμηνεύεται. Καί ἦν, φησίν, Ὀζίας ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου τοῦ συνιέντος ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίας ἑρμηνεύεται μνήμη Θεοῦ. Οὐκοῦν ὁ νοῦς ἐφ᾿ ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῷ τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διά τῆς θεωρίας ἐκζητεῖ τόν Κύριον· καί οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾿ ἐν φόβῳ Κυρίου·

τουτέστιν, ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. Ὁ γάρ ἐκζητῶν διά θεωρίας τόν Κύριον χωρίς πράξεως, οὐχ εὑρίσκει τόν Κύριον, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τόν Κύριον ἐζήτησε.

Καί εὐώδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριος. Παντί γάρ τῷ μετά γνώσεως πράττοντι, εὐοδοῖ ὁ Κύριος· τούς τε τῶν ἐντολῶν διδάσκων τρόπους, καί τούς τῶν ὄντων ἀληθεῖς λόγους ἀποκαλύπτων.

Καί ᾠκοδόμησεν Ὀζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ καλῶς εὐοδούμενος ἐπί τήν διά θεωρίας ἐκζήτησιν τοῦ Κυρίου, μετά τοῦ ἐπιβεβλημένου φόβου, τουτέστι τῆς τῶν ἐντολῶν πράξεως, οἰκοδομεῖ πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ· κατά τήν ἁπλῆν δηλαδή καί ἠρεμαίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, τούς περί Θεότητος ἀνυψῶν λόγους.

Καί ἐπί τήν πύλην τῆς γωνίας. Πύλη τῆς γωνίας (ἤγουν τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως), ἡ εὐσεβής πολιτεία, δι᾽ ἧς εἰς τήν τῶν ἀγαθῶν εἰσαγόμεθα κληρονομίαν· ἐφ᾽ ἧς καθάπερ πύργους, ἰσχυρούς τε καί γενναίους, ὁ γνωστικός νοῦς τά ὀχυρώματα τῶν περί σαρκώσεως δογμάτων οἰκοδομεῖ, ὡς ἐκ λίθων τινῶν τῶν διαφόρων νοημάτων συγκείμενα· καί τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, εἰς τήν φυλακήν τοῦ ἔργου τῶν ἐντολῶν.

Καί ἐπί τήν γωνίαν τῆς φάραγγος. Φάραγξ ἐστίν ἡ σάρξ· γωνία δέ ταύτης, ἡ πρός τήν ψυχήν διά τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν ἐστιν ἕνωσις· ἐφ᾽ ἧς καθάπερ πύργον οἰκοδομεῖ, τήν κατά τόν νόμον τοῦ πνεύματος ὑποτάσσουσαν τῇ ψυχῇ τήν σάρκα, διάγνωσιν.

Καί ἐπί τῶν γωνιῶν. Πολλάς φησιν εἶναι τάς γωνίας, ἐφ᾽ ὧν ᾠκοδομηκέναι λέγεται τούς πύργους, ὁ κατά Θεόν ἰσχυρότατος νοῦς. Γωνία ἐστίν, οὐ μόνον ἐπί τῆς αὐτῆς φύσεως ἡ τῶν μερικῶν πρός τά καθ᾽ ὅλου κατά τόν αὐτόν τοῦ εἶναι λόγον ἕνωσις· ὡς φέρε εἰπεῖν, πρός τά εἴδη τά ὑπ᾽ αὐτά ἄτομα, καί πρός τά γένη τά εἴδη· καί πρός τήν οὐσίαν τά γένη, μοναδικῶς κατά τό πέρας τῶν ἄκρων ἀλλήλοις συναπτομένων· ἐφ᾽ ὧν οἱ καθ᾽ ὅλου τῶν μερικῶν προφανέντες λόγοι, ποιοῦνται καθάπερ γωνίας, τάς πολλάς καί διαφόρους τῶν διῃρημένων ἑνώσεις· ἀλλά καί νοῦ πρός αἴσθησιν, καί οὐρανοῦ πρός γῆν· καί αἰσθητῶν πρός νοητά, καί φύσεως πρός λόγον· ἐφ᾽ ὧν ἁπάντων κατά τήν οἰκείαν ἐπιστήμην τάς ἀληθεῖς ἐφ᾽ ἑκάστῳ δόξας πηξάμενος ὁ θεωρητικός νοῦς, ἐπί τῶν γωνιῶν σοφῶς οἰκοδομεῖ τούς νοητούς πύργους· τουτέστιν, ἐπί τῶν ἑνώσεων τά συνδετικά τῶν ἑνώσεων δόγματα.

(411) Καί κατίσχυσε, καί ᾠκοδόμησε πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ· καί ἐλατόμησε λάκκους πολλούς· ὁ τῶν παθῶν ἐξηλῶσαι δυνηθείς τάς αἰσθήσεις, καί τῆς τῶν αἰσθήσεων σχέσεως τήν ψυχήν ἀποδιαστείλας, κατίσχυσεν ἀποτειχίσαι τήν γενομένην τοῦ διαβόλου πρός τόν νοῦν διά μέσων τῶν αἰσθήσεων εἴσοδον· καί διά τοῦτο κατά τήν ἔρημον, φημί δή τήν φυσικήν θεωρίαν, οἷον πύργους ἀσφαλεῖς τάς εὐσεβεῖς περί τῶν ὄντων ᾠκοδόμησε δόξας· ἐν αἷς ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τούς κατά τήν ἔρημον ταύτην, λέγω δέ τήν φύσιν τῶν ὁρωμένων, λῃστεύοντας δαίμονας, καί πλανῶντας τόν νοῦν διά τῆς αἰσθήσεως, καί πρός ἀγνοίας κατασύροντας ζόφον.

Καί ἐλατόμησε λάκκους πολλούς· τάς διαφόρους δηλαδή τῶν κρειττόνων ἕξεις, τάς δεκτικάς τῶν θεόθεν χορηγουμένων κατά τήν γνῶσιν μαθημάτων. Ὅτι κτήνη πολλά ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν Σεφιλᾷ, καί ἐν τῇ πεδεινῇ· καί ἀμπελουργοί ἐν τῇ ὀρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, ὅτι γεωργός ἦν. Ὁ διά τῶν ὅπλων τῶν δεξιῶν καί ἀριστερῶν νομίμως ὑπέρ ἀληθείας ἀθλῶν, ἐκ τῶν περί τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν διαφόρων ἕξεων, ὡς ἐκ λατομητῶν λάκκων, τά ἐν Σεφιλᾷ κτήνη, τουτέστι, τά διά τῆς τῶν

ἀκουσίων πειρασμῶν γυμναζόμενα πείρας, περί τό σῶμα τῆς ψυχῆς κινήματα, πρός ὑπομονήν ὑπαλείφει, ποτίζων τούς περί καρτερίας λόγους· τά δέ ἐν τῇ πεδινῇ, τουτέστι, τά διά τῶν δεξιῶν εὐθηνούμενα, τῷ πλάτει τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς κινήματα, τούς περί ταπεινοφροσύνης καί μετριοπαθείας ποτίζει λόγους, πρός τό, μήτε τοῖς ἀριστεροῖς καταπεσεῖν, μήτε τοῖς δεξιοῖς ἐπαρθῆναι.

Καί ἀμπελουργούς ἐν τῇ ὀρεινῇ, καί ἐν τῷ Καρμήλῳ. Ἀμπελουργοί εἰσιν ἐν τῇ ὀρεινῇ, οἱ κατά τό ὕψος μένοντες τῆς θεωρίας, καί τήν ἐκστατικήν καί ἀπόῤῥητον φιλοκαλοῦντες γνῶσιν εὐσεβεῖς λογισμοί. Καί ἐν τῷ Καρμήλῳ, οἱ τόν περί τελείας ἀπαθείας τε καί καθάρσεως διά τῆς τῶν ἁπάντων ὡς ἀκροβυστίας τινός τῷ γονίμῳ τῆς ψυχῆς πειρικειμένης ἀφαιρέσεως γεωργοῦντες λόγον, λογισμοί, καί οἷον γνωστικῶς περιτέμνοντες παντελῶς τοῦ νοῦ τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν. Ἐπίγνωσις γάρ περιτομῆς ὁ Κάρμηλός ἐστι.

Γεωργόν δέ φησιν εἶναι τόν Ὀζίαν, ὅτι πᾶς νοῦς ἰσχύν Θεοῦ πρός θεωρίαν ἔχων, καί ἀληθής ἐστι γεωργός, καθαρά ζιζανίων διά τῆς οἰκείας σπουδῆς καί ἐπιμελείας, τά θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα· μέχρις οὗ συντηροῦσαν αὐτόν ἔχῃ τοῦ Θεοῦ τήν μνήμην. Φησί γάρ· Καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίαν δέ μνήμην Θεοῦ, πρός τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενον οἶδεν ὁ λόγος. Διό πάντοθεν δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τήν σωτήριον αὐτοῦ ἡμῖν φυλαχθῆναι μνήμην, ἵνα μή διαφθείρῃ τήν ψυχήν τό κατορθούμενον, πρός ὕψος ἀρθεῖσαν, καί τῶν ὑπέρ φύσιν ὡς Ὀζίας κατατολμήσασαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Σκηνήν λέγει θαυμαστήν τήν ἐξ ἡμῶν ἁγίαν τοῦ (444) Θεοῦ σάρκα, ὡς δίχα σπορᾶς ἐν αὐτῷ τό εἶναι λαβοῦσαν· οἶκον δέ, τήν νοεράν ψυχήν. Σάρκα γάρ νοερῶς ἐμψυχωμένην ἀῤῥήτως ἥνωσεν ἑαυτῷ γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Λόγος τῷ ὁμοίῳ τό ὅμοιον ἀνακαθαίρων. Τόπος δέ, αὐτός ἐστιν ὁ Λόγος ὁ καθ᾽ ὑπόστασιν ἀτρέπτως ἐν ἑαυτῷ τήν φύσιν πηξάμενος. Πρός ταύτην οὖν τήν σκηνήν σάρκα διερχόμεθα, τήν ἡμετέραν διά τῶν ἀρετῶν ἁγιάζοντες σάρκα, δι᾽ ὧν σύμμορφος πέφυκεν γίνεσθαι τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ κατά τήν χάριν τοῦ Πνεύματος· καί ἔσω τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, τῆς ἀμιγοῦς θεωρίας, κατά τήν ἁπλῆν καί ἀδιαίρετον γνῶσιν, πρός αὐτήν ἀφικνούμενοι τήν νοεράν τοῦ Κυρίου ψυχήν· ἵνα καί ἡμεῖς νοῦν Χριστοῦ κατά τόν Ἀπόστολον τῇ μεθέξει τοῦ Πνεύματος ἔχωμεν, γινόμενοι κατά χάριν δι᾽ αὐτόν ὅσαπερ αὐτός φύσει κατ᾽ οἰκονομίαν γέγονεν δι᾽ ἡμᾶς.

β΄. Τόν ἀκρογωνιαῖον λίθον σύνδεσμον κέκληκεν τῆς γωνίας, ἤγουν Ἐκκλησίας.

γ΄. Πύλην γωνίας τήν σάρκωσιν λέγει, πύλην οὖσαν τῆς Ἐκκλησίας· πύργους δέ, τά ὀρθά περί τῆς σαρκώσεως δόγματα.

δ΄. Φάραγγος γωνίαν εἶπεν, τήν πρός τήν ψυχήν κατά φύσιν ἕνωσιν τῆς σαρκός· τήν τε κατά πνεῦμα πρός αὐτήν ψυχῆς ὡς ἀρετῆς ὑπουργόν συνάφειαν.

ε΄. Γωνίας ἁπλῶς λέγει, τάς τῶν ὄντων διαφόρους ἑνώσεις· ἤγουν τάς τῶν διαφόρων γενικωτέρων φύσεων πρός ἀλλήλας εἰς μίαν σύννευσιν ἑνώσεις.

στ΄. Ὅτι πᾶσα ἕνωσις τῶν εἰρημένων κτισμάτων, λόγον ἔχει σοφίας, καθ᾽ ὅν γίνεται· οὕστινας πύργους γωνιῶν εἶπεν ὁ λόγος. Ὀχύρωμα γάρ καί πύργωσίς ἐστιν ἑκάστου τῶν ὄντων, ὅ τε κατ᾽ οὐσίαν τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ

γνώσεως, καί ὁ πρός ἄλληλα πάντων συνδετικός εἰς μίαν σύννευσιν λόγος.

ζ΄. Λάκκους ἐκάλεσεν, τάς δεκτικάς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆς ἁγίας γνώσεως καρδίας, λατομουμένας τῷ στεῤῥῷ λόγῳ τῶν ἐντολῶν· καί ἀποβαλλομένας καθάπερ πωρώματα τήν τε πρός τά πάθη φιλίαν, καί τήν πρός τά αἰσθητά τῆς φύσεως σχέσιν· καί πληρουμένας τῆς ἄνωθεν φερομένης ῥυπτικῆς τε τῶν παθῶν, καί ζωοποιητικῆς τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι γνώσεως.

η΄. Τά κτήνη τῆς Σεφιλά, τουτέστιν ἠθικήν παιδευομένους διά πολλῶν θλίψεων φιλοσοφίαν, δεομένους τήν ὑπομονήν διδασκόντων λόγων φησίν.

θ΄. Τά κτήνη τῆς πεδεινῆς φησιν, τούς εὐδρομοῦντας ἐν ἀρεταῖς, καί ἀπαθεῖς τοῦ χείρονος διαμένοντας, δεομένους τῶν περί εὐχαριστίαν λόγων τε καί διδαγμάτων.

ι΄. Τήν ἁπλῶς ὀρεινήν λέγει, τήν ὑψηλόν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆς φύσεως, ἥν γεωργοῦσιν οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, καί πρός τούς διά μέσων τῶν ἀρετῶν διαβάντες λόγους.

ια΄. Κάρμηλος μέν ἐστι τό ὕψος τῆς κατά τήν (445) περιτομήν ἐπιγνώσεως. Περιτομή δέ καθέστηκεν, ἥ τε τῆς κατά φύσιν πρός γένεσιν ἀφαίρεσις διαθέσεως, ἥ τε τῆς τοῦ νοῦ πρός τά ὄντα κατά διάθεσιν σχέσεως ἀπογένεσις. Ταύτης δέ προδήλως ἄμπελός ἐστι τῆς καταστάσεως, ὁ τήν σώφρονα διδούς ἔκστασιν τῆς Προνοίας λόγος· ὅν γεωργοῦσιν οἱ περί μόνην τήν ἁπλῆν καί ἄναρχον μονάδα κινούμενοι ἄνδρες καί λογισμοί. Ὁ γάρ πρός μόνην ταύτην κινούμενος, ὥσπερ ἀκροβυστίαν ἀπέτεμεν ἑαυτοῦ, τήν καλύπτουσαν τήν αἰτίαν γῆς γενέσεως τῶν ὄντων διάθεσιν.

ιβ΄. Ἄλλος τῶν αὐτῶν θεωρίας τρόπος.

ιγ΄. Ἀπορίας γενναία, τοῦ μή δύνασθαι κατά τόνδε τόν τόπον συμβαίνειν τήν ἱστορίαν τῶν πραγμάτων.

ιδ΄. Φόβον Κυρίου κέκληκε τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν· ἐκ τῆς ἀρχῆς τό τέλος. Ἀρχή γάρ σοφίας, φόβος Κυρίου.

ιε΄. Ὁ περί θεότητος ὑψηλός λόγος, πύργος ἐστί κατά ψυχήν, ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις ὠχυρωμένος.

ιστ΄. Τίς ἡ πύλη τῆς γωνίας;

ιζ΄. Οἱ τῶν ἐπί μέρους λόγοι φησίν, τοῖς καθ᾽ ὅλου προσχωροῦντες, τάς τῶν διῃρημένων ἑνώσεις ποιοῦνται. Διότι τῶν μερικωτέρων ἑνοειδῶς οἱ καθολικώτεροι τούς λόγους περιλαμβάνουσι· πρός οὕς φυσικῶς τήν ἀναφοράν ἔχει τά κατά μέρος.

ιη΄. Ὅτι καί τούτων ἔστι τις σχετικός ἐν πνεύματι λόγος, τήν πρός ἄλληλα διδούς αὐτοῖς ἕνωσιν.

ιθ΄. Σκόπει πῶς δεῖ, φησί, λαμβάνειν τό, κατίσχυσε.

κ΄. Ὁ τήν εὐσεβῆ περί ἑκάστου δόξαν κτησάμενος, οὐ δέδοικε τούς διά τῶν φαινομένων τούς ἀνθρώπους πλανῶντας δαίμονας.

κα΄. Ἡ ἄμπελος οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην ἡ μέθη, ἔκστασιν· οὐκοῦν καί ὁ ἐνεργής λόγος, ὅπερ ἐστίν ἡ ἄμπελος, γεωργούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τήν γνῶσιν· ἡ δέ γνῶσις, τήν καλήν ἔκστασιν, τήν τόν νοῦν τῆς κατ᾽ αἴσθησιν σχέσεως ἐξιστῶσαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄.

Τί ἐστι πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ· "Καί εἶδεν Ἐζεκίας ὅτι ἥκει Σενναχειρίμ, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι, ἐν (Sgt. ἐπί) Ἱερουσαλήμ· καί ἐβουλεύσατο μετά πρεσβυτέρων αὐτοῦ καί δυνατῶν, ἐμφράξαι τά ὕδατα τῶν πηγῶν, ἅ ἦν ἔξω τῆς πόλεως· καί συνεπίσχυσαν αὐτῷ. Καί συνῆγε λαόν πολύν, καί ἐνέφραξε τά ὕδατα τῶν πηγῶν, καί τόν ποταμόν τόν διορίζοντα διά τῆς πόλεως;" Τί θέλει ταῦτα σημαίνειν κατά θεωρίαν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μετά γνώσεως τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν νοῦς, καί πᾶσαν διάκρισιν θείαν διεζωσμένος κατά τῆς ἐναντίας δυνάμεως, Ἐζεκίας ἐστί, κατα τοὔνομα (448) αὐτοῦ κράτος θεῖον ἑρμηνευόμενος· καί διά τοῦτο βασιλεύων τῆς Ἱερουσαλήμ, ἤγουν τῆς ψυχῆς, ἡ τῆς ὁράσεως τῆς εἰρήνης· τουτέστι, τῆς παθῶν ἀπηλλαγμένης γνωστικῆς θεωρίας. Ὅς ἐπειδάν κεκινημένην ἴδῃ κατ᾽ αὐτοῦ τήν ἀντικειμένην δύναμιν, δεόντως βουλεύεται μετά τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ καί δυνατῶν, ἐμφράξαι τά ὕδατα τῶν ἔξω τῆς πόλεως πηγῶν. Ἄρχοντες δέ τυγχάνουσι τοῦ τοιούτου νοός, ὁ τῆς πίστεως λόγος, καί ὁ τῆς ἐλπίδος, καί ὁ τῆς ἀγάπης, πρεσβυτικῶς δυναστεύοντες πάντων τῶν κατά ψυχήν θείων νοημάτων τε καί λογισμῶν· καί σοφῶς τῷ νῷ συμβουλεύοντες, κατά ταυτόν ὁμοῦ καί συνεπισχύοντες κατά τῆς ἐναντίας δυνάμεως, καί τούς τρόπους τῆς αὐτῆς καθαιρέσεως ὑποδεικνύντες. Χωρίς γάρ πίστεως, καί ἐλπίδος, καί ἀγάπης, οὐδέν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τό σύνολον.

Ἡ μέν γάρ πίστις πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τόν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὅπλων πνευματικῶν πρός τό θαῤῥεῖν παραμύθιον. Ἡ ἐλπίς δέ, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητής ἀψευδέστατος, τήν τῶν ἐναντίων καθαίρεσιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων. Ἡ δέ ἀγάπη, δυσμετακίνητον· μᾶλλον δέ πάμπαν ἀκίνητον τῆς θείας στοργῆς αὐτόν εἶναι παρασκευάζει καί πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θείῳ πᾶσαν αὐτοῦ τήν τῆς φύσεως δύναμιν.

Καί συνᾴδει γε τούτοις τοῖς ῥήμασιν, ἑρμηνευόμενα τά τῶν ἀρχόντων ὀνόματα. Ἄρχοντες δέ τοῦ Ἐζεκίου κατ᾽ ἐκεῖνον ὑπῆρχον τόν χρόνον, Ἐλιακίμ ὁ τοῦ Χελκίου οἰκονόμος, καί Σομνάς ὁ γραμματεύς, καί Ἰωάχ, ὁ τοῦ Ἀσάφ ὁ ὑπομνηματογράφος [Sgt. ὁ ἀναμιμνήσκων]· ἑρμηνεύεται δέ, ὁ μέν Ἐλιακίμ, Θεοῦ ἀνάστασις· ὁ δέ πατήρ αὐτοῦ Χελκίας, μερίς Θεοῦ. Οὐκοῦν θείας μερίδος, ἤγουν γνώσεως ἀληθοῦς, υἱός πρῶτός τε καί μόνος, ὁ κατά τήν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεώς ἐστι λόγος, μετά τῆς δεούσης κατά τήν γνῶσιν οἰκονομίας, ἤγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τάς τε τῶν ἑκουσίων καί ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπαναστάσεις.

Σομνάς δέ ὁ γραμματεύς ἑρμηνεύεται, ἐπστροφή· σαφῶς μηνύουσα δι᾽ ἑαυτῆς τόν πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον, οὗ χωρίς, οὐδαμῶς οὐδενί καθοτιοῦν πρός Θεόν ἐπιστροφή γίνεσθαι πέφυκεν· εἴπερ ἐλπίδος ἴδιον τό γραμματεύειν, ἤγουν διδάσκειν τε καί ὑπ᾽ ὄψιν ἄγειν ὡς παρόντα τά μέλλοντα, καί μηδαμῶς ἀπεῖναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπό τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τόν (449) ὑπερασπίζοντα θεόν· ὑπέρ οὗ, καί δι᾽ ὅν τοῖς ἁγίοις ὁ πόλεμος.

Ἰωάχ δέ ὁ τοῦ Ἀσάφ ὁ ὑπομνηματογράφος, ἑρμηνεύεται ἀδελφότης Θεοῦ· καί Ἀσάφ ὁ πατήρ αὐτοῦ συναγωγή. Οὐκοῦν τῆς κατά τό αὐτό περί τά θεῖα συναγωγῆς τε καί ἑνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, τουτέστι, τῆς λογικῆς καί θυμικῆς καί ἐπιθυμητικῆς, ἡ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα·

καθ᾽ ἥν ἐγγράγοντες τῇ μνήμῃ τό τῆς θείας ὡραιότητος κάλλος, οἱ τό ἰσότιμον ἤδη πρός Θεόν διά τῆς χάριτος κομισάμενοι· τῆς γάρ ἰσοτιμίας τήν χάριν σημαίνεται προδήλως ἡ ἀδελφότης, ἀνεπίληστον ἔχουσι, τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καί ἐντυπούσης τό ἀκήρατον κάλλος, τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν.

Ἐπειδή τοίνυν ταῦτα τοῦτον ἔχει τόν τρόπον, καί ποσῶς ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων ἑρμηνείας κατεστοχάσατο τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· πᾶς νοῦς κατά τόν Ἐζεκίαν θείῳ κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινάς καί ἄρχοντας κέκτηται· τήν τε λογικήν δύναμιν, ἐξ ἧς ἡ γνωστική γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις· καθ᾽ ἥν ἀεί παρόντα τόν Θεόν ἀῤῥήτως διδάσκεται· καί ὡς παροῦσι συγγίνεται διά τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καί τήν ἐπιθυμητικήν δύναμιν, καθ᾽ ἥν ἡ θεία συνέστηκεν ἀγάπη· δι᾽ ἧς ἑκουσίως ἑαυτόν προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἄλυτον ἔχει τοῦ ποθουμένου τήν ἔφεσιν. Ἔτι μήν καί τήν θυμικήν δύναμιν, καθ᾽ ἥν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφων πρός τόν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τήν κίνησιν. Ταύτας δέ ἔχει τάς δυνάμεις πᾶς νοῦς συνεργούσας αὐτῷ, πρός τε τήν τῆς κακίας καθαίρεσιν καί τήν τῆς ἀρετῆς σύστασίν τε καί συντήρησιν· ὡς μέν πρεσβυτέρους, ὅτι πρῶται τῆς ψυχῆς καί συμπληρωτικαί τῆς αὐτῆς οὐσίας δυνάμεις ὑπάρχουσιν· ὡς ἄρχοντας δέ, ὅτι καί τῶν ἐξ αὐτῶν κινημάτων ἔχουσι τήν ἀρχήν, καί τῶν ὑφ᾽ αὐτάς ἐνεργημάτων βουλήσει τοῦ κινοῦντος νοός τήν ἐξουσίαν. Αὗται, καί συμβουλεύουσιν αὐτῷ, καί συνεπισχύουσιν, ἵνα ἐμφράξῃ καί ὕδατα τῶν πηγῶν, ἅ ἦν ἔξω τῆς πόλεως· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὑπάρχουσιν. Ἀεί γάρ τό διά τῆς ἱστορίας παρελθόν, ὡς παρόν μυστικῶς διά τῆς θεωρίας ἐνέστηκε.

Ταύτας ἔχων ὑγιεῖς κα ἀνεξαπατήτους, συνάγει τόν πολύν λαόν, τά ἐξ αὐτῶν εὐδεβῆ δῆλον ὅτι κατά φύσιν κινήματά τε καί διανοήματα. Ὕδατα δέ τά ἔξω τῆς πόλεως, τουτέστι τῆς ψυχῆς, τά ποιοῦντα τόν ποταμόν τόν διορίζοντα διά μέσου τῆς πόλεως, εἰσί τά κατά τήν φυσικήν θεωρίαν δι᾽ ἑκάστης αἰσθήσεως ἐκ τοῦ κατ᾽ αυτήν αἰσθητοῦ παραπεμπόμενά τε καί εἰσρέοντα τῇ ψυχῇ νοήματα· ἐξ ὧν ὁ διερχόμενος ὡς πόλιν τήν ψυχήν, τῆς τῶν αἰσθητῶν ἐσπιστήμης ποταμοῦ δίκην· ἀποτελεῖται λόγος· ὅν ἕως ἔχῃ διερχόμενον αὐτήν ἡ ψυχή, οὐκ ἀποβάλλεται τάς τῶν αἰσθητῶν εἰκόνας τε καί φαντασίας· δι᾽ ὧν ἐφισταμένη πολεμεῖν αὐτήν πέφυκεν ἡ πονηρά καί ὀλέθριος δύναμις.

(452) Διό φησιν Ἐζεκίας· Μή ἔλθῃ βασιλεύς Ἀσσούρ, καί εὕρῃ ὕδωρ πολύ, καί κατισχύσῃ· ὡσανεί ἔλεγε ὁ διαγνωστικός νοῦς ταῖς ἑαυτοῦ δυνάμεσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως. Παυσώμεθα τῆς φυσικῆς θεωρίας, καί μόνῃ προσχωρήσωμεν τῇ προσευχῇ, καί τῇ κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν κακοπαθείᾳ τοῦ σώματος· ὧν, τῆς μέν προσευχῆς, ἡ εἰς τόν ναόν τοῦ Θεοῦ ἄνοδος τοῦ βασιλέως ἔφερε τύπον· τῆς δέ σωματικῆς κακοπαθείας, ἡ τοῦ σάκκου περιβολή· μήπως τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασι, συνεισκαλεῖ κακούργως λαθών ὁ πονηρός, τά τῶν αἰσθητῶν εἴδη καί σχήματα· δι᾽ ὧν πέφυκε τά πάθη δημιουργεῖσθαι περί τάς ἐπιφανείας τῶν ὁρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διά τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς πρός τά νοητά διαβάσεως, τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας, καί κατισχύσῃ πορθῆσαι τήν πόλιν, τουτέστιν, τήν ψυχήν· καί εἰς Βαβυλῶνα, λέγω δέ τήν παθῶν σύγχυσιν, κατασύρῃ.

Ὁ τοίνυν ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπαναστάσεως γενναίως μύσας τάς αἰσθήσεις, καί τήν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καί μνήμην παντελῶς ἀπωσάμενος, καί συστείλας πάντη τάς τοῦ νοῦ περί τήν τῶν ἐκτός ἔρευναν φυσικάς κινήσεις, κατά τόν Ἐζεκίαν ἐνέφραξε τά ὕδατα τῶν πηγῶν ἅ ἐστιν ἔξω τῆς πόλεως· καί τόν διορίζοντα διά μέσου τῆς

πόλεως ποταμόν διέκοψε, συνεπισχυσασῶν αὐτῷ τῶν εἰρημένων δυνάμεων· καί τοῦ συναχθέντος λαοῦ πολλοῦ, φημί δή τῶν καθ᾿ ἑκάστην δύναμιν εὐσεβῶν λογισμῶν, καί κατῄσχυνε νικήσας διά τῆς θείας χειρός, τήν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ πονηράν καί τυραννικήν δυναστείαν· διά τοῦ θείου προστάγματος, ὡς δι᾿ ἀγγέλου τινός, τοῦ διαφθείρειν τά πάθη πεφυκότος λόγου, ἀποκτείνας τάς ἑκατόν καί ὀγδοήκοντα καί πέντε χιλιάδας· τουτέστι, τήν ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, τήν παραλόγως ταῖς τρισί τῆς ψυχῆς διά τῶν αἰσθητῶν ἐπιφυομένην δυνάμεσι, καί τήν ἐπ᾿ αὐταῖς ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων.

Χρή τοιγαροῦν μήτε φυσικήν μετιέναι θεωρίαν, τόν γνωστικῶς τάς ἀοράτους συμπλοκάς ὑπαναλίσκειν ἐσπιστάμενον νοῦν· μηδ᾿ ἄλλο τι ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων προσβολῆς, ἤ μόνον προεύχεσθαι, καί τό σῶμα πόνοις καταδαμάζειν, καί τήν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος διά πάσης σπουδῆς ποιεῖσθαι καθαίρεσιν, καί φυλάττειν τά τείχη τῆς πόλεως (λέγω δέ τάς φρουρητικάς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, ἤ τάς τῶν ἀρετῶν φυλακτικάς μεθόδους, ἐγκράτειαν λέγω καί ὑπομονήν) διά τῶν ἐμφύτων ἀγαθῶν λογισμῶν· μηδενός τό σύνολον λογισμοῦ ἀντιῤῥητικῶς τινι τῶν ἐκτός νοητῶν πολεμίων ἀποκρινομένου· μήπως διά τῶν δεξιῶν ἀπατήσας, ἀποστήσῃ Θεοῦ, κλέψας τήν ἔφεσιν, ὁ τήν ψυχήν ποτίζων ἀνατροπήν θολεράν [Argent. etc. δολεράν], καί διά τῶν νομιζομένων καλῶν, πρός τά χείρονα τήν τά καλά ζητοῦσαν ὑποσύρῃ διάνοιαν, λαλῶν Ἰουδαϊστί Ῥαψάκης ὁ ἀρχιστράτηγος Σενναχειρίμ βασιλέως (453) Ἀσσούρ. Ῥαψάκης δέ ἑρμηνεύεται, πολύς ποτισμῷ μετά φιλημάτων, ἤ, μεγάλα ἔχων φιλήματα. Ὁ πονηρός γάρ δαίμων, ὁ διά τῶν δεξιῶν τόν νοῦν εἰωθώς πολεμεῖν, Ἰουδαϊστί λαλεῖ, διά τῆς νομιζομένης, ἀλλ᾿ οὐκ οὔσης ἀρετῆς, τήν θολεράν ἀνατροπήν τήν ψυχήν ποτίζων· δεικνύς αὐτῇ τήν ἠπατημένην καί ὀλέθριον φιλίαν· ἧς τοῦ πλήττοντος μᾶλλον φίλου καθέστηκε τά τραύματα κρείττονα. Φησί γάρ· Ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλου ὑπέρ φιλήματα ἐχθροῦ. Σεναχειρίμ δέ, πειρασμός ξηρασίας ἑρμηνεύεται, ἤ, ὀδόντες ἠκονημένοι, ὅς ἐστιν ὁ διάβολος, ὁ κατ᾿ ἀλήθειαν διά τῶν πρός κακίαν ἠκονημένων λογισμῶν (τοῦτο γάρ μοι νοεῖται ὀδόντες ἠκονημένοι) τήν ἐν ἡμῖν τῶν θείων ναμάτων τῆς γνώσεως καταξηραίνων ἀποῤῥοήν, κατά τήν ἐνέργειαν ἥν πέφυκε τοῖς αὐτήν παραδεχομένοις ἐμποιεῖν, λαχών τήν κλῆσιν τοῦ ὀνόματος πρόσφορον· πειρασμός ὄντως ξηρασίας καί ὤν καί καλούμενος, ὡς ἐρήμους καθιστῶν πάσης τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς διαδόσεως τούς ὑποπεσόντας τοῖς δόλοις αὐτοῦ.

Ἤ τυχόν πειρασμός κέκληται ξηρασίας ὁ Σενναχειρίμ, τουτέστιν ὁ διάβολος, ὡς ἄπορος καί πένης, καί πάσης ἐστερημένος πρός τήν καθ᾿ ἡμῶν ἐπανάστασιν ἰδικῆς δυναστείας· καί χωρίς τῶν αἰσθητῶν, δι᾿ ὧν εἴωθε τήν ψυχήν πολεμεῖν, οὐδέν ἡμᾶς βλάψαι δυνάμενος, καί διά τοῦτι δεόμενος τῆς καθ᾿ ἡμῶν περινενοημένης τυραννίδος, τῶν ἔξω τῆς πόλεως πηγῶν, τουτέστι, τῶν ὑλικῶν νοημάτων, οἷς πέφυκεν εἰσβάλλειν τῇ ψυχῇ τά σχήματα καί τά εἴδη τῶν αἰσθητῶν· δι᾿ ὧν τυπουμένη φυσικῶς διά τήν σχέσιν ἡ αἴσθησις, πολλάκις γίνεται τῷ διαβόλῳ πρός καθαίρεσιν τῆς κατά ψυχήν θείας εὐπρεπείας ὅπλον πονηρόν καί ὀλέθριον, ὅλην προδιδοῦσα τῷ ἐχθρῷ, διά τῆς καθ᾿ ἡδονήν θωπείας, τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου τήν δύναμιν.

Ἀλλ᾿ ὁ γενναίως διά τῆς λεγομένης ἐγκρατείας μύσας τάς αἰσθήσεις, καί διά τῶν κατά ψυχήν δυνάμεων τάς πρός τόν νοῦν αἰσθητῶν σχημάτων ἀποτειχίσας εἰσόδους, εὐχερῶς τοῦ διαβόλου τάς πονηράς διόλλυσι μηχανάς, ὑποστρέφων αὐτόν μετ᾿ αἰσχύνης τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν. Ὁδός δέ δι᾿ ἧς ὁ διάβολος ἔρχεται, ἐστί τά πρός σύστασιν τοῦ σώματος

εἶναι δοκοῦντα ὑλικά, εἰς τήν ἑαυτοῦ γῆν, φημί δέ τήν σύγχυσιν, σύν τοῖς ἐξ αὐτοῦ γεννηθεῖσι πονηρούς λογισμοῖς αὐτόν ἀποκτένων, μεταφέρων αὐτοῖς πρός τήν παράθεσιν τῆς ἀναπαύσεως. Ὁ γάρ δυνηθείς τόν διάβολον τοῖς αὐτοῦ χειρώσασθαι λογισμοῖς, διά τῆς πρός τό κρεῖττον κατά τήν θεωρίαν συγχρήσεως, τόν Σενναχειρίμ ἀπέκτεινε διά τῶν αὐτοῦ υἱῶν, καί πρός τήν γῆν αὐτοῦ ἐφυγάδευσεν Ἀρμενίας· καταθέμενος δηλονότι πρός τήν παράθεσιν τῆς ἀναπαύσεως, τούς τήν ψυχήν διά τῆς αἰσθήσεως συγχέοντας λογισμούς. Παράθεσις γάρ ἀναπαύσεως Ἀρμενία ἑρμηνεύεται. Παράθεσις δέ τῆς ἀναπαύσεώς ἐστιν ἡ προσβολή τῶν θείων ἀρετῶν, (456) πρός ὅν μεταφέρων ὁ νοῦς ποτε πρός τά κατ᾿ αἴσθησιν πάθη τῆς ἀτιμίας αὐτόν ὑποστρέφοντας λογισμούς, ἀποκτείνει τόν ἐπ᾿ ὀλέθρῳ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τούτους γεννῶντα διάβολον.

Καλῶς οὖν καί πάνυ σοφῶς κατά νοούμενον τῆς Γραφῆς Ἐζεκίας πεποίηκεν, ἐμφράξας τά ὕδατα τῶν πηγῶν, ἅ ἦν ἔξω Ἱερουσαλήμ, διά Σενναχειρίμ βασιλέα τῶν Ἀσσυρίων. Πηγαί οὖν εἰσιν ἔξω τῆς πόλεως, τουτέστι, τῆς ψυχῆς, τά αἰσθητά πάντα· ὕδατα δέ τούτων τυγχάνουσι τῶν πηγῶν, τά τῶν αἰσθητῶν νοήματα. Ποταμός δέ διορίζων διά μέσου τῆς πόλεώς ἐστιν ἡ κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ἐκ τῶν αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένη γνῶσις, διά μέσης διερχομένης τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ καί αἰσθήσεως οὖσα μεθόριος. Ἡ γάρ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν, οὔτε πάντη τῆς νοερᾶς ἀπεξένωται δυνάμεως, οὔτε δι᾿ ὅλου μόνῃ προσνενέμηται τῇ κατ᾿ αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ᾿ οἷον τῆς τε τοῦ νοῦ πρός τήν αἴσθησιν, καί πρός τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου μέση τυγχάνουσα, δι᾿ ἑαυτῆς ποιεῖται τήν πρός ἄλληλα τούτων συνάφειαν· κατά μέν τήν αἴσθησιν, κατ᾿ εἶδος τυπουμένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰσθητῶν· κατά δέ τόν νοῦν, εἰς λόγους τῶν σχημάτων τούς τύπους μεταβιβάζουσα· διό ποταμός διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὁρωμένων ἡ γνῶσις, ὡς τῶν ἄκρων, λέγω δέ νοῦ καί αἰσθήσεως, οὖσα μεταίχμιος. Ταύτην ἐμφράττων ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν διοχλήσεως, διά τήν ἐπήρειαν τῆς πρός τόν νοῦν τῶν ὑλικῶν σχημάτων ἐμπτώσεως, ὁ μετά γνώσεως τάς ἀφανεῖς τῶν πονηρῶν δαιμόνων συμπλοκάς διαλύων, ἀποκτείνει τάς ἑκατόν καί ὀγδοήκοντα καί πέντε χιλιάδας· λέγω τήν ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, τήν παραλόγως, ὡς ἔφην, ταῖς τρισί τῆς ψυχῆς διά τῶν αἰσθητῶν ἐπιφυομένην δυνάμεσι δύναμιν, καί τήν ἐπ᾿ αὐταῖς ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων, ἤτοι τήν τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐπ᾿ αἰσθήσεσι παράλογον ἐνέργειαν. Ὁ γάρ ἑξαδικός ἀριθμός, εἴτε ἐκ μονάδων ἔχει τήν σύνθεσιν, εἴτε ἐκ δεκάδων, εἴτε ἐξ ἑκατοντάδων, εἴτε ἐξ ἑτέρου τινός ἀριθμοῦ, τήν ποιητικήν ἕξιν δηλοῖ τῆς ἀρετῆς καί τῆς κακίας, κατά τήν ἀναλογίαν τοῦ πολυπλασιασμοῦ τῆς συνθέσεως, τήν ἀπαρτίζουσαν τήνδε ἤ τήνδε τήν ἕξιν διάθεσιν, τοῖς μετ᾿ ἐπιστήμης τοῖς ἀριθμοῖς ἐπιβάλλουσι παριστῶν· ᾧτινι ἑξαδικῷ ἀριθμῷ συναφθείς ἤ προστεθείς, ἤ συντεθείς ὁ πέντε ἀριθμός, παραδηλοῖ τάς αἰσθήσεις, ἤγουν τήν τῶν αἰσθητῶν δύναμιν, ἤ ἕξιν ἤ ἐνέργειαν, παρακειμένην, ἤ ἐπικειμένην, ἤ συγκειμένην ταῖς κατά φύσιν τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν. Οἷον, εἰ μέν συνῆπται κατά τάς μονάδας, ὡς ἁπλοῦς ἁπλῷ ὁ πέντε ἀρθμός τῷ ἕξ, τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσι μόνῃ δυνάμει ποιητικήν ἐπιτηδειότητα παρίστησιν. Εἰ δέ προστέθειται συνθέτῳ ἐκ πολλῶν τῷ ἕξ ἀριθμῷ ὁ ἁπλοῦς ἐκ μονάδων πέντε ἀριθμός, τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσι κατά δύναμιν ποιητικήν ἕξιν δηλοῖ. Εἰ δέ συντέθειται συνθέτῳ τῷ ἐκ πολλῶν ἐξ ἀριθμῶν, ὁ ἐκ πολλῶν πέντε σύνθετος, τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσι κατά τε τήν δύναμιν καί τήν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν ἀποτελεστικήν σημαίνει ποιήσιν, ἤγουν περαίωσιν τῆς ἀρετῆς ἤ τῆς κακίας. Ὡς δ᾿ ἄν ὁ ἀριθμός ἔχων

τύχοι, (457) εἴτε ψεκτῶς, εἴτε ἐπαινετῶς κατά τόν θεωρούμενον τῆς Γραφῆς, ἤγουν ἐξεταζόμενον τόπον, ὁ μέν ἐξαδικός ἀριθμός ἐκ δεκάδων συντεθείς, ποιεῖ τόν ἑκατόν καί ὀγδοήκοντα καί πέντε ἀριθμόν, καί δηλοῖ τήν ἐπ᾽ αἰσθήσεσι τῶν κατά φύσιν δυνάμεων ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, ἐπειδή ψεκτῶς κεῖται κατά τοῦτον τῆς ἁγίας Γραφῆς τόν τόπον οὗτος ὁ ἀριθμός· ἥν ἀποκτείνει ὡς δι᾽ ἀγγέλου τινός τοῦ θείου λόγου τῆς γνώσεως, ὁ τῆς οἰκείας δυνάμεως τῇ προσευχῇ πλέον ἐπερειδόμενος νοῦς, καί παντός κατορθώματος, καί πάσης κατά δαιμόνων νίκης αἴτιον τόν Θεόν μόνον ἐπιγραφόμενος.

Ὁ τοίνυν κατά τόν καιρόν τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεως, τῆς μέν φυσικῆς ἀπεχόμενος θεωρίας, τῆς δέ προσευχῆς κατά τήν ἐκ πάντων πρός ἑαυτόν τε καί τόν Θεόν τοῦ νοῦ συστολήν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει τήν ἐπ᾽ αἰσθήσεσι τῶν φυσικῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων παρά φύσιν κινουμένων ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, καί ἀποστρέφει μετ᾽ αἰσχύνης τόν διάβολον, ἀποβαλόμενον τήν εἰρημένην ἕξιν, ἐφ᾽ ᾗ πεποιθώς μετά τῆς οἰκείας ἀλαζονείας, ἦλθε πρός τήν ψυχήν, διά τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος. Ὅπερ τυχόν καί γνούς, καί παθών, καί ποιήσας ὁ μέγας Δαβίδ, ὁ πάντων μάλιστα πεῖραν ἔχων τῆς τῶν νοητῶν πολέμων παρατάξεως· Ἐν τῷ συστῆναι, φησί, τόν ἁμαρτωλόν ἐναντίον μου, ἐκωφώθην καί ἐταπεινώθην, καί ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν. Καί μετ' αὐτόν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, προστάσσων τῷ λαῷ μή ἐκβῆναι τῆς πόλεως, διά τήν κυκλόθεν παροικοῦσαν τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν. Τοῦτο εἴπερ ὁ Ἄβελ ὁ μακάριος ἐφυλάξατο, καί μή συνεξῆλθε τῷ Κάϊν ἐν τῷ πεδίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πελάγει τῆς φυσικῆς θεωρίας, πρό τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἄν ἐπαναστάς ἀπέκτεινεν αὐτόν μετά δόλου, κλέψας τοῖς δεξιοῖς κατά τήν τῶν ὄντων θεωρίαν, πρό τῆς τελείας ἕξεως, ὁ τῆς σαρκός νόμος, ὁ Κάϊν καί ὤν καί καλούμενος· ὅν πρῶτον ἐκτήσατο καρπόν τῆς παραβάσεως, κατά δύναμιν τῆς αὐτοῦ προσηγορίας ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδάμ· γεννήσας νόμον ἁμαρτίας, ὅν κατά τόν παράδεισον αὐτῷ ὁ Θεός οὐκ ἐδημιούργησε. Κτῆσις γάρ ἑρμηνεύεται ὁ Κάϊν. Ὁμοίως καί ἡ Δίνα ἡ τοῦ μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰ μή συνεξῆλθε ταῖς θυγατράσιν τῶν ἐγχωρίων, τουτέστι, ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις, οὐκ ἄν Συχέμ υἱός Ἐμμόρ ἐπαναστάς αὐτήν ἐταπείνωσε. Συχέμ δέ ἑρμηνεύεται νῶτος· Ἐμμόρ δέ, ὄνος, τουτέστι τό σῶμα.Ὁ μέν οὖν νῶτος, τουτέστιν, ὁ Συχέμ, τοῦ Ἐμμόρ, ἤγουν τοῦ σώματος, ὀπίσθιος νόμος ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐμπρόσθιος· τουτέστιν, ὕστερος, ἀλλ'οὐ πρῶτος. Κατ᾽ ἀρχάς γάρ ἤτουν ἔμπροσθεν, πρίν γενέσθαι τῆς θείας ἐντολῆς τήν παράβασιν, οὐκ εἶχε τό σῶμα τοῦτο τό ἀνθρώπινον, τουτέστιν ὁ Ἐμμόρ, τόν νόμον τῆς ἁμαρτίας· λέγω δέ τόν Συχέμ, ἀλλ᾽ ὕστερον ἐπεφύη τῷ σώματι διά τήν παρακοήν, τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος· ὅν ὁ ἀληθής διασκοπήσας λόγος, διά τήν ὕστερον γένεσιν, προσηγόρευσε Συχέμ, τουτέστι, νῶτον, ὅπερ (460) ἐστίν ὀπίσθιος· τόν γάρ ὀπίσθιον δηλοῖ σαφῶς κατά φύσιν ὁ νῶτος. Ὥστε καλόν ἐστι πρό τῆς τελείας ἕξεως, μή ἅπτεσθαι τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μή λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὁρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. Πλέον γάρ ἐν τοῖς ἀτελέσι δυναστεύει πρός τήν αἴσθησιν τά φαινόμενα σχήματα τῶν ὁρωμένων, ἤ πρός τήν ψυχήν οἱ ἐγκεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Ἡ τῶν ὄντων ἁπλῆ θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλήν λέγεται, διά τε τήν ἄρτιον ἀρετήν, καί τήν ἄϋλον

γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατά στέρησιν παθῶν, ἀλλά καί φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται, ἅσπερ ὕδατα τῶν ἔξω πηγῶν κέκληκεν ὁ λόγος.

β΄. Ἡ πίστις παραμυθεῖται τόν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ῥωννύμενον· ἡ δέ ἐλπίς ὑπ᾽ ὄψιν ἄγουσα τήν πιστευθεῖσαν βοήθειαν, ἀποκρούεται τήν τῶν ἀντικειμένων καταδρομήν. Ἡ δέ ἀγάπη, νεκράν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῷ τῶν πολεμίων τήν προσβολήν, τῇ πρός Θεόν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

γ΄ . Πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις, φησί, τοῦ διά τῆς ἀγνοίας νεκρωθέντος Θεοῦ, ἡ πίστις ἐστί καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένη.

δ΄. Συνᾴδει, φησί, τά πράγματα τοῖς ὀνόμασι. Χωρίς γάρ τινος προσδοκίας, ἤ δυσχεροῦς ἤ εὐχεροῦς ἐπιστροφή πρός τό καλόν οὐδενί ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

ε΄. Οὐδέν ὡς ἀγάπη, φησί, συνάγει τούς ἐσκορπισμένους, καί μίαν αὐτῶν δημιουργεῖν τήν γνώμην συμπνοίᾳ κρατουμένην· ἧς χαρακτήρ, τό τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε καλόν.

στ΄. Ὅτι δίχα λογικῆς δυνάμεως, φησίν, ἐπιστημονική γνῶσις οὐκ ἔστι· καί γνώσεως χωρίς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ᾽ ἧς τό καλόν γέννημα πρόεισιν, ἡ ἐλπίς· καθ᾽ ἥν ὡς παροῦσι συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός. Καί δίχα τῆς κατ᾽ ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίσταται πόθος, οὗ τό τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη. Τό γάρ ἐρᾷν τινος, ἴδιον ἐπιθυμίας ἐστί. Καί δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τήν ἐπιθυμίαν πρός τήν τοῦ ἡδέος ἕνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη, εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν, ἡ ἀνενόχλητος καί παντελής τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

ζ΄. Ὁ λόγος, φησίν, ἀρχή τῶν γνωστικῶν λογισμῶν, ὥσπερ καί τῶν θυμικῶν καί ἐπιθυμικῶν, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία.

η΄. Τόν Ἐζεκίαν κατά τήν ἀναγωγήν ἐθεώρησεν, τόν κατά τήν πρᾶξιν φιλόσοφον νοῦν. Πόλιν δέ, τήν ψυχήν· πηγήν δέ, τά ποικίλα εἴδη τῶν αἰσθητῶν. Ὕδατα δέ, τάς αὐτῶν φαντασίας, ἤ τά νοήματα· ποταμόν δέ, τήν κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ἐκ τῶν αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένην γνῶσιν.

θ΄. Οὐ δεῖ, φησί, τόν μή καθαρθέντα παθῶν, φυσικῆς ἅπτεσθαι θεωρίας, διά τάς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν (461) δυναμένας τυπῶσαι πρός πάθος τόν νοῦν, τοῦ μή τελέως ἀπαλλαγέντος τῶν παθῶν.

ι΄. Ὁ κατά τήν φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν νοῦς, ἀκαθάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός· διά θεωρίας πρός τά συγγενῆ νοητά μή διαβαίνων.

ια΄. Ὅταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καί προπετής ὁ θυμός, καί ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, ἄγνοια καί τυραννίς καί ἀκολασία κρατοῦσι τήν ψυχήν· ἐξ ὧν ἡ τῆς κακίας ἕξις γίνεσθαι πέφυκεν ἔμπρακτος, συμπλακεῖσα τῇ διαφόρῳ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ. Ταύτην γάρ ὁ ἀριθμός δηλοῖ τῶν ρπε΄ χιλιάδων. Τρίς γάρ ἑξήκοντα συνθείς διά τήν ἑκάστης δυνάμεως ἐκ τῶν κακῶν τελείαν κίνησιν, καί προσεπάγων καί ε΄ διά τήν ἐπ᾽ αἰσθήσεσι κατ᾽ ἐνέργειαν ἡδονήν, τοῦτον πληροῖς δῆλον ὅτι τόν ἀριθμόν, ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν σημαίνοντα. Ἥν ἔχων ἐπιδύεται τῇ ψυχῇ τυραννικῶς ὁ διάβολος· ἥν ὁ Θεός ὡς δι᾽ ἀγγέλου, τοῦ κατά τήν γνωστικήν σοφίαν λόγου καταφονεύει, καί σώζει τήν ψυχήν τήν ἀληθῶς Ἱερουσαλήμ, καί τόν ἐν τῇ ψυχῇ νοῦν πρός τήν κακίαν ἀδούλωτον.

ιβ΄. Ἐμφύτους λογισμούς λέγει,τόν ἐπί τά τείχη λαόν.

ιγ΄. Ἐνταῦθα φίλος ἐστίν ὁ Κύριος· τραύματα δέ τούτου τυγχάνουσι, τά εἴδη τῆς ἐπαγομένης ἑκάστῳ πρός σωτηρίαν παιδείας εἰς κόλασιν τῆς σαρκός, ἤγουν τοῦ σαρκικοῦ φρονήματος, ἵνα τό πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ

ἡμέρᾳ τοῦ Κυρίου. Ἐχθρός δέ ἐστιν ὁ διάβολος· φιλήματα δέ τούτου καθέστηκε, τά εἴδη τῶν κατ᾿ αἴσθησιν ἡδονῶν· δι᾿ ὧν ἀπατῶν τήν ψυχήν, πείθει χωρισθῆναι τῆς ἀγάπης τοῦ Κτίσαντος αὐτήν.

ιδ΄. Πειρασμούς ξηρασίας ἑρμηνεύτεται Σενναχειρίμ, καθ᾿ ἕν μέν ὅτι ξηραίνει τάς καρδίας τῶν ἀνεχομένων αὐτῷ, χωρίζων τῆς πηγαίας χάριτος τῶν ἁγίων λογισμῶν· καθ᾿ ἕτερον δέ, ὅτι αὐτός ξηρός ἐστιν ὡς πένης καί ἄπορος, καί μηδέν ἔχων ἴδιον. Καί διά τοῦτο δολερῶς, οἷά τις κλέπτης ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐγρυπτόμενος εἰς τήν καθ᾿ ἡμῶν ἐπανάστασιν.

ιε΄. Πᾶν τό περιττόν, καί ὑπέρ τήν χρείαν τήν φυσικήν, ἀκρασίαν εἶναί φασιν· δι᾿ ἧς ὑποστρέφει μετ᾿ αἰσχύνης εἰς τήν ἑαυτοῦ γῆν, ἐγκρατείας τήν φύσιν παιδαγωγούσης. Ἤ πάλιν, ὁδός ἐστιν αὐτά τά φυσικά πάθη· τῷ μέν ὑπέρ τήν χρείαν τρόπῳ τῆς χρήσεως, ἄγοντα πρός τήν ψυχήν τόν διάβολον· τῷ δέ κατά τήν χρείαν τρόπῳ τῆς χρήσεως, δι᾿ ἑαυτῶν εἰς τήν ἑαυτοῦ γῆν αὐτόν ὑποστρέφοντα. Γῆ δέ τούτου ἐστίν, ἡ παγία τῆς κακίας ἕξις καί σύγχυσις, εἰς ἥν ἀεί βέβηκε, καί πρός ἥν ἄγει τοῦ ἡττημένους τῇ φιλίᾳ τῶν ὑλικῶν.

ιστ΄. Ὁ πρός τήν ἀρετήν μετενέγκας τούς λογισμούς, ἀνέπαυσεν αὐτούς, μακράν ποιήσας τῆς τῶν παθῶν ἀστάτου συγχύσεως.

ιζ΄. Νοῦς ἑαυτῷ κατά φύσιν, διά μέσου λόγου (464) συνάψας τήν αἴσθησιν, τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γνῶσιν, ἥτις ποταμός ἐκλήθη τήν ψυχήν διορίζων διά τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσι διάνοιαν.

ιθ΄. Ἀριθμοῦ συνάφειαν λέγει, τήν τῶν ἁπλῶν ἀριθμῶν τῶν ἐντός δεκάδος ἐκφώνησιν, τῷ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην· οἷον ἕξ καί πέντε· καί δηλοῖ, εἴτ᾿ ἐπί κακῷ κεῖται τῇ γραφῇ, εἴτ᾿ ἐπί καλῷ, τήν δύναμιν ποιητικήν ἐπιτηδειότητα τῆς ἀρετῆς ἤ τῆς κακίας. Ἀριθμοῦ δέ πρόσθεσιν λέγει, τήν τῷ πολυπλασιασθέντι εἰς ἑαυτόν ἀριθμῷ γενομένην τοῦ ἐκ μονάδων ἁπλοῦ ἀριθμοῦ προσθήκην, τῷ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην, οἷον ἑξήκοντα καί πέντε, ἤ ἑκατόν ὀγδοήκοντα καί πέντε, καθώς ὁ παρών ἔχει ἀριθμός. Καί δηλοῖ, οὐ μόνον τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσιν κατ᾿ ἐπιτηδειότητα ποίησιν, ἀλλά καί τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσιν ποιητικήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς ἤ τῆς κακίας. Ἀριθμοῦ δέ σύνθεσιν λέγει, τήν τῶν ἐξ ἑαυτῶν εἰς ἑαυτούς πολυπλασιασθεῖσαν τῶν ἐριθμῶν εἰς ἀλλήλους σύνοδον, τῷ, καί, συνδέσμῳ διακρινομένην· οἷον ξ΄καί ν΄, ἤ χ΄ καί φ΄, καί τούς τοιούτους· καί δῆλοι οὐ μόνον τήν κατ᾿ ἐπιτηδειότητα δυνάμει ποίησιν καί τήν ἕξιν, ἀλλά καί τήν ἐπ᾿ αἰσθήσεσι κατά τήν ἕξιν ἐνέργειαν τῆς ἀρετῆς ἤ τῆς κακίας. Ὁ τοίνυν γινώσκων ἑκάστου τῶν ἐντός δεκάδος ἀριθμοῦ τήν δύναμιν· ὡς ἡ μονάς δηλοῖ τό ἀμιγές· ἡ δέ δυάς, τό διάφορον· ὁ δέ τρεῖς, ἔστιν ἴσός τε καί νοητός· ὁ δέ τέσσαρα, αἰσθητός· ὁ δέ πέντε, αἰσθητικός τε καί κυκλικός· ὁ δέ ἕξ, δραστικός τε καί τέλειος· ὁ δέ ἑπτά, περιφερής τε καί ἀμιγής· ὁ δέ ὀκτώ, βάσιμος καί ἀκίνητος· ὁ δέ ἐννέα, μεταίχμιος ὕλης καί εἴδους, ἤγουν αἰσθητῶν καί αἰσθήσεως· ὁ δέ δέκα, πληρέστατος· εἴσεται τί σημαίνει κατά τήν Γραφήν ἕκαστος ἀριθμός, εἴτε κατά συνάφειάν ἐστιν, εἴτε κατά πρόσθεσιν, εἴτε κατά σύνθεσιν.

κ΄. Κάϊν ἐστίν ὁ νόμος τῆς σαρκός, ὅν πρῶτον γεννᾷ παραβάς τήν θείαν ἐντολήν ὁ Ἀδάμ. Ἀβέλ δέ ἐστι τό φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅν ὕστερον γεννᾷ μέν διά μετανοίας ὁ αὐτός, ἀποκτείνει δέ πρό τῆς τελείας ἕξεως τοῖς φυσικοῖς ἐμβάντα θεάμασιν ὁ Κάϊν· ὅν ἀποκτείνας, ἑπτά παρέλυσεν ἐκδικούμενα, φησίν ὁ Θεός. Τοῦτον πνεῦμα πονηρόν ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ αὐτός προσηγόρευσε, καί τῶν αὐτοῦ πονηροτέρων ἑπτά πνευμάτων συμπαραληπτικόν. Οὗτος δέ τυχόν ἐστιν ὁ φίλαυτος, ἤγουν γαστρίμαργος λογισμός, ᾧ παρέπεται πάντως ὁ τῆς πορνείας λογισμός,

καί ὁ τῆς φιλαργυρίας, καί ὁ τῆς λύπης, καί ὁ τῆς ὀργῆς, καί ὁ τῆς ἀκηδίας, καί ὁ τῆς κενοδοξίας καί ὁ τῆς ὑπερηφανίας. Ὁ γοῦν ἀποκτείνας κατά τήν θείαν ψῆφον τόν Κάϊν, τουτέστι τήν γαστριμαργίαν, συναπέκτεινε αὐτῇ καί τά αὐτήν παρυφιστάμενα πάθη, κατά τό, Ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτά ἐκδικούμενα παρέλυσεν.

(465) κα΄. Ὁ τά πρός γένεσιν καί φθοράν τοῦ σώματος, φησί, νόμος, ὕστερον ἐπεβλήθη τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, καθ᾽ ὅν γεννῶμεν καί γεννώμεθα, διά τήν παράβασιν, μή φυλάξαντες τόν κατά τήν πρώτης ἐντολήν θεοποιόν νόμον τοῦ πνεύματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄.

Τί ἐστι πάλιν τό σημαινόμενον ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, τό· "Καί προσηύξατο Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, καί Ἡσαΐας υἱός Ἀμώς ὁ προφήτης περί τούτων· καί ἐβόησαν εἰς τόν οὐρανόν. Καί ἀπέστειλε Κύριος ἄγγελον, καί ἐξέτριψε πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ βασιλέως Ἀσσούρ· καί ἀπέστρεψε μετ᾽ αἰσχύνης προσώπου εἰς τήν γῆν αὐτοῦ. "

Ἀπόκρισις.

Ὁ τῆς ἁγίας Γραφῆς λόγος, κἄν εἰ δέχεται περιγραφήν κατά τό γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλά κατά τό πνεῦμα, ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διά παντός ἀπερίγραφος. Καί μηδείς πρός τοῦτο δυσανασχετῶν ἀπιστήσει, γινώσκων, ὡς ὁ λαλήσας Θεός κατά φύσιν ἐστίν ἀπερίγραφος· ᾧ μᾶλλον ἐοικέναι τόν ὑπ᾽ αὐτοῦ λαληθέντα λόγον πιστεύειν χρή, τούς γνησίως κατακούειν τοῦ βουλήματος τῆς Γραφῆς βουλομένους. Εἰ γάρ Θεός ὁ λαλήσας ἐστίν, οὗτος δέ κατ᾽ οὐσίαν ἀπερίγραφος, δῆλον ὅτι ὁ λαληθείς ὑπ᾽ αὐτοῦ λόγος ἐστίν ἀπερίγραφος.

Οὐκοῦν τά συμβάντα τυπικῶς κατά τούς Ἐζεκίου χρόνους, καί λαβόντα πέρας, τήν τότε τῶν ἱστορουμένων ἔκβασιν, πνευματικῶς θεωρήσαντες, θαυμάσωμεν τήν ἱστορίαν του γράψαντος ἁγίου Πνεύματος· πῶς ἑκάστῳ τῶν μετειληφότων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἁρμόζουσαν ἔθετο καί προσήκουσαν τήν τῶν γεγραμμένων διάνοιαν· ὥστε πάντα τόν βουλόμενον, τοῦ θείου λόγου γενέσθαι φοιτητήν, καί μηδέν ἔχειν τῶν παρόντων καί λυομένων τῆς ἀρετῆς ἰσοστάσιον, γενέσθαι δύνασθαι ἄλλον Ἐζεκίαν ἐν πνεύματι· καί Ἡσαΐαν ἕτερον ὑπ᾽ οὐδενός κωλυόμενον καί προσεύξασθαι, καί βοῆσαι εἰς τόν οὐρανόν, καί εἰσακουσθῆναι, καί λαβεῖν παρά Θεοῦ τήν δι᾽ ἀγγέλου τῶν νοητῶς αὐτόν πολεμούντων φθοράν καί ἀπώλειαν.

Ἐπειδή δέ χρή, τόν γνωστικῶς πρός ψυχήν τήν ἁγίαν Γραφήν κατά Χριστόν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καί τῶν ὀνομάτων τήν ἑρμηνείαν, αὐτόθεν δυναμένην ὅλην τήν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσαι διάνοιαν, εἴπερ μέλει αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμέων κατανοήσεως, ἀλλ᾽οὐχί Ἰουδαϊκῶς πρός σῶμα περί γῆν κατάγειν τό ὕψος τοῦ πνεύματος, καί τάς θείας καί ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν τῇ φθορᾷ τῶν παρερχομένων περιγράφειν ἐπαγγελίας, καθώς τινες τῶν παρ᾽ ἡμῖν λεγομένων (468) Χριστιανῶν ὑπειληφότες, λελήθασι ψευδώνυμον αὐτοῖς τήν ἀπό Χριστοῦ προσηγορίαν ἐπιφημίζοντες, ἧς δείκνυνται παντελῶς ἠρνημέναι δι᾽ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τήν δύναμιν, καί τήν ἐναντίαν τῷ Χριστῷ προδήλως ὁδεύουσιν, ὡς δείξει κατ᾽ ἐπιτομήν ὁ λόγος.

Εἰ γάρ μετά τῶν ἄλλων μυστηρίων, ὧν οὐκ ἄν τις ἐφίκοιτο λόγος, καί εἰς τοῦτο γενόμενος ἄνθρωπος ὁ Θεός ἦλθεν, ἵνα πληρώσῃ τόν νόμον πνευματικῶς ἐν τῇ καταργήσει τοῦ γράμματος· καί τό ζωοποιοῦν αὐτοῦ, φημί δή τοῦ νόμου, στήσῃ τε καί φανερόν καταστήσῃ, τῇ προαιρέσει τοῦ ἀποκτείνοντος· τό δέ ἀποκτεῖνον τοῦ νόμου, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ἔστι τό γράμμα, ὥσπερ καί τό ζωοποιόν τοῦ νόμου κατ᾽ αὐτόν, τό πνεῦμά ἐστι. Φησί γάρ, Τό μέν γράμμα ἀποκτείνει, τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ· διαῤῥήδην ἄρα τήν ἀντίπαλον τῷ Χριστῷ μοῖραν ἀνείλαντο, καί τό πᾶν τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ἠγνόησαν μυστήριον· οὐ μόνον γράμματι κατορύξαντες τῆς σφῶν διανοίας τήν δύναμιν, καί οὐκ ἐθέλοντες εἶναι κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ καί ὁμοίωσιν· ἀλλά μᾶλλον τό, γῆν εἶναι, κατά τήν ἀπειλήν, καί εἰς γῆν ἀπελεύσεσθαι διά τῆς ὡς πρός γῆν τό γράμμα σχέσεως· τοῦ πρός οὐρανόν, λέγω δέ τό πνεῦμα, εἰς ἀέρα, τουτέστι, τόν νοερόν φωτισμόν, ἐν νεφέλαις, ταῖς ὑψηλαῖς δηλαδή θεωρίαις εἰς ἀπάντησιν ἁρπαγῆναι τοῦ Κυρίου, καί οὕτως πάντοτε σύν αὐτῷ εἶναι διά τῆς γνώσεως, προτιμῶντες. Ὑπέρ ὧν ἄχθεσθαι μέν δίκαιον, ἀφόρητον ζημίαν ἐξ ἀγνοίας ὑπομενόντων, τήν τῆς ἀληθείας ἔκπτωσιν· λυπεῖσθαι δέ, ὡς πολλάς εἰς βεβαίωσιν ἀπιστίας τοῖς Ἰουδαίοις ἀφορμάς παρεχόντων. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐκείνους ἐάσαντες ὡς θέλουσιν ἔχοντας, πρός ἑαυτούς καί τόν Λόγον ἐπανέλθωμεν, τήν ἀρχήν τῆς τοῦ προκειμένου κεφαλαίου πνευματικῆς ἐρεύνης, ἐκ τῶν ὀνομάτων ἑρμηνείας ποιησόμενοι.

Ἐζεκίας τοίνυν ἑρμηνεύεται κράτος Θεοῦ· Ἀχάς δέ ὁ πατήρ αὐτοῦ, ἰσχύς· καί Ἡσαΐας ἑρμηνεύεται ἔπαρσις Θεοῦ· τουτέστιν ὕψος Θεοῦ. Ἀμώς δέ, ὁ πατήρ αὐτοῦ, λαός πόνου. Κράτος Θεοῦ καθέστηκεν, ἡ ἀναιρετική τῶν παθῶν ἀρετή, καί τῶν εὐσεβῶν φρουρητική λογισμῶν, ἥν γεννᾷ νν ᾷ πρᾶξις ἐντολῶν· ἰσχύς τροπικῶς νοουμένη, δι᾽ ἧς τάς ἀντικειμένας τῶν ἀγαθῶν πονηράς δυνάμεις συνεργείᾳ Θεοῦ· μᾶλλον δέ μόνῃ δυνάμει Θεοῦ, διαφθείρομεν.Ὕψος δέ Θεοῦ ἐστιν, ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἥν γεννᾷ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας ὁ πόνος· καί οἱ ἐπί τῇ πράξει τῶν ἀρετῶν ἱδρῶτες, πόνου πατέρες γινόμενοι· δι᾽ ἧς τήν ἀντικειμένην τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ψεύδους δύναμιν (469) παντελῶς ἐξαφανίζομεν· πᾶν ὕψωμα τῶν ἐπαιρομένων κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῦντές τε καί καταβάλλοντες.

Προσευχή δέ ἐστιν αἴτησις ὧν πέφυκε Θεός ἀνθρώποις δωρεῖσθαι πρός σωτηρίαν· καί μάλα γε εἰκότως. Εἰ γάρ εὐχή ἐστιν, ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ᾽ ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν· προσευχή κατά τόν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἡ τῶν ἐκ Θεοῦ πρός σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαίτησις, ἀντίδοσιν φέρουσα τῆς τῶν προηυγμένων διαθέσεως.

Βοή δέ ἐστιν, ἡ τῶν κατά τήν πρᾶξιν ἐναρέτων τρόπων, καί τῶν κατά τήν θεωρίαν γνωστικῶς θεωρημάτων ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσίς τε καί ἐπαύξησις,ἧς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντί μεγάλης φωνῆς, τήν τῶν ἀρετῆς καί γνώσεως ἐπιμελουμένων λαμβάνων διάθεσιν.

Οὐρανός δέ πολλάκις λέγεται κατά τήν ἁγίαν Γραφήν, αὐτός ὁ Θεός· ὥς που ὁ μέγας τῆς ἀληθείας κήρυξ Ἰωάννης ὁ πρόδρομός φησιν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, ἐάν μή ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· ἀντί τοῦ, ἐκ Θεοῦ· διότι, Πᾶσα δόσις ἀγαθή, καί πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἀπό τοῦ Πατρός τῶν φώτων. Καθ᾽ ὅ σημαινόμενον, ἐπί τοῦ προκειμένου κεφαλαίου, τόν τῆς Γραφῆς τόπον ἐκληπτέον: Οἶδε δέ πάλιν ἡ Γραφή καλεῖν οὐρανόν καί τάς οὐρανίου Δυνάμεις, κατά τό, Οὐρανός μοι θρόνος· ὡς ταῖς ἁγίαις

δηλονότι καί ἀσωμάτοις ἐπαναπαυομένῳ φύσεσιν. Εἰ δέ καί τόν νοοῦν τόν ἀνθρώπινον πάσης μέν ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δέ θείοις τῶν νοητῶν κατακοσμούμενον λόγοις, φαίη τις εἶναι οὐρανόν, οὐκ ἔξω γε τῆς ἀληθείας, ὡς ἔμοιγε δοξεῖ, βέβηκεν. Εἰ δέ τό ὕψος τῆς ἐν ἀνθρώποις νοερᾶς γνώσεως, οὐρανόν εἴποι τις, οὐκ ἄν ἁμάρτοι τοῦ πρεπόντος. Τῷ ὄντι γάρ ὡς οὐρανός, θρόνος γίνεται τοῦ Θεοῦ ἡ ἀληθής γνῶσις, δεχομένη τόν Θεόν ἐνθρονιζόμενον κατά τήν ἀμετάθετον ἕξιν τῆς περί τό καλόν παγίας καί ὑψηλῆς ἐφέσεως· ὥσπερ καί ὑποπόδιον, ἡ καθαρά λέγεται πρᾶξις τῶν ἀρετῶν, ἐφ᾽ ἑαυτῆς δεχομένη τάς θείας βάσεις, καί οὐκ ἐῶσα τό σύνολον τοῖς ἀπό τοῦ σώματος καθάπερ γῆς μολύνεσθαι ῥύποις.

Οὐκοῦν ἐπειδή τῆς ἀρετῆς ὑποτύπωσιν φέρει, κατά τήν ἑρμηνείαν τοῦ οἰκείου ὀνόματος Ἐζεκίας ὁ βασιλεύς, κράτος Θεοῦ κατά τήν Ἑλλάδα φωνήν λεγόμενον τοῦτο σημαίνει τό ὄνομα· Θεοῦ δέ κράτος μόνη κατά τῶν ἐναντίων δυνάμεων εἶναι καθέστηκεν ἡ ἀρετή. Ἄχας δέ ὁ τοῦ Ἐζεκίου πατήρ, ἰσχύς ἑρμηνεύεται, ἥν εἰς τήν πρᾶξιν προλαβών ὁ λόγος ἐξέδωκεν, ἐξ ἧς γεννᾶσθαι τό κατ᾽ ἀρετήν θεῖον πέφυκε κράτος. Ὁ δέ προφήτης Ἠσαΐας, τήν τῶν (472) ὑψηλῶν γνῶσιν σημαίνει· ὕψος γάρ Θεοῦ ἑρμηνευόμενος λέγεται, δι᾽ ἑαυτοῦ τό ὕψος τῆς κατά Θεόν γνώσεως δηλῶν, τῆς γεννωμένης ἐκ τοῦ πόνου τῶν περί τά ὄντα διαφόρων θεωρημάτων. Ἀμώς γάρ, λαοῦ πόνος [Al...λαός πόνου], λέγεται, καθώς προαπεδόθη.

Ἐπειδή τοίνυν καθώς εἴρηται, ταύτην ἔχει τῶν ὀνομάτων ἡ σημασία τήν δύναμιν, πᾶς δῆλον ὅτι φιλόσοφος καί εὐσεβής, ἀρετῇ καί γνώσει, ἤ πράξει καί θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδάν ἴδῃ διά τῶν παθῶν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ τήν πονηράν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἐζεκίᾳ τῶν Ἀσσυρίων ὁ βασιλεύς, μίαν ἔχει πρός τήν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τόν Θεόν, ὅν ἱλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διά τῆς κατά τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καί δέχεται πρός συμμαχίαν, μᾶλλον δέ πρός σωτηρίαν, ἄγγελον· δηλονότι μείζονα σοφίας καί γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν ἐκ τῆς παρεμβολῆς βασιλέως Ἀσσούρ, καί ἀποστρέφοντα αὐτόν μετ᾽ αἰσχύνης προσώπου εἰς τήν γῆν αὐτοῦ. Ἡ γάρ πονηρά καί ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, διά τῆς Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τόν κατά τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως πρός ἀνθρώπους συνεγείρουσα πόλεμον, διά τῶν αὐτοῖς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τήν ψυχήν· τήν μέν ἐπιθυμίαν πρῶτον εἰς ὄρεξιν τῶν παρά φύσιν διερεθίζουσα, καί τά αἰσθητά τῶν νοητῶν προτιμᾷν ἀναπείθουσα· τόν δέ θυμόν, ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἱρεθέντος ὑπό τῆς ἐπιθυμίας αἰσθητοῦ διεγείρουσα· τό δέ λογικόν, τούς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα· καί τούτων ἄρχειν τῶν δυνάμεων τά αἰσθητά, ἤγουν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων κυριεύειν τόν χοϊκόν χειροτονοῦσα νόμον.

Δυνατόν οὖν ἐκάλεσεν ἡ Γραφή, τόν ἐπικείμενον τῆς ἐπιθυμίας πονηρόν δαίνονα, καί πρός τάς τῶν αἰσχρῶν ἡδονῶν ἀπρεπεῖς ὀρέξεις αὐτήν ἐκκαίοντα· οὐδέν γάρ φυσικῆς ὀρέξεώς ἐστι δυνατώτερον ἤ βιαιότερον. Πολεμιστήν δέ, τόν ἐπικαθήμενον τῷ θυμικῷ, καί ὑπέρ τῶν ἡδονῶν ἀπαύστως μάχεσθαι παρασκευάζοντα, προσηγόρευσε δαίμονα. Ἄρχοντα δέ, τόν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἀοράτως ἐπιφυόμενον, καί πρός ἕκαστον τάς ὀρέξεις τῆς ψυχῆς δι᾽ ἑκάστης αἰσθήσεως ἀπατηλῶς ἐκκαλούμενον ὠνόμασεν. Ἄρχοντα δέ τοῦτον κέκληκεν ὁ λόγος, ἐπειδή παντός πέφυκεν ἄρχειν πάθους τό προσφυές αἰσθητόν. Ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διά μέσης

τινός αἰσθήσεως ἐπικινοῦντος πρός ἑαυτό, πάθος οὐκ ἄν συσταίη ποτέ. Στρατηγόν δέ, τόν τῇ δυνάμει τοῦ τῆς ψυχῆς λογιστικοῦ καταχρώμενον, εἶπε δαίμονα, πρός ἐπίνοιαν κινῶν καί ἐξεύρεσιν πασῶν τῶν κατά κακίαν μεθόδων. Πρόσωπον δέ διαβόλου, τό λεῖον ὑπάρχει τῆς ἡδονῆς, δι᾽ οὗ, πάσης ἀνεχομένης αὐτοῦ ψυχῆς πέφυκε δυναστεύειν· καί τά θελκτικά τῶν αἰσθήσεων αἰσθητά, τῆς τόν νοῦν πιαινούσης τῶν νοητῶν θεωρίας προτιμώσης· ὅπερ πρόσωπον καταισχύνει, ὁ (473) διά προσευχῆς τόν ἐκτρίβοντα πᾶσαν πονηράν δύναμιν παρά Θεοῦ κομισάμενος, σοφίας λόγον· τουτέστι τόν τελείως ἀφανιστικόν τῆς διοχλούσης τῇ ψυχῇ πονηρᾶς τυραννίδος· Ἐξέτριψε γάρ, φησίν ὁ Λόγος, ἀλλ᾽ οὐκ ἔτριψεν. Ἡ μέν γάρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ᾽ ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει πράξεως κατάργησις· ἡ δέ ἔκτριψις, καί τῶν κατά διάνοιαν πονηρῶν κινημάτων παντελής ἀφανισμός.

Ἡ δέ χώρα τοῦ βασιλέως Ἀσσούρ, λέγω δή τοῦ πονηροῦ καί ἀρχεκάκου δαίμονός ἐστιν, ἡ στιβαρά καί ἀπότομος τῆς κακίας καί ἀγνωσίας ἕξις, ἡ πάσης τῆς κατ᾽ ἀρετήν ζωτικῆς θερμότητος, καί παντός τοῦ κατά τήν γνῶσιν νοεροῦ φωτός ἐστερημένη· εἰς ἥν μόνος ὁ διάβολος ἀποστρέφεται, μετά τήν πεῖραν τῆς προσβολῆς, μή δυνηθείς μετοικίσαι εἰς τήν οἰκείαν ἕξιν, τήν Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τήν θεοφιλῆ καί ἀπαθέστατην ψυχήν, ἔχουσαν ἐν ἑαυτῇ τόν τε τῆς πράξεως καθάπερ Ἐζεκίαν τέλειον λόγον, καί τόν τῆς γνώσεως καθάπερ Ἡσαΐαν πεφωτισμένον νοῦν, τόν Θεόν ἱλεουμένους, καί δι᾽ ἀγγέλου τήν πονηράν ἐξαφανίζοντας δύναμιν.

Ἐγώ μέν οὕτως τούς τόπους ἐνόησα, κατά τήν εἰποῦσάν μοι δύναμιν. Εἰ δέ τις ὑψηλοτέρως ἐκδέχεσθαι δύναται τά εἰρημένα, καί ἑαυτῷ καί ἡμῖν χαρίζεται, τιμιώτερον ἐκφαίνων, ὡς δεῖ, τῶν γεγραμμένων τόν νοῦν· προέφην γάρ, ὅτι μένει διά παντός ἀπερίγραφος, ὁ τῆς θείας Γραφῆς λόγος· πάντας μέν περιγράφων τούς λέγοντας, αὐτός δέ τοῖς λέγουσιν οὐδαμῶς περιγραφόμενος. Ὥστε κἄν εἶπόν τι κατά τήν δύναμιν, καί τοῦτο τολμηρῶς, ἀλλ᾽ οὐ περιέλαβον πᾶσαν τῶν γεγραμμένων τήν δύναμιν, ἀπείρως τῆς ἐμῆς ἀνῳκισμένην δυνάμεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ὅτι καθάπερ ὁ Θεός κατ᾽ οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε λόγος αὐτοῦ γνώσει τῇ καθ᾽ ἡμᾶς περιλαμβάνεται.

β΄. Οἱ μόνῳ τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τήν διάνοιαν, φησί, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τάς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τά κακά φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθά.

γ΄. Ὁ τήν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, φησίν, τῷ πνεύματι διά πάντων ἕπεσθαι σπεύδει τῆς ἁγίας Γραφῆς· ἐν ᾧ δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις· ὁ δέ τήν εἰκόνα φέρων τοῦ χοϊκοῦ, τό γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα λατρεία συνέστηκε, τά πάθη δημιουργοῦσα.

δ΄. Ἡ πρᾶξις γεννᾷ τήν ἀρετήν, φησίν, ὡς Ἄχας τόν Ἐζεκίαν.

ε΄. Ἡ θεωρία, φησί, γεννᾷ τήν γνῶσιν, ὡς Ἀμώς τόν Ἡσαΐαν.

στ΄. Ὁ μετά πράξεως γινώσκων, φησί, καί μετά γνώσεως πράττων, θρόνος καί ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ (476) Θεοῦ. Θρόνος μέν, διά τήν γνῶσιν· ὑποπόδιον δέ, διά τήν πρᾶξιν.

ζ΄ Παρεμβολή βασιλέως Ἀσσούρ, ἐστίν ἡ συναγωγή τῶν πονηρῶν λογισμῶν, ἐν ᾗ δυνατός ἐστιν, ὁ πρός ἡδονήν τάς φυσικάς ὀρέξεις κινῶν· πολεμιστής δέ ἐστιν. Ὁ το θυμικόν εἰς τήν τῶν ἡδονῶν φυλακήν διεγείρων· ἄρχων δέ, ὁ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὁρατῶν τάς αἰσθήσεις

διερεθίζων· στρατηγός δέ, ὁ εἰδοποιός τῶν παθῶν, καί τῶν ὕλων καί τρόπων τῆς αὐτῶν ἐνεργείας ἐπινοητικός.

η΄. Ὅτι χωρίς αἰσθητοῦ πράγματος, φησίν, οὐ συνίσταται πάθος. Μή γάρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία· καί βρωμάτων οὐκ ὄντων, οὐκ ἔσται γαστριμαργία· καί χρυσίου μή ὄντος, φιλαργυρίας οὐκ ἔσται πάθος. Οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων, ἄρχει τό αἰσθητόν, ἤγουν ὁ δι᾽ αὐτοῦ τήν ψυχήν διερεθίζων πρός ἁμαρτίαν δαίμων.

θ΄. Ἡ τρίψις, φησί, τήν ἐνέργειαν· ἡ ἔκτριψις δέ, καί αὐτήν ἀφανίζει τῆς κακίας τήν ἐνθύμησιν.

ι΄. Ὡς γάρ ὁ βοῤῥᾶς, φησίν, ἥλιον οὐκ ἔχει διοδεύοντα· οὕτως οὔτε ἡ κακή ἕξις, ἥν οἰκεῖ ὁ διάβολος, γνώσεως φωτισμόν ἐπιδέχεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄.

"Καί πολλοί ἔφερον δῶρα τῷ Κυρίῳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καί δόματα τῷ Ἐζεκίᾳ βασιλεῖ Ἰούδα. Καί ὑπερήρθη κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν". Τί τά δῶρα, καί τί τά δόματα; καί τί τό ὑπεραρθῆναι κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν.

Ἀπόκρισις.

Τήν ὁρωμένην ἅπασαν φύσιν ὁ Θεός ὑποστήσας, οὐκ ἀφῆκεν αὐτήν κατά μόνην κινεῖσθαι τήν αἴσθησιν· ἀλλ᾽ ἐγκατέσπειρεν ἑκάστῳ τῶν αὐτήν συμπληρούντων εἰδῶν, καί σοφίας λόγους πνευματικούς, καί ἀγωγῆς ἀστείας τρόπους· ὥστε μή μόνον διά τῶν σιγώντων κτισμάτων μεγαλοφώνως κηρύττεσθαι τόν Ποιητήν τῶν κτισμάτων τοῖς τῶν γεγονότων μηνυόμενον λόγοις· ἀλλά καί τόνἄνθρωπον τοῖς κατά φύσιν τῶν ὁρωμένων θεσμοῖς τε καί τρόποις παιδαγωγούμενον, εὐμαρῶς τήν πρός αὐτόν ἄγουσαν ὁδόν τῆς διδασκαλίας εὑρεῖν. Τοῦτο γάρ τῆς ἄκρας ἦν ἀγαθότητος ἴδιον, μή μόνον τάς θείας καί ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀποῤῥήτου καί θείας ἀπεικονίσματα καταστῆσαι δόξης, ὅλην κατά τό θεμιτόν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένας τήν ἀπερινόητον ὡραιότητα τοῦ ἀπροσίτου κάλλους· ἀλλά καί τοῖς αἰσθητοῖς καί τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατά πολύ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκείας ἐγκαταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τόν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχούμενον αὐτοῖς πρός τόν Θεόν ἀπλανῶς διαπορθμεύειν, ὑπεράνω τῶν πάντων τῶν ὁρωμένων γενόμενον, καί τά μέσα πάντα, δι᾽ ὧν τήν τοιαύτην τεμών ἐξήνυσε πορείαν, κατόπιν ἑαυτοῦ ποιησάμενον.

Οὐ μόνον δέ, ἀλλ᾽ ἵνα καί μηδείς τῶν λατρευσάντων τῇ κτίσει παρά τόν Κτίσαντα, πρόφασιν ἀπολογείας (477) ἔχῃ τήν ἄγνοιαν· φωνῆς πάσης τρανότερον τόν οἰκεῖον ποιητήν κηρυττούσης ἀκούων τῆς κτίσεως.

Οὐκοῦν ἐπειδή καί λόγους σοφίας πνευματικούς, καί τρόπους ἀγωγῆς καί ἀστείας ἐγκατασπαρέντας αὐτῇ φυσικῶς ἔχει παρά τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὁρωμένων ἡ φύσις· πᾶς νοῦς εἰκότως ἀρετῇ καί γνώσει κατεστεμμένος, οἷα δή κατά τόν μέγαν Ἐζεκίαν βασιλεύειν λαχών τῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὁρώσης ἕξεως· ἤγουν τῆς παντοίων ἐστερημένης παθῶν καταστάσεως. Ὅρασις γάρ εἰρήνης Ἱερουσαλήμ ἑρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τήν κτίσιν ὑποχείριον, διά τῶν αὐτήν συμπληρούντων εἰδῶν, ὁ τοιοῦτος νοῦς· τῷ μέν Θεῷ, δι᾽ αὐτοῦ τούς ἐν αὐτῇ πνευματικούς τῆς γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκομίζουσαν λόγους· αὐτῷ δέ, καθάπερ δόματα τούς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατά τόν φυσικόν νόμον πρός ἀρετήν τρόπους παρέχουσαν· καί διά τῶν

ἀμφοτέρων δεξιουμένην τόν κατ᾽ ἀμφότερα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δέ τόν κατά λόγον καί βίον πράξεώς τε καί θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν. Δῶρα μέν οὖν τῷ Κυρίῳ, καί δόματα τῷ βασιλεῖ φέρεσθαι προσδιωρισμένως εἴρηκεν ὁ Λόγος. Ἐπειδή, καθώς φασιν οἱ περί ταῦτα τήν σπουδήν ἐσχηκότες, δῶρα σεσημειωμένως ἐκεῖνα λέγεται, τά τοῖς ἀπροσδεέσιν εἰσκομιζόμενα· δόματα δέ, τά τοῖς δεομένοις διδόμενα. Διό καί ἡ καθ᾽ ὅλου συνήθεια τῶν ἀνθρώπων, τά τοῖς βασιλεῦσι προσφερόμενα, προσηγόρευσε δῶρα· τυχόν τό ἀπροσδεές τῶν δεχομένων σκοπήσασα.

Φήσειε δ᾽ ἄν τις τῶν πάντα φιλοτίμων, ταύτης ἕνεκεν τῆς αἰτίας καί τά πρός τῶν Μάγων προσενεχθέναι τῷ Κυρίῳ καθ᾽ ἡμᾶς γενομένῳ διά φιλανθρωπίαν, (480) δῶρα προσηγορεῦθαι, μηδέν τῆς ἀληθείας τοῦτο λέγων παραμείβων τό σύμβολον.

Προσκομίζοντες οὖν τούς ἐκ τῶν γεγονότων πνευματικούς τῷ Κυρίῳ λόγους, δῶρα προσφέρομεν, καθ᾽ ὅτι πάντων τούτων ἐστίν κατά φύσιν ἀπροσδεής· οὐ γάρ ὡς δεομένῳ πρός ἄλλοις, καί τούς τῶν ὄντων τῷ Κυρίῳ προσκομίζομεν λόγους, ἀλλ᾽ ἵνα ποσῶς ἡμεῖς κατά δύναμιν ἐκ τῶν αὐτοῦ κτισμάτων χρεωστούμενον αὐτόν ἀνυμνήσωμεν. Δόματα δέ λαμβάνει, ὁ τήν θείαν προσθύμως μετερχόμενος φιλοσοφίαν· ὡς καί τρόπων πρός ἀρετήν, καί λόγων πρός γνῶσιν κατά φύσιν δεόμενος.

Ἦ καί ἄλλως ἐκληπτέον τά δῶρα. Ἐπειδή δῶρον πάλιν ἐστί, τό τοῖς μηδέν προεισενεγκοῦσι διδόμενον· δῶρα μέν λαμβάνει ὁ γνωστικός νοῦς ἐκ τῆς τῶν ὄντων θεωρίας, δι᾽ αὐτοῦ προσαγομένους τῷ Κυρίῳ, τούς ἄνευ λογικῆς ἀποδείξεως συνεκτικούς λόγους τῆς πίστεως· ὑπέρ ἧς οὐδείς οὐδαμῶς οὐδέν προεισφέρει· φυσικῶς, καί δίχα πάσης τῆς ἐν λόγοις τεχνικῆς μεθοδείας, τόν ἴδιον ποιητήν θεώμενος, μηνυούσης τῆς κτίσεως. Τί γάρ καί προσενέγκαι δυνήσεταί τις πίστει παρισωθῆναι δυνάμενον, ὥστε χρέος, ἀλλά μή δῶρον τήν εἰς τόν Θεόν πίστιν κομίσασθαι; Δόματα δέ λαμβάνει, τούς τῶν ὄντων φυσικούς νόμους τοῖς τρόποις μιμούμενος· δηλαδή τῆς τούτων προεισφέρων κτίσεως, τούς κατά τήν μετάνοιαν πόνους· δι᾽ ὧν ἐκδύεσθαι πρότερον τόν παλαιόν πέφυκεν ἄνθρωπον, καί οὕτω πρός συλλογήν καρπῶν δικαιοσύνης ἐξιέναι, τούς ἐν τοῖς οὖσι πεποιημένους πρός ἀρετήν ἀναλεγόμενος τρόπους· οἷς οὐκ ἄν ποτε προσεγγίσειεν, μή πρότερον πόνοις καί ἱδρῶσι πολλοῖς καθάπερ ὄφις τήν λεβηρίδα· φημί δή τόν παλαιόν εἰσάγαν καταπιέσας ἄνθρωπον καί ἀποδυσάμενος.

Διό τῷ μέν Θεῷ δῶρα τούς ἐκ τῶν ὄντων εἰκότως συνεκτικούς τῆς πίστεως λόγους ὁ γνωστικός δέχεται νοῦς, μηδέ τό σύνολον τούτων προεισφέρων καί προδιδούς. Τίς γάρ, φησί, προέδωκεν αὐτῷ, καί ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ;

Λαμβάνει δέ δόματα, τούς κατά φύσιν τῶν ὄντων τοῖς τρόποις ἐκμιμούμενος νόμους· οἷον ἔτι λέγω, μιμούμενος μέν ὁ διαγνωστικός νοῦς τόν κατά φύσιν τοῦ οὐρανοῦ νόμον, δόματα λαμβάνει, ὁμαλωτάτην καί ὡσαύτως ἔχουσαν ἀεί τῆς ἀρετῆς ἐν ἑαυτῷ καί τῆς γνώσεως διαφυλάττων τήν κίνησιν, παγίως φέρουσαν καθάπερ ἀστέρας, τούς περί τῶν ὄντων φωτεινούς καί διαυγεστάτους λόγους.

Μιμούμενος δέ τοῦ ἡλίου τόν κατά φύσιν νόμον, ἄλλους ἐξ ἄλλων πρός τάς χρείας τοῦ παντός ἀμειβομένου τόπους, ἕτερον δόμα λαμβάνει, τήν πρός τό πᾶσι τοῖς συμβαίνουσι, δεόντως μετά σοφίας ἁρμόζεσθαι σύνεσιν, μηδέν ὑφιείς ἑαυτοῦ τῆς φωτιστικῆς κατά τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν ταυτότητος.

Λαμβάνειν δέ πάλιν καί τοῦ ἀετοῦ, τό πρός τήν θείαν τοῦ ἀκηράτου φωτός μαρμαρυγήν εὐθυτενές τῶν ὀμμάτων, (481) κατά μηδέν ὑπό τῆς παμφαοῦς ἀκτῖνος τήν νοεράν δριμυσσόμενος κόρην.

Μιμεῖται καί τήν ἔλαφον, καθάπερ ὄρη τά ὕψη τῶν θείων θεωρημάτων μεταδιώκων· καί τά ἐμφωλεύοντα τῇ φύσει τῶν ὄντων πάθη, ἰοβόλων δίκην τῷ λόγῳ διαφθείρων τῆς διακρίσεως· καί τόν τῇ μνήμῃ κατά περίστασιν ἐναπολαμβανόμενον τῆς κακίας ἰόν, ταῖς πολλαῖς καί διαφόροις πηγαῖς κατασβεννύων τῆς γνώσεως.

Μιμεῖται καί τῆς δορκάδος τήν ὀξυωπίαν, καί τοῦ ὀρνέου τήν ἀσφάλειαν, τούς βρόχους τῶν πολεμούντων τῇ ἀρετῇ δαιμόνων, ὡς δορκάς ὑπερπηδῶν καί διαλλόμενος· καί τάς παγίδας τῶν τῇ γνώσει μαχομένων πνευμάτων, ὡς ὄρνεον ὑπεριπτάμενος.

Φασί τινες τοῦ λέοντος ἀλλήλοις τά ὀστᾶ συγκρουόμενα, πῦρ ἀποβάλλειν. Μιμεῖται καί τοῦτο τό φύσει πεφυκός ὁ γνωστικός νοῦς καί θεοφιλής, διά τῆς κατά τήν ἀλήθειαν συζητήσεως, ἀλλήλοις τούς εὐσεβεῖς ὀστέων δίκην συγκρούων λογισμούς, καί τό πῦρ ἐξάπτων τῆς γνώσεως.

Γίνεται φρόνιμος ὡς ὁ ὄφις, καί ἀκέραιος ὡς ἡ περιστερά, διά πάντων ἄθλαστον ὡς κεφαλήν τήν πίστιν συντηρῶν· καί τοῦ θυμοῦ τήν πικρίαν ἐξ ἑαυτοῦ σαφῶς κατά τήν περιστεράν ἀποθέμενος· ὡς τοῖς θλίβουσι καί ἐπηρεάζειν σπουδάζουσι μνησικακεῖν οὐκ εἰδώς.

Δέχεται κἀκ τῆς τρυγόνος καθάπερ δόμα, τήν τῆς σωφροσύνης ἐκμίμησιν· γνώμης ἔργα ποιούμενος, πάντα τά ἐξ ἀνάγκης προσόντα ταῖς φύσεσιν.

Οὕτω μέν οὖν κατά τόν ἑκάστου λόγον τε καί τρόπον τῆς φύσεως, μετά γνώσεως ἐπελθών τήν τῶν ὄντων γένεσιν ὁ φιλοσοφώτατος νοῦς· ὡς μέν γνωστικός, τούς τῶν ὄντων πνευματικούς λόγους καθάπερ δῶρα δέχεται τῷ Θεῷ προσφερομένους παρά τῆς κτίσεως· ὡς δέ πρακτικός, τούς τῶν ὄντων φυσικούς νόμους τοῖς τρόποις μιμούμενος, δόματα δέχεται, πᾶσαν ἐκκαλύπτων ἐν ἑαυτῷ κατά τόν βίον τῆς ἐμφερομένης ἀοράτως τοῖς οὖσι θείας σοφίας τήν μεγαλοπρέπειαν.

Εἰ δέ καί τοῦτο φαίη τις, ὅτι δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι διωρίσατο φήσας ὁ Λόγος, ἵνα παραστήσῃ τό τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον· ὡς μηδέν προεισενεγκούσης, δέχεσθαι παρ᾽ ἡμῶν ὡς δῶρα τά δόματα, τό πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς, οὐκ ἔξω τοῦ πρέποντος γέγονε τοῦτο φήσας, πολλήν καί ἄφατον εἶναι περί ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δείξας τήν ἀγαθότητα· δεχομένου ὡς ἡμῶν τά ἑαυτοῦ ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα· καί τήν ὑπέρ αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὀφειλήν ὁμολογοῦντος.

Καί ὑπερήρθη, φησίν, Ἐζεκίας κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν. Ὁ διά πράξεως καί θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν κατά τόν Ἐζεκίαν, εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν· τῶν τε σαρκικῶν καί διαβεβλημένων λέγω παθῶν ὑπεράνω κατά τήν πρᾶξιν γενόμενος, (484) καί τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων. Καί ἁπλῶς, ἵνα συνελών εἴπω, πάντων τῶν ὑπό αἴσθησιν εἰδῶν, κατά τήν θεωρίαν τούς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους· ἐθνῶν καί αὐτῶν τῇ Γραφῇ τροπικῶς ὀνομαζομένων, διά τό πρός τήν ψυχήν, καί τόν νοῦν κατά φύσιν ἀλλόφυλον· ἅπερ μή πολεμοῦντα τόν νοῦν, πολεμεῖσθαι παντελῶς ὁ Θεός οὐ προσέταξεν. Οὐ γάρ τοῖς ἔξω περί τήν αἴσθησιν πολεμεῖν ἐπετάγημεν κτίσμασιν, ἀλλά τοῖς ἐν ἡμῖν αὐτοῖς παρά φύσιν κατά τήν γῆν τῆς καρδίας οἰκοῦσι τῆς ἀτιμίας ἀεί διαμάχεσθαι πάθεσιν ἐκελεύθημεν, ἕως ἄν ἐξολοθρεύσωμεν αὐτούς ἐξ αὐτῆς· καί κατασχῶμεν μόνοι τήν γῆν, ἀσάλευτον μένουσαν τῇ ἀναιρέσει τῶν ἀλλοτρίων παθῶν. Διό καί τετηρημένως, κατά μέν τόν τόπον τῆς εἰσφορᾶς τῶν δώρων τοῦ

Θεοῦ, καί τῶν δομάτων τοῦ βασιλέως, οὐχ ἁπλῶς ἡ Γραφή, Πάντες ἔφερον, εἶπεν, δῶρα τῷ Θεῷ, καί δόματα τῷ βασιλεῖ· ἀλλά, πολλοί· τουτέστιν, οὐ πάντα τά ἔθνη, ἀλλά πολλά ἔθνη· δηλοῦντος ἐνεῦθεν, ὅτι εἰσί λεγόμενα ἔθνη, ἐξ ὧν οὐδέν τῷ Θεῷ, ἤ τῷ βασιλεῖ προσάγεται. Τά γάρ συμπληροῦντα τήν τῶν γεγονότων φύσιν κτίσματα, μόνα φέρειν εἰκότως φησίν τῷ τε Θεῷ δῶρα, τούς ἐν αὐτοῖς θειοτέρους, καθ᾽ οὕς καί ἐκτίσθησαν λόγους, ὡς ἐκ Θεοῦ γεγενημένα· καί δόματα τῷ βασιλεῖ, τούς οἰκείους αὐτῶν καί κατά φύσιν δηλονότι νόμους, ὡς δι᾽ αὐτόν [marg. τόν ἄνθρωπον δηλονότι] ὑποστάντα· καθ᾽ οὕς ῥυθμιζόμενος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, τούς συνεκτικούς τῆς ἀρετῆς συνίστησι τρόπους· ἀλλ᾽ οὐχί τῶν ἐκ Θεοῦ μή γεγονότων ἐν ἡμῖν ἐθνῶν, λέγω δέ τῶν παθῶν, παρυπόστασις προσφέρει Θεῷ ἤ ἀνθρώποις· διότι οὐκ ἐκ Θεοῦ γεγένηται. Ἐξ ἡμῶν γάρ τῆς θείας παρακουσάντων ἐντολῆς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐκ Θεοῦ τά πάθη τῆς ἀτιμίας ἔσχε τήν γένεσιν· ἐξ ὧν οὐδείς οὐδαμῶς οὐδέν προσφέρει Θεῷ, μή ἐχόντων τό σύνολον λόγον σοφίας ἤ γνώσεως· ἅτε τῆς σοφίας ἀποβολῇ καί τῆς γνώσεως παρυποστάντα.

Κατά δέ τόν τόπον τοῦ, Καί ἐπήρθη κατ᾽ ὀφθαλμούς πάντων τῶν ἐθνῶν, τοῦ Λόγου δηλοῦντος, ὡς ὁ τήν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διά τῶν κατά τήν πρᾶξιν πόνων λαχών, καί πάσης τῆς καθ᾽ ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καί μόνην εἰρήνην καί πράττων καί λαλῶν καί ἀκούων καί λογιζόμενος, μετά τό δέξασθαι διά τῆς φυσικῆς θεωρίας τήν φύσιν τῶν ὁρατῶν, τούς ἐν αὐτῇ θειοτέρους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ, δι᾽ αὐτοῦ προσκομίζουσαν, λόγους· καί τούς ἐν αὐτῇ νόμους, αὐτῷ καθάπερ βασιλεῖ δόματα φέρουσαν, κατ᾽ ὀφθαλμούς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος, πάντων δηλονότι τῶν τε κατά τήν σάρκα παθῶν διά πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καί τῶν ὑπό τήν αἴσθησιν ἁπάντων εἰδῶν διά τῆς θεωρίας, τούς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε καί τρόπους· οὕτως νενόηταί μοι καί τό, Ἔφερον πολλοί, ἀλλ᾽ οὐ πάντες· τουτέστι, τά ἐκτός ἔθνη, ἤγουν κτίσματα· ἀλλ᾽ οὐ τά ἐντός ἡμῶν ἔθνη, ἤγουν πάθη. Πάντα γάρ τά συμπληροῦντα τόν κόσμον κτίσματα, (485) Θεόν ὑμνεῖ καί δοξάζει φωναῖς ἀλαλήτοις· καί ὁ ἐκείνων ὕμνος, ἡμέτερος γίνεται· Δι᾽ ὧν ἐγώ τό ὑμνεῖν λαμβάνω, φησί Γρηγόριος ὁ μέγας τῆς θεολογίας ἐπώνυμος.

Οὐκοῦν ἡ ἁγία Γραφή, καθώς δέδεικται, πᾶσιν ἄνετον προθεῖσα τοῖς βουλομένοις σωθῆναι, τό ἑαυτῆς βούλημα, ἑνί προσώπῳ παντελῶς ἑαυτήν οὐ συνέκλεισεν. Ἕκαστος γάρ δύναται Ἐζεκίας γενέσθαι, τόν Ἐζεκίαν κατά πνεῦμα μιμούμενος· καί διά προσευχῆς βοῆσαι πρός τόν Θεόν, καί εἰσακουσθῆναι· καί δέξασθαι ἄγγελον· λέγω δέ σοφίας μείζονος λόγον καί γνώσεως, ἐν καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως· καί ἐκτρίψαι πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν· τουτέστι, τάς ἐμπαθεῖς τῆς ἐπιθυμίας καί θυμοῦ κινήσεις· καί τῶν αἰσθητῶν τήν προσπάθειαν· καί τόν, καθάπερ στρατηγόν, ἐπινοοῦντα τούς καθ᾽ ἁμαρτίαν τρόπους, λογισμόν· καί οὕτως ἐν εἰρήνῃ γενέσθαι διά τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν παθῶν, καί σχολάσαι τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ, καί δέξασθαι τούς συνεκτικούς τῆς γνώσεως λόγους καθάπερ δῶρα, καί τούς τῶν ἀρετῶν συστατικούς τρόπους καθάπερ δόματα, πρός τε δόξαν Θεοῦ καί προκοπήν ἑαυτοῦ, παρά πάσης αὐτῷ προσφερομένους τῆς κτίσεως· καί μετά τοῦτο πρεπόντως κατ᾽ ὀφθαλμούς ὑπεραρθῆναι πάντων τῶν ἐθνῶν· τουτέστιν, ὑπεράνω πάντων τῶν παθῶν κατά τήν ἀρετήν, καί πάντων τῶν κτισμάτων γενέσθαι κατά γνῶσιν· καί φυλάξαι διά μετριοφροσύνης τήν χάριν τῆς σωτηρίας, καί μή παθεῖν τά τούτοις κατά Γραφήν ἑπόμενα.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τίνες οἱ λόγοι, καί τίνες οἱ τρόποι τῆς κτίσεως.

β΄. Τριῶν τούτων ἕνεκεν ἐγκατέσπειρεν ὁ Θεός τῇ ὁρωμένῃ φύσει λόγους πνευματικούς καί τρόπους ἀγωγῆς ἀστείας· ὥστε κηρύττεσθαι τόν Ποιητήν τῶν κτισμάτων, καί ὥστε τόν ἄνθρωπον τοῖς κατά φύσιν θεσμοῖς τε καί τρόποις παιδαγωγούμενον, εὑρεῖν εὐμαρῶς τήν πρός αὐτόν ἄγουσαν τῆς δικαιοσύνης ὁδόν· καί ἵνα μηδείς τῶν ἀπίστων, πρόφασιν ἀπολογίας ἔχῃ τήν ἄγνοιαν.

γ΄. Μέσα Θεοῦ καί ἀνθρώπων εἰσί τά αἰσθητά καί τά νοητά· ὧν ὑπεράνω γίνεται χωρῶν πρός Θεόν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· τοῖς μέν αἰσθητοῖς κατά τήν πρᾶξιν μή δουλούμενος· τοῖς νοητοῖς δέ κατά τήν θεωρίαν μηδόλως κρατούμενος.

δ΄. Ὅτι κατήγορος ἡ κτίσις γίνεται, φησί, τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων· διά μέν τῶν ἐν ἑαυτῇ λόγων τόν ἑαυτῆς κηρύττουσα Ποιητήν· διά δέ τῶν ἐν αὐτῇ κατ᾽ εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων πρός ἀρετήν παιδαγωγοῦσα τόν ἄνθρωπον. Οἱ μέν οὖν λόγοι ἐν τῇ συνοχῇ τῆς μονιμότητος τοῦ καθ᾽ ἕκαστον εἴδους γνωρίζονται· οἱ δέ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ᾽ ἕκαστον εἴδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μή ἐπιβάλλοντες κατά τήν ἐν ἡμῖν νοεράν δύναμιν, (488) τήν τε τῶν ὄντων ἠγνοήσαμεν αἰτίαν, καί πᾶσι τοῖς παρά φύσιν προστετήκαμεν πάθεσι.

ε΄. Ὁ ἄνθρωπος τούς πνευματικούς τῶν ὁρωμένων λόγους κατανοῶν διδάσκεται, ὡς ἔστι τῶν φαινομένων Ποιητής· τήν τοῦ ὁποῖός ἐστιν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείς ἀνεξέταστον. Τήν γάρ ὅτι Ποιητής, ἀλλ᾽ οὐχ ὁποῖός ἐστιν ὁ Ποιητής ὁρωμένη σοφῶς ἡ κτίσις παρέχει κατάληψιν. Διόπερ δῶρα μέν κέκληκεν ἡ Γραφή τούς λόγους τῶν ὁρωμένων, ὡς τῆς κατά πάντων δεσποτείας μηνυτικούς· δόματα δέ, τούς φυσικούς αὐτῶν νόμους, δι᾽ ὧν ὁποῖόν τι τῶν ὄντων ἕκαστον ὑπάρχει κατ᾽ εἶδος γνωριζόμενον διδάσκει τόν ἄνθρωπον, ἀλλοτρίῳ νόμῳ μή παραφθείρειν τόν κατά φύσιν.

στ΄. Ἄλλη θεωρίας περί τῶν δώρων μεταβολή.

ζ΄. Κατά δωρεάν φησι τήν Θεόν εἰλήφαμεν πίστιν, γνῶσιν ὑπάρχουσαν ἀμέσως περί Θεόν ἱδρυμένην· ἥτις ἀναπόδεικτον ἔχει τήν ἐπιστήμην. Ἐλπιζομένων γάρ ἐστιν ὑπόστασις πραγμάτων, οὔπω γνώσει τῶν ὄντων τινός περιληφθέντων.

η΄. Ἀρετῆς μέν προεισφέρεται πίστις, φησίν· ἀρετή δέ, γνώσεως· πίστεως δέ, παντελῶς οὐδέν. Ἀρχή γάρ τῶν ἐν ἀνθρώποις καλῶν ἡ πίστις· ἧς οὐδέν παρ᾽ ἡμῶν προεισάγεσθαι πέφυκεν.

θ΄. Οὐδέν φησίν ἐστιν πίστεως ἰσοστάσιον.

ι΄. Ὁ πιστός δηλονότι καί πνευματικός.

ια΄. Συνηγόρους τῆς εἰς τόν Θεόν πίστεως τούς τῶν ὄντων ὁ γνωστικός νοῦς δέχεται λόγους φησίν, ἀλλ᾽ οὐ ποιητικούς τῆς πίστεως. Οὐκ εἰσί γάρ ἀρχή τῆς πίστεως οἱ λόγοι τῶν γεγονότων· ἐπεί καί περιγραπτόν ἔσται τό πιστευόμενον. Οὗ γάρ ἡ πρός ἀπόδειξιν ἀρχή γνώσει περιλαμβάνεται, τοῦτο δηλαδή, γνώσει κατά φύσιν ὑπάρχει περιληπτόν.

ιβ΄. Οὐρανοῦ νόμος ἐστί, τό κατά κύκλον ὡσαύτως φέρεσθαι, παρ᾽ οὗ λαμβάνει τήν ἐν τῷ καλῷ παγίαν κίνησιν ὁ γνωστικός, περί τό ταυτόν τῆς ἀρετῆς τήν οὐρανοῦ μιμούμενος ἀεικινησίαν.

ιγ΄. Ἡλίου νόμος ἐστί φυσικός, τό ταῖς μεταβάσεσιν ἐργάζεσθαι τήν χρόνων διαφοράν· παρ᾽ οὗ λαμβάνει, τό πρός τάς διαφόρους ἁρμόζεσθαι συμβάσεις ὁ γνωστικός, λόγῳ φυλάττων τῆς ἀρετῆς τήν λαμπρότητα, μηδενί τῶν ἀβουλήτως συμβαινόντων ἀμαυρουμένην.

ιδ΄. Ἀετοῦ νόμος ἐστί φυσικός,τό δέχεσθαι κατά τῆς κόρης τοῦ ἡλίου τήν ἀκτῖνα προσβάλλουσαν· πρ᾽ οὗ λαμβάνει κατά γνώμην ὁ γνωστικός, διά παντός τῷ θείῳ φωτί τόν νοῦν ἐναστράπτεσθαι.

ιε΄ Τί διδάσκεται κἀκ τοῦ φυσικοῦ νόμου τῶν ἐλάφων ὁ γνωστικός, τήν ὄντων φύσιν διασκεπτόμενος.

ιστ΄. Τί κἀκ τῆς δορκάδος καί τοῦ ὀρνέου κατά μίμησιν λαμβάνων, ἀνάλωτον φυλάττει τήν ἀρετήν, ὁ κατά πρᾶξιν τήν ὁδόν τέμνων τήν γνώσεως.

(489) ιζ΄ Ποῖον διδάσκεται καλόν ὁ τά θεῖα φιλοσοφῶν, τήν φυσικήν τοῦ λέοντος θεωρίαν εἰς ἑαυτόν κατά γνώμην λογικῶς μεταφέρων.

ιη΄. Πῶς δεῖ μιμούμενον τόν ὄφιν καί τήν περιστεράν γένεσθαι φιλόσοφον.

ιθ΄. Τί κἀκ τῆς τρυγόνος ὠφελεῖσθαι δυνάμεθα.

κ΄. Ὁ πρός τόν ἑαυτοῦ νόμον, τούς τῶν ὄντων κατά μίμησιν μεταφέρων νόμους, ἐνάρετος, λογίζων τῶν ἐστερημένων λόγου τήν κίνησιν· ὁ δέ τόν ἑαυτοῦ πρός τούς νόμους τῶν ἄλλων κατά μίμησιν μεταβάλλων, ἐμπαθής, πρός ἀλογίαν ἐκφέρων τοῦ λόγου τήν δύναμιν.

κα΄. Ἄλλη θεωρία περί τῶν δώρων, ἀγαθότητος θείας ἀποδεικτική.

κβ΄. Σώματα λέγει φυσικά, πάντα τά ὑπό γένεσιν καί φθοράν.

κγ΄. Καλή παρατήρησις, ὅτι δεῖ μή τήν κτίσιν πολεμεῖσθαι παρ᾽ ἡμῶν, ἧς ἐστι δημιουργός ὁ Θεός, ἀλλά τάς ἐπ᾽ αὐτῇ τῶν ἐν ἡμῖν κατ᾽ οὐσίαν δυνάμεων ἀτάκτους καί παρά φύσιν κινήσεις καί ἐνεργείας.

κδ΄. Πρακτική φιλοσοφία, τόν πρακτικόν, φησιν, ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν· ἡ θεωρία δέ τόν γνωστικόν καί ὑπεράνω τῶν ὁρωμένων καθίστησιν, ἀναβιβάσασα τόν νοῦν πρός τά συγγενῆ νοητά.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄.

" Καί οὐ κατά τό ἀνταπόδομα ὅ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας· ἀλλ᾽ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καί ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· καί ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπό τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καί οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου. " Τί τό ἀνταπόδομά ἐστι, καί τά ἑξῆς;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή γάρ μετά πολλάς καί διαφόρους εὐεργεσίας, ἅς κατά καιρούς ὁ Θεός χορηγήσας τῷ Ἐζεκίᾳ, διέσωσεν ἐκ πάσης ἀνάγκης αὐτόν λυτρωσάμενος καί περιστάσεως· αὐτός δέ τήν ὅλην τῷ Θεῷ τῆς σωτηρίας, ὡς ἐχρῆν, οὐκ ἀνέθετο χάριν· ἀλλ᾽ ἥψατό τις αὐτοῦ μῶμος ἀνθρώπινος, καί τῶν κατορθωμάτων ἐπεμερίσατο δύναμιν· εἰκότως κατά τό ἀνταπόδομα ὅ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ὁ Θεός, οὐκ ἀνταπέδωκεν Ἐζεκίας. Οὐ γάρ ἀντεσήκωσε τῷ μεγέθει τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ θείων κατορθωμάτων εὐγνωμόνως τήν εὐχαριστίαν· ἀλλ᾽ ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ, μή διαδράς τό νόσημα τῆς ἐπ᾽ ἀρετῇ καί γνώσει φυσικῆς οἰήσεως.

Καί ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ. Ὀργή Θεοῦ ἐστι, κατά μίαν ἐπιβολήν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἴσθησις· ἐπίπονος δέ καθέστηκεν αἴσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή· δι᾽ ἧς τόν ἐπ᾽ ἀρετῇ καί (492) γνώσει φυσιούμενον νοῦν ὁ Θεός πολλάκις ἄγει πρός συστολήν καί ταπείνωσιν· αὐτόν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καί τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς

ἐπαισθόμενος, τό μάταιον οἴδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται· φησί γάρ μετά τό γενέσθαι τήν ὀργήν· Καί ἐταπεινώθη Ἐζεκίας ἀπό τοῦ ὕψους τῆς

καρδίας αὐτοῦ, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· καί οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου.

Ἤ πάλιν ὀργή Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχή τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἥτις, συμφερόντως ἐπί πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλόν καί μετέωρον, καί τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς ὡς ἐπ᾽ ἰδικοῖς κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον. Ἄξιον δέ ἐστιν ἐπιστῆσαι, καί ἰδεῖν, τί δήποτε μή ἐπί μόνον τόν Ἐζεκίαν ὑψωθέντα τήν καρδίαν ἦλθεν ἡ ὀργή, ἀλλά καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ. Τοῦτο μάλιστα πείσει τούς τῷ γράμματι μόνῳ τῆς Γραφῆς φιλοπόνως παρακαθημένους, ὅτι χρή τούς φιλοθέους περί τήν πνευματικήν θεωρίαν τῶν γεγραμμένων τήν πᾶσαν ποιεῖσθαι σπουδήν, εἴπερ ὁ τῆς ἀληθείας λόγος αὐτοῖς πάντων ἐστί τιμιώτερος. Εἰ γάρ μόνῳ τῷ γράμματι στοιχήσομεν, πολλάκις, ὡς εἰκός, ἀδικίαν τῆς θείας καταψηφισόμεθα κρίσεως, τῷ ἁμαρτήσαντι συγκολαζούσης ἀδίκως τούς μηδαμῶς ἁμαρτήσαντας· καί πῶς ἀληθής ὁ φάσκων ἔσται λόγος, Οὐκ ἀποθανεῖται πατήρ ὑπέρ υἱοῦ, οὔτε υἱός ὑπέρ πατρός. Ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται; καί, Σύ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ, πρός Θεόν παρά τοῦ Δαβίδ λεγόμενον.

Καί ὑψώθη, φησίν, ἡ καρδία Ἐζεκίου· καί οὐκ ἐπήγαγε, Καί ἡ καρδία τῶν οἰκούντων Ἱερουσαλήμ καί Ἰούδαν· πῶς οὖν συνεκόλασε τῷ αἰτίῳ τούς ἀναιτίους, κατ᾽ αὐτούς ἐκείνους συνιδεῖν οὐκ ἔχω. Λέγει γάρ· Καί ὑψώθη ἡ καρδία Ἐζεκίου, καί ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· περί ὧν οὐ γέγραφεν ὁ Λόγος, ὅτι ὑψώθησαν. Οὐκοῦν ἐπειδή ἀμήχανος ἡ λύσις τῶν ἀπορουμένων τοῖς προεστηκόσι τοῦ γράμματος, καί τό ῥητόν τῆς διανοίας προκρίνουσιν, ἐπί τήν πνευματικήν τῶν γεγραμμένων κατανόησιν ἔλθωμεν, καί εὑρήσομεν ἀκμητί, τήν τῷ γράμματι κεκαλυμμένων τήν ἀλήθειαν, φωτός δίκην τοῖς φιλαληθέσι προλάμπουσαν.

(493) Πᾶς τοιγαροῦν γνωστικός καί φιλόσοφος νοῦς, καί τόν Ἰούδαν ἔχει, καί τήν Ἱερουσαλήμ· τόν μέν Ἰούδαν, εἰς τόν κατ᾽ ἐξομολόγησιν τρόπον πνευματικῶς λαμβανόμενον· ἤγουν, τήν ἕξιν τῆς μετανοίας, μετά τῶν αὐτῆς συνεκτικῶν λογισμῶν τῇ προκοπῇ τῆς κατά νοῦν ἀναβάσεως πρακτικῶς συναυξάνουσαν. Ἐξομολόγησις γάρ Ἰούδας ἑρμηνεύεται. Τήν δέ Ἱερουσαλήμ, εἰς τήν εἰρηνικήν τῆς ἀληθείας ἕξιν, μετά τῶν συμπληρούντων αὐτήν θείων θεωρημάτων ἀλληγορικῶς νοουμένην. Καί συντόμως εἰπεῖν, τήν μέν Ἰουδαίαν, ὡς πρακτικήν, ἔχει φιλοσοφίαν· τήν δέ Ἱερουσαλήμ, θεωρητικήν μυσταγωγίαν. Ὁπηνίκα οὖν διά τῆς θείας χάριτος ὁ φιλόσοφος νοῦς, κατά τε τήν πρακτικήν καί τήν θεωρητικήν φιλοσοφίαν, πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῇ τε καί γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελείως τό κατά τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδήσεται κράτος, καί μή τήν δέουσαν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ· ἀλλ᾽ ὑψώθη τήν καρδίαν, ἑαυτόν τοῦ παντός κατορθώματος ἡγησάμενος αἴτιον, τηνικαῦτα ὡς μή ἀνταποδούς τῷ Θεῷ κατά τό ἀνταπόδομα ὅ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτός γινομένην ἐπ᾽ αὐτόν τήν ὀργήν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλά καί Ἰούδας καί Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν, ἡ τῆς πράξεως ἕξις καί τῆς θεωρίας· παθῶν ἀτιμίας εὐθέως συγχωρήσει Θεοῦ κατεπανισταμένων τῆς πράξεως, καί τήν τέως καθαράν μολυνόντων συνείδησιν· καί ψευδῶν ἐννοιῶν συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καί τήν τέως ὀρθήν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως.

Θεῖος γάρ ὡς ἀληθῶς ὅρος τε καί νόμος κατά Πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὖσι, παιδεύεσθαι διά τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρός

εὐγνωμοσύνην, τούς ἐπί κρείττοσι φανέντας ἀγνώμονας· καί τήν πεῖραν τῶν ἀντικειμένων, τῆς τῶν καλῶν κατορθωτικῆς θείας ἐπίγνωσιν ποιεῖσθαι δυνάμεως· ὡς ἄν μή παντελῶς ἐπί τοῖς ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρά τῆς Προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες, τήν οἴησιν, εἰς τήν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διάθεσιν κατολισθήσωμεν· ἑαυτῶν κατά φύσιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τήν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καί εὑρεθῶμεν τῷ καλῷ, πρός τήν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν· καί δι᾽ ὧν ἔδει πλέον διασφιγχθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τήν θείαν ἐπίγνωσιν, δι᾽ ἐκείνων, ὡς οὐκ ὤφελον, τήν ταύτης νοσήσαντες ἄγνοιαν.

Ὁ γάρ οἰόμενος ἑαυτόν κατειληφέναι τό τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ἐπιζητήσει λοιπόν τήν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν· ἑαυτῷ μόνῳ περιγράψας τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν· αὐτόν τῆς σωτηρίας τόν ὅρον,ὑφ᾽ ἑαυτοῦ φημί δέ τόν Θεόν, ζημιούμενος. Ὁ δέ τῆς ἑαυτοῦ περί τά καλά φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχειν πρός τόν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τήν πλήρωσιν.

Γίνεται τοίνυν δικαίως ἐπί τόν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις· ἤγουν ἡ τοῦ διοχληθῆναι αὐτόν κατά τε τήν πρᾶξιν, ὡς Ἰουδαίαν· κατά τε τήν θεωρίαν, ὡς Ἱερουσαλήμ, ὑπό δαιμόνων (496) συγχώρησις· ἵνα λάβῃ τῆς ἐν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας συναίσθησιν· τῆς δέ σκεπούσης αὐτόν, καί τό πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν θείας δυνάμεώς τε καί χάριτος, τήν ἐπίγνωσιν· καί ταπεινωθῇ, πόῤῥω παντελῶς ἑαυτοῦ τό ἀλλότριον καί παρά φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μή ἐπελθεῖν ἐπ᾽ αὐτόν τήν ἄλλην ὀργήν τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως ἥτις ἐπί τόν Ἐζεκίαν οὐκ ἐπῆλθεν, εὐθέως ἐκ τῆς ἐπ᾽ αὐτόν γενομένης πρώτης ὀργῆς, ἤγουν ἐγκαταλείψεως, ταπεινωθέντα, καί γενόμενον τῆς τοῦ παρέχοντος τά καλά συναισθήσεως· φησί γάρ μετά τό, Καί ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτόν ὀργή, καί ἐπί Ἰούδαν, καί ἐπί Ἱερουσαλήμ· Καί οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς ὀργή Κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις Ἐζεκίου· ἡ ἄλλη δηλονότι ὀργή, τῆς τῶν χαρισμάτων ἀφαιρέσεως· διά τό τήν πρώτην ἐγκατάλειψιν, τῆς καλῆς ἐπιγνωμοσύνης αὐτῷ γενέσθαι διδάσκαλον. Ὁ γάρ μή σωφρονισθείς τῷ πρώτῳ εἴδει τῆς ὀργῆς, ἤγουν ἐγκαταλείψεως, ἐλθεῖν πρός ταπείνωσιν, τήν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ᾽ αὐτόν ἐρχομένην ὀργήν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τήν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, καί ἔρημον αὐτόν καθιστῶσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. Καί ἀφελῶ τόν φραγμόν αὐτοῦ, φησί περί τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραήλ ὁ Θεός λέγων· Καί ἔσται εἰς διαρπαγήν· καί καθελῶ τόν τοῖχον αὐτοῦ, καί ἔσται εἰς καταπάτημα· καί ἀνήσω τόν ἀμπελῶνά μου, καί οὐ μή τμηθῇ, οὐδέ μή σκαφῇ· καί ἀναβήσεται εἰς αὐτόν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα· καί ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι, τοῦ μή βρέξαι ἐπ᾽ αὐτόν· καθάπερ ἀλληγορεῖται παθών καί Σαούλ ὁ πρῶτος τοῦ Ἰσραήλ βασιλεύς. Ἐκεῖνος γάρ ἅμα τῇ βασιλείᾳ λαβών διά τοῦ χρίσματος καί τῆς προφητείας τήν χάριν, ἐπειδή ταύτην μή ἐφύλαξεν, ὀργήν δέχεται πρώτην, τήν τοῦ πονηροῦ πνεύματος ἐνέργειαν· ἧς μηδεμίαν λαβών συναίσθησιν, τῇ ἄλλῃ ταμιευθείς ὀργῇ, συγκατέληξε· πάσης διά τήν ἄνοιαν γυμνός πρό θανάτου θεοσεβείας γενόμενος. Καί δηλοῖ τοῦτο παθών, πρῶτον μέν ὑπό τοῦ δαίμονος ἐνεργούμενος· εἶθ᾽ ὕστερον πρός αὐτούς αὐτομολῶν ἑκουσίως διά τῆς ἐγγαστριμύθου τούς δαίμονας· καί ἴσως τοῖς ἀθέοις τήν τῆς μαντείας, τοῖς δαίμοσιν, ἐπιτελῶν τελετήν.

Οὐκοῦν ἐπειδή τόν Ἐζεκίαν εἰς τόν φιλόσοφον ἐλάβομεν νοῦν· τήν δέ Ἰουδαίαν, εἰς τήν πρᾶξιν· τήν δέ Ἱερουσαλήμ, εἰς τήν θεωρίαν, ὅταν τι καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον τόν νοῦν πεπονθέναι νοήσωμεν, τῷ τοιούτῳ νοΐ τήν τε πρακτικήν αὐτοῦ καί τήν θεωρητικήν δύναμιν κατά τούς

συνεκτικούς αὐτῶν λόγους, συμπεπονθέναι πάντως πιστεύομεν. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν παθεῖν τό ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μή συμπασχόντων.

Καλῶς οὖν τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς συμφέρεται τῆς θεωρίας ὁ λόγος, μή φέρων διαβολήν τῇ θείᾳ ψήφῳ τῶν κριμάτων, μηδέ ἄλλης ἀνατροπήν ποιούμενος ἐντολῆς. Μή μόνος γάρ κατά τήν ἀποδοθεῖσαν τοῦ λόγου θεωρίαν Ἐζεκίας· τουτέστι νοῦς, ὑψοῦται μεγαλοφρονῶν, ἐπί τοῖς κατορθώμασι, μή συνυψουμένων αὐτῷ τῆς Ἰουδαίας καί τῆς Ἱερουσαλήμ· (497) ἤγουν, πράξεως καί θεωρίας· ὅτι μηδέ πεφύκασι τοῦτο πάσχειν, καθ᾽ ἑαυτάς ὑποστατικῶς μή θεωρούμεναι· καί ἐπί μόνον τόν Ἐζεκίαν· τουτέστι, τόν νοῦν, οὐ γίνεται ἡ ὀργή· ἀλλά καί ἐπί Ἰούδαν καί Ἱερουσαλήμ. Ἡ γάρ πρᾶξις καί ἡ θεωρία, τῷ νῷ κατά τι μολυνομένῳ, πάντως συχχραίνονται καί μή οὖσαι [Ieg. ὡς καί οὖσαι] τῆς πρός ὀργήν αἰτίας συμμέτοχοι.

Γενώμεθα τοίνυν καί ἡμεῖς τῆς τῶν γεγραμμένων ἐννοίας [al. αἰτίας]. Κἄν γάρ ἐκείνοις συνέβη τυπικῶς κατά τήν ἱστορίαν, ἀλλά δι᾽ ἡμᾶς ἐγράφη πρός νουθεσίαν πνευματικήν, οἷς διαπαντός συμβαίνει τά γεγραμμένα νοητῶς, τῆς ἀντικειμένης καθ᾽ ἡμῶν ἀεί παραταττομένης δυνάμεως· ἵνα πᾶσαν, εἰ δυνατόν, πρός τόν νοῦν τήν Γραφήν μεταβιβάσαντες, αὐτόν [marg. τόν νοῦν δηλονότι] μέν φωτίσωμεν τοῖς θείοις νοήμασι· τό δέ σῶμα, τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων λόγων τρόποις φαιδρύνωμεν· ἀρετῆς αὐτό ποιοῦντες λογικόν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν ἐμφύτων παθῶν.

Πᾶς οὖν θεοφιλής καί ἐνάρετον ἄνθρωπος, κατά τόν Ἐζεκίαν γνωστικῶς τό κατά δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, εἰ γένηταί τις αὐτῷ προσβολή πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατά νοῦν πρός αὐτόν συμπλεκόντων τόν πόλεμον, καί διά προσευχῆς δέξηται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον ἄγγελον· λέγω δέ σοφίας λόγον μείζονα· καί πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσῃ τοῦ διαβόλου τήν φάλαγγα, καί τῆς τοιαύτης νίκης τε καί σωτηρίας αἴτιον τόν Θεόν μή ἐπιγράψηται· ἀλλ᾽ ἑαυτῷ τήν ὅλην ἀνάθηται νίκην· ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατά τό ἀνταπόδομα αὐτοῦ· μή ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τό πλῆθος τῆς εὐχαριστίας· μηδέ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας, τήν οἰκείαν διάθεσιν. Ἀνταπόδοσις γάρ ἐστιν, ἡ πρός τόν σώσαντα τοῦ σωθέντος δι᾽ ἔργων ἀντιμετρουμένη διάθεσις· ἀλλ᾽ ὕψωσεν ἑαυτοῦ τήν καρδίαν, ἐφ᾽ οἷς ἔλαβε χαρίσμασι μεγαλοφρονῶν, ὡς μή λαβών· ὁ τοιοῦτος ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ᾽ αὐτῷ τήν ὀργήν, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι, καί τούς κατά τήν πρᾶξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καί τούς κατά θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθολῶσαι λόγους τῆς γνώσεως· ἵνα μαθών τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῷ τήν μόνην δύναμιν τήν τά πάθη ἡμῖν καταπαλαίουσαν· καί ταπεινωθῇ μετανοήσας, τόν ὄγκον ἀποβαλών τῆς οἰήσεως· καί τόν Θεόν ἱλεώσηται, καί ἀποστρέψῃ τήν ἐπερχομένην τοῖς μή μετανοοῦσιν ὀργήν, τήν ἀφαιρουμένην τήν φρουροῦσαν τήν ψυχήν χάριν, καί ἔρημον καταλιμπάνουσαν τόν ἀγνώμονα νοῦν.

Ἡμέρας δέ τοῦ βασιλέως Ἐζεκίου τυχόν προσηγόρευσεν ἡ Γραφή, τούς διαφόρους φωτισμούς, οὕς δέχεται πᾶς εὐσεβής καί φιλόθεος νοῦς, ἐπιβάλλων τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων πρός κατανόησιν τῆς διά πάντων ποικίλως μηνυομένης σοφίας. Οἷς ἕως ἡ πρᾶξις καί ἡ θεωρία ῥυθμίζεται, στέρησις ἀρετῆς καί γνώσεως αὐταῖς οὐ πέφυκε γίνεσθαι· τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἐν τῷ τοιούτῳ νοΐ διά τῆς ἰδίας ἀνατολῆς τάς τοιαύτας ἡμέρας δημιουργοῦντος.

(500) ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τί ἐστιν ὀργή Θεοῦ;

β΄. Πῶς καί κατ᾽ ἄλλον τρόπον ἡ ὀργή τοῦ Κυρίου νοηθῆναι δύναται;

γ΄. Τούς τῷ γράμματι μόνῳ στοιχοῦντας.

δ΄. Ὅτι τόν ἐπαιρόμενον ἐπί πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τόν δέ ἐπί γνώσει ὑψούμενον, περί τήν ἀληθῆ θεωρίαν πταίειν ἡ δικαία κρίσις συγχωρεῖ.

ε΄. Ὅρον καί νόμον ἐνυπάρχοντα θείως τοῖς οὖσι λέγει, τήν τῶν ὄντων συνεκτικήν πρόνοιαν, κατά κρίσιν δικαίαν τῇ σπάνει τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσαν πρός εὐγνωμοσύνην, τούς ἐπί τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν, πρός τόν αὐτῆς χορηγόν φανέντας ἀγνώμονας· διά τῶν ἐναντίων αὐτούς πρός συναίσθησιν ἄγουσαν τῆς τοῦ χαριζομένου τά καλά διαγνώσεως· ἡ ἐπ᾽ ἀρετῇ γάρ καί γνώσει οἴησις ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τό τῆς ὑπερηφανίας γεννᾷν πέφυκε νόσημα, τό τήν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

στ΄. Ὁ τήν ἀπορίαν φησίν ἀρετῆς διαγνούς, οὐδέποτε τοῦ κατ᾽ αὐτήν παύεται δρόμου, ἵνα μή ζημιωθῇ αὐτήν τῆς ἀρετῆς τήν ἀρχήν καί τό τέλος, τόν Θεόν λέγω, περί ἑαυτόν στήσας τήν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καί λάθῃ νομίζων ἐπειλῆφθαι τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ὄντος τήν ἔκπτωσιν· πρός ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

ζ΄. Ὅτι πρός ἀσέβειαν, φησί, πρηνής καθέστηκεν ὁδός, ἡ περί τήν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. Ὁ γάρ ἐθίσας αὐτόν διά τάς ἡδονάς τῆς σαρκός Θεοῦ παρακούειν, καί αὐτόν ἀρνήσεται τόν Θεόν καλούσης προφάσεως, Θεοῦ τήν τῆς σαρκός ζωήν προτιμῶν, ἧς καί μόνας τάς ἡδονάς τῶν θείων κρείττους ἔσχηκε θελημάτων.

η΄. Ὑποκείμενον λέγει τόν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καί γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν, αἵτινες πρός τόν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἔχουσι· διά κατά πάντα τρόπον καί συμπάσχουσι πάσχοντι, τήν αὐτοῦ ποιάν κίνησιν ἀρχάς τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσαι.

θ΄. Τῆς λεγούσης υἱόν ὑπέρ πατρός μή ἀποθανεῖν.

ι΄. Τά ἔμφυτα πάθη τοῦ σώματος λόγῳ μέν κυβερνώμενα οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δέ τούτου χωρίς φέρει διαβολήν. Τούτων οὖν λέγει γενέσθαι δεῖν τήν ἀποβολήν, ὧν ἔμφυτος μέν ἡ κίνησις, παρά φύσιν δέ γίνεται πολλάκις ἡ χρῆσις, τῷ λόγῳ μή κυβερνωμένη.

ια΄. Ὀργή σωτήριός ἐστιν, ἡ πρός τό πολεμεῖσθαι τήν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπό τῶνδαιμόνων θεία συγχώρησις· ἵνα γνῷ πάσχων ἀτίμως ἐπ᾽ ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τοιούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἤ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἅπερ ὡς μή λαβών ἔχειν ἐνόμιζεν.

ιβ΄. Τίνες εἰσίν αἱ ἡμέραι Ἐζεκίου τοῦ βασιλέως, ἐν αἷς οὐκ ἐπάγεται ἡ ὀργή.

ιγ΄. Πρᾶξιν λέγει καί θεωρίαν κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, τήν Ἰουδαίαν καί τήν Ἱερουσαλήμ.

ιδ΄. Ἥλιος δικαιοσύνης ὁ Κύριος καί Θεός, καί τῶν ὅλων Σωτήρ Χριστός Ἰησοῦς.

(501) ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄.

Πάλιν περί Ἐζεκίου φησί, "Καί ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ· καί δόξαν καί τιμήν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πᾶς Ἰούδα, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ." Τί ἐστι τό, " Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, " καί τά ἑξῆς;

Ἀπόκρισις.

Δαβίδ ἐστί νοητός ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰηδοῦς Χριστός· ὁ λίθος ὅν ἐξουδένωσαν ἀποδοκιμάσαντες οἱ οἰκοδομοῦντες ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων καί ἄρχοντες· ὁ γενόμενος εἰς κεφαλήν γωνίας· τουτέστι, τῆς Ἐκκλησίας. Γωνία γάρ ἐστιν, ἡ Ἐκκλησία, κατά τήν Γραφήν. Ὡς γάρ ἡ γωνία δύο τοίχων ἕνωσις γίνεται, πρός ἀλλήλους αὐτούς διασφίγγουσα πρός ἀδιάλυτον συνοχήν· οὕτω καί ἡ ἁγία Ἐκκλησία, τῶν δύο λαῶν γέγονεν ἕνωσις· τούς ἐξ Ἐθνῶν καί Ἰουδαίων καθ᾽ ἕνα πίστεως λόγον ἀλλήλοις συνενοῦσα, καί πρός μίαν ἐνδιασφίγγουσα σύμπνοιαν· ἧς ἀκρογωνιαῖος λίθος ὁ Χριστός, ὡς κεφαλή τοῦ παντός σώματος. Ἐξουδένωσις γάρ ἑρμηνευόμενον δηλοῖ τοῦ Δαβίδ τό ὄνομα· ὅς ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καί Υἱός, ὁ δι᾽ ἐμέ τήν δουλικήν μορφήν ὑποδύς, καί γενόμενος ὄνειδος ἀνθρώπων ἀπιστούντων τῇ ἀληθείᾳ, καί ἐξουδένωμα [Six. ἐξουθένημα] λαοῦ πλήρους ἁμαρτιῶν· ὁ ποιμήν ὁ καλός ὁ τιθείς τήν ψυχήν αὐτοῦ ὑπέρ τῶν προβάτων· ὁ ἀποκτείνας τόν λέοντα καί τήν ἄρκον· τόν θυμόν λέγω καί τήν ἐπιθυμίαν ἐξηλώσας τῆς φύσεως· τά σπαράττοντα τῆς ἐν ἡμῖν κατά τόν λόγον θείας εἰκόνος τήν μορφήν· ὁ πυῤῥάκης διά τό πάθημα τοῦ θανάτου· μετά κάλλους ὀφθαλμῶν, τουτέστι, μετά δόξης τῶν κατά Πρόνοιαν καί κρίσιν ὑψηλοτέρων λόγων· ὀφθαλμοί γάρ τοῦ Λόγου, ἡ κρίσις ἄν εἴη καί ἡ πρόνοια· δι᾽ ὧν καί πάσχων ὑπέρ ἡμῶν, ποιεῖται τοῦ παντός τήν ἐπισκοπήν· ὁ τοῦ νοητοῦ Γωλιάθ καί ὑπερηφάνου· φημί δέ τοῦ διαβόλου, σφαγεύς· τοῦ πεντάπηχυν ἔχοντος τήν ἡλικίαν, διά τήν ἐμπάθειαν τῆς ἐν ἡμῖν πενταπλῆς αἰσθήσεως. Ἐπί τοσοῦτον γάρ ἔχει τό μέγεθος τῆς κατά κακίαν ἡλικίας ὑψούμενον ὁ διάβολος, ἐφ᾽ ὅσον τοῖς αἰσθητοῖς ἐμπαθῶς ἐν ἡμῖν ἡ τῆς αἰσθήσεως ἐπεκτείνεται δύναμις· ὁ βασιλεύς τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ καί ὁρῶντος Θεόν· κἄν Σαούλ, ὁ παλαιός κατά τόν νόμον λαός, μαίνεται, φθόνῳ διά τήν ἀπιστίαν τηκόμενος. Οὐ φέρει γάρ τῆς προσκαίρου δόξης τήν στέρησιν· οὗ ἀφαιρεῖται τό δόρυ καί τοῦ ὕδατος τόν φακόν, Δαβίδ ὁ ἐμός βασιλεύς καί διωκόμενος· τουτέστι, τό κράτος τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς, καί τήν χάριν τῆς γνωστικῆς θεωρίας· καί (504) πάλιν ταῦτα κιχρῶν δίδωσι τοῖς πρός αὐτόν κατά τήν πίστιν διαβαίνουσι, διά τούς ἐξ Ἰουδαίων μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν, δεχομένους τῆς βασιλείας τό κήρυγμα.

Οὗπερ πάλιν ἐν τῷ σπηλαίῳ πρός τήν τῶν περιττωμάτων ἀποβολήν καθημένου, τό τῆς διπλοΐδος ἀφαιρεῖται πτερύγιον· τουτέστι, τό ὕψος τῆς κατά τήν ἠθικήν φιλοσοφίαν εὐσχημοσύνης· ἤ τό ἐν νοήμασιν ὑψηλόν τῆς τῶν νομικῶν συμβόλων καί αἰνιγμάτων περιβολῆς· οὐκ ἄξιον οὔτε μήν δίκαιον κρίνας, εἰς φθοράν τῇ ἀποχρήσει, τόν ὡς ἐν σπηλαίῳ τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἤ τῷ σκοτεινῷ τοῦ νόμου γράμματι καθήμενον λαόν τῶν Ἰουδαίων· τῆς γηΐνων ὄντως καί φιλοσωμάτων, καί τῇ φθορᾷ τῶν παρερχομένων περιγράφοντα τάς θείας τῶν ἀφθάρτων ἐπαγγελίας, ἔχειν τῆς μυστικῆς τῶν νομικῶν διαταγμάτων, καθάπερ διπλοΐδος πτερύγιον, τήν νοουμένην εὐπρέπειαν.

Οὗτός ἐστιν Δαβίδ ὁ νοητός, ὁ ἀληθινός ποιμήν καί βασιλεύς· καί τῶν ἀντικειμένων ἀναιρετικός δυνάμεων· ποιμήν μέν, τῶν ἔτι πρακτικήν

μετερχομένων φιλοσοφίαν, καί πόας δίκην νεμομένων τήν φυσικήν θεωρίαν· βασιλεύς δέ, τῶν νόμοις καί λόγοις πνευματικοῖς ἀνακαινισάντων πρός τό ἀρχέτυπον τῆς δοθείσης εἰκόνος τό κάλλος· καί αὐτῷ τῷ μεγάλῳ Βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀμέσως κατά νοῦν παρισταμένων, καί τό ἀπρόσιτον κάλλος, ὡς θέμις εἰπεῖν, ἐσοπτριζομένων.

Υἱοί μέν οὖν τούτου Δαβίδ τυγχάνουσι πάντες οἱ ἀπό τοῦ αἰῶνος ἅγιοι, ἐξ αὐτοῦ γεννηθέντες ἐν πνεύματι. Τάφοι δέ τούτων τῶν υἱῶν εἰσιν, αἱ μνῆμαι τῆς κατά Θεόν αὐτῶν ἐπί γῆς πολιτείας. Ἀναβάσεις δέ τούτων τῶν τάφων εἰσί, τό ὕψος τῆς αὐτῶν περί Θεόν γνώσεως καί ἀγάπης· ἔνθα πᾶς Ἰούδα, καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ θάπτουσιν, ἐνιδρύοντες ἐν τῷ κατ᾽ ἀξίαν τόπῳ τῆς μακαρίας μονῆς· οἵ τε κατά πρᾶξιν τρόποι, καί οἱ τήν ἀληθῆ θεωρίαν οἰκοῦντες λόγοι τῆς γνώσεως· τόν τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανόντα νοῦν· τοῖς μέν αἰσθητοῖς, τῇ ἀποθέσει τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δέ νοητοῖς, τῇ τῆς νοερᾶς ἀποπαύσει κινήσεως.

Τόν τοίνυν Ἐζεκίαν κράτος Θεοῦ ἑρμηνευόμενον, ὡς νοῦν κραταιόν περί πρᾶξιν καί περί γνῶσιν λαμπρότατον, θάπτουσιν ἀποθανόντα· τουτέστι, πάντων ὄντων κατά τήν γνώμην ἀπογενόμενον, καί πρός τόν ὑπέρ τά ὄντα γενόμενον· Πᾶς Ἰούδα καί οἱ κατοικοῦντες Ἱερουσαλήμ· ἡ κατ᾽ ἀρετήν πρᾶξις αὐτοῦ δηλονότι, καί ἡ κατά τήν γνῶσιν ἀληθής θεωρία· Ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ· ἐν τῷ ὕψει λέγω τῆς τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίων μνήμης· Δεδωκότες αὐτῷ δόξαν καί τιμήν· δόξαν μέν, ὡς πάντων ὑπέρ ἄνω κατά τήν νοεράν γνῶσιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων· τιμήν δέ, ὡς πάντων γενομένῳ παθῶν καθαρῷ, καί τῆς ἐν τοῖς οὖσι φυσικῶν νόμων ἀνεύθυνον κατά τήν αἴσθησιν κτησαμένῳ τήν κίνησιν.

Τυχόν δέ τις τῶν σφόδρα φιλοκάλων ἐρεῖ φιλοτιμούμενος, (505) δόξαν μέν εἶναι, τό ἀκρότατον κατ᾽ εἰκόνα κάλλος· τιμήν δέ, τό καθ᾽ ὁμοίωσιν ἀπαράλλακτον μίμημα· τό μέν γάρ, λόγων πνευματικῶν ἀληθής πέφυκεν ποιεῖν θεωρία· τό δέ, πρᾶξις ἐντολῶν ἀκριβής καί ἀνόθευτος· ἅς ὁ μέγας ἐσχηκώς Ἐζεκίας, ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ ἐτάφη· ὡς ἄν εἴ τις ἐπί τό σαφέστερον λαβών, εἴποι, τό ῥητόν, ἀντί τοῦ, Ἔθαψαν αὐτόν ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ, καί ἔθηκαν τήν μνήμην Ἐζεκίου ἐν τῷ ὕψει τῆς μνήμης τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίων.

Σκοπήσωμεν δέ, ὡς οὐκ εἴρηται, Ἐν τάφοις Δαβίδ, ἤ, Ἐν ἀναβάσει τάφων Δαβίδ· ἀσύγκριτος γάρ τοῖς οὖσιν· οὐκ ἀνθρώποις μόνον, ἀλλά καί ἀγγέλοις· καί παντελῶς ἀχώρητος, καί αὐτός ὁ τοῦ Κυρίου κατά σάρκα λόγος, καί ὁ τοῦ βίου τρόπος· μή ὅτι γε τῆς ἀπείρου θεότητος αὐτοῦ ἡ ἀνέφικτος ἔννοια· οὐκοῦν ἀγαπητόν παντί τῷ καί λίαν ἐπῃσθημένῳ μεγαλειότητος· τό, κἄν ἐν τάφοις υἱῶνΔαβίδ· ἤ τό κράτιστον, ἐν ἀναβάσει τάφων υἱῶν Δαβίδ [ταφῆναι·] ἐν γάρ τάφοις Δαβίδ οὐδείς φέρεται τῇ Γραφῇ τεθαμμένος· μή ὅτι ἐν ἀναβάσει τάφων Δαβίδ. Τοῦ Κυρίου καί Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν ἀσύγκριτος, ὡς ἔφην, κατά πάντα καί λόγον καί τρόπον, ὁ κατά σάρκα βίος. Φησί γάρ, Ἐκάλυψεν οὐρανούς ἡ ἀρετή αὐτοῦ· τουτέστι, καί αὐτή ἡ κατά ἄνθρωπον διά σαρκός τοῦ Κυρίου δικαιοσύνη, καί τάς ἄνω δυνάμεις ἐκάλυψε τῇ ὑπερβολῇ τῆς ἐν πᾶσι κατά δικαιοσύνην ὑπεροχῆς. Οὐ γάρ ἦν ψιλός ἄνθρωπος· ἀλλά καί Θεός [Fr. ἀλλά Θεός] ἐνανθρωπήσας· πρός τό καινίσαι δι᾽ ἑαυτοῦ καί ἐν ἑαυτῷ τήν παλαιωθεῖσαν ὑφ᾽ ἑαυτῆς τῶν ἀνθρώπων φύσιν· καί ποιῆσαι θείας κοινωνόν φύσεως, ἀποθεμένην δηλαδή πᾶσαν φθοράν καί ἀλλοίωσιν· δι᾽ ὧν ὁμοιωθεῖσα τοῖς κτήνεσι, πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον εἶχε τήν αἴσθησιν. Αὐτῷ δόξα εἰς τούς αἰῶνας.

Ἐπληρώθη, σύν Θεῷ ὁ τέταρτος τόμος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Πενταπηχεύς ἐστιν ὁ διάβολος, φησί, διά τάς αἰσθήσεις. Τούτων γάρ χωρίς προκοπήν οὐ δέχεται τῆς καθ᾿ ἁμαρτίαν αὐξήσεως, ἡ περί ψυχήν τῆς αὐτοῦ κακίας ἀλόγιστος κίνησις.

β΄. Τό δόρυ μέν τοῦ κατ᾿ ἀρετήν ἐστι κράτους σύμβολόν φησιν· ὁ δέ φακός τοῦ ὕδατος, τοῦ κατά τήν γνῶσιν ὑπάρχει μυστηρίου τεκμήριον.

γ΄. Σπήλαιον λέγει τόν κόσμον τοῦτον, καί τό γράμμα τό νομικόν· τόν δέ Σαούλ εἶναι, τόν λαόν τῶν Ἰουδαίων, ὧν ὁ νοῦς τοῦ θείου τῶν νοητῶν ἀπονεύσας φωτός, τῷ σκότει τῶν νομικῶν, καί τῇ σκιᾷ τοῦ γράμματος συγκαθέζεται, πρός γένεσιν φθορᾶς τήν κτίσιν τοῦ Θεοῦ καί τόν νόμον ποιούμενος. Ὁ γάρ μόνῳ τῷ γράμματι, καί ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν τάς ἀθανάτους περιγράφων ἐπαγγελίας, τῇ φθορᾷ καθάπερ βρώματι κατάλληλον ποιεῖται τήν ἔκκρισιν, ἐκ τοῦ τέλους τήν ἀρχήν τῆς οἰκείας περί (508) Θεοῦ δόξης δεικνύς. Τήν διπλοΐδα δέ λέγει, τήν περιβολήν τῶν νομικῶν αἰνιγμάτων. Τό δέ πτερύγιον αὐτῆς, τό κατ᾿ ἐξοχήν ἐν νοήμασιν ὑψηλόν τῆς πνευματικῆς θεωρίας, περικοπτόμενον τῶν πρός μόνην τήν αἴσθησιν τήν ἁγίαν ἐκδεχομένων Γραφήν.

δ΄. Ὅτι ποιμήν, ὁ Κύριος λέγεται διά τῆς φυσικῆς θεωρίας πρός τήν ἄνω μάνδραν ὁδηγουμένων· βασιλεύς δέ τῶν ὑποταγέντων τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος, καί τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος Θεοῦ διά τῆς κατά τήν ἀμερῆ γνῶσιν τῶν νοός ἁπλῆς προσβολῆς παρισταμένων.

ε΄. Τούς κατ᾿ ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπους λέγει, τούς οἰκοῦντας τήν Ἰουδαίαν· τούς δέ κατά τήν θεωρίαν λόγους τῆς γνώσεως, λέγει τούς οἰκοῦντας τήν Ἱερουσαλήμ.

στ΄. Νοῦ ἐπαινούμενον θάνατον λέγει, τήν πρός πάντα τά ὄντα γνωμικήν ἀπογέννησιν, μεθ᾿ ἥν τήν θείαν χάριτι ζωήν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν, ἀντί τῶν ὄντων τόν αἴτιον τῶν ὄντων ἀνεννοήτως ἀπολαβών.

ζ΄. Δόξαν λέγει τήν ἀόριστον γνῶσιν, καί μηδενί περατουμένην λόγῳ· τιμήν δέ, τήν κατ᾿ ἀρετήν πρός τήν φύσιν τῆς γνώμης ἀκάθεκτον κίνησιν.

η΄. Ἡ ἄληστος γνῶσις, ἀόριστον, φησί, ἔχουσα περί τήν θείαν ἀπειρίαν, τήν κατά νοῦν ὑπέρ νόησιν κίνησιν, εἰκονίζει διά τῆς ἀοριστίας τήν ὑπεράπειρον δόξαν τῆς ἀληθείας. Ἡ δέ τῆς κατά τήν Πρόνοιαν σοφῆς ἀγαθότητος αὐθαίρετος μίμησις, τιμήν φέρει, τήν πρός τόν Θεόν τοῦ νοῦ κατά τήν διάθεσιν ἀρίδηλον, ὡς ἔστι δυνατόν, ἐξομοίωσιν.

θ΄. Ft. Ἄκουε, Νεῖλε, κάτω συρόμενε, καί σιώπα.

ι΄. Κατά τήν ἀναγωγήν τόν Δαβίδ εἶναί φησι τόν Χριστόν· τήν δέ ταφήν αὐτοῦ, τήν ἐν δικαιοσύνῃ μνήμην ἀσύγκριτον οὖσαν πάσῃ τῇ λογικῇ φύσει. Οὐ γάρ τοῖς κατά φύσιν τῆς σαρκός νόμοις τήν δικαιοσύνην ἐμέτρησε γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος· ἀλλά τήν ὡς Θεῷ φυσικήν παροῦσαν αὐτῷ δικαιοσύνην ἐνήργησε διά σαρκός, φυσικῆς ἐνεργείας οὐκ ἀμειρούσης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄.

Ἐν τῶ πρώτῳ Ἔσδρᾳ γέγραπται περί τοῦ Ζοροβάβελ· "Καί ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τό πρόσωπον είς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ Βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων. Παρά σοῦ ἡ νίκη, καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοῦ ἡ δόξα· καί ἐγώ σός οἰκέτης. Εὐλογητός εἶ, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν· καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων. " Τί σημαίνει, τό, " Ἄρας τό πρόσωπον είς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ," καί τά ἑξῆς;

Ἀπόκρισις.

Ζοροβάβελ, κατά τήν ἀκρίβειαν τῆς Ἑβραΐδος καί δασεῖαν δέχεται καί ψιλήν· καί σύνθεσιν καί (509) διαίρεσιν καί στιχισμόν. Καί δασυνόμενον μέν, τοῦτο τό ὄνομα, δηλοῖ σποράν συγχύσεως· ψιλούμενον δέ, ἀνατολήν συγχύσεως. Συντιθέμενον δέ, ἀνατολήν ἐν συγχύσει· διαιρούμενον δέ, ἀνατολήν διασπορᾶς· στοιχιζόμενον δέ, αὐτός ἀνάπαυσις.

Ζοροβάβελ οὖν ἐστι, νοῦς φιλόσοφος· πρῶτον διά μετανοίας ἐν τῇ συγχύσει τῆς τῶν παθῶν αἰχμαλωσίας κατά δικαιοσύνην σπειρόμενος. Δεύτερον ἀνατολή συγχύσεως, φανεράν ποιούμενος τῶν συγκεχυμένων παθῶν τήν αἰσχύνην. Τρίτον, ἀνατολή ἐν συγχύσει, διδούς φωτισμόν διά γνώσεως ἐν τῇ συγχύσει τῆς πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας, καί οὐκ ἐῶν λόγου χωρίς αὐτάς προσβάλλειν τοῖς αἰσθητοῖς. Τέταρτον, ἀνατολή διασπορᾶς, παρέχων ταῖς διασπαρείσαις περί τά αἰσθητά δυνάμεσι τῆς ψυχῆς, ἔργων δικαιοσύνης ἀνατολήν· καθ᾿ ἥν ἡ μετά λόγου πρᾶξις συνέστηκεν, οὐκ ἀμοιροῦσα γνωστικῆς θεωρίας τῆς πρός τά νοητά ἐπαναγούσης τάς διεσπαρμένας δυνάμεις. Καί πέμπτον, αὐτός ἀνάπαυσις· ὡς πᾶσαν ποιήσας εἰρήνην καί συνάψας· τό μέν πρακτικόν, τῷ κατά φύσιν ἀγαθῷ· τό δέ θεωρητικόν, τῇ κατά φύσιν ἀληθείᾳ.

Πᾶσα γάρ πρᾶξις, διά τό ἀγαθόν γίνεσθαι πέφυκε· καί πᾶσα θεωρία, τήν γνῶσιν διά μόνην ἐπιζητεῖ ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδέν ἔσται τό σύνολον τό πλεῖττον τῆς ψυχῆς τό πρακτικόν, οὔτε μήν τό θεωρητικόν αὐτῆς διά ξένων δριμύττων θεωρημάτων· παντός ἐπέκεινα γενομένης καί ὄντος καί νοουμένου, καί αὐτόν ἐνδυσάσης τόν Θεόν, τόν μόνον ἀγαθόν καί ἀληθινόν καί ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί νόησιν.

Ὁ τοιοῦτος ταῖς διαφόροις προκοπαῖς τῶν ἀρετῶν γενόμενος νοῦς, ὅταν ἐξέλθῃ μετά τήν νίκην ἀπό Δαρείου τοῦ βασιλέως, τουτέστι, τοῦ φυσικοῦ νόμου, δείξας αὐτῷ τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀληθείας τήν δύναμιν, κατά τήν τῶν ἀρετῶν πρός τά πάθη σύγκρισιν· καί λάβῃ ψῆφον νομίμως, τήν μέν αὐτοῦ προβολήν ἐπικυροῦσαν· τάς δέ τῶν ἐναντίων ἀκυροῦσαν· διαγινώσκων πόθεν τῆς νίκης αὐτῷ γέγονεν ἡ χάρις, Αἴρει τό πρόσωπον εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, καί εὐλογεῖ τόν Βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ.

Πρόσωπον οὖν ἐστι τοῦ τοιούτου νοός, ἡ κατά τό κρυπτόν τῆς ψυχῆς νοουμένης διάθεσις· ἐν ᾗ τῶν ἀρετῶν πάντες ὑπάρχουσιν οἱ χαρακτῆρες· ἥν πρός τόν οὐρανόν αἴρει, τό ὕψος δηλαδή τῆς θεωρίας· ἐναντίον Ἱεουσαλήμ· τουτέστι, τῆς κατά τήν ἕξιν ἀπαθείας.

Ἤ πάλιν, εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ (512) τό οἰκητήριον τό ἐν οὐρανῷ ἐπιζητῶν, καί τήν πόλιν τῶν ἀναγραφομένων ἐν οὐρανοῖς· περί ἧς, Τά δεδοξασμένα ἐλαλήθη, φησίν ὁ Δαβίδ.

Οὐ γάρ ἄλλως ἠδύνατο τόν Θεόν εὐλογεῖν, μή ἄρας πρός ὕψος θεωρίας καί γνώσεως κατά τήν ἕξιν τῆς ἀπαθείας· ἤγουν τῆς ἀπήμονος

εἰρηνικῆς καταστάσεως· τό κατά ψυχήν τῆς διαθέσεως πρόσωπον· τό ἐκ πολλῶν καί διαφόρων ἀρετῶν χαρακτήρων δίκην συγκείμενον.

Καί τί λέγων αἶρει τό πρόσωπον; Παρά σοῦ ἡ νίκη· τό κατά παθῶν τῆς πρακτικῆς τέλος διά τῆς νίκης δηλῶν, καί οἷον ἔπαθλον τῶν κατά τῆς ἁμαρτίας θείων ἀγώνων. Καί παρά σοῦ ἡ σοφία· τό διά θεωρίας, κατά τήν γνῶσιν δηλαδή, τέλος, τό πᾶσαν τῆς ψυχῆς ἀφαιρούμενον ἄγνοιαν. Καί σοί ἡ δόξα· τό ἐκ τούτων ἀναδεδειγμένον κάλλος, τῆς θείας, κατά τό θεμιτόν, ὡραιότητος, δόξαν καλέσας· ὅπερ ἐστίν ἕνωσις νίκης καί σοφίας, καί πράξεως καί θεωρίας· ἀρετῆς τε καί γνώσεως· ἀγαθότητός τε καί ἀληθείας. Αὗται γάρ ἀλλήλαις ἑνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσι δόξαν, καί αὐτήν τοῦ Θεοῦ· διό προσφόρως ἐπάγει, λέγων, Καί ἐγώ σοί οἰκέτης· εἰδώς ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς ὀργάνοις ὁ Θεός ἐπιτελεῖ πρᾶξιν καί θεωρίαν· ἀρετήν τε καί γνῶσιν, καί νίκην καί σοφίαν καί ἀγαθότητα καί ἀλήθειαν· μεδέν ἡμῶν συνεισφερόντων τό σύνολον πλήν τῆς θελούσης τά καλά διαθέσεως· ἥν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρός τοῖς εἰρημένοις φησίν· Εὐλογητός εἶ, πρός τόν Θεόν λέγων, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν· καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων. Ὡς εὐγνώμων οἰκέτης πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο, τῷ πάντα δωρησαμένῳ· ἐξ οὗ λαβών εἶχε τήν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότῃ τῶν πατέρων, τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τήν δύναμιν. Εὐλογητόν δέ καλεῖ τόν Θεόν, ὡς ἄπειρον ἔχοντα τήν σοφίαν· μᾶλλον δέ αὐτοσοφίαν· ἐξ οὗ λαβών, ὁμολογεῖ τήν χάριν.

Δεσπότην δέ αὐτόν τῶν πατέρων προσαγορεύει, παραστῆσαι θέλων, ὅτι πάντα τά τῶν ἁγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενός τό παράπαν ἔχοντος μηδέν, ἤ τό δοθέν ἀγαθόν ὡς παρά Δεσπότου τοῦ Θεοῦ, πρός ἀναλογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης τε καί εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κἀκεῖνα μόνα κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότῃ δωρουμένῳ παρίσταται.

Πατέρα δέ καλεῖ, τούς ἀπ᾿ αἰῶνος ἁγίου· ὧν τήν πίστιν δεξάμενος, καί μιμησάμενος τόν βίον, τό ἐξ ἐκείνων γεννηθῆναι τῷ πνεύματι θέλων κατώρθωσε· γονέων υἱός γεγεννημένος αὐθαιρέτων αὐθαίρετος· ὅπερ τῶν παρά βούλησιν γινομένων ἀπό σαρκός πατέρων τε καί υἱῶν, τοσοῦτόν ἐστι τῷ Θεῷ τιμιώτερον, ὅσον σαρκός ψυχή κατ᾿ οὐσίας ὑπεροχήν διενήνοχεν.

Οὗτος ὁ Ζοροβάβελ εἷς ὑπάρχει τῶν παρισταμένων νεανίσκων Δαρείῳ τῶ βασιλεῖ· τῷ φυσικῷ λέγω νόμῳ, καί πᾶσαν τῶν ἐν ἀνθρώποις θείων ἀγαθῶν δυσί περιγράψας λόγοις τήν δύναμιν· καί τήν τῶν ἄλλων διασκεδάσας προπέτειαν· καί εἰς ἑαυτόν ἑλκύσας (513) τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως, ἄφεσιν θεσπίζοντα ταῖς κρατουμέναις εἰς δουλείαν τῆς τῶν παθῶν ἀλλοιώσεως τῆς ψυχῆς δυνάμεσι.

Τῶν γάρ προϊσταμένων, ὡς ὑλικωτέρου τοῦ σώματος, πονηρῶν πνευμάτων δύο τυγχανόντων, δι αὐτῆς τῆς τοῦ ἀριθμοῦ ἰδιότητος ἐδηλοῦτο τό ἐμπαθές καί ἐπίκηρον. Ὁ δέ τῆς ψυχῆς ὑπερασπίζων νοῦς, ἁπλῆς οὔσης κατά τήν οὐσίαν, εἷς ὑπάρχων, τῆς ἀδιαιρέτου μονάδος ἔφερεν ἔμφασιν, ἧς καθοτιοῦν τό σύνολον οὐ πέφυκεν ἅπτεσθαι θάνατος, ὅτι μήτε διαιρέσεως καθόλου τομή.

Φησί γάρ ὁ εἷς, ἤγουν ὁ πρῶτος νεανίσκος, τήν ἐμπαθῆ τοῦ σώματος εἰσφέρων εὐζωΐαν, Ὑπερισχύει ὁ οἶνος· οἶνον καλῶν, πᾶσαν ὁμοῦ κατά περιγραφήν τήν ἐν ἡδοναῖς παθῶν περιφοράν· καί μέθην, ὡς ἐκστατικήν τῆς διανοίας, καί τῶν κατά φύσιν λογισμῶν τήν χρῆσιν παραχαράττουσαν. Θυμός γάρ δρακόντων, φησίν, ὁ οἶνος αὐτῶν· καί θυμός ἀσπίδων ἀνίατος τήν ζέσιν τῶν σαρκικῶν ἡδονῶν, οἶνον δρακόντων, φήσας· καί τῆς παρακοῆς τήν τυραννικήν καί ὑπερήφανον

καταφρόνησιν, καλέσας οἶνον ἀσπίδων· τοῦτο γάρ, ὥς φασι, τό θηρίον, παρά πάντα τά θηρία τῆς γῆς, ἐμφράττει τά ὦτα πρός ἐπᾴσματα, ἐξ ὑπερηφανίας τυραννοῦν [Fr. καί ἐξ ὑπερηφανίας τυραννεῖ] τούς ἐπᾴδοντας.

Ὁ ἕτερος, ἤγουν ὁ δεύτερος, φησίν, Ὑπερισχύει ὁ βασιλεύς· βασιλέα δέ οὗτος καλῶν, πᾶσαν ὁμοῦ τήν ἐν πλούτῳ καί δυναστείᾳ καί ταῖς ἄλλαις περιφανείαις κενήν δόξαν, τήν γεννητικήν τῆς ἀγνοίας· καθ᾽ ἥν ὁ τῆς φύσεως γίνεται σκεδασμός· πάντων ἀγνοούντων ἀλλήλους, καί πάντων πᾶσι προσρηγνυμένων· ὑπέρ ἑνός, τοῦ πλέον ἀλλήλων θέλειν δοξάζεσθαι, δυνάμει ἤ πλούτῳ ἤ τρυφῇ, καί τοῖς ἄλλοις τρόποις, οἷς δοξάζεσθαι θέλουσιν, οἱ τήν θείαν καί μένουσαν ἠγνοηκότες δόξαν, καί τό κατ᾽ αὐτήν κράτος περιφρονοῦντες.

Οὗτοι μέν πᾶσαν, ὡς εἰπεῖν, τήν ἰλύν τοῦ βυθοῦ τῶν παρά φύσιν παθῶν, τοῖς δυσί τούτοις προβλήμασι περιγράψαντες, κριτήν ἐποιοῦντο τῶν λεγομένων, τόν βασιλέα Δαρεῖον· τόν, ὡς ἔφην, κρατοῦντα νόμον τῆς φύσεως, ἐπικληθῆναι τοῖς αὐτῶν ἐλπίζοντες δόγμασιν.

Ὁ δέ τρίτος, ὅς ἐστιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως προϊστάμενος νοῦς, καί τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας στερηθῆναι τήν ψυχήν βεβουλημένος, φησίν, Ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καί ὑπερνικᾷ ἡ ἀλήθεια· γυναῖκας μέν εἰπών, τάς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἡ πρός Θεόν καί ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἑνοποιός ἀγάπη συνέστηκε, πάντων τήν ψυχήν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπό γένεσιν καί φθοράν· καί τῶν ὑπέρ αὐτά νοητῶν οὐσιῶν, καί αὐτῷ τῷ Θεῷ κατ᾽ ἐρωτικήν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ᾽ ὅσον ἐστί δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει· καί τήν ἄχραντον καί θείαν μυστικῶς δημιουργοῦσα συμβίωσιν. Ἀλήθειαν δέ φήσας, τήν μίαν καί μόνην αἰτίαν τῶν ὄντων, καί ἀρχήν καί βασιλέα καί δύναμιν καί δόξαν, (516) ἐξ ἧς, καί δι᾽ ἥν γέγονέ τε καί γίνεται· καί πρός τό εἶναι ὑπ᾽ αὐτῆς τε καί δι᾽ αὐτήν συγκρατεῖται· καί ὑπέρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθέοις ἐστί σπουδή τε καί κίνησις. Καί συντόμως εἰπεῖν, διά μέν τῶν γυναικῶν, τό τέλος ἐνεδείξατο τῶν ἀρετῶν τήν ἀγάπην· ὅπερ ἐστί ἡ κατ᾽ ἔφεσιν τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάσπαστος ἡδονή καί ἀδιαίρετος ἕνωσις· διά δέ τῆς ἀληθείας, τό πέρας πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων· καί αὐτῶν πάντων τῶν γινωσκομένων, εἰς ὅπερ ὡς ἀρχήν καί πέρας πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατά φύσιν κινήσεις, γενικῷ τινι λόγῳ συνέλκονται· πάντα νικώσης κατά φύσιν, ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καί αἰτίας· καί πρός ἑαυτήν συνελκούσης τῶν γεγονότων τήν κίνησιν.

Οὕτω διαλεχθείς ὁ φιλόσοφος νοῦς τῷ κατά φύσιν νόμῳ, πᾶσαν αὐτοῦ τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἀποκρούεται πλάνην· ψηφίσασθαι πείθων ἐλευθερίαν τοῖς πρός δουλείαν παθῶν κεκρατημένοις λογισμοῖς τε τῆς ψυχῆς καί δυνάμεσι καί τῶν τῆς νοουμένης αἰχμαλωσίας δεσμῶν, λύσιν καί ἄφεσιν κηρύξαι τοῖς καθειργμένοις ἐν τῷ σκότει· τῇ προσπαθείᾳ λέγω τῶν αἰσθητῶν· ὥστε ἀναβάντας αὐτούς εἰς τήν Ἰουδαίαν· φημί δέ τήν ἀρετήν, οἰκοδομῆσαι ἐν Ἱερουσαλήμ· τῇ ἕξει λέγω τῆς ἀπαθείας, τόν ναόν Κυρίου τουτέστι τήν δεκτικήν τῆς σοφίας γνῶσιν.

Σοφός οὖν καί πάνυ σοφός ὁ μέγας ἐστί Ζοροβάβελ, οἷα παρά Θεοῦ τήν σοφίαν λαβών, καί δι᾽ αὐτῆς δυνηθείς ἑκάστῳ τῶν πρός ἀπάτην προβεβλημένων ἐπί φθορᾷ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ὑπό τῶν ὑπεραγωνιζομένων τοῦ σώματος πονηρῶν πνευμάτων, ἀντιπροβάλλεσθαι καί νικῆσαι καί ἀνατρέψαι· καί δι᾽ ἑκατέρου τῶν οἰκείων προβλημάτων τό ἑκάτερον τῶν ἀντικειμένων προβλημάτων παντελῶς ἐξαφανίσαι· καί τήν ψυχήν πονηρᾶς λυτρώσασθαι δουλείας παθῶν. Ἐπειδή γάρ ἐκεῖνοι, διά μέν τοῦ οἴνου τήν ζέσιν τιμᾶσθαι τῶν

σαρκικῶν ἡδονῶν ἐπεζήτουν· διά δέ τοῦ βασιλέως, τῆς κοσμικῆς δόξης τό κράτος ἐπεκύρουν· οὗτος τήν πνευματικήν καί πέρας οὐκ ἔχουσαν διά τῶν γυναικῶν εἰσήγαγεν ἡδονήν· καί διά τῆς ἀληθείας, τό μή σαλευόμενον ἔδειξε κράτος· καί ἔπεισε, τῶν μέν παρόντων καταφρονεῖν ἀγαθῶν· τῶν δέ μελλόντων, ἀντέχεσθαι.

Ταύτην ἔχει τά προβλήματα, κατ᾽ ἐμέ φάναι, τήν ἔννοιαν, καλήν τε καί σοφήν, καί τοῦ γραφῆναι πρός νουθεσίαν ἡμῶν οὐκ ἀναξίαν τοῦ πνεύματος· εἰ δέ τις ὑψηλότερον τόν τῶν γεγραμμένων νοῦν σκοπῆσαι δυνηθῇ, κατά τήν χορηγουμένην αὐτῷ τοῦ νοεῖν τά θεῖα δύναμιν, φθόνος οὐδείς· ὅτι μηδέ πέφυκεν ἐλαττοῦσθαι τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις ἐν τοῖς συμμετέχουσι· δι᾽ ὅ μάλιστα τό τοῦ φθόνου τίκτεται πάθος· κἄν ὁ μέν, πλέον· ὁ δέ, ἔλαττον ἔχει τῆς χάριτος· ἕκαστος γάρ, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερουμένην κέκτηται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν. Ὥστε ταμείας ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος, ἑαυτοῦ, καί οὔποτ᾽ ἄν εὖ φρονῶν ἄλλῳ φθονήσειεν (517) εὐδοκιμοῦντι ταῖς χάρισιν· ἐπ᾽ αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θείων ἀγαθῶν διαθέσεως.

Ἔλθωμεν δέ καί ἐπ᾽ ἄλλην μυστικήν θεωρίαν, τήν ἀρχικήν τῶν γεγραμμένων ἀλήθειαν προδεικνύουσαν. Ζοροβάβελ ἐστίν ἀληθινός τε καί νέος, καί διά τοῦ παλαιοῦ τυπικῶς μηνυόμενος, ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦς Χριστός· ὁ ἐν τῇ συγχύσει τῆς φύσεως ἡμῶν συλληφθείς καί κυηθείς, καί τεχθείς, καί τέλειος κατά τήν φύσιν γενόμενος ἄνθρωπος· ἵνα πρός ἑαυτόν, τῆς συγχύσεως ἀποστᾶσαν ἀναγάγῃ τήνφύσιν.

Ὁ μή γενόμενος μέν σύν ἡμῖν αἰχμάλωτος, καί πρός τήν τῶν παθῶν ἀποικισθείς σύγχυσιν. Οὐ γάρ ἐποίησεν ἁμαρτίαν, οὐδέ εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· ἐν ἡμῖν δέ τοῖς αἰχμαλώτοις ὡς αἰχμάλωτος γεννηθείς, καί μεθ᾽ ἡμῶν τῶν ἀνόμων λογισθείς· διά φιλανθρωπίαν γενόμενος ἐν ὁμοιώματι σαρκός ἁμαρτίας, καί περί ἁμαρτίας. Ἐν ὁμοιώματι μέν σαρκός ἁμαρτίας, ὅτι φύσει Θεός ὑπάρχων ἀπαθής, ἀτρέπτως κατ᾽ οἰκονομίαν φύσει παθητός γενέσθαι κατηξίωσεν ἄνθρωπος· περί ἁμαρτίας δέ, ὅτι διά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν ἤχθη εἰς θάνατον, καί ὑπέρ ἡμῶν ὠδυνήθη· καί διά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν ἐτραυματίσθη, καί ἐμαλακίσθη διά τάς ἀνομίας ἡμῶν, ἵνα ἡμεῖς τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰαθῶμεν. Πνεῦμα γάρ πρό προσώπου ἡμῶν, φησί, Χριστός Κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν, οὗ εἴπαμεν, Ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

Οὗτος ἐστιν ἡ δικαία ἀνατολή τῆς ἡμῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας διασπορᾶς περί ἧς διά τοῦ προφήτου φησί τό Πνεῦμα τό ἅγιον, Ὅτι ἀνατελεῖται ὑμῖν Ἀνατολή δικαία. Καί, Ἰδού ἀνήρ, Ἀνατολή ὄνομα αὐτῷ· καί ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ· καί, Ἥλιος δικαιοσύνης, καί, ἴασις ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐτοῦ· τοῦ ὑποκάτωθεν δηλοῦντος, τό ἀπόῤῥητον μυστήριον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἐξ ἧς ἀνέτειλεν ἡ τῶν ὅλων σωτηρία. Πτέρυγες δ᾽ ἄν εἶεν τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, αἱ δύο Διαθῆκαι, δι᾽ ὧν ἱπτάμενος ἐν ἡμῖν ὁ Λόγος, τήν πληγήν θεραπεύει παραβάσεως, καί τήν κατ᾽ ἀρετήν τελείαν χαρίζεται ῥῶσιν· διά μέν τῆς Παλαιᾶς, ποιούμενος τήν τῆς κακίας ἀναίρεσιν· διά τῆς Νέας δέ, τήν θέσιν τῆς ἀρετῆς ἐργαζόμενος.

Ἤ πάλιν, πτέρυγές εἰσιν, ἡ Πρόνοια καί ἡ κρίσις, δι᾽ ὧν ἱπτάμενος ὁ Λόγος, ἀγνώστως ἐπιβατεύει τοῖς οὖσι· σοφίας μέν λόγοις θεραπεύων τούς θέλοντας· παιδείας δέ τρόποις, τούς πρός ἀρετήν δυσκινήτους ἰώμενος· καί τοῖς μέν, σαρκός μολυσμόν ἐκκαθαίρων· τοῖς δέ, ψυχῶν κηλῖδας ἰώμενος.

Οὗτός ἐστιν ὁ τήν αἰχμαλωσίαν τοῦ ἀληθινοῦ Ἰσραήλ ἐπανάγων· οὐκ ἀπό γῆς εἰς γῆν, καθώς ὁ παλαιός πέπραχε Ζοροβάβελ, ἀπό βαβυλῶνος εἰς (520) τήν Ἰουδαίαν τόν λαόν μεταβιβάσας· ἀλλ᾽ ἀπό γῆς εἰς οὐρανόν, καί ἀπό κακίας εἰς ἀρετήν, καί ἀπό ἀγνωσίας εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας· καί ἀπό φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, καί εἰς ἀθανασίαν ἀπό θανάτου· καί συντόμως εἰπεῖν, ἀπό τοῦ φαινομένου κόσμου καί ῥέοντος, εἰς τόν σταθηρόν νοούμενον· καί ἀπό τῆς διαλυομένης ζωῆς, εἰς τήν ἀδιάλυτον καί μένουσαν.

Οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινός οἰκοδόμος τοῦ διαρυέντος τοῖς παραπτώμασι λογικοῦ ναοῦ, καί ἐμπρησθέντος ἀλλοτρίῳ πυρί· ὅπερ ἡμεῖς ἐξεκαύσαμεν, πορευθέντες τῷ φωτί τοῦ πυρός ἡμῶν, καί τῇ φλογί, ᾗ ἐξεκαύσαμεν· οὐ μόνον τῷ σαρκικῷ φρονήματι τό τῆς ψυχῆς νοερόν ἕπεσθαι δουλικῶς παρασκευάσαντες, ἀλλά καί τήν τῶν παθῶν ὕλην ἀναίδην δι᾽ ἐνεργείας ἐξάψαντες.

Οὗτός ἐστιν ὁ πείσας διά σοφίας Δαρεῖον τόν βασιλέα· τουτέστι, τόν νόμον τῆς φύσεως· οὐ γάρ θέμις κατά τόν τόπον τοῦτον εἰς τόν διάβολον λαμβάνειν τόν Δαρεῖον, συνεργόν μέν γεγενημένον ἑκουσίως τῆς κατά τήν ἄφεσιν τοῦ λαοῦ χάριτος· πεισθέντα δέ, μηδέν ἰσχυρότερον εἶναι μηδέ τῇ φύσει πρός σωτηρίαν λυσιτελέστερον, πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως. Ἀληθείας γάρ λόγον ἡ πίστις ἐπέχει· καί διά τῆς τῶν γυναικῶν ἀλληγορικῶς νοουμένης θείας ἀγάπης, ἡ ἀγαθή συνείδησις ἐπιφέρεται τύπον [Fr. τόπον]· ἐν ᾗ τό παράπαν θείων ἐντολῶν οὐκ ἔστι παράβασις.

Οὗτός ἐστιν, ὁ δειμάμενος ἐν ἑαυτῷ καθ᾽ ἕνωσιν ἄῤῥητόν τε καί ἀδιαίρετον τήν σκηνήν Δαβίδ τήν πεπτωκυῖαν· λέγω δέ τήν διά τήν ἁμαρτίαν τῷ θανάτῳ διαφθαρεῖσαν φύσιν.

Οὗτός ἐστιν ὁ Ζοροβάβελ, ὁ μετά δόξης ἐγείρας πεπτωκότα τόν οἶκον τοῦ Θεοῦ· περί οὗ φησι τό Πνεῦμα· Ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπέρ τήν προτέραν. Δευτέραν γάρ κοινωνίαν ὁ Λόγος ἐκοινώνησε τῇ φύσει, πολύ τῆς προτέρας παραδοξοτέραν· ὅσῳ πρῶτον τοῦ κρείττονος μεταδούς, ὕστερον μετέλαβε θέλων τοῦ χείρονος· ἵνα καί τήν εἰκόνα σώσῃ, καί τήν σάρκα ἀθανατίσῃ· καί τόν ἐνηχηθέντα τῇ φύσει λόγον τοῦ ὄφεως, παντελῶς ἐξαφανίσας, ὡς ἐξ ἀρχῆς καθαράν πάλιν παραστήσῃ τήν φύσιν, τῇ θεώσει πλεονεκτοῦσαν τήν πρώτην διάπλασιν· καί ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς μή οὖσαν ὑπεστήσατο, οὕτω διαῤῥυεῖσαν ἀνασώτηται, στομώσας πρός ἀπτωσίαν τῇ ἀτρεψίᾳ· καί τήν ἐπ᾽ αὐτῇ πᾶσαν βουλήν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἐπιτελέσῃ, θεώσας αὐτήν τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως· Αἱ χεῖρες γάρ, φησί, Ζοροβάβελ (τοῦ νοητοῦ) ἐθεμελίωσαν τόν οἶκον τοῦτον (τουτέστι τόν ἄνθρωπον)· καί αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπιτελοῦσιν αὐτόν· τήν προτέραν λέγω διάπλασιν καί τήν ἐν αὐτῷ καθ᾽ ἕνωσιν ἄῤῥητον τελευταίαν ἀνάπλασιν.

Οὗτός ἐστιν ὁ Ζοροβάβελ, ὁ τῶν αἰχμαλώτων λυτρωτής· ὁ ἔχων ἐν τῇ χειρί τόν λίθον τοῦ κασσιτέρου [Fr. κασσιτέρινον], τόν τοῖς ἑπτά τοῦ Κυρίου κοσμούμενον ὀφθαλμοῖς, δι᾽ ὧν ὁ Θεός ἐπιβλέπει ἐπί (521) πᾶσαν τήν γῆν. Καί κατά μέν τήν ἱστορίαν, οὐδαμῶς ἐσχηκώς φαίνεται Ζοροβάβελ ἐν τῇ χειρί κασσιτέρινον λίθον ἑπτά ὀφθαλμούς ἔχοντα, καί αὐτούς τοῦ Κυρίου, ἐπιβλέποντας ἐπί πᾶσαν τήν γῆν· οὐκοῦν ἐπειδή παντελῶς ἀμήχανον τοῦτο στῆναι κατά τήν λέξιν, ἐπί τήν τῶν γεγραμμένων χωρῶμεν διάνοιαν.

Ζοροβάβελ ἐστί, καθώς πολλάκις προλαβών ἔφην, ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦς Χριστός· τούτου δέ λίθος ἐστίν, ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν· ἐν τῇ χειρί δέ, ὅτι τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν πίστις τοῦ Χριστοῦ διαφαίνεται. Πίστις γάρ χωρίς ἔργων, νεκρά· ὥσπερ καί ἔργα δίχα πίστεως. Πράξεως

δέ σύμβολόν ἐστι προδήλως ἡ χείρ. Φέρων οὖν ἐν τῇ χειρί τόν λίθον ὁ Κύριος, ἔμπρακτον ἡμᾶς διδάσκει τήν εἰς αὐτόν πίστιν ἔχειν, τοῖς ἑπτά τοῦ Κυρίου κοσμούμενον ὀφθαλμοῖς· τουτέστι, ταῖς ἑπτά τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργείαις. Καί ἐπαναπαύσεται, φησίν, ἐπ᾿ αὐτόν ἑπτά πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλῆς, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ.

Ἔστι δέ τό μέν πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ ἡ τῶν κατ᾿ ἐνέργειαν κακῶν ἀποχή· τό δέ πνεῦμα τῆς ἰσχύος ἐστίν, ἡ πρός ἐνέργειαν καί πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν πρόθυμος ὁρμή καί κίνησις· τό δέ πνεῦμα βουλῆς ἐστιν, ἡ ἕξις τῆς διακρίσεως· καθ᾿ ἥν σύν λόγῳ τάς θείας πράττομεν ἐντολάς, καί τῶν κρειττόνων διαιροῦμεν τά χείρονα· τό δέ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης ἐστίν, ἡ τῶν κατ᾿ ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπων ἄπτωτος εἴδησις· καθ᾿ οὕς πράττοντες, τῆς ὀρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς διαπίπτομεν· τό δέ πνεῦμα τῆς γνώσεώς ἐστιν, ἡ τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς λόγων περίληψις, καθ᾿ οὕς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασι· πνεῦμα δέ συνέσεώς ἐστιν, ἡ (524) πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἀρετῶν συνδιάθεσις· ἤ κυριώτερον εἰπεῖν, μεταποίησις· καθ᾿ ἥν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἐντολῶν. Πνεῦμα δέ σοφίας ἐστίν, ἡ πρός τήν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων λόγων ἀνάληψίς τε καί ἕνωσις· καθ᾿ ἥν, ἀγνώστως τούς ἐν Θεῷ κατά τό θεμιτόν ἀνθρώποις ἁπλοῦς μυούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἔκ τινος βλαστανούσης πηγῆς τῆς καρδίας, τήν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προφέρομεν· ἀπό μέν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δέ προσεχῶν, ἐπί τά πρῶτα, καί ἡμῶν μέν πόῤῥω, τῷ Θεῷ δέ προσεχῆ, καθ᾿ ὁδόν καί τάξιν ἀναβαίνοντες.

Ἀπό γάρ τῆς ἀργίας τῶν κακῶν διά φόβου, ἐπί τήν τῶν ἀρετῶν δι᾿ ἰσχύος ἐρχόμεθα πρᾶξιν· ἀπό δέ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπί τήν διάκρισιν τῆς βουλῆς· ἀπό δέ τῆς διακρίσεως, ἐπί τήν ἕξιν τῶν ἀρετῶν, ἤγουν ἐπιστήμην· ἀπό δέ τῆς ἕξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπί τήν γνῶσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπό δέ ταύτης, εἰς τήν πρός τούς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικήν ἕξιν· φημί δέ τήν σύνεσιν· καί ἀπό ταύτης, εἰς τήν ἁπλῆν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ᾿ ἧς ὁρμώμενοι, πολλούς καί ποικίλους ἐκ τῶν τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας εὐσεβεῖς λόγους περί τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

Διά τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως· ἤγουν φωτισμῶν, πρός τήν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τήν γεγενημένην δι᾿ ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν συνάγοντες, ταῖς κατά μέρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεσι· μηδέν τῶν εἰρημένων, συνεργείᾳ Θεοῦ, παραλιμπάνοντες· ἵνα μή κατ᾿ ὀλίγον ἀμελοῦντες, τυφλήν ἡμῶν τήν πίστιν καί ἀνόμματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τούς διά τῶν ἀρετῶν τοῦ Πνεύματος φωτισμούς· καί κολασθῶμεν δικαίως εἰς ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν ἑαυτοῖς κατά τήν πίστιν, ὅσον ἐφ᾿ ἡμῖν, τούς θείους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

Πᾶς γάρ ὁ τῆς πίστεως ἐν ἑαυτῷ διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, τούς τοιούτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος· μηκέτι τόν Θεόν ἔχων εἰς αὐτόν ἐπιβλέποντα. Καί οἶμαί γε ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας, λίθον κασσιτέρινον τῇ Γραφῇ προσηγορεῦθαι τήν πίστιν, διά τό τήν αὐτήν καί τιμωρητικήν εἶναι τῶν μή κοσμούντων αὐτήν ταῖς ἐντολαῖς, καί περιποιητικήν τῶν διατηρούντων αὐτήν κατηγλαϊσμένην ταῖς ἐνεργείαις τοῦ Πνεύματος. Ἔσται γάρ, φησί Συμεών ὁ μέγας περί τοῦ Κυρίου λέγων, εἰς πτῶσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ· πτῶσιν

μέν, τῶν ἀπιστούντων· ἀνάστασιν δέ, τῶν πιστευόντων. Φασί γάρ τινες ἐξ ἀργύρου καί μολίβδου σύνθετον εἶναι τόν κασσίτερον. Οὐκοῦν ὁ μέν μόλυβδος, παιδείας καί τιμωρίας καί κολάσεως, καί τοῦ βάρους τῆς κατακρίσεως φέρει σύμβολον· ὁ δέ ἄργυρος, λαμπρότητός τε καί δόξης καί περηφανείας, (525) τύπος ἐστίν. Εἰ δέ τοῦτο, καί ἡ πίστις ἡ διά τοῦ κασσιτέρου σημαινομένη, καί παιδεύει καί τιμωρεῖται καί κολάζει καί κατακρίνει τούς ἀδοκίμους ἐν αὐτῇ γενομένους διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν· ὡς μόλιβδον ἔχουσα τυχόν, τῆς σαρκός τήν ἀσθένειαν, ἐν τῷ Λόγῳ δυναμωθεῖσαν κατά τήν ἕνωσιν· καί λαμπρύνει πάλιν καί δοξάζει καί φωτίζει, καί πρός ἐκθέωσιν ἄγει τούς ἐν αὐτῇ γενομένους δοκίμους διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· ὡς ἀργύριον ἔχουσα τάχα τήν τοῦ Λόγου θεότητα, τοῖς ἀξίοις ὁλικῶς κατά τό δυνατόν ἐναστράπτουσαν.

Ἔλαβον δέ τινες τόν κασσιτέρινον λίθον, εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς ἐκ δύο συγκείμενον φύσεων, θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος· εἰ δέ τις τοῦ Χριστοῦ πίστιν, ἤ τόν Χριστόν αὐτόν θεωρῆσαι βούλεται γνωστικώτερον· μόλιβδός ἐστιν ἡ πίστις, καί αὐτός ὁ Χριστός, ὡς παιδεύων ψυχήν, καί κολάζων σάρκα, καί τιμωρούμενος πάθη, καί κατακρίνων δαίμονας· ἄργυρος δέ, ὡς νοῦν λαμπρύνων ταῖς ἀρεταῖς, καί δοξάζων ταῖς γνώσεσι, καί τῇ θεώσει ποιῶν αὐτόν φῶς, τοῦ πρώτου φωτός ἀπεικόνισμα. Κατά ταύτην τήν ἔννοιαν ἐκληπτέον καί τήν ἐξ αὐτοῦ γινομένην πτῶσιν καί ἀνάστασιν· πτῶσιν γάρ ποιεῖται σαρκός, ἤγουν σαρκικοῦ φρονήματος· καί φυσικῶν δυνάμεων καί ἀρετῆς καί τῶν συνεκτικῶν τῆς γνώσεως λογισμῶν, ἀνάστασιν. Καί ἁπλῶς, ὅλου τοῦ παλαιοῦ κατά τόν Ἀδάμ ἀνθρώπου, καί τοῦ γράμματος τοῦ νόμου ἐν τοῖς ἀξίοις ποιεῖται πτῶσιν ὁ Λόγος, καί τοῦ νέου κατ᾽ αὐτόν ἀνθρώπου, καί τοῦ πνεύματος τοῦ νόμου ἀνάστασιν.

Τυχόν δέ καί διά τοῦτο κασσιτερίνῳ λίθῳ κατά τήν Γραφήν παρεικάζεται ἡ πίστις, τῶν ἐν τοῖς μελαίνουσιν αὐτῆς τήν ἀρετήν ἤ τήν γνῶσιν, δυναμένων πάλιν διά μετανοίας κατά πρᾶξιν καί θεωρίαν λαμπρύνεσθαι, καί τήν οἰκείαν αὖθις ἀπολαμβάνειν φωτεινήν τοῦ βίου διαύγειαν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ποσαχῶς ἑρμηνεύεται Ζοροβάβελ, πρός τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενος.

β΄. Ἀρετῆς τέλος εἶναί φησι τό ἀγαθόν· τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις· πρός ἥν ἄγει τό λογικόν τῆς ψυχῆς, τῷ τε θυμῷ καί τῇ ἐπιθυμίᾳ κατά φύσιν χρώμενον· ἐν ᾗ τό καθ᾽ ὁμοίωσιν πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι κάλλος. Θεωρητικῆς δέ φιλοσοφίας τέλος εἶναί φησι τήν ἀλήθειαν, ἥτις ἀμερῶς τῶν περί Θεόν ἁπάντων ἑνοειδής ἐστι γνῶσις· πρός ἥν ὁ καθαρός φέρεται νοῦς, ἀποσκευάσας ἑαυτοῦ παντελῶς τήν κατ᾽ αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ᾗ γνώσει δῆλον ἀκίβδηλον τό τῆς θείας εἰκόνος ἀξίωμα δείκνυται.

γ΄. Τάς μέν γυναῖκας εἰς ἀρετάς, ὧν ἡ ἀγάπη τέλος ἐστίν ἐθεώρησε· τήν ἀλήθειαν δέ, πρός τήν ἄποσον ἀνήγαγε γνῶσιν· ὧν, ἀγάπης τέ φημι καί γνώσεως, ὁ βασιλεύων τῆς φύσεως ἐπιγνούς τόν χαρακτῆρα νόμος, ἀποβάλλεται καθάπερ οἶνον, τήν τῶν παθῶν τῆς σαρκός ἡδονήν· καί ὥσπερ βασιλεία, τήν πάντων ἀσχέτως κατοιομένων δοξομανίαν.

δ΄. (528) Ἡ κατ᾽ ἀρετήν διάθεσις, φησίν, πρόσωπόν ἐστι τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανόν, πρός τό ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἀπαιρόμενον γνώσεως.

ε΄. Ἄλλη περί τοῦ αὐτοῦ θεωρία· καθ᾽ ἥν τήν ἐν οὐρανοῖς ἀπογραφήν λέγει μόνων ἐκείνων εἶναι, τῶν κατά πρόθεσιν ὅλους ἑαυτούς

ἀπογράφεσθαι τῷ καλάμῳ παρεχόντων τοῦ Πνεύματος. Βουλομένους γάρ, ἀλλ᾽ οὐκ ἀναγκαζομένους ἐν οὐρανοῖς ἀπογράφεται τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

στ΄. Οὐδείς δύναται, φησίν, ἀληθῶς τόν Θεόν εὐλογεῖν, μή τό σῶμα καθαγιάσας ταῖς ἀρεταῖς, καί τήν ψυχήν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσι.

ζ΄. Τήν μέν νίκην, τῶν κατά τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς θείων ἀγώνων πέρας εἶναί φησιν· ὅπερ ἐπί τό ἀμιγές ἀγαθόν. Τήν δέ σοφίαν, τῶν κατά τό γνωστικόν τῆς ψυχῆς μυστικῶν ὑπάρχειν τέλος ἀποφαίνεται θεαμάτων· ὅπερ ἐστίν ἡ ἁπλῆ ἀλήθεια· πρός ἅπερ νοῦς τόν γενόμενον τῆς κατ᾽ αἴσθησιν καθαρόν φαντασίας ἄγει· καί λόγος, ὑποζεύξας αὐτῷ τό τῆς ψυχῆς ζωτικόν· ὧν, νίκης τέ φησι καί σοφίας, ἤγουν ἀγαθότητος καί ἀληθείας ἡ σύνοδος, μίαν δείκνυσιν, οἷς ἄν γένηται, δόξαν τοῦ καθ᾽ ὁμοίωσιν ἀκραιφνοῦς ἀπαστράπτουσαν.

η΄. Fr. Τί πρός ἀρετήν ἡμεῖς συνεισφέρομεν.

θ΄. Διά ποίαν αἰτίαν Δεσπότης Πατέρων Θεός προσαγορεύεται.

ι΄. Οἱ κατά πνεῦμα Πατέρες, φησί, διά τῆς διδασκαλίας θελόντων υἱῶν θέλοντες καθίστανται Πατέρες· λόγῳ καί βίῳ κατά Θεόν αὐτούς διαπλάττοντες· καί οἱ κατά πνεῦμα υἱοί κατά θέλησιν διά τῆς μαθήσεως αὐθαιρέτων υἱοί γίνονται Πατέρων, αὐθαίρετοι γνωμικῶς, κατά Θεόν ὑπ᾽ αὐτῶν λόγῳ τε καί βίῳ διαπλαττόμενοι. Ἡ γάρ χάρις τοῦ Πνεύματος γνωμικήν τήν τῶν κατ᾽ αὐτόν γεννώντων καί γεννωμένων ἐργάζεται γέννησιν· ὅπερ οἱ κατά σάρκα πατέρες οὐκ ἔχουσιν, ἀκουσίων υἱῶν πατέρες ἀκούσιοι· φύσεως γάρ, ἀλλ᾽ οὐ γνώμης ἔργον καθέστηκεν, ἡ τῶν φυσικῶς γεννώντων τε καί γεννωμένων διάπλασις.

ια΄. Ἡ δυάς ἐνταῦθα, τήν ὕλην δηλοῖ καί τό εἶδος· ὧν ἡ μέν σύνοδος ποιεῖται σώματος γένεσιν· ἡ δέ διάλυσις, πέφυκε τήν αὐτοῦ ποιεῖσθαι φθοράν. Οὐκοῦν τά ἐξ ὕλης καί εἴδους ὄντα, τῇ ἀρχῇ φυσικῇ ἐναντίον ἔχει τό τέλος, εἴπερ ἡ διαφορά τῆς γενέσεώς ἐστιν ἀναίρεσις. Γενέσεως δέ καί φθορᾶς ὑπερασπίζουσι αἱ δυνάμεις αἱ δύο, ἥ τε κατ᾽ ἐπιθυμίαν καί ἡ θυμική· ἡ μέν, ἐφιεμένη δι᾽ ἑαυτῆς κρατῆσαι πρός τό εἶναι τήν γένεσιν· ἡ δέ, τήν ἐκ τῆς φθορᾶς ἀγωνιστικῶς ἀπωθουμένη διάλυσιν. Τούτων συνήγοροι τῶν δυνάμεων οἱ πονηροί καθίστανται δαίμονες· οἱ μέν, τήν κατ' ἐπιθυμίαν τῆς ψυχῆς ἀπό τῶν θείων ἔκστασιν, ἧς ὁ οἶνος ὑπάρχει σύμβολον· οἱ δέ, τήν ἐπί τῶν ὑλικῶν τυραννίδα τῆς θυμικῆς δυνάμεως, ἧς ἡ εἰκών ἡ βασιλεία καθέστηκε, προβαλλόμενοι τῷ νόμῳ τῆς φύσεως, παραπεῖσαι βουλόμενοι τήν κατ᾽ αὐτάς ἐμπαθῆς ψηφίσασθαι ζωήν. Ἡ δέ μονάς, τήν ἁπλῆν σημαίνει κατ᾽ οὐσίαν ψυχήν, ὡς εἰκόνα τῆς κατ᾽ οὐσίαν ὑπερφυοῦς τρισυποστάτου (529) μονάδος· ἧς ὁ νοῦς, φημί δέ τῆς ψυχῆς, ὡς εἷς μιᾶς ὑπάρχει συνήγορος, τήν εἰς τόν Θεόν πίστιν διά τῆς ἀληθείας, καί τήν εἰς αὐτόν ἀγάπην διά τῶν γυναικῶν, πάντων ἰσχυροτέραν ἀποδεικνύς τῷ νόμῳ τῆς φύσεως· καί τό κατ᾽ αὐτάς κράτος πείθων ψηφίσασθαι.

ιβ΄. Ὅτι τῇ καθ᾽ ὑπεροχήν στερήσει τῶν πολλῶν, ὡς ἕν καί μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι, φησί, καλύπτουσα πάντων νοεῖν ἤ νοεῖσθαι δυναμένων τάς γνωστικάς δυνάμεις, ὡς ὑπέρ τά νοοῦντα καί τά νοούμενα καθ᾽ ὕπαρξιν ὑπερούσιον οὖσα, καί ἀπείρῳ δυνάμει, τάς κατά τήν ἀρχήν καί τό τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσα πάντων πρός ἑαυτήν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μέν παρεχομένη γνῶσιν ἀρίδηλον, ἧς ἐστερήθησαν χάριτος· τοῖς δέ δωρουμένη κατ᾽ αἴσθησιν ἄῤῥητον, ἧς εἶχον τήν ἔφεσιν ἀγαθότητος, τῇ μεθέξει φανερόν τήν ἐπίγνωσιν.

ιγ΄. Τόν ἐν Βαβυλῶνι λαόν ἀλληγορικῶς, νόει, τούς εἰς δουλείαν παθῶν κεκρατημένους λογισμούς· τόν δέ Δαρεῖον, τόν φυσικόν νόμον· τό

δέ Ζοροβάβελ, τόν γνωστικόν νοῦν· τήν Ἰουδαίαν δέ, τήν ἀρετήν· τήν Ἱερουσαλήμ, τήν ἕξιν τῆς ἀπαθείας· τόν δέ ναόν, τήν δεκτικήν τῆς σοφίας γνῶσιν· τήν δέ πρός τήν Ἰουδαίαν ἐκ Βαβυλῶνος ἀνάβασιν, τήν ἀπό τῶν σωματικῶν εἰς τά πνευματικά διά μετανοίας μετάθεσιν.

ιδ΄. Αἴτιον εἶναι λέγει, τῆς τῶν θείων διανομῆς ἀγαθῶν, τό μέτρον τῆς ἑκάστου πίστεως· καθώς γάρ πιστεύομεν, καί τήν ἐπί τό πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. Ὁ γοῦν πράττων, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τό μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δέ μή πράττων, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τήν τῆς χάριτος στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων ὁ φθονερός, ἐπ᾽ αὐτῷ σαφῶς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν ἄλλῳ κειμένης, τῆς τοῦ πιστεύειν τε καί πράττειν, καί πρός τό μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένης δέξασθαι τήν χάριν, ἐπιλογῆς.

ιε΄. Πῶς τοῦ Κυρίου τύπος ἐστί Ζοροβάβελ.

ιστ΄. Καλῶς ἐδείχθη τῇ ἀληθείᾳ συμβαίνειν ὁ τύπος. Ὥσπερ γάρ ὁ Ζαροβάβελ οὐ γέγονεν αἰχμάλωτος, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν αἰχμαλώτων ἐν Βαβυλῶνι τότε δεδουλωμένων ἐγεννήθη, καί γέγονεν αὐτῶν λυτρωτής· οὕτως καί ὁ Κύριος ἀναμάρτητος ὤν, ἐξ ἡμῶν ἐν ἡμῖν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν κατελογίσθη, τό τῆς φύσεως ἡμῶν ἑκουσίως ὑποδύς παθητόν, καθ᾽ ὅ τῆς ἡμῶν πρός ἀλήθειαν φυσικῆς ἀνασχόμενος ἀσθενείας, τοῦ φθοροποιοῦ κράτους ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, καί εἰς οὐρανούς ἡμᾶς ἀνήγαγεν ἀπό γῆς· τῇ μέν δυνάμει τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ὅλην ἀνελλειπῶς ἑαυτῷ καθ᾽ ἕνωσιν ἄῤῥητον τήν φύσιν προσλαβών· τῇ δέ κλήσει τῆς χάριτος, μόνους ἐκείνους τούς δεξαμένους τε περιχαρῶς τήν κλῆσιν, καί διά τῶν ἔργων τήν χάριν αἰδεσθέντας τῆς ἀναπλάσεως.

ιζ΄. Σάρξ ἁμαρτίας ἐστίν, ἡ ἐκ σπορᾶς ἀνδρός τήν γένεσιν ἔχουσα· κατά ταὐτόν γάρ ἔχει δυνάμει τήν (532) ἁμαρτίαν καί τήν φθοράν κατά φύσιν, τήν μέν ἀρχήν, τήν δέ τέλος ἔχουσα τῆς οἰκείας γενέσεως· ἡ δέ ἐν ὁμοιώματι σαρκός ἁμαρτίας ἐστί σάρξ, ἡ δίχα σπορᾶς ἀνδρός συστᾶσα τοῦ Θεοῦ σάρξ· κατά φύσιν μέν ἔχουσα τήν φθοράν, καθ᾽ ἥν ἡμῖν ὅμοιος ἦν· κατά δύναμιν δέ φύσει τήν ἀναμαρτησίαν, καθ᾽ ἥν ἡμῖν ἀνόμοιος ἦν.

ιη΄. Ἐπειδή φησιν, ὡς πρός τήν ἄκρατόν τε καί ἄκραν θεολογίαν, δεύτερός ἐστιν ὁ τῆς σαρκώσεως λόγος· ἡ μέν γάρ τοῦ περί τήν οὐσίαν ἄκρου καθέστηκε λόγου· ὁ δέ, τῆς κατά τήν πρόνοιαν ἀκροτάτης ἐνεργείας ὑπάρχει συνεκτικός, ὑποκάτωθεν ἀνατολή προσηγορεύθη τῷ Πνεύματι. Ἐν γάρ τῷ λόγῳ τῆς θείας σαρκώσεως, ἡ τῶν αἰώνων τε καί τῶν ἐν αἰῶνι περιέχεται γένεσις· καί ἡ πρός ἀοριστίαν τῆς ὑπέρ αἰῶνας κατά χάριν ζωῆς τῶν ὄντων παράτασις.

ιθ΄. Ὁ τῶν καλῶν, φησίν, ἐραστής, κατά πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἑκουσίως ἐπείγεται πρός τήν τῆς θεώσεως χάριν· ὁ δέ τούτων ἀνέραστος, κατά δικαίαν κρίσιν παιδείας τρόποις ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται· ὁ μέν ὡς φιλόθεος διά τῆς προνοίας θεούμενος· ὁ δέ διά τῆς κρίσεως ὡς φιλόϋλος εἰς κατάκρισιν ἐλθεῖν μή συγχωρούμενος.

κ΄. Πῦρ μέν ἡμῶν ὑπάρχει ψεκτόν, ὁ τῆς σαρκός νόμος· φῶς δέ τούτου τοῦ πυρός ἐστιν, ἡ κατά τοῦτον τόν ψεκτόν νόμον ἐν ἕξει τῶν παθῶν ἡ κίνησις· ἡ δέ ψεκτή φλόξ ἐστιν, ἡ διά τῆς ἐνεργείας ἔκκαυσις τῶν παθῶν. Ἤ πάλιν, πῦρ μέν ἐστι ψεκτόν, ἡ κακία· φῶς δέ ψεκτόν, ἡ τῆς κακίας ἕξις· φλόξ δέ ἡ ἐνέργεια. Οὐ δεῖ οὖν τούτῳ τόν νοῦν θερμαίνεσθαι τῷ πυρί, μηδέ τούτῳ φωτίζεσθαι τῷ φωτί, μηδέ ταύτῃ καταπιμπρᾶσθαι τῇ φλογί· τό γάρ καθ᾽ ἡδονήν πρός αἴσθησιν φῶς, πρός νοῦν σκότος ὑπάρχει βαθύτατον.

κα΄. Ἡ μέν ὄντως πίστις ἀληθείας ἐστίν συστατική, ψεῦδος οὐχ ἔχουσα· ἡ δέ ἀγαθή συνείδησις, τήν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δύναμιν, ὡς μηδεμίαν ἔχουσα θείας παράβασιν ἐντολῆς.

κβ΄. Ἡ ἀνάστασις ἀνάπλασίς ἐστι τῆς φύσεως, πλεονεκτοῦσα τήν τῆς φύσεως ἐν τῷ παραδείσῳ διάπλασιν· γενικῶς μέν, τῇ καθ᾽ ὅλου τῶν ὅλων ἀντρεψίᾳ· ἰδικῶς δέ, τῇ κατά χάριν ἀῤῥήτῳ θεώσει τῶν ἁγίων.

κγ΄. Χεῖρας τυχόν εἶπεν ὁ λόγος τοῦ νοητοῦ Ζοροβάβελ, τήν τε δημιουργικήν, καθ᾽ ἥν τήν ἐπί τό εὖ εἶναι λαμβάνομεν γένεσιν· καί τήν ἀνανεωτικήν, καθ᾽ ἥν ἐπί τό ἀεί εὖ εἶναι διχόμεθα χάριν· ἤ τήν ἐν ἡμῖν κατά τήν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν αὐτουργόν αὐτοῦ χάριν· καί τήν ἐπ᾽ αὐτῇ κατά τήν θεωρίαν ἀδιασκέδαστον χύσιν τῆς γνώσεως.

κδ΄. Λίθος ἡ πίστις ἐκλήθην, διά τό στεῤῥόν, ἄτρεπτόν τε καί βάσιμον, καί παντελῶς ἀκίνητον τῆς κατ᾽ αὐτήν ἀληθείας· καί μηδαμῶς ὑπεῖκον ψεύδους ἐπαναστάσεσιν. Ἐν χειρί δέ, διά τό κατ᾽ ἐνέργειαν πρακτικόν, καί πασῶν κατά περιγραφήν τῶν ἀρετῶν συνεκτικόν. Ἑπτά δέ ὀφθαλμούς ἔχουσα, διά τό (533) διακριτικόν, καί τῆς παντελοῦς τῶν ὑπό χρόνον ἀπταίστου γνώσεως περιεκτικόν· καί τῆς ἀμιγοῦς ἐν ἀριθμοῖς ἑπταπλῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργείας δεκτικόν.

κε΄. Διάληψις ἀποδεικτική ἐκ τῆς ἰδιότητος τοῦ πνευματικοῦ χαρίσματος. Φόβου γάρ ἴδιον ἀποχή τῶν κακῶν· ἰσχύος δέ, ἡ πρᾶξις τῶν ἀγαθῶν· βουλῆς δέ, ἡ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμης δέ, ἡ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἴδησις· γνώσεως δέ, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θείων λόγων περίληψις· συνέσεως δέ, ἡ πρός τά γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δέ, ἡ πρός Θεόν ἀδιάγνωστος ἕνωσις, καθ᾽ ἥν τοῖς ἀξίοις ἡ ἔφεσις ἀπόλαυσις γίνεται, μεθέξει ποιοῦσα θεόν τόν μετέχοντα· καί τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀένναον πρός τούς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων ἀνεκπόμπευτον προβολήν καί διέξοδον.

κστ΄. Τό πρός ἡμᾶς, φησί, κατ᾽ ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστίν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπηριθμήσατο τῆς Γραφῆς ὁ λόγος ὡς σοφίας ἀρχήν· ἀφ᾽ ἧς κινούμενοι, πρός τό τῆς σοφίας τέλος τήν σύνεσιν ἀναβαίνομεν· μεθ᾽ ἥν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τήν σοφίαν τῆς πρός αὐτόν ἑνώσεως μεσιτεύουσαν ἔχοντες. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τόν μή πρότερον διά τοῦ φόβου, καί τῶν διά μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τήν τε λήμην τῆς ἀγνοίας, καί τόν τῆςκακίας κονιορτόν ἀποσεισάμενον. Διά τοῦτο, Θεῷ μέν προσεχῆ τήν σοφίαν· ἡμῖν δέ προσεχῆ τόν φόβον ἡ Γραφική τάξις διέθηκεν· ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὅρον καί νόμον.

κζ΄. Ἡ τῆς σοφίας, φησί, μονάς ἐστι, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφόροις ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καί μονοειδῶς ταῖς τῶν ὅλων ἀρετῶν ἐνεργείαις ἐπισυναγομένη· καί πάλιν ἁπλῆ μονάς ἀποδεικνυμένη ταῖς πρός αὐτήν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσεσιν· ὅταν ἡμεῖς, δι᾽ οὕς κατά τήν ἑκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τήν πρόοδον, ἀνατατικῶς δι᾽ ἑκάστης ἀρετῆς πρός αὐτήν συναγόμεθα.

κη΄. Τυφλήν ἔχει τήν πίστιν, φησίν, ὁ τά κατά τήν πίστιν θεῖα προστάγματα μή ἐργαζόμενος. Εἰ γάρ φῶς ἐστι τά τοῦ Κυρίου προστάγματα, δῆλον ὅτι δίχα θείου φωτός ἐστιν, ὁ μή πράττων τά θεῖα προστάγματα, καί ψιλήν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθῆ τήν τῆς πίστεως ἐπιφέρεται κλῆσιν.

κθ΄. Εἰς τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματός φησιν, ὀφθαλμούς Κυρίου προσηγόρευσεν ὁ λόγος. Ὁ μή τούτους τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τόν Θεόν ἐπ᾽ αὐτόν οὐκ ἔχει. Διά πολλῶν γάρ,

ὡς εἰκός, ἐπισκοπεῖν ὀφθαλμῶν τούς ἐπί γῆς πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας ὁράσεως ἀκτίς ἐστιν ὁ κατ᾽ ἀρετήν ἡμῶν φωτισμός.

λ´. Ὁ κασσίτερος, φησί, τήν τε τοῦ ἀργυρίου καί τοῦ μολίβδου φυσικῶς ἔχων τήν ἰδιότητα, χαρακτηρίζει τήν πίστιν· κολάζει γάρ μή φυλαττομένη, (536) μόλιβδον ἔχουσα τήν ἐπ᾽ αἰῶσι τῶν μή φυλαξάντων αὐτήν κατηγορίαν· καί δοξάζει τούς φυλάττοντας, ἄργυρον ἔχουσα διαφανῆ καί λαμπρόν, τήν ἐπ᾽ αἰῶσι τῶν φυλαξάντων αὐτήν συνηγορίαν.

λα´. Οὐδείς ἁμαρτάνων, φησί, δύναται τῆς ἁμαρτίας συνήγορον ἔχειν τῆς σαρκός τήν ἀσθένειαν. Ἡ γάρ πρός τόν Θεόν Λόγον ἕνωσις, ὅλην τήν φύσιν τῇ λύσει τῆς κατάρας ἀνέῤῥωσεν· ἀπροφάσιστον ἡμῖν ποιησαμένη, τήν πρός τά πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν· ἡ γάρ τοῦ Λόγου θεότης κατά χάριν ἀεί συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτόν πιστεύουσι, τόν ἐν τῇ σαρκί νόμον τῆς ἁμαρτίας ἀπομαραίνει.

λβ´. Ὥσπερ, φησίν, ὁ κασσίτερος μελαινόμενος λαμπρύνεται πάλιν· οὕτω καί οἱ πιστεύοντες κἄν μελαίνωνται ἁμαρτάνοντες, λαμπρύνονται πάλιν μετανοοῦντες· δι᾽ ἥν αἰτίαν καί κασσιτέρῳ τυχόν ἡ πίστις παρεικάσθη.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ´.

" Οἱ δέ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραήλ ἀπό δωδεκαετοῦς, καί ἐπάνω, χωρίς παίδων καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα. Παῖδες τούτων καί παιδίσκαι, ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτά. Ψάλται καί ψαλτῳδοί, ὀκτακόσιοι πεντήκοντα πέντε. Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε. Καί ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ. Ἡμίονοι ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε· ὑποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε·" Ποίησον ἀγάπην τοιούτων μεγάλων καί ὑψηλῶν περί τῆς ἕκτης αἰχμαλωσίας ἐπανόδου ὑπό τοῦ ἁγίου Πνεύματος διά τοῦ προφήτου εἰρημένων. Τίς ἡ τοσαύτη ταπεινότης, καί ἀκαιρόγραφος ἐξήγησις, καί ἀναξιότης τοῦ Πνεύματος, καμήλων μνημονεῦσαι καί ἵππων καί ἡμιόνων καί ὄνων, καί ταῦτα μετ᾽ ἀκριβείας ἀριθμοῦ;

Ἀπόκρισις.

Τό μέν δι᾽ ἀκριβείας περί τούτων εἰπεῖν, μόνων ἐκείνων ἐστί, τῶν διά πολλήν καθαρότητα νοῦ, θεόθεν ὅλην εἰληφότων τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις χάριν τοῦ Πνεύματος· καθ᾽ ἥν τῷ πελάγει τῶν μυστικῶν θεαμάτων γνωστικῶς ἐνδιαθέοντες, τούς λόγους μόνον ὁρῶσι τῶν γεγραμμένων γυμνούς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς τυπικῶν συνθημάτων· μηδενός τό σύνολον ποιούμενοι λόγον, τῶν τυπούντων αὐτούς συμβόλων· εἰ μή που βουληθῶσι σοφῶς αὐτούς τυπῶσαι σωματικῶς, τοῖς διά νηπιότητος νοῦ γενέσθαι μή δυναμένοις ὑπέρ τήν αἴσθησιν· ἵνα τοῖς τύποις πρότερον ἐγγυμνασθέντες [οἱ διδασκόμενοι δηλονότι] κατά τήν αἴσθησιν, πρός τούς ἄνευ αἰσθήσεως ἀρχετύπους ἐλθεῖν ποθήσωσι λόγους. Τῷ δέ στοχασμῷ τοῖς ψιλωτέροις ἐπιβάλλειν διά τήν φυσικῶς ἐν ἡμῖν ἐφιεμένην τῆς τῶν θείων γνώσεως δύναμιν, οὐκ ἄτοπον· δύο καλῶν ἐκ τοῦ στοχασμοῦ τοῖς εἰλικρινές περί τά θεῖα κεκτημένοις τό σέβας ἀναδεικνυμένων. Ἤ γάρ ἐπιτυγχάνει τῆς ἀληθείας τῶν νοουμένων, ὁ στοχαστικήν τήν ἔφοδον τῶν θείων ποιούμενος· καί προσφέρει χαίρων θυσίαν αἰνέσεως τήν εὐχαριστίαν, (538) τῷ δεδωκότι τοῦ ζητουμένου

τήν εἴδησιν· ἥ διαφεύγουσαν εὑρίσκει τῶν γεγραμμένων τήν ἔννοιαν· καί τά θεῖα πλέον σεβάζεται, τήν τῆς οἰκείας δυνάμεως ὑπεραίνοντα μανθάνων κατάληψιν.

Τοίνυν κἀγώ στοχαστικῶς ἐπιβάλλων τοῖς προκειμένοις, τόν Θεόν ἐπικαλοῦμαι γενέσθαι τῶν λεχθησομένων συλλήπτορα, κατά πάντα τρόπον πρός τό ὕψος τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων ἀσθενοῦσαν εὑρίσκων τῆς ἐμαυτοῦ διανοίας τήν δύναμιν. Κἄν τε γάρ ἐπιτύχω, τοῦ Θεοῦ τό πᾶν ὑπάρχει κατόρθωμα, διά τῆς καταλήψεως ἐνάγοντός με πρός εὐχαριστίαν· κἄν τε γάρ μή, καί οὕτως πάλιν τοῦ Θεοῦ τό τῆς ἀκαταληψίας ὑπάρχει καλόν, τόν, ὡς εἰκός, ἐκ τῆς γνώσεως τεχθησόμενόν μοι κατά πρόνοιαν τύφον προανακόπτοντος, καί τήν ἀκαταληψίαν ποιουμένου μοι μετριοφροσύνης ὑπόθεσιν.

Οὐκοῦν στοχασμῷ, καθώς εἴρηται, τήν τῶν γεγραμμένων διάνοιαν ὑπερχόμενος, ἐντεῦθεν ἄρχομαι τῆς τῶν προκειμένων Γραφῆς. Ἐν τῷ πρό τούτου κεφαλαίῳ γέγραπται περί τοῦ Ζοροβάβελ· Καί ὅτε ἐξῆλθεν ὁ νεανίσκος, ἄρας τό πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τόν οὐρανόν ἐναντίον Ἱερουσαλήμ, εὐλόγησε τῷ βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ. Δῆλόν ἐστιν ὅτι μετά τήν τῶν προβλημάτων τῶν πρός Δαρεῖον τόν βασιλέα γεγενημένων προσαγωγήν, ἐξῆλθεν ἀπό προσώπου, δῆλον ὅτι Δαρείου τοῦ βασιλέως. Δαρεῖος μέν οὖν ἐστιν, ὡς ἤδη φθάσας πρό τούτων ἔφην τῶν λόγων, ὁ κρατῶν τῆς φύσεως νόμος· καί συνᾴδει γε σαφῶς οὕτω νοούμενος τῇ τοῦ οἰκείου ὀνόματος ἑρμηνείᾳ. Γενεά γάρ, ἤ γενεαλογία, ἤ γενεαλογούμενος δηλοῖ τό τοῦ Δαρείου ὄνομα, καθώς φασιν οἱ τήν ἀκρίβειαν τῆς τοιᾶσδε φωνῆς ἐπιστάμενοι. Φυσικοῦ δέ νόμου καθέστηκεν ἴδιον, τό τῆς γενεᾶς, καί γενεαλογίας ὄνομα· τῶν γάρ ὑπό φύσιν τό γένος, καί τά γενεαλογούμενα· καί τῶν περί φύσιν ἡ γενεαλογία.

Οὐκοῦν καλῶς ὁ Δαρεῖος εἰς τόν τῆς φύσεως ἐλήφθη νόμον. Περιέχει γάρ ὁ νόμος τῆς φύσεως, καί τά ὑπό φύσιν ἀναγόμενα γένη καί εἴδη· καί τά περί τήν φύσιν θεωρούμενα· τόν χρόνον φημί καί τόν τόπον. Παντός γάρ γενητοῦ, τά ὧν οὐκ ἄνευ φυσικῶς συνεπιθεωρεῖται.

Δαρεῖος οὖν, ὡς ἔφην, ὁ νόμος τῆς φύσεως· Ζοροβάβελ δέ, ὁ θεωρητικός νοῦς, ὁ ἐξελθών ὡς ἀπό (540) Δαρείου, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, καί τήν ὑπό χρόνον καί τόπον τῶν φαινομένων ὑπερβάς διακόσμησιν, καί ἄρας τό πρόσωπον τῆς κατ᾽ ἀρετήν γνωστικῆς διαθέσεως εἰς τόν οὐρανόν· τουτέστι τό ὕψος τῶν νοητῶν οὐσιῶν· ἐναντίον τῆς ἐν οὐρανοῖς νοουμένης Ἱερουσαλήμ· ἐκείνης λέγω τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς ἐπί τῶν χειρῶν Κυρίου ἐχούσης ἐζωγραφημένα τείχη· ἐν ᾗ πάντων εὐφραινομένων ἐστίν ἡ κατοικία· πρός ἥν ἡ ἀληθινή τῶν αἰχμαλώτων ἐπάνοδος γίνεται· τῶν ἐπιζητούντων τό ἐξ οὐρανοῦ κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον οἰκητήριον· τῶν μετά τοῦ μεγάλου Δαβίδ δυναμένων λέγειν· Ἐάν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλαθείη ἡ δεξιά μου· κολληθείη ἡ γλῶσσά μου τῷ λάρυγγί μου, ἐάν μή σου, μνησθῶ· δεξιάν λέγοντος τυχόν, τήν πνευματικήν τῶν θείων καί ἐπαινουμένων πρᾶξιν· γλῶσσαν δέ κολλωμένην τῷ λάρυγγι, τήν ἐν ἡμῖν τοῦ λόγου γνωστικήν ἐνέργειαν, κολλωμένην ἐξ ἀγνοίας τῷ λαιμῷ· τουτέστι, τῷ περί τόν λαιμόν πηγνυμένῳ πάθει, καί ἀκίνητον μένουσαν περί τήν ἔφεσιν τῶν ἀῤῥήτων ἀγαθῶν· καί διά τοῦτο γεύσασθαι μή δυναμένην τῆς τοῦ Κυρίου χρηστότητος.

θ΄. Εἰ δέ χρόνου καί φύσεως πρός Ἱερουσαλήμ ἐπειγόμενος ἐκβαίνει τούς λόγους ὁ Ζοροβάβελ· εἴθ᾽ ὁ καθ᾽ ἡμᾶς θεωρητικός νοῦς· εἴθ᾽ ὁ ὑπέρ ἡμᾶς δημιουργός Λόγος, ἐν ἡμῖν καθ᾽ ἡμᾶς γενόμενος καί διά τοῦτο γενόμενος ἄνθρωπος, ἵνα πρός ἑαυτόν ἀγάγῃ διά σαρκώσεως τούς πρός

τά πάθη καί τόν θάνατον τῆς σαρκός ἑαυτούς ἀπό τῆς ἀπαθείας καί τῆς ζωῆς ἐξώσαντας, εἰκότως τούς αὐτῷ γεγεννημένους κατά τόν θεμιτόν παραπλησίους, ἑαυτῶ συνεξάγει, καί πρός τήν Ἱερουσαλήμ ἄγει τήν οὐράνιον· ὧν τῆς ἀρετῆς τήν ἀκρότητα καί τῆς γνώσεως, τοῖς προκειμένοις εἴδεσί τε καί ἀριθμοῖς συμβολικῶς διά ποικιλίας ὁ λόγος παρείκασε. Πᾶς γάρ θεοφιλής καί δίκαιος ἄνθρωπος, νοητῶς τήν ἐπάνοδον πρός τήν ἄνω ποιούμενος Ἱερουσαλήμ, τούς προκειμένους διαφόρων εἰδῶν ἀριθμούς συμπληροῖ· τούς ἑκάστου εἴδους καί ἀριθμοῦ λόγους εἰς μίαν ἀρετῆς τε καί γνώσεως συνάγων ἐκπλήρωσιν· καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς, τῆς προκειμένης ἡμῖν εἰς ἐξέτασιν Γραφῆς ὁ λόγος, ἔχων οὕτως.

Οἱ δέ πάντες ἦσαν ἐξ Ἰσραήλ, ἀπό δωδεκαετοῦς χωρίς παίδων καί γυναικῶν, μυριάδες τέσσαρες τρισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα. Εὖγε τῆς ἀκριβείας τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, ἐπισημηναμένου μηδένα τῶν ἀριθμουμένων ἐν Ἱερουσαλήμ καί τῆς Βαβυλωνίας ἐκβεβηκότων· ταύτην δέ λέγω τοῦ παρόντος αἰῶνος τήν σύγχυσιν, εἶναι παντελῶς ὑπό τόν δωδεκαετῆ χρόνον· δηλοῦντος τοῦ λόγου μυστικῶς, ὅτι μόνος ὁ γεγεννημένος ὑπέρ αἴσθησιν καί χρόνον· τοῦτο γάρ δώδεκα σημαίνει σαφῶς ἀριθμός, ἐκ πέντε διά τάς αἰσθήσεις, καί ἑπτά διά τόν χρόνον συναγόμενος· καί τήν πρός ταῦτα τῆς ψυχῆς διακόψας σχέσιν, ἐκβαίνει τῆς αὐτῶν συγχύσεως, πρός τήν ἄνω πόλιν ἐπειγόμενος· ἔχων χωρίς (541) γυναικῶν καί παίδων, μυριάδας τέσσαρας τρισχιλίους τριακοσίους ἑξήκοντα.

Παῖδές εἰσι τυχόν, οἱ περί τῶν φυσικῶν ἀδιαβλήτων καί οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν παθῶν λογισμοί· γυναῖκες δέ, ἤ αἱ ἐνθυμήσεις, ἤ αἱ κατά φύσιν ὀρέξεις καί ἡδοναί, μή φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν· ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα καθεστῶσαι φυσικῆς ὀρέξεως. Ἡδονήν γάρ ποιεῖ κατά φύσιν καί μή βουλομένων ἡμῶν, καί ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καί πόσις ἀποκροουμένη τοῦ δίψους τήν ὄχλησιν· καί ὕπνος τήν ἐκ τῆς ἐγρηγόρεσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεούμενος δύναμιν· καί ὅσα τῶν καθ᾽ ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρός μέν σύστασιν φύσεως ἀναγκαῖα· πρός δέ κτῆσιν ἀρετῆς ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις· ἅπερ κἄν μή συναριθμεῖται τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλά συνεκβαίνει παντί νοΐ φεύγοντι τῆς ἁμαρτίας τήν σύγχυσιν· ἵνα μή δι᾽ αὐτά μείνῃ κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν καί διαβεβλημένων καί παρά φύσιν παθῶν· οὐκ ἐχόντων ἄλλην ἀρχήν ἐν ἡμῖν πλήν τῆς κινήσεως τῶν κατά φύσιν παθῶν.

Οὐ συναριθμεῖται δέ, ὅτι μή πέφυκε πρός τήν ἀθάνατον καί μακραίωνα ζωήν συμμεταβαίνειν ἡμῖν, τά τήν φύσιν πρός τήν παροῦσαν ζωήν συνέχοντα πάθη. Τέσσαρες δέ μυριάδες εἰσίν, ἡ τετράς τῶν γενικῶν ἀρετῶν· μεθ᾽ ὧν φύσιν καί χρόνον διαβάς ὁ νοῦς, πρός τήν μακαρίαν τῆς ἀπαθείας ἀποκαθίσταται λῆξιν. Ὡς γάρ ἡ μυριάς τῷ τῆς μονάδος στοιχείῳ μόνη γνωρίζεται· παντελῶς δι᾽ ἄλλου γράμματος σημανθῆναι μή δυναμένη, ὡς ταυτόν οὖσα κατά τό ὑποκείμενον τῇ μονάδι, κἄν δέχεται μόνῃ τῇ ἐπινοίᾳ διαφοράν, ὡς πρός ἀρχήν τέλος. Τέλος γάρ μονάδος ἐστίν ἡ μυριάς· καί ἀρχή μυριάδος ἐστίν ἡ μονάς· ἤ, κυριώτερον εἰπεῖν, κινουμένη μονάς, ἐστίν ἡ μυριάς· καί ἀκίνητος μυριάς, ἐστίν ἡ μονάς. Οὕτω καί πᾶσα τῶν γενικῶν ἀρετή, τήν θείαν καί ἄῤῥητον μονάδα φημί τόν Θεόν, ἀρχήν ἔχει καί τέλος, ὡς ἐξ αὐτοῦ καί εἰς αὐτόν ἀρχομένη καί λήγουσα· καί ταυτόν ὑπάρχουσα τῷ Θεῷ, κατά μόνον τῆς ἐπινοίας διαφέρουσα τόν λόγον· παρ᾽ οὗ, καί εἰς ὅν πᾶσα γένεσις ἀρετῆς προδήλως ὑφέστηκεν.

Ἤ τυχόν τάς τέσσαρας προκοπάς τῶν ἐν τῇ δεκάδι τῶν θείων ἐντολῶν, εἰς μῆκος θεωρίας καί γνώσεως προβαινόντων, φησίν εἶναι τάς τέσσαρας μυριάδας ὁ λόγος. Οἷον πρώτη προκοπή ἐστιν, ἡ ἁπλῶς ἐν τοῖς εἰσαγομένοις μετά τήν ἀποφυγήν τῆς κακίας, πρᾶξις τῶν ἐντολῶν· πλήρη ποιοῦσα τήν πρώτην δεκάδα, τήν αὐτήν καί μονάδα. Δευτέρα προκοπή ἐστιν, ἡ δι᾽ ἑκάστης ἐντολῆς ἐνεργουμένη τῶν λοιπῶν συμπερίληψις, τήν αὐτήν δεκάδα ποιουμένη καί ἑκατοντάδα, τῇ δι' ἀλλήλων ἑκάστης ἐντολῆς ἐνεργείᾳ συμπληρουμένην· ἡ γάρ δεκάς δεκαχῶς ἐνεργηθεῖσα, ποιεῖ τήν ἑκατοντάδα. Τρίτη προκοπή ἐστιν, ἡ κατά τόν νόμον τῆς φύσεως ταύτης τῆς ἑκατοντάδος δεκάπλωσις· δεκαδικός γάρ καί ὁ τῆς φύσεως νόμος ἐστιν, ὡς ἐκ δέκα συνεστηκώς· (544) λέγω δέ, τῶν τριῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων, καί τῶν πέντε αἰσθήσεων, καί τῆς φωνητικῆς ἐνεργείας, καί τῆς φυσικῆς γονιμότητος· κέχρηται γάρ, τῷ μέν λογιστικῷ πρός τήν τῆς αἰτίας, καί τῶν περί τήν αἰτίαν τῶν καλῶν ζήτησιν· τῷ ἐπιθυμητικῷ δέ, πρός πόθον τῶν ζητουμένων· τῷ δέ θυμικῷ, πρός φυλακήν καί στοργήν· ταῖς αἰσθήσεσι δέ, πρός διάκρισιν, πενταχῶς καί αὐτήν διαιρουμένην, ἐξ ἧς ἐπιστήμη γενέσθαι πέφυκε. Διαιρεῖται γάρ ἡ καθόλου διάκρισις, τοῖς ἠργμένοις, καί οὐκ ἠργμένοις· τοῖς νοητέοις, καί οὐ νοητέοις· τοῖς ῥητέοις καί οὐ ῥητέοις· τοῖς ποιητέοις, καί οὐ ποιητέοις· τοῖς φθαρτοῖς, καί τοῖς ἀφθάρτοις. Τῷ δέ φωνητικῷ πρός ἐκφώνησιν· καί τῇ γονιμότητι, πρός αὔξησιν τῶν ζητηθέντων καί ἐπιθυμηθέντων καί στερχθέντων καί γνωσθέντων καί ἐκφανθέντων καλῶν. Γίνεται οὖν ἡ ἑκατοντάς, κατά τόν νόμον δεκαπλουμένη τῆς φύσεως, χιλιάς. Τετάρτη δέ προκοπή ἐστιν, ἡ διά θεωρίας καί γνώσεως τοῦ φυσικοῦ νόμου κατά τήν ἀποδοθεῖσαν διαίρεσιν, πρός τόν ἑκάστης ἐντολῆς ἀρχικώτερον λόγον ἀνάβασις· καθ᾽ ἥν ἡ μυριάς συναγομένη θεωρεῖται, τῷ τῆς πρώτης μονάδος στοιχείῳ γνωριζομένη. Ὁ γάρ ἁπλῶς ἐνεργήσας τάς ἐντολάς· καί πάλιν κατά τήν ἑκάστην ἐνέργειαν τάς ἄλλας συμπαραλαβών· καί αὖθις τῇ περιλήψει τούτων, τήν τοῦ φυσικοῦ νόμου συζεύξας διάκρισιν· καί τοῦτον πάλιν πρός τόν ἑκάστης ἐντολῆς λόγον γνωστικῶς ἀναβιβάσας, τάς τέσσαρας μυριάδας συνήγαγε· καθ᾽ ἑκάστην προκοπήν τῷ τῆς μονάδος τιμηθείσας μυστηρίῳ, πρός ἥν ὁ τῆς μυριάδος συνάγεται λόγος.

Ἤ πάλιν, τάς λεγομένας τέσσαρας γενικάς ἀπαθείας, αἱ τέσσαρες μυριάδες σημαίνουσι. Πρώτη γάρ ἐστιν ἀπάθεια, ἡ παντελής ἀποχή τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἡ παντελής κατά διάνοιαν περί τήν τῶν κακῶν συγκατάθεσιν ἀποβολήν λογισμῶν, ἐν τοῖς μετά λόγου τήν ἀρετήν μετιοῦσι γινομένη· τρίτη, ἡ κατ᾽ ἐπιθυμίαν περί τά πάθη παντελής ἀκινησία, ἐν τοῖς διά τῶν σχημάτων τούς λόγους νοητῶς θεωρουμένοις τῶν ὁρωμένων. Τετάρτη ἀπάθεια, ἡ καί αὐτῆς τῆς ψιλῆς τῶν παθῶν φαντασίας παντελής κάθαρσις ἐν τοῖς διά γνώσεως καί θεωρίας καθαρόν καί διειδές ἔσοπτρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τό ἡγεμονικόν συνισταμένη.

Ὁ τοίνυν καθάρας ἑαυτόν ἐνεργείας παθῶν, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς κατά διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερώσας· καί τῆς περί αὐτά κατ᾽ ἐπιθυμίαν κινήσεως στάσιν λαβών· καί τῆς αὐτῶν ψιλῆς φαντασίας τόν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον, τάς τέσσαρας μυριάδας ἔχων ἐξέρχεται τῆς ὕλης καί τῶν ὑλικῶν, καί πρός τήν θείαν καί εἰρηνικήν τῶν νοητῶν ἐπείγεται λῆξιν.

Οὕτω μέν οὖν νοείσθωσαν ἡμῖν αἱ τέσσαρες μυριάδες· αἱ δέ τρεῖς χιλιάδες, τόν τέλειον καί ὀρθόν καί εὐσεβῆ περί τῆς ἁγίας καί ὁμοουσίου Τριάδος λογικόν σημαίνουσι λόγον· καθ᾽ ὅν ἡ ἁγία

τρισυπόστατος (545) μονάς, εἷς παρ᾽ ἡμῶν ὑμνεῖται Θεός καί πιστεύεται.

Οἱ δέ τριακόσιοι, τόν περί προνοίας ἐνταῦθα παραδηλοῦσι λόγον· οὐχ ὅτι μόνον τῷ σχήματι τοῦ γράμματος ἡ ἄνωθεν ἐπί τά κάτω διήκουσα, καί τῶν ἑκατέρωθεν πλαγίων τά ἄκρα περιλαμβάνουσα σημαίνεται δύναμις· ὅπερ τήν τό πᾶν διασφίγγουσαν ἀῤῥήτως δηλοῖ πρόνοιαν· ἀλλ᾽ ὅτι καί τῷ τοῦ σταυροῦ τύπῳ τετίμηται, ἐν ᾧ τό μέγα καί πρῶτον καί ἀπόκρυφον τῆς προνοίας ἀπετελέσθη μυστήριον. Προνοίας γάρ καθέστηκε τρόπος ἀπόῤῥητος, τό μέγα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ μυστήριον· ᾧ τύπῳ, μετά τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐπ᾽ αὐτοῦ δι᾽ ἡμᾶς προσηλωθέντος, τάχα θαῤῥήσας ὁ μέγας πατριάρχης Ἀβράαμ, μετά τριακοσίων δέκα καί ὀκτώ· τουτέστι, τύπου καί ὀνόματος Ἰησοῦ, τάς δηλουμένας διά τῶν βασιλέων ἀνετικειμένας ἐξελθών κατεπάλαισε δυνάμεις. Πολλάκις γάρ οἶδεν ἡ Γραφή καί ἐκ τῶν ἐν τοῖς γράμμασι σχημάτων, τόν ἴδιον φανερῶσαι σκοπόν, τοῖς ἐπί τοῦτο καθαιρομένοις.

Εἰ δέ καί ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ βούλεταί τις τό βούλημα σκοπῆσαι τῆς ἁγίας Γραφῆς, καί οὕτως τήν πρόνοιαν δι᾽ αὐτοῦ μηνυομένην εὑρήσει. Προνοίας γάρ ἔργον, οὐ μόνον κατά τόν ἑαυτῆς τοῦ εἶναι λόγον φυλάξαι τήν φύσιν ἀμείωτον· ἀλλά καί κατά τόν ἐπίκτητον τοῦ εὖ εἶναι χάριτι λόγον ἀνελλιπῶς ἔχουσαν δεῖξαι. Οὐκοῦν τοῖς διακοσίοις τά ἑκατόν συνάψας τις, ἀποτελεῖ τόν τριακόσια· δηλοῦντα φύσιν καί ἀρετήν. Δηλοῖ γάρ φύσιν ὁ διακόσια ὡς ἐξ ὕλης καί εἴδους ὑπάρχουσαν, εἴπερ ἡ ὕλη τετραδική διά τά τέσσαρα στοιχεῖα· τό δέ εἶδος, πενταδικόν, διά τήν αἴσθησιν τήν τό ὑλικόν πρός εἶδος σχηματίζουσαν φύραμα. Πεντάκις γάρ συνθείς τόν τεσσαράκοντα· ἤ τετράκις τόν πεντήκοντα, ποιεῖ τόν διακόσια. Ὁ δέ ἑκατόν ἀριθμός, τήν τελείαν ἀρετήν σημαίνει, ὡς ἔχων δεκαπλουμένην τήν θείαν δεκάδα τῶν ἐντολῶν· εἰς ἥν φθάσας Ἀβράαμ, πατήρ γίνεται τοῦ μεγάλου Ἰσαάκ, νεκρός κατά φύσιν· ζωῆς καί χαρᾶς γεννήτωρ κατά πνεῦμα γενόμενος. Συνθείς οὖν τοῖς διακοσίοις τά ἑκατόν, τόν τριακόσια πληρώσαις ἄν ἀριθμόν, δηλοῦντα τήν πρόνοιαν, κατά τόν εὖ εἶναι λόγον τήν φύσιν συνέχουσαν.

Ὁ δέ ἑξήκοντα, τήν κατά φύσιν ποιητικήν τῶν ἐντολῶν σημαίνει δύναμιν τετελειωμένην τοῖς λόγοις τῶν ἀρετῶν. Εἰ γάρ ὁ ἕξ τήν ποιητικήν σημαίνει τῆς φύσεως δύναμιν, ὡς τέλειος καί ἐκ τῶν ἰδίων μερῶν συνιστάμενος· διό καί ἐν ἕξ ἡμέραις πεποιηκέναι τόν Θεόν τόν κόσμον γέγραπται· ὁ δέ δέκα τό τέλειον τῆς ἐν ταῖς ἐντολαῖς ἀρετῆς δηλοῖ· ἄρα ὁ ἑξήκοντα, τήν κατά τήν φύσιν δεκτικήν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς θείων λόγων σαφῶς παραδηλοῖ δύναμιν.

Οὐκοῦν αἱ τέσσαρες μυριάδες πρός τοῖς τρισχιλίοις τριακοσίοις ἑξήκοντα, δηλοῦσι τόν τέλειον περί ἀρετῆς λόγον· καί τό σεπτόν τῆς θεολογίας μυστήριον· (548) καί τόν ἀληθῆ τῆς προνοίας σκοπόν· καί τήν ἀρεταῖς ποιωθεῖσαν πρακτικήν τῆς φύσεως δύναμιν μεθ᾽ ὧν ὁ σαρκός, αἰσθήσεώς τε καί κόσμου τῷ πνεύματι διακρίνας τόν νοῦν, πάντως ἐξέρχεται· τήν ἐν ἀλλήλοις τούτων ἀφείς, ὡς τήν Βαβυλωνίαν οἱ πάλαι, φύρσιν καί σύγχυσιν· καί πρός τήν ἄνω πόλιν ἐπείγεται, πάσης τόν νοῦν ἔχων τῆς πρός ὁτιοῦν σχέσεως ἀνετόν.

Παῖδες δέ τούτων καί παιδίσκαι ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι ἑπτά. Ὁ νόμος ἐν τῷ περί παίδων καί παιδίσκων τόπῳ διαγορεύων φησί, Τούς Ἑβραίους παῖδας καί παιδίσκας ἕξ ἔτη δουλεύειν· καί τῷ ἑβδόμῳ ἀπολύεσθαι ἐλευθέρους· τούς δέ ἀλλοφύλους παῖδας καί παιδίσκας δουλεύειν εἰς τόν αἰῶνα· τό πεντηκοστόν ἔτος οἶμαι τῆς ἀφέσεως αἰῶνα καλῶν. Ἑβραῖος δέ παῖς καί Ἑβραία παιδίσκη εἰσίν, οἱ τῷ πρακτικῷ φιλοσόφῳ δουλεύοντες ἕξ ἔτη, λόγος καί διάνοια, πρός ἐπίνοιαν τῆς

ἠθικῆς εὐπρεπείας καί ἀρετῆς τρόπων ἐξεύρεσιν. Παντί γάρ πρακτικῷ, παιδός καί παιδίσκης δίκην ὁ λόγος καί ἡ διάνοια μοχθοῦσι, τούς κατ᾽ ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπους ἐπινοοῦντές τε καί δημιουργοῦντες· καί οἷον πᾶσαν ἑαυτῶν κατά τῶν ἀντικειμένων τῇ πρακτικῇ πνευμάτων τῆς πονηρίας τήν δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην. Πληρώσαντες οὖν τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν, ἥν ὁ ἕξ τῶν ἐτῶν παρεδήλωσε ἀριθμός· εἴρηται γάρ ὡς ὁ ἕξ ἀριθμός τήν πρακτικήν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἐλεύθεροι πρός τήν πενυματικήν ἀπολύονται· δῆλον ὅτι τῶν ἐν τοῖς οὖσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐπανερχόμενοι, ὅ τε λόγος καί ἡ διάνοια· ὁπηνίκα κατά τό ἕβδομον ἔτος γένωνται· τουτέστι, τῆς ἀπαθείας τήν ἕξιν· καθ᾽ ἥν δαμασθέντα τῷ πολλῷ καμάτῳ τοῦ λόγου καί τῆς συνημμένης αὐτῷ διανοίας, ὑποχωρεῖ τῆς ψυχῆς τά πάθη καί ὑπεξίσταται.

Ἀλλόφυλος δέ παῖς καί παιδίσκη, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία, οὕς ὑποζεύγνυσι διαπαντός τῇ δεσποτείᾳ τοῦ λόγου πρός ὑπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν δι᾽ ἀνδρείας καί σωφροσύνης ὁ θεωρητικός νοῦς, οὐ διδούς αὐτοῖς παντελῶς τήν πρός ἐλευθερίαν ἄφεσιν, ἕως ἄν καταποθῇ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος τελείως ὁ τῆς φύσεως νόμος· καθάπερ ὑπό ζωῆς ἀπείρου, σαρκός δυστήνου θάνατος· καί πᾶσα δειχθῇ καθαρῶς ἡ τῆς ἀνάρχου βασιλείας εἰκών, πᾶσαν ἔχουσα τοῦ ἀρχετύπου διά μιμήσεως τήν μορφήν· καθ᾽ ἥν γενόμενος ὁ θεωρητικός νοῦς, ἐλευθέρους ποιεῖται τόν τε θυμόν καί τήν ἐπιθυμίαν· τήν μέν, πρός τήν ἀκήρατον τοῦ θείου ἔρωτος ἡδονήν, καί τήν ἄχραντον θέλξιν μετασκευάζων· τόν δέ, πρός ζέσιν πνευματικήν καί διάπυρον ἀεικινησίαν καί σώφρονα μανίαν μεταβιβάζων· καθ᾽ ἥν, ὡς ἔοικεν, ἡ μεγάλη τοῦ ἀκηράτου φωτός ἀκτίς ὁ μέγας Παῦλος γενόμενος, ἐν ταῖς Πράξεσιν ἤκουσε παρά τοῦ βασιλέως Ἀγρίππα, Μαίνῃ, Παῦλε. Καί πάλιν αὐτός περί ἑαυτοῦ πρός Κορινθίου γράφων, Εἴτε ἐξέστημεν Θεῷ, εἴτε σωφρονοῦμεν ὑμῖν· τήν κατά Θεόν (549) σώφρονα μανίαν ἔκστασιν δῆλον ὅτι καλέσας· ὡς ἔξω ποιουμένην τῶν ὄντων τόν κατ᾽ αὐτήν σώφρονα νοῦν.

Τόν δέ τούτων ἀριθμόν σημαίνειν ὑπονοῶ, τήν κατά τόν λόγον χρονικήν μετά τῆς ἀπαθείας τῶν τρόπων πρόνοιαν· καθ᾽ ἥν καί λόγῳ καί διανοίᾳ καθάπερ Ἑβραίοις παισί καί παιδίσκαις κατά τήν πρᾶξιν δουλεύουσιν ἐπικείμενος ὁ νοῦς, ὁρίζει τά μέτρα τῆς κατ᾽ ἀρετήν τούτων ὑπουργίας· μεταφέρων πρός θεωρίαν· καί θυμοῦ καί ἐπιθυμίας ὡς ἀλλοφύλων παίδων καί παιδίσκων ἐπιμελούμενος, ὡς δούλων δεσπότης, πρός τόν ἰσότιμον ἄγει κατά τό τέλος ἐλευθερίαν. Τήν μέν ἐπιθυμίαν, ποιῶν ἔφεσιν τῶν θείων ἀπολαυστικήν· τόν δέ θυμόν, τόνον ἀπολαυτικῆς ἐφέσεως ἄληκτον· καί ἀποτελῶν Ἑβραίους ἀληθινοῦς κατά τήν χάριν, τούς ἀλλοφύλους δούλους.

Ψάλται καί ψαλτῳδοί, ὀκτακόσιοι πεντήκοντα πέντε. Ψάλται εἰσίν, οἱ τόν θεῖον λόγον τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις ἄνευ θεωρίας κατά τήν πρᾶξιν ἀναφωνοῦντες. Ψαλτῳδοί εἰσίν, οἱ τόν θεῖον λόγον τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις μετά τῆς κατά τήν θεωρίαν γνωστικῆς τερπνότητος τοῖς ἄλλοις μυσταγωγοῦντες, καί τά νοητά αὐτῶν ὦτα καθηδύνοντες.

Ὁ δέ τούτων ἀριθμός δηλοῖ, τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις ἐπιστήμην τῶν αἰωνίων· ὁ γοῦν ὀκτακόσια καί ὁ πεντήκοντα· Ὁ μέν, τούς τῆς γνώσεως· ὁ δέ, τούς τῶν ἀρετῶν μέλλοντας λόγους ὑποφαίνει. Ὁ δέ πέντε, τήν ἐπί τούτοις ἐπιστήμην παρίστησι· καθώς περί τοῦ πέντε μικρῷ πρόσθεν ἀποδεδώκαμεν ἀριθμοῦ.

Κάμηλοι τετρακόσιαι τριάκοντα πέντε. Κάμηλοι συνεξιοῦσαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ σύν ἐλευθερίᾳ πολλῇ, τῆς πικρᾶς ἀπολυομένοις αἰχμαλωσίας εἰσίν, αἱ φυσικαί τῶν ὁρωμένων διάφοροι θεωρίαι, κατά τήν κάμηλον ἔχουσαι πρός μέν αἴσθησιν, ὥσπερ πόδας ἀκαθάρτους, τάς

ἐπιφανείας τῶν ὁρατῶν· πρός δέ νοῦν, ὥσπερ κεφαλήν καθαρούς, τούς ἐν αὐτοῖς ὑψηλοτέρους ἐν πνεύματι λόγους.

Καί τάχα περί τούτων τῶν καμήλων, τήν δόξαν τῆς νοουμένης Ἰερουσαλήμ προφητικῶς ὁ μέγας προδεικνύς Ἡσαΐας, ἔφη· Καί καλύψουσί σε κάμηλοι Μαδιάν καί Γεφάρ· τουτέστιν, αἱ πνευματικαί θεωρίαι τῶν κατά φύσιν παθῶν. Ἔκκρισις γάρ Μαδιάν ἑρμηνεύεται, ἤ πηλός αἱματώδης· ἤ ἱδρῶτες ἀνθρώπινοι καί μητρός. Γεφάρ δέ, κτῆσις νώτου, ὅπερ ἐστί θεωρία εἰς ὕψος αἰρομένη τῶν περί σάρκα παθῶν. Ψυχῆς δέ νῶτον, ὡς ὀπίσθιον, ἡ σάρξ· οἷς καθάπερ πόλιν ἁγίαν, τήν πνευματικήν τῆς εἰρηνικῆς καί ἀστασιάστου τῶν μυστικῶν θεαμάτων (552) γνώσεως λῆξιν, οἷα κτήνεσι καλύπτεσθαί φησιν ὁ λόγος.

Δηλοῖ δέ τήν ἀποδοθεῖσαν δύναμιν, καί αὐτός ὁ ἀριθμός, τήν περί φύσιν καί χρόνον λογικήν σημαίνων κίνησιν.

Καί ἵπποι ἑπτακισχίλιοι ἑπτακόσιοι τριάκοντα ἕξ· Ἵππος ἐστίν, ὁ ἐν τῷ δρόμῳ τῶν ἐναρέτων κατά τόν βίον, ἔχων τήν ὅλην τοῦ θυμοῦ τήν εὐτονίαν. Φασί γάρ τοῦ ἵππου τήν χολήν εἰς τάς κατά φύσιν τῶν ποδῶν ὁπλάς εἶναι. Διό καί πάντων τῶν λοιπῶν ἡμέρων ζώων, καί τῶν τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑποζευγμένων, ἐκρίθη μᾶλλον πρός δρόμον ἐπιτηδειότερός τε καί δυνατώτερος· οἷς παρεικάσας τούς ἁγίους ἀποστόλους ὁ μέγας προφήτης Ἀββακούμ διά τοῦ Πνεύματος, φησί· Καί ἐπεβίβασας εἰς θάλασσαν τούς ἵππους σου, ταράσσοντας ὕδατα πολλά· ἵππους καλέσας τούς ἁγίους καί μακαρίους ἀποστόλους, τόν σωτήριον τῆς ἀληθείας λόγον βαστάζοντας ἐνώπιον ἐθνῶν καί βασιλέων ἐν παντί τῷ κόσμῳ· ὅν τροπικῶς ὠνόμασε θάλασσαν· καί τά ἔθνη παρείκασεν ὕδασι, διά τῆς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ Πνεύματος μεγάλης δυνάμεως ταρασσόμενά τε καί σειόμενα, καί τῷ σωτηρίῳ σεισμῷ μεταβιβαζόμενα πρός πίστιν ἐξ ἀπιστίας, καί πρός ἐπίγνωσιν ἐξ ἀγνωσίας· καί ἀπό κακίας εἰς ἀρετήν.

Δηλοῖ δέ τοῦτο καί αὐτός τῶν ἵππων ἀριθμός, τήν κατ᾿ ἀρετήν τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ἕξιν τυπῶν. Ὁ γάρ ἑπτακισχίλια ἑπτακόσια ἀριθμός, ὡς χρονικός σημαίνει τήν ἐν ἀρεταῖς ὀξεῖαν κίνησιν· ὁ δέ τριάκοντα ἕξ, τήν ταῖς ἀρεταῖς συντρέχουσαν τῆς φύσεως πρᾶξιν.

Ἡμίονοι δέ ὀκτασόσιοι τεσσαράκοντα πέντε. Ἡμίονός ἐστι κατά τόν ἐπαινούμενον λόγον, ἡ παντελῶς κατά κακίαν ἄγονος ἕξις· δι᾿ ὅ πάνυ τῷ πνεύματι τῆς Γραφῆς προσφυῶς τε καί πρεπόντος ὁ βασιλεύειν λαχών τοῦ Ἰσραήλ, οὐχ ἵππῳ, ἀλλ᾿ ἡμιόνῳ καθέζεσθαι προσετάγη· τοῦ λόγου δηλοῦντος, ὅτι δεῖ τόν θεωρητικόν νοῦν βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὖσι νοημάτων τε καί θεαμάτων, καί τῶν οἰκείων κινημάτων, ἕξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι, κακίαν μήτε συλλαμβάνουσαν παντελῶς μήτε τίκτουσαν· ἐφ᾿ ἧς αὐτόν δεῖ περί θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι· μήπως πνευματικήν ποιούμενος τήν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθών περιπέσῃ τινί τῶν παραφθείρειν διά τινος τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων τήν ἁγνήν τῆς καρδίας διάθεσιν.

Οἴδαμεν δέ καί ἐπί ψόγῳ κειμένην τῇ Γραφῇ τήν ἡμίονον, ὡς τό, Μή γένεσθε ὡς ἵππος καί ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις· ἵππον καλέσαντος τοῦ λόγου τήν χρηματίζουσαν ἕξιν ταῖς τῶν παθῶν ἡδοναῖς· καί ἡμίονον, τήν τό καλόν μήτε συλλαμβάνουσαν, μήτε τίκτουσαν ἕξιν· ἅς ἀπηγόρευσεν ὁ λόγος ἰσοτίμως τοῖς σωτηρίας ἐφιεμένοις· τήν μέν, ὡς ἐνεργητικήν κακίας· τήν δέ, ὡς ἀρετῆς ἀπραξίαν ἔχουσαν. Καί ἡ Ἀβεσαλώμ δέ ἡμίονος ἐπί ψόγῳ λαμβάνεται, (553) ἐφ᾿ ἧς καθήσας ἐξῆλθε τόν θάνατον ἐπιζητῶν τοῦ γεννήσαντος· δηλοῦντος ἐν τούτοις τοῦ Πνεύματος, ὡς ὁ κενοδοξίᾳ τινί δι᾿ ἀρετήν ἤ γνῶσιν τρωθείς, τήν κόμην ματαίως διατρέφει τοῖς οἰήσεως ἐπιτετεχνασμένην τε καί μικτήν,

ὥσπερ ἡμίονον πρός ἀπάτην τῶν θεωμένων τήν ἠθικήν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ᾿ ἧς αἰωρούμενος οἴεται τόν γεννήσαντα διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου πατέρα χειρώσαθαι, πᾶσαν βουλόμενος τήν τῷ πατρί προσοῦσαν θεόθε δόξαν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανον εἰς ἑαυτόν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι.

Ἀλλ᾿ ὁ τοιοῦτος ἐξελθών εἰς τό πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας πρός τόν ὑπέρ ἀληθείας λογικόν πόλεμον, διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυός τῶν ὑλικῶν θεαμάτων, κρατεῖται τῆς κόμης, αὐτήν ἔχων δεσμοῦσαν τόν νοῦν πρός θάνατον τήν διάκονον οἴησιν· τήν κρεμνοῦσαν αὐτόν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ καί ἀναμέσον τῆς γῆς. Οὐ γάρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενόδοξος καθάπερ οὐρανόν ἀνέλκουσαν αὐτόν τῆς κατασπώσης οἰήσεως· οὐδ᾿ αὖ πάλιν γῆν· τήν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως, καθέλκουσαν αὐτόν τῆς ἀνασπώσης αὐτόν φυσιώσεως· ὅν πενθεῖ καί θανόντα διά φιλανθρωπίαν ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμήσει Θεοῦ, μή βουλόμενος τόν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψαι καί ζῇν αὐτόν.

Ἵνα δέ καί κατ᾿ ἄλλον τρόπον θεωρήσωμεν τόν τόπον, Δαβίδ τόν πρακτικόν νοῦν σαφῶς παραδείκνυσιν· Ἀβεσσαλώμ δέ, τήν ἐκ τοῦ πρακτικοῦ κατά τήν τοῦ νοῦ πρός αἴσθησιν συνουσίαν τικτομένην οἴησιν. Αἴσθησις γάρ ἐστιν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως Γεσούρ, ἥν λαβών ὁ Δαβίδ, τόν Ἀβεσαλώμ ἐγέννησεν. Ἑρμηνεύεται δέ Γεσούρ, ὁδηγία τοίχου. Τοῖχος δέ, τό σῶμα προδήλως καθέστηκεν. Ὁδηγία δέ τοῦ σωμάτός ἐστιν, ὁ νόμος τοῦ σώματος, ἤγουν ἡ αἴσθησις· ἐξ ἧς γεννᾶται Ἀβεσαλώμ, πατρός εἰρήνη νομιζομένη ἑρμηνευόμενος· ὅπερ ἐστί σαφῶς ἡ οἴησις. Νομίζοντες γάρ εἰρηνεύειν παθῶν, συνιστῶμεν τόν οἴησιν· ἥν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ γνούς ὁ μέγας Δαβίδ, ἅτε γνώσει τήν πρᾶξιν διατεμών, καί τήν σκηνήν καί τήν Ἱερουσαλήμ καί τήν Ἰουδαίαν ἀφείς, φεύγει πέραν τοῦ Ἰορδάνου πρός τήν γῆν Γαλάδ· τουτέστιν, εἰς τήν μετοικίαν τῆς μαρτυρίας, ἤ τήν ἀποκάλυψιν αὐτῶν, ἀνάξιον ἑαυτόν κρίνας διά (556) τήν ἐπαναστᾶσαν οἴησιν, τῆς ἁγίας σκηνῆς· τουτέστι, τῆς μυστικῆς θεολογίας· καί τῆς Ἱερουσαλήμ, τουτέστι, τῆς εἰρηνικῆς καί τῶν θείων ἐποπτικῆς γνώσεως· καί τῆς Ἰουδαίας, τουτέστι, τῆς ἐπί χαρᾷ τῆς πράξεως ἐξομολογήσεως.

Πρός γάρ τό πένθος μετοικίσας ὁ νοῦς τάς οἰκείας δυνάμεις, καί τήν τῶν πρώην πεπραγμένων καθάπερ μαρτυρίαν συνείδησιν· καί τήν μνήμην τῶν κατ᾿ εἶδος πλημμεληθέντων· τοῦτο γάρ ἐστι ἀποκάλυψις αὐτῶν· καί, ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰς τόν πρό τῆς χάριτος χρόνον τῇ διανοίᾳ γενόμενος· τοῦτο γάρ ἐστι πέραν τοῦ Ἰορδάνου γενέσθαι· καθ᾿ ὅν τῆς κατ᾿ ἀρετήν καί γνῶσιν ἠλλοτρίωτο χάριτος· καί τήν ἰδίαν ἐπιγνούς ἀσθένειαν, καί τήν ἰσχυράν καί ἀντίθετον τῆς οἰήσεως κτησάμενος ταπεινοφροσύνην, διά τῆς τῶν οἰκείων συναισθήσεως, διαπερῶσαν πρός αὐτόν ὄντα ἐν πένθει καλῷ, τόν τύραννον οἴησιν ἀποκτενεῖ, καί πρός τήν οἰκίαν πάλιν ἐπανέρχεται δόξαν· καί τῆς γῆς κρατεῖ τοῦ Ἰούδα, καί τῆς Ἱερουσαλήμ βασιλεύει· καί τῇ ἁγίᾳ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ λατρεύει, τήν ἀκήρατον καί ἄμωμον λατρείαν.

Ἀλλ᾿ ἐπανέλθωμεν πρός τόν ἀριθμόν τῶν ἡμιόνων, τῶν ἀπό τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθέντων Ἰουδαίων, τόν ἐν αὐτῷ πνευματικόν κατά δύναμιν ἐποψόμενοι λόγον. Ἡμίονοι, φησίν, ὀκτακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε. Δηλοῖ δέ ὁ παρών ἀριθμός, τήν τοῦ κατά τήν ἄγονον ἕξιν τῆς κακίας· τουτέστι, τήν μή τίκτουσαν κακίαν ἕξιν, πρός τε τά αἰσθητά καί τήν αἴσθησιν τελείαν ἀπάθειαν. Ὁ γάρ ὀκτακόσια, σημαίνει τήν χαρακτηριστικήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος ἀπάθειαν ἐπαινετῶς

λαμβανόμενος· ὁ δέ τεσσαράκοντα, τά αἰσθητά· καί ὁ πέντε, τάς αἰσθήσεις.

Ὑποζύγια πεντακισχίλια πεντακόσια εἰκοσιπέντε, ὑποζύγιόν ἐστι, τό ὑποζευγμένον τῇ ψυχῇ σῶμα πρός ἀχθοφορίαν τῶν ὑπέρ ἀρετῆς κατά τήν πρᾶξιν καμάτων τε καί πόνων· ἤγουν ἡ κατ᾽ ἀρετήν τοῦ σώματος ἕξις· καί τάχα τοιούτους ὄνους ἔχοντες οἱ τοῦ μεγάλου Ἰακώβ υἱοί, πρός ἀποτροφήν τόν ἐξ Αἰγύπτου σῖτον μετέφερον πρός τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας· τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐξ Αἰγύπτου σῖτον τοῖς μαρσίποις τῶν διανοιῶν ἀποκλεισθεῖσαν πνευματικήν γνῶσιν· διά πράξεως ἐπιτιθέντες τοῖς σώμασι, καί πρός τήν μέλλουσαν ζωήν ματακομίζοντες.

Ὁ δέ τούτων ἀριθμός τῶν ὄνων σφαιρικός ὅλος ὑπάρχων, δηλοῖ τήν ὡσαύτως ἔχουσαν κίνησιν τῆς κατ᾽ ἀρετήν περί πρᾶξιν σωματικῆς ἕξεως, καί ἀτρέπτως τῷ λόγῳ τῆς γνώσεως συμφερομένην. Μόνην γάρ καλοῦσιν ἄτρεπτον τήν σφαιρικήν κίνησιν, ὡς ὁμαλότητα διά πάντων παρά τάς λοιπάς τῶν ὄντων κινήσεις ἔχουσαν, οἱ περί ταῦτα δεινοί.

Ταῦτα μέν κατά τόνδε τόν τρόπον ἡμῖν εἰρήσθω, τῆς ἡμῶν κατά τό νοεῖν τε καί λέγειν οὐκ ἀπολειπόμενα δυνάμεως· εἰ δέ τις βούλεται πάλιν τῆς (557) Ἐκκλησίας ἐν τούτοις προδιατυποῦσθαι λέγειν τούς διαφόρους βαθμούς τῶν πιστευόντων, καί οἷον εἰπεῖν, διαθέσεις, ἄνδρες εἰσίν, οἱ τό μέτρον ἐφθακότες, κατά τό ἐφικτόν, τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, καί κατ᾽ ἀγάπην αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τήν ἀρετήν κατορθοῦντες. Παῖδές εἰσι καί παιδίσκαι, οἱ φόβῳ τῶν ἠπειλημένων αἰωνίων κολάσεων, ὑπερχόμενοι τό βάρος τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας. Ψάλται δέ, οἱ καλῶς τόν περί πρακτικῆς ἐξηγούμενοι λόγον, καί τά πάθη τῶν ἄλλων ἐξιώμενοι. Ψαλτῳδοί δέ, οἱ τό κάλλος τῆς γνώσεως τῶν θείων λόγων διά θεωρίας ἐκφαίνοντες, καί τῶν ἄλλων ἀπελαύνοντες ὥσπερ ζόφον τήν ἄγνοιαν. Κάμηλοι δέ, οἱ τό σκολιόν τῆς γνώμης ἐξημεροῦντες τῷ λόγῳ πρός ἀρετήν. Ἵπποι δέ, οἱ τό στάδιον τοῦ κατά Θεόν βίου καλῶς διατρέχοντες. Ἡμίονοι δέ, οἱ μιγάδες τό ἦθος, καί ἐν τῷ κοινῷ τό φιλόσοφον ἀβλαβῶς ἐπιδεικνύμενοι. Ὄνοι ἤγουν ὑποζύγια, οἱ κατά τήν πρᾶξιν ἔχοντες τό μοχθεῖν, καί τόν λόγον ἐπιβαίνοντα διά θεωρίας δεχόμενοι. Τούτους γάρ τις συναγαγών, τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας ἀθροίσει τό πλήρωμα, πολλοῖς καί διά πολλῶν ἀρετῆς ὡραϊσμένον κάλλεσι.

Τῆς μέν οὖν τῶν ἀπορηθέντων πνευματικῆς θεωρίας ὁ λόγος, ἐνταῦθα, κατ᾽ ἐμέ φάναι, τό πέρας εἴληφεν. Εἰ δέ τις εὑρεθῇ πλούτῳ κομῶν χάριτος γνωστικῆς, καί κατά τόν μέγαν Σαμουήλ, νοητῶς βλέπων τά ἔμπροσθεν, ἀποκαλύψει σαφῶς ἡμῖν τήν τῷ ῥητῷ τῶν γεγραμμένων κατακειμένην διάνοιαν, τό ὑψηλόν φῶς τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας γνωστικῶς ἀπαστράπτουσαν· πείθων τούς μαθεῖν δυναμένους, ὡς οὐδέν ἀκαίρως, οὐδέ μάτην τῷ ἁγίῳ Πνεύματι γέγραπται, κἄν ἡμεῖς χωρεῖν οὐ δυνάμεθα· πάντα δέ μυστικῶς καί εὐκαίρως, καί τῆς ἀνθρωπίνης ἕνεκεν σωτηρίας· ἧς ἀρχή καί τέλος ἐστίν ἡ σοφία· φόβον μέν ἀρχομένην πρῶτον δημιουργοῦσα, καί πόθον ὕστερον τελειουμένη συνιστῶσα. Μᾶλλον δέ φόβος αὐτή κατ᾽ ἀρχάς δι᾽ ἡμᾶς οἰκονομικῶς γινομένη, ἵνα παύσῃ κακίας τόν ἐραστήν· καί πόθος ὕστερον φυσικῶς εὑρισκομένη δι᾽ ἑαυτήν κατά τό τέλος, ἵνα πληρώσῃ γέλωτος νοητοῦ, τούς τήν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλαξαμένους συμβίωσιν.

Τοιούτους ἐγώ ἀναγράφεσθαι ἄνδρας τῷ Πνεύματι πεπίστευκα· τοιούτους παῖδας καί παιδίσκας· τοιούτους ψάλτας καί ψαλτῳδούς· τοιαύτας καμήλους καί τοιούτους ἡμίονους καί τοιούτους ὄνους, οὕς γράφειν οἶδε τό Πνεῦμα τό ἅγιον· οὐχ οὕς σωματική περιγράφειν

πέφυκεν αἴσθησις, ἀλλ᾽ οὕς ὑποδέχεται νοῦς καθαρός τῷ καλάμῳ τυπουμένους τῆς χάριτος.

Ἐπληρώθη σύν Θεῷ ὁ πέμπτος τόμος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Πεπληρωμένη χάρις τοῦ Πνεύματος ἐστιν, ἡ κατά τήν δύναμιν καί τήν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν περιληπτική πασῶν τῶν εἰς ἀνθρώπους κατά Χριστόν τελείους φθανουσῶν γνώσεων σοφία· δι᾽ ἧς ὁ νοῦς τῶν κατ᾽ αἴσθησιν τύπων ἔξω γενόμενος, πάσης γυμνοῖς ποικιλίας προσβάλλει τοῖς τε τῶν γεγενημένων καί τῶν (560) γεγραμμένων λόγοις, τούς ἐν αὐτοῖς θείους χαρακτῆρας εἰς μιᾶς περί ἑαυτόν θεοπρεποῦς μορφῆς συνάγων συμπλήρωσιν· καθ᾽ ἥν πάντων ὡς ἐφικτόν τῶν ὄντων ἑνοειδῶς τήν ἀδιαίρετον γνῶσιν διαστράπτων ἀποφαίνεσθαι πέφυκεν τῆς ἀληθείας τό φέγγος.

β΄. Οἱ κατ᾽ ἀλήθειαν γνωστικοί, τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς, φησί, μυστηρίων τούς λόγους διδάσκοντες, ὡς παραδείγμασι τοῖς καθ᾽ ἱστορίαν κέχρηνται τύποις, πρός τήν τῶν διδασκομένων ἀναγωγήν, ἁρμόζοντες τῷ τῆς ἱστορίας γράμματι τό πνεῦμα τῆς θεωρίας· ἵνα ὅ τε τύπος διά τήν αἴσθησιν, καί διά τόν νοῦν ὁ λόγος περί τόν ἄνθρωπον σώζωνται, τόν ἐκ ψυχῆς καί σώματος· περί ἅ πέφυκεν ὑπάρχειν ὅ τε νοῦς καί ἡ αἴσθησις, ὡς ἑνός ἀνθρώπου τυγχάνοντα.

γ΄. Αἶνός ἐστι λόγος θείας μηνυτικός καλλονῆς· αἴνεσις δέ ἐστι, σχέσις αἰνοῦντος· τουτέστιν, ἀφήγησις τῶν μηνυτικῶν τῆς θείας εὐπρεπείας λόγων· καθ᾽ ἥν ἡ τῆς γνώσεως ἕξις συνίστασθαι πέφυκε, μεταποιοῦσα πρός τόν αἰνετόν τό αἰνοῦν. Θυσία δέ ταύτης ἐστί τῆς αἰνέσεως, οὐ μόνων τῶν παρά φύσιν παθῶν τελεία νέκρωσις, καί τῶν κατά φύσιν ὑπέρθεσις, ἀλλά καί ἡ πρός Θεόν παντελής τοῦ αἰνοῦντος προσαγωγή.

δ΄. Ἡ μή χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατά τήν πρᾶξιν γνῶσις, τῦφον ἐργάζεται, φησίν, ὡς οἰκεῖον τό δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τόν ἐπ᾽ αὐτῇ τυφωθέντα, πρός οἰκεῖον ἔπαινον τόν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον· ἡ δέ πρᾶξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πόθῳ, τῶν ὑπέρ τά πρακτικά μή λαμβάνουσα γνῶσιν, τόν πρακτικόν ἐργάζεται ταπεινόφρονα, τοῖς ὑπέρ τήν οἰκείαν δύναμιν λόγοις πρός ἑαυτόν συστελλόμενον.

ε΄. Ὁ τῶν παρά φύσιν παθῶν διά τῆς εἰς Θεόν πίστεως καί ἀγάπης νικήσας τάς παραλόγους κινήσεις, καί αὐτοῦ τοῦ κατά φύσιν ἔξω γίνεται νόμον, φησί, καί πρός τήν χώραν τῶν νοητῶν ὁ λόγος μεταβιβάζεται, καί τό κατά φύσιν ὁμόφυλον, μετά τῶν προσγενομένων αὐτοῖς, τῆς ἀλλοτρίας συνεκβάλλει δουλείας.

στ΄ Ὑπό φύσιν μέν ἐστι πᾶν ὅ καθοτιοῦν ἤ ὑποκείμενον, ἤ καθ᾽ ὑποκειμένου, ἤ ἐν ὑποκεμένῳ εἶναι πέφυκεν· ἐξ ὧν οἱ ὅροι συνάγονται τῶν ὁριστῶν. Τά γάρ συμπληροῦντα τάς διαφόρους τῶν ὄντων φύσεις, εἰς τούς αὐτῶν συμπαραλαμβάνεσθαι πέφυκεν ὁρισμούς, πρός τήν ἀκριβῆ τοῦ σημαινομένου δήλωσιν, ὡς ἐν τῷ ὑποκειμένῳ, καί σύν τῷ ὑποκειμένῳ φυσικῶς ὑφιστάμενα· καί ἐξ ὧν τό ὑποκείμενον, καί ἐν οἷς ἔχει τήν γένεσιν· ἀλλ᾽ οὐκ ἔξωθεν θεωρούμενα. Τά δέ περί φύσιν ἐστί τά προεπινοούμενά τε καί συνεπινοούμενα· τό μέν, ὅτι ποῦ καί πότε πάντως ἡ τῶν ὄντων ὑπέστη γένεσις· τό δέ, ὅτι ἅμα τῇ πρώτῃ γενέσει τῶν ὄντων, συνεπεθεωρήθη καί ἡ καθόλου τῶν ὄντων θέσις καί κίνησις, ἅπερ ἐστί χρόνος καί τόπος, ἐν οἷς κατά τήν ἔξωθεν θέσιν, καί (561) τήν πρός ἀρχήν κίνησιν ἡ φύσις ἐστίν, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ ὑπόστασιν· οὐ γάρ ἐξ αὐτῶν ἡ φύσις, ἀλλ᾽ ἐν αὐτοῖς ἔξωθεν ἔχει τήν ἀρχήν τοῦ εἶναι, καί τήν

θέσιν. Ὅταν οὖν τῶν γενῶν καί εἰδῶν καί ἀτόμων μόνου τοῦ εἶναι σκοπῶμεν τούς λόγους, τάς τούτων συστατικάς τοῖς αὐτῶν κατ᾽ οὐσίαν λόγοις διαφοράς συμπαραλαμβάνομεν· ὅταν δέ γενεαλογῶμεν, τό ποῦ καί πότε πάντως, τουτέστι, χρόνον καί τόπον ἐξ ἀνάγκης τοῖς οὖσι συμπαραλαμβάνομεν, ἀρχήν καί θέσιν σκοποῦντες, ὧν ἄνευ τῶν γενητῶν οὐδέν καθάπαξ ὑφέστηκεν. Τῆς γάρ κατά τήν ἀρχήν καί τήν θέσιν περιγραφῆς οὐδέν ἐστι τῶν ὄντων ἐλεύθερον.

ζ΄. Ἱρουσαλήμ, καί οὐράνιον οἰκητήριόν ἐστιν, ἡ κατ᾽ ἀρετήν ἀπαθής ἕξις, καί ἡ μηδέν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα, γνῶσις.

η΄. Ἡ γλῶσσα τῆς κατά ψυχήν γνωστικῆς ἐστιν ἐνεργείας, φησί, σύμβολον· ὁ δέ λάρυγξ, τῆς πρός τό σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. Ὁ γοῦν ταύτας ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν εἰρηνικῆς ἕξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διά σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἡδόμενος παθῶν.

θ΄. Ὁ Δαρεῖος, φησίν, εἰς τόν νόμον ἐλήφθη τῆς φύσεως· ὁ δέ νόμος τῆς φύσεως περιέχει καί τήν φύσιν καί τόν χρόνον, ὡς πάντων ἔχων τήν ἐξουσίαν τῆς χρήσεως τῶν τε κατά φύσιν καί περί φύσιν. Ὁ τοίνυν ὡς ἀπό Δαρείου τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἐξερχόμενος νοῦς, ὑπεράνω δηλαδή γίνεται χρόνου καί φύσεως· μηδενί τῶν ὑπό φύσιν καί χρόνον νοημάτων κρατούμενος, ἵνα μή τάς τῶν φθαρτῶν εἰκόνας περιφέρων γένηται ναός εἰδώλων, ἀνθ᾽ ἑνός Θεοῦ πολλάς ἔχων παθῶν ἀκαθάρτων προσκυνουμένας μορφάς.

ι΄. Ποῖον μυστήριον ἔχει ὁ δώδεκα ἀριθμός.

ια΄. Παῖδας ἐθεώρησε μή συναριθμουμένους μέν, συνεξιόντας δέ τοῖς κεκτημένοις, τούς τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν παθῶν λογισμούς, ὧν κἄν ἐφ᾽ ἡμῖν ἡ γένεσις, ἀλλ᾽ ἡ χρῆσις ἐφ᾽ ἡμῖν οὐδέποτε οὖσα καθέστηκε. Γυναῖκας δέ, τάς ἐκ τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν παθῶν ἐπιγινομένας χωρίς διαβολῆς τῶν κατά φύσιν ὀρέξεις· ἅς ἑαυτῷ συνεξάγει πρός τήν κατά Θεόν ἐλαύνων ζωήν, ἵνα μή γένωνται τῇ τῶν παρά φύσιν δουλείᾳ κατάσχετοι παθῶν.

ιβ΄. Αἰτίαν λέγει, δη᾽ ἥν οὐ συνηρίθμησε τοῖς ἀνδράσιν ὁ λόγος τούς παῖδας καί τάς γυναῖκας.

ιγ΄. Ὥσπερ τέλος κινηθείσης μονάδος ἐστίν ἡ μυριάς, καί ἀρχή μή κινηθείσης μυριάδος ἐστίν ἡ μονάς· ἀρχή γάρ παντός τέλους, ἡ κατ᾽ αὐτό σαφῶς ἀκινησία καθέστηκε· καί τέλος πάσης ἀρχῆς, ἡ τῆς κατ᾽ αὐτήν κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω (564) καί ἡ πίστις ἀρετῶν ἀρχή κατά φύσιν ὑπάρχουσα, τέλος ἔχει τοῦ δι᾽ αὐτῶν ἀγαθοῦ τήν συμπλήρωσιν· καί τό κατά φύσιν ἀγαθόν, ὡς ἀρετῶν τέλος ἀρχήν ἔχον τήν πίστιν, πρός αὐτήν ἐνδιαθέτως συνάγεται. Πίστις γάρ ἐστιν ἐνδιάθετον ἀγαθόν· καί ἀγαθόν ἐστιν ἐνεργηθεῖσα πίστις. Πιστός δέ κατά φύσιν καί ἀγαθός ἐστιν ὁ Θεός· τό μέν, ὡς πρῶτον ἀγαθόν· τό δέ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν. Ταυτόν δέ ταῦτα παντί τρόπῳ καθέστηκεν ἀλλήλοις ὄντα, μηδενί λόγῳ πλήν τοῦ κατ᾽ ἐπίνοιαν ἀλλήλων παντελῶς διαιρούμενα, διά τήν ἀπ᾽ αὐτοῦ τῶν ἐρχομένων, καί εἰς αὐτόν ληγόντων κίνησιν. Ἄρα ἡ μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον, τῶν πρός αὐτό κινουμένων τελείαν περιγράφει τήν ἔφεσιν· καί ἡ μονάς πρώτου ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ κινουμένων τελείαν ἐπιφέρεται βάσιν. Οὐκοῦν τέσσαρες μυριάδες εἰσί, τό καθ᾽ ἑκάστην γενικήν ἀρετήν ἀναλόγως κατ᾽ ἐνέργειαν δεικνύμενον τέλειον ἀγαθόν.

ιδ΄. Ὁ μετά τήν φυγήν τῆς κακίας ἁπλῶς τήν ἀργίαν τῆς ἁμαρτίας φυλάξας, φησί, τήν δεκάδα τῶν ἐντολῶν· καί πάλιν τήν ἑκάστης πρᾶξιν ἐντολῆς τελείαν τῶν ἄλλων δείξας περίληψιν, ὡς πασῶν ἐν ἑκάστῃ κατά τήν ἑκάστης πρᾶξιν θεωρουμένων, τήν δεκαδα πεποίηκε ἑκατοντάδα· ἡ

γάρ ἑκάστης ἐντολῆς τελεία κατ᾽ ἐνέργειαν τήρησις τῶν λοιπῶν ἐστι πρᾶξις πεπληρωμένη. Καί πάλιν ὁ κατά φύσιν τούτων τελείαν ἐπιστημονικῶς διάκρισιν ἐσχηκώς, τήν ἑκατοντάδα πεποίηκε χιλιάδα. Καί τέλος ὁ τοῖς τούτων κατά νοῦν γυμνοῖς προσβαλών κατά τήν θεωρίαν λόγοις, πεποίηκε μυριάδα τήν χιλιάδα, ἀπό τῆς κατά τήν πρᾶξιν διαστολῆς, ἐπί τήν κατά θεωρίαν ἑναδικήν συναγόμενος μονάδα. Καί συντόμως εἰπεῖν, ὁ τῇ τελείᾳ τῆς κακίας ἀποφυγῇ τηρήσας ἀπαραβάτους τάς ἐντολάς, καί τελείαν αὐτῶν τήν πρᾶξιν ἐπιδειξάμενος, καί πληρεστάτην αὐτῶν κατορθώσας τήν κατά φύσιν διάκρισιν, καί τελείαν αὐτῶν διανύσας τήν πνευματικήν θεωρίαν, οὗτος τάς τέσσαρας ἔσχε μυριάδας, τῷ καθ᾽ ἑκάστην προκοπήν τελείῳ λόγῳ συναγομένας· τό γάρ τέλειον ἀδιαστάτως ὁμοῦ, τῆς τε ἀρχῆς καί τοῦ τέλους ἔχει τούς λόγους.

ιε΄. Πῶς ὁ κατά φύσιν ἡμέτερος ἐνεργεῖται νόμος.

ιστ΄. Τίς ὁ ἑκάστης φυσικῆς δυνάμεως τρόπος τῆς ἐνεργείας, δι᾽ οὕς καί τάς φυσικάς εἰλήφαμεν δυνάμεις.

ιζ΄. Τῶν θείων δῆλον ὅτι.

ιη΄. Ποσαχῶς ἡ κατ᾽ ἀρετήν γενική διαιρεῖται διάκρισις.

ιθ΄. Ἠργμένον λέγει τό κακόν· ἀρχήν γάρ ἔχει τήν ἡμῶν παρά φύσιν κίνησιν. Οὐκ ἠργμένον δέ, τό ἀγαθόν· πρό παντός γάρ αἰῶνος καί χρόνου φύσει τό ἀγαθόν. Νοητόν λέγει τό ἀγαθόν, ὅπερ δεῖ μόνον μή νοεῖν· οὐ νοητόν δέ λέγει τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον νοεῖν. Ῥητόν λέγει τό ἀγαθόν· αὐτό γάρ εἰ μόνον λαλεῖσθαι· οὐ ῥητόν δέ κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μή λαλεῖσθαι. Καί γινόμενον λέγει τό ἀγαθόν (565) κατά φύσιν γάρ ὑπάρχει ἀγέννητον· κατά χάριν δέ διά φιλανθρωπίαν, παρ᾽ ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρός τήν ἡμῶν τῶν ποιούντων καί λαλούντων καί νοούντων ἐκθέωσιν, ὅπερ δεῖ μονώτατον γίνεσθαι· οὐ ποιούμενον δέ τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μή γίνεσθαι. Φθαρτόν λέγει τό κακόν, φθορά γάρ ἐστιν ἡ τοῦ κακοῦ φύσις οὐδαμῶς κατ᾽ οὐδέν ὑπάρχουσα· ἄφθαρτον δέ τό ἀγαθόν, ὡς ἀεί ὄν, καί μή ποτε τοῦ εἶναι παυόμενον· καί πάντων οἷς ἄν ἐγγένηται φρουρητικόν. Τοῦτο γοῦν, τῷ μέν λογιστικῷ ζητοῦμεν· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, ποθοῦμεν· τῷ δέ θυμικῷ, φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δέ αἰσθητικῷ, κατ᾽ ἐπιστήμην ἀμιγές αὐτό τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δέ φωνητικῷ λαλοῦντες αὐτό ποιοῦμεν φανερόν τοῖς ἀγνοοῦσι· καί τῷ γονίμῳ, πληθύνομεν αὐτό. Μᾶλλον δέ, ἀληθές εἰπεῖν, ἡμεῖς κατ᾽ αὐτό πληθυνόμεθα.

κ΄. Ἄλλος θεωρίας τρόπος.

κα΄. Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τήν πρός ἁμαρτίαν τοῦ σώματος κατ᾽ ἐνέργειαν ἀνέπαφον κίνησιν.

κβ΄. Δευτέραν ἀπάθειαν λέγει, τήν κατά ψυχήν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν· δι᾽ ἧς ἡ τῶν παθῶν μαραίνεται κατά τήν πρώτην ἀπάθειαν κίνησις, ἐξάπτοντας αὐτήν πρός ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς.

κγ΄. Τρίτην ἀπάθειαν λέγει, τήν περί τά πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκινησίαν· δι᾽ ἥν καί ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέφυκεν, ἡ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη.

κδ΄. Τετάρτην ἀπάθειαν λέγει, τήν κατά διάνοιαν περί τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν· καθ᾽ ἥν ἡ τρίτη τήν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τάς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν, εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τάς εἰκόνας.

κε΄. Ἡ χιλιάς ἀπροσδεής τελειότητος ὑπάρχει μονάς· πασῶν γάρ τῶν πρό αὐτῆς μονάδων, καί ἑαυτῆς τόν λόγον ἔχει πληρέστατον. Διό καί συντιθεμένη μονάδος πάλιν, καί οὐ δεκάδος ἐστί ποιητική. Μονάς γάρ τήν τῆς χιλιάδος δέχεται σύνθεσιν, ὥς φασιν οἱ τῶν ἀριθμῶν

ἠκριβωκότες τήν δύναμιν. Εἰκότως οὖν τόν κατά θεολογίαν τριαδικόν σημαίνει λόγον, ἡ τῶν χιλίων τριάς· ὅν μετά τῆς τελείας ἀρετῆς ὁ τήν νοουμένην· Βαβυλωνίαν ἀφείς ἔχων ἐξέρχεται.

κστ΄. Τό Ταῦ γράμμα σταυροῦ τύπος ἐστίν, ἐν τῷ σχήματι σώζων τοῦ σταυροῦ τήν ἐκτύπωσιν. Τό δέ Ἰῶτα, ὡς ἀκροστίχιον τοῦ Ἰησοῦ, τό φοβερόν ὄνομα σημαίνει. Τό δέ Ἦτα, ὡς ἀκροστίχιον καί αὐτό, ἀρετῆς ἦθος παραδηλοῖ παγιώτατον· ἅπερ πρός ἀριθμόν μυστικῶς μετάξας, θαῤῥῶν ἐξῆλθε κατά τῶν ἐναντίων δυνάμων Ἀβραάμ ὁ πατριάρχης, ὡς οἰκογενῶν ἔχων τριακοσίους δέκα καί ὀκτώ· τουτέστι τόν τό πᾶν περιγράφοντα τῆς θεολογίας λόγον διά τοῦ τ΄· καί τό ἄῤῥητον μυστήριον τῆς θείας τοῦ Λόγου (568) σαρκώσεως διά τούς δέκα· καί τόν τέλειον τῆς κατ᾽ ἀρετήν παγίας ἕξεως τρόπον διά τοῦ ὀκτώ· ἅπερ οἰκογενῆ προσηγόρευσεν ὁ λόγος, ὡς τῆς καρδίας ὄντα τοῦ κτησαμένου θεῖα κατά χάριν γεννήματα.

κζ΄. Πῶς κατά τόν ἀριθμόν τήν τελείαν δηλοῖ πρόνοιαν ὁ τριακόσια.

κη΄. Ὁ ἑκατόν ἀριθμός, τῆς θείας τῶν ἐντολῶν δεκάδος ἐστί δεκαπλασιασμός· πασῶν γάρ ἐστι καθ᾽ ἑκάστην ἐνεργουμένη δι᾽ ἀλλήλων τελεία περίληψις. ἡ δέ δι᾽ ἀλλήλων τῶν θείων ἐντολῶν καθ᾽ ἑκάστην ἐνεργουμένη περίληψίς ἐστιν, ἡ παντελής καί ὁλόκληρος ἀρετή. Ἀρετή δέ τελεία ἐστίν, ἄπταιστος γνῶσις τῆς ἀληθείας. Ὁ τοίνυν ἄπταιστος νοῦς τήν ἀλήθειαν ἑκατονταετής γέγονε κατά τόν μέγαν Ἀβράαμ, κατανοῶν καί αὐτός τό ἑαυτοῦ σῶμα νενεκρωμένον· τουτέστιν, ἀπογινόμενον ὁρᾷ τήν κατ᾽ αἴσθησιν ζωήν, καί γεννᾷ τήν ἐν πνεύματι ζῶσαν χαράν. Τοῦτο γάρ Ἰσαάκ ἑρμηνεύεται. Προνοίας οὖν ἐστι μή μόνον φυλάξαι κατά τήν ἑαυτῆς λόγον τήν φύσιν, ἀλλά καί ποιῆσαι θείαν, ταῖς ἀρεταῖς τελείως ποιωθεῖσαν τήν γνώμην κατά τήν ἐπίκτητον σοφίαν· μεθ᾽ ἧς ἡ φύσις θεωρουμένη, τόν τριακόσια πέφυκεν ἀποτελεῖν ἀριθμόν.

κθ΄. Ὁ ἕξ ἀριθμός τήν τελείαν ἔχει τοῦ εἶναι τῶν ὄντων δήλωσιν. Ὁ δέ δέκα τήν τοῦ εὖ εἶναι σημαίνει τῶν ὄντων σύστασιν. Δεκαπλασιάσας οὖν τόν ἕξ, ἤ ἑξαπλασιάσας τόν δέκα τις, ποιεῖ τόν ἑξήκοντα, δηλοῦντα τήν κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ εὖ εἶναι τῶν ὄντων κατάστασιν.

λ΄. Σαρκός καί αἰσθήσεως καί κόσμου δῆλον ὅτι.

λα΄. Τίνες εἰσί κατά τήν ἀναγωγήν ὁ Ἑβραῖος παῖς καί ἡ Ἑβραία παιδίσκη.

λβ΄. Ἀπαθείας, φησίν, ἥν τό ἕβδομον ἔτος δηλοῖ, παραγενομένης, πρός τήν τῶν συγγενῶν ἐπανέρχονται θεωρίαν, ὅ τε λόγος καί ἡ διάνοια, λαβόντες ἐλευθερίαν, τῆς ἐπί τοῖς σωματικοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν ὑπουργίας.

λγ΄. Τήν ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν φασίν εἶναι τήν ἡδονήν, εἴπερ παρόν ἀγαθόν κατά τήν αὐτῆς ἐστιν ὁρισμόν. Ἀνενέργητον δέ ἡδονήν τήν ἐπιθυμίαν, εἴπερ μέλλον ἀγαθόν κατά τόν αὐτῆς ἐστιν ὁρισμόν. Τόν δέ θυμόν, μανίας μελετωμένης κίνησιν· καί τήν μανίαν θυμόν ἐνεργούμενον. Ὁ γοῦν ταύτας συνυποτάξας τῷ λόγῳ τάς δυνάμεις, εὑρίσκει τήν μέν ἐπιθυμίαν αὐτῷ γινομένην ἡδονήν κατά τήν ἐν χάριτι πρός τό Θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον συμπλοκήν· τόν δέ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον τῆς περί τό Θεῖον ἡδονῆς φρουρητικήν, καί σώφρονα μανίαν, τῆς κατά τήν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς περί τό Θεῖον θελητικῆς δυνάμεως ἀπό τῶν ὄντων τελείως ἐκστατικήν. Οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῇ κατά τήν πρός τά ὑλικά τῆς ψυχῆς ἑκούσιον σχέσιν, οὐ δεῖ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι· μήπως μιγεῖσαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τήν ψυχήν, καί λάβωσιν αὐτήν δορυάλωτον γεγενημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τήν Ἱερουσαλήμ οἱ Βαβυλώνιοι. Τόν γάρ αἰῶνα,

καθ᾽ ὅν τούς ἀλλοφύλους παῖδας ὁ νόμος δουλεύειν ἐκέλευσε, (569) τήν πρός τόν κόσμον τοῦτον, ἤγουν τήν παροῦσαν ζωήν γνωμικήν τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διά τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τά νοούμενα.

λδ΄. Ὁ ἑπτακισχίλια ἀριθμός ἐπαινετός ἐνταῦθα κείμενος, τήν χρονικήν καί παροῦσαν ζωήν ἀρετῇ καί λόγῳ σημαίνει κεκοσμημένην. Εἰ γάρ γραπτόν καί φυσικόν νόμον ὁ χιλιάς ἀριθμός, κατά τήν ἀποδοθεῖσαν ἐν ταῖς μυριάσιν ἔννοιαν, περί τόν βίον ἀλλήλοις σημαίνει τοῦ φιλοθέου συμπρέποντας, δῆλον ἐντεῦθεν ὡς ἑπτακισχίλια πᾶσαν τούτοις φρουρουμένην τήν ὑπό χρόνον δηλοῖ τοῦ φιλοθέου ζωήν. Ὁ δέ τριακόσια, τήν ἐπί τό εἶναι κατά φύσιν, καί εὖ εἶναι κατά χάριν τῶν προνοουμένων δηλοῖ πρόνοιαν. Ὁ δέ ἑπτά, τήν ἐν τοῖς τρόποις ἀπάθειαν. Ὁ τοίνυν διά τῶν κατά φύσιν οἰκείων δυνάμεων ἀπαθῆ, καθώς ἡ πρόνοια βούλεται, διατηρήσας τήν οἰκείαν ζωήν, παῖδας ἔχων καί παιδίσκας ἑπτακισχιλίους τριακοσίους ἑπτά, τήν τῶν παθῶν ἐξέρχεται σύγχυσιν.

λε΄. Τέλος λέγει, καί τήν ἐνταῦθα κατά τήν πρᾶξιν ἀπάθειαν, καί τήν ἐκεῖσε κατά χάριν ἐκθέωσιν.

λστ΄. Ψάλτας λέγει, τούς κατά τήν πρᾶξιν τόν βίον ἔχοντας, κράζοντας τοῦ Θεοῦ τά θελήματα.

λζ΄. Ψαλτῳδούς εἶναί φησι, τούς οὐ μόνον ποιητάς τῶν θείων θελημάτων, ἀλλά καί τῶν ἐν αὐτοῖς μυστηρίων ἄλλοις γινομένης ἐξηγητάς.

λη΄. Ὁ ὀκτώ ἀριθμός, καί στάσιν ἔχει καί κίνησιν· στάσιν μέν καθ᾽ ἑαυτόν θεωρούμενος· πᾶς γάρ ἄρτιος ἀριθμός ἀκίνητος, κέντρον οὐκ ἔχων· κίνησιν δέ, τῷ πρό αὐτοῦ, ἤ τῷ μετ᾽ αὐτόν συντιθέμενος· ποιεῖ γάρ περιττόν ἀριθμόν. Πᾶς γάρ περιττός καθ᾽ ἑαυτόν κινητός, κατά τήν τῶν ἄκρων αὐτοῦ πρός τό μέσον ἴσην ἀπόστασιν. Ὅπερ οὖν ποιεῖ ἐν τοῖς ὑπό δεκάδα ἀριθμοῖς ὁ ὀκτώ, τοῦτο ποιεῖ καί ὁ ὀγδοήκοντα ἐν τοῖς ὑπό τήν ἑκατοντάδα ἀριθμοῖς· ὡσαύτως δέ καί ὁ ὀκτακόσια ἐν τοῖς ὑπό χιλιάδα διαταττομένοις ἀριθμοῖς. Καθ᾽ ἑαυτόν οὖν θεωρούμενος στάσιν ἔχει, περιγράφων τοῦ πρό αὐτοῦ ὄντος τήν κίνησιν. Ὁ γάρ ἑπτά καί ὁ ἑβδομήκοντα καί ἑπτακόσια, χρονικῆς ἐμφαντικοί τυγχάνουσιν ἰδιότητος. Οὐκοῦν ἐπειδή τῶν ὑπό χρόνον καί γένεσιν ἔχει μᾶλλον ἡ αἴσθησις τήν κατάληψιν, λείπεται τήν τῶν αἰωνίων καί νοητῶν τόν τελειούμενον νοῦν ἄπταιστον ὑποδέχεσθαι γνῶσιν ἤγουν ἐπιστήμην· τήν γάρ ἐπιστήμην ὁρίζονται τοῦ ὑποκειμένου γνῶσιν. Ὁ δέ πεντήκοντα ἀριθμός, μονάδα φέρων περιττήν μετά τόν εἰς ἑαυτόν τῆς ἑβδομάδος ἑπταπλασιασμόν, τό πέρας δηλοῖ τῆς τῶν ἀρετῶν ἐν τοῖς ἀξίοις ποιήσεως· οὐ γάρ ἔτι κινεῖται περί τήν τῶν ἀρετῶν ποίησιν, ὁ κατά φύσιν φθάσας ἀγαθόν, καί ἐν αὐτῷ τήν στάσιν λαβών· ἀρχή γάρ καί τέλος πάσης κινήσεως ἡ μονάς. Ὁ δέ πέντε ἀριθμός, τήν ἐπί τούτοις ἐπιστήμην δηλοῖ· περιέχει γάρ νοητῶν τε καί λογικῶν, αἰσθητικῶν τε καί ζώντων καί ὄντων τούς λόγους· οὕς μόνη περιγράφειν ἡ θεία πέφυκε σοφία, ἥν ἄπταιστον ἐπιστήμην τῆς ἀληθείας ὁρίζονται.

λθ΄. (572) Καμήλους Μαδιάν φησιν, ὡς μέν ἐκκρίσεως ἑρμηνευόμενος, τάς τῶν γινομένων καί ἀπογινομένων ἀληθεῖς θεωρίας· ὡς δέ πηλοῦ αἱματώδους, τούς κατά ταύτην τήν παροδικήν καί ἄστατον ζωήν τῆς προνοίας νενόηκε λόγους· ὡς δέ ἱδρώτων ἀνθρωπίνων καί μητρός, τούς ἐπί τῇ παρούσῃ ζωῇ τῆς θείας κρίσεως λόγους, οὕς συνάγουσιν, οἵ τε κατά διάνοιαν λογισμοί, καί ἡ κατ᾽ αἴσθησιν φαντασία τῶν ὁρατῶν· ἐξ ὧν, λογισμῶν φημι καί φαντασίας, ἡ τῶν ὄντων ἀληθής συνάγεται δόξα, τῆς ἐπ᾽ αἰσθήσεσι διανοίας ὑπάρχουσα καρπός. Ἀνθρωπίνους οὖν καί μητρός λέγει ἱδρῶτας, τούς μετά πόνου

προβληθέντας τῆς διανοίας λογισμούς, καί τάς φαντασίας, τῆς μητρός δίκην ἡμᾶς τιθηνούσης αἰσθήσεως. Κάμηλοι δέ Γεφάρ, τουτέστι τῆς κτήσεως τοῦ νώτως· νῶτος δέ ἐστι, τῆς ψυχῆς ἡ σάρξ, ὡς διά τήν ψυχήν γινομένη. Ἐάν οὖν κτησώμεθα τήν σάρκα καλῶς, ἔχομεν αὐτήν τῇ ψυχῇ δουλεύουσαν πρός γένεσιν ἀρετῶν, καί μόνους κατανοοῦμεν αὐτῆς τούς ἐφ᾿ οἷς γέγονε θείους λόγους· μεθ᾿ οὕς καί τούς τῶν ὁρατῶν ὡς καμήλους Μαδιάν ἀθροίσαντες λόγους, καλύπτομεν τήν ἡμετέραν Ἱερουσαλήμ, τήν ψυχήν, περιβάλλοντες τοῖς θείοις τῶν ὄντων θεωρήμασι, καί ἀθέατον αὐτήν ποιοῦντες τοῖς πάθεσι καί ἀνάλωτον.

μ´. Ὁ τετρακόσια ἀριθμός τήν τοῦ σωματικοῦ κόσμου φύσιν δηλοῖ. Τέσσαρα γάρ αὐτήν στοιχεῖα συμπληροῦσιν. Ὁ δέ τριακονταπέντε, τήν κατά χρόνον τῶν ἐναρέτων σύν λόγῳ σημαίνει κίνησιν. Ὁ γάρ ἑπτά πεντάκις εἰς ἑαυτόν συντεθείς, τόν τριακονταπέντε ποιεῖ ἀριθμόν. Ἔστιν οὖν ὁ ἑπτά κινήσεως χρονικῆς· ὁ δέ πέντε, λογικῆς ἐπιστήμης σημαντικός. Συνάψας οὖν τόν τετρακόσια καί τριάκοντα καί πέντε, τήν κατά φύσιν καί χρόνον τῶν ἐν αὐτοῖς ζώντων θείων ἀνδρῶν λογικήν ἐπιστήμην ἐδήλωσας.

μα´. Συμφωνεῖ τοῖς ἀριθμοῖς τά ἀριθμούμενα. Ὁ ἵππος περί τόν δρόμον ταχύς, τό ἀεικίνητον καί ἀνωφερές στοιχεῖον ἔχων ἐν τοῖς ποσίν· ὁ χρόνος περί τήν κίνησιν ὀξύς, ἀδιάστατον τήν οἰκείαν ποιούμενος φοράν, ἡ πρᾶξις τῶν ἀριθμουμένων δραστική· κυκλικός γάρ αὐτήν ἀριθμός ποιεῖται κατάδηλον. Ὁ γάρ ὑφ᾿ ἑαυτόν ἑξάκις συντεθείς, ἑαυτόν γεννᾷ ἑξαπλάσιον. Οὐκοῦν τό ταχύ καί ἰξύ καί δραστικόν τῆς κατ᾿ ἀρετήν ἕξεως, μυστικῶς δηλουμένων θείων ἀνδρῶν, διά τῶν ἵππων καί τῶν αὐτῶν ἀριθμῶν δεδήλωκεν ὁ λόγος τοῦ πνεύματος.

μβ´. Τί ἐστιν ἡμίονος.

μγ´. Τίς ὁ τῆς Γραφῆς ψεκτός ἵππος καί ἡμίονός ἐστι.

μδ´. Ὁ πρόληψιν περί ἑαυτοῦ γνώσεως, φησί, τοῖς θεωμένοις διδούς κατά μόνην τήν προφοράν ὧν σεσύληκε λόγων, τάς τῶν ἀσυνέτων ἀκοάς ὡς Ἀβεσαλώμ παραπείθων, καί τῇ συνουσίᾳ τυραννικῶς τάς καλάς τοῦ διδάξαντος θεοφιλεῖς ὥσπερ γυναῖκας, εἰς (573) ἀκοάς ἀμύστους μιαίνων θεωρίας κατά τήν Ἀχιτόφελ συμβουλήν, ὅπερ ἐστίν ἑρμηνευόμενον ἀδελφός κονιάζων· τουτέστιν ἀδελφός δόλῳ φιλιάζων, ἐλέγχεται δοξομανῶν, ὑπό τήν χεῖρα πίπτων τῶν παίδων Δαβίδ, ἐν τῷ πλάτει τῆς τῶν φυσικῶν θεωρημάτων ποικιλίας, τῷ κρείττονι μετά τῆς οἰκείας αὐθαδείας παραταττόμενος. Δείκνυται γάρ μήτε γῆς ἐπιβαίνων, ὡς ἤθους ἀρετῆς πῆξιν οὐκ ἔχων· μήτε μήν οὐρανοῦ παντελῶς ἐπιλαβόμενος, ὡς τῆς ἀληθῶς ὑψηλῆς κατά τήν γνῶσιν ἕξεως οὐδ᾿ ὅλως ἀψάμενος· καί θνήσκει τρία βέλη κατά τῆς καρδίας δεχόμενος, τήν τε τῆς εἰς τόν διδάξαντα παρανομίας φημί μνήμην, καί τήν ἐπί τῇ οἰήσει τῆς οὐκ οὔσης γνώσεως αἰσχύνην· καί τήν ἐπί τούτοις ἄφυκτον τῆς μελλούσης κρίσεως ἀποδοχήν. Ταύταις γάρ φωραθείς ὁ κενόδοξος ταῖς ἀκίσι, θνήσκει βαλλόμενος, ὅν προλαμβάνει τόν δι᾿ ἀγχόνης, ὡς δίκαιον ἦν, ἀποφερόμενος θάνατον, ὁ κακός σύμβουλος Ἀχιτόφελ, διδάσκων πατράσιν ἐπανίστασθαι παῖδας, καί τήν κακήν βουλήν διασκεδαζομένην ὁρῶν. Οὐ φέρει γάρ ἔτι ζῆν, τῆς τε πρός Δαβίδ ψεκτῆς φιλίας ἄρας τό πέπλον, καί τόν δοξομανῆ καί ψευδώνυμον γνωστικόν, ἔχοντα τοῦ λόγου τό κράτος ἀποδεῖξαι μή δυνηθείς.

με´. Κατ᾿ ἄλλον τρόπον περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

μστ´. Γαλαάδ, ὡς μέν μετοικία πένθους ἑρμηνευομένη, φησί, τήν τῆς μετανοίας δηλοῖ κακοπάθειαν· ὡς δέ μετοικία μαρτυρίας, τόν ἐπί τοῖς πλημεληθεῖσιν ἔλεγχον σημαίνει τῆς συνειδήσεως· ὡς δέ ἀποκάλυψις αὐτῶν, τήν κατ᾿ εἶδος τυποῖ τῶν ἁμαρτηθέντων ἐξαγόρευσιν. Ταύτην

ὑπελθών τήν κατάστασιν, ὁ τήν οἴησιν ἐπί τινι καλῷ διώκουσαν ἔχων νοῦς, τήν ἐξ αὐτοῦ κατά τήν πρός τήν ἀλλόφυλον αἴσθησιν ἕνωσιν γεννηθεῖσαν οἴησιν ἀποκτείνει· καί πάλιν πρός τήν Ἰουδαίαν καί τήν Ἰερουσαλήμ ἐπανέρχεται· λέγω δέ, τήν ἐξομολόγησιν τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ θείων οἰκτιρμῶν· καί τήν ἐπ᾽ ἀρεταῖς τελείαν ἀπάθειαν· καί τήν εἰρηνικήν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῶν ὄντων· καί τήν ἐπ᾽ αὐταῖς, οἷα δή θείαν σκηνήν μυστικήν θεολογίαν· ἐν ᾗ μυστικῶς τά παντελῶς τοῖς ἄλλοις ἀθέατα περικαλύπτεται κάλλη.

μζ΄. Ὁ ὀκτώ εἷς ὤν τῶν ἐντός δεκάδος ἀριθμῶν· καί ὁ ὀγδοήκοντα, τῶν ἐντός ἑκατοντάδος· καί ὁ ὀκτακόσια, τῶν ἐντός χιλιάδος· καί ὁ ὀκτακισχίλια, τῶν ἐντός μυριάδος, ἀκινησίαν καθ᾽ ἑαυτούς θεωρούμενοι δηλοῦσι, κατά μέντοι τήν ἄνεσιν τοῦ ποσοῦ καί τήν ἐπίτασιν. Οὐκοῦν ἐπαινετῶς τῇ Γραφῇ κείμενοι, τήν πρός τά πάθη τελείαν ἀκινησίαν δηλοῦσι· (5760 τουτέστι, παθῶν ἀπογένεσιν. Τοῦτο δέ τήν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος χαρακτηρίζει κατάστασιν, ἐν ᾧ παθῶν γένεσις οὐκ ἔστιν. Ὁ δέ τεσσαράκοντα, τῶν αἰσθητῶν εἰκόνα φέρει· καί ὁ πέντε, τῶν αἰσθήσεων· αἷς κατ᾽ ἐπιστήμην φυσικήν ὁ αἰσθητός ὑποπέπτωκε κόσμος. Εἰκότως οὖν τήν περί κακίαν ἄγονον ἕξιν, καί τήν πρός τά αἰσθητά κατά τήν πρός αὐτά τῶν αἰσθήσεων σχέσιν τελείαν τῶν θείων ἀνδρῶν ἀποδιάθεσιν ὁ παρών ἀριθμός.

μη΄. Τί ἐστιν ὑποζύγιον κατά τήν ἀναγωγήν θεωρούμενον.

μθ΄. Σφαιρικόν τόν πέντε φησίν ἀριθμόν ὑπάρχειν, καί εἰς ἑαυτόν κατά πᾶσαν αὐτοῦ πρός πάντα περιττόν ἀριθμόν γινομένην σύνθεσιν, ἀποκαθιστάμενον. Ἑκάστῳ γάρ περιττῶ τῶν πέντε πενταπλασίονα συνθείς, εἰς πέντε λήγοντα τόν συναγόμενον εὑρήσεις ἀριθμόν. Οἷον πέντε οἱ τρεῖς, δεκαπέντε· πέντε οἱ πέντε, εἰκοσιπέντε· πέντε οἱ ἑπτά, τριακονταπέντε· πέντε οἱ ἐννέα, τεσσαρακονταπέντε. Οὕτως οὖν ἐπ᾽ ἄπειρον προϊών, εὑρήσεις ἑκάστῳ ἀριθμῷ συντιθέμενον πεντάκις πέντε, καί πεντηκοντάκις τόν πεντήκοντα· καί πεντακοσιοντάκις τόν πεντακόσια· καί πεντακισχιλιοντάκις τόν πεντακισχίλια, πρός ἑαυτόν κατά τόν συναγόμενον ἀριθμόν ἀποκαθιστάμενν ὅπερ κυκλικῆς ἴδιον καί σφαιρικῆς ὑπάρχει κινήσεως. Εἰκότως οὖν σφαιρικόν τε καί κυκλικόν οἱ τά τοιαῦτα σοφοί τόν πέντε κεκλήκασιν ἀριθμόν· ὡς μηδέποτε παντελῶς ἑαυτοῦ κατά τήν πρός τούς λεγομένους περιττούς ἀριθμούς σύνθεσιν ἐξιστάμενον. Σημαίνει δέ καί τήν γενικήν ἐπιστήμην, τήν μηδαμῶς τῇ περί τό πᾶν ἀλήκτῳ κινήσει κατά τήν γνῶσιν ἑαυτῆς ἐξισταμένην, καί πάντα δυνάμει τοῦ λόγου περιλαμβάνουσαν.

ν΄. Ἄλλη πάντων τῶν εἰρημένων κατ᾽ ἐπιτομήν ἀκριβής τε καί εὐδιάθετος θεωρία.

να΄. Διά κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσουσα, φόβον ἡ σοφία ποιεῖ· τῇ δέ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσει τόν νοῦν ἐρεθίζουσα βλέπειν τά μέλλοντα, πόθον ἐργάζεται.

νβ΄. Ἡ σοφία φόβος ἐστί, κατά τήν ἀποφυγήν γινομένη στέρησις τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καί πόθος ἐστίν, ἕξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὑρισκομένη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ιστ΄.

Πάλιν γέγραπται ἐν τῷ δευτέρῳ Ἔσδρα, "Καί ἀκούσαντες οἱ ἐχθροί τῆς φυλῆς Ἰούδα καί Βενιαμίν, ἐληλύθασιν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνή τῶν σαλπίγγων, καί ἐπέγνωσαν, ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας οἰκοδομοῦσι τόν ναόν τῷ Κυρίῳ Θεῷ Ἰσραήλ. Καί προσελθόντες τῷ Ζοροβάβελ καί τῶ Ἰησοῦ καί τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γάρ ὑμῖν ἀκούομεν Κυρίου ὑμῶν, καί αὐτῷ ἐπιθύομεν, ἀφ᾿ ἡμερῶν Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσυρίων, ὅς μετήγαγεν ἡμᾶς ἐνταῦθα. (577) Καί εἶπεν αὐτοῖς Ζαροβάβελ καί Ἰησοῦς καί οἱ ἡγούμενοι τῶν πατριῶν Ἰσραήλ· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ Θεῷ τοῦ Ἰσραήλ. " Τί ἄρα σημαίνει ταῦτα, καί μάλιστα ὁ φθόνος, δι᾿ ὅν οὐκ ἠθέλησαν συνοικοδομῆσαι αὐτοῖς τούς τῷ αὐτῷ θρησκεύοντας Θεῷ;

Ἀπόκρισις.

Ἰούδας ἐξομολόγησις ἑρμηνεύεται. Διττός δέ τῆς φωνῆς ταύτης ὁ λόγος· ὁ μέν ἐπ᾿ εὐχαριστίᾳ τῶν δεδωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δέ ἐπ᾿ ἐλέγχῳ καί ἐτασμῷ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. Ἐξομολόγησις γάρ λέγεται, καί ἡ παρά τῶν εὖ πεπονθότων μετ᾿ εὐχαριστίας τῶν θείων εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καί ἡ τῶν καλῶς πεπραγμένων παρά ὑπαιτίων ἐξαγόρευσις. Ἀμφότερα δέ ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά, ὅ τε γάρ ἐπ᾿ ἀγαθοῖς εὐχαριστῶν ὁμοῦ, καί ὁ ἐπ᾿ ἐγκλήμασιν ἐταζόμενος ταπεινοῦται· ὁ μέν ἑαυτόν κρίνων ἀνάξιον τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δέ, λαβεῖν ἄφεσιν τῶν πλημμεληθέντων δεόμενος.

Βενιαμίν δέ, πένθος ἤ στεναγμός μητρός, ἤ μέτρον μητρός, ἤ υἱός δεξιᾶς, ἤ οἰκοδομή λαοῦ, κατά τήν ἀκριβῆ τῆς παρ᾿ Ἑβραίοις φωνῆς ἑρμηνεύεται δύναμιν. Οὐκοῦν πᾶς ἐξομολογούμενος καθ᾿ ἕνα τῶν εἰρημένων τρόπων, τῆς φυλῆς ἐστι τοῦ Ἰούδα· καί πᾶς ὑπέρ ἀρετῆς πενθῶν, ἤ μητρός δίκην ἔχων τήν δικαιοσύνην, τόν ἑαυτοῦ βίον τε καί λόγον δεξιῶς ὁρίζουσαν· ἤ πολλῶν ὑπάρχων δι᾿ ἀρετῆς περιουσίαν καί χύσιν τῆς ἐν λόγῳ διδασκαλίας πρός σωτηρίαν ὁδός καί οἰκοδομή, τῆς φυλῆς ὑπάρχει τοῦ Βενιαμίν. Τοιούτους γάρ οἶδεν ὁ λόγος τούς ἐλευθερίαν λαμβάνοντας τῆς τῶν παθῶν αἰχμαλωσίας, καί τῆς τῶν αἰσθητῶν ἐκβαίνοντας σχέσεως· καί οἶκον τῷ Κυρίῳ κατά τήν ἕξιν τῆς ἀπαθείας γενομένους, οἰκοδομεῖν δυναμένους. Οἶκον δέ λέγω, τόν ἐξ ἀρετῶν διαφόρων καί λόγων κατά τε πρᾶξιν καί θεωρίαν οἰκοδομούμενον νοῦν, εἰς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ ἐν πνεύματι. Ἐχθροί δέ τούτων εἰσί, τά τέσσαρα ἔθνη τά μετοικισθέντα εἰς τήν γῆν τοῦ Ἰσραήλ ὑπό Ἀσβακαφάθ βασιλέως Ἀσσούρ. Οὗτος γάρ πρῶτος εἰς τήν γῆν τοῦ Ἰσραήλ κατῴκισεν ἄνδρας Βαβυλωνίους, καί ἄνδρας Χούθ καί ἄνδρας Αἰμάθ καί τούς Εὐαίους.

(580) Οἱ μέν οὖν Βαβυλώνιοι, τήν ὑπερηφανίαν δηλοῦσι, συγκεχυμένη φύσις ἑρμηνευόμενοι.

Χουδαῖοι δέ, τήν κενοδοξίαν, πρός τόν ἄκαρπον οἴησιν ἀπό τῆς ἀρετῆς μεταβάλλοντες τήν διάνοιαν. Ἔκστασις γάρ ἐκ τούτων ἑρμηνευόμενον τό ὄνομα σημαίνει.

Οἱ δέ ἄνδρες Αἰμάθ, τήν ἀνθρωπαρέσκειαν· Αἰμάθ γάρ, ὅρασις φαινομένων ἑρμηνεύεται· δι᾿ ἧς τά ἁδρότερα τῶν λημμάτων τοῖς ψευδῶς μετιοῦσι δι᾿ ἀνθρώπους τήν ἀρετήν ἐπινέμονται.

Οἱ δέ Εὐαῖοι, τήν ἀπάτην δηλοῦσι τῆς ὑποκρίσεως. Ὀφιώδεις γάρ ἑρμηνεύονται, κατά τόν πρῶτον ὄφιν δι᾽ ἀπάτης καί ὑποκρίσεως φιλικῆς ὡς τόν Ἀδάμ, τούς πειθομένους ἀρετῆς ἐξοικίζοντες.

Ἀσβακαφάθ δέ, ὁ τούτους εἰς τήν γῆν τοῦ Ἰσραήλ μετοικίσας, αἰχμαλωτεύων ὀπίσθιος ἑρμηνεύται· τουτέστιν, ἀφανῶς ἤ λανθανόντως, ἤ πάλιν αἰχμαλωτεύων δεσμοῖς. Οὗτος δέ σαφῶς ἐστιν ὁ διάβολος, ὁ πάντα λανθανόντως ποιῶν πρός καθαίρεσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καί σειραῖς ἕκαστον τῶν οἰκείων ἁμαρτιῶν διασφίγγων. Οὗτος εἰς τήν γῆν τοῦ Ἰσραήλ· τήν ἕξιν λέγω τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως· μετῴκισε τήν ὑπερηφάνειαν, καί τήν κενοδοξίαν καί τήν ἀνθρωπαρέσκειαν καί τήν ὑπόκρισιν, παραζεύξας αὐτάς τοῖς ἐναρέτοις τε καί γνωστικοῖς, ἵνα κλέψῃ τῶν κοπιώντων ἐν ἀγαθοῖς τούς πόνους, ἐπ᾽ ἄλλα παρά τήν αἰτίαν τόν σκοπόν σοφιστικῶς ἀπάγων τῶν γινομένων.

Καί τάχα τούτους γινώσκων τούς πονηρούς δαίμονας παρέπεσθαι τοῖς ἐναρέτοις ὁ θεῖος Ἀπόστολος Κορινθίους ἔπεισε [Fr. ἔπειθε] γράφων, ὡς οὐκ ἐν λόγῳ κολακείας γέγονε πρός αὐτούς, ὡς ὑποκριτής· τοῦτο τυχόν ἐκείνων περί αὐτοῦ νομιζόντων· οὔτε προφάσει πλεονεξίας, ὡς ἀνθρωπάρεσκος· (581) οὔτε ζητῶν δόξαν παρά τινος, ὡς κενόδοξος· τήν γάρ ὑπερηφάνειαν παρεσιώπησε, φανερούς ἔχων τῆς ταπεινοφροσύνης τούς χαρακτῆρας· τούς τε μυρίους διωγμούς, καί τά τοῦ σώματος παθήματα· καί τήν ἄγαν ἀκτημοσύνην, καί τήν ἐν τῶ λόγῳ τῷ κατά προφοράν ἰδιωτίαν. Εἰ γάρ καί ἰδιώτης τῷ λόγῳ, φησίν, ἀλλ᾽ οὐ τῇ γνώσει.

Οὗτοι ἀκούσαντες τῆς φωνῆς τῶν σαλπίγγων, ἐληλύθασιν ἐπιγνῶναι τίς ἡ φωνή· καί ἐπέγνωσαν ὅτι οἱ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, οἰκοδομοῦσι τόν ναόν τῷ Κυρίῳ Ἰσραήλ. Σάλπιγγές εἰσιν, ὧν τῆς φωνῆς ἀκούουσιν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, οἵ τε περί ἀρετῆς καί γνώσεως λόγοι. Φωνή δέ τούτων ὑπάρχει τῶν λόγων, τά ἔργα τῶν ἀρετῶν, καί ἡ κατ᾽ ἦθος τῶν τρόπων εὐστάθεια, τῶν διά μετανοίας πρός ἀρετήν ἀπό κακίας ἐπανελθόντων· καί ἐξ ἀγνοίας πρός ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἐπαναβεβηκότων.

Καί προσῆλθον τῷ Ζαροβάβελ καί τῷ Ἰησοῦ καί τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, καί λέγουσιν αὐτοῖς, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν· ὁμοίως γάρ ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ Κυρίου ὑμῶν, καί αὐτῷ θύομεν. Ζοροβάβελ ἐστίν, ὁ πρακτικός νοῦς· καί Ἰησοῦς, ὁ θεωρητικός· ἡγούμενοι δέ τῶν πατριῶν εἰσιν, αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἐξ ὧν ὥρμηνται τῆς ἀρετῆς οἱ τρόποι, καί οἱ λόγοι τῆς γνώσεως· οἷς προσέρχονται τῆς ὑπερηφανείας καί τῆς κενοδοξίας, ἀνθρωπαρεσκείας τε καί ὑποκρίσεως οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, λέγοντες, Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν τόν ναόν Κυρίου. Οὐδείς γάρ τούτων τῶν πονηρῶν δαιμόνων τοῦ ἐναρέτου ποτέ κωλύει τό πρόθυμον· ἀλλά καί μᾶλλον τάς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τάς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος, ἵνα πρός ἑαυτόν ὅλην ποιήσηται τοῦ ἀσκουμένου τήν ἔννοιαν, παραπολέσασαν τό ἴσον τῆς μετριότητος στάθμιον, καί λάθῃ πρός ἄλλο παρά τό δοκοῦν ὁδεύουσα καταγώγιον. Δύο φασίν οἱ κακοῦργοι, Ὁμοίως ὑμῖν ἀκούομεν τοῦ Κυρίου ὑμῶν. Οὔτε γάρ μισοῦσι σωφροσύνην, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται· οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμῳδίαν, οὐ σχολήν ἀναγνώσεως, οὐ τῶν μαθημάτων τά ὑψηλότερα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τά λοιπά πάντα, δι᾽ ὧν ὁ κατά Θεόν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρός αὐτούς νένευκεν ὁ σκοπός, καί ἡ αἰτία τῶν γινομένων. Τούς μέν γάρ ἄλλους τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητής καταλαβόμενος δαίμονας, ῥαδίως τήν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει· τούτους δέ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καί οἷον συνοικοδομεῖν βουλομένων τόν ναόν Κυρίου, τίς ἄν τῶν ἄγαν ὑψηλῶν

καταλάβοι νοῦς, χωρίς τοῦ διαπάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καί ζῶντος, καί διϊκνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καί πνεύματος· τουτέστι διαγινώσκοντος τίνα τῶν ἔργων ἤ νοημάτων εἰσί ψυχικά· τουτέστιν εἴδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἤ κινήματα· καί τίνα τυγχάνει πνευματικά· τουτέστιν, ὑπέρ φύσιν, καί Θεόν χαρακτηρίζοντα· τῇ φύσει δέ κατά χάριν διδόμενα.

(584) Ἁρμῶν τε καί μυέλων· τήν πρός τούς πνευματικούς λόγους τῶν κατ᾽ ἀρετήν τρόπων, ἁρμόδιον ἤ ἀναρμόδιον διόλου σύνεσιν ἐπισταμένου.

Κρίνοντός τε τας ἐνθυμήσεις καί τάς ἐννοίας τῶν καρδιῶν· τουτέστι, τάς ἐπί τοῖς εἰρημένοις ἀφανεῖς κατά τό βάθος σχέσεις· καί τάς κατά ψυχήν ἀοράτους τούτων αἰτίας.

Ὧ οὐκ ἔστιν ἡ κτίσις ἀφανής· ἐν ἡμῖν δῆλον ὅτι, τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι, πάντα δέ γυμνά, καί τετραχηλισμένα· οὐ μόνον τά γεγενημένα τε καί νενοημένα, ἀλλ᾽ἤδη καί τά γενησόμενα παρ᾽ ἡμῶν καί τά νοηθησόμενα. Περί γάρ τῆς μελλούσης τυχόν πράξεως καί νοήσεως, τό, Οὐκ ἔστι ἡ κτίσις ἀφανής, ὁ λόγος φησίν· οὐ γάρ περί γεγενημένης, ἥτις καί ὑμῖν αὐτοῖς καί ἄλλοις πεφανέρωται· σχολῇ γε [Fr σχολή γ' ἄν] Θεῷ, τῷ πάντας τούς ἀπείρους τούς τε προγενομένους, καί ὄντας καί ἐσομένους αἰῶνας προεγνωκότι· καί τῆς πάντων γενέσεως προειληφότι κατά φύσιν τήν γνῶσιν· καί οὐκ ἐκ τῶν ὄντων, ἐξ ἑαυτοῦ δέ τήν τῶν ὄντων ἐν ἑαυτῷ προειληφότι γνῶσιν. Μόνος γάρ αὐτός τῶν ὄντων ὑπάρχει κατά φύσιν γνῶσις, ὡς τῶν ὄντων αἴτιος· καί πάλιν αὐτό γνῶσις ὡς ὑπέρ αἰτίαν φύσει τήν ἑαυτοῦ γνῶσιν ἔχων· καί ταύτης ἔτι κατά τόν πάντα καί πάμπαν τῆς ἀπειρίας ὑπεράπειρον ἀπειράκις λόγον ἀνῳκισμένος· ὅτι καί τῆς οὕτω λεγομένης γνώσεως δημιουργός παντί λόγῳ τε καί τρόπῳ, καί πάσης ἄλλης λεχθῆναι ἤ νοηθῆναι δυναμένης γνώσεως ὑπάρχων ἀπρόσιτος.

Τίς τοῦτον οὐκ ἔχων ἐνοικοῦντα τόν λόγον τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τούς ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ᾽ ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑπαλύξας, στῆναι καθ᾽ ἑαυτόν μονώτατος χωρίς τινος ἐπιμιξίας, καί οἰκοδομῆσαι τοῦ Κυρίου τόν ναόν κατά τόν μέγαν Ζοροβάβελ καί τόν Ἰησοῦν καί τούς ἡγεμόνας [Fr. ἡγουμένους] τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαῤῥήδην μεγάλῃ τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι πνεύμασι τῆς ὑπερηφανείας καί τῆς κενοδοξίας καί τῆς ἀνθρωπαρεσκείας καί τῆς ὑποκρίσεως, Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ· γινώσκων ὡς ἡ τούτων ἐπιμιξία τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ποιεῖται φθοράν καί καθαίρεσιν, καί συλᾷ τῆς τῶν θείων ἀναθημάτων εὐπρεπείας τήν χάριν. Οὐδείς γάρ δύναται, τινά τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τήν ἀρετήν συμμετερχόμενον, ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομῆσαι· οὐ γάρ ἔχει τόν Θεόν τῶν γινομένων τέλος, ὅν θεώμενος ταύτην διέξεισι. Οὐ φθονοῦντες οὖν οἱ ἀπό τῆς αἰχμαλωσίας, οὐ κατεδέξαντο τούς Βαβυλωνίους, καί τούς Χουθαίους καί τούς Αἱμαθαίους καί τούς Εὐαίους συνοικοδομοῦντας αὐτοῖς τόν τοῦ Κυρίου ναόν· ἀλλ᾽ ἐπεγνωκότες τούς φιλικούς δόλους τῆς τῶν δαιμόνων κακουργίας, διά τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως αὐτοῖς βουλομένης κατεργάσασθαι τῆς ἁμαρτίας τόν θάνατον.

Γένοιτο δέ καί ἡμᾶς ἀεί λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι (585) φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύμασι τῆς πονηρίας, καί λέγουσι· Συνοικοδομήσωμεν ὑμῖν τόν ναόν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν· Οὐχ ὑμῖν καί ἡμῖν οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. Μόνοι μέν, ὅτι τῶν κατ᾽ ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμούντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καί

ἐκβεβήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι᾽ ὑμῶν ἐπαρθέντας πάλιν περιπαρῆναι, καί πεσεῖν πτῶσιν τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μέν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερής· συγγνωθεῖσι διά τήν ἀσθένειαν· τῆς δέ, ἤ οὐκ ἔστιν ἡ δυσχερής ἔσται, μισηθεῖσι διά τήν ὑπερηφάνειαν, καί τοῦ δεξιοῦ ποιουμένοις ἕτερόν τι δεξιώτερον. Οὐ μόνοι δέ πάλιν, ὅτι τούς ἁγίους ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτορας· μᾶλλον δέ τόν Θεόν, αὐτόν ἐν ἡμῖν ἑαυτόν ἐμφανίζοντα διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καί ἡμᾶς ἑαυτῷ ναόν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καί παντός πάθους ἐλεύθερον.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ὅτι διχῶς ἐξομολόγησις.

β΄. Ὅτι πᾶσα, φησίν, ἐξομολόγησις ταπεινοῖ τήν ψυχήν· ἡ μέν, χάριτι δικαιωθεῖσαν, ἡ δέ, ἀθυμίᾳ γνώμης οἰκείας ἐπ᾽ ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην αὐτήν ἐκδιδάσκουσα.

γ΄. Ὁ πενθῶν ἐπί τοῖς πρώτοις ἁμαρτήμασι, καί τελείως ἔχων γεννῶσαν αὐτόν ἀεί εἰς δικαιοσύνην τήν εἰς Θεόν πίστιν· καί πᾶσαν ἀρετῆς ὑποτύπωσιν τόν ἑαυτοῦ παρεχόμενον βίον καί λόγον, τῆς τοῦ Βενιαμίν πνευματικῆς ἑαυτόν κατέστησε φυλῆς, γνώμης ἔργον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκης τήν κατά Θεόν ὑπάρχουσαν δείξας γέννησιν. Δεξιᾶς γάρ υἱός ἐστιν, ὁ τήν κατά Θεόν γνωμικήν ἑκουσίως ὑπερχόμενος γέννησιν.

δ΄. Τούς Βαβυλωνίους λέγει τήν ὑπερηφάνειαν, ὡς συγκεχυμένην ὑπάρχουσαν φρόνησιν. Τό γάρ τῆς ὑπερηφανείας πάθος ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν. Δύο δέ συνελθοῦσαι πρός ἕνωσιν ἄγνοιαι, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσι. Μόνος γάρ ἐκεῖνός ἐστιν ὑπερήφανος, ὁ καί τήν θείαν βοήθειαν, καί τήν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. Οὐκοῦν ὑπερηφάνειά ἐστι θείας καί ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. Τῇ γάρ τῶν ἀληθῶς ἄκρων ἀποφάσει, μία ψευδής ὑπάρχει κατάφασις.

ε΄. Τούς Χουθαίους λέγει τήν κενοδοξίαν. Σκοποῦ γάρ τοῦ κατά Θεόν ἔκστασις, καί πρός ἄλλον σκοπόν παρά τόν θεῖόν ἐστιν ἡ κενοδοξία μετάβασις. Κενόδοξος γάρ ἐστιν ὁ τῆς οἰκείας, ἀλλά μή τῆς θείας ἕνεκα δόξης τήν ἀρετήν ἐπιτηδεύων· καί πόνοις οἰκείοις τούς ἐξ ἀνθρώπου ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

στ΄. Αἰμάθ λέγει τήν ἀνθρωπαρέσκειαν. Μόνων γάρ ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἠθῶν ὁ ἀνθρωπάρεσκος, καί μή καί λόγου τοῦ κόλακος, ἵνα τοῖς μέν τήν ὅρασιν, τοῖς δέ τήν ἀκοήν σφετερίζηται, τῶν μόνοις ἡδομένων ἤ καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καί ἀκουομένοις, καί μόνῃ τῃ αἰσθήσει περιγραφόντων τήν ἀρετήν. Ἀνθρωπαρέσκειαν οὖν (588) εἶναί φαμεν, τήν ὡς ἐπ᾽ ἀρετῇ δι᾽ ἀνθρώπους τιμωμένην τῶν ἠθῶν τε καί λόγων ἐπίδειξιν.

ζ΄. Εὐαίους λέγει τήν ὑπόκρισιν. Ὑπόκρισις δέ ἐστι φιλίας προσποίησις, ἤ μῖσος σχήματι φιλίας κεκαλυμμένον· ἤ ἔχθρα δι᾽ εὐνοίας ἐνεργουμένη, ἤ φθόνος ἀγάπης χαρακτῆρα μιμούμενος· ἤ φιλαμαρτήμων διάθεσις, τῇ τῶν κατ᾽ ἀρετήν ἠθῶν προβολῇ τούς θεωμένους λαμβάνουσα· ἤ βίος ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ᾽ οὐ πράγματι τό κόσμιον ἔχω ἤ δικαιοσύνης προσποίησις, τῇ τοῦ εἶναι δοκήσει συντηρουμένη, ἤ τρόπος ἠθικῆς φιλοσοφίας, τήν κατ᾽ ἀρετήν συγκαλύπτων τῆς γνώμης λανθάνουσαν στέρησιν· ἤ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν, ἥν οἱ τόν ὄφιν τῇ τῶν ἠθῶν σκολιότητι μιμούμενοι ἐπιτηδεύουσι.

η΄. Τῶν ὄντων αἰτία, καί τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ὄντων ἀγαθῶν ἐστιν ὁ Θεός. Ὁ τοίνυν περί τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν πονούμενος, καί μή τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι προκοπῆς συνεπεκτείνων τῆς οἰκείας ἀνικανότητος

τήν ἐπιγνωμοσύνην, τό τῆς ὑπερηφανείας κακόν οὐ διέφυγεν. Ὁ δέ δόξης ἕνεκεν ἰδίας τό καλόν ἐπιτηδεύων, ἑαυτόν τοῦ Θεοῦ προετίμησε, τῷ τῆς κενῆς δόξης ἥλῳ περιπαρείς. Ὁ δέ πρός τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις ποιῶν ἤ διώκων τήν ἀρετήν, τῆς θείας πολλῷ τήν ἀνθρωπίνην ὑπερέθηκεν ἀποδοχήν, τῷ τῆς ἀνθρωπαρεσκίας πάθει νοσηλευόμενος. Ὁ δέ μόνῃ τῇ κατ᾽ ἀρετήν σεμνότητι πρός ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τά ἤθη, καί τήν πονηράν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι τῆς εὐσεβείας ἐπικαλύπτων, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλῳ τήν ἀρετήν. Οὐκοῦν ἐπ᾽ ἄλλα παρά τήν αἰτίαν ἑκάστου τούτων ἀπήγαγε τόν σκοπόν, ὁ νοητός Ἀσβακαφάθ.

θ΄. Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ ψιλῶς κατά μόνην λαλούμενοι τήν προφοράν, φησίν, οὐκ ἀκούονται, φωνήν, τήν τῶν αὐτούς λαλούντων πρᾶξιν, οὐκ ἔχοντες. Εἰ δέ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τούς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηκομένους φωνῇ, καί τούς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης εὐπειθῶς τόν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.

ι΄. Τόν Ζοροβάβελ ἐνταῦθα, εἰς τόν πρακτικόν νοῦν ἔλαβεν, ὡς πολεμικώτερον· τόν δέ Ἰησοῦν, εἰς τόν θεωρητικόν, ὡς ἱερέα, καί διά παντός τήν ἐντυχίαν πρός τόν Θεόν ποιεῖσθαι τεταγμένον.

ια΄. Μερισμόν ψυχῆς καί πνεύματος λέγει τήν διαφοράν τῶν ἐκ φύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τούς λόγους, καί τῶν ἐκ Πνεύματος, ὧν κατά δωρεάν δεχόμεθα τήν χάριν· τούτων γάρ εὐκρινῶς τήν διαστολήν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

ιβ΄. Μυελός ἐστιν ὁ θεῖος λόγος, ὁ τούς ἐν ἡμῖν ὥσπερ ὀστᾶ θείους διατρέφων λογισμούς, τούς ὑποτρέφοντας τό σῶμα τῶν ἀρετῶν. Ἁρμός δέ ἐστιν, ὁ τῆς πράξεως τρόπος, καθ᾽ ὅν ἡ πρός τούς θείους λόγους τῶν λογισμῶν γίνεσθαι πέφυκεν ἕνωσις πρός μίαν ἀρετῆς ἐκπλήρωσιν.

ιγ΄. (589) Τάς ἐνθυμήσεις δέ καί τάς ἐννοίας, ὧν ἐστι κριτικός ὁ Λόγος φησίν εἶναι, τά τῆς ψυχῆς ἐπί τε τοῖς θείοις λόγοις καί τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καί τάς αὐτῶν δηλαδή τῶν σχέσεων αἰτίας. Ἡ γάρ ἐνθύμησις κινεῖ μνήμην, ἧς οἰκεῖον ἡ σχέσις· ἡ δέ ἔννοια, πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

ιδ΄. Ἡ κατ᾽ οὐσίαν γνῶσις, φησίν, ἔστιν ὁ Θεός· προηγεῖται δέ σαφῶς πάσης γνώσεως ὁ νοῦς, ᾧ καί ὑποπίπτειν πέφυκεν· ἄρα καί ὑπέρ ταύτην ἐστίν ὁ Θεός, ὅτι καί ὑπέρ πάντα νοῦν, ᾧ γνῶσις καθοτιοῦν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπείρως καθέστηκεν.

ιε΄. Οἱ κατ᾽ ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες δαίμονές εἰσιν, οἱ πορνείαν καί μέθην, φυλαργυρίαν τε καί φθόνον, καί τοιαῦτα διδάσκοντες· οἱ δέ καθ᾽ ὑπερβολήν πολεμοῦντές εἰσιν, οἱ τήν οἴησιν καί τήν κενοδοξίαν καί τήν ὑπερημάνειαν, καί τά τοιαῦτα διδάσκοντες· καί διά τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπείροντες.

ιστ΄. Ἀρετῆς ὅρος ἐστίν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ᾽ ἐπίγνωσιν πρός τήν θείαν δύναμιν ἕνωσις. Ὁ τοίνυν ἑαυτόν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, πρός τόν ὅρον οὐκ ἦλθε τῆς ἀρετῆς· διά τοῦτο πλημμελεῖ, μήπω λαβών τήν τό ἀσθενές ἰσχυούσαν δύναμιν· ὁ δέ τῆς θείας δυνάμεως τήν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύν αὐθαδῶς ἀντιπροβαλλόμενος, τόν ὅρον παρῆλθε τῆς ἀρετῆς· καί διά τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν ὑπερφεροῦς παρ᾽ ἑαυτοῦ γενομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει. Ἀρετήν γάρ εἶναι νομίζει τό πλημμέλημα. Συγγνωστός οὖν μᾶλλον, ὅ τῇ κατά τήν φύσιν ἀσθενείᾳ ἑαυτόν περιγράψας, παθών μᾶλλον ἐκ ῥαθυμίας τῆς ἀρετῆς τήν ἔκπτωσιν, ἤ ὁ τήν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύν πρός τήν τῶν καθηκόντων ποίησιν ἀντιπαραβαλλόμενος τῆς θείας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ αὐθαδίας τήν ἔκπτωσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄.

Πολύ ἰσχύει δικαίου ἐνεργουμένη· τί ἐστι τό ἐνεργουμένη.

Ἀπόκρισις.

Κατά δύο τρόπους ἐνεργουμένην οἶδα τοῦ δικαίου τήν δέησιν· καθ᾽ ἕνα μέν, ὁπόταν μετά τῶν κατ᾽ ἐντολήν ἔργων τῷ Θεῷ τήν ταύτης ποιεῖται προσαγωγήν τῆς δεήσεως ὁ εὐχόμενος· καί μή μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ, καί διακένῳ φωνῆς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσαν, ἀργήν κεῖσθαι τήν δέησιν καί ἀνυπόστατον· ἀλλ᾽ ἐνεργόν καί ζῶσαν, τοῖς τρόποις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. Εὐχῆς γάρ καί δεήσεως ὑπόστασις, ἡ διά τῶν ἀρετῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις· καθ᾽ ἥν ἰσχυράν καί πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τήν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς. Καθ᾽ ἕτερον δέ τρόπον ὁπόταν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τά ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττεται, (592) τόν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καί τήν δέησιν τοῦ δικαίου ἰσχυράν διά τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμουμένην.

Οὐ γάρ ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως, τοῦ ταύτης χρήζοντος πλέον τῶν ἀρετῶν ἡδομένου τοῖς πλημμελήμασιν. Ἐπειδή καί ὁ μέγας ποτέ Σαμουήλ ἐπένθει πλημμελοῦντα τόν Σαούλ, ἀλλ᾽ οὐκ ἴσχυσε τόν Θεόν ἱλεώσασθαι, μή λαβών συλλήπτορα τοῦ πένθους τήν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. Διό τοῦ ἀνονήτου πένθους ὁ Θεός καταπαύων τόν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησί πρός αὐτόν, Ἕως πότε σύ πενθεῖς ἐπί Σαούλ· κἀγώ ἐξουδένωκα αὐτόν τοῦ μή βασιλεύειν ἐπί Ἰσραήλ.

Καί πάλιν Ἱερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπέρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων περί τήν πλάνην μανέντος τῶν δαιμονίων, οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τήν ἀπό τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφήν· ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καί τοῦτον ἀπάγων ὁ Θεός, φησί, Καί σύ μή προσεύχου περί τοῦ λαοῦ τούτου, καί μή ἀξίου τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς· καί μή εὔχου, καί μή προσέλθῃς μοι περί αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

Πολλῆς γάρ ὄντως ἐστίν ἀβελτηρίας, ἵνα μή λέγω παραφροσύνης, δι᾽ εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν τήν σωτηρίαν, τόν κατά διάθεσιν τοῖς ὀλεθρίοις ἡδόμενον· κἀκείνων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ᾽ ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος· δέον μή ἀργήν ἐᾷν γίνεσθαι καί ἀκίνητον τοῦ δικαίου τήν δέησιν τόν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ᾽ ἐνεργόν ποιεῖν, καί ἰσχυράν ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, καί φθάνουσαν τόν συγχώρησιν διδόναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

Εἴτε οὖν ἐκ τοῦ ποιουμένου τήν δέησιν δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον ἐνεργουμένη, πολύ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις. Ὑπό μέν γάρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παῤῥησίαν πρός τόν δοῦναι δυνάμενον τά τῶν δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτόν μοχθηρίας ἀφίστησι, μεταβάλλουσα πρός ἀρετήν αὐτοῦ τήν διάθεσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄.

" Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί λυπηθέντας ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] ἐν ποικίλοις πειραμοῖς." Πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς, δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται.

Ἀπόκρισις.

Τήν λύπην διττήν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· τήν μέν, κατά ψυχήν ἀφανῶς· τήν δέ, κατ' αἴσθησιν φανερῶς συνισταμένην· καί τήν μέν, ὅλον τῆς ψυχῆς τό βάθος περιλαμβάνουσαν, τῇ μάστιγι τῆς συνειδήσεως αἰκιζόμενον· τήν δέ, πᾶσαν τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστελλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως. Καί τήν μέν, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς, τήν δέ, τῆς κατά ψυχήν (593) εὐφροσύνης τέλος ὑπάρχουσαν. Μᾶλλον δέ, τήν μέν, τῶν κατ᾽ αἴσθησιν γνωμικῶν, τήν δέ, τῶν κατ᾽ αὐτήν συμπέρασμα παρά γνώμην παθῶν τυγχάνουσαν.

Λύπη γάρ ἐστι, κατ᾽ ἐμέ φάναι, διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη. Στέρησις δέ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγή. Πόνος δέ σαφῶς ἐστι φυσικῆς ἕξεως ἔλλειψις, ἤ ὑποχώρησις· ἔλλειψις δέ φυσικῆς ἕξεώς ἐστι, πάθος τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως· πάθος δέ τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεώς ἐστιν, ὁ κατά τήν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος· παράχρησις δέ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἡ πρός τό μή πεφυκός κατά φύσιν, καί ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

Ὥσπερ δέ τήν λύπην διττήν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καί τῶν πειρασμῶν διττόν ἐπίσταται τόν τρόπον· τόν μέν, κατά γνώμην, τόν δέ, παρά γνώμην· καί τόν μέν, ἑκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν· τόν δέ, ἀκουσίων ὀδυνῶν ἐπακτικόν. Ὁ γάρ κατά γνώμην πειρασμός, τάς κατά προαίρεσιν ἑκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς· ὁ δέ παρά γνώμην, προδήλως τούς ἀκουσίους παρά προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους· καί ὁ μέν, τῆς κατά ψυχήν· ὁ δέ, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν λύπης καθέστηκεν αἴτιος.

Ὅθεν οἶμαι τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρός τό, τό κατά γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι φάσκειν· Καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, τῶν ἡδονικῶν δηλονότι καί γνωμικῶν καί ἑκουσίων πειρασμῶν, μή ἐγκαταλειφῆναι πεῖραν λαβεῖν εὔχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς. Τόν δέ μέγαν Ἰάκωβον τόν τοῦ Κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, πρός τό τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος διδάσκοντα μή συστέλλεσθαι, τούς ὑπέρ ἀληθείας ἀγωνιζομένους φάναι, Πᾶσαν χαράν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις· δηλονότι τοῖς ἀκουσίοις καί παρά γνώμην, καί πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς· καί δηλοῦσι σαφῶς, ἐκεῖ μέν ἐπάγων ὁ Κύριος· Ἀλλά ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δέ ὁ μέγας Ἰάκωβος, Γινώσκοντες ὅτι τό δοκίμιον ἡμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δέ ὑπομονή ἔργον τέλειον ἐχέτω· ἵνα ἦτε τέλειοι, καί ὁλόκληροι, ἐν μηδενί λειπόμενοι. Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἑκουσίοις δι᾽ ἐγκρατείας μαχόμενος, καί τοῖς ἀκουσίοις δι᾽ ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς καί ὁλόκληρός ἐστιν, ὁ καί τήν πρᾶξιν μετά γνώσεως, καί τήν θεωρίαν οὐκ ἄπρακτον διανύων.

Διῃρημένης γάρ εἰς ψυχήν τε καί αἴσθησιν τῆς τε λύπης καί τῆς ἡδονῆς· ὁ τήν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τήν δέ τῆς αἰσθήσεως καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται καί τέλειος καί ὁλόκληρος. Δόκιμος μέν, διά τήν πεῖραν τῶν κατ᾽ αἴσθησιν ἐναντίων· τέλειος δέ, ὡς τῇ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῇ τε καί λύπῃ, δι᾽ ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς (596) ἀνενδότως μαχόμενος· ὁλόκληρος δέ, ὡς τάς μαχομένας ταῖς κατ᾽ αἴσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἕξεις ἐν τῇ σταθηρότητι

τῆς κατά τόν λόγον ταυτότητος ἀλωβήτους διαφυλάττων· φημί δέ τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν ἀλλήλαις συνεχομένας, καί μηδεμίαν τῆς ἑτέρας διεζευγμένην· ἀλλά τήν μέν πρᾶξιν, τῆς θεωρίας τήν γνῶσιν διά τῶν τρόπων προφαίνουσαν· τήν δέ θεωρίαν, οὐχ ἧττον τοῦ λόγου τήν ἀρετήν τεθωρακισμένην τῆς πράξεως.

Οὐκοῦν ἐπειδή τήν τε λύπην καί τήν ἡδονήν διττήν οὖσαν ἀπέδειξεν ὁ λόγος· καί τήν μέν, κατά ψυχήν, τήν δέ, κατ᾽ αἴσθησιν συνισταμένην· φέρε καί τάς τούτων συνοπτικώτερον θεωρήσωμεν αἰτίας. Τῆς μέν οὖν κατά ψυχήν λύπης διττός ὁ τρόπος. Ὁ μέν, ἐπί τοῖς οἰκείοις, ὁ δέ, ἐπί τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι συνιστάμενος. Αἰτία δέ τῆς τοιαύτης λύπης ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τοῦ λυπουμένου σαφῶς, ἤ τῶν δι᾽ οὕς λυπεῖται, καθέστηκεν ἡδονή. Κατά γάρ τόν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστι παντελῶς ἁμαρτία σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μή τήν ψυχῆς πρός αἴσθησιν ἡδονῆς ἕνεκεν ἀλόγιστον σχέσιν ἀρχήν τοῖς οἰκείας γενέσεως ἔχουσαν. Τῆς δέ κατά ψυχήν ἡδονῆς αἰτία προδήλως ἐστίν, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τοῦ ἐπί ταῖς οἰκείαις ἤ ταῖς ἀλλοτρίαις ἀρεταῖς ἡδομένου τε καί χαίροντος λύπη· κατά γάρ τόν ἀκριβῆ λόγον οὐκ ἔστι παντελῶς ἀρετή σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μή τήν ψυχῆς πρός αἴσθησιν λελογισμένην ἀποδιάθεσιν ἀρχήν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα.

Τῆς δέ ψυχῆς ὑπέρ ἀρετῆς πρός τήν αἴσθησιν ἀποδιάθεσιν κτησαμένης, ἐξ ἀνάγκης ἡ αἴσθησις ἐν πόνοις ἔσται· τήν τῶν ἡδέων ἐπινοητικήν συνημμένην, αὐτῇ κατά τήν γνωμικήν σχέσιν τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσα δύναμιν· τοὐναντίον δέ, τῶν μέν αὐτῆς φυσικῶν ἡδονῶν ἐπανάστασιν δι᾽ ἐγκρατείας ἀνδρικῶς ἀποῤῥαπίζουσαν· πρός δέ τήν τῶν παρά φύσιν καί ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγήν, διά τῆς ὑπομονῆς ἀμείλικτον παντελῶς διαμένουσαν· καί τῆς κατ᾽ ἀρετήν θεοπρεποῦς ἀξίας τε καί δόξης, διά τήν ἀνυπόστατον ἡδονήν οὐκ ἐξισταμένην. Καί πρός τήν τῶν πόνων ἀντίληψιν φειδοῖ τῆς σαρκός διά τήν ὀδύνουσαν αἴσθησιν, τοῦ ὕψους τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀποπίπτουσαν. Τῆς δέ κατ᾽ αἴσθησιν λύπης αἰτία καθέστηκεν, ἡ πρός τά κατά φύσιν τῆς ψυχῆς παντελής ἀσχολία. τήν κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονήν ἡ παρά φύσιν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς προδήλως ὑφίστησιν, ἄλλην ἀρχήν ἔχειν οὐ δυναμένην συστάσεως, ἤ τήν ψυχῆς τῶν κατά φύσιν ἀπόθεσιν.

Νοῦς γάρ καί αἴσθησις ἀντικειμένην ἔχουσι πρός ἄλληλα τήν κατά φύσιν ἐνέργειαν, διά τήν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἀκροτάτην διαφοράν καί ἑτερότητα. Ὁ μέν γάρ ὑποκειμένας ἔχει τάς νοητάς καί ἀσωμάτους οὐσίας, ὧν κατ᾽ οὐσίαν ἀντιλαμβάνεσθαι πέφυκεν· ἡ δέ, τάς αἰσθητάς καί σωματικάς φύσεις, ὧν καί αὐτή φυσικῶς ἀντιλαμβάνεται.

Ἐπεί οὖν οὐκ ἔστι δυνατόν πρός τά συγγενῆ (597) νοητά νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διά μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δέ γεννᾶσθαι [Fr.γενέσθαι] παντελῶς ἀμήχανον χωρίς τῆς αὐτῷ μέν συγκειμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δέ κατά φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως· εἰκότως εἰ μέν προσβαλών ἐνσχεθῇ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὁρατῶν ἐνέργειαν εἶναι φυσικήν τήν συγκειμένην οἰόμενος αἴσθησιν· τῶν μέν κατά φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν, τῶν δέ παρά φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, τό δή λεγόμενον, ἐπελάβετο σωμάτων· οἷς παρά τόν λόγον ἐνεργούμενος, διά τήν αὐτόν ἐκνικήσασαν αἴσθησιν· τῆς μέν κατά ψυχήν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατά συνείδησιν μάστιξιν αἰκιζομένην· τῆς δέ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς ἀριδήλως γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπινοίαις τῶν περιποιητικῶν τῆς σαρκός τρόπων λιπαινόμενος. Εἰ δέ τήν πρός αἴσθησιν ἅμα τῇ προβολῇ τῶν ὁρωμένων διατεμών ἐπιφάνειαν, τούς πνευματικούς τῶν ὄντων καθαρούς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς σχημάτων θεάσηται λόγους τήν μέν τῆς ψυχῆς ἡδονήν

ματειργάσατο· μηδενί τῶν αἰσθήσει θεωρουμένων κρατούμενος· τήν δέ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατά φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἐστερημένος. Ἔνθα γάρ προκαθηγεῖται ὁ λόγος τῆς αἰσθήσεως κατά τήν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, πάσης ἐστέρηται τῆς κατά φύσιν ἡ σάρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τήν αἴσθησιν ἄφετον, καί τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, εἰς ὑπηρεσίαν τῶν κατ᾽ αὐτήν ἡδονῶν.

Οὐκοῦν, ὡς ἔφην, ἐπειδή τήν μέν τῆς ψυχῆς λύπην, ἤγουν τόν πόνον· ταὐτόν γάρ ἀλλήλοις ἀμφότερα, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονή συνίστησι· τήν δέ τῆς αἰσθήσεως λύπην, ἤγουν τόν πόνον, ἡ κατά ψυχήν ἡδονή ποιεῖν πέφυκεν· εἰκότως ὁ τῆς κατ᾽ ἐλπίδα ζωῆς Τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι᾽ ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καί ἀμίαντον καί ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς ἐφιέμενος, κατά μέν ψυχήν ἀγαλλίασιν ἔχει καί χαράν χαίρει ἀνεκλάλητον, διηνεκῶς τῇ τῆς μελλόντων ἀγαθῶν ἐλπίδι γαννύμενος [Fr. et. Reg. γαννυμένην]· κατά δέ τήν σάρκα καί τήν αἴσθησιν, λύπην. Ἤγουν τούς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινομένους αὐτῇ πόνους, καί τάς ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀδύνας· πάσῃ γάρ ἀρετῇ, ἡδονή καί πόνος παρέπεται· πόνος μέν σαρκός, ἐστερημένης τῆς προσηνοῦς καί λειοτέρας αἰσθήσεως· ὀδύνη δέ ψυχῆς, παντός αἰσθητοῦ καθαροῖς ἐντρυφώσης τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

Δέον οὖν ἐστι τόν νοῦν κατά τήν παροῦσαν ζωήν· τοῦτο γάρ μοι νοεῖται τό, νῦν· κατά σάρκα λυπούμενον, διά τούς πολλούς πόνους τῶν ὑπέρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, ἀεί χαίρειν κατά ψυχήν καί ἥδεσθαι, διά τήν ἐλπίδα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, κἄν ἔχῃ καταπονουμένην τήν αἴσθησιν· οὐ γάρ ἄξια τά παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρός τήν μέλλουσαν δόξαν εἰς ἡμᾶς ἀποκαλύπτεσθαι, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

Οὕτως οὖν κατ᾽ ἐμέ φάναι, δύναται χαίρειν ἄνθρωπος ἐφ᾽ ᾧ λυπεῖται. Τῇ γάρ ἀρετῇ κατά σάρκα (600) μέν διά τούς πόνους λυπούμενος, ἐν αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατά ψυχήν, ὡς παροῦσαν θεώμενος τήν τῶν μελλόντων εὐπρέπειαν· ὑπέρ ἧς κατά τόν μέγαν Δαβίδ, τῇ κατά γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκός καθ᾽ ἑκάστην ἀποθνήσκει τήν ἡμέραν, ὁ κατά τήν ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν ἀεί καινιζόμενος· ἅτε δή καί τήν ἡδονήν ἔχων σωτήριον, καί τήν λύπην ὠφέλιμον. Λύπην γάρ φαμεν οὐ τήν παράλογον καί τῶν πολλῶν, ἐπί στερήσει παθῶν ἤ πραγμάτων ὑλικῶν τήν ψυχήν ἀφανίζουσαν· ὡς τάς ὁρμάς παρά φύσιν ἐφ᾽ ἅ μή δεῖ, καί τάς ἀποφυγάς ἀφ᾽ ὧν μή δεῖ ποιουμένων· ἀλλά τήν λελογισμένην καί τοῖς τά θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καί τό παρόν κακόν ὑποσημαίνουσαν. Παρόν γάρ κακόν, φασίν εἶναι τήν λύπην, συνισταμένην μέν κατά ψυχήν, ὅταν ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονή τῆς λογικῆς κρατῇ διακρίσεως· ὑφισταμένην δέ κατ᾽ αἴσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ᾽ ἀρετήν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύεται, τοσοῦτον ἐπάγων τῇ αἰσθήσει τούς πόνους, ὅσον ἡδονήν ἐμποιεῖ καί χαράν τῇ ψυχῇ τῷ Θεῷ προσαγομένῃ, διά τῆς συγγενοῦς κατ᾽ ἀρετήν τε καί γνῶσιν ἐλλάμψεως.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Τήν κατά ψυχήν λύπην φησί.

β΄. Τήν κατ᾽ αἴσθησιν ὀδύνην, λύπην νῦν προσηγόρευσε.

γ΄. Τήν κατά ψυχήν λύπην τέλος εἶναί φησι τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς· ἐκ γάρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς· ὥσπερ οὖν καί τῆς κατά ψυχήν ἡδονῆς τέλος ἐστίν ἡ κατά σάρκα λύπη· ψυχῆς γάρ εὐφροσύνη, σαρκός γίνεται λύπη.

δ΄. Ὁρισμοί λύπης ἐπάλληλοι πρός τήν αἰτίαν, καθ᾿ ἥν γίνεσθαι πέφυκεν, ἀναφέροντες.

ε΄. Διττήν τήν λύπην λέγει· τήν μέν περί τήν αἴσθησιν, κατά στέρησιν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τήν δέ περί νοῦν, κατά στέρησιν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν γινομένην. Διττούς δέ λέγει καί τούς πειρασμούς, τούς μέν ἑκουσίους, τούς δέ ἀκουσίους· καί τούς μέν ἑκουσίους, τῆς μέν κατ᾿ αἴσθησιν σωματικῆς ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατά ψυχήν λύπης εἶναι γεννήτορας. Μόνη γάρ πραχθεῖσα λυπεῖ τήν ψυχήν ἁμαρτία. Τούς δέ ἀκουσίους, οἵτινες ἐν τοῖς παρά γνώμην δείκνυνται πόνοις, τῆς μέν κατά ψυχὴν ἡδονῆς εἶναι πατέρας, τῆς δέ κατ᾿ αἴσθησιν σωματικῆς ὀδύνης εἶναι γεννήτορας.

στ΄. Ὁ μέν κατά γνώμην πειρασμός, φησι, τήν μέν κατά ψυχήν λύπην συνίστησι· τήν δέ κατ᾿ αἴσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν· ὁ δέ παρά γνώμην, τήν μέν τῆς ψυχῆς ἡδονήν· τήν δέ τῆς σαρκός λύπην ὑφίστησι.

ζ΄. Ὁ μέν Κύριος, φησί, τούς ἑκουσίους ἀπεύχεσθαι ἡμᾶς διδάσκει πειρασμούς· ὡς σαρκός μέν ἡδονῆς, ψυχῆς δέ ποιητικούς ὀδύνης· ὁ δέ μέγας Ἰάκωβος, ἐπί τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς· ὡς σαρκός μέν ἡδονήν, ψυχῆς δέ ὀδύνην ἀφαιρουμένους.

η΄. (601) Τίνα λέγει τέλειον.

θ΄. Τίνα λέγει ὁλόκληρον.

ι΄. Ὁ λύπης καί ἡδονῆς σαρκός πεῖραν λαβών, λέγοιτ᾿ ἄν δόκιμος, ὡς εὐχερείας καί δυσχερείας τῶν περί σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος. Τέλειος δέ, ὁ τήν ἡδονήν τῆς σαρκός, καί τήν ὀδύνην τῇ τοῦ λόγου δυνάμει καταπαλαίσας. Ὁλόκληρος δέ, ὁ τάς κατά τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν ἕξεις ἀτρέπτους τῇ περί τόν θεῖον συντονίᾳ διατηρήσας.

ια΄. Πάσης λύπης συνισταμένης κατά ψυχήν, ἡδονή σαρκός φησι προηγεῖται.

ιβ΄. Ὅτι χωρίς τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς πρός αἴσθησιν σχέσεως, ἐν ἀνθρώποις οὐκ ἔστι παντελῶς ἁμαρτία.

ιγ΄. Ὅτι ψυχήν πνευματικῶς εὐφραίνει, φησίν, ὁ τοῖς ἑκουσίοις τήν σάρκα πόνοις δομάζων.

ιδ΄. Ὅτι γένεσίς ἐστιν ἀρετῆς, φησίν, ἡ πρός τήν σάρκα τῆς ψυχῆς ἑκούσιος ἀλλοτρίωσις.

ιε΄. Ἐπινοητικήν λέγει τήν νοεράν τῆς ψυχῆς δύναμιν· ἥτις χωριζομένη τῆς κατ᾿ αἴσθησιν σχέσεως, ἔρημον τῆς πρός ἡδονήν τήν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας κατά τήν ἐν γνώμῃ σχέσιν. Οὐδέ τήν ὀδύνην τῆς σαρκός ἀνεχομένης παραμυθεῖσθαι διά τήν ἐν σχέσει τῆς γνώμης ὁλικήν περί τά θεῖα σχολήν.

ιστ΄. Ἡ τῆς ψυχῆς τῶν κατά φύσιν ἀπόθεσίς φησι τῆς κατ᾿ αἴσθησιν ὀδύνης ἀρχή γίνεσθαι πέφυκε. Τῆς γάρ ψυχῆς περί τά κατά φύσιν ἀγαθά πονουμένης, οὐκ ἔστιν ἡ τῶν κατ᾿ αἴσθησιν τῆς ἡδονῆς τρόπων ἐφευρίσκουσα δύναμις.

ιζ΄. Ὑπόκειται τῇ μέν αἰσθήσει, τά αἰσθητά· τῷ δέ νῷ, τά νοητά. Πολλή γοῦν διαφορά νοητῶν ἐστι καί αἰσθητῶν.

ιη΄. Ὁ νοῦς, φησίν, ἅμα τήν αἴσθησιν οἰκείαν κατά φύσιν ἡγήσεται δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανίαις, ἐπινοεῖ τάς τῆς σαρκός ἡδονάς, οὐ δυνάμενος τῶν ὁρατῶν διαβῆναι τήν φύσιν, τῇ πρός τήν αἴσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει περισχεθείς.

ιθ΄. Fr. Ὁ πρός τόν ἑαυτοῦ νόμον, τούς τῶν ὄντων κατά μίμησιν μεταφέρων νόμους, ἐνάρετον λογίζων τῶν ἐστερημένων λόγου τήν κίνησιν. Ὁ δέ τόν ἑαυτοῦ πρός τούς νόμους τῶν ἄλλων κατά μίμησιν μεταβάλλων, ἐμπαθής· πρός ἀλογίαν ἐκφέρων τοῦ λόγου τήν δύναμιν.

κ΄. Ὅτι κρατοῦντος ἐν ἡμῖν τοῦ λόγου φησίν, ἐξ ἀνάγκης ἡ πρός ἀρετήν αὐτῶ δουλωθεῖσα βασανίζεται σάρξ.

κα΄. Ψυχῆς ἡ σάρξ, ἀλλ᾽ οὐ σαρκός ἡ ψυχή. Τοῦ γάρ κρείττονός φησι τόν ἧττον· ἀλλ᾽ οὐ τοῦ ἥττονος τό κρεῖττον. Οὐκοῦν ἐπειδή τῇ σαρκί διά τήν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἐστίν ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονή, δι᾽ ἥν διά πόνων κατεκρίθη τῆς σαρκός ὁ θάνατος, εἰς τήν τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν ἐπινενοημένος· ὁ διαγνούς ὅτι διά τήν ἁμαρτίαν, εἰς τήν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισῆλθεν ὁ θάνατος, ἀεί χαίρουσαν ἔχει τήν ψυχήν διά πόνων ποικίλων θεωμένην ἀπογινόμενον τῆς οἰκείας σαρκός τόν νόμον τῆς ἁμαρτίας, πρός ὑποδοχήν τῆς μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς· ἧς ἄλλως οὐκ (604) ἔστι τυχεῖν, μή πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινός τῆς σαρκός ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ κατά τήν πρός αὐτήν σχέσιν τῆς γνώμης τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας.

κβ΄. Ἡδονήν λέγει σωτήριον, τήν ἐπ᾽ ἀρετῇ χαράν τῆς ψυχῆς ὠμέλιμον δέ λύπην, τήν ὑπέρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός.

κγ΄. Ὁ πάθεσι προστετηκώς καί πράγμασιν, ἐφ᾽ ἅ μή δεῖ τάς ὁρμάς ποιεῖται.

κδ΄. Ὁ τάς ποιητικάς τῶν παθῶν καί τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ᾽ ὧν μή δεῖ τάς ἀποφυγάς ποιεῖται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ΄.

Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καί ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περί τῆς εἰς ὑμᾶς [Fr.ἡμᾶς] χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἤ πόσον καιρόν ἀδήλου τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ· μαρτυρούμενον [Fr. μαρτυρόμενον] τά εἰς Χριστόν παθήματα, καί τάς μετά ταῦτα δόξας· ἐάν αὐτοί οἱ μακάριοι προφῆται ἅπερ ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχήθησαν, ἡμῖν ἐγγράφως κατέλιπον ἐκζητεῖν καί ἐρευνῆσαι· πῶς αὐτοί ἐκ Πνεύματος ἁγίου ἐνηχούμενοι, καί τά ἀποκαλυπτόμενα αὐτοῖς συγγράφοντες, ποίαν ἐκζήτησιν καί ἐξερεύνησιν ἐξεζήτουν ἤ ἐξηρεύνων.

Ἀπόκρισις.

Τάς μέν ἐκζητικάς [Fr. ζητητικάς τε καί ἐρευνητικάς] τε καί ἐξερευνητικάς τῶν θείων δυνάμεις οὐσιωδῶς ἔχει καταβεβλημένας αὐτῇ παρά τοῦ κτίσαντος, κατ᾽ αὐτήν τήν εἰς τό εἶναι πάροδον, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις· τάς δέ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατά χάριν ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιφοιτῶσα ποιεῖται δύναμις· Ἐπειδή δέ καταρχάς διά τῆς ἁμαρτίας τῇ φύσει τῶν ὁρατῶν ταύτας ὁ πονηρός προσήλωκε τάς δυνάμεις· καί οὐκ ἦν ὁ συνιών ἤ ἐκζητῶν τόν Θεόν, πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως τήν νοεράν τε καί λογικήν δύναμιν ἐχόντων περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καί μηδεμίαν κεκτημένων ἔννοιαν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν· εἰκότως ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις τοῖς μή κατά πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπό τήν ἀπάτην γενομένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα τήν προσηλωμένην ἀπεκατέστησε δύναμιν· ἥν καθαράν ἀπολαβόντες διά τῆς χάριτος, πρῶτον ἐζήτησαν καί ἠρεύνησαν, καί οὕτως ἐξεζήτησαν καί ἐξηρεύνησαν· διά τῆς αὐτῆς δηλαδή τοῦ Πνεύματος χάριτος.

Οὐ γάρ θέμις εἰπεῖν, ὡς μόνη καθ᾽ ἑκάστην ἡ χάρις ἐνήργει τοῖς ἁγίοις τάς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρίς τῶν τῆς γνώσεως δεκτικῶν κατά φύσιν δυνάμεων. Ἐπεί μή συνιέντας εἰσάγομεν τούς ἁγίους Προφήτας τῶν δοθέντων αὐτοῖς ὑπό τοῦ παναγίου Πνεύματος φωτισμῶν

τήν δύναμιν· καί πῶς ἀληθής ὁ φάσκων ἐστί λόγος, Ὅτι ὁ σοφός νοήσει τά ἀπό τοῦ ἰδίου στόματος. Οὔτε μήν δίχα τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος χάριτος, μόνῃ τῇ κατά φύσιν δυνάμει ζητήσαντες τήν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπειλήφασιν γνῶσιν· ἐπειδή περιττή δειχθήσεται τοῖς ἁγίοις ἡ τοῦ Πνεύματος ἐπιφοίτησις, κατά μηδέν αὐτοῖς (605) συνεργοῦσα πρός τήν τῆς ἀληθείας φανέρωσιν. Καί πῶς ἀληθής ὁ φάσκων ἔσται λόγος, Ὅτι πᾶσα δόσις ἀγαθή, καί πᾶν δώρημα τέλειον, ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπό τοῦ Πατρός τῶν φώτων· καί τό, Ἑκάστῳ δέδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος πρός τό συμφέρον· ᾧ μέν γάρ φησί, διά τοῦ Πνεύματος δόδοται λόγος σοφίας· ἄλλῳ δέ λόγος γνώσεως κατά τό αὐτό πνεῦμα· ἑτέρῳ δέ, πίστις ἐν τῷ αὐτῷ Πνεύματι· ἄλλῳ δέ, χαρίσματα ἰαμάτων, καί τά ἑξῆς. Οἷς ἐπάγει, Πάντα δέ ἐνεργεῖ τόν ἕν καί τό αὐτό Πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθώς βούλεται. Βούλεται δέ τό ἑκάστῳ δηλονότι συμφέρον, εἰς πληροφορίαν τῆς ἀπαθοῦς τῶν ἐπιζητούντων τά θεῖα ἐφέσεως. Ὁ γάρ ἀπαθῶς τά θεῖα ζητῶν, πάντως λήψεται τό ζητούμενον. Ὁ δέ μετά τινος πάθους αἰτῶν, ὡς κακῶς ζητῶν, ἀποτεύξεται τοῦ ζητουμένου. Φησί γάρ· Αἰτεῖσθε, καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

Οὐκοῦν οὔτε ἡ χάρις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἁγίοις, χωρίς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὔτε γνῶσιν, χωρίς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὔτε πίστιν, ἄνευ τῆς κατά νοῦν καί λόγον τῶν μελλόντων καί πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὔτε ἰαμάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατά φύσιν φιλανθρωπίας· οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, χωρίς τῆς ἑκάστου δεκτικῆς ἕξεώς τε καί δυνάμεως· οὔτε μήν πάλιν ἕν τῶν ἀπηριθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατά δύναμιν φυσικήν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνάμεως.

Καί δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες οἱ ἅγιοι, μετά τάς ἀποκαλύψεις τῶν θείων ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους. Ἀβραάμ γάρ λαβών τήν ἐπαγγελίαν τῆς κληρονομίας τῆς δειχθείσης αὐτῷ γῆς, φάσκοντος πρός αὐτόν τοῦ Θεοῦ· Ἐγώ ὁ Θεός, ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ χώρας Χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τήν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι αὐτήν οὐκ ἠρκέσθη λαβών ὅπερ ἐκζητῶν ἐξῆλθεν ἐκ γῆς Χαλδαίων· ἀλλ᾿ ἠρεύνησε μαθεῖν ποθῶν καί τόν τρόπον τῆς κληρονομίας, λέγων πρός τόν Θεόν· Δέσποτα Κύριε, κατά τί γνώσομαι ὅτι κληρονομήσω αὐτήν; Καί Μωϋσῆς λαβών τῶν σημείων καί τῶν τεράτων τήν δύναμιν, ἐζήτει καί τούς τρόπους διδαχθῆναι καί τούς λόγους, καθ᾿ οὕς ἔδει τῶν δοθέντων σημείων ἀποδειχθῆναι τήν πίστωσιν. Καί ἔθετο ἐν αὐτοῖς, φησίν ὁ μέγας Δαβίδ, τούς λόγους τῶν σημείων αὐτοῦ, καί τῶν τεράτων αὐτοῦ, ἐν γῇ Χάμ. Καί πάλιν αὐτός περί ἑαυτοῦ φησι πρός τόν Θεόν βοῶν ὁ μέγας Δαβίδ· Ἀποκάλυψον τούς ὀφθαλμούς μου, καί κατανοήσω τά θαυμάσιά σου ἐκ τοῦ νόμου σου. Καί· Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καί φῶς ταῖς τρίβοις μου. Καί Δανιήλ ὁ μέγας ἀνήρ τῶν ἐπιθυμιῶν, τῶν θείων ὁράσεων, ὑπέρ ὧν τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν ἐτέλεσεν ἄσιτος, τούς λόγους ἐκζητῶν, ἀκούει ἀγγέλου πρός Ἄγγελον [Al. πρός ἄλλον ἄγγελον] λέγοντος, (608) Συνέτισον ἐκεῖνον τήν ὅρασιν· Καί Ζαχαρίας ὁ μέγας Προφήτης, δι᾿ ὅλης τῆς αὐτοῦ προφητείας, καθ᾿ ἑκάστην ὅρασιν τόν ἐν αὐτῷ λαλοῦντα ἄγγελον εἰσάγει, δεικνύοντά τε τάς ὁράσεις, καί διδάσκοντα τούς τῶν ὁράσεων λόγους, φάσκων· Καί ἔδειξέ μοι ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί· καί εἶπα τῷ ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν ἐμοί, Κύριε, τί ἐστι ταῦτα;

Καί δῆλον ἐντεῦθεν, ὅτι πάντες οἱ ἅγιοι καί ἐδέχοντο ὑπό τοῦ Πνεύματος ἀποκαλύψεις, καί ἐζήτουν ἀποκαλυφθῆναι τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους· καί ὅτι τοῦ Πνεύματος ἡ χάρις οὐδαμῶς

τῆς φύσεως καταργεῖ τήν δύναμιν, ἀλλά μᾶλλον καταργηθεῖσαν τῇ χρήσει τῶν παρά φύσιν τρόπων, ἐνεργόν ἐποίει πάλιν τῇ χρήσει τῶν κατά φύσιν, πρός τήν τῶν θείων κατανόησιν εἰσάγουσα.

Ζητεῖ γάρ ἐν ἡμῖν τήν τῶν ὄντων γνῶσιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί ἐρευνᾷ· ἀλλ᾽ οὐχ ἑαυτῷ ζητεῖ τό ζητούμενον· ὅτι Θεός, καί πάσης ἐπέκεινα γνώσεως· ἀλλ᾽ ἡμῖν τοῖς δεομένοις τῆς γνώσεως. Ὥσπερ ἀμέλει καί ὁ Λόγος γίνεται σάρξ· οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ᾽ ἡμῖν τό διά τῆς σαρκώσεως ἐξανύων μυστήριον. Ὡς γάρ χωρίς σαρκός νοερῶς ἐμψυχωμένης οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τά κατά φύσιν τῆς σαρκός ὁ Λόγος· οὕτως οὐδέ τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐν τοῖς ἁγίοις ἐνεργεῖ τάς γνώσεις τῶν μυστηρίων χωρίς τῆς κατά φύσιν ζητούσης τε καί ἐρευνώσης τήν γνῶσιν δυνάμεως. Εἴτε οὖν ἐζήτουν ἤ ἐξεζήτουν, εἴτε ἠρεύνων ἤ ἐξηρεύνων οἱ ἅγιοι, τήν χάριν εἶχον τοῦ Πνεύματος κινοῦσαν αὐτῶν τήν νοεράν καί λογικήν δύναμιν πρός ζήτησιν καί ἔρευναν τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας· καί χωρίς τοῦ Πνεύματος οὐδέν παντελῶς ἐθεώρουν πνευματικόν· ὅτι μηδέ πέφυκεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἄνευ θείου φωτός τῶν θείων καί νοητῶν ἀντιλαμβάνεσθαι.

Ὡς γάρ οὐκ ἔστι χωρίς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμόν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν· οὕτω δίχα πνευματικοῦ φωτός, νοῦς ἀνθρώπινος οὔποτ᾽ ἄν δέξαιτο θεωρίαν πνευματικήν. Τό μέν γάρ, φωτίζει κατά φύσιν τήν αἴσθησιν πρός τήν τῶν σωμάτων ἀντίληψιν· τό δέ, τήν πρός θεωρίαν τόν νοῦν καταυγάζει πρός κατανόησιν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν. Σωτηρία δέ τῶν ψυχῶν κυρίως ἐστί τό τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δέ πίστεώς ἐστιν, ἡ τοῦ πιστευθέντος ἀληθής ἀποκάλυψις. Ἀληθής δέ τοῦ πιστευθέντος ἐστιν ἀποκάλυψις, ἡ κατά ἀναλογίαν τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως ἄῤῥητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις. Περιχώρησις δέ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἡ πρός τήν οἰκείαν [Reg. Et. Fr. non habent οἰκείαν] ἀρχήν κατά τό τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος. Ἡ δέ πρός τήν οἰκείαν ἀρχήν κατά τό τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδός ἐστιν, ἡ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις. Ἐφέσεως δέ πλήρωσίς ἐστιν, ἡ περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις. Ἀεικίνητος δέ στάσις περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἡ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκής καί ἀδιάστατος ἀπόλαυσις, ἀπόλαυσις δέ διηνεκής καί ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἡ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων καθέστηκε μέθεξις. Μέθεξις δέ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων ἐστίν ἡ πρός τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις. (609) Ἡ δέ πρός τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσίς ἐστιν, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν πρός αὐτό τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι᾽ ὁμοιότητος ἐνδεχομένη ταυτότης. Ἡ δέ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ᾽ ἐνέργειαν δι᾽ ὁμοιότητος πρός τό μετεχόμενον ταυτότης ἐστίν, ἡ θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως· ἡ δέ θέωσίς ἐστι, καθ᾽ ὑπογραφῆς λόγον πάντων τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων, καί τῶν ἐν χρόνῳ καί αἰῶνι περιοχή καί πέρας. Περιοχή δέ καί πέρας τῶν χρόνων καί τῶν αἰώνων ἐστί, καί πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς, ἡ τῆς ἀκραιφνοῦς καί κυρίως ἀρχῆς, πρός τό κυρίως τέλος καί ἀκραιφνές ἐν τοῖς σωζομένοις ἀδιάστατος ἑνότης· ἀδιάστατος δέ τῆς ἀκραιφνοῦς τε καί ἀρχῆς καί τέλους ἑνότης ἐν τοῖς σωζομένοις ἐστίν, ἡ κρείττων τῶν οὐσιωδῶς ἀρχῇ τε καί τέλει μεμετρημένων τῶν κατά φύσιν ἔκβασις. Ἔκβασι δέ τῶν κατά φύσιν τῶν κατ᾽ ἀρχήν τε καί τέλος περιγεγραμμένων ἐστίν, ἡ ἄμεσος καί ἄπειρος, καί ἐπ᾽ ἄπειρον ἐν τοῖς ἀξιωθεῖσι τῆς κατά τό κρεῖττον νοουμένης τῶν κατά φύσιν ἐκβάσεως, ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενής καί ὑπερδύναμος. Ἄμεσος δέ καί ἄπειρος καί ἐπ᾽ ἄπειρον ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ πανσθενής ἐστι καί ὑπερδύναμος, ἡ κατά τήν ἄφθεγκτον καί ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν, ἄῤῥητός τε καί

ὑπεῤῥάρητος ἡδονή καί χαρά τῶν ἐνεργουμένων· ἧς οὐκ ἔστι νοῦν ἤ λόγον παντάπασιν, ἤ νόησιν ἤ ῥῆσιν ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων εὑρεῖν.

Οὐκ ἔχει γάρ ἡ φύσις τῶν ὑπέρ φύσιν τούς λόγους· ὥσπερ οὐδέ τῶν παρά φύσιν τούς νόμους. Ὑπέρ φύσιν δέ λέγω, τήν θείαν καί ἀνεννόητον ἡδονήν, ἥν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεός φύσει, κατά τήν χάριν τοῖς ἀξίοις ἑνούμενος· παρά φύσιν δέ, τήν κατά στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκλάλητον ὀδύνην· ἥν ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεός φύσει, παρά τήν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἑνούμενος· κατά γάρ τήν ὑποκειμένην ἑκάστῳ ποιότητα τῆς διαθέσεως ὁ Θεός τοῖς πᾶσιν ἑνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τήν αἴσθησιν ἑκάστῳ παρέχεται, καθώς ἐστιν ἕκαστος ὑφ᾽ ἑαυτοῦ διαπεπλασμένος πρός ὑποδοχήν τοῦ πάντως πᾶσιν ἑνωθησομένου κατά τό πέρας τῶν αἰώνων.

Σωτηρίαν δέ ψυχῶν, ὡς οἶμαι, τυχόν ὁ τῶν ἀποστόλων ἀκρότατος ἔφη Πέτρος, ὡς πίστεως τέλος, τῶν ὑπέρ φύσιν τήν μέθεξιν. Περί ἧς σωτηρίας, διά Πνεύματος ἁγίου δηλαδή σαφῶς, ἐξεζήτησαν προφῆται, καί ἐξηρεύνησαν, εἰς τίνα ἤ ποῖον καιρόν ἐδήλου τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον [Seg. Fr. μαρτυρόμενον] τά εἰς Χριστόν παθήματα, καί τάς μετά ταῦτα δόξας. Οὐκοῦν τούς ἐκζητοῦντας ἐν Πνεύματι τήν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, καί ἐξερευνῶντας τούς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καί τρόπους, ὁδηγεῖ πρός κατανόησιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον· οὐκ ἐῶν ἀκίνητον ἐν αὐτοῖς μένειν καί ἀνενέργητον, τήν δι᾽ ἧς ἐκζητεῖν τά θεῖα πεφύκασι δύναμιν.

Πρῶτον μέν αὐτούς διδάσκον ζητῆσαι τήν κατά (612) τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως, ἤ τήν κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας νέκρωσιν· καί τήν κατά τήν ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, ἤ τήν κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἀρετῆς ἀναβίωσιν· ἐρευνῆσαι δέ, τῆς κατά τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως, ἤ τῆς κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας νεκρώσεως τούς τρόπους· ὡσαύτως δέ καί τῆς κατά τήν ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, ἤ τῆς ἀρετῆς κατά τήν προαίρεσιν ἀναστάσεως τούς λόγους· δι᾽ ὧν τρόπων τέ φημι καί λόγων, ἡ κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας, ἤ ἡ κατά τήν ἁμαρτίαν τῆς προαιρέσεως νέκρωσις· καί ἡ κατά τήν προαίρεσιν τῆς ἀρετῆς, ἤ τῆς προαιρέσεως κατά τήν ἀρετήν ἀνάστασις πέφυκε γίνεσθαι· ἔχουσα προδήλως κατά τόν αἰῶνα τοῦτον (ὅν καιρόν προσηγόρευσεν ὁ λόγος) τά εἰς Χριστόν, ἤτοι ὑπέρ Χριστοῦ περί φύσιν παθήματα· ἅπερ αὐτοῖς προεμαρτύρετο τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἵνα γένωνται σύμφυτοι τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ κατά τήν νέκρωσιν τῆς ἁμαρτίας, καί τῆς ἀναστάσεως κατά τήν ἐνέργειαν τῆς ἀρετῆς.

Δεῖ γάρ ὡς ἀληθῶς τόν σωθησόμενον, μή μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τήν ἁμαρτίαν, ἀλλά καί αὐτήν τήν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καί μή μόνον ἀναστῆσαι τῇ ἀρετῇ τήν προαίρεσιν, ἀλλά καί αὐτήν [al. αὐτῇ] τῇ προαιρέσει τήν ἀρετήν· ἵνα νεκρά νεκρᾶς ὅλη ὅλης διαιρεθεῖσα τῆς ἁμαρτίας, μή αἰσθάνηται· καί ζῶσα ζώσης ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαισθάνηται καθ᾽ ἕνωσιν ἀδιάσπαστον [al. ἀδιάστατον], ἡ προαίρεσις.

Ταῦτα μέν τυχόν πρῶτον ζητήσαντες, καί ἐρευνήσαντες οἱ ἅγιοι διά τοῦ Πνεύματος ἁγίου, τήν πρακτικήν κατώρθωσαν φιλοσοφίαν· μεθ᾽ ἥν οἷα δή καθαροί γεγονότες, καί παντός ἐλεύθεροι μολυσμοῦ, πρός τό τέλος τῶν ὄντων ὑπό τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος τό νοερόν ἐκίνησαν ὄμμα τῆς ψυχῆς· ἐκζητοῦντες μετά τήν προαιρετικήν ἀνάστασιν, καί τήν τῆς φύσεως ἀφθαρσίαν· καί ἐξερευνῶντες τούς τε τρόπους καί τούς λόγους τῆς κατ᾽ αὐτήν θεοπρεποῦς ἀθανασίας. Οὐ γάρ ἐζήτουν ἔτι τήν ἀνάστασιν τῆς προαιρέσεως, ἥν ἤδη κατά τήν πρακτικήν λαβόντες εἶχον παρά τοῦ Πνεύματος· οὐδέ τούς κατ᾽ αὐτήν ἠρεύνων τρόπους· ἀλλ᾽ ἥν

οὐκ εἶχον τῆς φύσεως ἐξεζήτουν ἀφθαρσίαν· καί τούς τρόπους καί τούς λόγους τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐξηρεύνων θεώσεως· πρός ἥν ἠπείγοντο, τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐν Χριστῶ δόξης ἐπιθυμοῦντες· ἵνα ὥσπερ συνέπαθον αὐτῷ κατά τόν αἰῶνα τοῦτον· ὅν, ὡς ἔφην, καιρόν ὠνόμασεν ὁ Λόγος· οὕτω καί συνδοξασθῶσι κατά τόν αἰῶνα τόν μέλλοντα, κληρονόμοι μέν ὑπέρ φύσιν Θεοῦ, κατά τήν χάριν, συγκληρονόμοι δέ Χριστοῦ κατ᾽ οἰκονομίαν, τῇ δυνάμει τῆς ἐνανθρωπήσεως, τήν ὅλην οἰκειουμένου φύσιν, γινόμενοι.

Θεός γάρ ὑπάρχων φύσει καί ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὑφ᾽ ἡμῶν ὡς Θεός ὑπέρ φύσιν χάριτι κληρονομεῖται, κατά τήν ἄῤῥητον μέθεξιν· καί δι᾽ ἡμᾶς ἐν εἴδει τῷ καθ᾽ ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἡμᾶς οἰκειούμενος, ἑαυτόν κληρονομεῖ σύν ἡμῖν, κατά τήν ἀνεννόητον συγκατάβασιν· ὅν τῷ Πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρή τῆς κατά τό (613) μέλλον φανησομένης διά τήν ἀρετήν ἐν Χριστῶ δόξης, τά εἰς αὐτόν ὑπέρ ἀρετῆς κατά τό παρόν προκαθηγεῖσθαι παθήματα. Ἐρευνῶντες γάρ, φησίν· Εἰς τίνα ἤ ποῖον καιρόν ἐδήλου, τό ἐν αὐτοῖς Πνεῦμα Χριστοῦ, προμαρτυρούμενον [Fr. προμαρτυρόμενον] τά εἰς Χριστόν παθήματα, καί τάς μετά ταῦτα δόξας.

Οὐκοῦν καί ἐξεζήτουν καί ἐξηρεύνων, οὐ μόνον τήν ἀφθαρσίαν τῆς φύσεως, καί τούς λόγους τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐκθεώσεως, ἀλλά δή καί τόν καιρόν, καθ᾽ ὅν ἡ διά παθημάτων ὑπέρ αὐτῆς δοκιμασία γενήσεται· φανεράν ποιουμένη τῶν τε κατά ἀλήθειαν αὐτῆς ἐφιεμένων τήνδιάθεσιν [Marg. κατά χάριν θεώσεως δηλονότι], καί τῶν καθ᾽ ὑπόκρισιν αὐτῆς ἐφιεμένων τήν πρόθεσιν. Καί τόν ἄλλον καιρόν ἤγουν αἰῶνα, καθ᾽ ὅν παροῦσα φανήσεται κατ᾽ ἐνέργειαν [Marg. ἡ κατά χάριν θέωσις δηλονότι]. Πάντας ἀναλόγως καθ᾽ ὅ ἕκαστός ἐστιν αὐτῆς δεκτικός μεταποιοῦσα πρός τήν θείαν ὁμοίωσιν· ἥν δόξαν τυχόν τοῖς ὑπέρ ἀρετῆς μεθεπομένην πόνοις προσεῖπεν ὁ λόγος.

Ταῦτα μέν ἐρεῖ τις ἀπολογούμενος πρός τόν λέγοντα, τί δή ποτε μή ζήτησιν καί ἐρεύνησιν· ἀλλ᾽ ἐκζήτησιν ἐνταῦθα καί ἐξερεύνησιν εἶπεν ἡ Γραφή· κατά τόν πρόχειρον νοῦν ἐμφαντικῶς προδεικνύμενος. Ἐγώ δέ καί ἄλλον οἶδα παρά τινος σοφοῦ λόγον ἀκούσας· ἔλεγε γάρ ἐκεῖνος, μυστικώτερον τόν περί τῆς ἀρχῆς και τοῦ τέλους τῆς τε ζητήσεως καί ἐκζητήσεως λόγον ποιούμενος· πρός μέν τήν ἀρχήν τετάχθαι φυσικῶς τήν ζήτησιν, πρός δέ τό τέλος τήν ἐκζήτησιν. Οὐ γάρ τις φυσικῶς ἐκζητεῖ τήν ἀρχήν, ὥσπερ οὐδέ ζητεῖ φυσικῶς τό τέλος· ἀλλά τήν μέν ἀρχήν ζητεῖ, τό δέ τέλος ἐκζητεῖ. Ἀφ᾽ οὗ γάρ, ἔφασκεν, ἅμα τῷ εἶναι διά τῆς παρακοῆς τήν οἰκείαν ἀρχήν ὀπίσω ποιήσας ὁ ἄνθρωπος, ζητεῖν οὐκ ἠδύνατο τό κατόπιν αὐτοῦ γεγενημένον· καί ἐπειδή φυσικῶς ἡ ἀρχή περιγράφει τῶν ὑπ᾽ αὐτῆς γεγενημένων τήν κίνησιν, εἰκότως προσηγρεύθη καί τέλος, εἰς ὅπερ ὡς αἰτίαν τῆς τῶν κινουμένων κινήσεως δέχεται πέρας ὁ δρόμος.

Ἐκζητῶν οὖν τό ἑαυτοῦ τέλος ὁ ἄνθρωπος, εἰς τήν ἀρχήν καταντᾷ, φυσικῶς ἐν τῷ τέλει τυγχάνουσαν· ἧς ἀπολιπών τήν ζήτησιν, τήν αὐτῆς ὡς τέλους φύσει μετῆλθεν ἐκζήτησιν. Οὐ γάρ ἦν αὐτῆς διαφυγεῖν τήν περιγραφήν, πανταχόθεν αὐτόν περιϊσταμένην, καί τήν αὐτοῦ περιορίζουσαν κίνησιν. Οὐκ ἦν οὖν ζητῆσαι τήν ἀρχήν, ὡς ἔφην, ὀπίσω γεγενημένην· ἀλλ᾽ ἐκζητῆσαι τό τέλος ἔμπροσθεν ὑπάρχον· ἵνα γνῷ διά τοῦ τέλους τήν ἀπολειφθεῖσαν ἀρχήν, ἐπειδή μή ἔγνω τό τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Καί τοῦτο τυχόν ὁ σοφός μυσταγωγῶν Σολομῶν, φησί· Τί τό γεγενημένον· αὐτό τό γενησόμενον. (616) Καί, Τί τό πεποιημένον· αὐτό τό ποιηθησόμενον· ὡσανεί σοφῶς [Fr. ὡς ἀεί σοφῶς] τήν ἀρχήν ἐκ τοῦ

τέλους δεικνύς. Οὐκ ἔτι γάρ μετά τήν παράβασιν δείκνυται τό τέλος ἐκ τῆς ἀρχῆς, ἀλλ᾽ ἡ ἀρχή ἐκ τοῦ τέλους· οὐδέ ζητεῖ τις τούς τῆς ἀρχῆς λόγους, ἀλλ᾽ ἐκζητεῖ τούς πρός τό τέλος τούς κινουμένους [Mrg. λόγοις δηλονότι] ἀπάγοντας.

Εἰ δέ τις ὅτι πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς ἡ ζήτησις εἴρηται, ὡς τό· Ζήτησον εἰρήνην καί δίωξον αὐτήν· καί, Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ· βεβαίαν οὐχ ἡγεῖται ταύτην τήν ἔννοιαν, αὐτόθεν ἔχει νουνεχῶς ἐπισκήπτων τῶν λεχθέντων τήν πίστωσιν· εἰπών γάρ ὁ Λόγος· Ζήτησον εἰρήνην καί δίωξον αὐτήν, ἐν τῷ τέλει τήν ἀρχήν διῶξαι παρηγγύησε. Καί τήν βασιλείαν ἀρχήν οὖσαν, διά τῆς δικαιοσύνης ὡς τέλους τῆς βασιλείας ἐκζητῆσαι παρεκελεύσατο. Βασιλεία γάρ Θεοῦ, πρό πάσης ἐστί δικαιοσύνης· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, αὐτοδικαιοσύνη· πρός ἥν ὡς τέλος ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις. Ἡ γάρ δικαιοσύνη ἐστίν ἡ τοῦ ἴσου κατ᾽ ἀξίαν ἑκάστῳ διανέμησις· βασιλεία δέ, ἔννομός ἐστιν ἐπιστασία. Ἆρα ταυτόν τῇ βασιλείᾳ ἡ δικαιοσύνη· δι᾽ ἧς ὡς τέλους ὁδεύειν τοῖς βουλομένοις ἐστίν εὐμαρές, ὡς πρός ἀρχήν τήν βασιλείαν. Δικαιοσύνη γάρ ἐστί, βασιλεία ἐνεργουμένη· καί βασιλεία δικαιοσύνη ἐστί δι᾽ ἔργων κεκυρωμένη· τό γάρ ἐννόμως ἐπιστατεῖν τοῖς οὖσι, διανέμειν ἐστίν ἑκάστῳ τά πρός ἀξίαν· καί τό διανέμειν ἑκάστῳ τά πρός ἀξίαν, ἔννομός ἐστι τῶν ὄντων ἐπιστασία. Οὐκοῦν οὐδέν τῆς κατά νοῦν τῆς ἁγίας Γραφῆς ὁμαλότητος, ἡ κατά τήν λέξιν διαφορά παρεσάλευσε, παρά τοῖς σοφοῖς δηλαδή τῶν θείων νοήμοσιν.

Εἰ δέ καθ᾽ ἕτερον βούλοιτό τις ἐκδέχεσθαι τρόπον τήν τε ζήτησιν καί ἐρεύνησιν, καί τήν ἐκζήτησιν καί τήν ἐξερεύνησιν· εὑρήσει τήν μέν ζήτησιν καί τήν ἐκζήτησιν περί τόν νοῦν κινουμένας· τήν δέ ἐρεύνησιν καί τήν ἐξερεύνησιν περί τόν λόγον. Ζητεῖ γάρ φυσικῶς ὁ νοῦς, ἐρευνᾷ δέ κατά φύσιν ὁ λόγος. Ζήτησις γάρ ἐστιν, ἵν᾽ ὡς ἐν ὅρῳ περιλαβών εἴπω, ἁπλῆ τοῦ νοός πρός τι γνωστόν μετ᾽ ἐφέσεως κίνησις· ἐρεύνησις δέ ἐστιν ἁπλῆ τοῦ λόγου περί τι γνωστόν μετά τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δέ ἐστιν ἡ κατ᾽ ἐπιστήμην τοῦ νοός γνωστική πρός τι γνωστόν μετα ποιᾶς, ἤγουν τοιᾶςδε ἐφέσεως κίνησις· ἐξερεύνησις δέ ἐστιν, ἡ τοῦ λόγου κατ᾽ ἐνέργειαν περί τι γνωστόν μετά ποιᾶς, ἤγουν τοιᾶςδε ἐννοίας διάκρισις· οὕς τινας ὅρους ἐπί τά θεῖα μεταφέροντες, φαμέν, ὅτι ζήτησίς ἐστιν ἡ τοῦ νοῦ πρώτη τε καί ἁπλῆ πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν μετ᾽ ἐφέσεως κίνησις· ἐρεύνησις δέ ἐστιν, ἡ πρώτη καί ἁπλῆ τοῦ λόγου περί τήν ἰδίαν αἰτίαν μετά τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δέ πάλιν ἐστίν, ἡ τοῦ νοῦ κατ᾽ ἐπιστήμην γνωστική πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν μετά τινος ζεούσης ἐφέσεως κίνησις. Ἐξερεύνησις δέ ἐστιν, ἡ τοῦ λόγους κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περί τήν ἰδίαν (617) αἰτίαν μετά τινος ἔμφρονος καί σοφῆς ἐννοίας γινομένη διάκρισις.

Οὐκοῦν καί οἱ ἅγιοι προφῆται περί τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντές τε καί ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καί ζέουσαν μετ᾽ ἐπιστήμης καί γνώσεως πρός τόν Θεόν τήν τοῦ νοῦ κατ᾽ ἔφεσιν κίνησιν, καί ἔμφρονα καί σοφήν τήν τοῦ λόγου κατά τήν ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν οὕς οἱ μιμούμενοι μετά γνώσεως καί ἐπιστήμης τήν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν καί μετά φρονήσεως καί σοφίας ἐξερευνῶντες, μετέρχονται τήν ἐν τοῖς θείοις ἔργοις διάκρισιν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Οὔτε ἡ θείας χάρις φησίν ἐνεργεῖ φωτισμούς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατά δύναμιν φυσικήν δεχομένου τόν φωτισμόν· οὔτε μή τό δεκτικόν δίχα τῆς χορηγούσης χάριτος τόν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνώσεως.

β΄. Ὁ δίχα πάθους αἰτῶν λαμβάνει τήν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατά τήν πρᾶξιν τάς ἀρετάς· καί ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὑρίσκει κατά τήν φυσικήν θεωρίαν τήν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν· καί ὁ κρούων ἀπαθῶς τήν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τήν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας εἰσελεύσεται χάριν.

γ΄. Ὁ νοῦς σοφίας ὄργανόν φησιν· ὁ λόγος, γνώσεως· ἡ κατ᾽ ἄμφω πληροφρία, τῆς κατ᾽ ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δέ τῶν ἰαμάτων χαρίσματος, ἡ φυσική φιλανθρωπία. Πᾶν γάρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτήδειον ἐν ἡμῖν ἔχει καί προσφυές ὥσπερ δύναμιν ἤ διάθεσιν ὄργανον δεκτικόν. Οἷον ὁ τόν νοῦν πάσης αἰσθητῆς φαντασίας ποιήσας καθαρόν, δέχεται σοφίαν· ὁ δέ τόν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καί ἐπιθυμίας, καταστάσας Δεσπότην, δέχεται γνῶσιν· ὁ δέ τήν κατά νοῦν καί λόγον περί τό Θεῖον ἀσάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τήν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δέ τήν φυσικήν κατορθώσας φιλανθρωπίαν, μετά τήν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

δ΄. Τό αἰσθητόν φῶς δῆλον ὅτι.

ε΄. Τό πνευματικόν φῶς δῆλον ὅτι.

στ΄ Τῶν πρός Θεόν, δηλονότι κινουμένων.

ζ΄. Ὁ τοῦ εἶναι λόγος τόν Θεόν ὡς ἀρχήν φυσικήν ἐπιφέρεται, φησίν· καί ὁ τοῦ εὖ εἶναι λόγος, τόν Θεόν ὡς τέλος, πρός ὅν ἐπείγεται γνωμικῶς, πᾶς ὁ τήν ἔφεσιν εἰς Θεόν ἀναπλάσαι γλιχόμενος· ὧν ἑνότης ἐστίν, ὁ τοῦ εὖ εἶναι λόγος κατά χάριν παραγινόμενος, καί τόν Θεόν ἐπιφερόμενος, τόν πάσης ἀρχῆς καί τέλους κατά φύσιν ἀνώτερον, ποιοῦντα τούς ἀρχήν ἔχοντας κατά φύσιν καί τέλος ἀνάρχους κατά χάριν καί ἀτελευτήτους.

η΄. Ἡ κατά χάριν ἐν τῷ ποιῷ πρός θέωσιν μεταποίησις, ἔκβασις τῶν ἀρχῇ τε καί τέλει φυσικῶς περιγεγραμμένων ἐστί.

θ΄. Ἔμφασις μυστικά τῆς ἐσομένης κρίσεως ἀποδεικτική.

ι΄. (620) Πρῶτόν τις ζητεῖ, φησί, τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τήν ἁμαρτίαν, καί τήν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καί οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καί ποίῳ τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας ἀλλήλαις. Καί πάλιν μετά τήν τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν, ζητεῖ τήν κατ᾽ ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, καί τῆς ἀρετῆς τήν κατά προαίρεσιν ζωήν. Καί οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ, καί ποίῳ τρόπῳ τήν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωήν· ἔστιν οὖν, ὡς ἐν ὁρισμῷ λαβεῖν, ἡ μέν ζήτησις, ὄρεξις καταθυμίου τινός· ἡ δέ ἐρεύνησις, τρόπος τῆς πρός το καταθύμιον ὀρέξεως ἀνυστικός.

ια΄. Ὁ νεκρώσας φησί τῇ ἁμαρτίᾳ τήν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καί ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καί τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

ιβ΄. Ἡ ἁμαρτία, καί ἡ προαίρεσίς φησιν ἀλλήλαις νεκρούμεναι, διπλῆν ἔχουσι πρός ἀλλήλας τήν ἀναισθησίαν· καί ἡ δικαιοσύνη, καί ἡ προαίρεσις ἐν ἀλλήλαις ἔχουσαι τήν ζωήν, διπλῆν ἔχουσι τήν αἴσθησιν.

ιγ΄. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ιδ΄. Ὁ μέν νοῦς, φησί, κατά μόνην τήν ἔφεσιν ἀγνώστως τῶν ὄντων αἰτίαν κινούμενος, ζητεῖ μόνον· ὁ δέ λόγος, τούς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾷ λόγους.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ΄.

" Ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καί ἀσπίλου Χριστοῦ, προεγνωσμένου μέν πρό καταβολῆς κόσμου· φανερωθέντος δέ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων δι᾽ ἡμᾶς" [ὑμᾶς]. Ὑπό τίνος προεγνωσμένου;

Ἀπόκρισις.

Τό τοῦ Χριστοῦ μυστήριον, Χριστόν ὁ τῆς Γραφῆς ὠνόμασε λόγος· καί μαρτυρεῖ σαφῶς οὑτωσί φάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, Τό μυστήριον τό ἀποκεκρυμμένον ἀπό τῶν γενεῶν, νῦν ἐφανερώθη· ταυτόν λέγων δηλαδή τῷ Χριστῷ, τό κατά Χριστόν μυστήριον· τοῦτο προδήλως ἐστίν ἄῤῥητός τε καί ἀπερινόητος θεότητός τε καί ἀνθρωπότητος καθ᾽ ὑπόστασιν ἕνωσις· εἰς ταυτόν ἄγουσα τῇ θεότητι κατά πάντα τρόπον, τῷ τῆς ὑποστάσεως λόγῳ, τήν ἀνθρωπότητα· καί μίαν ἀμφοτέρων ἀποτελοῦσα τήν ὑπόστασιν σύνθετον· τῆς αὐτῶν κατά φύσιν οὐσιώδους διαφορᾶς μηδεμίαν καθοτιοῦν ἐπάγουσα μείωσιν· ὥστε καί μίαν αὐτῶν γενέσθαι, καθ᾽ ὅ ἔφην, τήν ὑπόστασιν, καί τήν φυσικήν διαφοράν ἀπαθῆ διαμένειν· καθ᾽ ἥν καί μετά τήν ἕνωσιν οὐδέν τό παράπαν τροπῆς ἤ ἀλλοιώσεως τοῖς ἑνωθεῖσι παρηκολούθησε πάθος, ἀκραιφνής ὁ κατά τήν οὐσίαν ἑκατέρου τῶν ἡνωμένων διαμεμένηκε λόγος· ὧν δέ ἀκραιφνής ὁ τῆς οὐσίας καί μετά τήν ἕνωσιν διαμεμένηκε λόγος, τούτων ἀλώβητος κατά πάντα τρόπον μεμενήκασιν αἱ φύσεις· μηδεμιᾶς τό σύνολον ἀρνησαμένης τά ἑαυτῆς διά τήν ἕνωσιν.

Ἔπρεπε γάρ τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων, καί γενομένῳ (621) φύσει κατ᾽ οἰκονομίαν ὅπερ οὐκ ἦν, καί ἑαυτόν ὅπερ ἦν κατά φύσιν, καί ὅπερ γέγονε φύσει κατ᾽ οἰκονομίαν, ἄτρεπτον διασώσασθαι. Θεῷ γάρ οὐ πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι τροπή, ᾧ μηδεμία καθάπαξ κίνησις ἐπινοεῖται· περί ἥν ὑπάρχει τοῖς κινουμένοις τό τρέπεσθαι. Τοῦτό ἐστι τό μέγα καί ἀπόκρυφον μυστήριον. Τοῦτό ἐστι τό μακάριον, δι᾽ ὅ τά πάντα συνέστησαν, τέλος. Τοῦτό ἐστιν ὁ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων προεπινοούμενος θεῖος σκοπός, ὅν ὁρίζοντες εἶναί φαμεν, προεπινοούμενον τέλος, οὗ ἕνεκα μέν πάντα, αὐτό δέ οὐδενός ἕνεκα. Πρός τοῦτο τό τέλος ἀφορῶν, τά τῶν ὄντων ὁ Θεός παρήγαγεν οὐσίας. Τοῦτο κυρίως ἐστί τό τῆς προνοίας καί τῶν προνοουμένων, πέρας· καθ᾽ ὅ εἰς τόν Θεόν, ἡ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεποιημένων ἐστίν ἀνακεφαλαίωσις. Τοῦτό ἐστι τό πάντας περιγράφον τούς αἰῶνας, καί τήν ὑπεράπειρον καί ἀπειράκις ἀπείρως προϋπάρχουσαν τῶν αἰώνων μεγάλην τοῦ Θεοῦ βουλήν ἐκφαῖνον μυστήριον· ἧς γέγονεν ἄγγελος αὐτός κατ᾽ οὐσίαν τοῦ Θεοῦ Λόγος γενόμενος ἄνθρωπος· καί αὐτόν, εἰ θέμις εἰπεῖν, τόν ἐνδότατον πυθμένα τῆς Πατρικῆς ἀγαθότητος φανερόν καταστήσας, καί τό τέλος ἐν αὐτῷ δείξας, δι᾽ ὅ τήν πρός τό εἶναι σαφῶς ἀρχήν ἔλαβον τά πεποιημένα. Διά γάρ τόν Χριστόν, ἤγουν τό κατά Χριστόν μυστήριον, πάντες οἱ αἰῶνες, καί τά ἐν αὐτοῖς τοῖς αἰῶσιν, ἐν Χριστῷ τήν ἀρχήν τοῦ εἶναι καί τό τέλος εἰλήφασιν. Ἕνωσις γάρ προϋπενοήθη τῶν αἰώνων, ὅρου καί ἀοριστίας, καί μέτρου καί ἀμετρίας, καί πέρατος καί ἀπειρίας, καί κτίστου καί κτίσεως, καί στάσεως καί κινήσεως· ἥτις ἐν Χριστῷ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων φανερωθέντι γέγονε· πλήρωσιν δοῦσα τῇ προγνώσει τοῦ Θεοῦ δι᾽ ἑαυτῆς· ἵνα περί τό πάντη κατ᾽ οὐσίαν ἀκίνητον στῇ τά κατά φύσιν κινούμενα, τῆς πρός τε αὐτά καί πρός ἄλληλα παντελῶς ἐκβεβηκότα κινήσεως, καί λάβῃ τῇ πείρᾳ τήν κατ᾽ ἐνέργειαν γνῶσιν τοῦ, ἐν ᾧ στῆναι κατηξιώθησαν, ἀναλλοίωτον καί ὡσαύτως ἔχουσαν, τήν τοῦ γνωσθέντος αὐτοῖς παρεχομένην ἀπόλαυσιν.

Διττήν γάρ οἶδε τήν τῶν θείων γνῶσιν ὁ λόγος· τήν μέν, σχετικήν, ὡς ἐν μόνῳ λόγῳ κειμένην καί νοήμασι· καί τήν κατ᾽ ἐνέργειαν τοῦ

γνωσθέντος διά πείρας οὐκ ἔχουσαν αἴσθησιν, δι᾽ ἧς κατά τήν παροῦσαν ζωήν οἰκονομούμεθα. Τήν δέ κυρίως ἀληθῆ ἐν μόνῃ τῇ πείρᾳ κατ᾽ ἐνέργειαν δίχα λόγου καί νοημάτων, ὅλην τοῦ γνωσθέντος κατά χάριν μεθέξει παρεχομένην τήν αἴσθησιν· δι᾽ ἧς κατά τήν μέλλουσαν λῆξιν τήν ὑπέρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην· καί τήν μέν σχετικήν ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καί τοῖς νοήμασι, κινητικήν εἶναί φασι τῆς πρός τήν μεθέξει κατ᾽ ἐνέργειαν γνῶσιν ἐφέσεως· τήν δέ κατ᾽ ἐνέργειαν, διά τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τήν αἴσθησιν, ἀφαιρετικήν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως.

(624) Ἀμήχανον γάρ εἶναί φασιν οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ, τόν περί Θεοῦ λόγον· ἤ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τήν περί αὐτοῦ νόησιν· λόγον δέ περί Θεοῦ φημι, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περί αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δέ, τήν ἐπί τῇ μεθέξει πεῖραν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν· νόησιν δέ, τήν ἐκ τῶν ὄντων περί αὐτοῦ ἁπλῆν καί ἑνιαίαν γνῶσιν. Τάχα δέ καί ἐπ᾽ ἄλλου παντός τοῦτο γνωρίζεται· εἴπερ ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος πεῖρα, τόν περί αὐτόν καταπαύει λόγον· καί ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις, τήν περί αὐτοῦ σχολάζουσαν ἐργάζεται νόησιν. Πεῖραν δέ λέγω, αὐτήν τήν κατ᾽ ἐνέργειαν γνῶσιν, τήν μετά πάντα λόγον ἐπιγινομένην· αἴσθησιν δέ, αὐτήν τήν τοῦ γνωσθέντος μέθεξιν, τήν μετά πᾶσαν νόησιν, ἐκφαινομένην. Καί τοῦτο τυχόν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν, Εἴτε προφητεῖται καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνώσεις καταργηθήσονται· περί τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

Τοῦτο τό μυστήριον προεγνώσθη πρό πάντων τῶν αἰώνων τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ καί τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Τῷ μέν κατ᾽ εὐδοκίαν· τῷ δέ, κατ᾽ αὐτουργίαν· τῷ δέ, κατά συνέργειαν. Μία γάρ ἡ Πατρός καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος γνῶσις, ὅτι καί μία οὐσία καί δύναμις. Οὐ γάρ ἠγνόει τοῦ Υἱοῦ τήν σάρκωσιν ὁ Πατήρ, ἤ τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ὅτι ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ τό μυστήριον αὐτουργοῦντι τῆς ἡμῶν σωτηρίας διά σαρκώσεως, ὅλος κατ᾽ οὐσίαν ὁ Πατήρ· οὐ σαρκούμεος, ἀλλ᾽ εὐδοκῶν τοῦ Υἱοῦ τήν σάρκωσιν· καί ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ τό Πνεῦμα τό ἅγιον κατ᾽ οὐσίαν ὑπῆρχεν· οὐ σαρκούμενον, ἀλλά συνεργοῦν τῷ Υἱῷ τήν δι᾽ ἡμᾶς ἀπόῤῥητον σάρκωσιν.

Εἴτε οὖν Χριστόν εἴποι τις, εἴτε μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, τούτου τήν πρόγνωσιν μόνη κατ᾽ οὐσίαν ἔχει ἡ ἁγίας Τριάς, Πατήρ καί Υἱός καί ἅγιον Πνεῦμα. Καί μηδείς διαπορήσει, πῶς ὁ Χριστός εἷς ὤν τῆς ἁγίας Τριάδος, ὑπ᾽ αὐτῆς προγινώσκεται· γινώσκων ὅτι οὐχ ὡς Θεός ὁ Χριστός προεγνώσθη, ἀλλ᾽ ὡς ἄνθρωπος· ἤγουν ἡ κατ᾽ οἰκονομίαν αὐτοῦ διά τόν ἄνθρωπον σάρκωσις. Τό γάρ ἀεί ὄν, ἐκ τοῦ ἀεί ὄντος ὑπέρ αἰτίαν καί λόγον, οὐδέποτε προγινώσκεται. Ἡ γάρ πρόγνωσις, τῶν ἀρχήν ἐχόντων τοῦ εἶναι δι᾽ αἰτίαν ἐστίν. Προεγνώσθη οὖν ὁ Χριστός, οὐχ ὅπερ ἦν κατά φύσιν δι᾽ ἑαυτόν, ἀλλ᾽ ὅπερ ἐφάνη κατ᾽ οἰκονομίαν δι᾽ ἡμᾶς γενόμενος ὕστερον.

Ἔδει γάρ ὡς ἀληθῶς τόν κατά φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καί τῆς κατά χάριν αὐτουργόν γενέσθαι τόν γενόμενον θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτήρ, φανῇ καί τοῦ ἀεί εὖ εἶναι χαριστικός. Ἐπεί οὖν οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτό τό παράπαν ἤ ἄλλο γινώσκει, ὅ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν· (625) εἰκότως οὐδέ τῶν γενησομένων οὐδενός οὐδέν τῶν ὄντων ἔχει κατά φύσιν τήν πρόγνωσιν, πλήν τοῦ ὑπέρ τά ὄντα Θεοῦ· τοῦ καί ἑαυτόν γινώσκοντος, ὅ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ἐστί, καί πάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεποιημένων, καί πρίν γενέσθαι, προεγνωκότος τήν

ὕπαρξιν, καί μέλλοντος κατά χάριν φιλοτιμεῖσθαι τοῖς οὖσι, τήν ἑαυτῶν καί ἀλλήλων ὅ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχουσι, γνῶσιν· καί τούς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερῶσαι λόγους.

Τό γάρ δή λέγειν τινάς προεγνῶσθαι τόν Χριστόν πρό καταβολῆς κόσμου, ἐκείνοις, οἷς ὕστερον ἐφανερώθη ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν χρόνων· ὡς αὐτῶν ἐκείνων πρό καταβολῆς κόσμου ὄντων σύν τῶ προεγνωσμένῳ Χριστῷ· ὡς τῆς ἀληθείας ἀλλότριον ὄντα τόν λόγον, οἷα συναΐδιον τῷ Θεῷ τήν τῶν λογικῶν οὐσίαν εἰσάγοντα, παραγραφόμεθα. Οὐ γάρ ἐστι παντελῶς σύν Χριστῶ γενέσθαι ποτέ· εἴπερ ἐν αὐτῷ πέφυκεν ἡ τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσις γίνεσθαι, καί ἡ στάσις τῶν κινουμένων· καθ᾽ ἥν οὐδέν ἔσται τό παράπαν τῶν ὄντων τρεπόμενον. Ἄμωμον δέ καί ἄσπιλον ὁ τῆς Γραφῆς τόν Χριστόν ἔφη λόγος, ὡς κατά ψυχήν καί σῶμα φύσει παντελῶς τῆς κατά τήν ἁμαρτίαν φθορᾶς ἀλλότριον. Οὐ γάρ ἔσχεν αὐτοῦ μῶμον κακίας ἡ ψυχή· οὐδέ τό σῶμα σπίλον τῆς ἁμαρτίας.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Ὅρος μέν ἔστι περιοχῆς, πέρας τῶν φύσει πεπερασμένων· τό δέ μέτρον, καθόλου ποσότητος περιγραφή, καί τέλος αἰώνων τε καί χρονικῶν φύσεων. Τό δέ πέρας ἐστί, περιφραφή τῶν ἀρχῇ τε καί τέλει κατά γένεσιν πεπερασμένων. Ἡ δέ κτίσις ἐστί, τῶν κατά παραγωγήν ἐξ οὐκ ὄντων ὑπόστασις. Τούτων ἕνωσις καθ᾽ ὑπόστασιν προεπενοήθη φησί κατά πρόνοιαν πρός τόν ἐξ οὗ ταῦτα γεγόνασιν. Ἵνα καί τό εἶναι τῶν ὄντων φυλαχθῇ κατ᾽ οὐσίαν ὡς πέφυκε· καί τό ὑποστῆναι, ἤγουν πῶς εἶναι κατά χάριν δέξηται θείαν, τῇ πρός τόν Θεόν ἑνώσει πάντων πρός ἀτρεψίαν μεταποιηθέντων.

β΄. Διττήν εἶναι λέγει τήν γνῶσιν· τήν μέν ἐν λόγῳ κειμένην καί θείοις νοήμασι, κατ᾽ εἶδος παροῦσαν τήν αἴσθησιν τῶν νοηθέντων οὐκ ἔχουσαν· τήν δέ, κατ᾽ ἐνέργειαν, μόνην ἔχουσαν δίχα λόγου καί νοημάτων τῶν ἀληθῶν τήν κατ᾽ εἶδος ἀπόλαυσιν.

γ΄. Ἐπειδή, φησί, διά γνώσεως ὁ λόγος τό γνωστόν πέφυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τήν ἔφεσιν τῶν δι᾽ αὐτοῦ κινουμένων, πρός τήν τοῦ σημανθέντος ἀπόλαυσιν.

δ΄. Πρό πάσης πείρας, φησί, λόγος ὑπάρχει γνώσεως· ὅτι κατά τήν πεῖραν μόνην πέφυκε δυναστεύειν ἀπόλαυσις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ΄.

" Ὅτι καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἀπό τοῦ (628) οἴκου τοῦ Θεοῦ· εἰ δέ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν, τί τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ; καί εἰ ὁ μέν δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός ποῦ φανεῖται; " Τί ἐστι τό, "Καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρίμα ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· " Καί τό, "Εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται;"

Ἀπόκρισις.

Ὁ τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, οὐ συνέκτισεν αὐτῇ κατά τήν αἴσθησιν οὔτε ἡδονήν οὔτε ὀδύνην· ἀλλά δύναμίν τινα κατά νοῦν αὐτῇ πρός ἡδονήν, καθ᾽ ἥν ἀποῤῥήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνήσεται, ἐτεκτήνατο. Ταύτην δέ τήν δύναμιν (λέγω δέ τήν κατά φύσιν τοῦ νοῦ πρός τόν Θεόν ἔφεσιν)· ἅμα τῷ γενέσθαι τῇ αἰσθήσει δούς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρός τά αἰσθητά κατ᾽ αὐτήν τήν πρώτην κίνησιν διά μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρά φύσιν ἐνεργουμένην τήν ἡδονήν· ᾗ τινι κατά

πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινά τιμωρόν δύναμιν, τήν ὀδύνην· καθ᾽ ἥν ὁ τοῦ θανάτου μετά σοφίας ἐνεῤῥιζώθη τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρά φύσιν ἐπί τά αἰσθητά κινουμένην τήν ἔφεσιν.

Ἐντεῦθεν διά τήν ἐπεισελθοῦσαν τῇ φύσει παρά λόγον ἡδονήν, ἡ κατά λόγον ἀντεισῆλθεν ὀδύνη, διά πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς καί ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρά φύσιν ἡδονῆς τήν ἀφαίρεσιν· οὐ μήν δέ, καί τελείαν ἀναίρεσιν· καθ᾽ ἥν ἡ κατά νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς δείκνυσθαι πέφυκε χάρις. Πᾶς γάρ πόνος, ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων κατ᾽ ἐνέργειαν προηγουμένην τήν ἡδονήν, χρέος ἐστί δηλαδή φυσικῶς κατ᾽ αἰτίαν παρά πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. Τῇ γάρ παρά φύσιν ἡδονῇ, πάντως παρέπεται φυσικῶς ὁ πόνος· ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναιτίως προκαθηγήσατο τῆς γενέσεως. Ἀναίτιον δέ φημι τήν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονήν, ὡς μή γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

Οὐκοῦν ἐπειδή μετά τήν παράβασιν πάντες οἱ ἄνθρωποι τήν ἡδονήν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καί οὐδείς ἦν τό σύνολον ὁ τῆς καθ᾽ ἡδονήν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ᾽ ὡς χρέος πάντες φυσικῶς ἀποδιδόντες τούς πόνους, καί τόν ἐπ᾽ αὐτοῖς ὑπέμενον θάνατον· καί ἦν ἄπορος παντάπασι τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπό τῆς ἀδίκου τυραννουμένοις ἡδονῆς, καί ὑπό τῶν δικαίων πόνων, καί τοῦ ἐπ᾽ αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις. Ἔδει δέ πρός ἀναίρεσιν τῆς ἀδικωτάτης ἡδονῆς, καί τῶν δι᾽ αὐτήν δικαιοτάτων πόνων· ὑφ᾽ ὧν ἐλεεινῶς διεσπᾶτο πάσχων ὁ ἄνθρωπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ᾽ ἡδονήν ἔχων τήν ἀρχήν τῆς γενέσεως, καί εἰς φθοράν τήν διά θανάτου τό τῆς ζωῆς καταλῆγον [Fr. καταλήγων] τέλος· πρός δέ τήν ἐπανόρθωσιν τῆς παθούσης φύσεως, ἐπινοηθῆναι πόνον καί θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ καί ἀναίτιον· ἀναίτιον μέν, ὡς οὐδαμῶς προλαβοῦσαν ἡδονήν ἐσχηκότα (629) κατά τήν γένεσιν, ἄδικον δέ, ὡς οὐδεμιᾶς ἐμπαθοῦς τό παράπαν ζωῆς ὄντα διάδοχον· ἵνα μέσος διαληφθείς ἡδονῆς ἀδίκου καί πόνου καί θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καί θάνατος ἀδικώτατος, ἀνέλῃ διόλου τήν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχήν, καί τό δι᾽ αὐτήν διά θανάτου δικαιότατον τέλος τῆς φύσεως· καί γένηται πάλιν ἡδονῆς καί ὀδύνης ἐλεύθερον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, τήν ἐξ ἀρχῆς εὐκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως, μηδενί τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπό γένεσιν καί φθοράν γνωρισμάτων μολυνομένην.

Διά τοῦτο Θεός ὑπάρχων τέλειος κατά φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοερᾶς καί σώματος παθητοῦ κατά φύσιν, παραπλησίως ἡμῖν χωρίς μόνης ἁμαρτίας, συνεστώς· τήν μέν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονήν οὐδαμῶς τό σύνολον ἐσχηκώς προηγουμένην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικός ἐν χρόνῳ γεννήσεως· τήν δέ δι᾽ αὐτήν ὀδύνην, ὑπάρχουσαν τέλος τῆς φύσεως, διά φιλανθρωπίαν κατά θέλησιν προσηκάμενος· ἵνα πάσχων ἀδίκως ἀνέλῃ τήν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου τυραννοῦσαν τήν φύσιν ἀρχήν τῆς γενέσεως, οὐκ ἔχουσαν ὡς χρέος ὑπέρ αὐτῆς ἐκτιννύμενον κατά τούς ἄλλους ἀνθρώπους, καί τοῦ Κυρίου τόν θάνατον, ἀλλά μᾶλλον κατ᾽ αὐτῆς προβεβλημένον· καί τό διά τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσῃ τῆς φύσεως, οὐκ ἔχον τήν δι᾽ ἥν ἐπεισῆλθεν, καί ὑπ᾽ αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι, παράνομον ἡδονήν.

Ἔδει γάρ ὡς ἀληθῶς, ἔδει, σοφόν καί δίκαιον καί δυνατόν ὄντα κατά φύσιν τόν Κύριον· ὡς μέν σοφόν, μή ἀγνοῆσαι τόν τρόπον τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δέ, μή τυραννικήν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατά

γνώμην ὑπό τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου τήν σωτηρίαν· ὡς δέ παντοδύναμον, μή ἀτονῆσαι πρός τήν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

Φανερόν οὖν ἐποίησε τόν μέν τῆς σοφίας λόγον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, χωρίς τροπῆς καί τῆς οἱασοῦν ἀλλοιώσεως γενόμενος ἄνθρωπος. Τήν ἰσότητα δέ τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε· τό ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως κατά θέλησιν ὑποδύς· κἀκεῖνο ποιήσας ὅπλον πρός τήν τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν, καί τοῦ δι᾽ αὐτήν θανάτου, τουτέστι, τῆς ἡδονῆς, καί τῆς δι᾽ αὐτήν ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας ὑπῆρχε καί τοῦ θανάτου τό κράτος, καί ἡ κατά τήν ἡδονήν τῆς ἁμαρτίας τυραννίς, καί δι᾽ αὐτήν κατά τήν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. Ἐν γάρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει τῆς φύσεως τό τῆς ἡδονῆς κράτος και τῆς ὀδύνης. Θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τήν κατά τήν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρός τήν ἡδονήν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰκισμῷ πειζομένην τήν φύσιν ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι. Σπεύδοντες δέ διά τῆς ἡδονῆς τά τῆς ὀδύνης ἀμβλῦναι κινήματα, πλέον αὐτῆς τό καθ᾽ ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, (632) ὀδύνης καί πόνου ἀπολελυμένην ἔχειν τήν ἡδονήν οὐ δυνάμενοι.

Τήν δέ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως ἰσχύν, δήλην κατέστησε· τῶν οἷς αὐτός ἔπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει τήν γένεσιν ἄτρεπτον. Διά πάθους γάρ τήν ἀπάθειαν, καί διά πόνων τήν ἄνεσιν· καί διά θανάτου τήν ἀΐδιον ζωήν τῇ φύσει δούς, πάλιν ἀπεκατήστησε· ταῖς ἑαυτοῦ κατά σάρκα στερέσεσι τάς ἕξεις ἀνακαινίσας τῆς φύσεως· καί διά τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τήν ὑπέρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει, τήν θέωσιν.

Γέγονεν οὖν ὁ Θεός κατά ἀλήθειαν ἄνθρωπος, καί δέδωκεν ἄλλην ἀρχήν τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διά πόνου πρός ἡδονήν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. Ὡς γάρ Ἀδάμ ὁ προπάτωρ ἐπειδή τήν θείαν ἐντολήν παραβάς, ἄλλην ἀρχήν γενέσεως ἐξ ἡδονῆς μέν συνισταμένην, εἱς δέ τόν διά πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρά τήν πρώτην παρεισήγαγε, καί ἐπενόησε κατά τήν συμβουλήν τοῦ ὄφεως ἡδονήν οὐκ οὖσαν προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλά μᾶλλον εἱς πόνου περαιουμένην, πάντας τούς ἐξ αὐτοῦ σαρκί κατ᾽ αὐτόν γενομένους, διά τήν ἐξ ἡδονῆς ἄδικον ἀρχήν, εἶχε συνυπαγουμένους αὐτῷ δικαίως πρός τό διά πόνου κατά τόν θάνατον τέλος· οὕτω καί ὁ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καί ἄλλην ἀρχήν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος ἁγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καί τόν διά πόνου τοῦ Ἀδάμ δικαιότατον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐτῷ δηλαδή γενόμενον ἀδικώτατον, ὡς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας ἀρχήν γενέσεως τήν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ προπάτορος ἡδονήν, ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων· ἀρχῆς τε λέγω καί τέλους τῆς κατά τόν Ἀδάμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δή προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τήν ἀναίρεσιν ἐποιήσατο· καί πάντας τούς ἐξ αὐτοῦ πνευματικῶς ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησεν· ἔχοντας μέν τοῦ Ἀδάμ, οὐκέτι τήν ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἡδονήν τῆς γενέσεως· μόνην δέ τήν διά τόν Ἀδάμ ὀδύνην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς, οὐ κατά χρέος ὑπέρ ἁμαρτίας, ἀλλά κατ᾽ οἰκονομίαν διά τήν κατά φύσιν περίστασιν, κατά τῆς ἁμαρτίας, τόν θάνατον· ὅς [marg. Θάνατος δηλονότι] ὁπόταν μή ἔχῃ γεννῶσαν αὐτόν μητέρα τήν, ἧς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονήν, ἀϊδίου ζωῆς προδήλως καθίσταται πατήρ. Ὡς γάρ τοῦ Ἀδάμ ἡ καθ᾽ ἡδονήν ζωή, θανάτου καί φθορᾶς γέγονε μήτηρ· οὕτω καί ὁ διά τόν Ἀδάμ τοῦ Κυρίου θάνατος, ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, ἀϊδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

Οὐκοῦν ἐπειδή, καθώς οἶμαι καλῶς διεῖλεν ὁ λόγος, πῶς μέν ἡ καθ᾽ ἡδονήν ἐκ τοῦ Ἀδάμ γένεσις τυραννοῦσα τήν φύσιν, βοράν τῷ δι᾽ αὐτήν θανάτῳ παρέπεμπε· πῶς δέ πάλιν ἡ διά φιλανθρωπίαν τοῦ Κυρίου κατά σάρκα γέννησις ἀμφοτέρων ἀναίρεσιν ἐποιήσατο· ἡδονῆς λέγω τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ, καί θανάτου τοῦ διά τόν Ἀδάμ· συνεξαφανίζουσα τῇ τοῦ Ἀδάμ ἁμαρτίᾳ τό τοῦ Ἀδάμ ἐπιτίμιον. Οὐ γάρ ἦν (633) δυνατόν πρός φθοράν ἁλῶναι διά τοῦ θανάτου κατά τό τέλος, τήν μηδαμῶς τῆς ἀρχῆς ἁψαμένην γένεσιν, δι᾽ ἧς ὑπέστη κατά τό τέλος ὁ θάνατος· ἐπειδή ταῦτα διεῖλεν, ὡς ἔφην, ἀλλήλων ὁ λόγος, ἕως ὅτου [Fr. ὅτε] μόνα τά τοῦ Ἀδάμ κατά τε τήν ἀρχήν καί τό τέλος· φημί δέ τά κατα γένεσιν καί τήν φθοράν γνωρίσματα· τυραννικῶς ἐκράτει τῆς φύσεως, οὐκ ἦν καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρῖμα πρός τελείαν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν. Ὅ τε δέ διά σαρκός ἡμῖν ἐπεφάνη, καί γέγονε τέλειος ἄνθρωπος χωρίς μόνης ἁμαρτίας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, μόνον ἔχων ἐν τῇ σαρκί τοῦ Ἀδάμ φύσει κατά θέλησιν τό ἐπιτίμιον· καί κατέκρινε τήν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί, ἀνευθύνως πάσχων ὑπέρ ἀδίκων ὁ δίκαιος· καί ἀνέτρεψε τήν χρῆσιν τοῦ θανάτου, κατάκριμα τῆς ἁμαρτίας αὐτόν [marg. τόν θάνατον δηλονότι] ἀπεργασάμενος, ἀλλ᾽ οὐ τῆς φύσεως, γέγονε καιρός τοῦ ἄρξασθαι τό κρῖμα κατά τήν ἀντιστροφήν τοῦ θανάτου πρός τήν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν.

Οἷόν τι λέγω· τόν Ἀδάμ ἡ ἁμαρτία κατ᾽ ἀρχάς δελεάσασα, πρός παράβασιν ἐλθεῖν τῆς θείας παρέπεισεν ἐντολῆς· καθ᾽ ἥν τήν ἡδονήν ὑποστήσασα, καί ἑαυτήν διά τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τόν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὠθοῦσα πρός ἀπογένεσιν κατά τόν θάνατον διά τοῦ ἀνθρώπου, τήν φύσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο γάρ καί μεμηχάνηται τῷ σπορεῖ τῆς ἁμαρτίας, καί πατρί τῆς κακίας πονηρῷ διαβόλῳ· τῷ ἑαυτόν μέν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικίσαντι δόξης· διά φθόνον δέ τόν τε πρός ἡμᾶς καί τόν Θεόν, τοῦ παραδείσου τόν Ἀδάμ ἐξοικίσαντι, ἀφανίσαι τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, καί διαλῦσαι τά συνεστῶτα πρός γένεσιν. Φθονεῖ γάρ οὐ μόνον ἡμῖν ὁ μιαρώτατος τῆς ἐπί τῷ Θεῷ διά τήν ἀρετήν δόξης· ἀλλά καί τῷ Θεῷ τῆς ἐφ᾽ ἡμῖν διά τήν σωτηρίαν πανυμνήτου δυνάμεως.

Πάσης οὖν ἐκράτει δυναστεύων τῆς φύσεως ὁ διά τήν παράβασιν θάνατος, τοῦ κράτους ἔχων ὑπόθεσιν, τήν ἐκ τῆς παρακοῆς ἄρξασαν τῆς κατά τήν φύσιν ὅλης γενέσεως ἡδονήν· δι᾽ ἥν αὐτός ὁ θάνατος κατεκρίθη τῆς φύσεως. Ὁ δέ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καί μή λαβών προκαθηγουμένην αὐτοῦ τῆς κατά σάρκα γεννήσεως τήν ἄδικον ἡδονήν, δι᾽ ἥν ἡ διά τοῦ θανάτου κατά τῆς φύσεως ἐξηνέχθη δικαία κατάκρισις· αὐτόν δέ κατά φύσιν θέλων ἐν τῷ παθητῷ τῆς φύσεως καταδεξάμενος θάνατον· δηλονότι πάσχων, τήν τοῦ θανάτου χρῆσιν ἀνέστρεψεν, οὐκ ὄντα λοιπόν ἐν αὐτῷ τῆς φύσεως, ἀλλά τῆς ἁμαρτίας προδήλως κατάκρισιν. Οὐ γάρ ἦν δυνατόν εἶναι τόν θάνατον ἐν τῷ μή τήν γένεσιν ἐξ ἡδονῆς ἐσχηκότι, κατάκρισιν φύσεως, ἀλλά τῆς τοῦ προπάτορος ἁμαρτίας ἀναίρεσιν· δι᾽ ἥν ὁ τοῦ θανάτου φόβος ὅλης ἐκράτει τῆς φύσεως.

Εἰ γάρ ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, ἀρχήν ἐχούσης τήν ἡδονήν τῆς ἰδίας γενέσεως· εἰκότως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ τῆς ἁμαρτίας (636) κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαράν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τήν γένεσιν· ἵν᾽ ὥσπερ κατέκρινεν εἰς φθοράν ἐν τῷ Ἀδάμ κατά τήν ἡδονήν ἡ ἁμαρτία διά τοῦ θανάτου τήν φύσιν, καί γέγονε καιρός τοῦ κατακρίνεσθαι θανάτῳ τήν φύσιν διά τήν ἁμαρτίαν· οὕτως ἐν Χριστῷ κατά τήν δικαιοσύνην ἡ φύσις διά τοῦ θανάτου κατακρίνῃ τήν ἁμαρτίαν, καί γένηται καιρός τοῦ

κατακρίνεσθαι θανάτῳ τήν ἁμαρτίαν, διά τήν δικαιοσύνην τῆς φύσεως, ἐκδυσαμένης ἐν Χριστῶ παντελῶς τήν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· καθ᾽ ἥν ἀναγκαίως τοῖς πᾶσιν ὡς χρέος ὁ τῆς κατακρίσεως παρείπετο θάνατος· ὥστε τόν αὐτόν θάνατον, ἐν μέν τῷ Ἀδάμ διά τήν ἁμαρτίαν κατάκρισιν ὑπάρχειν τῆς φύσεως· ἐν δέ τῷ Χριστῷ διά τήν δικαιοσύνην κατάκρισιν ὑπάρχειν τῆς ἁμαρτίας. Ὁ γάρ πάσχων δι᾽ ἁμαρτίαν εἰς κατάκρισιν τῆς φύσεως, δικαίως ὑπομένει τόν θάνατον· ὁ δέ μή πάσχων δι᾽ ἁμαρτίαν, ὡς χάριν μᾶλλον κατ᾽ οἰκονομίαν τῇ φύσει διδούς εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας, τόν διά τήν ἁμαρτίαν εἰς τήν αὐτῆς ἀναίρεσιν θέλων καταδέχεται θάνατον.

Οὐκοῦν ὥσπερ διά τόν Ἀδάμ τόν ὑποστήσαντα διά τῆς παρακοῆς τόν καθ᾽ ἡδονήν τῆς γενέσεως νόμον, καί τόν δι᾽ αὐτόν κατακριθέντα τῆς φύσεως θάνατον, πάντες οἱ ἐκ τοῦ Ἀδάμ τό εἶναι λαβόντες κατά τόν ἐξ ἡδονῆς τῆς γενέσεως νόμον, εἶχον ἀναγκαίως, καί μή βουλόμενοι, συνεζευγμένον κατά δύναμιν τῇ γενέσει καί τόν κατακριθέντα τῆς φύσεως θάνατον· καί ἦν καιρός τοῦ κατακρίνεσθαι τήν φύσιν ὑπό τῆς ἁμαρτίας, ἐφ᾽ ὅσον ἐκράτει τῆς φύσεως ὁ τῆς καθ᾽ ἡδονήν τῆς γενέσεως νόμος· οὕτως διά τόν Χριστόν, τόν παντελῶς ἀφελόμενον τῆς φύσεως τόν καθ᾽ ἡδονήν τῆς γενέσεως νόμον, καί τοῦ δι᾽ αὐτόν κατακριθέντος τῆς φύσεως θανάτου τήν χρῆσιν, εἰς μόνον τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν βουλήσει καταδεξάμενον· πάντες οἱ ἀπό Χριστοῦ κατά θέλησιν πνεύματι διά λουτροῦ παλιγγενεσίας ἀναγεννηθέντες, καί τήν καθ᾽ ἡδονήν προτέραν τοῦ Ἀδάμ διά τῆς χάριτος ἀποθέμενοι γένεσιν, καί τήν ἐν τῷ βαπτίσματι χάριν τῆς ἀναμαρτησίας, καί τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς υἱοθεσίας τήν δύναμιν ἀμείωτόν τε καί ἄχραντον διά τοῦ νόμου τῶν εὐαγγελικῶν φυλάξαντες ἐντολῶν, εἰκότως εἰς τήν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν ἔχουσι τήν τοῦ θανάτου χρῆσιν ἐνεργουμένην, καιρόν λαβόντες κατακρίνειν ἐν τῇ σαρκί τήν ἁμαρτίαν· γενικῶς μέν κατά φύσιν χάριτι διά τό μέγα μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, αὐτόν τόν ἀπό τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως χρόνον· ἰδικῶς δέ κατ᾽ ἐνέργειαν χάριτι, τόν ἀφ᾽ οὗ διά τοῦ βαπτίσματος ἔλαβεν ἕκαστος τήν χάριν τῆς υἱοθεσίας· καθ᾽ ἥν ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς γνωμικῶς μόνην τήν ἐν πνεύματι γένεσιν ἔχοντες, διά πολλῶν παθημάτων εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομένουσι τήν τοῦ θανάτου χρῆσιν αὐτοῖς ἐπαγομένην.

Οὐ γάρ ἔτι δι᾽ ἁμαρτίαν, ὁ βαπτισθείς, καί φυλάξας τό βάπτισμα ταῖς ἐντολαῖς κρατυνόμενον, ὡς χρέος ὑπέρ ἁμαρτίας καταβάλλεται τόν θάνατον· ἀλλ᾽ εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας τήν αὐτοῦ καταδέχεται χρῆσιν, πρός τήν θείαν καί ἀτελεύτητον ζωήν (637) μυστικῶς αὐτόν παραπέμπουσαν· εἴπερ ἀληθείας ἕνεκεν καί δικαιοσύνης, διά πολλῶν παθημάτων γενναίως τόν τῆς παρούσης ζωῆς πεπληρώκασι δρόμον οἱ ἅγιοι, τῆς διά τήν ἁμαρτίαν κατακρίσεως του θανάτου τήν φύσιν ἐν ἑαυτοῖς ἐλευθερώσαντες· καί τό πρός ἀναίρεσιν τῆς φύσεως ὅπλον τοῦ θανάτου, πρός ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας, κατά τόν ἀρχηγόν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας Ἰησοῦν, ποιησάμενοι. Εἰ γάρ ἡ ἁμαρτία πρός ἀναίρεσιν φύσεως, ὅπλον ἐν τοῖς αὐτήν κατά τόν Ἀδάμ ἐνεργοῦσιν εἶχεν τόν θάνατον· πολλῷ μᾶλλον ἐν τοῖς ἐνεργοῦσι τήν διά πίστεως ἐν Χριστῶ δικαιοσύνην, ὅπλον ἕξει τόν θάνατον πρός ἀναίρεσιν τῆς ἁμαρτίας ἡ φύσις.

Οὐκοῦν ἀφ᾽ οὗ γέγονε το μυστήριον τῆς ἐνανθρωπήσεως, καί ἐξεῖλε πάμπαν ὁ σαρκωθείς Θεός ἐν τοῖς κατ᾽ αὐτόν πνεύματι γεννωμένοις, τήν τοῦ καθ᾽ ἡδονήν νόμου τῆς φύσεως γένεσιν, Καιρός, ὡς ἔφην, γέγονε τοῦ ἄρξασθαι τό κρῖμα ἀπό τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· τουτέστι, κατακριθῆναι τήν ἁμαρτίαν, τήν τοῦ κατακρίνεσθαι διά παθημάτων λαβοῦσαν ἀρχήν

ἀπό τῶν πιστῶν καί ἐπεγνωκότων τήν ἀλήθειαν, καί τήν καθ᾽ ἡδονήν διά τοῦ βαπτίσματος γένεσιν ἀποθεμένων· τούτους γάρ ἐκάλεσεν οἶκον Θεοῦ, καθώς μαρτυρεῖ φάσκων ὁ θειότατος ἀπόστολος Παῦλος, Χριστός δέ ἐπί τόν οἶκον αὐτοῦ, οὗ ὁ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. Καί αὐτός δέ διά τοῦ ἑξῆς λόγου παρίστησι λέγων Πέτρος, ἡ κορυφή τῶν ἀποστόλων· Εἰ δέ πρῶτον ἀφ᾽ ἡμῶν· ἤρξατο δηλονότι τό κρῖμα· τί τό τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ· ὡσανεί ἔλεγεν· Εἰ ἡμεῖς ὁ οἶκος Θεοῦ γενέσθαι χάριτι διά πνεύματος ἀξιωθέντες, τοσαύτην ὑπέρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομονήν ἐπιδείκνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καί ὡς κακοῦργοι τόν ἐφύβριστον, ἀγαθοί τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον· τί τό τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ· τουτέστι, ποῖον ἔσται τό τέλος, ἤγουν ἡ κρίσις, τῶν οὐ μόνον ζῶσάν τε καί ἐνεργουμένην, κατά τε ψυχήν καί σῶμα, γνώμῃ τε καί φύσει, τήν καθ᾽ ἡδονήν τοῦ Ἀδάμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρι τέλους διά σπουδῆς ἐσχηκότων· ἀλλά μήτε προδεξαμένων παρακαλοῦντα τόν Θεόν καί Πατέρα δι᾽ Υἱοῦ σαρκωθέντος· μήτε μήν αὐτόν τόν ὑπέρ τοῦ Πατρός πρεσβεύοντα Μεσίτην καί Υἱόν, καί ὑπέρ τῆς ἡμῶν εἰς τόν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτόν βουλήσει τοῦ Πατρός εἰς τόν ὑπέρ ἡμῶν θάνατον κατά θέλησιν προϊέμενον, ὅπως δι᾽ ἑαυτόν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῶ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκείας θεότητος, ὅσον δι᾽ ἡμᾶς αὐτός κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασι. Τοῦτο γάρ, ὡς οἶμαι, τυχόν ἐστι, τό τοῦ Θεοῦ Εὐαγγέλιον· πρεσβεία τε Θεοῦ, καί παράκλησις πρός ἀνθρώπους δι᾽ Υἱοῦ σαρκωθέντος, καί τῆς τόν Πατέρα καταλλαγῆς μισθόν δωρουμένου τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, τήν ἀγέννητον θέωσιν.

(640) Διό σχετλιάζων τοῖς ἐφεξῆς τούς ἀπειθεῖς ὁ μέγας ἀπόστολος, φησί, Καί εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός ποῦ φανεῖται; δίκαιον λέγων, ὡς εἰκός, τόν πιστόν καί φύλακα τῆς δοθείσης κατά τό βάπτισμα χάριτος, καί διά πολλῶν παθημάτων ἀκαθαίρετον διατετηρηκότα τήν διά τοῦ Πνεύματος υἱοθεσίαν· σωτηρίαν δέ, τήν ἐκ Θεοῦ τοῖς ἀξίοις δοθησομένην πληρεστάτην τῆς θεώσεως χάριν· ἧς μόλις ἐπιτεύξεται, καί ὁ κατ᾽ ἄκρον πάντων τῶν θείων ἀνθεκτικός· ἀσεβῆ δέ καί ἁμαρτωλόν, τόν τῆς εὐαγγελικῆς ἀλλότριον χάριτος· ἀσεβῆ μέν, διά τήν εἰς Χριστόν ἀπιστίαν· ἁμαρτωλόν δέ, διά τήν ζῶσαν ἐν αὐτῶ κατά τήν φθοράν τῶν παθημάτων τῆς παλαιότητος γένεσιν. Ἤ τυχόν, ἀσεβῆ μέν ἐκάλεσεν ὁ λόγος, τόν μόνης παντελως ἐστερημένον τῆς κατά Χριστόν ἐπιγνώσεως· ἁμαρτωλόν δέ, τόν πιστόν μέν, παραβάτην δέ κατ᾽ ἐμέ τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, τῶν καθαρόν διατηρουσῶν τόν διά τοῦ ἁγίου βαπτίσματος χιτῶνα τῆς ἀφθαρσίας· ὧν ἡ θέσις· τοῦ ἀσεβοῦς τέ φημι καί ἁμαρτωλοῦ· τοῖς ἐπιμελουμένοις τῆς μυστικῆς ποσῶς κατείληπται γνώσεως· τό γάρ ποῦ, θέσιν δηλοῖ σαφῶς, τοπικῆς οὐκ ἀμοιροῦσαν περιγραφῆς· ἧς εἴπερ ἡ τοῦ δικαίου θέσις ἀντιδιαιρεῖται, οὐκ ἔσται ποῦ πάντως κατά τήν θέσιν ὁ δίκαιος, τήν ὑπέρ τό ποῦ κατά τήν χάριν εἰληφώς θέσιν αὐτόν τόν Θεόν, ὡς ἡ ὑπόσχεσις· ὁ γάρ Θεός, οὐ ποῦ, ἀλλά παντός ἀσχέτως ἐπέκεινα ποῦ, ἐν ᾧ πάντων τῶν σωζομένων ἡ ἵδρυσις ἔσται, κατά τό γεγραμμένον· Γενοῦ μοι εἰς Θεόν ὑπερασπιστήν, καί εἰς τόπον ὀχυρόν τοῦ σῶσαί με. Οὗ τινος πᾶς ὁ μή καθ᾽ ὁτιοῦν μεθέξων τῆς τοῦ εὖ εἶναι κατά σχέσιν δυνάμεως, μέλει σώματος ἐοικώς ἔσται πάμπαν ἀμοιροῦντι τῆς κατά ψυχήν ζωτικῆς ἐνεργείας.

Ἤ πάλιν, ἐπειδή πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός ἔσται τόπος, ἀπερίγραφός τε καί ἀδιάσταστος καί ἄπειρος, πᾶσι πάντα γινόμενος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης· μᾶλλον δέ κατά τό μέτρον τῶν

μετά γνώσεως ὑπέρ δικαιοσύνης ἐνταῦθα παθημάτων, ἑαυτόν ἑκάστῳ καταδωρούμενος, καθάπερ ψυχή σώματος μέλεσι κατά τήν ὑποκειμένην ἑκάστῳ μέλει δύναμιν, ἑαυτήν ἐνεργοῦσαν ἐκφαίνουσα, καί πρός τό εἶναι δι᾽ ἑαυτῆς τά μέλη συνάπτουσα πρός ζωήν συγκρατούμενα· ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός που φανεῖται, ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος. Ὁ γάρ μή (641) δυνάμενος ἐνεργουμένην τήν κατά τό εὖ εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπέρ αἰῶνα καί τόπον καί χρόνον, ὑπομείνας τήν ἔκπτωσιν.

Οὐκοῦν εἴτε κατά τήν πρώτην ἐπιβολήν καταφατικῶς, ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός που φανεῖται, περιγεγραμμένης οὐκ ἔσται ζωῆς τό παράπαν ἐλεύθερος· τήν πᾶσαν διαφεύγουσαν περιγραφήν, καί παντός ἐπέκεινα τόπου ζωήν οὐκ ἔχων. Εἴτε κατά τήν δευτέραν ἀποφατικῶς, Ποῦ φανεῖται, τόν Θεόν οὐκ ἔχων πρός τό εὖ συνέχοντα τήν ζωήν, τόν μέλλοντα πᾶσιν γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις. Πῶς ἔσται, τόπον αὐτόν οὐκ ἔχων τόν Θεόν, κατά τήν τοῦ εὖ εἶναι ἐν Θεῷ μονήν τε καί ἵδρυσιν. Καί ἁπλῶς εἰπεῖν, εἰ μετά πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἤ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καί ἀρετῆς κατά τήν παροῦσαν ζωήν ποιησάμενος.

ΣΧΟΛΙΑ.

α´. Ἡδονή καί ὀδύνη, τῇ φύσει φησί τῆς σαρκός οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ᾽ ἡ παράβασις, τήν μέν ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τήν δέ κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μέν ἡδονή, ψυχῆς ἑκούσιον ἐργάσηται θάνατον τῆς ἁμαρτίας· ἡ δέ ὀδύνη διά τῆς λύσεως, τήν κατ᾽ εἶδος ποιήσεται τῆς σαρκός ἀπογένεσιν.

β´. Ὅτι κατά πρόνοιαν πρός κόλασιν τῆς κατά προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεός τῇ φύσει τήν παρά προαίρεσιν ὀδύνην, καί τόν ἐπ᾽ αὐτῇ θάνατον.

γ´. Ἡ τῶν ἑκουσίων πόνων ἐπίνοια, καί ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγή, φησίν, ἀφαιροῦνται μέν τήν ἡδονήν, τήν κατ᾽ ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσαν κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δέ τήν ὥσπερ νόμον τῇ φύσει πρός γένεσιν ἐγκειμένην αὐτῆς δύναμιν. Ἡ γάρ κατ᾽ ἀρετήν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ' οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ᾽ ἥν γνωμικήν ἀπάθειαν, ἡ κατά νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

δ´. Ἄδικον ἡδονήν λέγει, τόν ἐκ τῆς παραβάσεως ἐμφυρέντα τῇ φύσει νόμον τῆς ἁμαρτίας.

ε´. Μέσον ὀφείλοντα πρός τήν τῶν ἄκρων ἀναίρεσιν ἀναδειχθῆναι λέγει, τόν τοῦ Κυρίου πόνον καί θάνατον, ὡς ἡδονῆς ἐσχηκότος ἐλευθέραν τήν γένεσιν, καί ζωῆς ἐμπαθοῦς καθαρόν τόν θάνατον τῆς δι᾽ ἡμᾶς αὐτοῦ θείας σαρκός· καθ᾽ ἥν γένεσίν τε καί γέννησιν καί θάνατον δι᾽ ἡμᾶς ἑκουσίως ὑπέμεινεν· ἵνα τήν ἡμῶν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν, καί τόν ἐξ ἐμπαθοῦς ζωῆς θάνατον, ἀφέλῃ μέσος ἀναφανείς, καί πρός ἑτέραν ἡμᾶς μετάγῃ ζωήν, ἀρχῆς ἐλευθέραν χρονικῆς καί τέλους, ἥν οὐ φύσις ἀλλ᾽ ἡ χάρις δημιουργεῖ.

στ´. Ὅτι παντελῶς φησιν ἀμήχανον ἦν, τήν φύσιν ὑποβληθεῖσαν τῇ τε κατά προαίρεσιν ἡδονῇ, καί τῇ παρά προαίρεσιν ὀδύνῃ, πάλιν πρός τήν ἐξ ἀρχῆς ἀνακληθῆναι ζωήν, εἰ μή γέγονεν ἄνθρωπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τήν πρός κόλασιν τῆς κατά προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς ἐπινοηθεῖσαν ὀδύνην, οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τήν (644) ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθερώσῃ τήν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχήν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

ζ´. Τό διά θανάτου τέλος τοῦ Κυρίου.

η΄. Τῷ παθητῷ δῆλον ὅτι τῆς φύσεως.

θ΄. Πῶς τῆς ὀδύνης πλέον τό κατά φύσιν ἐπιτείνομεν πρόστιμον, διά τῆς ἡδονῆς αὐτήν παραμυθεῖσθαι σπουδάζοντες.

ι΄. Τό μέν σοφόν τοῦ Θεοῦ φησιν, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ᾽ ἀλήθειαν ἄνθρωπον δείκνυται· τό δέ δίκαιον, ἐν τῷ παθητόν κατά τήν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀνειληφέναι τῆς φύσεως· τό δέ δυνατόν, ἐν τῷ διά παθημάτων καί θανάτου ζωήν ἀΐδιον τῇ φύσει δημιουργῆσαι, καί ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

ια΄. Ὅτι τήν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἡδονήν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διά Πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος ἀφελόμενος, τόν εἰς καταδίκην τό πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τήν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον.

ιβ΄. Ἀρχήν ἔσχεν μετά τήν παράβασιν, φησίν, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις τῆς ἰδίας γενέσεως, τήν καθ᾽ ἡδονήν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καί τέλος τόν κατ᾽ ὀδύνην διά φθορᾶς θάνατον. Ὁ δέ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχήν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ, κατά φύσιν ὑπῆρχεν ἁλωτός.

ιγ΄. Ὅτι τήν εἰς τό μή ὄν ἀπογένεσιν δέξασθαι τήν τῶν γεγονότων φύσιν προσδοκῶν ὁ διάβολος, ἠγωνίσατο τῆς θείας ἐντολῆς παραβάτην δεῖξαι τόν ἄνθρωπον.

ιδ΄. Ὅτι φθονῶν τῷ Θεῷ καί ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλῳ τόν ἄνθρωπον ὑπό Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπείσας, παραβῆναι τήν ἐντολήν παρεσκεύασε· τῷ Θεῷ μέν, ἵνα μή φανερά γένηται κατ᾽ ἐνέργειαν ἡ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τόν ἄνθρωπον· τῷ δέ ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μή γένηται τῆς θείας ἐν εἴδει κατ᾽ ἀρετήν μέτοχος δόξης.

ιε΄. Ὅτι γενική κατάκρισίς ἐστι, φησί, τοῦ κατά τήν παράβασιν κρατήσαντος νόμου τῆς φύσεως, ἡ τοῦ Θεοῦ κατ᾽ ἀλήθειαν ἐνανθρώπησις· ἰδική δέ τούτου τοῦ νόμου κατάκρισίς ἐστιν, ἡ κατά Χριστόν γνωμική τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἀναγέννησις.

ιστ΄. Ἀγέννητον εἶπε θέωσιν, τήν κατ᾽ εἶδος ἐνυπόστατον τῆς θεότητος ἔλλαμψιν, ἥτις οὐκ ἔχει γένεσιν, ἀλλ᾽ ἀνεννόητον ἐν τοῖς ἀξίοις φανέρωσιν.

ιζ΄. Πῶς τό ποῦ δεῖ θεωρεῖν.

ιη΄. Ὁ μή καθαράν τήν θείαν ληψόμενος ζωήν, φησίν, ἐν ᾗ περιγραφῆς λόγος τό παράπαν οὐκ ἔστιν ὀδύνης ἐλεύθερος οὐκ ἔσται, τήν γενητήν ἔχων διηνεκῶς τήν αὐτοῦ περιγράφουσαν ὕπαρξιν, ἤγουν σενέχουσαν, ἀλλ᾽ οὐ τήν ἀγέννητον, καί πάσης ἐλευθέραν θέσεως τοπικῆς καί κινήσεως χρονικῆς· καί μηδεμίαν κατάληψιν ἔχουσαν· καί διά τοῦτο, μηδέ περιγραφήν. Ἡ γάρ θεία ζωή καί ἀνεννόητος, κἄν ἀπόλαυσιν δίδωσιν ἑαυτῆς τοῖς κατά χάριν μεθέξουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατάληψιν. Μένει γάρ (645) ἀεί, κἄν τῇ μεθέξει τῶν ἀπολαυόντων αὐτῆς, ἀκατάληπτος, ὅτι κατά φύσιν ὡς ἀγέννητος ἔχει τήν ἀπειρίαν.

ιθ΄. Ὁ μέν Θεός φησι, κατά μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ βούλησιν πάντας συνέξει καί ἀγγέλους καί ἀνθρώπους· ἀγαθούς τε καί πονηρούς· οὗτοι δέ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διά πάντων ἀσχέτως χωρήσοντος· ἀλλ' ἀναλόγως ἑαυτοῖς. Οἱ μέν τῇ φύσει φυλάξαντες ἰσονομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ' ἐνέργειαν δεκτικήν αὐτήν καταστήσαντες, καθ᾽ ὅλον τόν τοῦ ἀεί εὖ εἶναι λόγον, διά τήν πρός τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅλως μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος κατά τήν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσαν ὡς ἐν ἀγγέλοις, ἤ ὡς ἐν ἀνθρώποις, θείαν ζωήν. Οἱ δέ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως λόγων κατά τήν ἐνέργειαν σκεδαστικήν αὐτήν ἀποδείξαντες,

καθ᾽ ὅλον τόν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διά τήν πρός τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατά τήν ἐμφαινομένην αὐτοῖς πρός τό φεῦ εἶναι τῆς γνώμης οἰκείωσιν· καθ᾽ ἥν πρός τόν Θεόν ἔσται τῶν τοιούτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατά τήν πρόθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀγαθῶν τόν τοῦ εὖ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ᾽ ὅν ἡ θεία ζωή διαφαίνεσθαι πέφυκε. Ζυγός οὖν τῆς ἑκάστου γνώμης ἔσται κατά τήν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τήν πρός τό φεῦ, ἤ εὖ αὐτῆς διαλέγχων κίνησιν, καθ᾽ ἥν ἡ τῆς θείας ζωῆς μέθεξις ἤ ἀμεθεξία γίνεσθαι πέφυκε. Κατά γάρ τό εἶναι, καί ἀεί πάντας συνέξει παρών ὁ Θεός· κατά δέ τό ἀεί εὖ εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τούς ἁγίους ἀγγέλους τε καί ἀνθρώπους· τό ἀεί φεῦ εἶναι τοῖς μή τοιούτοις ὡς γνώμης καρπόν ἀφείς ἐπικιρνώμενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ΄.

Τί ἐστιν ὅ λέγει Ζαχαρίας ὁ ἅγιος Προφήτης, "Καί ἦρα τούς ὀφθαλμούς μου, καί ἴδον· καί ἰδού δρέπανον πετόμενον, μῆκος πήχεων εἴκοσι, καί πλάτος πήχεων δέκα· καί εἶπε πρός με, Αὕτη ἐστίν ἡ ἀρά ἡ ἐκπορευομένη ἐπί πρόσωπον πάσης τῆς γῆς." Καί μετ᾽ ὀλίγα, "Καί ἐξοίσω αὐτό, λέγει Κύριος παντοκράτωρ, καί εἰσελεύσεται εἰς τόν οἶκον τοῦ κλέπτου, καί εἰς τόν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐν τῷ ὀνόματί μου ψευδῶς· καί καταλύσει αὐτόν, καί τά ξύλα αὐτοῦ, καί τούς λίθους αὐτοῦ." Τί τό δρέπανόν ἐστι, καί τό μέτρον τοῦτε μήκους καί τοῦ πλάτους· καί διά τί πετόμενον; καί τίς ὁ κλέπτης καί ἐπίορκος, καί τίς ὁ τούτου οἶκος· τίνα τά ξύλα, καί τίνες οἱ λίθοι;

(648) Ἀπόκρισις.

Ὁ φήσας Θεός· Ὁράσεις ἐπλήθυνα, καί ἐν χερσί τῶν προφητῶν ὡμοιώθην· τῆς ἐπί τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων διά σαρκός αὐτοῦ θαυμαστῆς ἐπιδημίας, τοῖς συμβόλοις διαποικίλας προκατεβάλετο ὑποτυπώσεις· ἄλλην δι᾽ ἄλλου τῶν προφητῶν, ὧν ἕκαστος ἦν χωρητικός, προδεικνύμενος· οὐκοῦν καί τῷ μεγάλῳ προφήτῃ Ζαχαρίᾳ, τῶν οἰκείων μυστηρίων δωρούμενος τήν μύησιν, καί οἷον ἐπ᾽ ὄψιν ἄγων αὐτῷ πρός κατανόησιν τῆς μελλούσης αὐτοῦ διά σαρκός παρουσίας τήν δύναμιν, δρέπανον αὐτῶ κατά τήν θεωρίαν σοφῶς διεσκεύασε· διδάσκων ὡς αὐτόν ἔμελλεν, ὁ τοῖς τύποις ἑαυτόν πολυειδῶς ταῖς τῶν προφητῶν ὁράσεσι μυστικῶς διαπλάσας, τήν ἡμετέραν ἑκουσίως κατ᾽ ἀλήθειαν ὑπελθεῖν φύσει διάπλασιν, ἵνα δείξῃ τοῖς πράγμασι παροῦσαν τήν προμηνυθεῖσαν διά τῶν τύπων ἀλήθειαν.

Δρέπανον οὖν ἐστιν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενής Υἱός καί Λόγος· ὁ δι᾽ ἑαυτόν μέν κατά φύσιν ἁπλοῦς καί ὤν, καί ἀεί διαμένων· δι᾽ ἐμέ δέ κατά πρόσληψιν σαρκός νοερῶς ἐψυχωμένης, ὡς οἶδεν αὐτός, γινόμενος καθ᾽ ὑπόστασιν σύνθετος· οὔτε τῇ κατ᾽ ἄκρον πρός τήν σάρκα καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσει τήν εἰς μίαν φύσιν παραδεχόμενος σύγχυσιν, οὔτε τῇ κατ᾽ ἄκρον πρός τήν σάρκα κατά τήν φύσιν διαφορᾷ, πρός υἱῶν δυάδα τεμνόμενος. Ἄκρον δέ φημι, τῆς μέν καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσεως, τό παντελῶς ἀδιαίρετον· τῆς δέ κατά φύσιν διαφορᾶς ἄκρον, τό παντελῶς ἀσύγχυτον καί ἀναλλοίωτον· ὅτι μηδέ συνεπάγεται παντελῶς, τῇ κατά φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν ἑτερότητι, καί τήν καθ᾽ ὑπόστασιν διαφοράν, τό μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως· οὔτε μήν τῇ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσει, τήν εἰς μίαν φύσιν

σύγχυσιν· τό μέν, ἵνα μή προσθήκην λάβῃ τό τῆς Τριάδος μυστήριον· τό δέ, ἵνα μηδέν ᾖ τῇ θεότητι ὁμογενές κατά φύσιν καί ὁμοούσιον. Δύο γάρ φύσεων πρός ὑπόστασιν· ἀλλ᾽ οὐ πρός φύσιν μίαν γέγονε σύνοδος· ἵνα καί τό καθ᾽ ὑπόστασιν ἕν, ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατά τήν ἕνωσιν ἀποτελούμενον· καί τό διάφορον τῶν συνελθόντων πρός τήν ἀδιάσπαστον ἕνωσιν, κατά τήν φυσικήν ἰδιότητα πιστευθῇ πάσης ἐκτός μόνον τροπῆς καί συγχύσεως.

Εἰ γάρ πρός φύσεως γένεσιν ἡ τῶν φύσεων γέγονε σύνοδος, ἀδιάγνωστον ἄν ἦν ἡμῖν παντελῶς τό τῆς ἡμῶν σωτηρίας μυστήριον· οὐκ ἔχουσιν πόθεν, ἤ πῶς δυνηθῆναι μαθεῖν τήν πρός ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν· εἰς τήν θείαν φύσιν διά τήν θείαν ἕνωσιν τῆς σαρκός μεταβληθείσης, ἤ τῆς θείας εἰς τήν σαρκός οὐσίαν μετατραπείσης· ἤ ἀμφοῖν πρός ἄλλης παρ᾽ ἑαυτάς γένεσιν κατά τινα μίξιν συμφυρεισῶν· καί μηδετέρας τῶν ἐξ ὧν ἐστι φύσεων, τόν λόγον ἀλώβητον φερούσης. Εἴτε γάρ εἰς θεότητος φύσιν ἡ σάρξ, εἴτε πρός σάρκα ἡ τῆς θεότητος μετεβλήθη φύσις· εἴτε πρός ἄλλης γένεσιν φύσεως παρά ταύτας (649) ὁ τῆς πρός φύσιν μίαν ἑνώσεως τρόπος τάς φύσεις συνώθησεν, ἐγώ τό μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως οὐκ ἐπιγινώσκω, φυσικήν οὐχ εὑρίσκων μετά τήν ἕνωσιν ἐν τῷ μυστηρίῳ διαφοράν σαρκός καί θεότητος. Εἰ δέ σαρκός ἐν Χριστῷ καί θεότητος μετά τήν ἕνωσιν ὑπάρχει κατά φύσιν διαφορά· οὐ γάρ ταυτόν κατ᾽ οὐσίαν ποτέ θεότης καί σάρξ· πρός φύσεως μιᾶς γένεσιν ἡ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἕνωσις· ἀλλά πρός μίαν ὑπόστασιν· καθ᾽ ἥν οὐδεμίαν ἐν Χριστῷ οἱονδήποτε τρόπον εὑρίσκομεν διαφοράν. Ταυτόν γάρ τῇ οἰκείᾳ σαρκί κατά τήν ὑπόστασιν ὁ Λόγος. Καθ᾽ ὅ γάρ ὁ Χριστός τήν οἱανδήποτε ἐπιδέχεται διαφοράν, ἕν εἶναι κατά πάντα τρόπον οὐ δύναται. Καθ᾽ ὅ δέ τήν οἱανοῦν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφοράν, κατά πάντα τρόπον τό ἕν ἐπ᾽ αὐτοῦ διά παντός εὐσεβῶς ἔχει καί ὅν καί λεγόμενον.

Οὐκοῦν ἐπειδή πᾶσα μέν διαφορά καθ᾽ ὅ διαφορά πάντως ὑποκείμενον ἔχει ποσόν τῶν διαφερόντων· ποσοῦ γάρ χωρίς, οὐκ ἄν εἴη ποτέ διαφορά· τό δέ ποσόν, ἀριθμοῦ χωρίς οὐ δέχεται δήλωσιν· καλῶς ἄν πρός μόνην τήν δήλωσιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἐξ ὧν ἔστι φύσεων ὁ Χριστός μετά τήν ἕνωσιν, τόν ἀριθμόν παραλαμβάνομεν, σημαίνοντες ἀτρέπτους σώζεσθαι τάς φύσεις μετά τήν ἕνωσιν· ἀλλ᾽ οὐ διαιροῦντες τῷ ἀριθμῷ τῶν εἰς ὑπόστασιν μίαν συνδεδραμηκότων τήν ἕνωσιν· καί δηλοῦμεν τοῦτο φρονοῦντες, τῷ τῆς ὑποστάσεως λόγῳ, καθοτιοῦν ἀριθμόν οὐκ ἐπάγοντες. Ὧ γάρ οὐκ ἐπιθεωρεῖται διαφορά παντελῶς, οὐδέ ποσόν συνεισάγεται. Τό δέ ποσόν οὐκ ἔχον συνεισαγόμενον, οὔτε τόν δηλωτικόν τῆς διαφορᾶς ἀριθμόν ἐπιδέχεται. Σύνθετον οὖν κατά τήν ὑπόστασιν, καθ᾽ ἥν ἡ ταυτότης καί τό πάντη θεωρεῖται μοναδικόν· ἵνα καί τό ταυτόν καί μοναδικόν φυλάξωμεν τῆς ὑποστάσεως, καί τήν διαφοράν τῶν πρός ὑπόστασιν μίαν συνδραμουσῶν ὁμολογήσωμεν φύσεων. Οὗτός ἐστιν ὅν ἴδε σχήματι δρεπάνου πετόμενον ὁ θαυμαστός Ζαχαρίας. Ἐκθεριστικός γάρ πάσης κακίας τε καί ἀγνωσίας ἐστίν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος.

Μῆκος αὐτοῦ, φησί, πήχεων εἴκοσι· καί πλάτος αὐτοῦ, πήχεων δέκα. Ὡς μέν οὖν Θεός καί Λόγος ὁ Χριστός, εἰς δέκα πήχεις, τάς ἐμπράκτους λέγω καί θείας ἐντολάς, τῷ τῆς Προνοίας τρόπῳ κατά πρόοδον πλατύνεσθαι πέφυκεν. Εἰς δεκάδα γάρ ἐντολῶν ὁ τοῦ Θεοῦ πλατύνεται λόγος· δι᾽ ὧν τήν τε τῶν δεόντων ἐνέργειαν, καί τῶν οὐ δεόντων τήν ἀργίαν νομοθετήσας, πᾶσαν περιέσχεν τῶν προνοουμένων τῆς αὐθαιρέτου γνώμης τήν κίνησιν. Ὡς δέ γενόμενος σάρξ ὁ αὐτός, καί τελείως ἐνανθρωπήσας, εἰς εἴκοσι πήχεις μηκύνεται· διά τήν ἐπ᾽

αἰσθήσεσι τῶν στοιχείων πρός γένεσιν σώματος σύνθεσιν. Πέντε γάρ αἰσθήσεις ὑπάρχουσι, καί τέσσαρα τυγχάνει τά στοιχεῖα· ἐξ ὧν κατά σύνοδον ἡ τῶν ἀνθρώπων συνέστηκε φύσις. Πέντε δέ ἐπί τέσσαρα συντιθέμενα, ποιεῖ τόν εἴκοσι σαφῶς ἀριθμόν. Μῆκος δέ τόν τῆς οἰκονομίας ἡ Γραφή προσηγόρευσε τρόπον, (652) διά τε τό ὕψος, καί τό ὑπέρ πᾶσαν εἶναι φύσιν τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως.

Πετόμενον δέ, διά τε τό μηδέν ἔχειν ἐπίγειον διά τε τό ταχύ καί ὀξυκίνητον· καί συνελόντα φάναι, συντετμημένον τοῦ λόγου, καί πᾶσαν τήν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν μόνῃ περιγράφον τῇ καρδίᾳ τῶν σωζομένων· κατά μόνην τήν πίστιν καί τήν ἀγαθήν συνείδησιν συνεχομένην. Οὐδέν γάρ τοῦ πιστεύειν ταχύτερον· καί τοῦ, διά στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τήν χάριν, ἐστίν εὐκολώτερον. Τό μέν γάρ δηλοῖ τήν ἔμψυχον πρός τόν πεποιηκότα τοῦ πεπιστευκότος ἀγάπην· τό δέ, τήν θεοφιλῆ πρός τόν πλησίον διάθεσιν. Ἀγάπη δέ, καί γνησία διάθεσις· ἤγουν πίστις, καί ἀγαθή συνείδησις· ἔργον προδήλως τοῦ κατά καρδίαν ἀφανοῦς ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐκτός ὕλης πρός γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενος. Λόγον γάρ συντετμημένον, φησί, ποιήσει Κύριος ἐπί τῆς γῆς.

Οὗτός ἐστιν ἡ ἀρά, ἥν ἐξέπεμψεν ἐπί πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός καί Πατήρ· ἡ ὄντως ἀρά τῆς ἀληθινῆς. Ἐπειδή γάρ γέγονεν ἀρά διά τῆς παραβάσεως, ἡ παρακοή τοῦ Ἀδάμ, μή συγχωρήσασα πρός γένεσιν καρπῶν δικαιοσύνης αὐξηθῆναι τήν ἐντολή, ἵνα λάβῃ τήν εὐλογίαν ἡ κτίσις, ἐν τῇ ἀρᾷ γίνεται τοῦ Ἀδάμ, ἡ κατά φύσιν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός εὐλογία· τῆς καθ᾽ ἁμαρτίαν ἀρᾶς ἀρά γινομένη, πρός ἀναίρεσιν τῆς πρός γένεσιν καρπῶν ἀδικίας αὐξηθείσης παρακοῆς, ἵνα λάβῃ στέρησιν τῆς καθ᾽ ἁμαρτίαν αὐξήσεως ἡ κτίσις. Κατάρα γάρ δι᾽ ἐμέ, καί ἁμαρτία γέγονε, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον ὁ τήν ἐμήν λύων κατάραν, καί τοῦ κόσμου αἴρων τήν ἁμαρτίαν.

Δύο γάρ κατάρας εἶχον ἐγώ· μίαν μέν, καρπόν οὖσαν τῆς ἐμῆς προαιρέσεως· τουτέστι τήν ἁμαρτίαν· δι᾽ ἧς εἰς τήν γῆν τό κατ᾽ ἀρετήν τῆς ψυχῆς ἀπέπεσε γόνιμον· ἑτέραν δέ, τόν καταψηφισθέντα δικαίως διά τήν ἐμήν προαίρεσιν θάνατον τῆς φύσεως· ἐκεῖσε πρός ἀνάγκης καί μή βουλομένην τήν φύσιν ὠθούμενον, ἔνθα τῆς ἐμῆς προαιρέσεως ἐνεσπάρη κατά γνώμην ἡ κίνησις. Τήν οὖν κατακριθεῖσαν τῆς φύσεως, ὁ τῆς φύσεως ὑποστήσας τήν γένεσιν Θεός, ἑκουσίως ὑπελθών κατάραν· φημί δέ, τόν θάνατον· τήν ζῶσαν ἐν ἐμοί κατά προαίρεσιν τῆς ἁμαρτίας κατάραν, τῷ οἰκείῳ θανάτῳ διά σταυροῦ κατασφάξας ἀπέκτεινε· καί γέγονε ἡ τοῦ Θεοῦ μου κατάρα, τῆς ἐμῆς ἁμαρτίας κατάρα καί θάνατος, μή συγχωροῦσα πρός γένεσιν καρπῶν ἀδικίας ἐλθεῖν τήν παράβασιν· τῆς δέ κατ᾽ ἐντολήν θείας δικαιοσύνης εὐλογία, καί ζωή ἀτελεύτητος.

Τοῦτο τό δρέπανον, ἤγουν ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦ Χριστός, συντελεῖ τόν κλέπτην καί ἐπίορκον· καί τόν οἶκον αὐτοῦ καταλύει. Κλέπτης δέ κατ᾽ ἀλήθειάν ἐστι καί ἐπίορκος, ὁ πονηρός διάβολος. Κλέπτης μέν, ὡς συλήσας δι᾽ ἀπάτης δόλῳ τοῦ παραδείσου τόν ἄνθρωπον· ἔργον καί κτίσμα Θεοῦ καί κτῆμα τίμιον ὑπάρχοντα, καί εἰς τόνδε τῆς κακώσεως ἀγαγών τόν τόπον· καί τό τῆς θείας ἀπεικόνισμα (653) δόξης, πολλαῖς ἁμαρτημάτων κηλῖσιν καταρυπώσας· ἰδίαν περιουσίαν ζητῶν ποιήσασθαι τόν ἀλλότριον πλοῦτον, τῶν ἀλλοτρίων κακῶς ἐφιέμενος ἀγαθῶν· οὐχ ἵνα τηρήσῃ, ἀλλ᾽ ἵνα κλέψῃ καί θύσῃ καί ἀπολέσῃ. Ἐπίορκος δέ, ὡς ψεύστης καί παραλογιστής. Ὑποσχόμενος γάρ τῷ Ἀδάμ δώσειν θειότητος δόξαν, πρός ἀτιμίαν κτηνῶν ἀλόγων καί ὕβριν κατέβαλε· καί παντός κτήνους, ἵνα τό κυριώτερον εἴπω, πεποίηκεν ἀτιμώτερον· τοσοῦτον πλέον ἔχοντα τῶν κτηνῶν κατά τήν ὕβριν τῆς

ἀλογίας, ὅσον τῶν κατά φύσιν τό παρά φύσιν ἐστί βδελυκτότερον· καί τῆς ἀθανασίας αὐτόν ἀποξενώσας, τῇ περιβολῇ τῆς φθορᾶς κατεμόλυνεν.

Οἶκος δέ τούτου τοῦ κλέπτου καί ἐπιόρκου, ὁ παρών τῆς φθορᾶς καί τῆς ἀλλεπαλλήλου συγχύσεως καθέστηκε κόσμος· ὅν τυχόν ἐσφετερίσατο ληστεύσας τόν ἄνθρωπον· ἐν ᾧ καί ληστεύειν συνεχωρήθη, δι᾿ ἅς οἶδεν αἰτίας, ὁ ληστεύειν αὐτόν συγχωρήσας Θεός, μέχρις ἄν ὁ κυκλικός τοῦ χρόνου συνέστηκε δρόμος.

Ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ καταλύσας ὡς ἐν οἴκῳ διά τῆς ἀφράστου σαρκώσεως ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τόν τε διάβολον δήσας, κατήργησε, καί τά ξύλα καί τούς λίθους τοῦ κόσμου τούτου, παντελῶς συνετέλεσε· τά ξόανα καί τούς βωμούς, καί τά τῶν ἀγαλμάτων ἱδρύματα διολέσας παντελῶς καί ἀφανίσας· δι᾿ ὧν θεός τις πολύμορφος καί ἀλλόκοτος, ὁ τῆς πλάνης πατήρ διάβολος προσκυνεῖσθαι παρά τῶν πλανηθέντων ᾤετο· τήν ἐκείνων ἄνοιαν δόξης ἰδίας, ὡς πολύ τῶν πλανωμένων ἀνοητότερος, ὕλην ποιούμενος. Τί γάρ τοῦ δοκεῖν, οὐκ ὄντος κατ᾿ ἀλήθειαν φύσει τοῦ πράγματος, ἀφρονέστερον; Ἐν τούτῳ τοῦ κλέπτου καί ἐπιόρκου, τοῦ διαβόλου, τῷ οἴκῳ· λέγω δή τῷδε τῷ κόσμῳ· ὁ φιλάνθρωπος τῶν ψυχῶν ἡμῶν λυτρωτής καί τῶν σωμάτων, διά σαρκός καταλύσας, ὅλον κατέστρεψε κατά τόν τῆς προτέρας πλάνης τρόπον· καί ὅλον πάλιν κατά τόν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως ἐπανωρθώσατο λόγον. Καί ἁπλῶς εἰπεῖν, τόν ληστήν διωθήσας τῶν ἀλλοτρίων κτημάτων, αὐτός πάλιν ὡς δεσπότης δι᾿ ἀρετῆς τῶν οἰκείων κεκράτηκε· κατά πᾶσαν τήν ὑπ᾿ οὐρανόν τήν ἁγίαν αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς Ἐκκλησίαν δειμάμενος.

Ἤ τυχόν κλέπτης ἐστίν ὁ διάβολος, ὡς δι᾿ ἀπάτης δόλῳ τήν ἑκάστου πρός ἑαυτόν μεταφέρειν μέχρι καί νῦν μηχανώμενος ἔφεσιν. Ἐπίορκος δέ καί ψεύστης, ὡς παραλογιστής ὁμοῦ, καί τῇ τῶν ἀμεινόνων ἐλπίδι τούς κουφοτέρους τῶν τέως ἐν χερσίν ἀγαθῶν ἀφίστασθαι πείθων· καί διά τῶν νομιζομένων ἡδέων, λανθανόντως τοῖς πειθομένοις αὐτῷ, πόνους δημιουργῶν. Οἶκος δέ τούτου τοῦ κλέπτου καί ψεύστου καθέστηκεν, ἡ φιλαμαρτήμων τῆς ἑκάστου καρδίας διάθεσις· ἔχουσα καθάπερ λίθους, τήν περί τά καλά καρδίας πώρωσιν καί ἀναισθησίαν· ξύλα δέ, τά ἐξαπτικά ἐνθύμια τῆς τῶν παθῶν ἀκαθάρτου πυρώσεως.

Ἤ μή ποτέ ξύλα φησί τροπικῶς ἡ Γραφή, τήν ἐπιθυμίαν. Ξύλον γάρ ταύτης [marg. Τῆς ἐπιθυμίας δηλονότι] (656) πρῶτον ἀναγέγραπται παρά φύσιν διαφθεῖραν τήν κίνησιν· καί διά τό παντός πάθους, ὡς τοῦ πυρός ἡ ξυλώδης ὕλη, ταύτης δεκτικήν εἶναι τῆς ψυχῆς τήν δύναμιν· λίθους δέ, τό στεῤῥόν τυχόν καί ἀναίσθητον, καί μή ὑπεῖκον τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς, τῶν θυμικῶν κινημάτων· ἅπερ πάντα, μετά τῆς ἐν ᾗ ταῦτα τυγχάνουσιν οἰκίας, ἤγουν διαθέσεως, ἀφανίζει τε καί συντελεῖ παραγινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐκβάλλων αὐτῆς πρότερον διά τῆς πίστεως, τόν διά τῆς πλάνης ἐν αὐτῇ ποτε κατοικήσαντα διάβολον· τόν οἰόμενον ἰσχυρόν εἶναι, πέδαις ἀλύτοις καταδήσας, καί τήν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσας· τήν τε τῶν παθῶν ἐξαπτικήν ἕξιν, μετά τῆς περί τά καλά πωρώσεως ἀπελαύνων τῆς καρδίας.

Ἤ τυχόν λίθους μέν καλεῖ, τήν περί τά καλά τῆς ψυχῆς ῥαθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητούσης· ξύλα δέ, τήν περί τά κακά προθυμίαν· ἅπερ πάντα ἔξω τῆς καρδίας τῶν πιστῶν διωθούμενος ὁ Λόγος, οὐ παύεται ποιῶν εἰρήνην, καί ἀποκαταλλάσσων ἐν ἑνί σώματι τῶν ἀρετῶν, τούς τε μακράν καί τούς ἐγγύς, τό μεσότοιχον δῆλον ὅτι τοῦ φραγμοῦ καταλύων· λέγω δή τήν ἁμαρτίαν· καί τῆς γνώμης ἀκυρῶν, τό περί κακίαν χειρόγραφον· καί τό φρόνημα τῆς σαρκός, καθυποτάσσων τῷ νόμῳ τοῦ

πνεύματος. Τούς μακράν γάρ ἐκάλεσεν, ὡς οἶμαι, τάς κατ᾽ αἴσθησιν κινήσεις· μακράν κατά φύσιν οὔσας, καί ξένας παντάπασι τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ· ἐγγύς δέ, τάς νοεράς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας, ὡς τοῦ λόγου κατ᾽ οἰκείωσιν οὐκ οὔσας μακράν· ὥσπερ συνάπτει μετά τήν κατάλυσιν τοῦ σαρκικοῦ νόμου, κατά τόν τῆς ἀρετῆς τρόπον συνδέων αὐτάς ἀλλήλαις τῷ πνεύματι. Μεσότοιχον γάρ ὡς οἶμαι, τόν κατά φύσιν νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· πρός τά πάθη σχέσιν, ἤγουν τήν ἁμαρτίαν. Μόνη γάρ ἡ πρός τά πάθη τῆς ἀτιμίας σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως· τουτέστι, τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμός γίνεται, τῆς ψυχῆς τό σῶμα διατειχίζων, καί τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν· τήν πρός σάρκα διά μέσης ψυχῆς κατά τήν πρᾶξιν μή συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν. Ὁ δέ λόγος παραγενόμενος, καί τόν τῆς φύσεως νόμον, ἤγουν τό τῆς φύσεως παθητόν καταπαλαίσας, τήν ἐν αὐτῷ τῶν παρά φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

Οὗτος ἐστιν ὁ Κύριός μου καί ὁ Θεός μου Χριστός Ἰησοῦς, ὅν ὡς δρέπανον ἑώρακεν ὁ προφήτης, εἴκοσι πήχεων τό μῆκος· περιεκτικός γάρ πάσης τῆς ἐπί τοῖς αἰσθητοῖς ἐστιν αἰσθητικῆς ἐνεργείας· καί δέκα πήχεων τό πλάτος· ὁριστικός γάρ πάσης λογικῆς ὑπάρχει κινήσεως, ὁ ἐμός Θεός καί Σωτήρ. Φασί γάρ τό ἀριθμεῖν μόνου κατά φύσιν εἶναι τοῦ λογικοῦ· παντός δέ ἀριθμοῦ περιοχή καί τέλος ἐστίν, ἡ δεκάς· ἄρα περιεκτικός οὐ μόνον αἰσθητικῶν δυνάμεων, ἀλλά καί νοερῶν ἐνεργειῶν ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ (657) Λόγος· ὡς μή μόνον σωμάτων, ἀλλά καί ἀσωμάτων δημιουργός.

Δρέπανον δέ προσηγορεύθη κατά τήν ὅρασιν, οὐ μόνον ὡς θερίζων τῆς λογικῆς φύσεως, ἥν αὐτός οὐκ ἔσπειρε, κακίαν· καί συνάγων, ἥν αὐτός οὐ διεσκόρπισε, φύσιν· ἀλλά καί ὡς δρεπόμενος, καί εἴσω τῶν θείων ἀποθηκῶν τούς σωζομένους ποιούμενος. Πρός δέ, καί ὡς ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀρετῶν εὐαφής, ταῖς πρακτικαῖς δυνάμεσι τῆς ψυχῆς συμφυόμενος.

Εἰ δέ τινί πως δοκεῖ, προσώπων δύο καί οἴκων τοσούτων ὁ τῆς Γραφῆς ἔμφασιν ποιεῖσθαι λόγος, ὧν ἐργάζεται τό δρέπανον τήν ἀναίρεσιν, φάσκων, καί εἰσελεύσεται εἰς τόν οἶκον τοῦ κλέπτου, καί εἰς τόν οἶκον τοῦ ὀμνύοντος ἐπί τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ· γνῶμεν ὅτι τάς δύο γενικάς, καί πασῶν περιεκτικάς ἐνεργείας τῆς τοῦ διαβόλου πλάνης, ἀντί προσώπων δύο λαβών ἐσήμανεν· ἤγουν τούς τρόπους τῶν ἐνεργειῶν· καί τάς δύο γενικάς, καί τῶν λοιπῶν ὁριστικάς περί τήν πλάνην διαθέσεις τῆς ἀνθρωπότητος, οἴκους δύο προσηγόρευσεν ὁ λόγος. Οἷον, ἡνίκα μέν δι᾽ ἀπάτης δόλῳ συλῶν τήν περί Θεόν ἔμφυτον γνῶσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρός εἰς ἑαυτόν σφετερίζεται, κλέπτης ἐστίν, εἰς ἑαυτόν ἀπό τοῦ Θεοῦ τό σέβας μεταφέρειν πειρώμενος· ἀπάγων δῆλον ὅτι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων τήν κατά νοῦν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καί μόνῃ περιεγράφων τήν νοεράν δύναμιν τῇ κατά τήν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν· ὁπηνίκα δέ διά τῶν φυσικῶν ἀποχρώμενος κινημάτων, πρός τά παρά φύσιν σοφιστικῶς τῆς ψυχῆς κατασύρῃ τήν πρακτικήν δύναμιν, και διά τῶν νομιζομένων καλῶν τοῖς χείροσι πιθανῶς δι᾽ ἡδονῆς προσηλώσῃ ταύτης τήν ἔφεσιν, ἐπί τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ὀμνύει ψευδῶς, πρός ἄλλα παρ᾽ ὑπόσχεσιν ἄγων τήν πειθομένην ψυχήν. Καί ἔστι κλέπτης μέν, ὡς πρός ἑαυτόν συλῶν τήν γνῶσιν τῆς φύσεως· οἰκίαν ἔχων, τήν περί τήν ἄγνοιαν τῶν πλανωμένων διάθεσιν. Ἐπίορκος δέ, ὡς τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρά φύσιν· οἰκίαν ἔχων τήν φιλαμαρτήμονα τῆς γνώμης τῶν ἀνεχομένων διάθεσιν.

Οὐκοῦν κλέπτης, ὡς ἔφην, ὁ διάβολος, τήν γνῶσιν παρατρέπων τῆς φύσεως· ἐπίορκος δέ, τήν κατ᾽ ἀρετήν ἐνέργειαν αὐτῆς παραμείβων τῆς πράξεως. Οἰκία δέ κλέπτου καθέστηκεν, ἡ τῷ πταιστῷ λόγῳ τῆς γνώσεως ἐνισχημένη διάθεσις· οἰκία δέ ἐπιόρκου, ἡ τῷ μύσει τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας πεποιωμένη διάθεσις· ἅσπερ ὁ τοῦ Θεοῦ σωτήριος Λόγος φιλανθρώπως εἰσδύς, ποιεῖ κατοικητήριον Θεοῦ διά Πνεύματος· γνῶσιν ἀληθείας ἀντί πλάνης καί ἀγνωσίας· καί ἀρετήν καί δικαιοσύνην ἀντί κακίας καί πονηρίας δημιουργῶν· δι᾽ ὧν ἐν τοῖς ἀξίοις ποιεῖν πέφυκε τήν οἰκείαν ἐμφάνειαν.

Τοιγαροῦν ἀντί τῶν προσώπων, τούς τρόπους τῆς διαφόρου κακουργίας τοῦ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ διαβόλου· καί ἀντί τῶν οἰκιῶν, τάς προσφυεῖς (650) τοῖς διαβολικοῖς τρόποις τῶν ἐνεργουμένων διαθέσεις κέκληκεν ὁ λόγος.

Κλέπτης δέ πάλιν ἐστίν, ὁ πρός ἀπάτην τῶν ἀκουόντων τούςθείους δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διά τῶν ἔργων τήν δύναμιν· τήν ψιλήν προφοράν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καί τῷ διά γλώσσης λόγῳ, τόν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρά τῶν ἀκροουμένων θηρώμενος ἔπαινον. Καί ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τόν βίον ἀνάρμοστον, καί τῇ γνώσει τήν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἀντικειμένην ἔχων, κλέπτης ἐστίν· ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν, οὐ καλῶς διαφαινόμενος· πρός ὅν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ, Τῷ δέ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἵνα τί σύ ἐκδιηγῇ τά δικαιώματά μου, καί ἀντιλαμβάνεις τήν διαθήκην μου διά στόματός σου;

Καί πάλιν κλέπτης ἐστίν, ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καί ἤθεσι, τήν μή φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν· ἐπιεικείας πλάσμασι, τήν ἔνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· καί κλέπτων ὥσπερ ἐκεῖνος τῇ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τήν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν· οὕτω δή καί αὐτός τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἠθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεωμένων τήν αἴσθησιν· πρός ὅν ὁμοίως εἰρήσεται τό, Αἰσχύνθητε, οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια. Καί τό, Ἀνακαλύψει Κύριος τό σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καθ᾽ ἑκάστην γάρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντες ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ, τήν ἡμέραν, ὡς ἐπ᾽ ἀμφοῖν διαῤῥήδην κατεγνωσμένος.

Ἐπίορκος δέ ἐστιν, ἤγουν ὀμνύων ἐπί τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελλόμενος τῷ Θεῷ τόν κατ᾽ ἀρετήν βίον, καί ἀλλότρια παρά τήν ὑπόσχεσιν τῆς οἰκείας ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων· καί τήν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμνοῦ βίου διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν, οἷος ἐγώ, παραβαίνων. Καί συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατά Θεόν ζῆν προελόμενος, καί μή τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστί καί ἐπίορκος· ὀμόσας μέν τῷ Θεῷ· τουτέστιν, ἐπαγγειλάμενος τόν τῆς ἐν τοῖς θείοις ἀγῶσιν ἄμεμπτον δρόμον· καί μή πληρώσας, καί διά τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος· Ἐπαινεθήσεται γάρ, φησί, πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ· τουτέστι, πᾶς ὁ τῷ Θεῷ τόν ἔνθεον ἐπαγγειλάμενος βίον, καί διά τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, τούς ὅρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως. Εἰ δέ πάντως ἔπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτής ἐπαγγελιῶν, ὡς ὀμνύων τῷ Θεῷ καί ἀληθεύων· δῆλον ὅτι ψόγον ἕξει καί ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γενόμενος, ὡς ὀμόσας ἐν τῷ Θεῷ, καί ψευσάμενος.

Τούτων ὑπερχόμενος ὥσπερ οἰκίας τινάς τάς καρδιάς, ἤγουν τήν ἑκάστου διάθεσιν, τό δρέπανον· τουτέστιν, ὁ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός λόγος, ἅτε δή γνῶσις κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχων καί ἀρετή· συντελεῖ πάμπαν αὐτάς, τῇ πρός τό κρεῖττον μεταβολῇ τήν προτέραν τῆς ἑκάστου καρδίας διαφανίζων κατάστασιν, καί φέρων ἑκάτερον πρός τήν τοῦ λείποντος αὐτῷ καλοῦ μετουσίαν· καί ποιῶν τόν μέν κλέπτην τῆς γνώσεως, (661)

ἐργάτην ἀρετῆς ἀνεπαίσχυντον· τόν δέ κλέπτην τῆς τῶν ἠθῶν φαινομένης καταστολῆς, ἐπιστήμονα τῆς κατά ψυχήν κρυπτομένης γεωργόν διαθέσεως· τόν ἐπίορκον δέ, ἀληθῆ τῶν οἰκείων ὑποσχέσεων ἐργαζόμενος φύλακα, τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν τάς οἰκείας ἐπαγγελίας πιστούμενον.

ΣΧΟΛΙΑ

α΄. Fr. Βλέπε τό μυστήριον· βλέπε τήν ἀγχόνην τῶν Φυσιθεσιτῶν· βλέπε τοῦ Ἰταλοῦ καί τοῦ Νείλου τόν θάνατον.

β΄. Οὐ λέγομεν, φησίν, ἐπί Χριστοῦ διαφοράν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἡ Τριάς, καί σαρκωθέντος τοῦ Θεοῦ καί Λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ ἁγίᾳ Τριάδι διά τήν σάρκωσιν. Λέγομεν δέ φύσεων διαφοράν, ἵνα μή τῷ Λόγῳ κατά τήν φύσιν ὁμοούσιον τήν σάρκα πρεσβεύωμεν.

γ΄. Ὅτι φύσεων διαφοράν ὁ μή λέγων, φησίν, οὐκ ἔχει πόθεν πιστώσασθαι, τήν ὅτι γέγονε σάρξ ὁ Λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν, μή γινώσκων σωζόμενον κατά τήν φύσιν τῇ μιᾷ τοῦ ἑνός Θεοῦ καί Χριστοῦ ὑποστάσει μετά τήν ἕνωσιν τό προσλαβόν καί τό προσειλημμένον.

δ΄. Πῶς δρέπανον ὁ Κύριός ἐστι, καί τί τό πλάτος αὐτοῦ θεωρεῖται τῶν πήχεων.

ε΄. Πῶς αὐτός πάλιν ὡς δρέπανον ἔχει τό μῆκος εἴκοσι πήχεων.

στ΄. Διά τί πετόμενον τό δρέπανον ἴδεν ὁ προφήτης.

ζ΄. Ἡ πίστις τήν εἰς Θεόν διά τῆς ἐλπίδος τελείαν ἀγάπην συνίστησιν· ἡ ἀγαθή συνείδησις, τήν εἰς τόν πλησίον διά τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀγάπης ὑφίστησιν. Ἡ γάρ ἀγαθή συνείδησις, παραβαθεῖσαν ἐντολήν οὐκ ἔχει κατήγορον· ταύτας δέ μόνον ἡ καρδία πιστεύεσθαι πέφυκε, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

η΄. Πῶς ἐστιν ὁ Κύριος ἀρά, καί τίνος ἀρά.

θ΄. (664) Ἐπειδή, φησί, πρός τήν γῆν ἔσχεν τήν ἔφεσιν κινουμένην ὁ ἄνθρωπος, εἰς αὐτήν ὠθεῖτε καί μή θέλων ὑπό τοῦ θανάτου.

ι΄. Τί ἐστιν ὁ κλέπτης, καί ὁ ἐπίορκος.

ια΄. Κλοπή ἐστι πονηρά, ἡ δι᾽ ἀπάτης τῆς φύσεως ἅλωσις. Θυσία ἐστίν, ἥν θύει τούς ὑπ᾽ αὐτοῦ κλεπτομένους ὁ διάβολος, ἡ κατά τήν ἔνθεον ζωήν σφαγή τῆς προαιρέσεως, καί ἡ κατ᾽ αὐτήν τελεία τῆς μνήμης ἀναίρεσις. Ἀπώλειά ἐστιν, ἡ κατά στέρησιν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἐπισυμβαίνουσα τοῖς θυομένοις ἄγνοια. Διά τοῦτο γάρ κλέπτει συναρπάζων τόν λογισμόν, ἵνα τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ζωῆς ἐργάσηται στέρησιν.

ιβ΄. Τίς ἐστιν ὁ οἶκος τοῦ κλέπτου καί τοῦ ἐπιόρκου.

ιγ΄. Αἰτίαν τοῦ λῃστεύειν συγχωρηθῆναι τόν διάβολον, στοχαστικῶς ἐρεῖ τις τυχόν, τό καί τοῖς ἀνθρώποις διά πείρας αὐτοῦ γνωσθῆναι τήν κακίαν, ἵνα μισηθῇ πλέον δεικνύμενος· καί τό πᾶσιν ἀλλήλων δειχθῆναι τοῖς ἀνθρώποις διά τῆς δοκιμασίας τάς διαθέσεις, ἵνα ἕκαστος ἑαυτῷ σύμφυτον ἐπιφέρηται συνηγορίαν, τήν οἰκείαν συνείδησιν. Ὁ γάρ Θεός οὐ δέεται τῆς κατά τήν πεῖραν μαθήσεως, πάντων ἔχων οὐσιωδῶς, καί πρό τῆς αὐτῶν γενέσεως, τήν γνῶσιν.

ιδ΄. Τίνα τά ξύλα, καί τίνες οἱ λίθοι.

ιε΄. Ὅτι καταστροφή τοῦ οἴκου, τουτέστι τοῦ κόσμου, κατά τήν πλάνην διά τῆς σαρκώσεως γέγονεν.

ιστ΄. Κατ᾽ ἄλλην θεωρίαν τῶν αὐτῶν ἔκθεσις.

ιζ΄. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ιη΄. Ταύτην ἔθετο τήν θεωρίαν τοῖς ἐμπαθέσιν ἁρμόδιον. Ὁ γάρ τήν παντελῆ περί τό καλόν ἀκινησίαν νοσῶν, περί τό κακόν ὑπάρχει, πάντως εὐκίνητος. Κατ᾽ ἀμφότερα γάρ ἀκίνητον ὑπάρχειν, ἀδύνατον.

ιθ΄. Συναπτομένη ἡ κατ᾽ αἴσθησιν κίνησις τῇ κατά νοῦν ἐνεργείᾳ, ποιεῖ τήν μετά γνώσεως ἀρετήν.

κ΄. Διά τί δρέπανον ἐκάλεσεν;

κα΄. Ὅτι συμφύρεται ταῖς πρακτικαῖς τῆς ψυχῆς δυνάμεσιν ὁ Λόγος, ὥσπερ τό δρέπανον τῇ χειρί τοῦ θερίζοντος, πρός ἀναίρεσιν παθῶν, καί συγκομιδήν ἀρετῶν.

κβ΄. Κλέπτης μέν, φησίν, ἐστίν ὁ διάβολος, ὡς ἀγνοίας· ἐπίορκος δέ, ὡς κακίας δημιουργός· ἔχων καθάπερ οἰκίας, τοῦ μέν ἀγνοοῦντος, τήν πλανωμένην διάνοιαν· τοῦ δέ κακοῦ, τήν φιλαμαρτήμονα γνώμην.

κγ΄. Καλή θεωρία, καί πάνυ πρόσφορος ἡμῖν, τοῖς νοθεύουσι διά τήν κενοδοξίαν τό κλέος τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως.

κδ΄. Κλέπτης ἐστί, φησί, καί ὁ τήν ἀρετῶν τῶν ἠθῶν ἀπατηλήν διάπλασιν ὑποκρινόμενος· καί τῷ φαινομένῳ σχήματι, τήν λανθάνουσαν συγκαλύπτων τῆς γνώμης πονηρίαν.

κε΄. Ὁ κατά μόνην τήν ἐν λόγοις προφοράν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, φησί, πρός δόξαν ἰδίαν τήν τῶν ἀκουόντων κλέπτει διάνοιαν· καί ὁ τοῖς ἤθεσι τήν (665) ἀρετήν ὑποκρινόμενος, πρός δόξαν ἰδίαν κλέπτει τήν τῶν θεωμένων ὅρασιν· καί δι᾽ ἀπάτης ἀμφότεροι κλέπτοντες πλανῶσιν, ὁ μέν, διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκοούντων· ὁ δέ τῶν θεωμένων σώματος αἴσθησιν.

κστ΄. Τί ἐστιν ὁ ἐπίορκος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ΄.

Ἐν τῷ αὐτῷ προφήτῃ γέγραπται πάλιν· "Καί εἶπε πρός με· Τί σύ βλέπεις; Καί εἶπα· Ἑώρακα , καί ἰδού λυχνία χρυσῆ ὅλη, καί τό λαμπάδιον ἐπάνω αὐτῆς· καί ἑπτά λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καί ἑπτά ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς· καί δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. " Τίς ἡ λυχνία; καί διά τί χρυσῆ, καί τί τό λαμπάδιον τό ἐπάνω αὐτῆς; τίνες οἱ ἑπτά ἐπαρυστρίδες τῶν ἑπτά λύχνων; καί τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι; καί διά τί ἐξ δεξιῶν καί ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου;

Ἀπόκρισις.

Τήν πολύφωτον καί ὑπερφαῆ τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας μεγαλοπρέπειαν πόῤῥωθεν τῷ προφήτῃ συμβολικῶς προδιαγράφων ὁ λόγος, ταύτην οὕτως αὐτῷ τήν ὅρασιν διεποίκιλε· διδάσκων, οἶμαι, τοῦ κατ᾽ αὐτήν καινοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν. Λυχνία τοιγαροῦν ἐστιν ὁλόχρυσος, ἡ τοῦ Θεοῦ πανεύφημος Ἐκκλησία, καθαρά καί ἀμίαντος, ἄχραντός τε καί ἀκίβδηλος, καί ἀμείωτος, καί τοῦ ἀληθινοῦ φωτός δεκτική. Φασί γάρ τόν ἀκίβδηλον χρυσόν, μήτε μελένεσθαι καταχωννύμενον ἰῷ τινι καί διαφθείρεσθαι· μήτε μήν μειοῦσθαι παντελῶς ἐκπυρούμενον· πρός δέ, καί τῆς ὀπτικῆς τῶν ἐνατενιζόντων αὐτῷ δυνάμεως κατά τινα φυσικήν ἐνέργειαν εἶναι ῥωστικόν τε καί ἀνανεωτικόν. Τοιαύτη δέ καί ἡ τοῦ Θεοῦ πανένδοξος Ἐκκλησία, δι᾽ αὐτῶν κατ᾽ ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ὑπάρχουσα πέφυκε, κατά τοῦ χρυσοῦ καθαρωτάτην φύσιν· ἀκίβδηλος μέν, ὡς μηδέν ἔχουσα τό σύνολον τῷ κατά τήν πίστιν μυστηρίῳ τῆς θεολογίας ἐπίμικτον καί ἀλλότριον· καθαρά δέ, ὡς τῇ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν διαυγής καί ἐπίδοξος· ἀμίαντος δέ, ὡς μηδενί ῥύπῳ μολυνομένη

παθῶν· ἄχραντος δέ,ὡς πᾶσι τοῖς πονηροῖς ἀνέπαφος πνεύμασι· μήτε μήν ταῖς ὑλικαῖς περιστάσεσιν ἰῷ τινι κακίας μελαινομένη [Fr. μολυνομένη]· ἀμείωτος δέ καί ἀνελάττωτος, ὡς μηδέ τῇ καμίνῳ τῶν κατά καιρούς διωγμῶν πυρουμένη, καί ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τῶν αἱρέσεων ἐπαναστάσεσι βασανιζομένη, κατά λόγον ἤ βίον, ἤγουν πίστιν καί πολιτείαν, τήν οἱανοῦν ὕφεσιν διά τό βάρος τῶν πειρασμῶν ὑπομένουσα· διό καί πάσης κατά τήν χάριν ἐστί ῥωστική διανοίας, τῶν εὐσεβῶς αὐτήν κατανοούντων. Καλεῖ μέν γάρ τούς ἀσεβεῖς, παρεχομένη τό φῶς τῆς ἀληθοῦς γνώσεως· συντηρεῖ δέ τούς τῶν κατ᾽ αὐτήν μυστηρίων φιλοθεάμονας, ἀπαθῆ καί ἀρευμάτιστον τήν κόρην τῆς αὐτῶν διανοίας (668) φυλάττουσα. Τούς δέ κατά τι σάλον ὑπομεμενηκότας ἀνακαλεῖται, καί τῷ λόγῳ τῆς παρακλήσεως ἀνανεοῦται τήν παθοῦσαν διάνοιαν. Οὕτως μέν ἔχουσαν τήν ὁραθεῖσαν τῷ προφήτῃ λυχνίαν, κατά μίαν ἐπιβολήν διά τῶν εἰρημένων κατενοήσαμεν.

Τό δέ λαμπάδιοντό ἐπάνω αὐτῆς ἐστι, τό πατρικόν φῶς καί ἀληθινόν, ὅ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τόν κόσμον, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· διά τήν πρόσληψιν τῆς ἐξ ἡμῶν καί ἡμετέρας σαρκός, λαμπάδιον καί γεγεννημένος καί προσηγορευμένος· ἤγουν ἡ κατά φύσιν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός Σοφία καί Λόγος· ὁ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ κηρυττόμενός τε κατά τήν εὐσεβῆ πίστιν, καί τῷ βίῳ τῷ κατ᾽ ἀρετήν διά τῆς τῶν ἐντολῶν φυλακῆς ὑψούμενος ἐν τοῖς ἔθνεσι καί διαφαινόμενος· καί πᾶσι λάμπων τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· λέγω δή τῷδε τῷ κόσμῳ· καθά πού φησιν αὐτός ὁ Θεός καί Λόγος· Οὐδείς ἅπτει λύχνος, καί τίθησιν αὐτόν ὑπό τόν μόδιον· ἀλλ᾽ ἐπί τήν λυχνίαν, καί λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ· λύχνον ἑαυτόν δηλαδή λέγων, ὡς κατά φύσιν Θεός ὑπάρχων, καί σάρξ κατ᾽ οἰκονομίαν γενόμενος· οἷα δή φῶς κατ᾽ οὐσίαν, λύχνου δίκην ἀπεριγράφως διά μέσης ψυχῆς, ὡς διά θρυαλλίδος τό πῦρ, τῷ τῆς σαρκός ὀστράκῳ κρατούμενος· ὅπερ οἶμαι νοήσας καί ὁ μέγας Δαβίδ, λύχνον κέκληκε τόν Κύριον, φήσας· Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καί φῶς ταῖς τρίβοις μου. Σκότους γάρ ἀγνοίας τε καί πονηρίας λυτήριος ὁ ἐμός ὑπάρχει Σωτήρ καί Θεός· διό καί λύχνος τῇ Γραφῇ προσηγορεύθη. Λύχνος γάρ, παρά τό λύειν τό νύχος λέγεται. Νύχος δέ καλοῦσι τό σκότος οἱ περί λόγους σπουδάζοντες. Ὅς δή μόνος οἷα δή λύχνος τόν ζόφον τῆς ἀγνοίας καί τόν σκότον τῆς κακίας διαλύσας, πᾶσιν ὁδός γέγονε σωτηρίας· δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως πρός τόν Πατέρα φέρων τούς αὐτόν ὡς δικαιοσύνης ὁδόν διά τῶν θείων ἐντολῶν ὁδεύειν βουλομένους. Λυχνίαν δέ τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐφ᾽ ἧς τῷ κηρύγματι λάμπων ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάντας τούς ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ ὡς ἐν οἰκίᾳ τινί τυγχάνοντας καταφωτίζει ταῖς ἀκτῖσι τῆς ἀληθείας, τάς πάντων διανοίας θείας πληρῶν ἐπιγνώσεως.

Μόδιον δέ, τῷ τῆς συμβολικῆς διαπλάσεως τρόπῳ κέκληκε τήν συναγωγήν τῶν Ἰουδαίων· ἤγουν τήν σωματικήν τοῦ νόμου λατρείαν, τῷ παχεῖ (669) τῶν ἐν τῷ γράμματι συμβόλων παντελῶς ἀδιάγνωστον ἔχουσαν τό φῶς τῆς ἐν νοήμασιν ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως· ὑφ᾽ ὅν μόδιον κρατεῖσθαι παντελῶς ὁ λόγος οὐ βούλεται· τό ὕψει ἐπικεῖσθαι θέλων, καί τῷ μεγέθει τοῦ κάλλους τῆς Ἐκκλησίας. Πάντας γάρ ἄν, τῷ γράμματι τοῦ νόμου καθάπερ μοδίῳ κρατούμενος ὁ λόγος, ἐστέρησε φωτός ἀϊδίου, μή διδούς θεωρίαν πνευματικήν, τοῖς τήν αἴσθησιν ὡς ἀπατηλήν, καί μόνης δεκτικήν τῆς ἀπάτης· καί τῆς τῶν συμφυῶν σωμάτων φθορᾶς ὑπάρχουσαν μόνης ἀντιληπτικήν, ἐκδύσασθαι σπεύδουσιν· ἀλλ᾽ ἐπί τήν λυχνία, λέγω τήν Ἐκκλησίαν, ἤγουν τήν ἐν πνεύματι λογικήν λατρείαν, ἵνα πάντας φωτίσῃ· διδάσκων τούς ἐν παντί τῷ κόσμῳ, λόγῳ ζῆν μόνῳ καί πολιτεύεσθαι· καί τοσοῦτον ἔχειν περί

τῶν σωμάτων τήν μέριμναν, ὅσον διά πολλῆς φροντίδος τήν πρός αὐτά σχέσιν τῆς ψυχῆς παντελῶς διακόψαι· καί μηδεμίαν διδόναι τό σύνολον ὕλης τῇ ψυχῇ φαντασίαν, ἔργον ποιεῖσθαι καί σπούδασμα· σβεσθείσης ἤδη τῷ λόγῳ, τῆς κατ᾽ ἀρχάς τόν μέν λόγον παρωσαμένης· τήν ἀλογίαν δέ τῆς ἡδονῆς, ὄφεως δίκην ἑρπηστικοῦ, προσδεξαμένης αἰσθήσεως· καθ᾽ ἧς ὡρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσηται τῷ διαβόλῳ πρός τήν ψυχήν παρεχομένη τήν εἴσοδον. Μία γάρ ὑπάρχουσα κατά τό γένος ἡ αἴσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἴδεσι, διά τῆς καθ᾽ ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τό προσφυές αἰσθητόν ἀντί Θεοῦ στέργειν τήν πλανωμένην ψυχήν ἀναπείθουσα. Διόπερ ὁ τῷ λόγῳ σοφῶς ἑπόμενος, πρό τοῦ βεβιασμένου καί παρά γνώμην θανάτου, θάνατον τῆς σαρκός ἑκουσίως καταψηφίζεται· τόν πρός αἴσθησιν τῆς γνώμης παντελῶς ποιούμενος χωρισμόν.

Οὐκοῦν ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τῆς Γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως· καθ᾽ ἥν ἡ πρός σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνη διαφαίνεσθαι πέφυκε. Τό γάρ γράμμα μή νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τήν ἐκφώνησιν, καί μή συγχωροῦσαν πρός τόν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τήν δύναμιν. Εἰ δέ πρός μόνην τήν αἴσθησιν ἔχει τό γράμμα τήν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ᾽ ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τό γράμμα δεχόμενος, κατά σάρκα ζῇ, τῆς ἁμαρτίας καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν, γνωμικῶς ἀποθνήσκων τόν θάνατον· μή δυνάμενος πνεύματι τάς πράξεις θανατῶσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῇ τήν ἐν πνεύματι μακαρίαν ζωήν. Εἰ γάρ κατά σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος· εἰ δέ πνεύματι τάς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. Μή τοίνυν τόν λύχνον, ἤγουν τό φωτιστικόν τῆς γνώσεως λόγον, ἀνάπτοντες, διά θεωρίας καί πράξεως ὑπό τόν μόδιον θήσωμεν· ἵνα μή κατακριθῶμεν, ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τήν τῆς σοφίας ἀπερινόητον δύναμιν· ἀλλ᾽ ἐπί τήν λυχνίαν, λέγω τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τό φῶς τῶν θείων δογμάτων πυρσεύουσαν.

(672) Ταύτην τυχόν τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν καί ὁ νόμος τυπικῶς προκαταγγέλλων, λυχνίαν χρυσῆν ὅλην αὐτήν, καί τορευτήν γενέσθαι προσέταξε· τό μέν, ὡς μηδέν διάκενον ἔχουσαν, καί τῆς τοῦ λόγου δυνάμεως ἄμοιρον· τό δέ, ὡς τῶν ὑλικῶν πάντων περιττωμάτων παντελῶς ἀπεξεσμένην, καί μηδέν ἐπίγειον ἔχουσαν. Ἥνπερ μετά τινος ἐξαλλαγῆς θαυμαστῶς διαθρήσας ὁ μέγας Ζαχαρίας, φησί πρός τῷ λαμπαδίῳ· Καί ἑπτά λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς. Τούς ἑπτά λύχνους ἐνταῦθα καθ᾽ ἕτερον τρόπον ἐκληπτέον ἡμῖν, παρ᾽ ὅν ἤδη τόν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ λύχνον προλαβών ἐξέδωκεν ὁ λόγος. Οὐ γάρ πάντες τε καί πάντα τά τήν αὐτήν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ᾽ ἕνα καί τόν αὐτόν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ᾽ ἕκαστον τῶν λεγομένων πρός τήν ὑποκειμένην δῆλον ὅτι τῷ τόπῳ τῆς ἁγίας Γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχάζεσθαι.

Λύχνους οὖν ἐνταῦθα φάναι τήν ἁγίαν Γραφήν ὑπονοῶ, τάς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος· ἤγουν χαρίσματα τοῦ Πνεύματος, ἅπερ δωρεῖσθαι τῇ Ἐκκλησίᾳ πέφυκεν ὁ Λόγος, ὡς κεφαλή τοῦ παντός σώματος. Καί ἐπαναπαύσεται γάρ ἐπ᾽ αὐτόν, φησί, Πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καί συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καί ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καί εὐσεβείας· ἐμπλήσει αὐτόν πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ἡ δέ τῆς Ἐκκλησίας κεφαλή κατά τήν ἐπίνοιαν τῆς ἀνθρωπότητός ἐστιν ὁ Χριστός. Ἄρα τῇ Ἐκκλησίᾳ δεδώρηται ὁ κατά φύσιν ἔχων τό Πνεῦμα, τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, ὡς Θεός. Ἐμοί γάρ ὁ Λόγος γενόμενος

ἄνθρωπος, ἐμοί καί τήν ὅλην πραγματεύεται σωτηρίαν· διά τῶν ἐμῶν ἐμοί τά οἰκεῖα αὐτῷ κατά φύσιν ἀντιδούς· δι᾽ ὅν καί ἄνθρωπος γέγονε· καί ὡς λαμβάνων δι᾽ ἐμέ, ποιεῖται τῶν οἰκείων τήν ἔκφανσιν· καί ἑαυτῷ μέν τήν ἐμήν ὡς φιλάνθρωπος λογιζόμενος χάριν· ἐμοί δέ τήν οἰκείαν αὐτοῦ κατά φύσιν κατορθωμάτων ἐπιγραφόμενος δύναμιν· δι᾽ ὅν καί νῦν λαμβάνειν λέγεται, τό φύσει προσόν ἀνάρχως καί ὑπέρ λόγον. Τό γάρ Πνεῦμα τό ἅγιον ὥσπερ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχει τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὕτως καί τοῦ Υἱοῦ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν, ὡς ἐκ τοῦ Πατρός οὐσιωδῶς, δι' Υἱοῦ γεννηθέντος, ἀφράστως ἐκπορευόμενον· καί τῇ λυχνίᾳ, τουτέστι τῇ Ἐκκλησίᾳ, καθάπερ λύχνους τάς οἰκείας ἐνεργείας δωρούμενον. Λύχνου γάρ τρόπον τό σκότος λύοντος, πᾶσα τοῦ Πνεύματος ἐνέργεια τήν πολύτροπον γένεσιν τῆς ἁμαρτίας ἐξωθεῖσθαι τῆς Ἐκκλησίας καί ἐπελαύνειν πέφυκε. Ποιεῖται γάρ ἡ μέν σοφία, τῆς ἀνοίας ἀναίρεσιν· ἡ δέ σύνεσις, τῆς ἀνεπιγνωμοσύνης ἀφαίρεσιν· ἡ δέ βουλή, τῆς ἀδιακρισίας κατάργησιν· ἡ δέ ἰσχύς, τῆς ἀσθενείας ἐξήλωσιν· ἡ δέ γνῶσις, τῆς ἀγνωσίας ἀφανισμόν· ἡ δέ εὐσέβεια, τῆς ἀσεβείας, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτῇ τῶν ἐνεργειῶν φαυλότητος διωγμόν· ὁ δέ φόβος, τῆς καταφρονήσεως ἀπελαύνει τήν πώρωσιν. Φῶς γάρ οὐ μόνον τά προστάγματα, ἀλλά καί τά ἐνεργήματα τυγχάνει τοῦ Πνεύματος.

(673) Λύχνοι δέ πάλιν τυγχάνουσι, παντί τῷ βίῳ διά τῆς Ἐκκλησίας τό φῶς τῆς σωτηρίας πυρσεύοντες, καί οἱ συμπληροῦντες βαθμοί τήν κατ᾽ αὐτήν εὐκοσμία. Οἷον, ὁ σοφός τῶν θείων καί ὑψηλῶν δογμάτων καί μυστηρίων διδάσκαλος, λύχνος ἐστίν, ἐκκαλύπτων τά τέως τοῖς πολλοῖς μή φαινόμενα. Ὁ μετά συνέσεως καί ἐπιστήμης κατακούων τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένης σοφίας, ἄλλος ὑπάρχει λύχνος, ὡς συνετός ἀκροατής, φυλάττων ἐν ἑαυτῷ τῆς τῶν λαλουμένων ἀληθείας τό φῶς. Ὁ δέ μετά βουλῆς διακρίνων ἁρμοδίους τοῖς πράγμασι τούς καιρούς, καί τοῖς λόγοις τούς ἐπιβάλλοντας τρόπους ἐπινοῶν, καί μή συγχωρῶν ἀλλήλοις ἀπροσφόρως ἐμπεσόντας συγχεῖσθαι, καί οὗτος ὡς θαυμαστός σύμβουλος, ἄλλος ὑπάρχων δέδεικται λύχνος. Ὁ δέ τάς προσβολάς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, κατά τόν μακάριον Ἰώβ καί τούς γενναίους μάρτυρας, ἀκατασείστῳ φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστίν ἰσχυρός, ἀκατάσβεστον καί αὐτός φυλάττων τό φῶς τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατ᾽ ἀνδρείαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τόν Κύριον ἰσχύν ἔχων καί ὕμνησιν. Ὁ δέ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τά μηχανήματα, καί τάς συπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν· καί οὗτος τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμενος, ἄλλος πέφυκε λύχνος, τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προσηκόντως φθεγγόμενος· Οὐ γάρ αὐτοῦ τά νοήματα ἀγνοοῦμεν. Ὁ δέ τόν κατ᾽ ἐντολήν βίον εὐσεβῶς τοῖς τρόποις πιστούμενος. Ὁ δέ τῇ προσδοκίᾳ τῆς κρίσεως, τοῖς πάθεσι πρός τήν ψυχήν δι᾽ ἐγκρατείας ἀποτειχίσας τήν εἴσοδον, ἄλλος γέγονε λύχνος· διά σπουδῆς τῷ φόβῳ τοῦ Θεοῦ τάς ἐπιτριβείσας αὐτῷ τῶν παθῶν κηλῖδας ἐκκαθαιρόμενος· καί τήν τῶν παρά φύσιν ἀποβολῇ μολυσμῶν, διαυγῆ καί λαμπρόν τόν βίον ποιούμενος.

Τήν μέν οὖν κάθαρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος, διά φόβου καί εὐσεβείας καί γνώσεως ποιεῖται τό Πνεῦμα τό ἅγιον· τόν δέ φωτισμόν, τῆς τῶν ὄντων καθ᾽ οὕς ὑπάρχουσι λόγους γνώσεως, δι᾽ ἰσχύος, καί βουλῆς, καί συνέσεως δωρεῖται τοῖς ἀξίοις φωτός· τήν δέ τελειότητα, διά τῆς παμφαοῦς καί ἁπλῆς καί ὁλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίοις θεώσεως, πρός τήν τῶν ὄντων αἰτίαν ἀναμέσως αὐτούς ἀνάγων κατά πάντα τρόπον, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ἰδιωμάτων γνωριζομένους· καθ᾽ ἥν ἐκ Θεοῦ μέν ἑαυτούς· ἐξ ἑαυτῶν δέ γινώσκοντες τόν Θεόν, οὐκ ὄντος τινός

μέσου τοῦ διατειχίζοντος· σοφίας γάρ πρός Θεόν μέσον οὐδέν· τήν ἀναλλοίωτον ἕξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς πάντων ὁλικῶς διαβαθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περί τήν γνῶσίν ποτε τοῦ σφάλλεσθαι κίνδυνος· καί πρός αὐτήν τήν ἄπειρον καί ἐπάπειρον, καί ἀπειράκις ἀπείρως κατά φύσιν ἐπέκεινα πάντων ἀκρότητα δι᾽ ἀφασίας, (676) ἀῤῥήτου τε σιγῆς καί ἀγνωσίας, ἀφθέγκτως τε καί ἀπερινοήτως ἀναχθεῖσι κατά τήν χάριν.

Καί ἑπτά ἐπαρυστρίδες τοῖς ἑπτά λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς. Ὁ μέν δή περί τῶν λύχνων, ὡς κατ᾽ ἐμέ φάναι, κατά δύο ἐπιβολάς, ἀποδέδοται τῆς θεωρίας ὁ λόγος· ὁ δέ τῶν ἐπαρυστρίδων, ἐντεῦθεν ἀρχθήσεται. Φασίν οὖν εἶναι τήν ἐπαρυστρίδα, σκεῦός τι σκυφοειδές, ἐν ᾧ τό τοῖς λύχνοις ἐπιχεόμενον οἱ ἄνθρωποι βάλλειν εἰώθασιν ἔλαιον, πρός ἀποτροφήν τοῦ φωτός καί συντήρησιν. Οὐκοῦν κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον, ἐπαρυστρίδες εἰσί τῶν ἑπτά λύχνων τῆς ὁραθείσης λυχνίας, αἱ δεκτικαί τῶν διατρεφόντων τε καί συντηρούντων τούς ἑπτά λύχνους, ἤγουν τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, διαφόρων λόγων τε καί τρόπων καί ἠθῶν ὑπάρχουσιν ἕξεις τε καί διαθέσεις, τῶν εἰληφότων ἐν τῆ Ἐκκλησίᾳ τήν τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν. Ὡς γάρ ἐλαίου χωρίς ἄσβεστον διατηρηθεῖναι λύχνον ἀμήχανον· οὕτως ἕξεως χωρίς, προσφόροις, καί λόγοις καί τρόποις, καί ἤθεσι, νοήμασί τε αὖ καί λογισμοῖς καθήκουσι τά καλά διατρεφούσης, ἄσβεστον διαφυλαχθῆναι τό φῶς τῶν χαρισμάτων ἀμήχανον. Πᾶν γάρ χάρισμα πνευματικόν, προσφυοῦς χρῄζει τῆς ἕξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῷ καθάπερ ἔλαιον, τήν ὕλην τήν νοεράν· ἵνα διαμείνῃ κατά τήν ἕξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

Ἐπαρυστρίδες οὖν τῶν ἑπτά λύχνων τῆς λυχνίας, αἱ πρόσφοροι τῶν θείων χαρισμάτων τῆς ἁγίας Ἐκκησίας ὑπάρχουσιν ἕξεις· ἀφ᾽ ὧν, ὡς ἔκ τινων ἀγγείων, κατά τάς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ φρονίμους παρθένους, ταῖς λαμπάσι τῶν χαρισμάτων ἐπιχέουσι, τό τῆς ἀγαλλιάσεως ἔλαιον, οἱ σοφοί τῶν δεδομένων καλῶν καί ἄγρυπνοι φύλακες.

Καί δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς· μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. Καλῶς καί πάνυ γε προσφυῶς, ὅλην πρός ἑαυτόν νεύουσαν ὁμαλῶς τήν ὅρασιν διεσκεύασεν ὁ λόγος. Εἰπών γάρ λυχνίαν, καί λαμπάδιον, καί λύχνους, καί ἐπαρυστρίδας, ἐπήγαγε καί ἐλαίας δύο. Ἔδει γάρ ἀληθῶς τῷ φωτί συνεπινοηθῆναι φυσικῶς τήν γεννητικήν τῆς τό φῶς συντηρούσης δυνάμεως αἰτίαν, ἵνα μή τό φῶς ἀπογένηται τῆς λυχνίας δι᾽ ἀτροφίαν σβεννύμενον. Αἱ δύο τοιγαροῦν ἐλαῖαι τῆς χρυσῆς λυχνίας, τουτέστι, τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, αἱ δύο Διαθῆκαι τυγχάνουσιν· ἀφ᾽ ὧν ὡς ἐξ ἐλαιῶν τινων ἐκπιεζομένη δι᾽ εὐσεβοῦς ζητήσεως καί ἐρεύνης, ἐκδίδοται καθάπερ ἔλαιον, ἡ τό φῶς τῶν θείων χαρισμάτων ἐκτρέφουσα δύναμις τῶν νοημάτων· ἧς [marg. δυνάμεως δηλονότι] κατ᾽ ἀναλογίαν τῆς οἰκείας, δυνάμεως ἡ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἕξις πληρουμένη, τό φῶς ἄσβεστον τῆς ἀναλογούσης αὐτῷ διαφυλάττει χάριτος· καθάπερ ἐλαίῳ, τοῖς ἐκ τῶν Γραφῶν νοήμασι συντηρούμενον. Ὡς γάρ ἐλαίας χωρίς οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς εὑρεῖν φύσει κατ᾽ ἀλήθειαν γνήσιον (677) ἔλαιον· ἄγγους δέ δίχα, κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τό ἔλαιον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δέ μή τρεφόμενον, σβέννυται πάντως τό λυχναῖον φῶς· οὕτως τῶν ἁγίων Γραφῶν χωρίς οὐκ ἔστιν κατ᾽ ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπής· ἕξεως δέ δίχα καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικῆς, οὐδαμῶς ἄν συσταίη νόημα θεῖον· θείοις δέ νοήμασι μή τρεφόμενον τό φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἔχουσιν.

Οὐκοῦν καλῶς τήν ὅρασιν ἀνάγων πρός θεωρίαν πνευματικήν, ὁ λόγος παρείκασε· τήν μέν λυχνίαν, τῇ Ἐκκλησίᾳ· τό δέ λαμπάδιον τῷ

σαρκωθέντι Θεῷ, καί τήν ἡμετέραν φύσιν ἀτρέπτως ἑαυτῷ καθ᾽ ὑπόστασιν περιθεμένῳ· τούς δέ λύχνους τούς ἑπτά, τοῖς τοῦ Πνεύματος χαρίσμασιν, ἤγουν ἐνεργείαις, ὡς ὁ μέγας ἀπέδειξε σαφῶς Ἡσαΐας· τάς δέ τῶν λύχνων ἐπαρυστρίδας, ταῖς δεκτικαῖς τῶν θείων τῆς Γραφῆς νοημάτων ἕξεσι, τῶν δεξαμένων τά θεῖα χαρίσματα· τάς δέ δύο ἐλαίας, ταῖς δυσί Διαθήκαις, ἐξ ὧν ἡ τῶν θείων νοημάτων ἐνεργουμένη σοφῶς ἐκδίδοσθαι πέφυκε δύναμις· δι᾽ ἧς τό φῶς τῶν θείων μυστηρίων ἄσβεστον συντηρεῖται τρεφόμενον.

Καί μία, φησίν, ἐκδεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καί μία ἐξ εὐωνύμων. Δεξιάν οἶμαι λέγειν τόν προφήτην, τό πνευματικώτερον τοῦ λόγου μέρος· εὐώνυμον δέ, τό σωματικώτερον. Εἰ δέ τό σωματικώτερον τοῦ λόγου μέρος δηλοῖ τό ἀριστερόν· τό δέ πνευματικώτερον μέρος σημαίνει τό δεξιόν· τήν Παλαιάν Διαθήκην τήν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τήν ἐκ δεξιῶν δέ, τήν Νέαν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καί τῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἕξεως ποιητικήν. Ἡ μέν γάρ ἀρετῆς τρόπους· ἡ δέ, γνώσεως λόγους παρέχεται, τοῖς τά θεῖα φιλοσοφοῦσι. Καί ἡ μέν, τῆς τῶν ὁρωμένων ὁμίχλης ὑφαρπάζουσα, πρός τό συγγενές ἀνάγει τόν νοῦν, πάσης καθαρόν ὑλικῆς φαντασίας γεγενημένον· ἡ δέ, τῆς ὑλικῆς προσπαθείας αὐτόν ἀποκαθαίρει, τῷ τῆς ἀνδρείας τόνῳ καθάπερ σφύρᾳ τινί, τούς πρός τό σῶμα τῆς γνώμης κατά τήν σχέσιν ἐκκρουόμενον ἥλους. Καί ἡ μέν Παλαιά, σῶμα πρός ψυχήν λογισθέν διά μέσων διαβιβάζει [Fr. ἀναβιβάζει] τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρός σῶμα τόν νοῦν καταβιβάζεσθαι· ἡ δέ Νέα πρός τόν Θεόν ἀναβιβάζει, τῷ πυρί τῆς ἀγάπης πυρούμενον. Καί ἡ μέν, ταυτόν ἐργάζεται τῷ νοΐ τό σῶμα κατά τήν θέσει κίνησιν· ἡ δέ ταυτόν τῷ Θεῷ τόν νοῦν ἀποτελεῖ κατά τήν ἕξιν τῆς χάριτος· τοσαύτην ἔχοντα πρός τόν Θεόν τήν ἐμφέρειαν, ὥστε δι᾽ αὐτοῦ τόν Θεόν γνωρίζεσθαι· τόν ἐξ ἑαυτοῦ κατά φύσιν οὐδαμῶς τό παράπαν οὐδενί γινωσκόμενον, ὡς ἔκ τινος εἰκόνος ἀρχέτυπον.

Ταῦτα μέν ὧδε κατά τοῦτον ἐχέτω τόν τρόπον. Εἰ δέ βούλεταί τις καί εἰς τόν καθ᾽ ἕκαστον ἄνθρωπον λαμβάνειν τῶν εἰρημένων δύναμιν, οὐκ ἀπορήσει πάντως καλῶν καί εὐσεβῶν θεωρημάτων. Λυχνίαν γάρ δυνήσεται νοεῖν τήν ἑκάστου ψυχήν· (680) χρυσῆν ὅλην, ὡς κατά φύσιν νοεράν τε καί λογικήν· ἄφθαρτόν τε καί ἀθάνατον· καί τῷ βασιλικωτάτῳ κράτει τῆς αὐτεξουσιότητος τετιμημένην· ἔχουσαν ἐφ᾽ ἑαυτῆς τό λαμπάδιον τῆς πίστεως, ἤγουν τόν σάρκα γενόμενον Λόγον πιστευόμενον αὐτῇ βεβαίως, καί ἀληθῶς ὑπ᾽ αὐτῆς λατρευόμενον· ἐφ᾽ ἥν ὁ λύχνος τοῦ λόγου τῆς γνώσεως ἀναπτόμενος τίθεται, κατά τήν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ καί Λόγου διδαχήν καί παραίνεσιν. Φησίν γάρ· Οὐδείς ἅπτει λύχνον καί τιθέασιν αὐτόν ὑπό τόν μόδιον· ἀλλ᾽ ἐπί τήν λυχνίαν, καί λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ· λύχνον λέγων τυχόν, τόν κατά πρᾶξιν ἐν πνεύματι τῆς γνώσεως λόγον· ἤγουν τόν νόμον τοῦ πνεύματος· μόδιον δέ, τό χοϊκόν φρόνημα τῆς σαρκός, ἤγουν τόν ἐμπαθῆ νόμον τοῦ σώματος· ὑφ᾽ ὅν οὐ δεῖ ποιεῖσθαι τόν νόμον τῆς χάριτος· ἀλλ᾽ ἐπί τήν ψυχήν· τήν ὄντως χρυσῆν λυχνίαν· ἵνα λάμπων ταῖς ἀστραπαῖς τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης καί τῶν σοφῶν νοημάτων, πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ, τουτέστιν, Ἐκκλησίᾳ, ἤ τῷδε τῷ κόσμῳ, μιμητάς τοῦ καλοῦ τούς θεωμένους καθίστησι· δοξάζοντας καί αὐτούς διά τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς, ἀλλ᾽ οὐ ψιλῇ προφορᾷ λόγων, τόν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα, τουτέστι τόν Θεόν, τόν ἐν τοῖς ὑψώμασι τῶν μυστικῶν θεωρημάτων τῆς γνώσεως, τήν τῶν κατά τήν ἀρετήν φαινομένων ἔργων τῆς δικαιοσύνης ἐν τοῖς ἁγίοις

γεννῶντα μεγαλοπρέπειαν. Ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τά καλά ἔργα, φησί, καί δοξάσωσι τόν Πατέρα ὑμῶν τόν ἐν οὐρανοῖς.

Οὕτω μέν οὖν νοήσει, κατά τόν ἀποδοθέντα τρόπον τήν ὁραθεῖσαν λυχνίαν καί τό λαμπάδιον· τούς ἑπτά δέ λύχνους ἐκδέξεται, τήν τῶν διαφόρων χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος εἶναι διαίρεσιν, κατά τήν προαποδοθεῖσαν ἐξήγησιν, ἥν μυστικῶς ἐπιλάμπειν καί ἐπαναπαύεσθαι τῷ κατά Χριστόν δι᾿ ἀρετῆς τελειουμένῳ καί γνώσεως· ἐπειδή Χριστόν οἶδεν ὁ λόγος τόν ζῶντα κατά Χριστόν, καί τοῖς αὐτοῖς τρόποις καί λόγοις, καθώς ἐστιν ἀνθρώπῳ θεμιτόν, διαφαινόμενον· οἷα δή καί αὐτόν ἔχοντα σοφίαν τε σύνεσιν βουλήν τε καί ἰσχύν, καί γνῶσιν, καί εὐσέβειαν, καί φόβον, δι᾿ ὧν, ὡς δι᾿ ὀφθαλμῶν νοητῶν ἐπιβλέπειν λέγεται πᾶσαν τῆς ἑκάστου καρδίας τήν γῆν ὁ Θεός. Ἑπτά γάρ εἰσιν οὗτοι ὀφθαλμοί Κυρίου, φησίν, οἱ ἐπιβλέποντες ἐπί πᾶσαν τήν γῆν.

Καί ἑπτά ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς. Ἐπαρυστρίδες εἰσίν, αἱ κατά πρᾶξιν καί θεωρίαν ἕξεις, τῶν ἀξίων τῆς ἐν τοῖς θείοις χαρίσμασι διαιρέσεως· ἀφ᾿ ὧν, ὡς ἐξ ἀγγείων τινῶν ἐπιχέοντες καθάπερ ἔλαιον τῶν μυστικῶν νοημάτων τήν δύναμιν, τό φῶς χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος φυλάττουσιν ἄσβεστον.

Τάς δέ δύο ἐλαίας νοήσει, καθώς προέφην, τάς δύο Διαθήκας· τήν μέν Παλαιάν, ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου· τήν τῷ γνωστικῷ τῆς ψυχῆς, ἤγουν θεωρητικῷ, καθάπερ ἔλαιον γεννῶσαν τούς (681) κατά τήν πρᾶξιν τρόπους τῶν ἀρετῶν· τήν δέ νέαν ἐκ δεξιῶν, τήν τῷ παθητικῷ τῆς ψυχῆς, ἤγουν πρακτικῷ καθάπερ ἔλαιον ἀεννάως γεννῶσαν τούς κατά τήν θεωρίαν πνευματικούς λόγους τῶν γνώσεων· ἵνα δι᾿ ἀμφοῖν καλῶς κατακριβωθῇ τό τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον· ἐπίδειξιν μέν λόγου, τόν βίον· δόξαν δέ βίου, τόν λόγον ποιούμενον· καί τήν μέν πρᾶξιν θεωρίαν ἐνεργουμένην· τήν δέ θεωρίαν, πρᾶξιν μυσταγωγουμένην· καί συντόμως εἰπεῖν, τήν μέν ἀρετήν φανέρωσιν γνώσεως· τήν δέ γνῶσιν, ἀρετῆς συντηρητικήν ἐργαζόμενον δύναμιν· καί δι᾿ ἀμφοῖν, ἀρετῆς λέγω καί γνώσεως, μίαν σοφίαν συνισταμένην ἐπιδεικνύμενον· ἵνα γνῶμεν, ὅτι συμφωνοῦσιν ἀλλήλαις διά πάντων αἱ δύο Διαθῆκαι, κατά τήν χάριν πλέον εἰς ἑνός μυστηρίου συμπλήρωσιν, ἤ ὅσον ψυχή καί σῶμα εἰς ἑνός ἀνθρώπου γένεσιν, κατά τήν σύνθεσιν ἀλλήλοις συμβαίνουσιν.

Εἰ δέ τις, ταῖς κατά νοῦν θεωρίαις φιλοτιμούμενος, ἐκλαβών εἴποι, τάς δύο ἐλαίας εἶναι τούς δύο νόμους, τόν τε φυσικόν λέγω καί τόν πνευματικόν· οὐκ ἔξω βέβηκε τῆς ἀληθείας. Ὁ μέν γάρ φυσικός νόμος, ὡς ἐξ ἀριστερῶν τοῦ λαμπαδίου, τουτέστι τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, διά τῆς συγγενοῦς αἰσθήσεως τούς ἐν τοῖς αἰσθητοῖς πρός ἀρετήν τρόπους νοηθήσεται τῷ λόγῳ προσάγων· ὁ δέ νοερός, ἤγουν πνευματικός ἐκ δεξιῶν, διά τῆς συγγενοῦς νοήσεως τούς ἐν τοῖς οὖσι πρός γνῶσιν πνευματικήν λόγους ἀναλεγόμενος· δι᾿ ὧν [marg. δύο νόμων δηλονότι] τάς διαφόρους ἕξεις τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων καθάπερ λύχνων ἐπαρυστρίδας, πρακτικῶν καί γνωστικῶν θεωρημάτων πληρώσαντες, ἄσβεστον τό φῶς τῆς ἀληθεάις φυλάττομεν.

Γνωστικώτερον δέ τυχόν ὁ τόπος οὗτος τῆς Γραφῆς κατανοούμενος, διά τῶν δύο ἐλαιῶν τῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου, καί ἐξ εὐωνύμων, τήν πρόνοιαν δηλοῖ καί τήν κρίσιν· ὧν ἕστηκε μέσος ὡς ἐπί λυχνίας χρυσῆς, τῆς ἁγίας καθολικῆς Ἐκκλησίας· ἤτοι τοῦ καθ᾿ ἕκαστον ἁγίου ψυχῆς, πᾶσιν πυρσεύων τῆς ἀληθείας τό φῶς, ὁ τό πᾶν ὡς Θεός περιέχων Λόγος· καί τούς κατά πρόνοιαν καί κρίσιν ἀληθινούς καί γενικωτάτους τῆς τῶν ὄντων συνοχῆς ἀποκαλύπτων λόγους· καθ᾿ οὕς, τό πρό πάντων τῶν αἰώνων προωρισμένον, ἐπ᾿ ἐσχάτων δέ τῶν χρόνων ἐπιτελεσθέν τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον συνέστηκεν· ὧν, τήν μέν πρόνοιαν, καθάπερ

ἐλαίαν ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου τυγχάνουσαν, ἐν τῷ ἀφράστῳ τρόπῳ τῆς τοῦ Λόγου πρός τήν λογικῶς ἐψυχωμένην σάρκα καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνώσεως, διά μόνης καθορῶμεν τῆς πίστεως· τήν δέ κρίσιν ἐξ εὐωνύμων ὑπάρχουσαν, ἐν τῷ μυστηρίῳ τῶν ὑπέρ ἡμῶν σαρκωθέντος Θεοῦ ζωοποιῶν παθημάτων ἀῤῥήτως κατανοοῦμεν. Τό μέν γάρ ὡς ἀγαθός προηγουμένως κατά θέλησιν γέγονεν, οἷα δή φύσει πάντων ὑπάρχων Σωτήρ· τό δέ, καθ᾽ ἑκούσιον ἀνοχήν ἐφεπομένως ὑπέμεινεν, ὡς Λυτρωτής. Οὐ γάρ ἵνα πάθῃ προηγουμένως ὁ Θεός γέγονεν ἄνθρωπος· ἀλλ᾽ ἵνα τόν ἄνθρωπον σώσῃ διά παθημάτων· ὑφ᾽ ἅ, διά τήν παράβασιν (684) τῆς θείας ἐντολῆς, ἑαυτόν ὁ κατ᾽ ἀρχάς ἀπαθής ὑπάρχων, πεποίηκεν ἄνθρωπος.

Δεξιόν οὖν τό κατά πρόνοιαν τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως ὑπάρχει μυστήριον, ὡς ἐνεργητικόν τῆς ὑπέρ φύσιν χάριτι πρό τῶν αἰώνων προωρισθείσης τῶν σωζομένων θεώσεως· ἧς οὐδείς τό παράπαν κατά φύσιν τῶν ὄντων ἐφικέσθαι δυνήσεται λόγος· εὐώνυμον δέ, τό κατά κρίσιν τοῦ ζωοποιοῦ πάθους τοῦ κατά σάρκα παθεῖν βουληθέντος Θεοῦ, σαφῶς ὑπάρχει μυστήριον· ὡς ἐνεργητικόν μέν τῆς τῶν ἐπεισαχθέντων ἐκ τῆς παρακοῆς τῇ φύσει παρά φύσιν πάντων ἰδιωμάτων καί κινημάτων παντελοῦς ἀναιρέσεως· ποιητικόν δέ, τῆς τῶν προηγουμένως κατά φύσιν ἁπάντων ἰδιωμάτων τε καί κινημάτων ἀνελλιποῦς ἀποκαταστάσεως· καθ᾽ ἥν οὐδείς τό παράπαν τῶν ὄντων κίβδηλος εὑρεθήσεται λόγος· ἐξ ὧν, προνοίας τέ φημι καί κρίσεως, ἤγουν σαρκώσεώς τε καί πάθους, διά τό στεῤῥόν τε καί καθαρόν καί ἀδιάφθορον τῆς κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρικῆς ἀρετῆς καί ἀτρεψίας, διά τε τό διαφανές καί λαμπρόν τῆς μυστικῆς θεωρίας καί γνώσεως, ὡς ἐκ μέσου δύο χαλκῶν ὀρέων ἐκβέβηκεν ἱππείων ἁρμάτων δίκην, ἡ ἁγία τετράς τῶν Εὐαγγελίων, τῶν πᾶσαν διειληφότων καί περιοδευσάντων τήν γῆν, καί τήν πληγήν τῆς παραβάσεως τοῦ Ἀδάμ ἰασαμένων, καί ἀναπαυσάντων τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διά πίστεως, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτῇ κατά τόν βίον καλῆς πολειτείας· (685) ἐν γῇ Βοῤῥᾶ, τουτέστιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς ὁ ζόφος ἐκράτει τῆς ἀγνοίας, καί τῆς ἁμαρτίας τήν φύσιν ἐτυράννει τό σκότος.

Ἤ πάλιν ἡ τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις τῶν τεσσάρων γενικῶν ἀρετῶν ἰσάριθμος δύναμις, πᾶσαν διαλαβοῦσα καθάπερ γῆν τῶν πιστῶν τήν καρδίαν, καί περιοδεύσασα τήν ἐγγενομένην αὐτοῖς ἐκ τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας πληγήν· καί ἀναπαύσασα τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ διά τῆς πρακτικῆς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείας, ἐν γῇ βοῤῥᾷ, τουτέστιν, ἐν τῇ σαρκί, διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης φαινόμενον δείξασα τόν νόμον τοῦ πνεύματος.

Ἤ πάλιν τάς δύο ἐλαίας νοητέον, τήν θεωρίαν καί τήν πρᾶξιν· ὧν, τῆς μέν θεωρίας, ἡ κατά σάρκωσιν πρόνοια δίδωσι φαίνεσθαι τόν λόγον· τῆς δέ πράξεως, ἡ κατά τό πάθος κρίσις δίδωσιν ἐνεργεῖσθαι τόν τρόπον· ὡς τῆς μέν κατά ψυχήν ἐκ δεξιῶν οὔσης τοῦ Λόγου· τῆς δέ κατά σῶμα ἐξ εὐωνύμων ὑπαρχούσης· καί τῆς μέν, τόν νοῦν πρός τήν τοῦ Θεοῦ καλούσης συγγένειαν· τῆς δέ, τῷ πνεύματι τήν αἴσθησιν ἁγιαζούσης, καί τῶν παθῶν αὐτῆς τούς τύπους ἀφαιρουμένης.

Ἤ πάλιν, πίστιν καί ἀγαθήν συνείδησιν τάς δύο νοητέον ἐλαίας, ὧν ἕστηκε μέσος ὁ Λόγος· κατά μέν τήν πίστιν, ὀρθῶς παρά τῶν πιστῶν προσκυνούμενος· κατά δέ τήν ἀγαθήν συνείδησιν, διά τῆς εἰς ἀλλήλους εὐαρεστήσεως, εὐσεβῶς λατρευόμενος.

Ἤ τούς δύο λαούς, τόν ἐξ ἐθνῶν λέγω καί τόν ἐξ Ἰουδαίων, ἐλαίαις δύο παρείκασεν ὁ Λόγος· οὕς καί πιότητος υἱούς, ὥσπερ ἑρμηνεύων τάς ἐλαίας, διά τήν ἐν πνεύμαατι γέννησιν, καί τήν πρός θέωσιν χάριν τῆς υἱοθεσίας προσηγόρευσεν· ὧν μέσος ἕστηκε ὁ σαρκωθείς Θεός, ὡς ἐπί λυχνίας, τῆς μιᾶς καί μόνης καθολικῆς Ἐκκλησίας, καταλλάσσων

αὐτούς ἑαυτῷ τε καί ἀλλήλοις, καί ποιῶν φωτός τοῦ κατ᾽ ἀρετήν τε καί γνῶσιν γεννητικούς.

Τυχόν δέ καί τήν ψυχήν καί τό σῶμα διά τῶν δύο ἐλαιῶν παρηνίξατο μυστικῶς ὁ λόγος· τήν μέν, ὡς λόγοις ἀληθοῦς γνώσεως κομῶσαν κατά τήν ἐλαίαν· τό δέ, ὡς ἀρετῶν πράξεσι πεπυκασμένον.

Εἰ δέ καί τούς δύο κόσμους διά τῶν δύο ἐλαιῶν ὁ τῆς Γραφῆς αἰνίττεται λόγος, καλῶς ἄν ἔχοι καί οὕτω νοούμενος· ὧν ἵσταται μέσος ὡς Θεός ὁ Λόγος· τόν μέν νοητόν ἐν τῷ αἰσθητῷ φαίνεσθαι τοῖς τύποις μυστικῶς διαγράφων· τόν δέ αἰσθητόν, ἐν τῷ νοητῷ τοῖς λόγοις ὄντα νοεῖσθαι διδάσκων.

Εἰ δέ καί τήν παροῦσαν ζωήν καί τήν μέλλουσαν ἡ κατά τάς ἐλαίας διετύπωσεν ὅρασις, καλῶς ἄν ἔχοι καί οὕτως τῆς θεωρίας ὁ τρόπος· ὧν ἵσταται μέσος ὁ Λόγος, τῆς μέν ἀπάγων, διά τῆς ἀρετῆς· πρός δέ τήν ἐπανάγων, διά τῆς γνώσεως. Ὅπερ νοήσας τυχόν ὁ θαυμαστός Ἀμβακούμ, φησίν· (688) Ἐν μέσῳ δύο ζωῶν γνωσθήσῃ· ζωάς [Fr. δύο ζώων γνωσθήσῃ· ζῶα] λέγων, ὥσπερ τά ὄρη τά χαλκᾶ, καί τάς ἐλαίας ὁ μέγας Ζαχαρίας, τούς δύο κόσμους, ἤγουν αἰῶνας· ἤ τάς προσφυεῖς αὐτῶν ζωάς· ἤ τήν ψυχήν καί τό σῶμα· ἤ τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν· ἤ τήν ἕξιν τοῦ καλοῦ καί τήν ἐνέργειαν· ἤ τόν νόμον καί τούς προφήτας· ἤ τήν Παλαιάν ὅλην καί τήν Νέαν Διαθήκην· ἤ τούς δύο λαούς· τόν ἐξ ἐθνῶν καί τόν ἐξ Ἰουδαίων· ἤ τούς δύο νόμους· τόν φυσικόν καί τόν πνευματικόν· ἤ τήν πίστιν καί τήν ἀγαθήν συνείδησιν· ὧν μέσος ἵσταται διά πάντων ὑμνούμενος καί δοξαζόμενος ὁ Λόγος, καί πρός μίαν τοῦ καλοῦ τά πάντα σύμπνοιαν ἄγων, ὡς πάντων Θεός· καί διά τοῦτο πάντα ποιήσας, ἵνα πάντων γένηται τῆς καθ᾽ ἕνωσιν πρός ἄλληλα τοῦ καλοῦ ταυτότητος δεσμός ἀδιάλυτος.

Λυχνίαν δέ κατά τήν ὅρασιν τυχόν τήν Ἐκκλησίαν, καί τήν ψυχήν εἶπεν ὁ λόγος, ὡς ἐπίκτητον φύσει τό τῆς χάριτος φῶς ἔχουσαν καί ἐπισκευαστόν· διότι μόνου τοῦ Θεοῦ κατά φύσιν ἐστί τό ἀγαθόν· ἐξ οὗ κατά μετοχήν πάντα φωτίζεταί τε καί ἀγαθύνεται, τά φωτός κατά φύσιν καί ἀγαθότητος δεκτικά.

Καί ταῦτα μέν περί τούτων, συμμετρίας φροντίζων διῆλθεν ὁ λόγος· αὐτός δέ παρ᾽ ἑαυτοῦ σύν Θεῷ τά κρείττω τούτοις ἐπιθεωρήσας, φαίδρυνον, ὅσιε Πάτερ, ταῖς ἀειφανέσι τῆς σῆς διανοίας ἀκτῖσι τήν ἀμβλυωποῦσάν μου ψυχήν.

ΣΧΟΛΙΑ

α´. Τίς ἡ λυχνία;

β´. Πῶς ἀκίβληλος χρυσός ἐστιν ἡ Ἐκκλησία;

γ´. Πῶς καθαρά;

δ´. Πῶς ἀμίαντος;

ε´. Πῶς ἄχραντος;

στ´. Πῶς ἀμείωτος;

ζ´. Τί τό λαμπάδιον τῆς λυχνίας;

η´. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τόν κόσμον, φησίν, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοί γάρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καί τοῦ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φωτός· ἀλλά δῆλον ὅτι, πᾶς ἄνθρωπος κατ᾽ οἰκείαν γνώμην εἰς τόν ἀληθῆ κόσμον τῶν ἀρετῶν ἐρχόμενος· πᾶς γάρ ὁ κατ᾽ ἀλήθειαν διά τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως, εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν τόν κόσμον, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καί γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἄπταιστον.

θ´. Πῶς καί λύχνος ἐστίν ὁ σαρκωθείς Θεός Λόγος;

ι΄. Τίς ὁ μόδιος, ὑφ᾽ ὅν ὁ λύχνος οὐ γίνεται καλυπτόμενος;

ια΄. Εἰς τήν αἴσθησιν τήν γυναῖκα· καί εἰς τήν ἡδονήν, τόν ὄφιν ἐθεώρησεν· ἄμφω γάρ πρός τόν λόγον κατά διάμετρον ἀφεστήκασιν.

ιβ΄. (689) Ὅτι λαβοῦσα τόν νοῦν ἡ αἴσθησις ὑποχείριον, διδάσκει πολύθεον, δι᾽ ἑκάστης αἰσθήσεως τῇ περί τά πάθη δουλείᾳ ὡς Θεῖον τό προσφυές αἰσθητόν θεραπεύουσα.

ιγ΄. Τίνας τούς λύχνους ὁ Λόγος φησίν;

ιδ΄. Fr. Βλέπε τῆς χάριτος τό μέγεθος· βλέπε θεολογίας ἀπέραντον τό πέλαγος.

ιε΄. Τίνων εἰσί κατορθωτικά τοῦ Πνεύματος τά χαρίσματα;

ιστ΄. Τίνες εἰσί κατ᾽ ἄλλον θεωρίας τρόπον οἱ λύχνοι;

ιζ΄. Τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν φόβος, εὐσέβειά τε καί γνῶσις ἐργάζονται. Τήν δέ φυσικήν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς, καί βουλή, καί σύνεσις κατορθοῦσι· τήν δέ μυστικήν θεολογίαν σοφία μόνη θεία χαρίζεται.

ιη΄. Μέσα καλεῖ τήν τῶν αἰσθητῶν καί τῶν νοητῶν οὐσίαν· δι᾽ ὧν πρός τόν Θεόν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκεν.

ιθ΄. Τίνες εἰσί κατά τήν ἀναγωγήν, αἱ τῶν λύχνων ἐπαρυστρίδες;

κ΄. Τίνες αἱ δύο τυγχάνουσιν ἐλαῖαι;

κα΄. Ἀνακεφαλαίωσις τῶν θεωρηθέντων ὁριστική καί σύντομος.

κβ΄. Τί τό δεξιόν, καί τό ἀριστερόν;

κγ΄. Ἡ Παλαιά, φησίν, Διαθήκη, πράξεως καί ἀρετῆς ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τό σῶμα τῷ νοΐ παρασκευάζει κατά τήν κίνησιν· ἡ δέ Νέα, θεωρίας καί γνώσεως οὖσα ποιητική, τόν μυστικῶς αὐτῆς ἀντεχόμενον νοῦν, τοῖς θείοις καταφαιδρύνει χαρίσμασιν.

κδ΄. Ἄλλης θεωρίας τρόπος ἰδικός, εἰς τήν ἑκάστου ψυχήν ἀναφέρων, τήν τε λυχνίαν καί τά τῆς λυχνίας.

κε΄. Τίς ὁ λύχνος;

κστ΄. Ἐκείνων ὁ Θεός, φησίν, λέγεταί τε καί γίνεται κατά τήν χάριν Πατήρ, τῶν μόνην ἐχόντων καθαράν τήν γνωμικήν ἐν πνεύματι γέννησιν· καθ᾽ ἥν, ὥσπερ ψυχῆς πρόσωπον τόν ἐν ἀρεταῖς τοῦ γεννήσαντος Θεοῦ χαρακτῆρα φαινόμενον ἔχοντες κατά τόν βίον, τούς θεωμένους τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξάζειν τόν Θεόν παρασκευάζουσι, τόν οἰκεῖον βίον πρός μίμησιν παρέχοντες αὐτοῖς ἐξαίρετον ἀρετῆς ἐξεμπλάριον. Οὐ γάρ λόγῳ ψιλῷ Θεός δοξάζεσθαι πέφυκεν· ἀλλ᾽ ἔργοις δικαιοσύνης πολλῷ πλείονα λόγου βοῶσι τήν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

κζ΄. Τίνας εἶναι δεῖ νοεῖν τούς ἑπτά λύχνους;

κη΄. Τίνες αἱ ἐπαρυστρίδες;

κθ΄. Τίνες αἱ δύο ἐλαῖαι;

λ΄. Ἡ μέν Παλαιά, φησί τῷ γνωστικῷ χορηγεῖ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν· ἡ δέ Νέα, τῷ πρακτικῶ γνώσεως ἀληθοῦς λόγους χαρίζεται.

λα΄. Fr. Ὅτι τό πρακτικόν, τό τῆς ψυχῆς παθητικόν λέγει.

λβ΄. Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην, φησί, τήν γνῶσιν, (692) καί τῇ γνώσει τήν πρᾶξιν δεικνύς, τόν ἀκριβῆ τρόπον εὗρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας. Ὁ δ᾽ ὁποτέραν τούτων τῆς ἑτέρας ἔχων διαζευγμένην, ἤ τήν γνῶσιν ἀνυπόστατον ἐποίησε φαντασίαν, ἤ τήν πρᾶξιν ἄψυχον κατέστησεν εἴδωλον· γνῶσις γάρ ἄπρακτος, φαντασίας οὐδέν διενήνοχεν, ὑφεστῶσαν αὐτήν τήν πρᾶξιν οὐκ ἔχουσα· καί πρᾶξις ἀλόγιστος, ἀψύχῳ ταυτόν εἰδώλῳ καθέστηκεν, ψυχοῦσαν αὐτήν γνῶσιν οὐκ ἔχουσα.

λγ΄. Ὥσπερ ψυχή καί σῶμα ποιεῖ κατά σύνθεσιν ἄνθρωπον· οὕτω πρᾶξις καί θεωρία μίαν κατά σύνοδον σοφίαν ἀποτελεῖ γνωστικήν· καί Παλαιά καί Νέα Διαθήκη, μυστήριον ἕν ἀπεργάζεται.

λδ΄. Ἀριστερός μέν ὁ φυσικός νόμος διά τήν αἴσθησιν· προσάγει δέ τῷ Λόγῳ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί ποιεῖ γνῶσιν ἐνεργουμένην. Ὁ δέ πνευματικός νόμος, ὡς δεξιός μέν ἐστι διά τόν νοῦν· μίγνυσι δέ τῇ αἰσθήσει τούς ἐν τοῖς οὖσι πνευματικούς λόγους, καί ποιεῖ πρᾶξιν λελογισμένην.

λε΄. Ἡ πρόνοια, φησίν, ἐν τῷ καθ᾿ ὑπόστασιν ἑνωθῆναι σαρκί τόν Λόγον δείκνυται· ἡ δέ κρίσις, ἐν τῷ παθεῖν ὑπέρ ἡμῶν σαρκί καταδέξασθαι φαίνεται· δι᾿ ὧν, ἑνώσεως καί πάθους, ἡ τοῦ παντός σωτηρία συνέστηκεν.

λστ΄. Ἡ μέν σάρκωσις, φησίν, εἰς τήν τῆς φύσεως σωτηρίαν γέγονε· τά δέ πάθη, πρός λύτρωσιν τῶν διά τήν ἁμαρτίαν τῷ θανάτῳ κατεχομένων.

λζ΄. Τό μυστήριον, φησί, τῆς ἐνανθρωπήσεως, τά μέν παρά φύσιν ἀφίστησιν ἰδιώματα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· τά δέ κατά φύσιν ἀποκαθίστησιν.

λη΄. Πρόνοιαν καί κρίσιν, σάρκωσίν τε καί πάθος, ὄρη χαλκᾶ νενόηκεν· ἐξ ὧν ἡ τῶν Εὐαγγελίων ἐκβαίνει τετράς.

λθ΄. Γῆν Βοῤῥᾶ τά ἔθνη νενόηκεν· ἅτινα ὡς ἐν χώρᾳ σκότους ὑπῆρχόν ποτε τῇ πλάνῃ τῆς ἀγνοίας· νῦν δέ γεγόνασιν ἐν χώρᾳ φωτός, τῇ ἐπιγνώσει τῆς ἀληθείας, κατά τήν χάριν τῆς ἁγίας τῶν Εὐαγγελίων τετράδος, ὡς στοιχείων ἀφθάρτων, κατά τόν ἔσω καί νοερόν ἄνθρωπον εἰς ζωήν αἰώνιον ἀναπλασθέντες διά τῆς πίστεως.

μ΄. Ἄλλη θεωρία τῶν τεσσάρων ἁρμάτων.

μα΄. Ἄλλη θεωρία τῶν ἐλαιῶν.

μβ΄. Ὁ μέν θεωρητικός, φησί, τόν κατά τήν πρόνοιαν λόγον τῆς σαρκώσεως ἔχει φαινόμενον· ὁ δέ πρακτικός, τόν κατά τήν κρίσιν τῶν παθημάτων τοῦ Λόγου τρόπον ἐνεργούμενον δείκνυσιν.

μγ΄. Εἰς τάς ἐλαίας ἄλλη θεωρία.

μδ΄. Εἰς τάς αὐτάς ἄλλη θεωρία.

με΄. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

μστ΄. Ἄλλη περί τῶν δύο ἐλαιῶν θεωρία.

μζ΄. Ὁ τόν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ τόν νοούμενον· τυποῖ γάρ τῇ αἰσθήσει τά νοητά φανταζόμενος, καί κατά νοῦν σχηματίζει τούς θεαθέντας λόγους· καί μεταφέρει πρός μέν αἴσθησιν πολυειδῶς τοῦ νοητοῦ κόσμου τήν σύστασιν· πρός δέ νοῦν, τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκως τήν σύνθεσιν· (693) καί νοεῖ, ἐν μέν τῷ νοητῷ τόν αἰσθητόν, μετενέγκας πρός τόν νοῦν τοῖς λόγοις τήν αἴσθησιν· ἐν δέ τῷ αἰσθητῷ τόν νοητόν, πρός τήν αἴσθησιν ἐπιστημόνως τοῖς τύποις μετεγκλώσας τόν νοῦν.

μη΄. Ἄλλη περί τῶν αὐτῶν θεωρία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ΄.

Ποίαν ἔννοιαν ἔχει τό ῥητόν τό ἐν τῷ Ἰωνᾷ τῷ προφήτῃ περί τῆς Νινευή φάσκον· " Ἐν ᾗ κατοικοῦσιν πλείους ἤ δώδεκα μυριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιάν αὐτῶν οὐδέ ἀριστεράν αὐτῶν, ἐπειδή ἀπό τοῦ γράμματος οὐχ εὑρίσκω μίαν παθραμυθίαν; Οὐ γάρ εἶπε Παῖδας, ἵνα περί νηπίων νομίσω, ἀλλ᾽ Ἄνδρας. Ποῖος δέ ἀνήρ ἔχων ἀβλαβεῖς τάς φρένας, ἀγνοεῖ δεξιάν αὐτοῦ ἤ ἀριστεράν αὐτοῦ; ἀλλ᾽ [Fr. ἤ ἀριστεράν· ἀλλ᾽] εἰπέ τίνες οἱ ἄνδρες, καί τίς ἡ δεξιά, καί τίς ἡ ἀριστερά, κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον.

Ἀπόκρισις.

Οὐδέν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ Γραφῇ προσώπων, ἤ τόπων, ἤ χρόνων, ἤ ἑτέρων πραγμάτων, ἐμψύχων τε καί ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καί νοητῶν, κατά τόν αὐτόν ἀεί νοούμενον τρόπον ἔχει συμβαίνουσαν ἑαυτῇ δι᾽ ὅλου τήν ἱστορίαν καί τήν θεωρίαν. Διό χρή τόν ἀπταίστως τήν θείαν τῆς ἁγίας Γραφῆς ἐξασκούμενον εἴδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινομένων ἤ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχεσθαι τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον· καί τήν ἁρμόζουσαν αὐτῷ κατά τόν τόπον ἤ τόν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσνέμειν. Πολύσημον γάρ ἐστι ἑκάστου τῶν ἐν τῇ Γραφῇ σημαινομένων τό ὄνομα, κατά τήν δύναμιν τῆς Ἑβραΐδος φωνῆς· ὅπερ κἀνταῦθα σαφῶς εὑρίσκομεν.

Ἑρμηνεύεται γάρ Ἰωνᾶς κατά διαφόρους ἐκφωνήσεις· Ἀνάπαυσις καί δόμα Θεοῦ, ἴαμα Θεοῦ, καί Θεοῦ χάρις αὐτοῖς, καί πόνος Θεοῦ, καί περιστερά, καί φυγή κάλλους, καί διαπόνησις αὐτῶν. Γίνεται δέ οὗτος καί ἐν Ἰόππῃ, καί ἐν θαλάσσῃ, καί ἐν κήτει, καί ἐν Νινευῇ, καί ὑπό τήν κολόκυνταν. Ἑρμηνεύεται δέ Ἰόππη, κατασκοπή χαρᾶς, καί καλλονή θαυμαστή, καί χαρά δυνατή. Οὐκοῦν Ἰωνᾶς ὁ προφήτης, τύπον φέρει καί τοῦ Ἀδάμ, καί τῆς κοινῆς φύσεως, καί τοῦ Χριστοῦ, καί τῆς προφητικῆς χάριτος, καί τοῦ ἀγνώμονος, καί ἐπί παντί καλῷ διαπονουμένου καί ταῖς θείαις ἀεί βασκαίνοντος χάρισι λαοῦ τῶν Ἰουδαίων. Οἷον, τοῦ μέν Ἀδάμ, φέρει τύπον καί τῆς κοινῆς φύσεως, φεύγων ἐξ Ἰόππης εἰς θάλασσαν, καί διά τοῦτο κατά τήν τῆς προσηγορίας αὐτοῦ δύναμιν, φυγή κάλλους καλούμενος. Ἰόππης δέ δηλοῖ τυπούμενον ἐν αὐτῇ τόν (696) παράδεισον, τόν ὄντως κατασκοπήν χαρᾶς καί ὄντα καί ὀνομαζόμενον· καί χαράν δυνατήν καί καλλονήν θαυμασίαν, διά τόν ἐν αὐτῷ πλοῦτον τῆς ἀφθαρσίας· ὅστις ποτ᾽ ἄν ἦν ὁ παράδεισος οὗτος ὁ χειρί Θεοῦ φυτευθείς. Ἐφύτευσε γάρ, φησί, Κύριος ὁ Θεός παράδεισον ἐν Ἐδέμ, καί ἔθετο ἐκεῖ τόν ἄνθρωπον ὅν ἔπλασε· καί τίνα τά ξύλα τά ἐν αὐτῷ, εἴτε θεωρούμενα, εἴτε νοούμενα· καί τί τό ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου ξύλον τῆς ζωῆς· ὧν πάντων ἐσθίειν πρόσταγμα λαβών ὁ Ἀδάμ, τυχόν οὐδέ ἥψατο· Ἀπό παντός γάρ ξύλου, φησί, τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φάγῃ.

Σημαίνει δέ πάλιν ἡ Ἰόππη, τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν· καί τήν ἐπ᾽ αὐταῖς σοφίαν· τήν ἀρετήν μέν, ὅταν ἑρμηνεύεται καλλονή θαυμαστή· τήν δέ γνῶσιν, ὅταν ὡς κατασκοπή χαρᾶς λαμβάνεται· τήν δέ σοφίαν, ὁπηνίκα τήν δυνατήν σημαίνει χαράν· καθ᾽ ἥν τελειούμενος ἄνθρωπος, τήν ἀνεκλάλητον λαμβάνει χαράν· τήν δυνατήν, καί ὄντως συνεκτικήν τῆς κατά θεόν καί θείας τοῦ ἀνθρώπου συστάσεως· εἴπερ ἡ σοφία ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, κατά τό γεγραμμένον· καί τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ᾽ αὐτήν, ὡς ἐπί Κύριον, ἀσφαλής. Φεύγουσαν γάρ ἀεί τήν Ἰόππην, τουτέστι, τήν ἕξιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, καί τῆς ἐπ᾽ αὐταῖς σοφίας τήν χάριν, ὥσπερ ὁ Ἀδάμ τόν παράδεισον διά τῆς

παρακοῆς, ὁρῶμεν τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων· διά τό τήν διάνοιαν αὐτῆς ἐπιμελῶς ἐγκεῖσθαι τοῖς πονηροῖς, καί εἰς τήν θάλασσαν· λέγω δέ τήν ἅλμην τῆς ἁμαρτίας, ἑκουσίως κατασυρομένην· ὡς πρός τοῦτον τόν κόσμον ἐκπεσών τοῦ παραδείσου ὁ προπάτωρ Ἀδάμ κατεκυλίσθη, καί τήν ἄστατον τῶν ὑλικῶν, καί ἅλμην ἄλλως φέρουσάν τε καί φερομένην πλάνην τε καί σύγχυσιν ἐπιμελῶς περιέπουσαν· ἧς τοσοῦτόν εστι τό κέρδος τοῖς ἀντεχομένοις αὐτῆς, ὅσον μόνον ποντισθῆναι, καί ὑπό τοῦ κήτους καταποθῆναι, καί περιχυθῆναι ὕδωρ ἕως ψυχῆς· καί ἀπό τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου κυκλωθῆναι, καί δύναι τήν κεφαλήν εἰς σχισμάς ὀρέων, καί κατελθεῖν εἰς γῆν, ἧς οἱ μοχλοί αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι· ὡς πυθμένα δῆλον ὅτι τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου τυγχάνουσαν· τήν γῆν τήν σκοτεινήν ὄντως καί γνοφεράν, γῆν σκότους αἰωνίου· ἐν ᾗ οὐκ ἔστι φέγγος, οὐδέ ὁρᾷν ζωήν βροτῶν, ὥς πού φησιν ὁ μέγας καί τοῖς μεγάλοις ὑπέρ ἀληθείας ἄθλοις διηγωνισμένος Ἰώβ.

Σημαίνει γοῦν τόν Ἀδάμ ὁ προφήτης, ἤγουν τήν κοινήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, ἐν ἑκάστῳ ταῦτα τυπῶν μυστικῶς· τήν, ὡς ἐξ Ἰόππης τῶν θείων ἐξολισθήσασαν ἀγαθῶν, καί πρός τήνδε τοῦ βίου καθάπερ θάλασσαν τήν ταλαιπωρίαν κατενεχθεῖσαν· καί τῷ ἀστάτῳ καί πολυφλοίσβῳ πελάγει τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας καταποντισθεῖσαν· καί ὑπό τοῦ κήτους τοῦ νοητοῦ καί ἀπλήστου θηρός τοῦ διαβόλου (697) καταποθεῖσαν· καί τό ὕδωρ πανταχόθεν τῶν ἐν κακίᾳ πειρασμῶν περιχυθέν δεξαμένην ἕως ψυχῆς· ὡς περιχεθεῖσαν δηλαδή τοῖς πειρασμοῖς τῆς ζωῆς· καί ὑπό τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου κυκλωθῆναι· τουτέστιν, ὑπό τῆς παντελοῦς ἀγνοίας καταδεθεῖσαν τόν νοῦν, καί περικλυσθῆναι τῷ πολλῷ βάρει τῆς κακίας τόν λογισμόν· καί καταδύσαι τήν κεφαλήν εἰς σχισμάς ὀρέων· τουτέστι, τόν πρῶτον κατά τήν πίστιν περί μονάδος λόγον, ὡς κεφαλήν τοῦ παντός σώματος τῶν ἀρετῶν, ὡς εἴς τινας σχισμάς ἀφεγγεῖς ὀρέων τάς διανοίας τῶν πονηρῶν δυνάμεων κατακλεισθεῖσαν καί εἰς πολλάς δόξας καί φαντασίας καταμερισθεῖσαν. Σχισμάς γάρ ὀρέων, τῶν ἐν τῷ βάθει που τῆς ἐσχάτης ἀβύσσου τῆς ἀγνοίας κειμένων τῆς πονηρίας πνευμάτων περί πλάνην ἐννοίας εἶπεν, ὁ λόγος· καί κατελθοῦσαν εἰς τήν γῆν, ἧς οἱ μοχλοί αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι· τουτέστι, πρός τήν πάσης αἰσθήσεως θείας ἔρημον, καί ζωτικῆς κινήσεως ἀρετῶν ἐστερημένην ἕξιν κατενεχθεῖσαν· τήν μηδεμίαν παντελῶς ἔχουσαν αἴσθησιν ἀγαθότητος, καί Θεοῦ κατ᾽ ἔννοιαν ἐφέσεως κίνησιν· ἐφ᾽ ἧς βέβηκεν καθάπερ ἄβυσσος, τῆς ἀγνοίας ὁ ζόφος καί τό ἀνήκεστον βάθος τῆς κακίας· καί τά ὄρη τῆς πλάνης ἐῤῥίζωται· τά πνευματικά λέγω τῆς πονηρίας· ὧν πρότερον ταῖς σχισμαῖς εἰσδῦσα, γέγονεν ὕστερον βάσις διά τήν κακίστην ἕξιν ἡ φύσις τῶν ἀνθρώπων, ὡς δεκτική τῆς αὐτῶν πλάνης καί πονηρίας. Τήν ἔχουσαν καθάπερ αἰωνίους μοχλούς, τάς ἐνδιαθέτους προσπαθείας τῶν ὑλικῶν τάς οὐκ ἐώσας τήν διάνοιαν τοῦ σκότους τῆς ἀγνοίας ἀπαλλαγεῖσαν, τό φῶς ἰδεῖν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως· ἥντινα τυχόν ἕξιν, ὡς μικρῷ πρόσθεν ἔφην, ὁ μέγας Ἰώβ αἰνιττόμενος ἔφη, γῆν σκοτεινήν καί γνοφεράν· γῆν σκότους αἰωνίου. Σκοτεινήν μέν, ὡς πάσης ἀληθοῦς ἔρημον γνώσεώς τε καί θεωρίας· γνοφεράν δέ ὡς πάσης ἀρετῆς ἐστερημένην καί πράξεως· Ἐν ᾗ, φησίν, οὐκ ἔστι φέγγος, δηλαδή γνώσεως καί ἀληθείας· οὐδέ ὁρᾷν ζωήν βροτῶν· τήν λογικοῖς δηλονότι πρέπουσαν ἀγωγήν.

Ἐν τούτοις μέν γίνεται τυχόν, ὁπηνίκα τά πάθη τυπῶν ἐν ἑαυτῷ τῆς ἀνθρωπότητος ὁ προφήτης, εἰς ἅπερ ἐλεεινῶς ἑαυτήν κατεσκεύασε, τά τῆς κοινῆς οἰκειούμενος φύσεως· καί ἐφαρμόζεται δεόντως αὐτῷ τυποῦντι τόν Ἀδάμ, τῆς προσηγορίας ὁ νοῦς, φυγή κάλλους ἑρμηνευόμενος. Ἡνίκα δέ τόν δι᾽ ἡμᾶς ἐν τοῖς ἡμῶν καθ᾽ ἡμᾶς διά

σαρκός νοερῶς ἐψυχωμένης χωρίς μόνης ἁμαρτίας γενόμενον Θεόν προδιατυποῖ, καί τό τῆς οἰκονομίας, καί τῶν κατ᾽ αὐτήν παθημάτων προδιαγράφει μυστήριον· τήν μέν ἀπ᾽ οὐρανῶν εἰς τόν κόσμον τοῦτον σημαίνει κάθοδον, διά τῆς ἐξ Ἰόππης εἰς τήν θάλασσαν μεταβάσεως· τό δέ τοῦ θανάτου καί τῆς ταφῆς καί τῆς ἀναστάσεως μυστήριον, ὑπό τοῦ κήτους δηλοῖ καταπινόμενος, καί μετά τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας ἀπαθής ἐκδιδόμενος. Καί διά τοῦτο προσφόρως κατά τήν τῆς κλήσεως δύναμιν ἀνάπαυσις καί ἴασις Θεοῦ καί Θεοῦ χάρις αὐτοῖς· τυχόν δέ, καί πόνος Θεοῦ διά τό (700) πάθος τό ἑκούσιον, καλῶς ὀνομαζόμενος. Τήν γάρ ἀληθινήν τῶν ἐν ὀδύναις κεκοπωμένων ἀνάπαυσιν, καί τήν ἴασιν τῶν συντετριμμένων, καί τήν χάριν τῆς τῶν ἁμαρτημάτων ἀφέσεως, Χριστόν Ἰησοῦν τόν ἀληθινόν Θεόν ὁ προφήτης διά τῶν οἰκείων δραμάτων μυστικῶς προδιέγραψεν. Αὐτός γάρ ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός γενόμενος ἄνθρωπος, καί τῷ πελάγει τοῦ βίου τοῦ καθ᾽ ἡμᾶς ἐνδημήσας, ὡς ἀπ᾽ οὐρανοῦ τῆς Ἰόππης ἑρμηνευομένης κατασκοπή χαρᾶς, εἰς τήν θάλασσαν τοῦδε τοῦ κόσμου, κατά τό γεγραμμένον, Ὅς ἀντί τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας· καί εἰς τήν καρδίαν τῆς γῆς, ἔνθα διά τοῦ θανάτου καταπιών εἶχεν ὁ πονηρός καθειργμένους, καταβάς ἑκουσίως, καί διά τῆς ἀναστάσεως ἀνασπάσας, πρός οὐρανόν ὅλην τήν κεκρατημένην φύσιν ἀναγαγών, ἀνάπαυσις ἡμῶν κατ᾽ ἀλήθειαν ὑπάρχει, καί ἴασις καί χάρις· ἀνάπαυσις μέν, ὡς τόν νόμον τῆς ἐν σαρκί διά τήν πρόσκαιρον ζωήν περιστατικῆς λύων δουλείας· ἴασις δέ, ὡς τό σύντριμμα τοῦ θανάτου καί τῆς φθορᾶς διά τῆς ἀναστάσεως ἐξιασάμενος· χάρις δέ, ὡς τῆς ἐν πνεύματι διά πίστεως υἱοθεσίας, καί τῆς ἐπαξίως ἑκάστου κατά τήν θέωσιν χάριτος διανομεύς. Ἔδει γάρ, ἔδει κατά ἀλήθειαν εἰς ἐκείνην γενέσθαι τήν γῆν τό φῶς, καί τήν δύναμιν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ἐν ᾗ τό σκότος ὑπῆρχε, καί οἱ μοχλοί αἰώνιοι· ἵνα τό σκότος λύσας τῆς ἀγνοίας, οἷα δή πνευματικόν φῶς ὑπάρχων, καί τούς μοχλούς τῆς κακίας συντρίψας, ὡς ἐνυπόστατος Θεοῦ δύναμις, τήν τούτοις δεινῶς ὑπό τοῦ πονηροῦ κατησφαλισμένην ἐλευθερώσῃ φύσιν, δωρούμενος αὐτῇ φῶς ἀληθοῦς γνώσεως ἄσβεστον, καί δύναμιν ἀρετῶν ἀναφαίρετον [Fr. ἀκαθαίρετον].

Ὁπηνίκα δέ τήν προφητικήν χάριν ὡς ἔκ τινος Ἰόππης, τῆς τέως ἐνδόξου νομιζομένης τῆς τοῦ νόμου λατρείας, εὐαγγελικῶς εἰς τά ἔθνη μεταβαίνουσαν, καί τόν Ἰουδαϊκόν λαόν διά τήν αὐτῶν ἀπιστίαν, τῆς κατ᾽ αὐτήν χαρᾶς ἔρημον καταλιμπάνουσαν· καί διά πολλῶν θλίψεων, κινδύνων τε καί περιστάσεων, καί πόνων καί διωγμῶν καί θανάτων, τήν τῶν ἐθνῶν καθάπερ Νινευή πρός τόν Θεόν ἐπιστρέφουσαν Ἐκκλησίαν ἑαυτῷ τυποῖ, μυστικῶς ὁ προφήτης τήν Ἰόππην ἀφίησι· τῆς κατά νόμον δηλαδή λατρείας ἀφιστάμενος, τήν χάριν σημαίνων τῆς προφητείας καί ἐν τῇ θαλάσσῃ γινομένην τῶν ἀκουσίων περιστάσεων, καί τῶν ἐπ᾽ αὐταῖς ἀγώνων καί πόνων, καί κινδύνων· καί ὑπό τοῦ κήτους τοῦ θανάτου καταπινομένην μέν, οὐδαμῶς δέ παντελῶς διαφθειρομένην. Οὐ γάρ ἴσχυσεν τόν δρόμον τῆς εὐαγγελικῶς τοῖς ἔθνεσι καταγγελθείσης κωλῦσαι χάριτος τῶν ὄντων οὐδέν· οὐ θλίψις, οὐ στενοχωρία, οὐ διωγμός, οὐ λιμός, οὐ κίνδυνος, οὐ μάχαιρα· τοὐναντίον μέν οὖν, διά τούτων ἡ χάρις ἐβεβαιώθη, πάντων τῶν ἐπαναστάντων κρατήσασα· καί ἐν τῷ πάσχειν, πλέον τούς δρῶντας νικήσασα, καί τήν φύσιν πλανωμένην ἐπέστρεψεν ἐπί Θεόν ζῶντα καί ἀληθινόν, (701) ὥσπερ Ἰωνᾶς τήν Νινευή. Κἄν ἐδόκει διά τῆς ἐπηρείας τῶν διωγμῶν καλύπτειν τήν χάριν ὁ πονηρός, ὡς τόν προφήτην τό κῆτος· ἀλλ᾽ εἰς τέλος κατέχειν οὐκ ἠδυνήθη, τῆς ἐνεργούσης τήν χάριν δυνάμεως ἀλλοιῶσαι τήν ἰσχύν οὐ δυνάμενος· ὅθεν καί λαμπροτέραν μᾶλλον ἐποίει μετά τήν

πεῖραν τῶν ἐναντίων τήν χάριν, ἐν τοῖς αὐτῆς φοιτηταῖς διαφαίνεσθαι· τοσοῦτον, ὅσον αὐτός ταῖς προβολαῖς τήν οἰκείαν ἐπεφθείρετο δύναμιν· ὁρῶν ἑαυτῷ παντάπασιν τήν χάριν οὐ μόνον ἀνάλωτον, ἀλλά καί τήν φυσικήν τῶν καταγγελλόντων αὐτήν τοῖς ἔθνεσι ἁγίων ἀσθένειαν, ἰσχύν τῆς αὐτοῦ καθαιρετικήν δυνάμεως γενομένην, καί παντός ὕψους ἐπαιρομένου κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ παντελῶς ἀφανιστικήν· καί τῷ δοκεῖν σωματικῶς ἁλῶναι ταῖς ἐπηρείαις μᾶλλον πνευματικῶς δυναμουμένην· ὅπερ ἐκ τοῦ παθεῖν τῇ πείρᾳ μαθών ὁ ἐν καινότητι τοῦ Πνεύματος, ἀλλ᾽ οὐ παλαιότητι γράμματος, τῆς ἐν Χριστῷ πρός τά ἔθνη διάκονος προφητικῆς γενόμενος χάριτος, Παῦλος ἡ μεγάλη σάλπιγξ τῆς ἀληθείας, Ἔχομεν, φησί, τόν θησαυρόν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι· θησαυρόν λέγων, τόν λόγον τῆς χάριτος· ὀστράκινον δέ σκεῦος, τό σῶμα τοῦτο τό παθητόν· ἤ τήν ἐν τῶ λόγῳ τῷ κατά προφοράν νομιζομένην ἰδιωτείαν, τήν πᾶσαν τοῦ κόσμου τήν σοφίαν νικήσασαν· ἤ χωρήσασαν, καθώς ἐστιν ἐφικτόν, τήν ἀχώρητον τῷ κόσμῳ παντάπασιν τοῦ Θεοῦ σοφίαν, καί τοῦ κατ᾽ αὐτήν [Fr. καθ᾽ ὅσον] φωτός τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως τήν οἰκουμένην ὅλην πληρώσασαν. Ἵνα ἡ ὑπερβολή τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ Θεοῦ, καί μή ἐξ ἡμῶν· ἐν παντί, θλιβόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καί ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθεῖ. Ἀεί γάρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διά Ἰησοῦν, ἵνα ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκί ἡμῶν. Ὥστε ὁ θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται· ἡ δέ ζωή, ἐν ὑμῖν. Ὑπέρ ἀληθείας γάρ τόν ἐν τοῖς παθήμασι καθ᾽ ἑκούσιον γνώμην ἀνευθύνως ὑπομένοντες θάνατον, οἱ τοῦ λόγου τῆς χάριτος γενόμενοι κήρυκες, τήν ἐν πνεύματι κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀληθείας ζωήν ἐνήργουν τοῖς ἔθνεσιν· ὥσπερ δή, καί ὁ ταύτην τήν χάριν προδιατυπώσας ἐν ἑαυτῷ μυστικῶς πέπονθεν Ἰωνᾶς, τούς τοσούτους αὐτός ἀνατλάς κινδύνους, ἵνα πρός τόν Θεόν ἐκ πλάνης ἐπιστρέψῃ τούς Νινευΐτας· καί διά τοῦτο κατά τήν ἐνοῦσαν τῷ ὀνόματι δύναμιν, Θεοῦ δόμα καί Θεοῦ πόνος καλῶς ἑρμηνευόμενος. Δόμα γάρ Θεοῦ, καί δῶρον ὡς ἀληθῶς προσφιλές, καί φιλάνθρωπον· καί θεῖος πόνος, καί ἐπαινούμενος, ἡ πρός τά ἔθνη χάρις τῆς προφητείας ἐστίν. Δόμα μέν, ὡς φῶς δωρουμένη γνώσεως ἀληθοῦς, καί ζωῆς ἀφθαρσίαν παρεχομένη τοῖς ὑποδεχομένοις αὐτήν· Θεοῦ δέ πόνος, ὡς πείθουσα τοῖς ὑπέρ ἀληθείας ἐγκαλλωπίζεσθαι πόνοις, τούς αὐτῆς διακόνους, (704) καί πλέον ἐμπλατύνεσθαι διδάσκουσα τοῖς παθήμασιν, ἤ ταῖς ἀνέσεσιν, τούς τῆς ἐν σαρκί ζωῆς ἄγαν φροντίζοντας ὑπόστασιν αὐτοῖς ὑπερβαλλούσης κατά πνεῦμα δυνάμεως, ποιουμένη τήν κατά φύσιν τῆς σαρκός περί τό πάσχειν ἀσθένειαν.

Ὁ γάρ λόγος τῆς χάριτος, διά πολλῶν πειρασμῶν πρός τήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἤγουν τήν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, ὥσπερ Ἰωνᾶς διά πολλῶν θλίψεων πρός Νινευή διαβάς τήν πόλιν τήν μεγάλην, ἔπεισε τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου· τῆς προτέρας περί τό κακόν δηλαδή κατά τήν αἴσθησιν ἕξεως, καί περιελέσθαι τήν στολήν αὐτοῦ· τόν ἐπί τοῖς ἤθεσιν λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τύφον· καί περιβαλέσθαι σάκκον, τό πένθος δηλαδή καί τήν δυσχερῆ καί τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καί βίῳ τῷ κατά Θεόν πρέπουσαν ἀναγωγήν· καί καθῆσαι ἐπί σποδοῦ. Σποδός ἐστιν, ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ᾽ ἧς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῇν διδασκόμενος, καί τήν μάστιγα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπί τοῖς πλημμεληθεῖσιν αὐτόν καταικίζουσαν. Καί οὐ μόνον τόν βασιλέα πείθει πιστεῦσαι τῷ Θεῷ κηρυττόμενος ὁ λόγος

τῆς χάριτος, ἀλλά καί τούς ἄνδρας, τούς συμπληροῦντας δηλαδή τήν φύσιν ἀνθρώπους, ἕνα πληροφορῶν ὁμολογεῖν εἶναι Θεόν τῶν πάντων ποιητήν καί κριτήν, καί κηρύξαι πιστῶς παρασκευάζων, τήν τελείαν δηλαδή τῶν προτέρων ἀποχήν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων· καί ἐνδύσασθαι σάκκους, ἀπό μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν· τήν νεκρωτικήν δηλαδή τῶν παθῶν κακοπάθειαν προθύμως μετελθεῖν· μικρούς δέ καί μεγάλους ἐνταῦθα κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς λόγον ὑπονοῶ κεκλῆσθαι, τούς ἐν ἥττονι κακίᾳ, καί μείζονι φωραθέντας ὑπό τοῦ λόγου.

Καί ἐπίστευσαν οἱ ἄνδρες Νινευή, φησί, τῷ Θεῷ, καί ἐκήρυξαν νηστείαν, καί ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπό μικροῦ καί ἕως μεγάλου αὐτῶν. Καί ἤγγισεν ὁ λόγος πρός τόν βασιλέα τῆς Νινευή, καί ἐξανέστη ἀπό τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καί περιείλετο τήν στολή αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καί περιεβάλετο σάκκον· καί ἐκάθησεν ἐπί σποδοῦ. Καί ἐκηρύχθη καί ἐῤῥέθη ἐν τῇ Νινευῇ παρά τοῦ βασιλέως καί παρά τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ, λεγόντων· Οἱ ἄνθρωποι καί τά κτήνη καί οἱ βόες, καί τά πρόβατα μή γευσάσθωσαν μηδέν, μηδέ νεμέσθωσαν· καί ὕδωρ μή πιέτωσαν. Βασιλεύς ἐστιν, τῆς φύσεως ἔφην, ὁ νόμος τῆς φύσεως· ἄρχοντες δέ τούτου τυγχάνουσι, τό τε λογικόν καί θυμικόν καί ἐπιθυμητικόν· οἱ ἄνδρες δέ τυγχάνουσι ταύτης τῆς πόλεως, τουτέστιν τῆς φύσεως, κατά μίαν ἐπιβολήν, οἱ περί τόν λόγον πταίοντες, καί περί Θεοῦ καί τῶν θείων ἐσφαλμένην γνῶσιν κατέχοντες· κτήνη δέ, οἱ κατά τήν ἐπιθυμίαν διαμαρτάνοντες, καί διά τῶν σωματικῶν παθημάτων ἀχθοφοροῦντες τήν ἡδονήν· βόες δέ, οἱ πᾶσαν τοῦ θυμοῦ τήν κίνησιν πρός τήν τῶν γηΐνων καταβαλόντες κτῆσιν· φασίν γάρ τό αἷμα τοῦ βοός πινόμενον θάνατον (705) ἐπάγειν παραυτίκα τῷ πίνοντι· θυμοῦ δέ προδήλως σύμβολον ὑπάρχει τό αἷμα. Πρόβατα δέ φασιν εἶναι, ψεκτά δηλαδή, τούς ἀνοήτως κατά μόνην τήν αἴσθησιν πρός πάθος νεμομένους ὡς πόαν τήν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν. Ψεκτῶς γάρ κεῖσθαι ταῦτα πάντα κατά τοῦτον τῆς Γραφῆς τόν τόπον ὑπονοοῦμεν, ἕως ὁ λόγος λαβών, πρός τό κρεῖττον αὐτά μεταβάλοι. Ὅθεν τούτοις ἐπάγει φάσκων ὁ Λόγος· Μή γευσάσθωσαν, μηδέ νεμέσθωσαν· καί ὕδωρ μή πιέτωσαν· λύων δηλαδή τάς προτέρας ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν εἰρημένων συστατικάς τῶν παθῶν αἰτίας, μεθ᾽ ἅς ἀναιρουμένας τήν πρός τό κρεῖττον μεταβολήν τῶν ποτε τοῖς κακοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐνεσχημένων, ἐπιδεικνύμενος, ἐπιφέρει· Καί περιεβάλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι, καί τά κτήνη, καί ἀνεβόησαν πρός Κύριον τόν Θεόν ἐκτενῶς· καί ἀπέστρεψεν ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ πονηρᾶς, καί ἀπό τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσίν. Ἀνθρώπους, ὡς ἔφην, λέγεσθαι νοήσομεν, τούς ἐνεχομένους κατά ἐσφαλμένην τοῦ λόγου κρίσιν ὑπό τῶν ψυχικῶν παθημάτων· κτήνη δέ, τούς καθ᾽ ἡδονήν κατά τήν τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας παράχρησιν, τοῖς σωματικοῖς προσηλωμένους παθήμασιν, πάντας καθάπερ σάκκους περιβαλλομένους τήν νέκρωσιν τῶν ἐπί γῆς μελῶν, ἤγουν παντός τοῦ χοϊκοῦ νόμου τε καί φρονήματος· καί ἀναβοῶντας ἐκτενῶς· τουτέστιν, μεγάλῃ τῇ φωνῇ, ἤγουν τῇ κατά τῆς ἀνομίας παῤῥησίᾳ ἐξαγορεύοντας τῶν προτέρων ἁμαρτημάτων τήν ἄδειαν· καί ἀφισταμένους ὡς ὁδοῦ τινος τοῦ κατά συνήθειαν δρόμου· καί τῆς ὡς ἐν χερσίν ταῖς πράξεσιν ἐνεργουμένης ἀδικίας.

Οὕτω μέν οὖν εἰς τήν κοινήν φύσιν, ἤγουν τήν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν ἡ Νινευή νοουμένη, διά παντός δείκνυσιν ἐν αὐτῇ κηρύττοντα τόν Ἰωνάν· τουτέστι τόν λόγον τῆς προφητικῆς χάριτος· καί καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν πρός τόν Θεόν ἐπιστρέφοντα τούς πεπλανημένους. Εἰ δέ πρός τήν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον θεωρίαν τήν Νινευή νοοῦμεν, τήν ἑκάστου ψυχήν εἶναι φαμεν τήν πόλιν τήν μεγάλην, πρός ἥν ἀποτέλλεται

παρανομοῦσαν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κηρύττων μετάνοιαν πρός ζωήν. Ταύτης δέ βασιλέα νοοῦμεν τόν νοῦν· ἄρχοντας δέ, τάς ἐμφύτους δυνάμεις· ἀνθρώπους δέ, τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· κτήνη δέ, τά περί τό σῶμα κατ᾽ ἐπιθυμίαν κινήματα· βόας δέ, τάς κατά τόν θυμόν περί τά ὑλικά πλεονεκτικάς κινήσεις· πρόβατα δέ, τά κατά τήν αἴσθησιν χωρίς διανοίας ἀντιληπτικά τῶν αἰσθητῶν κινήματα. Καί τόν μέν βασιλέα νοῦν ὡς ἀπό θρόνου τινός τῆς κατά τήν προτέραν ἄγνοιαν ἐξανιστάμενον ἕξεως, καί ὥσπερ στολήν τήν ψευδῆ περί τῶν ὄντων δόξαν ἀποτιθέμενον· καί ὡς σάκκον περιβαλλόμενον, τόν ἐπί τοῖς κακῶς φρονηθεῖσι μετάμελον· καί ἐπί σποδοῦ καθήμενον, τῆς κατά τήν πτωχείαν τοῦ πνεύματος ἕξεως· καί προστάσσοντα τοῖς ἀνθρώποις καί τοῖς κτήνεσι καί τοῖς βουσί καί τοῖς προβάτοις νηστεύειν τῆς τε κατά κακίαν βρώσεως, καί τῆς κατά τήν ἄγνοιαν πόσεως· τουτέστι πράξεως κακῶν ἀποσχέσθαι, καί τῆς κατ᾽ αἴσθησιν πεπαπληνημένης (708) θεωρίας· καί περιβάλλεσθαι [Fr. περιβαλέσθαι] σάκκους, τουτέστι, τήν νεκρωτικήν μέν τῶν παρά φύσιν παθῶν, περιποιητικήν δέ τῶν κατά φύσιν ἀρετῶν τε καί γνώσεων ἕξιν· καί ἀναβοῆσαι πρός τόν Θεόν ἐκτενῶς· ἐξαγορεῦσαι δῆλον ὅτι συντόμως τά πρότερα, καί ἱλεώσασθαι τῇ ταπεινώσει τήν συγχώρησιν δοῦναι τῶν προλαβόντων δυνάμενον· καί αἰτῆσαι πρός τήν τῶν κρειττόνων ἐνέργειαν, καί φυλακήν προαιρέσεως δύναμιν ἄτρεπτον, τόν ἑτοίμως ταύτην τοῖς αἰτοῦσι δωρούμενον· καί ὥσπερ ὁδοῦ πονηρᾶς, τῆς προτέρας πλάνης κωλῦσαι τήν διάνοιαν· καί τήν ἐπινοητικήν τῆς κακίας ἕξιν, τῶν κατά ψυχήν πρακτικῶν ἀποθέσθαι δυνάμεων.

Εἰς ταύτην δέ τήν πόλιν τήν μεγάλην, τουτέστι, τήν κοινήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, καί τήν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν· ἤ τήν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ψυχήν, διά τοῦ λόγου τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ἤγουν πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως σωζομένην, ὑπάρχουσιν πλείους ἤ δώδεκα μυριάδες ἀνθρώπων, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιά αὐτῶν, ἤ ἀριστεράν αὐτῶν. Δώδεκα μυριάδας ἐνταῦθα λέγειν ὑπονοῶ τήν Γραφήν κατά τούς τῆς ἀναγωγῆς λόγους, τούς περί χρόνου καί φύσεως λόγους· ἤγουν τήν μετά τῶν οὐκ ἄνευ εὐπεριληπτικήν τῆς ὁρωμένης φύσεως γνῶσιν. Εἰ γάρ ὁ δώδεκα ἀριθμός, ἐκ πέντε καί ἑπτά συντιθέμενος ἀποτελεῖται· ἡ δέ φύσις ὑπάρχει πενταδική διά τήν αἴσθησιν· ὁ δέ χρόνος ἐστίν ἑβδοματικός· ἄρα φύσιν καί χρόνον ὁ δώδεκα δηλοῖ σαφῶς ἀριθμός. Σεσημειωμένως δέ, πλείους ἤ δώδεκα μυριάδας εἶπεν ἀνθρώπων, ἵνα γνῶμεν περιγραφέντα τοῦτον τόν ἀριθμόν, καί ὑπερβαθέντα τοῖς πλείοσιν ἀορίστως, τό ὑπέρ δώδεκα ἀριθμόν δι᾽ ἑαυτῶν ποιουμένοις ποσόν.

Οὐκοῦν ἡ τοῦ Θεοῦ πανεύφημος Ἐκκλησία, τούς κατά τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν παρελθόντας μέν τούς κατά χρόνον καί φύσιν λόγους, πρός δέ τήν τῶν αἰωνίων καί νοητῶν διαβάντας μεγαλοπρέπειαν ἔχουσα, πλείους ἤ δώδεκα μυριάδας ἀνδρῶν ἔχει, μή γινώσκοντας δεξιάν αὐτῶν, ἤ ἀριστεράν αὐτῶν. Ὁ γάρ διά τήν ἔννομον ἀρετήν τῶν ἐν σαρκί παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καί διά τήν ἄπταιστον γνῶσιν ἐπί τοῖς κατορθώμασι, τῇ νόσῳ τῆς φυσιούσης οἰήσεως ὡς δεξιᾶς οὐχ ἁλισκόμενος, ἀνήρ γέγονε μή γινώσκων δεξιάν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἐρῶν λυομένης· οὐδέ ἀριστεράν, ὡς τῆς σαρκός οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθεσι.

Ξεξιάν οὖν, ὡς ἔοικεν, εἶπεν ὁ Λόγος, τήν ἐπί τοῖς δῆθεν κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δέ, τήν ἐπί τοῖς αἰσχροῖς πάθεσιν ἀκολασίαν. Τούτους δέ πᾶσα ψυχή ταῖς θεωρίαις τῶν νοητῶν λαμπρυνομένη κέκτηται τούς ἄνδρας, μή γινώσκοντας δεξιάν αὐτῶν καί

ἀριστεράν. Πᾶσα γάρ ψυχή, τῆς περί φύσιν καί χρόνον θεωρίας, τήν διανοητικήν συστείλασα δύναμιν, τόν δώδεκα παρελθόντας ἀριθμόν ἔχει καθάπερ ἄνδρας τούς φυσικούς λογισμούς, οἷα δή λοιπόν μηκέτι τοῖς ὑπό φύσιν καί χρόνον πονουμένους λόγους· πρός δέ, τήν τῶν θείων μυστηρίων (709) κατανόησιν καί ἐπιστήμην ἀσχολουμένους· καί διά τοῦτο μή γινώσκοντας δεξιάν αὐτῶν, ἤ ἀριστεράν αὐτῶν. Ἡ γάρ κατά λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν· ἤγουν ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀληθής τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοιαν παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς ὡς δεξιᾶς καί ἀριστερᾶς ἑκατέρωθεν παρακειμένης τῇ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καί ἐλλείψεως.

Εἰ γάρ οὐδέν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον· σαφῶς ὁ πρός τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθείς, τήν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν. Οὐ γάρ δυνατόν ἄμφω κατ᾽ αὐτόν ἅμα καταθρῆσαι τά ἀντικείμενα· καί θατέρῳ ἅμα τό ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

Εἰ γάρ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδείς· οὐδέ σκότους αἰτία κατά φύσιν ὑπάρχει τό φῶς, οὐδέ Χριστῷ συνενδείκνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος· δῆλον ὡς οὐδέ τῷ λόγῳ τό παράπαν συνυπάρχει τι παράλογον. Εἰ δέ τῷ λόγῳ συνεῖναι παντελῶς οὐ δύναται τό παράλογον· ὁ πρός τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθείς, τήν τῶν παράλογων, ὡς ἔφην, οὐκ ἐπίσταται θέσιν· μόνην ὡς ἔστιν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς νομίζεται, γινώσκων τήν ἀρετήν. Καί διά τοῦτο, μήτε τήν δεξιάν διά τῆς ὑπερβολῆς· μήτε ἀριστεράν, διά τῆς ἐλλείψεως ἐπιστάμενος· ἐπ᾽ ἀμφοῖν γάρ θεωρεῖται σαφῶς τό παράλογον. Εἰ γάρ ὅρος ὑπάρχει καί μέτρον τῶν ὄντων ὁ λόγος· ἴσον πρός ἀλογίαν ἐστί, καί διά τοῦτο παράλογον, τό παρά τόν ὅρον καί παρά τό μέτρον· ἤ πάλιν, ὑπέρ τόν ὅρον κινεῖσθαι καί ὑπέρ τό μέτρον. Ἐπίσης γάρ ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις, τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τήν ἔκπτωσιν. Τό μέν ἄδηλον αὐτούς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πεῖθον τήν κίνησιν και ἀόριστον, οὐκ ἔχουσαν σκοπόν τόν Θεόν δι᾽ ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινοούμενον, τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένους· τό δέ παρά τόν σκοπόν, πρός μόνην τήν αἴσθησιν αὐτούς πεῖθον τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τήν κίνησιν, δι᾽ ἀτονίαν νοός προεπινοούμενον τέλος νομίζοντας τό κατ᾽ αἴσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον. Ἅπερ ἀγνοεῖ μή πάσχων, ὁ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καί πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατά νοῦν οἰκείας δυνάμεως περιγράψας κίνησιν· καί διά τοῦτο μηδέν ὑπέρ τόν λόγον, ἤ παρά τόν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

Εἰ δέ τις καί πρός ὑψηλοτέραν ἔννοιαν ἀνατεῖναι φιλοτίμως βούλεται τόν νοῦν, δεξιάν νοήσει πάντως, τούς τῶν ἀσωμάτων λόγους· ἀριστεράν δέ, τούς τῶν σωμάτων· οὕς ὁ πρός τήν αἰτίαν τῶν ὄντων ἀσχέτως ἀναταθείς νοῦς, ἀγνοήσει παντελῶς, μηδέν θεωρῶν λόγον ἐν τῷ κατά πᾶσαν αἰτίαν ὑπέρ πάντα λόγον ὄντι Θεῷ· πρός ὅν ἀπό τῶν ὄντων ἁπάντων συσταλείς, οὐδένα τῶν ἀφ᾽ ὧν ἀπέστη λόγον ἐπίσταται· μόνον τό πρόν ὅν λόγον γέγονε κατά χάριν ἀνερμηνεύτως θεώμενος.

(712) Τούτων, καί τῶν τοιούτων οἶδεν ὁ Θεός φείδεσθαι· καί διά τούς τοιούτους, τοῦ κόσμου παντός, ἀνδρῶν κατ᾽ ἀλήθειαν μή γινωσκόντων τήν ψεκτήν αὐτῶν δεξιάν, ἤ ἀριστεράν· ἐπειδή πάντα σχεδόν ἐπαινετῶς λαμβάνεται τῇ Γραφῇ, καί ψεκτῶς· κἄν ὁ βάσκανος, καί πάσης φιλανθρωπίας ἐχθρός, καί ἐπί τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων διαπονούμενος· καί διά τοῦτο πρός αὐτήν ἀπομάχεσθαι τοῦ Θεοῦ τήν ἀγαθότητα τολμῶν, ἀγνώμων, ἀχάριστός τε καί μισάνθρωπος λαός τῶν Ἰουδαίων διαπρίεται, καί τῆς ζωῆς [Fr. τήνζωήν] ἀπολέγεται· καί πένθους ὑπόθεσιν ποιεῖ τήν ἐν Χριστῷ τῶν ἐθνῶν σωτηρίαν· ἧς διά τήν ἄγνοιαν πολλῷ κρείττονα τήν κολόκυνταν ἡγούμενος, ἐπένθει

ξηρανθεῖσαν θεώμενος ὑπό τοῦ σκώληκος. Εἶπον γάρ προλαβών, ὅτι καί τήν τῶν Ἰουδαίων μανίαν, ἐν ἑαυτῷ τυπικῶς ὁ μέγας προδιέγραψεν Ἰωνᾶς, οὐκ αὐτός τι πάσχων, μή γένοιτο, τῶν Ἰουδαίοις προσόντων, ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτῷ τήν ἐκείνων προδιελέγχων ἀσέβειαν· δι᾽ ἥν τῆς προτέρας δόξης, ὡς ἔκ τινος Ἰόππης ἐξέπεσαν. Διά τοῦτο μυστικῶς τό Πνεῦμα τό ἅγιον, τοιαύτην αὐτῷ προσηγορίαν ἐπέθηκε, δυναμένην κατά τήν διάφορον αὐτῆς ἑρμηνείαν, ἐνδείξασθαι τήν πάντων τῶν ἐν αὐτῷ προτυπουμένων διάθεσιν. Ὅταν οὖν ἐν αὐτῷ τυπικῶς τήν τῶν Ἰουσαίων ἐλέγχει παραφροσύνην, λυπουμένην μέν ἐπί τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἐθνῶν, καί συγχεομένην ἐπί τῷ παραδόξῳ τῆς κλήσεως· ἀπολεγομένην τε καί βλασφήμως παρά τήν θείαν βούλησιν τῆς ζωῆς προτιμῶσαν τόν θάνατον διά τήν ξηρανθεῖσαν κολόκυνταν, ἑρμηνεύεται διαπόνησις αὐτῶν· ἥν στηλιτεύων ὁ λόγος φησίν, Ἴδεν ὁ Θεός τά ἔργα αὐτῶν· περί τῶν Νινευϊτῶν δηλαδή φάσκων, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπό τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καί μετενόησε τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, καί οὐκ ἐποίησε. Καί ἐλυπήθη Ἰωνᾶς, καί εἶπε· Νῦν δέσποτα Κύριε, λάβε δή τήν ψυχήν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι καλόν τό ἀποθανεῖν με, ἤ ζῇν. Καί αὖθις· Καί προσέταξε Κύριος ὁ Θεός σκώληκι ἑωθινῇ τῇ ἐπαύριον, καί ἐπάταξε τήν κολόκυνταν, καί ἀπεξηράνθη. Καί ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τόν ἥλιον, καί ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπί τήν κεφαλήν Ἰωνᾶ, καί ὠλιγοψύχησε, καί ἀπελέγετο τήν ζωήν αὐτοῦ, καί εἶπε· Καλόν μοι ἦν ἀποθανεῖν με, ἤ ζῇν.

Νινευή τοίνυν ἐστίν, ἡ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησία, ἡ δεξαμένη τόν λόγον τῆς χάριτος, καί ἀποστραφεῖσα τήν προτέραν πλάνην τῶν εἰδώλων, καί διά τοῦτο σωθεῖσα, καί τῆς τῶν οὐρανῶν ἀξιωθεῖσα δόξης. Ἡ δέ σκηνή ἥν ἐξελθών ἀπό τῆς πόλεως ἑαυτῷ πεποίηκεν Ἰωνᾶς, εἰκονίζει τήν κάτω Ἱερουσαλήμ, καί τόν ἐν αὐτῇ χειροποίητον ναόν. Ἡ δέ κολόκυντα, τήν ἐν μόνῳ τῷ γράμματι πρόσκαιρον τοῦ νόμου τῆς σωματικῆς λατρείας σκιάν προδιέγραφε, μηδέν τό σύνολον ἔχουσαν μόνιμον καί τόν νοῦν φαιδρῦναι δυνάμενον. Ὁ δέ σκώληξ ἐστίν, ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦς Χριστός, ὡς αὐτός περί ἑαυτοῦ ἐν τῷ προφήτῃ Δαβίδ φησί, Σκώληξ εἰμί, καί οὐκ ἄνθρωπος· (713) σκώληξ διά τήν προσληφθεῖσαν ἄσπορον σάρκα, καί γενόμενος ἀληθῶς καί λεγόμενος. Ὡς γάρ ὁ σκώληξ συνδυασμόν οὐκ ἔχει, καί μίξιν προκαθηγουμένην αὐτοῦ τῆς γενέσεως, οὕτως οὐδέ τῆς κατά σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου, προκαθηγήσατο μίξις. Πρός δέ, καί ὡς δέλεαρ πρός τήν ἀπάτην τοῦ διαβόλου τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ περιθέμενος αὐτήν, ἵν᾽ ὡς ἄπληστος ὁ νοητός δράκων, διά τήν φύσιν εὐχείρωτον τήν σάρκα περιχανών, τῷ τῆς θεότητος ἀγκίστρῳ περισπαρῇ· καί ὅλον ἐμέσῃ διά τῆς ἐξ ἡμῶν ἁγίας τοῦ Λόγου σαρκός, καταποθεῖσαν ἤδη τήν φύσιν τήν ἀνθρωπίνην· ἵν᾽ ὡς κατέπιε πρότερον δελεάσας ἐλπίδι θεότητος τόν ἄνθρωπον, οὕτως ἀνθρωπότητος προσλήμματι δελεασθείς, ὕστερον ἐμέσῃ τόν ἀπατηθέντα διά προσδοκίαν θεότητος, ἀπατηθείς ἀνθρωπότητος προσδοκίᾳ· καί φανῇ τό ὑπερβάλλον τῆς θείας δυνάμεως, διά τῆς ἀσθενείας τῆς ἡττηθείσης φύσεως νικώσης τήν ἰσχύν τοῦ νικήσαντος· καί δειχθῇ πλέον νικῶν ὁ Θεός τόν διάβολον προβολῇ τῆς σαρκός χρώμενος, ἤ τόν ἄνθρωπον ὁ διάβολος φύσιν θεότητος ὑπισχνούμενος. Οὗτος ὁ σκώληξ ἐπάταξε τήν κολοκύνταν, καί ἀπεξήρανε· τήν νομικήν λέγω λατρείαν κατήργησεν ὡς σκιάν, καί τήν ἐν αυτῇ τῶν Ἰουδαίων ἀπεξήρανεν οἴησιν.

Καί ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τόν ἥλιον. Ἐπαύριον μέν, ὅτι μετά τήν πάροδον τῶν κατά νόμον τυπικῶν αἰνιγμάτων, καί τόν ὡρισμένον χρόνον τῆς κατ᾽ αὐτόν σωματικῆς λατρείας, τοῦ καινοῦ μυστηρίου χάρις ἀνέτειλεν, ἡμέραν ἄλλην ποιοῦσα γνώσεως ὑψηλῆς, καί ἀρετῆς ἐνθέου, τῆς καί τῶν ἀντεχομένων αὐτῆς θεωτικήν. Μετά γάρ τό

πατάξαι τόν σκώληκα τοῦτον τήν κολόκυνταν, καί τόν ἥλιον τοῦτον· ὁ αὐτός γάρ καί σκώληξ ἐστί καί ἥλιος δικαιοσύνης· τό μέν, ὡς ἀσπόρως κατά σάρκα τικτόμενος, καί πᾶσαν διαφεύγουσαν ἔννοιαν ἔχων τήν σύλληψιν· τό δέ, ὡς ὑπό γῆν δι᾽ ἐμέ κατά τό τοῦ θανάτου καί τῆς ταφῆς μυστήριον γενόμενος· καί ὡς φῶς ἀΐδιον φύσει δι᾽ ἑαυτόν ὑπάρχων, ἐκ νεκρῶν ἀνατείλας διά τῆς ἀναστάσεως, προσέταξεν ὡς Θεός πνεύματι καύσωνος συγκαίοντι, καί ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπί τήν κεφαλήν Ἰωνᾶ. Μετά γάρ τήν ἀνατολήν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, ἤγουν τήν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καί τήν ἀνάληψιν, ὁ συγκαίων καύσων τῶν πειρασμῶν ἐπῆλθεν, ἀμετανοήτοις μείνασι τοῖς Ἰουδαίοις, καί ἐπάταξεν αὐτούς εἰς κεφαλάς αὐτῶν κατά δικαίαν κρίσιν, ἐπιστρέψας, κατά τό γεγραμμένον, τόν πόνον αὐτῶν εἰς τάς κεφαλάς αὐτῶν· καθώς αὐτοί προλαβόντες ηὔξαντο καθ᾽ ἑαυτῶν, εἰπόντες· Τό αἷμα αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς, καί ἐπί τά τέκνα ἡμῶν. Σαφῶς γάρ μετά τήν ἀνάστασιν καί τήν ἀνάληψιν τοῦ Σωτῆρος, πνεῦμα καύσωνος ἄγαν συγκαίοντος, ἡ διά τῶν ἐθνῶν ἐκδίκησις ἐπῆλθεν αὐτοῖς· καί παντός τοῦ ἔθνους καθάπερ κεφαλήν τήν δόξαν, καί τό κράτος πατάξας, κατέλαβεν ὁ ἥλιος ὁ ἐμός· πρός ὅν τούς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας ἐπιμύσαντες, τό φῶς τῆς ἀληθείας αὐτοῖς ἐπιλάμψαν οὐκ ἔγνωσαν.

(716) Ἤ πάλιν, πνεῦμα καύσωνός ἐστιν ἐξεγειρόμενον τοῖς ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος Ἰουδαίοις, ἡ τόν ὑετόν ἀνέχουσα τῆς γνώσεως, καί τῆς προφητείας τήν δρόσον, καί τήν φυσικήν τῶν εὐσεβῶν νοημάτων τῆς καρδίας ἀποξηραίνουσα πηγήν, ἐγκατάλειψις, ἐπαγομένη δικαίως αὐτοῖς, ὡς πλήσασι τάς χεῖρας αἵματος ἀθώου, καί τῶ ψεύδει προδεδωκόσι τήν ἀλήθειαν· καί ἐπί σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἀτρέπτως ἐν εἴδει τῷ καθ᾽ ἡμᾶς παραγενόμενον τόν Θεόν Λόγον ἀπαρνησαμένοις· καί διά τοῦτο παραδοθεῖσι τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης· ἐν ᾗ καθ᾽ οἷον δήποτε τρόπον οὐκ ἔστιν εὑρεῖν εὐσεβείᾳ καί φόβῳ Θεοῦ κατεικασμένην διάθεσιν· ἀλλά ξηράν, καί ἄνικμον γνώμην, καί παντί μοχθηρῷ πάθει πεποιωμένην· ἥν χαρακτηρίζειν οἶδεν ὁ τῦφος, πάθος ἐπάρατον ὑπάρχον, καί ἐκ δύο κακῶν κατά σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας καί κενοδοξίας· ὧν μέν ὑπερηφανία, τήν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς καί τῆς φύσεως· ἡ δέ κενοδοξία, τήν τε φύσιν καί αὐτήν νόθον τήν ἀρετήν καθίστησιν. Οὐδέν γάρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατά Θεόν διαπράττεται, καί οὐδέν τῷ κενοδόξῳ κατά φύσιν προέρχεται. Τούτων μίξις ὁ τῦφος καθέστηκε· πρός μέν Θεόν ἔχων τήν καταφρόνησιν, καθ᾽ ἥν πέφυκε βλασφήμως διαβάλλειν τήν πρόνοιαν· πρός δέ τήν φύσιν κεκτημένος τήν ἀλλοτρίωσιν· καθ᾽ ἥν πάντα τά τῆς φύσεως παρά τήν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατά παράχρησιν τρόπῳ, τήν τῆς φύσεως παραφθείρων εὐπρέπειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, τῷ τυφωνικῷ δαίμονι διά τήν εἰς Χριστόν ἀπιστίαν συγχωρηθείς καταδεθῆναι τήν διάνοιαν ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, ἐπίσης Θεόν καί ἀνθρώπους μεμίσηκε· τόν μέν Θεόν, σαρκός ἡδονῆς ἔχων κατώτερον, καί διά τοῦτο τήν ἐν πνεύματι λατρείαν ἀποπεμπόμενος· τούς δέ ἀνθρώπους, τούς μή σαρκί τό γένος καταγομένους ἐξ Ἰακώβ ἀλλοτρίους παντάπασιν ἡγούμενος εἶναι τοῦ Κτίσαντος· καί διά τοῦτο, θείας εὐαρεστήσεως μελέτην ποιοιούμενος τήν καθ᾽ ἡμῶν μιαιφονίαν· ἀγνοήσας, ὡς ἔοικεν, ὁ μάταιος, διά τήν ἄνοιαν, ὡς οὐ τοσοῦτον δύναται τό σῶμα πρός οἰκείωσιν Θεοῦ καί γένους ἀγχιστείαν, ὅσον ψυχή, τόν αὐτόν ταῖς λοιπαῖς ἐπικομίζουσα χαρακτῆρα τῆς πίστεως, καί τήν πρός πάντας κατά τήν γνώμην περί τό καλόν ἐνδιάθετον ταυτότητα· καθ᾽ ἥν, ὁ μέν τῆς σαρκός νόμος παντελῶς ἀποσβέννυται· μόνος δέ διά πνεύματος ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος περιφανῶς διαφαίνεται, κατά νοῦν πάντας ἑνοποιῶν πρός ἑνός

ἐπίγνωσιν Θεοῦ, καί μίαν τήν εἰς ἀλλήλους ἀγάπην καί σύμπνοιαν καθ᾽ ἥν, οὐδείς οὐδενός κεχώρισται παντελῶς πνευματικῶς, κἄν ἀλλήλων σωματικῶς κατά τήν θέσιν τῶν τόπων κακράν διεστήκασιν.

Πνεῦμα γοῦν καύσωνός ἐστιν ὁ τῦφος, (717) μισόθεον ὁμοῦ καί μισάνθρωπον πάθος· ἀποξηραίνει γάρ τήν καρδίαν τῶν ἀπίστων, τούς περί θεότητος εὐσεβεῖς λογισμούς, καί τούς ὀρθούς περί φύσεως λόγους ἀπομαραίνων, κατά τήν εἰκόνα τοῦ καύσωνος. Φασί γάρ τοῦτον γίνεσθαι τόν ἄνεμον κατά μίξιν ἀνατολικοῦ καί νοτίου πνεύματος· καί διά τοῦτο ξηραίνοντα τῆς γῆς τήν παρεσπαρμένην ἰκμάδα. Καλεῖσθαι δέ φασιν αὐτόν καί Εὐροκλύδωνα καί Τυφονικόν· τό μέν, ὡς ταραχήν πανταχόθεν γῆς καί θαλάττης ἐγείροντα· τό δε, ὡς αὐχμώδους σκότους ποιητικόν· ὅπερ πέφυκε ποιεῖν καί ὁ τῦφος. Ἐπάγει γάρ μεγάλην ταραχήν τῇ ψυχῇ, καί σκότους ἀγνοίας πληροῖ τήν διάνοιαν. Τοῦτον ἐξήγειρεν ὁ Θεός τόν καύσωνα μετά τήν εἰς Χριστόν παροινίαν· τουτέστι, παρεχώρησεν ἐπελθεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, πρόσφορον κεκτημένοις αὐτῷ τήν διάθεσιν, ἵνα γένηται πᾶσι κατάδηλος αὐτῶν ἡ περί Θεόν καί ἀνθρώπους προαίρεσις.Ὅθεν ἀγνοίας ζόφῳ καταπιεσθέντες, εἰς τήν ἀντίθετον [Fr. et. Seg ἀντίθεον] τῷ Θεῷ μοῖραν ἑαυτούς ἑκουσίως ἀπέωσαν· ἄλλο μέν οὐδέν τό σύνολον ἔχοντες, πλήν τό διαπονεῖσθαι καί ἀδημονεῖν, ἐπί τε τῇ κατά πίστιν σωτηρίᾳ καί δόξῃ τῶν ἐθνῶν, ἐπί τε τῇ καθαιρέσει τῶν παρ᾽ αὐτοῖς κατά σάρκα νομίμων, λέγοντες· Νῦν, Κύριε, λάβε δή τάς ψυχάς ἀφ᾽ ἡμῶν, ὅτι καλόν ἡμῖν ἀποθανεῖν, ἤ ζῆν, διά τήν ξηρανθεῖσαν κολόκυνταν· λέγω δέ, τήν ἐν σκιαῖς τοῦ νόμου λατρείαν καταργηθεῖσαν· τήν ὑπό νύκτα, καί γενομένην καί ἀπογενομένην· ὡς μηδένα, τοῖς τῶν συμβόλων αἰνίγμασί τε καί τύποις μόνοις περιγραφομένην, φωτισμόν ἔχουσαν νοητόν ψυχῆς διάνοιαν λαμπρύναι δυνάμενον.

Ἀλλ᾽ ἡμεῖς πνευματικῶς διά πίστεως, καί τῆς παρομαρτούσης αὐτῇ δικαιοσύνης, τήν πνευματικήν ἀσπασώμεθα Νινευή· φημί δέ τήν ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, τήν ὡς ἀληθῶς Πόλιν μεγάλην τῷ Θεῷ καθεστῶσαν, ὡς γέγραπται· καί διά τῶν ὁρισθεισῶν αὐτῇ πρός ἐπιστροφήν τριῶν ἡμερῶν τῇ μετανοίᾳ διασωθεῖσαν· καί πολῖται ταύτης τῆς πόλεως τῆς τῷ Θεῷ μεγάλης διά τῆς μετανοίας, καί τῆς ἐπί τό κρεῖττον μεταβολῆς γενέσθαι σπουδάσωμεν. Ἐπιτετηρημένως γάρ φησι μεγάλην εἶναι τῷ Θεῷ τήν πόλιν ὁ λόγος οὗτος φάσκων, Ἡ δέ Νινευή, ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ. Ποῦ τῆς Γραφῆς ὁ Ἰουδαῖος περί τῆς κάτω πόλεως Ἱερουσαλήμ ἀληθείας φροντίζων τοῦτο κείμενον ἐπί λέξεως εὑρίσκει τό ῥητόν; Οὐδαμοῦ γάρ ἔγωγε πᾶσαν πολλάκις ἀναγνούς τήν ἁγίαν Γραφήν, κείμενον ηὗρον τό, Καί Ἱερουσαλήμ(720) ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ. Τίς δέ λόγου δυνάμει καί νοημάτων πλούτῳ θαῤῥῶν, περιγράψας μετρῆσαι δυνήσοιτο τό μέγεθος τῆς τῷ Θεῷ καί οὔσης καί λεγομένης μεγάλης πόλεως; Ἐμοί μέν τοῦτο παντελῶς ἄπορον· οἶμαι δέ, καί παντί συνετῷ τήν διάνοιαν, καί μικρόν γοῦν ἐπῃσθημένῳ τῆς θείας μεγαλειότητος, καί τῷ Θεῷ τάς θείας ψήφους ἐμφερεῖς εἶναι δοκεῖν οὐκ ἀγνοῶν. Πῶς δέ τῷ Θεῷ μεγάλη πόλις ἐστίν, ἡ πρώτη πόλις τῶν Ἀσσυρίων, ἔνθα τῆς πλάνης ὑπῆρχεν ἡ σύγχυσις· ἔνθα τῆς εἰδωλομανίας ἵδρυτο τό βασίλειον· ἡ πολύ πόῤῥω τυγχάνουσα τῆς λεγομένης ἁγίας γῆς, καί τῷ σωματικῷ Ἰσραήλ ἐπηγγελμένης, εἰ μή τό μέγεθος τῆς μηδενί λόγῳ περιγραφομένης πίστεως τῆς ἐξ ἐθνῶν Ἐκκλησίας ἐνιδών ὁ Θεός, τό μέλλον ὥσπερ ὄν ἀπεδέξατο, καί τό τέως ἀλλότριον εἰσῳκήσατο· καί τό ποτε διά τήν ἀθεΐαν φαυλότατον, ἔνθεον τῷ λόγῳ καθέστηκε καί τιμιώτατον, καί μηδενί λόγῳ τό μέλλον ὁριζόμενον ἔχον, διά τοῦ προφήτου φήσας διαῤῥήδην, Καί Νινευή ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ· πρός ἥν ἀποσταλείς ὁ τῆς προφητικῆς χάριτος λόγος, τήν μακαρίαν καταστροφήν ἐκήρυξεν,

εἰπών· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται. Κατά τοῦτον γενόμενος τῆς τῶν ἡμερῶν προσθεσμίας τόν τόπον, τά μέν ἄλλα δοκῶ μοι παρήσειν, ὅσα δυνατόν ῥηθῆναι τοῖς τόν λόγον ἀνάγουσι· μονώτατον δέ σκοπεῖν μετά τῆς ἀκριβοῦς σημειώσεως, καί εἰπεῖν ὅπερ τυχόν οὐκ ἔξω βαῖνον εὑρεθήσεται τῆς ἀληθείας λεγόμενον.

Τοίνυν ἀκούων ὁριστικῶς, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται, τοῦ προφήτου κηρύττοντος, ἀπαράλλακτον ἐκδέχομαι κατά τῆς Νινευή τήν ἀπόφασιν· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὑπέρ τῆς Νινευή τήν ἐπίσκεψιν ἔσεσθαι. Νοῶ γάρ, ὅτι μετά τρεῖς ἡμέρας, ἅσπερ τυπικῶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους ὑπάρχων, ἐν αὐτῷ προλαβών τήν τριήμερον ταφήν τοῦ Κυρίου καί ἀνάστασιν προδιέγραψεν ὁ προφήτης, ἄλλας ἐξεδέχετο τρεῖς ἡμέρας ὁ λόγος, ἐν αἷς ἔμελλε τῆς ἀληθείας ἀποδειχθῆναι τό φῶς, καί ἡ τῶν προῤῥηθέντων ἀληθής τῶν μυστηρίων ἔκβασις, καί ἡ καταστροφή γενέσθαι πάντως τῆς πόλεως, οὐκέτι μέλλουσαν προτυπούσας τήν ἀλήθειαν τῆς τοῦ Σωτῆρος ταφῆς καί ἀναστάσεως, (721) ἀλλ᾽ ἐπί τῶν πραγμάτων ἐνεργεθεῖσαν δεικνυούσας σαφῶς τήν ἀλήθειαν· ἧς προδιατύπωσις ἦν, ἡ προλαβοῦσα κατά τόν Ἰωνᾶν ἐν τῶ κήτει τριάς τῶν ἡμερῶν. Εἰ γάρ πᾶς τύπος προσδοκωμένης ἀληθείας ἐστί· κατά δέ τόν τύπον τρεῖς ἡμέρας πεποίηκεν ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους Ἰωνᾶς, δῆλον ὡς τύπος πραγματειωδῶς ἐφεπομένην πάντως καινοπρεπῶς τήν ἀλήθειαν δεικνύναι τό μυστήριον ἔμελλε· καί τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς πεποιηκέναι τόν Κύριον, κατά τήν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου φωνήν, φάσκοντος· Ὥσπερ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται καί ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας. Τό γάρ εἰπεῖν, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, δηλοῖ κατ᾽ ἐπίκρυψιν, ὡς παρῆλθον ἄλλαι τρεῖς ἡμέραι, ἐπεί οὐκ ἄν ἔκειτο τό, Ἔτι· τουτέστι, γενήσονται πάλιν τρεῖς ἡμέραι, καί Νινευή καταστραφήσεται. Οὐκοῦν ὁ τύπος οὐ κατέστρεψε τήν Νινευή κατά τήν θείαν ἀπόφασιν· ἀλλ᾽ ἡ ἀλήθεια, περί ἧς εἶπεν, Ἔτι τρεῖς ἡμέραι· ὡσανεί ἔλεγεν· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, κατά τόν [Fr. μετά τόν] ἐμοί δειχθέντα τύπον, γενήσονται, μυστικωτέρας ταφῆς καί μείζονος ἀναστάσεως· καί Νινευή καταστραφήσεται.

Ἀλλ' ἐρεῖ τις τυχόν διαπορῶν λόγος, Πῶς ἀληθεύει καταστροφῆς ψῆφον διδούς ὁ Θεός, καί μή καταστρέφων; πρός ὅν φαμεν, ὡς ἀληθεύει τήν αὐτήν καταστρέφων, καί σώζων· τό μέν, τῇ ἀποθέσει τῆς πλάνης ποιῶν· τό δέ, τῇ προσλήψει [ἄλ. προλήψει] κατορθῶν τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως. Μᾶλλον δέ, τήν μέν πλάνην ἀποκτένων διά τῆς πίστεως πάλιν ζωογονουμένης· τήν δέ σωτηρίαν, τῷ θανάτῳ τῆς πλάνης πραγματευόμενος. Νινεϋῆ γάρ ἑρμηνεύεται μελάνωσις αὐχμηρά, καί ὡραιότης λειοτάτη. Οὐκοῦν συμφώνως τῇ δυνάμει τῆς ἑρμηνείας, τήν μέν ἐκ τῆς παραβάσεως τῇ φύσει προσγενομένην αὐχμηράν τῆς πλάνης μελάνωσιν, μετά τήν τριήμερον ταφήν καί ἀνάστασιν ὁ Κύριος κατέστρεψε· τήν δέ ἐξ ὑπακοῆς πίστεως λειοτάτην ὡραιότητα τῆς φύσεως ἀνενεώσατο· πάλιν τό κάλλος ἐν τῇ φύσει κατά τήν ἀνάστασιν δείξας τῆς ἀφθαρσίας ἄγαν λειότατον, καί μηδενί τό παράπαν ὑλικῷ τραχυνόμενον. Ἁρμόσει δέ καί πρός τήν κοινήν φύσιν τοῦτο λεγόμενον, καί πρός τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, καί πρός τήν τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ψυχήν, ἀποθεμένην (724) διά πίστεως καί ἀγαθῆς συνειδήσεως, τοῦ παλαιοῦ Ἀδάμ καί χοϊκοῦ τήν εἰκόνα, καί ἐνδυσαμένην τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

Τοιγαροῦν δέδεικται σαφῶς, ὅτι πολύτροπον ἔχει τήν ἐπ᾽ αὐτῷ θεωρίαν ὁ προφήτης, κατά τήν δύναμιν τοῦ ὀνόματος· τοῖς τόποις

δηλονότι τῆς αὐτοῦ Γραφῆς προσφόρως ἁρμοζούσης κατά τήν ἑρμηνείαν ἐμφάσεως. Σημαίνει γάρ ὡς μέν φυγή κάλλους ἑρμηνευόμενος, τόν Ἀδάμ, καί τήν κοινήν φύσιν· ὡς δέ ἀνάπαυσις, καί ἴασις Θεοῦ καί πόνος Θεοῦ λεγόμενος, τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, κατά τήν ἀποδοθεῖσαν τῆς ἐξηγήσεως δύναμιν· τήν δέ τοῦ κηρύγματος χάριν, διά τοῦ ἐν αὐτῇ πλούτου τοῦ Πνεύματος μηνύων, περιστερά λέγεται, καί δόμα Θεοῦ, καί πόνος Θεοῦ διά τούς πολλούς ἀγῶνας τῶν γενομένων ταύτης τῆς ἀληθοῦς κλήσεως λειτουργῶν. Τήν δέ τῶν Ἰουδαίων κατά τῆς ἀληθείας ὑπεμφαίνων μανίαν, ἑρμηνεύτεται διαπόνησις αὐτῶν, ὅπερ ἐστί φθόνος ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς, τίκτων λύπην τοῖς ἔχουσιν· ὅπερ κακόν εἰς φύσιν τοῖς Ἰουδαίοις μετέπεσε, τό πρός Θεόν καί ἀνθρώπους μίσος ἀνελομένοις· καί διά τοῦτο, μόνην τήν δι᾽ αἵματος καί φόνων ἀναιδεῖς [Fr. ἀνέδην] φθοράν ἐπιζητοῦσι τῆς φύσεως.

Ἀλλ᾽ ἐπειδή τρέχων ὁ λόγος, τήν περί τῆς πορείας τῶν τριῶν ἡμερῶν θεωρίαν παρέλειψε· φησί γάρ· Ἡ Νινευή ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ, ὡσεί πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν, εἰ δοκεῖ, δι᾽ ὀλίγων τήν ἔλλειψιν ἀναπληρώσωμεν.

Τήν τοίνυν πορείαν τῆς ὁδοῦ τῶν τριῶν ἡμερῶν, ὑποληπτέον εἶναι τούς διαφόρους βίους δρόμου τοῦ κατά Θεόν· ἤγουν τήν ἑκάστῳ γενικῷ νόμῳ πρέπουσαν ἀγωγήν. Νόμους δέ λέγω νῦν γενικούς, τόν φυσικόν καί τόν γραπτόν, καί τόν τῆς χάριτος. Ἰδιάζουσαν γάρ τούτων ἕκαστος ἀναστροφήν ἔχει βίου καί δρόμον πρόσφορον, ὅτι καί τήν ἐξ αὐτοῦ κατά τήν γνώμην γενομένην [Fr. γενωμένην] τῶν ἀγομένων διάθεσιν ἔχει διάφορον. Ἄλλην γάρ ἄλλος ἑκάστῳ τῶν ὑπ᾽ αὐτόν πέφυκε δημιουργεῖν τήν διάθεσιν. Οἷον, ὁ μέν φυσικός νόμος, ὅταν οὐκ ἔχῃ πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον τήν αἴσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσπάζεσθαι πάντας πείθει τό συγγενές καί ὁμόφυλον, αὐτήν ἔχοντας τήν φύσιν, τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλον· κἀκεῖνο βούλεσθαι πᾶσιν ἅπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρά τῶν ἄλλων γινόμενον εἶναι δοκεῖ καταθύμιον· καί τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησίν· Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Ἐφ᾽ ὧν γάρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μίαν πέφυκεν εἶναι διάθεσις. Ὧν δέ ἡ διάθεσις ἡ αὐτή, καί κατ᾽ ἦθος τρόπος, καί ὁ τοῦ βίου δρόμος εἷς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν. Ὧν δέ τρόπος ἠθῶν καί βίου δρόμος ἐστίν ὁ αὐτός, εἷς δηλονότι καί αὐτός κατά τήν γνώμην τῆς πρός ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατά μίαν τήν γνώμην ἄγων τούς πάντας πρός τόν ἕνα λόγον τῆς φύσεως· (725) ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διά τήν φιλαυτίαν διαίρεσις.

Ὁ δέ γραπτός νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐπέχων τάς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστέρων ὁρμάς, ἐθίζει διδάσκων πρός μόνην αὐτούς ὁρᾷν τήν τοῦ ἴσου διανομήν, καθ᾽ ἥν τῆς δικαιοσύνης τό κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται· ποιοῦν τόν μέν φόβον, διάθεσιν ἠρέμα κατά μικρόν τῇ περί τό καλόν γνώμῃ κρατουμένην· ἕξιν δέ τήν συνήθειαν τῇ λήθῃ τῶν προτέρων καθαιρομένην, καί τό φιλάλληλον ἑαυτῇ συναποτίκτουσαν, καθ᾽ ὅ τοῦ νόμου γίνεσθαι τό πλήρωμα πέφυκε, πάντων ἀλλήλοις κατά τήν ἀγάπην συναρμοσθέντων. Πλήρωμα γάρ νόμου καθέστηκεν ἡ κατ᾽ ἀγάπην διάλληλος συνοχή πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως, φέρουσα τῷ κατ᾽ ἀγάπην πόθῳ κατεστεμμένον τόν λόγον

τῆς φύσεως· καί τῇ προσθήκῃ τοῦ πόθου, τόν τῆς φύσεως καταφαιδρύνουσα νόμον. Νόμος γάρ φύσεώς ἐστι, λόγος φυσικός τοῖς τρόποις τήν αἴσθησιν λαβών ὑποχείριον. Γραπτός δέ νόμος ἐστίν, ἤγουν γραπτοῦ νόμου πλήρωσις, λόγος φυσικός προσλαβών λόγον πνευματικόν τῆς πρός τό συγγενές ἀλληλουχίας ἐπίκουρον. Διό φησιν, Ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν· ἀλλ᾿ οὐ, Σχοίης τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Τό μέν γάρ, τήν πρός τό εἶναι μόνον δηλοῖ τοῦ συγγενοῦς συνοχήν· τό δέ, τήν πρός τό εὖ εἶναι σημαίνει πρόνοιαν.

Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, αὐτόν ἀμέσως διδάσκει τούς ἀγομένους μιμεῖσθαι τόν Θεόν, ὅς τοσοῦτον ὑπέρ ἑαυτόν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἰπεῖν, καί ταῦτα διά τήν ἁμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἠγάπησεν, ὥστε καί εἰς τήν καθ᾿ ἡμᾶς οὐσίαν ἐλθεῖν ἀτρέπτως, ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι, καί ἄνθρωπον γενέσθαι, καί τῶν ἀνθρώπων ἕνα χρηματίσαι βούλεσθαι· καί τήν ἡμετέραν κατάκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μή παραιτήσασθαι· καί τοσοῦτον ἡμᾶς θεῶσαι κατά χάριν, ὅσον κατ᾿ οἰκονομίαν αὐτός φύσει γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μή μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καί ὡς ἑαυτούς ἀλλήλους ἀγαπᾷν πνευματικῶς· ἀλλά καί ὑπέρ ἑαυτούς ἀλλήλων κήδεσθαι θεϊκῶς· καί ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι, τό κατ᾿ ἀρετήν ὑπέρ ἀλλήλων τόν ἑκούσιον προθυμεῖσθαι θάνατον. Οὐκ ἔστι γάρ ταύτης ἄλλη μείζων ἀγάπης, φησίν, ἵνα τις θῇ τήν ψυχήν αὐτοῦ ὑπέρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

Οὐκοῦν ὁ μέν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελών εἴπω, λόγος φυσικός τήν αἴσθησιν λαβών ὑποχείριον, πρός ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ᾿ ἥν [marg. ἀλογίαν δηλονότι], τῶν φυσικῶς συνημμένων ἐστίν ἡ διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτός νόμος ἐστί, λόγος φυσικός μετά τήν κατ᾿ αἴσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν προσλαβών καί πόθον πνευματικόν, τῆς πρός τό συγγενές ἀλληλουχίας συνεκτικόν. Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, ὑπέρ φύσιν καθέστηκε λόγος, (728) πρός θέωσιν ἀτρέπτως τήν φύσιν μεταπλάττων, καί ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων τό ὑπέρ οὐσίαν καί φύσιν ἀρχέτυπον· καί τήν τοῦ ἀεί εὖ εἶναι διαμονήν παρεχόμενος.

Εἰ δέ τοῦτον ἔχει τόν τρόπον ὁ περί τῶν τριῶν νόμων λόγος, εἰκότως ἡ μεγάλη τοῦ Θεοῦ πόλις Ἐκκλησία· ἤγουν ἡ τοῦ καθ᾿ ἕκαστον ψυχή, πορείας ὁδοῦ τριῶν καθέστηκεν ἡμερῶν· ὡς δεκτική καί χωρητική τῆς κατά φύσιν καί νόμον καί πνεῦμα δικαιοσύνης. Ἐν τούτοις γάρ τοῖς τρισί νόμοις, ὁ πᾶς περιέχεται τῆς Ἐκκλησίας διάκοσμος· πλάτει τε τῷ κατ᾿ ἀρετήν, [πλάτει] καί μήκει τῷ κατά γνῶσιν· καί τῷ κατά σοφίαν βάθει μυστικῆς θεολογίας περιγραφόμενος. Ἀλλά ταύτης κατά διάθεσιν, ὡς ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, μή χωρισθῶμεν τῆς πόλεως, τό σῶμα καθάπερ σκηνήν στέργοντες, καί τήν πρόσκαιρον τοῦ σώματος ὥσπερ κολόκυνθαν ἡδονήν περιέποντες· ἵνα μή ἄν τῆς συνειδήσεως ὁ σκώληξ πλήξας, ἀποξηράνῃ τήν καθ᾿ ἡδονήν ἠπατημένην διάθεσιν· καί ἡ διά τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπελθοῦσα καθάπερ πνεῦμα καύσωνος τῶν κακῶς ἡμῖν βεβιωμένων ἔκτισις, ἀπειπώμεθα τήν ζωήν, καί πρός τήν θείαν δυσανασχετήσωμεν κρίσιν.

Ἕκαστος γάρ ἡμῶν τῶν ἡττημένων τῇ ἀπάτῃ τῶν ὑλικῶν, καί ταῖς ἡδοναῖς χαιρόντων τοῦ σώματος, σκώληκος δίκην τοῦ Θεοῦ

τόν λόγον δέχεται, καί τήν συνείδησιν αὐτόν πλήττοντα τέως· καί ῥίζης δίκην κολοκύνθης τήν πρός τήν ἡδονήν αὐτοῦ διεσθίοντα σχέσιν· καί οὕτως διά τῆς τελείας ἀνατολῆς τοῦ φωτισμοῦ τῶν λογίων τοῦ πνεύματος, ἀποξηραίνοντα τήν καθ᾽ ἁμαρτίαν ἐνέργειαν· καί πνεύματι καύσωνος, τῇ μνήμῃ τῶν αἰωνίων κολάσεων, καθάπερ κεφαλήν τήν κατ᾽ αἴσθησιν ἐν ταῖς προσβολαῖς ἀρχήν τῶν παθῶν τῆς κακίας πατάσσοντα· ἵνα μάθωμεν προνοίας λόγους καί κρίσεως, τῶν προσκαίρων, ὧν τῇ στερήσει λυπεῖσθαι τό γένος εἴωθεν τῶν ἀνθρώπων, τά αἰώνια προκρινούσης. Εἰ γάρ τόν ἄνθρωπον διά τήν σκηνήν καί τήν κολοκύνθαν λυπούμενον· λέγω δέ τήν σάρκα καί τήν τῆς σαρκός ἡδονήν· τῆς δέ Νινευή ἀντεχόμενον τόν Θεόν εἰσήγαγε τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, δῆλον ὡς τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμίων καί ἐπεράστων, τό τῷ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὁποσοῦν ὄντων πολλῷ κρεῖττόν ἐστι καί τιμιώτερον· ἤπου γε τῶν οὐκ ὄντων, καί μόνῃ προλήψει κατ᾽ ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων, ὧν οὐδείς τό παράπαν ἐστί κατά τήν ὕπαρξιν λόγος· μόνη δέ φαντασία τόν νοῦν φενακίζουσα· καί σχῆμα τοῖς οὐκ οὖσι διάκενον, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπόστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

ΣΧΟΛΙΑ

α´. Ποσαχῶς ἑρμηνεύεται Ἰωνᾶς.

β´. Ποσαχῶς ἑρμηνεύται Ἰόππη.

γ´. Πόσοις ἀναλογεῖ πνευματικῶς θεωρούμενος Ἰωνᾶς.

(729) δ´. Τίνος ἀναλογίαν ἔχει νοουμένη πνευματικῶς ἡ Ἰόππη.

ε´. Κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολήν τοῖς καθ᾽ ἕκαστα πρόφορος θεωρία περί τῆς Ἰόππης.

στ´. Πολυταράχου ζάλης.

ζ´. Κεφαλήν λέγει τόν πρῶτον περί μονάδος λόγον, ὡς ἀρχήν πάσης ἀρετῆς· τάς δέ σχισμάς τῶν ὀρέων, τάς διανοίας τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὑφ᾽ ὧν κατεπόθη διά τῆς παραβάσεως ὁ ἡμέτερος νοῦς.

η´. Γῆν λέγει κατωτάτην, τήν μηδαμῶς γνώσεως αἰσθανομένην θείας, ἤ τῆς κατ᾽ ἀρετήν ζωῆς τήν οἰανοῦν κίνησιν ἔχουσαν, ἕξιν.

θ´. Ἄβυσσον καλεῖ τήν ἄγνοιαν ἐπικειμένην τῇ ἕξει τῆςκακίας· ἐφ᾽ ᾗ βέβηκεν καθάπερ γῇ, τά τῆς κακίας πελάγη.

ι´. Γῆν μέν τήν παγίαν τῆς κακίας ἕξιν εἶπεν· αἰωνίους δέ μοχλούς, τάς συγκρατούσας τήν χειρίστην ἕξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν.

ια´. Φέγγος λέγει τήν ἀληθῆ γνῶσιν· ζωήν δέ βροτῶν, τήν πρέπουσαν λογικοῖς πολιτείαν, ἧς ὁ τήν κακήν ἕξιν ἔχων ἐστερῆται.

ιβ´. Ἐνταῦθα τήν θάλασσαν, εἰς τόν κόσμον τοῦτον ἔλαβεν· εἰς ὅν διά σαρκός ὁ Κύριος γέγονεν.

ιγ´. Ἀνάπαυσιν λέγει τόν Κύριον, ὡς τῶν ἐπ᾽ ἀρετῇ πόνων λυτήριον· ἴασιν δέ Θεοῦ, ὡς ἰατρόν τῆς ἐκ τοῦ θανάτου πληγῆς· Θεοῦ δέ χάριν, ὡς ἀπολύτρωσιν· καί Θεοῦ πόνον, ὡς τῶν ἡμῶν ἀναδοχέα παθῶν.

ιδ´. Fr. Πῶς ἐστι χάρις ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός· ἴδε, Νεῖλε, καί μή σαλεύου, τῷ· Πλήρης χάριτος καί ἀληθείας.

ιε´. Πῶς δηλοῖ τήν προφητικήν χάριν Ἰωνᾶς.

ιστ΄. Ὅτι δαπανᾷ, φησί, προσβάλλουσαν τήν πονηράν δύναμιν, ἡ τῶν ἁγίων ὑπομονή.

ιζ΄. Ὅτι σωματικῶς οἱ ἅγιοι πάσχοντες, καί τόν ὑπέρ ἀληθείας ἑκουσίως ὑπερχόμενοι θάνατον τῆς σαρκός, τήν κατά πίστιν ἐν πνεύματι ζωήν ἐνήργουν τοῖς ἔθνεσι.

ιη΄. Ὅτι τῆς καθ᾽ ὑπερβολήν θείας δυνάμεώς ἐστιν ὑπόθεσις, ἡ κατά φύσιν τῶν ἁγίων ἀσθένεια· ἧς ἥττονα τόν ὑπερήφανον διάβολον ὁ Κύριος ἔδειξεν.

ιθ΄. Τόν βασιλέα φησίν εἶναι, τόν φυσικόν νόμον· τόν δέ θρόνον, τήν ἐμπαθῆ κατ᾽ αἴσθησιν ἕξιν· τήν δέ στολήν, τήν τῆς κενῆς δόξης περιβολήν· τόν δέ σάκκον, τό κατά τήν μετάνοιαν πένθος· τήν δέ σποδόν, τήν ταπεινοφροσύνην.

κ΄. Ἀνθρώπους λέγει, τούς περί τόν λόγον· κτήνη δέ, τούς περί τήν ἐπιθυμίαν· βόας δέ, τούς περί τόν θυμόν· πρόβατα δέ τούς περί τήν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν πταίοντας.

κα΄. Ὅτι καί τήν ἑκάστου ψυχήν ἡ Νινευή σημαίνει.

(732) κβ΄. Οὐκ ἄνευ εἰσί, χρόνος καί τόπος· ὧν χωρίς οὐδέν ἔστιν τῶν γενητῶν.

κγ΄. Τούς περί ἀρετῆς καί γνώσεως λόγους ἔχουσα ἡ Ἐκκλησία, καί ἡ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ψυχή, ὡς ὑπερβαίνοντας χρόνον καί φύσιν, πλέον ἔχει τῶν δώδεκα μυριάδων· ὁ γάρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τήν σαρκός ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἁμαρτίαν· ὁ δέ τῆς γνώσεως λόγος, τήν ψυχῆς ὡς δεξιάν οὐ γινώσκει κακίαν.

κδ΄. Αἰτία τῶν ἀρετῶν ἐστιν ὁ Θεός· τούτου δέ κατ᾽ ἐνέργειαν γνῶσίς ἐστιν, ἡ τοῦ κατ᾽ ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν πρός τό πνεῦμα κατά τήν ἕξιν ἀλλοίωσις.

κε΄. Ὁ κατά φύσιν λόγος, φησί, διά μέσων τῶν ἀρετῶν πρός τόν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τόν ἐπιμελούμενον πράξεως· ὁ δέ νοῦς, πρός τήν σοφίαν εἰσάγει διά θεωρίας τόν ἐφιέμενον γνώσεως· τό δέ παράλογον πάθος, πρός τήν αἴσθησιν πείθει κατασύρεσθαι τόν ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν· ἧς τέλος ἐστί, τό πρός τήν ἡδονήν καθηλωθῆναι τόν νοῦν.

κστ΄. Ἀπιστίαν λέγει τήν ἄρνησιν τῶν ἐντολῶν· πίστιν δέ, τήν αὐτῶν συγκατάθεσιν, τό δέ σκότος, τοῦ καλοῦ τήν ἄγνοιαν, τό δέ φῶς, τήν τούτου ἐπίγνωσιν. Χριστόν δέ κέκληκεν, τήν οὐσίαν αὐτῶν καί τήν ὑπόστασιν· τόν διάβολον δέ, τήν πάντων γεννητικήν τῶν κακῶν χειρίστην ἕξιν.

κζ΄. Ἀρετήν λέγει, ἀπαθεστάτην καί παγίαν περί τό καλόν ἕξιν· ἧς ἐφ᾽ ἑκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα, ᾧ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον.

κη΄. Εἰ λόγος διώρισεν, ὡς πέφυκεν, ἑκάστου τῶν ὄντων τήν γένεσιν· οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτοῦ φυσικῶς ἤ ὑπερβέβηκεν, ἤ ὑποβέβηκεν. Οὐκοῦν ὅρος μέν τῶν ὄντων ἐστίν, ἡ κατ᾽ ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δέ, ἡ ἐφικτή τοῖς οὖσι κατ᾽ ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις.

κθ΄. Τό ὑπέρ τόν ὅρον φέρεσθαι, καί τό μέτρον, φησί, τῶν κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, μή καταντώντων εἰς Θεόν, ἐν ᾧ ἡ κατ᾽ ἔφεσιν πάντων ἵσταται κίνησις, ἀνθυπόστατον δεχομένη τέλος Θεοῦ τήν ἀπόλαυσιν.

λ΄. Τό ὑπέρ τόν ὅρον καί τό μέτρον· καί παρά τόν ὅρον καί τό μέτρον δηλονότι.

λα΄. Τῷ λόγῳ δηλονότι.

λβ΄. Ὅτι καί τούς τῶν ἀσωμάτων καί τούς τῶν σωμάτων ἀφίησι λόγους, ὁ πρός τόν Θεόν ἀναδραμών κατ᾽ ἔκστασιν νοῦς. Οὐ γάρ πέφυκέ τι Θεῷ τῶν μετά Θεόν ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.

λγ΄. Πῶς καί εἰς τόν Ἰουδαϊκόν λαόν δύναται ληφθῆναι τυπικῶς Ἰωνᾶς.

λδ΄ Πῶς ἑρμηνευόμενος Ἰωνᾶς προδιελέγχει τυπικῶς τόν Ἰουδαϊκόν λαόν.

λε΄. Ὅτι νενίκηκεν μᾶλλον ὁ Κύριος τήν τυράννου δύναμιν σαρκός ἀσθένειαν προβαλλόμενος, ἤπερ τόν Ἀδάμ ὁ διάβολος ἀξίαν θεότητος ὑποσχόμενος.

(733) λστ΄. Σκώληξ ἐστίν ὁ Κύριος διά τήν ἄσπορον σάρκα· ἥλιος δέ, καί ὡς διά τήν δύσιν τῆς ταφῆς, καθ᾽ ἥν ὑπό γῆν γέγονε ὡς ἄνθρωπος ὁ Λόγος, καί ὡς φύσει κατ᾽ οὐσίαν φῶς ὑπάρχων καί Θεός.

λζ΄. Ὅτι τό πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τούς πειρασμούς, ἀλλά καί τήν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τήν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν δηλοῖ.

λη΄. Ὑπερηφανίας ἴδιόν φησι, τό ἀρνεῖσθαι τόν Θεόν ἀρετῆς εἶναι γενέτην καί φύσεως· κενοδοξίας δέ, τό μερίζειν τήν φύσιν πρός τήν ὕφεσιν· ὧν ὁ τῦφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ μέν ἄρνησιν ἑκούσιον ἔχουσα, καί τῆς κατά τήν φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοιαν.

λθ΄. Ἡ διά πνεύματος κατά ψυχήν ἀγχιστεία, σαρκός μέν λύει τήν σχέσιν τῆς προαιρέσεως· Θεῷ δέ προσδεσμεῖ κατά πόθον προσηλωθεῖσαν.

μ΄. Νύκτα φησί, τά νομικά σύμβολα, ὑφ᾽ ἅ ὁ νόμος τελεῖ· ἐν τοῖς οὐκ ἔστιν εὑρεῖν ψυχῆς φωτισμόν μή νοουμένοις πνευματικῶς.

μα΄. Ὅτι διά τό μέγα, καί μηδενί λόγῳ μετρούμενον τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον, ἡ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησία, φησί, πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ προσηγορεύθη.

μβ΄. Κατά μέν τήν οὐσίαν ἡ ἀλήθεια, φησί, προσηγεῖται τῶν τύπων· κατά δέ τήν ἔκφανσιν, οἱ τύποι χρονικῶς προηγοῦνται τῆς ἀληθείας. Οὐκοῦν ἐπειδή προλαβών ἐν ἑαυτῶ τυπικῶς τήν ἀλήθειαν προδιέγραψεν Ἰωνᾶς, μείνας ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτουςς τρεῖς ἡμέρας καί τρεῖς νύκτας· Ἔτι τρεῖς ἡμέραι, φησί, τάς τρεῖς ἡμέρας τῆς τοῦ Κυρίου ταφῆς καί ἀναστάσεως λέγων, μεθ᾽ ἅς, ἡ τῶν ἐθνῶν καταστραφήσεται πλάνου καί ἀγνωσία.

μγ΄. Δηλονότι τῆς πίστεως.

μδ΄. Ἐπίτομος ἔκθεσις τῆς ἑρμηνείας τοῦ ὀνόματος Ἰωνᾶ, κατά τήν ἐπικειμένην αὐτῷ περί ἑκάστου τῶν ἐκφερομένων προσώπων τε καί τρόπων δύναμιν.

με΄. Νόμος δηλονότι.

μστ΄. Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τήν γνωμικήν πάντων πρός πάντας ὁμόγνωμον σχέσιν.

νζ΄. Κανόνες ἀποδεικτικοί τῆς τοῦ φυσικοῦ νόμου χαρακτηριστικῆς ἰδιότητος.

μη΄. Ὁ γραπτός νόμος, φησί, κωλύων φόβῳ τήν ἀδικίαν, ἐθίζει πρός τό δίκαιον· χρόνῳ δέ, τό ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον· ὑφ᾽ ἧς ἡ παγία πρός τό καλόν ἕξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

μθ΄. Ὅροι τῆς ἑκάστου τῶν προῤῥηθέντων νόμων ἐνεργείας ἀποδεικτικοί.

ν΄. Ὅτι τό μέν σχεῖν ὡς ἑαυτόν τόν πλησίον, μόνης ἐστί φροντίδος τῆς πρός τό εἶναι ζωῆς, ὅοερ φυσικοῦ νόμου καθέστηκε. Τό δέ τόν πλησίον ἀγαπᾷν ὡς ἑαυτόν, καί τοῦ πρός τό εὖ εἶναι κατ᾽ ἀρετήν ἐστι προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτός ἐπιτρέπει νόμος. Τό δέ ὑπέρ ἑαυτόν ἀγαπῆσαι τόν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτός ἐστιν ἰδιώτατον.

να΄. (736) Ὅροι κατ᾽ ἐπιτομήν ἀποδεικτικοί τῆς τῶν τριῶν ἡμερῶν κατορθωτικῆς τῶν καλῶν ἰδιότητος.

νβ΄. Ἡ ὁδός τῶν τριῶν ἡμερῶν ἐστί φησιν, ἡ διά τῶν τριῶν νόμων τοῦ φυλάττοντος αὐτούς κατά δικαιοσύνην τελείωσις.

νγ΄. Ἄλλη θεωρία λεπτοτέρα περί τῆς σκηνῆς καί τῆς κολοκύνθης καί τοῦ σκώληκος καί τοῦ καύσωνος καί τοῦ ἡλίου.

νδ΄. Ὁ κωλυόμενος τῶν πρός ἡδονήν σώματος ἀφορμῶν, φησί, μανθάνει προνοίας λόγους ἐπεχούσης τήν ἐξαπτικήν ὕλην τῶν παθῶν. Ὁ δέ τάς πρός ὀδύνην σώματος δεχόμενος μάστιγας, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίοις πόνοις αὐτόν καθαιρούσης.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ΄.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Βασιλειῶν γέγραπται· " Ὅτι ἐγένετο λιμός ἐν ταῖς ἡμέραις Δαβίδ τρία ἔτη· ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Καί ἐξεζήτησε Δαβίδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καί εἶπε Κύριος· Ἐπί Σαούλ, καί ἐπί τόν οἶκον αὐτοῦ ἡ ἀδικία· περί οὗ ἐθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, καί εἶπεν αὐτοῖς· Τί ποιήσω ὑμῖν, καί ἐν τίνι ἐξιλάσομαι, καί εὐλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καί εἶπον πρός τόν βασιλέα· Ὁ ἀνήρ, ὅς συνετέλεσεν ἡμᾶς, καί ἐλογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν αὐτόν, τοῦ μή ἑστάναι ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ. Δότε ἡμῖν ἑπτά ἄνδρας ἐξ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καί ἐξηλιάσομεν αὐτούς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καί ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἱούς Ῥεσφᾶς, θυγατρός Ἀϊᾶ παλλακῆς Σαούλ· καί τούς πέντε υἱούς Μερώβ θυγατρός Σαούλ, οὕς ἔτεκε τῷ Ἐσδριήλ, καί ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρί τῶν Γαβαωνιτῶν· καί ἐξηλίασαν αὐτούς ἐν ὄρει ἐναντίον Κυρίου, καί ἔπεσον ἐκεῖ οἱ ἑπτά ἐπιτοαυτό· καί ἐθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καί ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Ἀϊᾶ τό σάκκον, καί διέστρωσεν αὐτόν ἑαυτῇ ἐπί τήν πέτραν, ἕως ἔσταξαν ἐπ᾽ αὐτούς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Καί ἐποίησαν πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς. Καί ἐπήκουσεν ὁ Θεός τῇ γῇ μετά ταῦτα." Διατί τί μετά τόν θάνατον Σαούλ ὁ Δαβίδ ἀπῃτήθη δίκας, λιμοῦ κρατήσαντος τήν γῆν, ἕως ἔδωκε τούς ἐκ τοῦ σπέρματος Σαούλ ἑπτά ἄνδρας θανατωθῆναι τοῖς Γαβαωνίταις. Τίς ἡ τούτων δύναμις τῶν λόγων, καί πῶς πνευματικῶς αὐτούς θεωρήσομεν.

(737) Ἀπόκρισις.

Ἡ μέν ἀκριβής γνῶσις τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, μόνοις ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις Πνεύματος· οἵ διά πολλήν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τόν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσόπτρου δίκην καθαροῦ τε καί διαυγοῦς, ἅμα τῇ πρώτῃ προσβολῇ καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐτοῖς καί ἐμπίπτουσαν, τήν τῶν θείων ὑποδέχονται γνῶσιν. Οἷς δέ κατ᾽ ἐμέ τήν τῶν παθῶν κηλῖσιν ὁ

βίος κατέστικται, μόλις κἄν ἐξ εἰκότων τινῶν στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τήν τῶν θείων γνῶσίν ἐστι δυνατόν· μή ὅτι γε νοῆσαί τε καί φράσαι ταύτην δι᾽ ἀκριβείας ἀπαυθαδιάζεσθαι. Καί οἶδ σαφῶς ἔγω γε, ὅτι πάσχων αὐτός γινώσκεις τά θεῖα μᾶλλον τίμιε πάτερ, καί πείρᾳ λαβών ἔχεις τούτων τήν ἐπιστήμην, ἧπερ ἐγώ λέγει ἐπίσταμαι, μηδέν ἐκ τοῦ παθεῖν ἀποφήνασθαι περί τῶν θείων δυνάμενος. Πλήν καί τό κατά δύναμιν οὐκ ἀπόβλητον, καί μάλισθ᾽ ὑμῖν τοῖς ἐπιτάξασι, καί τόνδε μοι περί τῶν ὑπέρ δύναμιν τοῦ λέγειν πόνον ἐπιθεμένοις.

Σαούλ τοίνυν ἐστί κατά τόνδε τῆς Γραφῆς τόν τόπον, ὁ βασιλεύων κατά δύναμιν ἐντολῆς σαρκίνης τῶν σαρκικῶν Ἰουδαίων ἐν γράμματι νόμος· ἤγουν ὁ βασιλεύων τῶν ἀγομένων μόνῳ τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικός τρόπος ἤ λογισμός. Αἰτητός γάρ ᾅδης κατά μίαν ἐπιβολήν Σαούλ ἑρμηνεύεται. Τῆς γάρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ᾽ ἀρετήν διεξαγομένης ζωῆς τε καί βασιλείας, προτιμήσας τήν φιλήδονον ζωήν ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, ᾐτήσατο τόν ᾅδην, ἤγουν τήν ἄγνοιαν, ἀντί τῆς γνώσεως αὐτοῦ βασιλεύειν. Πᾶς γάρ ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκώς ἀγάπης, τόν ἐν τῇ σαρκί νόμον ἔχει διά τῆς ἡδονῆς βασιλεύοντα· τόν μηδεμίαν θείαν ἐντολήν φυλάξαι δυνάμενον, ἤ μηδέ βουλόμενον.

Κατ᾽ ἄλλον δέ τρόπον Σαούλ ἑρμηνεύεται, δεδανεισμένος, ἤ δάνειον. Οὐ γάρ ἐδόθη ὁ γραπτός νόμος τοῖς λαβοῦσιν εἰς κτῆσιν περιουσίας, ἀλλ᾽ εἰς παιδαγωγίαν προσδοκωμένης ἐπαγγελίας. Διό καί δούς τῷ Σαούλ τήν βασιλείαν ὁ Θεός, ἐν τῇ πρός αὐτόν διαθήκῃ, αἰώνιον οὐ καθυπέσχετο τήν βασιλείαν. Πᾶν γάρ δάνειον, οὐ γίνεται τῷ λαβόντι κτῆμα περιουσίας, ἀλλά πρόφασις καμάτου καί πόνου [Fr. καί πόνων], εἰς ἄλλης περιουσίας συλλογήν. Ἡ δέ τοῦ Σαούλ παλλακή Ῥεσφά, δρόμος ἑρμηνεύεται στόματος. Δρόμος δέ στόματός ἐστιν, ἡ κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ προφοράν τοῦ νόμου μάθησις· ἥν εἰσοικίζεται παρανόμως, (740) ὁ μόνην τήν σωματικήν τοῦ νόμου περιέπων λατρείαν· ἀφ᾽ οἷς οὐδέν εὐσεβές γεννᾷ καί φιλόθεον. Ὁ γάρ μόνην τήν σωματικήν τοῦ νόμου κατά προφοράν λόγου μάθησιν ἐξασκούμενος, νόμιμον οὐκ ἔχει τήν πρός τόν λόγον, ἤγουν τήν μάθησιν τοῦ νόμου συμβίωσιν. Ὅθεν δυσγενῆ καί ἀπόβλητα καθέστηκεν αὐτοῦ τά γεννώμενα. Γεννᾶται γάρ αὐτῷ διά τήν παράνομον κοίτην ἐκ τῆς Ῥεσφᾶς ὁ Ἑρμονθί καί ὁ Μεμφιβοσθέ, ὅπερ ἐστίν Ἀνάθεμα αὐτῶν, καί Αἰσχύνη στόματος αὐτῶν. Ἑρμονθί γάρ κατά μίαν ἐπιβολήν, Ἀνάθεμα ἑρμηνεύεται· καί Μεμφιβοσθέ, αἰσχύνη στόματος αὐτῶν. Ἀνάθεμα δέ αὐτῶν ἐστίν, ἡ διά στόματος καθ᾽ ἁμαρτίαν φθορά τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας. Μεμφιβοσθέ δέ ἐστιν, ἡ παρά φύσιν τοῦ νοῦ πρός κακίαν κίνησις· ἤγουν ἡ κατά νοῦν ἐπινοητική τῶν φαύλων ἐνθύμησις· αἰσχύνη νοῦ, καί οὖσα καί λεγομένη.

Ἤ πάλιν ἀνάθεμα αὐτῶν ἐστι, τόπος τοῦ νῦν κρατοῦντος ἐπιτιμίου τῆς φύσεως· τουτέστιν ὁ κόσμος οὗτος, ὡς χωρίον θανάτου καί φθορᾶς διά τήν ἁμαρτίαν γενόμενος· εἰς ὅν ἐκ τοῦ παραδείσου μετά τήν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς ὁ πρώτος κατέπεσεν ἄνθρωπος· ὅντινα κόσμον κατά τήν τῆς γνώμης φιλήδονον σχέσιν, ἤγουν τήν κοσμικήν προσπάθειαν, γεννᾷν πέφυκεν ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ τοῦ νόμου προφοράν μαθήσεως, ὁ μή διαβαίνων κατά νοῦν πρός τήν ἔνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος θείαν εὐπρέπειαν. Αἰσχύνη δέ στόματος αὐτῶν ἐστιν, ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἐν ᾧ γάρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς φαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῆς διαπλάσεως, κατά τήν γνωμικήν σχέσιν γεννᾶσθαι πέφυκεν, ἤγουν ἡ τόν κόσμον φιλοῦσα διάθεσις· καί ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν εἰκότως συγγεννᾶται φιλοσώματος.

Ἤ πάλιν, ἀνάθεμα αὐτῶν ἐστιν, ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλής τῶν παθῶν καί ἀδιατύπωτος κίνησις· αἰσχύνη δέ στόματός ἐστιν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ᾽ ἡδονήν πρός αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος τοῦ νοῦ κίνησις. Χωρίς γάρ τῆς κατά νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρός διάπλασιν μορφῆς οὐδαμῶς ἄγεται πάθος. Οὐκοῦν ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τοῦ νόμου περιγράφων τῆς θείας ἐπαγγελίας τήν δύναμιν, παλλακήν, ἀλλ᾽ οὐ γυναῖκα νόμιμον ἔχει τοῦ νόμου τήν μάθησιν. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ἡ τοιαύτη μάθησις, οὐ δι᾽ ἑαυτήν, ἀλλά διά τόν αὐτήν σωματικῶς ἐκδεχόμενον, ἤγουν συγγενόμενον γεννᾶ τό ἀνάθεμα καί τήν αἰσχύνην. Ὁ γάρ διά τρυφήν σωματικήν καί ἀνάπαυσιν, τάς θυσίας καί τάς ἑορτάς· τά τε Σάββατα καί τάς νεομηνίας κατά τόν νόμον τόν Θεόν διατεταχέναι πιστεύων· πάντη τε (741) καί πάντως ὑπό τήν ἐνοχήν γενήσεται τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς αἰσχρῶν λογισμῶν ῥυπαρίας· ὑπό τε τόν φθειρόμενον ἔσται κόσμον, καί τήν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματον μελέτην· ὑπό τε τήν ὕλην τῶν παθῶν καί τό εἶδος, μηδέν ἄλλο πλήν τῶν φθειρομένων τίμιον ἔχειν δυνάμενος· καί διά τοῦτο τυχόν κακῶς γεννῶν τήν Μερώβ, τήν γεννῶσαν υἱούς πέντε τῷ Ἐσδριήλ. Μερώβ δέ, πλησμονή φάρυγγος ἑρμηνεύεται, ἤ τίς ἐστιν ἡ γαστριμαργία. Μόνη γάρ αὕτη παρά τῆς ἐντολῆς Ἰουδαϊκῶς λαβοῦσα τήν ἄδειαν, τούς κατά παράχρησιν τρόπους γεννᾷ τῶν αἰσθήσεων τῷ Ἐσδριήλ· ἤγουν τῷ θεωρητικῷ μέρει τῆς ψυχῆς. Ἐσδριήλ γάρ ἑρμηνεύεται θεία δύναμις ἤ βοητός ἰσχυρός, ἤ βλέψις δυνατή· ὅπερ ἐστίν, ὁ κατ᾽ εἰκόνα μέν Θεοῦ γενόμενος νοῦς· τήν δέ γαστριμαργίαν ὡς τοῦ κατ᾽ ἐντολήν σαρκός νόμου, τουτέστι τοῦ γράμματος, γέννημα, παραπεισθείς συνοικισάμενος. Πεισθείς γάρ ὁ νοῦς θείας ἐντολῆς εἶναι διαταγήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον τήν κατά σάρκα τρυφήν, ἄλλην οὐ προσίεται πλήν αὐτῆς πρός συμβίωσιν· ὡς θείαν, καί νόμου τοῦ βασιλεύοντος αὐτήν ἡγησάμενος γέννημα, καί τούς κατά παράχρησιν ἐξ αὐτῆς τῶν αἰσθήσεων συνίστησι τρόπους. Ἐπειδάν γάρ τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς, τήν τρυφήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον ὡς θείαν διά τήν ἐντολήν ἀσπάσηται πρός συμβίωσιν, τήν τῶν αἰσθήσεων παρά φύσιν μετέρχεται χρῆσιν· μηδεμιᾶς συγχωροῦν κατά φύσιν διαφαίνεσθαι τήν χρῆσιν τῆς ἐνεργείας.

Ὁ τοίνυν σωματικῶς τοῦ νόμου τήν μάθησιν ἐξασκούμενος, οἷα δή παλλακήν, ἀλλ᾽ οὐ νόμιμον ἔχων γυναῖκα τῶν θείων τήν εἴδησιν· καί γεννῶν ἐξ αὐτῆς τό ἀνάθεμα τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς λογισμῶν ἀηδίας [ἄλλ. ἀειδίας]· καί ἐκ τῆς Μερώβ, τουτέστι τῆς Σαούλ θυγατρός γαστριμαργίας, ἔκγονα λαμβάνων τούς κατά παράχρησιν τρόπους τῶν αἰσθήσεων· τούς ἐν τῇ φύσει τῶν ὄντων, ἤγουν τούς κατά φύσιν ὡς Γαδαωνίτας ἀποκτείνειν εἴωθε λόγους καί λογισμούς. Γαβαωνῖται γάρ ἑρμηνεύονται, ὀρεινοί ἤ μετέωροι. Δηλοῦσι δέ σαφῶς οὗτοι, τούς κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ὑψηλοτέρους λόγους, ἤ τούς ἐφ᾽ ἡμῖν κατά φύσιν λογισμούς· οὕς ἀποκτείνειν Σαούλ, καί εἴ τις νῦν κατά διάθεσιν ἄλλος ὑπάρχει Σαούλ, διά τήν ἐν μόνῳ τῷ νομικῷ γράμματι πλάνην, τούς κατά φύσιν ἀποπέμπεσθαι καί παραχαράττειν οὐ (744) παραιτούμενος λόγους. Οὐδείς γάρ μόνῃ προσανέχων τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρείᾳ, φυσικόν τό παράπαν δύναιτ᾽ ἄν παραδέξασθαι λόγον ἤ λογισμόν· ὅτι μηδέ πέφυκε ταυτόν εἶναι τῇ φύσει τά σύμβολα, κατά φύσιν ὁρᾷν τῶν ὄντων τήν γέννησιν οὐδέποτε δύναται σαφῶς, ὁ τοῖς τοῦ νόμου συμβόλοις ὡς πρωτοτύποις προστετηκώς· καί διά τοῦτο παραλόγως τούς κατά φύσιν ἀποπέμπεται λόγους· μή λογιζόμενος, ὅτι χρή περιποιεῖσθαι τούς ὑπό Ἰησοῦ διασωθέντας, ὑπέρ ὧν καί πρός τούς ἐπαναστάντας αὐτοῖς πέντε

βασιλεῖς, τόν φοβερόν ἐκεῖνον συνεκρότησε πόλεμον· ἐν ᾧ καί οὐρανός αὐτός κατά τῶν ἐπαναστάντων τοῖς Γαβαωνίταις διά λίθων χαλάζης τῷ Ἰησοῦ συνεμάχησεν· οὕς κατέστηκε ξυλοφόρους καί ὑδροφόρους τῆς θείας σκηνῆς, τουτέστι, τῆς διά τῆς σκηνῆς προδιατυπωθείσης ἁγίας Ἐκκλησίας, ὁ σαρκωθείς Λόγος. Οὗτος γάρ, οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ ἀποκτείνας τούς κατ᾽ αἴσθησιν αὐτοῖς ἐπανισταμένους ἐμπαθεῖς τρόπους καί λογισμούς. Ἀεί γάρ τούς κατά φυσικήν θεωρίαν λόγους, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος Ἰησοῦς περιποιεῖται, προκαθιστῶν αὐτοῦ τῆς θείας τῶν μυστηρίων σκηνῆς ξυλοφόρους καί ὑδροφόρους· οἷα δή τῆς ἐξαπτικῆς τοῦ φωτισμοῦ θείας γνώσεως ὕλης, καί τῆς ῥυπτικῆς τῶν παθῶν καθάρσεως, καί τῆς ἐν πνεύματι ξωτικῆς διαδόσεως ἀφορμῆς χορηγός. Φυσικῆς γάρ θεωρίας χωρίς, ἐν οὐδενί κατ᾽ οὐδένα τρόπον οὐδαμῶς συντηρεῖσθαι πέφυκεν τῶν μυστηρίων ἡ δύναμις.

Εἰ δέ καί τήν Ἐθνικήν μοῖραν δηλοῦσιν οἱ Γαβαωνῖται, προσχωροῦσαν τῷ κληροδότῃ τῶν θείων ἐπαγγελιῶν Ἰησοῦ καί σωζομένην· διδασκομένην τε ξυλοφορεῖν καί ὑδροφορεῖν· τουτέστι, τόν περί σταυροῦ καί τῆς δι᾽ ὕδατος θείας ἀναγεννήσεως μυστικόν καί σωτήριον λόγον πρακτικῶς τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν περιφέρειν, καί χορηγεῖν τῇ θείᾳ κιβωτῷ τῆς εὐσεβοῦς πίστεως, ξύλων δίκην, διά μέν τῆς πρακτικῆς, τῶν ἐπί γῆς μελῶν τήν νέκρωσιν· διά θεωρίας δέ, καθάπερ ὕδωρ τήν ἐπιῤῥοήν τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως, οὐκ ἄτοπον, οὐδέ τῆς εὐσεβείας ἀλλότριον.

Εἴτε γοῦν τούς κατά τήν φυσικήν θεωρίαν λόγους, εἴτε τήν σωζωμένην διά πίστεως μερίδα τῶν ἐθνῶν προτυποῦσιν οἱ Γαβαωνῖται, τόν Ἰουδαϊκῶς ζῆν κατά τόν ἐν μόνῳ τῷ γράμματι νόμον προῃρημένον, ἔχουσιν ἐχθρόν, καί τοῦ σωζομένου πολέμιον. Ὁ γάρ Θεόν τήν κοιλίαν ἡγούμενος, καί ὡς ἐπί δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μόνων οἶδεν ὡς θείων ἀνέχεσθαι διά σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καί διά τοῦτο μόνα περιέπει τά χρονικά· τουτέστι, τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τήν κατά παράχρησιν πενταπλῆν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. Τά μέν ὡς Ῥεσφᾶς τῆς παλλακῆς τέκνα· τά δέ, ὡς γῆς ἀτίμου θυγατρός ἔκγονα Μερώβ. Τῇ γάρ ὕλῃ καί τῷ εἴδει συμπλακεῖσα κατά μίξιν ἡ αἴσθησις, ἀποτελεῖν μέν πάθος· ἀποκτενεῖν δέ καί συντελεῖν τούς κατά φύσιν (745) πέφυκεν λογισμούς. Οὐ γάρ πέφυκε πάθει συνεμφαίνεσθαι τό παράπαν φύσεως λόγος, ὥσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατά τήν γένεσιν πάθος.

Οὐκοῦν ὁ μόνου τοῦ γράμματος τῆς γραφῆς ἀντεχόμενος κατά τόν Σαούλ, καί τούς κατά φύσιν ἀποπέμπεται λόγους, καί τήν μυστικῶς προκεκηρυγμένην τῶν ἐθνῶν οὐ προσδέχεται κλῆσιν, πρός μόνην κεχηνώς κατά νόμον, ὡς οἴεται, τῆς σαρκός τήν ἀπόλαυσιν. Ταύτης οὖν κρατούσης τῶν κατά μόνην τήν αἴσθησιν ζώντων, τῆς κατά νόμον σωματικῆς διαθέσεως, ὁ λιμός οὐ διαδείκνυται τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως. Λιμός γάρ ἐστιν, ὡς ἀληθῶς, ἔκλειψις τῶν κατ᾽ αὐτήν τήν πεῖραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καί ἀπορία καί σπάνις παντελής τῶν τήν ψυχήν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. Πῶς γάρ λιμόν ἡγήσεταί τις ἤ ζημίαν, τήν τῶν καθάπαξ αὐτῷ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαίρεσιν; Ὅθεν ζῶντος Σαούλ, οὐ γίνεται λιμός· ὅτι μηδέ πέφυκε ζῶντος τοῦ κατά νόμον γράμματος, καί βασιλεύοντος τῶν ὑλικῶν τήν διάνοιαν Ἰουδαίων, τῆς πνευματικῆς γνώσεως διαγνωσθῆναι τήν ἔνδειαν· ὁπηνίκα δέ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος διαλάμψῃ τό σέλας, καί λάβῃ τήν βασιλείαν τῶν πνευματικῶν τήν διάνοιαν Δαβίδ ὁ πανεύφημος, ὅς ἐστιν ὁ κατά πνεῦμα νόμος, μετά τόν θάνατον Σαούλ, ἤγουν μετά τήν τοῦ γράμματος τελευτήν· ἑρμηνεύτεται γάρ ὁ Δαβίδ, ἐξουδένωσις, καί ἰσχυρός ὁράσει· τό μέν γάρ λέγεται κατ᾽ Ἰουδαίους πλεονεκτοῦντος τό πνεῦμα τοῦ

γράμματος· τό δέ, κατά Χριστιανούς προσαγορεύεται, νικήσαντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος· τηνικαῦτα διαγινώσκεται τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως ὁ λιμός· κοινῶς μέν ἐν τῷ πιστῷ λαῷ, καί τῇ ψυχῇ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἰδικῶς, ὅταν τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς θεωρίας τήν ἐκτός προφαινομένην τοῦ γράμματος προκρίνει προβολήν· καί οἷον εἰπεῖν, τήν ψυχήν τῆς Γραφῆς ἀτιμωτέραν ποιεῖται τοῦ σώματος. Λιμώττει γάρ ἐπ᾽ ἀληθείας τῶν πιστῶν καί ἐπεγνωκότων τήν ἀλήθειαν ὁ λαός, καί ἡ ψυχή τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν τῇ χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καί γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῶ γράμματι δουλείας, μή διατρέφουσα τόν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλονοΐαις· ἀλλά πληροῦσα τήν αἴσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας ταῖς σωματικαῖς τῶν γραφικῶν συμβόλων διατυπώσεσι. Διό θείας γνώσεως μάλιστα γίνεται λιμός, τρία ἔτη, ἐνιαυτός ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. Πᾶς γάρ τήν πνευματικήν τῆς θείας Γραφῆς θεωρίαν μή προσιέμενος, τόν τε φυσικόν ταύτη κατά τούς Ἰουδαίους συναπώσατο νόμον· καί τόν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ᾽ ὅν δίδοται τοῖς κατ᾽ αὐτόν ἀγομένοις ἡ θέωσις.

Οὐκοῦν ὁ λιμός τῶν τριῶν ἐτῶν δηλοῖ τόν ἐν τοῖς τρισί νόμοις, τῷ τε φυσικῷ λέγω, καί τῷ γραπτῷ, καί τῷ τῆς χάριτος, ἀναλόγως ἑκάστῳ γενομένην τῆς γνώσεως ἔνδειαν, τοῖς οὐκ ἐπιμελουμένοις τῆς αὐτῶν κατά τήν θεωρίαν ἀναγωγῆς. Ἐπιμελεῖσθαι γάρ παντελῶς οὐ δύναται τῆς τῶν Γραφῶν ἐπιστήμης, ὁ τούς μέν φυσικούς τῶν ὄντων κατά τήν θεωρίαν ἀπωθούμενος λόγους· ἀντεχόμενος δέ μόνων τῶν ὑλικῶν συμβόλων, καί μηδεμίαν αὐτοῖς ἐπινοῶν ὑψηγορίαν πνευματικήν. Κρατούσης γάρ μόνης τῆς (748) ἱστοριώδους τῶν Γραφῶν ἀφηγήσεως, τό τῶν προσκαίρων καί χρονικῶν τῆς διανοίας οὐκ ἀπεγένετο κράτος· ἀλλ᾽ ἔτι ζῶσι τά τέκνα τοῦ ἀποθανόντος Σαούλ, καί τά ἔκγονα, ἑπτά ὄντα τόν ἀριθμόν· τουτέστιν ἡ σωματική τοῦ νόμου λατρεία καί πρόσκαιρος, ἐξ ἧς ἡ ἐμπαθής εἴωθεν ἀπογεννᾶσθαι τοῖς φιλοσωμάτοις κατά τήν ἀποδοθεῖσαν αἰτίαν διάθεσις, ἐπίκουρον ἔχουσα τῆς πλάνης τήν πρόδηλον ἐν τοῖς συμβόλοις διαταγήν. Διά ταύτην οἶμαι τήν αἰτίαν μή γίνεσθαι λιμόν ἐν ταῖς ἡμέραις Σαούλ· τουτέστιν, ἐν τῷ χρόνῳ τῆς νομικῆς κατά σάρκα λατρείας, τήν ἔνδειαν μή διαγνωσθῆναι τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως· ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ τῆς εὐαγγελικῆς χάριτος· καθ᾽ ὅν, ὅταν μή πᾶσαν πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκλαμβάνωμεν, μετά τήν πάροδον τῆς τοῦ γράμματος δυναστείας, λιμώττομεν πάντως, τῆς Χριστιανοῖς πρεπούσης μυστικῆς κατά πνεῦμα λατρείας οὐκ ἀπολαύοντες. Ἐπάν δέ λαβόντες αἴσθησιν κατά τόν Δαβίδ, ζητήσωμεν τό πρόσωπον Κυρίου, διδασκόμεθα σαφῶς, ὅτι διά τό μή παραδέξασθαι τούς κατά φύσιν λόγους πρός ἐπίβασιν τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς θεωρίας, ἀλλ᾽ ἔτι τῶν ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῶν ἀντέχεσθαι λογισμῶν, ἡ χάρις ἀφῃρέθη τῆς γνώσεως.

Καί ἐζήτησε, φησί, Δαβίδ τό πρόσωπον Κυρίου. Καί εἶπε Κύριος· Ἐπί τόν οἶκον Σαούλ ἡ ἀδικία, περί οὗ ἐθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας. Δαβίδ ἐστι, πᾶς νοῦς κατά Χριστόν διορατικός, ἀεί ζητῶν τό πρόσωπον Κυρίου. Πρόσωπον δέ Κυρίου καθέστηκεν ἡ κατά τήν ἀρετήν τῶν θείων ἀληθής θεωρία καί γνῶσις, ἥν ζητῶν διδάσκεται τήν αἰτίαν τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐνδείας καί ἀπορίας· καί κελεύεται δοῦναι πρός θάνατον τούς δύο υἱούς Σαούλ τούς ἐκ τῆς παλλακίδος Ῥεσφᾶς, καί τούς πέντε τῆς αὐτοῦ θυγατρός Μερώβ υἱούς. Σαούλ ἐστι, καθώς ἔφην, αἰτητός ᾅδης, ἤγουν ἄγνοια ποθητή. Ποθουμένη δέ σαφῶς ἐστιν ἄγνοια, τό γράμμα τό νομικόν, ἤγουν τό σωματικόν τῆς ἐν νόμῳ λατρείας κράτος, ὅπερ ἐστί τό τοῦ νόμου σωματικόν· ἤ νοῦς μόνης κατ᾽ αἴσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος. Ῥεσφᾶ δέ ἐστι, κατά τήν αὐτῆς

ἑρμηνείαν, δρόμος στόματος, ὅπερ ἐστίν ἡ τοῦ νόμου κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ προφοράν ἐκμάθησις. Δρόμον δέ ἀληθῶς ἔχει στόματος, ἀλλ᾽ οὐ διανοίας, ὁ τῆς πνευματικῆς τοῦ νόμου θεωρίας ἀλλότριος. Υἱοί δέ τῆς Ῥεσφᾶς ὑπάρχουσιν, Ἐρμονθί καί Μεμφιβοσθέ. Ἐρμονθί δέ ἐστιν, ἀνάθεμα αὐτῶν, ὅπερ ἐστίν ἡ καθ᾽ ἁμαρτίαν διά σώματος φθορά τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας· ἤ ὁ τόπος, τουτέστιν ὁ κόσμος, ἐν ᾧ τῆς παραβάσεως ἐδόθη τό ἐπιτίμιον· ἤγουν ἡ καθ᾽ ἡδονήν πρός τόν κόσμον ἐνδιάθετος σχέσις· ἤ τυχόν, ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλής τῶν παθῶν καί ἀδιάπλαστος κίνησις. Μεμφιβοσθέ δέ, αἰσχύνη σώματος αὐτῶν, ὅπερ ἐστίν ἡ παρά φύσιν τοῦ νοῦ περί κακίαν κίνησις· ἤγουν ἡ ἐπινοητική τῶν παθῶν ἐνθύμησις· ἤ τυχόν, ἡ φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἤ πάλιν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ᾽ ἡδονήν πρός αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος τοῦ νοῦ κίνησις. Τούτους γάρ γεννᾷν τούς υἱούς (749) πέφυκεν ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ προφοράν ἐκμαθήσεως, ὅ τε γραπτός νόμος, καί ὁ μόνῳ προσκαθήμενος τῷ γράμματι τοῦ νόμου νοῦς. Μερώβ δέ, κατά τήν αὐτῆς ἑρμηνείαν ἐστίν (ἡ τοῦ Σαούλ θυγάτηρ), ἡ πλησμονή τοῦ φάρυγγος· ὅπερ δηλοῖ τό τῆς γαστριμαργίας πάθος. Μόνην γάρ οἶδε γεννᾷν σώματος τρυφήν, καί τήν τῶν ὑλικῶν ἀπολαυστικήν διάθεσιν, ὅ τε νόμος κατά τό γράμμα, τοῖς συμβόλοις τούς κατ᾽ αὐτόν λατρεύοντας περιγράφων· ὅ τε νοῦς, διά τήν φιλόσαρκον ζωήν, κατά τό γράμμα τόν νόμον τοῖς τύποις περιορίζων. Πέντε δέ τῆς Μερώβ θυγατρός Σαούλ υἱοί καθεστήκασιν, οἱ κατά πράχρησιν ἐμπαθεῖς πέντε τρόποι τῶν πέντε αἰσθήσεων· οὕς τίκτειν πάντως εἴωθε τῷ Ἐσδριήλ, ἤγουν τῷ θεωρητικῷ μέρει, ἡ μόνου τοῦ σώματος κατά νόμον διά τρυφῆς ἐπιμελουμένη διάθεσις.

Τούτους τούς δύο τοῦ Σαούλ υἱούς (ἤγουν τήν ὕλην καί τό εἶδος), καί τούς πέντε τοῦ Σαούλ υἱωνούς, ἤγουν τούς περί τήν ὕλην καί τό εἶδος κατά παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν αἰσθήσεων (λέγω δή τήν ἐμπαθῆ τε καί παρά φύσιν πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων συμπλοκήν, ἤγουν τά ὑπό χρόνον καί ῥεῦσιν), μετά τήν τελευτήν Σαούλ (τουτέστι, μετά τήν πάροδον τῆς ἐν νόμῳ κατά τό γράμμα σωματικῆς λατρείας, καί τήν τῆς ἀγνοίας διάβασιν), παραδίδωσι θανατωθῆναι κατά τόν θεῖον χρηματισμόν, Δαβίδ ὁ θαυμάσιος τοῖς Γαβαωνίταις (τουτέστι, τοῖς κατά τήν φυσικήν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις καί λογισμοῖς, ὁ πνευματικός νόμος, ἤ νοῦς, τήν ἐν τοῖς συμβόλοις πρός αἴσθησιν καί σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπό χρόνον σχέσιν ἀφανίσαι καί θανατῶσαι), κατά τό ὕψος γινομένοις τοῦ βουνοῦ Σαούλ· λέγω δή, τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας. Εἰ γάρ μή φυσικῶς πρότερόν τις τήν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων καί νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθήσῃ κατά νοῦν, ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύτων τήν αἴσθησιν θέμενος, πρός τήν τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τύποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ᾽ ἥν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος ἀντεχόμενος, τήν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς γνώσεως εἰκότως ἀπορίαν οὐ παραμυθεῖται· τῆς Γραφῆς τήν γῆν, ἤγουν τό σῶμα, κατά τόν ἀπατηλόν ὄφιν ἐσθίειν ἑαυτόν καταδικάσας· ἀλλ᾽ οὐ κατά Χριστόν τόν νοῦν, ἤγουν τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα καί τήν ψυχήν, τουτέστι τόν οὐράνιον καί ἀγγελικόν ἄρτον (λέγω δή, τήν ἐν Χριστῷ τῶν Γραφῶν πνευματικήν θεωρίαν καί γνῶσιν) [ἄλλ. βρῶσιν] βρωματιζόμενος· ἥν δίδωσι δαψιλῶς ἐποιχορηγουμένην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν ὁ Θεός, κατά τό γεγραμμένον· Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς· ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.

Χρή τοιγαροῦν τήν κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα τῆς Γραφῆς ἐκδοχήν, ὡς παθῶν προδήλως καί τῆς πρός τά χρονικά καί ῥέοντα σχετικῆς

διαθέσεως οὖσαν γεννητικήν (ἤγουν τῆς πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς ἐνεργείας), ὡς Σαούλ τέκνα καί ἔκγονα, διά τῆς φυσικῆς, ὡς ἐν ὄρει τῇ τῶν θείων ἀναγωγῇ λογίων [ἄλλ. λόγων], ἀφανίσας θεωρίας, εἴπερ ἐμφορηθῆναι θείας ἐφιέμεθα χάριτος. Εἰ γάρ ἐπί (752) Σαούλ ἡ ἀδικία, κατά τόν θεῖον χρησμόν, καί ἐπί τόν οἶκον αὐτοῦ, ὑπέρ οὗ ἐθανάτωσε τούς Γαβαωνίτας, δῆλον ὡς ἀδικεῖ τήν ἀλήθειαν, ὅ τε νόμος κατά μόνον τό γράμμα νοούμενος, καί ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καί εἴ τις ἐκείνων μιμητής ὑπάρχει κατά διάνοιαν (τοῦτον γάρ οἶδεν ὁ λόγος οἶκον Σαούλ εἶναι), μόνῳ τῷ γράμματι περιγράφων τοῦ νόμου τήν δύναμιν, καί μή δεχόμενος πρός τήν φανέρωσιν τῆς μυστικῶς ἐγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως, τήν φυσικήν θεωρίαν, μέσην ὑπάρχουσαν τύπων καί ἀληθείας· τῶν μέν τούς ἀγομένους ἀπάγουσαν· πρός δέ τήν, ἐπανάγουσαν· ἀλλ᾽ οἷον ταύτην πάμπαν ἀρνούμενος, καί τῆς τῶν θείων αὐτήν ἔξω ποιούμενος μυσταγωγίας.

Ταύτην τοιγαροῦν χρή τήν σωματικήν τοῦ νόμου καί πρόσκαιρον ἐκδοχήν, ὡς ὑπό χρόνον καί ῥέουσαν ἀποκτένειν διά τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, τούς τῶν θείων ἐπιμελητάς θεαμάτων. Καί ἐκάλεσε γάρ, φησί, Δαβίδ τούς Γαβαωνίτας, καί εἶπεν αὐτοῖς· Τί ποιήσω ὑμῖν, καί ἐν τίνι ἐξιλάσομαι, καί εὐλογήσετε τήν κληρονομίαν Κυρίου; Καί εἶπον πρός τόν βασιλέα· Ὁ ἀνήρ ὅς συνετέλεσεν ἡμᾶς, καί ἐδίωξεν ἡμᾶς, καί ἐλογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσομεν αὐτόν τοῦ μή ἑστάναι αὐτόν ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ. Δότε ἡμῖν ἑπτά ἄνδρας, ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καί ἐξηλιάσομεν αὐτούς τῷ Κυρίῳ ἐν τῷ βουνῷ Σαούλ. Καί ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἱούς Ῥεσφῶς θυγατρός Ἀϊᾶ, παλλακῆς Σαούλ, τόν Ἑρμονθί, καί τόν Μεμφιβοσθέ, καί τούς πέντε υἱούς Μερώβ θυγατρός Σαούλ οὕς ἔτεκε τῷ Ἐσδιήλ. Καί ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρί τῶν Γαβαωνιτῶν, καί ἐξηλίασαν αὐτούς ἐν τῷ ὄρει ἔναντι Κυρίου. Καί ἔπεσιν ἐκεῖ οἱ ἑπτά ἐπιτοαυτό, καί ἐθανατώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Ποῦ κατά τήν ἱστορίαν εὑρίσκομεν, ὡς ἠφάνισαν τόν Σαούλ οἱ Γαβαωνῖται, τοῦ μή ἑστάναι αὐτόν ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ· τοῦ υἱοῦ Ἰωνάθαν υἱοῦ Σαούλ Μαριβαάλ παρά τῷ βασιλεῖ Δαβίδ διασωθέντος, καί ἄλλων πολλῶν τῆς συγγενείας Σαούλ ὡς ἐν τῇ βίβλῳ φέρεται τῶν Παραλειπομένων; (753) Πῶς δέ τούς ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ λαβόντες ἑπτά ἄνδρας, Αὐτόν, εἶπον ἀφανίσομεν, τοῦ μή ἑστάναι αὐτόν ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ, πρό τούτου πολλούς ἀποθανόντα χρόνους; Ἀλλ᾽, ὡς ἔοικε, παρεμίγη τῷ ῥητῷ τῆς ἱστορίας τό παράλογον, ἵνα τό τῆς διανοίας ἀληθές τῶν γεγραμμένων ζητήσωμεν. Οὐκοῦν τόν σωματικόν νοῦν τῆς Γραφῆς, τουτέστι τόν Σαούλ, ἀφανίζει παντελῶς ἐκ παντός ὁρίου Ἰσραήλ, ὁ πράξει διά τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς διά τινων Γαβανιτῶν, ἀποκτένων τήν γεννωμένην ἐκ τοῦ γραπτοῦ νόμου πρός τήν ἄστατον ὕλην, καί ῥέουσαν τῇ ψυχῇ, φιλήδονον σχέσιν καί φιλοσώματον· κατασφάττων ὡς τέκνα Σαούλ καί ἔκγονα, τήν χαμαίζηλον τοῦ νόμου διάνοιαν, διά μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, καί φανεράν ποιούμενος ἐνώπιον Κυρίου, δι᾽ ἐξομολογήσεως δηλαδή, τήν πρός σῶμα τοῦ νόμου προτέραν ἐκδοχήν. Τοῦτο γάρ ἐξηλιάσαι νοεῖσθαι δύναται τοῖς φιλομαθέσιν ἔναντι Κυρίου· εἰς φῶς ἀγαγόντες, διά τῆς γνώσεως δηλαδή, τήν κατά τό γράμμα πεπλανημένην τοῦ νόμου πρόληψιν. Πᾶς γάρ ἀποκτείνας τήν σωματικήν τοῦ νόμου διάνοιαν, τό γράμμα τοῦ νόμου σαφῶς ἐπέκτεινε καί ἠφάνισε, τοῦ μή ἑστάναι ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ· τουτέστιν, ἐν παντί λόγῳ πνευματικῆς θεωρίας. Εἰ γάρ Ἰσραήλ νοῦς ὁρῶν Θεόν ἑρμηνεύεται, δῆλον ὡς τό σωματικόν τοῦ νόμου

καθάπαξ ἐν οὐδενί τρόπῳ πνευματικῆς θεωρίας ὑφέστηκε, τοῖς τό πνεῦμα προτιμῶσι τοῦ γράμματος· εἴπερ Πνεῦμα, κατά τό γεγραμμένον, ἐστίν ὁ Θεός, καί τούς προσκυνοῦντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καί ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν, ἀλλ᾽ οὐ γράμματι. Τό γράμμα γάρ ἀποκτένει· τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Διό χρή τό ἀποκτένειν πεφυκός, ἀποκτένεσθαι πνεύματι ζωοποιῷ. Συνυπάρχειν γάρ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀλλήλοις ἅμα κατά τό αὐτό τό σωματικόν τοῦ νόμου καί τό θεῖον, ἤγουν τό γράμμα καί τό πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδέ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατά φύσιν ζωήν, τό ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

(756) Οὐκοῦν κατά μέν τήν ἱστορίαν τοῦτον λαμβάνοντες τόν τόπον, οὐχ εὑρίσκομεν τήν Γραφήν ἀληθεύουσαν. Ποῦ γάρ ἠφάνισαν οἱ Γαβαωνῖται τόν Σαούλ παντός ὁρίου Ἰσραήλ, πολλῆς μετά τοῦτο συγγενείας εὑρισκομένης ἐν τῷ λαῷ; Κατά δέ τήν θεωρίαν νοοῦντες, σαφῶς εὑρίσκομεν, ὅτι διά μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἐν τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, ὁ γραπτός παντελῶς ἀπογίνεται νόμος, ἤγουν ὁ σωματικός ἐν τοῖς συμβόλοις κατά τήν λατρείαν θεσμός. Ποῦ γάρ ἔτι στήσεται περιτομή σαρκός νοουμένου τοῦ νόμου πνευματικῶς; ποῦ τά Σάββατα, καί τῶν μηνῶν αἱ ἀρχαί; ποῦ τῶν ἑορτῶν αἱ πανηγύρεις; ποῦ τῶν θυσιῶν, καί τῆς ἀργίας τῆς γῆς, καί τῆς λοιπῆς τοῦ νόμου κατά τήν σωματικήν λατρείαν [fort. add. καταστάσεως] ἡ παράδοσις; Οἴδαμεν γάρ φυσικῶς ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, ὡς οὐκ ἔστι τελειότης ἡ τῆς ἐκ Θεοῦ κατά φύσιν ἀρτιότητος περιαίρεσις. Οὐ γάρ ποιεῖ τελειότητα φύσις διά τέχνης κολοβουμένη, καί διά περινοίας ἀποτιθεμένη τό προσόν αὐτῇ θεόθεν κατά λόγον δημιουργίας· ἵνα μή τήν τέχνην Θεοῦ πρός βεβαίωσιν δικαιοσύνης ἰσχυροτέραν εἰσαγάγωμεν, καί τήν περινενοημένην τῆς φύσεως ἔλλειψιν ἀναπληρωτικήν ποιώμεθα, τῆς ἐν δικαιοσύνῃ κατά τήν δημιουργίαν ἐλλείψεως· ἀλλ᾽ ἐκ τῆς τυπικῆς τοῦ περιτεμνομένου μυρίου θέσεως, διδασκόμεθα ποιεῖσθαι γνωστικῶς τήν περιτομήν τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ᾽ ἥν μᾶλλον τῇ φύσει συντρέχειν ἡ γνώμη ῥυθμίζεται, τόν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένη. Περιτομή γάρ ἐστι μυστική, τῆς ἐμπαθοῦς κατά νοῦν περί τήν ἐπείσακτον γένεσιν σχέσεως παντελής περιαίρεσις. Τό δέ Σάββατον τελεία παθῶν ἐστιν ἀπραξία, καί τῆς περί τά πεποιημένα καθολική τοῦ νοῦ παῦλα κινήσεως, καί πρός τό Θεῖον τελεία διάβασις· ἐν ᾧ τόν δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως κατά τό θεμιτόν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τήν οἱανοῦν παντελῶς ὕλην ἐξαπτική ἐνθυμεῖσθαι παθῶν· οὔτε μή φύσεως τό παράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μή πάθεσιν ἡδόμενον, ἤ φύσεως ὅροις μετρούμενον, κατά τούς Ἕλληνας τόν Θεόν δογματίζωμεν· ὅνπερ ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγή, καί ἡ παντελής καθ᾽ ὑπεροχήν ἀγνωσία παρίστησι. Τάς δέ νεομηνίας εἶναί φαμεν, τούς ἐν τῷ δρόμῳ τῶν κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ἡμερῶν διαφόρους φωτισμούς, οἷς προτροπάδην ἅπαντας ἐνθέοντες τούς αἰῶνας, τόν δεκτόν ἐνιαυτόν τοῦ Κυρίου πληροῦμεν, τῷ τῆς χρηστότητος στεφάνῳ κοσμούμενον. Στέφανος δέ χρηστότητός ἐστι πίστις καθαρά λίθων τιμίων δίκην, ταῖς τῶν δογμάτων ὑψηγορίαις καί λόγοις διηνθισμένη πνευματικοῖς καί νοήμασι, τόν θεοφιλῆ καθάπερ κεφαλήν διασφίγγουσα νοῦν. Ἤ μᾶλλον στέφανος πάλιν χρηστότητός ἐστιν αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν κατά πρόνοιαν καί κρίσιν τρόπων, ἤγουν ἐγκρατείᾳ τῶν ἑκουσίων καί ὑπομονῇ τῶν ἀκουσίων παθῶν, ὡς κεφαλήν τόν νοῦν περιγράφων, καί τῇ μετοχῇ τῆς κατά τήν θέωσιν χάριτος, αὐτός ἑαυτοῦ τόν νοῦν ποιῶν ὡραιότερον.

(757) Τῶν ἑορτῶν δέ, τήν μέν πρώτην, πρακτικῆς εἶναι φιλοσοφίας σύμβολον, πρός ἀρετήν ὡς ἀπ᾽ Αἰγύπτου τῆς ἁμαρτίας

τούς ὑπ᾽ αὐτῆς κρατουμένους διαβιβάζουσαν· τήν δέ δευτέραν, τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς τύπον ὑπάρχειν θεωρίας, τήν περί τῶν ὄντων εὐσεβῆ δόξαν, ὡς ἀπαρχήν θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσαν· τήν δέ τρίτην, θεολογίας εἶναι μυστήριον, τήν πάντων τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων γνωστικήν ἕξιν, καί τήν κατ᾽ οἰκονομίαν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου παντελῆ διά τῆς χάριτος ἀναμαρτησίαν, καί τήν ἐπ᾽ αὐταῖς ἐν τῷ ἀγαθῷ τελείαν καί ἀθάνατον ἀτρεψίαν περιέχουσαν, ὡς σαλπίγγων καί ἱλασμοῦ καί σκηνοπηγίας ποιητικήν.

Ταύτην ἔχω τέως κατά μίαν ἐπιβολήν ἐκ τῆς τῶν ἡμερῶν τιμῆς τήν ὑπόνοιαν. Οὐ γάρ δή τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεός ἡμέρας ὑπό τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε Σάββατον, καί τάς νεομηνίας, καί τάς ἑορτάς. Οὕτω γάρ ἄν λατρεύειν τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα κατά νόμον ἐντολῆς ἐξεδίδαξεν, οἰομένους σεπτάς εἶναι φύσει τάς ἡμέρας, καί διά τοῦτο προσκυνητάς· ἀλλ᾽ ἑαυτόν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διά τῶν ἡμερῶν παρεδήλωσεν. Αὐτός γάρ ἐστι Σάββατον μέν, ὡς τῶν ἐν σαρκί τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καί τῶν κατά δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις· Πάσχα δέ, ὡς ἐλευθερωτής τῶν τῇ πικρᾷ δουλείᾳ κεκρατημένων τῆς ἁμαρτίας. Πεντηκοστή δέ, ὡς ἀρχή καί τέλος τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα φύσει συνέστηκεν. Εἰ γάρ μετά τήν εἰς ἑαυτήν ἑβδοματικήν τῆς ἑβδομάδος περίοδόν ἐστιν ἡ Πεντηκοστή, πενταδική δέ σαφῶς ὑπάρχει δεκάς ἡ Πεντηκοστή· προδήλως ἄρα τῶν ὄντων ἡ φύσις κατά τόν ἑαυτῆς λόγον ὑπάρχουσα πενταδική διά τάς αἰσθήσεις, μετά τήν φυσικήν τοῦ χρόνου καί τῶν αἰώνων διάβασιν, ἐν τῷ Θεῷ ἔσται, τῷ κατά φύσιν ἑνί, μή δεχομένη πέρας· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστι διάστασις. Φασί γάρ τινες εἶναι μονάδα [Fr. δεκάδα] τόν λόγον, ὡς πρόνοιαν κατά πρόοδον τῇ δεκάδι τῶν ἐντολῶν πλατυνόμενον. Ὁπηνίκα δέ συναφθῇ τῷ λόγῳ κατά χάριν ἡ φύσις, οὐκ ἔσται τά ὧν οὐκ ἄνευ, τῆς τῶν φύσει κινουμένων ἀλλοιωτικῆς ἀπογενομένης κινήσεως. Δεῖ γάρ τήν πεπερασμένην στάσιν, ἐν ᾗ γίνεσθαι πέφυκεν ἐξ ἀνάγκης κατ᾽ ἀλλοίωσιν τῶν κινουμένων ἡ κίνησις, δέξασθαι τέλος τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀπεράντου στάσεως, ἐν ᾗ παύεσθαι πέφυκε τῶν κινουμένων ἡ κίνησις. Ἐν ᾧ γάρ πέρας κατά φύσιν οὐκ ἔστι, καί ἀλλοιωτική πάντως ἡ τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν κίνησις· ἐν ᾧ δέ πέρας κατά φύσιν οὐκ ἔστιν, οὐδεμία παντελῶς ἀλλοιωτική τῶν ἐν αὐτῷ γνωσθήσεται κίνησις. Οὐκοῦν ὁ μέν κόσμος τόπος ἐστί πεπερασμένος, καί στάσις περιγεγραμμένη· ὁ δέ χρόνος, περιγραφομένη καθέστηκε κίνησις· ὅθεν καί ἀλλοιωτική τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν ἡ κατά τήν ζωήν κίνησις. Ὁπινήκα δέ τόν τόπον διελθοῦσα, καί τόν χρόνον κατ᾽ ἐνέργειάν τε καί ἔννοιαν, ἡ φύσις (ἤγουν τά ὧν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τήν (760) πεπερασμένην στάσιν καί κίνησιν), ἀμέσως συναφθῇ τῇ Προνοίᾳ, λόγον εὑρίσκει τήν Πρόνοιαν κατά φύσιν ἁπλοῦν καί στάσιμον, καί μηδεμίαν ἔχοντα πάντη περιγραφήν, καί διά τοῦτο παντελῶς οὔτε κίνησιν. Διόπερ ἐν μέν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἡ φύσις, ἀλλοιωτικήν ἔχει τήν κίνησιν, διά τήν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καί τήν καθ᾽ ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φθοράν· ἐν δέ τῷ Θεῷ γινομένη, διά τήν φυσικήν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀεικίνητον ἕξει, καί στάσιμον ταυτοκινησίαν, περί τό ταυτόν καί ἕν καί μόνον ἀϊδίως γινομένην· ἥν οἶδεν ὁ λόγος ἄμεσον εἶναι περί τό πρῶτον αἴτιον τῶν ἐξ αὐτοῦ πεποιημένων μόνιμον ἵδρυσιν.

Πεντηκοστῆς οὖν ἐστι τό μυστήριον, ἡ πρός τήν Πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἕνωσις, ἤγουν ἡ πρός τόν λόγον κατά τήν τῆς Προνοίας ἐπίπνοιαν φύσεως ἕνωσις, καθ᾽ ἥν οὐδεμία τό παράπαν ἐστίν χρόνου καί γενέσεως ἔμφασις. Σάλπιγξ δέ πάλιν ἡμῶν ἐστι ὁ λόγος, ὡς τάς θείας καί ἀῤῥήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις· ἱλασμός δέ, ὡς ἐν ἑαυτῶ τά ἡμέτερα, καθ᾽ ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα, καί τῇ δωρεᾷ τῆς χάριτος ἐν πνεύματι, τήν ἁμαρτήσασαν φύσιν θεοποιῶν· σκηνοπηγία δέ, ὡς τῆς ἡμῶν κατά τήν θεομίμητον ἕξιν περί τό καλόν ἀτρεψίας πῆξις, καί τῆς πρός ἀθανασίαν μεταποιήσεως συνεκτικός ὑπάρχων δεσμός.

Σφαγαῖς δέ ζώων ἀλόγων, καί ῥαντισμοῖς αἱμάτων ἡδόμενον τόν Θεόν, καί οἷον τῆς θεραπείας μισθόν, τήν τῶν ἁμαρτημάτων παρεχόμενον τοῖς προσφέρουσιν ἄφεσιν, τῇ Γραφῇ φυσικῶς ἐπιβάλλοντες, οὐ πιστεύομεν, ἵνα μή Θεόν ἐμπαθῆ λάθωμεν σέβοντες, ὡς ἐμπαθῶς ἐκείνων διά πολλῆς ἐφιέμενον τῆς σπουδῆς, περί ἅ καί ἀνθρώπους περιπαθῶς ἔχοντας ἄν θεωρήσωμεν, ὡς ἀκολάστους καί ἀκρατεῖς διαβάλλομεν. Θυσίας γάρ πνευματικάς εἶναι γινώσκομεν, οὐ μόνον τήν τῶν παθῶν νέκρωσιν, σφαττομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐστί ῥῆμα Θεοῦ, καί πάσης τῆς ἐν σαρκί ζωῆς ὡς αἵματος τήν κατά πρόθεσιν κίνησιν [κένωσιν]· ἀλλά καί τῶν κατά φιλοσοφίαν ἠθῶν, καί πασῶν τῶν κατά φύσιν δυνάμεων, προσαγωγήν, ἀφιερουμένων Θεῷ, καί τῷ πυρί τῆς ἐν πνεύματι χάριτος πρός τήν θείαν λῆξιν ὁλοκαυτουμένων. Οὕτως ἕκαστον τῶν ἐμφερομένων τῇ Γραφῇ συμβόλων φυσικῶς ἐποτεύοντες, ὡς ἐν ὄρει τῶ ὕψει τῆς μυστικῆς θεωρίας, καθάπερ ἄνδρας ἑπτά τῶν υἱῶν Σαούλ, τήν χρονικήν ἀποκτένομεν καί πρόσκαιρον τοῦ νόμου παράδοσιν· καί ἀφανίζομεν τόν Σαούλ, τουτέστι τόν ἐν μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς χοϊκόν νοῦν, τοῦ μή ἑστάναι αὐτόν ἐν παντί ὁρίῳ Ἰσραήλ· τουτέστι, τρόπῳ θεωρίας πνευματικῆς. Οὗτος γάρ ζῶν ἐπ᾽ ἀληθείας, συντελεῖ, καί διώκει, καί ἀπόλλυσι, σαρκί μόνῃ τόν νόμον περιγράφων, (761) τούς κατά φύσιν λόγους καί λογισμούς· τιμῶν ὡς θεῖα τά πάθη τῆς ἀτιμίας, ἅπερ οἱ κατά φύσιν λογισμοί, λαμβάνοντες ἄδειαν ὑπό τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος, ἀποκτένουσιν ἐπιτοαυτό καί θανατοῦσιν ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Ἀρχή δέ θερισμοῦ κριθῶν ἐστιν, ἡ κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν μετά τινος συμμέτρου λόγου τῶν ἀρετῶν συλλογή· καθ᾽ ἥν τό γεῶδες τῶν Γραφῶν ἀποκτένεσθαι πέφυκε, και πᾶν χοϊκόν παντελῶς ἀφανίζεσθαι κίνημα. Ἅμα γάρ τις τήν τῶν ἀρετῶν λογικῶς μετέλθοι φιλοσοφίαν, ἅμα καί τήν τῶν Γραφῶν πρός τό πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν ἐκδοχήν, ἐν καινότητι πνεύματος πρακτικῶς διά τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τῷ Θεῷ λατρεύων, καί οὐ παλαιότητι γράμματος, διά τῆς κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα ταπεινοτέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεύς παθῶν κατά τούς Ἰουδαίους γινόμενος, καί ἁμαρτίας θεραπευτής. Πράξει γάρ χρή, διά τῶν κατά φύσιν λογισμῶν, τήν ἐμπαθῆ καί σωματικήν τοῦ νόμου διάνοιαν διαχειρίζεσθαι, καθώς ὁ τῆς Γραφῆς ὑφηγεῖται λόγος, φάσκων· Καί ἔλαβεν ὁ βασιλεύς τούς δύο υἱούς Ῥεσφᾶς θυγατρός Ἀΐα παλλακῆς τοῦ Σαούλ, τόν Ἑρμονθί καί τόν Μεμφιβοσθέ· καί τούς πέντε υἱούς τῆς Μερώβ τῆς θυγατρός Σαούλ, οὕς ἔτεκε τῶ Ἐσδριήλ· καί ἔδωκεν αὐτούς ἐν χειρί τῶν Γαβαωνιτῶν. Χείρ ἐστι τῶν Γαβαωνιτῶν, ἡ κατ᾽ ἀρετήν πρᾶξις

τῶν φυσικῶν λογισμῶν, δι᾽ ἧς οἱ υἱοί Ῥεσφᾶς Ἐρμονθί καί Μεμφιβοσθέ, τουτέστιν, ἡ ἐκ τῆς ἐν μόνῃ τῇ προφορᾷ τοῦ λόγου σωματικῆς τοῦ νόμου διδαχῆς γεννωμένη τῶν παθῶν ἐνέργεια, καί ἡ τῶν λογισμῶν ἀκόλαστος κίνησις, ἀποκτένονται. Πρός δέ καί οἱ πέντε υἱοί τῆς Μερώβ, τουτέστιν, οἱ ἐκ τῆς τρυφῆς γεννώμενοι κατά τήν παρά φύσιν τῆς ἐνεργείας χρῆσιν ἀκόλαστοι πέντε τρόποι τῶν πέντε αἰσθήσεων· οὕς ἀποκτένειν ἐπιτοαυτό πέφυκεν ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς πνευματικῆς θεωρίας, ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν, ὅπερ ἐστίν ἐν προοιμίοις τῆς κατ᾽ ἀρετήν πράξεως, ἤ τῆς κατά φύσιν εὐσεβοῦς θεωρίας, πᾶς νοῦς κατά Θεόν ὑψηλός καί μετέωρος· κατά τό αὐτό, τήν τε τῶν παθῶν κατασφάττων ἐνέργειαν, καί τήν τῶν λογισμῶν ἄσχημον κίνησιν. Πρός δέ καί τούς κατά παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἀκολάστους τρόπους.

Καί ἔπεσον, φησίν, ἐπί τό αὐτό οἱ ἑπτά, καί ἐθανατώθησαν ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν. Καί ἔλαβε Ῥεσφά θυγάτηρ Ἀΐα τόν σάκκον, καί διέστρωσεν αὐτόν ἑαυτῇ ἐπί τήν πέτραν, ἕως ἔσταξεν ἐπ᾽ αὐτούς ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ. Ῥεσφά, καθώς ἔφην, ἐστίν ἑρμηνευομένη, δρόμος στόματος, ὅπερ ἐστίν ἡ κατά μόνην τοῦ λόγου προφοράν σωματική τοῦ νόμου διδαχή, ἡ μετά τόν θάνατον τῶν ἐξ αὐτῆς γεννωμένων παθῶν, καί τήν φανέρωσιν τήν ἐν ὄρει τῷ ὕψει γενομένην τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐν τῇ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον καρδίᾳ τῶν αὐτῇ προκατειλημμένων, καθάπερ σάκκον τήν μετάνοιαν στρώννυσιν ἐπί τήν πέτραν (λέγω δέ τόν λόγον τῆς κατά Κύριον πίστεως), τόν ἐν πνεύματι διά τῆς (764) μετανοίας, κατά Χριστόν ἐπιμελουμένη θεσμῶν ἔχουσα κατ᾽ ὀφθαλμούς ἡμέρας καί νυκτός διά τῆς μνήμης, ὡς τέκνα, τήν ἐν σαρκί τοῦ νόμου προτέραν ἀναγωγήν, ἕως στάξουσιν ὕδατα Θεοῦ ἐξ οὐρανοῦ· τουτέστιν, ἕως καταπεμφθῶσιν αἱ θεῖαι τῶν Γραφῶν γνώσεις ἐκ τοῦ ὕψους τῆς πνευματικῆς θεωρίας, αἱ σβεστικαί μέν τῶν παθῶν, ἀνανεωτικαί δέ τῶν ἀρετῶν. Πέφυκε γάρ ἡ τοῦ νόμου μάθησις, πρός Χριστόν τήν ἀληθῆ καί στεῤῥάν πέτραν διά τῆς μετανοίας προσχωροῦσα, τόν θεῖον τῆς πνευματικῆς τῶν Γραφῶν γνώσεως ὑετόν ὑποδέχεσθαι, κατά τό πρόσταγμα τοῦ βασιλέως Δαβίδ· τουτέστι, τοῦ ἰσχυροῦ τήν ὅρασιν νοῦ. Φησί γάρ· Καί ἐποίησε [ἄλλ. ἐποίησαν] πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς. Καί ἐπήκουσεν ὁ Θεός τῇ γῇ μετά ταῦτα. Οὐκοῦν ἡ τῶν θείων Γραφῶν μάθησις, κατά τήν ἐντολήν Δαβίδ τοῦ βασιλέως (τουτέστι τοῦ πνευματικοῦ νόμου, ἤ τοῦ ἰσχυροῦ τήν ὅρασιν νοῦ), διά μέσης τῆς μετανοίας, ἧς ὁ σάκκος ὑπάρχει σύμβολον, κατά τήν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν, ἐπί τήν πέτραν, ἤγουν Χριστόν, μεταφερομένη, τόν θεῖον ἐκκαλεῖσθαι τῆς γνώσεως πέφυκεν ὑετόν· ἐπακοῦσαί τε τόν Θεόν τῇ γῇ τῆς καρδίας, εἴωθε δυσωπεῖν, καί δοῦναι θείους χαρισμάτων ὄμβρους, καί τῶν ἐν δικαιοσύνῃ καρπῶν χορηγῆσαι τήν ἀφθονίαν, καί λῦσαι τήν καθάπερ λιμόν τήν προλαβοῦσαν τῶν θείων ἀγνωσίαν, καί ποιῆσαι χώραν πλήρη τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν· τήν ψυχήν σίτῳ βρίθουσαν, καί οἴνῳ, καί ἐλαίῳ· τῷ μέν, ὡς λόγῳ πρακτικῆς γνώσεως στηριζομένην· τῷ δέ, ὡς θείῳ πόθῳ, καί ἀνανεωτικῷ τῆς κατ᾽ ἔφεσιν πρός Θεόν ἑνωτικῆς ζέσεως, εὐφραινομένην· τῷ δέ, ὡς λείῳ καί ὁμαλῷ, καί διαυγεῖ καί φωτιστικῷ, καί παντός γεώδους ἐλευθέρῳ κινήματος, τῆς ἀπαθείας τρόπῳ τε καί λόγῳ, τό πρόσωπον ἱλαρυνομένην τῶν ἀρετῶν.

Ἀλλά καί ἡμεῖς, κατά τόν μέγαν Δαβίδ, ἀφανίσωμεν τόν Σαούλ ἐκ παντός ὁρίου Ἰσραήλ· τουτέστι, τόν γεώδη καί σωματικόν τοῦ νόμου θεσμόν· ἤτουν τόν Ἰουδαϊκόν τῆς λατρείας τρόπον, καί τόν ἐν μόνῳ τῷ ῥητῷ πρόχειρον τῆς ὅλης γραφῆς καί σωματικώτερον νοῦν, ἐκ παντός τρόπου θεωρητικῆς μυσταγωγίας· καί μετέλθωμεν πρός τήν πνευματικήν τῶν νοουμένων ἐκθέωσιν· καί περιποιησώμεθα τούς Γαβαωνίτας, τουτέστι, τούς κατά φύσιν τῶν ὄντων λόγους· οὕς ἀπαθεῖς διετήρησεν ὁ ἀληθινός κληροδότης τῶν θείων ἐπαγγελιῶν Ἰησοῦς· δι᾽ οὕς ἀναιρουμένους ὑπό Σαούλ, τόν θεῖον ἀνέσχε τῆς μυστικῆς γνώσεως ὑετόν ὁ Θεός· καί ἀποκτείνωμεν δι᾽ αὐτῶν τῶν Γαβαωνιτῶν, τῆς φυσικῆς δηλαδή θεωρίας, ὥσπερ ἄνδρας ἑπτά τῶν υἱῶν Σαούλ, τήν ἐμπαθῆ τοῦ νόμου, πρόσυλόν τε καί χρονικήν ἐκδοχήν, ἥν τίκτειν πέφυκεν ἡ Ῥεσφά, στόματος ὑπάρχουσα δρόμος (ὅπερ ἐστίν ἡ σωματική τοῦ νόμου μάθησις)· καί ἡ Μερώβ, πλησμονή φάρυγγος ἑρμηνευομένη, τουτέστιν, ἡ τρυφή τῆς γαστρός. Ἡ μέν τόν Μεμφιβοσθέ τίκτουσα καί τόν Ἑρμονθί (τόν μέν αἰσχύνη στόματος ἑρμηνευόμενον· τόν δέ, ἀνάθεμα αὐτῶν), ἤγουν τήν ἕξιν τῶν παθῶν καί τήν ἐνέργειαν· ἡ δέ, τούς πέντε υἱούς τῷ Ἐσδριήλ, τῷ θεωρητικῷ (765) δηλαδή τῆς ψυχῆς μέρει, τούς κατά παράχρησιν ἐμπαθεῖς πέντε τρόπους τῶν ἐν ἡμῖν αἰσθήσεων· οὕς διά τῆς φυσικῆς ἀναιροῦντες θεωρίας, ὠργισμένον τόν Θεόν ἱλεούμεθα, πρός τό πνεῦμα μετενεχθέντες ἀπό τοῦ γράμματος· καί τούς θείους ἐκκαλούμεθα τῆς γνώσεως ὄμβρους· καί τῶν ἐξ αὐτῆς δαψιλῶς τῆς δικαιοσύνης καρπῶν ἀπολαύομεν. Τό γάρ γράμμα τοῦ νόμου, καθάπερ τινά Σαούλ, ἤ τήν ἐκ τοῦ γράμματος γεννωμένην πρόσυλον ἐκδοχήν τοῖς χοϊκοῖς τήν διάνοιαν, ὡς τέκνα Σαούλ καί ἔκγονα, διά μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας πρός τό ὕψος τῆς πνευματικῆς μυσταγωγίας ἀναγαγόντες, πᾶν σωματικόν τοῦ νόμου καί πρόσκαιρον νόημα, καί κυριώτερον εἰπεῖν, χοϊκόν ἀποκτείνομεν, εἴπερ καί ἡμεῖς μετά τοῦ Θεοῦ τόν Σαούλ μεμισήκαμεν, καί ἐξουδενώκαμεν αὐτόν, τοῦ μή βασιλεύειν ἐπί Ἰσραήλ· ἤγουν τόν κατά σάρκα προφανῆ τῆς Γραφῆς τρόπον, τουτέστι τόν Ἰουδαϊσμόν, ἀπωσάμεθα, τοῦ μή βασιλεύειν πρός σαρκός δουλείαν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως.

Δεῖ γάρ τόν Σαούλ (ἤγουν τόν σωματικόν τοῦ νόμου θεσμόν) μισηθῆναι καί ἀπωσθῆναι τῆς βασιλείας, ὡς τόν Ἀγάγ βασιλέα Ἀμαλήκ, καί τά πίονα τῶν ποιμνίων καί βουκολίων, καί τήν ἄμπελον καί τήν ἐλαίαν (τά τοῦ θυμοῦ λέγω καί τῆς ἐπιθυμίας ὑπεκκαύματα, καί τά περιποιητικά τῆς τρυφῆς αἴτια) περιποιούμενον, καί αὐτόν ζῶντα τόν Ἀγάγ πρός τήν γῆν μεταφέροντα τῆς ἐπαγγελίας (τουτέστι τόν μόσχον, ἤγουν τό χοϊκόν φρόνημα τῆς σαρκός), εἰς τόν τῆς θείας ἐπιγνώσεως τόπον· λέγω δή τήν καρδίαν· μόσχος γάρ ὁ Ἀγάγ ἑρμηνεύεται· μόσχος ἐκεῖνος τυχόν, ὅν ὁ μωρός καί ἀσύνετος Ἰσραήλ κατά τήν ἔρημον χωνεύσας ἐθεοποίησε, καί τῆς θείας θεραπείας τήν ἡδονήν τῆς γαστρός προετίμησεν· ὅντινα μόσχον Μωϋσῆς ἀφανίζει, καί Σαμουήλ· ὁ μέν λεαίνων καί διασπείρων ὑπό τό ὕδωρ, ὁ δέ μαχαίρᾳ πνευματικῇ κατασφάττων· τουτέστιν, ἡ ζῶσα καί ἐνεργής τοῦ ἁγίου Πνεύματος χάρις (τοῦτο γάρ Μωϋσῆς), καί ἡ διά τῶν ἐντολῶν ὑπακοή τοῦ Θεοῦ· τοῦτο γάρ Σαμουήλ. Μωϋσῆς γάρ ὕδωρ ἑρμηνεύεται σπαίρων· καί Σαμουήλ ὑπακοή Θεοῦ, ὅπερ ἐστί πίστις ἀληθής, καί βίος ἔνθεος.

(768) Οὐκοῦν τό κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἤγουν τό φρόνημα τῆς σαρκός, ἡ χάρις ἀφανίζειν πέφυκε τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καί ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, ἀποκτένειν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος (ἤγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως)· βοῶσα μυστικῶς πρός τό πάθος τῆς ἁμαρτίας, ὡς ὁ μέγας πρός τόν Ἀγάγ Σαμουήλ· Καθώς ἠτέκνωσε γυναῖκας ἡ μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ γυναικῶν ἡ μήτηρ σου. Πολλάς γάρ τό πάθος τῆς γαστριμαργίας, ὡς ἐν μαχαίρᾳ, τῷ λείῳ τῆς ἡδονῆς λογισμῷ ἠτέκνωσεν ἀρετάς. Τῆς μέν γάρ σωφροσύνης διά τῆς ἀκρασίας ἀποκτένει τά σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δέ διά τῆς πλεονεξίας διαφθείρει τήν ἰσονομίαν· τῆς φιλανθρωπίας δέ διά τῆς φιλαυτίας τήν ἐκ φύσεως διατέμνει συνέχειαν· καί συντόμως εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ᾽ ἀρετήν γεννημάτων ἀναιρετικόν ἐστι τῆς γαστριμαργίας τό πάθος. Τοῦτο δέ μόνη, καθώς ἔφην, ἀναιρεῖ τό πάθος, ἥ τε τοῦ βαπτίσματος χάρις, καί ἡ καθ᾽ ὑπακοήν Θεοῦ τῶν ἐντολῶν ἀγωγή. Τόν οὖν τούτου τοῦ πάθους περιποιητικόν ἐν γράμματι νόμον μεταμελεῖται χρίσας εἰς βασιλέα τοῦ Ἰσραήλ ὁ Θεός, καί μεταφέρει τό κράτος τῆς βασιλείας, καί δίδωσι τῷ Δαβίδ (τῷ εὐαγγελίῳ δηλαδή καί πνευματικῷ νόμῳ), τουτέστι, τῷ υἱῷ Ἰεσσαί. Ἑρμηνεύεται δέ Ἰεσσαί, Θεοῦ ποίησις. Οὐκοῦν τό ἅγιον Εὐαγγέλιον, γέννημα τυγχάνει τῆς ποιήσεως, ἤγουν τῆς τοῦ Θεοῦ διά σαρκός αὐτουργίας, τῆς ἐχούσης εἰς τούς ἀπείρους αἰῶνας τήν βασιλείαν· καθ᾽ ἥν ἔχομεν ἀγαλλίασιν ἀκατάλυτον, καί τήν εὐφροσύνην ὡς ἡμέραν οὖσαν ἀνέσπερον καί ἀτελεύτητον. Φησί γάρ· Αὕτη ἡ ἡμέρα ἥν ἐποίησεν ὁ Θεός· ἀγαλλιασώμεθα καί εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ· ἡμέρα λέγων, τήν εὐαγγελικήν χάριν, ἤ τό μυστήριον αὐτοῦ τοῦ ταύτην ποιησαμένου τήν χάριν, ἐν ᾧ βούλεται πάντας ἡμᾶς, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ὡς ἐν ἡμέρᾳ γνώσεως καί ἀληθείας εὐσχημόνως περιπατεῖν. Ἡμέρα γάρ ἀϊδίου φωτός ἐστιν ὁ Χριστός, ἐν ᾧ δεῖ πάντας τούς αὐτῷ πεπιστευκότας, διά τῆς τῶν ἀρετῶν εὐσχημοσύνης καλῶς πολιτεύεσθαι. (769) Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πεποιημένος ἄνευ σπορᾶς ὑπό Θεοῦ μόνος τό κατά σάρκα, καί τῶν κατά φύσιν θεσμῶν καινοτομήσας τούς νόμους, καί κατά πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν ἡτοιμασμένος, καί φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καί δόξαν λαοῦ Ἰσραήλ. Φῶς γάρ ἐστιν ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς, διά τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, τούς τῷ ζόφῳ τῆς ἀγνοίας ἐπιμεμυκότας ὀφθαλμούς τῆς διανοίας· καί θείας ἀγωγῆς πάλιν ἑαυτόν ἑτοιμάσας τοῖς πιστοῖς λαοῖς ἀγαθόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον· προσώπου τοῦ κατ᾽ ἀρετήν ὑπογραμμός αὐτοῖς γενόμενος καί ὑποτύπωσις· πρός ὅν ἀφορῶντες, ὡς ἀρχηγόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τάς ἀρετάς κατά μίμησιν, ὡς ἡμῖν ἐστι δυνατόν, κατορθοῦμεν διά τῆς πράξεως. Ἀλλά καί δόξα λαοῦ Ἰσραήλ αὐτός ἐστιν ὁ θεός καί Λόγος, ὡς τῷ θείῳ τῆς γνώσεως φωτί διά τῆς μυστικῆς θεωρίας καταφαιδρύνων τόν νοῦν. Ἤ τυχόν λαούς φησιν ὁ λόγος, τούς κατά φύσιν λόγους· πρόσωπον δέ τούτων, τήν ἄπταιστον δόξαν, ἧς ἑτοιμασία, φῶς πρός ἐπίγνωσιν αὐτός καθέστηκεν ὁ λόγος, ὡς κτίστης τῆς φύσεως· ἔθνη δέ, τά παρά φύσιν πάθη, ἅπερ ἀποκαλύπτει λανθάνοντα, φῶς δωρούμενος γνώσεως, καί παντελῶς ἐξωθεῖται τῆς φύσεως. Δόξα δέ γίνεται τοῦ Ἰσραήλ ὁ Λόγος, ὡς τῶν παρά φύσιν παθῶν ἀποκαθαίρων τόν νοῦν, καί τοῖς κατά φύσιν λόγοις κατακοσμῶν· πρός δέ, καί τῷ διαδήματι τῆς

κατά τήν θέωσιν ἀτρεψίας ἐπισφίγγων. Δόξα γάρ ἀληθῶς ὑπάρχει τοῦ Ἰσραήλ, ἥ τε τῶν παρά φύσιν ἀπαλλαγή παθῶν, καί τῶν κατά φύσιν λόγων κατόρθωσις, καί τῶν ὑπέρ φύσιν ἐπίκτησις ἀγαθῶν. Ὁ τοῦτον τόν νοητόν Δαβίδ προσδεχόμενος, κἄν φθονῆται ὑπό τοῦ Σαούλ, ἀλλ᾽ οὐχ ἁλίσκεται· ἀλλά καί τοὐναντίον, διά πολλήν φιλανθρωπίαν ὡς ἀπαθής, καί μισούμενος θεραπεύει τῇ κιθάρᾳ τοῦ πνεύματος, τόν ἐχθρόν πονηρῷ καταπνιγόμενον πνεύματι· καί ποιεῖ σώφρονα, λύων αὐτόν, καθάπερ δαίμονος πονηροῦ, τῆς κακῆς τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος ἐπιληψίας. Πᾶς γάρ διά φθόνον μισῶν, καί κακῶς διαθρυλλῶν ταῖς διαβολαῖς τόν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀρετῶν, καί τῇ περιουσίᾳ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατώτερον, Σαούλ ἐστι πονηρῷ καταπνιγόμενος πνεύματι, μή φέρων τό κλέος τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καί διά τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μή δύναται τόν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. Πολλάκις δέ καί αὐτόν ἀποπέμπεται πικρῶς τόν φίλτατον Ἰωνάθαν· τόν ἔμφυτον λέγω κατά συνείδησιν λογισμόν, τόν ἄδικον μῖσος ἐλέγχοντα, καί τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τά κατορθώματα, κατά τόν πάλαι καί μάταιον ὄντως Σαούλ· πρός ὅν φησι Σαμουήλ, ὡς παραβάτην τῶν θείων ἐντολῶν· Μεματαίωταί σοι, ὅτι παρέβης τήν ἐντολήν μου, ἥν ἐνετείλατό σοι ὁ Θεός. Σαούλ, ὡς προέφην, ἐστίν, ἤ ὁ γραπτός νόμος, ἤ ὁ κατά τόν γραπτόν νόμον πολιτευόμενος λαός τῶν Ἰουδαίων. Ἀμφοτέρων γάρ οὕτω χοϊκῶς ἀλλήλοις συνπεπλεγμένων (772) ἀφίσταται τό πνεῦμα Κυρίου, ὅ ἐστιν ἡ πνευματική θεωρία καί ἡ γνῶσις, καί ἐπέρχεται πνεῦμα πονηρόν (τουτέστι, τό ὑλικόν φρόνημα), ταῖς ἀλλεπαλλήλοις τῶν ὑπό γένεσιν καί φθοράν ταραχαῖς καί δινήσεσιν, ὡς ἐπιλήπτους τῇ ἀστασίᾳ τῶν λογισμῶν καταπνίγον. Ὅ τε γάρ νόμος χοϊκῶς πρός μόνον τό γράμμα νοούμενος, ἐπίληπτός ἐστι μυρίαις δονούμενος ἐναντιώσεσι, καί μηδεμίαν ἔχων πρός ἑαυτόν συμφωνίαν· ὅ τε Ἰουδαΐζων νοῦς, τῇ ἀστάτῳ περιφορᾷ τῶν ὑλικῶν ἐπιμαινόμενος, ἀστάτως ἐξ ἀνάγκης καί αὐτός τήν οἰκείαν συμμεταβαλλομένην ἔχει διάθεσιν. Ὁπηνίκα δέ Δαβίδ, ὁ κατ᾽ ἀλήθειαν φύσει μουσικός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς, ἐπᾴσει τῷ πνεύματι τῆς μυστικῆς θεωρίας, τόν τε νόμον, καί τόν Ἰουδαῖον· τόν μέν ἀντί χοϊκοῦ ποιεῖ πνευματικόν· τόν δέ μετάγει πρός πίστιν ἐξ ἀπιστίας. Ἔστιν οὖν κατά τόν Σαούλ, ὅ τε νόμος, καί ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καί ἐπίληπτος καί σώφρων. Ἐπίληπτος γάρ ὁ νόμος ἐστίν, ὡς ἔφην, χοϊκῶς λαμβανόμενος· καί ἐπίληπτος ὁ Ἰουδαῖός ἐστι, χοϊκῶς τῷ Θεῷ λατρεύειν βουλόμενος· καί πάλιν σώφρων ὁ νόμος ἐστί, πνευματικῶς νοούμενος· καί ὁ Ἰουδαῖος ὡσαύτως σώφρων ἐστίν, ἐκ τῆς σωματικῆς λατρείας ἐπί τήν πνευματικήν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν μεταφερόμενος.

Σημειωτέον δέ, ὅτι τούς ὑπό Ἰησοῦ διασωζομένους, ἀποκτένει Σαούλ. Οὕς γάρ περιποιεῖται τό πνεῦμα τῆς Γραφῆς, ἀποκτένειν τό γράμμα πέφυκε. Διό τοῦτον, λέγω δή τόν γραπτόν νόμον, μεταμελεῖται χρίσας βασιλεύειν τοῦ Ἰσραήλ ὁ Θεός, ὑπό Ἰουδαίων σαρκικῶς λαμβανόμενον, καί δίδωσι τῷ πνεύματι τό κράτος τῆς βασιλείας, τῷ πλησίον τοῦ γράμματος, καί ἀγαθῷ ὑπέρ τό γράμμα. Καί δώσω, φησί, τήν βασιλείαν τῷ πλησίον σου τῷ ἀγαθῷ ὑπέρ σέ. Καί γάρ ὁ Δαβίδ ἦν πλησίον τοῦ Σαούλ, οὕτω τῷ γράμματι τοῦ νόμου τό πνεῦμα σοφῶς παραπέπηγεν· ὅπερ μετά τόν θάνατον τοῦ γράμματος, πέφυκε διαφαίνεσθαι.

Παρακαλέσωμεν οὖν καί ἡμεῖς τόν νοητόν Δαβίδ, ἐπηχῆσαι τῇ κιθάρᾳ τῆς πνευματικῆς θεωρίας καί γνώσεως ἐπιληπτευόμενον τοῖς ὑλικοῖς τόν ἡμέτερον νοῦν, καί ἀπελάσαι τό πονηρόν πνεῦμα τῆς πρός αἴσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τόν νόμον πνευματικῶς, καί τόν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον μυστικόν λόγον εὑρεῖν, καί κτῆμα ποιήσασθαι διαρκές πρός ἐφόδιον ἀϊδίου ζωῆς· ὅπως μή τόν δεδανεισμένον ἐν γράμματι συμβολικόν ἔχωμεν νόμον, ἀποροῦντες τῆς κατά χάριν ἐν πνεύματι γνώσεως· καί μόνην στέργωμεν, ὡς μή βλέποντες, τήν περί τῶν θείων ἐρώτησιν, ἐστερημένοι τῆς τῶν μυστικῶν λογίων κατ᾽ ἀλήθειαν παμφαοῦς αὐτοψίας. Ἄμφω γάρ λέγεται Σαούλ, πρός τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενος. Ἑρμηνεύεται γάρ πρός τοῖς εἰρημένοις, καί δεδανεισμένος, καί ἐρώτησις· (773) ἅπερ δέ καί ὁ γραπτός ὑπάρχων καθέστηκε νόμος· τό μέν, ὡς μή οἰκειότατον κτῆμα τῆς φύσεως, καί τῇ κατ᾽ αὐτήν ὑπάρξει παντελῶς συμπαρατεινόμενος· τό δέ, ὡς περί γνῶσιν ἀληθῆ κινῶν ἡμᾶς καί πρωτότυπον σοφίαν, τούς μή νομίζοντας τήν ἐρώτησιν κατάληψιν εἶναι τῆς ζητουμένης τῶν θείων ἀρχετυπίας· ἀλλά μόνον διά τῶν ἐν νόμῳ σωματικῶν συμβόλων, ὡς δι᾽ ἐρωτήσεώς τινος πρός τήν τῶν θείων ἀγαθῶν ἐπειγομένους κατάληψιν· ἵνα παυσώμεθα τῆς κατά τήν ἐρώτησιν φροντίδος (ἐν ᾗ τυχόν ἐστι πολλάκις καί πλάνησις), ἐν τῇ τῶν ζητουμένων ἀληθείᾳ γενόμενοι, καί τῆς αὐτῶν μεταποιηθῶμεν μακαριότητος, φαινομένης ἐν ἡμῖν ἀναλλοιώτως κατά τήν μέθεξιν, καί τό κατ᾽ αὐτήν εἶδος τῆς ἡμῶν γνώρισμα ποιουμένης ὑπάρξεως· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Θεῷ καί Σωτῆρι ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Νοῦς εἰς ἄκρον διά τῶν ἀρετῶν καθαιρόμενος, τούς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδιδάσκεσθαι λόγους· τήν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρακτηρισθεῖσαν γνῶσιν, οἰκεῖον ποιούμενος πρόσωπον. Καθ᾽ ἑαυτόν γάρ ἀνείδεός τε καί ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς, μορφήν ἔχων ἐπίκτητον, ἤ τήν ἐκ τῶν ἀρετῶν ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἤ τήν ἐκ τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσαν ἄγνοιαν.

β΄. Ὁ τήν νοῦ μορφήν τήν ἐξ ἀρετῶν ἐν πνεύματι θείαν δεξάμενος γνῶσιν, τά θεῖα λέγεται παθεῖν, ὅτι μή φύσει κατά τήν ὕπαρξιν, ἀλλά χάριτι κατά τήν μέθεξιν ταύτην προσέλαβεν. Ὁ δέ τήν ἐκ χάριτος μή δεξάμενος γνῶσιν, κἄν λέγῃ τι γνωστικόν, οὐκ οἶδε κατά τήν πεῖραν τοῦ λεγομένου τήν δύναμιν. Ψιλή γάρ μάθησις, τήν καθ᾽ ἕξιν γνῶσιν οὐ δίδωσιν.

γ΄. Καλῶς κατά τόνδε τῆς Γραφῆς εἶπε τόν τόπον λαμβάνεσθαι τόν Σαούλ· διά τό κατά πολλούς ἐν ἄλλοις τόποις λαμβάνεσθαι τρόπους, πρός τήν ἐκ τῆς ἱστορίας ἀναδεικνυμένην θεωρίαν προσφυῶς ἁρμοζόμενον.

δ΄. Ὥσπερ, φησίν, ὁ παλλακῇ συναπτόμενος, νόμιμον οὐ κέκτηται τόν γάμον· οὕτως ὁ σωματικῶς τήν νομικήν ἐξασκούμενος μάθησιν, νόμιμον τήν πρός αὐτήν οὐκ ἔχει συμβίωσιν· νόθα γεννῶν ἐξ αὐτῆς δόγματα, καί τῇ τῆς σαρκός ζωῇ συμφθειρόμενα.

ε΄. Ὁ πρός σῶμα, φησίν, τήν Γραφικήν ἐκδεχόμενος μάθησιν, τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἐξ αὐτῆς ἁμαρτίαν διδάσκεται, καί τήν κατά νοῦν τῆς ἁμαρτίας μελέτην· τρυφήν, καί συνουσίας ἀκρατεῖς, καί

φόνους, (776) καί πᾶσαν τοῦ Θεοῦ βδελύττεσθαι τήν κτίσιν ἐκ τοῦ γράμματος τοῦ νόμου μανθάνεται.

στ΄. Θεωρία κατ᾽ ἄλλην ἐπιβολήν. Ἀνάθεμα λέγεται καί ὁ κόσμος οὗτος, ὁ καταδίκης χωρίον· ὅν γεννᾷν τῇ προσπαθείᾳ πέφυκεν, ὁ μή πρός τό πνεῦμα τοῦ νόμου κατά νοῦν διαβαίνων.

ζ΄. Ὅτι πρός ὅ σχετικῶς, φησί, διακείμεθα, πρός ἐκεῖνο καί τήν κατά νοῦν μελέτην κεκτήμεθα.

η΄. Κατ᾽ ἄλλην θεωρίαν, ὅτι ἀνάθεμά ἐστι, καί ἡ τῶν παθῶν ἀνείδωλος κίνησις· αἰσχύνη δέ στόματος, ἡ τό πάθος εἰδοποιοῦσα πρός αἴσθησιν τοῦ νοῦ κίνησις, καί ταῖς ἐπινοίαις ὕλην ἁρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

θ΄. Κατά συναίρεσιν τάς τρεῖς θεωρίας τοῦ κειμένου ἐξέδωκεν.

ι΄. Ὁ πεισθείς θείαν εἶναι διαταγήν τό σωματικῶς κατά νόμον τρυφᾷν, τήν γαστριμαργίαν ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει μετά χαρᾶς πρός συμβίωσιν· ἐξ ἧς γεννᾷ τούς μολύνοντας τῇ παραχρήσει τήν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων τρόπους.

ια΄. Ἐπίτομος τῶν προθεωρηθέντων ἐπανάληψις, δι᾽ ἧς δείκνυσιν ὅτι ὁ σωματικῶς ἐκλαμβάνων τόν νόμον, τήν αὐτοῦ παλλακεύεται μάθησιν· καί γεννᾷ τήν τε τῶν παθῶν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν· καί ὡς θείαν εἰσοικίζεται τήν γαστριμαργίαν, πρός γένεσιν τῶν ῥυπαινόντων τῇ παραχρήσει τάς αἰσθήσεις τρόπων· εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι φυσικῶν λόγων τε καί σπερμάτων.

ιβ΄. Ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου, φησίν, ἐναπομένων, οὐ δύναται κατά λόγον τήν τῶν ὄντων φύσιν ὁρᾷν, καί τούς τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπό δημιουργοῦ τοῖς οὖσι λόγους περιποιεῖσθαι, διά τό τῶν συμβόλων πρός τήν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

ιγ΄. Ξυλοφοροῦσι μέν οἱ λόγοι τῆς φύσεως, ὕλη πρός τήν γνῶσιν τῶν θείων γινόμενοι· ὑδροφοροῦσι δέ ῥύψιν ποιοῦντες παθῶν, καί διάδοσιν τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς ἐνεργείας.

ιδ΄. Ἄλλη θεωρία τῶν αὐτῶν, εἰσηγουμένη διά τῶν Γαβαωνιτῶν τήν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν.

ιε΄. Ὕλην εἶπε καί εἶδος κατά θεωρίαν τόν Ἐρμονθί καί τόν Μεμφιβοσθέ, καί πενταπλῆν παράχρησιν τῶν αἰσθήσεων, τούς πέντε τῆς Μερώβ υἱούς· οὕς ἀλλήλοις συνάψας, ἤγουν ὕλῃ καί εἴδει προσπλέξας τήν αἴσθησιν διά τήν πρός σάρκα τοῦ νόμου σύστασιν, ὁ μόνον τόν νοῦν περιγράφων τῷ γράμματι, τό μέν σαρκικόν πάθος ἀποτελεῖ· τούς δέ φυσικούς διαφθείρει λόγους.

ιστ΄. Ὅτι πάθος καί φύσις κατά τόν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσι.

ιζ΄. Ὁ μή πιστεύων, φησί, τήν Γραφήν εἶναι πνευματικήν, τήν οἰκείαν κατά τήνγνῶσιν πενίαν οὐκ αἰσθάνεται.

ιη΄. Ὅταν, φησίν, ὁ Δαβίδ εἰς τόν νόμον λαμβάνεται, κατ᾽ Ἰουδαίους, τό γράμμα δηλῶν, ἑρμηνεύεται ἐξουδένωσις, διά τήν πρός σάρκα τῶν θείων νομίμων παράδοσιν· κατά δέ Χριστιανούς τό πνεῦμα (777) σημαίνων, ἑρμηνεύεται ἰσχυρός ὁράσει, διά τήν κατά νοῦν θεωρίαν τῆς γνώσεως.

ιθ΄. Ψυχήν τῆς Γραφῆς εἶπε, τό πνεῦμα· σῶμα δέ, τό γράμμα.

κ΄. Τούς τρεῖς ἐνιαυτούς λέγει, τούς τρεῖς νόμους, τόν τε γραπτόν, καί τόν φυσικόν, καί τόν χάριτος, ἐχομένους ἀλλήλων. Ὁ τοίνυν τόν γραπτόν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τήν ψυχήν οὐ διατρέφει· καί ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ σοφίᾳ τόν νοῦν οὐχ ἑστιᾷ φιλοτίμως· καί ὁ τό

μέγα τῆς καινῆς χάριτος μή γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως οὐκ ἀγάλλεται. Οὐκοῦν ἡ ἔλλειψις τῆς κατά τόν γραπτόν νόμον πνευματικῆς θεωρίας ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τήν ἔνδειαν τῆς κατά τόν φυσικόν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσαν τῆς κατα τό καινόν μυστήριον χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντως τήν ἄγνοιαν.

καˊ. Ὁ πνευματικῶς μή νοῶν τόν νόμον, κἄν ἀποθανόντα ἔχῃ τόν νόμον διά τό μή λατρεύειν σωματικῶς, ἀλλά τά χαμαίζηλα ἔχει τοῦ νόμου νοήματα· τά τέκνα τοῦ Σαούλ περιέπει καί τά ἔκγονα· διό τῷ λιμῷ τῆς γνώσεως βασανίζεται.

κβˊ. Ὥσπερ τό πρόσωπον χαρακτηριστικόν ἐστι τοῦ καθ᾽ ἕκαστον· οὕτω καί ἡ πνευματική γνῶσις ἐμφατικῶς χαρακτηρίζει τό θεῖον· ἥν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τό πρόσωπον Κυρίου.

κγˊ. Ὡς ἰσχυρός ὁράσει, καί νοῦς διορατικός ὁ Δαβίδ ἑρμηνεύεται.

κδˊ. Ὁ κατασαρκούμενος κατά τό γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄγνοιαν ἔχει, πρός μόνην σαρκός ἡδονήν τήν ἐντολήν ἐκδεχόμενος.

κεˊ. Ὁ μέν σωματικῶς, φησί, κατά νόμον λατρεύων, καθάπερ ὅλην γεννᾷ τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν· καί ὡς εἶδος, τήν ἐπ᾽ αὐτῇ κατά νοῦν συγκατάθεσιν ταῖς προσφόροις ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων ὑλικῶς διαπλάττεται. Ὁ δέ πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ὡς μέν ὕλην, τήν ἐνέργειαν· ὡς εἶδος δέ, τῆς ἁμαρτίας τήν συγκατάθεσιν μετά τῶν κατά παράχρησιν πρός ἡδονήν τῆς αἰσθήσεως τρόπων, ὡς υἱούς καί υἱωνούς τοῦ νομικοῦ γράμματος θανατοῖ διά τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆς θεωρίας.

κστˊ. Ὅτι χωρίς φυσικῆς θεωρίας, οὐδείς τήν πρός τά θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφασιν διαγινώσκει.

κζˊ. Τό ἐξηλιάσαι νενόηκεν, ἀντί τοῦ φανερῶσαι κατά τό ὕψος τῆς θεωρίας τό γράμμα τοῦ νόμου νεκρόν, διά τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

κηˊ. Ὅριον Ἰσραήλ νενόηκε, πάντα λόγον τε καί τρόπον πνευματικῆς θεωρίας· ἐν ᾧ στῆναι οὐ δύναται παντελῶς ἡ σωματική τοῦ νόμου παράδοσις.

κθˊ. Τό μέν πνεῦμα, φησί, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τό δέ γράμμα, ζωῆς ἐστιν ἀφαιρετικόν. Οὐκοῦν οὐ δύναται καί τό γράμμα πράττειν κατά τό (780) αὐτό, καί τό πνεῦμα· ὥσπερ οὐδέ τό ζωοποιόν τῷ φθοροποιῷ συνυπάρχει.

λˊ. Φυσικόν ἡ ἀκροβυστία, φησί· πᾶν δέ φυσικόν, θείας ἔργον δημιουργίας ἐστίν. Ἔστι δέ θείας ἔργον δημιουργίας καί λίαν καλόν, κατά τήν φάσκουσαν φωνήν· Εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδού καλά λίαν. Ὁ δέ νόμος, ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τήν ἀκροβυστίαν διά περιτομῆς, τόν Θεόν εἰσάγει διά τέχνης τό οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον· ὅπερ καί ἐννοεῖν ἀσεβέστατον. Οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τήν φύσιν ὁ Θεός διορθοῦται διά τῆς τέχνης, ἀλλά τό ἐπιπειθές λόγῳ τῆς ψυχῆς παθητικόν περιτέμνεσθαι κελεύει, τό διά τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον· ὅπερ γνῶσις διά τῆς κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρείας γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν. Ὁ γάρ περιτέμνων ἱερεύς, σημαίνει τήν γνῶσιν, τήν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατά τοῦ πάθους τήν

τοῦ λόγου κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρείαν. Ἀφανίζεται γοῦν ἡ σωματική τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος.

λα΄. Ὅρος τῆς κατά περιτομήν μυστικῆς θεωρίας.

λβ΄. Ὅρος τῆς κατά Σάββατον μυστικῆς νομοθεσίας, ἐν ᾧ, τί τό Σάββατόν ἐστι, παρίστησι μυστικῶς, καί τίς ὁ κατ᾽ αὐτό πνευματικός λόγος ἐστίν, ὅτι παθῶν καί τῆς περί τήν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεώς ἐστιν ἀνάπαυσις.

λγ΄. Θεόν δῆλον ὅτι.

λδ΄. Τί σημαίνουσιν αἱ νεομηνίαι.

λε΄. Ὅρος τοῦ στεφάνου τῆς χρηστότητος.

λστ΄. Ἄλλος ὅρος τοῦ αὐτοῦ μυστικώτερος.

λζ΄. Ἐνταῦθα τήν ἐγκράτειαν ἔργον εἶναι λέγει τῆς Προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικήν παθῶν· τήν ὑπομονήν δέ τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμά φησιν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς.

λη΄. Πρώτην ἑορτήν, τό Πάσχα λέγει.

λθ΄. Δευτέραν ἑορτήν λέγει τήν Πεντηκοστήν.

μ΄. Τρίτην λέγει, τήν ἐν ἑβδόμῳ μηνί, τήν τοῦ Ἱλασμοῦ.

μα΄. Σκόπει, πῶς ὁ νόμος ἀπόλλυσι τούς νοοῦντας αὐτόν σωματικῶς, τῇ κτίσει λατρεύειν παρά τόν κτίσαντα πείθων· καί ἡγεῖσθαι φύσει σεπτά τά δι᾽ αὐτούς γεγονότα, τόν δι᾽ ὅν αὐτοί γεγόνασιν ἀγνοήσαντας.

μβ΄. Πῶς ἐστι Σάββατον ὁ Θεός.

μγ΄. Πῶς ὁ Θεός καί Πάσχα ἐστί μυστικόν.

μδ΄. Μυστήριον τῆς κατά τήν Πεντηκοστήν ἑορτῆς, ἐν ᾧ μυστικῶς τήν τῶν δηλουμένων πνευματικήν ἐμυσταγώγησε δύναμιν, τόν Θεόν Πεντηκοστήν προσαγορεύσας. Ὡς γάρ ἡ μονάς στάσιμος μένουσα μετά (781) τήν εἰς ἑαυτήν ἑβδοματικήν τῆς ἑβδομάδος συνέλιξιν, ἀποτελοῦσα τήν Πεντηκοστήν· καί πάλιν ταῖς εἰς αὐτήν προσόδοις γινομένη δεκάς διά πεντάδος ἰσοπλασιασθείσης αὐτῇ ποιοῦσα τήν Πεντηκοστήν, ἀρχή καί τέλος ἐστί τῶν ἑαυτῆς· τό μέν, ὡς πρό παντός ποσοῦ· τό δέ, ὡς ὑπέρ ποσόν· οὕτω καί ὁ Θεός, ᾧ τήν μονάδα κατ᾽ εἰκασίαν τυπικήν ἀναλογεῖν ἔφησεν, ἀρχή καί τέλος ἐστί τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα συνέστηκεν· ἀρχή μέν, ὅτι πρό πάσης οὐσίας ἐστί καί κινήσεως· τέλος δέ ὅτι ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν καί κίνησιν· λόγος δέ, ὅτι πάντων κατ᾽ αἰτίαν προνοητικός ἐστιν, ὡς πρός ὑποκείμενον εἶδος συνοχή, καθ᾽ ἥν τῶν ὄντων ἕκαστον ἔχει τήν ἐν τῷ ἑαυτοῦ λόγῳ διαμονήν. Ὅταν οὖν λάβωσι πέρας οἱ χρόνοι καί οἱ αἰῶνες, οἷς ἀναλογεῖν τήν ἑβδομάδα φησίν, αὐτός ἔσται τότε μονώτατος ὁ Θεός, δίχα τῆς τῶν οὐκ ἄνευ, τουτέστι, τόπων καί χρόνων μεσιτείας, συγκρατῶν δι᾽ ἑαυτοῦ καθ᾽ ἕνωσιν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἐν τοῖς σωζομένοις ὕπαρξιν· ἤγουν τήν φύσιν τήν γενητήν, ἥν τῇ πεντάδι παρείκασεν, οὐ μόνον διά τάς αἰσθήσεις, αἷς ὑποπίπτειν πέφυκεν, ἀλλά διά τήν καθολικήν ἐπιστήμην, ἥτις ἐν τῇ περιλήψει τῆς τῶν νοερῶν τε καί λογικῶν, αἰσθητικῶν τε καί ζώντων, καί ὄντων ἀπταίστου καθέστηκε γνώσεως. Οὐκοῦν παύσεταί ποτε, τῆς τε κατά τόπον στάσεως, καί τῆς κατά χρόνον κινήσεως, ὡς ὑπέρ τά δι᾽ αὐτήν γεγονότα (τουτέστι, τόπον καί χρόνον) διά τῆς πρός τόν Θεόν, δι᾽ ὅν καί γέγονεν, ἀληθοῦς συναφείας ἐν τοῖς σωζομένοις γενομένη τῶν ὄντων ἡ φύσις. Αὐτόν γάρ τόν Θεόν, κατά τόν τῆς Προνοίας λόγον, τῇ δεκάδι τῶν ἐντολῶν ἴδιον ποιησαμένη ποιόν (τουτέστι, τῆς ἐκ χάριτος κατά τήν θέωσιν

ἰδιότητος γνώρισμα), τῆς τε κατά τήν στάσιν ἐν τόπῳ περιγραφῆς, καί τῆς ἐν χρόνῳ κατά τήν κίνησιν ἐλευθερωθήσεται στάσιν ἀεικίνητον λαβοῦσα, τήν ἀπέραντον τῶν θείων ἀπόλαυσιν, καί κίνησιν στάσιμον, τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀκόρεστον ὄρεξιν.

με΄. Τῷ ἑβδόμῳ μηνί τρεῖς εἰσιν ἑορταί· σαλπίγγων καί ἱλασμοῦ καί σκηνοπηγίας· ὧν ἡ μέν σάλπιγξ, νόμου καί προφητῶν, καί τῆς ἐξ αὐτῶν κηρυττομένης γνώσεως τύπος ἐστίν, ὁ δέ ἱλασμός, τῆς τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπον διά σαρκώσεως σύμβολον ὑπάρχει καταλλαγῆς. Ὁ γάρ ὑποδύς ἑκουσίως τήν τοῦ κατακριθέντος κατάκρισιν, διελύσατο τήν ποτε πρός αὐτόν κυρωθεῖσαν ἔχθραν. Ἡ δέ σκηνοπηγία, προτύπωσίς ἐστιν ἀναστάσεως, καί τῆς πάντων πρός ἀτρεψίαν μεταποιήσεως.

μστ΄. Ὁ ψιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις, φησί, περί τά πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθής παρασκευάζει τούς θύοντας· φιλεῖ γάρ χαίρειν τό γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τό προσκυνούμενον.

μζ΄. Ὅτι θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, φησί, τήν τῶν παθῶν σφαγήν, καί τήν τῶν φυσικῶν δυνάμεων προσαγωγήν· ὧν τοῦ μέν λόγου τύπος ἐστίν ὁ κριός· (784) τοῦ δέ θυμοῦ φέρει σύμβολον, ὁ ταῦρος· τῆς δέ ἐπιθυμίας, ἡ αἴξ ὑπάρχει δήλωσις.

μη΄. Ὁ χοϊκός δῆλον ὅτι νοῦς τῆς Γραφῆς, κρατῶν τῆς ψυχῆς, τούς φυσικούς ἀποβάλλεται λόγους, τῇ παραχρήσει τῶν κατά φύσιν δυνάμεων αὐτούς ἐξαφανίζων.

μθ΄. Ἅμα τις, φησί, παύσηται κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ἅμα καί πρός πνεῦμα κατά νοῦν διά μέσης ἀνατρέχει τῆς φύσεως, ἐκεῖνα πράττων πνευματικῶς, ἅπερ ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτελῶν ἔχει τόν Θεόν ὀργιζόμενον.

ν΄. Τίς ἐστιν χείρ τῶν Γαβαωνιτῶν, ᾗ παραδίδωσι Δαβίδ τούς ἐκ σπέρματος Σαούλ.

να΄. Τόν ἐξηλιασμόν εἶναι λέγει, τήν φανέρωσιν, ἥν τά πάθη πάσχουσιν, ὑπό τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως λογισμῶν κατά τήν ὑψηλήν θεωρίαν θριαμβευόμενα.

νβ΄. Ἡ πρός σῶμα τοῦ νόμου διδαχή, φησί, κατ᾽ ὀφθαλμούς ἔχουσα διά μετανοίας νεκρά τά σωματικά τοῦ νόμου νοήματα, τῷ κατά Χριστόν λόγῳ παρακαθημένη, δίκην ὑετῶν τούς οὐρανίου δέχεται τῆς γνώσεως φωτισμούς.

νγ΄. Σίτῳ δῆλον ὅτι.

νδ΄. Οἴνῳ δῆλον ὅτι.

νε΄. Ἐλαίῳ δῆλον ὅτι.

νστ΄. Τόν σῖτον ἔφη ψυχῆς εἶναι στήριγμα, ὡς γνῶσιν ὄντα πνευματικήν· τόν οἶνον δέ, καρδίας εὐφραντικόν, ὡς τῆς πρός Θεόν ἐρωτικῆς ἑνώσεως ποιητικόν· τό δέ ἔλαιον, προσώπου πληρωτικόν ἱλαρότητος εἴρηκεν, ὡς τῆς λαμπρυνούσης τόν νοῦν κατά τήν ἀπάθειαν πνευματικῆς χάριτος χαρακτηριστικόν.

νζ΄. Ὁ Ἀμαλήκ ἐστιν ἡ γαστριμαργία· ταύτης ἐστί βασιλεύς, τό φρόνημα τό χοϊκόν· τούτου βουκόλια ἐστι καί ποίμνια, αἱ θρεπτικαί τῶν παθῶν ὕλαι· ἄμπελος δέ, ἡ προπετής τοῦ λογισμοῦ κίνησις· ἐλαία δέ, ἡ καθ᾽ ἡδονήν ἐκπυρωτική τῆς ἐπιθυμίας λειότης, ἅπερ μεταφέρει ὡς εἰς γῆν ἁγίαν, τήν ἕξιν τῆς θεοσεβείας, ὁ τῷ σωματικῷ τοῦ νόμου παρακαθήμενος· ὑπέρ ὧν καθάπερ μισθόν δέχεται τήν θείαν ἀποστροφήν.

νη΄. Μωρός ὡς ἄθεος ἐκλήθη ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός· ἀσύνετος δέ, ὡς κακοπράττων, ὅπερ ἐστίν ἀσεβής καί ἁμαρτωλός.

νθ΄. Τό τῆς γαστριμαργίας πάθος, φησί, τά θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτένειν γεννήματα πέφυκε· αὐτό δέ, ἥ τε χάρις τῆς πίστεως, καί ἡ ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, διά τοῦ κατά τήν γνῶσιν ἀποκτένει λόγου.

ξ΄. Πῶς ἐστι φῶς.

ξα΄. Πῶς ἐστιν ἑτοιμασία κατά πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν ὁ Κύριος.

ξβ΄. Πῶς ἐστι καί δόξα τοῦ Ἰσραήλ ὁ Κύριος.

ξγ΄. Κατ᾿ ἄλλην θεωρίαν, τίνες οἱ λαοί, καί τίς ἡ κατά πρόσωπον αὐτῶν ἑτοιμασία τοῦ λαοῦ.

ξδ΄. Τίνα πάλιν τά ἔθνη τυγχάνουσιν, ἅπερ ἀποκαλύπτει παραγινόμενος ὁ Λόγος.

ξε΄. (785) Πῶς δόξα λέγεται πάλιν τοῦ Ἰσραήλ ὁ Λόγος.

ξστ΄. Ἅμα, φησίν, ἀποκτείνει τις τόν ἐν τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικόν νοῦν, βασιλεύοντα δέχεται τόν ἐν τῷ πνεύματι λόγον.

ξζ΄. Τόν Δαβίδ ἔλαβε καί εἰς τόν Κύριον, καί εἰς τό Εὐαγγέλιον, καί εἰς τόν πνευματικόν νόμον· καί εἰς τήν γνῶσιν, καί εἰς τήν θεωρίαν, καί εἰς τήν λεγομένην πρᾶξιν, καί εἰς τόν νέον λαόν· καί κατά πολλούς θεωρίας τρόπους, προσφόρως τοῖς τόποις πρός τήν ὑποκειμένην ἥρμοσε χρείαν.

ξη΄. Ὁ τούς τύπους ἀλλά μή τά ἀρχέτυπα τῶν μυστηρίων ἔχων, καί τήν ἐρώτησιν, ἀλλά μή τήν γνῶσιν τῶν ἐν πνεύματι φωτισμῶν, εἰληφώς δάνειον, τό ὁμολογούμενον τοῖς προειρημένοις, τήν κατ᾿ αἴσθησιν ἐν τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου πεῖραν· κατά ψυχήν λιμώττων τοῦ πνεύματος, καί τήν ὥσπερ ὁδηγίαν ἐρώτησιν τῆς κατά ἀλήθειαν γνώσεως μυωπάζων.

ξη΄. Μεταξυλογία ἐστί, τό ἐν ᾗ τυχόν ἐστι παλλάκις καί πλάνησις.

ο΄. Μακαριότητος δῆλον ὅτι, τούς κατά μέθεξιν αὐτῆς ἀξιωθέντας χαρακτηριζούσης, καί ἐξ αὐτῆς γνωρίμους αὐτούς καθιστῶσα.

ΠΕΥΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΑΠΟΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΑΙ

διαφόρων κεφαλαίων ἀπορουμένων (786)

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Α΄.

Τίνες ἀρεταί ψυχῆς, καί τίνες σώματος;

Ἀπόκρισις.

Ἀρεταί ψυχῆς εἰσιν αὗται· ἀγάπη, ταπείνωσις, πραΰτης, μακροθυμία, ἀνεξικακία, ἀμνησικακία, ἀοργησία, τό ἄθυμον, τό ἄφθονον, τό ἄκριτον, τό ἀκενόδοξον, ἐλεημοσύνη, σωφροσύνη, ἀφιλαργυρία, συμπάθεια, ἄτυφον, ἀνυπερήφανον, κατανυκτικόν. Ἀρεταί δέ σώματός εἰσιν αὗται· νηστεία, χαμευνία, ἀγρυπνία, ἐγκράτεια, ἀκτημοσύνη, τό ἀπερίσπαστον.

(788) ΕΡΩΤΗΣΙΣ Β΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον· " Ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δέ καί τῷ νοΐ. "

Ἀπόκρισις.

Ψάλλει τις τῷ πνεύματι, ὅταν μόνον τήν προφοράν τῶν ψαλλομένων διά γλώσσης φέρει. Ψάλλει δέ τῷ νοΐ, ὅταν τήν δύναμιν τῶν ψαλλομένων γινώσκων, τῇ θεωρίᾳ εὐφραίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Γ΄.

Τί ἐστιν; " Ἐν ἀνομίαις συνελήφθην, καί ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου. "

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ὁ προηγούμενος σκοπός τοῦ Θεοῦ ἦν, τό μή διά γάμου γεννᾶσθαι ἡμᾶς ἐκ φθορᾶς· ἡ δέ παράβασις τῆς ἐντολῆς τόν γάμον εἰσήγαγε διά τό ἀνομῆσαι τόν Ἀδάμ· τουτέστιν ἀθετῆσαι τόν ἐκ Θεοῦ δοθέντα αὐτῷ νόμον. Πάντες οὖν οἱ ἐξ Ἀδάμ γεννώμενοι, ἐν ἀνομίαις συλλαμβάνονται, ὑποπίπτοντες τῇ τοῦ προπάτορος καταδίκῃ. Τό δέ, Καί ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου, σημαίνει, ὅτι ἡ Εὔα ἡ πάντων ἡμῶν μήτηρ πρώτη, ἐκίσσησε τήν ἁμαρτίαν ὥσπερ ὀργῶσα τήν ἡδονήν. Διά τοῦτο καί ἡμεῖς, τῇ τῆς μητρός ὑποπίπτοντες καταδίκῃ, κισσᾶσθαι λέγομεν ἐν ἁμαρτίαις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Δ΄.

Τί ἐστι τό παρά τῷ Ἀποστόλῳ λεγόμενον. "Ἀνάθεμα εἶναι ἀπό Χριστοῦ ὑπέρ τῶν συγγενῶν μου."

Ἀπόκρισις.

Ηὐχόμην, φησί, παραδοθῆναι ἀπό τοῦ Χριστοῦ τῷ διαβόλῳ, (789) ὥστε μαστιγωθῆναι, καί τάς ὑπέρ τοῦ Ἰσραήλ κολάσεις ὑπομεῖναι· ἅσπερ κατά τό δίκαιον ἐχρεώστουν ὑπέρ τῆς εἰς Θεόν ἀπιστίας, μόνον ἵνα σωθῶσι· καθ᾿ ὅν τρόπον καί ὁ Κύριος παρέδωκεν ἑαυτόν, καί γέγονε ὑπέρ ἡμῶν κατάρα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ε΄.

Κατά πόσους τρόπους ἐξαμαρτάνει ὁ ἄνθρωπος.

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι κατά τέσσαρας τρόπους ἁμαρτάνειν τόν ἄνθρωπον· κατά συναρπαγήν, κατά ἀπάτην, κατά ἄγνοιαν, κατά διάθεσιν. Καί αἱ μέν πρῶται τρεῖς, εὐχερῶς εἰς ἐπίγνωσιν καί μετάνοιαν ἔρχονται· ὁ δέ ἐκ διαθέσεως ἁμαρτάνων, καί μήτε τῇ πείρᾳ μήτε τῷ χρόνῳ εἰς μετάνοιαν ἐρχόμενος, ἀνήκεστον ἔχει τήν κόλασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Στ΄.

Τί δηλοῖ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος λέγων; "Δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται. "

Απόκρισις.

Φασί τινές τό ἀσσάριον δεκάνουμον εἶναι. Δηλοῦται δέ διά τοῦ δέκα, τοῦ ἰῶτα γράμματος· ἀρχή δέ ἐστι τοῦτο τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐξαγοράζεται οὖν διά τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου ὁ παλαιός καί ὁ νέος λαός· καί ὁ ἔσω καί ὁ ἔξω ἄνθρωπος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ζ΄.

Τί ἐστι τό ὑπό Ἐλισσαίου ἀναλαμβανόμενον· τῷ Ἠλιοῦ ῥηθέν· "Ποῦ ὁ Θεός Ἀφφοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Κατά τρεῖς ἐπιβολάς ἑρμηνεύεται, ἤ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ Πατρός μου· ἤ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ μεγάλου μου· ἤ, Ποῦ ὁ Θεός τοῦ κρυβέντος·

(792) ΕΡΩΤΗΣΙΣΙ Η΄.

Κατά πόσους τρόπους αἱ ἀλληγορίαι· καί τί ἐστι τροπολογία;

Ἀπόκρισις.

Ἀλληγορία ἐστίν ἡ ἐπ᾽ ἀψύχων· οἷον, ὀρέων, βουνῶν, δένδρων, καί τῶν λοιπῶν· τροπολογία δέ ἐστιν, ἡ ἐπί τῶν ἡμετέρων μελῶν, οἷον κεφαλῆς, ὀφθαλμῶν, καί τῶν λοιπῶν. Τροπολογία γάρ, ἀντί τοῦ τρέπεσθαι λέγεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Θ΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ψαλμῷ εἰρημένον; "Καθήμενος κατά τοῦ ἀδελφοῦ σου κατελάλεις· καί κατά τοῦ υἱοῦ τῆς μητρός σου ἐτίθεις σκάνδαλον. "

Ἀπόκρισις.

Ὁ τήν τοῦ ὁμοπίστου πρᾶξιν κακηγορῶν, καί ὥσπερ ἐγκαθήμενος τῇ τούτου λοιδορίᾳ, οὗτος εἰκότως λέγεται καί τοῦ ἀδελφοῦ καταλαλεῖν· ὁ δέ τόν τῇ σοφίᾳ κοσμούμενον, φθόνῳ φερόμενος, ἐνδιαβάλλων, καί πάντας σκανδαλίζων, οὗτός ἐστιν ὁ τιθείς τῶ υἱῷ τῆς μητρός σκάνδαλον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ι΄.

Ἐπειδή ἐν τῷ ἁγίῳ Διαδόχῳ ἐν τῶ ἑκατοστῷ κεφαλαίῳ γέγραπται, Κριθήσεσθαί τινας διά πυρός καί καθαίρεσθαι ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, παρακαλῶ ἐκκαλυφθῆναι διά τῆς σαφηνείας τόν σκοπόν τοῦ Πατρός.

Ἀπόκρισις.

Οἱ τό τέλειον τῆς ἀγάπης κεκτημένοι πρός τόν Θεόν, καί τό πτερόν τῆς ψυχῆς διά τῶν ἀρετῶν μετεωρίσαντες, κατά τόν Ἀπόστολον, ἐν νεφέλαις ἁρπάζονται, καί εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχονται. Οἱ δέ γε μή πάντη τό τέλειον κτησάμενοι, ἀλλ᾽ ἁμαρτήματα καί κατορθώματα κεκτημένοι, οὗτοι ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῆς κρίσεως ἔρχονται, κἀκεῖ διά τῆς τῶν ἀγαθῶν, καί φαύλων πράξεως ἀντεξετάσεως οἱονεί πυρούμενοι, (793) εἴπερ ἡ τῶν ἀγαθῶν πλάστιγξ ἐπιβαρήση, καθαίρονται τῆς κολάσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΑ΄.

Περί διαφόρων δικαιοσυνῶν.

Ἀπόκρισις.

Τρεῖς δικαιοσύνας οἱ τά θεῖα σοφοί λέγουσιν εἶναι, ἀνθρωπίνην, ἀγγελικήν καί θείαν. Καί τήν μέν ἀνθρωπίνην φασί, τήν ἐν τοῖς αἰσθητοῖς τοῦ κόσμου τούτου ἰσονομίαν τε καί εὐγνωμοσύνην· τήν ἀγγελικήν δέ, τῆς θείας γνώσεως ἄφθονον μετάδοσιν· τήν δέ θείαν δικαιοσύνην ὁρίζονται, τό πάσχειν ὑπέρ τῶν ἁμαρτανόντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΒ΄.

Τίνος χάριν ἐπιτιμήσας ὁ Κύριος τῷ Πέτρῳ, εἴρηκεν αὐτῶ, Σατανᾶ;

Ἀπόκρισις.

Οὐχ ὥς τινες νομίζουσι τόν Πέτρον ἀπεκάλει Σατανᾶν ὑβριστικῶς ὁ Κύριος· ἀλλ᾽ ἐπειδή αἱ τοῦ Κυρίου στερήσεις ἡμῖν ἕξεις ἐγένοντο· οἷον, ὁ αὐτοῦ θάνατος, ἡμῖν ζωή γέγονεν· ἡ αὐτοῦ ἀτιμία, ἡμῖν ἐγένετο δόξα. Τοῦτο δέ ἀγνοῶν ὁ ἀπόστολος Πέτρος, τοῦ Κυρίου λέγοντος, μέλλειν πάσχειν αὐτόν, ὑπελάμβανε τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἑπόμενος, ὡς ἀδύνατόν ἐστι τήν Ζωήν ἀποθνήσκειν, ἤ τήν τοσαύτην δόξαν ἀτιμασθῆναι. Ὁ οὖν Κύριος τήν ὑπόνοιαν ταύτην ἀναιρῶν, ὡς οὐ δεῖ φύσεως ἀκολουθίαν ἐν τοῖς ὑπέρ φύσιν ἐπιζητεῖν, διά τῶν ἐναντίων ταῦτα ποιῆσαι βεβούλευται· διά θανάτου, ζωήν· δι᾽ ἀτιμίας, δόξαν. Ὡς οὖν [ἴσ. πρός] ἀντικειμένην αὐτοῦ τήν ὑπόνοιαν ταύτην, λέγει, Ὕπαγε ὀπίσω μου· ἀντί τοῦ, ἕπου μοι τῇ βουλῇ, καί μή προλάμβανε, ζητῶν ἀκολουθίαν πραγμάτων. Τό δέ Σατανᾶς ὄνομα, (796) φασίν ἀντικείμενον ἑρμηνεύεσθαι· ὅπερ ὁ Κύριος οὐχ ὑβριστικῶς προήγαγεν, ἀλλ᾽ ὡσανεί ἔλεγεν, ἀντικείμενέ μου τῶ σκοπῷ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΓ΄.

Ἐπειδή Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασι, φαίνεται τοῖς μή τό βάθος ἐπισταμένοις τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θεωρίας πανταχοῦ [R. πολλαχοῦ] ἀποκατάστασιν ὑπεμφαίνειν, παρακαλῶ ὅπερ ἐπίστασαι περί τούτου εἰπέ.

Ἀπόκρισις.

Τρεῖς ἀποκαταστάσεις οἶδεν ἡ Ἐκκλησία. Μίαν μέν, τήν ἑκάστου κατά τόν τῆς ἀρετῆς λόγον· ἐν ᾗ ἀποκαθίσταται, τόν ἐπ᾽ αὐτῷ λόγον τῆς ἀρετῆς ἐκπληρώσας. Δευτέραν δέ, τήν τῆς ὅλης φύσεως ἐν τῇ ἀναστάσει. Τήν εἰς ἀφθαρσίαν καί ἀθανασίαν ἀποκατάστασιν. Τρίτην δέ, ᾗ καί μάλιστα κατακέχρηται ἐν τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ Νύσσης Γρηγόριος, ἔστιν αὕτη, ἡ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τῇ ἁμαρτίᾳ ὑποπεσουσῶν, εἰς ὅπερ ἐκτίσθησαν πάλιν ἀποκατάστασις. Δεῖ γάρ, ὥσπερ τήν ὅλην φύσιν ἐν τῇ ἀναστάσει τῆς σαρκός ἀφθαρσίαν χρόνῳ ἐλπιζομένῳ ἀπολαβεῖν· οὕτως καί τάς παρατραπείσας τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τῇ παρατάσει τῶν αἰώνων ἀπολαβεῖν τάς ἐντεθείσας αὐτῆς τῆς κακίας μνήμας· καί περάσασαν τούς πάντας αἰῶνας, καί μή εὑρίσκουσαν στάσιν, εἰς τόν Θεόν ἐλθεῖν τόν μή ἔχοντα πέρας. Καί οὕτως τῇ ἐπιγνώσει, οὐ τῇ μεθέξει τῶν ἀγαθῶν, ἀπολαβεῖν τάς δυνάμεις, καί εἰς τό ἀρχαῖον ἀποκαταστῆναι, καί δειχθῆναι τόν δημιουργόν ἀναίτιον τῆς ἁμαρτίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΔ΄.

Τί δήποτε πολλῶν οὐσῶν βαρυτέρων ὕβρεων, ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις, τόν λέγοντα τόν ἀδελφόν αὐτοῦ Μωρόν, τῆς γεέννης ὑπεύθυνον ὁρίζεται· τόν δέ λέγοντα Ῥακά, τῷ συνεδρίῳ ὑποκεῖσθαι λέγει.

Ἀπόκρισις.

Τό Μωρόν ὄνομα λέγουσιν, ἐπί τοῦ ἄφρονος (797) λαμβάνεσθαι καί ἀνοήτου· τό δέ Ῥακά Ἑβραίων φωνῇ, κατάπτυστον ἑρμηνεύεται. Ἐπεί οὖν ἐπί τοῦ ἀθέου καί ἀπίστου τό μωρός ὄνομα εἴρηται, κατά τό· Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, Οὐκ ἔστι Θεός. Καί κατά τόν Μωϋσῆν λέγοντα, Οὗτος λαός μωρός, καί οὐχί σοφός· ὅστις τόν ἀδελφόν αὐτοῦ τόν ὁμόπιστον, ἄθεον καί εἰδωλολάτρην, ἤ αἱρετικόν καί ἄπιστον ἀποκαλεῖ, οὗτος λέγει μωρόν, καί τῆς γεέννης δικαίως ὑπεύθυνος γίνεται. Ὅστις δέ λέγει Ῥακά, τουτέστιν ἐμπτυσμένε [Cort. ἔμπτυστε] καί ἀκάθαρτε, οὗτος τόν βίον διαβάλλει τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καί εἰκότως κουφοτέρῳ ἐπιτιμίῳ ὑπόκειται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΕ΄.

Πῶς χρή νοεῖν τό ἐν τῷ συμβόλῳ λεγόμενον, " Σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καί Μαρίας τῆς Παρθένου."

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν ἁγίων, ὅτι ἐκ Πνεύματος ἁγίου δίκην γονῆς ἀνδρός τήν ψυχήν καταβληθῆναι· τήν δέ σάρκα διαπλασθῆναι ἐκ τῶν παρθενικῶν αἱμάτων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΣτ΄.

Τίνας σημαίνει ὁ Ἀπόστολος, λέγων, "Τούς προηλπικότας ἐν τῷ Χριστῷ;" πρός Ἐφεσίους γράφων.

Ἀπόκρισις.

Πᾶς τις τῶν ἁγίων, τῶν πρό τῆς ἐπιδημίας τοῦ Κυρίου, οἱανοῦν ἀρετήν ἐξασκῶν, κἄν εἰ μή τό ὅλον τῆς οἰκονομίας μυστήριον ἐγίνωσκεν· ἀλλ᾽ ἐκ (800) μέρους φυσικῶς κινούμενος, ἤλπιζε καί προσεδόκα, ὅτι ὁ τήν φύσιν ποιήσας, αὐτός καί παραφθαρεῖσαν ἀνασώσεται.

Ἡρώδης δερμάτινος, ἑρμηνεύεται· χρή οὖν τούς σαρκικούς λογισμούς βδελύττεσθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΖ΄.

Τί ἐστι κατά τόν Ἀπόστολον· Ὅτι " Σάρξ καί αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται. "

Ἀπόκρισις.

Σάρξ ἐστιν ἡ ἐπιθυμία· αἷμαι δέ, ὁ θυμός. Καί εἰκότως οὖν, ὁ μή τούτων καθαρεύων, βασιλείαν Θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύναται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΗ΄.

Τί ἐστι διάψαλμα;

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι ὅτι ἡ ἀπό νοήματος εἰς νόημα μεταβολή· ἤ καί τρόπου διδασκαλίας εἰς ἕτερον τρόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΙΘ΄.

Τί δηλοῖ ἡ κατά τόν Λάμεχ ἱστορία.

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν τά θεῖα πεπαιδευμέων, ὅτι ἐν τοῖς καιροῖς τοῦ Λάμεχ, ἀταξίας καί ἀναρχίας οὔσης, ὁ δυνατός τόν ἀσθενοῦντα κατεδυνάστευεν. Οὗτος οὖν ὁ Λάμεχ ὑπαντήσας ἀνδρί μετά τῆς γυναικός, ἀπέκτεινεν αὐτόν, καί ἔλαβε τήν γυναῖκα αὐτοῦ. Ἀπαντήσας δέ ἀδελφῷ μετά ἀδελφῆς, ἀπέκτεινε καί αὐτόν, καί ἔλαβε τήν ἀδελφήν αὐτοῦ· καί τόν μέν ἐκάλεσεν ἡ Γραφή ἄνδρα· τόν δέ νεανίσκον. Καί ταῦτα μέν κατά τήν ἱστορίαν· κατά δέ θεωρίαν λαμβάνεται ὁ Λάμεχ, ἐπί τῆς ἐνεργείας τῆς κακίας. Ἀπέκτεινε γάρ ἐν ἡμῖν τόν ἄνδρα, τόν φυσικόν νόμον· καί τόν νεανίσκον, τόν πνευματικόν φημι νόμον, (801) καί ἔλαβεν ἐξ αὐτοῦ [αὐτῶν] τήν διάνοιαν, ὅπως ταύτῃ μιγνύμενος ὁ τῆς κακίας σπορεύς, ἀποτεκεῖν ποιήσῃ τήν ἁμαρτίαν. Ἐκ τούτου οὖν τοῦ Λάμεχ ἑβδομηκοντάκις ἑπτά ἐκδικεῖται· ὑπέρ τῆς συγκαταθέσεως καί ἐνεργείας δίκας εἰσπράττεται. Ὅθεν καί ὁ Κύριος λέγοντος Πέτρου, Ποσάκις ἐάν ἁμάρτῃ εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἑπτάκις; Ἀπεκρίθη αὐτῷ, Οὐ μόνον ἕως ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

Τουτέστι, τῷ μετανοοῦντί σοι, μή μόνον τά μικρά τά ἐν συγκαταθέσει γινόμενα, ἀλλά καί τάς ἐνεργείας ἀφήσεις.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Κ΄.

Περί διαφόρων θελημάτων Θεοῦ.

Ἀπόκρισις.

Τρία θελήματα ἐπί Θεοῦ χρή ὑπολαμβάνειν· κατ᾿ εὐδοκίαν, κατ᾿ οἰκονομίαν, κατά συγχώρησιν. Καί τό μέν κατ᾿ εὐδοκίαν δηλοῖ, τά κατά τόν Ἀβραάμ, λέγοντος πρός αὐτόν,Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου. Τό δέ κατ᾿ οἰκονομίαν, δηλοῖ τά κατά τόν Ἰωσήφ οἰκονομηθέντα, πρός τήν τῶν μελλόντων ἔκβασιν, τό δέ κατά συγχώρησιν, δηλοῖ τά κατά τόν Ἰώβ γενόμενα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΑ΄.

Τί σημαίνει ὁ Ψαλμῳδός περί ἐχθρῶν λέγων; " Τῶν κύκλῳ ἐπιτιθεμένων;"

Ἀπόκρισις.

Τό κύκλῳ ἐστί τό ἐμπρός, ὀπίσω, τό δεξιόν, τό ἀριστερόν. Ἐπιτίθενται οὖν ἡμῖν οἱ δαίμονες, ἔμπροσθεν μέν, ὅταν διά τῶν τῆς ὕλης ἐπιφανειῶν δελεάζωσιν· ὀπίσω δέ, ὅταν διά τῶν προλήψεων τῶν λογισμῶν τῆς κακίας τήν μνήμην [R. τόν λογισμόν τῆς κακίας κατά μνή.] ἀνακινῶσιν· ἀριστερά δέ, ὅταν διά τῶν σαρκικῶν καί ἀκολάστων παθῶν, τήν ψυχήν ἐκμοχλεύωσι· δεξιά δέ, ὅταν διά κενοδοξίας καί ὑπερηφανίας τῇ ψυχῇ ἐπιτίθενται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΒ΄.

Τί ἐστι τό; "Λάβετε ψαλμόν, καί δότε τύμπανον· ψαλτήριον τερπνόν μετά κιθάρας. "

Ἀπόκρισις.

Λάβετε διδασκαλίαν ἔνθεον, καί δότε πρᾶξιν ἐνάρετον διά τῆς νεκρώσεως τοῦ σώματος. Τό δέ ψαλτήριον τερπνόν μετά κιθάρας· ψαλτήριον λέγει, τό πνεῦμα· κιθάραν δέ τήν ψυχήν· τύμπανον δέ, τό σῶμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΓ΄.

Τί ἐστι; "Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καί λῖνον τετυφωμένον οὐ σβέσει."

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατά μίμησιν τοῦ Κυρίου συμπαθείας λόγῳ (804) χρώμενος, οὔτε τόν τῇ ἁμαρτίᾳ συντετριμμένον τῇ ἀπογνώσει εἰς τέλος κατεαγῆναι ποιεῖ· οὔτε τόν τό λογιστικόν ἔχοντα τετυφωμένον, διά κενοδοξίαν τινῶν ἀρετῶν, σβεννύει, ἀλλ᾿ ἐᾷ ἔχειν τήν προθυμίαν, μέχρις ἄν εἰς τό τέλειον ἔλθοι τῆς γνώσεως· τοῦτο γάρ ἐστιν, ὡς οἶμαι, καί τό συναυξάνειν τῷ ἀγαθῷ σπόρῳ τά ζιζάνια· τουτέστι ταῖς ἀρεταῖς, τό τῆς ἀνθρωπαρεσκείας καί κενοδοξίας πάθος συναναβλαστάνειν. Ὅθεν ὁ τῶν

ψυχῶν γεωργός μή ἐκτίλλεσθαι ταῦτα προστάσσει, μέχρις ἄν αἱ ἀρεταί λάβωσι πῆξιν, μή ποτε ἀνασπάσαι τά τοιαῦτα θέλων τις, συνεκτίλλῃ τήν τῆς ἀρετῆς προθυμίαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΔ΄.

Τί ἐστι τό· "Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ εἰς τήν δεξιάν, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην;"

Ἀπόκρισις.

Ἐάν σε, φησίν, οἱ δαίμονες διά τῶν λογισμῶν πειράσωσιν εἰς τήν δεξιάν σιαγόνα, ἐπαίροντες διά τῶν δεξιῶν ἔργων, στρέψον τήν ἄλλην· τουτέστι, τά τῆς ἀριστερᾶς πράξεως ἔργα, ὅσα ἡμῖν πέπρακται, ὑπ᾽ ὄψιν ἄγων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΕ΄.

Πῶς ὀφείλομεν εὐσεβῶς νοῆσαι τό τοῦ Εὐαγγελίου; Ὅτι " Ὁ Πατήρ κρινεῖ οὐδένα· ἀλλά τήν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ Υἱῷ." Καί πῶς ἐν ἄλλῳ τόπῳ λέγει; ὅτι "Ἐγώ κρινῶ οὐδένα· ἀλλ᾽ ὁ λόγος ὅν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν."

Ἀπόκρισις.

Καθό Θεός ἐστιν, οὐδέ ὁ Πατήρ, οὐδέ ὁ Υἱός κρινεῖ οὐδένα. Οὐδέ γάρ ἄνθρωπος ἀλόγων γίνεται κριτής, ἀλλ᾽ ἀνθρώπων. Ὁ δέ Πατήρ δέδωκε τῷ Υἱῷ τήν κρίσιν· οὐ καθό Θεός ἐστιν ὁ Υἱός, ἀλλά καθό ἄνθρωπος γέγονε. Κρινεῖ δέ πάντας, συγκρίνων τήν ἑαυτοῦ ὡς ἀνθρώπου πολιτείαν πρός ἡμᾶς. Πάλιν δέ ὁ λόγος αὐτοῦ κρινεῖ, τουτέστι διδασκαλία, ἥντινα διά τῶν ἔργων ἀνεδείξατο, κατά τό γεγραμμένον· (805) " Ὧν ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς ποιεῖν τε καί διδάσκειν. "

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΣτ΄.

Τί ἐστιν ἡ τοῦ Πνεύματος βλασφημία· καί πῶς; "Πᾶν ἁμάρτημα ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· τοῖς δέ εἰς αὐτό βλασφημήσασιν, οὐκ ἀφεθήσεται, οὔτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, οὔτε ἐν τῷ μ έλλοντι."

Ἀπόκρισις.

Ἡ περί τῆς τοῦ Πνεύματος βλασφημίας ἀπορία, αὐτόθεν ἔχει τήν λύσιν. Τοῦ γάρ Κυρίου ἰάσεις ποιοῦντος ποικίλας, οἱ Ἰουδαῖοι τάς τοῦ Πνεύματος ἐνεργείας, τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμόνων ταύτας ἀνετίθεσαν. Τό δέ, Οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, ἄφεσιν γίνεσθαι τοῖς βλασφημοῦσιν, ἑξῆς ζητητέον. Φασί τινές τῶν τά τοιαῦτα διά τοῦ Πνεύματος ἠκριβωκότων, τέσσαρας εἶναι τρόπους, δι᾽ ὧν συγχώρησις γίνεται ἁμαρτημάτων· δύο ἐνταῦθα, καί δύο ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐπειδή γάρ οὐκ ἐξικνεῖται ἡ μνήμη ὅλου τοῦ χρόνου μνημονεύειν τά σφάλματα, ἵνα ὑπέρ αὐτῶν ἐνταῦθα μετανοήσῃ ὁ ἄνθρωπος, ᾠκονόμησε φιλάνθρωπος ὤν ὁ Δεσπότης τῆς φύσεως, καί ἡμῶν μή μετανοούντων τρόπους μετανοίας· ἐν μέν τῷ μέλλοντι, ὡς εἴρηται, δύο. Ὅταν τις ἀδιαφόρως [R. non bene διαφόρως] ἐνταῦθα ἁμαρτήσας, καί πάλιν ἀδιαφόρως ἀγαθοεργήσας, εἴτε εἰς οἶκτον καί συμπάθειαν πρός τόν πλησίον

κινηθείς, ἤ ὅσα ἄλλα φιλανθρωπίας ἐχόμενα, ταῦτα ἐν τῶ μέλλοντι αἰῶνι ἐν τῷ καιρῶ τῆς κρίσεως ζυγοστατούμενα, ἐφ᾽ ἅ τήν ῥοπήν ἕξει, συγχώρησις γίνεται· Οὗτος μέν ὁ εἷς τρόπος· Δεύτερος δέ, οὗτος· ὅταν τις ἐν ἁμαρτίαις ἐνεχόμενος· ἀκούων δέ τοῦ Κυρίου λέγοντος, Μή κρίνετε, ἵνα μή κριθῆτε, φοβούμενος οὐδένα κρίνῃ, ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν βεβιωμένων, ὡς φύλαξ τῆς ἐντολῆς οὐ κρίνεται. Τῆς γάρ ἑαυτοῦ ἐντολῆς οὐκ ἐπιλήσμων ὁ ἀψευδέστατος. Οἱ δέ δύο ἕτεροι τρόποι, ἐνταῦθα τήν συγχώρησιν ἔχουσιν, ὅταν ἐν ἁμαρτίαις τις ὤν, οἰκονομεῖται ἐκ τῆς προνοίας ἐν συμφοραῖς, ἐν ἀνάγκαις, ἐν νόσοις. Ὡς οὐκ οἶδε γάρ διά τῶν τοιούτων καθαίρειν αὐτόν ὁ Θεός· καί εἰ μέν εὐχαριστεῖ πειραζόμενος, τόν ἐπί τῇ εὐχαριστίᾳ μισθόν λαμβάνει. Εἰ δέ ἀχαριστεῖ, δι᾽ ἅς μέν ἁμαρτίας παιδεύεται, ἐκ τούτων καθαίρεται· τήν δέ ὑπέρ τῆς ἀχαριστίας εἰσπράττεται ποινήν. Ἔπειτα, ἅτινα εἰς ἀνθρώπους τις ἁμαρτάνει, ὡς ἔδειξεν ὁ λόγος, (808) πολλάς ἔχει προφάσεις συγχωρήσεων. Ἁμαρτάνων γάρ τις εἰς ἄνθρωπον, ἄλλον δέ ἄνθρωπον εὖ ποιῶν· εἰς ἥν φύσιν ἥμαρτεν, αὕτη καί ἀπελογίσατο. Ἡ δέ εἰς τό Πνεῦμα βλασφημία· ἔστι δέ ἡ ἀπιστία, μή ἔχουσα ἑτέραν πρόφασιν συγχωρήσεως, ἤ μή τό γενέσθαι πιστόν· εἰκότως τῷ ἐν ἀπιστίᾳ τόν βίον κατακλείσαντι, οὔτε ἐνταῦθα, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι ἀφεθήσεται τῆς ἀπιστίας καί ἀθεΐας ἡ ἁμαρτία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΖ΄.

Τί δηλοῖ τό τῶν Παροιμιῶν αἴνιγμα, τό; "Ἐάν πεινᾶ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐάν διψᾶ, πότιζε αὐτόν· τοῦτο γάρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρός σωρεύσεις ἐπί τήν κεφαλήν αὐτοῦ."

Ἀπόκρισις.

Ἐχθρόν ἔχομεν κατά τῆς ψυχῆς, τό ἡμέτερον σῶμα· ἀεί διά τῆς ἐπαναστάσεως τῶν παθῶν πολεμοῦν ἡμᾶς. Ἐάν οὖν ἐκ τῆς συνειδήσεως πιεζόμενον τό τῆς σαρκός φρόνημα πεινᾷ, τουτέστιν ὀρέγεται σωτηρίας· ἤ διψᾷ θείαν γνῶσιν, δέον τρέφειν αὐτόν δι᾽ ἐγκρατείας καί πόνων· καί ποτίζειν τῇ μελέτῃ τῶν θείων λογίων. Οὕτως γάρ σωρεύονται ἐπί τήν κεφαλήν αὐτοῦ, τουτέστιν ἐπί τόν νοῦν, ἄνθρακες πυρός· θεῖοι καί πνευματικοί λογισμοί.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΗ΄.

Τί σημαίνει τό ἐν τῷ ρα΄ ψαλμῷ εἰρημένον, " Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ."

Ἀπόκρισις.

Ὁ πελεκάς οὗτος ὄρνεόν ἐστιν· ὁ δέ ὄφις, πολύ (809) ἐχθραίνει τῶν νοητῶν [Rrg. τοῖς νεοττοῖς] αὐτοῦ. Αὐτός δέ τί μηχανᾶται; Εἰς ὕψος πήγνυσι τήν καλιάν αὐτοῦ, πανταχόθεν περιφράσσων αὐτήν διά τόν ὄφιν. Τί οὖν ποιεῖ ὁ κακομήχανος ὄψις; Περισκοπεῖ ὅθεν πνέει ὁ ἄνεμος, κἀκεῖθεν ἐμφυσᾷ τοῖς νεοττοῖς τόν ἰόν αὐτοῦ, καί τελευτῶσιν. Ἔρχεται οὖν ὁ πελεκάν, καί θεωρεῖ ὅτι ἀπέθανον αὐτοῦ τά παιδία· καί σκοπεῖ νεφέλην, καί πετάται εἰς ὕψος μετά τῶν πτερύγων· τύπτει τε αὐτοῦ τάς πλευράς, καί διά τῆς νεφέλης ἐπιστάζει τούτοις, καί ἐγείρονται. Λαμβάνεται οὖν ὁ πελεκάν εἰς τόν Κύριον· τά δέ παιδία αὐτοῦ, ὁ Ἀδάμ καί ἡ Εὔα, ἡ ἡμετέρα φύσις· ἡ δέ καλιά αὐτοῦ, ὁ παράδεισος· ὁ δέ ὄφις, ὁ ἀποστάτης διάβολος. Ἐνεφύσησεν οὖν ὁ ἀρχέκακος ὄφις διά τῆς

παρακοῆς τοῖς πρωτοπλάστοις, καί γεγόνασιν νεκροί τῇ ἁμαρτίᾳ. Ὁ γοῦν Κύριος ἡμῶν καί Θεός διά τήν πρός ἡμᾶς ἀγάπην ὑψοῦται ἐπί τοῦ τιμίου σταυροῦ· καί νυγείς τήν πλευράν, διά τῆς νεφέλης τοῦ ἁγίου Πνεύματος ζωήν ἡμῖν ἐδωρήσατο τήν αἰώνιον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΚΘ΄.

Τί ἐστιν, " Ἐκεῖ στρουθία ἐννοσσεύσουσι;"

Ἀπόκρισις.

Στρουθία ἤ τάς ψυχάς, ἤ τάς διαφόρους ἀρετάς λέγει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Λ΄ .

Τί σημαίνει τό, "Ἐρωδιοῦ ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν;"

Ἀπόκρισις.

Ἐρώδιον φασιν ὄρνεον εἶναι· τοσαύτῃ δέ σωφροσύνῃ συζῇν (812), ὥστε ἡνίκα πρός συνουσίαν συνέρχεσθαι μέλλει, τεσσαράκοντα ἡμέρας πενθεῖν· καί πάλιν μετά ταῦτα, ἄλλας τεσσαράκοντα. Τήν δέ καλιάν πήγνυσιν ἐν τοῖς δένδροις, ἔνθα μή ἐπισκιάζεται ὑπό τινος, ἀλλά καθαρόν τόν ἀέρα ἔχει. Σημαίνει δέ διά τούτων τήν σωφροσύνην. Αὕτη γάρ ἡγεῖται πασῶν τῶν ἀρετῶν· ἀποδιάκειται δέ καί τῶν αἰσθητῶν, ὑπό μηδενός σκιαζομένη τῶν προσκαίρων. Ὁ τεσσαρακοστός γάρ ἀριθμός, τήν ἑκάστου τῶν δ΄ στοιχείων ἐμπεριέχει τελείωσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΑ΄.

Τί ἐστι τό, "Ἀποδιδούς ἁμαρτίας γονέων ἐπί τέκνα, ἕως τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς, τοῖς μισοῦσί με;"

Ἀπόκρισις.

Πρώτην γενεάν ὑπειλήφαμεν εἶναι, τήν σποράν τοῦ κακοῦ· τουτέστι, τήν πρσβολήν· δευτέραν δέ, τήν ἐπιθυμίαν· τρίτην δέ τήν ἕξιν τοῦ κακοῦ γενεᾶς, τουτέστι, τήν συγκατάθεσιν· τετάρτην δέ, τήν ἐνέργειαν, τουτέστι τήν πρᾶξιν. Ἀποδίδοται οὖν ἕως τρίτης καί τετάρτης γενεᾶς· τουτέστιν, ὑπέρ τῆς συγκαταθέσεως καί τῆς πράξεως. Ἡ γάρ προσβολή καί ἡ ἐπιθυμία, ἀνεύθυνός ἐστιν, ὡς μή εἰς πέρας τοῦ κακοῦ προελθόντος.

ΕΡΩΤΗΣΙ ΛΒ΄.

Πῶς ὀφείλει εὐσεβῶς νοηθῆναι ἡ ἐν τῇ Γραφῇ κειμένη τοῦ Θεοῦ μεταμέλεια.

Ἀπόκρισις.

Φασίν οἱ τά θεῖα εὐσεβῶς φρονεῖν διεγνωκότες, ἀδύνατον εἶναι τόν Θεόν φύσει ὄντα δημιουργόν, μή καί προνοητήν εἶναι φύσει τῶν δεδημιουργημένων. Εἰ δέ τοῦτο, ἀνάγκη πᾶσά ἐστι φυσικῶς προνοουμένη τοῦ Θεοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, πολλούς εἶναι παρ᾽ αὐτῷ τούς περί τήν προνοουμένην φύσιν τῆς σωτηρίας τρόπους. Ἐπειδή γάρ ἀγχίστροφον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, εὐχερῶς τοῖς καιροῖς καί τοῖς τρόποις

συμμεταβαλλόμενον, ἀνάγκη πάντως καί τήν θείαν Πρόνοιαν, καίτοι τήν αὐτήν οὖσαν, συμμεταβάλλεσθαι ταῖς ἡμῶν διαθέσεσι, διά τῶν προσφυῶς ἁρμοζόντων ταῖς ἐν τῇ φύσει ἀναφυομέναις κακίαις τρόπον ἐφευρίσκουσαν. Καί ὥσπερ ἐπί τῆς ἰατρικῆς, πολλαί αἱ ταύτῃ ὑποκείμεναι νόσοι· καί ἀνάγκη τόν ἐπιστήμονα ἰατρόν, τοῦ ὑποκειμένου σώματος εἰς πολλά καί διάφορα παθήματα πίπτοντος, καί αὐτόν εἰς κρείττονας τρόπους ἀπό τῶν ἡττόνων μεταβαίνειν· οὕτως καί ἐπί Θεοῦ, (813) ἡ ἀπό τοῦ τοιοῦδε τρόπου ἐπί ἕτερον τρόπον τῆς προνοίας μετάβασις, μεταμέλεια τοῦ Θεοῦ τῇ Γραφῇ σύνηθες ὀνομάζεσθαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΓ΄.

Τί σημαίνει τό, "Ἐπί ταῖς τρισίν ἤ τέσσαρσιν ἀσεβείαις Τύρου οὐκ ἀποστραφήσομαι;"

Ἀπόκρισις.

Ἀσεβείας οἶμαι τέσσαρας τόν προφητικόν αἰνίττεσθαι λόγον· ταύτης [R.ταύτας] τήν προσβολήν, τήν ἐπιθυμίαν, τήν ἕξιν τοῦ κακοῦ καί τήν ἐνέργειαν. Ἐπί μέν οὖν τῆς πρώτης καί τῆς δευτέρας, τουτέστι τῆς προσβολῆς καί τῆς ἐπιθυμίας, ἀνοχήν ποιεῖται ὁ Θεός, ὡς μή τοῦ κακοῦ προβάντος εἰς τελείωσιν. Ἐπί δέ τῆς τρίτης καί τῆς τετάρτης ἀσεβείας, τουτέστιν ἕξεως καί ἐνεργείας, ἤγουν συγκαταθέσεως καί πράξεως, τήν ἀπειλήν ὁ Λόγος εἰκότος ἐνδείκνυται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΔ΄.

Διά τί οὐ δύναται λέγεσθαι Πατήρ Πνεύματος, ἤ Χριστός Πνεύματος καθάπερ ἐπί τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ λέγεται διαφόρως [ἀδιαφόρως] Πνεῦμα Θεοῦ, καί Πνεῦμα Χριστοῦ;

Ἀπόκρισις.

Ὥσπερ ἐστί αἴτιος τοῦ Λόγου ὁ Νοῦς, οὕτως καί τοῦ Πνεύματος, διά μέσου δέ τοῦ Λόγου. Καί ὥσπερ οὐ δυνάμεθα εἰπεῖν τόν λόγον εἶναι τῆς φωνῆς, οὕτως οὐδέ τόν Υἱόν λέγειν τοῦ Πνεύματος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΕ΄.

Τί δηλοῖ τό ὑπό τοῦ Κυρίου λεγόμενον, τό, "Ἐάν ὁ ὀφθαλμός ἤ ἡ χείρ ἤ ὁ ποῦς σκανδαλίζῃ σε, ἔκκοψον αὐτούς, καί βάλε ἀπό σοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Ἔστι μέν καί περί φίλων, ὡς ὀφθαλμῶν, καί οἰκείων, ὡς περί χειρῶν ἡμῶν ὄντων ἀναγκαίων· καί ἑταίρων [R. ἑτέρων], ποδῶν δίκην διακονούντων ἡμῖν, ὑπονοεῖν τήν παραβολήν, κατά τό πρόχειρον αἰνίττεσθαι· οὕσπερ ἐάν σκανδαλίζωσι καί τήν ψυχήν καταβλάπτωσιν, ἐκκόπτειν ὁ λόγος παρεκελεύσατο. Ἔστι δέ καί ἄλλως ἐκλαβεῖν τό παράγγελμα, κατά τόν τῆς ἀναγωγῆς τρόπον. Ἐάν ἔχῃς θεωρητικήν γνῶσιν ὥσπερ ὀφθαλμόν· πρός τύφον δέ αὕτη ἐπαίρει σε (816) καί ὑπερηφανίαν, ἔκκοψον αὐτήν. Ἐάν δέ καί πρᾶξιν ἀστείαν, καί αἰτία σοι γίνεται ἐπάρσεως, ἔκκοψον αὐτήν. Ὡσαύτως δέ καί ἐάν ἱκανότητα ἔχῃς διακονίας, ὅπερ ἐστίν ὁ ποῦς, καί ὡς ἐκ τούτου φυσᾶς, ἀπόστηθι ἀπ᾽

αὐτῆς. Συμφέρει γάρ σε παρά ταύτας δοκούσας εἶναι ἀρετάς γενέσθαι, καί μή διά τῆς ἐπάρσεως καί ὑπερηφανίας εἰς παντελῆ χωρῆσαι ἀπώλειαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΣτ΄.

Τί δηλοῖ τό, "Ἐπήρθη ὁ ἥλιος, καί ἡ σελήνη ἔστη ἐν τῇ τάξει αὐτῆς."

Ἀπόκρισις.

Ὅταν ἐν ἡμῖν ὕψωθῇ ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης διά τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καί τῆς ἀληθοῦς γνώσεως, τότε ἡ σελήνη ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτῆς· τουτέστιν ἡ ἡμετέρα φύσις ἡ ὑπό τροπήν οὖσα καί ἀλλοίωσιν, τάξιν λαμβάνει βάσιμον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΖ΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῇ καθολικῇ Πέτρου γεγραμμένον, "Ἵνα κριθῶσι κατά ἀνθρώπους σαρκί, ζῶσι δέ κατά Θεόν πνεύματι; "

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή περί τῶν ἐν τῷ κατακλυσμῷ εἴρηται ταῦτα· οὗτοι δέ εἶχον παντελῆ ἀγνωσίαν Θεοῦ, καί πονηροῖς ἐπιτηδεύμασι συνέζων· ὅσα μέν εἰς ἀνθρώπους ἡμάρτανον, διά τῶν καθ᾽ ἑκάστην συμβαινόντων αὐτοῖς πολέμων τε καί ἐπαγωγῶν, καί ποικίλων συμβάσεων, ἀφῆκεν αὐτοῖς· τά δέ περί τῆς εἰς αὐτόν ἀγνοίας ἁμαρτήματα οὐκ ἀφῆκεν αὐτοῖς· (817) ἵνα διά τῆς εἰς αὐτόν πίστεως, ἡνίκα διά φιλανθρωπίαν ἐν τῇ τοῦ ᾄδου γένηται χώρᾳ, ὅσοι πιστεύσωσιν, ἀφεθῇ αὐτοῖς ἡ τῆς ἀσεβείας ἁμαρτία· καί ζήσωσι κατά Θεόν πνεύματι, κριθέντες δηλονότι σαρκί, καθώς εἴρηται, ὑπέρ τῶν εἰς ἀνθρώπους πλημμελειῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΗ΄.

Τί σημαίνει Δαβίδ ψάλλων, καί τό πονηρόν πνεῦμα τοῦ Σαούλ ἀποκαταπαύων,

Ἀπόκρισις.

Πᾶς ὁ κατά τόν μακάριον Δαβίδ ποιμαίνων τά πρόβατα, τουτέστιν, τό λογιστικόν τῆς ψυχῆς· καί κτένων θυμόν καί ἐπιθυμίαν καθάπερ ἐκεῖνος τόν λέοντα καί τήν ἄρκον· οὗτος τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας χρώμενον μετά τινος ὑψηλῆς θεωρίας, ἡδύνει τόν ἀκούοντα, καί τά ἐν αὐτῶ πάθη τῆς κακίας κατευνάζει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΛΘ΄.

Ἐπειδή ἡ Γραφή τρανῶς λέγει, ὅτι δέδωκε δεκάτας ὁ Ἀβραάμ τῷ Μελχισεδέκ· ἄλλως τε καί εἰ πάντα ἀπέδωκε, καθώς αὐτός λέγει, ὅτι ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος οὐκ ἔλαβε, πόθεν δέδωκε δεκάτας; Οὐδέ γάρ αὐτός ἴδιόν τι ἐπεφέρετο εἰς πόλεμεον ἔκπληκτος ἀπερχόμενος.

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ἡ θεία Γραφή ἱερέα τοῦ Θεοῦ τόν Μελχισεδέκ λέγει εἶναι, προσηκόντως ἄρα ὁ Ἀβραάμ ὡς λαϊκοῦ τάξιν ἐπέχων δεδωκέναι τῷ ἱερεῖ τάς δεκάτας πιστευθήσεται. Ὅτι δέ καί εἶχε πόθεν παρασχεῖν, ἐκεῖθεν δῆλον. Οἱ γάρ ἐπιστατρεύσαντες βασιλεῖς ἐπί Σόδομα, οὐ μόνον τά Σοδόμων εἶχον λαβόντες, ἀλλά καί ἄλλων χωρῶν εἶχον μεθ᾽ ἑαυτῶν λάφυρα, ἅπερ ἦσαν προαιχμαλωτεύσαντες. Ἅπερ πάντα κατακόψας αὐτούς ὁ Ἀβραάμ, καί λαβών, τά μέν τῶν Σοδομιτῶν ἀπέδωκε· τά δέ ἄλλα παρ᾽ ἑαυτῷ κατέσχεν, ἐξ ὧν καί τάς δεκάτας τῷ Μελχισεδέκ παρέσχετο.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Μ΄.

Τίνος χάριν, οἱ μέν κατά νόμον ἱερεῖς γυναῖκας ἔχειν οὐκ ἐκωλύοντο· οἱ δέ κατά Χριστόν ἱερεῖς κωλύονται, ὅσον ἀπό τῆς συνηθείας;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή ἡ τοῦ Εὐαγγελίου ἱερωσύνη κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ γενέσθαι πιστεύεται, καί οὐ κατά τήν τάξιν Ἀαρών· Μελχισεδέκ δέ, γυναῖκα ἐσχηκέναι οὐκ ἀναγέγραπται. Ἀναγκαίως ἄρα καί οἱ κατά τήν αὐτοῦ τάξιν ἱερατεύοντες ἐπίσκοποι γυναῖκας οὐ προσίενται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΑ΄. (820)

Τίνος χάριν ἐν τῇ προθέσει τοῦ τιμίου σώματος καί αἵματος τοῦ Κυρίου, τούς ἄρτους καί τά ποτήρια ἀνίσους προτιθεῖν ἔθος τῆς Ἐκκλησίᾳ;

Ἀπόκρισις.

Πάντα ὑπερφυῆ λόγον ἔχουσι τά ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τελούμενα. Ἐπειδή δέ κατ᾽ ἐξαίρετον τά σύμβολα ταῦτα τῆς θείας οὐσίας εἰσί μυστήρια καί ἀπεικονίσματα· ἔστι δέ αὕτη ἀσύνθετος· πᾶσα δέ κτίσις σύνθετός ἐστι· μόνη δέ, ὡς εἴρηται, ἡ ἁγία Τριάς ἁπλῆ καί ἀσύνθετος· διά τοῦτο οὖν ἄνισα προτίθησιν ἡ Ἐκκλησία τούς ἄρτους καί τά ποτήρια, τό Θεῖον ἐν τούτοις χαρακτηρίζουσα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΓ΄.

Τί σημαίνει τό Γαριζίν, καί τό Βάλ;

Ἀπόκρισις.

Γαριζίν ἑρμηνεύεται περιτομή· Βάλ δέ, φύραμα. Ἐν τῷ φυράματι οὖν τῆς ἐθνικῆς μερίδος τῆς καθηραμένης, πήγνυσι θυσιαστήριον ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΔ΄.

Τί Χαυῶνες, Κανά, Γαλιλαία, Δωήκ καί Ἀερμών.

Ἀπόκρισις

Χαυῶνες θυρίδες ἑρμηνεύονται. Κανά (821) ἑρμηνεύεται κτῆσις· Γαλιλαία δέ ἀποκάλυψις (ἀποκύλισις). Δωήκ ὁ Σύρος, ὁ ὑπερήφανός

ἐστι λογισμός. Ἀερμών ἑρμηνεύεται ἀποστροφή θηρίων. Φασί δέ τόν Ἰορδάνη ποταμόν ἐκεῖθεν γεννᾶσθαι. Σημαίνει δέ διά τούτων, τήν χάριν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

ΕΡΩΤΗΣΣ ΜΕ΄.

Τί ἐστι τό ἐν Ψαλμοῖς εἰρημένον, "Σχολάσατε, καί γνῶτε ὅτι ἐγώ εἰμί ὁ Θεός;"

Ἀπόκρισις.

Ἕξ εἰσι σχολαί, ἅστινας κατορθοῦντες, Θεόν ἐπιγνῶναι δυνάμεθα. Πρώτη ἡ τῆς ἁμαρτίας ἐνεργείας· δευτέρα, ἡ τῆς ἐξαπτικῆς διαίτης· τρίτη, ἡ τοῦ τύπου τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀφυλάκτως βιούντων· τετάρτη, ἡ τοῦ ἀπροσφόρου ἐπιτηδεύματος τοῦ κατά Θεόν βίου· πέμπτη, ἡ τῆς ὑπάρξεως τῆς διαβεβλημένης καί εἰς πολλά περισπώσης τόν νοῦν· ἕκτη, τό μή ἔχειν καθόλου ἴδιον θέλημα. Καί τοῦτό ἐστι καί ἀποταγή καί ὑποταγή ἡ ἀληθινή καί κατά Θεόν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΣτ΄.

Εἰς πρόσωπον τίνος λαμβάνεται ὁ Ἰεφθάε, καί ἡ τούτου θυγάτηρ;

Ἀπόκρισις.

Ὁ μέν Ἰεφθάε εἰς πρόσωπον τοῦ Κυρίου· ἡ δέ τούτου θυγάτηρ, εἰς τήν αὐτοῦ πανάχραντον σάρκα. Ὥσπερ γάρ ὁ Ἰεφθάε ἐκ πόρνης ἦν γεγεννημένος, καί ἀπό τῶν ἰδίων ἐξεδιώχθη· καί ἐξελθών ἐπολέμησε, καί ἐνίκησε τούς ὑπεναντίους, ὑποσχόμενος τῷ Θεῷ τόν ὑπαντῶντα αὐτῷ ἐκ τῶν οἰκείων αὐτοῦ προσάγειν εἰς θυσίαν· οὕτως καί ὁ Κύριος ἐκ τῆς πορνευσάσης ἡμῶν φύσεως, τό κατά σάρκα ἀναμαρτήτως προελθών, καί τῆς οἰκείας σαρκός γενόμενος σπορεύς. Ἐκδιωχθείς τε ὑπό τῶν δοκούντων εἶναι Ἰουδαίων, καί τόν ὑπέρ ἡμῶν πόλεμον νικήσας, προσήγαγε τήν οἰκείαν σάρκα τῷ Θεῷ καί Πατρί. Ἰεφθάε γάρ ἑρμηνεύεται, ἄνοιξις Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΖ΄. (824)

Πῶς νοήσομεν τό τοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι "Μείζων Ἰωάννου ἐν γεννητοῖς οὐκ ἐγήγερται· ὁ δέ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν;"

Ἀπόκρισις. (824)

Ὅστις ὑπέρ τόν Ἰωάννην ταπεινώσει ἑαυτόν (τοῦτο γάρ ἐστι τό, μικρότερος), ἐκεῖνος μείζων ἐστί τοῦ Ἰωάννου.Ἤ καί ἄλλως, ἐπειδή ὁ Ἰωάννης τήν ἐνταῦθα ἐφικτήν διά θεωρίας γνῶσιν κατειληφέναι πιστεύεται, ἡ μικρά καί τελευταία κατά τήν μέλλουσαν φανήσεσθαι κατάστασιν γνῶσις, μείζων ὑπάρχει τῆς ἐνταῦθα. Ἤ καί ὁ ἐν ἀνθρώποις ἄκρος θεολόγος τοῦ ἐν ἀγγέλοις ἐσχάτου ἐστί μικρότερος. Ἤ καί ὁ κατά τήν ἀγγελικήν [εὐαγγελ.] πολιτείαν τήν ἐσχάτην ἔχων τάξιν, τοῦ κατά τόν νομικήν δικαιοσύνην ἄκρου, μείζων ἐστί.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΗ΄.

Τί ἐστι, τό τῶν Παροιμιῶν, "Χειρί χεῖρας ἐμβαλών, οὐκ ἀθωωθήσεται;"

Ἀπόκρισις.

Πράξει ἐναρέτῳ ὁ πρᾶξιν μίσγων φαύλην, οὐκ ἀθωωθήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΜΘ΄.

Τί ἐστι τό, "Ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος, καί ἀναστήσεται;"

Ἀπόκρισις.

Δίκαιον ἐνταῦθα, τόν μόνον ἀληθῶς δίκαιον τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν ὑπολαμβάνειν χρεών. Ἐπεί οὖν ὁ αὐτός ἐν ἡμῖν λέγεται καί πίπτειν καί ἀνίστασθαι, ὡς τά ἡμέτερα πάντα διά φιλανθρωπίαν καταδεξάμενος· ἔπεσε δέ ἡ φύσις ἡμῶν ἑπτάκις, κατά τε τήν τοῦ προπάτορος παράβασιν πρώτην γεγενημένην· δευτέραν δέ, τήν τολμηθεῖσαν τοῦ Κάϊν μιαιφονίαν, πρῶτον καινοτομήσαντος φόνον· τρίτην ἐπί τῆς κατά τόν Νῶε γενεᾶς, ἐφ᾽ ἧς οὐ κατέμεινε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, διά τό εἶναι αὐτούς σάρκας· τέταρτον, ἐπί τῆς πυργοποιίας· πέμπτον, ἐπί τῆς τοῦ Ἀβράαμ γενεᾶς, ἐξ ἧς μόνος αὐτός τῷ Θεῷ εὐηρέστησε· ἕκτην, ἐπί τοῦ Μωϋσέως, είς τοσοῦτον τῆς ἐπ᾽ αὐτοῦ γενεᾶς ἀθεΐας ἐξοκειλάσης, ὡς αὐτόν εἰς ἐπικουρίαν τῆς τοσαύτης ἀσεβείας ἀπό Θεοῦ πεμφθῆναι· ἕβδομον, ἐπί τῆς τῶν προφητῶν γενεᾶς, ἥτις τάς προλαβούσας γενεάς εἰς κακίας μέτρον ὑπερηκόντισεν. Ἐπεί οὖν, ὡς εἴρηται, ἑπτάκις ἔπεσεν ἡ φύσις ἡμῶν, ταύτην ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ νικηθείς ἀνέστησεν ὁ Κύριος αὐτήν τήν φύσιν ἑνώσας ἑαυτῶ καθ᾽ ὑπόστασιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ν΄.

Τί σημαίνει τό Εὐαγγέλιον, λέγον, "Νίψαι σου τό πρόσωπον, καί ἄλειψαί σου τήνκεφαλήν;"

Ἀπόκρισις.

Τό πρόσωπον ἡμῶν ἐστιν ὁ βίος, χαρακτηρίζων καθάπερ ἡ ὄψις ὁποῖοί τινές ἐσμέν κατά τόν ἔσω ἄνθρωπον. Τοῦτο οὖν ὁ λόγος παρακελεύεται νίπτειν, (825) τουτέστι καθαίρειν τόν βίον, κηλῖδος πάσης ἁμαρτιῶν· κεφαλή δέ ἐστιν ὁ ἡμέτερος νοῦς, ὅν ὁ λόγος ἀλείφειν κελεύει, τουτέστι τῇ θείᾳ καταφαιδρύνειν γνώσει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΑ΄.

Τί ἐστι τό, "Συνέφερεν αὐτῷ, ἵνα μύλος ὀνικός περιτεθῇ ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ, καί ῥιφῇ ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἤ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν;"

Ἀπόκρισις.

Μικρούς, οἶμαι, λέγει τούς κατά διάνοιαν ἀφελεῖς, καί διά σμικρότητα νοός, μή δυναμένους διακρίνειν τά τῆς Προνοίας κρίματα. Ὅστις ἄν σκανδαλίσῃ τούς τοιούτους, συνέφερεν αὐτῷ Ἑλληνικῆς εἶναι μοίρας, οἵ δίκην ὄνου ἐν μύλωνι μόνῃ τῇ κινήσει τοῦ κόσμου ἐνίσχηνται·

καί ἵνα ῥιφῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης· τουτέστιν ἐν τῇ συγχύσει τοῦ βίου. Τοῦτο δέ καί ὁ Ἀπόστολος Πέτρος βεβαιοῖ λέγων· Κρεῖσσον μή ἐπιγνῶναι τήν ὁδόν τῆς δικαιοσύνης, ἤ ἐπιγνόντας, είς τά ὀπίσω ἀνακάμψαι.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΒ΄.

Είς τί λαμβάνεται ὁ Κάϊν, καί ὁ Ἄβελ;

Ἀπόκρισις.

Ὁ Κάϊν λαμβάνεται ἐπί τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός· ὁ δέ Ἄβελ, ἐπί τοῦ πένθους, ἤγουν τῆς μετανοίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΓ΄.

Τί ἐστι τό, "Μή μακαρίσῃς ἄνδρα πρό τελευτῆς αὐτοῦ;"

Ἀπόκρισις.

Καί κατά τό πρόχειρον τῷ πολλῶν νῷ διά τό ἄδηλον, καί τῆς ἀνθρωπίνης προαιρέσεως εὐόλισθον, οὔ χρή μακαρίζειν τινά, ἄχρι διά πάσης ἀρετῆς διελθών, ἀναντιῤῥήτῳ τέλει τήν ζωήν κατακλείσει. Πρός δέ τόν ὑψηλότερον νοῦν, ὁ ἀρξάμενος διά τῆς μετανοίας καί ἀσκήσεως, τό ζῶν ἐν αὐτῷ γήϊνον φρόνημα ταπεινοῦν καί ἀσθενῆ ποιεῖν, οὔπω μακαριστός, μέχρις ἀν διά τοῦ συντόνου τῆς ἀσκήσεως πόνου νεκρωθῇ καί συντέλειαν λάβῃ. Ὁ γάρ τοιοῦτος μακάριος, ὡς τῷ Χριστῷ συναποθανών διά τῆς κακῶν ἀπραξίας, καί συνανιστάμενος πάλιν διά τό ὕψος τῶν ἀρετῶν. Τοῦτο γάρ καί ὁ Ψαλμῳδός σημαίνει λέγων· Μακάριοι οἱ ἄμωμοι, οἱ καθαροί δῆλον ὅτι κακίας· οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ Κυρίου· οἱ διά τῶν ἀγαθῶν πράξεων ὁδεύοντες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΔ΄.

Τί δηλοῖ τό, "Ἐάν διώκωσιν ὑμᾶς ἐκ τῆς πόλεως ταύτης [vulg. ἐν τῇ πόλει ταύτῃ], φεύγετε είς τήν ἄλλην;"

(828) Ἀπόκρισις.

Αἱ πόλεις ἐπί φρουρᾶς καί ἀσφαλείας καί φυλακῆς τιμίων εἰσί. Πόλις οὖν ἐστι κατά τόν τῆς ἀλληγορίας τρόπον, ἡ ἐκ διαφόρων τρόπων ἐπινοουμένη ἄσκησις οἷον, ἐγκράτεια οἴνου, βρωμάτων ἀποχή, ἐπιτεταμένη ἀγρυπνία, καί τά τοιαῦτα, ἅτινά εἰσι φρουρά καί ἀσφάλεια. Ἐάν οὖν διώκωσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες, ἀπό ἑνός τούτων, τύφον ἤ κενοδοξίαν διά τοῦ τοιούτου τῆς ἀσκήσεως εἴδους προσάγοντες, κρεῖττόν ἐστιν ὑποχωρεῖν τῆς τοιαύτης δοκούσης εἶναι ἀκριβεστέρας ἀγωγῆς, ἵνα μή εἰς ὑπερηφανίαν ἐμπέσωμεν, καί φυγεῖν είς ἄλλην ἀκενόδοξον ἀρετήν, μέχρις ἄν ὁ τῆς ἀπαθείας ἔλθῃ λόγος. Ἤ καί ἄλλως, πόλεις λέγει τάς ἀνθρωπίνας ψυχάς. Ἐπί γάρ ταύτας οἱ ἀπόστολοι παρά τοῦ Σωτῆρος πεμπόμενοι, ἀπό μέν τῶν ἀναξίων ἑαυτούς κρινόντων ἀπελαθέντες, είς ἑτέρων ψυχάς μετοικίζονται, δεκτικάς τῆς αὐτῶν διδασκαλίας γεγενημένας· καί τάς τοιαύτας πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, οὐ μή τελέσωσιν ἀληθῶς ἐνδημοῦντες αὐταῖς· καί πῆ μέν εἰσοικιζόμενοι· πῆ δέ, ἀπ᾽ αὐτῶν διωκόμενοι, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου κατά τήν ἔνδοξον αὐτοῦ παρουσίαν τά πάντα πληρῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΕ΄.

Πῶς καί, "Ἡ ἐλεημοσύνη εἰς σταθμούς, κατά τόν ἅγιον Ἠσαΐαν;" Οὐδέ γάρ τι ἀγαθόν ἄκριτον, εἰ κἄν ἐν τοῖς τῷ ἀμπελῶνι ἔδοξεν.

Ἀπόκρισις.

Ἐάν σταθμίζεται ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ Θεοῦ, καί περιγράφεται, εἰκότως. Μᾶλλον οὖν τοῦτο χρή ὑπολαμβάνειν, ὅτι ὥσπερ ἔχομεν δύναμιν ὀπτικήν καί ἀκουστικήν καί ἀναπνευστικήν, οὐχ ὅλον εἰσδεχομένας τόν ἀέρα, ἤ τό φῶς, ἤ τήν φωνήν, ἐπεί οὐκ ἄν ἄλλῳ ὑπελείφθη ἡ ἐκ τούτων μετοχή, ἀλλά κατά τήν ἀναλόγως προσοῦσαν δύναμιν ἑκάστῳ μετέχει· οὕτω καί ἡ τοῦ Θεοῦ ἐλεημοσύνη κατά τήν ἑκάστου τῶν ὑποκειμένων διαθέσεων ποιότητα, καί τήν ἄφεσιν καί τήν χάριν δίδωσιν. Οἷον, τελείως τις μετενόησε· τελείως καί ἀφίεται· ὡσαύτως καί ἐπί τοῦ ἀγαπῶντος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΣτ΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἔσδρα λεγόμενον, "Φοβέρισον αὐτούς ἐν νόμῳ Κυρίου;"

Ἀπόκρισις.

Τό φοβέρισον εἴρηται, ἀντί τοῦ, Κατάπληξον αὐτούς· οὐκ ἐκ τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἠπειλημένων φοβερῶν. Δουλικόν γάρ τοῦτο, καί Ἰουδαίοις ἁρμόδιον

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΖ΄. (829)

Τί ἐστιν, "Ὅπλον ἐν φόβοις νυκτερινοῖς, ἀνάπαυσις κόπων ἡμερινῶν;"

Ἀπόκρισις.

Νύκτα ἐκάλεσε τάς τοῦ ἐχθροῦ κεκρυμμένας δολεράς προσβολάς· ἡμέρας δέ, τούς ὁμολογουμένους καί ἐν φανερῷ πειρασμούς. Ὁ οὖν τήν ἕξιν τῆς θείας γνώσεως εἰληφώς, καί μηδέν ἀγνοῶν τῶν τοῦ ἐχθροῦ νοημάτων, οὐ φοβεῖταί τι τῶν κεκρυμμένων τοῦ ἐχθροῦ προσβολῶν. Φόβος γάρ οὐδέν ἕτερόν ἐστιν ἤ προσδοκωμένων κακόν. Ἀλλά μήν καί ἀνάπαυσιν ἡγεῖται, τούς ὑπέρ τῶν ὡμολογημένων πειρασμῶν πόνους, διά τήν ἐγγινομένην ἐκ συμπλοκῆς πρός αὐτούς δοκιμασίαν, καί τήν ἐλπιζομένην ἐκ ταύτης μακαρίαν ἐκδοχήν τοῦ στεφάνου τῆς ἀφθαρσίας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΗ΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ πέμπτῳ ψαλμῷ εἰρημένον, ὅτι "Ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι καί ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι;"

Ἀπόκρισις.

Ἡ μέν ἑορτή, εὐφραινομένων ἐστίν· ἡ δέ ἐξομολόγησις, ἐταζομένων. Καί τό μέν ἐστι λύπης· τό δέ χαρᾶς. Τοῦτο οὖν λέγει, ὅτι ἐν τῇ κρίσει

ἀντισηκούμενον τό παροδικόν καί ἀτελές τοῦ ἀγαθοῦ ἐνθυμήματος, (832) τῷ μονίμῳ καί ἀπηρτισμένῳ ἐνθυμήματι τό πλέον ἔχει· τό μέν γάρ, ἐξετάζεται· τό δέ, ἑορτῆς καί χαρᾶς γίνεται πρόξενον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΝΘ΄.

Τί ἐτυμολογεῖται γαστριμαργία;

Ἀπόκρισις.

Οὐδείς οὔτε γραμματικῶν οὔτε ῥητόρων ἐμνημόνευσεν. Ἀριστοτέλης δέ ἐν τῷ Περί ζώων μέμνηται ζώου, μαργοῦ λεγομένου, ὅπερ γεννᾶται ἀπό σήψεως, μεταξύ τῆς γῆς καί τοῦ ὕδατος. Καί ἀφ᾽ οὗ γεννηθῇ, οὐ παύεται γηϊφαγοῦν, ἕως ἐκτρυπῆσαν τήν γῆν, εἰς τήν ἐπιφάνειαν ἔλθῃ· καί ἐλθόν, θνήσκει τρεῖς ἡμέρας· καί μετά τρεῖς ἡμέρας ἔρχεται νέφος βροχῆς, καί βρέχει ἐπάνω αὐτοῦ, καί ἀναζῇ μηκέτι ἀειφάγον ὄν. Καί ἐκ τούτου οἶμαι τούς ἀρχαίους φιλοσόφους ὁρμηθέντας τούς πολυφάγους γαστριμάργους ἀποκαλέσαι. Δύναται δέ τις εὐσεβῶς τοῖς οὖσιν ἐπιβάλλειν εἰδώς, καί κατά πνευματικήν θεωρίαν ἐκλαβεῖν τά εἰρημένα. Πᾶν γάρ πάθος ἀπό σήψεως γεννᾶσθαι πέφυκε· καί ἐπειδάν γεννηθῇ, οὐ παύεται ἐσθίον τήν ὑποστήσασαν αὐτό καρδίαν, ἕως ἄν διά τῆς γνωστικῆς ἕξεως εἰς φανέρωσιν ἔλθῃ. Καί ἐλθόν θνήσκει ταῖς τρισί δυνάμεσι τῆς ψυχῆς. Καί οὕτως ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ὡς διά νέφους τῆς διδασκαλίας ἐπιφανεῖσα, σταλαγμούς δίδωσι γνώσεως, καί ζωοποιεῖ· οὐ κατά τήν προτέραν ἐμπαθῆ ζωήν· ἀλλά κατά τήν ἐνάρετον καί Θεῷ οἰκείαν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ξ΄.

Τίς ἡ παραβολή τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μισθωθέντων ἐργατῶν εἰς τόν ἐμπελῶνα; καί τίς ἡ ἀνισότης;

Ἀπόκρισις.

Ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις, οὐ κατά χρόνον καί σῶμα γίνεται, διότι καί ἡ ψυχή ἄχρονος καί ἀσώματος οὖσα, διά τό μή κατά χρόνον τήν αὔξησιν καί τό πέρας δέχεσθαι, ἀχρόνως δέ τάς κινήσεις τῆς διαθέσεως ποιεῖσθαι. Καλόν δέ ἐν ὑποδείγματι διασαφῆσαι τά λεγόμενα. Πολλάκις ἔστι τις ἑβδομήκοντα χρόνους ἔχων ἐν τῷ μονήρει βίῳ· ἄλλος δέ, μίαν ἡμέραν. Ἐπειδή δέ ὁ τοῦ ἐπαγγέλματος σκοπός ἐστιν, ἵνα τῆς πρός τά ὑλικά προσπαθείας καί σχέσεως ἀνασπάσας τήν ψυχήν, ὅλην μετενέγκῃ πρός τόν Θεόν· (833) ὁ οὖν ἑβδομήκοντα ἔτη ἔχων, οὐδ᾽ ὅλως περί τῆς τοιαύτης ἀπαθείας μεριμνήσας ἐτελεύτησεν· ὁ δέ μίαν ἡμέραν ἔχων, πᾶσαν αὐτοῦ τήν πρός τά ὑλικά ἐμπαθῆ διάνοιαν ἀνασπάσας, ὅλην τε τῷ Θεῷ ἐγκολπώσας ἐτελειώθη. Ἐν τῇ γενομένῃ ἐν τῇ κρίσει διανομῇ, ὁ μέν ἀξίως τόν μισθόν λαμβάνειν, ὡς εἰς πέρας τόν σκοπόν τοῦ ἐπαγγέλματος ἀγαγών· ὁ δέ κατά χάριν, καί μόνον ὑπέρ οὗ τόν τῆς ἀσκήσεως ὑπέμεινε κόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΑ΄.

Τίνος χάριν μετά δέκα ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, τό Πνεῦμα κατῆλθεν.

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες τῶν τά θεῖα πεπαιδευμένων, ὅτι ἐπειδή ἐννέα τάξεις κατά τόν Διονύσιον τόν Ἀρεοπαγίτην αἱ ἀγγελικαί δυνάμεις εἰσίν, ἀνιών κατά τό ἀνθρώπινον ὁ Κύριος (κατά γάρ τό θεῖον πάντα πληροῖ), ἑκάστῳ τάγματι μίαν ἡμέραν ἀπένειμεν, ἀπό τῆς ἐσχάτης ἕως τῆς τελευταίας. Ἐδέοντο γάρ καί αὗται τῆς τοῦ Κυρίου πρός αὐτάς ἐπιδημίας. Ἐν αὐτῷ γάρ, κατά τόν Ἀπόστολον, ἀνακεφαλαιώθη, οὐ μόνον τά ἐπί τῆς γῆς, ἀλλά καί τά ἐν οὐρανῷ· καί μετά τοῦτο ἐνεφανίσθη τῷ Θεῷ καί Πατρί· καί οὕτως τό Πνεῦμα κάτεισι. Ἔστι δέ θεωρῆσαι τό προκείμενον καί κατ᾽ ἄλλον θεωρίας τρόπον. Ἐπειδή γάρ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ἐν ταῖς αὐτοῦ δέκα ἐντολαῖς ἐγκέκρυπται· σωματοῦται δέ ἐν ἡμῖν, συγκαταβαίνων ἡμῖν διά τῆς πράξεως· αὖθίς τε ἀνάγει ἡμᾶς διά τῆς γνώσεως, ὑψῶν ἡμᾶς μέχρις ἀνέλθωμεν εἰς τήν πάντων ὑψηλοτέραν τῶν ἐντολῶν, τήν λέγουσαν, Κύριος ὁ Θεός σου, Κύριος εἷς ἐστιν· ὅτε γοῦν ἐκ πάντων ἀφεθείς, μᾶλλον δέ, πάντα ἀφείς ὁ ἡμέτερος νοῦς, εἰς αὐτόν τόν Θεόν καταλήξῃ, τότε τάς πυρίνας γλώσσας δέχεται, Θεός κατά χάριν γινόμενος.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΒ΄.

Τί δηλοῖ, "Σπάνιον εἰσάγαγε τόν πόδα πρός τόν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθείς σου μισήσῃ σε;"

Ἀπόκρισις.

Φίλον ἐνταῦθα τό σῶμα ἡμῶν λέγει, διά τήν πρός αὐτό φυσικήν ἕνωσίν τε καί στοργήν. Παραινεῖ οὖν ὁ Λόγος, τήν περί τό σῶμα πρόνοιαν μή πεφορτισμένην ποιεῖσθαι, ἀλλά μόνῳ τῷ τῆς ψυχῆς ἴχνει τήν αὐτοῦ πρόνοιαν ποιεῖσθαι· καί τοῦτο δέ σπανίως, μήποτε τήν ἀνάπαυσιν αὐτοῦ περί πολλοῦ ποιουμένου σου, τά τῶν ἐχθρῶν καί μισούντων ἐν σοί ἐνδείξηται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΓ΄.

Τί σημαίνει ἡ κατά τόν νόμον περί ἀγνοίας τοῦ φόνου νευροκοπουμένη ἐν τῇ φάραγγι δάμαλις;

Ἀπόκρισις.

Σημαίνει διά τούτων τό πνευματικόν βούλημα τῆς (836) τῆς Γραφῆς, ὅτι οὐ μόνον περί τῶν προδήλων ἁμαρτημάτων χρή δεδοικέναι, ὡς μέλλοντας ὑπέρ αὐτῶν διδόναι δίκην, ἀλλά καί ὑπέρ τῶν ἀγνώστως ἡμῖν πραττομένων, δεδοικότας ἀεί τήν δάμαλιν, τουτέστι, τήν σάρκα ἡμῶν νευροκοπεῖν ἐν τῇ φάραγγι τῆς ἐγκρατείας καί τῆς ἀσκήσεως. Διά τοῦτο δέ τήν δάμαλιν ζῶσαν κατελίμπανον, ἵνα καί ἡμεῖς μάθωμεν, μή τό σῶμα ἀποκτένειν, ἀλλά τάς ἐπανισταμένας ἡδονάς νευροκοπεῖν καί δαμάζειν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΔ΄.

Τί σημαίνει ὁ παραλυτικός διά τῆς στέγης ὑπό τεσσάρων χαλώμενος, καί εἰ δυνατόν κατά τήν ἱστορίαν ἀποστεγασθῆναι τόν οἶκον;

Ἀπόκρισις. (837)

Κατά μέν τήν ἱστορίαν, πάντως ἀπεστεγάσθη ὁ οἶκος· ἐπειδή οἱ τῶν τόπων ἐκείνων αὐτόπται γενόμενοι, φασί τάς στέγας τῶν οἴκων, ἀπό λίθου κισήρου εἶναι ἐλαφροτάτους, ὥστε τόν ἀποστεγάσαι βουλόμενον, εὐκόλως καί συντόμως δύνασθαι τοῦτο ποιεῖν. Κατά δέ τόν τῆς ἀναγωγῆς τρόπον, παραλυτικός ἐστι, πᾶς νοῦς ἐν ἁμαρτίαις νοσῶν, καί μή δυνάμενος διά τῆς φυσικῆς θεωρίας (αὕτη γάρ ἡ θύρα) ἰδεῖν τόν λόγον· διά δέ τῆς πίστεως ἀποστεγάσας τό κάλυμμα τῆς παχύτητος τοῦ νομικοῦ γράμματος, διά τῶν τεσσάρων χαλᾶσαι ἐκ τοῦ ματαίου ὕψους, πρός τόν ἑαυτόν κενώσαντα Λόγον, καί τῇ πίστει καί τῇ πράξει λαμβάνει τήν βάσιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΕ΄.

Τίνος χάριν καταγελωμένου Ἐλλισαίου τοῦ προφήτου ἐκ τῶν παίδων, ηὔξατο, καί ἐξῆλθον ἄρκοι, καί ἀνώρυξαν [ἀνέῤῥηξαν] μβ΄ παῖδας;

Ἀπόκρισις.

Φασί τινες μή εἶναι Ἰσραηλίτας τούς παῖδας, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων· καί οὐχί παῖδας τῇ ἡλικίᾳ, ἀλλά τῇ φρονήσει. Ἐπεί οὖν ἤκουον τόν προφήτην πολλά σημεῖα ποιοῦντα, καί οὐκ ἐπίστευον, ἀλλά κατεγέλων αὐτοῦ· παρῆσαν δέ τινες μή κοινωνοῦντες τῆς ματαίας αὐτῶν γνώμης· ἵνα οὖν μή οὗτοι βλάπτωνται, καί τό βλάσφημον εἰς Θεόν ἀνατρέχῃ, ἐπεξῆλθεν αὐτοῖς ὁ Θεός. Κατά δέ τήν θεωρίαν, πᾶς νοῦς κατά τόν Ἐλισσαῖον φαλακρός, τουτέστι καθαρός ὑλικῶν νοημάτων, ἐν τῇ ἀναβάσει τῆς γνώσεως, πολλά ὑπό τῶν λογισμῶν τῶν περί τά αἰσθητά, καί τήν ὕλην καί τό εἶδος, καταγελᾶται· τεσσαράκοντα δηλοῦντος τά αἰσθητά· ὕλη δέ καί τό εἶδος προστιθέμενα, ἀποτελεῖ τόν τεσσαράκοντα δύο ἀριθμόν. Σκώπτεται οὖν ἐκ τῶν τοιούτων λογισμῶν ὁ νοῦς, πρός τό εἰς ὄκνον αὐτόν ἐμβληθῆναι πρός τήν ἀρετήν. Τούτους οὖν δι᾽ εὐχῆς ἀναιρεῖ, καί διά τῶν ἄρκων, τουτέστι δι᾽ ἡδονῆς καί ἐπιθυμίας· κατ᾽ ἀντιστροφήν γάρ ἐπί τό κρεῖττον μεταχειριζόμενα τά τοιαῦτα πάθη, ἀποκτένουσι τούς λογισμούς τούς ἐμπαίκτους.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΣτ΄.

Πῶς ὀφείλομεν νοεῖν τήν περί συντελείας τοῦ Υἱοῦ ἄγνοιαν;

Ἀπόκρισις.

Διπλῆ τίς ἐστιν ἄγνοια· ἡ μέν διαβαλλομένη, ἡ δέ, ἀδιάβλητος· καί ἡ μέν ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν, ἡ δέ, οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν. Καί ἡ μέν διαβαλλομένη καί ἐφ᾽ ἡμῖν, ἡ περί τήν ἀρετήν καί εὐσέβεια ἄγνοια· (840) ἡ δέ ἀδιάβλητος καί οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν, ὅσα θελόντων ἡμῶν γινώσκειν οὐ γινώσκομεν· οἷον τά πόῤῥω γινόμενα, τά μέλλοντα γίνεσθαι. Εἰ οὖν ἐν τοῖς ἁγίοις προφήταις διεγινώσκετο τά πόῤῥω καί οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, χάριτι, πῶς οὐχί

μᾶλλον πάντα ἠπίστατο ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ, καί δι᾿ αὐτοῦ τό ἀνθρώπινον, οὐ φύσει, ἀλλ᾿ ἑνώσει τῇ πρός τόν Λόγον; Ὥσπερ γάρ σίδηρος πεπυρακτωμένος, πάντα τά ἰδιώματα τοῦ πυρός ἔχει· φωτίζει γάρ καί καίει· οὐ μήν φύσει ἐστί πῦρ, ἀλλά σίδηρος· οὕτω καί τό ἀνθρώπινον τοῦ Κυρίου, καθό μέν ἡνώθη τῷ Λόγῳ, πάντα ἠπίστατο, καί τά θεοπρεπῆ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ διεδείκνυτο· καθό δέ φύσις ἀνθρωπεῖα ἐν αὐτῷ οὐχ ἥνωτο, λέγεται ἀγνοεῖν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΖ΄.

Τί σημαίνει τό μοναχικόν σχῆμα, καί πρό τούτου, τίς ἡ ἀπόκαρσις τῶν τριχῶν;

Ἀπόκρισις.

Ὥσπερ πάντων τῶν ἐν τῷ σώματι μελῶν ἡ κεφαλή προτερεύει, οὕτως καί ἐν τῇ ψυχῇ ὁ νοῦς κεφαλῆς τύπον ἔχει. Τοῦτον οὖν ἀποκείρειν δεῖ, πάντων τῶν κοσμικῶν νοημάτων. Τό δέ κολόβιον, (841) ἐπειδή τό μέν ὅλον σῶμα σκέπει, μόνας δέ τάς χεῖρας γυμνοῖ, σημαίνει ὡς χρή τήν ἠθικήν φιλοσοφίαν ἐνδεδύσθαι, ἀφῃρημένην τάς πρακτικάς τῆς ἁμαρτίας ἐνεργείας· καί ὡς χρή ταύτην ἐπικεῖσθαι ἀεί ἐπί τε δυνάμει καί ἐνεργείᾳ. Ἡ γάρ δύναμις τῆς ἀντικειμένης τοῦ πονηροῦ δυναστείας ἐστί, κατά τόν Ἰώβ, ὑπό ὀμφαλοῦ γαστρός· καί αἱ ψυχαί κατά τόν μακάριον Δαβίδ, πληροῦνται τῶν δαιμονικῶν ἐμπαιγμάτων. Ἐμπαίγματα δέ εἰσιν, αἱ διάφοροι τῆς πορνείας ἐνέργειαι. Ὁ δέ ἀνάλαβος, ἐπειδή καί ἐμπρός καί ὀπίσω τόν σταυρόν ἔχει, σημαίνει ὅτι χρή, κατά τόν Ἀπόστολον, μή μόνον σταυρωθῆναι ἡμᾶς τῷ κόσμῳ, ἀλλά καί τόν κόσμον ἡμῖν· ἵνα φευγόντων ἡμῶν τόν κόσμον, μηδέν ἐμπόδιον ἔχωμεν, μηδέ τῇ πρός αὐτόν σχέσει διά τῆς ἐπιφαινομένης ἀπάτης ἐγκρατηθῶμεν· μήτε δέ πάλιν τῶν ὄπισθεν διωκόμενοι ἐκ τοῦ κόσμου ἐκ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν, ὑπενδώσωμεν τοῦ τόνου τῆς εὐσεβείας· ἀλλ᾿ ἀναίσθητοι καί νεκροί διαμείνωμεν, πρός τε τά ἀκούσια καί τά ἑκούσια πάθη. Τό δέ κουκούλιον δηλοῖ, τήν φρουροῦσαν καί σκέπουσαν τόν νοῦν ἡμῶν χάριν τοῦ Θεοῦ. Ὁ γάρ ἀποκειράμενος τά τοῦ κόσμου νοήματα, τήν περικεφαλαίαν δέχεται τοῦ σωτηρίου. Τά δέ σανδάλια, τοῦτον ἔχει τόν λόγον. Ἐπειδή ἐκ νεκρῶν δερμάτων εἰσί, μικρῷ δέ μέρει τοῦ σώματος ὑπόκεινται, τόν αὐτόν τρόπον, ᾗπερ τό ὅλον σῶμα πρός τά ἴχνη τοῦ σανδαλίου ἔχει, οὕτω χρή τήν ψυχήν τῷ σώματι κεχρῆσθαι, καί τοῦτο νεκροῦν τῶν παρά φύσιν παθῶν. Τό δέ περιβόλαιον, ἐπειδή τετράγωνόν ἐστιν, ἐκ τεσσάρων δέ στοιχείων καί ὁ κόσμος, σημαίνει ὅτι χρή περιβεβλῆσθαι ἡμᾶς τήν φυσικήν θεωρίαν, ὥστε μή πρός αἴσθησιν καί πάθη τά ὁρώμενα βλέπειν, ἀλλά διά τοῦ ἐν αὐτοῖς λόγου, πρός τόν τούτων δημιουργόν ἀνάγεσθαι. Τό δέ τήν ἀριστεράν χεῖρα παραγυμνοῦσθαι, σημαίνει ὅτι χρή τάς ἀγαθάς πράξεις ἐν ἡμῖν προφαίνεσθαι, κατά τόν τοῦ Σωτῆρος λόγον, ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τά καλά ἡμῶν ἔργα, καί δοξάσωσι τόν Πατέρα ἡμῶν τόν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τό δέ μαῦρα τά ἐνδύματα εἶναι, σημαίνει ὅτι χρή ἡμᾶς ἀφανεῖς εἶναι τῷ κόσμῳ, ὡς τό πολίτευμα ἔχοντας ἐν οὐρανῷ. Εἰ δέ τις τό παλλίον τετράγωνον ὄν, καί εἰς τάς γενικάς τέσσαρας ἀρετάς ἐκλάβοι, τοῦτο εἰκότως οὐχ ἁμαρτήσεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΗ΄.

. . . .

Ἀπόκρισις.

Εἰρήνην ὁ ἱερεύς ἀπό τοῦ ὕψους τῆς καθέδρας τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπιφθέγγεται, τόν Κύριον τῆς καθέδρας μιμούμενος, ἀναλαμβανόμενον εἰρήνην τήν οἰκείαν, καί ἀφιέντα καί διδόντα. Τό δέ, Καί τῷ πνεύματί (844) σου τόν λαόν ἀποκρινόμενον, δηλοῖ, Εἰρήνην μέν ἡμῖν παρέσχες, Κύριε, καί τήν ἐν ἀλλήλοις ὁμόνοιαν· εἰρήνην δέ δός ἡμῖν, τήν πρός σέ ἀδιαίρετον ἕνωσιν, ἵνα τῷ Πνεύματί σου εἰρηνεύοντες, ὅ ἡμῖν ἐν ἀρχῇ τῆς δημιουργίας ἐνέθηκας, ἀχώριστοι τῆς σῆς ἀγάπης τυγχάνωμεν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΞΘ΄.

Εἰ ὅλως νεκροί ἐγείρονται, τί ὅλως, φησί, τά σώματα ἡμῶν οὐκ ἀνίστανται; Τί καί ἐν τῷ βαπτίζεσθαι, εἰς ἀφθαρσίαν αὐτά μεταποιεῖσθαι πιστεύομεν;

Ἀπόκρισις.

. . . .

ΕΡΩΤΗΣΙΣ Ο΄.

. . . .

Ἀπόκρισις.

Εἰ τῆς Γραφῆς ζητεῖς μυστικήν διασάφησιν, οὕτως νοητέον· Αἰνεῖτε τόν Κύριον ἐν φωνῇ σάλπιγγος, ἐν τῇ μνήμῃ τῆς ἀναστάσεως [ἴσ. ἀναλήψεως] σάλπιγγι σειομένῃ, ὡς γέγραπται· Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν ψαλτηρίῳ καί κιθάρᾳ· τῇ γλώσσῃ ἡμῶν καί τῷ στόματι, ὡς πλήκτρῳ τινί τῷ πνεύματι κρουομένων. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν τυμπάνῳ καί χορῶ· ἐν σαρκί καί ψυχῇ, ἀφ᾽ ἧς ὡς χορείας πρός Θεόν διαβαίνουσι δεήσεις. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν χορδαῖς καί ὀργάνῳ· ἐν καρδίᾳ, καί ἐν πᾶσι τοῖς ἔσωθεν σπλάχνοις καί νεύροις, ἅπερ ὄργανον κέκληκε. Αἰνεῖτε αὐτόν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις· τοῖς χείλεσι, δι᾽ ὧν τά ἐναρμόνια τῆς ψαλμωδίας πλέκεται μέλη.

ΕΡΩΤΗΣΙ ΟΑ΄.

Ἐπειδή κατά τινα τῶν ἀντιγράρων τοῦ Ἀποστόλου περιέχεται, ὅτι "Πάντες μέν κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " κατά τινα δέ, ὅτι "Πάντες μέν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα· " παρακαλῶ μαθεῖν, ποίαν χρή τῶν ἐκδόσεων ἐγκρῖναι· καί τί τά ἐκ τούτων δηλούμενα.

Ἀπόκρισις.

Οἶμαι ὅτι καθ᾽ ἑκατέραν τῶν ἐκδόσεων, ἐπειδή καί τά ἀρχαῖα τῶν ἀντιγράφων τά δύο περιέχουσιν· εὐσεβῶς δή τις ἐκλαμβάνων, τοῦ ἀποστολικοῦ οὐκ ἀποπεσεῖται σκοποῦ. Κατά μέν τό, Πάντες κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα, οὕτω χρή νοεῖν, ὅτι πάντες μέν τήν διά θανάτου κοίμησιν ὑπομενοῦμεν· οὐ πάντες δέ τήν δόξαν καί

τήν παῤῥησίαν ἀνταλλαξόμεθα· ὅπερ ὁ αὐτός Ἀπόστολος ἐν ἄλλῳ σαφέστερον τίθησι, φάσκων, Εἴπερ καί ἐνδυσάμενοι, καί οὐ γυμνοί εὑρεθησόμεθα. Κατά δέ τό, Οὐ πάντες μέν κοιμηθησόμεθα, πάντες δέ ἀλλαγησόμεθα, οὕτως χρή ἐκδέχεσθαι, ὅτι Πάντες μέν οὐ κοιμηθησόμεθα τήν χρονικήν κοίμησιν, ὥστε δεηθῆναι ταφῆς καί λύσεως τῆς εἰς φθοράν· ἀλλά σύντομον τόν θάνατον οἱ τότε εὑρισκόμενοι ὑπομενοῦσι, μή δεόμενοι χρονικῆς κοιμήσεως, διά τήν (845) παραυτίκα γινομένην ἀνάστασιν· πάντες δέ ἀλλαγήσονται, τουτέστι, τήν ἀφθαρσίαν ἐνδύσονται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΒ΄.

Τί δήποτε τοῦ λέγοντος τοῦ Λουκᾶ ἐν ταῖς Πράξεσι περί τοῦ Παύλου, ὅτι "Ἔσπευδεν, εἰ δυνατόν ἦν αὐτῷ ποιῆσαι τήν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς εἰς Ἱεροσόλυμα," φαίνεται γονυκλισίας ποιήσας, ὅ τοῖς κανόσιν ἀπηγόρευται.

Ἀπόκρισις.

Οὐ περί αὐτῆς τῆς Πεντηκοστῆς, ἐν ᾗ τό Πνεῦμα κατῆλθε, λέγει· ἀλλ᾽ ἐπειδή αἱ πεντήκοντα ἡμέραι, ἡμέραι λέγονται τῆς Πεντηκοστῆς, ἔσπευσεν ὁ Παῦλος τήν ἀπό τῆς Πασχαλίας πρώτην ἡμέραν ποιῆσαι εἰς Ἱεροσόλυμα· ὡς δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐν ταῖς νηστείαις ἔκλινε γόνυ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΓ΄.

Τί ἐστιν, "Ὅστις ἐποικοδομεῖ ἐπί τόν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἤ ἄργυρον, ἤ λίθους τιμίους· ξύλα, χόρτον, καλάμην· τό πῦρ αὐτά δοκιμάσει. Εἴ τινος οὖν τό ἔργον μενεῖ ὅ ἐπῳκοδόμησε, μισθόν λήψεται· εἴ τινος δέ τό ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτός δέ σωθήσεται, οὕτως δέ, ὡς διά πυρός;"

Ἀπόκρισις.

Θεμέλιός ἐστιν ἡ τοῦ Χριστοῦ πίστις. Ἐποικοδομεῖ δέ τις ἐν αὐτῇ, χρυσόν μέν, τήν θεολογικήν μυσταγωγίαν· ὡς ἄργυρον δέ, τόν διαφανῆ βίον· λίθους δέ τιμίους, τούς εὐσεβεῖς λογισμούς· ξύλα δέ, τήν περί τά αἰσθητά προσπάθειαν· χόρτον δέ, ὁ τήν ἀλογίαν τρεφόμενος· καλάμην δέ, ὁ τήν φθοράν ἐργαζόμενος. Καί ἐπί μέν τῶν ἐχόντων τάς ἀγαθάς πράξεις, ἡ τῆς γνώσεως [διαγνώσεως] ἡμέρα δηλοῖ, ὅτι ἐν πυρί, τουτέστιν ἐν τῷ πνεύματι, γέγονεν ἡ τούτων ἀποκάλυψις. Ἐν δέ τοῖς ἁμαρτάνουσι, τά ἔργα κατακαίονται, τῆς διαγνώσεως διακαιούσης (848) τήν συνείδησιν, καί μειούσης τάς ἁμαρτίας, καί σωζούσης τόν ἄνθρωπον· ζημιούσης δέ τοῦ προλαβόντος χρόνου τήν ἀργίαν τῶν ἀρετῶν. Ἀλλά καί ἐν τῶ μέλλοντι αἰῶνι, τά ἔργα τῆς ἁμαρτίας εἰς ἀνυπαρξίαν χωρήσουσι, τῆς φύσεως τάς ἰδίας δυνάμεις σώας ἀπολαβούσης διά τοῦ πυρός καί τῆς κρίσεως.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΔ΄.

Τί ἐστιν ὅπερ ὁ Δαβίδ ψάλλει, λέγων, "Δός τό κράτος σου τῷ παιδί σου, καί σῶσον τόν υἱόν τῆς παιδίσκης σου;"

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή κατά φύσιν δοῦλοί ἐσμεν τοῦ Θεοῦ· τῆς δέ παιδίσκης αὐτοῦ τῆς σοφίας υἱοί, δοθῆναι ἡμῖν εὔχεται πρῶτον τό κράτος· τουτέστι, τήν κατά τῶν παθῶν δυναστείαν· καί τότε διά τούτου ἡ σωτηρία ἡμῖν παραγίνεται.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΕ΄.

Ἐπειδή ἐν ταῖς Βασιλείαις γέγραπται, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισε τόν Δαβίδ ἀριθμῆσαι τόν λαόν· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις τόν διάβολον λέγει· πῶς δειχθήσεται ἡ θεία Γραφή ἑαυτῇ συμφωνοῦσα;

Ἀπόκιρισις.

Ἐπειδή ὁ Ἀπόστολος θεόν τοῦ αἰῶνος τούτου λέγει τόν διάβολον· κατά τοῦτο ἐκληπτέον τό τῶν Βασιλειῶν. Ἤ καί ἄλλως, ἐπειδή χωρίς τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας οὐδέν γίνεται, (849) ἀλλ᾽ εἴτε κατ᾽ εὐδοκίαν, εἴτε κατ᾽ οἰκονομίαν, εἴτε κατά συγχώρησιν τά πάντα γίνονται· τό ἐν ταῖς βασιλείαις γεγραμμένον, ὅτι ὁ Θεός ἐπέσεισεν, ἀντί τοῦ, παρεχώρησε, νοεῖν ἐστι εὐσεβές· ἐν δέ ταῖς Παραλειπομέναις, τόν διάβολον τόν ἐνεργήσαντα, καί αἴτιον γενόμενον. Ἑβδομήκοντα δέ χιλιάδες πίπτουσιν, οἱ εὑρεθέντες μετά Ἀβεσσαλών· οἱ τό πάθος ἔχοντες τῆς οἰήσεως καί ὑπερηφανείας. Κατά δέ τήν θεωρίαν τοῦτο σημαίνει, ὅτι πᾶς Δαβίδ, ὁ μή κατά διάθεσιν, ἀλλά κατά συναρπαγήν, ἐπάρσεως ἀπογεννήσας λογισμόν, μεταγνούς, αἰτεῖται τόν Θεόν, καί θνήσκουσιν οἱ περί τά χρονικά καί πρόσκαιρα λογισμοί. Ὁ γάρ ἑβδομηκοστός ἀριθμός, τήν χρονικήν κίνησιν σημαίνει, διά τόν ἑβδοματικόν κύκλον. Διά τοῦτο τοίνυν παραιτήσασθαι ἄμεινον, τό ἀπό τῶν ἐχθρῶν δαιμόνων διώκεσθαι, καί μή λιμόν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΣτ΄.

Τί ἐστι τό ἐν τῷ Ἀποστόλῳ εἰρημένον, "Ὤφελον καί ἀποκόψονται;"

Ἀπόκρισις.

Τοῦτο εἴρηται ἀντί τοῦ, Θρηνήσουσι καί κόψονται, εἰς μετάνοιαν ἐρχόμενοι ὧν ἥμαρτον ἀναστατοῦντες τούς πιστούς.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΖ΄.

Τίνος χάριν Μωαβῖται καί Ἀμμανῖται ἀπαγορεύονται εἰσελθεῖν εἰς τόν ναόν τοῦ Κυρίου, ἕως τρίτης καί τετάρτης καί δεκάτης γενεᾶς· καί ἕως εἰς τόν αἰῶνα;

Ἀπόκρισις.

Ἐπειδή Μωαβίτης ἑρμηνεύεται ἔντερον πατρός· Ἀμμανίτης δέ, πατήρ μητρός· σημαίνεται διά τούτων, (852) ὅστις ἀπ᾽ ἄλλου παραλάβῃ ὑπόδειγμα κακίας, οὗτος τό ἔντερον τοῦ πατρός ἐφανέρωσεν· ὅστις δέ ἐξ ἑαυτοῦ τέκῃ τήν ἁμαρτίαν, οὗτός ἐστιν πατήρ μητρός, τουτέστι τῆς ἰδίας ἁμαρτίας. Οἱ τοιοῦτοι οὖν, οὐκ εἰσελεύσονται εἰς οἶκον Κυρίου, ἕως τρίτης καί τετάρτης καί δεκάτης γενεᾶς· καί ἕως εἰς τόν αἰῶνα. Τουτέστιν, ὁ μή δι᾽ ἕξεως ἀγαθῆς καί πράξεως (αὕτη γάρ τρίτη καί

τετάρτη γενεά τῶν ἀρετῶν), καί διά τοῦ ὀνόματος καί πίστεως τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, καί διά τάς δέκα τοῦ νόμου ἐντολάς, καί διά τῆς τοῦ μένοντος αἰῶνος ἐσομένης παλιγγενεσίας, ἑαυτόν τῷ Θεῷ οἰκειῶν, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς οἶκον Θεοῦ· τουτέστιν, ἐν τῇ οὐρανίῳ πόλει, ἐν ᾗ πάντων εὐφραινομένων ἡ κατοικία.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΗ΄.

Τί δήποτε ὁ μέν ἐν μέρει λεπρός, ἀκάθαρτός ἐστι παρά τῷ νόμῳ· ὁ δέ ὁλόλεπρος ὤν, καθαρός ἐστιν;

Ἀπόκρισις.

Ὁ κατά τι μέρος λεπρός, νεκρόν ἔχει τό μέρος ἐν ᾧ ἐστιν ἡ λέπρα. Ὑποφεύγοντος γάρ τοῦ ζωτικοῦ αἵματος, κοιλαίνεται ὁ τόπος· καί ἡνίκα τῇ ἀφῇ τοῦ ἱερέως ὑπέκυπτεν ἡ κοίλανσις τῆς λέπρας, ἐμίαινε τόν τοιοῦτον· οὕτω καί ὁ κατά τι μέρος τῆς ψυχῆς λεπρωθείς, κοιλανθείσης τῆς ψυχῆς, τουτέστι ταπεινωθείσης διά τῆς ὑποχωρήσεως τῆς ζωτικῆς δυνάμεως τῆς ἀρετῆς, ἀκάθαρτος γίνεται. Ὁ δέ ὁλόλεπρος, τήν μέν χροάν τοῦ λεπροῦ ἔχει· τό δέ ζωτικόν αἷμα δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ἔχει ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ ἐνεσπαρμένον. Τοῦτο οὖν σημαίνει, ὅτι ὁ εἰς τό ἔσχατον πέρας τῆς κακίας ἐλθών, εἶτα μεταμεληθείς, ἐπαναλαμβάνει τήν ζωτικήν τῆς ἀρετῆς δύναμιν· μόνην δέ τήν συνείδησιν ἔχει κεχρωσμένην ταῖς προτέραις προλήψεσιν. Οὐ δύναται γάρ ἅπερ ἔπραξε, μή λογίζεσθαι ὡς μή πράξας. Διά τοῦτο οὖν ὁ νόμος τόν τοιοῦτον καθαρόν ἀποφαίνει.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΟΘ΄.

Τί δηλοῦσιν αἱ κατά τόν νόμον προαγόμεναι ε΄ θυσίαι, τό πρόβατον, ὁ βοῦς, ἡ αἴξ, ἡ τρυγών, ἡ περιστερά;

Ἀπόκρισις.

Κατά μέν μίαν ἐπιβολήν, λαμβάνεται ὁ κριός μέν ὡς ἡγεμονικόν, ἐπί τοῦ λογιστικοῦ· ὁ δέ ταῦρος, ἐπί τοῦ θυμικοῦ· ἡ δέ αἴξ, ἐπί τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· ἡ δέ τρυγών, ἐπί τῆς σωφροσύνης· ἡ περιστερά δέ, ἐπί τοῦ ἁγιασμοῦ. Εἰ δέ δεῖ καί τά ἑκάστου ζώου προσόντα φυσικῶς ζητῆσαι, καί ἑκάστου αὐτῶν τήν πρόσφορον ἐφαρμόσαι θεωρίαν, φασίν, οἱ τά τοιαῦτα ἐπεσκεμμένοι, ὅτι τρία προσάγει τῶ κεκτημένῳ τό πρόβατον, (853) τόν μαλόν, τό γάλα, τόν ἀμνόν. Ἡ δέ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ συμπεριπολεῖ τῷ ἡλίῳ, καί ἑκάστης ἡμέρας ἀφοδεύει σπυράθους τξε΄ Τό δέ λογικόν πρόβατον ὁ ἄνθρωπος, εἴπερ ἑαυτόν προσφέρειν θυσίαν τῷ κτησαμένῳ Θεῷ ἐσπούδακε, χρεωστεῖ διδόναι ὥσπερ μαλόν, τήν ἠθικήν πρᾶξιν· ὡς δέ γάλα, τήν φυσικήν θεωρίαν (θρεπτική γάρ αὕτη τοῦ νοῦ)· ὡς δέ ἀμνόν, τόν μαθητευόμενον ἀπογεννῶν διά τῆς διδασκαλίας, καί πάντα ὅμοιον ἑαυτῷ καί τέλειον σπουδάζων προσάγειν τῷ Θεῷ. Ἀλλά καί τήν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὁ τοιοῦτος ἔχει τῷ ἡλίῳ συμπεριπολοῦσαν· τουτέστι τόν νοῦν τῷ Ἡλίῳ τῆς δικαιοσύνης, διά τῆς προνοητικῆς τῶν ὄντων διοικήσεως φέροντι τά ἡμέτερα, συμπεριπολεῖ· τουτέστιν, ἐπακολουθεῖ· ἔν τε γάρ θλίψεσιν, ἔν τε εὐημερίαις εὐχαριστῶν· ἐπί τε τῇ καλῶς ἀγούσῃ τά πάντα προνοίᾳ. Ἀποβάλλει δέ ὁ τοιοῦτος ἑκάστης ἡμέρας σπυράθους τξε΄ · τουτέστι, τά ὑπό χρόνον γένεσιν φθαρτά καί περισσά ἑκάστοτε ἀποῤῥίπτει.

Περί δέ τοῦ βοός φασιν, ὅτι τήν καρδίαν τρίγωνον κέκτηται· τόν δέ νεφρόν πεντάβολον· ἔχει δέ καί τρεῖς στομάχους· καί τήν μέν ἡμέραν,

φωτοειδεῖς ἔχει τούς ὀφθαλμούς· τῇ δέ νυκτί, πυροειδεῖς· καί τρίτον τῆς ἡμέρας καί τρίτον τῆς νυκτός κατ᾿ ἀνατολάς ὁρῶν πνέειν φυσῶν. Ὁ δεξιός αὐτοῦ ῥίς, εὐωδιάζει μόσχον· τό δέ αἷμα αὐτοῦ, ἀναιρετικόν ἐστι πάντων τῶν ἡμέρων ζώων, χωρίς τοῦ κυνός. Δεῖ οὖν καί ἡμᾶς ὥσπερ βοῦν φέροντας, τόν ζυγόν τοῦ Χριστοῦ μεταχειριζομένους, τάς λιθίνας ἀνατέμνειν καρδίας· καί τάς μέν ἀκάνθας τῶν παθῶν ἐκριζοῦν· πλατύνειν δέ τήν γῆν τῆς καρδίας πρός ὑποδοχήν τοῦ θείου λόγου. Ἔχειν δέ καί τήν καρδίαν τρίγωνον, τουτέστι τόν περί Τριάδος λόγον ὑγιῆ ἔχειν ἐν τῇ καρδίᾳ· ἵνα ὥσπερ ἡ καρδία διαδίδωσι φυσικῶς τήν ζωήν τῷ σώματι, οὕτως καί ἡ εἰς Θεόν εὐσέβεια, τά μέλη τῆς ψυχῆς συνίστησι. Τόν δέ νεφρόν ἔχειν πεντάβολον, τουτέστι τό ἐπιθυμητικόν μή πρός τά πάθη τετράφθαι, ἀλλά διά τῶν ε΄ αἰσθήσεων τήν κτίσιν κατοπτεύειν εἰς μόνην ἐπιθυμίαν καί ἀγάπην τοῦ Κτίσαντος. Τρεῖς δέ στομάχους κεκτῆσθαι· ὁ στόμαχος πρῶτον τά σιτία δεχόμενος, καί διά τῆς πεπτικῆς δυνάμεως τό εἰλικρινές αὐτῶν ἑκάστῳ τῶν μελῶν παραπέμψας, τό λοιπόν τῇ κοιλίᾳ δίδωσιν. Οὕτως οὖν ἡμᾶς προσήκει διά πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς θεωρίας ἀγομένους, καί τά πρόσφορα πᾶσι τοῖς μέλεσι τῆς ψυχῆς ἀπονέμοντας, καί τοῦ ἥττονος προνοεῖσθαι μέρους· τουτέστι, τοῦ σώματος· τοῦτο γάρ ἡ κοιλία. Τρίτον δέ τῆς ἡμέρας καί νυκτός ἀφορῶντας πρός ἀνατολάς πνέειν, τουτέστι τήν τρισσήν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν, συντηρητικήν καί ἐπιστρεπτικήν καί παιδευτικήν ἀφορῶντας, ἔν τε νυκτί τῶν πειρασμῶν, ἔν τε ἡμέρᾳ εὐημερίας, εὐχαριστεῖν· ἔχειν δέ τούς ὀφθαλμούς, ἐν μέν νυκτί πυροειδεῖς, ἐν δέ ἡμέρᾳ φωτοειδεῖς, τουτέστι, θεωρητικήν δύναμιν, ἐν μέν τῇ ἡμέρᾳ τῶν ἀρετῶν, τάς ἐκ τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἀκτῖνας τῆς γνώσεως ὑποδεχομένην· ἐν δέ τῇ νυκτί τῶν ὑπέρ ἀρετῆς ἐπαγομένων ἀλλεπαλλήλων πειρασμῶν, (856) τούς λόγους καταλαμβάνουσαν τῶν ἐγκαταλείψεων· ἔχειν δέ καί τόν δεξιόν ῥίνα εὐώδη. Δεξιόν μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἐστίν ἡ ψυχή· ἐπειδή διπλοῖ ἐσμέν ἐκ ψυχῆς καί σώματος. Ὁ οὖν διά τάς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, τήν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπισπασάμενος, γίνεται τοῖς ἄλλοις εὐώδης. Τό δέ αἷμα τοῦ τοιούτου, ἀναιρετικόν ἐστι τῶν ἡμέρων ζώων· τουτέστιν, ὁ κατά παρατροπήν θυμός, ἀναιρετικός ἐστι τοῖς μιμουμένοις αὐτόν ἀνθρώποις· τροφή δέ τοῖς ὑλακτοῦσι καθ᾿ ἡμῶν δαίμοσιν.

Ἡ δέ αἴξ φύσιν ἔχει τοιαύτην, τά ὄρη εὐκόλως ἀναβαίνουσα, κρηνοβατεῖ, καί ἐπιτέρπεται τῶν μουσικῶν μελῶν· καί τό δεξιόν αὐτῆς κέρας ἐάν θυμιαθῇ ἐν οἱῳνδήποτε τόπῳ, σεισμοῦ φαντασίαν παρέχει. Ἀφοδεύει δέ ἑκάστης ἡμέρας σπυράθους διακοσίους. Δεῖ οὖν καί τήν ἡμετέραν ψυχήν τούς κρημνούς τῶν πειρασμῶν εὐθαρσῶς διαπηδᾷν· καί τά προφητικά ὄρη ἀναβαίνουσαν, τό ὕψος τῆς γνώσεως θηρᾶσθαι, καί ἐπί ταύτῃ ἥδεσθαι· καί οὐ μόνον ἥδεσθαι, ἀλλά καί διά τοῦ δόνακος, τουτέστι τοῦ ἐμπράκτου λόγου, διδάσκοντα ἡδονήν ἐντιθέναι τοῖς ἀκούουσι. Τό δέ δεξιόν κέρας, σημαίνει ὅτι ὁ τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς διά τῆς προσευχῆς τῷ Θεῷ προσαγαγών, εὐώδης γινόμενος τοῖς ἀκούουσι, τήν ἐν αὐτοῖς ἕξιν τῶν σαρκικῶν παθῶν διασαλεύει. Ὁ τοιοῦτος ἑκάστοτε τήν περί τά αἰσθητά ἀποβάλλει πλάνην. Αἱ γάρ αἰσθήσεις τῶν αἰσθητῶν συμπλεκόμεναι. . . . . .Λείπει.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΝ ΝΘ΄ ΨΑΛΜΟΝ

Εἰς τό τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένης· εἰς στηλογραφίαν τῷ Δαβίδ· εἰς διδαχήν, ὁπότε (857) ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [erar Σωβᾶ]· καί ἐπέστρεψεν Ἰωάβ, καί ἐπάταξε τήν φάραγγα τῶν Ἀλῶν δώδεκα χιλιάδας.

Εἰς τό τέλος, τοῖς ἀλλοιωθησομένοις ὁ παρών ἐπιγράφεται [ἐπιγέγραπται] ψαλμός· διά τε τήν ἐπί τέλει τῶν χρόνων διά τῆς ἐπιδημίας τοῦ Χριστοῦ γενομένην τοῖς ἀνθρώποις ἐξ ἀπιστίας εἰς πίστιν, καί ἀπό κακίας εἰς ἀρετήν, καί ἀγνοίας εἰς γνῶσιν Θεοῦ γνωμικήν τε καί προαιρετικήν μεταβολήν καί ἀλλοίωσιν· Διά τε τήν εἰς ὕστερον ἐπί τέλει τῶν αἰώνων γενησομένην δι᾽ αὐτοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ καθολικήν τοῦ παντός γένους τῶν ἀνθρώπων ἐν χάριτι φυσικήν ἐκ θανάτου καί φθορᾶς εἰς ζωήν ἀθάνατον καί ἀφθαρσίαν, διά τῆς προσδοκωμένης ἀναστάσεως, ἀλλοίωσίν τε καί ἀνανέωσιν. Εἰς στηλογραφίαν δέ τῷ Δαβίδ· τουτέστιν, αὐτῷ τῷ Χριστῷ· διά τε τήν γενομένην ἤδη κατά τήν θείαν αὐτοῦ σάρκωσιν στήλης δίκην, ἐν αὐτῷ μέν ὡς ἀρχηγῷ καί Σωτῆρι, καί μετ᾽ αὐτόν ἐν τοῖς κατ᾽ αὐτόν εὐσεβῶς βιοῦσι, τῆς κακίας ἀναίρεσιν· διά τε τόν ἔτι δι᾽ αὐτοῦ γενησόμενον παντελῆ τοῦ τε θανάτου καί τῆς φθορᾶς ἀφανισμόν. Εἰς διδαχήν δέ ὁπόταν ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [Fr. Σωβάλ] . Εἰς διδαχήν ἡμῖν, τοῖς ἀλλοιουμένοις καί ἀλλοιωθησομένοις, δηλονότι τήν ἐπαινετήν καί θείαν ἀλλοίωσιν, ὁ ψαλμός ἐπιγέγραπται παρά τοῦ Δαβίδ τοῦ νοητοῦ· λέγω δέ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Μόνος γάρ αὐτός ἀληθινός βασιλεύς ὑπάρχων τοῦ Ἰσραήλ καί ὁρῶντος Θεόν, ὡς πάσης ἀναιρέτης κακίας καί ἀγνωσίας, καί νικητής παντός χρόνου καί φύσεως, δι᾽ ὧν ἐν ἡμῖν κακία συνίστασθαι πέφυκεν· ἐνεπύρισε τήν Μεσοποταμίαν, διά σαρκός ἡμῖν ὁμιλήσας· τουτέστι, τήν ἐπικλυζομένην τοῖς παρά φύσιν πάθεσι τῆς σαρκός ἕξιν τῆς κακίας. Καί τήν Συρίαν Σωβᾶ [etiam Fr. Σωβᾶ· et deinceps], τουτέστι τήν δεδουλωμένην τῷ χρόνῳ, ἤγουν ἠπατημένην τῷ αἰῶνι τούτῳ διάθεσιν. Ἑπτά γάρ ἡ Σωβᾶ ἑρμηνεύεται· σαφῶς δέ τοῦτο δηλοῖ τήν χρονικήν ἰδιότητα. Ἑβδοματικός γάρ ὁ χρόνος. Φησίν γάρ καί χρόνον εἴωθεν ὁ διάβολος συνεπικινεῖν ἑαυτῷ κατά τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, τούς ἀφανεῖς συμπλέκων πολέμους, ὡς τάς δύο Συρίας κατά τοῦ Δαβίδ ὁ Ἀδρααζάρ. Ἀδρααζάρ γάρ εἰς τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφραζόμενος, λύων ἰσχύν (860) ἤ κατασκάπτων δύναμιν ἑρμηνεύεται· ὅστις ἐστίν ὁ διάβολος, ὁ δι᾽ ἀπάτην τήν πνευματικήν ἰσχύν τῆς ἡμετέρας φύσεως κατ᾽ ἀρχάς τῇ παραβάσει τῆς θείας ἐντολῆς διαλύσας, καί τῷ χρόνῳ καί τῇ φύσει δουλώσας τόν ἄνθρωπον. Ἄνευ γάρ τῶν ὑπό φύσιν καί χρόνον, μάχεσθαι τοῖς ἀνθρώποις παντελῶς οὐ δύναται.

Καί ἐπέστρεψεν Ἰωάβ καί ἐπάταξε τήν φάραγγα τῶν Ἀλῶν δώδεκα χιλιάδας. Πᾶς γάρ ὁ τῷ νοητῷ βασιλεῖ Δαβίδ στρατηγῶν, τουτέστι τῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ, κατά τῶν ἐναντίων δυνάμεων, πατάσσει δώδεκα χιλιάδας ἐν τῇ φάραγγι τῶν Ἀλῶν. Φάραγξ δέ ἐστιν Ἀλῶν ἡ σάρξ, ὡς χωρίον παθῶν ἀτιμίας διά τῆς παρακοῆς γενομένη· ἐν ᾗ καθάπερ φάραγγι διά λόγου καί θεωρίας, πᾶς εὐσεβής καί φιλόθεος πατάσσει φύσιν καί χρόνον· ἤγουν τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς τῆς ψυχῆς παράλογον πρόληψιν, μηδαμῶς ἐμμένων διά τό ὕψος τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, τοῖς ὑπό φύσιν καί χρόνον νόμοις. Ὁ γάρ δώδεκα ἀριθμός τήν φύσιν δηλοῖ καί τόν χρόνον· εἴπερ πενταδική μέν ἡ φύσις διά τάς αἰσθήσεις· ἑβδοματικός

δέ χρόνος, ὡς πᾶσι καθέστηκεν εὔδηλον. Πέντε δέ τοῖς ἑπτά συνθείς, τόν δώδεκα πληρώσαις ἄν σαφῶς ἀριθμόν.

Τυχόν δέ καί τήν κακῶς δι᾽ ἀπάτης παρά φύσιν συμπλακεῖσαν τῇ τετράδι τῶν αἰσθητῶν τριάδα τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς κατά τήν σχέσιν, δι᾽ ἧς πᾶσα γίνεσθαι πέφυκεν ἁμαρτία, ὁ τῶν ἀνῃρημένων ἀριθμός ὑποσημαίνει· ὅν καταφονεύσει καλῶς, ὁ τῷ νοητῷ Δαβίδ ἐν τοῖς ὑπέρ ἀληθείας ἀγῶσιν ὑπουργῶν, καί γνωστικῶς τάς ἀοράτους μάχας συνάπτων, καί κατά τῶν πονηρῶν δυνάμεων πνευματικῶς παραταττόμενος. Πᾶσα γάρ ψυχῆς δύναμις παρά φύσιν κινουμένη, τοῖς αἰσθητοῖς συμπλέκεσθαι πέφυκεν. Ἐπειδάν οὖν ὅ τε λόγος καί ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία, τρεῖς τόν ἀριθμόν οὖσαι γενικαί τῆς ψυχῆς δυνάμεις, τοῖς αἰσθητοῖς ἡττηθῶσι, τέσσαρσιν οὖσι, τόν δώδεκα ἀριθμόν ἀποτελεῖ. Τέσσαρα γάρ ἐπί τρία, καί τρία ἐπί τέσσαρα τοῖς πέντε συντιθέμενα, τοῦτον πληροῖ τόν ἀριθμόν· ὅν ἀναιρεῖ, ὁ τῷ Κυρίῳ πιστῶς προσχωρῶν, καί καλῶς ἀριστεύων κατά παντός ἀφανοῦς καί πολεμίου πνεύματος.

Ἐπιγέγραπται γοῦν ὁ παρών ψαλμός, Τοῖς μέν ἀλλοιωθησομένοις, ἡμῖν εἰς διδαχήν, τῶν εἰς ἡμᾶς παρά τοῦ νοητοῦ Δαβίδ γενομένων ἀγαθῶν· Εἰς στηλογραφίαν δέ τῷ Δαβίδ, τουτέστιν εἰς ἀνάῤῥησιν τῶν ὑπέρ ἡμῶν αὐτοῦ θείων καί σωτηρίων κατορθωμάτων. Ἀνάῤῥησιν γάρ κατορθωμάτων ἡ στηλογραφία δηλοῖ, κατά τούς ἐπιστήμονας τῶν τοιούτων ὀνομάτων ἐξηγητάς.

Ὁ Θεός, ἀπώσω ἡμᾶς, καί καθεῖλες ἡμᾶς· ὠργίσθης, καί ᾠκτείρησας ἡμᾶς.

(861) Ἀπώσατο ἡμᾶς ὁ Θεός, ὅταν μή φυλάξαντες κατ᾽ ἀρχάς τήν ἐντολήν, ἀνάξιοι ἐφάνημεν τῆς κατά πρόσωπον αὐτοῦ ὁμιλίας. Καθεῖλεν ἡμᾶς, ὅτ᾽ ἄν τοῦ ὕψους τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ δόξης, διά τήν ἡμῶν κακίαν ἀπεξένωσεν· ὠργίσθη, ὅτ᾽ ἄν ἐπί τιμωρίᾳ καί κολάσει τῆς κακίας, τῷ τοῦ θανάτου ἐπιτιμίῳ ἡμᾶς καθυπέβαλεν· ᾠκτείρησεν ἡμᾶς, ὅτ᾽ ἄν διά τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ Θεοῦ Λόγου σαρκωθέντος, καί τήν ὑπέρ πάντων ἡμῶν ὀφειλήν καταδεξαμένου, ἐλυτρώσατο ἡμᾶς τοῦ θανάτου, καί εἰς τήν ἑαυτοῦ δόξαν πάλιν ἐπανήγαγεν.

Συνέσεισας τήν γῆν καί συνετάραξας αὐτήν· ἴασαι τά συντρίμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη.

Συνέσεισεν ἡμῶν τήν γῆν καί συνετάραξε, τουτέστι τήν καρδίαν, δούς ἡμῖν τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, τήν τό χεῖρον τοῦ κρείττονος γνωστικῶς διακρίνουσαν, καί τόν νόμον τοῦ πνεύματος κατά τοῦ νόμου τῆς σαρκός ἐγείρουσαν· καί τόν κατά τῶν παθῶν ἐπαινετόν πόλεμον ἐν ἡμῖν δημιουργοῦσαν· καί τήν ἐν ἡμῖν τῶν παθῶν συνέχειαν συσσείουσαν, καί συνταράσσουσαν, ἐπί ταῖς κατά πρόληψιν ἀτόποις μνήμαις τήν συνείδησιν. Ἰᾶται δέ τά συντρίμματα τῆς ἡμῶν καρδίας, ἅπερ σαλευθεῖσά τε καί ὀλισθήσασα διά τῆς παρακοῆς καταρχάς ἐκ τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ παραβάσεως, ὑπέμεινε, διά τῆς ἐν χάριτι πνευματικῆς ἀναγεννήσεως.

Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά· ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπό προσώπου τόξου· ὅπως ἀν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου.

Δεικνύει σκληρά τοῖς φοβουμένοις αὐτόν διά τῶν ἐντολῶν ὁ Θεός, κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν· τούς τρόπους τῆς τοῦ σώματος νεκρώσεως ὑποτιθέμενος· ἤ τοὐναντίον, διά τῆς ποικίλης προνοίας καί κρίσεως, φιλανθρώπως πρός τό συμφέρον παιδεύων ἡμᾶς, τούς μή κατά θέλησιν ἀνεχομένους τόν θεῖον ζυγόν ὑπελθεῖν τοῦ νόμου τῶν ἐντολῶν. Ποτίζει δέ οἶνον κατανύξεως, ἤγουν τήν ἑπομένην τῇ διά τῆς πρακτικῆς καθάρσει κατά τήν πνευματικήν θεωρίαν χαριζόμενος γνῶσιν· πᾶσα γάρ γνῶσις πνευματική κατανύσσει τήν καρδίαν, εἰς συνείσθησιν ἄγουσα τοῦ μεγέθους τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν θείων εὐεργεσιῶν.

Δίδωσι δέ τοῖς φοβουμένοις αὐτόν σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπό προσώπου τόξου· τήν νέκρωσιν τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέρειν διδάσκων τούς φοβουμένους αὐτόν· καθ᾽ ἥν ἡ παντελής τῆς ἁμαρτίας ἀπραξία συνέστηκε. Σημείωσις γάρ ἀληθής, ἡ διά σταυροῦ νεκροῦσα τό φρόνημα τῆς σαρκός καθέστηκε δύναμις. Πρός τό φυγεῖν ἀπό προσώπου τόξου· τουτέστιν, ἀπό τῆς ἐμφαινομένης τοῖς οὖσιν ἀπατηλῆς ἐπιφανείας. Πρόσωπον γάρ τόξου, φημί δέ ἑκάστου δαιμονιώδους πάθους, ἡ τήν αἴσθησιν ἐρεθίζουσα τῶν σωμάτων ἐστίν ἐπιφάνεια, καθάπερ ἀκίς βέλους τήν αἴσθησιν τιτρώσκουσα, καί πρός τά πάθη τήν ψυχήν ἀπρεπῶς διερεθίζουσα. Διόπερ ἀπό προσώπου (861) τόξου φησίν ὁ Λόγος φεύξεσθαι τούς φοβουμένους τόν Κύριον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπό τόξου. Τό γάρ τόξον τῆς ἁμαρτίας, ἄνευ προσώπου τυχόν, οὐδέ τι δράσειε κατά τῶν φοβουμένων τόν Κύριον.

Ἐφ᾽ ᾧ ῥυσθῆναι τούς ἀγαπητούς τοῦ Θεοῦ.

Ἀγαπητοί δέ Θεοῦ εἰσιν, οἱ κατά θεωρίαν συνεκτικοί τῆς θείας γνώσεως λογισμοί· οὕς ῥύονται, οἱ κατά τήν πρακτικήν συνιστάμενοι τρόποι τῶν ἀρετῶν, ἀπό πάσης πλάνης καί πασῶν τῶν διοχλουσῶν τῇ ψυχῇ κατά πρόληψιν τῆς ἁμαρτίας [Fr. ἁμαρτιῶν] μνημῶν.

Σῶσον τῇ δεξιᾷ σου, καί ἐπάκουσόν μου. Ὁ Θεός ἐλάλησεν ἐν τῷ Ἁγίῳ αὐτοῦ· Ἀγαλλιάσομαι καί διαμεριῶ Σίκημα, καί τήν κοιλάδα τῶν Σκηνῶν διαμετρήσω.

Σώζει ὁ Θεός τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, διδούς τόν μονογενῆ αὐτοῦ Υἱόν· δεξιά γάρ τοῦ Πατρός ὁ Υἱός· λύτρον ὑπέρ τῆς κόσμου σωτηρίας. Ἐπακούει δέ, διδούς τῷ δικαίῳ, πρός τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτημάτων, καί πνευματικά χαρίσματα. Ἀκούει μέν γάρ τοῦ ἱκευτόντος αὐτόν ὁ Θεός, πρῶτον διά τῆς μετανοίας ἄφεσιν διδούς ἁμαρτημάτων, ἐπακούει δέ, πρός τῇ ἀφέσει τῶν ἁμαρτημάτων, καί τά διά χάριτος πνευματικῆς διδούς ἐνεργήματα. Λαλεῖ δέ ἐν τῷ Ἁγίῳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῷ σαρκωθέντι αὐτοῦ λόγῳ, τόν θεῖον αὐτοῦ σκοπόν τόν ἀποκεκρυμμένον ἀπό τῶν αἰώνων καί ἀπό τῶν γενεῶν, κατά τήν ἔνσαρκον αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ οἰκονομίαν. Διά τῆς καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωποπρεποῦς αὐτοῦ ἀναστροφῆς, οἱονεί διαῤῥήδην βοῶν, καί τῷ βίῳ διδούς εἰς ὑποτύπωσιν αἰωνίου ζωῆς, εἰκόνα πάσης γεγωνοτέραν φωνῆς, τήν τῶν ἀγαθῶν ἔργων ἐπίδειξιν. Λαλεῖ δέ καί ἐν ἑκάστῳ ἁγίῳ φυλάττοντι αὐτοῦ τάς ἐντολάς· οἷον ζῶντας δεικνύς διά τῶν ἐργων τούς λόγους, καί πάσης φωνῆς γεγωνοτέρους.

Ἀγαλλιᾶται δέ ὁ δίκαιος, ἡνίκα τελειωθείς τῇ χάριτι τοῦ Μονογενοῦς, ἱκανός γένηται διαμερίσαι τήν Σίκημα· τουτέστιν, ἄλλοις ἀναλόγως ἐκ πείρας ἐπιστήμονος ὑποθέσθαι, τούς κατά τήν πρακτικήν ἀνδρικούς τῶν ἀρετῶν τρόπους. Ὠμίασις γάρ ἡ Σίκημα ἑρμηνεύεται·

ὅπερ ἐστίν ἡ πάντων μέν ἐφεκτική τῶν παθῶν, πασῶν δέ ἐνεργητική τῶν ἀρετῶν ἕξις. Πράξεως γάρ σύμβολον τόν ὦμον εἶναι φασι.

Καί τήν κοιλάδα τῶν Σκηνῶν διαμετρεῖ· τούς προσφόρους ἑκάστῳ τῶν ὄντων κατά τήν φυσικήν θεωρίαν λόγους ἀπονέμων. Ἡ γάρ κοιλάς τῶν Σκηνῶν, ὁ παρών ἐστι κόσμος, ἐν ᾧ πάντων κατά τήν ἑκάστου διάφορον γνώμην τε καί διάθεσιν, (865) ἀπαγής ὑπάρχει καί πρόσκαιρος σκηνῶν δίκην ἡ παροῦσα ζωή.

Ἤ πάλιν Σκηναί τυγχάνουσιν τῆς παρούσης κοιλάδος, οἱ τῶν ἀρετῶν τρόποι, οὕς διαιρεῖ γνωστικῶς τοῖς διδασκομένοις, πρός τήν ἑκάστου ἕξιν κατάλληλον διδούς ἀγωγήν καί προσφυλακήν [προφυλακήν] τῶν τιμίων, ὁ διανέμειν εἰδώς ἑκάστῳ διά τῆς καλῆς διδασκαλίας τήν ἁρμόζουσαν πρός σωτηρίαν ὁδόν.

Ἤ Σκηναί κοιλάδος ὑπάρχουσιν, αἱ διά Χριστοῦ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ παγεῖσαι κατά τήν πᾶσαν τήν οἰκουμένην τῶν πιστευσάντων ἐθνῶν Ἐκκλησίαι· ὅ καί μᾶλλον ὡς οἶμαι, τῶν ἄλλων ἐστίν ἐπιφανέστερον.

Ἤ πάλιν, κοιλάδα Σκηνῶν διαμετρεῖ, ὁ τόν κόσμον τῶν σωμάτων καθάπερ κοιλάδα Σκηνῶν γνώσει περιλαμβάνων. Σκῆνος γάρ πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς, τό σῶμα προσηγορεύθη.

Ἐμός ἐστι Γαλαάδ, καί ἐμός ἐστι Μανασσῆς, καί Ἐφραΐμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου.

Γαλαάδ κατά μίαν ἐπί τῷ ὀνόματι τούτῳ ἑρμηνειῶν, ἐστίν ἀποκάλυψις. Μανασσῆς δέ, ἑρμηνεύεται λήθη. Ἀποκάλυψις δέ καί λήθη εἰκότως προσγίνονται δικαίῳ· λαμβάνοντι μέν διά θεωρίας τῶν ἀποῤῥήτων τήν μύησιν· τῶν δέ κατ᾽ ἀρετήν πόντων τήν λήθην, διά τήν διαδεχομένην τούς πόνους τῶν ἀρετῶν εὐφροσύνην τῆς πνευματικῆς θεωρίας. Ἐφραΐμ δέ ἑρμηνεύεται πλατυσμός· ὅπερ ἐστίν ἡ κατά πίστιν ἐπί τοῖς μέλλουσιν ἀγαθοῖς ἄπτωτος ἐλπίς· ἥτις ἐστίν ἀντίληψις τῆς κεφαλῆς τοῦ δικαίου· τουτέστι, τῆς πίστεως. Παντός γάρ δικαίου κεφαλή ἡ πίστις ἐστί, καί παντός ἔργου ἀγαθοῦ. Κραταίωσις δέ ταύτης καθέστηκεν ἀσφαλής, ἡ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἀδιάπτωτος ἐλπίς· καθ᾽ ἥν ὡς παρόντα τά μέλλοντα θεωροῦντες, ἐμπλατυνόμεθα ταῖς θλίψεσιν, ἀκατάπτωτοι ἐν τοῖς πειρασμοῖς διαμένοντες.

Ἰούδας βασιλεύς μου, Μωάβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου.

Ἰούδας ἐξομολόγησις ἑρμηνεύεται. Ἄρχει γάρ ἡ δι᾽ εὐχῶν ἐξομολόγησις ἐν τοῖς ἁγίοις παντός ἀγαθοῦ. Δύναται δέ νοηθῆναι καί εἰς τόν Κύριον ὁ Ἰούδας· ὅς ἐστιν ἀληθινός βασιλεύς τοῦ πνευματικοῦ Ἰσραήλ καί ὁρῶντος θεόν· ὁ ὑπέρ ἡμῶν ἡνίκα γέγονεν ἄνθρωπος, ἐξομολογούμενος πρός τόν Πατέρα, καί λέγων, Ἐξομολογοῦμαί σοι Πάτερ ἅγιε.

Μωάβ δέ, ἔντερον πατρός ἑρμηνεύεται, νοεῖται δέ τό ἡμέτερον σῶμα, δι᾽ οὗ κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν λουτροῦ δίκην, ὅπερ δηλοῖ σαφῶς ὁ λέβης, ἡ κάθαρσις πέφυκε γίνεσθαι τῶν ἁμαρτημάτων. Κάθαρσις γάρ ἐστιν ὁ λέβης, τῆς ἐλπίδος· (868) τουτέστιν, ἡ διά βίου κατά τήν κάθαρσιν πρός κληρονομίαν τῶν κατ᾽ ἐλπίδα ἀποκειμένων ἡμῖν ἀγαθῶν ἑτοιμότης.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι ὁ Μωάβ καί εἰς τήν σάρκωσιν τοῦ Κυρίου. Υἱός γάρ ἀνθρώπου δι᾽ ἡμᾶς γέγονέ τε καί ἐχρημάτισεν ὁ

ἀληθινός λέβης τῆς ἐλπίδος ἡμῶν, τουτέστιν ὁ ῥυπτικός καί καθαρτικός τῶν ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἡμετέρων κηλίδων τε καί μολυσμῶν.

Ἐπί τήν Ἰδουμαίαν ἐκτενῶ τό ὑπόδημά μου.

Ἰδουμαία, αἱματώδης πηλός ἑρμηνεύεται· δύναται δέ ληφθῆναι καί εἰς τήν σάρκα τοῦ Κυρίου· δι᾽ ἧς ἐπέβη ὡς δι᾽ ὑποδήματος τοῖς ἀνθρώποις· ἄλλως χωρῆσαι τόν Ποιητήν μή δυναμένης τῆς κτίσεως· ἄπειρόν τε καί ἀχώρητον κατά φύσιν τυγχάνοντα.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι καί εἰς τήν ἑκάστου ἡμῶν σάρκα· ἐφ᾽ ἧς ἐκτείνομεν τό ὑπόδημα· τουτέστι τήν φρουροῦσαν τήν ψυχήν ἀπό τῶν πονηρῶν τοῦ διαβόλου τριβόλων τε καί ἀκανθῶν ἄσκησίν τε καί ἐγκράτειαν· τοῦτο γάρ χρή νοεῖσθαι τό ὑπόδημα. Ἄνευ γάρ ἀσκήσεως καί ἀκριβοῦς ἐγκρατείας, τά τῆς σαρκός πάθη καταπαλαῖσαι τόν ἀσκητήν τῆς εὐσεβείας, ἀμήχανον.

Δύναται δέ πάλιν νοηθῆναι ὑπόδημα ψυχῆς, καί ἡ διά λόγου καί θεωρίας νεκρωθεῖσα αἴσθησις· δι᾽ ἧς ἐπιβαίνουσα ἡ ψυχή τοῖς αἰσθητοῖς, τόν αἰῶνα τοῦτον ἀβλαβῶς διαπορεύεται, τούς αὐτῶν λόγους διά μέσης τῆς αἰσθήσεως ὡς ὑποδήματος, φαντασιουμένης τάς τῶν ὁρατῶν κατ᾽ εἶδος καί σχῆμα διαφοράς ἀναλεγομένη πρός τήν τοῦ ἑνός μόνου τε καί ἀρχικοῦ λόγου σύνεσιν καί ἐπίγνωσιν.

Ἐμοί ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.

Ἡνίκα γάρ διά σαρκός τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς ἐπεχωρίασε τόποις ὁ Κύριος, ὑπετάγη τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ· οὐ μόνον καταργηθέντα τά πνεύματα τῆς πονηρίας, ἀλλά καί πάντα τά ἔθνη δεξάμενα διά τῆς κλήσεως τοῦ Εὐαγγελίου τό κήρυγμα, ὑπέκυψεν· ὑποτάσσονται δέ καί παντί δικαίῳ οἱ ἀλλόφυλοι, ἡνίκα ἐπιβαλών ὥσπερ ὑπόδημα τῇ γῇ τῆς σαρκός αὐτοῦ τήν νεκροῦσαν τόν νόμον τῆς ἁμαρτίας ἐγκράτειαν, δαμάσει οὐ μόνον τά ἐμφωλεύοντα αὐτῇ ἀκάθαρτα πάθη, ἀλλά καί τούς ἐνεργοῦντας ταῦτα πονηρούς καταργήσει δαίμονας.

Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς.

Πόλις ἐστί περιοχῆς, ἡ ἐκ πολλῶν συνηθροισμένη θείων καί μυστικῶν θεωρημάτων σοφία περιεχομένη, ἤγουν περιπεφραγμένη, καθώς ἕτερος ἔφη τῶν ἐκδοτῶν, τοῖς τῶν ἀρετῶν ὀχυρώμασιν.

Ἤ πάλιν πόλις ἐστί περιοχῆς, ἡ κατάστασις, καθ᾽ ἥν ἀνάλωτος καί ἀπροσπέλαστος γίνεται τοῖς πολεμίοις, (869) διά τήν φρουροῦσαν αὐτόν τῶν ἁγίων Δυνάμεων περιβολήν, ὅ γε ἀληθῶς θεοσεβής καί φιλόθεος.

Ἤ πάλιν πόλις ἐστί περιοχῆς, ἡ λόγῳ καί βίῳ τετειχισμένη ψυχή, καί πάσαις ταῖς τῶν ἀρετῶν πλήθουσα χάρισιν.

Ἤ πάλιν πόλις ἐστί περιοχῆς, ἡ τῆς ἀληθοῦς καί ἀπταίστου γνώσεως ἕξις, ἡ ἐκ πάντων ἠθικῶν τε καί φυσικῶν καί θεολογικῶν θεωρημάτων περιεχομένη· εἰς ἥν ἀπάγεται πᾶς εὐσεβής, ὑπ᾽ ἄλλου μέν οὐδενός, ὑπό μόνου δέ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντας πρός ἑαυτόν ἕλκοντος δι᾽ ἄφατον ἀγαθότητος μέγεθος.

Ἤ τίς ὁδηγήσει με ἕως τῆς Ἰδουμαίας.

Ἰδουμαία, καθώς ἔδειξε προλαβών ὁ λόγος, ἐστίν ἡ πάντων τῶν ὑπό αἴσθησιν κτισμάτων σύστασις· περί ἥν ἡ ἐν πνεύματι φυσική θεωρία

συνίστασθαι πέφυκε· καθ᾽ ἥν ἐκ καλλονῆς καί μεγέθους κτισμάτων ἀναλόγως ὁ γενεσιουργός τῷ εὐσεβῶς ἀναλεγομένῳ τήν τῶν ὄντων γνῶσιν θεωρεῖται.

Ἤ τυχόν, ἡ κατ᾽ ἀρετήν πρακτική διά σαρκός φιλοσοφία· καθ᾽ ἥν τοῦ ἁγίου Πνεύματος γίνεται ναός τό ἡμέτερον σῶμα, τοῖς τῶν ἐντολῶν συνοικοδομούμενον κάλλεσιν εἰς ἥν ὁ αὐτός πάλιν ὁδηγεῖ Κύριος, χαριζόμενος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν καί τῶν ὁρωμένων τήν ἐπιστήμην, καί διδάσκων τῶν μελῶν τῆς γηΐνης ταύτης καί ἐπικήρου σαρκός τήν νέκρωσιν.

Ἤ, ἵνα συνελών εἴπω, πόλις ἐστί περιοχῆς ἡ τῶν νοητῶν γνωστική θεωρία. Ἰδουμαία δέ, ἡ τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμη· εἰς ἅ ἀπάγει τε καί ὁδηγεῖ ἡ μόνη τοῦ Θεοῦ καί πατρός σοφία, ὁ μονογενής Υἱός. Διό ἐπάγων ὁ Προφήτης, φησίν·

Οὐχί σύ ὁ Θεός ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς;

Τουτέστιν, ὅτι Σύ ὁ Θεός ὁ κατ᾽ ἀρχάς διά τήν ἁμαρτίαν ἀπωσάμενος ἡμᾶς· αὐτός διά σπλάχνα ἐλέους σου οἰκτειρήσας, ἀπάγεις εἰς πόλιν περιοχῆς, καί ὁδηγεῖς ἕως τῆς Ἰδουμαίας, κατά τήν προαποδεδομένην ἐξήγησιν.

Καί οὐκ ἐξελεύσῃ, ὁ Θεός, ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν.

Οὐ γάρ ἐξελεύσεται ὁ Θεός ἐν τῷ ἐφ᾽ ἑαυτῷ θαῤῥοῦντι, καί ἐπί τῷ τόξῳ ἐλπίζοντι, κατά τήν ῥομφαίαν ἐπιγραφομένῳ ἑαυτοῦ σωτήριον. Ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ κερατιοῦσι τούς ἐχθρούς, καί ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἐξουδενοῦσι τούς ἐπανισταμένους αὐτοῖς, εἰκότως ὁ Θεός ἐξελεύσεται πρός τόν κατά τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν πόλεμον.

Δός ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καί ματαία σωτηρία ἀνθρώπου.

Εὐκτικῶς δέεται τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἐκ προσώπου τῆς κοινῆς φύσεως ὁ Προφήτης, δοθῆναι ἡμῖν βοήθειαν ἐκ τῆς θλίψεως· δηλαδή τῆς κατασκεδασθείσης τῆς φύσεως διά τήν ἁμαρτίαν, καί μέχρι (872) τῶν τοῦ ᾅδου πυλῶν αὐτήν καταπιεσάσης. Θλίψις γάρ, κατ᾽ ἐμέ φάναι, ἡ τοῦ θανάτου καί τῆς φθορᾶς ἐστι τυραννίς καί ἐπικράτεια· βοήθεια δέ, ἡ διά τῆς χάριτος βεβαία τῆς ἀναστάσεως ἐλπίς· πρός ἥν ἀφορῶντες οἱ εὐσεβεῖς, τήν τοῦ θανάτου κατήφειαν ἀλύπως διαφέρουσιν.

Ἤ πάλιν θλίψις ἐστίν, ὁ ὑπέρ ἀρετῆς πόνος· βοήθεια δέ, ἡ τοῦτον διαδεχομένη κατά Θεοῦ χάριν ἀπάθεια· πρός ἥν πᾶσα συγκρινομένη ἀνθρώπων σωτηρία, ματαιότης ἐστί καί παντελής ἀνυπαρξία. Τοῦτο γάρ δίκαιον νοεῖσθαι τήν ματαιότητα.

Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καί αὐτός ἐξουδενώσει τούς θλίβοντας ἡμᾶς.

Ἐν τῷ Θεῷ ποιοῦσι δύναμιν, οἱ μη ἐπιγράφοντες ἑαυτοῖς τῶν ἀρετῶν τά κατορθώματα, μηδέ τῇ ἑαυτῇ σοφίᾳ τήν τῶν θείων μυστηρίων κατάληψιν· ἐν οἷς αὐτός ὁ Θεός μονώτατος, καί ὅλος χωρῶν, ἐξουδενῶν πάντας τούς ἀντικειμένους τῇ τε ἀρετῇ καί τῇ γνώσει πονηρούς δαίμονας, καί διά κακίας καί ἀγνωσίας ἐκθλίβειν ἐπιχειροῦντας τούς φοβουμένους αὐτόν. Αὐτός γάρ πάντων ὑπάρχει Σωτήρ, ὅτι καί πάντων Δημιουργός. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ, ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ. (872)

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ

Αὐτόν ἐδεξάμην τόν θεοφύλακτόν μου δεσπότην διά τῶν αὐτοῦ πανευφήμων γραμμάτων παραγινόμενον· (873) τόν ἀεί μέν παρόντα, καί ἀπεῖναι τῷ πνεύματι παντελῶς οὐ δυνάμενον· ὅμως δέ δι᾽ ἀρετῆς περιουσίαν θεομιμήτως συγγίνεσθαι τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καί δ᾽ ἧς ὁ Θεός δέδωκε τῇ φύσει προφάσεως, οὐκ ἀπαναινόμενον. Διό θαυμάσας αὐτοῦ τό μέγεθος τῆς συγκαταβάσεως, πόθῳ σύγκρατον τόν πρός αὐτόν φόβον ἐποιησάμην· καί μίαν ἐξ ἀμφοτέρων, φόβου τε καί πόθου, ἀγάπην ἐνεστησάμην, δι᾽ αἰδοῦς καί εὐνοίας συνισταμένην· ἵνα μήτε μῖσος ὁ φόβος γίνηται τοῦ πόθου γυμνούμενος, μήτε καταφρόνησις ὁ πόθος, τόν σώφρονα φόβον συνημμένον οὐκ ἔχων· ἀλλά νόμος ἡ ἀγάπη τυγχάνουσα δειχθῇ στοργῆς ἐνδιάθετος, ἅπαν τό κατά φύσιν συγγενές οἰκειούμενος· δι᾽ εὐνοίας μέν, τό μῖσος χειρούμενος· δι᾽ αἰδοῦς δέ, πόῤῥω ποιούμενος τήν καταφρόνησιν· ὅν δή μάλιστα πάντων, φημί δέ τόν φόβον, τῆς θείας ἀγάπης συστατικόν ἐπιγνούς Δαβίδ ὁ μακάριος, φησίν· Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ἕτερον δηλαδή τοῦτο εἰδώς, παρά τόν ἐπ᾽ ἐγκλήμασι δέει τιμωρίας συνιστάμενον φόβον· εἴπερ ὁ μέν ἔξω γίνεται, τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀγάπης παντελῶς ἀφανιζόμενος, ὥς που τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης δείκνυται, φάσκων· Ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τόν φόβον· ὁ δέ, τόν τῆς ἀληθοῦς στοργῆς φυσικῶς χαρακτηρίζει νόμον· αἰδοῖ συντηρῶν εἰς αἰῶνα τοῖς ἁγίοις, πρός τε Θεόν καί ἀλλήλους, τόν τῆς ἀγάπης θεσμόν τε καί τρόπον παντελῶς ἀδιάφθορον.

Πόθῳ γοῦν, ὡς ἔφην, κἀγώ κεράσας τόν φόβον, πρός τόν ἐμόν Δεσπότην, τοῦτον τῆς ἀγάπης συνεστησάμην τόν νόμον μέχρι τῆς σήμερον· αἰδοῖ μέν τοῦ γράφειν εἰργόμενος, ἵνα μή λάβῃ χώραν ἡ καταφρόνησις· εὐνοίᾳ δέ πρός τό γράφειν ὠθούμενος, ἵνα μή νομισθῇ μῖσος ἡ τελεία τοῦ γράφειν παραίτησις. Γράφω δέ, τοῦτο πράττειν κελευόμενος, οὐχ ὅσα λογίζομαι· Λογισμοί γάρ ἀνθρώπων δειλοί, κατά τήν Γραφήν· ἀλλ᾽ ὅσα βούλεται Θεός, καί χάριτι πρός τήν τοῦ συμφέροντος γένεσιν ἐπιδίδωσιν. Ἡ γάρ βουλή τοῦ Κυρίου, φησίν ὁ Δαβίδ, εἰς τόν αἰῶνα μένει· λογισμοί τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καί γενεάν· βουλήν μέν τυχόν φήσας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, τήν ἐπί θεώσει τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀπόῤῥητον κένωσιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, καθ᾽ ἥν ἔχειν πάντων τῶν αἰώνων τό πέρας περιγραφόμεον· λογισμούς δέ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τούς τῆς προνοίας καί τῆς κρίσεως λόγους· καθ᾽ οὕς τήν τε παροῦσαν ἡμῶν ζωήν καί τήν μέλλουσαν, ὥσπερ τινάς γενεάς διαφόρους σοφῶς διεξάγει, καταλλήλως ἑκάστην τόν πρέποντα τρόπον τῆς ἐνεργείας προσνέμων.

Εἰ δέ θείας ὑπάρχει βουλῆς ἔργον ἡ τῆς ἡμετέρας φύσεως θέωσις· καί τῶν θείων λογισμῶν ἐστι σκοπός, ἡ πρός τό πέρας διεξαγωγή τῶν ζητουμένων (876) τῆς ἡμετέρας ζωῆς· ἄρα συμφέρει τῆς τοῦ Κυρίου προσευχῆς γνῶναί τε καί πρᾶξαι, καί οὕτω δεόντως γράψαι, τήν δύναμιν. Ἐπεί δέ μάλιστα ταύτης καί ὁ ἐμός Δεσπότης πρός ἐμέ τόν αὐτοῦ δοῦλον γράφων θεόθεν κινηθείς ἐπεμνήσθη τῆς προσευχῆς, ἥν καί τῶν ἐμῶν ἀναγκαίως ὑπόθεσιν λόγων ποιούμενος, αἰτοῦμαι τόν ταύτης

διδάσκαλον τῆς προσευχῆς Κύριον, διανοῖξαί μου τόν νοῦν πρός κατανόησιν τῶν ἐν αὐτῇ μυστηρίων, καί δοῦναι σύμμετρον λόγον πρός τήν τῶν νοουμένων σαφήνειαν. Ὅλον γάρ ἔχει κατά περιγραφήν τόν ἐν τοῖς εἰρημένοις σκοπόν μυστικῶς κεκρυμμένον· ἤ, τόγε κυριώτερον εἰπεῖν, τοῖς ἐῤῥωμένοις τόν νοῦν ἐμφανῶς κηρυττόμενον. Πάντων γάρ ὧν διά σαρκός γέγονεν αὐτουργός κενωθείς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, αἴτησιν ἔχει τῆς προσευχῆς ὁ λόγος, διδάσκων ἐκείνων μεταποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, ὧν μόνος ὁ Θεός καί Πατήρ δι᾽ Υἱοῦ φυσικῶς μεσιτεύοντος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κατ᾽ ἀλήθειάν ἐστι χορηγός· εἴπερ μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ὁ Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς· τοῖς μέν ἀνθρώποις, διά σαρκός ἐμφανῆ ποιῶν ἀγνοούμενον τόν Πατέρα· τῷ δέ Πατρί διά Πνεύματος ἐν ἑαυτῷ τούς ἀνθρώπους καταλλαγέντας προσάγων· ὑπέρ ὧν, καί διά οὕς ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, πολλῶν ὅσον οὐδέπω μέτρῳ περιλαβεῖν, τό τε πλῆθος καί μέγεθος δεδύνηται λόγος, καινῶν μυστηρίων αὐτουργός γίνεται καί διδάσκαλος· ὧν ἑπτά τόν ἀριθμόν γενικώτερα τῶν λοιπῶν, κατ᾽ ἐξαίρετον φιλοτιμίαν πέφανται τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένος· ὧν μυστικῶς περιέχει τήν δύναμιν, ὡς ἔφην, τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός· θεολογίαν, υἱοθεσίαν ἐν χάριτι, ἰσοτιμίαν τήν πρός ἀγγέλους, ἀϊδίου ζωῆς μετοχήν, φύσεως ἀπαθῶς πρός ἑαυτήν νευούσης ἀποκατάστασιν, τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας κατάλυσιν, καί τῆς τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι᾽ ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος καθαίρεσιν. Σκοπῶμεν οὖν τήν τῶν λεχθέντων ἀλήθειαν.

Θεολογίαν μέν γάρ διδάσκει σαρκούμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς ἐν ἑαυτῷ δεικνύς τόν Πατέρα καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ὅλος γάρ ἦν ὁ Πατήρ, καί ὅλον τό Πνεῦμα τό ἅγιον, οὐσιωδῶς ἐν ὅλῳ τελείως τῷ Υἱῷ καί σαρκουμένῳ, οὐ σαρκούμενοι· ἀλλ᾽ ὁ μέν εὐδοκῶν, τό δέ συνεργοῦν, αὐτουργοῦντι τῷ Υἱῷ τήν σάρκωσιν· εἴπερ ἔννους ὁ Λόγος διέμεινε καί ζῶν, καί μηδενί τό παράπαν ἄλλῳ κατ᾽ οὐσίαν χωρούμενος, ἤ μόνῳ τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι, καί πρός τήν σάρκα διά φιλανθρωπίαν, τήν καθ᾽ ὑπόστασιν ποιησάμενος ἕνωσιν.

(877) Υἱοθεσίαν δέ δίδωσι, τήν ὑπέρ φύσιν ἄνωθεν διά Πνεύματος ἐν χάριτι δωρούμενος γέννησιν· ἧς ἐν Θεῷ [al. σύν Θεῷ] φυλακή τε καί τήρησίς ἐστιν, ἡ τῶν γεννωμένων προαίρεσις· διαθέσει γνησίᾳ τήν δοθεῖσαν στέργουσα χάριν, καί τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐπιμελῶς τό κατά χάριν δοθέν ὡραΐζουσα κάλλος· καί τοσοῦτον τῇ κενώσει τῶν παθῶν μεταποιουμένη θεότητος, ὅσον ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τῆς οἰκείας ἀκραίφνους δόξης, οἰκονομικῶς ἑαυτόν κατά θέλησιν κενώσας, γενόμενος ἀληθῶς κεχρημάτικεν ἄνθρωπος.

Ἰσοτίμους δέ τοῖς ἀγγέλοις τούς ἀνθρώπους πεποίηκεν, οὐ καθότι μόνον Εἰρηνοποιήσας διά τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τά ἐν τοῖς οὐρανοῖς καί τά ἐπί τῆς γῆς, καί καταργήσας τάς πληρούσας τόν μέσον οὐρανοῦ καί γῆς τόπον ἀντικειμένας δυνάμεις, μίαν πρός τήν τῶν θείων δώρων διανομήν τῶν ἐπιγείων καί οὐρανίων δυνάμεων ἀπέδειξεν οὖσαν πανήγυριν· τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν ἀγαλλιάσει κατά τό ἕν καί τό αὐτό θέλημα ταῖς ἄνω δυνάμεσι τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ συνεπηχούσης· ἀλλ᾽ ὅτι καί μετά τήν πλήρωσιν τῆς ὑπέρ ἡμῶν οἰκονομίας, μετά τοῦ προσληφθέντος ἀναληφθείς σώματος, οὐρανόν καί γῆν ἥνωσε δι᾽ ἑαυτοῦ· καί τοῖς νοητοῖς συνῆψε τά αἰσθητά, καί μίαν ἔδειξε τήν κτιστήν φύσιν ταῖς τῶν ἑαυτῆς ἀκρότησι μερῶν, κατ᾽ ἀρετήν τε καί τῆς πρώτης αἰτίας ἐπίγνωσιν, πρός ἑαυτήν συνδεομένην· δεικνύς, οἶμαι, δι᾽ ὧν ἐπετέλει μυστικῶς, ὡς ὁ μέν λόγος ἐστί τῶν διεστώτων ἕνωσις· ἡ δέ ἀλογία, τῶν ἡνωμένων διαίρεσις· καί μάθωμεν λόγου μεταποιεῖσθαι διά

τῆς πράξεως, ἵνα μή μόνον ἀγγέλοις κατ᾽ ἀρετήν, ἀλλά καί Θεῷ γνωστικῶς κατά τήν τῶν ὄντων ἐνωθῶμεν ἀφαίρεσιν.

Ζωῆς δέ θείας μεταποιεῖται μετάδοσιν, ἐδώδιμον ἑαυτόν ἐργαζόμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, καί οἱ παρ᾽ αὐτοῦ τοιαύτην αἴσθησιν νοεράν εἰληφότες, ὥστε τῇ γεύσει ταύτης τῆς βρώσεως, εἰδέναι, κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀληθῶς, ὅτι χρηστός ὁ Κύριος, ποιότητι θείᾳ πρός θέωσιν μετακιρνῶν τούς ἐσθίοντας· οἷα δή σαφῶς ζωῆς καί δυνάμεως ἄρτος καί ὤν καί καλούμενος.

Τήν φύσιν δέ πρός ἑαυτήν ἀποκαθίστησιν, οὐ καθότι μόνον γενόμενος ἄνθρωπος, ἀπαθῆ τήν γνώμην πρός τήν φύσιν ἐτήρησε καί ἀστασίαστον· μηδέ πρός αὐτούς τούς σταυρώσαντας τῆς κατά φύσιν οἰκείας σαλευομένην τό σύνολον βάσεως· τοὐναντίον δέ μᾶλλον αἱρουμένην ἀντί ζωῆς τόν ὑπέρ αὐτῶν θάνατον· καθ᾽ ὅ καί τό τοῦ πάθους ἑκούσιον δείκνυται, (880) τῇ τοῦ πάσχοντος φιλανθρώπῳ διαθέσει κυρούμενον· ἀλλ᾽ ὅτι καί τήν ἔχθραν κατήργησε, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τό τῆς ἁμαρτίας χειρόγραγον, δι᾽ ὅ πρός ἑαυτήν ἀσπόνδως εἶχεν ἡ φύσις τόν πόλεμον· καί τούς μακράν καί τούς ἐγγύς καλέσας, τούς ὑπό νόμον δηλαδή καί τούς ἔξω νόμου· καί τό μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τόν νόμον δηλονότι τῶν ἐντολῶν σαφηνίσας ἐν δόγμασι· τούς δύο ἔκτισεν εἰς ἕνα καινόν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καί ἀποκαταλλάσσων ἡμᾶς δι᾽ ἑαυτοῦ τῷ Πατρί, καί ἀλλήλοις, οὐκ ἔχοντας ἔτι τήν γνώμην ἀνθισταμένην τῷ λόγῳ τῆς φύσεως· ἀλλ᾽ ὥσπερ τήν φύσιν, οὕτω καί τήν γνώμην ὄντας ἀναλλοιώτους.

Καθαράν δέ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας τήν φύσιν καθίστησιν, ἡδονήν προκαθηγεῖσθαι τῆς δι᾽ ἡμᾶς αὐτοῦ μή συγχωρήσας σαρκώσεως· ἄσπορος γάρ γέγονε παραδόξως ἡ σύλληψις, καί ἄφθορος ὑπέρ φύσιν ἡ γέννησις· ἐπισφίγγοντος δηλαδή τοῦ τεχθέντος Θεοῦ τῇ μητρί, πλέον τῆς φύσεως, τά δεσμά τῆς παρθενίας διά γεννήσεως· καί τήν φύσιν ἅπασαν, τῆς τοῦ κρατήσαντος νόμου δυναστείας, ἐν τοῖς βουλομένοις ἐλευθεροῦντος τῇ κατ᾽ αἴσθησιν νεκρώσει τῶν ἐπί γῆς μελῶν, τόν αὐτοῦ μιμουμένοις αὐθαίρετον θάνατον. Βουλομένων γάρ, οὐ τυραννουμένων τό τῆς σωτηρίας μυστήριον.

Τῆς δέ τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι᾽ ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος ποιεῖται καθαίρεσιν, τήν σάρκα τήν νικηθεῖσαν ἐν τῷ Ἀδάμ, ὅπλον κατ᾽ αὐτοῦ προβαλλόμενος, καί νικῶν· ἵνα δείξῃ τήν πρότερον ἁλοῦσαν πρός θάνατον, ἑλοῦσαν τόν ἑλόντα, καί θανάτῳ φυσικῷ τήν ἐκείνου ζωήν διαφθείρουσαν· καί γινομένην, αὐτῷ μέν δηλητήριον, πρός τό πάντας οὕς κατέπιεν ἰσχύσας, ὡς ἔχων τοῦ θανάτου τό κράτος, ἐμέσαι· ζωήν δέ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, πᾶσαν ὥσπερ φύραμα τήν φύσιν πρός ἀνάστασιν ὠθοῦσαν ζωῆς, ὑπέρ ἧς μάλιστα Θεός ὤν ὁ Λόγος, (881) ἄνθρωπος γίνεται (τό ξένον ὄντως πρᾶγμα καί ἄκουσμα) καί τόν σαρκός θέλων καταδέχεται θάνατον. Τούτων ἁπάντων, ὡς ἔφην, αἴτησιν ἔχων ὁ τῆς προσευχῆς εὑρεθήσεται λόγος.

Πατέρα γάρ, καί Πατρός ὄνομα λέγει, καί βασιλείαν· καί τούτου τοῦ Πατρός αὖθις Υἱόν ἐν χάριτι, τόν προσευχόμενον ὄντα παρίστησιν. Ἑνός τε θελήματος τούς ἐν οὐρανῷ καί γῇ γενέσθαι ζητεῖ. Ἄρτον αἰτεῖσθαι προστάττειν τόν ἐπιούσιον. Καταλλαγήν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ [alter codex ἐπιζητεῖ], καί τῷ συγχωρεῖν καί συγχωρεῖσθαι τήν φύσιν πρός ἑαυτήν συνδεῖ, τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης μή τεμνομένην. Εἴς τε πειρασμόν εἰσελθεῖν, ὡς νόμον ἁμαρτίας, ἀπεύχεσθαι διδάσκει· καί ῥυσθεῖναι τοῦ πονηροῦ παραινεῖ. Ἔδει γάρ τόν αὐτουργόν καί δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν εἶναι καί διδάσκαλον, οἷα δή μαθηταῖς, τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καί μιμουμένοις αὐτοῦ τήν διά σαρκός ἀγωγήν, ὑποθήκας

ζωῆς ταύτης παρεχόμενον τῆς προσευχῆς τά ῥητά [Cat. Fr. Venet., ῥήματα]· δι᾿ ὧν τούς ἐν αὐτῷ κατ᾿ εἶδος ὑφεστῶτας τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀποκρύφους ἐμήνυε θησαυρούς, πρός τήν αὐτῶν ἀπόλαυσιν δηλονότι τῶν αἰτούντων ἐλαύνων τήν ἔφεσιν.

Διά τοῦτο προσευχήν, οἶμαι, ταύτην κέκληκε τήν διδασκαλίαν ὁ λόγος, ὡς αἴτησιν ἔχουσαν τῶν ἀνθρώποις κατά χάριν ἐκ Θεοῦ διδομένων δώρων. Οὕτω γάρ οἱ θεόπνευστοι Πατέρες ἡμῶν ὁριστικῶς περί τῆς προσευχῆς διεξῆλθον, φήσαντες, εἶναι τήν προσευχήν αἴτησιν, ὧν Θεός πρεπόντως ἑαυτῷ δωρεῖσθαι πέφυκεν ἀνθρώποις· ὥσπερ καί τήν εὐχήν, ὑπόσχεσιν, ἤγουν ἐπαγγελίαν, ὧν γνησίως λατρεύοντες Θεῷ προσκομίζουσιν ἄνθρωποι, τήν Γραφήν μαρτυροῦσαν τῷ οἰκείῳ λόγῳ πολλαχῶς παραστήσαντες, ὡς τό, Εὔξασθε, καί ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· καί, Ὅσα ηὐξάμην, ἀποδώσω σοι Σωτῆρί μου τῷ Κυρίῳ· περί τῆς εὐχῆς εἰρημένα· καί αὖθις περί προσευχῆς, ὡς τό, Καί προσηύξατο Ἄννα πρός Κύριον, λέγουσα· Κύριε Ἀδωναΐ, Ἐλωΐ σαβαώθ, ἐάν εἰσακούων εἰσακούσης τῆς δούλης σου, καί δῷς μοι καρπόν κοιλίας· καί, Προσηύξατο Ἐζεκίας βασιλεύς Ἰούδα, καί Ἡσαΐας υἱός Ἀμῶς ὁ προφήτης πρός Κύριον· καί τό, Ὅτ᾿ ἄν ὑμεῖς προσεύχησθε, λέγετε Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, παρά τοῦ Κυρίου τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον· ὡς εἶναι δύνασθαι τήν μέν εὐχήν, ἐντολῶν τήρησιν κατά γνώμην τοῦ ηὐγμένου κεκυρωμένην· τήν δέ προσευχήν, τῆς πρός τά τηρηθέντα καλά τοῦ τετηρηκότος μεταποιήσεως αἴτησιν· ἤ μᾶλλον, τήν μέν εὐχήν ἀρετῆς ἆθλον, ὅ δή μάλιστα προσφιλῶς δέχεται Θεός προσκομιζόμενον· τήν δέ προσευχήν, ἀρετῆς ἔπαθλον· ὅ δή μάλα χαίρων Θεός ἀντιδίδωσιν.

(884) Οὐκοῦν, ἐπειδή δέδεικται τῶν ὑπό τοῦ Λόγου σαρκωθέντος ἀγαθῶν αἴτησιν εἶναι τήν προσευχήν, αὐτόν προστησάμενοι τοῦ Λόγου τῆς προσευχῆς τόν διδάσκαλον, θαῤῥοῦντες ἐπέλθωμεν, ἐπιμελῶς ἑκάστου ῥητοῦ γυμνάσαντες [Venet. et. Fr. γυμνάζοντες], ὡς οἷον τε θεωρίᾳ τήν ἔννοιαν· ὡς αὐτός τε χορηγεῖν συμφερόντως εἴωθεν ὁ Λόγος, καί χωρεῖν δίδωσι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας τήν δύναμιν.

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Εὐθύς καθηκόντως θεολογίας ἐν τούτοις ἀπάρξασθαι διδάσκει τοῖς προσευχομένοις ὁ Κύριος, καί τήν πως ὕπαρξιν τῆς τῶν ὄντων ποιητικῆς αἰτίας μυσταγωγεῖ, κατ᾿ οὐσίαν τῶν ὄντων αἴτιος ὤν. Πατρός γάρ, καί ὀνόματος Πατρός, καί βασιλείας Πατρός δήλωσιν ἔχει τῆς προσευχῆς τά ῥητά· ἵν᾿ ἀπ᾿ αὐτῆς διδαχθῶμεν τῆς ἀρχῆς τήν μοναδικήν Τριάδα σέβειν, ἐπικαλεῖσθαί τε καί προσκυνεῖν. Ὄνομα γάρ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός οὐσιωδῶς ὑφεστώς ἐστιν ὁ μονογενής Υἱός· καί βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὐσιωδῶς ἐστιν ὑφεστῶσα, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.Ὅ γάρ ἐνταῦθα Ματθαῖός φησι βασιλείαν, ἀλλαχοῦ τῶν εὐαγγελιστῶν ἕτερος Πνεῦμα κέκληκεν ἅγιον, φάσκων, Ἐλθέτω σου τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί καθαρισάτω ἡμᾶς. Οὐ γάρ ἐπίκτητον ὁ Πατήρ ἔχει τό ὄνομα, οὔτε μήν ὡς ἀξίαν ἐπιθεωρουμένην αὐτῷ νοοῦμεν τήν βασιλείαν. Οὐκ ἦρκται γάρ τοῦ εἶναι, ἵνα καί τοῦ πατήρ ἤ βασιλεύς εἶναι ἄρξηται· ἀλλ᾿ ἀεί ὤν, ἀεί καί πατήρ ἐστι καί βασιλεύς· μήτε τοῦ εἶναι, μήτε τοῦ πατήρ ἤ βασιλεύς εἶναι τό παράπαν ἠργμένος. Εἰ δέ ἀεί ὤν, ἀεί καί πατήρ ἐστι καί βασιλεύς, ἀεί ἄρα καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον οὐσιωδῶς τῷ Πατρί συνυφεστήκασιν, ἐξ αὐτοῦ τε ὄντα, καί ἐν αὐτῷ φυσικῶς, ὑπέρ αἰτίαν καί λόγον, ἀλλ᾿ οὐ μετ᾿ αὐτόν, γενόμενα δι᾿ αἰτίαν ὕστερον. Ἡ γάρ

σχέσις συνενδείξεων κέκτηται δύναμιν, τά ὧν ἔστι τε καί λέγεται σχέσις, μετ᾽ ἄλληλα θεωρεῖσθαι μή συγχωροῦσα.

Ταύτης οὖν ἀπαρξάμενοι τῆς προσευχῆς, γεραίρειν ἐναγόμεθα [in cat. ἐπειγόμεθα] τήν ὁμοούσιόν τε καί ὑπερούσιον Τριάδα, ὡς ποιητικήν αἰτίαν τῆς ἡμετέρας γενέσεως. Πρός δέ, καί τήν εἰς ἡμᾶς ἐξαγγέλειν διδασκόμεθα χάριν τῆς υἱοθεσίας, τόν φύσει δημιουργόν χάριτι Πατέρα καλεῖν ἀξιούμενοι· ἵνα τοῦ κατά χάριν Γεννήτορος αἰδεσθέντες τήν προσηγορίαν, ἐν τῷ βίῳ τούς χαρακτῆρας ἐπισημαίνειν σπουδάζωμεν τοῦ γεννήσαντος, ἁγιάζοντος αὐτοῦ ἐπί γῆς τό ὄνομα, (885) καί πατρώζοντες, καί τέκνα διά τῶν πραγμάτων δεικνύμενοι, καί τόν ταύτης αὐτουργόν τῆς υἱοθεσίας φυσικόν τοῦ Πατρός Υἱόν, δι᾽ ὧν νοοῦμεν ἤ πράττομεν, μεγαλύνοντες.

Ἁγιάζομεν δέ τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατά χάριν Πατρός τό ὄνομα, τήν πρόσυλον δηλαδή νεκροῦντες ἐπιθυμίαν, καί φθοροποιῶν ἐκκαθαιρόμενοι παθῶν· εἴπερ ἁγιασμός ἐστιν, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τῆς ἐπιθυμίας παντελής ἀκινησία [cat. ἐξορία] καί νέκρωσις· ἐν ᾗ γενόμενοι, τάς ἀπρεπεῖς τοῦ θυμοῦ κατευνάζομεν ὑλακάς, οὐκ ἔχοντος ἔτι διεγείρουσαν αὐτόν, καί τῶν οἰκείων ἡδονῶν ὑπεραγωνίζεσθαι πείθουσαν τήν ἐπιθυμίαν, ἤδη τῇ κατά τόν λόγον ἁγιότητι νεκρωθεῖσαν. Κατά φύσιν γάρ τῆς ἐπιθυμίας ὑπάρχων ἔκδικος ὁ θυμός, τοῦ μαίνεσθαι παύεσθαι πέφυκεν, ὁπηνίκα ταύτην ἴδῃ νεκρωμένην.

Εἰκότως οὖν, τῇ τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἀποβολῇ, τό τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός κατά τήν προσευχήν ἐπιγίνεται κράτος, τοῖς μετά τήν τούτων ἀπόθεσιν λέγειν ἀξιουμένοις, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· τουτέστι, τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἤδη τῷ τῆς πραότητος λόγῳ τε καί τρόπῳ ναοποιηθεῖσι τῷ Θεῷ διά τοῦ Πνεύματος. Ἐπί τίνα γάρ, φησί, καταπαύσω, ἀλλ᾽ ἤ ἐπί τόν πρᾶον καί ταπεινόν, καί τρέμοντά μου τούς λόγους; ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τῶν ταπεινῶν καί πραέων ἐστίν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός. Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοί κληρονομήσουσι τήν γῆν. Γῆν ταύτην κατά φύσιν μέσην τοῦ παντός ἀπολαβοῦσαν θέσιν ὁ Θεός οὐκ ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν κληρονομίαν· εἴπερ ἀληθεύει φάσκων, Ὅταν γάρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται· ἀλλ᾽ εἰσίν ὡς ἄγγελοί ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καί, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τήν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπό καταβολῆς κόσμου. Καί ἀλλαχοῦ πάλιν ἑτέρῳ μετ᾽ εὐνοίας δουλεύσαντι, Εἴσελθε εἰς τήν χαράν τοῦ Κυρίου σου. Καί μετ᾽ αὐτόν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, Σαλπίσει γάρ, καί οἱ νεκροί ἐν Χριστῷ, πρῶτοι ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ παραλειπόμενοι, ἅμα σύν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καί οὕτω πάντοτε σύν Κυρίῳ ἐσόμεθα.

Τούτων οὖν οὕτως ἐπηγγελμένων τοῖς ἀγαπῶσι τόν Κύριον, τίς μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς προσηλώσας τόν νοῦν, τόν οὐρανόν, καί τήν ἡτοιμασμένην ἀπό καταβολῆς κόσμου βασιλείαν, καί τήν τοῦ Κυρίου μυστικῶς ἀποκεκρυμμένην χαράν, καί τήν διηνεκῆ καί παντελῶς ἀδιάστατον σύν Κυρίῳ τῶν ἀξίων μόνην τε καί ἵδρυσιν, ταυτόν ποτ᾽ ἄν τῇ γῇ φήσειε, λόγῳ κινούμενος, καί λόγου θεραπευτής εἶναι ποθῶν; Ἀλλά νῦν γῆν φάσκειν οἶμαι, τήν παγίαν καί παντελῶς ἀμετάθετον ἀπό τοῦ καλοῦ τῆς τῶν (888) πραέων ἀτρεψίας ἕξιν καί δύναμιν, ὡς ἀεί σύν Κυρίῳ ὑπάρχουσαν, καί χαράν ἀνέκλειπτον ἔχουσαν, καί βασιλείας ἀνέκαθεν ἡτοιμασμένης ἐπειλημμένην, καί τῆς ἐν οὐρανῷ στάσεώς τε καί τάξεως ἠξιωμένην· οἷα δή γῆν τινα μέσην [alter codex, γῆν, μέσην] τοῦ παντός θέσιν ἀπολαβοῦσαν τῆς ἀρετῆς τόν λόγον· καθ᾽ ὅν μέσος

εὐφημίας καί δυσφημίας ὑπάρχων ὁ πρᾶος, ἀπαθής διαμένει, μήτε ταῖς εὐφημίαις [ἐπαιρόμενος ἤ κενοδοξῶν] φυσώμενος, μήτε ταῖς δυσφημίαις στυγνούμενος [λυπούμενος]. Ὧν γάρ ὁ λόγος ὑπάρχει κατά φύσιν ἐλεύθερος, ἀποστήσας τήν ἔφεσιν, τούτων διοχλούντων ταῖς προσβολαῖς οὐκ αἰσθάνεται, καταπαύσας ἑαυτόν τῆς περί ταῦτας ζάλης, καί πρός τήν θείαν καί ἄπρακτον ἐλευθερίαν ὅλην τῆς ψυχῆς μεθορμήσας τήν δύναμιν· ἧς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ Κύριος μεταδοῦναι ποθῶν, Ἄρατε, φησίν, τόν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καί μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ· καί εὑρήσεται ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ἀνάπαυσιν λέγων, τό τῆς θείας βασιλείας κράτος, ὡς πάσης ἀπηλλαγμένην δουλείας τοῖς ἀξίοις ἐμποιοῦν δεσποτείαν.

Εἰ δέ τοῖς ταπεινοῖς καί πράοις τό ἀκαθαίρετον τῆς ἀκηράτου βασιλείας δίδοται κράτος, τίς οὕτως ἀνέραστος καί πάντη τῶν θείων ἀνόρεκτος ἀγαθῶν, ὡς μή κατ᾽ ἄκρον ἐφίεσθαι ταπεινώσεως καί πραότητος, ἵνα γένηται τῆς θείας χαρακτήρ βασιλείας, ὡς ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ, φέρων ἐν ἑαυτῷ τοῦ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ὡς ἀληθῶς μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, κατά τήν χάριν ἀπαράλλακτον τήν ἐν πνεύματι μόρφωσιν; ἐν ᾗ, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· τουτέστι, θυμός καί ἐπιθυμία· ὁ μέν τυραννικῶς ἐκφέρων τόν λογισμόν, καί τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἔξω ποιούμενος τήν διάνοιαν· ἡ δέ, τῆς μιᾶς καί μόνης ἐφετῆς τε καί ἀπαθοῦς αἰτίας καί φύσεως ποιουμένη τά μετ᾽ αὐτήν ἐρασμιώτερα, καί διά τοῦτο τήν σάρκα προτιμοτέραν τιθεμένη τοῦ πνεύματος· καί τῆς νοουμένων δόξης τε καί λαμπρότητος ἐπιτερπεστέραν ἐργαζομένη τήν τῶν φαινομένων ἀπόλαυσιν· τῷ κατ᾽ αἴσθησιν λείῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπείργουσα τόν νοῦν τῆς θείας καί συγγενοῦς τῶν νοητῶν ἀντιλήψεως· ἀλλ᾽ ἤ λόγος μονώτατος, καί αὐτῆς εἰς ἄκρον τῆς ἀπαθοῦς μέν, φυσικῆς δέ ὅμως τοῦ σώματος δι᾽ ἀρετῆς περιουσίαν γυμνούμενος στοργῆς καί διαθέσεως, νικῶντος τελείως τήν φύσιν τοῦ πνεύματος, καί τῆς ἠθικῆς πείθοντος σχολάσαι φιλοσοφίας, ἡνίκα συγγίνεσθαι δέοι τῷ ὑπερουσίῳ λόγῳ δι᾽ ἁπλῆς καί ἀμεροῦς θεωρίας, τόν νοῦν· κἄν συντελεῖν αὐτῷ πέφυκεν, εἰς ῥαδίαν τῶν χρονικῶς ῥεόντων τομήν καί διάβολον· ὧν διαβαθέντων, οὐκ εὔλογον ἐπιβαρεῖσθαι καθάπερ μηλωτῇ τῷ κατ᾽ ἦθος τρόπῳ, τόν ἀποφαθέντα τοῖς αἰσθητοῖς ἀκατάσχετον.

Καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς Ἠλίας ὁ μέγας, δι᾽ ὧν ἔπραττε τυπικῶς τοῦτο παραδεικνύς τό μυστήριον· (889) τήν μέν μηλωτήν, φημί δέ τῆς σαρκός τήν νέκρωσιν, ἐν ᾗ τό μεγαλοπρεπές πέπηγε τῆς ἠθικῆς κοσμιότητος, κατά τήν ἁρπαγήν Ἐλισσαίῳ διδούς εἰς συμμαχίαν τοῦ πνεύματος κατά πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, καί πληγήν τῆς ἀστάτου καί ῥεούσης φύσεως· ἧς τύπος ὑπῆρχεν ὁ Ἰορδάνης, πρός τό μή σχεθῆναι τόν μαθητήν τῆς πρός τήν ἁγίαν γῆν διαβάσεως, τῷ θολερῷ τε καί ὀλισθηρῷ περικλυσθέντα τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας· αὐτός δέ χωρῶν πρός τόν Θεόν ἄνετος, οὐδενί τῶν ὄντων παντελῶς κατά τήν σχέσιν κρατούμενος, ἁπλοῦς τε τήν ἔφεσιν καί τήν γνώμην ἀσύνθετος, πρός τόν ἁπλοῦν τῇ φύσει, διά τῶν ἀλληλούχων γενικῶν ἀρετῶν, γνωστικῶς ἀλλήλαις συνῃρημένων, ὡς ἵππων πυρίνων τήν ἐνδημίαν ποιούμενος. Ἔγνω γάρ ὅτι δεῖ τῷ Χριστοῦ μαθητῇ [Fr. alterge Reg. τόν Χριστοῦ μαθητήν] ἀπογενέσθαι τάς ἀνίσους διαθέσεις, ὧν ἡ διαφορότης ἐλέγχει τήν ἀλλοτρίωσιν· εἴπερ διάχυσιν μέν τοῦ περί καρδίαν αἵματος τό κατ᾽ ἐπιθυμίαν πάθος· αἵματος δέ ζέσιν, κινούμενον σαφῶς τό θυμικόν ἀπεργάζεται· καί φθάσας οἷα δή ζῶν ἐν Χριστῷ καί κινούμενος καί ὤν, ἑαυτοῦ τήν τῶν ἀνίσων ἀλλόκοτον [alter codex, καί ἀλλοκότων] ἀπέθετο γένεσιν· μή φέρων ἐν ἑαυτῷ καθάπερ ἄῤῥεν καί θῆλυ, τάς ἐναντίας, ὡς

ἔφην, τούτων τῶν παθῶν διαθέσεις· ἵνα μή δουλωθῇ τούτοις ὁ λόγος, ταῖς αὐτῶν ἀστάτοις μεταβολαῖς ἀλλοιούμενος, ᾧ φυσικῶς τό τῆς θείας εἰκόνος ἐγκέκραται σέβας, πεῖθον τήν ψυχήν ματαπλασθῆναι κατά τήν γνώμην πρός τήν θείαν ὁμοίωσιν, καί γενέσθαι τῆς συνυφισταμένης οὐσιωδῶς τῷ Θεῷ καί Πατρί τῶν ὅλων μεγάλης βασιλείας, ὡς Πνεύματος ἁγίου παμφαές οἰκητήριον, ὅλην δεχόμενον, εἰ θέμις εἰπεῖν, τῆς θείας φύσεως κατά τό δυνατόν, τήν ἐξουσίαν τῆς γνώσεως· καθ᾽ ἥν ἡ μέν τῶν χειρόνων ἀπογίνεσθαι, τῶν δέ κρειττόντων ὑφίστασθαι πέφυκε γένεσις, ἴσα Θεῷ τῆς ψυχῆς κατά τήν χάριν τῆς κλήσεως ἄσυλον φυλαττούσης ἐν ἑαυτῇ τῶν δωρηθέντων καλῶν τήν ὑπόστασιν· καθ᾽ ἥν ἀεί θέλων Χριστός γεννᾶται μυστικῶς, διά τῶν σωζομένων σαρκούμενος· καί μητέρα παρθένων ἀπεργαζόμενος τήν γεννῶσαν ψυχήν, οὐκ ἔχουσαν, ἵνα συνελών εἴπω, κατά τήν σχέσιν, ὥσπερ ἄῤῥεν καί θῆλυ, τά γνωρίσματα τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως.

Ξενιζέσθω δέ μηδείς, τήν φθοράν τῆς γενέσεως ἀκούων προταττομένην. Ἀπαθῶς γάρ σύν ὀρθῷ λόγῳ τήν τῶν γινομένων καί ἀπογινομένων φύσιν διασκοπήσας, εὑρήσει σαφῶς ἐκ φθορᾶς καί εἰς φθοράν τήν γένεσιν ἀρχομένην καί λήγουσαν· ἧς τά σημαντικά πάθη, καθάπερ ἔφην, οὐκ ἔχει Χριστός· ἤγουν ὁ τοῦ Χριστοῦ τε καί κατά Χριστόν βίος τε καί λόγος· εἴπερ ὁ λέγων ἐστίν ἀληθής, Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· τά σημεῖα δηλαδή, καί τά πάθη δηλῶν τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως· ἀλλ᾽ ἤ μόνον θεοειδῆς λόγος γνώσει θείᾳ, πεποιωμένος, καί γνώμης μοναδική κίνησις, μόνην αἱρουμένη τήν ἀρετήν.

(892) Οὔτε Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, δι᾽ ὧν τῆς περί Θεοῦ δόξης ὁ διάφορος σημαίνεται λόγος· ἤ, τό γε μᾶλλον ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἀντικείμενος. Ὁ μέν [Marg. Ἑλληνικός λόγος] ἀφρόνως εἰσηγούμενος πολυαρχίαν, καί τήν μίαν ἀρχήν ἀντικειμέναις ἐνεργείαις τε καί δυνάμεσι καταμερίζων· καί πλαττόμενος σέβας πολύθεον, τῷ τε πλήθει τῶν προσκυνουμένων στασιαζόμενον, καί τῷ διαφόρῳ τῆς προσκυνήσεως τρόπῳ γελώμενον. Ὁ δέ [Marg. Ἰουδαϊκός λόγος] μίαν μέν, στενήν δέ καί ἀτελῆ, καί σχεδόν ἀνυπόστατον, ὡς λόγου καί ζωῆς ἔρημον, πρός ἴσον κακόν τῷ προτέρῳ λόγῳ διά τῶν ἐναντίων ἐκπίπτων, τήν ἀθεΐαν· ἐνί περιγράφων προσώπῳ τήν μίαν ἀρχήν, καί ταύτην δίχα Λόγου καί Πνεύματος ὑφισταμένην· ἤ Λόγῳ καί Πνεύματι πεποιωμένην· μή συνορῶν, ὅτι τίς Θεός, τούτων ἠμοιρημένος· ἤ πῶς Θεός μεθέξει παραπλησίως τοῖς ὑπό γένεσιν λογικοῖς ὡς συμβεβηκότων τούτων μεμοιραμένος· ὧν ἐν Χριστῷ τό παράπαν, ὡς ἔφην, οὐδείς· ἀλλά μόνος ἀληθοῦς εὐσεβείας λόγος, καί πάγιος μυστικῆς θεολογίας θεσμός, τήν τε τοῦ προτέρου λόγου διαστολήν τῆς θεότητος ἀποπεμπόμενος καί τήν τοῦ δευτέρου μή παραδεχόμενος συστολήν· ἵνα μή τῷ φυσικῷ πλήθει στασιαστικόν· Ἑλληνικόν γάρ ἤ τῷ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνικῷ παθητόν· Ἰουδαϊκόν γάρ, ὡς Λόγου καί Πνεύματος ἐστερημένον, ἤ Λόγῳ καί Πνεύματι πεποιωμένον· ἀλλ᾽ οὐκ ὄν νοῦς καί Λόγος καί Πνεῦμα τό θεῖον πρεσβεύεται· καί διδάσκων ἡμᾶς, τούς κλήσει χάριτος κατά πίστιν εἰσπεποιημένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, μίαν εἰδέναι θεότητος φύσιν καί δύναμιν· ἤγουν, ἕνα Θεόν ἐν Πατρί καί Υἱῷ καί ἁγίῳ Πνεύματι θεωρούμενον· οἷα δή μόνον ἀναίτιον νοῦν οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, μόνου κατ᾽ οὐσίαν ὑφεστῶτος ἀνάρχου Λόγου γεννήτορα, καί μόνης ἀϊδίου ζωῆς οὐσιωδῶς ὑφεστώσης, ὡς Πνεύματος ἁγίου πηγήν· ἐν μονάδι Τριάδα, καί ἐν Τριάδι μονάδα· οὐκ ἄλλην ἐν ἄλλῃ· οὐ γάρ ὡς ἐν οὐσίᾳ τῇ μονάδι συμβεβηκός ἐστιν ἡ Τριάς· ἤ τό ἔμπαλιν, ἐν Τριάδι μονάς· ἄποιος γάρ. Οὐδ᾽ ὡς ἄλλην καί ἄλλην· οὐ γάρ ἑτερότητι φύσεως τῆς Τριάδος ἡ

μονάς διενήνοχεν ἁπλῆ τε καί μία φύσις τυγχάνουσα. Οὐδ'ὡς ἄλλην παρ᾽ ἄλλην, οὐ γάρ ὑφέσει δυνάμεως διακέκριται τῆς μονάδος ἡ Τριάς, ἤ τῆς Τριάδος ἡ μονάς· ἤ ὡς κοινόν τι καί γενικόν ἐπινοίᾳ μόνῃ θεωρητόν τῶν ὑπ᾽ αὐτό μερικῶν, παρήλλακται τῆς Τριάδος ἡ μονάς, οὐσία κυρίως ἀνθύπαρκτος οὖσα, καί δύναμις ὄντως αὐτοσθενής. Οὐδ᾽ ὡς δι᾽ ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ μεσιτεύεται σχέσει τό ταυτόν πάντη καί ἄσχετον, ὡς πρός αἴτιον αἰτιατόν. Οὐδ᾽ ὡς ἐξ ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ κατά παραγωγήν ἐκ μονάδος Τριάς, ἀγένητος ὑπάρχουσα καί αὐτέκφαντος· ἀλλά τήν αὐτήν ὡς ἀληθῶς μονάδα καί Τριάδα, καί λεγομένην καί νοουμένην· τό μέν, τῷ κατ᾽ οὐσίαν λόγῳ· (893) τό δέ, τῷ καθ᾽ ὕπαρξιν τρόπῳ· ὅλην μονάδα τήν αὐτήν, μή μεμερισμένην ταῖς ὑποστάσεσι· καί ὅλην Τριάδα τήν αὐτήν, τῇ μονάδι μή συγκεχυμένην· ἵνα μή τῷ μερισμῷ τό πολύθεον, ἤ τῇ συγχύσει τό ἄθεον εἰσκομίζηται· ἅπερ φεύγων ὁ κατά Χριστόν λαμπρύνεται λόγος. Λέγω δέ Χριστοῦ λόγον, τό καινόν κήρυγμα τῆς ἀληθείας ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· φημί δέ τά σημεῖα, καί τά πάθη τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως· οὐχ Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, οἱ περί θεότητος ἀντικείμενοι λόγοι· οὐ περιτομή καί ἀκροβυστία, αἱ τούτοις δηλαδή κατάλληλοι λατρεῖα· ἡ μέν, διά τά σύμβολα τοῦ νόμου, τήν φαινομένην κτίσιν κακίζουσα, καί τόν κτίστην ὡς κακῶν ποιητήν διαβάλλουσα· ἡ δέ, διά τά πάθη ταύτην θεοποιοῦσα, καί τῷ κτίστῃ ἐπανιστῶσα τό ποίημα· καί πρός ἴσον κακόν ἄμφω τήν θείαν ὕβριν ἀλλήλαις συλλήγουσαι [Venet. συλλέγουσαι. Fr. συνάγουσαι]. Οὐ βάρβαρος καί Σκύθης· τουτέστιν, ἡ πρός ἑαυτήν στασιαστική τῆς μιᾶς φύσεως καί γνώμην διάστασις· καθ᾽ ἥν ὁ τῆς ἀλληλοκτονίας παρά φύσιν τοῖς ἀνθρώποις εἰσεφθάρη νόμος. Οὔτε δοῦλος καί ἐλεύθερος· ἡ τῆς αὐτῆς δηλονότι παρά γνώμην διαίρεσις φύσεως· ἄτιμον ποιουμένη τόν κατά φύσιν ὁμότιμον· νόμον ἐπίκουρον ἔχουσα, τήν τυραννοῦσαν τό τῆς εἰκόνος ἀξίωμα, τῶν δεσποζόντων διάθεσιν· Ἀλλά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός, διά τῶν ὑπέρ φύσιν καί νόμον, τήν τῆς ἀνάρχου βασιλείας δημιουργῶν ἐν πνεύματι μόρφωσιν· ἥν, ὡς ἀποδέδεικται, πέφυκε χαρακτηρίζειν, καρδίας ταπείνωσις καί πραότης· ὧν ἡ σύνοδος τέλειον τόν κατά Χριστόν κτιζόμενον ἀποδείκνυσιν ἄνθρωπον. Πᾶς γάρ ταπεινόφρων, πάντως καί πρᾶος, καί πᾶς πρᾶος, πάντως καί ταπεινόφρων· ταπεινόφρων μέν, ὡς γνούς ἑαυτόν ἔχοντα τό εἶναι δεδανεισμένον· πρᾶος δέ, ὡς διαγνούς τῶν δοθεισῶν αὐτῷ κατά φύσιν δυνάμεων τήν χρῆσιν· καί τῷ μέν λόγῳ πρός ἀρετῆς γένεσιν τούτων διδούς τήν ὑπηρεσίαν· τῆς αἰσθήσεως δέ τελείως τήν τούτων συστέλλων ἐνέργειαν. Καί διά τοῦτο κατά μέν τόν νοῦν, πρός Θεόν ἀεικίνητος ὤν· κατά δέ τήν αἴσθησιν, οὐδέ πάντων ὁμοῦ τῶν πρός σῶμα λυπηρῶν πεῖραν λαμβάνων παντελῶς κινούμενος, ἤ λύπης ἴχνος ἐντυπῶν τῇ ψυχῇ, πρός παραλλαγήν τῆς ἐν αὐτῇ χαροποιοῦ διαθέσεως· οὐ γάρ ἡγεῖται στέρησιν ἡδονῆς ὑπάρχειν, τό κατ᾽ αἴσθησιν ἀλγεινόν. Ἡδονήν γάρ μίαν ἐπίσταται, τήν τῆς ψυχῆς πρός τόν λόγον συμβίωσιν, ἧς ἡ στέρησις κόλασίς ἐστιν ἀτελεύτητος, πάντας φυσικῶς περιγράφουσα τούς αἰῶνας. Καί διά τοῦτο, τό τε σῶμα, καί πάντα τά τοῦ σώματος ἀφείς, πρός τήν θείαν φέρεται σύντονος συμβίωσιν· μίαν ζημίαν ἡγούμενος, κἄν πάντων δεσπόζῃ τῶν ἐπί γῆς, τήν τῆς προσδοκωμένης κατά χάριν θεώσεως ἀποτυχίαν.

(896) Ἁγνίσωμεν οὖν ἑαυτούς παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος, ἵνα τό θεῖον ἁγιάσωμεν ὄνομα, ἀκκιζομένην τοῖς πάθεσιν ἀπρεπῶς τήν ἐπιθυμίαν κατασβέσαντες· καί λόγῳ, ταῖς ἡδοναῖς ἀτάκτως ἐπιμαινόμενον τόν θυμόν, καταδήσωμεν· ἵνα διά τῆς πραότητος παραγινομένην ὑποδεξώμεθα τήν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός βασιλείαν. Καί τόν ἐφεξῆς λόγον τῆς προσευχῆς τοῖς προτέροις ἁρμόσωμεν, λέγοντες.

Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καί ἐπί τῆς γῆς.

Ὁ κατά μόνην τήν λογικήν δύναμιν, ἐπιθυμίας τε καί θυμοῦ κεχωρισμένην μυστικῶς προσάγων τῷ Θεῷ τήν λατρείαν, οὗτος ἐπί γῆς, ὡς ἐν οὐρανῷ τῶν ἀγγέλων αἱ τάξεις, τό θεῖον πεπλήρωκε θέλημα· διά πάντων τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρης γενόμενος καί ὁμοδίαιτος, καθά πού φησιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, Ἡμῶν δέ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· παρ᾽ οἷς οὐκ ἔστιν ἐπιθυμία, δι᾽ ἡδονῆς τούς νοερούς παραλύουσα τόνους· οὔτε θυμός λυσσῶν, καί τό συγγενές ἀσέμνως καθυλακτῶν· ἀλλά λόγος μονώτατος, πρός τόν πρῶτον λόγον φυσικῶς ἄγων τούς λογικούς· ᾧ μόνῳ χαίρει Θεός, καί παρ᾽ ἡμῶν αἰτεῖ τῶν αὐτοῦ δούλων. Καί τοῦτο δηλοῖ πρός τόν μέγαν φάσκων Δαβίδ· Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καί παρά σοῦ τί ἠθέλησα ἐπί τῆς γῆς; Ὑπάρχει δέ τῷ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς προσαγόμενον παρά τῶν ἁγίων ἀγγέλων, πλήν τῆς λογικῆς λατρείας οὐδέν· ἥν καί παρ᾽ ἡμῶν ἐπιζητῶν, προσευχομένους λέγειν ἐδίδαξε· Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καί ἐπί τῆς γῆς.

Οὐκοῦν κινείσθω καί ἡμῶν πρός τήν τοῦ Θεοῦ ζήτησιν ὁ λόγος, πρός τε τόν αὐτοῦ πόθον ἡ κατ᾽ ἐπιθυμίαν δύναμις, καί πρός τήν αὐτοῦ φυλακήν ἀγωνιζέσθω τό θυμικόν· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὁ μέν νοῦς τετάσθω πᾶς πρός Θεόν· οἱονεί τόνῳ τινί τῷ θυμικῷ τρόπῳ νευρούμενος, καί πόθῳ τῇ κατ᾽ ἄκρον ἐφέσει τῆς ἐπιθυμίας πυρούμενος. Οὕτω γάρ τούς κατ᾽ οὐρανόν ἀγγέλους μιμούμενοι, τῷ Θεῷ διά πάντων λατρεύοντες εὑρεθησόμεθα· τήν αὐτήν τοῖς ἀγγέλοις ἐπί τῆς γῆς πολιτείαν ἐπιδεικνύμενοι· πρός οὐδέν τῶν μετά Θεόν ἴσως ἐκείνοις ἔχοντες τόν νοῦν τό παράπαν κινούμενον. Δεξόμεθα γάρ κατ᾽ εὐχάς οὕτω πολιτευόμενοι, καθάπερ ἄρτον ἐπιούσιόν τε καί ζωτικόν εἰς ἀποτροφήν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, (897) καί συντήρησιν τῆς τῶν χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν εὐεξίας, τόν εἰπόντα Λόγον· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καί ζωήν διδούς τῷ κόσμῳ· ἀναλόγως ἡμῖν τοῖς τρεφομένοις δι᾽ ἀρετῆς καί σοφίας, πάντα γινόμενον· καί δι᾽ ἑκάστου τῶν σωζομένων ποικίλως, ὡς οἶδεν αὐτός, σωματούμενον· ἔτι κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ὑπάρχοντες, κατά τήν τοῦ ῥητοῦ τῆς προσευχῆς δύναμιν τοῦ λέγοντος

Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον.

Τοῦτον γάρ οἶμαι δηλοῦσθαι τόν αἰῶνα διά τοῦ σήμερον· ὡς εἴ τις ἐπί τό σαφέστερον ἐκλαβών, εἴποι, τόν τόπον τῆς προσευχῆς, Τόν ἄρτον ἡμῶν, ὅν καταρχάς ἐπ᾽ ἀθανασίᾳ τῆς φύσεως ἡτοίμασας, δός ἡμῖν σήμερον, κατά τήν παροῦσαν ζωήν οὖσιν τῆς θνητότητος· ἵνα νικήσῃ τόν θάνατον τῆς ἁμαρτίας, ἡ τροφή τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς καί τῆς ἐπιγνώσεως· ἧς μέτοχον γενέσθαι τόν πρῶτον ἄνθρωπον, ἡ παράβασις τῆς θείας ἐντολῆς οὐ συνεχώρησεν. Ὡς εἴγε ταύτης ἐνεφορήθη τῆς θείας τροφῆς, οὐκ ἄν τῷ θανάτῳ τῆς ἁμαρτίας ἡλίσκετο.

Πλήν ὁ τόν ἄρτον τοῦτον λαβεῖν εὐχόμενος τόν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθώς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλά καθώς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. Πᾶσι μέν γάρ ἑαυτόν δίδωσι τοῖς αἰτοῦσιν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, ὡς φιλάνθρωπος, οὐ κατά τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλά τοῖς μέν μεγάλα ἔργα πεποιηκόσι, πλειόνως· τοῖς δέ τούτων ἥττοσι, ἡττόνως· ἑκάστῳ μέν οὖν καθώς ἡ κατά νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

Πρός ταύτην δέ με τοῦ παρόντος ῥητοῦ τήν ἔννοιαν ἤγαγεν ὁ Σωτήρ, προστάσσων διαῤῥήδην τοῖς μαθηταῖς τροφῆς αἰθητῆς παντελῶς μή

ποιεῖσθαι λόγον, εἰπών, Μή μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, ἤ τί πίητε· μήτε τῷ σώματι ὑμῶν τί περιβάλησθε· ταῦτα γάρ πάντα τά ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ἀλλά ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Πῶς οὖν διδάσκει προσεύχεσθαι, περί ὧν μή ζητεῖν προλαβών ἐνετείλατο; δῆλον γάρ ὅτι διά προσευχῆς αἰτεῖν οὐ προσέταττεν, ἅπερ δι᾽ ἐντολῆς ζητεῖν οὐ παρῄνεσε. Διά προσευχῆς γάρ μόνον ἐστίν αἰτητόν, τό κατ᾽ ἐντολήν ζητητόν. Ὅπερ οὖν ζητεῖν δι᾽ ἐντολῆς οὐκ ἐπετράπημεν, διά προσευχῆς αἰτεῖν, τυχόν θεμιτόν οὐ καθέστηκεν. Εἰ δέ μόνην ζητεῖν τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην ὁ Σωτήρ ἐνετείλατο· ταύτην εἰκότως καί διά προσευχῆς αἰτεῖν, τούς τῶν θείων ἐφιεμένους δώρων ἐνήγαγεν· (900) ἵνα τῶν φύσει ζητητῶν διά προσευχῆς τήν χάριν ἐπικυρώσας, τήν τῶν αἰτούντων γνώμην, τῷ τοῦ παρεχομένου τήν χάριν συνάψῃ θελήματι, δι᾽ ἑνώσεως σχετικῆς ταυτό ποιουμένην.

Εἰ δέ καί τόν ἐφήμερον ἄρτον, ᾧ συγκρατεῖσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ παροῦσα ζωή, διά προσευχῆς αἰτεῖν κελευόμεθα, μή παρέλθωμεν τούς ὅρους τῆς προσευχῆς, πολλάς ἐτῶν περιόδους πλεονεκτικῶς περισκοποῦντες, καί λάθωμεν ὄντες θνητοί, καί σκιᾶς δίκην τήν ζωήν παροδεύουσαν ἔχοντες· ἀλλά τόν πρός ἡμέραν ἀπεριμερίμνως διά τῆς προσευχῆς αἰτήσωμεν ἄρτον· καί δείξωμεν ὅτι φιλοσόφως κατά Χριστόν μελέτην θανάτου τόν βίον ποιούμεθα, τῇ γνώμῃ φθάνοντες τήν φύσιν, καί πρίν ἐπιστῆναι τόν θάνατον, τῆς τῶν σωματικῶν μερίμνης τήν ψυχήν ἀποτέμνοντες· ἵνα μή προσηλωθῇ τοῖς φθειρομένοις, ἀμείψασα πρός τήν ὕλην τήν χρῆσιν τῆς κατά φύσιν ἐφέσεως, καί μάθῃ πλεονεξίαν τῆς τῶν θείων ἀγαθῶν περιουσίας στερητικήν.

Φύγωμεν οὖν, ὅση δύναμις, τήν φιλίαν τῆς ὕλης, καί τήν αὐτῆς σχέσιν καθάπερ κονιορτόν τῶν νοερῶν ὀμμάτων ἀπονιψώμεθα· καί μόνοις ἀρκεσθῶμεν τοῖς συνιστῶσιν, ἀλλά καί τοῖς ἡδονοῦσιν ἡμῶν τήν παροῦσαν ζωήν· καί ὑπέρ αὐτῶν τόν Θεόν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀξιώσωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν ἀδούλωτον φυλάξαι τήν ψυχήν, μηδενί τῶν ὁρωμένων διά τό σῶμα παντελῶς κρατουμένην· καί τοῦ ζῆν ἕνεκεν δειχθῶμεν ἐσθίοντες, ἀλλά μή τοῦ ἐσθίειν χάριν ζῶντες ἐλεγχθῶμεν. Τό μέν γάρ λογικῆς, τό δέ τῆς ἀλόγου σαφῶς ἴδιον καθέστηκε φύσεως. Καί φύλακες ὦμεν τῆς προσευχῆς ἀκριβεῖς, δι᾽ αὐτῶν δεικνύμενοι τῶν πραγμάτων, ὅτι μιᾶς καί μόνης ἀπρίξ ἀντεχόμεθα τῆς ἐν πνεύματι ζωῆς, καί πρός τήν αὐτήν κτῆσιν τῆς παρούσης [Marg. ζωῆς δηλονότι] τήν χρῆσιν ποιούμεθα· δι᾽ ἥν τοσοῦτον τήν ταύτης στέργομεν χρῆσιν, ὅσον ἄρτῳ ταύτην μόνῳ στηρίζειν μή παραιτεῖσθαι, καί τήν αὐτῆς φυσικήν εὐεξίαν φυλάττειν ὅσον τό ἐφ᾽ ἡμῖν ἀδιάφθορον· οὐχ ἵνα ζῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα Θεῷ ζῶμεν· ψυχῆς ἄγγελον τό σῶμα καθιστῶντες λελογισμένον ταῖς ἀρεταῖς, καί ταύτην Θεοῦ κήρυκα ποιοῦντες τῇ περί τό καλόν παγιότητι πεποιωμένην· καί τοῦτον μιᾷ φυσικῶς ἡμέρᾳ πειρικλείοντες τόν ἄρτον· ὑπέρ αὐτοῦ μή τολμῶντες εἰς δευτέραν ἡμέραν διά τό δοτῆρα τῆς προσευχῆς ἐπεκτεῖναι τήν δέησιν. Οὕτω γάρ ἄν πραγματικῶς κατά τήν δύναμιν τῆς προσευχῆς ἑαυτούς διαθέντες, δυνηθείημεν καί τοῖς λειπομένοις καθαρῶς προσβῆναι ῥητοῖς, φάσκοντες·

Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Ὁ κατά τήν πρώτην τῆς τοῦ προλαβόντος ῥητοῦ (901) θεωρίας ἐπιβολήν, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον, οὗ σύμβολον εἶναι τό σήμερον ἔφαμεν, τόν ἄφθαρτον ἄρτον τῆς σοφίας, οὗ καταρχάς διετείχισεν ἡμᾶς ἡ παράβασις, διά προσευχῆς ἐπιζητῶν, ἅτε δή μίαν ἡδονήν ἐπιστάμενος

τήν τῶν θείων ἐπιτυχίαν, ἧς δοτήρ μέν κατά φύσιν ἐστίν ὁ Θεός· φύλαξ δέ κατά θέλησιν ἡ τοῦ λαβόντος προαίρεσις· καί μίαν ὀδύνην εἰδώς, τήν τούτων ἀποτυχίαν, ἧς ὑποβολεύς μέν ἐστιν ὁ διάβολος· αὐτουργός δέ, πᾶς ὁ τῶν θείων δι᾽ ἀτονίαν γνώμης ἀποκαμνόμενος [Ven. et Fr. ἀποκναιόμενος] · μή φυλάττων τό τίμιον γνώμης διαθέσεσι στεργόμενον· πρός οὐδέν ἔχων τῶν ὁρωμένων ῥέπουσαν τό σύνολον τήν προαίρεσιν, καί διά τοῦτο τοῖς σωματικῶς αὐτῷ συμβαίνουσι λυπηροῖς οὐχ ὑπαγόμενος· οὗτος ὡς ἀληθῶς, ἀπαθῶς ἀφίησι τοῖς εἰς αὐτόν ἁμαρτάνωσιν· ὅτι μηδέ τό κατ᾽ ἔφεσιν αὐτῷ σπουδαζόμενον δύναταί τις τό παράπαν χειροῦσθαι καλόν, ἀνάλωτον κατά φύσιν ὑπάρχειν πεπιστευμένον. Καί τῷ Θεῷ καθίστησιν ἑαυτόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον, εἰ τοῦτο θέμις εἰπεῖν, πρός μίμησιν ἑαυτοῦ τόν ἀμίμητον ἐλθεῖν ἐγκελευόμενος, λέγων· Ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί οἷος αὐτός γέγονε τοῖς πέλας, οἷ γενέσθαι παρακαλῶν τόν Θεόν. Εἰ γάρ ὡς αὐτός ἀφῆκε τά ὀφειλήματα τοῖς εἰς αὐτόν ἡμαρτηκόσι, βούλεται καί αὐτῷ ἀφεθῆναι παρά Θεοῦ, δηλονότι ὥσπερ ὁ Θεός ἀπαθῶς ἀφίησιν οἷς ἀφίησιν, οὕτως καί αὐτός ἀπαθής ἐπί τοῖς συμβαίνουσι διαμένων, ἀφίησι τοῖς πλημμελήσασι· μή συγχωρῶν μνήμῃ [Fr. μνήμην] τινί τῶν φθασάντων λυπηρῶν τυποῦσθαι τόν νοῦν, ἵνα μή τέμνων τῇ γνώμῃ τήν φύσιν ἐλέγχηται, πρός τινα τῶν ἀνθρώπων διεστηκώς, ἄνθρωπος ὤν. Οὕτω γάρ ἄν ἑνωθείσης τῆς γνώμης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἡ τοῦ Θεοῦ πρός τήν φύσιν καταλλαγή γίνεσθαι πέφυκεν, ὅτι μήτε δυνατόν ἑτέρως κατά τήν γνώμην πρός ἑαυτήν στασιάζουσαν τήν φύσιν, τήν θείαν καί ἀνεκλάλητον ὑποδέξασθαι συγκατάβασιν. Καί τυχόν διά τοῦτο πρότερον ἡμᾶς βούλεται τάς πρός ἀλλήλους ποιεῖσθαι καταλλαγάς ὁ Θεός, οὐχ ἵνα παρ᾽ ἡμῶν μάθῃ καταλλάτεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσι, καί τῶν πολλῶν συγχωρεῖν καί φοβερῶν ἐγκλημάτων τήν ἔκτισιν, ἀλλ᾽ ἵνα ἡμᾶς καθάρῃ παθῶν, καί δείξῃ συμβαίνουσαν τῇ σχέσει τῆς χάριτος τήν τῶν συγχωρουμένων διάθεσιν. Σαφῶς δέ καθέστηκε δῆλον ὅτι τῆς γνώμης ἑνωθείσης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἀστασίαστος ἔσται πρός τόν Θεόν ἡ τῶν τοῦτο κατωρθωκότων προαίρεσις· εἴπερ οὐδέν πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι παράλογον τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ὅς καί νόμος ἐστί φυσικός τε καί θεῖος, ὅταν καθ᾽ ἑαυτόν ἐνεργουμένην λάβῃ τῆς γνώμης τήν κίνησιν. Εἰ δέ παράλογον οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, συμβαίνουσαν ἕξει διά πάντων τῷ Θεῷ τήν ἐνέργειαν· ἥτις ἐστι [Fr. ἥτις ἔσται] διάθεσις ἔμπρακτος, τῇ χάριτι τοῦ φύσει καλοῦ πρός ἀρετῆς γένεσιν πεποιωμένη.

(904) Οὕτω μέν οὖν, ὁ τόν γνωστικόν ἄρτον αἰτῶν διάκειται προσευχόμενος, μεθ᾽ ὅν κακεῖνος ὁ μόνον τόν ἐφήμερον ἄρτον ἐπιζητῶν διά τήν βίαν τῆς φύσεως, κατά τόν αὐτόν διατεθήσεται τρόπον· ἀφείς τοῖς ὀφειλέταις τά ὀφειλήματα, οἷα δή γνούς, ὅτι κατά φύσιν ὑπάρχει θνητός, καί λοιπόν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν διά τήν ἀδηλίαν τό φύσει πεφυκός ἐκδεχόμενος, προλαμβάνει τήν φύσιν κατά τήν γνώμην· αὐθαίρετος νεκρός πρός τόν κόσμον γινόμενος, κατά τό φάσκον λόγιον, ὅτι Ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· καί διά τοῦτο σπενδόμενος ἅπασιν, ἵνα μηδέν ἑαυτῷ συνεπικομίζηται γνώρισμα τῆς μοχθηρίας τοῦ νῦν αἰῶνος, πρός τήν ἀγήρω ζωήν μεθιστάμενος· καί λάβῃ παρά τοῦ κριτοῦ καί Σωτῆρος τῶν ὅλων, ὧν ἐνταῦθα προκέχρηκε τήν ἴσην ἀντίδοσιν. Ἀναγκαία γάρ ἀμφοτέροις πρός τήν σφῶν αὐτῶν λυσιτέλειαν καθέστηκεν ἡ καθαρά πρός τούς λελυπηκότας διάθεσις· πάντων μέν ἕνεκεν, οὐχ ἡνίκα δέ διά τῶν λειπομένων ῥητῶν δύναμιν, τοῦτον ἔχουσαν τόν τρόπον.

Καί μή εἰσενέγκης εἰς πειρασμόν, ἀλλά ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ.

Δηλοῖ γάρ ἐν τούτοις ὁ λόγος, ὡς μή συγχωρήσας τελείως τοῖς πταίουσι, καί καθαράν λύπης παραστήσας τῷ Θεῷ τήν καρδίαν, λελαμπρυσμένην τῷ φωτί τῆς πρός τόν πέλας καταλλαγῆς, τῆς τῶν ηὐγμένων καλῶν ἀποτεύξεται χάριτος· καί τῷ πειρασμῷ, καί τῷ πονηρῷ κατά δικαίαν ἐκδοθήσεται κρίσιν· ἵνα μάθῃ καθαίρεσθαι πλημμελῶν, τάς κατ᾽ ἄλλων ἑαυτοῦ μομφάς ἀφαιρούμενος. Πειρασμόν δέ λέγει νῦν τόν τῆς ἁμαρτίας νόμον· ὅν οὐκ ἔχων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς γένεσιν· πονηρόν δέ, τόν τοῦτον ἐμφύραντα τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διάβολον, καί πείσαντα δι᾽ ἀπάτης τόν ἄνθρωπον, ἀπό τοῦ συγκεχωρημένου πρός τό κεκωλυμένον τῆς ψυχῆς μετενέγκαι τήν ἔφεσιν, καί πρός τήν τῆς θείας ἐντολῆς τραπῆναι παράβασιν· ἧς ἔργον γέγονεν ἡ τῆς δοθείσης κατά χάριν ἀφθαρσίας ἀπόθεσις.

Ἤ πάλιν, πειρασμόν μέν φησι τήν τῆς ψυχῆς ἑκούσιον πρός τά πάθη τῆς σαρκός συνδιάθεσιν· πονηρόν δέ, τόν κατ᾽ ἐνέργειαν συμπληρωτικόν τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως τρόπον· ὧν οὐδενός ὁ δίκαιος ἐξειρεῖται κριτής, τόν μή τοῖς ὀφειλέταις ἀφιέντα τά ὀφειλήματα· κἄν τοῦτο ψιλῶς δά τῆς προσευχῆς ἐξαιτῆται· ἀλλά καί τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας συγχωρεῖ μολύνεσθαι τόν τοιοῦτον, καί ὑπό τοῦ πονηροῦ κυριεύεσθαι τόν σκληρόν καί ἀπότομον τήν γνώμην ἐγκαταλιμπάνει· οἷα δή τά πάθη τῆς ἀτιμίας ὧν σπορεύς ἐστιν ὁ διάβολος, προτετιμηκότα τῆς φύσεως, ἧς ἐστι δημιουργός ὁ Θεός. Καί μήν καί πρός τά πάθη τῆς σαρκός ἑκουσίως συνδιατιθέμενον οὐ κωλύει, καί τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν συμπληρωτικοῦ τρόπου (905) τῆς κατ᾽ αὐτά διαθέσεως οὐ λυτροῦται· ὅτι παθῶν ἀνυποστάτων ἧττονα τήν φύσιν ἡγησάμενος, τῇ περί ταῦτα σπουδῇ, τόν ταύτης λόγον ἠγνόησε· καθ᾽ ὅν ἔδει κινηθέντα γνῶναι τίς μέν φύσεως νόμος, τίς δέ παθῶν ἡ καθ᾽ αἵρεσιν γνωμικῶς, ἀλλ᾽ οὐ φυσικῶς ἐπισυμβαίνουσα κατέστη τυραννίς· καί τόν μέν περιποιήσασθαι ταῖς φυσικαῖς συντηρούμενον ἐνεργείαις, τήν δέ τῆς γνώμης ἀπελάσαι μακράν, καί τῷ λόγῳ διατηρῆσαι τήν φύσιν, ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἑστῶσαν καθαράν καί ἀμώμητον [ἄμωμον], χωρίς μίσους καί διαστάσεως· καί τῇ φύσει πάλιν καταστῆσαι τήν γνώμην συνέμπορον, μηδέν παντελῶς ἐπιφερομένην, ὧν ὁ τῆς φύσεως οὐκ ἐπιδίδωσι λόγος· καί διά τοῦτο μῖσος ἅπαν, καί πᾶσαν τοῦ κατά φύσιν συγγενοῦς ἀποστῆσαι διάστασιν, ἵνα ταύτην λέγων τήν προσευχήν εἰσακούηται, καί διπλῆν ἀνθ᾽ ἁπλῆς παρά τοῦ Θεοῦ δέχηται χάριν, τήν τε τῶν φθασάντων πλημμελημάτων συγχώρησιν, καί τήν ἐπί τοῖς μέλλουσι σκέπην καί λύτρωσιν· εἴς τε πειρασμόν ἐλθεῖν μή συγχωρούμενος, καί τῷ πονηρῷ δουλωθῆναι μή ἀφιέμενος, ὑπέρ ἑνός, τοῦ τοῖς πέλας ἑτοίμως ἀφιέναι τά ὀφειλήματα.

Τοιγαροῦν καί ἡμεῖς, ἵνα μικρόν ἀναποδίζων ἐπιτόμως ἐπέλθω τῶν εἰρημένων τήν δύναμιν, εἴπερ τοῦ πονηροῦ ῥυσθῆναι, καί εἰς πειρασμόν εἰσελθεῖν οὐ βουλόμεθα, πιστεύσωμεν τῷ Θεῷ, καί ἀφῶμεν τά ὀφειλήματα τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· Ἐάν γάρ φησί, μή ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τά ἁμαρτήματα αὐτῶν, οὔτε ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν· ἵνα μή μόνον ἄφεσιν λάβωμεν ὧν πεπλημμελήκαμεν, ἀλλά καί τόν νόμον νικήσωμεν τῆς ἁμαρτίας, εἰς τήν αὐτοῦ πεῖραν εἰσελθεῖν οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καί τόν τούτου γεννήτορα πονηρόν πατήσωμεν ὄφιν, ἀφ᾽ οὗ ῥυσθῆναι παρακαλοῦμεν· στρατηγοῦντος ἡμῖν τοῦ τόν κόσμον νικήσαντος Χριστοῦ, καί τοῖς νόμοις τῶν ἐντολῶν καθοπλίζοντος, καί νομίμως τῇ τῶν παθῶν ἀποθέσει, πρός ἑαυτήν δι' ἀγάπης τήν φύσιν συνδέοντος· καί πρός ἑαυτόν ἄρτον ὄντα ζωῆς, σοφίας τε καί γνώσεως

καί δικαιοσύνης, κινοῦντος ἡμῶν ἀκορέστως τήν ὄρεξιν· καί τῇ πληρώσει τοῦ Πατρικοῦ θελήματος τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρας ἡμᾶς καθιστῶντος, τῇ κατά τόν βίον ἀγωγῇ τήν ἐπουράνιον εὐμιμήτως ἐμφαίνοντας εὐαρέστησιν· κἀκεῖθεν πάλιν ἐπί τήν ἀκροτάτην τῶν θείων ἀνάβασιν πρός τόν Πατέρα τῶν φώτων ἐνάγοντος, καί θείας ἀπεργαζομένου φύσεως κοινωνούς, τῇ κατά χάριν μεθέξει τοῦ Πνεύματος, καθ᾽ ἥν τέκνα Θεοῦ χρηματίσωμεν, αὐτόν τόν [marg. Fr. Ἄκουε, Νεῖλε] ταύτης αὐτουργόν τῆς χάριτος, καί κατά φύσιν τοῦ Πατρός Υἱόν, ὅλον ὅλοι δίχα περιγραφῆς ἀχράντως περικομίζοντες· ἐξ οὗ, καί δι᾽ οὗ, καί ἐν ᾧ τό εἶναί τε καί κινεῖσθαι, καί ζῆν ἔχομέν τε καί ἕξομεν.

Πρός τοῦτο δέ τῆς θεώσεως τό μυστήριον βλέπων ἡμῖν ἔστω τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός, ἵνα γνῶμεν, (908) ἀνθ᾽ οἵων, οἵους ἡμᾶς ἡ διά σαρκός κένωσις τοῦ Μονογενοῦς ἀπειργάσατο· καί πόθεν, ποῦ, τούς τό κατώτατον τοῦ παντός εἰληφότας χωρίον, εἰς ὅπερ ἡμᾶς τό τῆς ἁμαρτίας βάρος κατέωσε, δυνάμει φιλανθρώπου χειρός ἀνεβίβασε· καί πλέον ἀγαπήσωμεν τόν ταύτην οὕτω σοφῶς ἡμῖν τήν σωτηρίαν ἑτοιμασάμενον· καί δι᾽ ὧν πράττομεν, δείξωμεν τήν προσευχήν πληρουμένην, καί τόν ἀληθῶς κατά χάριν Πατέρα Θεόν φανῶμεν κηρύττοντες· ἀλλά μή διά τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τό ἀεί τυραννικῶς δεσπόζειν ἐπιχειροῦντα τῆς φύσεως πονηρόν, ἔχοντες τοῦ βίου πατέρα σαφῶς ἀποδειχθῶμεν, καί λάθωμεν ζωῆς ἀντικαταλλάτοντες θάνατον· ἐπειδήπερ τῶν προσόντων ἑκάτερος [marg. ὁ Θεός δηλονότι, καί ὁ διάβολος] τοῖς προσχωροῦσι ποιεῖσθαι μετάδοσιν πέφυκεν· ὁ μέν, ἀΐδιον ζωήν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν χορηγῶν· ὁ δέ, θάνατον τῇ τῶν ἑκουσίων ὑποβολῇ πειρασμῶν τοῖς ἐγγίζουσιν ἐμποιῶν.

Διττός γάρ κατά τήν Γραφήν τῶν πειρασμῶν ὁ τρόπος· ὁ μέν, ἡδονικός, ὁ δέ, ὀδυνηρός· καί ὁ μέν προαιρετικός, ὁ δέ ἀπροαίρετος. Καί ὁ μέν τῆς ἁμαρτίας γεννήτωρ, εἰς ὅν εἰσελθεῖν, κατά τήν τοῦ Κυρίου διδαχήν, ἀπεύχεσθαι προσετάγημεν, φάσκοντος· Καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. Καί, Γρηγορεῖτε, καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· ὁ δέ, τῆς ἁμαρτίας τιμωρός, ἀκουσίοις πόνων ἐπιφοραῖς τήν φιλαμαρτήμονα κολάζων διάθεσιν· ὅν εἴ τις ὑπομείνῃ, καί μάλιστα κακίας ἥλοις οὐκ ἐμπεπαρμένος, ἀκούσεται τοῦ μεγάλου διαῤῥήδην βοῶντος Ἰακώβου· Πᾶσαν χαράν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, ὅτι τό δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως ὑπομονήν κατεργάζεται· ἡ δέ ὑπομονή, δοκιμήν· ἡ δέ δοκιμή, ἔργον τέλειον ἐχέτω. Ἀμφοτέρους δέ τούς πειρασμούς, τόν ἑκούσιόν τε καί τόν ἀκούσιον, περιέπει κακούργως ὁ πονηρός· τό μέν, σπείρων καί διερεθίζων τήν ψυχήν ἡδοναῖς σώματος, ἀποστῆσαι τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν μηχανώμενος· τόν δέ σοφιστικῶς ἐξαιτεῖται, δι᾽ ὀδύνης φθεῖραι τήν φύσιν βουλόμενος, ἵνα βιάσηται τήν ψυχήν, ἀτονίᾳ πόνων καταβληθεῖσαν, πρός τήν τοῦ κτίσαντος διαβολήν κινῆσαι τούς λογισμούς.

Ἀλλ᾽ ἐπεγνωκότες ἡμεῖς τοῦ πονηροῦ τά νοήματα, τόν μέν ἑκούσιον ἀπευξώμεθα πειρασμόν, ἵνα μή τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν ἀποστήσωμεν· τόν δέ ἀκούσιον ἐπερχόμενον συγχωρήσει Θεοῦ γενναίως ὑπομείνωμεν, ἵνα φανῶμεν προτετιμηκότες τῆς φύσεως, τόν κτίστην τῆς φύσεως. Γένοιτο δέ πάντας ἡμᾶς ἐπικαλουμένους τό ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν τε νῦν ἡδέων τοῦ πονηροῦ λυτρωθῆναι, τῇ μεθέξει τῆς κατ᾽ εἶδος τῶν μελλόντων (909) ἀγαθῶν ὑποστάσεως, ἐποφθείσης ἡμῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ μόνῳ σύν Πατρί καί ἁγίῳ πνεύματι δοξαζομένῳ παρά πάσης τῆς κτίσεως. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Fr. Ταυτόν ἐπί Θεοῦ βουλή καί βούλησις.

β΄. Ἐπαίνου, φησί, καί ψόγου κατά φύσιν ὑπάρχων ὁ λόγος ἐλεύθερος, ἀπαθῆ ποιεῖ τόν μόνον λόγῳ ζῆν προαιρούμενον· χωρίζειν πείθων τῶν φθοροποιῶν τῆς ψυχῆς τήν ἐπιθυμίαν· ἧς ἀπογενομένης τῶν ὑλικῶν, οὔτε τῶν ἐπαινούντων, οὔτε τῶν ψεγόντων ὡς πάσχων, ὁ καθ᾿ ἕξιν πρᾶος αἰσθάνεται.

γ΄. Ven. et. Fr. Ἀνίσους διαθέσεις λέγει, τάς πρός ἑαυτάς τήν ψυχήν μορφούσας, τοῦ τε θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας κινήσεις· ὧν ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τόν Χριστοῦ μαθητήν· μήτε χύσει τοῦ περί καρδίαν αἵματος πρός ἡδονάς ὀλισθαίνοντα, μήτε ζέσει τοῦ περί καρδίαν αἵματος πρός ὀργάς ἐκμαινόμενον.

δ΄. Fr. Λόγων δηλονότι Ἑλληνικοῦ καί Ἰουδαϊκοῦ· ὧν ἐν Χριστῷ παντελῶς οὐδείς. Ἐπίσης γάρ τῆς πολυαρχίας, καί τῆς ἐνί προσώπῳ περιγραφομένης μοναρχίας, ὁ τοῦ Χριστοῦ καθαρεύει λόγος.

ε΄. Fr. Οὐ γάρ κατά γέννησιν, ἤ πρόοδον, ἤτοι ἔκφανσιν.

στ΄. Fr. Πῶς τις δύναται ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τά ὀφειλήματα;

ζ΄. Fr. Ταῖς τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαθέσεσιν ἡ θεία δεόντως ἐφαρμόζεται δικαιοσύνη, τοιαύτη ἡμῖν γινομένη, οἵους ἀλλήλοις ἑαυτούς πεποιήμεθα· καί τοιοῦτον ἡμῖν αὐτοῖς τόν Θεόν καθιστῶσα, οἵους φθάσαντες τούς ὁμοιοπαθέσιν ἑαυτούς διεθήκαμεν.

η΄. Ὁ τῆς φύσεως λόγος, φησί, καί νόμος γίνεται φύσεως, λαμβάνων συμφωνοῦσαν τήν γνώμην εἰς ἐνέργειαν τῶν κατά φύσιν δυνάμεων.

ΛΟΓΟΣ ΑΣΚΗΤΙΚΟΣ

Κατά πεῦσιν καί ἀπόκρισιν (912)

ΑΔΕΛΦΟΣ, Ο ΓΕΡΩΝ. (912)

α΄. Ἀδελφός ἠρώτησεν γέροντα, λέγων· Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τίς ὁ σκοπός οὖν τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως; Καί ὁ γέρων ἀποκριθείς εἶπε· Θαυμάζω σε, Ἀδελφέ, ὅτι καθ᾿ ἡμέραν τοῦ συμβόλου ἀκούων τῆς πίστεως, περί τούτου με ἐρωτᾷς. Πλήν λέγω σοι, ὅτι ὁ σκοπός τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ἡ ἡμετέρα ἦν σωτηρία. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Πῶς λέγεις, Πάτερ; Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδή γάρ ὁ ἄνθρωπος ἀπ᾿ ἀρχῆς γεγονώς ὑπό τοῦ Θεοῦ, καί ἐν τῷ παραδείσῳ τεθείς, τήν ἐντολήν παραβάς, τῇ φθορᾷ καί τῷ θανάτῳ ὑπέπεσεν· εἶτα τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ κατά πᾶσαν γενεάν καί γενεάν κυβερνώμενος, ἐπέμενεν ἐπί τό χεῖρον προκόπτων, ὑπό τῶν ποικίλων τῆς σαρκός παθημάτων ἀγόμενος τῷ ἀπελπισμῷ τῆς ζωῆς· τούτου χάριν ὁ μονογενής τοῦ Θεοῦ Υἱός, ὁ προαιώνιος Λόγος ὁ ἐκ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, ἡ πηγή τῆς ζωῆς καί τῆς ἀθανασίας, ἐπέφανεν ἡμῖν τοῖς ἐν σκότει καί σκιᾷ θανάτου καθημένοις· σαρκωθείς ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καί τῆς ἁγίας Παρθένου· καί πολιτείαν ἡμῖν θεοειδοῦς ζωῆς ἐπέδειξε· καί ἐντολάς ἁγίας δεδωκώς, καί βασιλείαν οὐρανῶν ἐπαγγειλάμενος τοῖς κατ᾿ αὐτάς πολιτευομένοις, καί κόλασιν αἰώνιον τοῖς παραβαίνουσιν ἀπειλήσας· καί παθών τό σωτήριον πάθος, καί ἐκ νεκρῶν ἀναστάς, τήν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως καί τῆς αἰωνίου ζωῆς ἐδωρήσατο ἡμῖν [Fr. altergue M. ἡμῖν ἐχαρίσατο] τό κατάκριμα δι᾿ ὑπακοῆς λύσας τῆς προγονικῆς ἁμαρτίας· καί τό κράτος τοῦ θανάτου θανάτῳ καταργήσας· ἵνα, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτως ἐν αὐτῷ πάντες ζωοποιηθήσονται· καί εἰς

οὐρανούς ἀνελθών, καί ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός καθεσθείς, τό Πνεῦμα τό ἅγιον κατέπεμψεν εἰς ἀρραβῶνα τῆς ζωῆς· καί εἰς φωτισμόν καί ἁγιασμόν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν· καί εἰς βοήθειαν τῶν ἀγωνιζομένων (913) ὑπέρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας φυλάξαι τάς ἐντολάς αὐτοῦ. Οὗτος ἦν ὁ σκοπός τῆς τοῦ Κυρίου ἐνανθρωπήσεως, ὡς ἐν συντόμῳ εἰπεῖν.

β΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Ποίας οὖν ἐντολάς ὀφείλω ποιῆσαι, Πάτερ, ἵνα δι᾽ αὐτῶν σωθῶ, ἤθελον συντόμως ἀκοῦσαι. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Αὐτός ὁ Κύριος εἶπε μετά τήν ἀνάστασιν τοῖς ἀποστόλοις· πορευθέντες, μαθητεύσατε πάντα τά ἔθνη· βαπτίζοντες αὐτούς εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος· διδάσκοντες αὐτούς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. Ὥστε οὖν ὅσα ἐνετείλατο δεῖ τηρεῖν, πάντα ἄνθρωπον βαπτισθέντα εἰς τό ὄνομα τῆς ζωοποιοῦ καί θεαρχικῆς Τριάδος. Τούτου γάρ χάριν τῇ ὀρθῇ πίστει ὁ Κύριος τήν πασῶν τῶν ἐντολῶν συνέζευξεν τήρησιν· ὡς εἰδώς, ὅτι ἀμήχανον τήν μίαν διαζευχθεῖσαν τῆς μιᾶς σώζειν τόν ἄνθρωπον. Διά τοῦτο καί ὁ Δαβίδ τήν ὀρθήν πίστιν ἔχων, πρός τόν Θεόν ἔλεγε· Πρός πάσας τάς ἐντολάς σου κατωρθούμην· πᾶσαν ὁδόν ἄδικον ἐμίσησα. Κατά γάρ πάσης ὁδοῦ ἀδίκου, πᾶσαι ἡμῖν αἱ ἐντολαί ὑπό τοῦ Κυρίου δεδώρηνται· καί ἐάν παραλειφθῇ μία, τήν ἀντικειμένην αὐτῇ ὁδόν τῆς κακίας ἀντεισάγει πάντως.

γ΄. Καί εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καί τίς δύναται, Πάτερ, [πάσας τάς ἐντολάς, τοσαύτας γε οὔσας, ποιεῖν; Ἔφη ὁ γέρων· Ὁ τόν Κύριον ἐκμιμούμενος, καί κατ᾽ ἴχνος αὐτῷ ἐπακολουθῶν. Καί εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καί τίς δύναται] τόν Κύριον μιμήσασθαι; ὁ γάρ Κύριος ἦν Θεός, εἰ καί ἄνθρωπος γέγονεν· ἐγώ δέ ἄνθρωπός εἰμι ἁμαρτωλός, καί μυρίοις πάθεσι δεδουλωμένος· πῶς οὖν δύναμαι τόν Κύριον μιμήσασθαι; Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τῶν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου δεδουλωμένων, οὐδείς δύναται τόν Κύριον μιμήσασθαι· οἱ δέ δυνάμενοι λέγειν· Ἰδού ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καί ἠκολουθήσαμέν σοι· ἐκεῖνοι λαμβάνουσι δύναμιν τοῦ τε μιμήσασθαι αὐτόν, καί τοῦ πρός πάσας τάς ἐντολάς αὐτοῦ κατορθῶσαι. Καί φησιν Ἀδελφός· Ποίαν δύναμιν; ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Αὐτοῦ ἄκουσον λέγοντος· Ἰδού δέδωκα ὑμῖν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καί σκορπίων, καί ἐπί πᾶσαν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ· καί οὐδέν ὑμᾶς οὐ μή ἀδικήσει.

δ΄. Ταύτην τήν δύναμιν καί τήν ἐξουσίαν λαβών ὁ Παῦλος, ἔλεγε· Μιμηταί μου γίνεσθε, καθώς κἀγώ Χριστοῦ. Καί πάλιν· Οὐκ ἔστι νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν Χριστῶ Ἰησοῦ, μή κατά σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλά καί πνεῦμα. Καί πάλιν· Οἱ δέ τοῦ Χριστοῦ, τήν σάρκα ἐσταύρωσαν σύν τοῖς παθήμασι καί ταῖς ἐιθυμίαις. Καί πάλιν· Ἐμοί κόσμος ἐσταύρωται, κἀγώ τῷ κόσμῳ.

ε΄. Περί ταύτης τῆς ἐξουσίας καί βοηθείας προφητεύων ὁ Δαβίδ, ἔλεγε· Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, ἐν σκέπῃ τοῦ Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται.Ἐρεῖ τῷ Κυρίῳ· Ἀντιλήπτωρ μου εἶ, καί καταφυγή μου, Θεός μου, καί ἐλπιῶ ἐπ᾽ αὐτόν. (916) Καί μετ᾽ ὀλίγα· Ἐπί ἀσπίδα καί βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καί καταπατήσεις λέοντα καί δράκοντα· ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σοῦ, τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. Οἱ δέ τῇ σαρκί προσκείμενοι, καί τήν ὕλην ἀγαπῶντες τοῦ κόσμου, ἄκουε ποῖα παρ᾽ [Alt. ἄκουσον τί παρ᾽ . Fr. ἄκουε οἷα] αὐτοῦ ἀκούουσιν· Ὁ φιλῶν πατέρα ἤ μητέρα ὑπέρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καί μετ᾽ ὀλίγα· Καί ὅς οὐ λαμβάνει τόν σταυρόν αὐτοῦ καί ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. Καί, Ὅστις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.Ὁ οὖν θέλων γενέσθαι αὐτοῦ μαθητής, καί ἄξιος αὐτοῦ εὑρεθῆναι· καί δύναμιν παρ᾽

αὐτοῦ λαβεῖν κατά τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, χωρίζει ἑαυτόν πάσης σαρκικῆς σχέσεως· καί γυμνοῖ ἑαυτόν πάσης ὑλικῆς προσπαθείας· καί οὕτως πρός τούς ἀοράτους ἐχθρούς ὑπέρ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ἀγωνίζεται· ὡς αὐτός ὁ Κύριος ἑαυτόν τύπον ἡμῖν παρέσχεν, ἔν τε τῇ ἐρήμῳ ὑπό τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν πειραζόμενος· καί ἐν τῇ οἰκουμένῃ ἐλθών, ὑπό τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένων.

στ΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἀλλά πολλαί εἰσι, Πάτερ, αἱ τοῦ Κυρίου ἐντολαί· καί τίς δύναται πάσας ἔχειν κατά νοῦν, ἵνα ὑπέρ πασῶν ἀγωνίσηται; ἐγώ δέ μάλιστα, ὀλιγόνους ὑπάρχων; σύντομον λόγον ἤθελον ἀκοῦσαι, ἵνα αὐτόν κρατῶν, δι᾽ αὐτοῦ ἐσωζόμην. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Εἰ καί πολλαί εἰσιν, Ἀδελφέ, ἀλλ᾽ ἐνί λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦνται, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καί ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου· καί τόν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. Καί ὁ ἀγωνιζόμενος τοῦτον κρατεῖν τόν λόγον, πάσας ὁμοῦ τάς ἐντολάς κατορθοῖ. Οὐ δύναται δέ τις μή χωρίσας ἑαυτόν, ὡς προείρηται, τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας, οὔτε τόν Θεόν, οὔτε τόν πλησίον ἀγαπῆσαι γνησίως· ἐπειδή ὁμοῦ τῇ ὕλῃ προσκεῖσθαι, καί τόν Θεόν ἀγαπῆσαι, ἀμήχανον. Καί τοῦτό ἐστιν ὅ λέγει ὁ Κύριος· οὐδείς δύναται Θεῷ δουλεύειν καί μαμωνᾷ. Ὅσον γάρ ὁ νοῦς ἡμῶν τῶν τοῦ κόσμου ἀντέχεται πραγμάτων, δεδούλωται αὐτοῖς, καί καταφρονεῖ τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ παραβαίνων.

ζ΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Ποίων πραγμάτων λέγεις, Πάτερ; Καί ὁ γέρων ἀπεκρίθη· Βρωμάτων, χρημάτων, κτημάτων, δόξης, συγγενῶν, καί τῶν ἑξῆς. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Εἰπέ, Πάτερ, οὐχί ὁ Θεός αὐτά ἔκτισε, καί τοῖς ἀνθρώποις εἰς χρῆσιν δέδωκε; καί πῶς κελεύει αὐτῶν μή ἀντέχεσθαι [alt. ἅπτεσθαι]; Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Δῆλον ὅτι ὁ Θεός αὐτά ἔκτισε, καί δέδωκεν εἰς χρῆσιν τοῖς ἀνθρώποις. Καί, καλά πάντα τά ὑπό τοῦ Θεοῦ γεγονότα, ἵνα καλῶς αὐτοῖς χρησάμενοι, τῷ Θεῷ εὐαρεστήσωμεν· ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἀσθενεῖς ὄντες, καί ὑλικοί τῇ διανοίᾳ [ἄλλ. τήν διάνοιαν], προετιμήσαμεν τά ὑλικά τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης· (917) καί αὐτῶν ἀντεχόμενοι, τοῖς ἀνθρώποις μαχόμεθα· δέον πάντων τῶν ὁρωμένων, καί αὐτοῦ τοῦ σώματος, τήν παντός ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην· ἥτις ἐστίν γνώρισμα τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης, καθώς αὐτός ὁ Κύριος ἐν Εὐαγγελίοις δείκνυσιν· Ὁ ἀγαπῶν ἐμέ, φησί, τάς ἐντολάς μου τηρήσει. Καί τίς ἐστιν ἡ ἐντολή ἥν τηρήσαντες, αὐτόν ἀγαπήσωμεν, αὐτοῦ ἄκουσον, λέγοντος· Αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολή ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· Ὁρᾷς ὅτι ἡ ἀλλήλων ἀγάπη, τήν εἰς Θεόν ἀγάπην συνίστησιν, ἥτις ἐστί πλήρωμα πάσης Θεοῦ ἐντολῆς; Διά τοῦτο οὖν κελεύει αὐτῶν μή ἀντέχεσθαι· ἀλλά καί ἀποτάξασθαι πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, πάντα τόν αὐτῷ μαθητεύειν ἐπιθυμητικῶς ἔχοντα.

η΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἐπειδή εἶπες, Πάτερ, ὅτι δέον πάντων τῶν ὁρωμένων, καί αὐτοῦ τοῦ σώματος, τήν παντός ἀνθρώπου προτιμῆσαι ἀγάπην, πῶς δύναμαι τόν μισοῦντά με καί ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι; Εἰ δέ καί φθονεῖ μοι, καί λοιδορίαις κατατοξεύει, καί δόλους κατασκευάζει, καί ἐπιβουλεύειν ἐπιχειρεῖ, πῶς δύναμαι αὐτόν ἀγαπῆσαι; Φύσει μοι, Πάτερ, φαίνεται τοῦτο ἀδύνατον, τοῦ πάθους τῆς λύπης φυσικῶς τόν λυπήσαντα ἀποστρέφεσθαι ἀναγκάζοντος. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπί μέν τῶν ἑρπετῶν καί τῶν θηρίων τῶν ὑπό φύσεως ἀγομένων, τῷ ὄντι ἀδύνατον μή πάντως ἀμύνασθαι ὅσον δύναται τό καταπονοῦν· ἐπί δέ τῶν κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ κτισθέντων, καί λόγῳ ἀγομένων· καί γνώσεως Θεοῦ καταξιωθέντων, καί νόμον παρ᾽ αὐτοῦ δεξαμένων, δυνατόν τούς λυποῦντας μή ἀποστρέφεσθαι, καί τούς μισοῦντας ἀγαπᾷν. Διό καί ὁ Κύριος, Ἀγαπᾶτε, λέγων, τούς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς

ποιεῖτε, τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καί τά ἑξῆς, οὐχ ὡς ἀδύνατα ἐντέλλεται, ἀλλ᾽ ὡς δυνατά δηλονότι· ἐπεί οὐκ ἄν ἐκόλασε τόν παραβαίνοντα. Δηλοῖ δέ αὐτός ὁ Κύριος, αὐτοῖς τοῖς ἔργοις ἡμῖν δείξας· καί οἱ μαθηταί αὐτοῦ πάντες ὑπέρ τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης μέχρι θανάτου ἀγωνισάμενοι, καί ὑπέρ τῶν ἀποκτεινάντων θερμῶς προσευξάμενοι. Ἀλλ᾽ ἐπειδή ἡμεῖς ἐσμέν φιλόϋλοι καί φιλήδονοι, καί ταῦτα τῆς ἐντολῆς μᾶλλον προτιμῶντες, διά τοῦτο τούς μισοῦντας ἀγαπῆσαι οὐ δυνάμεθα· ἀλλά καί τούς ἀγαπῶντας διά ταῦτα πολλάκις ἀποστρεφόμεθα, θηρίων καί ἑρπετῶν χεῖρον διακείμενοι· καί διά τοῦτο τοῖς ἴχνεσι τοῦ Θεοῦ ἀκολουθῆσαι μή δυνάμενοι, οὐδέ τόν σκοπόν αὐτοῦ γνῶναι δυνάμεθα, ἵνα λάβωμεν δύναμιν.

θ΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπεν· Ἰδού, Πάτερ, κατέλιπον πάντα, συγγένεια, ὕπαρξιν, τρυφήν, καί τήν δόξαν τοῦ κόσμου, καί οὐδέν κέκτημαι ἐν τῷ βίῳ πλήν τού σώματος· καί τόν ἀδελφόν μισοῦντά με καί ἀποστρεφόμενον ἀγαπῆσαι οὐ δύναμαι· εἰ καί βιάζομαι κακόν ἀντί κακοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν μή ἀνταποδοῦναι. Εἶπε οὖν τί ὀφείλω ποιῆσαι, ἵνα δυνηθῶ αὐτόν ἐκ καρδίας ἀγαπῆσαι, ἤ καί τόν καθοιονδήποτε τρόπον θλίβοντα καί ἐπιβουλεύοντα.

(920) Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀδύνατόν τινα ἀγαπῆσαι τόν θλίβοντα, κἄν τῇ ὕλῃ τοῦ κόσμου ἔδοξεν ἀποτάξασθαι, ἐάν μή τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου ἐν ἀληθείᾳ γινώσκῃ· ἐάν δέ τοῦ Κυρίου αὐτῷ χαριζομένου δυνηθῇ γνῶναι, καί σπεύδῃ κατ᾽ αὐτόν περιπατεῖν, δύναται ἐκ καρδίας ἀγαπῆσαι τόν μισοῦντα καί θλίβοντα, ὥσπερ καί οἱ ἀπόστολοι ἐγνωκότες ἠγάπων.

ι΄. Καί εἶπεν ὁ Ἀδελφός· Καί τίς ὁ σκοπός τοῦ Κυρίου ἦν, παρακαλῶ γνῶναι, Πάτερ. Καί εἶπεν ὁ γέρων· Ἐάν τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου γνῶναι θέλῃς, συνετῶς ἄκουσον. Ὁ οὖν Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστός, φύσει Θεός ὤν, καί ἄνθρωπος διά φιλανθρωπίαν γενέσθαι καταξιώσας, ἐκ γυναικός τεχθείς [Fr. altergue M. γεννηθείς], ὑπό νόμον ἐγένετο, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον· ἵνα ὡς ἄνθρωπος τήν ἐντολήν φυλάξας, τήν ἀρχαίαν τοῦ Ἀδάμ ἀνατρέψῃ κατάραν. Εἰδώς οὖν ὁ Κύριος, ὅτι ὅλος ὁ νόμος καί οἱ προφῆται ἐν ταῖς δυσί τοῦ νόμου κρέμανται ἐντολαῖς, ἐν τῷ, Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καί τόν πλησίον ὡς ἑαυτόν· ταῦτα ἀπ᾽ ἀρχῆς καί μέχρι τέλους φυλάξαι ἀνθρωποπρεπῶς ἔσπευσεν. Ὁ δέ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀπατήσας τόν ἄνθρωπον, καί διά τοῦτο κράτος ἐσχηκώς τοῦ θανάτου, διάβολος, ἰδών αὐτόν ἐπί τοῦ βαπτίσματος ὑπό τοῦ Πατρός μαρτυρούμενον, καί τό συγγενές ἅγιον Πνεῦμα ὡς ἄνθρωπον ἀπ᾽ οὐρανῶν δεχόμενον, καί εἰς τήν ἔρημον πρός τό πειρασθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ συνεκρότει, εἴ πως δυνηθῇ καί αὐτόν ποιῆσαι τήν τοῦ κόσμου προτιμῆσαι ὕλην τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης. Εἰδώς οὖν ὁ διάβολος ὅτι τά τρία ταῦτά εἰσιν, ἐν οἷς πάντα δονεῖται τά ἀνθρώπινα [al. πᾶν τό ἀνθρώπινον], βρώματα, λέγω καί χρήματα, καί δόξα, δι᾽ ὧν καί εἰς τό βάραθρον τῆς ἀπωλείας ἀεί κατήγαγε [al. κατάγει. Fr.κατῆγε] τόν ἄνθρωπον· εἰς ταῦτα τά τρία αὐτόν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐπείρασεν, ὧν ὁ Κύριος ἡμῶν κρείττων φανείς, εἰς τοὐπίσω χωρεῖν τῷ διαβόλῳ [al.τόν διάβολον] προσέταττε.

ια΄. Τοῦτο οὖν τό γνώρισμα τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης, ἧς τήν ἐντολήν δι᾽ ὧν ἐπήγγελτο πεῖσαι αὐτόν παραβῆναι μή δυνηθείς, τῆς εἰς τόν πλησίον λοιπόν ἀγάπης τήν ἐντολήν, εἰς τήν οἰκουμένην ἐλθόντα, διά τῶν παρανόμων Ἰουδαίων ἐνεργῶν, παραβαίνειν αὐτόν δι᾽ ὧν ἐμηχανᾶτο ἠγωνίζετο. Τούτου χάριν διδάσκοντα αὐτόν τάς ὁδούς τῆς ζωῆς, καί ἔργῳ ὑποδεικνύοντα τήν οὐράνιον πολιτείαν, καί ἀνάστασιν νεκρῶν καταγγέλλοντα, καί ζωήν αἰώνιον καί βασιλείαν οὐρανῶν τοῖς

πιστεύουσιν ἐπαγγελλόμενον· τοῖς δέ ἀπίστοις κόλασιν αἰώνιον ἀπειλοῦντα, καί πρός βεβαίωσιν τῶν λεγομένων τάς παραδόξους θεοσημίας ἐπιδεικνύμενον, καί εἰς πίστιν τούς ὄχλους προσκαλούμενον, συνεκίνει τούς παρανόμους Φαρισαίους καί Γραμματεῖς, εἰς τάς κατ᾽ αὐτοῦ ποικίλας ἐπιβουλάς· ἵνα τούς πειρασμούς ὑπενεγκεῖν, ὡς ᾤετο, μή δυνάμενος, εἰς μῖσος τῶν ἐπιβουλευόντων παρατραπῇ· καί οὕτως τοῦ σκοποῦ ὁ ἀλάστωρ ἐπιτύχῃ, παραβάτην τῆς ἐντολῆς τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης ἀποφήνας.

(921) ιβ΄. Ὁ δέ Κύριος, ἅτε Θεός, εἰδώς αὐτοῦ τά ἐνθύμια, οὐ τούς ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένους ἐμίσησε Φαρισαίους (πῶς γάρ φύσει ἀγαθός ὤν;), ἀλλά διά τῆς εἰς αὐτούς ἀγάπης, τόν ἐνεργοῦντα ἠμύνετο· καί τούς μέν ἐνεργουμένους, ἅτε δυναμένους μή ἐνεργεῖσθαι· ἑκουσίως δέ τοῦ ἐνεργοῦντος διά ῥαθυμίαν ἀνεχομένους, ἐνουθέτει, ἤλεγχεν, ὠνείδιζεν, ἐταλάνιζεν, εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύετο, βλασφημούμενος ἐμακροθύμει, πάσχων ὑπέμενε, πάντα τά τῆς ἀγάπης ἔργα εἰς αὐτούς ἐνεδείκνυτο· τόν δέ ἐνεργοῦντα, τῇ εἰς τούς ἐνεργουμένους φιλανθρωπίᾳ ἠμύνετο· ὤ παραδόξου πολέμου! ἀντί τοῦ μίσους, τήν ἀγάπην ἐπιδεικνύμενος, καί ἀγαθότητι βάλλων τόν τῆς κακίας πατέρα. Τούτου χάριν τά τοσαῦτα κακά παρ᾽ αὐτῶν ὑπομείνας, μᾶλλον δέ ἀληθέστερον εἰπεῖν, δι᾽ αὐτούς, μέχρι θανάτου ὑπέρ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἀνθρωποπρεπῶς ἠγωνίσατο· καί τήν τελείαν νίκην κατά τοῦ διαβόλου ἀράμενος, τόν στέφανον τῆς ἀναστάσεως ὑπέρ ἡμῶν ἀνεδήσατο· καί οὕτως ὁ νέος Ἀδάμ, τόν παλαιόν ἀνενεώσατο· Καί τοῦτό ἐστιν ὅ λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος· Τοῦτο φρονείσθω ἐν ὑμῖν, ὅ καί ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κ. τ. ἑξ.

ιγ΄. Οὗτος οὖν ἦν ὁ σκοπός τοῦ Κυρίου, ἵνα τῷ μέν Πατρί ὑπακούσῃ μέχρι θανάτου ὡς ἄνθρωπος ὑπέρ ἡμῶν, φυλάττων τήν ἐντολήν τῆς ἀγάπης· τόν δέ διάβολον ἀμύνηται τῷ πάσχειν ὑπ᾽ αὐτοῦ, διά τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐνεργουμένων Γραμματέων καί Φαρισαίων· καί οὕτως ἐνίκησε τῷ νικᾶσθαι ἑκουσίως, τόν νικᾷν ἐλπίσαντα, καί τόν κόσμον ἐῤῥύσατο τῆς αὐτοῦ δυναστείας. Τοῦτον τόν τρόπον ὁ Χριστός ἐξ ἀσθενείας ἐσταυρώθη· δι᾽ ἧς ἀσθενείας τόν θάνατον ἐνέκρωσε, καί τόν τό κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου κατήργησε. Τοῦτον τόν τρόπον καί ὁ Παῦλος ἐν ἑαυτῷ ἠσθένει, καί ἐκαυχᾶτο ἐν ταῖς ἀσθενείαις, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐν αὐτῷ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ.

ιδ΄. Ταύτης τῆς νίκης τόν τρόπον μαθών, ἔλεγεν Ἐφεσίοις γράφων· Οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἡ πάλη πρός αἷμα καί σάρκα· ἀλλά πρός τάς ἀρχάς, πρός τάς ἐξουσίας, καί τά ἑξῆς. Τόν τε θώρακα τῆς δικαιοσύνης ἀναλαβεῖν φησι, καί τήν περικεφαλαίαν ἐλπίδος, καί τόν θυρεόν τῆς πίστεως, καί τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ἵνα δυνηθῶσι πάντα τά βέλη τοῦ πονηροῦ τά πεπυρωμένα σβέσαι, οἱ πρός τούς ἀοράτους ἐχθρούς τόν πόλεμον ἔχοντες· ἔργῳ [Fr. al. M. Nob. ἔργοις] δέ τόν τρόπον τῆς πάλης ἐπιδεικνύμενος, ἔλεγεν· Ἐγώ οὖν οὕτως τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτως πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων· ἀλλ᾽ ὑποπιάζω μου τό σῶμα καί δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτός ἀδόκιμος γένωμαι. Καί πάλιν· Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καί πεινῶμεν καί διψῶμεν καί γυμνητεύομεν, καί κολαφιζόμεθα. Καί πάλιν· Ἐν κόπῳ καί μόχθῳ· ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν ψύχει καί γυμνότητι, χωρίς τῶν παρεκτός.

(924) ιε΄. Καί ταύτην μέν τήν πάλην, πρός τούς ἡδονάς ἐν τῇ σαρκί ἐνεργοῦντας ἐπάλαιε δαίμονας διά τῆς ἀσθενείας τοῦ ἰδίου σώματος αὐτούς ἐπελαύνων· πρός δέ τούς εἰς μῖσος πολεμοῦντας, καί διά τοῦτο τούς τῶν ἀνθρώπων ἀμελεστέρους κατά τῶν εὐσεβῶν κινοῦντας, ἵνα δι᾽ αὐτῶν πειραζόμενοι, αὐτούς μισήσωσι, καί τήν ἐντολήν τῆς ἀγάπης παραβῶσι· πάλιν τόν τρόπον τῆς νίκης ἔργοις ἡμῖν ὑποδεικνύων, ἔλεγεν·

Λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡσπερεί καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάτων περίψημα ἕως ἄρτι. Οἱ μέν γάρ δαίμονες, διά τοῦτο λοιδορεῖν καί βλασφημεῖν καί διώκειν ὑπέβαλον, ἵνα εἰς μῖσος τοῦ λοιδοροῦντος καί βλασφημοῦντος καί διώκοντος αὐτόν κινήσωσι· τόν σκοπόν εἰς τήν παράβασιν τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἔχοντες. Ὁ δέ Ἀπόστολος μή ἀγνοῶν τά νοήματα αὐτῶν, τούς λοιδοροῦντας ηὐλόγει, καί τῶν διωκόντων ἠνείχετο, καί τούς βλασφημοῦντας περεκάλει, τῶν μέν ταῦτα ἐνεργούντων ἀποστῆναι δαιμόνων, τῷ δέ ἀγαθῷ οἰκοιωθῆναι Θεῷ· τούς δέ ταῦτα ἐνεργούντας δαίμονας, τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς πάλης ἠμύνετο, ἐν τῷ ἀγαθῷ ἀεί νικῶν τό κακόν, κατά τήν μίμησιν τοῦ Σωτῆρος, καί οὕτως ὅλον τόν κόσμον τῶν δαιμόνων ἀποστήσαντες τῷ Θεῷ ᾠκείωσαν, αὐτός τε καί οἱ λοιποί ἀπόστολοι, διά ἥττης νικήσαντες τούς νικᾷν ἐλπίσαντας [al. καί κρατήσαντες, τούς κρατεῖν ἐλπ. Fr. νικήσαντες, τούς κρατεῖν ἐθέλοντας]. Ἐάν οὖν καί σύ, Ἀδελφέ, τοῦτον κρατήσῃς τόν σκοπόν, δύνασαι καί σύ τούς μισοῦντας ἀγαπᾷν· εἰ δέ γε, ἄλλως ἀμήχανον.

ιστ΄. Καί ὁ ἀδελφός εἶπεν· Ἐπ᾽ ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἐστί καί οὐκ ἄλλως· καί διά τοῦτο ὁ Κύριος βλασφημούμενος καί κολαφιζόμενος, καί τά ἄλλα πάσχων, ἅπερ ἔπαθεν ὑπό τῶν Ἰουδαίων, ἠνείχετο, ἐκείνοις μέν συμπάσχων ὡς ἀγνοῦσι καί πεπλανημένοις διό καί ἔλεγεν ἐπί τοῦ σταυροῦ· Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, ὅτι οὐκ [al. οὐ γάρ] οἴδασι τί ποιοῦσι· τοῦ δέ διαβόλου καί τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ θριαμβεύων τήν πανουργίαν καί τήν ἀπάτην ἐπί τοῦ σταυροῦ· ὑπέρ τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, καθώς εἶπας, μέχρι θανάτου πρός αὐτούς ἀγωνισάμενος, καί τήν κατ᾽ αὐτῶν νίκην ἡμῖν χαρισάμενος· καί τοῦ θανάτου καταλύσας τό κράτος, τήν ἀνάστασιν αὐτοῦ εἰς ζωήν παντί τῷ κόσμῳ ἐδωρήσατο. Ἀλλ᾽ εὔχου ὑπέρ ἐμοῦ, Πάτερ, ἵνα τελείως ἐξισχύσω γνῶναι τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου, καί τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· καί δυνηθῶ νήφειν ἐν τοῖς καιροῖς τῶν πειρασμῶν, καί μή ἀγνοεῖν τά νοήματα τοῦ διαβόλου καί τῶν δαιμόνων αὐτοῦ.

ιζ΄. Καί ὁ γέρων ἀποκριθείς, εἶπεν· Ἐάν τῶν προειρημένων ἔχεις ἀεί τήν μελέτην, δύνασαι μή ἀγνοεῖν. Ἀλλά καί ἐάν συνιῇς, ὅτι ὥσπερ σύ πειράζῃ, οὕτως καί ὁ ἀδελφός σου πειράζεται· καί τῷ μέν πειραζομένῳ συγγινώσκεις, τῷ δέ πειράζοντι θέλοντί σε εἰς μῖσος ἀγαγεῖν τοῦ πειραζομένου ἀντιστῇς, μή ὑπακούων αὐτοῦ τῷ μηχανήματι. καί τοῦτό ἐστιν ὅ λέγει (925) ὁ ἀδελφόθεος Ἰάκωβος ἐν ταῖς Καθολικαῖς· Ὑποτάγητε τῷ Θεῷ· ἀντίστητε δέ τῷ διαβόλῳ, καί φεύξεται ἀφ᾽ ὑμῶν. Ἐάν οὖν, ὡς εἴρηται, ἔχεις νηφόντως τήν τῶν προειρημένων ἀδιαλείπτως μελέτην, δύνασαι γνῶναι τόν σκοπόν τοῦ Κυρίου, καί τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ· καί τούς μέν ἀνθρώπους ἀγαπᾷν, καί συμπάσχειν αὐτοῖς πταίουσι· τοῖς δέ πονηροῖς δαίμοσιν ἀδιαλείπτως διά τῆς ἀγάπης πολεμεῖν. Εἰ δέ ἐσμέν χαῦνοι καί ἀμελεῖς καί ῥάθυμοι, καί ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς τόν λογισμόν ἐμφύρομεν, οὐχί τούς δαίμονας, ἀλλ᾽ ἑαυτούς καί τούς ἀδελφούς πολεμοῦμεν· τούς δέ δαίμονας μᾶλλον δι᾽ αὐτῶν θεραπεύομεν, ὑπέρ αὐτῶν τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι.

ιη΄. Καί ὁ ἀδελφός εἶπεν· Οὕτως ἔχει, Πάτερ· καί γάρ ἐκ τῆς ἀμελείας μου ἀεί λαμβάνουσιν ἀφορμάς κατ᾽ ἐμοῦ οἱ δαίμονες· ἀλλά παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, πῶς ὀφείλω κτήσασθαι νῆψιν. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἡ παντελής τῶν γηΐνων ἀμεριμνία, καί ἡ συνεχής [Fr. altergue M. συχνή] μελέτη τῆς θείας Γραφῆς φέρει τήν ψυχήν εἰς φόβον Θεοῦ· καί ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος φέρει τήν νῆψιν· καί τότε ἡ ψυχή ἄρχεται βλέπειν τούς διά τῶν λογισμῶν πολεμοῦντας αὐτήν δαίμονας, καί ἀμύνασθαι· περί ὧν ὁ Δαβίδ ἔλεγεν· Καί ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς

ἐχθροῖς μου. Πρός ταύτην τήν πάλην καί ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος διεγείρων τούς μαθητάς, ἔλεγε· Νήψατε, γρηγορήσατε, ὅτι ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπατεῖ, ζητῶν τίνα καταπίῃ· ᾧ ἀντίστητε στερεοί τῇ πίστει· καί ὁ Κύριος δέ· Γρηγορεῖτε καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. Ὁ δέ Ἐκκλησιαστής φησιν· Ἐάν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπί σέ, τόπον σου μή ἀφῇς [al. εὕροι]. Τόπος δέ τοῦ νοῦ ἐστιν ἡ ἀρετή, καί ἡ γνῶσις, καί ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Ὁ δέ θαυμαστός Ἀπόστολος σφόδρα νηφόντως καί γενναίως ἀγωνιζόμενος ἔλεγεν· Ἐν σαρκί γάρ περιπατοῦντες, οὐ κατά σάρκα στρατευόμεθα. Τά γάρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικά, ἀλλά δυνατά τῷ Θεῷ πρός καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων· λογισμούς καθαιροῦντες, καί πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· καί αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ· καί ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοήν. Ἐάν οὖν καί σύ μιμήσῃ τούς ἁγίους, καί ἐμπόνως σχολάσῃς τῷ Θεῷ, ἔσῃ νηφόμενος.

ιθ΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καί τί ὤφειλέ τις ποιεῖν, Πάτερ, ἵνα ἀδιαλείπτως δυνηθῇ σχολάζειν τῷ Θεῷ; καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἀδύνατον τό νοῦν τελείως σχολάσαι τῷ Θεῷ, ἐάν μή τάς τρεῖς ταύτας κτήσηται ἀρετάς· τήν ἀγάπην λέγω, καί τήν ἐγκράτειαν καί τήν προσευχήν. Ἡ μέν γάρ ἀγάπη, ἡμεροῖ τόν θυμόν· ἡ δέ ἐγκράτεια, μαραίνει τήν ἐπιθυμίαν· ἡ δέ προσευχή, χωρίζει τόν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων, (928) καί αὐτῷ αὐτόν παρίστησι γυμνόν τῷ Θεῷ. Αὗται οὖν αἱ τρεῖς ἀρεταί, συμπεριληπτικαί εἰσι πασῶν τῶν ἀρετῶν· καί ἄνευ τούτων ὁ νοῦς οὐ δύναται σχολάζειν τῷ Θεῷ.

κ΄. Καί ὁ ἀδελφός εἶπε· Παρακαλῶ σε, Πάτερ, μαθεῖν, πῶς ἡ ἀγάπη ἡμεροῖ τόν θυμόν. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδή ἔχει τό ἐλεεῖν, καί τό εὐεργετεῖν τόν πλησίον· καί τό μακροθυμεῖν ἐπ᾽ αὐτόν, καί τό ὑπομένειν τά ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐπαγόμενα, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν. Ταῦτα οὖν ἔχουσα ἡ ἀγάπη, ἡμεροῖ τόν θυμόν τοῦ κεκτημένου αὐτήν. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Οὐ μικρά τά ἔργα αὐτῆς· ἀλλά μακάριος ὁ δυνάμενος κτήσασθαι αὐτήν. Ἐγώ δέ ὄντως μακράν εἰμι ἀπ᾽ αὐτῆς. Πλήν Παρακαλῶ σε, Πάτερ, εἰπεῖν μοι, τί ἐστι τό μακροθυμεῖν.

κα΄. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τό ἐγκαρτερεῖν τοῖς δεινοῖς, καί τό ὑπομένειν πονηρά· καί τό ἀναμένειν τό τέλος τοῦ πειρασμοῦ, καί τό μή ἐξάγειν θυμόν ὡς ἔτυχε, μηδέ λόγον λαλεῖν ἐν ἀφροσύνῃ, μηδέ ὑπονοεῖν τι ἤ ἐννοεῖν τῶν μή πρεπόντων θεοσεβεῖ, καθώς εἶπεν ἡ Γραφή· Ἕως καιροῦ ἀνθέξεται μακρόθυμος, καί ὕστερον ἀναδώσει αὐτῷ εὐφροσύνη· ἕως καιροῦ κρύψει τούς λόγους αὐτοῦ· καί χείλη πολλῶν [Sixt. πιστῶν, fidelium] ἐκδιηγήσεται σύνεσιν αὐτοῦ.

κβ΄. Ταῦτα οὖν ἐστι τά γνωρίσματα τῆς μακροθυμίας· οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί λογίσασθαι ἑαυτόν εἶναι αἴτιον τοῦ πειρασμοῦ, τῆς μακροθυμίας ἐστίν ἴδιον. Ἴσως δέ καί οὕτως ἔχει· ἐπειδή τά πολλά τῶν συμβαινόντων ἡμῖν, πρός παίδευσιν ἡμῶν ἐπισυμβαίνει, ἤ πρός παρελθόντων ἁμαρτιῶν ἀναίρεσιν, ἤ πρός ἐνεστώσης ἀμελείας διόρθωσιν, ἤ πρός μελλόντων ἁμαρτημάτων [al. πλημμελημάτων] ἀνακοπήν. Ὁ οὖν λογιζόμενος, ὅτι δι᾽ ἕν τούτων συνέβη ὁ πειρασμός, οὐκ ἀγανακτεῖ τυπτόμενος, μάλιστα καί συνειδώς ἑαυτῷ ἁμαρτίας· οὐδέ αἰτιᾶται τόν, δι᾽ οὗ ὁ πειρασμός· κἄν γάρ δι᾽ αὐτοῦ, κἄν δι᾽ ἄλλου, πάντως πιεῖν εἶχε τῶν θείων κριμάτων τό ποτήριον· ἀλλ᾽ εἰς τόν Θεόν ἀποβλέπει, καί εὐχαριστεῖ τῷ συγχωρήσαντι, καί ἑαυτόν αἰτιᾶται, καί δέχεται τήν παιδείαν προθύμως, ὥσπερ ὁ Δαβίδ ἐπί τοῦ Σεμεΐ, καί ὥσπερ ὁ Ἰώβ ἐπί τῆς γυναικός· ὁ δέ ἄφρων, αἰτεῖ μέν πολλάκις τόν Θεόν ἐλεηθῆναι· ἐρχόμενον δέ τό ἔλεος, οὐ παραδέχεται, ἐπειδή οὐχ ὡς

ἐκεῖνος ἤθελεν, ἦλθεν· ἀλλ᾽ ὡς ἰατρός τῶν ψυχῶν συμφέρειν ἡγήσατο. Καί διά τοῦτο ὀλιγωρεῖ καί θορυβεῖται· καί ποτέ μέν, (929) τοῖς ἀνθρώποις θυμομαχεῖ· ποτέ δέ, εἰς τόν Θεόν βλασφημεῖ· καί μέν τοι καί τήν ἀγνωμοσύνην δεικνύει, καί παρά ῥάβδον οὐ λαμβάνει.

κγ΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καλῶς εἶπας, Πάτερ· ἀλλά παρακαλῶ εἰπεῖν μοι καί τοῦτο, πῶς ἡ ἐγκράτεια μαραίνει τήν ἐπιθυμίαν. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδή ἀπέχεσθαι ποιεῖ πάντων, τήν μή χρείαν ἐκπληρούντων, ἀλλ᾽ ἡδονήν ἐμποιούντων· καί οὐδενός μετέχειν ποιεῖ, πλήν πρός τό ζῆν ἀναγκαίων· οὐδέ τά ἡδέα διώκειν, ἀλλά τά ὠφέλιμα· καί συμμετρεῖν δέ τῇ χρείᾳ τά βρώματα καί τά πόματα· καί οὐκ ἐᾶν τῷ [Fr. μή ἐᾷν ἐν τῷ] σώματι περιττήν ὑγρότητα· καί μόνη συντηρεῖν τήν ζωήν τοῦ σώματος, καί ἀνενόχλητον αὐτό φυλάττειν εἰς ὁρμήν συνουσίας. Οὕτως οὖν ἡ ἐγκράτεια τήν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δέ ἡδονή, καί πλησμονή τῶν βρωμάτων καί πομάτων, ἐκθερμαίνει τήν γαστέρα, καί ἀναφλέγει τήν ὄρεξιν πρός αἰσχράν ἐπιθυμίαν, καί ὅλον συνωθεῖ τό ζῶον πρός τήν ἄνομον [ἄλογον fort. leg. Nobil. quod amentem reddil] μίξιν. Τότε ὀφθαλμοί ἀναιδεῖς, καί χείρ ἀχαλίνωτος, γλῶσσα λαλοῦσα θέλγηστρα ἀκοῆς, καί οὖς ἀκοήν ματαίαν παραδεχόμενον· νοῦς, τοῦ Θεοῦ καταφρονῶν· καί ψυχή, κατά διάνοιαν μοιχείαν ἐργαζομένη, καί τό σῶμα πρός τήν ἄθεσμον πρᾶξιν ἐκκαλουμένη.

κδ΄. Καί ὁ Ἀδελφός ἔφη· Ἐπ᾽ ἀληθείας, Πάτερ, οὕτως ἔχει· ἀλλά παρακαλῶ μαθεῖν καί περί τῆς προσευχῆς, πῶς χωρίζει τόν νοῦν πάντων τῶν νοημάτων. Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Τά νοήματα, τῶν πραγμάτων εἰσί νοήματα· τῶν δέ πραγμάτων, τά μέν εἰσίν αἰσθητά· τά δέ νοητά. Ἐν αὐτοῖς οὖν ὁ νοῦς διατρίβων, τά νοήματα αὐτῶν περιφέρει· ἡ δέ χάρις τῆς προσευχῆς, τῷ Θεῷ συνάπτει τόν νοῦν· τῷ δέ Θεῷ συνάπτουσα, χωρίζει πάντων τῶν νοημάτων. Τότε ὁ νοῦς γυμνός αὐτῷ [al. τῷ Θεῷ] προσομιλῶν, θεοειδής γίνεται. Τοιοῦτος δέ γινόμενος, τά πρέποντα παρ᾽ αὐτοῦ αἰτεῖ, καί τῆς δεήσεως αὐτοῦ οὐ διαμαρτάνει ποτέ. Διά τοῦτο οὖν ὁ Ἀπόστολος ἀδιαλείπτως κελεύει προσευχέσθαι, ἵνα τόν νοῦν τῷ Θεῷ συνεχῶς συνάπτοντες, κατά μικρόν ἀποῤῥήξωμεν τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας.

κε΄. Καί ὁ Ἀδελφός εἶπε· Καί πῶς ὁ νοῦς δύναται ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι· καί γάρ ψάλλοντες καί ἀναγινώσκοντες καί συντυγχάνοντες καί διακονοῦντες, εἰς πολλά αὐτόν περισπῶμεν νοήματά τε καί θεωρήματα. Καί ἀπικρίθη ὁ γέρων· Οὐδέν τῶν ἀδυνάτων ἡ θεία Γραφή προστάσσει· ἐπεί καί αὐτός ὁ Ἀπόστολος (931) καί ἔψαλλεν καί ἀνεγίνωσκε καί διηκόνει, καί ἀδιαλείπτως προσηύχετο. Ἀδιάλειπτος γάρ ἐστι προσευχή, τό τόν νοῦν ἔχειν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ καί πόθῳ προσκείμενον τῷ Θεῷ, καί τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ ἀεί ἀποκρέμασθαι· καί εἰς αὐτόν θαῤῥεῖν ἐν πᾶσι, τοῖς τε ἔργοις καί τοῖς συμβαίνουσιν. Οὕτως διακείμενος ὁ Ἀπόστολος, ἔλεγε· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ· θλίψις; ἤ στενοχωρία; καί τά ἑξῆς. Καί μετ᾽ ὀλίγα· Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι. Καί πάλιν· Ἐν παντί θλιβόμενοι, καί οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, καί οὐκ ἐξαπορούμενοι· διωκόμενοι, ἀλλ᾽ οὐ καταλιμπανόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ᾽ οὐκ ἀπολλύμενοι. Πάντοτε τήν νέκρωσιν τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καί ἡ ζωή τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκί ἡμῶν.

κστ΄. Οὕτως οὖν ὁ Ἀπόστολος διακείμενος, ἀδιαλείπτως [al. διηνεκῶς καί ἀδιαλ.] προσηύχετο· ἐν πᾶσι γάρ τοῖς ἔργοις, ὡς εἴρηται, καί τοῖς συμβαίνουσιν αὐτῷ τῆς ἐλπίδος τοῦ Θεοῦ ἀπεκρέματο. Διά τοῦτο ταῖς θλίψεσιν ἀεί ἔχαιρον πάντες οἱ ἅγιοι, ἵνα εἰς ἕξιν ἔλθωσι τῆς

θείας ἀγάπης. Καί διά τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· Ἥδιστα οὖν καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμέ ἡ δύναμις τοῦ Χριστοῦ. Καί μετ᾽ ὀλίγα· Ὅταν ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι. Ἀλλ᾽ οὐαί ἡμῖν τοῖς ἀθλίοις, ὅτι κατελίπομεν τήν ὁδόν τῶν ἁγίων Πατέρων, καί διά τοῦτο ἔρημοί ἐσμεν παντός ἔργου πνευματικοῦ.

κζ΄. Καί ὁ ἀδελφός εἶπε· Διά τί, Πάτερ, οὐκ ἔχω κατάνυξιν; Καί ἀπεκρίθη ὁ γέρων· Ἐπειδή οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Ἐπειδή πάντων τῶν κακῶν γεγόναμεν καταγώγιον, καί διά τοῦτο, ὡς ψιλοῦ νοήματος κατεφρονήσαμεν τῆς φοβερᾶς τοῦ Θεοῦ κολάσεως. Ἐπεί τίς οὐ κατανύγεται, ἀκούων, τοῦ μέν Μωϋσέως ἐκ προσώπου Θεοῦ περί τῶν ἁμαρτωλῶν λέγοντος, ὅτι Πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ μου· καυθήσεται ἕως ᾄδου κατωτάτου. καταφάγεται γῆν, καί τά γενήματα αὐτῆς· φλέξει θεμέλια ὀρέων. Συνάξω εἰς αὐτούς κακά, καί τά βέλη μου συντελέσω εἰς αὐτούς; Καί πάλιν· Παροξυνῶ ὡς ἀστραπήν τήν μάχαιράν μου, καί ἀνθέξεται κρίματος ἡ χείρ μου· καί ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς, καί τοῖς μισοῦσί με ἀνταποδώσω. Τοῦ δέ Ἡσαΐου βοῶντος, Τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν τόν τόπον τόν αἰώνιον; Πορεύεσθε τῷ φωτί τοῦ πυρός ὑμῶν, καί τῇ φλογί, ᾗ ἐξεκαύσατε. Καί πάλιν· Ἐξελεύσονται, καί ὄψονται τά κῶλα τῶν ἀνθρώπων, τῶν παραβεβηκότων ἐν ἐμοί. Ὁ γάρ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καί τό πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται· καί ἔσονται εἰς ὅρασιν πάσῃ σαρκί. Τοῦ δέ Ἱερεμίου λέγοντος· Δότε τῷ Κυρίῳ [Fr.Κυρίῳ ὑμῶν] Θεῷ ὑμῶν δόξαν πρό τοῦ σκοτάσαι, καί πρό τοῦ προσκόψαι τούς πόδας ὑμῶν ἐπ᾽ ὄρη σκοτεινά. Καί πάλιν· Ἀκούσατε λαός μωρός καί ἀκάρδιος· ὀφθαλμοί αὐτοῖς, καί οὐ βλέπουσιν· ὦτα αὐτοῖς καί οὐκ ἀκούουσιν.(933) Ἐμέ οὐ φοβηθήσεσθε, λέγει Κύριος; ἤ ἀπό τοῦ προσώπου μου οὐκ εὐλαβηθήσεσθε; τόν ποιήσαντα ὅριον ψάμμον τῇ θαλάσσῃ, πρόσταγμα αἰώνιον, καί οὐχ ὑπερβήσεται; Καί πάλιν· Παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καί ἡ κακία σου ἐλέγξει σε. Καί γνῶθι, καί ἴδε, ὅτι πικρόν σοι ἐστι τό καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει Κύριος. Ἐγώ ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινήν· πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία; Καί πάλιν· Οὐκ ἐκάθισα μετά συνεδρίου παιζόντων [Sixt. συνεδρίῳ αὐτῶν παίζ.]· ἀλλ᾽ ηὐλαβούμην ἀπό προσώπου χειρός σου. Καταμόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην. Τίς δέ οὐ φρίσσει τοῦ Ἰεζεκιήλ ἀκούων, λέγοντος· Ἐκχεῶ τήν ὀργήν μου ἐπί σέ, καί συντελέσω τόν θυμόν μου ἐπί σοί· καί κρινῶ σε ἐν ταῖς ὁδοῖς σου, καί δώσω ἐπί σέ πάντα τά βδελύγματά σου· καί οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου, οὐδ᾽ οὐ μή ἐλεήσω· καί τότε ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγώ Κύριος. Τίς δέ τοῦ Δανιήλ ἀκούων οὐ κατανύγεται· διαγράφοντος διαῤῥήδην τήν ἡμέραν τῆς φοβερᾶς κρίσεως, ἐν οἷς φησιν· Ἐγώ Δανιήλ ἐθεώρουν, ἕως οὗ θρόνοι ἐτέθησαν. Καί Παλαιός ἡμερῶν ἐκάθησεν. Τό ἔνδυμα αὐτοῦ λευκόν ὡσεί χιών· καί ἡ θρίξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡς ἔριον καθαρόν. Καί ὁ θρόνος αὐτοῦ φλόξ πυρός· οἱ τροχοί αὐτοῦ πῦρ φλέγον. Ποταμός πυρός εἷλκεν, ἐκπορευόμενος ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καί μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Κριτήριον ἐκάθισε, καί βίβλοι ἠνεῴχθησαν· τά πεπραγμένα ἑκάστου δῆλον ὅτι. Καί πάλιν· Ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτός, καί ἰδού μετά τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ, ὡς Υἱός ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν· καί ἕως τοῦ Παλαιοῦ ἡμερῶν ἔφθασεν· καί ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη αὐτῷ· καί αὐτῷ ἐδόθη ἡ ἀρχή καί ἡ τιμή καί ἡ βασιλεία. Καί πάντες οἱ λαοί, φυλαί, γλῶσσαι αὐτῷ δουλεύσουσι· καί ἡ ἐξουσία αὐτοῦ, ἐξουσία αἰώνιος· καί ἡ βασιλεία αὐτοῦ, βασιλεία αἰώνιος. Ἔφριξε τό πνεῦμα μου, ἐγώ Δανιήλ, ἐν τῇ ἕξει μου, καί αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασσόν με.

κη΄. Τίς δέ τοῦ Δαβίδ ἀκούων οὐ φοβεῖται, λέγοντος· Ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι τό κράτος τοῦ Θεοῦ, καί σοῦ, Κύριε, τό ἔλεος· ὅτι σύ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ. Καί πάλιν τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ λέγοντος· Τέλος λόγου, τό πᾶν ἄκουε· τόν Θεόν φοβοῦ, καί τάς ἐντολάς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ἄνθρωπος· ὅτι σύμπαν τό ποίημα ἄξει ὁ Θεός ἐν κρίσει ἐν παντί παρεωραμένῳ, ἐάν ἀγαθόν, καί ἐάν πονηρόν.

κθ΄. Τίς δέ τά ὅμοια ἀκούων τοῦ Ἀποστόλου λέγοντος, οὐ τρέμει· Δεῖ γάρ πάντας ἡμᾶς παραστῆναι τῷ βήματι τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος ἡμῶν τά διά τοῦ σώματος, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε κακόν. Τίς οὖν θρηνήσει τήν ἀπιστίαν ἡμῶν, καί τήν τύφλωσιν τῆς ψυχῆς ἡμῶν· ὅτι τούτων πάντων ἀκούοντες, οὐ μετανοοῦμεν, καί πικρῶς κλαίομεν ἐπι τῇ τοσαύτῃ ἡμῶν ἀμελείᾳ καί ῥαθυμίᾳ; ἥν προθεωρῶν (936) Ἱερεμίας, ἔλεγεν· Ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τά ἔργα Κυρίου ἀμελῶς. Εἰ γάρ εἴχομεν φροντίδα περί τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ἐτρέμομεν ἄν τόν λόγον τοῦ Κυρίου, καί ἐσπεύδομεν κατορθῶσαι τάς ἐντολάς αὐτοῦ, δι᾽ ὧν καί ἐσωζόμεθα. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἀκούοντες τοῦ Κυρίου, λέγοντος· Εἰσέλθετε διά τῆς στενῆς πύλης, τῆς εἰσαγούσης εἰς τήν ζωήν· προετιμήσαμεν τήν πλατεῖαν καί εὐρύχωρον, τήν ἀπάγουσαν εἰς τήν ἀπώλειαν. Διά τοῦτο ἀκούομεν, Ὅταν ἐκ τῶν οὐρανῶν παραγίνηται κρῖναι ζῶντας καί νεκρούς· Ὑπάγετε ἐπ᾽ ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τό πῦρ τό αἰώνιον, τό ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καί τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

λ΄. Καί ταῦτα ἀκούομεν, οὐχ ὡς κακῶς πράξαντες, ἀλλ᾽ ὡς τῶν καλῶν ἀμελήσαντες, καί τόν πλησίον μή ἀγαπήσαντες. Εἰ δέ καί κακά ἐπράξαμεν, πῶς ὑποίσομεν τήν ἡμέραν ἐκείνην, οὕτως ἀμελῶς διακείμενοι; Πλήν τό, Οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ φονεύσεις, καί τά ἑξῆς, τοῖς ἀρχαίοις ἐῤῥέθη διά Μωϋσέως· ὁ δέ Κύριος, εἰδώς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τῷ Χριστιανῷ ἡ τούτων μόνον τήρησις πρός τελείωσιν, ἔλεγεν· Ἀμήν λέγω ὑμῖν, ὅτι Ἐάν μή περισσεύσῃ ὑμῶν ἡ δικαιοσύνη πλέον τῶν Γραμματέων καί Φαρισαίων, οὐ μή εἰσέλθητε εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διά τοῦτο ἄνω καί κάτω τόν τῆς ψυχῆς ἁγιασμόν, δι᾽ ἥν καί τό σῶμα ἁγιάζεται, καί τήν πρός πάντας ἀνθρώπους εἰλικρινῆ ἀγάπην ἐνομοθέτησε, δι᾽ ὧν καί τήν εἰς αὐτόν ἀγάπην κτήσασθαι δυνάμεθα· καί ἑαυτόν τύπον μέχρι θανάτου, καί τούς αὐτοῦ μαθητάς ἡμῖν παρέσχεν, ὡς πολλάκις εἴρηται.

λα΄. Ποίαν οὖν ἀπολογίαν ἕξομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τοιοῦτον ὑπόδειγμα ἔχοντες, καί οὕτως ἀμελοῦντες; Ἡμᾶς θρηνῶν Ἱερεμίας τούς τοσαύτης χάριτος ἐξιωθέντας, καί οὕτως ἀμελῶς διακειμένους, μᾶλλον δέ, πάσης κακίας πεπληρωμένους, ἔλεγε· Τίς δώσει τῇ κεφαλῇ μου ὕδωρ, καί τοῖς ὀφθαλμοῖς μου πηγήν δακρύων, καί κλαύσομαι τόν λαόν τοῦτον ἡμέρας καί νυκτός; Περί ἡμᾶς [Fr. περί ἡμῶν] ἐγώ ἀκούω καί τοῦ Μωϋσέως λέγοντος· Καί ἔφαγεν Ἰακώβ, καί ἐνεπλήσθη· καί ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος· ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη, καί ἐγκατέλιπε Θεόν τόν ποιήσαντα αὐτόν, καί ἀπέστη ἀπό Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ. Καί τοῦ Μιχαίου θρηνοῦντος καί λέγοντος· Οἴμοι ψυχή! ὅτι ἀπόλωλεν εὐλαβής ἀπό τῆς γῆς, καί ὁ κατορθῶν ἐν ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. Ἕκαστος τόν πλησίον αὐτοῦ θλίβουσιν ἐκθλιβῇ· ἐπί τό κακόν τάς χεῖρας αὐτῶν ἑτοιμάζουσι. Καί τοῦ Ψαλμῳδοῦ ὁμοίως περί ἡμῶν λέγοντος· Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος· ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπό τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, καί τά λοιπά.

λβ΄. Προφητικῶς καί ὁ Ἀπόστολος θρηνῶν ἡμᾶς, ἔλεγεν· Οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν. Ἰός ἀσπίδων ὑπό τά χείλη

αὐτῶν· (937) ὧν τό στόμα ἀρᾶς καί πικρίας γέμει. Σύντριμμα καί ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καί ὁδόν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν· οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Διά τοῦτο πάλιν προβλέπων τά μέλλοντα, περί τῆς νῦν ἡμῶν πονηρᾶς διαγωγῆς πρός τόν Τιμόθεον γράφει· Τοῦτο δέ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροί χαλεποί· ἔσονται γάρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσειν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, καί τά ἑξῆς. Διά τοῦτο οὐαί ἡμῖν, ὅτι εἰς τά ἔσχατα τῶν κακῶν κατηντήσαμεν. Τίς γάρ ἐξ ἡμῶν, εἰπέ μοι, τῶν προειρημένων κακῶν ἐστιν ἀμέτοχος. Οὐχί ἐπί ἡμῶν ἐπληρώθη ἡ προφητεία; Οὐ πάντες ἐσμέν γαστρίμαργοι; Οὐ πάντες φιλήδονοι; Οὐ πάντες ὑλομανεῖς καί φιλόϋλοι; Οὐ πάντες θυμώδεις; Οὐ πάντες μηνιασταί; Οὐ πάντες μνησίκακοι; Οὐ πάντες προδόται πάσης ἀρετῆς; Οὐ πάντες λοιδοροί; Οὐ πάντες φιλόσκοπται [Fr. φιλοσκῶπται] ; Οὐ πάντες προπετεῖς; Οὐ πάντες κενόδοξοι; Οὐ πάντες ὑποκριταί; Οὐ πάντες δόλιοι; Οὐ πάντες φθονεροί; Οὐ πάντες ἀνυπότακτοι; Οὐ πάντες ἀκηδιασταί; Οὐ πάντες περίακτοι; [Fr. περιάκται] Οὐ πάντες ῥάθυμοι; Οὐ πάντες ἀμελεῖς τῶν τοῦ Σωτῆρος ἐντολῶν; Οὐ πάντες πάσης κακίας ἀνάμεστοι; Οὐχί γεγόναμεν ἀντί ναοῦ Θεοῦ, ναός εἰδώλων; Οὐχί ἀντί Πνεύματος ἁγίου, πνευμάτων πονηρῶν ἐσμεν καταγώγια; Οὐχί πεπλασμένως τόν Θεόν Πατέρα ἐπικαλούμεθα; Οὐχί ἀντί υἱῶν Θεοῦ υἱοί γεέννης γεγόναμεν; Οὐχί χείρονες τῶν Ἰουδαίων, οἱ νῦν τό μέγα Χριστοῦ ὄνομα περιφερόμενοι, γεγόναμεν; καί μηδείς ἀγανακτείτω τήν ἀλήθειαν ἀκούων, ἐπεί κἀκεῖνοι παράνομοι ὄντες ἔλεγον, Ἡμεῖς ἕνα Πατέρα ἔχομεν, τόν Θεόν· ἀλλ᾽ ἤκουον παρά τοῦ Σωτῆρος, ὅτι Ὑμεῖς ἐκ τοῦ Πατρός τοῦ διαβόλου ἐστέ, καί τάς ἐπιθυμίας τοῦ πατρός ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.

λγ´. Πῶς οὖν καί ἡμεῖς παραβάται ὄντες τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, τά ὅμοια παρ᾽ αὐτοῦ οὐκ ἀκούομεν; Ἐπεί καί ὁ Ἀπόστολος τούς Πνεύματι ἀγομένους εἶπεν εἶναι υἱούς θεοῦ· Ὅσοι γάρ, φησί, Πνεύματι Θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοί Θεοῦ. Πῶς οὖν καί ἡμεῖς ἐκ τοῦ θανάτου ἀγόμενοι, υἱοί Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα; Τό γάρ φρόνημα τῆς σαρκός, θάνατος. Οἱ δέ Πνεύματι ἀγόμενοι, ἐκ τῶν καρπῶν τοῦ Πνεύματος δῆλοί εἰσιν. Εἴδωμεν οὖν τούς καρπούς τοῦ Πνεύματος· Ὁ γάρ καρπός τοῦ Πνεύματος, φησίν, ἐστίν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθοσύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια. Ἆρα ἔχομεν ταῦτα ἐν ἑαυτοῖς; Ἀλλ᾽ εἴθε μή πάντα τά ἐναντία. Πῶς οὖν υἱοί Θεοῦ ἀκούειν δυνάμεθα, καί οὐχί μᾶλλον ἐκ τοῦ ἐναντίου; Τό γέ ἔκ τινος (940) γεγεννημένον, ὅμοιον τοῦ γεγεννηκότος ἐστί. Δηλοῖ δέ καί Κύριος, λέγων· Τό γεγεννημένον ἐκ τοῦ Πνεύματος, πνεῦμα ἐστιν. Ἡμεῖς δέ γεγόναμεν σάρκες ἐπιθυμοῦντες κατά τοῦ Πνεύματος, καί διά τοῦτο δικαίως ἀκούομεν παρ᾽ αὐτοῦ· Οὐ μή ἐγκαταμείνῃ τό Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διά τό εἶναι αὐτούς σάρκας. Πῶς οὖν δυνάμεθα ἀκούειν Χριστιανοί, τί ποτε τοῦ Χριστοῦ ἐν ἑαυτοῖς μή ἔχοντες;

λδ´. Ἀλλ᾽ ἐρεῖ τις ἴσως, ὅτι Ἔχω τήν πίστιν, καί ἀρκεῖ μοι ἡ πίστις ἡ εἰς αὐτόν πρός σωτηρίαν. Ἀλλ᾽ ἀντιφθέγγεται αὐτῷ ὁ Ἰάκωβος, λέγων, ὅτι Καί τά δαιμόνια πιστεύουσι, καί φρίσσουσι. Καί πάλιν· Ἡ πίστις χωρίς τῶν ἔργων, νεκρά ἐστι καθ᾽ ἑαυτήν· ὡς καί τά ἔργα δίχα πίστεως. Πῶς δέ καί πιστεύομεν εἰς αὐτόν, ἤ περί τῶν μελλόντων αὐτῷ πιστεύομεν, οἱ περί τῶν προσκαίρων καί παρόντων αὐτῷ μή πιστεύοντες· καί διά τοῦτο τοῖς ὑλικοῖς συμφυρόμενοι, καί τῇ σαρκί ζῶντες· καί κατά τοῦ Πνεύματος στρατευόμενοι; Οἱ δέ τῷ Χριστῷ ἐν

ἀληθείᾳ πιστεύσαντες, καί ὅλον αὐτόν ἐν ἑαυτοῖς διά τῶν ἐντολῶν εἰσοικίσαντες, οὕτως ἔλεγον· Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δέ ἐν ἐμοί ὁ Χριστός. Ὅ δέ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, τῇ πίστει ζῶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀγαπήσαντός με, καί δόντος ἑαυτόν ὑπέρ ἐμοῦ. Διά τοῦτο πάσχοντες ὑπέρ αὐτοῦ δά τήν πάντων σωτηρίαν, ὡς ἀκριβεῖς αὐτοῦ μιμηταί, καί τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ γνήσιοι φύλακες, ἔλεγον· Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα, βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ἐπειδή ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος· Ἀγαπᾶτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· εὐλογεῖτε τούς καταρωμένους ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπέρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καί τά ἑξῆς· καί ἐκ τῶν λόγων καί τῶν ἔργων ὁ ἐνεργῶν ἐν αὐτοῖς Χριστός ἐφανεροῦτο· ἡμεῖς δέ, ἐπειδή πάσαις ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ ἀντιπράττομεν, διά τοῦτο πάσης ἀκαθαρσίας ἐνεπλήσθημεν. Καί διά τοῦτο γεγόναμεν, ἀντί ναοῦ Θεοῦ, οἶκος ἐμπορίου· καί ἀντί οἴκου προσευχῆς, σπήλαιον ληστῶν· ἀντί ἔθνους ἁγίου, ἔθνος ἁμαρτωλόν· καί ἀντί λαοῦ Θεοῦ, λαός πλήρης ἁμαρτιῶν· ἀντί σπέρματος ἁγίου, σπέρμα πονηρόν· καί ἀντί υἱῶν Θεοῦ, υἱοί ἄνομοι, ἐπειδή ἐγκαταλίπομεν τάς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, καί δουλεύομεν τοῖς πονηροῖς πνεύμασι διά τῶν ἀκαθάρτων παθῶν, καί παρωργίσαμεν τόν ἅγιον τοῦ Ἰσραήλ.

λε΄. Διά τοῦτο θρηνῶν ἡμᾶς ὁ μέγας Ἡσαΐας, κράζει, βοηθῆσαι ἅμα βουλόμενος τῇ πτώσει ἡμῶν, λέγων· Τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; Πᾶσα κεφαλή εἰς πόνον, καί πᾶσα καρδία εἰς λύπην· ἀπό ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία· οὔτε τραῦμα, οὔτε μώλωψ, οὔτε πληγή φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους. Εἶτα τί τό ἐπί τούτοις; Ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ Σιών ὡς σκηνή ἐν ἀμπελῶνι, (941) καί ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σικυηλάτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη. Ταύτην ἡμῶν τῆς ψυχῆς τήν ἐρήμωσιν καί ὁ Ἀπόστολος δηλῶν, ἔλεγε· Καί καθώς οὐκ ἐδοκίμασαν τόν Θεόν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεός εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τά μή καθήκοντα· πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, κακίᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ· μεστούς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρέτας κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας· οἵτινες τό δικαίωμα τοῦ Θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τά τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτά ποιοῦσιν, ἀλλά καί συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι. Διά τοῦτο παρέδωκεν αὐτούς ὁ Θεός εἰς πάθη ἀτιμίας, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τά σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. Καί τί τό ἐπί τούτοις; Ἀποκαλύπτεται, φησίν, ὀργή Θεοῦ ἀπ᾿ οὐρανοῦ ἐπί πᾶσαν ἀσέβειαν καί ἀδικίαν ἀνθρώπων, καί τά ἑξῆς.

λστ΄. Ταύτην τῆς ψυχῆς ἐρήμωσιν καί ὁ Κύριος μηνύων, ἔλεγεν· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ ἡ ἀποκτείνουσα τούς προφήτας, καί λιθοβολοῦσα τούς ἀπεσταλμένους πρός αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τά τέκνα σου, ὡς ὄρνις τά νοσσία αὐτῆς ὑπό τάς πτέρυγας, καί οὐκ ἠθελήσατε; Ἰδού ἀφίεται ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Ὁ δέ Ἡσαΐας πάλιν· Ὁρῶν ἡμᾶς τούς δῆθεν μοναχούς τάς σωματικάς λειτουργίας ἐπιτελοῦντας μόνον, καταφρονοῦντας δέ τῶν πνευματικῶν, καί διά τοῦτο τετυφωμένους, ἔλεγεν, Ἀκούσατε λόγον Κυρίου, ἄρχοντες Σοδόμων· προσέχετε νόμον Θεοῦ, λαός Γομόῤῥας. Τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν; Πλήρης εἰμί τῶν ὁλοκαυτωμάτων κριῶν· καί στέαρ ἀρνῶν, καί αἷμα ταύρων καί τράγων οὐ βούλομαι. Τίς γάρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν; Πατεῖν τήν αὐλήν μου οὐ προσθήσεσθε. Ἐάν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον· θυμίαμα [Sixt. μάταιον θυμίαμα, non satis apte],

βδέλυγμά μοί ἐστι. Τάς νουμηνίας ὑμῶν καί τά σάββατα, καί ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέχομαι. Νηστείαν καί ἀργίαν καί τάς ἑορτάς ὑμῶν, μισεῖ ἡ ψυχή μου. Ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν· οὐκέτι οὐ μή ἀνοίσω. Ὅταν τάς χεῖρας ἐκτείνητε πρός με, ἀποστρέψω τούς ὀφθαλμούς μου ἀφ᾽ ὑμῶν· καί ἐάν πληθύνητε τήν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. Διατί, Αἱ γάρ χεῖρες ὑμῶν, φησίν, αἵματος πλήρεις· ἐπειδή ὁ μισῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. Διά τοῦτο πᾶσα ἄσκησις ἀγάπην μή ἔχουσα ἀλλοτρία τοῦ Θεοῦ καθίσταται.

ζ΄. Διά τοῦτο καί τήν ὑπόκρισιν ἡμῶν ἐλέγχων πόῤῥωθεν ἔλεγεν· Ὁ λαός οὗτος, τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δέ καρδία πόῤῥω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ, μάτην δέ σέβονταί με, καί τά ἑξῆς. Καί ἅπερ δέ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔλεγε ταλανίζων τούς Φαρισαίους, περί ἡμῶν ἐγώ ἀκούω, τῶν νῦν, ὑποκριτῶν, τῶν τοσαύτην χάριτος ἀξιωθέντων, καί χείρω ἐκείνων διακειμένων.

(944) Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς δεσμοῦμεν φορτία βαρέα καί δυσβάστακτα, καί ἐπιτίθεμεν ἐπί τούς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δέ δακτύλῳ ἡμῶν οὐ θέλομεν κινῆσαι αὐτά; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς, πάντα τά ἔργα ἡμῶν ποιοῦμεν πρός τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς φιλοῦμεν τήν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις καί τάς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καί καλεῖσθαι ὑπό τῶν ἀνθρώπων Ῥαββί, Ῥαββί· καί τούς ταῦτα ἡμῶν σφόδρα ἀπονέμοντας, ἕως θανάτου πολεμοῦμεν; Ἦ καί ἡμεῖς ἤραμεν τήν κλεῖδα τῆς γνώσεως, καί κλείομεν τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, μηδέ αὐτοί εἰσερχόμενοι, μηδέ αὐτούς ποιοῦντες εἰσελθεῖν; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς περιάγομεν τήν θάλασσαν καί τήν ξηράν ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον, καί ὅταν γένηται, ποιοῦμεν αὐτόν υἱόν γεέννης διπλότερον ἡμῶν; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς ἐσμεν ὁδηγοί τυφλοί, τόν κόνωπα διυλίζοντες, καί τήν κάμηλον καταπίνοντες; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς καθαρίζομεν τό ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καί τῆς παροψίδος· τό δέ ἔσωθεν ἡμῶν γέμει ἁρπαγῆς καί πλεονεξίας [Fr. καί ἀκαθαρσίας]· μᾶλλον δέ ἀκρασίας; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς ἀποδεκατοῦμεν τό πήγανον καί τό ἡδύοσμον, καί πᾶν λάχανον· καί παρερχόμεθα τήν κρίσιν καί τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς ἐσμέν ὡς τά μνημεῖα τά ἄδηλα, ἔξωθεν μέν φαινόμενοι τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ ὄντες μεστοί ὑποκρίσεως καί ἀνομίας καί πάσης ἀκαθαρσίας; Ἦ οὐχί καί ἡμεῖς οἰκοδομοῦμεν τούς τάφους τῶν μαρτύρων, καί κοσμοῦμεν τά μνημεῖα τῶν Ἀποστόλων, καί ἐσμέν ὅμοιοι τῶν ἀποκτεινάντων αὐτούς; Τίς οὖν οὐ κλαύσει ἡμᾶς οὕτως διακειμένους; Τίς οὖν θρηνήσει τήν τηλικαύτην ἡμῶν αἰχμαλωσίαν; Διά τοῦτο υἱοί Θεοῦ οἱ τίμιοι, ἐλογίσθημεν ὡς ἀγγεῖα ὀστράκινα. Διά τοῦτο ἠμαυρώθη τό χρυσίον· ἠλλοιώθη τό ἀργύριον τό ἀγαθόν. Διά τοῦτο οἱ Ναζωραῖοι Σιών, οἱ ὑπέρ χιόνα λάμψαντες, γεγόναμεν ὡς Αἰθίοπες· οἱ ὑπέρ γάλα λευκανθέντες, ὑπέρ μέλαν ἐζοφώθησαν. Διά τοῦτο ἐσκότασεν ὑπέρ ἀσβόλην τό εἶδος ἡμῶν. Οἱ τιθηνούμενοι ἐπί κόκκων, περιεβαλόμεθα κοπρίας· καί ἐμεγαλύνθη ἡ ἀνομία ἡμῶν, ὑπέρ ἀνομιῶν Σοδόμων. Διά τοῦτο οἱ υἱοί τῆς ἡμέρας καί τοῦ φωτός, υἱοί γεγόναμεν νυκτός καί σκότους. Διά τοῦτο υἱοί τῆς βασιλείας, υἱοί γεέννης γεγόναμεν. Διά τοῦτο οἱ υἱοί τοῦ Ὑψίστου, ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκομεν, καί ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτομεν. Διά τοῦτο παρεδόθημεν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων, τῶν ἀγρίων λέγω δαιμόνων, καί βασιλεῖ ἀδίκῳ καί πονηρωτάτῳ παρά πᾶσαν τήν γῆν, δηλαδή τῷ τούτων ἄρχοντι, ὅτι ἡμάρτομεν καί ἠνομήσαμεν, παραβάντες τάς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καί καταπατήσαντες τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ καί τό αἷμα τῆς διαθήκης κοινόν ἡγησάμενοι. Ἀλλά μή παραδόης [Fr. παραδῷς] ἡμᾶς εἰς τέλος διά τό ὄνομά σου, Κύριε, καί μή διασκεδάσης τήν διαθήκην σου· καί μή ἀποστήσῃς τό ἔλεός σου ἀφ᾽ ἡμῶν, διά τούς

οἰκτιρμούς σου, Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· (945) καί διά τό ἔλεος τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Μή μνησθῇς ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων· ἀλλά ταχύ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. Βοήθησον ἡμῖν ὁ Θεός ὁ Σωτήρ ἡμῶν. Ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός σου, Κύριε, ῥῦσαι ἡμᾶς, καί ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου Κύριε, μνησθείς τῆς ἀπαρχῆς ἡμῶν ἥν ἐξ ἡμῶν διά φιλανθρωπίαν λαβών ὁ μονογενής σου Υἱός, ὑπέρ ἡμῶν ἔχει ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἡμῖν βεβαίαν τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας χαρίσηται· καί μή διά τήν ἀπόγνωσιν χείρους γενώμεθα, διά τό τίμιον αὐτοῦ αἷμα, ὅ ὑπέρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς ἐξέχεεν· διά τούς ἁγίους αὐτοῦ Ἀποστόλους καί Μάρτυρας, οἵ ὑπέρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τό ἴδιον αἷμα ἐξέχεον· διά τούς ἁγίους Προφήτας καί Πατέρας καί Πατριάρχας, οἵτινες ἠγωνίσαντο εὐαρεστῆσαι τῷ ἁγίῳ σου ὀνόματι. Μή παρίδῃς τήν δέησιν ἡμῶν, Κύριε, μηδέ ἐγκαταλ[ε]ίπῃς ἡμᾶς εἰς τέλος. Οὐ γάρ ἐπί ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν πεποιθότες ἐσμέν, ἀλλ᾽ ἐπί ἐλέει τῷ σῷ, δι᾽ οὗ τό γένος ἡμῶν περιποιῇ. Ἱκετεύομεν καί παρακαλοῦμεν τήν σήν ἀγαθότητα, ἵνα μή γένηται εἰς κρῖμα ἡμῖν τό οἰκονομηθέν ἡμῖν ὑπό τοῦ Μονογενοῦς σου Υἱοῦ πρός σωτηρίαν μυστήριον· καί μή ἀποῤῥίψῃς ἡμᾶς ἀπό τοῦ προσώπου σου. Μή βδελύξῃ ἡμῶν τήν ἀναξιότητα· ἀλλ᾽ ἐλέησον ἡμᾶς κατά τό μέγα σου ἔλεος, καί κατά τό πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου, παράγαγε τά ἁμαρτήματα [Fr. alterge M. ἀνομήματα] ἡμῶν, ἵνα ἀκατακρίτως προσελθόντες κατενώπιον τῆς ἁγίας σου δόξης, ἀξιωθῶμεν τῆς σκέπης τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καί μή ὡς δοῦλοι πονηροί ταῖς ἁμαρτίαις, ἀποδόκιμοι [Fr. δοῦλοι ἁμαρτίας, ἀποδόκιμοι] γενώμεθα. Ναί Δέσποτα παντοδύναμε Κύριε, εἰσάκουσον τῆς δεήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐκτός σοῦ ἄλλον οὐκ οἴδαμεν. Τό ὄνομά σου ὀνομάζομεν· σύ γάρ εἶ ὁ ἐνεργῶν τά πάντα ἐν πᾶσι, καί τήν παρά σοῦ πάντες ἐπιζητοῦμεν βοήθειαν.Ἐπίβλεψον οὖν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, Κύριε, καί ἴδε ἐκ τοῦ οἴκου τῆς ἁγίας δόξης σου. Ποῦ ἐστιν ὁ ζῆλός σου καί ἡ ἰσχύς σου; Ποῦ ἐστι τό πλῆθος τοῦ ἐλέους οου καί τῶν οἰκτιρμῶν σου, ὅτι ἤνεσχες τῆς πτώσεως ἡμῶν; Σύ γάρ ἡμῶν εἶ Πατήρ, ὅτι Ἀβραάμ οὐκ ἔγνω ἡμᾶς, καί Ἰσραήλ οὐκ ἐπέγνω ἡμᾶς· ἀλλά σύ, Κύριε, Πατήρ ἡμῶν ῥῦσαι ἡμᾶς, ὅτι ἀπ᾽ ἀρχῆς τό ὄνομά σου τό ἅγιον ἐφ᾽ ἡμᾶς ἐστι, καί τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, καί τοῦ ἁγίου σου Πνεύματος. Τί ἐπλάνησας ἡμᾶς, Κύριε, ἀπό τῆς ὁδοῦ σου· μή παιδεύσῃς ἡμᾶς τῇ ῥάβδῳ τῶν κριμάτων σου. Τί ἐσκλήρυνας ἡμῶν τάς καρδίας, τοῦ μή φοβεῖσθαί σε; ἐγκατέλειψας ἡμᾶς τῇ αὐτονομίᾳ τῆς πλάνης; Ἐπίστρεψον, Κύριε, τούς δούλους σου, διά τήν ἁγίαν σου Ἐκκλησίαν· διά πάντας τοῦ ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίους σου, ἵνα μικρόν κληρονομήσωμεν τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου σου. Οἱ ὑπεναντίοι ἡμῶν κατεπάτησαν τό ἁγίασμά σου· ἐγενόμεθα ὡς τό ἀπ᾽ ἀρχῆς ὅτε οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδέ ἐπεκλήθη τό ὄνομά σου ἐφ᾽ ἡμᾶς.

λη΄. Ἐάν ἀνοίξῃς τόν οὐρανόν, τρόμος λήψεται ἀπό σοῦ ὄρη, καί τακήσονται ὡς κηρός ἀπό προσώπου τοῦ πυρός· καί κατακαύσει πῦρ τούς ὑπεναντίους· (948) καί φοβερόν ἔσται τό ὄνομά σου τοῖς ὑπεναντίοις. Ὅταν ποιεῖς τά ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ἀπό σοῦ ὄρη. Ἀπό τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδέ οἱ ὀφθαλμοί ἡμῶν ἴδον Θεόν, πλήν σοῦ. Καί τά ἔργα σου, ἅ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον· συναντήσεται γάρ τοῖς ποιοῦσι τό δίκαιον, καί τῶν ὁδῶν σου μνησθήσονται. Ἰδού σύ ὠργίσθης, καί ἡμεῖς ἡμάρτομεν. Μᾶλλον δέ ἡμεῖς ἡμάρτομεν καί σύ ὠργίσθης· Διά τοῦτο ἐπλανήθημεν, καί ἐγενήθημεν ὡς ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς· ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν· καί ἐῤῥύημεν ὡς φύλλα διά τάς ἀνομίας ἡμῶν, οὕτως [ἄλ. ὄντως] ἄνεμος οἴσει ἡμᾶς, καί οὐκ ἔστιν ὁ ἐπικαλούμενος τό ὄνομά σου, καί ὁ μνησθείς

ἀντιλαβέσθαι σου, Καί ἀπέστρεψας τό πρόσωπόν σου ἀφ᾽ ἡμῶν, καί παρέδωκας ἡμᾶς, διά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν. Καί νῦν, Κύριε, Πατήρ ἡμῶν εἶ σύ· ἡμεῖς δέ πηλός, ἔργον τῶν χειρῶν σου πάντες. Μή ὀργισθῇς ἡμᾶς σφόδρα, καί μή ἐν καιρῷ μνησθῇς ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Καί νῦν ἐπίβλεψον ὅτι λαός σου πάντες ἡμεῖς· πόλις τοῦ ἁγίου σου ἐγενήθη ἔρημος Σιών· ὡς ἔρημος ἐγενήθη Ἱερουσαλήμ. Εἰς κατάραν ὁ οἶκος τοῦ ἁγίου ἡμῶν, καί ἡ δόξα ἥν ηὐλόγησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐγενήθη πυρίκαυστος, καί πάντα τά ἔνδοξα συνέπεσε. Καί ἐπί πᾶσι τούτοις ἠνέσχου, Κύριε, καί ἐσιώπησας, καί ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἕως σφόδρα.

λθ΄. Συνέβη μέν ταῦτα τυπικῶς τῷ παλαιῷ σου λαῷ, νῦν δέ εἰς ἡμᾶς ἀληθινῶς [al. ὡς ἀληθῶς, Sic et Fr.] πεπλήρωται· καί ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν δαίμοσι, μυκτιρισμός καί χλευασμός τοῖς κύκλῳ ἡμῶν, Ἀλλ᾽ ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καί ἴδε, καί σῶσον ἡμᾶς διά τό ὄνομά σου τό ἅγιον· καί γνώρισον ἡμῖν τάς μεθοδείας τῶν ὑπεναντίων ἡμῶν· καί ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ τῶν μηχανημάτων αὐτῶν, καί μή ἀποστήσῃς ἀφ᾽ ἡμῶν τήν σήν βοήθειαν, ὅτι ἡμεῖς οὐχ ἱκανοί ἐσμεν πρός τό νικᾷν τά ἀντιπίπτοντα· σύ δέ δυνατός εἶ εἰς τό σώζειν ἐκ πάντων τῶν ἐναντίων. Σῶσον ἡμᾶς, Κύριε, ἐκ τῶν δυσχερῶν τοῦ κόσμου τούτου, κατά τήν χρηστότητά σου, ἵνα ἐν καθαρᾷ συνειδήσει τό πέλαγος τοῦ βίου διαπεράσαντες, ἄμεμπτοι καί ἀκέραιοι τῷ φοβερῷ βήματί σου παραστάντες, ἀξιωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

μ΄. Ταῦτα πάντα ἀκούσας ὁ Ἀδελφός, καί σφόδρα κατανυγείς, μετά δακρύων εἶπε τῷ γέροντι, ὡς Ἐξ ὧν θεωρῶ, Πάτερ, οὐχ ὑπολέλειπταί σοι ἐλπίς σωτηρίας. Αἱ γάρ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τήν κεφαλήν μου· ἀλλά παρακαλῶ εἰπεῖν μοι τί ὤφειλον ποιῆσαι. Καί ὁ Γέρων ἀποκριθείς εἶπε· Τό σωθῆναι, παρά μέν ἀνθρώποις ἀδύνατον· παρά δέ τῷ Θεῷ, πάντα δυνατά, ὡς αὐτός ἔφη ὁ Κύριος· Προφθάσωμεν οὖν τό πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, προσκυνήσωμεν καί προσπέσωμεν, καί κλαύσωμεν ἐναντίον Κυρίου τοῦ ποιήσαντος ἡμᾶς, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ Θεός ἡμῶν· καί ἀκούωμεν αὐτοῦ λέγοντος διά τῆς Ἡσαΐου φωνῆς, ὅτι Ὅταν ἀποστραφῇς καί στενάξῃς, (949) τότε σωθήσῃ. Καί πάλιν· Μή οὐκ ἰσχύει ἡ χείρ Κυρίου τοῦ σῶσαι; ἤ ἐβάρυνε τό οὖς αὐτοῦ τοῦ μή εἰσακούσασθαι; Ἀλλά τά ἁμαρτήματα ἡμῶν διιστῶσιν ἀναμέσον ἡμῶν καί τοῦ Θεοῦ· καί διά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀπέστρεψε τό πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μή ἐλεῆσαι. Διό λέγει· Λούσασθε, καθαροί γίνεσθε· ἀφέλετε τάς πονηρίας ἀπό τῶν ψυχῶν ὑμῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου· παύσασθε τῶν πονηριῶν ὑμῶν· μάθετε καλόν ποιεῖν, ἐκζητήσατε κρίσιν, ῥύσατε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ καί δικαιώσατε χήραν, καί δεῦτε, καί διαλεχθῶμεν, λέγει Κύριος · καί ἐάν ὦσι αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς χιόνα λευκανῶ· ἐάν δέ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεί ἔριον λευκανῶ. Καί, Ἐάν θέλητε καί εἰσακούσητέ μου, τά ἀγαθά τῆς γῆς φάγεσθε. Τό γάρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα. Καί πάλιν διά Ἰωήλ· Ἐπιστράφητε πρός με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν· ἐν νηστείᾳ καί ἐν κλαυθμῷ καί κοπετῷ· διαῤῥήξατε τάς καρδίας ὑμῶν, καί οὐ τά ἱμάτια ὑμῶν. Ἐλεήμων γάρ καί οἰκτίρμων ἐστί Κύριος, καί μετανοῶν ἐπί ταῖς κακίαις. Πρός Ἰεζεκιήλ δέ, Υἱέ ἀνθρώπου, εἶπον τῷ οἴκῳ Ἰσραήλ, Οὕτως ἐλαλήσατε, λέγοντες, Αἱ πλάναι ἡμῶν, καί αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐφ᾽ ἡμῶν ἐστι· καί ἐν αὐταῖς τηκόμεθα· καί πῶς ζησόμεθα; Εἶπον αὐτοῖς, Ζῶ ἐγώ, λέγει Κύριος, Οὐ βούλομαι τόν θάνατον τοῦ ἀσεβοῦς, ὥστε ἐπιστρέψαι αὐτόν ἀπό τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ, καί ζῆν αὐτόν· ἀποστροφῇ ἀποστρέψατε ἀπό τῆς ὁδοῦ ὑμῶν· καί ἵνα τί ἀποθνήσκετε, οἶκος Ἰσραήλ. Ἡ δέ τρίτην τῶν Βασιλειῶν, τήν ὑπερβολή τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος φανεροῦσα, οὕτω λέγει, Ἐν τῷ ἀκοῦσαι Ἀχαάβ ὄντα αὐτόν ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Ναβουθαί, ὅν

ἐκληρονόμησεν ἐν τῷ ἀποκτεῖναι αὐτόν διά τῆς Ἰεζάβελ, τούς λόγους Ἡλιοῦ, λέγοντος· Τάδε λέγει Κύριος· Ἐφόνευσας, καί ἐκληρονόμησας· καί ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἔλειξαν οἱ κύνες τό αἷμα Ναβουθαί, ἐκεί λείξουσιν οἱ κύνες τό αἷμα σου· καί τήν Ἰεζάβελ κύνες καταφάγονται ἐν τῷ περιτειχίσματι τοῦ Ἰσραήλ. Καί ἐν τῷ ἀκοῦσαι Ἀχαάβ τούς λόγους τούτους, διέῤῥηξε τά ἱμάτια αὐτοῦ, καί ἔθετο σάκκον ἐπί τήν σάρκα αὐτοῦ, καί ἐνήστευσε, καί ἐκοιμήθη ἐν τῷ σάκκῳ. Καί ἐγένετο λόγος Κυρίου πρός Ἡλιοῦ, λέγων· Ἰδέ ὅτι [al. πῶς] ἐνετράπη [Six.Ἑώρακας ὡς κατενύγη. Fr. εἶδες ὅτι] Ἀχαάβ ἀπό προσώπου μου. Οὐκ ἐπάξω κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ. Ὁ δέ Δαβίδ φησί· τήν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καί τήν ἁμαρτίαν μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα, Ἐξαγόρευσα καί κατ᾽ ἐμοῦ τήν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, καί σύ ἀφῆκας τήν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου. Ὑπέρ ταύτης προσεύξεται πρός σέ πᾶς ὅσιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ· καί ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων πολλῶν πρός αὐτόν οὐκ ἐγγιοῦσιν. Ἐν δέ τῷ Εὐαγγελίῳ ὁ Κύριος, Μετανοεῖτε, φησίν, ἤγγισε γάρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τοῦ δέ Πέτρου πυθομένου, Ποσάκις τῆς ἡμέρας, ἐάν ἁμάρτη εἰς ἐμέ ὁ ἀδελφός μου, ἀφήσω αὐτῷ· ἕως ἑπτάκις; ἀποκρίνεται αὐτῷ ὁ φύσει ἀγαθός καί ἀνείκαστος ἐν χρηστότητι· Οὐ λέγω σοι ἑπτάκις, ἀλλ᾽ ὡς ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. Τί ταύτης τῆς ἀγαθότητος ἰσόῤῥοπον; τί ταύτης τῆς φιλανθρωπίας ἐφάμιλλον;

(952) μα΄. Ἐγνωκότες οὖν τόν τοῦ Κυρίου φόβον, τήν τε χρηστότητα αὐτοῦ καί τήν φιλανθρωπίαν ἔκ τε τῆς Παλαιᾶς καί τῆς Καινῆς διαθήκης, ἐπιστρέψωμεν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἡμῶν· καί ἵνα τί ἀπολλύμεθα, ἀδελφοί; Καθαρίσωμεν χεῖρας, οἱ ἁμαρτωλοί· ἁγνίσωμεν τάς καρδίας ἡμῶν οἱ δίψυχοι· ταλαιπωρήσωμεν καί πενθήσωμεν, καί κλαύσωμεν διά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν. Παυσώμεθα τῶν πονηριῶν ἡμῶν· πιστεύσωμεν ταῖς εὐσπλαχνίαις τοῦ Κυρίου· φοβηθῶμεν τάς ἀπειλάς αὐτοῦ, φυλάξωμεν τάς ἐντολάς αὐτοῦ· ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους ἐξ ὅλης καρδίας. Εἴπωμεν, ἀδελφοί, καί τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς καί βδελυσσομένοις, ἵνα τό ὄνομα Κυρίου δοξασθῇ, καί ὀφθῇ ἐν τῇ εὐφροσύνῃ αὐτοῦ. Δῶμεν συγγνώμην ἀλλήλοις, δι᾽ ἀλλήλων πειραζόμενοι, ὡς πάντες ὑπό κοινοῦ ἐχθροῦ πολεμούμενοι. Ἀντιστῶμεν τοῖς λογισμοῖς ἡμῶν, τόν Θεόν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλούμενοι· καί φυγαδεύωμεν ἐξ ἡμῶν τά πονηρά καί ἀκάθαρτα πνεύματα. Ὑποτάξωμεν τήν σάρκα τῷ πνεύματι, ὑπωπιάζοντες καί δουλαγωγοῦντες δι᾽ ἁπάσης κακοπαθείας· Καθαρίσωμεν ἑαυτούς ἀπό παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος. Διεγείρωμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμόν ἀγάπης καί καλῶν ἔργων. Μή φθονήσωμεν ἀλλήλοις, μηδέ φθονούμενοι ἀγριωθῶμεν· συμπαθήσωμεν δέ μᾶλλον ἀλλήλοις, καί διά ταπεινοφροσύνης ἀλλήλους ἰασώμεθα. Μή καταλαλῶμεν ἀλλήλων, μηδέ σκώψωμεν ἀλλήλους· ὅτι ἐσμέν ἀλλήλων μέλη. Ἀποβάλλωμεν ἀφ᾽ ἡμῶν τήν ἀμέλειαν καί τήν ῥαθυμίαν· καί στῶμεν ἀνδρείως κατά τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀγωνιζόμενοι· καί ἔχομεν παράκλητον Ἰησοῦν Χριστόν δίκαιον πρός τόν Πατέρα· καί αὐτός ἱλασμός ἐστι περί τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· καί δεηθῶμεν αὐτοῦ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ἡμῶν, καί ἀφίησιν ἡμῖν τάς ἁμαρτίας ἡμῶν· Ὅτι ἐγγύς Κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν ἐν ἀληθείᾳ. Διό λέγει· Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καί ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τάς εὐχάς σου. Καί ἐξελοῦμαί σε, καί δοξάσεις με. Καί ὁ Ἡσαΐας δέ πάλιν· Λύε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιάς βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καί πᾶσαν συγγραφήν ἄδικον διάσπα. Διάθρυπτε πεινῶντι τόν ἄρτον σου, καί πτωχούς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τόν οἶκόν σου.

Ἐάν ἴδῃς γυμνόν, περίβαλε· καί ἀπό τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐ παρόψει [Fr.οὐχ ὑπερόψει]. Τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τό φῶς σου, καί τά ἰάματά σου ταχύ ἀνατελεῖ. Καί προπορεύσεται ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου· καί δόξα Κυρίου περιστελεῖ σε. Καί τί τό ἐπί τούτοις; Τότε βοήσῃ, καί ὁ Θεός εἰσακούσεταί σου· ἔτι λαλοῦντός σου, ἐρεῖ, Ἰδού πάρειμι. Τότε ἀνατελεῖ ἐν τῷ σκότει τό φῶς σου, καί τό σκότος σου ὡς μεσημβρία. Καί ἔσται Θεός μετά σοῦ διαπαντός· καί ἐμπλησθήσῃ καθά ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. Ὁρᾷς ὅτι ἐν τῷ λύειν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας ἐκ τῆς καρδίας ἡμῶν, (953) καί διαλύειν πᾶσαν στραγγαλιάν βιαίων συναλλαγμάτων μνησικακίας· καί σπεύδειν εὐεργετεῖν τόν πλησίον ἐξ ὅλης ψυχῆς, τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμεθα, καί τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας ἐλευθερούμεθα, καί πάσης ἀρετῆς πληρούμεθα, καί ὑπό τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ καταλαμπόμεθα, καί πάσης ἀγνοίας ἐλευθερούμεθα· καί προσευχόμενοι τά Χριστοῦ, εἰσακουόμεθα, καί τόν Θεόν μεθ᾿ ἡμῶν ἕξομεν διά παντός, καί τῆς κατά Θεόν ἐπιθυμίας πληρούμεθα.

μβ´. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, καί ἀγαπώμεθα ὑπό τοῦ Θεοῦ. Μακροθυμήσωμεν ἐπ᾿ ἀλλήλοις, καί μακροθυμεῖ ἐπί ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. Μή ἀποδῶμεν κακόν ἀντί κακοῦ, καί οὐκ ἀπολαμβάνομεν κατά τάς ἁμαρτίας ἡμῶν. Τήν γάρ συγχώρησιν τῶν παραπτωμάτων ἡμῶν, ἐν τῇ συγχωρήσει τῶν ἀδελφῶν εὑρίσκομεν. Καί τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τοῦ πλησίον ἐγκέκρυπται. Διά τοῦτο ὁ Κύριος ἔλεγεν· Ἄφετε, καί ἀφεθήσεται ὑμῖν. Καί, Ἐάν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τά παραπτώματα αὐτῶν, καί ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῶν τά παραπτώματα ὑμῶν. Καί πάλιν· Μακάριοι οἱ ἐλεημόνες, ὅτι αὐτοί ἐλεηθήσονται. Καί, Ὧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσται ὑμῖν. Ἰδού ἐχαρίσατο ἡμῖν ὁ Κύριος τρόπον σωτηρίας, καί ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν αἰώνιον τοῦ γενέσθαι τέκνα Θεοῦ· καί ἐν τῷ θελήματι ἡμῶν ἐστι λοιπόν ἡ σωτηρία ἡμῶν.

μγ´. Δῶμεν οὖν ἑαυτούς τῷ Κυρίῳ ἐξ ὁλοκλήρου, ἵνα ὁλόκληρον αὐτόν ἀντιλάβωμεν. Γενώμεθα θεοί δι᾿ αὐτόν· καί γάρ τοῦτο ἄνθρωπος γέγονε, φύσει ὤν Θεός καί Δεσπότης. Ὑπακούσωμεν αὐτῷ, καί αὐτός ἀκαμάτως ἀμύνεται τούς ἐχθρούς ἡμῶν· Εἰ ὁ λαός μου ἤκουσέ μου, φησίν, Ἰσραήλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη· ἐν τῷ μηδενί ἄν τούς ἐχθρούς αὐτῶν ἐπαπείνωσα, καί ἐπί τούς θλίβοντας αὐτούς ἐπέβαλον ἄν τήν χεῖρά μου. Πᾶσαν τήν ἐλπίδα ἡμῶν ἐπ᾿ αὐτόν μόνον θήσωμεν. Καί πᾶσαν τήν μέριμναν ἡμῶν ἐπ᾿ αὐτόν μόνον ῥίψωμεν, καί ἐκ πάσης θλίψεως, αὐτός ἡμᾶς ῥύσεται· καί πάντα τόν βίον, αὐτός ἡμᾶς διαθρέψει. Πάντα μέν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς ἀγαπήσωμεν· ἐπί μηδενί δέ ἀνθρώπων τήν ἐλπίδα θήσωμεν· ὅτι ἐφ᾿ ὅσον ὁ Κύριος συντηρεῖ ἡμᾶς, καί οἱ φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι, καί οἱ ἐχθροί πάντες πρός ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν. Ἐπάν δέ ὁ Κύριος ἡμᾶς ἐγκαταλείπῃ, τότε καί οἱ φίλοι πάντες ἐγκαταλείπουσι, καί οἱ ἐχθροί πάντες καθ᾿ ἡμῶν ἰσχύουσιν. Ἀλλά καί ὁ εἰς σεαυτόν θαῤῥῶν, πεσεῖται πτῶμα ἐξαίσιον· ὁ δέ φοβούμενος τόν Κύριον, ὑψωθήσεται. Διά τοῦτο Δαβίδ ἔλεγεν· Οὐ γάρ ἐπί τῷ τόξῳ μου ἐλπιῶ, καί ἡ ῥομφαία μου οὐ σώσει με. Ἔσωσας γάρ ἡμᾶς ἐκ τῶν θλιβόντων ἡμᾶς, καί τούς μισοῦντας ἡμᾶς, κατήσχυνας.

μδ´. Μή ἀνασχώμεθα τῶν λογισμῶν τῶν σμικρυνόντων ἡμῶν τάς ἁμαρτίας, καί τήν ἄφεσιν αὐτῶν γεγονέναι μαντευομένων. Περί αὐτῶν γάρ ὁ Κύριος ἀσφαλιζόμενος ἡμᾶς, ἔλεγε· Προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπό τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἐλεύσονται πρός ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων· (956) ἔσωθεν δέ, εἰσί λύκοι ἅρπαγες. Ἐφ᾿ ὅσον γάρ ὁ νοῦς

ἡμῶν ὑπό τῆς ἁμαρτίας ὀχλεῖται, οὔπω τῆς συγχωρήσεως αὐτῆς ἐτύχομεν· οὐδέπω γάρ καρπούς ἀξίους τῆς μετανοίας πεποιήκαμεν. Καρπός μετανοίας ἐστίν, ἀπάθεια ψυχῆς· ἀπάθεια δέ, ἐξάλειψις ἁμαρτίας. Οὔπω δέ ἔχομεν τελείαν ἀπάθειαν, ποτέ μέν ὀχλούμενοι ὑπό τῶν παθῶν, ποτέ δέ μή ὀχλούμενοι. Οὐκ ἄρα τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως τελείως ἐτύχομεν. Τῆς μέν γάρ προγονικῆς ἁμαρτίας, διά τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἐλευθερώθημεν· τῆς δέ μετά τό βάπτισμα τολμηθείσης, διά τῆς μετανοίας ἐλευθερούμεθα.

με΄. Μετανοήσωμεν οὖν γνησίως, ἵνα τῶν παθῶν ἐλευθερούμενοι, τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως τύχωμεν. Περιφρονήσωμεν τῶν προσκαίρων, ἵνα μή δι᾽ αὐτά τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενοι, τήν ἐντολήν τῆς ἀγάπης παραβῶμεν, καί τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης ἐκπέσωμεν. Πνεύματι περιπατῶμεν, καί ἐπιθυμίαν σαρκός οὐ μή τελέσομεν. Γρηγορήσωμεν, νήψωμεν· ἀποβάλωμεν λοιπόν τόν ὕπνον τῆς ῥαθυμίας. Ζηλώσωμεν τούς ἁγίους ἀθλητάς τοῦ Σωτῆρος· μιμησώμεθα αὐτῶν τούς ἀγῶνας, τῶν ὄπισθεν ἐπιλανθανόμενοι, τοῖς δέ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενοι. Μιμησώμεθα τόν ἀκατάπαυστον αὐτῶν δρόμον, τήν ζέουσαν προθυμίαν, τῆς ἐγκρατείας τήν καρτερίαν, τῆς σωφροσύνης τόν ἁγιασμόν, τῆς ὑπομονῆς τήν γενναιότητα τῆς μακροθυμίας τήν ἀνοχήν, τῆς συμπαθείας τόν οἶκτον, τῆς πραΰτητος τό ἀτάραχον, τοῦ ζήλου τήν θερμότητα, τῆς ἀγάπης τό ἀνυπόκριτον, τῆς ταπεινοφροσύνης τό ὕψος, τῆς ἀκτημοσύνης τό ἀπέριττον, τήν ἀνδρείαν, τήν χρηστότητα, τήν ἐπιείκειαν. Μή ὑπτιωθῶμεν ταῖς ἡδοναῖς· μή χαυνωθῶμεν τοῖς λογισμοῖς· μή ῥυπώσωμεν τήν συνείδησιν· Τήν εἰρήνην διώκωμεν μετά πάντων, καί τόν ἁγιασμόν· οὗ χωρίς οὐδείς ὄψεται τόν Κύριον, Καί ἐπί τούτοις, φύγωμεν τόν κόσμον, ἀδελφοί, καί τόν κοσμοκράτορα. Καταλείψωμεν τήν σάρκα, καί τά σαρκικά. Εἰς οὐρανούς ἀναδράμωμεν· ἐκεῖ ἕξωμεν ἡμῶν τό πολίτευμα. Τόν θεῖον Ἀπόστολον μιμησώμεθα· τόν Ἀρχηγόν τῆς ζωῆς καταλάβωμεν· τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς ἀπολαύσωμεν. Σύν ἀγγέλοις χορεύσωμεν· σύν ἀρχαγγέλοις ὑμνήσωμεν τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος ἅμα τῷ Πατρί σύν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καί ἀεί, καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΕΚ ΤΩΝ ΦΩΤΙΟΥ (956)

Ἀσκητικός λόγος· καί ἑτέρα πραγματεία ἐν υ΄ κεφαλαίοις.

Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Μαξίμου λόγος Ἀσκητικός, εἰς πεῦσιν ἐσχηματισμένος καί ἀπόκρισιν. καί χρήσιμος μέν ἅπασιν ὁ λόγος, μάλιστα δι᾽ οἷς ἄσκησις ἡ πολιτεία. Ἠθῶν γάρ , δι᾽ ὧν ἄν τις οὐρανοπολίτης γένοιτο, ἐστί διδάσκαλος καί γεωργός. (957) Μάλιστα δέ Ἀγάπης, κατά τήν γνῶσιν καί τήν ἐργασίαν πολλάς ἐνδίδωσιν ἐπελθεῖν ἀφορμάς.
Συνετέτακτο δέ καί ἑτέρα πραγματεία εἰς υ΄ κεφάλαια πληθυνομένη, ἥ καί προσεπεφώνητο Ἐλπιδίῳ τινί ὁσιότητι καθωσιωμένῳ. Καί αὐτός μέν ὁ συγγραφεύς Περί Ἀγάπης τόν πόνον ἐπιγράφει, ἴσως, ὅτι ταύτην τε ἀρχήν τῷ γράμματι ὑποβάλλεται, καί ἀλλαχοῦ πολλάκις περί αὐτῆς καταβάλλεται λόγον. Οὐ μήν ἀλλά γάρ καί πολλῶν προβλημάτων τε καί θεωρημάτων, οἷς θεολογία κρατύνεται, καί ἅ τόν ὅσιον βίον καί

καθαρόν ποιεῖ, ἱκανήν ἔστιν ἐν αὐτοῖς τοῖς φιλοπόνως αὐτά μετιοῦσι καρπώσασθαι τήν ὠφέλειαν.

Καί τό εἶδος αὐτῷ τοῦ λόγου, εἰς τό λευκόν τε καί εὔτορνον, ἤπερ οἱ ἄλλοι, διατυποῦται· καί οὐδέν παρέχει, ὅ ἄν τις διερευνήσῃ μωμήσασθαι· πλήν ἔσθ᾽ ὅπη τήν Ἀττικήν τῆς ἄλλης φωνῆς προκρίνει.

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ (960) ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΕΛΠΙΔΙΟΝ

Ἰδού πρός τῷ περί Ἀσκητικοῦ βίου λόγῳ, καί τόν περί Ἀγάπης λόγον πέπομφα τῇ σῇ τιμιότητι, πάτερ Ἐλπίδιε, ἐν ἰσαρίθμοις κεφαλαίοις τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων ἑκατοντάσιν· οὐδέν μέν ἴσως ἄξιον τῆς σῆς προσδοκίας· τῆς δέ γε ἡμετέρας δυνάμεως οὐκ ἔλαττον. Πλήν γινωσκέτω ἡ σή ἁγιωσύνη, ὅτι οὐδέ ταῦτα εἰσί τῆς ἐμῆς γεώργια διανοίας· ἀλλά τούς τῶν ἁγίων Πατέρων διελθών λόγους, κακεῖθεν τόν εἰς τήν ὑπόθεσιν συντείνοντα νοῦν ἀναλεξάμενος· καί ἐν ὀλίγοις πολλά κεφαλαιωδέστερον συναγαγών, ἵνα εὐσύνοπτα γένωνται διά τό εὐμνημόνευτον· ἀπέστειλα τῇ σῇ ὁσιότητι, παρακαλῶν εὐγνωμόνως ἀναγινώσκειν, καί μόνην θηρεύειν τήν ἐν αὐτοῖς ὠφέλειαν· τό δέ ἀκαλλές τῆς λέξεως [Fr.τῶν λέξεων] παραβλέπειν, καί εὔχεσθαι ὑπέρ τῆς ἡμῶν μετριότητος, τῆς πάσης πνευματικῆς ὠφελείας ἐρήμου. Παρακαλῶ δέ καί τοῦτο, μή εἰς ὄχλησιν ἡγεῖσθαι τά γεγραμμένα. Ἐπιταγήν γάρ πεπλήρωκα. Λέγω δέ τοῦτο, ἐπειδή οἱ λόγοις ἐνοχλοῦντες, πολλοί ἐσμεν σήμερον· οἱ δέ ἔργοις παιδεύοντες, ἤ καί παιδευόμενοι, πάνυ εἰσίν ὀλίγοι. Ἀλλά μᾶλλον ἐμπόνως προσέχειν ἑκάστῳ τῶν κεφαλαίων. Οὐ πάντα γάρ πᾶσιν, ὡς οἶμαι, εἰσίν εὔληπτα· ἀλλά καί πολλῆς τά πολλά τοῖς πολλοῖς δεόμενα τῆς συνεξετάσεως, εἰ καί δοκεῖ ἁπλούστερον εἰρῆσθαι. Ἴσως καί ἄν τι φανείῃ χρήσιμον τῇ ψυχῇ ἐξ αὐτῶν ἀνακαλυπτόμενον. Ἀναφανήσεται δέ πάντως Θεοῦ χάριτι, τῷ ἀπεριέργοις ἐννοίαις καί μετά φόβου Θεοῦ καί ἀγάπης ἀναγινώσκοντι. Τῷ δέ μή ὠφελείας χάριν πνευματικῆς ἐντυγχάνοντι, ἤ τούτῳ τῷ πονήματι, ἤ καί ἄλλῳ οἱῳδήποτε. (961) Ἀλλά τοῦ λέξεις θηρύειν πρός τό κακίζειν τόν συγγραψάμενον, ἵνα σεαυτόν ἐκείνου σοφώτερον δῆθεν, ὡς οἰησίας, παραστήσῃ, οὐδέν ὠφέλιμον οὐδαμόθεν οὐδέποτε ἀναφανήσεται.

Πρώτη ἑκατοντάς τῶν περί ἀγάπης κεφαλίων.

α΄. Ἀγάπη μέν ἐστιν, διάθεσις ψυχῆς ἀγαθή, καθ᾽ ἥν οὐδέν τῶν ὄντων, τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως προτιμᾷ. Ἀδύνατον δέ εἰς ἕξιν ἐλθεῖν ταύτης τῆς ἀγάπης, τόν πρός τι τῶν ἐπιγείων ἔχοντα προσπάθειαν.

β΄. Ἀγάπην μέν τίκτει ἀπάθεια· ἀπάθειαν δέ, ἡ εἰς Θεόν ἐλπίς· τήν δέ ἐλπίδα, ὑπομονή καί μακροθυμία· ταῦτας δέ, ἡ περιεκτική ἐγκράτεια· ἐγκράτειαν δέ, ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· τόν δέ φόβον, ἡ εἰς τόν Κύριον πίστις.

γ΄. Ὁ πιστεύων τῷ Κυρίῳ, φοβεῖται τήν κόλασιν· ὁ δέ φοβούμενος τήν κόλασιν, ἐγκρατεύεται ἀπό τῶν παθῶν· ὁ δέ ἐγκρατευόμενος ἀπό τῶν παθῶν, ὑπομένει τά θλιβερά· ὁ δέ ὑπομένων τά θλιβερά, ἕξει εἰς Θεόν ἐλπίδα· ἡ δέ εἰς Θεόν ἐλπίς, χωρίζει πάσης γηΐνης προσπαθείας τόν νοῦν· ταύτης δέ ὁ νοῦς χωρισθείς, ἕξει τήν εἰς Θεόν ἀγάπην.

δ΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, πάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότων προτιμᾷ τήν γνῶσιν αὐτοῦ, καί ἀδιαλείπτως διά τοῦ πόθου, ταύτῃ προσκαρτερεῖ.

ε΄. Εἰ πάντα τά ὄντα διά τοῦ Θεοῦ καί διά τόν Θεόν γέγονε· κρείττων δέ ὁ Θεός τῶν δι᾽ αὐτοῦ γεγονότων· ὁ καταλιμπάνων τόν Θεόν τόν ἀσυγκρίτως κρείττονα, καί τοῖς χείροσιν ἐνασχολούμενος, δείκνυσιν ἑαυτόν προτιμῶντα τοῦ Θεοῦ, τά δι᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

στ΄. Ὁ τῇ εἰς Θεόν ἀγάπῃ τόν νοῦν ἔχων προσηλωμένον, πάντων τῶν ὁρωμένων, καί αὐτοῦ τοῦ σώματος, ὡς ἀλλοτρίου καταφρονεῖ.

ζ΄. Εἰ κρείττων τοῦ σώματος ἡ ψυχή· καί κρείττων τοῦ κόσμου ἀσυγκρίτως ὁ κτίσας αὐτόν Θεός· ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τό σῶμα, καί

τοῦ Θεοῦ τόν ὑπό αὐτοῦ κτισθέντα κόσμον, οὐδέν τῶν εἰλωλολατρούντων διενήνοχεν.

η΄. Ὁ τόν νοῦν τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης καί προσεδρείας ἀποχωρίσας, καί τινι τῶν αἰσθητῶν προσεδεμένον ἔχων, οὗτός ἐστι ὁ προτιμῶν τῆς ψυχῆς τό σῶμα, καί τοῦ κτίσαντος Θεοῦ, τά ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

θ΄. (964) Εἰ ἡ ζωή τοῦ νοῦ ὁ φωτισμός ἐστι τῆς γνώσεως· τοῦτον δέ ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη τίκτει· καλῶς, Οὐδέν τῆς θείας ἀγάπης, εἴρηται, μεῖζον.

ι΄. Ὅταν τῷ ἔρωτι τῆς ἀγάπης πρός Θεόν ὁ νοῦς ἐκδημῇ, τότε οὔτε τινός τῶν ὄντων παντάπασι ἐπαισθάνεται. Ὑπό γάρ τοῦ θείου καί ἀπείρου φωτός καταλαμπόμενος, ἀναισθητεῖ πρός πάντα τά ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα· καθάπερ καί ὁ αἰσθητός ὀφθαλμός πρός τούς ἀστέρας, τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος.

ια΄. Πᾶσαι μέν αἱ ἀρεταί συνεργοῦσι τῷ νῷ πρός τόν θεῖον ἔρωτα, πλέον δέ πάντων ἡ καθαρά προσευχή. Διά ταύτης γάρ πρός τόν Θεόν πτερούμενος, ἔξω γίνεται πάντων τῶν ὄντων.

ιβ΄. Ὅταν διά τῆς ἀγάπης ὑπό τῆς θείας γνώσεως ὁ νοῦς ἁρπαγῇ, καί ἔξω γενόμενος τῶν ὄντων τῆς θείας ἐπαισθάνηται ἀπειρίας, τότε κατά τόν θεῖον Ἡσαΐαν ὑπό ἐκπλήξεως εἰς συναίσθησιν ἐλθών τῆς ἑαυτοῦ ταπεινώσεως, μετά διαθέσεως λέγει τά τοῦ προφήτου ῥήματα· Ὦ τάλας ἐγώ, ὅτι κατανένυγμαι· ὅτι ἄνθρωπος ὤν, καί ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγώ κατοικῶ, καί τόν βασιλέα Κύριον Σαβαώθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου.

ιγ΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, οὐ δύναται μή καί πάντα ἄνθρωπον ὡς ἑαυτόν ἀγαπῆσαι, εἰ καί πρός τά πάθη δυσχεραίνει τῶν μήπω κεκαθαρμένων. Διό καί τήν ἐπιστροφήν [edit. περιστρ.] αὐτῶν βλέπων καί τήν διόρθωσιν, ἀμετρήτῳ καί ἀνεκλαλήτῳ χαίρει χαρᾷ.

ιδ΄. Ἀκάθαρτος ἐστι ψυχή ἐμπαθής· λογισμῶν ἐπιθυμίας καί μίσους πεπληρωμένη.

ιε΄. Ὁ ἴχνος μίσους βλέπων ἐν τῇ ἑαυτοῦ καρδίᾳ διά οἱονδήποτε πταῖσμα πρός τόν οἱονδήποτε ἄνθρωπον, ἀλλότριος τυγχάνει πάμπαν τῆς εἰς Θεόν ἀγάπης· διότι ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη, τῆς εἰς ἄνθρωπον μίσους παντελῶς οὐκ ἀνέχεται.

ιστ΄. Ὁ ἀγαπῶν με, φησίν ὁ Κύριος, τάς ἐντολάς μου τηρήσει· αὕτη δέ ἐστιν ἡ ἐντολή ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Ὁ οὖν μή ἀγαπῶν τόν πλησίον, τήν ἐντολήν οὐ τηρεῖ. Ὁ δέ τήν ἐντολήν μή τηρῶν, οὐδέ τόν Κύριον ἀγαπῆσαι δύναται.

ιζ΄. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι δυνηθείς. [edit. δύναται].

ιη΄. Μακάριος ἄνθρωπος, ὁ μηδενί πράγματι φθαρτῷ ἤ προσκαίρῳ προσκείμενος.

ιθ΄. Μακάριος ὁ νοῦς, ὁ πάντα τά ὄντα περάσας, καί τῆς θείας ὡραιότητος ἀδιαλείπτως κατατρυφῶν.

κ΄. Ὁ πρόνοιαν τῆς σαρκός εἰς ἐπιθυμίας [Duo Regit ἐπιθυμίαν] ποιούμενος, καί μνησικακίαν διά πρόσκαιρα πρός τόν πλησίον ἔχων· (965) ὁ τοιοῦτος λατρεύει τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα.

κα΄. Ὁ ἀνήδονον καί ἄνοσον τό σῶμα διατηρῶν, σύνδουλον αὐτό ἔχει πρός τήν τῶν κρειττόνων ὑπηρεσίαν.

κβ΄. Ὁ φεύγων πάσας τάς κοσμικάς ἐπιθυμίας, πάσης λύπης [edit. unusgue ὕλης, Reg. et Fr.] κοσμικῆς ἑαυτόν ἀνώτερον καθίστησι.

κγ΄. Ὁ τόν Θεόν ἀγαπῶν, καί τόν πλησίον πάντως ἀγαπᾷ. Ὁ δέ τοιοῦτος, χρήματα τηρεῖν οὐ δύναται, ἀλλ᾽ οἰκονομεῖ θεοπρεπῶς, ἑκάστῳ τῶν δεομένων παρέχων.

κδ΄. Ὁ κατά μίμησιν Θεοῦ τήν ἐλεημοσύνην ποιούμενος, οὐκ οἶδε διαφοράν πονηροῦ καί ἀγαθοῦ, δικαίου καί ἀδίκου ἐν τοῖς τοῦ σώματος ἀναγκαίοις· ἀλλά πᾶσιν ἐξ ἴσου κατά τήν χρείαν διανέμει· εἰ καί προτιμᾷ δι᾽ ἀγαθήν προαίρεσιν τοῦ φαύλου τόν ἐνάρετον.

κε΄. Ὥσπερ ὁ Θεός φύσει ὤν ἀγαθός καί ἀπαθής, πάντας μέν, ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ, ὡς ἔργα αὐτοῦ· ἀλλά τόν μέν ἐνάρετον δοξάζει, ὡς καί τῇ γνώμῃ [edit et.Fr. τήν γνῶσιν· alter Reg. τήν γνώμην], οἰκειούμενον· τόν δέ φαῦλον, δι᾽ ἀγαθότητα ἐλεεῖ, καί ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ παιδεύων ἐπιστρέφει· οὕτω καί ὁ τῇ γνώμῃ ἀγαθός καί ἀπαθής, πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾶ· τόν μέν ἐνάρετον, διά τε τήν φύσιν καί τήν ἀγαθήν προαίρεσιν· τόν δέ φαῦλον, διά τε τήν φύσιν, καί τήν συμπάθειαν ἐλεῶν ὡς ἄφρονα καί ἐν σκότει διαπορευόμενον.

κστ΄. Οὐ μόνον διά μεταδόσεως χρημάτων ἡ διάθεσις τῆς ἀγάπης γνωρίζεται, ἀλλά πολλῷ μᾶλλον διά μεταδόσεως λόγου Θεοῦ καί σωματικῆς διακονίας.

κζ΄. Ὁ τοῖς τοῦ κόσμου πράγμασι [edit. et unus Reg. τῶν πραγμάτων] γνησίως ἀποταξάμενος, καί τῷ πλησίον διά τῆς ἀγάπης ἀνυποκρίτως δουλεύων, παντός πάθους ταχέως ἐλευθεροῦται, καί τῆς θείας ἀγάπης καί γνώσεως μέτοχος καθίσταται.

κη΄. Ὁ τήν θείαν ἀγάπης ἐν ἑαυτῷ κτησάμενος, οὐ κοπιᾷ κατοκολουθῶν ὀπίσω κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ, κατά τόν θεῖον Ἱερεμίαν· ἀλλά πάντα πόνον ὀνειδισμόν τε καί φέρει ὕβριν γενναίως, μηδενί τό σύνολον κακόν λογιζόμενος.

κθ΄. Ὅταν ὑβρισθῇς παρά τινος, ἤ ἔν τινι ἐξουδενωθῇς, τότε πρόσεχε ἀπό τῶν λογισμῶν τῆς ὀργῆς, μή σε τῆς ἀγάπης διά τῆς λύπης χωρίσαντες, ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ μίσους καταστήσωσιν.

λ΄. Ὅταν ἐφ᾽ ὕβρει ἤ ἀτιμίᾳ πονήσῃς, γίνωσκε σευτόν μεγάλως ὠφεληθέντα, τῆς κενοδοξίας διά τῆς ἀτιμίας οἰκονομικῶς ἀπό σοῦ ἐκβληθείσης.

(968) λα΄. Ὥσπερ μνήμη πυρός οὐ θερμαίνει τό σῶμα, οὕτω πίστις ἄνευ ἀγάπης, οὐκ ἐνεργεῖ εἰς τήν ψυχήν τόν τῆς γνώσεως φωτισμόν.

λβ΄. Ὥσπερ τό φῶς τοῦ ἡλίου τόν ὑγιῆ ὀφθαλμόν εἰς ἑαυτό ἐφέλκεται· οὕτω καί ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ τόν καθαρόν νοῦν φυσικῶς διά τῆς ἀγάπης πρός ἑαυτήν ἐπισπᾶται.

λγ΄. Νοῦς ἐστι καθαρός, ὁ ἀγνοίας χωρισθείς, καί ὑπό τοῦ θείου φωτός καταλαμπόμενος.

λδ΄. Ψυχή ἐστι καθαρά, ἡ παθῶν ἐλευθερωθεῖσα, καί ὑπό τῆς θείας ἀγάπης ἀδιαλείπτως εὐφραινομένη.

λε΄. Πάθος [Duo Regit tantum πάθος] ἐστί ψεκτόν, κίνησις ψυχῆς παρά φύσιν.

λστ΄. Ἀπάθειά ἐστιν εἰρηνική κατάστασις ψυχῆς, καθ᾽ ἥν δυσκίνητος γίνεται ψυχή πρός κακίαν.

λζ΄. Ὁ τούς καρπούς τῆς ἀγάπης διά σπουδῆς κτησάμενος, οὐ μετατίθεται ταύτης, κἄν μυρία πάσχῃ κακά. Καί πειθέτω σε Στέφανος ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητής, καί οἱ κατ᾽ αὐτόν· καί αὐτός ὁ Σωτήρ ὑπέρ τῶν φονευτῶν [al. φονευόντων] εὐχόμενος τῷ Πατρί, καί συγγνώμην παρ᾽ αὐτοῦ ὡς ἀγνοοῦσιν αἰτούμενος.

λη΄. Εἰ τῆς ἀγάπης ἐστί τό μακροθυμεῖν καί χρηστεύεσθαι, ὁ θυμομαχῶν καί πονηρευόμενος, ἀλλότριος δηλονότι τῆς ἀγάπης καθίσταται· ὁ δέ ἀγάπης ἀλλότριος, τοῦ Θεοῦ ἐστιν ἀλλότριος, εἴπερ ὁ Θεός ἀγάπης ἐστί.

λθ΄. Μή εἴπητε, φησίν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, ὅτι ναός Κυρίου ἐστέ. Καί σύ μή εἴπῃς, ὅτι Ἡ ψιλή πίστις εἰς τόν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν

δύναταί με σῶσαι. Ἀμήχανον γάρ τοῦτο, ἐάν μή καί τήν ἀγάπην είς αὐτόν διά τῶν ἔργων κτήσῃ. Τό δέ ψιλῶς πιστεύειν· Καί τά δαιμόνια πιστεύουσι καί φρίσσουσι.

μ΄. Ἔργον ἀγάπης ἐστίν ἡ είς τόν πλησίον ἐκ διαθέσεως εὐεργεσία καί μακροθυμία καί ὑπομονή· καί τό μετά ὀρθοῦ λόγου χρήσασθαι τοῖς πράγμασι.

μα΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν οὐ λυπεῖ, οὐδέ λυπεῖται πρός τινα διά πρόσκαιρα· μίαν δέ λύπης καί λυπεῖ καί λυπεῖται σωτήριον, ἥν ὁ μακάριος Παῦλος καί ἐλυπήθη καί ἐλύπησε τούς Κορινθίους.

μβ΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν, ἀγγελικόν βίον ἐπί γῆς ζῇ, νηστεύων καί ἀγρυπνῶν, ψάλλων καί προσευχόμενος, καί περί παντός ἀνθρώπους ἀεί καλά λογιζόμενος.

μγ΄. Εἰ οὗτινός τις ἐπιθυμεῖ, τούτου καί τυχεῖν ἀγωνίζεται· πάντων δέ τῶν ἀγαθῶν καί ἐπιθυμητῶν ἀγαθώτερον τό Θεῖον καί ἐπιθυμητότερον ἀσυγκρίτως· πόσης ἄρα σπουδήν ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι, ἵνα τούτου τοῦ φύσει ἀγαθοῦ καί ἐπιθυμητοῦ τύχωμεν.

μδ΄. Μή μολύνῃς τήν σάρκα σου ἐν αἰσχροῖς πράξεσι, καί μή μιάνῃς τήν ψυχήν πονηροῖς λογισμοῖς (969) καί ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἐπελεύσεται ἐπί σέ, τήν ἀγάπην φέρουσα.

με΄. Αἴκιζε τήν σάρκα σου ἀσιτίᾳ καί ἀγρυπνίᾳ, καί σχόλασον ἀόκνως ψαλμωδίᾳ καί προσευχῇ· καί ὁ ἁγιασμός τῆς σωφροσύνης ἐπί σέ ἐπελεύσεται, τήν ἀγάπην φέρων.

μστ΄. Ὁ τῆς θείας καταξιωθείς γνώσεως, καί τόν ταύτης φωτισμόν διά τῆς ἀγάπης κτησάμενος, οὐ ῥιπισθήσεταί ποτε ὑπό τοῦ τῆς κενοδοξίας πνεύματος [unus Reg. δαίμονος] · ὁ δέ ταύτης μήπω καταξιωθείς, εὐχερῶς ὑπ᾽ αὐτῆς περιφέρεται [edit. et unus Reg. φέρεται]. Ἐάν οὖν ὁ τοιοῦτος ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ πραττομένοις πρός τόν Θεόν ἀποβλέψῃ, ὡς δι᾽ αὐτόν πάντα ποιῶν, ῥᾳδίως σύν Θεῷ ἐκφεύξεται αὐτήν.

μζ΄. Ὁ μήπω τυχών τῆς θείας γνώσεως τῆς διά ἀγάπης ἐνεργουμένης, μέγα φρονεῖ ἐπί τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ κατά Θεόν πραττομένοις. Ὁ δέ ταύτης τυχεῖν καταξιωθείς, μετά διαθέσεως λέγει τά τοῦ πατριάρχου Ἀβράαμ ῥήματα, ἅπερ ἡνίκα τῆς θείας καταξιώθη ἐπιφανείας, εἶπεν· Ἐγώ εἰμί γῆ καί σποδός.

μη΄. Ὁ φοβούμενος τόν Κύριον, συνόμιλον ἀεί ἔχει τήν ταπεινοφροσύνην· καί διά τῶν ταύτης ἐνθυμημάτων, εἰς τήν θείαν ἀγάπην καί εὐχαριστίαν ἔρχεται. Μνημονεύει γάρ τῆς κατά τόν κόσμον προτέρας διαγωγῆς, καί τῶν ποικίλων παραπτωμάτων, καί τῶν ἐκ νεότητος συμβάντων αὐτῷ πειρασμῶν· καί πῶς πάντων ἐκείνων ἐῤῥύσατο αὐτόν ὁ Κύριος, καί μετέστησεν ἀπό τῆς ἐμπαθοῦς ζωῆς, εἰς τόν κατά Θεόν βίον· καί σύν τῷ φόβῳ, προσλαμβάνεται καί τήν ἀγάπην, εὐχαριστῶν ἀεί μετά ταπενοφροσύνης πολλῆς τῷ εὐεργέτῃ, καί κυβερνήτῃ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

μθ΄. Μή ῥυπώσῃς τόν νοῦν σου, λογισμῶν ἀνεχόμενος ἐπιθυμίας καί θυμοῦ, ἵνα μή τῆς καθαρᾶς προσευχῆς ἐκπεσών, τῷ τῆς ἀκηδίας πνεύματι περιπέσῃς.

ν΄. Τό τηνικαῦτα ὁ νοῦς τῆς πρός Θεόν παῤῥησίας ἐκπίπτει, ὁπηνίκα πονηροῖς ἤ ῥυπαροῖς λογισμοῖς συνόμιλλος γένηται.

να΄. Ὁ μέν ἄφρων ὑπό τῶν παθῶν ἀγόμενος, ὅτε μέν ὑπό τοῦ θυμοῦ κινούμενον ἐκταράσσεται, φεύγειν ἀλογίστως τούς ἀδελφούς ἐπείγεται· ὅτε δέ πάλιν ὑπό τῆς ἐπιθυμίας ἐκθερμαίνεται, μεταμελόμενος αὖθις προστρέχων ἀπαντᾷ. Ὁ δέ φρόνιμος, ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τοὐναντίον ποιεῖ. Ἐπί μέν γάρ τοῦ θυμοῦ, τάς αἰτίας τῆς ταραχῆς ἐκκόψας, τῆς πρός τούς

ἀδελφούς λύπης ἑαυτόν ἀπαλλάττει· ἐπί δέ τῆς ἐπιθυμίας, τῆς ἀλόγου ὁρμῆς καί συτυχίας ἐγκρατεύεται.

νβ΄. Ἐν τῷ καιρῷ τῶν πειρασμῶν, μή καταλίπῃς τό μοναστήριόν σου· ἀλλά φέρε γενναίως τά κύματα τῶν λογισμῶν, καί μάλιστα τῶν τῆς λύπης καί ἀκηδίας. Οὕτω γάρ οἰκονομικῶς διά τῶν θλίψεων (972) δοκιμασθείς, ἕξεις βεβαίαν τήν εἰς Θεόν ἐλπίδα. Ἐάν δέ καταλιμπάνῃς, ἀδόκιμος καί ἄνανδρος καί ἄστατος εὑρεθήσῃ.

νγ΄. Ἐάν θέλῃς τῆς κατά Θεόν ἀγάπης μή ἐκπεσεῖν, μήτε τόν ἀδελφόν ἀφῇς κοιμηθῆναι λυπούμενον κατά σοῦ, μήτε σύ κοιμηθῇς λυπούμενος κατ᾿ αὐτοῦ· ἀλλ᾿ Ὕπαγε, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καί ἐλθών, πρόσφερε Χριστῷ καθαρῷ τῷ συνειδότι, δι᾿ ἐκτενοῦς προσευχῆς [edit τῆς εὐχῆς] δῶρον τῆς ἀγάπης.

νδ΄. Εἰ ὁ πάντα τά χαρίσματα τοῦ Πνεύματος ἔχων, ἀγάπην δέ μή ἔχων, οὐδέν ὠφελεῖται, κατά τόν Θεῖον Ἀπόστολον· πόσην ὀφείλομεν ἐνδείξασθαι σπουδήν, ἵνα ταύτην κτησώμεθα;

νε΄. Εἰ Ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακόν οὐκ ἐργάζεται, ὁ φθονῶν τῷ ἀδελφῷ, καί λυπούμενος ἐπί τῇ εὐδοκιμήσει αὐτοῦ, καί σκώμμασι χραίνων τήν ὑπόληψιν αὐτοῦ, ἤ ἔν τινι, κακοηθείᾳ ἐπιβουλεύων αὐτῷ, πῶς οὐκ ἀλλότριον ἑαυτόν τῆς ἀγάπης καθίστησι, καί ἔνοχον τῆς αἰωνίου κρίσεως;

νστ΄. Εἰ Πλήρωμα νόμου ἡ ἀγάπη, ὁ μνησικακῶν τῶ ἀδελφῷ, καί δόλους κατ᾿ αὐτοῦ συσκευάζων [edit. σκευάζ.] καί κατευχόμενος αὐτοῦ καί ἐπιχαίρων τῷ πτώματι αὐτοῦ, πῶς ὁ παράνομός ἐστι, καί τῆς αἰωνίου κολάσεως ἄξιος;

νζ΄. Εἰ ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ καί κρίνων ἀδελφόν, καταλαλεῖ καί κρίνει νόμον· ὁ δέ νόμος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν ἡ ἀγάπη, πῶς τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ὁ κατάλαλος οὐκ ἐκπίπτει, καί αἴτιος ἑαυτῷ γίνεται κολάσεως αἰωνίου;

νη΄. Μή δῴης [ed. δῷς] τήν ἀκοήν σου τῇ γλώσσῃ τοῦ καταλάλου, μηδέ τήν γλῶσσάν σου τῇ ἀκοῇ τοῦ φιλοψόγου, ἡδέως λαλῶν ἤ ἀκούων κατά τοῦ πέλας, ἵνα μή ἐκπέσῃς τῆς θείας ἀγάπης, καί ἀλλότριος εὑρεθῇς τῆς αἰωνίου ζωῆς.

νθ΄. Μή καταδέχου κατά τοῦ Πατρός σου λοιδορίαν, μηδέ προθυμοποιήσῃς τόν ἀτιμάζοντα αὐτόν· ἵνα μή ὀργισθῇ Κύριος ἐπί τοῖς ἔργοις σου, καί ἐξολοθρεύσῃ σε ἐκ γῆς ζώντων.

ξ΄. Ἐπιστόμιζε τόν καταλαλοῦντα ἐν ἀκοαῖς σου, ἵνα μή διπλῆν ἁμαρτίαν σύν αὐτῷ ἁμαρτάνῃς· καί σαυτόν ὀλεθρίῳ πάθει ἐθίζων, κακεῖνον κατά τοῦ πλησίον φλυαρεῖν οὐκ ἀνακόπτων.

ξα΄. (973) Ἐγώ δέ λέγω ὑμῖν, φησίν ὁ Κύριος· Ἀγαπᾶτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν· καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς· προσεύχεσθε ὑπέρ τῶν ἐπιρεαζόντων ὑμᾶς. Διά τί ταῦτα προσέταξεν; Ἵνα σε μίσους καί λύπης καί ὀργῆς καί μνησικακίας ἐλευθερώσῃ, καί τοῦ μεγίστου κτήματος τῆς τελείας ἀγάπης καταξιώσῃ· ἥν ἀμήχανον ἔχειν, τόν μή πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντα κατά μίμησιν Θεοῦ, τοῦ πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπῶντος, καί θέλοντος σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

ξβ΄. Ἐγώ δέ λέγω ὑμῖν· Μή ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ᾿ ὅστις σε ῥαπίσει ἐπί τήν δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καί τήν ἄλλην· καί τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καί τόν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καί τό ἱμάτιον· καί τῷ ἀγγαρεύοντί σε μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ᾿ αὐτοῦ δύο. Διά τί; Ἵνα καί σέ ἀόργητον καί ἀτάραχον διαφυλάξῃ καί ἄλυπον, κἀκεῖνον διά τῆς σῆς ἀνεξικακίας παιδεύσῃ, και ἀμφοτέρους ὡς ἀγαθός ὑπό τόν ζυγόν τῆς ἀγάπης ἀγάγῃ.

ξγ΄. Πρός ἅπερ πράγματά ποτε πεπόνθαμεν, τούτων καί τάς φαντασίας ἐμπαθεῖς περιφέρομεν. Ὁ οὖν τάς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντασίας, καί τῶν πραγμάτων ὧν αἱ φαντασίαι πάντως καταφρονεῖ· ἐπειδή τοῦ πρός τά πράγματα πολέμου ὁ πρός τάς μνήμας τοσοῦτόν ἐστι χαλεπώτερος, ὅσον τοῦ κατ᾿ ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν, τό κατά διάνοιαν ἐστιν εὐκοπώτερον.

ξδ΄. Τῶν παθῶν τά μέν ἐστι σωματικά, τά δέ ψυχικά. Καί τά μέν σωματικά, ἐκ τοῦ σώματος ἔχει τάς ἀφορμάς· τά δέ ψυχικά, ἐκ τῶν ἔξωθεν πραγμάτων. Ἀμφότερα δέ περικόπτει ἀγάπη καί ἐγκράτεια· ἡ μέν, τά ψυχικά, ἡ δέ τά σωματικά.

ξε΄. Τά μέν τῶν παθῶν, τοῦ θυμικοῦ· τά δέ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, τυγχάνει. Ἀμφότερα δέ, διά τῶν αἰσθήσεων κινεῖται. Τότε δέ κινεῖται, ὅτε ἀγάπης ἡ ψυχή καί ἐγκρατείας, ἐκτός εὑρίσκεται.

ξστ΄. Δυσκαταγώνιστα μᾶλλον τά τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς πάθη, παρά τά τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τυγχάνει. Διό καί μεῖζον τό φάρμακον κατ᾿ αὐτοῦ, ἡ ἐντολή τῆς ἀγάπης ὑπό τοῦ Κυρίου ἐδόθη.

ξζ΄. Πάντα τά ἄλλα πάθη, ἤ τοῦ θυμικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, ἤ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ μόνον ἐφάπτεται.ἤ καί τοῦ λογιστικοῦ, ὡς ἡ λήθη καί ἡ ἄγνοια· ἡ δέ ἀκηδία, πασῶν τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἐπιδραττομένη, πάντα σχεδόν ὁμοθυμαδόν κινεῖ τά πάθη. Διό καί πάντων τῶν ἄλλων παθῶν ἐστι βαρύτατον. Καλῶς οὖν ὁ Κύριος τό κατ᾿ αὐτῆς φάρμακον δεδωκώς, Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν, λέγει, κτήσασθε τά ψυχάς ὑμῶν.

ξη΄.(976) Μή πλήξῃς ποτέ τινα τῶν ἀδελφῶν, παραλόγως μάλιστα· μή ποτε μή φέρων τήν θλῖψιν, ὑποχωρήσῃ· καί οὐ μή ἐκφεύξῃ ποτέ τόν ἔλεγχον τοῦ συνειδότος, ἀεί σοι λύπην ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς προξενοῦντα, καί τῆς θείας παῤῥησίας τόν νοῦν ἀπελαύνοντα.

ξθ΄. Μή ἀνάσχῃ τῶν σκάνδαλά σοι φερουσῶν ὑπονοιῶν, ἤ καί ἀνθρώπων, κατά τινων. Οἱ γάρ παραδεχόμενοι σκάνδαλα ἐν οἵῳ δήποτε τρόπῳ τῶν κατά προαίρεσιν ἤ παρά προαίρεσιν συμβαινόντων, οὐκ ἴσασι τήν ὁδόν τῆς εἰρήνης, τήν φέρουσαν διά τῆς ἀγάπης εἰς τήν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ τούς ταύτης ἐραστάς.

ο΄. Οὔπω ἔχει τελείαν τήν ἀγάπην, ὁ ἔτι τοῖς γνώμαις τῶν ἀνθρώπων συνδιατιθέμενος. Οἷον, τόν μέν ἀγαπῶν, τόν δέ μισῶν, διά τόδε ἤ τόδε· ἤ καί τόν αὐτόν ποτέ μέν ἀγαπῶν, ποτέ δέ μισῶν, διά τάς αὐτάς αἰτίας.

οα΄. Ἡ τελεία ἀγάπη οὐ συνδιασχίζει τήν μίαν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ταῖς διαφόροις αὐτῶν γνώμαις· ἀλλ᾿ εἰς αὐτήν ἀεί ἀποβλεπομένη, πάντας ἀνθρώπους ἐξ ἴσου ἀγαπᾷ· τούς μέν σπουδαίους, ὡς φίλους· τούς δέ φαύλους, ὡς ἐχθρούς ἀγαπᾷ, εὐεργετοῦσα καί μακροθυμοῦσα, καί ὑπομένουσα τά παρ᾿ αὐτῶν ἐπαγόμενα· τό κακόν τό συνόλως μή λογιζομένη, ἀλλά καί πάσχουσα ὑπέρ αὐτῶν, εἰ καιρός καλέσειεν, ἵνα καί αὐτούς ποιήσῃ φίλους εἰ οἷόν τε· εἰ δέ μή, τῆς γε ἰδίας διαθέσεως οὐκ ἐκπίπτει, τούς τῆς ἀγάπης καρπούς ἀεί ἐξ ἴσου πρός πάντας ἀνθρώπους ἐνδεικνυμένη. Διό καί ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός Ἰησοῦς, Χριστός, τήν αὐτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ἐνδειξάμενος, ὑπέρ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος ἔπαθεν, καί πᾶσιν ἐξ ἴσου τήν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως ἐχαρίσατο· εἰ καί ἕκαστος ἑαυτόν, εἴτε δόξης, εἴτε κολάσεως καθίστησιν ἄξιον.

οβ΄. Ὁ μή καταφρονῶν δόξης καί ἀτιμίας, πλούτου καί πενίας, ἡδονῆς τε καί λύπης, τελείαν ἀγάπην οὔπω ἐκτήσατο. Ἡ γάρ τελεία ἀγάπη οὐ μόνον τούτων καταφρονεῖ, ἀλλά καί αὐτῆς τῆς προσκαίρου ζωῆς τε καί τοῦ θανάτου.

ογ΄. Ἄκουε τῶν καταξιωθέντων τῆς τελείας ἀγάπης, ποῖα λέγουσι· Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; θλίψις; ἤ στενοχωρία; ἤ

διωγμός; ἤ λιμός; ἤ γυμνότης; ἤ κίνδυνος; ἤ μάχαιρα; καθώς γέγραπται· Ὅτι ἕνεκα σοῦ θανατούμεθα ὅλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. Ἀλλ᾿ ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διά τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. Πέπεισμαι γάρ, ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις (977) ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

οδ΄. Περί δέ τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης, ἄκουε πάλιν οἷα λέγουσιν· Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι καί τῆς συνειδήσεώς μου ἐν Πνεύματι ἁγίῳ· ὅτι λύπη μοί ἐστι πολλή, καί ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. Ηὐχόμην γάρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτός ἐγώ ἀπό τοῦ Χριστοῦ ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατά σάρκα, οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, καί τά ἑξῆς. Ὡσαύτως καί ὁ Μωϋσῆς, καί οἱ λοιποί ἅγιοι [unus Reg. καί πάντες οἱ ἅγιοι].

οε΄. Ὁ μή καταφρονῶν δόξης καί ἡδονῆς, καί τῆς τούτων αὐξητικῆς, καί δι᾿ αὐτάς συνισταμένης, φιλαργυρίας, τάς τοῦ θυμοῦ προφάσεις ἐκκόπτειν οὐ δύναται. Ὁ δέ ταύτας μή ἐκόπτων, τῆς τελείας ἀγάπης τυχεῖν οὐ δύναται.

οστ΄. Ταπείνωσις καί κακοπάθεια, πάσης ἁμαρτίας ἐλευθεροῦσι τόν ἄνθρωπον· ἡ μέν, τά τῆς ψυχῆς· ἡ δέ, τά τοῦ σώματος περικόπτουσα πάθη. Τοῦτο γάρ ποιῶν καί ὁ μακάριος φαίνεται Δαβίδ, ἐν οἷς εὔχεται πρός τόν Θεόν, λέγων· Ἰδέ τήν ταπείνωσίν μου καί τόν κόπον μου, καί ἄφες πάσας τάς ἁμαρτίας μου.

οζ΄. Διά μέν τῶν ἐντολῶν ὁ Κύριος, ἀπαθεῖς τούς ἐργαζομένους αὐτάς ἀποτελεῖ· διά δέ τῶν θείων δογμάτων, τόν φωτισμόν τῆς γνώσεως αὐτοῖς χαρίζεται.

οη΄. Πάντα τά δόγματα, ἤ περί Θεοῦ εἰσιν, ἤ περί ὁρατῶν καί ἀοράτων, ἤ περί τῆς ἐν αὐτοῖς προνοίας καί κρίσεως.

οθ΄. Ἡ μέν ἐλεημοσύνη, τό θυμικόν μέρος τῆς ψυχῆς θεραπεύει· ἡ δέ νηστεία, τήν μέν ἐπιθυμίαν μαραίνει· ἡ δέ προσευχή, τόν νοῦν καθαίρει, καί πρός τήν τῶν ὄντων θεωρίαν παρασκευάζει. Πρός γάρ τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, καί τάς ἐντολάς ὁ Κύριος ἡμῖν ἐχαρίσατο.

π΄. Μάθετε ἀπ᾿ ἐμοῦ, φησίν, ὅτι πρᾶός εἰμι καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ, καί τά ἑξῆς. Ἡ μέν πραότης, ἀτάραχον τόν θυμόν διαφυλάττει· ἡ δέ ταπείνωσις, τύφου καί κενοδοξίας τόν νοῦν ἐλευθεροῖ.

πα΄. Διττός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος· ὁ μέν ἐκ τῶν ἀπειλῶν τῆς κολάσεως ἡμῖν ἐντικτόμενος, δι᾿ ὅν ἡ ἐγκράτεια καί ἡ ὑπομονή, καί ἡ εἰς Θεόν ἐλπίς, καί ἡ ἀπάθεια, ἐξ ἧς ἡ ἀγάπη, κατά τάξιν ἡμῖν ἐγγίνονται· ὁ δέ, αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ συνέζευκται, εὐλάβειαν τῇ ψυχῇ ἀεί ἐμποιῶν, ἵνα μή διά τήν τῆς ἀγάπης παῤῥησίαν, εἰς καταφρόνησιν Θεοῦ ἔλθῃ.

πβ΄. Τόν μέν πρῶτον φόβον ἔξω βάλλει ἡ τελεία ἀγάπη τῆς ψυχῆς τῆς κεκτημένης αὐτήν, μηκέτι τήν κόλασιν φοβουμένης· τόν δέ δεύτερον, ἑαυτῇ ἔχει ἀεί, ὡς εἴρηται συνεζευγμένον. Καί τῷ μέν πρώτῳ φόβῳ, ἁρμόζει τό, Τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπό κακοῦ. Καί, Ἀρχή σοφίας φόβος Κυρίου. (980) Τῷ δέ δευτέρῳ, τό, Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Καί τό, Οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

πγ΄. Νεκρώσατε τά μέλη ὑμῶν τά ἐπί τῆς γῆς· πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καί τήν πλεονεξίαν, καί τά ἑξῆς. Γῆν μέν ὠνόμασε, τό φρόνημα τῆς σαρκός· πορνείαν δέ εἶπε, τήν κατ᾿ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν· ἀκαθαρσίαν δέ, τήν συγκατάθεσιν ἐκάλεσε· πάθος δέ, τόν ἐμπαθῆ λογισμόν ὠνόμασεν· ἐπιθυμίαν δέ κακήν, τήν ψιλήν τοῦ λογισμοῦ τῆς ἐπιθυμίας παραδοχήν· πλεονεξίαν δέ, τήν γεννητικήν τε

καί αὐξητικήν τοῦ πάθους ὠνόμασεν ὕλην. Ταῦτα οὖν πάντα ὡς μέλη ὄντα τοῦ φρονήματος τῆς σαρκός, ἐκέλευσεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος νεκρῶσαι.

πδ΄. Πρῶτον μέν ἡ μνήμη, ψιλόν τόν λογισμόν ἐπί τόν νοῦν ἀναφέρει· καί τούτου ἐγχρονίζοντος, κινεῖται τό πάθος· τούτου δέ μή ἀναιρουμένου, κάμπτει τόν νοῦν εἰς συγκατάθεσιν· ταύτης δέ γενομένης, ἔρχεται λοιπόν εἰς τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν. Ὁ οὖν πάνσοφος Ἀπόστολος πρός τούς ἀπό ἐθνῶν γράφων, τό ἀποτέλεσμα πρῶτον κελεύει ἀναιρεῖν τῆς ἁμαρτίας· εἶτα κατά τάξιν ἀναποδίζοντας, εἰς τήν αἰτίαν καταλήγειν. Ἡ δέ αἰτία ἐστίν, ἡ γεννητική, ὡς προείρηται, καί αὐξητική τοῦ πάθους πλεονεξία. Οἶμαι δέ ἐνταῦθα τήν γαστριμαργίαν σημαίνειν, ὡς μητέρα καί τροφόν τῆς πορνείας ὑπάρχουσαν. Ἡ γάρ πλεονεξία, οὐ μόνον ἐπί χρημάτων, ἀλλά καί ἐπί βρωμάτων κακή. Ὥσπερ καί ἡ ἐγκράτεια, οὐ μόνον ἐπί βρωμάτων, ἀλλά καί ἐπί χρημάτων καλή.

πε΄. Ὥσπερ στρουθίον τόν πόδα δεδεμένον ἀρχόμενον πέτεσθαι, ἐπί τήν γῆν κατασπᾶται σχοινίῳ ἑλκόμενον· οὕτω καί ὁ νοῦς μήπω ἀπάθειαν κτησάμενος, καί ἐπί τήν τῶν οὐρανίων γνῶσιν πετόμενος, ὑπό τῶν παθῶν καθελκόμενος, ἐπί τήν γῆν κατασπᾶται.

πστ΄. Ὅτε νοῦς τελείως τῶν παθῶν ἐλευθερωθῇ, τότε καί ἐπί τήν θεωρίαν τῶν ὄντων ἀμεταστρεπτί ὁδεύει, ἐπί τήν γνῶσιν τῆς ἁγίας Τριάδος τήν πορείαν ποιούμενος.

πζ΄. Καθαρός ὑπάρχων ὁ νοῦς, τά νοήματα τῶν πραγμάτων ἀναλαμβάνων, εἰς τήν πνευματικήν θεωρίαν αὐτῶν κινεῖται· ἀκάθαρτος δέ ἐκ ῥᾳθυμίας γεγονώς, τά μέν τῶν λοιπῶν πραγμάτων νοήματα ψιλά φαντάζεται· τά δέ ἀνθρώπινα δεχόμενος, εἰς αἰσχρούς ἤ πονηρούς λογισμούς μετατρέπεται.

πη΄.(981) Ὅταν ἀεί ἐν τῷ καιρῷ προσευχῆς μηδέν τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων διενοχλήσῃ τῷ νῷ, τότε γίνωσκε σαυτόν μή ἔξω εἶναι τῶν ὅρων τῆς ἀπαθείας.

πθ΄. Ὅταν ἡ ψυχή ἄρχηται τῆς ἰδίας ὑγείας ἐπαισθάνεσθαι, τότε καί τάς ἐν τοῖς ὕπνοις φαντασίας, ψιλάς καί ἀταράχους ἄρχεται βλέπειν.

τέσ. ἀνοικτό΄. Ὥσπερ τόν αἰσθητόν ὀφθαλμόν ἡ καλλονή τῶν ὁρατῶν· οὕτω καί τόν καθαρόν νοῦν, ἡ γνῶσις τῶν ἀοράτων πρός ἑαυτήν ἐπισπᾶται. Ἀόρατα δέ λέγω, τά ἀσώματα.

τεσ. ἀνοικτό α΄. Μέγα μέν τό πρός τά πράγματα μή πάσχειν· μεῖζον δέ πολλῷ, τό πρός τάς φαντασίας αὐτῶν ἀπαθῆ διαμεῖναι. Διότι ὁ διά τῶν λογισμῶν πρός ἡμᾶς τῶν δαιμόνων πόλεμος, τοῦ διά τῶν πραγμάτων πολέμου ἐστί χαλεπώτερος.

τεσ. ἀνοικτό β΄. Ὁ τάς ἀρετάς κατορθώσας, καί τῇ γνώσει πλουτήσας, ὡς φυσικῶς λοιπόν τά πράγματα διορῶν, πάντα κατά τόν ὀρθόν λόγον καί πράττει καί διαλέγεται, τό σύνολον μή παρατρεπόμενος. Ἐκ γάρ τοῦ εὐλόγως ἤ παραλόγως τοῖς πράγμασι χρήσασθαι, ἤ ἐνάρετοι ἤ φαῦλοι γινόμεθα.

τέσ. ἀνοικ. γ΄. Σημεῖον ἄκρας ἀπαθείας, τό ψιλά τά νοήματα τῶν πραγμάτων ἀεί ἀναβαίνειν ἐπί τήν καρδίαν, καί ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καί κατά τούς ὕπνους.

τέσ. ἀνοικ. δ΄. Διά μέν τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν, τά πάθη ὁ νοῦς ἀποδύεται· διά δέ τῆς τῶν ὁρατῶν πνευματικῆς θεωρίας, τά ἐμπαθῆ τῶν πραγμάτων νοήματα. Διά δέ τῆς τῶν ἀοράτων γνώσεως, τήν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν· ταύτην δέ, διά τῆς γνώσεως τῆς ἁγίας Τριάδος.

τέσ. ἀνοικ. ε΄. Ὥσπερ ὁ ἥλιος ἀνατέλλων καί τόν κόσμον φωτίζων, δείκνυσί τε ἑαυτόν καί τά ὑπ᾽ αὐτοῦ φωτιζόμενα πράγματα· οὕτω καί ὁ

τῆς δικαιοσύνης Ἥλιος τῷ καθαρῷ νῷ ἀνατέλλων, καί ἑαυτόν δείκνυσι, καί πάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότων καί γενησομένων τούς λόγους.

τέσ. ἀνοικ. στ΄. Οὐκ ἐκ τῆς οὐσίας αὐτοῦ τόν Θεόν γινώσκομεν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς μεγαλουργίας αὐτοῦ καί προνοίας τῶν ὄντων. Διά τούτων γάρ ὡς δι᾽ ἐσόπτρων, τήν ἄπειρον ἀγαθότητα καί σοφίαν καί δύναμιν κατανοοῦμεν.

τέσ. ἀνοικ. ζ΄. Ὁ καθαρός νοῦς, ἤ ἐν τοῖς ψιλοῖς νοήμασι τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων εὑρίσκεται, ἤ ἐν τῇ τῶν ὁρατῶν φυσικῇ θεωρίᾳ, ἤ ἐν τῇ τῶν ἀοράτων· ἤ ἐν τῷ φωτί τῆς ἁγίας Τριάδος.

τέσ. ἀνοικ. η΄. Ἐν τῇ τῶν ὁρατῶν θεωρίᾳ γενόμενος ὁ νοῦς, ἤ τούς φυσικούς αὐτῶν λόγους ἐρευνᾷ, ἤ τούς δι᾽ αὐτῶν σημαινομένους, ἤ αὐτήν τήν αἰτίαν ζητεῖ.

τέσ. ἀνοικ. θ΄. Ἐν δέ τῇ τῶν ἀοράτων διατρίβων, τούς τε φυσικούς αὐτῶν λόγους ζητεῖ, καί τήν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, καί τά τούτοις ἀκόλουθα. Καί τίς ἡ περί αὐτούς πρόνοια καί κρίσις.

ρ΄. Ἐν δέ Θεῷ γενόμενος, τούς περί τῆς οὐσίας (984) αὐτοῦ πρῶτον λόγους, ζητεῖ μέν ὑπό τοῦ πόθου φλεγόμενος, οὐκ ἐκ τῶν κατ᾽ αὐτόν δέ τήν παραμυθίαν εὑρίσκει· ἀμήχανον γάρ τοῦτο, καί ἀνένδεκτον πάσῃ γενητῇ φύσει ἐξ ἴσου· ἐκ δέ τῶν περί αὐτόν παραμυθεῖται· λέγω δή, τῶν περί ἀϊδιότητος, ἀπειρίας τε καί ἀοριστίας· ἀγαθότητός τε καί σοφίας καί δυνάμεως, δημιουργικῆς τε καί προνοητικῆς καί κριτικῆς τῶν ὄντων. Καί τοῦτο πάντη καταληπτόν αὐτοῦ μόνον, ἡ ἀπειρία, καί αὐτό τό μηδέν γινώσκειν, ὑπέρ νοῦν γινώσκειν, ὥς που [edit. ὥσπερ] οἱ θεολόγοι ἄνδρες εἰρήκασι, Γρηγόριός τε καί Διονύσιος.

Περί ἀγάπης ἑκατοντάς δευτέρα.

α΄. Ὁ γνησίως τόν Θεόν ἀγαπῶν, οὗτος καί ἀπερισπάστως πάντως προσεύχεται· καί ὁ ἀπερισπάστως πάντως προσευχόμενος, οὗτος καί γνησίως τόν Θεόν ἀγαπᾷ. Οὐκ εὔχεται δέ ἀπερισπάστως, ὅ τινι ἐπιγείων ἔχων τόν νοῦν προσηλωμένον· οὐκ ἄρα ἀγαπᾷ τόν Θεόν, ὅ τινι τῶν ἐπιγείων ἔχων τόν νοῦν δεδεμένον.

β΄. Ὁ νοῦς πράγματι χρονίζων αἰσθητῷ, πάθος ἔχει πάντως πρός αὐτό· οἷον ἐπιθυμίας, ἤ λύπης, ἤ ὀργῆς, ἤ μνησικακίας· καί εἰ μή τοῦ πράγματος ἐκείνου καταφρονεῖ, τοῦ πάθους ἐκείνου ἐλευθεροῦσθαι οὐ δύναται.

γ΄. Τά μέν πάθη τοῦ νοῦ κρατοῦντα συνδεσμοῦσιν αὐτόν τοῖς πράγμασι τοῖς ὑλικοῖς· καί τοῦ Θεοῦ χωρίσαντα, αὐτοῖς ἐνασχολεῖσθαι ποιοῦσιν. ἡ δέ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη κρατήσασα, λύει αὐτόν τῶν δεσμῶν· παραφρονεῖν πείθουσα οὐ μόνόν τῶν αἰσθητῶν πραμγάτων, ἀλλά καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς προσκαίρου ζωῆς.

δ΄. Ἔργον τῶν ἐντολῶν,ψιλά ποιεῖν τά τῶν πραγμάτων νοήματα· ἀναγνώσεως δέ καί θεωρίας, ἄϋλον καί ἀνείδεον τόν νοῦν ἀπεργάζεσθαι· (985) ἐκ δέ τούτου συμβαίνει, τό ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι.

ε΄. Οὐκ ἀρκεῖ πρακτική μέθοδος πρός τό τελείως τόν νοῦν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, ὥστε δυνηθῆναι αὐτόν ἀπερισπάστως προσεύχεσθαι, εἰ μή καί διάφοροι αὐτόν διαδέξονται πνευματικαί θεωρίαι. Ἡ μέν γάρ, ἀκρασίας καί μίσους μόνον τόν νοῦν ἐλευθεροῖ· αἱ δέ, καί λήθης καί ἀγνοίας αὐτόν ἀπαλλάττουσι· καί οὕτω δυνήσεται ὡς δεῖ προσεύξασθαι.

στ΄. Τῆς καθαρᾶς προσευχῆς δύο εἰσίν ἀκρόταται καταστάσεις· ἡ μέν, τοῖς πρακτικοῖς· ἡ δέ, τοῖς θεωρητικοῖς ἐπισυμβαίνουσα. Καί ἡ μέν, ἐκ φόβου Θεοῦ καί ἐλπίδος ἀγαθῆς τῇ ψυχῇ ἐγγίνεται· ἡ δέ, ἀπό θείου

ἔρωτος καί ἀκροτάτης καθάρσεως. Γνωρίσματα δέ τοῦ μέν πρώτου μέτρου, τό ἐν τῷ συναγαγεῖν τόν νοῦν ἐκ πάντων τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων, καί ὡς αὐτῷ αὐτοῦ περισταμένου τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ καί παρέστη, ποιεῖσθαι τάς προσευχάς ἀπερισπάστως καί ἀνενοχλήτως· τοῦ δέ δευτέρου, τό ἐν αὐτῇ τῇ ὁρμῇ τῆς προσευχῆς ἁρπαγῆναι τόν νοῦν ὑπό τοῦ θείου καί ἀπείρου φωτός, καί μήτε ἑαυτοῦ μήτε τινός ἄλλου τῶν ὄντων τό σύνολον ἐπαισθάνεσθαι, εἰ μή μόνου τοῦ διά τῆς ἀγάπης ἐν αὐτῷ τήν τοιαύτην ἔλλαμψιν ἐνεργοῦντος. Τότε δέ καί περί τούς περί Θεοῦ λόγους κινούμενος, καθαράς καί τρανάς τάς περί αὐτοῦ λαμβάνει ἐμφάσεις.

ζ΄. Ὅ τις ἀγαπᾷ, τούτου καί ἀντέχεται πάντως· καί πάντων τῶν πρός τοῦτο ἐμποδιζόντων αὐτῷ, καταφρονεῖ, ἵνα μή αὐτοῦ στερηθῇ, καί τόν Θεόν ἀγαπῶν, ἐπιμελεῖται καθαρᾶς προσευχῆς· καί πᾶν πάθος πρός τοῦτο ἐμποδίζον αὐτῷ, ἀποβάλλει ἐξ ἑαυτοῦ.

η΄. Ὁ τήν μητέρα τῶν παθῶν ἀποβαλών φιλαυτίαν, καί τά λοιπά εὐχερῶς σύν Θεῷ ἀποτίθεται· οἷον ὀργήν, λύπην, μνησικακίαν, καί τά ἑξῆς· ὁ δέ ὑπό τοῦ πρώτου κρατούμενος, ὑπό τοῦ δευτέρου, κἄν μή θέλῃ, τιτρώσκεται. Φιλαυτία δέ ἐστι, τό πρός τό σῶμα πάθος.

θ΄. Διά τάς πέντε ταύτας αἰτίας οἱ ἄνθρωποι ἀγαπῶσιν ἀλλήλους, εἴτε ἐπαινετῶς, εἴτε ψεκτῶς. Οἷον, ἤ διά τόν Θεόν, ὡς ὁ ἐνάρετος πάντας, καί ὡς ὁ τόν ἐνάρετον κἄν μήπω ἐνάρετος· ἤ διά φύσιν, ὡς οἱ γονεῖς τά τέκνα, καί ἔμπαλιν· ἤ διά κενοδοξίαν, ὡς ὁ δοξαζόμενος τόν δοξάζοντα· ἤ διά φιλαργυρίαν, ὡς ὁ πλούσιον διά λῆψιν· ἤ διά φιληδονίαν, ὡς ὁ τήν γαστέρα θεραπευόμενος καί τά ὑπό γαστέρα. Καί ἡ μέν πρώτη, ἐπαινετή· ἡ δέ δευτέρα, μέση· αἱ δέ λοιπαί, ἐμπαθεῖς.

ι΄. Ἐάν τινάς μέν μισῇς, τινάς δέ οὐδέ ἀγαπᾷς οὐδέ μισῇς· ἑτέρους δέ ἀγαπᾷς, ἀλλά συμμέτρως· ἄλλους δέ σφόδρα ἀγαπᾷς· ἐκ ταύτης τῆς ἀνισότητος, (988) γνῶθι ὅτι μακράν εἶ τῆς τελείας ἀγάπης, ἥτις ὑποτίθεται πάντα ἄνθρωπον ἐξ ἴσου ἀγαπῆσαι [Fr. ἀγαπᾷν].

ια΄. Ἔκκλινον ἀπό κακοῦ, καί ποίησον ἀγαθόν. Τουτέστι, Πολέμησον τούς ἐχθρούς, ἵνα μειώσῃς τά πάθη· ἔπειτα δέ νῆφε, ἵνα μή αὐξήσωσι. Καί πάλιν· Πολέμησον, ἵνα κτήσῃ τάς ἀρετάς· καί μετέπειτα νῆφε, ἵνα αὐτάς διαφυλάξῃς. Καί τοῦτο ἄν εἴη, τό ἐργάζεσθαι, καί φυλάσσειν.

ιβ΄. Οἱ κατά συγχώρησιν Θεοῦ πειράζοντες ἡμᾶς, ἤ τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐκθερμαίνουσιν, ἤ τό θυμικόν ἐκταράσσουσιν, ἤ τό λογικόν ἐπισκοτίζουσιν, ἤ τό σῶμα ὀδύναις περιβάλλουσιν, ἤ τά σωματικά διαρπάζουσιν.

ιγ΄. Ἤ δι᾽ ἑαυτῶν ἡμᾶς οἱ δαίμονες ἐκπειράζουσιν, ἤ τούς μή φοβουμένους τόν Κύριον καθ᾽ ἡμῶν ἐφοπλίζουσιν. Καί δι᾽ ἑαυτῶν μέν, ὅταν ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἰδιάσωμεν, ὥσπερ τόν Κύριον ἐν τῇ ἐρήμῳ· διά τῶν ἀνθρώπων δέ, ὅταν μετά τῶν ἀνθρώπων συνδιατρίψωμεν, ὥσπερ καί τόν Κύριον διά τῶν Φαρισαίων. Ἀλλ᾽ ἡμεῖς εἶς τόν τύπον ἡμῶν ἀποβλεπόμενοι, ἀμφοτέρωθεν αὐτούς ἀποκρουσώμεθα.

ιδ΄. Ὅταν ἄρχηται ὁ νοῦς εἰς τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ προκόπτειν, τότε καί ὁ δαίμων τῆς βλασφημίας ἄρχεται ἐκπειράζειν αὐτόν· καί τοιούτους αὐτῷ λογισμούς ὑποβάλλει, οἵους ἀνθρώπων μέν οὐδείς, μόνος δέ ὁ τούτων πατήρ διάβολος ἐφευρίσκει. Τοῦτο δέ ποιεῖ, φθονῶν τῷ θεοφιλεῖ· ἵνα εἰς ἀπόγνωσιν ἐλθών ὡς τοιαῦτα διανοηθείς, μηκέτι τολμήσῃ διά τῆς συνήθους προσευχῆς πρός αὐτόν ἀναπτῆναι. Οὐδέν δέ ἐντεῦθεν ὠφελεῖται ὁ ἀλάστωρ πρός τόν ἴδιον σκοπόν· ἀλλά καί μᾶλλον βεβαιοτέρους ἡμᾶς ἀπεργάζεται. Πολεμούμενοι γάρ καί ἀντιπολεμοῦντες, δοκιμώτεροι καί γνησιώτεροι εἰς τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ

εὑρισκόμεθα. Ἡ δέ ῥομφαία αὐτοῦ, εἰσέλθοι εἰς τήν καρδίαν αὐτοῦ, καί τά τόξα αὐτοῦ συντριβείη.

ιε΄. Ὁ νοῦς ἐπιβάλλων τοῖς ὁρατοῖς, κατά φύσιν νοεῖ τά πράγματα διά μέσης τῆς αἰσθήσεως· καί οὔτε ὁ νοῦς κακόν, οὔτε τό κατά φύσιν νοεῖν· οὔτε δέ τά πράγματα, οὔτε ἡ αἴσθησις· Θεοῦ γάρ εἰσι ταῦτα τά ἔργα. Τί οὖν ἐστι τό κακόν; Δῆλον ὅτι τό πάθος τοῦ κατά φύσιν νοήματος, ὅπερ δύναται μή εἶναι ἐν τῇ τῶν νοημάτων χρήσει, ἐάν ὁ νοῦς γρηγορῇ.

ιστ΄. Πάθος ἐστί κίνησις ψυχῆς παρά φύσιν, (989) ἤ ἐπί φιλίαν ἄλογον, ἤ ἐπί μῖσος ἄκριτον, ἤ τινος, ἤ διά τι τῶν αἰσθητῶν. Οἷον ἐπί μέν φιλίαν ἄλογον, ἤ βρωμάτων, ἤ γυναικός, ἤ χρημάτων, ἤ δόξης παρερχομένης, ἤ τινος ἄλλου τῶν αἰσθητῶν, ἤ διά ταῦτα.Ἐπί μῖσος δέ ἄκριτον· οἷον ἤ τινος τῶν προειρημένων, ὡς εἴρηται, ἤ πρός τινα διά ταῦτα.

ιζ΄. Ἤ πάλιν κακία ἐστίν, ἡ ἐσφαλμένη κρίσις τῶν νοημάτων, ᾗ ἐπακολουθεῖ ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων. Οἷον ὡς ἐπί τῆς γυναικός, ἡ ὀρθή κρίσις τῆς συνουσίας, ὁ σκοπός ἐστι τῆς παιδοποιίας.Ὁ οὖν εἰς τήν ἡδονήν ἀποβλεψάμενος, ἐσφάλη περί τήν κρίσιν, τό μή καλόν ὡς καλόν ἡγησάμενος. Ὁ γοῦν τοιοῦτος, παραχρῆται γυναικί συνουσιαζόμενος. Καί ἐπί τῶν ἄλλων πραγμάτων καί νοημάτων.

ιη΄. Ὅτε τόν νοῦν σου οἱ [Fr. Ὅταν τοίνυν τόν νοῦν οἱ] δαίμονες τῆς σωφροσύνης ἐκβαλόντες, τοῖς τῆς προνείας λογισμοῖς περικυκλώσωσι, τότε μετά δακρύων λέγε πρός τόν Δεσπότην· Ἐκβαλόντες με νῦν περιεκύκλωσάν με, τό ἀγαλλίαμά μου λύτρωσαί με, ἀπό τῶν κυκλωσάντων με· καί σώζῃ.

ιθ΄. Βαρύς ὁ τῆς πορνείας δαίμων, καί σφοδρῶς ἐπιτίθεται τοῖς κατά τοῦ πάθους ἀγωνιζομένοις· καί μάλιστα ἐν τῇ ἀμελείᾳ τῆς διαίτης, καί ἐν ταῖς συντυχίαις τῶν γυναικῶν. Λεληθότως γάρ τῇ λειότητι τῆς ἡδονῆς ὑποκλέπτων τόν νοῦν, μετέπεια ἐπεμβαίνει διά τῆς μνήμης ἡσυχάζοντι, τό τε σῶμα ἐμπυρίζων, καί ποικίλας μορφάς τῷ νῷ παριστῶν. Διό καί πρός τήν συγκατάθεσιν τῆς ἁμαρτίας αὐτόν ἐκκαλεῖται· ἅς ἐάν θέλῃς μή ἐγχρονίζειν ἐν σοί, νηστείαν ἀναλαβοῦ καί κόπον καί ἀγρυπνίαν, καί τήν καλήν ἡσυχίαν μετά ἐκτενοῦς προσευχῆς.

κ΄. Οἱ τήν ψυχήν ἡμῶν ἀεί ζητοῦντες, διά τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ζητοῦσιν, ἵνα αὐτήν εἰς τήν κατά διάνοιαν, ἤ τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν ἐμβάλωσιν. Ὅταν οὖν εὕρωσι τόν νοῦν μή παραδεχόμενον, τότε αἰσχυνθήσονται καί ἐντραπήσονται· ὅταν δέ τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ ἐνασχολούμενον, τότε ἀποστραφήσονται καί καταισχυνθήσονται σφόδρα διά τάχους.

κα΄. Διακόνου λόγον ἐπέχει, ὁ πρός τούς ἱερούς ἀγῶνας ἀλείφων τόν νοῦν, καί τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς ἀπελεύνων ἀπ᾽ αὐτοῦ· πρεσβυτέρου δέ, ὁ εἰς τήν γνῶσιν τῶν ὄντων φωτίζων, καί τήν ψευδώνυμον γνῶσιν ἐξαφανίζων· (992) ἐπισκόπου δέ, ὁ τῷ ἁγίῳ μύρῳ τελειῶν τῆς γνώσεως τῆς προσκυνητῆς καί ἁγίας Τριάδος.

κβ΄. Ἀσθενοῦσι μέν οἱ δαίμονες, ὅταν διά τῶν ἐντολῶν μειῶνται τά πάθη τά ἐν ἡμῖν· ἀπόλλυνται δέ, ὅταν εἰς τέλος διά τῆς ἀπαθείας τῆς ψυχῆς ἐξαφανίζωνται, μηκέτι εὑρίσκοντες τά δι᾽ ὧν ἐν αὐτῇ εὑρίσκοντο καί ἐπολέμουν αὐτήν· καί τοῦτο ἄν εἴη τό, Ἀσθενήσουσι, καί ἀπολοῦνται ἀπό προσώπου σου.

κγ΄. Οἱ μέν τῶν ἀνθρώπων διά φόβον ἀνθρώπινον τῶν παθῶν ἀπέχονται· οἱ δέ, διά κενοδοξίαν· ἄλλοι δέ, δι᾽ ἐγκράτειαν· ἕτεροι δέ, διά θείων κριμάτων τῶν παθῶν ἐλευθεροῦνται.

κδ΄. Πάντες οἱ λόγοι τοῦ Κυρίου, τά τέσσαρα ταῦτα περιέχουσι· τάς ἐντολάς, τά δόγματα, τάς ἀπειλάς, τάς ἐπαγγελίας· καί πᾶσαν σκληραγωγίαν διά ταῦτα ὑπομένομεν· οἷον, νηστείας, ἀγρυπνίας, χαμευνίας, κόπους καί μόχθους ἐν διακονίαις, ὕβρεις, ἀτιμίας, στρεβλώσεις, θανάτους, καί τά ὅμοια. Διά γάρ τούς λόγους τῶν χειλῶν σου, φησίν, ἐγώ ἐφύλαξα ὁδούς σκληράς.

κε΄. Μισθός τῆς ἐγκρατείας, ἡ ἀπάθεια· τῆς δέ πίστεως, ἡ γνῶσις· καί ἡ μέν ἀπάθεια, τίκτει τήν διάκρισιν· ἡ δέ γνῶσις, τήν εἰς θεόν ἀγάπην [Fr. τήν θείαν ἀγάπην].

κστ΄. Πρακτικήν μέν ὁ νοῦς κατορθῶν, εἰς φρόνησιν προκόπτει· θεωρητικήν δέ, εἰς γνῶσιν. Τῆς μέν γάρ ἐστιν, εἰς διάκρισιν ἀρετῆς καί κακίας φέρειν τόν ἀγωνιζόμενον· τῆς δέ, εἰς τούς περί ἀσωμάτων καί σωμάτων λόγους ἄγειν τόν μέτοχον. Τῆς δέ θεολογικῆς χάριτος, τοτηνικαῦτα καταξιοῦται, ὁπηνίκα τά προειρημένα πάντα διά τῶν τῆς ἀγάπης πτερῶν διαπεράσας, καί ἐν Θεῷ γενόμενος, τόν περί αὐτοῦ λόγον διά τοῦ πνεύματος, ὡς ἀνθρωπίνῳ νῷ δυνατόν, διασκοπήσει.

κζ΄. Θεολογεῖν μέλλων, μή τούς κατ᾽ αὐτόν ζητήσῃς λόγους (οὐ μή γάρ εὕρῃ ἀνθρώπινος νοῦς· ἀλλ᾽ οὐδέ ἄλλου τινός τῶν μετά Θεόν), ἀλά τούς περί αὐτόν, ὡς οἷόν τε, διασκόπει. Οἷον τούς περί ἀϊδιότητος, ἀπειρίας τε καί ἀοριστίας, ἀγαθότητός τε καί σοφίας καί δυνάμεως, δημιουργικῆς τε καί προνοητικῆς, καί κριτικῆς τῶν ὄντων. Οὗτος γάρ ἐν ἀνθρώποις μέγας θεολόγος, ὁ τούτων τούς λόγους κἄν ποσῶς ἐξευρίσκων.

κη΄. Δυνατός ἀνήρ, ὁ τῇ πράξει τήν γνῶσιν συζεύξας. Τῇ μέν γάρ, τήν ἐπιθυμίαν μαραίνει καί τόν θυμόν ἡμεροῖ· τῇ δέ, τόν νοῦν πτεροῖ, καί πρός Θεόν ἐκδημεῖ.

κθ΄. Ὅταν λέγῃ Κύριος· Ἐγώ, καί ὁ Πατήρ, ἕν ἐσμεν, τό ταυτόν τῆς οὐσίας σημαίνει. Ὅταν δέ πάλιν λέγῃ· Ἐγώ ἐν τῷ Πατρί, καί ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί, τό ἀχώριστον δηλοῖ τῶν ὑποστάσεων. (993) Οἱ οὖν Τριθεῖται χωρίζοντες τοῦ Πατρός τόν Υἱόν, εἰς ἀμφίκρημνον ἐμπίπτουσιν. Ἤ γάρ συναΐδιον λέγοντες τῷ Πατρί τόν Υἱόν, χωρίζοντες δέ αὐτόν ἐξ αὐτοῦ, ἀναγκάζονται λέγειν μή ἐξ αὐτοῦ γεγεννῆσθαι, καί ἐμπεσεῖν εἰς τό τρεῖς λέγειν Θεούς, καί τρεῖς ἀρχάς· ἤ ἐξ αὐτοῦ γεγεννῆσθαι λέγοντες, χωρίζοντες δέ, ἀναγκάζονται λέγειν μή συναΐδιον εἶναι τῷ Πατρί, καί ποιῆσαι ὑπό χρόνον τόν τῶν χρόνων δεσπότην. Χρή γάρ καί τόν ἕνα Θεόν τηρεῖν, καί τάς τρεῖς ὑποστάσεις ὁμολογεῖν, κατά τόν μέγαν Γρηγόριον· καί ἑκάστην μετά τῆς ἰδιότητος. Καί γάρ " διαιρεῖται" μέν, ἀλλ᾽ "ἀδιαιρέτως, κατά τόν αὐτόν καί συνάπτεται μέν, διῃρημένως δέ." Καί διά τοῦτο, παράδοξος καί ἡ διαίρεσις καί ἡ ἕνωσις. Ἐπεί τί ἔχει τό παράδοξον, εἰ ὡς ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ ἥνωταί τε καί κεχώρισται, οὕτω καί ὁ Υἱός τῷ Πατρί, καί οὐδέν πλέον;

λ΄. Ὁ τέλειος ἐν ἀγάπῃ, καί εἰς ἄκρον ἀπαθείας ἐλθών, οὐκ ἐπίσταται διαφοράν ἰδίου καί ἀλλοτρίου, ἤ ἰδίας καί ἀλλοτρίας, ἤ πιστοῦ καί ἀπίστου, ἤ δούλου καί ἐλευθέρου, ἤ ὅλως ἄρσενος καί θηλείας· ἀλλ᾽ ἀνώτερος τῆς τῶν παθῶν τυραννίδος γενόμενος, καί εἰς τήν μίαν φύσιν τῶν ἀνθρώπων ἀποβλεπόμενος, πάντας ἐξ ἴσου θεωρεῖ, καί πρός πάντας ἴσως διάκειται. Οὐκ ἔστι γάρ ἐν αὐτῷ Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, οὐδέ ἄρσεν καί θῆλυ, οὐδέ δοῦλος καί ἐλεύθερος· ἀλλά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός.

λα΄. Ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἐν τῇ ψυχῇ παθῶν, λαμβάνουσιν οἱ δαίμονες τάς ἀφορμάς τοῦ κινεῖν ἐν ἡμῖν τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς. Εἶτα διά τούτων πολεμοῦντες τόν νοῦν, ἐκβιάζονται αὐτόν εἰς συγκατάθεσιν ἐλθεῖν τῆς ἁμαρτίας. Ἡττηθέντος δέ αὐτοῦ, ἄγουσιν εἰς τήν κατά

διάνοιαν ἁμαρτίαν. Καί ταύτης ἀποτελεσθείσης, φέρουσιν αὐτόν λοιπόν αἰχμάλωτον εἰς τήν πρᾶξιν. Μετά δέ ταύτην λοιπόν, οἱ τήν ψυχήν διά τῶν λογισμῶν ἐρημώσαντες, σύν αὐτοῖς ὑποχωροῦσι. Μένει δέ μόνον ἐν τῷ νῷ τό εἴδωλον τῆς ἁμαρτίας, περί οὗ φησίν ὁ Κύριος· ὅταν ἴδητε τό βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως ἑστώς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· ὅτι τόπος ἅγιος καί ναός Θεοῦ, ὁ νοῦς ὑπάρχει τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ οἱ δαίμονες διά τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τήν ψυχήν ἐρημώσαντες, τό εἴδωλον τῆς ἁμαρτίας ἔστησαν. Ὅτι δέ καί ἱστορικῶς ἤδη ταῦτα γέγονεν, οὐδείς τῶν τά Ἰωσήππεια ἀνεγνωκότων, ὡς οἶμαι, ἀμφιβάλλει. Πλήν τινές φασι καί ἐπί τοῦ Ἀντιχρίστου ταῦτα γενήσεσθαι.

λβ΄. Τρία εἰσί τά κινοῦντα ἡμᾶς ἐπί τά καλά· τά φυσικά σπέρματα· αἱ ἅγιαι Δυνάμεις, καί ἡ ἀγαθή προαίρεσις. Καί τά μέν φυσικά σπέρματα, ὡς ὅταν (996) ὅ θέλομεν ἵνα ποιῶσιν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, καί ἡμεῖς ὁμοίως ποιῶμεν αὐτοῖς· ἤ ὡς ὅταν ἴδωμέν τινα ἐν στενώσει ἤ ἐν ἀνάγκῃ, καί φυσικῶς ἐλεῶμεν. Αἱ δέ ἅγιαι Δυνάμεις, οἷον ὅταν κινούμενοι ἐπί καλῷ πράγματι, εὕρωμεν συνεργίαν ἀγαθήν, καί κατευοδώμεθα. Ἡ δέ ἀγαθή προαίρεσις, ὡς ὅταν διακρίνοντες ἀπό τοῦ κακοῦ τό καλόν, αἱρώμεθα τό ἀγαθόν.

λγ΄. Τρία δέ πάλιν εἰσί τά κινοῦντα ἡμᾶς ἐπί τά κακά· τά πάθη, οἱ δαίμονες, καί ἡ κακή προαίρεσις. Καί τά μέν πάθη, ὡς ὅταν ἐπιθυμῶμεν πράγματος παρά λόγον· οἷον ἤ βρώματος, παρά τόν καιρόν, ἤ παρά τήν χρείαν, ἤ γυναικός παρά τόν σκοπόν τῆς παιδοποιΐας, καί τῆς μή νομίμου. Καί πάλιν, ὅταν ὀργιζώμεθα, ἤ λυπώμεθα παρά τό εἰκός· οἷον, κατά τοῦ ἀτιμάσαντος, ἤ ζημιώσαντος. Οἱ δέ δαίμονες, οἷον ὅταν ἐν τῇ ἐμελείᾳ ἡμῶν, καιροσκοποῦντες ἐπιτίθωνται ἡμῖν ἄφνω μετά πολλῆς σφοδρότητος κινοῦντες τά προειρημένα πάθη, καί τά ὅμοια. Ἡ δέ κακή προαίρεσις, οἷον, ὅτε ἐν γνώσει τοῦ καλοῦ, κακῶν ἀνθαιρώμεθα.

λδ΄. Μισθοί τῶν πόνων τῆς ἀρετῆς, εἰσίν ἡ ἀπάθεια καί ἡ γνῶσις. Αὗται γάρ πρόξενοι γίνονται βασιλείας οὐρανῶν· ὡς καί τά πάθη καί ἡ ἀγνωσία, κολάσεως αἰωνίου. Ὁ οὖν τούτους [in uno Reg. etn. ταύτας] διά δόξαν ἀνθρώπων ζητῶν, καί μή δι᾽ αὐτό τό καλόν, ἀκούει παρά τῆς Γραφῆς· Αἰτεῖτε, καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε.

λε΄. Εἰσί πολλά τινα φύσει καλά ὑπό τῶν ἀνθρώπων γινόμενα, ἀλλ᾽ οὐ καλά πάλιν διά τινα αἰτίαν· οἷον, νηστεία καί ἀγρυπνία, προσευχή καί ψαλμῳδία, ἐλεημοσύνη καί ξενοδοχία, φύσει καλά ἔργα εἰσίν· ἀλλ᾽ ὅταν διά κενοδοξίαν γίνωνται, οὐκ ἔτι καλά.

λστ΄. Πάντων τῶν πραττομένων ὑφ᾽ ἡμῶν τόν σκοπόν ζητεῖ ὁ Θεός· εἴτε δι᾽ αὐτόν πράττομεν, εἴτε δι᾽ ἄλλην αἰτίαν.

λζ΄. Ὅταν ἀκούσῃς τῆς Γραφῆς λεγούσης· Ὅτι σύ ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ· οὐ παρά τόν ὀρθόν σκοπόν πραττόμενα, εἰ καί δοκεῖ καλά εἶναι, ὁ Θεός ἀποδίδωσιν· ἀλλά τά κατά τόν ὀρθόν δηλονότι. Οὐ γάρ εἰς τά γινόμενα, ἀλλ᾽ εἰς τόν σκοπόν τῶν γινομένων, ἡ τοῦ Θεοῦ κρίσις ἐφορᾷ.

λη΄. Ὁ τῆς ὑπερηφανίας δαίμων, διπλῆν ἔχει τήν πονηρίαν· ἤ γάρ ἑαυτῷ ἀναπείθει τόν μοναχόν ἐπιγράφειν τά κατορθώματα, καί οὐχί τῷ Θεῷ, τῷ καί χορηγῷ τῶν καλῶν, καί βοηθῷ πρός κατόρθωσιν· ἤ τούτῳ μή πειθόμενον, τούς ἔτι ἀτελεστέρους τῶν ἀδελφῶν ὑποβάλλει ἐξουθενεῖν. Ἀγνοεῖ δέ καί οὕτως ὁ ἐνεργούμενος, (997) ὅτι τήν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν ἀναπείθει αὐτόν ἀπαρνεῖσθαι. Εἰ γάρ ἐκείνους ὡς μή δυνηθέντας κατορθῶσαι ἐξουθενεῖ, ἑαυτόν δηλονότι ὡς ἐξ ἰδίας δυνάμεως κατορθώσαντα εἰσάγει. Ὅπερ ἐστί ἀμήχανον, τοῦ Κυρίου εἰπόντος· Χωρίς ἐμοῦ οὐ δύνασθαι ποιεῖν οὐδέν. Ἐπειδή ἡ ἡμετέρα

ἀσθένεια κινουμένη ἐπί τά καλά, ἄνευ τοῦ τοῦ χορηγοῦ τῶν καλῶν εἰς τέλος ἄγειν οὐ δύναται.

λθ΄. Ὁ ἐγνωκώς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τήν ἀσθένειαν, οὗτος εἴληφε πεῖραν τῆς θείας δυνάμεως· καί ὁ τοιοῦτος δι᾽ αὐτῆς τά μέν κατορθώσας· τά δέ σπεύδων κατορθῶσαι, οὐκ ἐξουθενεῖ ποτε οὐδένα ἀνθρώπων. Οἶδε γάρ, ὅτι ὥσπερ αὐτῷ ἐβοήθησε, καί πολλῶν παθῶν καί χαλεπῶν ἠλευθέρωσεν, οὕτω δυνατός ἐστι καί πᾶσι βοηθῆσαι ὅτε θέλει· καί μάλιστα τοῖς δι᾽ αὐτόν ἀγωνιζομένοις· εἰ καί κρίμασίν τισιν, ὑφ᾽ ἕν πάντας τῶν παθῶν οὐκ ἀπαλλάττει· ἀλλ᾽ ἰδίοις καιροῖς, ὡς ἀγαθός καί φιλάνθρωπος ἰατρός, ἕκαστον τῶν σπευδόντων ἰᾶται.

μ΄. Ἐπί τῇ τῶν παθῶν ἀνενεργησίᾳ, ἡ ὑπερηφανία ἐπισυμβαίνει, ἤ τῶν αἰτιῶν ἀποκρυπτομένων, ἤ τῶν δαιμόνων δολερῶς [edot. δολουργῶς] ὑποχωρούντων.

μα΄. Πᾶσα σχεδόν ἁμαρτία, διά ἡδονήν γίνεται· καί ἡ ταύτης ἀναίρεσις, διά κακοπαθείας καί λύπης, ἤ ἑκουσίου ἤ ἀκουσίου, διά μετανοίας, ἤ οἰκονομικῆς ἐπιφορᾶς [edit. περιφορ.] διά τῆς προνοίας ἐπαγομένης· Εἰ γάρ ἑαυτούς ἐκρίνομεν, φησίν, οὐκ ἄν ἐκρινόμεθα· κρινόμενοι δέ, ὑπό Κυρίου (1000) παιδευόμεθα, ἵνα μή σύν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

μβ΄. Ὅταν σοι ἔλθῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου πειρασμός, μή τόν δι᾽ οὗ αἰτιῶ· ἀλλά τό διά τί ζήτει, καί εὑρίσκεις διόρθωσιν. Ἐπεί, εἴτε δι᾽ ἐκείνου, εἴτε δι᾽ ἄλλου, πιεῖν εἶχες τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων τό ἀψίνθιον.

μγ΄. Ὅσον εἶ κακότροπος, τό κακοπαθεῖν μή ἀπαναίνου, ἵνα δι᾽ αὐτῆς ταπεινωθείς, τήν ὑπερηφανίαν ἐμέσῃ.

μδ΄. Οἱ μέν τῶν πειρασμῶν, ἡδονάς· οἱ δέ, λύπας· οἱ δέ, ὀδύνας σωματικάς τοῖς ἀνθρώποις προσάγουσι. Κατά γάρ τήν ἐγκειμένην τῇ ψυχῇ αἰτίαν τῶν παθῶν, καί τό φάρμακον ὁ ἰατρός τῶν ψυχῶν διά τῶν αὐτοῦ κριμάτων ἐπιτίθησιν.

με΄. Αἱ ἐπιφοραί τῶν πειρασμῶν, τοῖς μέν πρός ἤδη γεγονότων ἁμαρτημάτων ἀναίρεσιν· τοῖς δέ, πρός νῦν ἐνεργουμένων· ἄλλοις, πρός μελλόντων ἐνεργεῖσθαι ἀνακοπήν, ἐπάγονται. Δίχα τῶν πρός δοκιμήν ἐπισυμβαινόντων, ὡς ἐπί τοῦ Ἰώβ.

μστ΄. Ὁ μέν ἐχέφρων, τῶν θείων κριμάτων τήν ἰατρείαν ἀναλογιζόμενος, εὐχαρίστως φέρει τάς διά τούτων ἐπισυμβαινούσας αὐτῷ συμφορᾶς· μηδένα τούτων αἴτιον, ἤ τάς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας λογιζόμενος. Ὁ δέ ἄφρων, τήν τοῦ Θεοῦ ἀγνοῶν σοφωτάτην πρόνοιαν, ἁμαρτάνων καί παιδευόμενος, ἤ τόν Θεόν, ἤ τούς ἀνθρώπους τῶν ἑαυτοῦ κακῶν αἰτίους λογίζεται.

μζ΄. Εἰσί τινα ἱστῶντα τά πάθη τῆς κινήσεως, καί μή ἐῶντα προβῆναι εἰς αὔξησιν· καί εἰσίν ἕτερα ἐλαττοῦντα, καί εἰς μείωσιν ἄγοντα. Οἷον, νηστεία καί κόπος καί ἀγρυπνία, οὐκ ἐῶσιν αὔξειν τήν ἐπιθυμίαν· ἀναχώρησις δέ καί θεωρία καί προσευχή, καί ἔρως εἰς Θεόν, ἐλαττοῦσιν αὐτήν, καί εἰς ἀφανισμόν ἄγουσι. Καί ἐπί τοῦ θυμοῦ δέ ὁμοίως. Οἷον, μακροθυμία καί ἀμνησικακία καί πραότης, ἱστῶσιν αὐτόν, καί οὐκ ἐῶσιν αὔξειν· ἀγάπη δέ καί ἐλεημοσύνη καί χρηστότης καί φιλανθρωπία, εἰς μείωσιν ἄγουσιν.

μη΄. Οὗτινος ὁ νοῦς διαπαντός ἐστι πρός Θεόν, τούτου καί ἡ ἐπιθυμία εἰς τόν θεῖον ὑπερηύξησεν ἔρωτα· καί ὁ θυμός ὁλοστός εἰς τήν θείαν μετετράπη ἀγάπην. Τῇ γάρ χρονίᾳ τῆς θείας ἐλλάμψεως μετουσίᾳ, ὅλος φωτοειδής γεγονώς, καί τό παθητικόν αὐτοῦ μέρος πρός ἑαυτόν συσφίγξας, εἰς ἔρωτα θεῖον, ὡς εἴρηται, ἀκατάληκτον, καί ἀγάπης ἀκατάπαυστον, ἔστρεψεν, ὅλως ἐκ τῶν ἐπιγείων ἐπί τό θεῖον μεταγαγών.

μθ΄. Οὐ πάντως ὁ μή φθονῶν, μηδέ ὀργιζόμενος μηδέ μνησικακῶν τῷ λυπήσαντι, ἤδη καί ἀγάπην ἔχει πρός αὐτόν. Δύναται γάρ καί μήπω ἀγαπῶν, (1001) κακόν ἀντί κακοῦ μή ἀποδοῦναι, διά τήν ἐντολήν· οὐ πάντως δέ ἔτι καί καλόν ἀνταποδῦναι κακοῦ, ἀβιάστως. Τό γάρ ἐκ διαθέσεως καλῶς ποιεῖν τοῖς μισοῦσι, μόνης ἐστί τῆς πνευματικῆς τελείας ἀγάπης.

ν΄. Οὐχ ὁ μή ἀγαπῶν τινα, ἤδη πάντως καί μισεῖ αὐτόν· οὐδέ πάλιν, ὁ μή μισῶν, ἤδη πάντως καί ἀγαπᾷ. Ἀλλά δύναται ὡς μέσος εἶναι πρός αὐτόν· τουτέστι, μήτε ἀγαπᾷν, μήτε μισεῖν. Τήν γάρ ἀγαπητικήν διάθεσιν, μόνοι οἱ ἐν τῶ ἐνάτῳ κεφαλαίῳ ταύτης τῆς ἑκατοντάδος εἰρημένοι πέντε τρόποι, ἐμποιεῖν πεφύκασιν, ὅ τε ἐπαινετός καί ὁ μέσος, καί οἱ ψεκτοί.

να΄. Ὅταν ἴδῃς τόν νοῦν σου τοῖς ὑλικοῖς ἡδέως ἐνασχολούμενον, καί τοῖς τούτων νοήμασιν ἐμφιλοχωροῦντα, γίνωσκε σεαυτόν ταῦτα μᾶλλον ἤ τόν Θεόν ἀγαπῶντα. Ὅπου γάρα ἐστιν ὁ θησαυρός σου, φησίν ὁ Κύριος, ἐκεῖ καί ἡ καρδία ἔσται.

νβ΄. Νοῦς Θεῷ συναπτόμενος, καί αὐτῷ ἐγχρονίζων διά προσευχῆς καί ἀγάπης, σοφός γίνεται καί ἀγαθός καί δυνατός καί φιλάνθρωπος καί ἐλεήμων καί μακρόθυμος· καί ἁπλῶς εἰπεῖν, πάντα σχεδόν τά θεῖα ἰδιώματα ἐν ἑαυτῷ περιφέρει. Τούτου δέ ἀναχωρῶν [Ft. ἀποχωρῶν], καί τῶν ὑλικῶν προσχωρῶν, ἤ κτηνώδης γίνεται φιλήδονος γεγονώς· ἤ θηριώδης, διά ταῦτα τοῖς ἀνθρώποις μαχόμενος.

νγ΄. Κόσμον λέγει ἡ Γραφή τά ὑλικά πράγματα· καί κοσμικοί εἰσι, οἱ τούτοις τόν νοῦν ἐνασχολοῦντες, πρός οὕς καί λέγει ἐντρεπτικώτερον· Μή ἀγαπᾶτε τόν κόσμον, μηδέ τά ἐν τῷ κόσμῳ. Ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκός, καί ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καί ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ· ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί, καί τά ἑξῆς.

νδ΄. Μοναχός ἐστιν, ὁ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων τόν νοῦν ἀποχωρίσας· καί δι᾽ ἐγκρατείας καί ἀγάπης καί ψαλμῳδίας καί προσευχῆς προσκαρτερῶν τῷ Θεῷ.

νε΄. Κτηνοτρόφος μέν ἐστιν νοητός, ὁ πρακτικός· κτηνῶν γάρ λόγος ἐπέχουσι τά ἠθικά κατορθώματα· διό καί ἔλεγεν ὁἸακώβ· Ἄνδρες κτηνοτρόφοι εἰσίν οἱ παῖδές σου. Ποιμήν δέ προβάτων, ὁ γνωστικός. Προβάτων γάρ ἐπέχουσιν οἱ λογισμοί, ἐπί τά ὄρη τῶν θεωρημάτων ὑπό τοῦ νοῦ ποιμαινόμενοι. Διά τοῦτο καί Βδέλυγμα τοῖς Αἰγυπτίοις πᾶς ποιμήν προβάτων, ἤγουν ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσι.

νστ΄. Ὁ μέν φαῦλος νοῦς, κινουμένου τοῦ σώματος διά τῶν αἰσθήσεων ἐπί τάς ἰδίας ἐπιθυμίας καί ἡδονάς, ἐξακολουθεῖ, καί συγκατατίθεται ταῖς τούτου φαντασίαις καί ὁρμαῖς· ὁ δέ ἐνάρετος, ἐγκρατεύεται, καί κατέχει ἑαυτόν ἀπό τῶν ἐμπαθῶν φαντασιῶν καί ὁρμῶν, καί μᾶλλον φιλοσοφεῖ βελτίους ποιῆσαι τάς τοιαύτας αὐτοῦ κινήσεις.

(1004) νζ΄. Τῶν ἀρετῶν, αἱ μέν εἰσι σωματικαί· αἱ δέ, ψυχικαί. Καί σωματικαί μέν εἰσιν, οἷον νηστεία, ἀγρυπνία, χαμευνία, διακονία, ἐργόχειρον πρός τό μή ἐπιβαρῆσαί τινα, ἤ πρός μετάδοσιν, καί τά ἑξῆς. Ψυχικαί δέ εἰσιν, οἷον ἀγάπη, μακροθυμία, πραότης, ἐγκράτεια, προσευχή, καί τά ἑξῆς. Ἐάν οὖν ἔκ τινος ἀνάγκης, ἤ περιστάσεως σωματικῆς, οἷον ἀῤῥωστίας, ἤ τινος τῶν τοιούτων, συμβῇ ἡμῖν μή ἐκτελέσαι δυνηθῆναι τάς προειρημένας σωματικάς ἀρετάς, συγγνώμην ἔχομεν παρά Κυρίου, τοῦ καί τάς αἰτίας εἰδότος· τάς δέ ψυχικάς μή ἐκτελοῦντες οὐδεμίαν ἕξομεν ἀπολογίαν. Οὐ γάρ εἰσιν ὑπό ἀνάγκην.

νη΄. Ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη, πάσης ἡδονῆς παρερχομένης, καί παντός πόνου καί λύπης πείθει καταφρονεῖν τόν μέτοχον αὐτῆς. Καί πειθέτωσάν σε οἱ ἅγιοι πάντες, τοσαῦτα πεπονθότες διά Χριστόν.

νθ΄. Πρόσεχε σεαυτῷ ἀπό τῆς μητρός τῶν κακῶν, φιλαυτίας, ἥτις ἐστίν ἡ τοῦ σώματος ἄλογος φιλία. Ἐκ ταύτης γάρ εὐλογοφανῶς τίκτονται οἱ πρῶτοι καί ἐμπαθεῖς καί γενικώτατοι τρεῖς ἐμμανεῖς λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας λέγω, καί φιλαργυρίας, καί κενοδοξίας· τάς ἀφορμάς ἐκ τῆς ἀναγκαίας τοῦ σώματος δῆθεν λαμβάνοντες χρείας· ἐξ ὧν γεννᾶται ἅπας ὁ τῶν κακῶν κατάλογος. Δεῖ οὖν, ὡς εἴρηται, προσέχειν ἀναγκαίως, καί ταύτῃ πολεμεῖν μετά πολλῆς νήψεως. Ταύτης γάρ ἀναιρουμένης, συναναιροῦνται πάντες οἱ ἐξ αὐτῆς.

ξ΄. Τό τῆς φιλαυτίας πάθος, τῷ μέν μοναχῷ ἐλεεῖν ὑποτίθεται τό σῶμα, καί συνελθεῖν παρά τό προσῆκον εἰς τά βρώματα· οἰκονομίας δῆθεν χάριν καί κυβερνήσεως, ἵνα κατά μικρόν παρασυρόμενος, εἰς τόν βόθρον τῆς φιληδονίας ἐμπέσῃ. Τῷ δέ κοσμικῷ ἐντεῦθεν ἤδη πρόνοιαν αὐτῶ ποιεῖσθαι εἰς ἐπιθυμίαν ὑποβάλλει.

ξα΄. Τήν τῆς προσευχῆς ἀκροτάτην κατάστασιν, ταύτην εἶναι λέγουσι, τό ἔξω σαρκός καί κόσμου γενέσθαι τόν νοῦν, καί ἄϋλον πάντη καί ἀνείδεον ἐν τῶ προσεύχεσθαι. Ὁ οὖν ταύτην ἀλώβητον διατηρῶν τήν κατάστασιν, οὗτος ὄντως ἀδιαλείπτως προσεύχεται.

ξβ΄. Ὥσπερ τό σῶμα ἀποθνῆσκον, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ βίου πραγμάτων· οὕτω καί ὁ νοῦς ἐν τῷ ἄκρως προσεύχεσθαι ἀποθνήσκων, πάντων χωρίζεται τῶν τοῦ κόσμου νοημάτων. Ἐάν γάρ μή τόν τοιοῦτον θάνῃ θάνατον, μετά θεοῦ εὑρεθῆναι καί ζῆσαι οὐ δύναται.

(1005) ξγ΄. Μηδείς σε ἀπατήσῃ, μοναχέ, ὅτι ἔνι σε σωθῆναι ἡδονῇ καί κενοδοξίᾳ δουλεύοντα.

ξδ΄. Ὥσπερ τό σῶμα διά τῶν πραγμάτων ἁμαρτάνει, καί ἔχει πρός παιδαγωγίαν τάς σωματικάς ἀρετάς, ἵνα σωφρονῇ· οὕτω καί ὁ νοῦς διά τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων, καί ἔχει ὡσαύτως πρός παιδαγωγίαν τάς ψυχικάς ἀρετάς, ἵνα καθαρῶς καί ἀπαθῶς ὁρῶν τά πράγματα, σωφρονῇ.

ξε΄. Ὥσπερ τάς ἡμέρας διαδέχονται αἱ νύκτες, καί τά θέρη οἱ χειμῶνες· οὕτω κενοδοξίαν καί ἡδονήν, λύπαι καί ὀδύναι, εἴτε ἐν τῷ παρόντι εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι.

ξστ΄. Οὐκ ἔστιν ἁμαρτήσαντα ἐκφυγεῖν τήν μέλλουσαιν κρίσιν, ἄνευ ἑκουσίων ἐνταῦθα πόνων, ἤ ἀκουσίων ἐπιφορῶν.

ξζ΄. Διά πέντε αἰτίας φασι παραχωρεῖσθαι ἡμᾶς ὑπό Θεοῦ πολεμεῖσθαι ὑπό δαιμόνων. Καί πρώτην μέν εἶναί φασιν, ἵνα πολεμούμενοι καί ἀντιπολεμοῦντες, εἰς διάκρισιν τῆς ἀρετῆς καί τῆς κακίας ἔλθωμεν. Δευτέραν δέ, ἵνα πολέμῳ καί πόνῳ τήν ἀρετήν κτώμενοι, βεβαίαν αὐτήν καί ἀμετάπτωτον ἔξωμεν. Τρίτην δέ, ἵνα προκόπτοντες εἰς τήν ἀρετήν, μή ὑψηλοφρονῶμεν, ἀλλά μάθωμεν ταπεινοφρονεῖν. Τετάρτην δέ, ἵνα πειραθέντες τῆς κακίας, τέλειον μῖσος αὐτήν μισήσωμεν. Πέμπτην δέ ἐπί πάσαις, ἵνα ἀπαθεῖς γενόμενοι, μή ἐπιλαθώμεθα τῆς οἰκείας ἀσθενείας, μήτε τῆς τοῦ βοηθήσαντος δυνάμεως.

ξη΄. Ὥσπερ τοῦ πεινῶντος ὁ νοῦς ἄρτον φαντάζεται, καί τοῦ διψῶντος ὕδωρ, οὕτω καί τοῦ γαστριμάργου ποικιλίας ἐδεσμάτων· καί τοῦ φιληδόνου, μορφάς γυναικῶν· καί ὁ τοῦ κενοδόξου, τάς ἐξ ανθρώπων τιμάς· καί τοῦ φιλαργύρου, τά κέρδη· καί τοῦ μνησικάκου, τήν ἄμυναν τοῦ λυπήσαντος· καί τοῦ φθονεροῦ, τήν κάκωσιν τοῦ φθονουμένου, καί ἐπί τῶν ἄλλων παθῶν ὁμοίως. Ἐκ γάρ τῶν παθῶν ὀχλούμενος νοῦς, λαμβάνει τά ἐμπαθῆ νοήματα, καί ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, καί κατά τούς ὕπνους.

ξθ΄. Ὅταν ἐπιθυμία αὔξῃ, τάς ποιητικάς τῶν ἡδονῶν ὕλας ἐν τοῖς ὕπνοις ὁ νοῦς φαντάζεται· ὅταν δέ ὁ θυμός, τά φόβων ποιητικά βλέπει πράγματα. Αὔξουσι μέντοι τά πάθη, οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, συνεργόν τήν ἡμετέραν ἀμέλειαν λαμβάνοντες, καί ταῦτα ἐρεθίζοντες. Ἐλαττοῦσι δέ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, πρός τήν τῶν ἀρετῶν ἡμᾶς κινοῦντες ἐργασίαν.

ο΄. Τό μέν ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς πυκνότερον ἐρεθιζόμενον, ἕξιν φιληδονίας δυσκίνητον τῇ ψυχῇ ἐντίθησιν· ὁ δέ θυμός συνεχῶς ταρασσόμενος, δειλόν καί ἄνανδρον τόν νοῦν ἀπεργάζεται. Ἰῶνται δέ, τό μέν, ἄσκησις ἐπιτεταμένη νηστείας καί ἀγρυπνίας καί προσευχῆς· τόν δέ, χρηστότης καί φιλανθρωπία καί ἀγάπη καί ἔλεος.

(1008) οα΄. Ἤ διά τῶν πραγμάτων οἱ δαίμονες πολεμοῦσιν, ἤ διά τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐμπαθῶν νοημάτων. Καί διά μέν τῶν πραγμάτων, τούς ἐν τοῖς πράγμασιν ὄντας, διά δέ τῶν νοημάτων, τούς τῶν πραγμάτων κεχωρισμένους.

οβ΄. Ὅσον ἐστίν εὐκοπώτερον τό κατά διάνοιαν ἁμαρτάνειν τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν, τοσοῦτόν ἐστι βαρύτερος ὁ διά τῶν νοημάτων πόλεμος, τοῦ διά τῶν πραγμάτων.

ογ΄. Τά μέν πράγματα ἔξωθέν εἰσι τοῦ νοῦ· τά δέ τούτων νοήματα ἔσω συνίστανται. Ἐν αὐτῷ οὖν ἐστι, τό εὖ τούτοις χρήσασθαι, ἤ κακῶς. Τῇ γάρ ἐσφαλμένῃ τῶν νοημάτων χρήσει ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων ἀκολουθεῖ.

οδ΄. Διά τῶν τριῶν τούτων λαμβάνει ὁ νοῦς τά ἐμπαθῆ νοήματα· διά τῆς αἰσθήσεως, διά τῆς κράσεως, διά τῆς μνήμης. Καί διά μέν τῆς αἰσθήσεως, ὅταν προσβάλλοντα αὐτῇ τά πράγματα πρός ἅπερ τά πάθη κεκτήμεθα, κινῇ αὐτόν πρός ἐμπαθεῖς λογισμούς. Διά δέ τῆς κράσεως, ὅταν ἐξ ἀκολάστου διαίτης, ἤ ἐνεργείας δαιμόνων, ἤ νοσήματός τινος ἀλλοιουμένη ἡ τοῦ σώματος κρᾶσις, κινῇ αὐτόν πάλιν πρός ἐμπαθεῖς λογισμούς, ἤ κατά τῆς Προνοίας. Διά δέ τῆς μνήμης, ὅταν τῶν πραγμάτων πρός ἅπερ πεπόνθαμεν τά νοήματα ἡ μνήμη ἀναφέρῃ, καί κινῇ αὐτόν ὁμοίως πρός ἐμπαθεῖς λογισμούς.

οε΄. Τῶν εἰς χρῆσιν παρά Θεοῦ δοθέντων ἡμῖν πραγμάτων, τά μέν, ἐν τῇ ψυχῇ, τά δέ, ἐν τῷ σώματι, τά δέ, περί τό σῶμα εὑρίσκεται, οἷον, ἐν μέν τῇ ψυχῇ, αἱ δυνάμεις αὐτῆς· ἐν δέ τῷ σώματι, τά αἰσθητήρια καί τά λοιπά μέλη· περί δέ τό σῶμα, βρώματα, κτήματα, καί τά ἑξῆς. Τό οὖν εὖ τούτοις χρήσασθαι ἤ κακῶς, ἤ τοῖς περί ταῦτα συμβεβηκόσιν, ἤ ἐναρέτους ἤ φαύλους ἡμᾶς ἀποφαίνει.

οστ΄. Τῶν ἐν τοῖς πράγμασι συμβεβηκότων, τά μέν εἰσι τῶν ἐν τῇ ψυχῇ, τά δέ, τῶν ἐν τῷ σώματι, τά δέ, τῶν περί τό σῶμα πραγμάτων. Καί τῶν μέν ἐν τῇ ψυχῇ, οἷον, γνῶσις καί ἄγνοια, λήθη καί μνήμη, ἀγάπη και μῖσος, φόβος καί θάρσος, λύπη καί χαρά, καί τά ἑξῆς· τῶν δέ ἐν τῷ σώματι, οἷον, ἡδονή καί πόνος, αἴσθησις καί πήρωσις, ὑγεία καί νόσος, ζωή καί θάνατος, καί τά τοιαῦτα. Τῶν δέ περί τό σῶμα, οἷον, εὐτεκνία καί ἀτεκνία, πλοῦτος καί πενία, δόξα καί ἀδοξία, καί τά ἑξῆς. Τούτων δέ, τά μέν καλά, τά δέ κακά τοῖς ἀνθρώποις νομίζεται, οὐδέν αὐτῶν κακόν ὄν τῷ ἰδίῳ λόγῳ· (1009) παρά δέ τήν χρῆσιν, εἴτε κακά κυρίως, εἴτε ἀγαθά εὑρίσκεται.

οζ΄. Καλή ἡ γνῶσις τῇ φύσει· ὁμοίως δέ καί ὑγεία· ἀλλά τἀναντία τούς πολλούς ἤπερ ταῦτα ὤνησεν. Τοῖς γάρ φαύλοις οὐκ εἰς καλόν ἡ γνῶσις συμβαίνει, εἰ καί τῇ φύσει, ὡς εἴρηται, ἐστί καλή· ὁμοίως δέ οὐδέ ὑγεία, οὐδέ πλοῦτος, οὐδέ χαρά. Οὐ γάρ συμφερόντως τούτοις κέχρηνται. Ἄρα οὖν τἀναντία τούτοις συμφέρει. Οὐκοῦν οὐδέ ἐκεῖνα κακά τῷ ἰδίῳ λόγῳ τυγχάνει, εἰ καί δοκεῖ κακά εἶναι.

οη΄. Μή παραχρῶ τοῖς νοήμασιν, ἵνα μή ἐξ ἀνάγκης καί τοῖς πράγμασι παραχρήσῃ. Ἐάν γάρ μή τις πρῶτον κατά διάνοιαν ἁμαρτάνῃ, οὐκ ἄν ἁμάρτῃ ποτέ κατ᾽ ἐνέργειαν.

οθ΄. Εἰκών τοῦ χοϊκοῦ αἱ γενικαί κακίαι ὑπάρχουσιν· οἷον, ἀφροσύνη, δειλία, ἀκολασία, ἀδικία. Εἰκών δέ τοῦ ἐπουρανίου, αἱ γενικαί ἀρεταί, οἷον, φρόνησις, ἀνδρεία, σωφροσύνη, δικαιοσύνη. Ἀλλά καθώς ἐφορέσαμεν τήν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καί τήν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

π΄. Εἰ θέλεις εὑρεῖν τήν ὁδόν τήν ἀπάγουσαν εἰς τήν ζωήν, ἐν τῇ ὁδῷ αὐτήν ζήτει, κἀκεῖ αὐτήν εὑρίσκεις, τῇ εἰπούσῃ· Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός, καί ἡ ζωή καί ἡ ἀλήθεια. Πλήν σφόδρα ἐμπόνως ζήτει, διότι ὀλίγοι εἰσίν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν· καί μήπως τῶν ὀλίγων ἀπολειφθείς, μετά τῶν πολλῶν εὑρεθήσῃ.

πα΄.Διά τά πέντε ταῦτα ἡ ψυχή ἀπό ἁμαρτιῶν ἀνακόπτεται· ἤ διά τόν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἤ διά τόν φόβον τῆς κρίσεως, ἤ διά τήν μέλλουσαν μισθαποδοσίαν, ἤ διά τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἤ τελευταῖον δία συνείδησιν τύπτουσαν.

πβ΄. Τινές φασιν, ὅτι οὐκ ἄν ἦν τό κακόν ἐν τοῖς οὖσιν, εἰ μήτι δ᾽ ἄν ἑτέρα τις ἦν δύναμις, ἡ ἀνθέλκουσα ἡμᾶς ἐπ᾽ αὐτό. Αὕτη δέ ἐστιν οὐδέν ἕτερον, ἤ ἡ τῶν κατά φύσιν τοῦ νοῦ ἐνεργειῶν ἀμέλεια. Διόπερ οἱ τούτων τήν ἐπιμέλειαν ποιούμενοι, τά μέν καλά, ἀεί ποιοῦσι· τά δέ κακά [Fr.Ὅρα τί ἐστι κακία], οὐδέποτε. Εἰ οὖν θέλεις καί σύν ἄπωσαι τήν ἀμέλειαν, καί συναπελαύνεις τήν κακίαν· ἥτις ἐστι ἡ ἐσφαλμένη χρῆσις τῶν νοημάτων, ᾗ ἐπακολουθεῖ ἡ παράχρησις τῶν πραγμάτων.

πγ΄. Κατά φύσιν ἐστί τοῦ ἐν ἡμῖν λογικοῦ μέρους, τό τε ὑποταγῆναι τῷ θείῳ λόγῳ, καί τό ἄρχειν τοῦ ἐν ἡμῖν ἀλόγου μέρους. Αὕτη οὖν ἡ τάξις ἐν πᾶσι φυλαχθήτω, καί οὔτε τό κακόν ἔσται ἐν τοῖς οὖσιν, οὔτε τό ἐπ᾽ αὐτό ἀνθέλκον εὑρεθήσεται.

πδ΄. Οἱ μέν τῶν λογισμῶν, ἁπλοῖ εἰσιν, οἱ δέ σύνθετοι. Καί ἁπλοῖ μέν εἰσιν, οἱ ἀπαθεῖς· σύνθετοι δέ, οἱ ἐμπαθεῖς, ὡς ἐκ πάθους καί νοήματος συγκείμενοι. Τούτων οὕτως ἐχόντων, πολλούς τῶν ἁπλῶν ἔστιν ἰδεῖν ἑπομένους τοῖς συνθέτοις, ὅταν ἄρξωνται κινεῖσθαι πρός τό κατά διάνοιαν ἁμαρτάνειν. Οἷον, ὡς ἐπί χρυσίου· ἀνέβη ἐπί τήν μνήμην τινός λογισμός περί χρυσίου ἐμπαθής· καί ὥρμησε τῇ διανοίᾳ ἐπί τό κλέπτειν, (1012) καί ἀπετέλεσε κατά νοῦν τήν ἁμαρτίαν. Συνείποντο δέ τῇ μνήμῃ τοῦ χρυσίου, καί ἡ μνήμη τοῦ βαλλαντίου καί τοῦ σκευαρίου καί τοῦ κουβουκλείου, καί τῶν ἑξῆς. Καί ἡ μέν μνήμη τοῦ χρυσίου, ἦν σύνθετος· εἶχε γάρ τό πάθος· ἡ δέ τοῦ βαλλαντίου καί τοῦ σκευαρίου καί τῶν ἑξῆς, ἁπλῆ. Οὐ γάρ εἶχε πρός αὐτά πάθος ὁ νοῦς. Καί ἐπί παντός δέ λογισμοῦ ὁμοίως ἔχει, ἐπί τε κενοδοξίας, καί ἐπί γυναικός, καί τῶν λοιπῶν. Οὐ γάρ πάντες οἱ συνεπόμενοι τῷ ἐμπαθεῖ λογισμῷ λογισμοί, καί ἐμπαθεῖς εἰσιν, ὡς ἀπέδειξεν ὁ λόγος.Ἐκ τούτων οὖν δυνάμεθα γνῶναι, ποῖα τά ἐμπαθῆ νοήματα, καί ποῖα τά ἁπλᾶ.

πε΄. Τινές μέν φασιν, ὅτι τῶν μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι οἱ δαίμονες κατά τούς ὕπνους, κινοῦσι τό πάθος τῆς πορνείας· εἶτα τό πάθος κινούμενον, ἀναφέρει τήν μορφήν τῆς γυναικός διά τῆς μνήμης ἐπί τόν νοῦν. Τινές δέ, ὅτι τῷ μέν νῷ ἐν σχήματι γυναικός παραφαίνονται· τῶν τε μορίων τοῦ σώματος καθαπτόμενοι, τήν ὄρεξιν κινοῦσι, καί οὕτω γίνονται αἱ φαντασίαι. Ἕτεροι δέ πάλιν, ὅτι τό πάθος τό ἐπικρατοῦν ἐν τῷ πλησιάζοντι δαίμονι, κινεῖ τό πάθος· καί οὕτως ἀνάπτεται πρός λογισμούς ἡ ψυχή, ἀναφέρουσα τάς μορφάς διά τῆς μνήμης. Καί ἐπί τῶν ἄλλων δέ ἐμπαθῶν φαντασιῶν ὁμοίως, οἱ μέν οὕτως, οἱ δέ οὕτως συμβαίνειν φασί. Πλήν ἐν οὐδενί τῶν εἰρημένων

τρόπων ἰσχύουσι πάθος τό οἱονδήποτε κινῆσαι οἱ δαίμονες, παρούσης τῇ ψυχῇ ἀγάπης καί ἐγκρατείας, οὔτε ἐγρηγορότος τοῦ σώματος, οὔτε κατά τούς ὕπνους.

πστ΄. Τά μέν τῶν τοῦ νόμου ἐντολῶν καί σωματικῶς καί πνευματικῶς ἀνάγκη φυλάττειν· τά δέ, πνευματικῶς μόνον. Οἷον τό, Οὐ μοιχεύσεις, Οὐ φονεύσεις, Οὐ κλέψεις, καί τά ὅμοια, καί σωματικῶς καί πνευματικῶς χρή φυλάττειν. Καί πνευματικῶς δέ τρισσῶς. Τό δέ περιτέμνεσθαι καί φυλάττειν τό Σάββατον, καί σφάξαι τόν ἀμνόν καί ἔδεσθαι ἄζυμα ἐπί πικρίδων, καί τά ὅμοια, πνευματικῶς μόνον.

(1013) πζ΄. Τρεῖς εἰσιν ἠθικαί καταστάσεις γενικώτεραι ἐν τοῖς μοναχοῖς. Καί πρώτη μέν, τό μηδέν ἁμαρτάνειν κατ᾽ ἐνέργειαν· δευτέρα δέ, τό μή ἐγχρονίζειν ἐν τῇ ψυχῇ τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτη δέ, τό τάς μορφάς τῶν γυναικῶν, καί τῶν λυπησάντων ἀπαθῶς θεωρεῖν κατά διάνοιαν.

πη΄. Ἀκτήμων ἐστίν ὁ ἀπαταξάμενος πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, καί μηδέν τό σύνολον ἐπί γῆς κεκτημένος πλήν τοῦ σώματος· καί τήν πρός αὐτό δέ σχέσιν διαῤῥήξας, τῷ Θεῷ καί τοῖς εὐσεβέσι τήν ἑαυτοῦ κατεπίστευσεν οἰκονομίαν.

πθ΄. Τῶν κτωμένων οἱ μέν ἀπαθῶς κτῶνται· διό καί στερούμενοι αὐτῶν, οὐ λυποῦνται· ὡς οἱ τήν ἁρπαγήν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῖς μετά χαρᾶς προσδεξάμενοι. Οἱ δέ ἐμπαθῶς κτῶνται· διότι μέλλοντες στερεῖσθαι, περίλυποι γίνονται· ὡς ὁ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πλούσιος, ἀπῆλθε λυπούμενος. Εἰ δέ καί στεροῦνται, μέχρι θανάτου λυποῦνται. Τοῦ οὖν ἀπαθοῦς καί τοῦ ἐμπαθοῦς τήν διάθεσιν ἡ στέρησις ἐλέγχει.

τεσ. ἀνοικ.΄. Τούς μέν ἄκρως προσευχομένους πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες, ἵνα τά νοήματα τῶν αἰσθητῶν πραγμάτων ψιλά μή ἀναλαμβάνωσι· τούς δέ γνωστικούς, ἵνα ἐγχρονίζωσιν ἐν αὐτοῖς οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί· τούς δέ περί τήν πρᾶξιν ἀγωνιζομένους, ἵνα πείσωσιν αὐτούς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτάνειν· παντί δέ τρόπῳ πρός πάντας ἀγωνίζονται, ἵνα ἀπό τοῦ Θεοῦ οἱ δείλαιοι τούς ἀνθρώπους χωρίσωσι.

τεσ. ἀνοικ. α΄. Οἱ κατά τόν βίον τοῦτον ὑπό τῆς θείας προνοίας εἰς εὐσέβειαν ἐγγυμναζόμενοι, διά τῶν τριῶν τούτων πειρασμῶν δοκιμάζονται· οἷον, ἤ διά τῆς τῶν ἡδέων δόσεως, ὡς ἐπί ὑγείας καί κάλλους καί εὐτεκνίας (1016) καί χρημάτων καί δόξης, καί τῶν ὁμοίων· ἤ διά τῆς τῶν λυπηρῶν ἐπιφορᾶς· οἷον, στερήσεως τέκνων, καί χρημάτων καί δόξης· ἤ διά τῶν ὀδύνας ἐμποιούντων τῷ σώματι· οἷον, νοσημάτων καί βασάνων, καί τῶν ἑξῆς. Καί πρός μέν τούς πρώτους λέγει ὁ Κύριος· Εἴ τις οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής. Πρός δέ τούς δευτέρους καί τρίτους· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τάς ψυχάς ὑμῶν.

τεσ. ἀνοικ. β΄. Τά τέσσαρα ταῦτά φασιν ἀλλοιῶσαι τήν κρᾶσιν τοῦ σώματος, καί διδόναι τῷ νῷ λογισμούς, εἴτε ἐμπαθεῖς δι᾽ αὐτῆς, εἴτε ἀπαθεῖς· οἷον, τούς ἀγγέλους, τούς δαίμονας, τούς ἀέρας, τήν δίαιταν. Καί τούς μέν ἀγγέλους λόγῳ φασίν ἀλλοιῶσαι· τούς δέ δαίμονας, δι᾽ ἐπαφῆς· τούς δέ ἀέρας, ταῖς μεταβολαῖς· τήν δέ δίαιταν, ταῖς τῶν βρωμάτων καί πομάτων ποιότησι, καί πλεονασμῷ καί ἐλαττώσει· πάρεξ τῶν διά μνήμης καί ἀκοῆς καί ὁράσεως συμβαινουσῶν αὐτῇ ἀλλοιώσεων, πρωτοπαθούσης τῆς ψυχῆς ἐκ τῶν συμπιπτόντων αὐτῇ λυπηρῶν ἤ χαροποιῶν. Καί ἐκ τούτων μέν πάσχουσα ἡ ψυχή, ἀλλοιοῖ τήν κρᾶσιν τοῦ σώματος· ἐκ δέ τῶν προειρημένων ἡ κρᾶσις ἀλλοιουμένη, παρέχει τῷ νῷ λογισμούς.

τεσ. ἀνοικ. γ΄. Θάνατος μέν ἐστι κυρίως ὁ τοῦ Θεοῦ χωρισμός· κέντρον δέ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ὅ δεξάμενος ὁ Ἀδάμ, ὁμοῦ τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, καί τοῦ παραδείσου καί τοῦ Θεοῦ ἐξόριστος γέγονε· ᾧ ἐπηκολούθησεν ἐξ ἀνάγκης καί ὁ τοῦ σώματος θάνατος. Ζωή δέ κυρίως ἐστίν ὁ εἰπών· Ἐγώ εἰμι ἡ ζωή, Οὗτος ἐν τῷ θανάτῳ γενόμενος, τόν νεκρωθέντα πάλιν εἰς τήν ζωήν ἐπανήγαγεν.

τεσ. ἀνοικ. δ΄. Ὁ λόγος συγγραφόμενος, ἤ πρός τήν ἑαυτοῦ ὑπόμνησιν συγγράφεται, ἤ πρός ὠφέλειαν, ἤ καί ἄμφω, ἤ πρός βλάβην τινῶν, ἤ πρός ἐπίδειξιν, ἤ ἐξ ἀνάγκης.

τεσ. ἀνοικ. ε΄. Τόπος ἐστί χλόης ἡ πρακτική ἀρετή· ὕδωρ ἀναπαύσεως, ἡ γνῶσις τῶν γεγονότων.

τεσσ. ἀνοικ. στ΄. Σκιά θανάτου ἐστίν ἡ ἀνθρωπίνη ζωή. Εἴ τις οὖν ἐστι μετά τοῦ Θεοῦ, καί ὁ Θεός μετ᾽ αὐτοῦ ἐστιν, οὗτος δύναται εἰπεῖν ἐναργῶς τό, Ἐάν γάρ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θάνατου, οὐ φοβηθήσομαι κακά, ὅτι σύ μετ' ἐμοῦ εἶ.

τεσσ. ἀνοικ. ζ΄. Νοῦς μέν καθαρός ὀρθά βλέπει τά πράγματα· λόγος δέ γεγυμνασμένος, ὑπ᾽ ὄψιν ἄγει τά ὁραθέντα· ἀκοή δέ λαμπρά ὑποδέχεται αὐτά. Ὁ δέ τῶν τριῶν ἐστερημένος, τόν εἰρηκότα κακίζει.

τεσσ. ἀνοικ. η΄. Μετά τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ τήν ἁγίαν γινώσκων Τριάδα, καί τήν δημιουργίαν αὐτῆς, καί τήν πρόνοιαν· καί τό παθητόν μέρος τῆς ψυχῆς ἀπαθές κεκτημένος.

τεσσ. ἀνοικ. θ΄. (1017) Τήν ῥάβδον σημαίνειν φασί τήν κρίσιν τήν τοῦ Θεοῦ· τήν δέ βακτηρίαν, τήν πρόνοιαν. Τοῦ οὖν τῆς τούτων γνώσεως μετειληφότος ἐστί τό λέγειν· Ἡ ῥάβδος σου καί ἡ βακτηρία σου, αὗταί με παρεκάλεσαν.

ρ΄. Ὅτε ὁ νοῦς παθῶν γυμνωθῇ, καί τῇ τῶν ὄντων καταλάμπηται θεωρίᾳ, τότε δύναται καί ἐν Θεῷ γενέσθαι, καί ὡς δεῖ προσεύχεσθαι.

Περί ἀγάπης τρίτη ἑκατοντάς.

α΄. Ἡ μέν εὔλογος τῶν νοημάτων καί τῶν πραγμάτων χρῆσις, σωφροσύνης καί ἀγάπης καί γνώσεώς ἐστι ποιητική· ἡ δέ ἄλογος, ἀκολασίας καί μίσους καί ἀγνοίας.

β΄. Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, καί τά ἑξῆς. Ἡ τράπεζα ἐνταῦθα σημαίνει τήν πρακτικήν ἀρετήν. Αὕτη γάρ ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβομένων ἡμᾶς παρά Χριστοῦ ἡτοιμάσθη. Τό δέ ἔλαιον τό λιπαῖνον τόν νοῦ, τήν θεωρίαν τῶν γεγονότων. Τό δέ ποτήριον τοῦ Θεοῦ, τήν γνῶσιν τήν τοῦ Θεοῦ. Τό δέ ἔλεος αὐτοῦ, τόν Λόγον αὐτοῦ καί Θεόν. Οὗτος γάρ διά τῆς ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ καταδιώκει πάσας τάς ἡμέρας, ἕως οὗ πάντας καταλάβῃ τούς σωθησομένους, ὥσπερ τόν Παῦλον. Ὁ δέ οἶκος, τήν βασιλείαν, ἐν ᾗ ἀποκαθίστανται πάντες οἱ ἅγιοι. Ἡ δέ μακρότης τῶν ἡμερῶν, τήν αἰώνιον ζωήν.

γ΄. Κατά παράχρησιν αἱ κακίαι τῶν τῆς ψυχῆς δυνάμεων ἡμῖν ἐπισυμβαίνουσιν· οἷον, τῆς τε ἐπιθυμητικῆς, καί τῆς θυμοειδοῦς, καί τῆς λογιστικῆς. Καί τῆς μέν λογιστικῆς δυνάμεως παράχρησίς ἐστιν, ἀγνωσία καί ἀφροσύνη· τῆς δέ θυμοειδοῦς καί ἐπιθυμητικῆς, μῖσος καί ἀκολασία. Χρῆσις δέ τούτων, γνῶσις καί φρόνησις, ἀγάπη τε καί σωφροσύνη. Εἰ δέ τοῦτο, οὐδέν τῶν ὑπό Θεοῦ κτισθέντων καί γεγονότων ἐστί κακόν.

δ΄. Οὐ τά βρώματα κακά, ἀλλ᾽ ἡ γαστριμαργία· οὐδέ ἡ παιδοποιΐα, ἀλλ᾽ ἡ πορνεία· οὐδέ τά χρήματα, ἀλλ᾽ ἡ φιλαργυρία· οὐδέ ἡ δόξα, ἀλλ᾽ ἡ κενοδοξία. Εἰ δέ τοῦτο, οὐδέν ἐν τοῖς οὖσι κακόν, εἰ μή ἡ παράχρησις, ἥτις συμβαίνει ἐκ τῆς τοῦ νοῦ ἀμελείας περί τήν φυσικήν γεωργίαν.

ε΄. Τό ἐν δαίμοσι κακόν ταῦτα εἶναί φησιν ὁ μακάριος Διονύσιος, θυμόν ἄλογον, ἄνουν ἐπιθυμίαν, φαντασίαν προπετῆ. Ἀλογία δέ καί ἄνοια καί προπέτεια ἐπί τῶν λογικῶν στερήσεις εἰσί λόγου καί νοῦ καί περισκέψεως. Αἱ δέ στερήσεις, τῶν ἕξεών εἰσι δεύτεραι. Ἆρα οὖν ἦν ὅτε ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς λόγος καί νοῦς καί περίσκεψις εὐλαβής. (1020) Εἰ δέ τοῦτο οὐδέ οἱ δαίμονες φύσει κακοί· ἀλλ᾽ ἐκ παραχρήσεως τῶν φυσικῶν δυνάμεων κακοί γεγόνασι.

στ΄. Τά μέν τῶν παθῶν, ἀκολασίας· τά δέ, μίσους· τά δέ, καί ἀκολασίας καί μίσους εἰσί ποιητικά.

ζ΄. Πολυφαγία καί ἡδυφαγία, ἀκολασίας εἰσίν αἴτια [Fr. αἴτιαι]· φιλαργυρία δέ καί κενοδοξία, μίσους πρός τόν πλησίον. Ἡ δέ τούτων μήτηρ φιλαυτία τῶν ἀμφοτέρων ἐστίν αἰτία.

η΄. Φιλαυτία ἐστίν ἡ πρός τό σῶμα ἐμπαθής καί ἄλογος φιλία· ᾗ ἀντίκειται ἀγάπη καί ἐγκράτεια. Ὁ ἔχων τήν φιλαυτίαν, δῆλον ὅτι ἔχει πάντα τά πάθη.

θ΄. Οὐδείς, φησίν Ἀπόστολος, τήν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν· ἀλλ᾽ ὑποπιάζει δηλονότι καί δουλαγωγεῖ, μηδέν πλέον αὐτῇ παρέχων, πλήν διά τροφῆς καί σκεπασμάτων· καί τούτων μόνων, τῶν πρός τό ζῆν ἀναγκαίων. Οὕτως οὖν ἀπαθῶς τις ἀγαπᾷ αὐτήν· καί ὡς ὑπηρέτιν τῶν θείων ἐκτρέφει αὐτήν, καί θάλπει τοῖς τήν ἔνδειαν αὐτῆς ἀποπληροῦσι μόνοις.

ι΄. Ὅν τις ἀγαπᾷ, τοῦτον πάντως καί σπεύδει θεραπεύειν. Εἰ οὖν τόν Θεόν τις ἀγαπᾷ, πάντως καί τά ἀρεστά αὐτῷ σπεύδει ποιεῖν· εἰ δέ τήν σάρκα, τά ταύτην τέρποντα ἐκτελεῖν.

ια΄. Τῷ μέν Θεῷ ἀρέσκει ἀγάπη καί σωφροσύνη, καί θεωρία καί προσευχή· τῇ δέ σαρκί, γαστριμαργία καί ἀκολασία, καί τά τούτων αὐξητικά. Διά τοῦτο, Οἱ ἐν σαρκί ὄντες, Θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται. Οἱ δέ τοῦ Χριστοῦ, τήν σάρκα ἐσταύρωσαν σύν τοῖς παθήμασι καί ταῖς ἐπιθυμίαις.

ιβ΄. Ὁ νοῦς ἐάν μέν νεύσῃ πρός Θεόν, ἔχει δοῦλον τό σῶμα, καί πλέον οὐδέν αὐτῷ παρέχει τῶν πρός τό ζῆν ἀναγκαίων· ἐάν δέ νεύσῃ πρός τήν σάρκα, δουλοῦται τοῖς πάθεσι, πρόνοιαν αὐτῆς ἀεί εἰς ἐπιθυμίας ποιούμενος.

ιγ΄. Εἰ θέλεις τῶν λογισμῶν περιγίνεσθαι, ἐπιμελοῦ τῶν παθῶν, καί εὐχερῶς αὐτούς ἐκ τοῦ νοῦ ἀπό τούτων ἐξελαύνεις [Fr.ἐκ τοῦ νοῦ ἀπελαύνεις]. Οἷον, ἐπί μέν τῆς πορνείας, νήστευε, ἀγρύπνει, κοπίασον, ἰδίασον. Ἐπί δέ τῆς ὀργῆς καί τῆς λύπης, καταφρόνει δόξης καί ἀτιμίας καί τῶν ὑλικῶν πραγμάτων. Ἐπί δέ τῆς μνησικακίας, προσεύχου ὑπέρ τοῦ λυπήσαντος, καί ἀπαλλάττῃ.

ιδ΄. Μή τῶν ἀνθρώπων τοῖς ἀσθενεστέροις ἑαυτόν παραμέτρει, ἀλλά τῇ ἐντολῇ τῆς ἀγάπης μᾶλλον παράτεινον. Τοῖς μέν γάρ παραμετρῶν, εἰς τόν βόθρον τῆς οἰήσεως ἐμπίπτεις· τῇ δέ παρατείνων, εἰς τό ὕψος τῆς ταπεινοφροσύνης προκόπτεις.

ιε΄. Εἰ ὅλως τῆς πρός τόν πλησίον ἀγάπης τήν ἐντολήν (1021) φυλάττεις, ὑπέρ τίνος τῆς πρός αὐτόν λύπης τήν πικρίαν ἐντίκτεις, ἤ δῆλον ὅτι ταύτης τά πρόσκαιρα προτιμῶν καί αὐτῶν ἀντιποιούμενος, τόν ἀδελφόν πολεμεῖς;

ιστ΄. Οὐ διά τήν χρείαν τοσοῦτον τό χρυσίον ζηλωτόν τοῖς ἀνθρώποις γέγονεν, ὅσον τό δι᾽ αὐτοῦ τούς πολλούς τάς ἡδονάς θεραπεύειν.

ιζ΄. Τρία εἰσί τά αἴτια τῆς τῶν χρημάτων ἀγάπης, φιληδονία, κενοδοξία καί ἀπιστία. Χαλεπωτέρα δέ τῶν δύο ἡ ἀπιστία καθέστηκεν.

ιη΄. Ὁ μέν φιλήδονος ἀγαπᾷ ἀργύριον, ἵνα δι᾽ αὐτῦ τρυφήσῃ· ὁ δέ κενόδοξος, ἵνα δι᾽ αὐτοῦ δοξασθῇ· ὁ δέ ἄπιστος, ἵνα κρύψῃ καί φυλάξῃ, λιμόν φοβούμενος, ἤ γῆρας ἤ νόσον ἤ ξενιτείαν· καί ἐπ᾽ αὐτῷ μᾶλλον ἐλπίζει, ἤ ἐπί τῷ Θεῷ τῷ πάσης κτίσεως δημιουργῷ, καί προνοητῇ, ἕως τῶν ἐσχάτων καί μικροτάτων ζώων.

ιθ΄. Τέσσαρές εἰσιν οἱ περιποιούμενοι χρήματα· οἱ προειρημένοι τρεῖς, καί ὁ οἰκονομικός. Μόνος δέ οὗτος δηλονότι ὀρθῶς περιποιεῖται, ἵνα ἑκάστῳ τήν χρείαν παρέχων μή διαλείπῃ ποτέ.

κ΄. Πάντες οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί ἤ τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐρεθίζουσιν, ἤ τό θυμικόν ἐκταράσσουσιν, ἤ τό λογιστικόν ἐπισκοτίζουσι· καί ἐκ τούτου συμβαίνει τόν νοῦν ὀφθαλμιάσαι πρός τήν πνευματικήν θεωρίαν, καί τήν τῆς προσευχῆς ἐκδημίαν. Καί τούτου χάριν ὀφείλει ὁ μοναχός, καί μάλιστα ὁ ἡσυχάζων, ἀκριβῶς τοῖς λογισμοῖς προσέχειν, καί τάς τούτων αἰτίας καί γνῶναι καί ἐκκόπτειν. Γινώσκειν δέ οὕτως· οἷον, ἐρεθίζουσι τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς αἱ ἐμπαθεῖς μνῆμαι τῶν γυναικῶν· τούτων δέ αἰτία, ἡ τῶν βρωμάτων καί πομάτων ἀκρασία, καί ἡ αὐτῶν τῶν γυναικῶν πυκνή καί ἄλογος συντυχία. Περικόπτει δέ ταύτας πεῖνα καί δίψα καί ἀγρυπνία καί ἀναχώρησις. Τόν δέ θυμόν πάλιν ἐκταράσσουσιν αἱ ἐμπαθεῖς μνῆμαι τῶν λυπησάντων· αἰτία δέ τούτων, φιληδονία καί κενοδοξία καί φιλοϋλία. Διά γάρ ταῦτα ὁ ἐμπαθής λυπεῖται, ἤ ὡς στερηθείς, ἤ ὡς μή ἐπιτυχών. Περικόπτει δέ ταύτας ἡ τούτων αὐτῶν καταφρόνησις καί ἐξουδένωσις, διά τήν εἰς Θεόν ἀγάπην.

κα΄. Γινώσκει ὁ Θεός ἑαυτόν, γινώσκει καί τά ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα. Γινώσκουσι δέ καί αἱ ἅγιαι Δυνάμεις τόν Θεόν· γινώσκουσι δέ καί τά ὑπό Θεοῦ γεγονότα. Ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ Θεός γινώσκει ἑαυτόν καί τά ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, οὕτω καί αἱ ἅγιαι Δυνάμεις τόν Θεόν καί τά ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα.

(1024) κβ΄. Ὁ μέν Θεός ἑαυτόν γινώσκει, ἐκ τῆς μακαρίας οὐσίας αὐτοῦ· τά δέ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, ἐκ τῆς σοφίας αὐτοῦ· δι᾽ ἧς καί ἐν ᾗ τά πάντα ἐποίησεν. Αἱ δέ ἅγιαι Δυνάμεις τόν μέν Θεόν μετοχῇ γινώσκουσιν, ὑπέρ μετοχήν ὄντα· τά δέ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, ἀναλήψει τῶν ἐν αὐτοῖς θεωρημάτων.

κγ΄. Ἔξω μέν τοῦ νοῦ εἰσι τά γεγονότα· ἔνδον δέ τήν αὐτῶν θεωρίαν ἀναλαμβάνει. Οὐχ οὕτως δέ ἐπί Θεοῦ τοῦ ἀϊδίου καί ἀπείρου καί ἀορίστου, καί τό εἶναι καί εὖ εἶναι καί ἀεί εἶναι τοῖς οὖσι χαρισαμένου.

κδ΄. Θεοῦ μετέχει τοῦ ἁγίου ἡ λογιστική καί νοερά οὐσία, αὐτῷ τε τῷ εἶναι, καί τῇ πρός τό εὖ εἶναι ἐπιτηδειότητι· ἀγαθότητός τέ φημι, καί σοφίας· καί τῇ πρός τό ἀεί εἶναι χάριτι. Ταύτῃ οὖν τόν Θεόν γινώσκει. Τά δέ ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονότα, τῇ ἀναλήψει, ὡς εἴρηται, τῆς ἐν τοῖς γεγονόσι θεωρουμένης τεχνικῆς σοφίας· ἥτις ἐστί ψιλή καί ἀνυπόστατος ἐν τῷ νῷ συνισταμένη.

κε΄. Τέσσαρα τῶν θείων ἰδιωμάτων, συνεκτικά καί φρουρητικά καί διασωστικά τῶν ὄντων, δι᾽ ἄκραν ἀγαθότητα ἐκοινοποίησεν ὁ Θεός, παραγαγών εἰς τό εἶναι τήν λογικήν καί νοεράν οὐσίαν· τό ὄν, τό ἀεί ὄν, τήν ἀγαθότητα καί σοφίαν. Τούτων τά μέν δύο τῇ οὐσίᾳ παρέσχε· τά δέ δύο, τῇ γνωμικῇ ἐπιτηδειότητι· τήν ἀγαθότητα καί τήν σοφίαν· ἵνα ἅπερ ἐστίν αὐτός κατ᾽ οὐσίαν, γίνηται ἡ κτίσις κατά μετουσίαν. Διά ταύτην [Calecas ταῦτα], καί κατ᾽ εἰκόνα καί ὁμοίωσιν Θεοῦ λέγεται γεγενῆσθαι. Καί κατ᾽ εἰκόνα μέν, ὡς ὄν, ὄντος· καί ὡς ἀεί ὄν, ἀεί ὄντος· εἰ καί μή ἀνάρχως, ἀλλ᾽ ἀτελευτήτως· καθ᾽ ὁμοίωσιν δέ, ὡς ἀγαθός, ἀγαθοῦ· καί ὡς σοφός, σοφοῦ· τοῦ κατά φύσιν, ὁ κατά χάριν. Καί κατ᾽ εἰκόνα μέν,

πᾶσα φύσις λογική ἐστι τοῦ Θεοῦ· καθ᾽ ὁμοίωσιν δέ, μόνοι οἱ ἀγαθοί καί σοφοί.

Πᾶσα ἡ λογική καί νοερά οὐσία διῄρηται εἰς δύο· τουτέστιν, εἰς τήν ἀγγελικήν καί τήν ἀνθρωπίνην φύσιν. Καί πᾶσα ἡ ἀγγελική φύσις διῄρηται πάλιν εἰς δύο καθολικάς γνώμας τε καί ἀγέλας, ἁγίας τε καί ἐναγεῖς· τουτέστιν, εἰς ἁγίας Δυνάμεις καί ἀκαθάρτους δαίμονας. Καί πᾶσα ἡ ἀνθρωπίνη διῄρηται εἰς γνώμας μόνον καθολικάς δύο, εὐσεβεῖς λέγω καί ἀσεβεῖς.

(1025) κζ΄. Ὁ μέν Θεός ὡς αὐτοΰπαρξις ὤν καί αὐτοαγαθότης καί αὐτοσοφία· μᾶλλον δέ ἀληθέστερον εἰπεῖν, καί ὑπέρ ταῦτα πάντα, οὐδέν ἔχει τό σύνολον ἐναντίον. Τά δέ κτίσματα, ὡς πάντα μέν μεθέξει καί χάριτι τήν ὕπαρξιν ἔχοντα· τά δέ λογικά καί νοερά, καί τήν ἀγαθότητος καί σοφίας ἐπιτηδειότητα, ἔχει ἐναντίον· τῇ μέν ὑπάρξει, τό μή ὑπάρχειν· τῇ δέ τῆς ἀγαθότητος καί σοφίας ἐπιτηδειότητι, κακίαν καί ἀγνωσίαν. Καί τό μέν ὑπάρχειν ἀεί ἤ μή ὑπάρχειν ταῦτα [Fr. τά λογικά καί νοερά], ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πεποιηκότος ἐστί· τό δέ μετέχειν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ καί τῆς σοφίας ἤ μή μετέχειν, ἐν τῇ βουλήσει τῶν λογικῶν ὑπάρχει.

κη΄. Οἱ μέν Ἕλληνες ἐξ ἀϊδίου λέγοντες συνυπάρχειν τῷ Θεῷ τήν τῶν ὄντων οὐσίαν, τάς δέ περί αὐτήν ποιότητας μόνον ἐξ αὐτοῦ ἐσχηκέναι· τῇ μέν οὐσίᾳ, οὐδέν λέγουσιν ἐναντίον· ἐν δέ ταῖς ποιότησι μόναις, τήν ἐναντίωσιν εἶναι. Ἡμεῖς δέ μόνην λέγομεν τήν θείαν οὐσίαν μέ ἔχειν τι ἐναντίον, ὡς ἀΐδιόν τε οὖσαν καί ἄπειρον, καί ἀϊδιότητος ἀλλήλαις χαριστικήν· τῇ δέ τῶν ὄντων οὐσίᾳ, εἶναι μέν τό μή ὄν ἐναντίον· καί ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ κυρίως ὄντος ὑπάρχειν, τό ἀεί εἶναι αὐτήν ἤ μή εἶναι, ἀμεταμέλητα δέ εἶναι τά χαρίσματα αὐτοῦ. Καί διά τοῦτο, καί ἔστιν ἀεί, καί ἔσται τῇ παντοκρατορικῇ δυνάμει διακρατουμένη, εἰ καί ἔχει τό μή ὄν ἐναντίον, ὡς εἴρηται, ὡς ἐκ μή ὄντος εἰς τό εἶναι παραχθεῖσα, καί ἐν τῇ βουλήσει αὐτοῦ ἔχουσα τό εἶναι αὐτήν ἤ μή εἶναι.

κθ΄. Ὥσπερ τό κακόν στέρησίς ἐστιν ἀγαθοῦ, καί ἡ ἀγνωσία στέρησίς ἐστι

γνώσεως· οὕτω καί τό μή ὄν στέρησίς ἐστι τοῦ ὄντος· οὐ τοῦ κυρίως δέ ὄντος· οὐκ ἔχει γάρ ἐναντίον· ἀλλά τοῦ κατά μέθεξιν τοῦ κυρίως ὄντος. Καί αἱ μέν τῶν προτέρων στερήσεις τῇ γνώμῃ τῶν γεγονότων ἕπονται· ἡ δέ τοῦ δευτέρου ἐν τῇ βουλήσει τοῦ πεποιηκότος ὑπάρχεται· τοῦ ἀεί δι᾽ ἀγαθότητα βουλομένου εἶναι τά ὄντα, καί ἀεί ὑπ᾽ αὐτοῦ εὐεργετεῖσθαι.

λ΄. Πάντα τά γεγονότα, τά μέν εἰσι λογικά καί νοερά, καί τῶν ἐναντίων δεκτικά· οἷον, ἀρετῆς καί κακίας, καί γνώσεως καί ἀγνωσίας· τά δέ σώματα διάφορα, ἐκ τῶν ἐναντίων συνεστῶτα· τουτέστι, γῆς, (1028) ἀέρος, πυρός, ὕδατος· καί τά μέν εἰσι ἀσώματα πάντη καί ἄϋλα, εἰ καί τινα τούτων συνέζευκται σώμασι· τά δέ ἐξ ὕλης καί εἴδους μόνον ἔχει τήν σύστασιν.

λα΄. Πάντα τά σώματα, κατά φύσιν ἐστίν ἀκίνητα· κινεῖται δέ ὑπό τῆς ψυχῆς· τά μέν, λογικῆς· τά δέ, ἀλόγου· τά δέ ἀναισθήτου.

λβ΄. Τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἡ μέν ἐστι θρεπτική καί αὐξητική· ἡ δέ φανταστική καί ὁρμητική· ἡ δέ λογιστική καί νοητική. Καί τῆς μέν πρώτης μόνης μετέχουσι τά φυτά· τῆς δέ δευτέρας πρός ταύτῃ τά ἄλογα ζῶα· τῆς δέ τρίτης πρός ταῖς δυσίν, οἱ ἄνθρωποι. Καί αἱ μέν δύο δυνάμεις, φθαρταί· ἡ δέ τρίτη, ἄφθαρτος καί ἀθάνατος ἀποδείκνυται.

λγ΄. Ἀλλήλαις μεταδιδοῦσαι φωτισμοῦ αἱ ἅγιαι Δυνάμεις· καί τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, ἤ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς μεταδιδόασιν, ἤ τῆς ἐν αὐταῖς

γνώσεως. Καί ἀρετῆς μέν, οἷον θεομιμήτου ἀγαθότητος, καθ᾽ ἥν καί ἑαυτάς, καί ἀλλήλας, καί τάς ὑποβεβηκυίας εὐεργετοῦσι, θεοειδεῖς ἀργαζόμεναι· γνώσεως δέ, ἤ περί Θεοῦ τι ὑψηλότερον· Σύ γάρ, φησίν, Ὕψιστος είς τόν αἰῶνα, Κύριε· ἤ περί σωμάτων, βαθύτερον· ἤ περί ἀσωμάτων, ἀκριβέσερον· ἤ περί προνοίας, τρανότερον· ἤ περί κρίσεως, σαφέστερον.

λδ΄. Νοός ἐστι ἀκαθαρσία, πρῶτον μέν, τό γνῶσιν ἔχειν ψευδῆ· δεύτερον δέ, τό ἀγνοεῖν τι τῶν καθόλου· ὡς πρός ἀνθρώπινον νοῦν λέγω· ἀγγέλου γάρ ἐστι το μηδέν τῶν ἐπί μέρους ἀγνοεῖν· τρίτον δέ, τό ἐμπαθεῖς ἔχειν λογισμούς· τέταρτον δέ, τό συγκατατίθεσθαι τῇ ἁμαρτίᾳ.

λε΄. Ψυχῆς ἐστιν ἀκαθαρσία, τό μή ἐνεργεῖν κατά φύσιν. Ἐκ τούτου γάρ τίκτονται τῷ νῷ οἱ ἐμπαθεῖς λογισμοί. Τότε γάρ κατά φύσιν ἐνεργεῖ, ὅταν αἱ παθητικαί αὐτῆς δυνάμεις· ὁ θυμός λέγω καί ἡ ἐπιθυμία, ἐν τῇ τῶν πραγμάτων καί τῶν ἐν αὐτοῖς νοημάτων προβολῇ, ἀπαθεῖς διαμείνωσι.

λστ΄. Σώματός ἐστιν ἀκαθαρσία, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία.

λζ΄. Ἀγαπᾷ ἡσυχίαν ὁ πάσχων πρός τά τοῦ κόσμου· καί ἀγαπᾷ πάντας ἀνθρώπους, ὁ μηδέν ἀγαπῶν ἀνθρώπινον· καί γνῶσιν ἔχει Θεοῦ καί τῶν θείων, ὁ μή σκανδαλιζόμενος εἴς τινας, εἴτε διά παραπτώματα, εἴτε διά λογισμούς ἐξ ὑπονοίας.

λη΄. Μέγα μέν τό μή πάσχειν πρός τά πράγματα· μεῖζον δέ τούτου πολλῷ, τό πρός τά τούτων νοήματα ἀπαθῆ διαμεῖναι.

λθ΄. Ἀγάπη καί ἐγκράτεια ἀπαθῆ τόν νοῦν διατηροῦσι πρός τε τά πράγματα, καί πρός τά τούτων νοήματα.

μ΄. Οὐ πρός τά πράγματα ὁ νοῦς πολεμεῖ τοῦ θεοφιλοῦς, (1029) οὐδέ πρός τά τούτων νοήματα· ἀλλά πρός τά πάθη τά τοῖς νοήμασι συνεζευμένα. Οἷον, οὐ πρός τήν γυναῖκα πολεμεῖ, οὐδέ πρός τόν λυπήσαντα, οὐδέ πρός τάς τούτων φαντασίας· ἀλλά πρός τά πάθη τά ταῖς φαντασίαις συνεζευγμένα.

μα΄. Ἅπας ὁ πόλεμος τοῦ μοναχοῦ πρός τούς δαίμονας, ἵνα τά πάθη τῶν νοημάτων χωρίσῃ. Ἄλλως γάρ ἀπαθῶς τά πράγματα βλέπειν οὐ δύναται.

μβ΄. Ἄλλο ἐστί πρᾶγμα, καί ἄλλο νόημα, καί ἄλλο πάθος. Καί πρᾶγμα μέν ἐστιν, οἷον, ἀνήρ, γυνή, χρυσός, καί τά ἑξῆς. Νόημα δέ, οἷον, μνήμη ψιλή τινος τῶν προειρημένων. Πάθος δέ, οἷον, φιλία ἄλογος, ἤ μῖσος ἄκριτόν τινος τῶν προειρημένων. Πρός οὖν τό πάθος ἐστί τοῦ μοναχοῦ ἡ μάχη.

μγ΄. Νόημά ἐστι ἐμπαθές, λογισμός σύνθετος ἀπό πάθους καί νοήματος. Χωρίσωμεν τό πάθος ἀπό τοῦ νοήματος, καί ἀπομένει ὁ λογισμός ψιλός. Χωρίζομεν δέ δι᾽ ἀγάπης πνευματικῆς καί ἐγκρατείας, ἐάν θέλωμεν.

μδ΄. Αἱ μέν ἀρεταί, τῶν παθῶν τόν νοῦν χωρίζουσι· αἱ δέ πνευματικαί θεωρίαι, τῶν ψιλῶν νοημάτων· ἡ δέ καθαρά προσευχή αὐτῷ αὐτόν παρίστησιν τῷ Θεῷ.

με΄. Αἱ μέν ἀρεταί, διά τήν γνῶσιν τῶν γεγονότων· ἡ δέ γνῶσις, διά τόν γινώσκοντα· ὁ δέ γινώσκων, διά τόν ἀγνώστως γινωσκόμενον, καί ὑπέρ γνῶσιν γινώσκοντα.

μστ΄. Οὐχ ὡς προσδεόμενός τινος ὁ ὑπερπλήρης Θεός, παρήγαγεν είς τό εἶναι τά γεγονότα· ἀλλ᾽ ἵνα αὐτά μέν αὐτοῦ ἀναλόγως μετέχοντα ἀπολαύῃ, [Fr. ἀπολαύσῃ] αὐτός δέ εὐφρανθῇ ἐπί τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ὁρῶν αὐτά εὐφραινόμενα, καί τόν ἀκόρεστον ἀκορέστως ἀεί κορεννύμενα.

μζ΄. Πολλούς ἔχει ὁ κόσμος πτωχούς τῷ πνεύματι, ἀλλά παρά τό προσῆκον. Καί πολλούς πενθοῦντας, ἀλλά διά ζημίας χρημάτων, ἤ

ἀποβολάς τέκνων. Καί πολλούς πραεῖς, ἀλλά πρός τά ἀκάθαρτα πάθη. Καί πολλούς πεινῶντας καί διψῶντας, ἀλλά τό ἁρπάζειν τά ἀλλότρια, καί κερδαίνειν ἐξ ἀδικίας. Καί πολλούς ἐλεήμονας, ἀλλά πρός τό σῶμα καί τά τοῦ σώματος. Καί καθαρούς τῇ καρδίᾳ, ἀλλά διά κενοδοξίαν. Καί εἰρηνοποιούς, ἀλλά τήν ψυχήν τῇ σαρκί ὑποτάσσοντας. Καί πολλούς ὀνειδιζομένους, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αἰσχροῖς ἁμαρτήμασι· ἀλλ᾽ ἐκεῖνοι μόνοι μακάριοι, (1032) οἱ διά Χριστόν καί κατά Χριστόν ταῦτα καί ποιοῦντες καί πάσχοντες. Διατί; Ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· καί, Αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται, καί τά ἑξῆς. Ὥστε, οὐχ ὅτι ποιοῦσι ταῦτα καί πάσχουσι, εἰσί μακάριοι· ἀλλ᾽ ὅτι διά Χριστόν καί κατά Χριστόν ταῦτα καί ποιοῦσι καί πάσχουσι.

μη΄. Ἐν πᾶσι τοῦ ὑφ᾽ ἡμῶν πραττομένοις, ὁ σκοπός ζητεῖται παρά Θεῷ, ὡς πολλάκις εἴρηται· εἴτε δι᾽ αὐτόν, εἴτε δι᾽ ἄλλο τι πράττομεν. Ὅταν οὖν τι θέλωμεν πρᾶξαι ἀγαθόν, μή τήν ἀνθρωπαρέσκειαν, ἀλλά τόν Θεόν σχῶμεν σκοπόν· ἵνα εἰς αὐτόν ἀεί ἀποβλεπόμενοι, δι᾽ αὐτόν πάντα πράξωμεν· ἵνα μή καί τόν τόπον ὑπομένωμεν, καί τόν μισθόν ἀπολέσωμεν.

μθ΄. Καί τά ψιλά τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων νοήματα, καί τά πάντων τῶν γεγονότων θεωρήματα, ἀπόβαλε τοῦ νοός ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς· ἵνα μή τά ἥττονα φανταζόμενος, τοῦ πάντων τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κρείττονος ἐκπέσῃς.

ν΄. Ἐάν τόν Θεόν γνησίως ἀγαπήσωμεν, δι᾽ αὐτῆς τῆς ἀγάπης τά πάθη ἀποβάλλομεν. Ἡ δέ εἰς αὐτόν ἀγάπη ἐστί, τό προτιμᾷν αὐτόν τοῦ κόσμου, καί τήν ψυχήν τῆς σαρκός· ἐν τῷ τῶν κοσμικῶν μέν καταφρονεῖν πραγμάτων, αὐτῷ δέ σχολάζειν διά παντός, διά τε ἐγκρατείας καί ἀγάπης καί προσευχῆς καί ψαλμῳδίας, καί τῶν ἑξῆς.

να΄. Ἐάν σχολάζοντες τῷ Θεῷ χρόνῳ πολλῷ, τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς ἐπιμελώμεθα, οὐκ ἔτι πρός τάς τῶν λογισμῶν προσβολάς ἐξοκείλομεν· ἀλλά καί ἀκριβέστερον τάς τούτων αἰτίας κατανοοῦντες και ἐκκόπτοντες, διορατικώτεροι γινόμεθα· ὥστε πληρωθῆναι εἰς ἡμᾶς τό, Καί ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου· και ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ᾽ ἐμέ πονηρευομένοις, ἀκούσεται τό οὖς μου.

νβ΄. Ὅταν βλέπῃς τόν νοῦν σου εὐσεβῶς καί δικαίως ἀναστρεφόμενον ἐν τοῖς τοῦ κόσμου νοήμασι, γίνωσκε καί τό σῶμα σου καθαρόν καί ἀναμάρτητον διαμένειν· ὅταν δέ τόν νοῦν βλέπῃς κατά διάνοιαν ἁμαρτίαις σχολάζοντα, καί μή ἀνακόπτῃς, γίνωσκε καί τό σῶμά σου μή πολυχρονίζειν τοῦ τοῖς αὐτοῖς περιπεσεῖν.

νγ΄. Ὥσπερ τό σῶμα ἔχει κόσμον τά πράγματα, οὕτω καί ὁ νοῦς ἔχει κόσμον τά νοήματα· καί ὥσπερ τό σῶμα πορνεύεται μετά τοῦ σώματος τῆς γυναικός, οὕτω καί ὁ νοῦς πορνεύει μετά τοῦ νοήματος τῆς γυναικός, διά τῆς φαντασίας τοῦ ἰδίου σώματος. Τήν γάρ μορφήν τοῦ ἰδίου σώματος βλέπει μιγνυμένην μετά τῆς μορφῆς τῆς γυναικός κατά διάνοιαν. Ὡσαύτως καί τήν μορφήν τοῦ λυπήσαντος ἀμύνεται κατά διάνοιαν, διά τῆς μορφῆς τοῦ ἰδίου σώματος. Καί ἐπί τῶν ἄλλων ἁμαρτημάτων ὁμοίως. Ἅπερ γάρ πράττει τό σῶμα κατ᾽ ἐνέργειαν εἰς τόν κόσμον τῶν πραγμάτων, ταῦτα πράττει καί ὁ νοῦς εἰς τόν κόσμον τῶν νοημάτων.

(1033) νδ΄. Οὐκ ἔστι φρίξαι καί ἐκπλαγῆναι καί ἐκστῆναι τῇ διανοίᾳ, ὅτι ὁ μέν Θεός καί Πατήρ κρίνει οὐδένα, πᾶσαν δέ τήν κρίσιν δέδωκε τῷ Υἱῷ· ὁ δέ Υἱός κράζει· Μή κρίνετε, ἵνα μή κριθῆτε· Μή καταδικάζετε, ἵνα μή καταδικασθῆτε. Ὁ δέ Ἀπόστολος ὁμοίως· Μή πρό καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἄν ἔλθῃ ὁ Κύριος· καί, Ἐν ᾧ κρίματι κρίνεις τόν ἕτερον, σεαυτόν κατακρίνεις· οἱ δέ ἄνθρωποι ἀφέντες τό κλαίειν τάς

ἑαυτῶν ἁμαρτίας, ἦραν τήν κρίσιν ἀπό τοῦ Υἱοῦ, καί αὐτοί ὡς ἀναμάρτητοι, κρίνουσι καί καταδικάζουσι ἀλλήλους; Καί ὁ μέν οὐρανός ἐξέστη ἐπί τούτῳ· ἡ δέ γῆ, ἔφριξεν· αὐτοί δέ οὐκ αἰσχύνονται ἀναισθητοῦντες.

νε΄. Ὁ τάς τῶν ἄλλων ἁμαρτίας περιεργαζόμενος, ἤ καί ἐξ ὑπονοίας τόν ἀδελφόν κρίνων, οὔπω ἔβαλεν ἀρχήν μετανοίας, οὐδέ ἐρευνᾷν τοῦ γνῶναι [Fr. καί γνῶναι] τάς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, ἐν ἀληθείᾳ βαρυτέρας οὔσας μολίβδου πολυταλάντου· οὐδέ ἔγνω πόθεν γίνεται ἄνθρωπος βαρυκάρδιος ἀγαπῶν ματαιότητα καί ζητῶν ψεῦδος. Διά τοῦτο ὡς ἄφρων καί ἐν σκότει διαπορευόμενος, ἀφείς τάς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας, τάς τῶν ἄλλων φαντάζεται, ἤ οὔσας, ἤ νομιζομένας ἐξ ὑπονοίας.

νστ΄. Ἡ φιλαυτία, ὡς πολλάκις εἴρηται, πάντων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν αἰτία καθίσταται. Ἐκ γάρ ταύτης γεννῶνται οἱ τρεῖς γενικώτατοι τῆς ἐπιθυμίας λογισμοί· ὁ τῆς γαστριμαργίας, καί τῆς φιλαργυρίας καί τῆς κενοδοξίας. Ἐκ δέ τῆς γαστριμαργίας γεννᾶται ὁ τῆς πορνείας· ἐκ δέ τῆς φιλαργυρίας, ὁ τῆς πλενονεξίας· ἐκ δέ τῆς κενοδοξίας, ὁ τῆς ὑπερηφανείας. Οἱ δέ λοιποί πάντες, ἑκάστῳ τῶν τριῶν ἀκολουθοῦσιν· ὅ τε τῆς ὀργῆς, καί ὁ τῆς λύπης καί ὁ τῆς μνησικακίας καί ὁ τῆς ἀκηδίας καί φθόνου καί καταλαλιᾶς, καί οἱ λοιποί. Ταῦτα οὖν τά πάθη, συνδεσμοῦσι τόν νοῦν τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι, καί κατέχουσιν αὐτόν εἰς τήν γῆν, λίθου δίκην βαρυτάτου αὐτῷ ἐπικείμενα· φύσει ὄντα αὐτόν πυρός κουφότερον καί ὀξύτερον.

νζ΄. Ἀρχή μέν πάντων τῶν παθῶν, ἡ φιλαυτία· τέλος δέ, ἡ ὑπερηφανία. Φιλαυτία δέ ἐστιν, ἡ πρός τό σῶμα ἄλογος φιλία. Ὁ ταύτην ἐκκόψας, συνέκοψε πάντα τά πάθη τά ἐξ αὐτῆς.

νη΄. Ὥσπερ οἱ γονεῖς τῶν σωμάτων, προσπάσχουσι τοῖς ἐξ αὐτῶν γεννωμένοις· οὕτω καί ὁ νοῦς, φυσικῶς τοῖς ἑαυτοῦ πρόσκειται λόγοις. Καί ὥσπερ ((1036) τοῖς ἐκείνων ἐμπαθεστέροις, κἄν πάντως κατά πάντα ὦσιν οἱ παῖδες καταγελαστότατοι, πάντων φαίνονται ἐπιεικέστατοι καί εὐμορφότατοι· οὕτω καί τῷ ἄφρονι νῷ, οἱ αὐτοῦ λόγοι, κἄν πάντων ὦσι μοχθηρότεροι, πάντων φαίνονται φρονιμώτεροι. Τῷ δέ σοφῷ, οὐχ οὕτως οἱ ἑαυτοῦ λόγοι· ἀλλ᾽ ὅταν δόξῃ πληροφορεῖσθαι ὅτι ἀληθεῖς εἰσι καί καλοί, τότε μάλιστα οὐ πιστεύει τῇ ἑαυτοῦ κρίσει· ἀλλ᾽ ἄλλους σοφούς τῶν ἑαυτοῦ λόγων καί λογισμῶν κριτάς καθίστησι, μή εἰς κενόν τρέχῃ ἤ ἔδραμε· καί δι᾽ αὐτῶν, τήν βεβαίωσιν λαμβάνει.

νθ΄. Ὅταν τινά νικήσῃς τῶν ἀτιμοτέρων παθῶν, οἷον, ἤ γαστριμαργίαν, ἤ πορνείαν, ἤ ὀργήν, ἤ πλεονεξίαν, εὐθύς ἐφίπταται ἐπί σέ ὁ τῆς κενοδοξίας λογισμός· ἐάν δέ τοῦτον νικήσῃς, ὁ τῆς ὑπερηφανίας διαδέχεται.

ξ΄. Πάντα τά ἄτιμα πάθη κρατοῦντα τῆς ψυχῆς, τόν τῆς κενοδοξίας ἐξ αὐτῆς ἀπελαύνουσι λογισμόν· καί πάντων τῶν προειρημένων ἡττωμένων, ἐπ᾽ αὐτόν ἀναλύουσιν.

ξα΄. Ἡ κενοδοξία, ποτέ μέν ἀναιρουμένη, ποτέ δέ μένουσα, τίκτει τήν ὑπερηφανίαν· καί ἀναιρουμένη μέν, οἴησιν ἐμποιεῖ· μένουσα δέ, ἀλαζονείαν.

ξβ΄. Κενοδοξίαν ἀναιρεῖ, ἡ κρυπτή ἐργασία· ὑπερηφανίαν δέ, τό τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν τά κατορθώματα.

ξγ΄. Ὁ γνώσεως Θεοῦ καταξιωθείς, καί τῆς ἐκ ταύτης ἡδονῆς ἀπολαύσας γνωσίως, οὗτος καταφρονεῖ τῶν ἐκ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τικτομένων πασῶν ἡδονῶν.

ξδ΄. Ὁ ἐπιθυμῶν τῶν ἐπιγείων, ἤ βρωμάτων ἐπιθυμεῖ, ἤ τῶν τά ὑπογάστρια θεραπευόντων, ἤ δόξης ἀνθρωπίνης, ἤ χρημάτων, ἤ τινος ἄλλου τῶν τούτοις ἑπομένων· καί εἰ μή τι τούτων κρεῖττον εὕροι ὁ νοῦς,

ἐφ'ᾧ τήν ἐπιθυμίαν μετενέγκῃ οὐκ ἄν τούτων ἀσυγκρίτως, ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις καί τῶν θείων ἐστί.

ξε΄. Οἱ τῶν ἡδονῶν καταφρονοῦντες, ἤ φόβῳ καταφρονοῦσιν, ἤ ἐλπίδι, ἤ γνώσει, ἤ καί τῇ εἰς Θεόν ἀγάπῃ.

ξστ΄. Ἡ ἄνευ πάθους τῶν θείων γνῶσις, οὐ πείθει τόν νοῦν εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν προσύλων· ἀλλ᾽ ἔοικε λογισμῷ ψιλῷ πράγματος αἰσθητοῦ. (1037) Διό πολλούς ἐστιν εὑρεῖν τῶν ἀνθρώπων γνῶσιν ἔχοντας πολλήν, καί ἐν τοῖς σαρκός πάθεσι δίκην χοίρων ἐν βορβόρῳ κυλινδουμένους. Πρός ὀλίγον γάρ ἐξ ἐπιμελείας καθαρθέντες, καί τῆς γνώσεως ἐπιτυχόντες, ὕστερον ἀμελήσαντες, ὡμοιώθησαν τῷ Σαούλ· ὅς βασιλείας καταξιωθείς, καί ἀναξίως πολιτευσάμενος, μετ᾽ ὀργῆς φοβερᾶς ἐξ αὐτῆς ἀπεβλήθη.

ξζ΄. Ὥσπερ ὁ ψιλός τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων λογισμός, οὐκ ἀναγκάζει τόν νοῦν καταφρονεῖν τῶν θείων· οὕτως οὐδέ ψιλή γνῶσις τῶν θείων, πείθει εἰς τέλος καταφρονεῖν τῶν ἀνθρωπίνων· διότι ἐν σκιαῖς νῦν ὑπάρχει καί εἰκασμοῖς ἡ ἀλήθεια. Καί διά τοῦτο δεῖται τοῦ μακαρίου πάθους τῆς ἁγίας ἀγάπης, τῆς συνδεσμούσης τόν νοῦν τοῖς πνευματικοῖς θεωρήμασι, καί πειθούσης προτιμᾶν τῶν ὑλικῶν, τά ἄϋλα· καί τῶν αἰσθητῶν τά νοητά καί θεῖα.

ξη΄. Οὐ πάντως ὁ τά πάθη ἐκκόψας, καί ψιλούς τούς λογισμούς ἐργασάμενος, ἤδη αὐτά καί ἐπί τά θεῖα ἔτρεψεν· ἀλλά δύναται, μήτε πρός τά ἀνθρώπινα πάσχειν, μήτε πρός τά θεῖα· ὅπερ ἐπισυμβαίνει ἐπί τῶν πρακτικῶν μόνον, καί μήπω γνώσεως καταξιωθέντων· οἵ φόβῳ κολάσεως, ἤ ἐλπίδι βασιλείας τῶν παθῶν ἀπέχονται.

ξθ΄. Διά πίστεως περιπατοῦμεν, οὐ διά εἴδους· καί ἐν ἐσόπτροις τήν γνῶσιν ἔχομεν καί αἰνίγμασι. Καί διά τοῦτο, πολλῆς δεόμεθα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀσχολίας, ἵνα τῇ χρονίᾳ τούτων μελέτῃ καί ἀδολεσχίᾳ, ἕξιν δυσαπόσπαστον τῶν θεωρημάτων ποιήσωμεν.

ο΄. Ἐάν πρός ὀλίγον τῶν παθῶν τάς αἰτίας ἐκκόψαντες τοῖς πνευματικοῖς ἐνασχοληθῶμεν θεωρήμασι, μή ἐν αὐτοῖς δέ ἀεί διατρίψωμεν, αὐτό τοῦτο ἔχοντες ἔργον, εὐχερῶς πάλιν ἐπί τά τῆς σαρκός πάθη περιτρεπόμεθα· μηδέν ἄλλο ἐκεῖθεν καρπωσάμενοι, ἤ ψιλήν γνῶσιν μετά οἰήσεως· ἧς τό τέλος,ἥ τε αὐτῆς κατά μικρόν τῆς γνώσεως σκότωσις, καί ἡ παντελής τοῦ νοῦ ἐπί τά ὑλικά ἐκτροπή.

οα΄. Πάθος ἀγάπης ψεκτόν, τοῖς ὑλικοῖς πράγμασι τόν νοῦν ἐνασχολεῖ· πάθος ἀγάπης ἐπαινετόν, καί τοῖς θείοις αὐτόν συνδεσμεῖ. Εἴωθε γάρ ὁ νοῦς ἐν οἷς χρονίζει πράγμασι, ἐν αὐτοῖς καί πλατύνεσθαι· ἐν οἷς δέ πλατύνεται, ἐν αὐτοῖς καί τήν ἐπιθυμίαν καί τήν ἀγάπην τρέψαι, εἴτε ἐν τοῖς θείοις καί οἰκείοις καί νοητοῖς, εἴτε ἐν τοῖς τῆς σαρκός πράγμασί τε καί πάθεσι.

(1040) οβ΄. Ὁ Θεός ἔκτισε τόν ἀόρατον κόσμον καί τόν ὁρώμενον· καί τήν ψυχήν καί τό σῶμα δηλονότι αὐτός ἐποίησε. Καί εἰ ὁ ὁρώμενος κόσμος τοιοῦτός ἐστι [Fr. οὕτως ἐστί] καλός, ποῖος ἄρα ἐστίν ὁ ἀόρατος; Εἰ δέ κρείττων τούτου ἐκεῖνος, πόσον ὑπ τούς δύο, ὁ κτίσας τούτους Θεός; Εἰ οὖν κρείττων πάντων τῶν γεγονότων ὁ πάντων δημιουργός τῶν καλῶν, τίνι τῷ λόγῳ ἀφείς ὁ νοῦς τό πάντων κρεῖττον, τοῖς πάντων χείροσιν ἐνασχολεῖται; λέγω δή τοῖς τῆς σαρκός πάθεσιν. Ἤ δῆλον, ὅτι ταύτῃ μέν ἐκ γενετῆς συναναστραφείς καί συνεθίσας· τοῦ δέ πάντων κρείττονος, καί ὑπέρ τά πάντα, οὔπω τελείαν εἴληφε πεῖραν; Ἐάν οὖν χρονίᾳ ἀσκήσει τῆς τῶν ἡδονῶν ἐγκρατείας, καί τῆς τῶν θείων μελέτης κατά μικρόν αὐτόν τῆς τοιαύτης σχέσεως ἀποῤῥήξωμεν, πλατύνεταί τε ἐν τοῖς θείοις κατ᾽ ὀλίγον προκόπτων, καί τό οἰκεῖον γνωρίζει ἀξίωμα· καί τέλος, ὅλον τόν πόθον ἐπί τό Θεῖον μεταφέρει.

ογ΄. Ὁ ἀπαθῶς λέγων ἁμάρτημα ἀδελφοῦ, κατά δύο αἰτίας λέγει· ἤ ἵνα αὐτόν διορθώσηται, ἤ ἵνα ἄλλον ὠφελήσῃ. Εἰ δέ ἐκτός τούτων λέγει, εἴτε αὐτῷ εἴτε ἄλλῳ, ὀνειδίζων ἤ διασύρων αὐτόν λέγει, καί οὐ μή ἐκφύγῃ τήν θείαν ἐγκατάλειψιν· ἀλλ᾿ ἤ τῷ αὐτῷ, ἤ ἄλλῳ πταίσματι πάντως περιπεσεῖται, καί ὑπό ἑτέρων ἐλεγχθείς καί ὀνειδισθείς καταισχυνθήσεται.

οδ΄. Οὐχ εἷς λόγος τῶν τήν αὐτήν ἁμαρτίαν κατ᾿ ἐνέργειαν ἁμαρτανόντων ἐστίν, ἀλλά διάφοροι. Οἷον, ἄλλο ἐστί τό ἀπό ἕξεως ἁμαρτάνειν, καί ἄλλο τό κατά συναρπαγήν· ὅς, οὔτε πρό τῆς ἁμαρτίας εἶχε τήν ἐνθύμησιν, οὔτε μετά τήν ἁμαρτίαν· ἀλλά καί σφόδρα ἐπί τῷ γεγονότι ὀδυνᾶται. Ὁ δέ ἀπό ἕξεως, ἐκ τοῦ ἐναντίου· καί πρῶτον γάρ κατά διάνοιαν οὐκ ἐπαύετο ἁμαρτάνων, καί μετά τό πρᾶξαι, τῆς αὐτῆς ἐστι διαθέσεως.

οε΄. Ὁ διά κενοδοξίαν τάς ἀρετάς μετερχόμενος, δῆλον ὅτι καί τήν γνῶσιν διά κενοδοξίαν μετέρχεται. Ὁ δέ τοιοῦτος, οὐδέ πρός οἰκοδομήν δηλονότι πράττει τι, ἤ διαλέγεται· ἀλλ᾿ ἐν πᾶσι τήν παρά τῶν βλεπόντων ἤ ἀκουόντων δόξαν θηρώμενος. Ἐλέγχεται δέ τό πάθος, ὅταν τινές τῶν προειρημένων τοῖς ἔργοις ἤ τοῖς λόγοις αὐτοῦ ψόγον ἐπιφέρωσι, καί ἐπί τούτῳ σφόδρα λυπῆται· οὐ διά τό μή ἐκείνους οἰκοδομεῖσθαι (οὐδέ γάρ τοῦτο εἶχε σκοπόν), ἀλλά διά τό αὐτόν ἐξουδενωθῆναι.

οστ΄. Τό τῆς φιλαργυρίας πάθος ἐντεῦθεν ἐλέγχεται· ἐν τῷ χαίροντα λαμβάνειν· καί λυπούμενον μεταδιδόναι. Οὐ δύναται δέ ὁ τοιοῦτος οἰκονομικός εἶναι.

(1041) οζ΄. Διά ταῦτά τις πάσχων ὑπομένει· ἤ διά τήν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ, ἤ διά τήν ἐλπίδα τῆς μισθαποδοσίας, ἤ διά τόν φόβον τῆς κολάσεως, ἤ διά τόν φόβον τῶν ἀνθρώπων, ἤ διά τήν φύσιν, ἤ διά τήν ἡδονήν, ἤ διά κέρδος, ἤ διά κενοδοξίαν, ἤ διά ἀνάγκην.

οη΄. Ἄλλο ἐστί λογισμῶν ἀπαλλαγῆναι, καί ἄλλο παθῶν ἐλευθερωθῆναι. Καί πολλάκις τις λογισμῶν ἀπαλλάττεται μή παρόντων τῶν πραγμάτων ἐκείνων, πρός ἅπερ τά πάθη κέκτηται· κρύπτεται δέ τά πάθη ἐν τῇ ψυχῇ, καί ἀναφαινόντων τῶν πραγμάτων ἐλέγχονται. Χρή οὖν τηρεῖν τόν νοῦν ἐπί τῶν πραγμάτων, καί γνῶναι πρός ποῖον ἔχει τό πάθος.

οθ΄. Φίλος ἐκεῖνός ἐστι γνήσιος, ὁ τάς ἐκ περιστάσεως θλίψεις καί ἀνάγκαις καί συμφοράς ἐν καιρῷ πειρασμοῦ συνυποφέρων τῷ πλησίον ὡς ἰδίας, ἀθορύβως καί ἀταράχως.

π΄. Μή ἀτιμάσῃς τήν συνείδησιν, ἄριστά σοι ἀεί συμβουλεύουσαν. Γνώμην γάρ θείαν καί ἀγγελικήν σοι ὑποτίθεται· καί τῶν κρυπτῶν τῆς καρδίας μολυσμάτων ἐλευθεροῖ, καί παῤῥησίαν πρός τόν Θεόν ἐν τῇ ἐξόδῳ σοι χαρίζεται.

πα΄. Εἰ θέλεις γενέσθαι ἐπιγνώμων καί μέτριος, καί τῷ πάθει τῆς οἰήσεως μή δουλεύειν, ἀεί ζήτει ἐν τοῖς οὖσι, τί ἐστι κρυπτόμενον τήν σύν γνῶσιν [Fr. τῇ σῇ γνώσει]. Καί εὑρίσκων πάμπολλα καί διάφορα πράγματα λανθάνοντά σε, θαυμάσεις τε ἐπί τῇ σῇ ἀγνωσίᾳ, καί συστελεῖς τό φρόνημα· καί σεαυτόν ἐπιγνούς, συνήσεις πολλά καί μεγάλα καί θαυμαστά πράγματα. Ἐπεί τό νομίζειν εἰδέναι, οὐκ ἐᾷ προκόπτειν εἰς τό εἰδέναι.

πβ΄. Οὗτος ἀκριβῶς θέλει σωθῆναι, ὁ τοῖς ἰατρικοῖς φαρμάκοις μή ἀνθιστάμενος. Αὗται δέ εἰσιν ὀδύναι καί λύπαι διά ποικίλων ἐπιφορῶν ἐπαγόμεναι. Ὁ δέ ἀνθιστάμενος, οὐκ οἶδε τί ἐνταῦθα πραγματεύεται, οὐδέ τί ἐντεῦθεν ὠνησόμενος ἀπελεύσεται.

πγ΄. Κενοδοξία καί φυλαργυρία ἀλλήλων εἰσί γεννητικαί. Οἱ μέν γάρ κενοδοξοῦντες, πλουτοῦσιν· οἱ δέ πλουτοῦντες, κενοδοξοῦσιν· ἀλλ᾽ ὡς κοσμικοί· ἐπεί ὁ μοναχός ἀκτήμων ὤν, μᾶλλον κενοδοξεῖ. Ἀργύριον δέ ἔχων, κρύπτει αὐτό, αἰσχυνόμενος ὡς ἀνοίκειον πρᾶγμα τοῦ σχήματος ἔχων.

πδ΄. Τῆς τοῦ μοναχοῦ κενοδοξίας ἴδιον, τό ἐπ᾽ ἀρετῇ κενοδοξεῖν, καί τοῖς ταύτῃ ἀκολουθοῦσι· τῆς δέ ὑπερηφανίας αὐτοῦ ἴδιον, τό ἐπί κατορθώμασιν (1044) ἐπαίρεσθαι, καί ἐξουθενεῖν τούς ἄλλους· καί τό ἑαυτῷ ταῦτα, καί μή τῷ Θεῷ ἐπιγράφειν. Τῆς δέ τοῦ κοσμικοῦ κενοδοξίας καί ὑπερηφανίας ἴδιον, τό ἐπί κάλλει καί πλούτῳ καί δυναστείᾳ καί φρονήσει κενοδοξεῖν καί ἐπαίρεσθαι.

πε΄. Τά τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πτώματά εἰσι τῶν μοναχῶν· καί τῶν μοναχῶν κατορθώματα, πτώματά εἰσι τῶν κοσμικῶν. Οἷον, τά τῶν κοσμικῶν κατορθώματα, πλοῦτός ἐστι καί δόξα καί δυναστεία καί τρυφή καί εὐσαρκία καί εὐτεκνία, καί τά τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθών ὁ μοναχός, ἀπόλλυται. Τά δέ τοῦ μοναχοῦ κατορθώματα, ἀκτημοσύνη, ἀδοξία, ἀδυναμία, ἐγκράτεια, κακοπάθεια, καί τά τούτων ἀκόλουθα· εἰς ἅπερ ἐλθών ὁ φιλόκοσμος παρά πρόθεσιν, πτῶμα ἡγεῖται μέγα· καί κινδυνεύει πολλάκις καί ἀγχόνῃ χρήσασθαι· τινές δέ καί ἐχρήσαντο.

πστ΄. Τά βρώματα διά δύο αἰτίας ἐκτίσθη· τροφῆς ἕνεκα, καί θεραπείας. Οἱ οὖν πάρεξ τούτων μεταλαμβάνοντες, ὡς παραχρώμενοι τοῖς εἰς χρῆσιν παρά Θεοῦ δοθεῖσιν, ὡς τρυφῆται κατακρίνονται. Καί ἐπί πάντων δέ τῶν πραγμάτων, ἡ παράχρησίς ἐστιν ἡ ἁμαρτία.

πη΄. Ἄλλο ἐστί μάχεσθαι τῷ ψιλῷ λογισμῷ, ἵνα μή κινήσῃ τό πάθος· καί ἄλλο ἐστί, τό, ἐμπαθεῖ μάχεσθαι, ἵνα μή γένηται συγκατάθεσις. Οἱ ἀμφότεροι δέ τρόποι, οὐκ ἐῶσι χρονίσαι τούς λογισμούς.

πθ΄. Ἡ λύπη τῇ μνησικακίᾳ συνέζευκται. Ὅταν οὖν ὁ νοῦς τό πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ μετά λύπης ἐσοπτρίζηται, δῆλον ὅτι μνησικακίαν ἔχει πρός αὐτόν· Ὁδοί δέ μνησικάκων εἰς θάνατον, διότι, πᾶς μνησίκακος, παράνομος.

τεσ. ἀνοικ.΄. Ἐάν μέν σύ μνησικακῇς τινι, προσεύχου ὑπέρ αὐτοῦ, καί ἱστᾷς τό πάθος τῆς κινήσεως, χωρίζων τήν λύπην διά τῆς προσευχῆς, ἐκ τῆς μνήμης τοῦ κακοῦ, οὗπέρ σοι ἐποίησεν· ἀγαπητικός δέ γενόμενος καί φιλάνθρωπος, παντελῶς ἐκ τῆς ψυχῆς τό πάθος ἐξαφανίζεις.Ἐάν δέ ἄλλος σοι μνησικακῇ, χαριστικός γενοῦ πρός αὐτόν καί ταπεινός, καί καλῶς συναυλίζειν, καί ἀπαλλάττεις αὐτόν τοῦ πάθους.

τέσ. ἀνοικ. α΄. Τοῦ φθονοῦντος τήν λύπην, κόπῳ στήσεις· συμφοράν γάρ ἡγεῖται, τό ἐν σοί φθονούμενον· (1045) καί οὐ δυνατόν ἄλλως στῆσαι, εἰ μή τι κρύψεις αὐτόν. Εἰ δέ πολλούς μέν ὠφελεῖ, ἐκεῖνον δέ λυπεῖ, ποίου μέρους περιφρονήσεις; Ἀναγκαῖον οὖν τῆς τῶν πολλῶν γενέσθαι ὠφελείας, κἀκείνου δέ κατά δύναμιν μή ἀμελεῖν· μηδέ τῇ τοῦ πάθους πονηρίᾳ συναπαχθῆναι· ὡς οὐχί τῷ πάθει, ἀλλά τῷ πάσχοντι ἀμυνόμενον· ἀλλά τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἡγεῖσθαι αὐτόν ὑπερέχοντα σεαυτοῦ, καί ἐν παντί καιρῷ καί τόπῳ καί πράγματι, προτιμᾷν αὐτόν. Τόν δέ σόν φθόνον δύνασαι στῆσαι, ἐάν ἐν οἷς χαίρει ὁ ὑπό σοῦ φθονούμενος, συγχαίρῃς· καί ἐν οἷς λυπεῖται, καί αὐτός σύ συλλυπῇ πληρῶν τό τοῦ Ἀποστόλου, τό, Χαίρειν μετά χαιρόντων, καί κλαίειν μετά κλαιόντων.

τέσ. ἀνοικ. β΄. Ὁ νοῦς ἡμῶν μέσος [Reg.1, μέσον] ἐστι δύο τινῶν, ἑκάστου τά ἴδια ἐνεργοῦντος· τοῦ μέν, τήν ἀρετήν· τοῦ δέ, τήν κακίαν· τουτέστι ἀγγέλου καί δαίμονος. Ἐξουσίαν δέ ἔχει ὁ νοῦς, καί δύναμιν ᾧ θέλει εἴτε ἕπεσθαι, εἴτε ἀντιστῆναι.

τέσ. ἀνοικ. γ΄. Αἱ μέν ἅγιαι Δυνάμεις προτρέπονται ἡμᾶς ἐπί τά καλά· τά δέ φυσικά σπέρματα καί ἡ ἀγαθή προαίρεσις, βοηθοῦσιν ἡμῖν· τάς δέ τῶν δαιμόνων προσβολάς, τά πάθη καί ἡ πονηρά προαίρεσις συνιστῶσι.

τέσ. ἀνοικτ. δ΄. Τόν καθαρόν νοῦν, ποτέ μέν, αὐτός ὁ Θεός αὐτῷ ἐπιβαίνων διδάσκει· ποτέ δέ, αἱ ἅγιαι Δυνάμεις τά καλά ὑποτίθενται· ποτέ δέ, ἡ φύσις τῶν πραγμάτων θεωρουμένη.

τέσ. ἀνοικ. ε΄. Χρή τόν καταξιωθέντα γνώσεως νοῦν, τά τε νοήματα τηρεῖν ἀπαθῆ τῶν πραγμάτων· καί τά θεωρήματα, ἀσφαλῆ· καί τήν τῆς προσευχῆς κατάστασιν ἀθόλωτον. Οὐ δύναται δέ ταῦτα τηρεῖν ἐκ τῶν τῆς σαρκός ἀναδόσεως, διά τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς καπνιζόμενος.

τεσ. ἀνοικ. στ΄. Οὐ δι᾽ ὅσα λυπούμεθα, διά ταῦτα καί ὀργιζόμεθα. Πλεονάζει γάρ τά τήν λύπην ἐμποιοῦντα, παρά τήν ὀργήν. Οἷον, ἐκλάσθη τάδε· ἀπώλετο τάδε· ἀπέθανεν ὁ δεῖνα. Διά γάρ τά τοιαῦτα, λυπούμεθα μόνον· διά δέ τά λοιπά, καί λυπούμεθα καί ὀργιζόμεθα, ἀφιλοσόφως διακείμενοι.

τέσ. ἀνοικ. ζ΄. Δεχόμενος ὁ νοῦς τά τῶν πραγμάτων νοήματα, πρός ἕκαστον νόημα μετασχηματίζεσθαι πέφυκε. Θεωρῶν δέ ταῦτα πνευματικῶς, πρός ἕκαστον θεώρημα ποικίλως μεταμορφοῦσθαι. Ἐν δέ Θεῷ γενόμενος, ἄμορφος πάντη καί ἀσχημάτιστος γίνεται. Τόν γάρ μονοειδῆ θεωρῶν, μονοειδής γίνεται καί ὅλος φωτοειδής.

(1048) τέσ. ἀνοικ. η΄. Ψυχή ἐστι τελεία, ἧς ἡ παθητική δύναμις νένευκεν ὁλοτελῶς πρός Θεόν.

τέσ. ἀνοικ. θ΄. Νοῦς ἐστι τέλειος, ὁ διά πίστεως ἀληθοῦς, τόν ὑπεράγνωστον ὑπεραγνώστως ὑπερεγνωκώς· καί τῶν αὐτοῦ δημιουργημάτων, τά καθόλου θεασάμενος· καί τῆς ἐν αὐτοῖς Προνοίας καί κρίσεως, τήν περιληπτικήν γνῶσιν παρά Θεοῦ εἰληφώς· ὡς ἐν ἀνθρώποις δέ φημι.

ρ΄. Τριχῶς τέμνεται ὁ χρόνος· καί ἡ μέν πίστις, τοῖς τρισί συμπαρατείνεται τμήμασι· ἡ δέ ἐλπίς, τῷ ἑνί· ἡ δέ ἀγάπη, τοῖς δυσί. Καί ἡ μέν πίστις καί ἐλπίς μέχρι τινός· ἡ δέ ἀγάπη, εἰς ἀπείρους αἰῶνας τῷ ὑπεραπείρῳ ὑπερηνωμένη, καί ἀεί ὑπεραύξουσα διαμένει. Καί διά τοῦτο, Μείζων πάντων ἡ ἀγάπη.

Περί ἀγάπης τετάρτη κεφαλαίων ἑκατοντάς.

α΄. Πρῶτον μέν θαυμάζει ὁ νοῦς τήν θείαν ἐννοούμενος κατά πάντα ἀπειρίαν, καί τό ἀνέκβατον ἐκεῖνο καί πολυπόθητον πέλαγος. Δεύτερον δέ ἐκπλήττεται, πῶς ἐκ τοῦ μηδενός τήν τῶν ὄντων εἰς τό εἶναι παρήγαγεν ὕπαρξιν. Ἀλλ᾽ ὥσπερ τῆς μεγαλοσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, οὕτως οὐδέ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ ἔστιν εὕρεσις.

β΄. Πῶς γάρ οὐ θαυμάζει τό ἄπλετον ἐκεῖνο θεωρῶν, καί ὑπέρ ἔκπληξιν ἀγαθότητος πέλαγος; Ἤ πῶς οὐκ ἐξίσταται, ἐννοούμενος, πῶς καί πόθεν ἥ τε λογική καί νοερά γέγονεν οὐσία, καί τά τέσσαρα στοιχεῖα, ἐξ ὧν τά σώματα, μηδεμιᾶς ὕλης τῆς τούτων προϋπαρξάσης γενέσεως; Ποία τε ἡ δύναμις ἐκείνη, ἡ εἰς ἐνέργειαν κινηθεῖσα, ταῦτα εἰς τό εἶναι παρήγαγεν; Ἀλλά τοῦτο Ἑλλήνων παῖδες οὐ παραδέχονται, ἀγνοοῦντες τήν παντοδύναμον ἀγαθότητα, καί τήν δραστήριον αὐτῆς καί ὑπέρ νοῦν σοφίαν καί γνῶσιν.

γ΄. Ἐξ ἀϊδίου δημιουργός ὑπάρχων ὁ Θεός, ὅτε βούλεται δημιουργεῖν Λόγῳ ὁμοουσίῳ καί Πνεύματι δι᾽ ἄπειρον ἀγαθότητα. Καί μή εἴπῃς, Τίνι τῷ λόγῳ νῦν ἐδημιούργησεν ἀεί ἀγαθός ὑπάρχων; Ἐπεί, κἀγώ σοι λέγω,

ὅτι ἡ τῆς ἀπείρου οὐσίας ἀνεξιχνίαστος σοφία, τῇ ἀνθρωπίνῃ οὐχ ὑποπίπτει γνώσει.

δ΄. Τήν ἐξ ἀϊδίου ἐν αὐτῷ ὁ Δημιουργός τῶν ὄντων προϋπάρχουσαν γνῶσιν, ὅτε ἐβουλήθη, οὐσίωσε καί προεβάλετο. Ἄτοπον γάρ ἐστιν ἐπί Θεοῦ τοῦ παντοδυνάμου διστάσαι, εἰ δύναταί τι οὐσιῶσαι, ὅτε βούλεται.

ε΄. Δι' ἥν μέν αἰτίαν ὁ Θεός ἐδημιούργησε, ζήτει· ἐστί γάρ γνῶσις. Τό δέ πῶς, καί διά τί προσφάτως, μή ζήτει· οὐκ ἔστι γάρ τῷ σῷ ὑποπίπτουσα νῷ. Διότι τῶν θείων, τά μέν ληπτά, τά δέ, ἄληπτα τοῖς ἀνθρώποις. Θεωρία γάρ ἀχαλίνωτος, τάχα ἄν καί κατά κρημνῶν ὤσειεν, ὡς ἔφη τις τῶν ἁγίων.

(1049) στ΄. Τινές φασι συνυπάρχειν ἐξ ἀϊδίου τῷ Θεῷ τά δημιουργήματα, ὅπερ ἀμήχανον. Πῶς γάρ τῷ πάντῃ ἀπείρῳ, τά κατά πάντα πεπερασμένα, συνυπάρχειν δύναται ἐξ ἀϊδίου; ἤ πῶς κυρίως δημιουργήματα, εἰ συναΐδια τῷ Δημιουργῷ; Ἀλλ᾽ οὗτος ὁ λόγος τῶν Ἑλλήνων ἐστίν· οἵτινες οὐσιῶν μέν οὐδαμῶς, ποιοτήτων, ἀλλ᾽ οὐσιῶν πεποιωμένων, δημιουργόν τόν Θεόν εἰσάγουσιν. Ἡμεῖς δέ τόν παντοδύναμον ἐγνωκότες Θεόν, οὐ ποιοτήτων, ἀλλ᾽ οὐσιῶν πεποιωμένων, δημιουργόν αὐτόν εἶναί φαμεν. Εἰ δέ τοῦτο, οὐκ ἐξ ἀϊδίου συνύπαρκτα τῷ Θεῷ τά δημιουργήματα.

ζ΄. Κατά τι μέν γνωστόν τό Θεῖον καί τά θεῖα· κατά τι δέ, ἄγνωστον. Καί γνωστόν μέν, τοῖς περί αὐτό θεωρήμασιν· ἄγνωστον δέ, τοῖς κατ᾽ αὐτό.

η΄. Μή ἕξεις καί ἐπιτηδειότητας ζητήσῃς ἐπί τῆς ἁπλῆς καί ἀπείρου οὐσίας τῆς ἁγίας Τριάδος, ἵνα μή σύνθετον αὐτήν ποιήσῃς, ὥσπερ τά κτίσματα· ὅπερ ἄτοπον καί ἀθέμιτον ἐπί Θεοῦ ἐννοῆσαι.

θ΄. Μόνη ἁπλῆ καί μονοειδής καί ἄποιος καί εἰρηναῖος καί ἀστασίαστος, ἡ ἄπειρος οὐσία καί παντοδύναμος καί δημιουργική τῶν ὅλων. Πᾶσα δέ ἡ κτίσις, σύνθετος ὑπάρχει ἐξ οὐσίας καί συμβεβηκότος· καί ἐπιδεής ἀεί τῆς θείας προνοίας, ὡς τροπῆς οὐκ ἐλευθέρα.

ι΄. Πᾶσα ἡ νοερά οὐσία, καί αἰσθητική, ἔλαβεν δυνάμεις παρά Θεοῦ εἰς τό εἶναι παραχθεῖσα ἀντιληπτικάς τῶν ὄντων· ἡ μέν νοερά τάς νοήσεις· ἡ δέ αἰσθητική, τάς αἰσθήσεις.

ια΄. Ὁ μέν Θεός, μετέχεται μόνον· ἡ δέ κτίσις, καί μετέχει καί μεταδίδωσι. Καί μετέχει μέν τοῦ εἶναι, καί τοῦ εὖ εἶναι· μεταδίδωσι δέ, τοῦ εὖ εἶναι μόνον· ἀλλ᾽ ἑτέρως μέν ἡ σωματική, ἑτέρως δέ ἡ ἀσώματος οὐσία.

ιβ΄. Ἡ μέν ἀσώματος οὐσία, καί λέγουσα καί πράττουσα καί θεωρουμένη, τοῦ εὖ εἶναι μεταδίδωσιν· ἡ δέ σωματική, θεωρουμένη μόνον.

(1052) ιγ΄. Τό μέν ἀεί εἶναι, ἤ μή εἶναι τήν λογικήν καί νοεράν οὐσίαν, ἐν τῇ βουλήσει ἐστί τοῦ τά πάντα καλά δημιουργήσαντος· τό δέ ἀγαθά ταῦτα εἶναι κατά προαίρεσιν ἤ φαῦλα, ἐν τῷ θελήματι τῶν γεγονότων ὑπάρχει.

ιδ΄. Οὐ περί τήν οὐσίαν τῶν γεγονότων, τό κακόν θεωρεῖται· ἀλλά περί τήν ἐσφαλμένην καί ἀλόγιστον κίνησιν.

ιε΄. Εὐλόγως κινεῖται ἡ ψυχή, ὅταν τό μέν ἐπιθυμητικόν αὐτῆς τῇ ἐγκρατείᾳ πεποίωται· τό δέ θυμικόν, τῆς ἀγάπης ἀντέχεται, τό μῖσος ἀποστρεφόμενον· τό δέ λογιστικόν, πρός τόν Θεόν διάγει, διά προσευχῆς καί θεωρίας πνευματικῆς.

ιστ΄. Οὔπω ἔχει τελείαν ἀγάπην, οὐδέ τῆς θείας Προνοίας κατά βάθος τήν γνῶσιν, ὁ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ μή μακροθυμῶν ἐπί τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς· ἀλλ᾽ ἀποκόπτων ἑαυτόν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀδελφῶν ἀγάπης.

ιζ΄. Σκοπός τῆς θείας Προνοίας, τό, τούς ὑπό τῆς κακίας ποικίλως διεσχισμένους, διά τῆς ὀρθῆς πίστεως καί πνευματικῆς ἀγάπης ἑνοποιεῖν. Εἴπερ διά τοῦτο πέπονθεν ὁ Σωτήρ, Ἵνα τά τέκνα τοῦ Θεοῦ τά διεσκορπισμένα, συναγάγῃ εἰς ἕν. Ὁ οὖν μή στέγων τά ὀχληρά, μηδέ φέρων τά λυπηρά, μηδέ ὑπομένων τά ἐπίπονα, ἐκτός τῆς θείας ἀγάπης καί τοῦ σκοποῦ τῆς Προνοίας περιπατεῖ;

ιη΄. Εἰ ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ καί χρηστεύεται, ὁ ὀλιγοψυχῶν ἐπί τοῖς συμβαίνουσι λυπηροῖς, καί διά τοῦτο πονηρευόμενος ἐπί τοῖς λυπήσασι, καί τῆς πρός αὐτούς ἀγάπης ἑαυτόν ἀποκόπτων, πῶς τοῦ σκοποῦ τῆς θείας Προνοίας οὐκ ἐκπίπτει.

ιθ΄. Πρόσεχε σεαυτῷ, μήποτε ἡ χωρίζουσά σε ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ κακία, οὐκ ἐν τῷ ἀδελφῷ· ἀλλ᾽ ἐν σοί εὑρίσκηται· καί σπεῦσον αὐτῷ διαλλαγῆναι, ἵνα μή τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης ἐκπέσῃς.

κ΄. Μή καταφρονήσῃς τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης, ὅτι δι᾽ αὐτῆς υἱός Θεοῦ ἔσῃ· ἥν παραβαίνων, υἱός γεέννης εὑρεθήσῃ.

κα΄. Τά χωρίζοντα τῆς τῶν φίλων ἀγάπης, εἰσί ταῦτα τό φθονεῖν, ἤ φθονεῖσθαι· τό ζημιοῦν, ἤ ζημιοῦσθαι· τό ἀτιμάζειν, ἤ ἀτιμάζεσθαι, καί οἱ ἐξ ὑπονοίας λογισμοί. Μήποτε οὖν ἔδρασάς τι τοιοῦτον ἤ πέπονθας, καί διά τοῦτο τῆς τοῦ φίλου ἀγάπης χωρίζῃ [unus Reg. ἀποχωρίζῃ].

κβ΄. Συνέβη σοι πειρασμός ἐκ τοῦ ἀδελφοῦ, καί ἡ λύπη εἰς μῖσός σε ἤγαγε. Μή νικῶ ὑπό τοῦ μίσους, ἀλλά νίκα ἐν τῇ ἀγάπῃ τό μῖσος. Νικήσεις δέ τρόπῳ τοιούτῳ· προσευχόμενος ὑπέρ αὐτοῦ γνησίως πρός τόν Θεόν· τήν τε ἀπολογίαν αὐτοῦ δεχόμενος· ἤ καί αὐτός διά ταύτης αὐτόν θεραπεύων, καί σεαυτόν αἴτιον τοῦ πειρασμοῦ λογιζόμενος, καί μακροθυμῶν μέχρις οὗ παρέλθῃ τό νέφος.

(1053) κγ΄. Μακρόθυμός ἐστιν, ὁ τό τέλος ἐκδεχόμενος τοῦ πειρασμοῦ, καί τό καύχημα τῆς καρτερίας λαμβάνων.

κδ΄. Ἀνήρ μακρόθυμος, πολύς ἐν φρονήσει· ὅτι πάντα τά συμβαίνοντα ἐπί τό τέλος ἀναφέρει· κἀκεῖνο περιμένων, ἀνέχεται τῶν λυπηρῶν. Τό δέ τέλος ἐστί, ζωή αἰώνιος, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον. Αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωή, ἵνα γινώσκωσί σε τόν μόνον ἀληθινόν Θεόν, καί ὅν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

κε΄. Μή εὔκολος ἔσο ἐπί ἀποβολῇ πνευματικῆς ἀγάπης, διότι ἄλλη σωτηρίας ὁδός οὐχ ὑπολέλειπται τοῖς ἀνθρώποις.

κστ΄. Μή τόν χθές πνευματικόν ἀδελφόν καί ἐνάρετον, διά τό ἐν σοί σήμερον ἐξ ἐπηρείας τοῦ πονηροῦ ἐγγινόμενον μῖσος, κρῖνε φαῦλον καί πονηρόν· ἀλλά διά τῆς μακροθυμούσης ἀγάπης τά χθεσινά καλά λογιζόμενος, τό σήμερον μῖσος τῆς ψυχῆς ἀπόβαλε.

κζ΄. Μή ὅν ἐπῄνεις χθές ὡς καλόν, καί ἐνεκωμίαζες ὡς ἐνάρετον, σήμερον ὡς φαῦλον καί πονηρόν κακολογήσῃς διά τήν σήν ἐξ ἀγάπης εἰς μῖσος μεταβολήν τόν τοῦ ἀδελφοῦ σου ψόγον, ἀπολογίαν τοῦ ἐν σοί πονηροῦ μίσους ποιούμενος· ἀλλά τοῖς αὐτοῖς ἐγκωμίοις ἐπίμεινον, κἄν ἔτι ὑπό τῆς λύπης κεκράτησαι, καί εἰς τήν σωτηρίαν ἀγάπης εὐχερῶς ἐπανέρχῃ.

κη΄. Μή τόν συνήθη τοῦ ἀδελφοῦ ἔπαινον, διά τήν ἔτι ἐν σοί πρός αὐτόν ὑπάρχουσαν κεκρυμμένην λύπην, ἐν τῇ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν συντυχίᾳ νοθεύσῃς· συμπαραμίσγων τοῖς λόγοις λεληθότως τόν ψόγον· ἀλλά καθαρῷ τῷ ἐπαίνῳ ἐν τῇ συντυχίᾳ χρῆσαι, καί γνησίως ὑπέρ αὐτοῦ, ὡς σαυτοῦ, προσεύχου· καί τοῦ ὀλεθρίου μίσους τάχιστα ἀπαλλάττῃ.

κθ΄. Μή εἴπῃς· Οὐ μισῶ τόν ἀδελφόν, τήν μνήμην αὐτοῦ ἀποστρεφόμενος. Ἀλλά ἄκουσον Μωϋσέως λέγοντος· Μή μισήσῃς τόν

ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου· ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τόν ἀδελφόν σου καί οὐ λήψῃ δι᾽ αὐτόν ἁμαρτίαν.

λ´. Ἐάν ἀδελφός τυχόν πειραζόμενος ἐπιμείνῃ κακολογῶν σε, ἀλλά σύ γε μή ἐξενεχθῇς τῆς ἀγαπητικῆς καταστάσεως, τοῦ αὐτοῦ πονηροῦ δαίμονος ἀνεχόμενος, ἐνοχλοῦντος κατά διάνοιαν. Οὐκ ἐξενεχθήσῃ δέ ταύτης, ἐάν λοιδορούμενος εὐλογήσῃς· ἐάν ἐπιβουλευόμεος, εὐνοήσῃς. Αὕτη ἐστίν ἡ ὁδός τῆς κατά Χριστόν φιλοσοφίας· καί ὁ μή ταύτην ὁδεύων οὐ συναυλίζεται αὐτῷ.

λα´. Μή ὡς εὐνοοῦντας λογίζου, τούς λόγους σοι φέροντας λύπην ἐν σοί καί μῖσος τόν πρός ἀδελφόν ἐργαζομένους, κἄν ἀληθεύειν δοκῶσιν· ἀλλ᾽ ὡς θανατοῦντας ὄφεις τούς τοιούτους ἀποστρέφου· ἵνα κἀκείνους τοῦ κακολογεῖν ἀνακόψῃς, καί τήν σεαυτοῦ ψυχήν πονηρίας ἀπαλλάξῃς.

λβ´. Μή λόγοις δι᾽ αἰνιγμάτων τόν ἀδελφόν κεντήσῃς, (1056) ἵνα μή τά ὅμοια παρ᾽ αὐτοῦ ἀντιδεχόμενος, τήν τῆς ἀγάπης διάθεσιν ἐξ ἀμφοτέρων ἀπελάσῃς. Ἀλλά μετά παῤῥησίας ἀγαπητικῆς, ὕπαγε, ἔλεγξον αὐτόν, ἵνα τάς αἰτίας τῆς λύπης λύσας, ταραχῆς καί λύπης ἀμφοτέρους ἀπαλλάξῃς.

λγ´. Ἐρεύνησον τήν συνείδησιν μετά πάσης ἀκριβείας, μήποτε τῇ σῇ αἰτίᾳ ὁ ἀδελφός οὐ διηλλάγη· καί μή παραλογίζου ταύτην, τά κρυπτά σου γινώσκουσαν, καί κατηγοροῦσάν σου ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἐξόδου, καί ἐν καιρῷ δέ προσευχῆς, πρόσκομμά σοι γινομένην.

λδ´. Μή μνημόνευε ἐν τῷ καιρῷ τῆς εἰρήνης, τῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς λύπης ὑπό τοῦ ἀδελφοῦ λεχθέντων· κἄν τε κατά πρόσωπον τά λυπηρά ἐῤῥέθη, κἄν τε πρός ἄλλον περί σοῦ, καί μετά ταῦτα ἤκουσας· ἵνα μή τῶν λογισμῶν τῆς μνησικακίας ἀνεχόμενος, εἰς τό ὀλέθριον μῖσος τοῦ ἀδελφοῦ ὑποστρέψῃς.

λε´. Οὐ δύναται ψυχή λογική πρός ἄνθρωπον μῖσος τρέφουσα, πρός τόν Θεόν εἰρηνεῦσαι, τόν τῶν ἐντολῶν δοτῆρα· Ἐάν γάρ, φησί, μή ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τά παραπτώματα αὐτῶν, οὐδέ ὁ Πατήρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν τά παραπτώματα ὑμῶν. Εἰ δέ ἐκεῖνος εἰρηνεύειν οὐ θέλει, ἀλλά σύ γε σεαυτόν ἀπό μίσους φύλαξον, προσευχόμενος ὑπέρ αὐτοῦ γνησίως, καί μή κακολογῶν αὐτόν πρός τινα.

λστ´. Ἡ τῶν ἁγίων ἀγγέλων ἄφραστος εἰρήνη, ταῖς δυσί ταύταις κεκράτηται διαθέσεσι· τῇ τε πρός τόν Θεόν, καί τῇ πρός ἀλλήλους ἀγάπῃ. Ὁμοίως δέ, καί πάντων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος ἁγίων. Παγκάλως οὖν εἴρηται ὑπό τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, ὅτι Ἐν ταύταις ταῖς δυσίν ἐντολαῖς ὁ νόμος ὅλος καί οἱ προφῆται κρέμανται.

λζ´. Μή ἔσο αὐτάρεσκος, καί οὐκ ἔσῃ μισάδελφος· καί μή ἔσο φίλαυτος, καί ἔσῃ φιλόθεος.

λη´. Πνευματικοῖς συζῆσαι προῃρημένος, τοῖς σοῖς θελήμασιν ἀπό θυρῶν ἀπόταξαι· οὐ μή γάρ ἑτέρῳ τρόπῳ εἰρηνεῦσαι δυνήσῃ, οὔτε πρός τόν Θεόν, οὔτε πρός τούς συζῶντας.

λθ´. Ὁ τελείαν ἀγάπην κτήσασθαι δυνηθείς, καί ὅλον τόν βίον αὐτοῦ, πρός ταύτην ῥυθμίσας, οὗτος λέγει Κύριον Ἰησοῦν ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Καί ἐκ τοῦ ἐναντίου, τά ἐναντία δηλονότι.

μ´. Ἡ μέν εἰς Θεόν ἀγάπη, εἰς τήν θείαν ὁμιλίαν ἀεί φιλεῖ πτερῶσαι τόν νοῦν· ἡ δέ εἰς τόν πλησίον, ἀεί καλά λογίζεσθαι περί αὐτοῦ παρασκευάζει.

(1057) μα´. Τοῦ ἔτι δόξαν ἀγαπῶντος κενήν, ἤ τινι τῶν ὑλικῶν πραγμάτων προσκειμένου, ἐστί τό πρός ἀνθρώπους λυπεῖσθαι διά πρόσκαιρα, ἤ μνησικακεῖν αὐτοῖς, ἤ μῖσος ἔχειν πρός αὐτούς, ἤ λογισμοῖς δουλεύειν αἰσχροῖς· τῆς δέ φιλοθέου ψυχῆς, ταῦτα πάντα ἀλλότρια.

μβ΄. Ὅταν μηδέν εἴπῃς, μηδέ πράξῃς αἰσχρόν κατά διάνοιαν, καί ὅταν τῷ ζημιώσαντι ἤ κακολογήσαντι μή μνησικακήσῃς· καί ὅταν ἐν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς ἄϋλον καί ἀνείδεον ἀεί ἔχῃς τόν νοῦν, τότε γνῶθι, ὅτι ἔφθασας εἰς τό μέτρον τῆς ἀπαθείας καί τῆς τελείας ἀγάπης.

μγ΄. Οὐ μικρός ἀγών κενοδοξίας ἀπαλλαγῆναι· ἀπαλλάττεται δέ τις, διά κρυπτῆς τῶν ἀρετῶν ἐργασίας, καί συχνοτέρας προσευχῆς. Σημεῖον δέ τῆς ἀπαλλαγῆς, τό μηκέτι μνησικακεῖν τῷ κακολογήσαντι, ἤ κακολογοῦντι.

μδ΄. Εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, ἀπόνεμε ἑκάστῳ τῶν ἐν σοί μερῶν τά κατ᾽ ἀξίαν· ψυχῇ λέγω καί σώματι. Καί τῷ μέν λογιστικῷ τῆς ψυχῆς, ἀναγνώσματα καί θεωρήματα πνευματικά, καί προσευχήν· τῷ δέ θυμικῷ ἀγάπην πνευματικήν, τήν τῷ μίσει ἀντικειμένην· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, σωφροσύνην καί ἐγκράτειαν· τῷ δέ σαρκίῳ, διατροφήν καί σκεπάσματα, τά μόνα ἀναγκαιότερα.

με΄. Κατά φύσιν ὁ νοῦς ἐνεργεῖ, ὅταν τά πάθη ἔχῃ ὑποτεταγμένα, καί τούς λόγους τῶν ὄντων θεωρῇ, καί πρός τόν Θεόν διάγῃ.

μστ΄. Ὥσπερ ὑγεία καί νόσος πρός τό σῶμα θεωρεῖται τοῦ ζώου, καί φῶς καί σκότος πρός τόν ὀφθαλμόν· οὕτως ἀρετή καί κακία πρός τήν ψυχήν, καί γνῶσις καί ἀγνωσία πρός τόν νοῦν.

μζ΄. Ἐν τοῖς τρισί τούτοις ὁ Χριστιανός φιλοσοφεῖ· ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν τοῖς δόγμασι, καί ἐν τῇ πίστει. Καί αἱ μέν ἐντολαί, τῶν παθῶν τόν νοῦν χωρίζουσι· τά δέ δόγματα, εἰς τήν γνῶσιν τῶν ὄντων αὐτόν εἰσάγουσι· ἡ δέ πίστις, εἰς τήν θεωρίαν τῆς ἁγίας Τριάδος.

μη΄. Οἱ μέν τῶν ἀγωνιζομένων, ἀποκρούονται μόνον τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· οἱ δέ καί αὐτά τά πάθη περικόπτουσι. Καί ἀποκρούεται μέν τις τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· οἷον, ἤ ψαλμῳδίᾳ, ἤ προσευχῇ, ἤ μετεωρισμῷ, ἤ ἄλλῳ τινί τοπικῷ περισπασμῷ. Ἐκκόπτει δέ τά πάθη, τῶν πραγμάτων ἐκείνων πειρφρονῶν, πρός ἅπερ αὐτά κέκτηται.

μθ΄. Πρός ἅπερ τά πάθη κεκτήμεθα πράγματα, εἰσί ταῦτα, οἷον, γυνή, χρήματα, δῶρα, καί τά ἑξῆς. (1060) Καί τῆς μέν γυναικός, τότε δύναταί τις περιφρονεῖν, ὅτε καί μετά τήν ἀναχώρησιν, καί τό σῶμα δεῖ δι᾽ ἐγκρατείας μαραίνει· τῶν δέ χρημάτων, ὅτε πείθει τόν λογισμόν ἐν παντί τῇ αὐταρκείᾳ στοιχῆσαι· τῆς δέ δόξης, ὅτε τήν κρυπτήν ἀγαπήσει τῶν ἀρετῶν ἐργασίαν, καί Θεῷ φαινομένην μόνῳ· καί ἐπί τῶν ἄλλων ὡσαύτως· ὁ δέ τούτων περιφρονῶν, οὐδέ εἰς μῖσός τινος ἔρχεταί ποτε.

ν΄. Ὁ μέν τοῖς πράγμασιν ἀποταξάμενος, οἷον τῇ γυναικί καί τοῖς χρήμασι, καί τοῖς ἑξῆς, τόν ἔξω ἄνθρωπον ἐποίησε μοναχόν· οὔπω δέ καί τόν ἔσω. Ὁ δέ τοῖς τούτων ἐμπαθέσι νοήμασι, τόν ἔσω ἄνθρωπον, ὅ ἐστιν ὁ νοῦς. Καί τόν μέν ἔξω ἄνθρωπον, εὐκόλως τις ποιεῖ μοναχόν, μόνον ἐάν θελήσῃ· οὐκ ὀλίγος δέ ἀγών, τόν ἔσω ἄνθρωπον ποιῆσαι μοναχόν.

να΄. Τίς ἄρα ἐστίν ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ, ὁ παντάπασιν ἀπαλλαγείς ἐμπαθῶν νοημάτων, καί τῆς καθαρᾶς καί ἀΰλου καταξιωθείς προσευχῆς· ὅπερ ἐστί σημεῖον τοῦ ἔνδον μοναχοῦ;

νβ΄. Πολλά πάθη ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν κέκρυπται· τότε δέ ἐλέγχονται, ὅταν τά πράγματα ἀναφαίνωνται.

νγ΄. Δύναταί τις μή ὀχλεῖσθαι ὑπό παθῶν ἐν τῇ τῶν πραγμάτων ἀπουσίᾳ, μερικῆς τυχών ἀπαθείας· ἐάν δέ ἀναφανῶσι τά πράγματα, εὐθύς τά πάθη τόν νοῦν περισπῶσι.

νδ΄. Μή νόμιζε τελείαν ἔχειν ἀπάθειαν, τοῦ πράγματος μή παρόντος. Ὅταν δέ φανῇ, καί μένῃς ἀκίνητος, πρός τε τό πρᾶγμα, καί τήν μετά ταῦτα μνήμην αὐτοῦ, τότε γνῶθι σεαυτόν τῶν ὅρων αὐτῆς ἐπιβεβηκέναι.

Πλήν μηδέ οὕτω καταφρονήσῃς, διότι ἀρετή μέν χρονίζουσα, νεκροῖ τά πάθη· ἀμελουμένη δέ, πάλιν ἐγείρει αὐτά.

νε΄. Ὁ ἀγαπῶν τόν Χριστόν, πάντως καί μιμεῖται αὐτόν κατά δύναμιν. Οἷον, ὁ Χριστός τούς ἀνθρώπους εὐεργετῶν οὐκ ἐπαύσατο· καί ἀχαριστούμενος καί βλασφημούμενος, ἐμακροθύμει· καί τυπτόμενος ὑπ᾽ αὐτῶν καί φονευόμενος, ὑπέμενε, μηδενί τό σύνολον τό κακόν λογιζόμενος. Ταῦτα δέ τά τρία, τά ἔργα εἰσί τῆς εἰς τόν πλησίον ἀγάπης, ὧν χωρίς ὁ λέγων ἀγαπᾷν τόν Χριστόν, ἤ τῆς βασιλείας αὐτοῦ τυχεῖν, ἑαυτόν ἀπατᾷ· Οὐ γάρ ὁ λέγων μοι, φησί, Κύριε, Κύριε, οὗτος εἰσελεύσεται εἰς τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τό θέλημα τοῦ Πατρός μου. Καί πάλιν· Ὁ ἀγαπῶν ἐμέ, καί τάς ἐντολάς μου τηρήσει, καί τά ἑξῆς.

νστ΄. Ἅπαξ ὁ σκοπός τῶν ἐντολῶν τοῦ Σωτῆρος, ἵνα ἀκρασίας καί μίσους τόν νοῦν ἐλευθερώσῃ, καί εἰς τήν αὐτοῦ ἀγάπην καί τοῦ πλησίον, ἀγάγῃ· ἐξ ὧν τίκτεται τό φέγγος τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁγίας γνώσεως.

(1061) νζ΄. Μερικῆς γνώσεως παρά τοῦ Θεοῦ καταξιωθείς, μή ἀμέλει ἀγάπης καί ἐγκρατείας. Αὗται γάρ τό παθητικόν μέρος τῆς ψυχῆς ἐκκαθαίρουσαι, τήν ἐπί τήν γνῶσιν ὁδόν ἀεί σοι εὐτρεπίζουσιν.

νη΄. Ὁδός ἐπί τήν γνῶσίν ἐστιν, ἀπάθεια καί ταπείνωσις, ὧν χωρίς οὐδείς ὄψεται τόν Κύριον.

νθ΄. Ἐπειδή ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δέ ἀγάπη οἰκοδομεῖ· σύζευξον τῇ γνώσει τήν ἀγάπην, καί ἔσῃ ἄτυφος· καί πνευματικός οἰκοδόμος, καί σεαυτόν οἰκοδομῶν, καί πάντας τούς ἐγγίζοντάς σοι.

ξ΄. Ἐντεῦθεν ἡ ἀγάπη οἰκοδομεῖ, ἐπειδή οὐδέ φθονεῖ, οὐδέ πρός φθονοῦντας πικραίνεται· οὐδέ τό φθονούμενον δημοσεύει ἐπιδεικτικῶς· οὐδέ λογίζεται ἑαυτόν ἤδη κατειληφέναι· καί ὧν δέ οὐκ οἶδεν, ὁμολογεῖ ἀνερυθριάστως τήν ἄγνοιαν. Οὕτως οὖν τόν νοῦν ἄτυφον ἀπεργάζεται, καί προκόπτειν εἰς τήν γνῶσιν ἀεί παρασκευάζει.

ξα΄. Πέφυκέ πως παρέπεσθαι τῇ γνώσει ἡ οἴησις καί φθόνος ἐν προοιμίοις μάλιστα. Καί ἡ μέν οἴησις, ἔνθοθεν μόνον· ὁ δέ φθόνος, καί ἔνθοθεν καί ἔξωθεν. Καί ἔνδοθεν μέν, πρός τούς ἔχοντας γνῶσιν· ἔξωθεν δέ, ἀπό τῶν ἐχόντων. Ἡ οὖν ἀγάπη, τά τρία ἀνατρέπει· τήν μέν οἴησιν, ἐπειδή οὐ φυσιοῦται. Τόν δέ ἔνδοθεν φθόνον, ἐπεί οὐ ζηλοῖ· τόν δέ ἔξωθεν, ἐπειδή μακροθυμεῖ καί χρηστεύεται. Ἀνάγκη οὖν τόν ἔχοντα γνῶσιν, προσλαβέσθαι καί τήν ἀγάπην, ἵνα ἄτρωτον τόν νοῦν ἐν παντί διαφυλάττῃ.

ξβ΄. Ὁ τοῦ χαρίσματος τῆς γνώσεως καταξιωθείς, καί λύπην, ἤ μνησικακίαν πρός ἄνθρωπον ἔχων, ἤ μῖσος, ὅμοιός ἐστι τῷ ἀκάνθαις καί τριβόλοις τούς (1064) ὀφθαλμούς κατακεντοῦντι [Fr.τοῦ κατακεντοῦντος]. Διό ἀναγκαίως δέεται ἡ γνῶσις ἀγάπης.

ξγ΄. Μή ὅλην τήν σχολήν σου περί τήν σάρκα ἔχε, ἀλλά ὅρισόν αὐτῇ τήν κατά δύναμιν ἄσκησιν· καί ὅλον τόν νοῦν σου, περί τά ἔνδον τρέψον· Ἡ γάρ σωματική γυμνασία, πρός ὀλίγον ἐστίν ὠφέλιμος· ἡ δέ εὐσέβεια, πρός πάντα ἐστίν ὠφέλιμος καί τά ἑξῆς.

ξδ΄. Ὁ ἀδιαλείπτως περί τά ἔνδον τάς διατριβάς ποιούμενος, σωφρονεῖ, μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ταπεινοφρονεῖ. Οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί θεωρεῖ, καί θεολογεῖ, καί προσεύχεται. Καί τοῦτό ἐστιν ὅ λέγει ὁ Ἀπόστολος· Πνεύματι περιπατεῖτε, καί τά ἑξῆς.

ξε΄. Ὁ τήν πνευματικήν ὁδόν ὁδεύειν μή ἐπιστάμενος, τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων οὐ ποιεῖται φροντίδα· ἀλλ᾽ ὅλην τήν σχολήν περί τήν σάρκα ἔχει, καί ἤ γαστριμαργεῖ καί ἀκολασταίνει, λυπεῖταί τε καί ὀργίζεται καί μνησικακεῖ, καί ἐντεῦθεν τόν νοῦν σκοτίζει· ἤ ἀμέτρως τῇ ἀσκήσει κέχρηται, θολεῖ τήν διάνοιαν.

ξστ΄. Οὐδέν τῶν ἐκ Θεοῦ εἰς χρῆσιν ἡμῖν δοθέντων ἀναιρεῖ ἡ Γραφή· ἀλλά τήν ἀμετρίαν κολάζει, καί τήν ἀλογιστίαν διορθοῦται. Οἷον, οὐ κωλύει ἐσθίειν, οὐδέ παιδοποιεῖν, οὐδέ χρήματα ἔχειν καί ὀρθῶς διοικεῖν· ἀλλά κωλύει γαστριμαργεῖν, πορνεύειν, καί τά ἑξῆς. Ἀλλ᾿ οὐδέ τό νοεῖν ταῦτα κωλύει (διά τοῦτο γάρ γεγόνασιν), ἀλλά τό ἐμπαθῶς νοεῖν.

ξζ΄. Τά μέν τῶν ὑφ᾿ ὑμῶν κατά Θεόν πραττομένων, κατ᾿ ἐντολήν πράττεται· τά δέ, κατ᾿ ἐντολήν, ἀλλ᾿ ὡς ἄν τις εἴποι, καθ᾿ ἑκούσιον προσφοράν. Οἷον κατ᾿ ἐντολήν μέν, τό ἀγαπᾶν τόν Θεόν καί τόν πλησίον· τό ἀγαπᾶν τούς ἐχθρούς· τό μή μοιχεύειν μηδέ φονεύειν [unus Reg. φθονεῖν], καί τά λοιπά· ἅτινα καί παραβάντες, κατακρινόμεθα. Οὐ κατ᾿ ἐντολήν δέ, τό παρθενεύειν, ἡ ἀγαμία, ἡ ἀκτημοσύνη, ἡ ἀναχώρησις, καί τά ἑξῆς. Ταῦτα δώρων λόγον ἐπέχουσιν· ἵνα ἐάν τινας τῶν ἐντολῶν κατορθῶσαι ἐξ ἀσθενείας μή δυνηθῶμεν, διά τῶν δώρων τόν ἀγαθόν ἡμῶν ἐξιλεωσώμεθα Δεσπότην.

ξη΄. Ὁ τήν ἀγαμίαν τιμῶν ἤ παρθενίαν, ἀναγκαίως ὀφείλει ἔχειν τήν ὀσφύν περιεζωσμένην, καί τόν λύχνον καιόμενον· τήν μέν ὀσφύν δι᾿ ἐγκρατείας· τόν δέ λύχνον, διά προσευχῆς καί θεωρίας καί ἀγάπης πνευματικῆς.

ξθ΄. Τινές τῶν ἀδελφῶν, ἐκτός ἑαυτούς εἶναι νομίζουσι, τῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος χαρισμάτων. Οὐ γάρ ἴσασι διά τήν ἀμέλειαν τῆς τῶν ἐντολῶν ἐργασίας, ὅτι ὁ τήν εἰς Χριστόν πίστιν ἀνόθευτον ἔχων, πάντα τά θεῖα χαρίσματα συλλήβδην ἔχει ἐν ἑαυτῷ. (1056)Ἐπειδή γάρ τῆς εἰς αὐτόν κατ᾿ ἐνέργειαν ἀγάπης διά τήν ἀργίαν μακράν ἐσμέν, τῆς δεικνούσης ἡμῖν τούς ἐν ἡμῖν θείους θησαυρούς, εἰκότως ἐκτός ἑαυτούς τῶν θείων νομίζομεν χαρισμάτων.

ο΄. Εἰ ὁ Χριστός ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διά τῆς πίστεως, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον· πάντες δέ οἱ θησαυροί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἐν αὐτῷ εἰσιν ἀπόκρυφοι· πάντες ἄρα οἱ θησαυροί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν εἰσιν ἀπόκρυφοι. Φανεροῦνται δέ τῇ καρδίᾳ, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἑκάστου διά τῶν ἐντολῶν καθάρσεως.

οα΄. Οὗτός ἐστιν ὁ θησαυρός ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ κεκρυμμένος τῆς καρδίας σου, ὅν οὔπω εὗρες διά τήν ἀργίαν. Εἰ γάρ εὗρες, ἄρα ἄν πέπρακες πάντα, καί ἐκτήσω τόν ἀγρόν τοῦτον. Νῦν δέ τόν ἀγρόν ἀφείς, τά περί τόν ἀγρόν περιέπεις· ἐν οἷς οὐδέν ἄλλο εὑρίσκεται, πλήν ἀκανθῶν καί τριβόλων.

οβ΄. Διά τοῦτο λέγει ὁ Σωτήρ· Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται. Τότε δέ ὄψονται αὐτόν, καί τούς ἐν αὐτῷ θησαυρούς, ὅτε διά ἀγάπης καί ἐγκρατείας ἑαυτούς καθαίρουσι· καί τοσούτῳ πλέον, ὅσῳ τήν κάθαρσιν ἐπιτείνουσι.

ογ΄. Διά τοῦτο πάλιν λέγει· Πωλήσατε τά ὑπάρχοντα ὑμῶν, καί δότε ἐλεημοσύνην, καί ἰδού πάντα ὑμῖν καθαρά ἔσται· ὡς μηκέτι τοῖς περί τό σῶμα σχολαζόντων πράγμασιν, ἀλλά τόν νοῦν καθαίρειν σπευδόντων, ἀπό μίσους καί ἀκρασίας· ὅν καρδίαν ὀνομάζει ὁ Κύριος. Ταῦτα γάρ τόν νοῦν ῥυποῦντα, οὐκ ἐῶσι βλέπειν τόν ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα Χριστόν, διά τῆς χάριτος τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

οδ΄. Ὁδούς ἡ Γραφή τάς ἀρετάς ὀνομάζει. Μεῖζων δέ πασῶν τῶν ἀρετῶν, ἡ ἀγάπη καθέστηκε. Διά τοῦτο ἔλεγεν ὁ Ἀπόστολος· Ἔτι καθ᾿ ὑπερβολήν ὁδόν ὑμῖν δείκνυμι· ὡς καταφρονεῖν πείθουσαν τῶν ὑλικῶν πραγμάτων, καί μηδέν τῶν προσκαίρων προτιμᾶν τῶν αἰωνίων.

οε΄. Ἡ εἰς Θεόν ἀγάπη, ἀνθίσταται τῇ ἐπιθυμίᾳ· πείθει γάρ τόν νοῦν ἐγκρατεύεσθαι ἀπό τῶν ἡδονῶν. Ἡ δέ εἰς τόν πλησίον, ἀνθίσταταιτῷ

θυμῷ· ποιεῖ γάρ καταφρονεῖν δόξης καί χρημάτων. Καί ταῦτά εἰσι τά δύο δηνάρια, ἅπερ ὁ Σωτήρ δέδωκε τῷ πανδοχεῖ, ἵνα σου ἐπιμέλειαν ποιήσηται. Ἀλλά μή φανῇς ἀγνώμων τοῖς λῃσταῖς συνδυάζων, μή ποτε πάλιν πληγῇς, καί οὐκ ἔτι ἡμιθανής, ἀλλά νεκρός εὑρεθήσῃ.

(1068) οστ΄. Κάθαιρε τόν νοῦν σου ἀπό ὀργῆς, καί μνησικακίας, καί τῶν αἰσχρῶν λογισμῶν. Καί τότε δυνήσῃ γνῶναι τήν τοῦ Χριστοῦ ἐνοίκησιν.

οζ΄. Τίς σε ἐφώτισεν εἰς τήν πίστιν τῆς ἁγίας καί ὁμοουσίου καί προσκυνητῆς Τριάδος; ἤ τίς σοι ἐγνώρισε τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ ἑνός τῆς ἁγίας Τριάδος; Τίς δέ σε ἐδίδαξε τούς περί ἀσωμάτων λόγους, ἤ τούς περί γενέσεως καί συντελείας τοῦ ὁρωμένου κόσμου· ἤ περί τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καί αἰωνίου ζωῆς, ἤ περί τῆς δόξης τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καί τῆς φοβερᾶς κρίσεως; Οὐχί ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ ἡ ἐνοικοῦσα ἐν σοί; ἥτις ἐστίν ὁ ἀῤῥαβών τοῦ ἁγίου Πνεύματος; Τί μεῖζον ταύτης τῆς χάριτος; ἤ τί κρεῖττον ταύτης τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως; ἤ τί τῶν ἐπαγγελιῶν ὑψηλότερον; Εἰ δέ ἐσμεν ἀργοί καί ἀμελεῖς, καί μή καθαίρομεν ἑαυτούς τῶν κωλυόντων ἡμᾶς, καί τόν νοῦν ἡμῶν ἐκτυφλούντων παθῶν, ὥστε δύνασθαι καί τρανότερον ἡλίου τούς περί τούτων λόγους ὁρᾷν, ἑαυτούς αἰτιασώμεθα, καί μή τήν τῆς χάριτος ἐνοίκησιν ἀρνησώμεθα.

οη΄. Ὁ ἐπαγγειλάμενός σοι Θεός τά αἰώνια ἀγαθά, καί τόν ἀῤῥαβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ δεδωκώς, ἐνετείλατό σοι ἐπιμελεῖσθαί σε τοῦ βίου, ἵνα ὁ ἔσω ἄνθρωπος τῶν παθῶν ἐλευθερωθείς, ἄρξηται ἀπεντεῦθεν τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύσεως.

οθ΄. Τῶν θείων καί ὑψηλῶν καταξιωθείς θεωρημάτων, σφόδρα ἐπιμελοῦ ἀγάπης καί ἐγκρατείας· ἵνα τό παθητικόν ἀτάραχον διαφυλάττων, ἀνέκλειπτον ἔξῃς τό τῆς ψυχῆς φέγγος.

π΄. Τό θυμικόν τῆς ψυχῆς, ἀγάπῃ χαλίνωσον· καί τό ἐπιθυμητικόν αὐτῆς ἐγκρατείᾳ καταμάρανον· καί τό λογικόν αὐτῆς προσευχῇ πτέρωσον· καί τό φῶς τοῦ νοῦ οὐκ ἀμαυροῦταί ποτε.

πα΄. Τά τήν ἀγάπην λύοντα, εἰσί ταῦτα· οἷον, ἀτιμία, ζημία, συκοφαντία, ἤ εἰς πίστιν,ἤ εἰς βίον· δαρμοί, πληγαί, καί τά ἑξῆς· καί ταῦτα ἤ αὐτῷ συμβαίνοντα, ἤ τινι τῶν αὐτοῦ συγγενῶν ἤ φίλων.Ὁ οὖν διά τι τούτων λύων τήν ἀγάπην, οὔπω ἔγνω τίς ὁ σκοπός τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν.

πβ΄. Σπούδασον ὅσον δύνασαι πάντα ἄνθρωπον ἀγαπῆσαι. Εἰ δέ τοῦτο οὔπω δύνασαι, κἄν μηδένα μισήσῃς, οὐ δύνασαι δέ οὐδέ τοῦτο ποιῆσαι, εἰ μή τῶν τοῦ κόσμου πραγμάτων καταφρονήσῃς.

πγ΄. Ὁ δεῖνα ἐβλασφήμησε· μή μισήσῃς ἐκεῖνον, ἀλλά τήν βλασφημίαν, καί τόν βλασφημῆσαι παρασκευάσαντα δαίμονα. Εἰ δέ τόν βλασφημήσαντα μισεῖς, ἄνθρωπον ἐμίσησας, καί τήν ἐντολήν παρέβης· καί ὅπερ ἐκεῖνος τῷ λόγῳ ἐποίησε, ποιεῖς σύ τῷ ἔργῳ. Εἰ δέ τήν ἐντολήν φυλάττεις, τά τῆς ἀγάπης ἐπίδειξαι· καί εἴ τι δύνασαι, βοήθησον, ἵνα τοῦ κακοῦ αὐτόν ἀπαλλάξῃς.

πδ΄. Οὐ θέλει σε ὁ Χριστός μῖσος ἔχειν πρός ἄνθρωπον, ἤ λύπην ἤ ὀργήν ἤ (1069) μνησικακίαν τοσύνολον καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον, ἤ δι᾿ οἱονδήποτε πρᾶγμα πρόσκαιρον. Καί τοῦτο πάντη βοῶσι τά τέσσαρα Εὐαγγέλια.

πε΄. Πολλοί ἐσμεν οἱ λέγοντες, ὀλίγοι δέ οἱ ποιοῦντες. ἀλλ᾿ οὖν τόν λόγον τοῦ Θεοῦ οὐδείς ὤφειλε νοθεύειν διά τήν ἰδίαν ἀμέλειαν· ἀλλ᾿ ὁμολογεῖν μέν τήν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν, μή ἀποκρύπτειν δέ τήν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν· ἵνα μή ὑπόδικοι γενώμεθα, μετά τῆς τῶν ἐντολῶν παραβάσεως, καί τῆς τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ παρεξηγήσεως.

πστ΄. Ἀγάπη καί ἐγκράτεια, παθῶν τήν ψυχήν ἐλευθεροῦσιν· ἀνάγνωσις καί θεωρία, ἀγνοίας τόν ἀπαλλάττουσιν· ἡ δέ τῆς προσευχῆς κατάστασις, αὐτῷ παρίστησιν αὐτόν τῷ Θεῷ.

πζ΄. Ὅταν ἴδωσιν ἡμᾶς οἱ δαίμονες τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου καταφρονοῦντας, ἵνα μή δι᾽ αὐτά τούς ἀνθρώπους μισήσωμεν καί τῆς ἀγάπης ἐκπέσωμεν, τότε συκοφαντίας καθ᾽ ἡμῶν ἐγείρουσιν, ἵνα τήν λύπην μή φέροντες, τούς συκοφαντήσαντας μισήσωμεν.

πη΄. Οὐκ ἔστι πόνος ψυχῆς βαρύτερος συκοφαντίας, κἄν τε εἰς πίστιν, κἄν τε εἰς βίον τις συκοφαντεῖται· καί οὐδείς ταύτης καταφρονεῖν δύναται, εἰ μή μόνος ὁ εἰς Θεόν ἀποβλεπόμενος ὡς ἡ Σωσάννα, τόν μόνον δυνάμενον καί ἐξ ἀναγκῶν ῥύσασθαι ὥσπερ κἀκείνην, καί τούς ἀνθρώπους πληροφορῆσαι, ὡς καί περί ἐκείνης· καί τήν ψυχήν τῇ ἐλπίδι παραμυθήσασθαι.

πθ΄. Ὅσον εὔχῃ ἐκ τῆς ψυχῆς ὑπέρ τοῦ συκοφαντήσαντος, τοσοῦτον καί ὁ Θεός πληροφορεῖ τούς σκανδαλισθέντας.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Φύσει ἀγαθός μόνος ὁ Θεός· καί γνώμῃ ἀγαθός, μόνος ὁ θεομίμητος. Σκοπός γάρ αὐτῷ ἐστι, τῷ φύσει ἀγαθῷ τούς πονηρούς συνάψαι, ἵνα γένωνται ἀγαθοί. Διά τοῦτο ὑπ᾽ αὐτῶν λοιδορούμενος εὐλογῇ· διωκόμενος ἀνέχεται· βλασφημούμενος παρακαλεῖ· φονευόμενος ὑπερεύχεται. Πάντα ποιεῖ, ἵνα τοῦ σκοποῦ τῆς ἀγάπης μή ἐκπέσῃ.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Αἱ μέν ἐντολαί τοῦ Κυρίου, διδάσκουσιν ἡμᾶς τοῖς μέσοις εὐλόγως χρήσασθαι πράγμασι· ἡ δέ εὔλογος τῶν μέσων χρῆσις, τήν τῆς ψυχῆς καθαίρει κατάστασιν· ἡ δέ καθαρά κατάστασις, τίκτει τήν διάκρισιν· ἡ δέ διάκρισις, τίκτει τήν ἀπάθειαν, ἐξ ἧς τίκτεται ἡ τελεία ἀγάπη.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Οὔπω ἔχει τήν ἀπάθειαν, ὁ διά σύμβασιν πειρασμοῦ, τό ἐλάττωμα τοῦ φίλου παραβλέπειν μή δυνάμενος, ἤ ὄν τυχόν, ἤ δέ εἶναι δοκοῦν. (1072) Τά γάρ ἐγκείμενα τῇ ψυχῇ πάθη ἐκταρασσόμενα, ἐκτυφλοῖ τήν διάνοιαν, καί οὐκ ἐᾷ διαβλέψαι εἰς τάς τῆς ἀληθείας αὐγάς, οὐδέ διακρῖναι τό κρεῖττον ἀπό τοῦ χείρονος. Οὐκ ἄρα οὖν οὐδέ τήν τελείαν ἀγάπην ὁ τοιοῦτος ἐκτήσατο, τήν ἔξω βάλλουσαν τόν φόβον τῆς κρίσεως.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀντάλλαγμα. Ἐπειδή τάς τοῦ φίλου συμφοράς, ἰδίας λογίζεται· καί συνυποφέρει αὐτῷ μέχρι θανάτου κακοπαθῶν.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Πολλοί μέν οἱ φίλοι, ἀλλ᾽ ἐν καιρῷ εὐημερίας· ἐν δέ καιρῷ πειρασμῶν, μόλις ἄν εὑρήσεις ἕνα.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Πάντα μέν ἄνθρωπον, ἐκ ψυχῆς ἀγαπητέον· ἐπί τῷ Θεῷ μέ μόνῳ τήν ἐλπίδα θετέον, καί ἐξ ὅλης ἰσχύος αὐτόν θεραπευτέον. Ἐφόσον γάρ αὐτός ἡμᾶς συντηρεῖ, οἵ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς περιέπουσι, καί οἱ ἐχθροί πάντες πρός ἡμᾶς ἀδυνατοῦσιν. Ἐπάν δέ αὐτός ἡμᾶς ἐγκαταλίπῃ, οἵ τε φίλοι πάντες ἡμᾶς ἀποστρέφονται, καί οἱ ἐχθροί πάντες καθ᾽ ἡμῶν ἰσχύουσι.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Τέσσαρές εἰσι γενικοί ἐγκαταλείψεως τρόποι· ἡ μέν, οἰκονομική, ὡς ἐπί τοῦ Κυρίου· ἵνα διά τῆς δοκούσης ἐγκαταλείψεως, οἱ ἐγκαταλελειμένοι σωθῶσιν. ἡ δέ, πρός δοκιμήν, ὡς ἐπί τοῦ Ἰώβ καί Ἰωσήφ· ἵνα ὁ μέν, ἀνδρείας· ὁ δέ, σωφροσύνης στῆλαι ἀναφανῶσιν. Ἡ δέ, πρός παίδευσιν πνευματικήν, ὡς ἐπί τοῦ Ἀποστόλου, ἵνα ταπεινοφρονῶν, τήν ὑπερβολήν φυλάξῃ τῆς χάριτος. Ἡ δέ κατά ἀποστροφήν, ὡς ἐπί τῶν Ἰουδαίων, ἵνα κολαζόμενοι πρός μετάνοιαν κατακαμφθῶσι. Σωτήριοι δέ πάντες οἱ τρόποι ὑπάρχουσι, καί τῆς θείας ἀγαθότητος καί φιλανθρωπίας ἀνάμεστοι.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Μόνον οἱ ἀκριβεῖς τῶν ἐντολῶν φύλακες, καί γνήσιοι τῶν θείων κριμάτων μύσται, τούς κατά συγχώρησιν Θεοῦ πειραζομένους, οὐ καταλιμπάνουσι φίλοις. Οἱ δέ τῶν ἐντολῶν καταφρονηταί, καί τῶν θείων κριμάτων ἀμύητοι, ὅταν μέν ὁ φίλος εὐημερῇ, συναπολαύουσιν αὐτῷ· ἐπάν δέ πειραζόμενος κακοπαθῇ, καταλιμπάνουσιν αὐτόν. Ἔστι δέ ὅταν καί μετά τῶν ἐναντίων ἵστανται.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Οἱ μέν τοῦ Χριστοῦ φίλοι, πάντας ἀγαπῶσι γνησίως. Οὐχ ὑπό πάντων δέ ἀγαπῶνται. Καί οἱ μέν τοῦ Χριστοῦ, μέχρι τέλους τήν συνέχειαν τῆς ἀγάπης διατηροῦσιν· οἱ δέ τοῦ κόσμου, μέχρι οὗ ἀλλήλοις διά τά κόσμου προσκρούσωσι.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Φίλος πιστός, σκέπη κραταιά. Ἐπειδή καί εὐημεροῦντι τῷ φίλῳ σύμβουλός ἐστιν ἀγαθός καί συνεργός σύμψυχος· καί κακοπαθοῦντι ἀντιλήπτωρ γνησιώτατος καί ὑπέρμαχος συμπαθέστατος.

(1073) ρ΄. Πολλοί μέν πολλά περί ἀγάπης εἰρήκασιν· ἐν μόνοις δέ τοῖς Χριστοῦ μαθηταῖς ταύτην ζητήσας, εὑρήσεις· ἐπεί καί μόνοι αὐτοί εἶχον τήν ἀληθινήν Ἀγάπην τῆς ἀγάπης διδάσκαλον, περί ἧς ἔλεγον· Ἐάν ἔχω προφητείαν, καί εἰδῶ τά μυστήρια πάντα, καί πᾶσαν τήν γνῶσιν, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν ὠφελοῦμαι. Ὁ οὖν κτησάμενος τήν ἀγάπην, αὐτόν τόν Θεόν ἐκτήσατο· ἐπειδή ὁ Θεός ἀγάπης ἐστίν. Αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας. Ἀμήν.

Τέλος τῶν περί ἀγάπης κεφαλαίων τῆς τετάρτης ἑκατοντάδος.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ. (1073)

α΄. Ἡμεῖς οὐδέ λόγοις οὐδέ ἔργοις παιδεύειν, ἤ κἄν παιδεύεσθαι δυνάμενοι, λόγοις παιδεύειν ἐπιχειροῦμεν· καί ἄλλων γίνεσθαι ἰατροί ἕλκεσιν αὐτοί βρύοντες. Ὅρα δέ τό, ὅτι Οὐ πάντα τοῖς βουλομένοις εἰσίν εὔληπτα, κἄν τοῦτο δοκῇ. Καί τίς οὐ θαυμάσεται τούς καί γυναῖκας χλιδώσας καί νήπια ταῦτα διδάσκειν ἐπαγγελλομένους μετά σοβαροῦ φρονήματος;

β΄. Λέγων ὁ Ἀπόστολος. Εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τόν Θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ· δῆτα ἀγαπῶντας ἡμᾶς τόν Κύριον γινώσκεσθαι βούλεται· Ἐκ δέ τοῦ γινώσκεσθαι, τό διδάσκεσθαι, καθά φησιν ὁ μέγας καί τήν ἀρετήν καί τήν θεολογίαν Γρηγόριος. Ταύτης οἶμαι τῆς ἐννοίας ἐστί, καί τόδε τό κεφάλαιον· Ἀγάπην μέν, τίκτει ἀπάθεια· ἡ δέ ἀγάπη, τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ἐστι γεννητική.

γ΄. Τίνων οὐχ ἅπτεται αὕτη ἔννοια, οἶμαι δέ μάλιστα, τῶν τοῦ μαμωνᾶ ὑπεραποθνησκόντων· ταὐτόν δέ εἰπεῖν τοῦ λεγομένου δημοσίου καί τοῦ κοσμοκράτορος.

δ΄. Ὁ Θεός πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καί ὑπέρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ πάντες σωθῶσιν. Ὁ οὖν ἀγαπῶν τόν Θεόν, τό θελητόν τοῦ Θεοῦ φυλάττει. Φυλάττων δέ, πῶς οὐκ ἀγαπήσει πάντας ὡς ἑαυτόν, καί θελήσει πάντας σωθῆναι, τοῦτο θέλοντος τοῦ Θεοῦ;

ε΄. Γνῶσιν τοῦ Θεοῦ τήν πίστιν λέγει· ἀγάπην δέ, τήν τήρησιν τῶν ἐντολῶν· ἥν καί θέλημα καλεῖ καί δικαιώματα καί ἐντάλματα καί προστάγματα καί φῶς· κατά τό, Διότι φῶς τά προστάγματά σου. Τήν ἔμπρακτον δέ γνῶσιν παρίστησι τό κεφάλαιον.

στ΄. Αἰτία τῶν ἀρετῶν ἐστιν ὁ Θεός. Τούτου δέ, κατ᾽ ἐνέργειαν γνῶσις, ἡ τοῦ κατ᾽ ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν, πρός τό πνεῦμα κατά τήν ἕξιν ἀλλοίωσις.

ζ΄. Ἀνάγνωθι τό οστ΄ τῆς ρ΄, καί εὑρήσεις ὅμοιον πάντη, παρά τό τῶν ὀνομάτων διάφορον.

η΄. Εἰ φάρμακον τῆς ἀγάπης ἡ ἐντολή κατά τοῦ θυμοῦ ἐδόθη· πάντως ἡ ἐγκράτεια κατά τῆς ἐπιθυμίας δεδώρηται. Ἀνάγνωθι τό οθ΄.

(1076) θ΄. Οἱ δέ τῶν τριῶν δοῦλοι, πόσον μῖσος κατ᾽ ἀλλήλων τρέφομεν· τοῦ πάθους ὅλοι τῆς ἀπληστίας γενόμενοι. Ἀνάγνωθι τό ξδ΄.

ι΄. Εἰπών ἐν τῷ οζ΄, ὅτι διά μέν τῶν ἐντολῶν, ἀπαθεῖς ἐργάζεται· νῦν διά τοῦδε τοῦ κεφαλαίου δείκνυσι πῶς· ὅτι ἐν ἀγάπῃ καί νηστείᾳ, τῇ τε ἐγκρατείᾳ καί προσευχῇ.

ια΄. Καί γνωστικός τις ἐγκατασπᾶται πάλιν.

ιβ΄. Ἡμεῖς δέ συγκεχωσμένοι τοῖς πάθεσι, πῶς θεωρήσωμεν; ἤ πῶς ἅ θεωροῦμεν οὐκ ἐκβάλλει ἡμᾶς τῆς γνώσεως τῆς ἁγίας Τριάδος;

ιγ΄. Τάς ἀναβάσεις τῆς θεωρίας βλέπεις;

ιδ΄. Ὅτι ὥσπερ ἀπιστιδίας ἐν πίστει λόγος οὐδείς· οὕτως οὐδέ ἐν τοῖς λόγοις κατά φύσιν ὑπάρχει τό παράλογον. Ἔργον δέ τῶν ἐντολῶν, λόγος ἐστίν ἐνεργούμενος. Ἀνάγνωθι τό πδ΄ κεφάλαιον, καί ἀναπαύσῃ.

ιε΄. Ἡ φυσική φησι θεωρία τῶν ἐντολῶν,ἥ τε ἡ πρός τόν πλησίον ἀνόθευτος ἀγάπη, φιλαυτίας καί τυραννίδος ἐλευθεροί τούς φυλάσσοντας. Ἡ δέ γνῶσις τῶν ὄντων, λήθης καί ἀγνοίας ἀπαλλάττει τούς γνωστικούς. Διά τούτων δέ πάντων, τό τριμερές τῆς ψυχῆς ὑποτίθεται, κατά λόγον μέν καί φύσιν κινούμενον, πᾶσαν ἀρετήν κατορθοῦν· παρά λόγον δέ καί φύσιν, πᾶσαν κακίαν ἐργάσεσθαι. Μέμνησο, ὅτι τά ἀρχέγονα καί πάσης κακίας γεννητικά, τρία ταῦτά ἐστιν, ἄγνοια, φιλαυτία, καί τυραννίς· καί ὅτι ὑπεστήσατο ταύτας ὁ πονηρός ἐν ἡμῖν δυνάμεων προσχρησάμενος.

ιστ΄. Τούτων τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν ψιλοῦσιν αἱ ἐντολαί, τά τῶν πραγμάτων νοήματα· καθά ἐν τῷ δ΄ κεφαλαίῳ τῆς αὐτῆς ρ΄ φησί.

ιζ΄. Τά παρά τό θέλημα πραττόμενα τοῦ Θεοῦ, τό ἀγαθόν καί εὐάρεστον καί τέλειον, ὅπερ ἐστίν ἡ διά τόν Θεόν πρός τόν πλησίον ἀγαθή διάθεσις, παρά τόν ὀρθόν ἐστι σκοπόν γινόμενα. Ὅτι δέ παρά τό θέλημα τοῦ Θεοῦ τό πρός τόν πλησίον οὐ καλῶς διακεῖσθαι, δείκνυσιν ἐν Εὐαγγελίοις λέγων ὁ Κύριος· Ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε, καί ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε, τῆς ἀγάπης τά εἴδη καί τοῦ μίσους ἀπαριθμούμενος. Ὅρα δέ ὅτι οἱ παρά τόν ὀρθόν ποιήσαντες σκοπόν, ἤγουν παρά τήν ἐντολήν τοῦ Θεοῦ, ἀποσεισάμενοι τό φιλάνθρωπον, οὐδεμίαν ἔχοντες ἀπολογίαν εἰπεῖν, οὐδέ τόν σκοπόν προβαλλόμενοι φαίνονται· εἰδότες, ὡς ὁ παρά τόν ὀρθόν σκοπόν τοῦ Θεοῦ τι πράττων, κἄν μυρίους λόγους προβάλλοι, τήν γέεναν οὐκ ἐκφεύξεται.

ιη΄. Ἐπιθυμίαν ἵστησιν ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη· ἡ τοῦ πλησίον δέ, παύει θυμόν ἠγριωμένον.

ιθ΄. Οἱ εἰκονικάς ὕλας τούς θείους χαρακτῆρας ὑπολαμβάνοντες, (1077) παραχρῶνται τοῖς τῶν χαρακτήρων νοήμασι. Τοῦ γάρ χαρακτῆρος τήν ὑπόστασιν δηλοῦντος· αὐτοί τήν οὐσίαν, ἤτοι τήν ὕλην, ἐν ᾗ ὁ χαρακτήρ προσκυνεῖται, χαρακτῆρα ὑπέλαβον. Ἔνθεντοι καί παραχρησάμενοι τῷ νοήματι, ἐξ ἀνάγκης καί τῷ πράγματι παρεχρήσαντο· ὡς ὕλην ψιλήν καί κωφήν τούς ἱερούς χαρακτῆρας ἀναιδῶς κατακαύσαντες.

κ΄. Βλέπε τό διάφορον τῆς λύπης καί τῆς ὀδύνης· καί ὅτι παρακολουθήματά εἰσιν· ἡ μέν, τῆς ἡδονῆς· ἡ δέ, τῆς κενοδοξίας.

κα΄. Πάσης ἡμᾶς ἀπολογίας ἀποπαύει τοῦ ἀποτιθέναι τά χρήματα, τά καθεξῆς τρία ταῦτα κεφάλαια.

κβ΄. Τεχνικήν σοφίαν, οὐ τήν ἐκ μαθήσεως λέγει, ἀλλά τήν δι᾽ ἧς ὁ Θεός τά πάντα ἐποίησε.

κγ΄. Τοῖς τέσσαρσιν ὁ νοῦς μου ἀκάθαρτος. Ἔχει δέ τι καί πλέον, ὅτι καί τῶν ἄλλων ἑαυτόν σοφώτερον ἥγηται.

κδ΄. Οὐδέποτε ἡ ψυχή μου κατά φύσιν ἐνήργησεν· οἶδεν, ὁ μηδέν ἀγνοῶν· καί οὐδέποτε τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίας ἠρέμησεν.

κε΄. Ὥστε μή διά τόν Χριστόν τι ποιοῦντες· δι᾽ ἄλλο δέ τι, οὐ δυνάμεθα προβάλλεσθαι τόν σκοπόν· ἐπεί παρά τόν σκοπόν τοῦ Θεοῦ, καί κατά τό ἡμέτερον ἐργαζόμεθα.

κστ΄. Εἰ διψᾷ τις ἁλίσκειν καί ἁρπάζειν ἀλλότρια, ὅ μή ἐστι θέλημα τοῦ Θεοῦ, πῶς προβαλεῖται τόν σκοπόν, οὗ σκοπός τό ἐλεεῖν ἡμᾶς καί δανείζειν ἐστίν;

κζ΄. Ὅτι ὁ φιλαυτίᾳ δουλεύων, βαρυκάρδιός ἐστι, ματαιότητα καί ψεῦδος ἀγαπῶν καί ζητῶν· ὅπερ ἐστί τό σαρκικόν φρόνημα· ἤτοι τῆς σαρκός ἡ εὐπάθεια.

κη΄. Τῶν προειρημένων, δῆλον φιληδονίας καί φιλοδοξίας καί φιλαργυρίας. Εἰ δέ τις τούτοις ἀπρίξ ἐνίσχεται ὡς ἐγώ, πῶς Θεοῦ καταξιωθήσεται γνώσεως, συνιδεῖν οὐκ ἔχω.

κθ΄. Ἤ γάρ ὡς δοῦλοι ἤ καί μίσθιοι, ἤ ὡς υἱοί· τουτέστιν, ἤ ὡς πρακτικοί μόνον, ἤ καί ὡς γνώσεως καταξιωθέντες.

λ΄. Ψιλός λογισμός, ὁ δίχα πάθους, ὁ ἁπλοῦς· ὁ γάρ ἐμπαθής, ἀπάγει Θεοῦ. Οὕτως οὐδέ ἡ ψιλή γνῶσις ἀπάγει τῶν ἀνθρωπίνων· ἀλλ᾽ ἡ παθοῦσα τήν ἀγάπην· ὅπερ ἐστίν ἡ πρός τό πνεῦμα κατά τήν ἕξιν ἀλλοίωσις.

λα΄. Ὅτι οἱ υἱοί, γνώσει καί ἀγάπῃ τῶν παθῶν ἀπέχουσιν· οἱ δέ δοῦλοι καί μίσθιοι, ἤτοι οἱ πρακτικοί, ἤ φόβῳ, ἤ ἐλπίδι.

λβ΄. Καί ταῦτα ἀπείργει τούς γράφειν ᾑρημένους· δεικνύντα σαφῶς τήν βλάβην ἐκ τοῦ τέλους.

λγ΄. Οἶμαι πρός ἡμᾶς ἔβλεπε ταῦτα γράφων.

λδ΄. Οὐκ ἐνόησαν τό ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης κέρδος (1080) οἱ νομίζοντες εἰδέναι. Εἰ γάρ ἔγνωσαν, ἐκέρδησαν ἄν τό προκόπτειν εἰς τό εἰδέναι.

λε΄. Ὅτι χρονίζοντος τοῦ ψιλοῦ λογισμοῦ, κινεῖται τό πάθος· ὥσπερ καί τοῦ ἐμπαθοῦς, γίνεται συγκατάθεσις.

λστ΄. Οἶδας, Κύριε, ὅπως κρίνομαι σήμερον, καί δι᾽ ἥν αἰτίαν· μή ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς.

λζ΄. Οὐ δύναται ταῦτα ποιῆσαι, ὁ τοῖς οἰκείοις πιστεύσας λογισμοῖς, καί δόξας ἤδη κατειληφέναι, τά καί μετά τό κατειλῆφθαι ἀκατάληπτα κατά φύσιν ὑπάρχοντα.

λη΄. Λύπη καί μῖσος, τοῦ ἀλόγου μέρους τῆς ψυχῆς ἐλαττώματα.

λθ΄. Βλέπε ὡς ἀπατώμεθα, τἀναντία ποιοῦντες, καί νομίζοντες κατά Χριστόν πολιτεύεσθαι· τό βαρύτερον, καί ἤδη παθεῖν τήν πνευματικήν ἀγάπην ὑπολαμβάνοντες.

μ΄. Ἔχει τις πάθος πλεονεξίας· οὐ δεῖται δέ πλεονεκτεῖν; εἰ λάβοι δύναμιν πλεονεκτεῖν, εὐθύς ἐξελέγχεται· καί τοῦτο δῆλον.

μα΄. Ὅρα ποῦ τό μακροθυμεῖν καί ποῦ τό ὑπομένειν χρηστέον. Κἄν γάρ ἄμφω ἐπί τῶν ἀκουσίων λέγηται πειρασμῶν· ἀλλ᾽ οἱ ἀκούσιοι εἰς λόγους διαιρούμενοι καί πληγάς, συνδιαιροῦσι καί ταῦτα τοῖς βλέπουσι.

μβ΄. Ὅτι δι᾽ ἐγκρατείας καί ἀγάπης, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀγαθή γνῶσις ἐγγίνεται.

μγ΄. Καί τί ληροῦσιν ἐμπαθεῖς τινες ἄνθρωποι καί ὑψαύχενες γνῶσιν ἔχειν ἀλαζονευόμενοι θείαν; Ἐξ ἐμπαθείας γάρ καί ἐπάρσεως.

μδ΄. Ὁ δέ δοκῶν ἤδη κατειληφέναι καί μηδέν ἀγνοεῖν, δῆλον ὡς ἀγάπην οὐκ ἔχει. Μή ἔχων δέ, πῶς προκόψει εἰς γνῶσιν;

με΄. Ἀκάνθας ἔχοντες καί τριβόλους κακίας καί ἀγνωσίας· ἀρετήν ἐλπίζομεν ἔχειν καί γνῶσιν πνευματικήν.

μστ΄. Τελειώτερον ὧδε τήν ἀγάπην ὑπεζωγράφησε· καί τά δύο δηνάρια, τήν εἰς τόν Θεόν καί τόν πλησίον ἀγάπην ὑπέφηνε.

μζ΄. Ὅτι ἐν τῇ καθάρσει τῆς τριμεροῦς τῆς ψυχῆς δυνάμεως, ἡ γνῶσις τοῦ Χριστοῦ ἐπιγίνεται.

μη΄. Ὅτι ἐξ ἀνάγκης οἱ τά τοῦ κόσμου περιέποντες πράγματα, τῆς ἁγίας ἀγάπης ἐκπίπτουσι· καί μῖσος δι᾽ αὐτά πρός τούς ὁμοφύλους ἀκατάλλακτον ἔχουσι.

μθ΄. Ἐν ἀμφοτέροις ὁ ἅγιος μοναχός Κηδόνιος σεσυκόφανται· εἰς τόν τῆς Σωσάννης Θεόν ἀποβλέπων, ταῖς θείαις ἐλπίσι ῥωννύεται.

ν΄. Ὅτι ὁ πάθει δουλεύων, πεπλήρωται τήν διάνοιαν, καί τυφλόν περιφέρων διάκρισιν, οὐ δύναται διακρῖναι τό κρεῖττον ἀπό τοῦ χείρονος.

Ἐκ τῶν Φωτίου. (1081)

Ἐν τῷ αὐτῷ τεύχει συνανεγνώσθη λόγος, κεφαλαίοις ἑκατόν διειλημμένος· καί, Ἕτερος ὁμοίως τοῖς ἴσοις ἀπηρτισμένος· Ἐν οἷς θεολογία τε διαλάμπει καί ἠθῶν διακόσμησις. Καί οὐκ ἄν ἐν οὐδενί τό ὁμοφυές αὐτοῖς πρός τά τετρακόσια κεφάλαια ἐνοθεύετο, εἰ μή τό ἀλληγορικόν ἐν πολλοῖς ὑποβαλλόμενον, καί ὁμόφυλά πως αὐτά παραστῆσαν ἧν τῇ συντάξει, ἥτις Γραφικῶν ἀπορημάτων καί λύσεων ἔκθεσιν σπουδάζει, καί Θαλασσίῳ ἐστί τό πρεσβυτέρῳ καί ἡγουμένῳ προσπεφωνημένη. Καί τό πρός ταῦτα δέ συγγενές διά τῆς πρός ἐκείνην οἰκειώσεως, ὑποβολιμαῖον εἶναι λογισμούς ἀναῤῥιπίζει.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ Σ ΄ (1084)

Περί θεολογίας καί τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας τοῦ Υἱοῦ Θεοῦ

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Α ΄

α΄. Εἷς Θεός, ἄναρχος, ἀκατάληπτος, ὅλην ἔχων τοῦ εἶναι τήν δύναμιν διόλου· τήν, πότε καί πῶς εἶναι παντάπασιν ἀπωθούμενος ἔννοιαν· ὡς πᾶσιν ἄβατος, καί μηδενί τῶν ὄντων ἐκ φυσικῆς ἐμφάσεως διεγνωσμένος.

β΄. Ὁ Θεός, οὐκ ἔστι δι᾽ ἑαυτόν, ὡς ἡμᾶς εἰδέναι δυνατόν· οὔτε ἀρχή, οὔτε μεσότης, οὔτε τέλος, οὔτε τι τό σύνολον ἕτερον τῶν τοῖς μετ᾽ αὐτόν φυσικῶς ἐνθεωρουμένων· ἀόριστος γάρ ἐστι καί ἀκίνητος καί ἄπειρος, ὡς πάσης οὐσίας καί δυνάμεως καί ἐνεργείας ὑπερέκεινα ἀπείρως ὤν.

γ΄. Πᾶσα οὐσία τόν ἑαυτῆς ὅρον ἑαυτῇ συνεισάγουσα, ἀρχή πέφυκεν εἶναι,τῆς ἐπιθεωρουμένης αὐτῇ κατά δύναμιν κινήσεως. Πᾶσα δέ φυσική πρός ἐνέργειαν κίνησις, τῆς μέν οὐσίας μετεπινοουμένη· προεπινοουμένη δέ τῆς ἐνεργείας, μεσότης ἐστίν, ὡς ἀμφοῖν κατά τό μέσον φυσικῶς διειλημμένη· καί πᾶσα ἐνέργεια τῷ κατ᾽ αὐτήν λόγῳ φυσικῶς περιγραφομένη, τέλος ἐστί τῆς πρό αὐτῆς κατ᾽ ἐπίνοιαν οὐσιώδους κινήσεως.

δ΄. Οὐκ ἔστιν ὁ Θεός οὐσία, κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην οὐσίαν, ἵνα καί ἀρχή· οὔτε δύναμις κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην

δύναμιν, ἵνα καί μεσότης· οὔτε ἐνέργεια, κατά τήν ἁπλῶς ἤ πῶς λεγομένην ἐνέργειαν, ἵνα καί τέλος ἐστί τῆς κατά δύναμιν προεπινοουμένης οὐσιώδους κινήσεως· ἀλλ᾽ οὐσιοποιός καί ὑπερούσιος ὀντότης· καί δυναμοποιός καί ὑπερδύναμος ἵδρυσις· καί πάσης ἐνεργείας δραστική καί ἀτελεύτητος ἕξις· καί συντόμως εἰπεῖν, πάσης οὐσίας καί δυνάμεως καί ἐνεργείας, ἀρχῆς τε καί μεσότητος καί τέλους ποιητική.

(1085) ε΄. Ἡ ἀρχή καί ἡ μεσότης καί τό τέλος, τῶν χρόνῳ διαιρετῶν εἰσι γνωρίσματα· εἴποι δ᾽ ἄν τις ἀληθεύων, καί τῶν ἐν αἰῶνι συνορωμένων. Ὁ μέν γάρ χρόνος, μετρουμένην ἔχων τήν κίνησιν, ἀριθμῷ περιγράφεται· ὁ αἰών δέ συνεπινοουμένην ἔχων τῇ ὑπάρξει τήν πότε κατηγορίαν, πάσχει διάστασιν, ὡς ἀρχήν τοῦ εἶναι λαβών. Εἰ δέ χρόνος καί αἰών οὐκ ἄναρχα, πολλῷ μᾶλλον τά ἐν τούτοις περιεχόμενα.

στ΄. Εἷς καί μόνος κατά φύσιν ἀεί κυρίως ἐστίν ὁ Θεός, ὅλον τό κυρίως εἶναι κατά πάντα τρόπον ἑαυτῷ περικλείων, ὡς καί αὐτοῦ τοῦ εἶναι κυρίως ὑπέρτερος. Εἰ δέ τοῦτο, οὐδαμῶς οὐδέν οὐδαμοῦ τῶν εἶναι λεγομένων τό σύνολον ἔχει τό, κυρίως εἶναι. Οὐκοῦν οὐδέν αὐτῷ τό παράπαν ἐξ ἀϊδίου συνθεωρεῖται κατ᾽ οὐσίαν διάφορον· οὐκ αἰών, οὐ χρόνος, οὐδέ τι τῶν τούτοις ἐνδιαιτωμένων. Οὐ γάρ συμβαίνουσιν ἀλλήλοις πώποτε, τό κυρίως εἶναι καί οὐ κυρίως.

ζ΄. Ἀρχή πᾶσα καί μεσότης καί τέλος, εἰς ἅπαν τήν σχετικήν δι᾽ ὅλου κατηγορίαν οὐκ ἤρνηται· Θεός δέ καθόλου πάσης σχέσεως ὑπάρχων ἀπειράκις ἀπείρως ἀνώτερος, οὔτε ἀρχή οὔτε μεσότης οὔτε τέλος εἰκότως ἐστίν· οὐδέ τι τό σύνολον ἕτερον, τῶν, οἷς ἐνθεωρεῖσθαι κατά τήν σχέσιν ἡ τοῦ πρός τι δύναται κατηγορίαν.

η΄. Πάντα τά ὄντα, νοούμενα λέγεται· τῶν ἐπ᾽ αὐτά γνώσεων ἐναποδείκτους ἔχοντα τάς ἀρχάς· ὁ δέ Θεός, οὐ νοούμενος ὀνομάζεται· ἀλλ᾽ ἐκ τῶν νοουμένων μόνον εἶναι πιστεύεται· διόπερ οὐδέν τῶν νοουμένων αὐτῷ καθ᾽ ὁτιοῦν παραβάλλεται.

θ΄. Αἱ τῶν ὄντων γνώσεις, συνηρτημένους φυσικῶς ἔχουσι πρός ἀπόδειξιν τούς οἰκείους λόγους, οἷς περιγραφήν φυσικῶς ὑπομένουσιν· ὁ δέ Θεός, διά τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων εἶναι μόνον πιστεύεται· πάσης ἀποδείξεως βασιμώτερον, τοῖς εὐσεβέσι τήν ὅτι κυρίως ἐστίν ὁμολογίαν καί πίστιν διδούς. Πίστις γάρ ἐστι, γνῶσις ἀληθής ἀναποδείκτους ἔχουσα τάς ἀρχάς, ὡς τῶν ὑπέρ νοῦν καί λόγον ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

ι΄. Ἀρχή τῶν ὄντων καί μεσότης καί τέλος ἐστίν (1088) ὁ Θεός, ὡς ἐνεργῶν, ἀλλ᾽ οὐ πάσχω ὥσπερ καί τά ἄλλα πάντα, οἷς παρ᾽ ἡμῶν ὀνομάζεται. Ἀρχή γάρ ἐστιν ὡς δημιουργός· καί μεσότης, ὡς προνοητής· καί τέλος, ὡς περιγραφή. Ἐξ αὐτοῦ γάρ, φησί, καί δι᾽ αὐτοῦ, καί εἰς αὐτόν τά πάντα.

ια΄. Οὐκ ἔστι ψυχή λογική κατ᾽ οὐσίαν ψυχῆς λογικῆς τιμιωτέρα. Πᾶσαν γάρ ψυχήν κατ᾽ εἰκόνα ἑαυτοῦ δημιουργῶν, ὡς ἀγαθός ὁ Θεός, αὐτοκίνητον εἰς τό εἶναι παράγει· ἑκάστη δέ κατά πρόθεσιν, ἤ τήν τιμήν ἐπιλέγεται, ἤ τήν ἀτιμίαν ἑκοῦσα διά τῶν ἔργων προσίεται.

ιβ΄. Ὁ Θεός, ἥλιός ἐστι δικαιοσύνης, ὡς γέγραπται· πᾶσιν ἁπλῶς τάς ἀκτῖνας ἐπιλάμπων τῆς ἀγαθότητος· ἡ δέ ψυχή, ἤ κηρός ὡς φιλόθεος, ἤ πηλός ὡς φιλόϋλος κατά τήν γνώμην γίνεσθαι πέφυκεν· ὥσπερ οὖν ὁ πηλός κατά φύσιν ἡλίῳ ξηραίνεται· ὁ δέ κηρός, φυσικῶς ἁπαλύνεται· οὕτω καί πᾶσα ψυχή φιλόϋλος καί φιλόκοσμος ἀπό Θεοῦ νουθετουμένη, καί ὡς πηλός κατά τήν γνώμην ἀντιτυποῦσα, σκληρύνεται· καί ἑαυτήν ὠθεῖ κατά τόν Φαραώ πρός ἀπώλειαν· πᾶσα δέ φιλόθεος, ὡς κηρός

ἀπαλύνεται, καί τούς τῶν θείων τύπους καί χαρακτῆρας εἰσδεχομένη, γίνεται Θεοῦ κατοικητήριον ἐν πνεύματι.

ιγ΄. Ὁ τόν νοῦν ταῖς θείαις καταστράψας νοήσεσιν, καί τόν λόγον ἐθίσας θείοις ὕμνοις ἀπαύστως γεραίρειν τόν Κτίσαντα, καί ταῖς ἀκηράτοις φαντασίαις καθαγιάσας τήν αἴσθησιν· οὗτος τῷ φυσικῷ κατ᾽ εἰκόνα καλῷ, προσέθηκε τό καθ᾽ ὁμοίωσιν γνωμικόν ἀγαθόν.

ιδ΄. Φυλάττει τις τῷ Θεῷ τήν ψυχήν ἀκηλίδωτον, εἰ τήν μέν διάνοιαν περί μόνου Θεοῦ, καί τῶν αὐτοῦ ἀρετῶν διανοεῖσθαι βιάσαιτο· τόν δέ λόγον, ὀρθόν ἑρμηνέα καί ἐξηγητήν τῶν αὐτῶν ἀρετῶν καταστήσειε· καί τήν αἴσθησιν εὐσεβῶς τόν ὁρατόν κόσμον καί τά ἐν αὐτῷ πάντα φαντάζεσθαι διδάξειε, τήν τῶν ἐν αὐτοῖς λόγων μεγαλειότητα τῇ ψυχῇ διαγγέλλουσαν.

ιε΄. Ὁ τῆς πικρᾶς δουλείας τῶν τυραννούντων δαιμόνων ἐλευθερώσας ἡμᾶς Θεός, φιλάνθρωπον θεοσεβείας ἡμῖν ζυγόν ἐδωρήσατο, τήν ταπεινοφροσύνην· δι᾽ ἧς πᾶσα μέν διαβολική δαμάζεται δύναμις· (1089) πᾶν δέ τοῖς ἑλομένοις αὐτήν ἀγαθόν δημιουργεῖται, καί ἀραδιούργητον διαφυλάττεται.

ιστ΄. Ὁ πιστεύων, φοβεῖται· ὁ δέ φοβούμενος ταπεινοῦται· ὁ δέ ταπεινούμενος, πραΰνεται, τήν τῶν παρά φύσιν τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας κινημάτων ἀνενέργητον ἕξιν λαβών· ὁ δέ πραΰς, τηρεῖ τάς ἐντολάς· ὁ δέ τηρῶν τάς ἐντολάς, καθαίρεται· ὁ δέ καθαρθείς, ἐλλάμπεται· ὁ δέ ἐλλαμφθείς, ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν μυστηρίων ἀξιοῦται τῷ νυμφίῳ Λόγῳ συγκοιτασθῆναι.

ιζ΄. Ὥσπερ γεωργός, ὑπέρ τοῦ τι τῶν ἀγρίων μεταφυτεῦσαι δένδρων ἐπιτήδειον σκοπῶν χωρίον, ἀνελπίστῳ θησαυρῷ περιπίπτει· οὕτω καί πᾶς ἀσκητής ταπεινόφρων καί ἄπλαστος, καί λεῖος κατά ψυχήν τῆς ὑλικῆς δασύτητος, κατά τόν μακαριώτατον Ἰακώβ, ὑπό τοῦ Πατρός ἐρωτώμενος τῆς ἐπιστήμης τόν τρόπον· Τί τοῦτο ὅ ταχύ εὗρες, τέκνον; ἀποκρίνεται λέγων· Ὅ παρέδωκε Κύριος ὁ Θεός ἐναντίον μου. Ὅταν γάρ ἡμῖν ὁ Θεός παραδῷ τῆς ἰδίας σοφίας τά σοφά θεωρήματα καμάτου χωρίς, οὐ προσδοκήσασι, θησαυρόν ἐξαίφνης πνευματικόν εὑρηκέναι νομίσωμεν. Γεωργός γάρ πνευματικός ἐστιν ὁ δόκιμος ἀσκητής, τήν πρός αἴσθησιν [unus Reg. τήν αἰσθητόν] τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, ὡς ἄγριον δένδρον πρός τήν τῶν νοητῶν χώραν μεταφυτεύων· καί θησαυρόν εὑρίσκων, τήν κατά χάριν τῆς ἐν τοῖς οὖσι σοφίας φανέρωσιν.

ιη΄. Ἄφνω προσπεσοῦσα γνῶσις θείων θεωρημάτων τῷ ἀσκητῇ μή προσδοκήσαντι διά τήν ταπείνωσιν, κατακλᾷ τόν λογισμόν τοῦ πρός ἐπίδειξιν μετά καμάτου καί πόνου ταύτην ζητοῦντος, καί μή εὑρίσκοντος· καί γεννᾷ τῷ ἄφρονι φθόνον εἰκῇ πρός τόν ἀδελφόν, καί φόνου μελέτην, καί ἑαυτῷ λύπην, διά τό μή ἔχειν τήν ἐκ τῶν ἐπαίνων φυσίωσιν.

ιθ΄. Οἱ ζητοῦντες μετά πόνου γνῶσιν, καί ἀποτυγχάνοντες, ἤ διά ἀπιστίαν ἀποτυγχάνουσι, ἤ τυχόν διά τό ἀφυῶς μέλλειν αὐτούς ἀντιφιλονεικοῦντας ἐπαίρεσθαι κατά τῶν γινωσκόντων, ὡς ὁ λαός πάλαι κατά Μωϋσέως· πρός οὕς ὁ νόμος ἐρεῖ δεόντως, ὅτι παραβιασάμενοί τινες, ἀνέβησαν εἰς τό ὄρος, καί ἐξῆλθεν ὁ Ἀμοῤῥαῖος ὁ οἰκῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καί ἐτίτρωσκεν αὐτούς. Ἀνάγκη γάρ τούς ἐπιδείξεως ἕνεκεν ἐπιμορφιζομένους τήν ἀρετήν, μή μόνον σφάλλεσθαι δολοῦντας τήν εὐσέβειαν, ἀλλά καί ὑπό τοῦ συνειδότος τιτρώσκεσθαι.

(1092) κ΄. Ὁ πρός ἐπίδειξιν ἐφιέμενος γνώσεως, καί ἀποτυγχάνων· μήτε φθονείτω τῷ πέλας, μήτε λυπείσθω· ἀλλ᾽ ἕν τινι τῶν ὁμόρων ποιείτω τήν παρασκευήν, ὡς προστέτακται· κατά τήν πρᾶξιν, ἐν τῷ σώματι πρότερον φιλοπονῶν τῇ ψυχῇ τήν ἑτοιμασίαν τῆς γνώσεως.

κα΄. Οἱ ὀρθῶς μετ᾽ εὐσεβείας τοῖς οὖσι προσβάλλοντες, καί μηδένα φιλενδειξίας τρόπον ἐπινοοῦντες, εὑρήσουσι προϋπαντώσας αὐτοῖς τάς τῶν ὄντων παμφαεῖς θεωρίας, ἀκριβεστάτην αὐτοῖς ἐμποιούσας ἑαυτῶν τήν κατάληψιν· πρός οὕς ὁ νόμος φησίν· Εἰσελθόντες κληρονομήσατε πόλεις μεγάλας καί καλάς, καί οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἅς οὐκ οἰκοδομήσατε· καί λάκκους λελατομημένους, οὕς οὐκ ἐλατομήσατε· καί ἀμπελῶνας καί ἐλαιῶνας, οὕς οὐκ ἐφυτεύσατε. Ὁ γάρ μή ἑαυτῷ ζῶν, ἀλλά τῷ Θεῷ, πάντων γίνεται πλήρης τῶν θείων χαρισμάτων· τῶν τέως διά τήν ἐπικειμένην τῶν παθῶν ὄχλησιν μή φαινομένων.

κβ΄. Ὥσπερ διχῶς ἡ αἴσθησις λέγεται· ἡ μέν, καθ᾽ ἕξιν· ἥτις καί κοιμωμένων ἡμῶν ἐστι, μηδενός ἀντιλαμβανομένη τῶν ὑποκειμένων· ἧς οὐδέν ὄφελος, μή πρός ἐνέργειαν τεινομένης· ἡ δέ, κατ᾽ ἐνέργειαν· δι᾽ ἧς ἀντιλαμβανόμεθα τῶν αἰσθητῶν· οὕτω καί ἡ γνῶσις διττή· ἡ μέν ἐπιστημονική, καθ᾽ ἕξιν μόνην τούς λόγους ἀναλεγομένη τῶν ὄντων· ἧς οὐδέν ὄφελος μή πρός τήν τῶν ἐντολῶν ἐνέργειαν ἐκτεινομένης· ἡ δέ, κατ᾽ ἐνέργειαν πρακτική, αὐτήν ἀληθῆ διά τῆς πείρας τῶν ὄντων κομίζουσα τήν κατάληψιν.

κγ΄. Ὁ ὑποκριτής, ἕως μέν δοκεῖ λανθάνειν, ἠρεμεῖ· τήν ἐκ τοῦ δοκεῖν δίκαιος εἶναι δόξαν θηρώμενος. Ἐπειδάν δέ φωραθῇ, θανατηφόρους προΐσχεται λόγους, ταῖς κατ᾽ ἄλλων λοιδορίαις δοκῶν τήν οἰκείαν συγκαλύπτειν ἀσχημοσύνην· ὅν ἐχίδνης γεννήματι παρεικάσας ὁ λόγος, ὡς παλίμβολον, ἀξίους τῆς μετανοίας προσέταξεν αὐτῷ ποιεῖσθαι καρπούς· τουτέστι, πρός τούς φαινομένους τρόπους, μεταποιῆσαι τήν κρυπτομένην τῆς καρδίας διάθεσιν.

κδ΄. Φασί τινες θηρίον εἶναι, πᾶν ὅ μή τῷ νόμῳ τῶν ἐν ἀέρι τε καί γῇ καί θαλάττῃ ζώων κέκριται καθαρόν, κἄν ἥμερον εἶναι τῷ ἤθει δοκῇ· οἷς ἕκαστον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ οἰκείου πάθους ὁ λόγος προσαγορεύει.

κε΄. Ὁ ἐπί βλάβῃ τῶν πέλας μορφιζόμενος φιλίαν, λύκος ἐστί κωδίῳ ἐπικρύπτων τήν ἑαυτοῦ κακουργίαν. Ὅς ἐπειδάν εὕρῃ ψιλόν ἦθος, ἤ ῥῆμα κατά Χριστόν ἁπλοϊκῶς (1093) ἤ γινόμενον ἤ λεγόμενον, ἥρπασε καί διέφθειρε· μυρίους καταχέων μώμους, ὧν τοῖς λόγοις ἤ τοῖς ἤθεσιν ἐπιτίθεται· ὥσπερ κατάσκοπος τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν ἐλευθερίας.

κστ΄. Ὁ ὑποκρινόμενος σιωπήν κακουργίας χάριν, τῷ πλησίον τεκταίνεται δόλον· οὗ ἀποτυγχάνων ἄπεισι, τῷ ἰδίῳ πάθει προσθέμενος ὀδύνην. Ὁ δέ σιωπῶν ὠφελείας χάριν, ηὔξησε φιλίαν, καί ἀπελεύσεται χαίρων, ὡς λαβών φωτισμόν σκότους λυτήριον.

κζ΄. Ὁ ἐν συνεδρίῳ λόγων ἀκρόασιν προπετῶς ἀνακόπτων, οὐκ ἔλαβε φιλοδοξίαν νοσῶν· ὑφ᾽ ἧς ἁλισκόμενος, μυρίους προβάλλεται δρόμους καί περιδρόμους προτάσεων, τήν εἱρμόν τῶν λεγομένων διαστῆσαι βουλόμενος.

κη΄. Ὁ σοφός, καί διδάσκων καί διδασκόμενος, μόνα βούλεται τά ὠφελοῦντα διδάσκεσθαι καί διδάσκειν· ὁ δέ δοκήσει σοφός, καί ἐρωτῶν καί ἐρωτώμενος, τά περιεργότερα μόνον προβάλλεται.

κθ΄. Ὧν μετέσχε τις κατά Θεοῦ χάριν ἀγαθῶν, καί ἄλλοις ἀφθόνως μεταδοῦναι χρεώστης ἐστί. Δωρεάν γάρ, φησίν, ἐλάβετε, δωρεάν δότε. Ὁ γάρ ὑπό γῆν κρύπτων τήν δωρεάν, ὡς σκληρόν διαβάλλει τόν κύριον, φειδοῖ τῆς σαρκός τήν ἀρετήν ἐξομνύμενος. Ὁ δέ πιπράσκων ἐχθροῖς τήν ἀλήθειαν, ὕστερον ἁλούς ὡς φιλόδοξος, μή φέρων τήν αἰσχύνην ἀπάγχεται.

λ΄. Τούς ἔτι δειλιῶντας τόν πρός τά πάθη πόλεμον, καί φοβουμένους τήν τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπιδρομήν, σιωπᾶν δεῖ· τουτέστι, τόν ὑπέρ ἀρετῆς ἀντιῤῥητικόν μή μεταχειρίζεσθαι τρόπον· ἀλλά παραχωρεῖν τῷ Θεῷ δι᾽ εὐχῆς, τήν ὑπέρ ἑαυτῶν μέριμναν· πρός οὕς ἐν Ἐξόδῳ λέγεται·

Κύριος πολεμήσει περί ὑμῶν, καί ὑμεῖς σιγήσεσθε. Τούς δέ ἤδη μετά τήν ἀναίρεσιν τῶν διωκόντων, τούς τῶν ἀρετῶν ἐπιζητοῦντας τρόπους πρός εὐγνώμονα μάθησιν, δέον ἔχειν μόνον ἠνεῳγμένον τῆς διανοίας τό οὖς· πρός οὕς φησιν, Ἄκουε Ἰσραήλ. Τῷ δέ σφόδρα διά τήν κάθαρσιν, τῆς θείας ἐφιεμένῳ γνώσεως, ἁρμόδιος ἡ εὐλαβής παῤῥησία· πρός ὅν εἰρήσεται, Τί βοᾷς πρός με; Οὐκοῦν ὅτῳ μέν σιωπή διά φόβον προστέτακται, πρόσφορος μόνον ἡ πρός Θεόν καταφυγή· ὅτῳ δέ ἀκούειν παρακελεύεται, ἁρμόδιος ἡ πρός ὑπακοήν τῶν θείων ἐντολῶν ἑτοιμότης· τῷ δέ γνωστικῷ, τί δι᾽ ἱκεσίαν ἀπαύστως βοᾶν ἐπιτήδειον, ὑπέρ τε τῆς τῶν κακῶν ἀποτροπῆς, καί εὐχαριστίας τῆς τῶν ἀγαθῶν μετουσίας.

λα΄. Οὐδέποτε ψυχή δύναται πρός γνῶσιν ἐκταθῆναι Θεοῦ, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός συγκαταβάσει χρησάμενος ἅψηται αὐτῆς, καί ἀναγάγῃ πρός ἑαυτόν. (1096) Οὐ γάρ ἄν τοσοῦτον ἴσχυσεν ἀναδραμεῖν ἀνθρώπινος νοῦς, ὡς ἀντιλαβέσθαι τινός θείας ἐλλάμψεως, εἰ μή αὐτός ὁ Θεός ἀνέσπασεν αὐτόν, ὡς δυνατόν ἦν ἀνθρώπινον νοῦν ἀνασπασθῆναι, καί ταῖς θείαις αὐγαῖς κατεφώτισεν.

λβ΄. Ὁ τούς μαθητάς τοῦ Κυρίου μιμούμενος, οὐ παραιτεῖται διά τούς Φαρισαίους ὁδόν ποιεῖν ἐν Σαββάτῳ διά τῶν σπορίμων, καί στάχυας τίλλειν, ἀλλά μετά τήν πρακτικήν ἐν τῇ ἀπαθείᾳ γενόμενος, τούς λόγους ἀναλέγεται τῶν γεγονότων, εὐσεβῶς τήν θείαν τῶν ὄντων ἐπιστήμην τρεφόμενος.

λγ΄. Ὁ κατά τό Εὐαγγέλιον μόνον πιστός, τό ὄρος τῆς κακίας αὐτοῦ διά πράξεως μετατίθησιν· ἀπωθούμενος ἑαυτοῦ τῇ ἀστάτῳ περιφορᾷ τῶν ὑπό αἴσθησιν, τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς προτέραν διάθεσιν. Ὁ δέ μαθητής εἶναι δυνάμενος, ἐκ τοῦ Λόγου δεχόμενος χερσί τῶν γνωστικῶν ἄρτων τά κλάσματα, διατρέφει χιλιάδας· πράξει δεικνύς πληθυνομένην τοῦ λόγου τήν δύναμιν. Ὁ δέ καί Ἀπόστολος ἰσχύσας εἶναι, πᾶσαν ἰατρεύει νόσον καί μαλακίαν, ἐκβάλλων δαιμόνια· τουτέστι, τήν τῶν παθῶν φυγαδεύων ἐνέργειαν· νοσοῦντας ἰώμενος, πρός ἕξιν εὐσεβείας τούς στερηθέντας αὐτῆς δι᾽ ἐλπίδος ἐπανάγων, καί τούς δι᾽ ὄκνον μαλακισθέντας, ἐπιστύφων τῷ λόγῳ τῆς κρίσεως. Πατεῖν γάρ ἐπάνω ὄφεων καί σκορπίων κελευσθείς, ἀρχήν καί τέλος τῆς ἁμαρτίας ἐξαφανίζει.

λδ΄. Ὁ Ἀπόστολος καί μαθητής, πάντως ἐστί καί πιστός· ὁ δέ μαθητής οὐ πάντως μέν καί ἀπόστολος, πάντως δέ πιστός. Ὁ δέ μόνον πιστός, οὔτε μαθητής οὔτε ἀπόστολός ἐστι· πλήν δύναται διά βίου καί θεωρίας, καί ὁ τρίτος εἰς τήν τοῦ δευτέρου, καί ὁ δεύτερος εἰς τήν τοῦ πρώτου μετενεχθῆναι τάξιν καί ἀξίαν.

λε΄. Ὅσα μέν ἐν χρόνῳ καί χρόνον δημιουργεῖται, τελειωθέντα ἵσταται, λήγοντα τῆς κατά φύσιν αὐξήσεως. Ὅσα δέ κατ᾽ ἀρετήν ἐπιστήμη Θεοῦ κατεργάζεται, τελειωθέντα πάλιν κινεῖται πρός αὔξησιν. Τά γάρ τέλη αὐτῶν, ἑτέρων ἀρχαί καθεστήκασιν. Ὁ γάρ καταπαύσας ἐν ἑαυτῷ διά τῶν ἀρετῶν κατά τήν πρᾶξιν τήν τῶν φθειρομένων ὑπόστασιν, ἑτέρων ἀπήρξατο θειοτέρων διατυπώσεων· παύεται γάρ οὐδέποτε τῶν καλῶν ὁ Θεός, ὧν οὐδέ ἀρχήν ἔσχεν. Ὡς γάρ φωτός ἴδιον τό φωτίζειν, οὕτως ἴδιον Θεοῦ τό εὖ ποιεῖν. Διό τῷ μέν νόμῳ, τήν κατά χρόνον τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ σύστασιν ἀφηγουμένῳ, (1097) τιμᾶται δι᾽ ἀργίας τό Σάββατον· τῷ Εὐαγγελίῳ δέ τήν τῶν νοητῶν εἰσηγουμένῳ κατάστασιν, δι᾽ εὐποιίας καλῶν ἔργων τοῦτο φαιδρύνεται· κἄν ἀγανακτῶσιν οἱ μήπω γνόντες ὅτι διά τόν ἄνθρωπον τό Σάββατον γέγονεν, ἀλλ᾽ οὐ διά τό Σάββατον ὁ ἄνθρωπος· καί ὅτι κύριός ἐστι καί τοῦ Σαββάτου ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου.

λστ΄. Ἔστι τῷ νόμῳ καί τοῖς προφήταις, καί Σάββατον καί Σάββατα, καί Σάββατα Σαββάτων· ὥσπερ καί περιτομή, καί περιτομῆς περιτομή·

καί θέρος, καί θέρους θέρος, κατά τό εἰρημένον, Ὅταν θερίσητε τόν θερισμόνὑμῶν. Ἔστιν οὖν τό μέν πρῶτον, πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς φιλοσοφίας ἀποπεράτωσις. Τό δεύτερον δέ, γενέσεως καί τῶν κατά γένεσιν λόγῳν, ἀπόλυσις. Τό δέ τρίτον, τῶν κατ᾽ αἴσθησιν καί νοῦν πνευτικωτέρων λόγων, εἰσφορά καί ἀπόλαυσις. Καί τοῦτο τρισσῶς ἐφ᾽ ἑκάστῳ δηλονότι τῶν εἰρημένων γινόμενον, ἵνα γνῷ τούς λόγους ὁ γνωστικός, καθ᾽ οὕς ὁ μέν Μωϋσῆς ἔξω τῆς ἁγίας γῆς σαββατίζει τελευτῶν· ὁ δέ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, περιτέμνει περάσας τόν Ἰορδάνην· οἱ δέ τήν ἀγαθήν γῆν κληρονομοῦντες, τήν εἰσφοράν τοῦ καθ᾽ ὑπέρθεσιν διπλοῦ θέρους τῷ Θεῷ προσκομίζουσιν.

λζ΄. Σάββατόν ἐστιν, ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς· κατά τήν πρακτικήν παντελῶς ἀποβαλομένης τῆς ἁμαρτίας τά στίγματα.

λη΄. Σάββατά ἐστιν, ἐλευθερία ψυχῆς λογικῆς· καί αὐτήν τήν κατά φύσιν πρός αἴσθησιν, διά τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, ἀποθεμένης ἐνέργειαν.

λθ΄. Σάββατα Σαββάτων ἐστίν, ἠρεμία πνευματική ψυχῆς λογικῆς· καί ἀπ᾽ αὐτῶν πάντων τῶν ἐν τοῖς οὖσι θειτέρων λόγων τόν νοῦν συστειλάσης· καί μόνῳ τῷ θεῷ κατ᾽ ἐρωτικήν ἔκστασιν ὁλικῶς ἐνδησάσης, καί παντελῶς ἀκίνητον αὐτόν τοῦ Θεοῦ διά τῆς μυστικῆς ἀπόθεσιν διαθέσεως.

μ΄. Περιτομή ἐστιν, ἡ περί γένεσιν τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς ἀπόθεσις διαθέσεως.

μα΄. Περιτομή περιτομῆς ἐστιν, ἡ καί αὐτῶν τῶν κατά ψυχήν περί τήν γένεσιν φυσικῶν κινημάτων, παντελής ἀποβολή καί περιαίρεσις.

μβ΄. Θέρος ἐστί ψυχῆς λογικῆς, ἡ τῶν κατ᾽ ἀρετήν (1100) καί φύσιν τῶν ὄντων πνευματικωτέρων λόγων μετ᾽ ἐπιστήμης συλλογή καί ἐπίγνωσις.

μγ΄. Θέρους θέρος ἐστίν, ἡ πᾶσιν ἄβατος μετά τήν τῶν νοητῶν μυστικήν θεωρίαν περί νοῦν ἀγνώστως συνισταμένη τοῦ Θεοῦ κατανόησις· ἥν προσφέρει δεόντως ὁ ἐκ τῶν ὁρατῶν καί ἀοράτων κτισμάτων ἀξίως γεραίρων τόν Κτίσαντα.

μδ΄. Ἔστι καί ἄλλο πνευματικώτερον θέρος, αὐτοῦ λεγόμενον εἶναι τοῦ Θεοῦ· καί ἄλλη μυστικωτέρα περιτομή· καί ἄλλο κρυφιώτερον Σάββατον, ἐν ᾧ ἀπό τῶν ἰδίων ἔργων σαββατίζων ὁ Θεός ἀναπαύει, κατά τό, Ὁ μέν θερισμός, πολύς· οἱ δέ ἐργάται, ὀλίγοι. Καί, Περιτομή καρδίας ἐν πνεύματι. Καί, Εὐλόγησεν ὁ Θεός τήν ἡμέραν τήν ἑβδόμην, καί ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπό πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ Θεός ποιῆσαι.

με΄. Θεοῦ θέρος ἐστίν, ἡ εἰς αὐτόν κατά τήν τῶν αἰώνων ἀποπεράτωσιν γινομένη τῶν ἀξίων καθόλου μονή τε καί ἵδρυσις.

μστ΄. Ἐν πνεύματι περιτομή καρδίας ἐστίν, ἡ γινομένη τῶν κατ᾽ αἴσθησιν καί νοῦν περί τά αἰσθητά καί τά νοητά φυσικῶν ἐνεργειῶν παντελής περιαίρεσις· διά τῆς ἀμέσως τό τε σῶμα καί τήν ψυχήν ὁλικῶς μεταμορφούσης πρός τό θειότερον, παρουσίας τοῦ Πνεύματος.

μζ΄. Θεοῦ σαββατισμός ἐστιν, ἡ εἰς αὐτόν διόλου τῶν πεποιημένων κατάντησις· καθ᾽ ἥν καταπαύει τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς φυσικῆς ἐνεργείας, τήν αὐτοῦ θειοτάτην ἀῤῥήτως ἐνεργουμένην [Fr.ἐνεργουμένοις] ἐνέργειαν. Παύεται γάρ ὁ Θεός τῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν ὄντων τυχόν φυσικῆς ἐνεργείας, καθ᾽ ἥν ἕκαστον τῶν ὄντων φυσικῶς κινεῖσθαι πέφυκεν, ὁπόταν ἕκαστον τῆς θείας ἀναλόγως ἐπιλαβόμενον ἐνεργείας, τήν κατά φύσιν οἰκείαν περί αὐτόν ὁρίσῃ τόν Θεόν ἐνέργειαν.

μη΄. Ζητητέον τοῖς σπουδαίοις, τίνα καθήκει νοεῖν εἶναι τά ἔργα ὧν ἤρξατο τῆς γενέσεως ὁ Θεός· καί τίνα πάλιν, ὧν οὐκ ἤρξατο. Εἰ γάρ

πάντων κατέπαυσε τῶν ἔργων, ὧν ἤρξατο ποιῆσαι, δῆλον ἐκείνων οὐ κατέπαυσεν, ὧν οὐκ ἤρξατο ποιῆσαι. Μήποτε οὖν, ἔργα μέν Θεοῦ χρονικῶς ἠργμένα τοῦ εἶναί ἐστι, πάντα τά ὄντα μετέχοντα· οἷον αἱ διάφοροι τῶν ὄντων οὐσίαι. Τό γάρ μή ὄν, ἔχουσι αὐτῶν τοῦ εἶναι πρεσβύτερον. Ἦν γάρ ποτε, ὅτε τά ὄντα μετέχοντα οὐκ ἦν. Θεοῦ δέ ἔργα τυχόν οὐκ ἠργμένα τοῦ εἶναι χρονικῶς, τά ὄντα μεθεκτά, ὧν κατά χάριν μετέχουσι τά ὄντα μετέχοντα· οἷον, ἡ ἀγαθότης, καί πᾶν εἴ τι ἀγαθότητος ἐμπεριέχεται λόγῳ. Καί ἁπλῶς πᾶσα ζωή,καί ἀθανασία καί ἁπλότης καί ἀτρεψία καί ἀπειρία, καί ὅσα περί αὐτόν οὐσιωδῶς θεωρεῖται· ἅτινα καί ἔργα Θεοῦ εἰσι, καί οὐκ ἠργμένα χρονικῶς. Οὐ γάρ ποτε πρεσβύτερον ἀρετῆς,τό οὐκ ἦν· οὐδέ τινος ἄλλου τῶν εἰρημένων· κἄν τά μετέχοντα αὐτῶν καθ᾿ αὐτά, ἦρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς. (1101) Ἄναρχος γάρ πᾶσα ἀρετή, μή ἔχουσα τόν χρόνον ἑαυτῆς πρεσβύτερον· οἷα τόν Θεόν ἔχουσα τοῦ εἶναι μονώτατον ἀϊδίως γεννήτορα.

μθ΄. Πάντων τῶν ὄντων καί μετεχόντων καί μεθεκτῶν, ἀπειράκις ἀπείρως ὁ Θεός ὑπεξῄρηται. Πᾶν γάρ εἴ τι τόν τοῦ εἶναι λόγον ἔχει κατηγορούμενον, ἔργον Θεοῦ τυγχάνει· κἄν τό μέν κατά γένεσιν ἦρκται τοῦ εἶναι χρονικῶς· τό δέ, κατά χάριν τοῖς γεγονόσιν ἐμπέφυκεν, οἷα τις δύναμις ἔμφυτος, τόν ἐν πᾶσι ὄντα Θεόν διαπρυσίως κηρύττουσα.

ν΄. Τά ἀθάντα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀθανασία· καί τά ζῶντα πάντα, καί αὐτή ἡ ζωή· καί τά ἅγια πάντα, καί αὐτή ἡ ἁγιότης· καί τά ἐνάρετα πάντα, καί αὐτή ἡ ἀρετή· καί τά ἀγαθά πάντα, καί αὐτή ἡ ἀγαθότης· καί τά ὄντα πάντα, καί αὐτή ἡ ὀντότης, Θεοῦ προδήλως ἔργα τυγχάνουσιν· ἀλλά, τά μέν, τοῦ εἶναι χρονικῶς ἠργμένα· ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· τά δέ, τοῦ εἶναι χρονικῶς οὐκ ἠργμένα. Οὐκ ἦν γάρ ποτε, ὅτε οὐκ ἦν ἀρετή καί ἀγαθότης καί ἁγιότης καί ἀθανασία. Καί τά μέν ἠργμένα χρονικῶς, τῇ μετοχῇ τῶν οὐκ ἠργμένων χρονικῶς εἰσι καί λέγονται τοῦθ᾿ ὅπερ καί εἰσί καί λέγονται. Πάσης γάρ ζωῆς καί ἀθανασίας, ἁγιότητός τε καί ἀρετῆς, δημιουργός ἐστιν ὁ Θεός· ὑπέρ οὐσίαν γάρ πάντων τῶν τε νοουμένων καί λεγομένων ἐξῄρηται.

να΄. Ἡ ἕκτη κατά τήν Γραφήν ἡμέρα, τήν τῶν ὑπό φύσιν ὄντων εἰσηγεῖται συμπλήρωσιν· ἡ δέ ἑβδόμη, τῆς χρονικῆς ἰδιότητος περιγράφει τήν κίνησιν· ἡ δέ ὀγδόη, τῆς ὑπέρ φύσιν καί χρόνου ὑποδηλοῖ καταστάσεως τόν τρόπον.

νβ΄. Ὁ τήν ἕκτην μόνον κατά τόν νόμον ἄγων ἡμέραν, τήν κατ᾿ ἐνέργειαν ἐκθλίβουσαν τήν ψυχήν τῶν παθῶν φεύγων δυναστείαν, διά τῆς θαλάσσης ἀφόβως ἐπί τήν ἔρημον διαβαίνει· τήν τῶν παθῶν ἀργίαν μόνην σαββατίζων. Ὁ δέ τόν Ἰορδάνην διαβάς, καί αὐτήν ἀπολιπών τήν τῶν παθῶν μόνον ἀργοῦσαν κατάστασιν, ἦλθεν εἰς τήν τῶν ἀρετῶν κληρονομίαν.

νγ΄. Ὁ τήν ἕκτην εὐαγγελικῶς ἄγων ἡμέραν, ἀποκτείνας πρότερον τά τῆς ἁμαρτίας πρῶτα κινήματα, τήν πάσης κακίας ἔρημον διά τῶν ἀρετῶν καταλαμβάνει τῆς ἀπαθείας κατάστασιν· σαββατίζων κατά νοῦν καί αὐτῆς ψιλῆς τῆς τῶν παθῶν φαντασίας. (1104) Ὁ δέ Ἰορδάνην διαπεράσας, εἰς τήν τῆς γνώσεως μετατίθεται χώραν· καθ᾿ ἥν ὁ νοῦς, ναός μυστικῶς ὑπό τῆς εἰρήνης οἰκοδομούμενος, Θεοῦ κατοικητήριον γίνεται ἐν πνεύματι.

νδ΄. Ὁ τήν ἕκτην θεϊκῶς μετά τῶν προσφόρων ἔργων καί ἐννοιῶν ἑαυτῷ συμπληρώσας ἡμέραν, καί αὐτός μετά τοῦ Θεοῦ καλῶς τά ἑαυτοῦ συντελέσας ἔργα, διέβη τῇ κατανοήσει πᾶσαν τήν τῶν ὑπό φύσιν καί χρόνον ὑπόστασιν, καί εἰς τήν τῶν αἰώνων καί τῶν αἰωνίων μετετάξατο μυστικήν θεωρίαν· σαββατίζων ἀγνώστως κατά νοῦν, τήν ὁλικήν τῶν ὄντων ἀπόλειψίν τε καί ὑπέρβασιν. Ὁ δέ καί τῆς ὀγδόης ἀξιωθείς, ἐκ

τῶν νεκρῶν ἀνέστη· τῶν μετά Θεόν λέγω πάντων, αἰσθητῶν τε καί νοητῶν, καί λόγων καί νοημάτων· καί ἔζησε τήν τοῦ Θεοῦ μακαρίαν ζωήν, τοῦ μόνον κατ᾽ ἀλήθειαν κυρίως ζωῆς καί λεγομένου καί ὄντος· οἷα καί αὐτός γενόμενος τῇ θεώσει θεός.

νε΄. Ἕκτη ἡμέρα ἐστίν, ἡ τῶν πρακτικῶν περί ἀρετήν τῶν κατά φύσιν ἐνεργειῶν, παντελής ἀποπλήρωσις· ἑβδόμη δέ ἐστιν, ἡ τῶν θεωρητικῶν περί τήν ἄῤῥητον γνῶσιν πασῶν τῶν φυσικῶν ἐννοιῶν ἀποπεράτωσις καί ἀπόπαυσις· ὀγδόη δέ, ἡ πρός θέωσιν τῶν ἀξιῶν μετάταξίς τε καί μετάβασις. Καί μήποτε ταύτην τήν ἑβδόμην καί τήν ὀγδόην τυχόν μυστικώτερον ὑποφαίνων ὁ Κύριος, προσηγόρευσεν ἡμέραν συντελείας καί ὥραν, ὡς πάντων περιγράφουσαν τά μυστήρια καί τούς λόγους. Ἅς οὐδέν οὐδαμῶς τό παράπαν τῶν ἐπουρανίων καί ἐπιγείων Δυνάμεων γνῶναι πρό πείρας τοῦ παθεῖν δυνήσεται, πλήν αὐτῆς τῆς ταῦτα ποιούσης μακαρίας θεότητος.

νστ΄. Ἡ ἕκτη ἡμέρα, τόν τοῦ εἶναι τῶν ὄντων λόγον ὑποδηλοῖ· ἡ δέ ἑβδόμη, τόν τοῦ εὖ εἶναι τῶν ὄντων τρόπον ὑποσημαίνει· ἡ δέ ὀγδόη, τό τοῦ ἀεί εὖ εἶναι τῶν ὄντων ἄῤῥητον μυστήριον ὑπαγορεύει.

νζ΄. Πρακτικῆς ἐνεργείας σύμβολον ὑπάρχουσαν τήν ἕκτην ἡμέραν γινώσκοντες, πᾶσαν ἐν αὐτῇ τῶν ἔργων τῆς ἀρετῆς τήν ὀφειλήν ἀποπληρώσωμεν· ὅπως καί ἐφ᾽ ἡμῶν ῥηθείη τό, Καί εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδού καλά λίαν.

νη΄. Ἀποπληροῖ τήν ὀφειλήν τῆς ἐπαινουμένης τῷ Θεῷ καλῆς ἐργασίας, ὁ διά σώματος τῇ ψυχῇ φιλοπονῶν τήν εὔκοσμον ποικιλίαν τῶν ἀρετῶν.

νθ΄. Ὁ τήν παρασκευήν τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης πληρώσας, διέβη πρός τήν ἀνάπαυσιν τῆς γνωστικῆς θεωρίας· (1105) καθ΄ ἥν τούς λόγους τῶν ὄντων περιλαβών θεοπρεπῶς, τῆς κατά νοῦν περί αὐτήν κινήσεως ἀναπαύεται.

ξ΄. Ὁ τῆς δι᾽ ἡμᾶς ἑβδοματική τοῦ Θεοῦ μετεσχηκώς ἀναπαύσεως, καί τῆς αὐτοῦ δι᾽ ἡμᾶς μεθέξει κατά τήν θέωσιν ὀγδοατικῆς ἐνεργείας, εἴτουν μυστικῆς ἀναστάσεως· ἀφείς καί αὐτός ἐν τῷ τάφῳ κείμενα τά ὀθόνια, καί τό ἐπί τῆς κεφαλῆς σουδάριον· ἅπερ θεωροῦντες εἴ τις Πέτρος καί Ἰωάννης, πιστεύουσιν ἐγηγέρθαι τόν Κύριον.

ξα΄. Μνημεῖον ἐστιν ἴσως Δεσποτικόν, ἤ ὁ κόσμος οὗτος, ἤ ἡ ἑκάστου τῶν πιστῶν καρδία· τά δέ ὀθόνια, οἱ τῶν αἰσθητῶν μετά τῶν κατ᾽ ἀρετήν τρόπων ὑπάρχουσι λόγοι· τό δέ σουδάριον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστι μετά τῆς ἐνδεχομένης θεολογίας ἁπλῆ καί ἀποίκιλος γνῶσις, δι᾽ ὧν ἐγνωρίζετο πρότερον ὁ Λόγος, ἀχώρητον ἡμῖν ἔχων παντάπασιν δίχα τούτων, τήν ὑπέρ ταῦτα κατάληψιν.

ξβ΄. Οἱ θάπτοντες ἐντίμως τόν Κύριον, καί ἐνδόξως ἀναστάντα θεάσονται· πᾶσιν ὄντα τοῖς μή τοιούτοις ἀθέατον. Οὐκ ἔτι γάρ τοῖς ἐπιβουλεύουσίν ἐστιν ἁλωτός, οὐκ ἔχων τῶν ἐκτός τά προκαλύμματα, δι᾽ ὧν ἐδόκει θέλων ἁλίσκεσθαι παρά τῶν βουλομένων, καί πάσχειν ὑπέρ τῆς πάντων σωτηρίας ἠνείχετο.

ξγ΄. Ὁ θάπτων ἐντίμως τόν Κύριον, πᾶσίν ἐστι τοῖς φιλοθέοις αἰδέσιμος· θριάμβου γάρ αὐτόν καί ὀνείδους καθηκόντως ἐῤῥύσατο, βλασφημίας ὑπόθεσιν οὐκ ἀφείς τοῖς ἀπίστοις, τήν ἐν τῷ ξύλῳ αὐτοῦ προσήλωσιν. Οἱ δέ σφραγῖδας ἐπιτιθέντες τῷ τάφῳ, καί στρατιώτας προκαθιστῶντες, μισητοί τῆς ἐγχειρήσεως· οἵ καί ἀναστάντα τόν Λόγον, ὡς κλαπέντα διαβάλλουσιν· ἀργυρίῳ, ὥσπερ τόν νόθον μαθητήν εἰς προδοσίαν· λέγω δέ τόν ἐπιδεικτικόν τρόπον τῆς ἀρετῆς· οὕτω καί τούς στρατιώτας πρός συκοφαντίαν τοῦ ἀναστάντος Σωτῆρος ὠνούμενοι. Γινώσκει τῶν λεγομένων τήν ἔμφασιν, ὁ γνωστικός· οὐκ ἀγνοῶν πῶς τε

καί ποσαχῶς σταυροῦται ὁ Κύριος, καί θάπτεται καί ἀνίσταται· ὡσεί νεκρούς μέν ποιῶν τούς ὑπό δαιμόνων τῇ καρδίᾳ παρακαθημένους ἐμπαθεῖς λογισμούς· τούς διαμεριζομένους ἐν τοῖς πειρασμοῖς ὥσπερ ἱμάτια, τούς τρόπους τῆς ἠθικῆς εὐπρεπείας· καί ὑπερβαίνων ὥσπερ σφραγίδας τούς ἐπικειμένους τῇ ψυχῇ τύπους, τῶν κατά πρόληψιν ἁμαρτημάτων.

ξδ΄. Πᾶς φιλάργυρος, δι᾽ εὐλαβείας τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος, ἐπειδάν εὕρῃ τήν ποθουμένην ὕλην πορίσασθαι, τόν τρόπον ἐξώμνυται, καθ᾽ ὅν μαθητής εἶναι τοῦ Λόγου τό πρίν ἐνομίζετο.

ξε΄. Ὅταν ἴδῃς τινάς ὑπερηφάνους μή φέροντας ἐπαινεῖσθαι τούς κρείττονας, ἀκήρυκτόν τε μηχανωμένους ποιεῖν τήν λαλουμένην ἀλήθειαν, μυρίοις αὐτήν ἀπείργοντας πειρασμοῖς, καί ἀθεμίτοις διαβολαῖς· νόει μοι πάλιν ὑπό τούτων σταυροῦσθαι τόν Κύριον (1108) καί θάπτεσθαι· καί στρατώταις καί σφραγῖσι φυλάττεσθαι. Οὕς ἑαυτοῖς περιτρέπων ὁ Λόγος, ἀνίσταται· πλέον τῷ πολεμεῖσθαι,διαφαινόμενος· ὡς πρός ἀπάθειαν διά τῶν παθημάτων στομούμενος. Πάντων γάρ ἐστιν ἰσχυρότερος, ὡς ἀλήθεια καί ὤν καί καλούμενος.

ξστ΄. Τό τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Λόγου μυστήριον, πάντων ἔχει τῶν τε κατά τήν Γραφήν αἰνιγμάτων καί τύπων τήν δύναμιν, καί τῶν φαινομένων καί νοουμένων κτισμάτων τήν ἐπιστήμην. Καί ὁ μέν γνούς σταυροῦ καί ταφῆς τό μυστήριον, ἔγνω τῶν προειρημένων τούς λόγους· ὁ δέ τῆς ἀναστάσεως μυηθείς τήν ἀπόῤῥητον δύναμιν, ἔγνω τόν ἐφ᾽ ᾧ τά πάντα προηγουμένως ὁ Θεός ὑπεστήσατο σκοπόν.

ξζ΄. Τά φαινόμενα πάντα δεῖται σταυροῦ· τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργουμένων ἐπεχούσης τήν σχέσιν, ἕξεως· τά δέ νοούμενα πάντα, χρῄζει ταφῆς· τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς κατά νοῦν ἐνεργουμένων ὁλικῆς ἀκινησίας. Τῇ γάρ σχέσει συναναιρουμένης τῆς περί πάντα φυσικῆς ἐνεργείας τε καί κινήσεως, ὁ λόγος μόνος ἐφ᾽ ἑαυτόν ὑπάρχων, ὥσπερ ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένος ἀναφαίνεται, πάντα κατά περιγραφήν ἔχων τά ἐξ αὐτοῦ, μηδενός φυσικῇ σχέσει τήν πρός αὐτόν οἰκειότητα τό σύνολον ἔχοντος. Κατά χάριν γάρ, ἀλλ᾽ οὐ κατά φύσιν ἐστίν ἡ τῶν σωζομένων σωτηρία.

ξη΄. Τῶν πρός τι, καί οἱ αἰῶνές εἰσι, καί οἱ χρόνοι, καί οἱ τόποι· ὧν ἄνευ οὐδέν τῶν συνεπινοουμένων τούτοις ἐστίν. Ὁ δέ Θεός, οὐ τῶν πρός τι ἐστίν· οὐ γάρ ἔχει τι καθόλου συνεπινοούμενον. Εἴπερ οὖν ἄρα κληρονομία τῶν ἀξίων αὐτός ἐστιν ὁ Θεός, ὑπέρ πάντας αἰῶνας καί χρόνους καί τόπους ὁ ταύτης ἀξιούμενος τῆς χάριτος ἔσται, τόπον ἔχων αὐτόν τόν Θεόν, κατά τό γεγραμμένον· Γενοῦ μοι εἰς Θεός ὑπερασπιστήν, καί εἰς τόπον ὀχυρόν, τοῦ σῶσαί με.

ξθ΄. Τό τέλος οὐδέν τό παράπαν ἐμφερές ἔχει μεσότητα· ἐπεί οὐδέ τέλος. Μεσότης δέ ἐστι, πάντα τά μετά τήν ἀρχήν κατόπιν ὄντα τοῦ τέλους. Εἰ τοίνυν πάντες οἱ αἰῶνες καί οἱ χρόνοι καί οἱ τόποι μετά τῶν συνεπινοουμένων αὐτοῖς ἁπάντων, μετά τόν Θεόν εἰσιν, ἀρχήν ἄναρχον ὄντα· καί ὡς ἀπείρου τέλους αὐτοῦ πολύ κατόπιν ὑπάρχουσι, μεσότητος οὐδέν διαφέρουσι· τέλος δέ τῶν σωζομένων ἐστίν ὁ Θεός, οὐδέν ἔσται μεσότητος κατά τό ἀκρότατον τέλος γενομένοις τοῖς σωζομένοις συνθεωρούμενον.

(1109) ο΄. Ὁ πᾶς κόσμος ἰδίοις περιοριζόμενος λόγοις, καί τόπος λέγεται καί αἰών, τῶν ἐν αὐτῷ διαιτωμένων· τρόπους θεωρημάτων ἔχων κατά φύσιν τούς ἐν αὐτῶ προσφυεῖς, μερικήν κατανόησιν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι τῆς ἐπί πάντα σοφίας τοῦ Θεοῦ δυναμένους· οἷς ἕως χρῶνται πρός κατανόησιν, οὐ δύνανται δίχα μεσότητος εἶναι καί μερικῆς καταλήψεως. Ἐπειδή δέ τό ἐκ μέρους τοῦ τελείου φανέντος καταργεῖται,

καί τά ἔσοπτρα πάντα καί τά αἰνίγματα παρέρχονται, τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον παραγινομένης ἀληθείας, ὑπέρ πάντας ἔσται κόσμους καί αἰῶνας καί τόπους, οἷς τέως ὡς νήπιος ἐπαιδαγωγεῖτο, τελειωθείς κατά Θεόν ὁ σωζόμενος.

οα΄. Ὁ Πιλάτος, τοῦ κατά φύσιν τύπος ἐστί· τοῦ δέ γραπτοῦ νόμου, τό πλῆθος τῶν Ἰουδαίων. Ὁ τοίνυν κατά πίστιν ὑπέρ τούς δύο μή γενόμενος νόμους, οὐ δύναται δέξασθαι τήν ὑπέρ φύσιν καί λόγον ἀλήθειαν· ἀλλά σταυροῖ πάντως τόν Λόγον· ἤ ὡς Ἰουδαῖος, σκάνδαλον· ἤ ὡς Ἕλλην, μωρίαν ἡγούμενος τό Εὐαγγέλιον.

οβ΄. Ὅταν ἴδῃς Ἡρώδην καί Πιλάτον ἀλλήλοις φικιάζοντας ἐπί τῇ ἀναιρέσει τοῦ Ἰησοῦ, τότε νόει τήν εἰς αὐτό συνδρομήν· τοῦ τε τῆς πορνείας καί τῆς κενοδοξίας δαίμονος, ἐπί τῷ θανατῶσαι τόν λόγον τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ἀλλήλοις συμφωνούντων. Ὁ μέν γάρ κενόδοξος δαίμων, πνευματικήν γνῶσιν ὑποκρινόμενος, παραπέμπει τῷ δαίμονι τῆς κενοδοξίας. Διό, Λαμπράν περιθείς ἐσθῆτα, φησίν, ὁ Ἡρώδης, ἀνέπεμψε Πιλάτῳ τόν Ἰησοῦν.

ογ΄. Καλόν μή συχωρεῖν σαρκί καί πάθεσι προσανέχειν τόν νοῦν. Οὐ γάρ συλλέγουσι, φησίν, ἐξ ἀκανθῶν σῦκα· τουτέστιν, ἐκ παθῶν, ἀρετήν· οὔτε ἐκ βάτου σταφυλήν· τουτέστιν, ἐκ τῆς σαρκός, τήν εὐφραίνουσαν γνῶσιν.

οδ΄. Διά τῆς ὑπομονῆς τῶν πειρασμῶν δοκιμαζόμενος ὁ ἀσκητής, καί διά τῆς σωματικῆς παιδαγωγίας καθαιρόμενος, καί διά τῆς ἐπιμελείας τῶν ὑψηλῶν θεωρημάτων τελειούμενος, ἀξιοῦται τῆς θείας παρακλήσεως. Κύριος γάρ,φησίν ὁ Μωϋσῆς, ἐκ Σινᾶ ἥκει· τουτέστιν, ἐκ τῶν πειρασμῶν· καί ἐπεφάνη (1112) ἡμῖν ἐκ Σηείρ· τουτέστιν, ἐκ τῶν σωματικῶν πόνων· καί κατέπαυσεν [lego κατέσπευσεν ut est in Sixt.] ἐξ ὄρους Φαράν σύν μυριάσι Κάδης· τουτέστιν, ἐξ ὄρους τῆς πίστεως [alii Regii, πτοήσεως, Fr. πτήσεως], σύν μυριάσιν ἁγίων γνώσεων.

οε΄. Ὁ Ἡρώδης, φρονήματος λόγον ἐπέχει σαρκός· ὁ δέ Πιλάτος, αἰσθήσεως· ὁ δέ Καῖσαρ τῶν αἰσθητῶν· οἱ δέ Ἰουδαῖοι, τῶν ψυχικῶν λογισμῶν.Ἐπειδάν οὖν ἐν ἀγνοίας ἡ ψυχή τοῖς αἰσθητοῖς προστεθῇ, προδίδωσι τῇ αἰσθήσει τόν Λόγον εἰς θάνατον, καθ᾿ ἑαυτῆς κυροῦσα δι᾿ ὁμολογίας, τήν τῶν φθαρτῶν βασιλείαν. Φασί γάρ οἱ Ἰουδαῖοι, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μή Καίσαρα.

οστ΄. Ὁ Ἡρώδης, ἐνεργείας τόπον ἐπέχει παθῶν· ὁ δέ Πιλάτος, τῆς ἐπ᾿ αὐτοῖς ἠπατημένης ἕξεως· ὁ δέ Καῖσαρ, τοῦ σκοτεινοῦ κοσμοκράτορος· οἱ δέ Ἰουδαῖοι, ψυχῆς. Ὁπηνίκα γοῦν ὑποκλιθεῖσα ψυχή τοῖς πάθεσι, τήν ἀρετήν παραδῷ τῇ ἕξει τῆςκακίας ὑποχείριον, τήν μέν τοῦ Θεοῦ προδήλως ἀρνεῖται βασιλείαν· πρός δέ τήν τοῦ διαβόλου μετέρχεται φθοροποιόν τυραννίδα.

οζ΄. Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρός εὐφροσύνην πνευματικήν ἡ ὑποταγή τῶν παθῶν, εἰ μή τάς ἀρετάς κτήσηται τῇ πληρώσει τῶν ἐντολῶν. Μή χαίρετε γάρ, φησίν, ὅτι τά δαιμόνια ὑμῖν ὑποτάσσεται· τουτέστι, τά ἐνεργήματα τῶν παθῶν· ἀλλ᾿ ὅτι τά ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν οὐρανῷ· τῇ δι᾿ ἀρετῶν τῆς υἱοθεσίας χάριτι, πρός τόν τόπον τῆς ἀπαθείας μεταγραφέντα.

οη΄. Ἀναγκαῖος τῷ γνωστικῷ πάντως ἐστίν, ὁ διά πράξεως πλοῦτος τῶν ἀρετῶν. Ὁ ἔχων γάρ, φησί, βαλάντιον· τουτέστι, γνῶσιν πνευματικήν· ἀράτω ὁμοίως καί πήραν· τουτέστι, τήν δαψιλῶς τήν ψυχήν διατρέφουσαν τῶν ἀρετῶν ἀφθονίαν. Ὁ δέ μή ἔχων, βαλάντιον δηλονότι καί πήραν· τουτέστι, γνῶσιν καί ἀρετήν, πωλησάτω τό ἱμάτιον αὐτοῦ, καί ἀγορασάτω μάχαιραν. Ἐκδότω, φησί, προθύμως τήν ἑαυτοῦ σάρκα τοῖς πόνοις τῶν ἀρετῶν, καί μεταχειρισάσθω σοφῶς ὑπέρ τῆς

εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, τόν πρός τά πάθη καί τούς δαίμονας πόλεμον· ἤγουν τήν ἐν ῥήματι Θεοῦ διακρίνουσαν ἕξιν τό χεῖρον τοῦ κρείττονος.

οθ΄. Τριακοντούτης ὤν ὁ Κύριος ἀναφαίνεται· τούς διορατικούς τῷ ἀριθμῷ τούτῳ, τά περί ἑαυτοῦ κρυφίως μυστήρια διδάσκων. Ὁ γάρ τριάκοντα ἀριθμός μυστικῶς κατανοούμενος, χρόνου τε καί φύσεως, καί τῶν ὑπέρ τήν ὁρατήν φύσιν νοητῶν, δημιουργόν καί προνοητήν εἰσάγει τόν Κύριον. Χρόνου μέν, διά τοῦ ἑπτά· ἑβδοματικός γάρ ὁ χρόνος· φύσεως δέ, διά τοῦ πέντε· πενταδική γάρ ἡ φύσις, διά τήν αἴσθησιν πενταχῶς διαιρουμένην· νοητῶν δέ, διά τοῦ ὀκτώ· (1113) ὑπέρ γάρ τήν μετρουμένην τοῦ χρόνου περίοδον, ἡ τῶν νοητῶν ἐστι γένεσις· προνοητήν δέ, διά τοῦ δέκα· διά τε τήν τῶν ἐντολῶν ἁγίαν δεκάδα, τήν πρός τό εὖ τούς ἀνθρώπους ἐνάγουσαν, καί διά τό τούτου τοῦ γράμματος μυστικῶς ἀπῆρχθαι τῆς προσηγορίας τόν Κύριον, ἡνίκα γέγονεν ἄνθρωπος. Συνάψας οὖν τόν πέντε, καί τόν ἑπτά, καί τόν ὀκτώ, καί τόν δέκα, τόν τριάκοντα πλήροις ἀριθμόν. Ὁ τοίνυν ὡς ἀρχηγῷ τῷ Κυρίῳ καλῶς ἕπεσθαι γινώσκων, οὐκ ἀγνοήσει τόν λόγον, καθ᾿ ὅν καί αὐτός τριακοντούτης ἀναφανήσεται, κηρύττειν δυνάμενος τό Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. Ὅτε γάρ ἀμέμπτως, ὥσπερ τινά φύσιν ὁρατήν, τόν κατά πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν δημιουργήσει κόσμον, τήν ἐπ᾿ αὐτῆς τῆς ψυχῆς, ὥσπερ τινά χρόνον διά τῶν ἐναντίων συμβαίνουσαν μή ἀλλοιώσας περίοδον, καί διά θεωρίας τήν τῶν νοητῶν ἀπταίστως δρέψεται γνῶσιν, καί τήν αὐτήν καί ἄλλοις ἕξιν προνοητικῶς ἐνθεῖναι δεδύνηται· τότε καί αὐτός, ὡς δ᾿ ἄν ἔχῃ σωματικῆς ἡλικίας, τριακοντούτης ἐστί τῷ πνεύματι, συνεμφαίνων τῶν οἰκείων ἀγαθῶν τήν ἐν ἄλλοις ἐνέργειαν.

π΄. Ὁ ταῖς ἡδοναῖς παρειμένος τοῦ σώματος, οὔτε πρός ἀρετήν ἐστιν ἐνεργός, οὔτε πρός γνῶσιν εὐκίνητος. Ὅθεν οὐδέ ἄνθρωπον ἔχει· τουτέστιν, ἔμφρονα λογισμόν· ἵνα ὅταν ταραχθῇ τό ὕδωρ, βάλῃ αὐτόν εἰς τήν κολυμβήθραν· τουτέστιν, εἰς τήν δεκτικήν τῆς γνώσεως ἀρετήν, τήν ἰατρεύουσαν πᾶσαν νόσον, εἰ μή που διά ῥαθυμίαν ὁ νοσῶν ἀναβαλλόμενος, ὑπ᾿ ἄλλου προληφθῇ τοῦ κωλύοντος αὐτῷ παραβενέσθαι τήν ἴασιν. Διό καί τριάκοντα καί ὀκτώ ἔτη τῇ νόσῳ συγκατακλίνεται. Ὁ γάρ μή πρός δόξαν Θεοῦ τήν ὁρατήν θεώμενος κτίσιν, καί πρός τήν νοητήν φύσιν εὐσεβῶς ἀναβιβάζων τήν ἔννοιαν, εἰκότως νοσῶν διαμένει τόν εἰρημένον τῶν ἐτῶν ἀριθμόν. Ὁ γάρ τριάκοντα φυσικῶς λαμβανόμενος ἀριθμός, τήν αἰσθητήν σημαίνει φύσιν· ὥσπερ καί πρακτικῶς σκοπούμενος, τήν πρακτικήν ἀρετήν. Ὁ δέ ὀκτώ φυσικῶς κατανοούμενος, τήν νοητήν τῶν ἀσωμάτων παραδηλοῖ φύσιν· ὥσπερ καί γνωστικῶς θεωρούμενος, τήν πάνσοφον θεολογίαν· αἷς ὁ μή κινούμενος πρός Θεόν, πάρετος μένει, μέχρις ἄν ἐλθών ὁ Λόγος, διδάξῃ αὐτόν τόν σύντομον τῆς ἰάσεως τρόπον, φάσκων· Ἔγειραι· ἆρον τόν κράββατόν σου, καί περιπάτει· διαναστῆναι τόν νοῦν τῆς κατεχούσης φιληδονίας, καί ἆραι τό σῶμα τοῖς ὤμοις τῶν ἀρετῶν, καί ἀπελθεῖν εἰς τόν οἶκον· δηλαδή τόν οὐρανόν, ἐγκελευόμενος. (1116) Καλόν γάρ ὑπό τοῦ κρείττονος τοῖς ὤμοις τῆς πράξεως, τό χεῖρον αἴρεσθαι πρός ἀρετήν, ἤ τό κρεῖττον διά θρύψεως πρός φιληδονίαν ὑπό τοῦ χείρονος φέρεσθαι.

πα΄. Ἕως τῆς ἡμῶν τε καί πάντων τῶν μετά Θεόν οὐσίας κατά διάνοιαν καθαρῶς οὐκ ἐκβεβήκαμεν, οὔπω τήν τῆς κατ᾿ ἀρετήν ἀτρεψίας ἕξιν ἐλάβομεν. Ὁπηνίκα δέ τοῦτο δι᾿ ἀγάπης ἡμῖν κατορθωθῇ τό ἀξίωμα, τότε γνωσόμεθα τῆς θείας ἐπαγγελίας τήν δύναμιν. Ἐκεῖ γάρ εἶναι χρή πιστεύειν καθ᾿ ἵδρυσιν ἀμετάθετον τούς ἀξίους, ἔνθα προλαβών ὁ νοῦς δι᾿ ἀγάπης τήν σφετέραν ἐνεῤῥίζωσε δύναμιν. Ὁ γάρ μή ἐκβάς ἑαυτοῦ,

καί πάντων τῶν ὁπωσοῦν νοεῖσθαι δυναμένων, καί εἰς τήν ὑπέρ νόησιν σιγήν καταστάς, οὐ δύναται τροπῆς εἶναι πάμπαν ἐλεύθερος.

πβ΄. Πᾶσα νόησις, πλήθους· ἤ τουλάχιστον, δυάδος πάντως ἔμφασιν ἔχει. Μέση γάρ ἐστι τινῶν ἀκροτήτων σχέσις, ἀλλήλοις συνάπτουσα, τό τε νοοῦν καί τό νοούμενον. Οὐδέτερον δέ διόλου τήν ἁπλότητα πέφυκε σώζειν. Τό τε γάρ νοοῦν, ὑποκείμενόν τί ἐστι, πάντως συνεπινοουμένην αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖν ἔχον δύναμιν. Καί τό νοούμενον ὑποκείμενόν τι πάντως ἐστίν, ἤ ἐν ὑποκειμένῳ· συνεπινοουμένην αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν ἔχον· ἤ προϋποκειμένην τήν, οὗ ἐστι δύναμις, οὐσίαν. Οὐ γάρ τι τῶν ὄντων τό σύνολον αὐτό καθ᾽ αὐτό ἁπλῆ τις οὐσία ἤ νόησίς ἐστιν, ἵνα καί μονάς ἀδιαίρετος. Τόν δέ Θεόν, εἴτε οὐσίαν εἴπωμεν, οὐκ ἔχει φυσικῶς συνεπινοουμένην αὐτῷ τήν τοῦ νοεῖσθαι δύναμιν, ἵνα μή σύνθετος· εἴτε νόησιν, οὐκ ἔχει φυσικῶς δεκτικήν τῆς νοήσεως ὑποκειμένην οὐσίαν· ἀλλ᾽ αὐτός κατ᾽ οὐσίαν νόησίς ἐστιν ὁ Θεός· καί ὅλος νόησις, καί μόνον· (1117) καί αὐτός κατά τήν νόησιν οὐσία, καί ὅλος οὐσία καί μόνον· καί ὑπέρ οὐσίαν ὅλος, καί ὑπέρ νόησιν ὅλος, διότι καί μονάς ἀδιαίρετος καί ἀμερής καί ἁπλῆ. Ὁ τοίνυν καθ᾽ ὁτιοῦν νόησιν ἔχων, οὔπω τῆς δυάδος ἐξῆλθεν· ὁ δέ ταύτην πάμπαν ἀπολιπών, γέγονε ποσῶς ἐν τῇ μονάδι, τήν τοῦ νοεῖν ὑπεροχικῶς ἀποθέμενος δύναμιν.

πγ΄. Ἐν μέν τοῖς πολλοῖς, ἑτερότης καί ἀνομοιότης ἐστί καί διαφορά· ἐν δέ τῷ Θεῷ, κυρίως ἑνί καί μόνῳ τυγχάνοντι, ταυτότης καί ἁπλότης μόνον ἐστί, καί ὁμοιότης. Οὐκ ἀσφαλές οὖν πρίν ἔξω γενέσθαι τῶν πολλῶν, ἐπιβάλλειν ταῖς περί Θεοῦ θεωρίαις· καί δηλοῖ τοῦτο Μωϋσῆς, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηγνύμενος τήν σκηνήν τῆς διανοίας, καί τότε προσομιλῶν τῷ Θεῷ. Τό γάρ μετά λόγου τοῦ κατά προφοράν πειρᾶσθαι φάναι τόν ἄῤῥητον, ἐπικίνδυνον· ὅτι δυάς, καί πλέον ἐστίν ὁ κατά προφοράν λόγος. Τό δέ ἄνευ φωνῆς μόνῃ τῇ ψυχῇ τό ὄν θεωρεῖν, ἰσχυρότατον· ὅτι κατά τήν ἀδιαίρετον ἵσταται μονάδα, καί οὐκ ἐν τοῖς πολλοῖς. Ὁ γάρ ἀρχιερεύς, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω τοῦ καταπετάσματος εἰσιέναι μόλις προστεταγμένος, διδάσκει μόνον δεῖν ἐκεῖνον, τόν τήν αὐτήν καί τά ἅγια διαβάντα, καί εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων εἴσω γενόμενον· τουτέστι, τήν ἅπασαν τῶν αἰσθητῶν τε καί νοητῶν παρελθόντα φύσιν, καί πάσης τῆς κατά γένεσιν ἰδιότητος γενόμενον καθαρόν, ἀνείμονι καί γυμνῇ τῇ διανοίᾳ προσβάλλειν ταῖς περί Θεοῦ φαντασίαις.

πδ΄. Μωϋσῆς ὁ μέγας, ἔξω τῆς παρεμβολῆς πηξάμενος ἑαυτοῦ τήν σκηνήν· τουτέστι, τήν γνώμην καί τήν διάνοιαν ἱδρυσάμενος ἔξω τῶν ὁρωμένων, προσκυνεῖν τόν Θεόν ἄρχεται· καί εἰς τόν γνόφον εἰσελθών, τόν ἀειδῆ καί ἄϋλον τῆς γνώσεως τόπον, ἐκεῖ μένει τάς ἱερωτάτας τελούμενος τελετάς.

(1120) πε΄. Ὁ γνόφος ἐστίν, ἡ ἀειδής καί ἄϋλος καί ἀσώματος κατάστασις, ἡ τήν παραδειγματικήν τῶν ὄντων ἔχουσα γνῶσιν· ἐν ᾗ ὁ γενόμενος ἐντός, καθάπερ τις ἄλλος Μωϋσῆς, φύσει θνητῇ κατανοεῖ τά ἀθέατα· δι᾽ ἧς τῶν θείων ἀρετῶν ἐν ἑαυτῷ ζωγραφήσας τό κάλλος, ὥσπερ γραφήν εὐμιμήτως [unus Reg. εὐμίμητον] ἔχουσαν τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τό ἀπεικόνισμα, κάτεισιν· ἑαυτόν προβαλλόμενος τοῖς βουλομένοις μιμεῖσθαι τήν ἀρετήν, καί ἐν τούτῳ δεικνύς, ἧς μετειλήφει χάριτος, τό φιλάνθρωπόν τε καί ἄφθονον.

πστ΄. Οἱ ἀσπίλως τήν κατά Θεόν μετερχόμενοι φιλοσοφίαν, μέγιστον ἐκ τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐπιστήμης κέρδος εὑρίσκουσι· τό, μηκέτι τήνγνώμην τοῖς πράγμασι συμμεταβάλλεσθαι· ἀλλά μετ᾽ εὐσταθοῦς βεβαιότητος [unus Reg. γενναιότητος] πᾶσιν ἐγχειρεῖν προθύμως τοῖς ἁρμόζουσι τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς.

πζ΄. Τήν κατά σάρκα πρώτην ἐν Χριστῷ διά Πνεύματος βαπτισθέντες [ἴσ. κτηθέντες, primam nacti incorruptionem] ἀφθαρσίαν, τήν ἐσχάτην κατ᾽ αὐτόν ἐν Πνεύματι· δι᾽ ἐπιδόσεως ἔργων ἀγαθῶν δηλονότι, καί τοῦ κατά πρόθεσιν θανάτου, τήν προτέραν φυλάξαντες ἀκηλίδωτον, ἐκδεχόμεθα· καθ᾽ ἥν τῶν ἐχόντων, οὐδείς ἀποβολήν δέδοικε τῶν κτηθέντων ἀγαθῶν.

πη΄. Τοῖς ἐπί γῆς, τῆς θείας ἀρετῆς ἀπ᾽ οὐρανοῦ δι᾽ ἔλεον τόν πρός ἡμᾶς τήν χάριν καταπέμψαι βουληθείς ὁ Θεός, συμβολικῶς τήν ἱεράν σκηνήν καί τά ἐν αὐτῇ πάντα κατεσκεύασε· σοφίας οὖσαν ἀπεικόνισμα καί τύπον καί μίμημα.

πθ΄. Ἡ χάρις τῆς Νέας Διαθήκης, μυστικῶς τῷ τῆς Παλαιᾶς κέκρυπται γράμματι· διό φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅτι ὁ νόμος πνευματικῶς ἐστιν. Ὁ οὖν νόμος, τῷ μέν γράμματι, παλαιοῦται καί γηράσκει καταργούμενος· τῷ δέ πνεύματι,νεάζει διαπαντός ἐνεργούμενος. Ἡ γάρ χάρις παντελῶς ἀπαλαίωτος.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Ὁ μέν νόμος, σκιάν ἔχει τοῦ Εὐαγγελίου· τό δέ Εὐαγγέλιον, εἰκών ἐστι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. Ὁ μέν γάρ κωλύει τάς τῶν κακῶν ἐνεργείας· τό δέ, τάς πράξεις τῶν ἀγαθῶν παρατίθεται.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Τήν ἁγίαν ὅλην Γραφήν, σαρκί διαιρεῖσθαι λέγομεν καί πνεύματι· καθάπερ τινά πνευματικόν ἄνθρωπον οὖσαν. Ὁ γάρ τό ῥητόν τῆς Γραφῆς εἰπών εἶναι σάρκα· (1121) τόν δέ νοῦν, πνεῦμα, ἤγουν ψυχήν, τῆς ἀληθείας οὖν ἁμαρτήσεται. Σοφός δέ προδήλως, ὁ τό μέν φθειρόμενον ἀφείς· ὅλος [unus Reg. ὅλως] δέ τοῦ ἀφθάρτου γενόμενος.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Ὁ μέν νόμος, σάρξ ἐστι τοῦ κατά τήν ἁγίαν Γραφήν πνευματικοῦ ἀνθρώπου· αἴσθησις δέ, οἱ προφῆται· τό δέ Εὐαγγέλιον, ψυχή νοερά· διά σαρκός τοῦ νόμου, καί δι᾽ αἰσθήσεως τῶν προφητῶν ἐνεργοῦσα· καί τήν ἑαυτῆς δύναμιν ταῖς ἐνεργείαις ἐμφαίνουσα.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Σκιάν μέν εἶχεν ὁ νόμος, εἰκόνα δέ οἱ προφῆται τῶν ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ θείων καί πνευματικῶν ἀγαθῶν. Αὐτό δέ τό Εὐαγγέλιον, αὐτήν παροῦσαν ἡμῖν διά τῶν γραμμάτων ἔδειξε τήν ἀλήθειαν· τήν τῷ νόμῳ προσκιασθεῖσαν, καί τοῖς προφήταις προεικονισθεῖσαν.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Ὁ τόν νόμον διά βίου καί πολιτείας ἐπιτελῶν, μόνων τῶν τῆς κακίας ἀργεῖ συμπερασμάτων, καταθύων τῷ Θεῷ τῶν ἀλόγων παθῶν τήν ἐνέργειαν· καί τούτῳ πρός σωτηρίαν ἀρκεῖται τῷ τρόπῳ, διά τήν ἐν αὐτῷ πνευματικήν νηπιότητα.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ὁ τῷ προφητικῷ λόγῳ παιδαγωγούμενος, πρός τῇ ἀποβολῇ τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τάς κατά ψυχήν συνισταμένας αὐτῶν ἐκτίθεται συγκαταθέσεις· ἵνα μή τῷ χείρονι, φημί δή τῇ σαρκί, δοκῶν κακίας ἀπέχεσθαι· τῷ κρείττονι, λέγω δέ τῇ ψυχῇ, λάθῃ ταύτην δαψιλῶς ἐνεργούμενος.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ὁ τήν εὐαγγελικήν ζωήν γνησίως ἀσπαζόμενος, καί ἀρχήν καί τέλος ἑαυτοῦ τῆς κακίας ἐξέτεμε· καί πᾶσαν ἀρετήν ἔργῳ τε καί λόγῳ μετέρχεται· θύων θυσίαν αἰνέσεως καί ἐξομολογήσεως, πάσης τῆς κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν παθῶν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καί τῆς κατά νοῦν πρός αὐτά μάχης ὑπάρχων ἐλεύθερος· καί μόνην ἔχων τήν ἐπ᾽ ἐλπίδι τῶν μελλόντων ἀγαθῶν τήν ψυχήν διατρέφουσαν, ἀκόρεστον ἡδονήν.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν θείων Γραφῶν ἐπιμεληταῖς, δύο ἔχων ἀναφαίνεται μορφάς ὁ κατά Κύριον Λόγος· τήν μέν κοινήν καί δημωδεστέραν καί οὐκ ὀλίγοις θεατήν, καθ᾽ ἥν λέγεται

τό, Εἴδομεν αὐτόν, καί οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδέ κάλλος· τήν δέ κρυφιωτέραν καί ὀλίγοις ἐφικτήν, τοῖς ἤδη κατά Πέτρον καί Ἰάκωβον καί Ἰωάννην, τούς ἁγίους ἀποστόλους γεγονόσιν, ἐφ᾽ ὧν ὁ Κύριος μετεμορφώθη πρός δόξαν νικῶσαν τήν αἴσθησιν· καθ᾽ ἥν ἔστιν ὡραῖος κάλλει παρά τούς υἱούς τῶν ἀνθρώπων. (1124) Τούτων δέ τῶν δύο μορφῶν, ἡ μέν προτέρα, τοῖς εἰσαγομένοις ἁρμόδιος· ἡ δευτέρα δέ, τοῖς κατά τήν γνῶσιν ὡς ἐφικτόν τελειωθεῖσιν ἀνάλογος. Καί ἡ μέν, τῆς πρώτης τοῦ Κυρίου παρουσίας ἐστίν εἰκών, ἐφ᾽ ἧς τό ῥητόν τοῦ Εὐαγγελίου θετέον τῆς διά παθημάτων καθαιρούσης τούς πρακτικούς· ἡ δέ, τῆς δευτέρας καί ἐνδόξου παρουσίας ἐστί προδιατύπωσις, ἐφ᾽ ἧς τό πνεῦμα νοεῖται· τῆς διά σοφίας τούς γνωστικούς μεταμορφούσης πρός θέωσιν· ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ λόγου μεταμορφώσεως, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τήν δόξαν Κυρίου κατοπτριζομένους.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Ὁ μέν ἀκατασείστως ὑπέρ ἀρετῆς ἐγκαρτερῶν τοῖς δεινοῖς, ἐνεργουμένην ἐφ᾽ ἑαυτόν ἔχει τήν πρώτην τοῦ Λόγου παρουσίαν, πάσης αὐτόν κηλῖδος καθαίρουσαν· ὁ δέ τόν νοῦν πρός τήν τῶν ἀγγέλων διά θεωρίας μεταβιβάσας κατάστασιν, τῆς δευτέρας ἔχει παρουσίας τήν δύναμιν, ἐνεργοῦσαν αὐτῷ τό ἀπαθές καί ἀνάλωτον.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Αἴσθησις μέν ἕπεται τῷ πρακτικῷ, διά πόνον κατορθοῦντι τάς ἀρετάς· ἀναισθησία δέ τῷ γνωστικῷ, τόν νοῦν ἀπό τῆς σαρκός καί τοῦ κόσμου συστείλαντι πρός Θεόν. Ὁ μέν γάρ λῦσαι τήν ψυχήν τῶν κατά φύσιν τῆς σχέσεως πρός τήν σάρκα δεσμῶν διά τῆς πρακτικῆς ἀγωνιζόμενος, ἔχει τήν γνώμην τοῖς πόνοις συνεχῶς ἐποκλάζουσαν· ὁ δέ, ταύτης τῆς σχέσεως ἀνασπάσας διά τῆς θεωρίας [unus Reg. θεωρητικῆς] τούς ἥλους, οὐδενί τό σύνολόν ἐστι καθεκτός· καθαρός ἤδη τοῦ πάσχειν τε καί κρατεῖσθαι πεφυκότος παρά τῶν ἑλεῖν βουλομένων, γενόμενος.

ρ΄. Τό μάννα δοθέν τῷ Ἰσραήλ κατά τήν ἔρημον, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐστί, πρός πᾶσαν ἡδονήν πνευματικήν ἁρμῶν τοῖς ἐσθίουσιν αὐτόν, καί πρός πᾶσαν γεῦσιν κατά τήν διαφοράν τῆς τῶν ἐσθιόντων ἐπιθυμίας, μετακιρνώμενος. Πάσης γάρ ἔχει πνευματικῆς βρώσεως ποιότητα. Διό τοῖς μέν ἄνωθεν ἐκ σπόρου ἀφθάρτου διά πνεύματος γεννηθεῖσι, λογικόν ἄδολον γίνεται γάλα· τοῖς δέ ἀσθενοῦσι, λάχανον, τήν παθοῦσαν τῆς ψυχῆς παραμυθούμενος δύναμιν· τοῖς δέ διά τήν ἕξιν τά αἰσθητήρια τῆς ψυχῆς γεγυμνασμένα ἔχουσι πρός διάκρισιν καλοῦ τε καί κακοῦ, στερεάν ἑαυτόν δίδωσι τροφήν. Ἔχει δέ καί ἄλλας ἀπείρους δυνάμεις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐνταῦθα μή χωρουμένας· ἀναλύσας δέ τις, καί ἄξιος γενόμενος ἐπί πολλῶν, ἤ ἐπί πάντων κατασταθῆναι, λήψεται κἀκείνας ὅλας, ἤ τινας τοῦ λόγου τάς δυνάμεις, διά τό ἐν ἐλαχίστῳ αὐτόν ἐνταῦθα πιστόν γεγονέναι. Πᾶσα γάρ τῶν ἐνταῦθα διδομένων θείων χαρισμάτων ἀκρότης, συγκρίσει τῶν μελλόντων, ἐλάχιστόν τι καί μέτριόν ἐστιν.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ Β΄ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ.

α΄. Εἷς Θεός, ὅτι μία θεότης· μονάς [deest τό, μονάς, in tribus Regiis] ἄναρχος καί ἁπλῆ καί ὑπερούσιος· (1125) καί ἀμερής καί ἀδιαίρετος· ἡ αὐτή μονάς καί Τριάς· ὅλη μονάς ἡ αὐτή, καί ὅλη Τριάς ἡ αὐτή· μονάς ὅλη κατά τήν οὐσίαν ἡ αὐτή, καί Τριάς ὅλη κατά τάς ὑποστάσεις ἡ αὐτή. Πατήρ γάρ, καί Υἱός, καί Πνεῦμα ἅγιον ἡ θεότης, καί ἐν Πατρί, καί Υἱῷ, καί ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης. Ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί ἡ αὐτή· καί ὅλος ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁ Πατήρ· καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καί ὅλος ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁ Υἱός. Καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἡ

αὐτή· καί ὅλον ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ὅλη Πατήρ, καί ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί· καί ὅλος ἐν ὅλῃ ὁ Πατήρ· καί ὅλη ὅλος ὁ Πατήρ. Καί ὅλη ὅλος ὁ Υἱός ἡ αὐτή· καί ὅλη ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καί ὅλος ὅλη, καί ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ ὁΥἱός. Καί ὅλη Πνεῦμα ἅγιον ἡ αὐτή, καί ἐν ὅλῳ τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ· καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον ὅλον ὅλη, καί ὅλον ἐν ὅλῃ τῇ αὐτῇ τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Οὐ γάρ ἐκ μέρους ἡ θεότης ἐν τῷ Πατρί, ἤ ἐκ μέρους Θεός ὁ Πατήρ· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ Υἱῷ ἡ θεότης, ἤ ἐκ μέρους Θεός ὁ Υἱός· οὔτε ἐκ μέρους ἐν τῷ ἁγίῳ Πνεύματι ἡ θεότης, ἤ ἐκ μέρους Θεός τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Οὔτε γάρ μεριστή ἡ θεότης· οὔτε ἀτελής ὁ Θεός ὁ Πατήρ, ἤ ὁ Υἱός, ἤ τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἀλλ᾽ ὅλη ἐστίν ἡ αὐτή τελεία τελείως ἐν τελείῳ τῷ Πατρί· καί ὅλη τελεία τελείως ἡ αὐτή ἐν τελείῳ τῷ Υἱῷ ἡ αὐτή· καί ὅλη τελεία τελείως ἡ αὐτή ἐν τελείῳ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι. Ὅλος γάρ ἐν ὅλῳ τῷ Υἱῷ καί τῷ Πνεύματι τελείως ἐστίν ὁ Πατήρ· καί ὅλος ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι τελείως ἐστίν ὁΥἱός· καί ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ Πατρί καί τῷ Υἱῷ τελείως ἐστί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Διό καί εἷς Θεός ὁ Πατήρ καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Μία γάρ καί ἡ αὐτή οὐσία καί δύναμις καί ἐνέργεια Πατρός καί Υἱοῦ καί ἁγίου Πνεύματος· οὐκ ὄντος οὐδενός τοῦ ἑτέρου χωρίς ἤ νοουμένου.

β΄. Πᾶσα νόησις, τῶν νοούντων καί νοουμένων ἐστίν· ὁ δέ Θεός, οὔτε τῶν νοούντων ἐστίν, οὔτε τῶν νοουμένων· ὑπέρ ταῦτα γάρ· ἐπεί περιγράφεται, τῆς τοῦ νοουμένου σχέσεως, ὡς νοῶν, προσδεόμενος· ἤ τῷ νοοῦντι φυσικῶς ὑποπίπτων, διά τήν σχέσιν νοούμενος. Λείπεται γοῦν, μήτε νοεῖν, μήτε νοεῖσθαι τόν Θεόν ὑπολαμβάνειν· ἀλλ᾽ ὑπέρ τό νοεῖν εἶναι καί νοεῖσθαι. Τῶν γάρ μετ᾽ αὐτόν, φυσικῶς ἐστι τό νοεῖν καί τό νοεῖσθαι.

γ΄. Πᾶσα νόησις ὥσπερ ἐν οὐσίᾳ πάντως ἔχει τήν θέσιν ὡς ποιότης, οὕτω καί περί οὐσίαν πεποιωμένην ἔχει τήν κίνησιν. Οὐ γάρ ἄφετόν τι καθόλου καί ἁπλοῦν καθ᾽ ἑαυτό ὑφεστώς δυνατόν ἐστιν αὐτήν ὑποδέξασθαι, ὅτι μή ἄφετός ἐστι καί ἁπλῆ. Ὁ δέ Θεός, κατ᾽ ἄμφω πάμπαν ὑπάρχων ἁπλοῦς, καί οὐσία τοῦ ἐν ὑποκειμένῳ χωρίς, καί νόησις μή ἔχουσά τι καθάπαξ ὑποκείμενον· οὐκ ἔστι τῶν νοούντων καί νοουμένων, ὡς ὑπέρ οὐσίαν ὑπάρχων δηλονότι καί νόησιν.

δ΄. Ὥσπερ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἐξ αὐτοῦ κατ᾽ εὐθεῖαν ἐκτεταμένων γραμμῶν ἀδιαίρετος θεωρεῖται (1128) παντελῶς ἡ θέσις· οὕτως ὁ ἀξιωθείς ἐν τῷ Θεῷ γενέσθαι, πάντας εἴσεται τούς ἐν αὐτῷ τῶν γεγονότων προϋφεστῶτας λόγους, καθ᾽ ἁπλῆν τινα ἀδιαίρετον γνῶσιν.

ε΄. Μορφουμένη τοῖς νοουμένοις νόησις, πολλαί νοήσεις ἡ μία καθίσταται νόησις, κατ᾽ εἶδος ἕκαστον μορφουμένη τῶν νοουμένων. Ὁπηνίκα δέ τῶν μορφούντων αὐτήν αἰσθητῶν τε καί νοητῶν τό πλῆθος περάσασα, γένηται πάμπαν ἀνείδεος, τηνικαῦτα προσφυῶς αὐτήν ὁ ὑπέρ νόησιν οἰκειοῦται Λόγος, καταπαύων τῶν ἀλλοιοῦν αὐτήν ταῖς τῶν νοημάτων μορφαῖς πεφυκότων· ὅπερ ὁ παθών, καί αὐτός κατέπαυσεν ἀπό τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπό τῶν ἰδίων ὁ Θεός.

στ΄. Ὁ τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις ἐνταῦθα τελειότητα φθάσας, καρποφορεῖ τῷ Θεῷ ἀγάπην, χαράν, εἰρήνην, μακροθυμίαν· πρός δέ τό μέλλον, ἀφθαρσίαν καί ἀϊδιότητα, καί τά τούτοις ὅμοια· καί μήποτε τά μέν πρῶτα προσήκει τῷ τήν πρακτικήν τελειώσαντι· τά δεύτερα δέ, τῷ διά γνώσεως ἀληθοῦς ἐκστάντι τῶν πεποιημένων.

ζ΄. Ὥσπερ ἴδιον παρακοῆς ἔργον ἐστίν ἡ ἁμαρτία, οὕτως ἴδιον ὑπακοῆς ἔργον ἐστίν ἡ ἀρετή· καί ὥσπερ τῇ μέν παρακοῇ παρακολουθεῖ παράβασις ἐντολῶν, καί τοῦ ἐντειλαμένου διαίρεσις, οὕτω τῇ ὑπακοῇ ἐφέπεται συντήρησις ἐντολῶν, καί ἡ πρός τόν ἐντειλάμενον ἕνωσις. Ὁ γοῦν συντηρήσας δι᾽ ὑπακοῆς ἐντολήν, καί δικαιοσύνην εἰργάσατο, καί

πρός τόν ἐντειλάμενον, ἕνωσιν διά τῆς ἀγάπης ἐτήρησεν ἀδιαίρετον· ὁ δέ παραβάς διά παρακοῆς ἐντολήν, καί τήν ἁμαρτίαν εἰργάσατο, καί τῆς κατ᾿ ἀγάπην ἑαυτόν πρός τόν ἐντειλάμενον διεῖλεν ἑνώσεως.

η΄. Ὁ ἐκ τῆς κατά τήν παράβασιν διαιρέσεως συναγόμενος, πρῶτον χωρίζεται τῶν παθῶν· ἔπειτα τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν· εἶτα φύσεως καί τῶν περί φύσιν λόγων· εἶτα νοημάτων, καί τῶν περί αὐτά γνώσεων· καί τελευταῖον, τῶν περί Προνοίας λόγων διαδράς τό ποικίλον, εἰς αὐτόν ἀγνώστως καταντᾷ τόν περί μονάδος λόγον· καθ᾿ ὅν μόνον θεωρήσας ἑαυτοῦ ἀτρεψίαν ὁ νοῦς, χαίρει τήν ἀνεκλάλητον χαράν· ὡς τήν εἰρήνην εἰληφώς τοῦ Θεοῦ, τήν ὑπερέχουσαν πάντα νοῦν· καί φρουροῦσαν διηνεκῶς ἄπτωτον τόν αὐτῆς ἀξιούμενον.

θ΄. Ὁ τῆς γεέννης φόβος, κακίαν φεύγειν παρασκευάζει τούς εἰσαγομένους· ὁ δέ πόθος τῆς τῶν ἀγαθῶν ἀντιδόσεως, τοῖς προκόπτουσι τήν ἐπ᾿ ἐνεργείᾳ τῶν ἀρετῶν χαρίζεται προθυμίαν· τό δέ τῆς ἀγάπης μυστήριον, πάντων ὑπεραίρει τῶν γεγονότων τόν νοῦν, (1129) πρός πάντα τά μετά Θεόν τυφλόν ἀπεργαζόμενον. Μόνους γάρ τούς τυφλούς πρός πάντα τά μετά Θεόν γεγενημένους ὁ Κύριος σοφίζει, δεικνύς τά θειότερα.

ι΄. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, κόκκῳ σινάπεως ἐοικώς, πρό τῆς γεωργίας πάνυ εἶναι δοκεῖ μικρός· ἐπειδάν δέ γεωργηθῇ δεόντως, τοσοῦτον διαδείκνυται μέγας, ὥστε τούς τῶν αἰσθητῶν καί τῶν νοητῶν κτισμάτων μεγαλοφυεῖς λόγους πτηνῶν δίκην αὐτῷ ἐπαναπαύεσθαι. Πάντων γάρ οἱ λόγοι καθεστήκασιν αὐτῷ χωρητοί· αὐτός δέ, τῶν ὄντων ἐστίν οὐδενί χωρητός. Διό τόν ἔχοντα πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, δύνασθαι μεταθεῖναι λόγῳ τό ὄρος ὁ Κύριος ἔφη· τουτέστι, τό καθ᾿ ἡμῶν τοῦ διαβόλου κράτος ἀποδιώκειν, καί μετατιθέναι τῆς βάσεως.

ια΄. Κόκκος τοῦ σινάπεώς ἐστιν ὁ Κύριος, κατά πίστιν ἐν Πνεύματι σπειρόμενος ἐν ταῖς καρδίαις τῶν δεχομένων· ὅν ὁ ἐπιμελῶς διά τῶν ἀρετῶν γεωργήσας, τό μέν ὄρος τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος μετατίθησι, τήν δυσκίνητον ἕξιν ἑαυτοῦ τῆς κακίας κατ᾿ ἐξουσίαν ἀπωθούμενος· τούς δέ λόγους ἑαυτῶ τῶν ἐντολῶν καί τούς τρόπους, ἤ καί τάς θείας δυνάμεις, ὥσπερ πετεινά οὐρανοῦ ἐπαναπαύει.

ιβ΄. Τῷ Κυρίῳ καθάπερ τινί θεμελίῳ πίστεως, τό ὕψος ἐποικοδομοῦντες τῶν ἀγαθῶν, χρυσίον, ἀργύριον, λίθους τιμίους ἐπιθώμεθα· τουτέστι, θεολογίαν καθαράν καί ἀκίβδηλον, καί βίον διαφανῆ καί λαμπρόν, καί θείους λογισμούς τά μαργαρώδη νοήματα· ἀλλά μή ξύλα, μή χόρτον μήτε καλάμην· τουτέστι, μήτε εἰδωλολατρείαν· ἤγουν τήν περί τά αἰσθητά πτόησιν· μήτε βίον ἀλόγιστον, μήτε λογισμούς ἐμπαθεῖς, καί τῆς κατά σοφίαν συνέσεως ὥσπερ ἀσταχύων ἐστερημένους.

ιγ΄. Ὁ γνώσεως ἐφιέμενος, ἀμετακινήτους τάς βάσεις τῆς ψυχῆς ἐρεισάτω παρά τῷ Κυρίῳ, καθά φησιν ὁ Θεός τῷ Μωϋσῇ· Σύ δέ αὐτοῦ στῆθι μετ᾿ ἐμοῦ. Ἰστέον δέ, ὅτι καί ἐν αὐτοῖς τοῖς ἱσταμένοις παρά τῷ Κυρίῳ ἐστί διαφορά· εἴπερ ἐκεῖνο μή παρέργως ἀναγινώσκεται τοῖς φιλομαθέσι, τό, Εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἵτινες οὐ μή γεύσωνται θανάτου, ἕως ἄν ἴδωσι τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. Οὐ γάρ πᾶσιν ἀεί μετά δόξης ὁ Κύριος ἐπιφαίνεται τοῖς παρ᾿ αὐτῷ ἱσταμένοις, ἀλλά τοῖς μέν εἰσαγομένοις, ἐν δούλου μορφῇ παραγίνεται· τοῖς δέ δυνάμενοις ἀκολουθῆσαι αὐτῷ ἐπί τό ὑψηλόν ἀναβαίνοντι τῆς αὐτοῦ μεταμορφώσεως ὄρος, ἐν μορφῇ Θεοῦ ἐπιφαίνεται· ἐν ᾗ ὑπῆρχε, (1132) πρό τοῦ τόν κόσμον εἶναι. Δυνατόν οὖν ἐστι, μή κατά τό αὐτό τόν αὐτόν πᾶσι τοῖς παρ᾿ αὐτῷ τυγχάνουσιν ἐπιφαίνεσθαι Κύριον· ἀλλά τοῖς

μέν οὕτως, τοῖς δέ ἑτέρως, κατά τό μέτρον τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως δηλονότι ποικίλλων τήν θεωρίαν.

ιδ΄. Ὅταν περιφανής καί λαμπρός ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γένηται λόγος, καί τό πρόσωπον αὐτοῦ λάμψοι καθάπερ ἥλιος, τότε καί τά ἱμάτια αὐτοῦ φαίνεται λευκά· τουτέστι, τά ῥήματα τῆς ἁγίας τῶν Εὐαγγελίων Γραφῆς, τρανά καί σαφῆ, καί μηδέν ἔχοντα κεκαλυμμένον. Ἀλλά καί Μωϋσῆς καί Ἠλίας μετ᾿ αὐτοῦ παραγίνονται· τουτέστιν, οἱ τοῦ νόμου καί τῶν προφητῶν πνευματικώτεροι λόγοι.

ιε΄. Ὥσπερ ἔρχεται ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, ὡς γέγραπται, μετά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός, οὕτως καθ᾿ ἑκάστην προκοπήν ἀρετῆς μεταμορφοῦται τοῖς ἀξίοις ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ἐρχόμενος μετά τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρός. Οἱ γάρ ἐν νόμῳ καί προφήταις πνευματικώτεροι λόγοις, οὕς Μωϋσῆς καί Ἠλίας δι᾿ ἑαυτῶν προτυποῦσι, μετά τοῦ Κυρίου φαινόμενοι, κατά τήν μεταμόρφωσιν τοῦ Κυρίου , τήν ἀναλογίαν σώζουσι τῆς ἐν αὐτοῖς δόξης, τήν τέως χωρητήν τοῖς ἀξίοις ἀποκαλύπτοντες δύναμιν.

ιστ΄. Ὁ τόν περί μονάδος ποσῶς μυηθείς λόγον, πάντως καί τούς περί προνοίας καί κρίσεως ἐπέγνω λόγους, συνόντας αὐτῷ. Διό καί τρεῖς γενέσθαι σκηνάς παρ᾿ ἑαυτῷ [unus Reg. παρ᾿ αὐτῷ] κατά τόν ἅγιον Πέτρον, τοῖς ὁραθεῖσι καλόν εἶναι ψηφίζεται· τουτέστι, τάς τρεῖς ἕξεις τῆς σωτηρίας· τήν τῆς ἀρετῆς λέγω, καί τήν τῆς γνώσεως, καί τήν τῆς θεολογίας. Ἡ μέν γάρ δεῖται τῆς κατά πρᾶξιν ἀνδρείας καί σωφροσύνης, ἧς ὁ μακάριος τύπος ὑπῆρχεν Ἠλίας· ἡ δέ, τῆς κατά τήν φυσικήν θεωρίαν δικαιοσύνης, ἥν ὁ μέγας ἐμήνυε δι᾿ ἑαυτοῦ Μωϋσῆς· ἡ δέ, τῆς κατά τήν φρόνησιν ἀκραιφνοῦς τελειότητος, ἥν ὁ Κύριος ἐδήλου. Σκηναί δέ προσηγορεύθησαν, διά τό ἄλλας εἶναι τούτων κρείττους καί περιφανεστέρας, τάς τούς ἀξίους κατά τό μέλλον διαδεξομένας λήξεις.

ιζ΄. Ὁ μέν πρακτικός, ἐν σαρκί λέγεται παροικεῖν· ὡς τῆς ψυχῆς τήν πρός τήν σάρκα σχέσιν διά τῶν ἀρετῶν ἐκτέμνων, καί τῶν ὑλικῶν ἑαυτοῦ περιελόμενος τήν ἀπάτην. Ὁ δέ γνωστικός, καί ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ λέγεται παροικεῖν· ὡς ἐν ἐσόπτροις (1133) ἔτι καί αἰνίγμασι θεωρῶν τήν ἀλήθειαν. Οὔπω γάρ αὐτῷ τά τῶν ἀγαθῶν αὐθυπόστατα εἴδη καθώς εἰσιν ἐθεάσθησαν, διά τῆς πρόσωπον πρός πρόσωπον ἀπολαύσεως. Ἐν εἰκόνι γάρ τῶν ἀγαθῶν, ὡς πρός τό μέλλον, πᾶς ἅγιος διαπορεύεται, βοῶν· Πάροικός εἰμι καί παρεπίδημος καθώς πάντες οἱ πατέρες μου.

ιη΄. Τόν εὐχόμενον οὐ δεῖ στῆναί ποτε τῆς ἐπί Θεόν ἀγούσης ὑψηλῆς ἀναβάσεως. Ὡς γάρ ἀναβάσεις χρή νοεῖσθαι [duo Regii, ποιεῖσθαι, ut et Fr.], κατά τήν ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, τήν ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν προκοπήν· καί τήν ἀπό δόξης εἰς δόξαν, τῶν πνευματικῶν τῆς θεωρίας γνώσεως ἐπανάβασιν· καί τήν ἀπό τοῦ ῥητοῦ τῆς ἁγίας καί θείας Γραφῆς, ἐπί τό πνεῦμα μετάβασιν· οὕτω καί ἐν τῷ περί εὐχῶν τόπῳ γινόμενον χρή ποιεῖν· ἐπαίρειν τόν νοῦν ἀπό τῶν ἀνθρωπίνων· καί τό φρόνημα τῆς ψυχῆς, ἐπί τά θειότερα· ἵνα καί δυνηθῇ ὁ νοῦς ἀκολουθῆσαι τῷ διεληλυθότι τούς οὐρανούς, Ἰησοῦ τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ, πανταχοῦ ὄντι, καί πάντα διερχομένῳ δι᾿ ἡμᾶς οἰκονομικῶς, ἵνα καί ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, πάντα διέλθωμεν τά μετ᾿ αὐτόν· καί γενώμεθα πρός αὐτόν, ἐάν γε νοῶμεν αὐτόν, οὐ κατά τήν σμικρότητα τῆς οἰκονομικῆς συγκαταβάσεως, ἀλλά κατά τήν μεγαλειότητα τῆς φυσικῆς ἀοριστίας.

ιθ΄. Καλόν ἀεί σχολάζειν καί ζητεῖν τόν Θεόν, ὡς προσετάγημεν. Κἄν γάρ κατά τήν παροῦσαν ζωήν ζητοῦντες ἐπί τό πέρας ἐλθεῖν τοῦ βάθους τοῦ Θεοῦ οὐ δυνάμεθα· ἀλλ᾿ ἴσως καί ἐπ᾿ ὀλίγον τοῦ βάθους αὐτοῦ φθάνοντες, θεωροῦμεν ἁγίων ἁγιώτερα, καί πνευματικῶν

πνευματικώτερα. Καί δηλοῖ τυπικῶς ὁ ἀρχιερεύς, ἀπό τῶν ἁγίων τῶν τῆς αὐλῆς ἁγιωτέρων, ἐπί τά ἅγια τῶν Ἁγίων, ἁγιώτερα τῶν ἁγίων εἰσιών.

κ΄. Πᾶς τοῦ Θεοῦ λόγος, οὔτε πολύλογος, οὔτε πολυλογία ἐστίν· ἀλλ᾽ εἷς, συνεστώς [Regii guidam et Rt. συνετός] ἐκ διαφόρων θεωρημάτων· ὧν ἕκαστον μέρος ἐστί τοῦ λόγου. Ὥστε ὁ λέγων ὑπέρ ἀληθείας, κἄν οὕτως εἰπεῖν δυνηθῇ ὡς μηδέν εἰς τό ζητούμενον παραλιπεῖν, ἕνα λόγον εἴρηκε τοῦ Θεοῦ.

κα΄. Ἐν μέν τῷ Χριστῷ, Θεῷ ὄντι καί Λόγου τοῦ Πατρός, ὅλον κατ᾽ οὐσίαν οἰκεῖ τό πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς· ἐν ἡμῖν δέ κατά χάριν οἰκεῖ τό πλήρωμα τῆς θεότητος, ἡνίκα πᾶσαν ἐν ἑαυτοῖς ἀθροίσωμεν ἀρετήν καί σοφίαν, μηδενί τρόπω κατά τό δυνατόν ἀνθρώπῳ λειπομένην τῆς πρός τό ἀρχέτυπον ἀληθοῦς ἐκμιμήσεως. Οὐ γάρ ἀπεικός κατά τόν θέσει λόγον, καί ἐν ἡμῖν οἰκῆσαι τό πλήρωμα τῆς θεότητος, τό ἐκ διαφόρων συνεστηκός πνευματικῶν θεωρημάτων.

κβ΄. Ὥσπερ ὁ παρ᾽ ἡμῖν λόγος, ἐκ τοῦ νοῦ κατά φύσιν προερχόμενος, (1136) ἄγγελος τῶν κρυπτομένων τοῦ νοῦ κινημάτων ἐστίν· οὕτως ὁ Θεοῦ Λόγος, κατ᾽ οὐσίαν ἐγνωκώς τόν Πατέρα, καθάπερ Λόγος τόν γεννήσαντα Νοῦν, οὐδενός τῶν γεννητῶν προσβάλλειν αὐτῷ χωρίς αὐτοῦ δυναμένου, ἀποκαλύπτει ὅν ἔγνω Πατέρα, ὡς κατά φύσιν Λόγος, καθό καί Μεγάλης βουλῆς ἄγγελος λέγεται.

κγ΄. Μεγάλη βουλή τοῦ Θεοῦ καί Πατρός ἐστι, τό σεσιγημένον καί ἄγνωστον τῆς οἰκονομίας μυστήριον· ὅπερ πληρώσας διά τῆς σαρκώσεως ὁ μονογενής Υἱός, ἀπεκάλυψεν, ἄγγελον γενόμενος τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καί Πατρός καί προαιωνίου βουλῆς. Γίνεται δέ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ βουλῆς ἄγγελος, ὁ γνούς τοῦ μυστηρίου τόν λόγον, καί τοσοῦτον ἔργῳ τε καί λόγῳ διά πάντων ἀκαταλήκτως ὑψούμενος, μέχρις ἄν φθάσῃ τόν πρός αὐτόν τοσοῦτον κατελθόντα.

κδ΄. Εἰ δι᾽ ἡμᾶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος οἰκονομικῶς κατῆλθεν εἰς τά κατώτερα μέρη τῆς γῆς, καί ἀνῆλθεν ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ὁ πάντη κατά φύσιν ἀκίνητος· ἐν ἑαυτῶ κατ᾽ οἰκονομίαν ὡς ἀνθρώπῳ, προενεργῶν τά ἐσόμενα· σκοπείτων χαίρων μυστικῶς, ὁ τήν φιλίαν στέργων τῆς γνώσεως, ὁποῖόν ἐστι τό κατ᾽ ἐπαγγελίαν τέλος τῶν ἀγαπώντων τόν Κύριον.

κε΄. Εἰ διά τοῦτο γέγονεν υἱός ἀνθρώπου καί ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός Υἱός Θεός Λόγος, ἵνα ποιήσῃ θεούς καί υἱούς Θεοῦ τούς ἀνθρώπους· ἐκεῖ γενήσεσθαι πιτεύσωμεν, ἔνθα νῦν αὐτός ἐστιν ὁ Χριστός ὡς κεφαλή τοῦ ὅλου σώματος, καί ὑπέρ ἡμῶν γενόμενος πρόδρομος πρός τόν Πατέρα, τό καθ᾽ ἡμᾶς. Ἐν γάρ συναγωγῇ θεῶν, τῶν σωζομένων, ἔσται Θεός μέσος ἱστάμενος, διανέμων τάς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος· τοπικήν οὐκ ἔχων ἀπό τῶν ἀξίων διάστασιν.

κστ΄. Ὁ τάς ἐμπαθεῖς τῆς σαρκός ὀρέξεις ἔτι πληρῶν, ὡς εἰδωλολάτρης καί εἰδωλοποιός τήν γῆν οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων. Ἐπάν δέ μικρόν τά πράγματα διακρίνας, αἴσθησιν λάβῃ τῶν καθηκόντων τῆς φύσεως τρόπων, τήν γῆν τῶν Χαλδαίων ἀφείς, ἔρχεται εἰς Χαῤῥάν τῆς Μεσοποταμίας· τήν μεταίχμιον ἀρετῆς καί κακίας λέγω κατάστασιν, τήν μήπω τῆς κατ᾽ αἴσθησιν πλάνης καθαράν γενομένην. Τοῦτο γάρ ἡ Χαῤῥάν. Εἰ δέ καί τήν δι᾽ αἰσθήσεως γενομένην σύμμετρον τοῦ καλοῦ σύνεσιν ὑπερκύψῃ, πρός τήν γῆν ἐπείξεται τήν ἀγαθήν· τοῦτ᾽ ἔστιν, εἰς τήν πάσης κακίας καί ἀγνωσίας ἐλευθέραν κατάστασιν· (1137) ἥν ὁ ἀψευδής Θεός δείκνυσι καί ἐπαγγέλλεται δώσειν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς, τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

κζ΄. Εἰ ἐσταυρώθη δι᾽ ἡμᾶς ἐξ ἀσθενείας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, καί ἠγέρθη ἐκ δυνάμεως Θεοῦ, δῆλον ὅτι πνευματικῶς δι᾽ ἡμᾶς ἀεί τοῦτο

καί ποιεῖ καί πάσχει· ὡς πᾶσι πάντα γινόμενος, ἵνα σώσῃ τούς πάντας. Οὐκοῦν καλῶς ὁ θεῖος Ἀπόστολος ἐν τοῖς Κορινθίοις ἀσθενοῦσιν, οὐδέν ἔκρινεν εἰδέναι, εἰ μή Ἰησοῦν Χριστόν, καί τοῦτον ἐσταυρωμένον. Ἐφεσίοις δέ γράφει, τελείοις οὖσι, τό, Συνήγειρε καί συνεκάθισεν ἡμᾶς ὁ Θεός ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ· κατά τήν ἀναλογοῦσαν ἑκάστῳ δύναμιν, τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον γίνεσθαι φάσκων. Σταυροῦται τοίνυν τοῖς ἔτι πρός εὐσέβειαν πρακτικῶς εἰσαγομένοις, τάς ἐμπαθεῖς αὐτῶν τῷ θείῳ φόβῳ προσηλῶν ἐνεργείας. Ἀνίσταται δέ καί ἄνεισιν εἰς οὐρανούς, τοῖς ὅλον τόν παλαιόν ἀπεκδυσαμένοις ἄνθρωπον, τόν φθειρόμενον κατά τάς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· καί ὅλον τόν νέον ἐνδυσαμένοις, τόν διά τοῦ πνεύματος κατ᾿ εἰκόνα Θεοῦ κτιζόμενον, καί πρός τόν Πατέρα τῆς ἐν αὐτοῖς χάριτος γενομένοις· Ὑπεράνω πάσης Ἀρχῆς καί Ἐξουσίας καί Δυνάμεως καί Κυριότητος, καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι. Πάντα γάρ τά μετά Θεόν, καί πράγματα καί ὀνόματα καί ἀξιώματα, ὑπό τόν ἐν τῷ Θεῷ διά τῆς χάριτος γενησόμενον ἔσται.

κη΄. Ὥσπερ πρό τῆς ἐμφανοῦς καί κατά σάρκα παρουσίας, νοητῶς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς πατριάρχαις καί προφήταις ἐνεδήμει, προτυπῶν τά μυστήρια τῆς αὐτοῦ παρουσίας· οὕτω καί μετά ταύτην τήν ἐνδημίαν, οὐ μόνον ἐν τοῖς ἔτι νηπίοις παραγίνεται, διατρέφων πνευματικῶς καί ἄγων πρός ἡλικίαν τῆς κατά Θεόν τελειότητος· ἀλλά καί ἐν τοῖς τελείοις, προδιαγράφων αὐτοῖς κρυφίως τῆς μελλούσης αὐτοῦ παρουσίας ὡς ἐν εἰκόνι τούς χαρακτῆρας.

κθ΄. Ὥσπερ οἱ τοῦ νόμου καί τῶν προφητῶν λόγοι, πρόδρομοι τυγχάνοντες τῆς κατά σάρκα τοῦ Λόγου παρουσίας, τάς ψυχάς εἰς Χριστόν ἐπαιδαγώγουν· οὕτω καί αὐτός ὁ δεδοξασμένος τοῦ Θεοῦ Λόγος σαρκωθείς, πρόδρομος τῆς πνευματικῆς αὐτοῦ παρουσίας γεγένηται· παιδαγωγῶν τάς ψυχάς διά τῶν οἰκείων λόγων, πρός ὑποδοχήν τῆς ἐμφανοῦς αὐτοῦ θεϊκῆς παρουσίας· ἥν ἀεί μέν ποιεῖται, μεταβάλλων ἀπό τῆς σαρκός πρός τό πνεῦμα διά τῶν ἀρετῶν τούς ἀξίους· ποιήσει δέ καί ἐπί τέλει τοῦ αἰῶνος, ἐμφανῶς ἀποκαλύπτων τά τέως πᾶσιν ἀπόῤῥητα.

λ΄. Ὅσον ἐγώ εἰμι ἀτελής καί ἀνυπότακτος, μή ὑπακούων τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἐργασίας τῶν ἐντολῶν· μήτε γινόμενος κατά τήν γνῶσιν τέλειος ταῖς φρεσίν· ἀτελής καί ἀνυπόκτατος τό κατ᾿ ἐμέ καί Χριστός νομίζεται δι᾿ ἐμέ· μειῶ γάρ αὐτόν καί (1140) κολοβῶ, μή συναυξάνων αὐτῷ κατά πνεῦμα, ὡς σῶμα Χριστοῦ τυγχάνων καί μέλη ἐκ μέρους.

λα΄. Ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καί δύνει ὁ ἥλιος, φησίν ἡ Γραφή. Οὐκοῦν καί ὁ Λόγος, ποτέ μέν νομίζεται ἄνω, ποτέ δέ κάτω, κατά τήν ἀξίαν δηλονότι, καί αὐτόν τόν λόγον ἤ τόν τρόπον, τῶν μετερχομένων τήν ἀρετήν, καί περί τήν θείαν κινουμένων γνῶσιν. Μακάριος δέ, ὁ κρατῶν ἄδυτον ἐν ἑαυτῷ, κατά τόν τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦν, τόν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· ὅλον τό μέτρον τῆς κατά τήν παροῦσαν ζωήν ἡμέρας, κακίας ἑσπέρᾳ καί ἀγνωσίας μή περιγραφόμενον, ἵνα δυνηθῇ νομίμως τροπώσασθαι τούς ἐπανισταμένους αὐτοῦ πνηρούς δαίμονας.

λβ΄. Ὑψούμενος ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος διά πράξεως καί θεωρίας, πάντας ἕλκει πρός ἑαυτόν· τούς τε περί σάρκα καί ψυχήν καί φύσιν τῶν ὄντων ἡμετέρους λογισμούς τε καί λόγους, καί αὐτά τά μέλη τοῦ σώματος καί τάς αἰσθήσεις κατ᾿ ἀρετήν καί γνῶσιν ἁγιάζων, καί ὑπό τόν αὐτοῦ ζυγόν ποιούμενος. Ὁ τοίνυν θεατής τῶν θείων ἀναβαινέτω κατά σπουδήν, ἀκολουθῶν τῷ Λόγῳ· μέχρις οὗ φθάσῃ τόν τόπον, οὗ ἐστιν. Ἐκεῖ γάρ ἕλκει, καθώς φησιν ὁ Ἐκκλησιαστής, Καί εἰς τόπον αὐτοῦ ἕλκει· δηλονότι τούς ἀκουλοῦντας αὐτῷ, ὡς μεγάλῳ Ἀρχιερεῖ, καί

εἰσάγοντι εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων· ἔνθα τό καθ᾽ ἡμᾶς αὐτός ὑπέρ ἡμῶν πρόδρομος εἰσῆλθεν.

λγ΄. Ὁ τήν κατ᾽ εὐσέβειαν μετιών φιλοσοφίαν, καί πρός τάς ἀοράτους παρατασσόμενος δυνάμεις· εὐχέσθω, τήν τε φυσικήν διάκρισιν αὐτῷ παραμεῖναι (φῶς ἔχουσαν σύμμετρον), καί τήν φωτιστικήν τοῦ Πνεύματος χάριν. Ἡ μέν γάρ, παιδαγωγεῖ τήν σάρκα πρός ἀρετήν διά πράξεως· ἡ δέ, φωταγωγεῖ τόν νοῦν, τήν τῆς σοφίας πάντων προκρῖναι συμβίωσιν· καθ᾽ ἥν, τῶν τε τῆς κακίας ὀχυρωμάτων καί παντός ὑψώματος ἐπαιρομένου κατά τήν γνώσεως τοῦ Θεοῦ, ποιεῖται τήν καθαίρεσιν. Καί δηλοῖ δι᾽ εὐχῆς αἰτῶν ὁ τοῦ Ναυῆ Ἰησοῦς, στῆναι τόν ἥλιον κατά Γαβαώ· τουτέστιν, ἄδυτον αὐτῷ τό φῶς τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ, κατά τό ὄρος τῆς κατά νοῦν θεωρίας φυλαχθῆναι· καί τήν σελήνην κατά φάραγγα· τουτέστι, τήν φυσικήν διάκρισιν ἐπί τῆς σαρκικῆς ἀσθενείας κειμένην, ἀπό τῆς ἀρετῆς ἀναλλοίωτον διαμεῖναι.

(1141) λδ΄. Ἡ Γαβαώ ἐστιν, ὁ ὑψηλός νοῦς· ἡ δέ φάραγξ ἐστίν ἡ τῷ θανάτῳ ταπεινωθεῖσα σάρξ. Καί ὁ μέν ἥλιός ἐστιν, ὁ φωτίζων τόν νοῦν Λόγος, καί χορηγῶν αὐτῶ θεωρημάτων δύναμιν· καί πάσης ἀγνοίας αὐτόν ἀπαλλάσσων· ἡ δέ σελήνη, ὁ κατά φύσιν νόμος ἐστίν, ὁ πείθων τήν σάρκα νομίμως ὑποταγῆναι τῷ πνεύματι, πρός τό δέξασθαι τῶν ἐντολῶν τήν ζυγόν. Φύσεως δέ σύμβολον ἡ σελήνη, διά τό τρεπτόν· ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ἁγίοις ἄτρεπτος διαμένει, διά τήν ἀναλλοίωτον ἕξιν τῆς ἀρετῆς.

λε΄. Οὐκ ἔξω τῶν ζητούντων χρή ζητεῖσθαι τόν Κύριον· ἀλλ᾽ ἐν ἑαυτοῖς, διά τήν ἐν ἔργοις πίστεως αὐτόν χρή ζητεῖν τούς ζητοῦντας. Ἐγγύς γάρ σου, φησί, τό ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καί ἐν τῇ καρδίᾳ σου· τουτέστι τό ῥῆμα τῆς πίστεως· ὡς αὐτοῦ ὄντος τοῦ Χριστοῦ καί ῥήματος τοῦ ζητουμένου.

λστ΄. Μήτε τό ὕψος τῆς θεϊκῆς ἀπειρίας ἐννοήσαντες, ἀπελπίσωμεν τήν τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίαν, ὡς οὐ φθάνουσαν διά τό ὕψος μέχρις ἡμῶν· μήτε ἄπειρον βάθος τῆς ἡμῶν διά τήν ἁμαρτίαν πτώσεως ἐνθυμηθέντες, ἀνάστασιν γίνεσθαι τῆς ἐν ἡμῖν νεκρωθείσης ἀρετῆς ἀπιστήσωμεν. Ἀμφότερα γάρ δυνατά τῷ Θεῷ· καί τό κατελθεῖν καί φωτίσαι τόν νοῦν ἡμῶν διά γνώσεως· καί τό ἀναστῆσαι πάλιν τήν ἀρετήν ἐν ἡμῖν, καί ἑαυτῷ συνυψῶσαι διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης. Μή γάρ εἴπῃς, φησίν, ἐν τῇ καρδίᾳ σου· Τίς ἀναβήσεται εἰς τόν οὐρανόν; τουτέστι Χριστόν καταγαγεῖν· ἤ, Τίς καταβήσεται εἰς τήν ἄβυσσον; τουτέστι Χριστόν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. Τυχόν δέ κατ᾽ ἄλλην ἐκδοχήν, ἄβυσσός ἐστι, πάνα τά μετά Θεόν· ἐν οἷς ὅλος ὅλοις κατά πρόνοιαν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, ὡς ζωή νεκροῖς ἐπιφοιτῶσα τοῖς οὖσι. Νεκρά γάρ πάντα τά ζῶντα μεθέξει ζωῆς. Οὐρανόν δέ,τήν φυσικήν τοῦ Θεοῦ κρυφιότητα, καθ᾽ ἥν πᾶσίν ἐστιν ἀκατάληπτος. Εἰ δέ τις ἐκλάβοι πάλιν, οὐρανόν μέν εἶναι τόν τῆς θεολογίας λόγον· ἄβυσσον δέ, τό τῆς οἰκονομίας μυστήριον οὐκ ἀπεικότως ἐρεῖ κατά τόν ἐμόν λόγον. Ἀμφότερα γάρ δυσεπίβατα τοῖς ἀποδεικτικῶς ζητεῖν ἐπιχειροῦσι· μᾶλλον δέ παντελῶς ἄβατα, δίχα πίστεως ἐρευνώμενα.

λζ΄. Ἐν μέν πρακτικῷ, τοῖς τῶν ἀρετῶν τρόποις παχυνόμενος ὁ λόγος, γίνεται σάρξ· ἐν δέ τῷ θεωρητικῷ, τοῖς πνευματικοῖς νοήμασι λεπτυνόμενος, γίνεται ὥσπερ ἦν ἐν ἀρχῇ, Θεός Λόγος.

λη΄. Ποιεῖ σάρκα τόν λόγον, ὁ παραδείγμασι καί ῥήμασι παχυτέροις διά τήν ἀνάλογον τῶν ἀκουόντων δύναμιν, ἠθικήν τοῦ λόγου τήν διδασκαλίαν ποιούμενος· καί πάλιν ποιεῖ πνεῦμα τόν λόγον, ὁ τοῖς ὑψηλοῖς θεωρήμασι τήν μυστικήν ἐκτιθέμενος θεολογίαν.

λθ΄. Ὁ μέν ἐκ τῶν θέσεων καταφατικῶς θεολογῶν, σάρκα ποιεῖ τόν λόγον· οὐκ ἔχων ἄλλοθεν, ἤ ἐκ τῶν ὁρωμένων καί ψηλαφωμένων τόν

Θεόν γινώσκειν ὡς αἴτιον· (1144) ὁ δέ ἀποφατικῶς ἐκ τῶν ἀφαιρέσεων θεολογῶν, πνεῦμα ποιεῖ τόν λόγον, ὡς ἐν ἀρχῇ Θεόν ὄντα, καί πρός Θεόν ὄντα, ἐξ οὐδενός τό παράπαν τῶν γνωσθῆναι δυναμένων, καλῶς γινώσκων τόν ὑπεράγνωστον.

μ΄. Ὁ μαθών ὀρρύσειν κατά τούς πατριάρχας διά πράξεως καί θεωρίας τά ἐν αὐτῷ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως φρέατα, τόν Χριστόν ἔνδον εὑρήσει τήν πηγήν τῆς ζωῆς· ἀφ᾽ ἧς πίνειν ἡμᾶς ἡ σοφία παρακελεύεται, λέγουσα· Πίνε ὕδατα ἀπό σῶν ἀγγείων, καί ἀπό σῶν φρεάτων πηγῆς· ὅπερ ποιοῦντες, εὑρήσομεν ἔνδον ἡμῶν ὄντας τούς αὐτῆς θησαυρούς.

μα΄. Οἱ κτηνωδῶς πρός μόνην τήν αἴσθησιν ζῶντες, ἐπισφαλῶς ἑαυτοῖς σάρκα ποιοῦσι τόν λόγον· εἰς ὑπηρεσίαν μέν παθῶν, τοῖς τοῦ Θεοῦ καταχρώμενοι κτίσμασι· τόν δέ τῆς σοφίας τῆς πᾶσιν ἐμφαινομένης, οὐ κατανοοῦντες λόγον, πρός τό γνῶναι καί δοξάσαι τόν Θεόν ἐκ τῶν αὐτοῦ ποιημάτων· καί συνιέναι πόθεν, καί τί, καί ἐπί τίνι, καί ποῦ φέρεσθαι διά τῶν ὁρωμένων γεγόναμεν· ἀλλ᾽ ἐν σκότει τόν αἰῶνα τοῦτον διαπορευόμενοι, μόνην τήν περί Θεόν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν ψηλαφῶσιν ἀγνωσίαν.

μβ΄. Οἱ μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς ἁγίας Γραφῆς παρακαθήμενοι, καί τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρείᾳ δεσμοῦντες τῆς ψυχῆς τό ἀξίωμα, ψεκτῶς ποιοῦσιν ἑαυτοῖς σάρκα τόν λόγον· ἀλόγων ζώων θυσίαις εὐαρεστεῖσθαι νομίζοντες τόν Θεόν· οἷς πολύ τό σῶμα πεφρόντισται, τοῖς ἐκτός καθαρσίοις· τῆς δέ ψυχῆς παρημέληται τό κάλλος, ταῖς τῶν παθῶν κηλίσι στιζόμενον· ὑπέρ ἧς, ἡ πᾶσα τῶν ὁρωμένων προβέβληται δύναμις, καί πᾶς λόγος θεῖος καί νόμος ἐκδέδοται.

μγ΄. Εἰς πτῶσιν καί ἀνάστασιν πολλῶν κεῖσθαι τόν Κύριον λέγει τό ἅγιον Εὐαγγέλιον. Οὐκοῦν σκοπήσωμεν, μήπως εἰς πτῶσιν μέν, τῶν τε πρός μόνην τήν αἴσθησιν τήν ὁρωμένην θεωρούντων κτίσιν, καί τῶν μόνῳ τῷ ῥητῷ στοιχούντων τῆς ἁγίας Γραφῆς· ὡς μή δυναμένων πρός τό καινόν πνεῦμα διαβῆναι τῆς χάριτος διά τήν ἄνοιαν· ἀνάστασιν δέ, τῶν πνευματικῶς τά τε κτίσματα τοῦ Θεοῦ καί τά ῥήματα θεωρούντων τε καί ἀκουόντων, καί τοῖς καθήκουσι τρόποις μόνης τῆς κατά ψυχήν θείας εἰκόνος ἐπιμελουμένων.

μδ΄. Τό, κεῖσθαι τόν Κύριον εἰς πτῶσιν πολλῶν καί ἀνάστασιν ἐν τῷ Ἰσραήλ, ἐπαινετῶς μόνον νοούμενον, εἰς πτῶσιν μέν νοεῖται, τῶν ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστευόντων τῶν παθῶν τε καί πονηρῶν λογισμῶν· ἀνάστασιν δέ, τῶν ἀρετῶν καί παντός θεοφιλοῦς λογισμοῦ

με΄. (1145) Ὁ μόνον τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ δημιουργόν νομίζων τόν Κύριον, εἰς κηπουρόν αὐτόν παραγνωρίζει, κατά τήν Μαγδαληνήν Μαρίαν. Διό πρός ὠφέλειαν φεύγει τοῦ τοιούτου τήν ἁφήν ὁ Δεσπότης, μήπω παρ᾽ αὐτῷ δυνηθείς ἀναβῆναι πρός τόν Πατέρα, λέγων· Μή μου ἅπτου. Γινώσκει γάρ βλάπτεσθαι, τόν μετά τοιαύτης αὐτῷ προσερχόμενον ταπεινοτέρας προλήψεως.

μστ΄. Οἱ διά τόν φόβον τῶν Ἰουδαίων κατά τήν Γαλιλαίαν ἐν τῷ ὑπερῴῳ κλείσαντες τάς θύρας καθήμενοι· τουτέστι, οἱ διά τόν φόβον τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, κατά τήν χώραν τῶν ἀποκαλύψεων, ἐν τῷ ὕψει τῶν θείων θεωρημάτων ἀσφαλῶς βεβηκότες, θυρῶν δίκην μύσαντες τάς αἰσθήσεις, παραγινόμενον ἀγνώστως δέχονται τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, ἄνευ τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργείας αὐτοῖς ἐπιφαινόμενον· ἀπάθειάν τε διά τῆς ἐμπνεύσεως δωρούμενον· καί τήν κατά πνευμάτων πονηρῶν ἐξουσίαν παρέχοντα, καί δεικνύοντα τῶν αὐτοῦ μυστηρίων τά σύμβολα.

μη΄. Ἡ γῆ τῶν Χαλδαίων ἐστίν, ὁ ἐμπαθής βίος· ἐν ᾧ τῶν ἁμαρτημάτων δημιουργεῖται καί προσκυνεῖται τά εἴδωλα. Ἡ δέ Μέση

τῶν ποταμῶν ἐστιν, ὁ ἐπαμφοτερίζων τοῖς ἐναντίοις τρόπος. Ἡ δέ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, ἡ παντός ἀγαθοῦ πεπληρωμένη κατάστασις. Πᾶς οὖν ὁ ταύτης κατά τόν παλαιόν Ἰσραήλ ἀμελῶν τῆς ἕξεως, πρός δουλείαν πάλιν κατασύρεται παθῶν, τῆς δοθείσης ἐλευθερίας στερούμενος.

μθ΄. Σημειωτέον, ὡς οὐδείς τῶν ἁγίων ἑκουσίως φαίνεται κατελθών εἰς τήν Βαβυλωνίαν. Οὐ γάρ θέμις, οὔτε συνέσεώς ἐστι λογικῆς, τῶν ἀγαθῶν ἀνθαιρεῖσθαι τά χείρονα, τούς τόν Θεόν ἀγαπῶντας. Εἰ δέ τινες αὐτῶν κατά βίαν ἐκεῖ τῷ λαῷ συναπήχθησαν, νοοῦμεν διά τούτων τούς μή προηγουμένως, ἀλλά κατά περίστασιν, σωτηρίας ἕνεκεν τῶν χρῃζόντων (1148) χειραγωγίας, ἀφέντας τόν ὑψηλότερον τῆς γνώσεως λόγον, καί τήν περί παθῶν μετερχομένους διδασκαλίαν· καθ᾽ ἥν καί ὁ μέγας Ἀπόστολος ἐν σαρκί λυσιτελέστερον ἔκρινεν εἶναι· τουτέστι, τῇ ἠθικῇ διδασκαλίᾳ, διά τούς μαθητάς· ὅλον ἔχων τόν πόθον ἀναλύσαι τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας, καί σύν Χριστῷ γενέσθαι, διά τῆς κατά νοῦν ὑπερκοσμίου καί ἁπλῆς θεωρίας.

ν΄. Ὥσπερ πνιγόμενον τῷ πονηρῷ πνεύματι τόν Σαούλ, ψάλλων μετά τῆς κιννύρας ἀνέπαυεν ὁ μακάριος Δαβίδ· οὕτω καί πᾶς λόγος πνευματικός, γνωστικοῖς ἡδυνόμενος θεωρήμασιν, ἀναπαύει τόν ἐπιληπτευόμενον νοῦν, τῆς πνιγούσης αὐτόν πονηρᾶς ἐλευθερῶν συνειδήσεως.

να΄. Πυῤῥάκης μετά κάλλους ὀφθαλμῶν ἐστι κατά τόν μέγα Δαβίδ, ὁ τῷ φαιδρῷ τοῦ κατά Θεόν βίου, τόν τῆς γνώσεως λόγον ἔχων συνεπιλάμποντα· καθ᾽ οὕς ἡ πρᾶξίς τε καί ἡ θεωρία συνεστήκασιν· ἡ μέν, ἀρετῶν λαμπρυνομένη τρόποις· ἡ δέ, θείοις φωτιζομένη νοήμασιν.

νβ΄. Ἡ μέν τοῦ Σαούλ βασιλεία, τῆς σωματικῆς τοῦ νόμου λατρείας ἐστίν εἰκών· ἥν ὁ Κύριος κατήργησεν, ὡς μηδέν τελειώσασαν. Οὐδέν γάρ, φησίν, ἐτελείωσεων ὁ νόμος. Ἡ δέ τοῦ μεγάλου Δαβίδ βασιλεία, τῆς εὐαγγελικῆς ἐστι λατρείας προδιατύπωσις· πάντα γάρ τά ἐν καρδίᾳ τοῦ Θεοῦ θελήματα τελείως περιέχει.

νγ΄. Ὁ Σαούλ, ὁ φυσικός ἐστι νόμος· ὁ κατ᾽ ἀρχάς κυριεύειν τῆς φύσεως παρά τοῦ Κυρίου λαχών. Ὅς ἐπειδή παρέβη τήν ἐντολήν διά παρακοῆς, φεισάμενος τοῦ Ἀγάγ βασιλέως Ἀμαλήκ· τουτέστι τοῦ σώματος· καί πρός τά πάθη κατώλισθεν· ἐξωθεῖται τῆς βασιλείας, ἵνα παραλάβῃ τόν Ἰσραήλ ὁ Δαβίδ· τουτέστιν ὁ νόμος τοῦ νεύματος, ὁ γεννῶν τήν εἰρήνην τήν οἰκοδομοῦσαν περιφανῶς τῷ Θεῷ τόν τῆς θεωρίας ναόν.

νδ΄. Σαμουήλ ὑπακοή Θεοῦ ἑρμηνεύεται. Οὐκοῦν ἕως ἄν καθ᾽ ὑπακοήν ὁ λόγος ἐν ἡμῖν ἱερατεύῃ, κἄν φείσηται τοῦ Ἀγάγ ὁ Σαούλ· τουτέστι, τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος· ἀλλ᾽ οὖν ἀποκτενεῖ τοῦτον ζηλώσας ὁ ἱερεύς Λόγος, καί πλήττει καταισχύνων τόν φιλαμαρτήμονα νοῦν, ὡς παραβάτην τῶν θείων δικαιωμάτων.

νε΄. Ἐπάν ὁ νοῦς ὑψηλοφρονήσας, τόν κατά παθῶν αὐτόν χρίσαντα τῆς διδασκαλίας λόγον, διά τῆς (1149) προσηκούσης ἐρεύνης ἐπερωτῶν περί τῶν ποιητέων καί οὐ ποιητέων παύσαιτο, τοῖς πάθεσι πάντως ἐξ ἀγνοίας ἁλίσκεται· δι᾽ ὧν κατά μέρος τοῦ Θεοῦ χωριζόμενος, ἐν ταῖς ἀκουσίοις περιστάσεσι προσχωρεῖ τοῖς δαίμοσι, τήν κοιλίαν θεοποιῶν· ἐκεῖθεν εὑρέσθαι θέλων τῶν πιεζόντων παράκλησιν. Καί πειθέτω σε Σαούλ, ἐν πᾶσι σύμβουλον μή λαμβάνων τόν Σαμουήλ, ἐξ ἀνάγκης πρός εἰδωλολατρίαν μεταστρεφόμενος, καί τήν Ἐγγαστρίμυθον ὡς δή τινα Θεόν ἐπερωτᾷν ἀνεχόμενος.

νστ΄. Ὁ τόν ἄρτον εὐχόμενος λαβεῖν τόν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθώς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλά καθώς αὐτός ὁ δεχόμενος

δύναται. Πᾶσι μέν γάρ ἑαυτόν δίδωσι τοῖς αἰτοῦσι ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος ὡς φιλάνθρωπος, οὐ κατά τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλά τοῖς μεν μεγάλα δικαιοσύνης ἔργα πεποιηκόσι, πλείονως τοῖς δέ τούτων ἥττοσιν, ἡττόνως· ἑκάστῳ καθώς ἡ κατά νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

νζ΄. Ὁ Κύριος ποτέ μέν ἀποδημεῖ, ποτέ δέ ἐνδημεῖ. Ἀποδημεῖ, κατά τήν πρόσωπον πρός πρόσωπον θεωρίαν· ἐνδημεῖ, κατά τήν ἐν ἐσόπτρῳ καί αἰνίγμασι θεωρίαν.

νη΄. Τῷ μέν πρακτικῷ, ἐνδημεῖ διά τῶν ἀρετῶν ὁ Κύριος· τοῦ δέ μηδένα λόγον ποιουμένου τῆς ἀρετῆς, ἀποδημεῖ. Καί πάλιν, τῷ μέν θεωρητικῷ, διά γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς ἐνδημεῖ· τοῦ δέ ταύτης κατά τι παρασφαλέντος, ἀποδημεῖ.

νθ΄. Ἀποδημεῖ σαρκός, ὁ πρός τήν γνωστικήν ἕξιν μεταβάς ἀπό τῆς πρακτικῆς· ἁρπαζόμενος ὡς ἐν νεφέλαις, τοῖς ὑψηλοτέροις νοήμασιν, εἰς τόν διαφανῆ τῆς μυστικῆς θεωρίας ἀέρα· καθ᾿ ὅν σύν Κυρίῳ εἶναι δυνήσεται πάντοτε. Ἐκδημεῖ δέ ἀπό τοῦ Κυρίου, ὁ μήπω δίχα τῶν κατ᾿ αἴσθησιν ἐνεργειῶν καθαρῷ νοΐ θεωρῆσαι κατά τό ἐφικτόν τά νοήματα δυνάμενος, καί τόν περί τοῦ Κυρίου λόγον ἁπλοῦν χωρίς αἰνιγμάτων μή χωρῶν.

ξ΄. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, οὐ μόνον καθότι σεσάρκωται λέγεται σάρξ· ἀλλά καθότι Θεός Λόγος ἁπλῶς νοούμενος ἐν ἀρχῇ πρός τόν Θεόν καί Πατέρα, καί σαφεῖς καί γυμνούς τούς τῆς ἀληθείας περί τῶν ὅλων ἔχων τύπους, οὐ περιέχει παραβολάς καί αἰνίγματα· οὐδέ ἱστορίας δεομένας ἀλληγορίας· ἐπάν δέ ἀνθρώποις ἐπιδημήσῃ μή δυναμένοις γυμνῷ τῷ νοΐ γυμνοῖς προσβάλλειν νοητοῖς· ἀπό τῶν αὐτοῖς συνήθων διαλεγόμενος, διά τῆς τῶν ἱστοριῶν καί αἰνιγμάτων καί παραβολῶν καί σκοτεινῶν λόγων ποικιλίας (1152) συντιθέμενος, γίνεται σάρξ. Κατά γάρ τήν πρώτην προσβολήν, οὐ γυμνῷ προσβάλλει Λόγῳ ὁ ἡμέτερος νοῦς· ἀλλά Λόγῳ σεσαρκωμένῳ· δηλαδή τῇ ποικιλίᾳ τῶν λέξεων· Λόγῳ μέν ὄντι, τῇ φύσει· σαρκί δέ τῇ ὄψει· ὥστε τούς πολλούς, σάρκα καί οὐ Λόγον ὁρᾷν δοκεῖν κἄν εἰ κατά ἀλήθειαν ἐστι Λόγος. Οὐ γάρ ὅπερ δοκεῖ τοῖς πολλοῖς, τοῦτο τῆς Γραφῆς ἐστιν ὁ νοῦς, ἀλλ᾿ ἕτερον παρά τό δοκοῦν. Ὁ γάρ Λόγος, δι᾿ ἑκάστου τῶν ἀναγεγραμμένων ῥημάτων γίνεται σάρξ.

ξα΄. Ἡ ἀπαρχή τῆς πρός εὐσέβειαν μαθητείας τῶν ἀνθρώπων, ὡς πρός σάρκα γίνεσθαι πέφυκε. Γράμματι γάρ, ἀλλ᾿ οὐ πνεύματι κατά τήν πρώτην εἰς θεοσέβειαν προσβολήν ὁμιλοῦμεν. Κατά μέρος δέ προσβαίνοντες τῷ πνεύματι κατά τό παχύ τῶν ῥημάτων τοῖς λεπτοτέροις θεωρήμασιν ἀποξέοντες, ἐν καθαρῷ καθαρῶς τῷ Χριστῷ γινόμεθα κατά τό δυνατόν ἀνθρώποις· εἰς τό δύνασθαι λέγειν κατά τόν Ἀπόστολον· Εἰ καί ἐγνώκαμεν κατά σάρκα Χριστόν, ἀλλά νῦν οὐκέτι γινώσκομεν· διά τήν ἁπλῆν δηλονότι πρός τόν Λόγον χωρίς τῶν ἐπ᾿ αὐτῷ καλυμμάτων τοῦ νοός προσβολήν· ἀπό τοῦ σάρκα τόν Λόγον γινώσκειν, εἰς τήν, ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός αὐτοῦ δόξαν προκόψαντες.

ξβ΄. Ὁ τήν ἐν Χριστῷ ζήσας ζωήν, τήν τε τοῦ νόμου καί τῆς φύσεως ὑπερέβη δικαιοσύνην· ὅπερ ὁ θεῖος ἐνδεικνύμενος Ἀπόστολος φησιν· Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὔτε περιτομή ἐστιν, οὔτε ἀκροβυστία. Διά μέν τῆς περιτομῆς, τήν νομικήν δικαιοσύνην δηλώσας· διά δέ τῆς ἀκροβυστίας, τήν φυσικήν ἰσονομίαν αἰνιξάμενος.

ξγ΄. Οἱ μέν, δι᾿ ὕδατος ἀναγεννῶνται καί πνεύματος· οἱ δέ, ἐν πνεύματι ἁγίῳ καί πυρί τό βάπτισμα δέχονται. Τά τέσσαρα δέ ταῦτα, τό ὕδωρ τέ φημι, καί τό πνεῦμα, καί τό πῦρ, καί τό πνεῦμα ἅγιον,τό ἕν καί τό αὐτό Πνεῦμα νοῶ τοῦ Θεοῦ. Τοῖς μέν γάρ ὕδωρ ἐστί τό Πνεῦμα τό ἅγιον, ὡς ῥυπτικόν τῶν ἐκτός περί τό σῶμα μολυσμῶν· τοῖς δέ πνεῦμα μόνον, ὡς ἐνεργητικόν τῶν κατ᾿ ἀρετήν ἀγαθῶν· τοῖς δέ πῦρ, ὡς

καθαρτικόν τῶν ἐντός κατά τό βάθος περί ψυχήν κηλίδων· τοῖς δέ κατά τόν μέγαν Δανιήλ, πνεῦμα ἅγιον, ὡς σοφίας καί γνώσεως χορηγόν. Ἐκ γάρ τῆς διαφόρου περί τό ὑποκείμενον ἐνεργείας, διαφόρους λαμβάνει τό ἕν καί αὐτό Πνεῦμα τάς προσηγορίας.

ξδ΄. Ὁ νόμος τό Σάββατον δέδωκεν, Ἵνα, φησίν, ἀναπαύσηται τό ὑποζύγιόν σου καί ὁ παῖς σου. Ἀμφότερα δέ ταῦτα δι᾽ αἰνιγμάτων τό σῶμα δηλοῦσι. Τοῦ γάρ πρακτικοῦ νοός ὑποζύγιόν ἐστι τό σῶμα, ἀχθοφορεῖν βίᾳ τοῖς τρόποις τῶν ἀρετῶν κατά τήν πρᾶξιν ἀναγκαζόμενον. Τοῦ δέ θεωρητικοῦ παῖς, ὡς ἤδη λογισθέν θεωρήμασι, καί λογικῶς ταῖς γνωστικαῖς ἐπιταγαῖς τοῦ νοός ὑπηρετούμενον. (1153) Ἀμφοτέροις δέ Σάββατόν ἐστι, τῶν αὐτοῖς ἐνεργουμένων κατά τε πρᾶξιν καί θεωρίαν καλῶν, τό πέρας, τήν πρόσφορον ἑκάστῳ παρέχον ἀνάπαυσιν.

ξε΄. Ὁ τήν ἀρετήν μετά τῆς πρεπούσης γνώσεως ἐξανύων, ὑποζύγιον ἔχει τό σῶμα, λόγῳ ἐλαύνων πρός τήν τῶν καθηκόντων ἐνέργειαν· παῖδα δέ, τόν ἐπ᾽ ἀρετῇ κατά τήν πρᾶξιν τρόπον· ἤγουν αὐτόν τόν καθ᾽ ὅν ἡ ἀρετή πέφυκε γίνεσθαι τρόπον· ὥσπερ ἀργυρίῳ τοῖς διακριτικοῖς ὠνηθέντα λογισμοῖς. Σάββατον δέ, ἡ κατ᾽ ἀρετήν ἀπαθής καί εἰρηναία τῆς τε ψυχῆς καί τοῦ σώματος κατάστασις, ἤγουν ἀναλλοίωτος ἕξις.

ξστ΄. Ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, τοῖς μέν ἔτι περί τά σωματικά τῆς ἀρετῆς εἴδη τό πλέον ἔχουσι τῆς φροντίδος, ἄχυρον γίνεται καί χόρτος· διατρέφων αὐτῶν τό παθητικόν τῆς ψυχῆς μέρος, πρός τήν τῶν ἀρετῶν ὑπηρεσίαν· τοῖς ἀνηγμένοις δέ τῇ θεωρίᾳ τῆς ἀληθοῦς τῶν θείων κατανοήσεως, ἔστιν ἄρτος διατρέφων αὐτῶν τῆς ψυχῆς τό νοερόν πρός θεοειδῆ τελειότητα. Διό τούς πατριάρχας εὑρίσκομεν ἐπισιτιζομένους ἐν τῇ ὁδῷ, καί ἑαυτοῖς ἄρτους, καί τοῖς ὄνοις αὐτῶν χορτάσματα. Καί ὁ ἐν τοῖς Κριταῖς δέ Λευίτης, τῷ ἐν Γαβαᾷ ξεναγήσαντι αὐτόν πρεσβύτῃ φησίν· Εἰσί καί ἡμῖν ἄρτοι, καί τοῖς ὄνοις ἡμῶν ἄχυρα· καί οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς παισί σου, παντός τινος.

ξζ΄. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καί δρόσος λέγεται καί ἔστιν· καί ὕδωρ καί πηγή καί ποταμός, ὡς γέγραπται· κατά τήν ὑποκειμενικήν δηλονότι τῶν δεχομένων δύναμιν, ταῦτα και ὤν καί γινόμενος. Τοῖς μέν γάρ ἐστι δρόσος, ὡς τῆς ἔξωθεν ἐπικειμένης αὐτοῖς περί τό σῶμα τῶν παθῶν πυρώσεώς τε καί ἐνεργείας, σβεστικός. Τοῖς δέ τό βάθος τῷ ἰῷ τῆς κακίας φρυσσομένοις [Fr. et guidm Regii φυσσωμένοις], ἐστίν ὕδωρ· οὐ μόνον ὡς δι᾽ ἀντιπαθείας τοῦ ἀντικειμένου φθαρτικός, ἀλλά καί ὡς μεταδοτικός ζωτικῆς πρός τό εὖ εἶναι δυνάμεως. Πηγή δέ, ἀεννάως ἔχουσιν ἀναβλύζουσαν τήν ἕξιν τῆς θεωρίας, ὡς σοφίας χορηγός. Ποταμός δέ, τοῖς τήν εὐσεβῆ καί (1156) ὀρθήν καί σωτήριον ποταμηδόν προχέουσι διδασκαλίαν ὡς ἀνθρώπους, καί κτήνη καί θηρία καί φυτά δαψιλῶς ποτίζων· ἵνα καί ἄνθρωποι θεωθῶσι, τοῖς τῶν λεγομένων ὑψωθέντες νοήμασι· καί οἱ κτηνωθέντες τοῖς πάθεσι, διά τῆς ἀκριβοῦς τῶν κατ᾽ ἀρετήν τρόπων ἀποδείξεως ἀνθρωπισθέντες, τήν φυσικήν ἐπαναλάβωσι λογιότητα· καί οἱ θηριωθέντες ταῖς πονηραῖς ἕξεσι καί κακοπραγίαις, διά τῆς προσηνοῦς τε καί εὐαφοῦς παραινέσεως τιθασσευθέντες, πρός τήν τῆς φύσεως ἐπανέλθωσιν ἡμερότητα· καί οἱ φυτῶν δίκην ἀναισθητοῦντες τῶν ἀγαθῶν, διά τῆς εἰς βάθος τοῦ λόγου διαβάσεως ἀπαλυθέντες, λάβωσιν αἴσθησιν πρός καρπογονίαν, καί δύναμιν τήν αὐτούς διατρέφουσαν, τοῦ λόγου ποιότητα.

ξη΄. Ὁδός ἐστιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τοῖς καλῶς κατά τήν πρακτικήν,καί εὐτόνως τό τῆς ἀρετῆς τρέχουσι στάδιον· καί μήτε δεξιά διά κενοδοξίας, μήτε ἀριστερά διά τῆς πρός τά πάθη ῥοπῆς ἐκκλίνουσιν, εὐθύνων κατά Θεόν τά διαβήματα· ὅπερ εἰς τέλος μή φυλάξας Ἀσά ὁ

βασιλεύες Ἰούδα, λέγεται περί τό γῆρας αὐτοῦ πεπονηκέναι τούς πόδας· ὡς περί τόν δρόμον τοῦ κατά Θεόν βίου ἀσθενήσας.

ξθ΄. Θύρα λέγεται τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς τούς καλῶς πᾶσαν διηνυκότας τήν ὁδόν τῶν ἀρετῶν κατά τόν ἄμεπτον δρόμον τῆς πράξεως, πρός γνῶσιν εἰσάγων· καί ὡς φῶς, δεικνύς τούς πολυφαεῖς τῆς σοφίας θησαυρούς. Ὁ αὐτός γάρ καί ὁδός ἐστι καί θύρα καί κλείς καί βασιλεία· ὁδός μέν, ὡς ὁδηγός· κλείς δέ, ὡς ἀνοίγων τοῖς ἀξίοις τῶν θείων καί ἀνοιγόμενος· θύρα δέ, ὡς εἰσαγωγεύς· βασιλεία δέ, ὡς κληρονομούμενος, καί κατά μέθεξιν ἐν πᾶσι γινόμενος.

ο΄. Φῶς ὁ Κύριος λέγεται, καί ζωή καί ἀνάστασις καί ἀλήθεια. Φῶς μέν καί ὡς λαμπρότης, ψυχῶν, καί ὡς ἀγνοίας σκότους διώκτης· καί ὡς φωτίζων τόν νοῦν πρός κατανόησιν τῶν ἀποῤῥήτων· καί δεικνύς, τά μόνοις θεατά τοῖς καθαροῖς μυστήρια· ζωή δέ, ὡς τήν πρέπουσαν ψυχαῖς ἀγαπώσαις τόν Κύριον ἐν τοῖς θείοις παρεχόμενος κίνησιν· ἀνάστασις δέ, ὡς τῆς νεκρᾶς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας ἐγείρων τόν νοῦν, φθορᾶς παντοίας καθαρόν καί νεκρότητος· ἀλήθεια δέ, ὡς ἕξιν τῶν ἀγαθῶν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος ἄτρεπτον.

οα΄. Ὁ μέν τοῦ Θεοῦ, καί Πατρός Θεός Λόγος, ἑκάστῃ μυστικῶς ἐνυπάρχει τῶν οἰκείων ἐντολῶν· ὁ δέ Θεός καί Πατήρ, ὅλος ἐστίν ἀχώριστος ἐν ὅλῳ τῷ οἰκείῳ Λόγῳ φυσικῶς. Ὁ τοίνυν δεχόμενος θείαν ἐντολήν καί ποιῶν αὐτήν, τόν ἐν αὐτῇ τοῦ Θεοῦ δέχεται Λόγον. Ὁ δέ τόν Λόγον διά τῶν ἐντολῶν δεξάμενος, δι᾽ αὐτοῦ τόν ἐν αὐτῷ φυσικῶς ὄντα συνεδέξατο Πατέρα, καί τό ἐν αὐτῷ φυσικῶς ὄν συνεδέξατο Πνεῦμα. (1157) Ἀμήν γάρ, φησι, λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ὅν τινα πέμψω, ἐμέ λαμβάνει· ὁ δέ ἐμέ λαμβάνων, λαμβάνει τόν πέμψαντά με. Ὁ γοῦν ἐντολήν δεξάμενος καί ποιήσας αὐτήν, λαβών ἔχει μυστικῶς τήν ἁγίαν Τριάδα.

οβ΄. Δοξάζει τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ, οὐχ ὁ λόγοις μόνον γεραίρων τόν Θεόν, ἀλλ᾽ ὁ διά τόν Θεόν ὑπέρ ἀρετῆς τά τῶν πόνων ὑπομένων παθήματα· καί ἀντιδοξάζεται παρά Θεοῦ, τήν ἐν τῷ Θεῷ δόξαν, οἷον ἀρετῆς ἔπαθλον κατά μέθεξιν τήν τῆς ἀπαθείας κομιζόμενος χάριν. Πᾶς γάρ ὁ δοξάζων τόν Θεόν ἐν ἑαυτῷ διά τῶν κατά τήν πρακτικήν ὑπέρ ἀρετῆς παθημάτων, καί αὐτός ἐν τῷ Θεῷ δοξάζεται, διά τῆς κατά τήν θεωρίαν ἀπαθοῦς τῶν θείων ἐλλάμψεως. Φησί γάρ ὁ Κύριος ἐπί τό πάθος ἐρχόμενος· Νῦν ἐδοξάσθη ὁ Υἱός τοῦ ἀνθρώπου, καί ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. Εἰ ὁ Θεός ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καί ὁ Θεός δοξάσει αὐτόν ἐν ἑαυτῷ· καί εὐθύς δοξάσει αὐτόν. Ὡς ἐντεῦθεν εἶναι δῆλον, ὅτι τοῖς ὑπέρ ἀρετῆς παθήμασιν, ἐπακολουθοῦσι τά θεῖα χαρίσματα.

ογ΄. Ἕως τόν ἐν τῷ ῥητῷ τῆς ἁγίας Γραφῆς ποικίλως δά τῶν αἰνιγμάτων σεσωματωμένον ὁρῶμεν τόν τοῦ Θεοῦ Λόγον, οὔπω τόν ἀσώματον καί ἁπλοῦν καί ἑνιαῖον καί μόνον, ὡς ἐν ἀσωμάτῳ καί ἁπλῷ καί ἑνιαίῳ καί μόνῳ Υἱῷ νοητῶς τεθεάμεθα Πατέρα, κατά τό, Ὁ ἑωρακώς ἐμέ ἑώρακε τόν Πατέρα. Καί· Ἐγώ ἐν τῷ Πατρί, καί ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί. Πολλῆς οὖν χρεία τῆς ἐπιστήμης, ὥστε διαδύντας πρότερον τά περί τόν Λόγον τῶν ῥημάτων καλύμματα, οὕτω γυμνῷ τῷ νοΐ καθαρόν αὐτόν ἐφ᾽ ἑαυτόν ἑστῶτα θεάσασθαι [unus Reg. τεθεάσασθαι] τόν Λόγον, τόν ἐν ἑαυτῷ σαφῶς ὡς ἐφικτόν ἀνθρώποις τόν Πατέρα δεικνύντα. Διόπερ ἀνάγκη τόν εὐσεβῶς τόν Θεόν ἐπιζητοῦντα, μηδενί κρατεῖσθαι ῥητῶ, ἵνα μή ἀντί Θεοῦ, τά περί Θεόν λάθῃ λαβών· τουτέστιν, ἀντί τοῦ Λόγου τά ῥητά στέργων ἐπισφαλῶς τῆς Γραφῆς, τοῦ Λόγου διαφυγόντος τόν νοῦν ἐκ τῶν περιβλημάτων κρατεῖν δοκοῦντα τόν ἀσώματον Λόγον· κατά γε τήν Αἰγυπτίαν, τήν μή τοῦ Ἰωσήφ, ἀλλά τῶν αὐτοῦ ἐπιλαβομένην ἱματίων· καί τούς παλαιούς ἀνθρώπους, οἱ μόνῃ τῇ εὐπρεπείᾳ τῶν

ὁρωμένων ἐναπομείναντες, ἔλαθον τῇ κτίσει λατρεύοντες παρά τόν κτίσαντα.

οδ΄. Ὁ τῆς ἁγίας Γραφῆς λόγος, κατά μέρος τοῖς (1160) ὑψηλοτέροις νοήμασι τήν τῶν ἐπ᾽ αὐτῶ σωματικῶς διαπεπλασμένων ῥητῶν ἐκδυσάμενος σύνθεσιν, ὡς ἐν φωνῇ αὔρας λεπτῆς ὑπάρχων δείκνυται τῷ διορατικωτέρῳ, νοΐ· τῷ διά τήν ἄκραν ἀπόλειψιν τῶν κατά φύσιν ἐνεργειῶν, αἴσθησιν μόνου δυνηθέντι λαβεῖν, τῆς τόν Λόγον ποσῶς μηνυούσης ἁπλότητος, κατά τόν μέγα Ἠλίαν τόν ἐν τῷ σπηλαίῳ Χωρήβ ταύτης ἀξιωθέντα τῆς ὄψεως. Χωρήβ γάρ ἑρμηνεύεται νέωμα [unus Reg. νόημα], ὅπερ ἐστίν ἡ ἐν τῷ καινῷ πνεύματι τῆς χάριτος ἕξις τῶν ἀρετῶν. Τό δέ σπήλαιον, ἡ τῆς σοφίας ἐστί κατά νοῦν κρυφιότης· ἐν ᾗ ὁ γενόμενος, τῆς ὑπέρ αἴσθησιν μυστικῶς αἰσθήσεται γνώσεως, ἐν ᾗ λέγεται τυγχάνειν ὁ Θεός. Πᾶς οὖν κατά τόν μέγαν Ἠλίαν ζητῶν ἀληθῶς τόν Θεόν, οὐ μόνον ἐν Χωρήβ γενήσεται· τουτέστιν, ὡς πρακτικός ἐν τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν· ἀλλά καί ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ ἐν Χωρήβ· τουτέστιν, ὡς θεωρητικός ἐν τῇ κρυφιότητι τῆς σοφίας τῇ ἐν μόνῃ τυγχανούσῃ τῇ ἕξει τῶν ἀρετῶν.

οε΄. Ὅταν ὁ νοῦς τάς ἐπικειμένας αὐτῷ πολλάς περί τῶν ὄντων ἐκτινάξηται δόξας, τότε σαφής αὐτῷ τῆς ἀληθείας ὁ λόγος ἀναφαίνεται, διδούς αὐτῷ τῆς ὄντως γνώσεως τάς ὑποθήκας, καί τάς πρώην ἐπ᾽ αὐτῶ προλήψεις ὡσεί λεπίδας τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων ἀπωθούμενος, κατά τόν θεσπέσιον καί μέγαν Ἀπόστολον Παῦλον. Λεπίδες γάρ εἰσιν, ὡς ἀληθῶς, ἐπικείμεναι τῷ διορατικῷ τῆς ψυχῆς, καί ἀπείργουσαι τήν πρός τόν ἀκραιφνῆ τῆς ἀληθείας λόγον, διάβασιν, αἵ τε πρός τό ῥητόν μόνον τῆς Γραφῆς ὑπολήψεις, καί τῶν ὁρωμένων αἱ κατ᾽ αἴσθησιν προσπαθεῖς θεωρίαι.

οστ΄. Ὁ μέν θεῖος Ἀπόστολος Παῦλος, τήν τοῦ Λόγου γνῶσιν, ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ὁ δέ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης τεθεᾶσθαι λέγει τήν αὐτοῦ δόξαν. Ἐθεασάμεθα γάρ, φησίν, τήν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρά Πατρός, πλήρης χάριτος καί ἀληθείας. Καί μήποτε ὁ μέν ἅγιος Παῦλος τήν ὡς Θεοῦ Λόγου γνῶσιν ἐκ μέρους ἔφη γινώσκειν. Ἐκ γάρ τῶν ἐνεργειῶν, ποσῶς μόνον γινώσκεται.Ἡ γάρ ἐπ᾽ αὐτῷ κατ᾽ οὐσίαν τε καί ὑπόστασιν γνῶσις, ὁμοίως πᾶσιν ἐγγέλοις τε καί ἀνθρώποις, καθέστηκεν ἄβατος, κατ᾽ οὐδέν οὐδενί γινωσκομένη· Ὁ δέ ἅγιος Ἰωάννης, τέλειον ὡς ἐν ἀνθρώποις, τόν τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου μυηθείς λόγον, τήν ὡς σάρκα Λόγον δόξαν ἔφη τεθεᾶσθαι· τουτέστι, τόν λόγον, ἤγουν τόν σκοπόν, καθ᾽ ὅν ὁ Θεός γέγονεν ἄνθρωπος, πλήρη χάριτος ἐθεάσατο, καί ἀληθείας. Οὐ γάρ καθ᾽ ὅ κατ᾽ οὐσίαν Θεός, καί τῶ Θεῷ Πατρί ὁμοούσιος ὁ Μονογενής κεχαρίτωται, ἀλλά καθ᾽ ὅ φύσει κατ᾽ οἰκονομίαν γέγονεν, ἄνθρωπος καί ἡμῖν ὁμοούσιος, δι᾽ ἡμᾶς κεχαρίτωται τούς χρῄζοντας χάριτος· καί ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ διαπαντός κατά πᾶσαν ἡμῶν προκοπήν τήν ἀναλογοῦσαν δεχομένους χάριν. Ὥστε ὁ τόν λόγον (1161) τέλειον ἐν ἑαυτῶ φυλάξας, ἀβέβηλον τοῦ δι᾽ ἡμᾶς σαρκωθέντος Θεοῦ Λόγου, τήν πλήρη χάριτος καί ἀληθείας κομίσεται δόξαν, τοῦ δι᾽ ἡμᾶς ἑαυτόν καθ᾽ ἡμᾶς δοξάσαντός τε καί ἁγιάσαντος κατά τήν αὐτοῦ παρουσίαν. Ὅταν γάρ, φησίν, ἐκεῖνος φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα.

οζ΄. Ἕως ἡ ψυχή, τήν ἀπό δυνάμεως εἰς δύναμιν, καί ἀπό δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μετάβασιν· τουτέστι, τήν ἀπό ἀρετῆς εἰς ἀρετήν μείζονα προκοπήν, καί τήν ἀπό γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν, οὐκ ἐπαύσατο παροικοῦσα, κατά τό εἰρημένον. Πολλά παρώκησεν ἡ ψυχή μου. Πολύ γάρ ἐστι τό διάστημα, καί τό πλῆθος τῶν ὀφειλουσῶν παρ᾽ αὐτῆς διαβαθῆναι γνώσεων, μέχρις οὗ διελεύσεται ἐν τόπῳ σκηνῆς

θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καί ἐξομολογήσεως, ἤχου ἑορτάζοντος· ἀεί φωναῖς, φωνήν,νοεραῖς, νοεράν προστιθεῖσα τῇ προκοπῇ τῶν θείων θεωρημάτων, μετά τῆς κατά νοῦν ἐπί τοῖς θεωρηθεῖσιν ἀγαλλιάσεως, ἤγουν χαρᾶς, καί τῆς ἀναλογούσης εὐχαριστίας. Τοιαύτας γάρ ἑορτάζουσι πάντες, οἱ τό Πνεῦμα τῆς χάριτος εἰληφότες, ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν κράζων· Ἀββᾶ, ὁ Πατήρ.

οη΄. Ὁ τῆς θαυμαστῆς σκηνῆς τόπος, καί ἀπαθής ἐστι καί ἀπήμων ἕξις τῶν ἀρετῶν· καθ᾿ ἥν ὁ τοῦ Θεοῦ γινόμενος Λόγος, διαφόροις ἀρετῶν κάλλεσι κατακοσμεῖ καθάπερ σκηνήν τήν ψυχήν. Ὁ δέ οἶκος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκ πολλῶν καί διαφόρων συγκειμένη θεωρημάτων γνῶσίς ἐστι· καθ᾿ ἥν ἐνδημῶν τῇ ψυχῇ ὁ Θεός, τοῦ τῆς σοφίας κρατῆρος ἐμπίμπλησιν.Ἡ δέ φωνή τῆς ἀγαλλιάσεώς ἐστι, τό ἐπί τῷ πλούτῳ τῶν ἀρετῶν τῆς ψυχῆς σκίρτημα. Ἡ δέ τῆς ἐξομολογήσεως, ἡ ἐπί τῇ δόξῃ τῆς κατά τήν σοφίαν εὐωχίας ἐστίν εὐχαριστία. Ὁ δέ ἦχος, ἡ ἐξ ἀμφοῖν, ἀγαλλιάσεώς φημι καί ἐξομολογήσεως, κατά σύγκρασιν γινομένη διηνεκής μυστική δοξολογία.

οθ΄. Ὁ γενναίως καταπαλαίσας τά πάθη τοῦ σώματος, καί τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασιν ἱκανῶς πολεμήσας, καί τῆς ἑαυτοῦ κατά ψυχήν χώρας ἐξελάσας αὐτῶν τά νοήματα· καρδίαν εὐχέσθω καθαράν αὐτῷ δοθῆναι, καί πνεῦμα εὐθές ἐν τοῖς ἐγκάτοις ἐγκαινισθῆναι· τουτέστι, τελείως τῶν μέν φαύλων κενωθῆναι λογισμῶν, τῶν δέ θείων ἐννοιῶν πληρωθῆναι διά τῆς χάριτος· ἵνα γένηται κόσμος Θεοῦ νοητῶς λαμπρός τε καί μέγας, ἐξ ἠθικῶν καί φυσικῶν καί θεολογικῶν συνεστώς θεωρημάτων.

π΄. Ὁ τήν καρδίαν καθαράν ἐργασάμενος, οὐ μόνον τῶν ὑποβεβηκότων καί μετά Θεόν γνώσεται τούς λόγους, ἀλλά καί αὐτῷ ποσῶς μετά τήν τῶν ὅλων διάβασιν, ἐνορᾷ· ὅπερ ἐστίν ἀκρότατον τέλος τῶν ἀγαθῶν· ἐν ᾗ γενόμενος ὁ Θεός, ἀξιοῖ τά ἴδια γράμματα διά τοῦ πνεύματος ἐγχαράττειν, καθάπερ τισί (1164) πλαξί Μωσαϊκαῖς· τοσοῦτον, ὅσον ἑαυτήν διά πράξεως ἐπιδέδωκε καί θεωρίας, κατά τήν τό, Αὐξάνου, μυστικῶς κελεύουσαν ἐντολήν.

πα΄. Καρδία καθαρά τάχα ἐκείνη λέγεται,ἡ μηδεμίαν ἔχουσα φυσικήν καθ᾿ οἱονδήποτε τρόπον, πρός ὁτιοῦν κίνησιν· ἐν ᾗ καθάπερ πτυχίῳ καλῶς λειανθέντι διά τήν ἄκραν ἁπλότητα γινόμενος ὁ Θεός, τούς ἰδίους νόμους ἐγγράφει.

πβ΄. Καρδία ἐστί καθαρά, ἡ παντάπασιν ἀνείδεοντῷ Θεῷ καί ἀμόρφωτον παραστήσασα τήν μνήμην· καί μόνοις τοῖς αὐτοῦ ἕτοιμον ἐνσημανθῆναι τύποις, δι᾿ ὧν ἐμφανής πέφυκε γίνεσθαι.

πγ΄. Ὁ τοῦ Χριστοῦ νοῦς, ὅν λαμβάνουσιν οἱ ἅγιοι, κατά τόν φάμενον· Ἡμεῖς δέ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, οὐ κατά στέρησιν τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς δυνάμεως ἐπιγίνεται· οὐδέ ὡς συμπληρωτικός τοῦ ἡμετέρου νοός, οὐδ᾿ ὡς μεταβαίνων οὐσιωδῶς καθ᾿ ὑπόστασιν εἰς τόν ἡμέτερον νοῦν· ἀλλ᾿ ὡς τῇ οἰκείᾳ ποιότητι τήν τοῦ ἡμετέρου νοός λαμπρύνων δύναμιν, καί πρός τήν αὐτήν αὐτῷ φέρων ἐνέργειαν. Νοῦν γάρ ἔχειν Χριστοῦ ἔγωγέ φημι, τόν κατ᾿ αὐτόν νοοῦντα, καί διά πάντων αὐτόν νοοῦντα.

πδ΄. Σῶμα Χριστοῦ εἶναι λεγόμεθα, κατά τό, Ἡμεῖς δέ σῶμα Χριστοῦ ἐσμεν, καί μέλη ἐκ μέρους· οὐ κατά στέρησιν τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ἐκείνου τό σῶμα γινόμενοι· οὐδ᾿ αὖ πάλιν ἐκείνου καθ᾿ ὑπόστασιν εἰς ἡμᾶς μεταβαίνοντος, ἤ μεληδόν διατεμνομένου· ἀλλά τῷ καθ᾿ ὁμοιότητα τῆς τοῦ Κυρίου σαρκός, τήν φθοράν ἀποσείεσθαι τῆς ἁμαρτίας. Ὡς γάρ ὁ Χριστός κατά φύσιν σαρκί τε καί ψυχῇ καθ᾿ ὅ νοεῖται ἄνθρωπος ἀναμάρτητος ἦν, οὕτω καί ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες αὐτῷ, καί διά

Πνεύματος αὐτόν ἐνδυσάμενοι, κατά προαίρεσιν ἐν αὐτῷ χωρίς ἁμαρτίας εἶναι δυνάμεθα.
πε΄. Εἰσί παρά τῇ Γραφῇ καί χρονικοί αἰῶνες καί ἄλλων αἰώνων συντέλειαν περιέχοντες, κατά τό, Νυνί δέ ἅπαξ ἐπί συντελείᾳ τῶν αἰώνων, καί τά ἑξῆς. Καί ἕτεροι πάλιν χρονικῆς ἐλεύθεροι φύσεως αἰῶνες, μετά τόν ἐνεστῶτα τοῦτον χρόνον, αἰῶνα, τόν ἐπί συντελείᾳ τῶν αἰώνων, κατά τό, Ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τόν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον, καί τά ἑξῆς. Εὑρίσκομεν δέ παρά τῇ γραφῇ καί πλῆθος αἰώνων, παρελθόντων τε καί ἐνεστώτων καί μελλόντων· καί αἰῶνας αἰώνων εἶναί τινας αἰῶνας, καί αἰῶνος αἰῶνα, καί χρόνους αἰωνίους, καί γενεάς συνημμένας αἰῶσι. Καί ἵνα μή νῦν, τί μεν διά τῶν χρονικῶν αἰώνων, τί δέ διά τῶν αἰωνίων χρόνων καί (1165) γενεῶν βούλεται δηλοῦν ὁ λόγος, λέγοντες· τινές δέ παλιν ἁπλῶς οἱ αἰῶνες τῶν αἰώνων, τίς τε ὁ ἁπλοῦς αἰών, καί ὁ αἰών τοῦ αἰῶνος, πολύν παρά τήν ὑπόθεσιν ἐκτείνωμεν λόγον, τά περί τούτων τοῖς φιλομαθέσι σκοπεῖν ἐάσαντες, πρός τόν σκοπόν δι᾽ ὅν ταῦτα προηγάγομεν, ἐπανέλθωμεν.
πστ΄. Οἴδαμεν τι κατά τήν Γραφήν ὑπεραιώνιον· ὅπερ ὅτι μέν ἔστιν, ἐσήμανε· τί δέ τοῦτό ἐστιν, οὐκ ὠνόμασε, κατά τό, Κύριος βασιλεύων τόν αἰῶνα, καί ἐπ᾽ αἰῶνα καί ἔτι. Οὐκοῦν ἔστι τι πρᾶγμα ὑπέρ αἰῶνας, ἡ ἀκραιφνής τοῦ Θεοῦ βασιλεία. Οὐ γάρ δή θέμις εἰπεῖν ἦρχθαι, ἤ φθάνεσθαι ὑπό αἰώνων ἤ χρόνων τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν. Ταύτην δέ πιστεύομεν εἶναι τῶν σωζομένων κληρονομίαν, καί μονήν, καί τόπον, καθώς ὁ ἀληθής παραδίδωσι λόγος· ὡς τέλος τῶν δι' ἐφέσεως πρός τό ἔσχατον ὀρεκτόν κινουμένων· ἐν ᾧ γινόμενοι, πάσης τῆς ὁποιασοῦν δέχονται παῦλαν κινήσεως· ὡς μηκέτι χρόνου τινός ὄντος αὐτῶν ἤ αἰῶνος τοῦ διαβαθῆναι ὀφείλοντος, οἷα δή μετά πάντα καταντήσασιν εἰς τόν Θεόν· τόν πρό πάντων ὄντα τῶν αἰώνων, καί ὅν φθάνειν αἰώνων φύσις οὐ πέφυκεν.
πζ΄. Ἐφ᾽ ὅσον χρόνον τίς ἐστιν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, κἄν τέλειός ἐστι κατά τήν ἐνθάδε κατάστασιν, καί πράξει καί θεωρίᾳ, τήν ἐκ μέρους ἔχει καί γνῶσιν καί προφητείαν καί ἀῤῥαβῶνα Πνεύματος ἁγίου· ἀλλ᾽ οὐκ αὐτό τό πλήρωμα· ἐλευσόμενός ποτε μετά τήν τῶν αἰώνων περαίωσιν εἰς τήν τελείαν λῆξιν, τήν πρόσωπον πρός πρόσωπον τοῖς ἀξίοις δεικνῦσαν αὐτήν ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἑστῶσαν τήν ἀλήθειαν· ὡς μηκέτι ἐκ τοῦ πληρώματος μέρος ἔχειν, ἀλλ᾽ αὐτό τό πλήρωμα τῆς χάριτος κατά μέθεξιν ὅλον κομίζεσθαι. Καταντήσεσθαι γάρ, φησίν ὁ Ἀπόστολος, πάντας (δηλονότι τούς σωζομένους) εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ εἰσιν οἱ θησαυροί τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι· ἧς φαινομένης, τό ἐκ μέρους καταργηθήσεται.
πη΄. Ζητοῦσί τινες, πῶς ἔσται τῶν ἀξιουμένων τῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ τελειότητος ἡ κατάστασιν· πότερον κατά προκοπήν καί μετάβασιν, ἤ κατά τήν ἐν στάσει ταυτότητα· πῶς τε τά σώματα καί τάς ψυχάς εἶναι χρεών ὑπολαμβάνειν. Πρός δή τοῦτο στοχαστικῶς ἐρεῖ τις, ὅτι καθάπερ ἐπί τῆς σωματικῆς ζωῆς διττός ἐστιν ὁ τῆς τροφῆς λόγος· ὁ μέν πρός αὔξησιν, ὁ δέ πρός συντήρησιν τῶν τρεφομένων· μέχρις οὗ φθάσωμεν τό τέλειον τῆς σωματικῆς ἡλικίας, τρεφόμεθα πρός αὔξησιν· ἐπειδάν δέ τό σῶμα στῇ τῆς εἰς μέγεθος ἐπιδόσεως, οὐκέτι τρέφεται πρός αὔξησιν, ἀλλά πρός συντήρησιν. Οὕτως καί ἐπί τῆς ψυχῆς διττός ὁ τῆς τροφῆς λόγος.Τρέφεται γάρ προκόπτουσα ταῖς ἀρεταῖς καί (1168) τοῖς θεωρήμασι, μέχρις οὗ διαβᾶσα τά ὄντα πάντα φθάσῃ τό μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ γινομένη, πάσης τῆς πρός ἐπίδοσίν τε καί αὔξησιν διά τῶν μέσων ἵσταται προκοπῆς· ἀμέσως τρεφομένη τό ὑπέρ νόησιν· καί διά τοῦτο τυχόν ὑπέρ αὔξησιν· τῆς

ἀφθάρτου τροφῆς εἶδος, πρός συντήρησιν τῆς δοθείσης αὐτῇ θεοειδοῦς τελειότητος, καί ἔκφανσιν τῶν τῆς τροφῆς ἐκείνης ἀπείρων ἀγλαϊῶν, καθ᾽ ἥν τό ἀεί εὖ ὡσαύτως εἶναι ἐνδημῆσαν αὐτῇ δεχομένη, γίνεται θεός τῆς μεθέξει τῆς θεϊκῆς χάριτος, πασῶν τῶν κατά νοῦν καί αἴσθησιν ἐνεργειῶν, αὐτή τε παυσαμένη, καί ἑαυτῇ τάς τοῦ σώματος συναπαύσασα φυσικάς ἐνεργείας, συνθεωθέντος αὐτῇ κατά τήν ἀναλογοῦσαν αὐτῷ μέθεξιν τῆς θεώσεως. Ὥστε μόνον τόν Θεόν διά τε τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος φαίνεσθαι, νικηθέντων αὐτῶν τῇ ὑπερβολῇ τῆς δόξης, τῶν φυσικῶν γνωρισμάτων.

πθ΄. Ζητοῦσί τινες τῶν φιλομαθῶν, κατά ποῖον ἔσται τρόπον ἡ τῶν αἰωνίων μονῶν τε καί ἐπαγγελιῶν διαφορά· πότερον καθ᾽ ὑπόστασιν τοπικήν, ἤ κατ᾽ ἐπίνοιαν τῆς ἰδιαζούσης καθ᾽ ἑκάστην μορφήν πνευματικῆς ποιότητός τε καί ποσότητος. Καί τοῖς μέν δοκεῖ τό πρῶτον· τοῖς δέ, τό δεύτερον· ὁ δέ γνούς, τί τό, Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντός ὑμῶν ἐστι, καί τί τό, Πολλαί μοναί παρά τῷ Πατρί, τοῦ δευτέρου μᾶλλον γενήσεται.

τέσσ΄ ἀνοικ. ΄. Ζητοῦσί τινες, ποίαν διαφοράν ἔχει πρός τήν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἡ τῶν οὐρανῶν βασιλεία· πότερον καθ᾽ ὑπόστασιν διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἤ κατ᾽ ἐπίνοιαν. Πρός οὕς ῥητέον, ὅτι διαφέρουσι μέν· οὐ καθ᾽ ὑπόστασιν δέ. Μία γάρ καθ᾽ ὑπόστασιν ἄμφω· ἀλλά κατ᾽ ἐπίνοιαν· ἡ μέν γάρ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, τῆς τῶν ὄντων ἀκραιφνοῦς κατά τούς ἑαυτῶν λόγους ἐν τῷ Θεῷ προαιωνίου γνώσεώς ἐστι κατάληψις· ἡ δέ τοῦ Θεοῦ βασιλεία, τῶν προσόντων τῷ Θεῷ φυσικῶς ἀγαθῶν κατά χάριν ἐστί μετάδοσις· καί ἡ μέν κατά τό τέλος τῶν ὄντων, ἡ δέ κατ᾽ ἐπίνοιαν μετά τό τέλος τῶν ὄντων ἐστί.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Τό, Ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, οὐκ ἔστιν, ὡς οἶμαι, χρονικῆς συστολῆς· Οὐ γάρ ἔρχεται μετά παρατηρήσεως· οὔτε ἐροῦσιν· Ἰδούς ὧδε, ἰδού ἐκεῖ· ἀλλά τῆς πρός αὐτῶν τῶν ἀξίων (1169) αὐτῆς κατά διάθεσιν σχέσεώς ἐστιν· Ἡ γάρ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, φησίν, ἐντός ὑμῶν ἐστιν.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Ἡ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός βασιλεία, δυνάμει μέν ἐν πᾶσί ἐστιν τοῖς πιστεύουσιν· ἐνεργείᾳ δέ ἐν τοῖς ἀποθεμένοις διόλου διαθέσεως πᾶσαν τήν κατά φύσιν ψυχῆς τε καί σώματος ζωήν, καί μόνην κτησαμένοις τήν τοῦ πνεύματος, καί δυναμένοις λέγειν· Ζῶ δέ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δέ ἐν ἐμοί Χριστός.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Τήν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναί τινες λέγουσι, τήν ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀξίων διαγωγήν· ἕτεροι δέ, τήν ὁμοίαν τοῖς ἀγγέλοις τῶν σωζομένων κατάστασιν· ἄλλοι δέ, τό εἶδος αὐτό τῆς θεϊκῆς ὡραιότητος τῶν φορεσάντων τήν εἰκόνα τοῦ Ἐπουρανίου. Συνᾴδουσι δέ τῇ ἀληθείᾳ, κατά τό ἐμοί δοκοῦν, καί αἱ τρεῖς περί τούτου δόξαι. Πᾶσι γάρ κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτοῖς κατά ποιόν τε καί ποσόν δικαιοσύνης, ἡ μέλλουσα δίδοται χάρις.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Ἕως ὅτου κατά τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν, ἀνδρικῶς τούς θείους διεξέρχεταί τις ἀγῶνας· τόν διά τῶν ἐντολῶν ἐξελθόντα παρά τοῦ Πατρός εἰς τόν κόσμον, παρ᾽ ἑαυτῷ κατέχει Λόγον. Ἐπειδάν δέ τῶν κατά τήν πρᾶξιν πρός τά πάθη παλαισμάτων ἀφιέμενος, ὡς νικητής παθῶν καί δαιμόνων ἀποφανθείς, πρός τήν διά θεωρίας γνωστικήν μετέλθῃ φιλοσοφίαν, συγχωρεῖ τῷ Λόγῳ μυστικῶς ἀφεῖναι πάλιν τόν κόσμον, καί πορευθῆναι πρός τόν Πατέρα. Διό φησιν ὁ Κύριος τοῖς μαθηταῖς, ὅτι Ὑμεῖς ἐμέ πεφιλήκατε, καί πεπιστεύκατε ὅτι ἐγώ παρά τοῦ Θεοῦ ἐξῆλθον. Ἐξῆλθον παρά τοῦ Πατρός, καί ἐλήλυθα εἰς τόν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τόν κόσμον, καί πορεύομαι πρός τόν Πατέρα· κόσμον εἰπών τυχόν, τήν κατά τήν πρᾶξιν τῶν ἀρετῶν ἐπίπονον ἐργασίαν·

Πατέρα δέ, τήν κατά νοῦν ὑπερκόσμιον καί παντός ἐλευθέραν ὑλικοῦ φρονήματος κατάστασιν· καθ᾽ ἥν ἐν ἡμῖν ὁ τοῦ Θεοῦ γίνεται Λόγος, τῆς πρός τά πάθη καί τούς δαίμονας μάχης παυόμενος.
τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ὁ δυνηθείς νεκρῶσαι διά πράξεως τά μέλη τά ἐπί τῆς γῆς, καί νικῆσαι διά τοῦ Λόγου τῶν ἐντολῶν τόν ἐν αὐτῷ τῶν παθῶν κόσμον, οὐδεμίαν ἕξει λοιπόν θλίψιν· τόν κόσμον ἐάσας ἤδη, καί ἐν Χριστῷ γεγενημένος, τῷ τόν κόσμον νικήσαντι τῶν παθῶν, καί πάσης εἰρήνης χορηγῷ. Ὁ γάρ τήν προσπάθειαν τῶν ὑλικῶν μή ἀφείς, διά παντός θλίψιν ἕξει· τοῖς κατά φύσιν ἀλλοιουμένοις τήν γνώμην συναλλοιούμενος. Ὁ δέ γενόμενος ἐν Χριστῷ, κατ᾽ οὐδένα λόγον αἰσθήσεται τῆς οἱασοῦν ὑλικῆς μεταπτώσεως. Διό φησιν ὁ Κύριος· Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἐν ἐμοί εἰρήνην ἔχητε. Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἕξετε· ἀλλά θαρσεῖτε, ἐγώ νενίκηκα τόν κόσμον. Τουτέστιν, Ἐν ἐμοί τῷ Λόγῳ τῆς ἀρετῆς, εἰρήνην ἔχετε· ἀπηλλαγμένοι τῆς τῶν ὑλικῶν παθῶν τε καί πραγμάτων στροβώσεώς τε καί ταραχῆς· ἐν δέ τῷ κόσμῳ, τουτέστι ἐν τῇ προσπαθείᾳ τῶν ὑλικῶν, θλίψιν, διά τήν αὐτῶν ἀλλεπάληλον μετάπτωσιν. (1172) Θλίψιν γάρ ἔχουσι ἀμφότεροι, καί ὁ πράττων τήν ἀρετήν, διά τόν αὐτῇ συνημμένον πόνον· καί ὁ τόν κόσμον ἀγαπῶν, διά τήν τῶν ὑλικῶν ἀποτυχίαν· ἀλλ᾽ ὁ μέν, θλίψιν σωτήριον· ὁ δέ, φθαρτικήν καί ὀλέθριον. Ἀμφοτέρων δέ ἐστιν ὁ Κύριος ἄνεσις· τοῦ μέν, καταπαύων ἐν ἑαυτῷ κατά τήν θεωρίαν δι᾽ ἀπαθείας τούς πόνους τῶν ἀρετῶν· τοῦ δέ, τήν πρός τά φθειρόμενα σχετικήν προσπάθειαν δά τῆς μετανοίας ἀφαιρούμενος.
τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ἡ ἐν τῷ τίτλῳ προγραφή τῆς τοῦ Σωτῆρος αἰτίας, πρακτικῆς καί φυσικῆς καί θεολογικῆς φιλοσοφίας ὄντα Βασιλέα τόν σταυρωθέντα σαφῶς καί Κύριον ἔδειξε. Ῥωμαϊστί γάρ, καί Ἑλληνιστί, καί Ἑβραϊστί φησιν ἀναγεγράφθαι τό λόγιον. Νοῶ δε, διά μέν τοῦ Ῥωμαϊστί, τήν πρακτικήν· ὡς τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατά τόν Δανιήλ ὁρισθείσης εἶναι πασῶν ἀνδρικωτέρας τῶν ἐπί γῆς βασιλειῶν· πρακτικῆς δέ ἴδιον, εἴπερ τι ἄλλο, ἡ ἀνδρεία. Διά δέ τοῦ Ἑλληνιστί, τήν φυσικήν θεωρίαν· ὡς μᾶλλον τοῦ Ἑλλήλων ἔθνους παρά τούς λοιπούς ἀνθρώπους, τῇ φυσικῇ σχολάσαντος φιλοσοφίᾳ. Διά δέ τοῦ Ἑβραϊστί, τήν θεολογικήν μυσταγωγίαν· ὡς τοῦ ἔθνους τούτου προδήλως ἀνέκαθεν τῷ Θεῷ τούς πατέρας ἀνατεθέντος.
τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Δεῖ μή μόνον ἡμᾶς εἶναι παθῶν σωματικῶν φονευτάς, ἀλλά καί τῶν κατά ψυχήν ἐμπαθῶν λογισμῶν ὀλετῆρας, κατά τόν λέγοντα ἅγιον· Εἰς τάς πρωΐας ἀπέκτενον πάντας τούς ἁμαρτωλούς τῆς γῆς· τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως Κυρίου πάντας τούς ἐργαζομένους τήν ἀνομίαν· τουτέστι, τά τοῦ σώματος πάθη, καί τῆς ψυχῆς τούς ἀνομοῦντας λογισμούς.
τέσσ. ἀνοικ. η΄. Ὁ τήν ὁδόν τῶν ἀρετῶν χωρίς τῆς ἐφ᾽ ἑκάτερα ῥοπῆς μετ᾽ εὐσεβοῦς καί ὀρθῆς γνώσεως συντηρήσας ἀλώβητον, εἴσεται τήν γινομένην πρός αὐτόν τοῦ Θεοῦ διά τῆς ἀπαθείας παρουσίαν. Ψαλῶ γάρ, καί συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἥξεις πρός με. Ὁ γάρ ψαλμός τήν ἐνάρετον πρᾶξιν δηλοῖ· ἡ δέ σύνεσις, τήν ἐπ᾽ ἀρετῇ γνωστικήν ἐπιστήμην· καθ᾽ ἥν τῆς θείας αἰσθάνεται παρουσίας, ὁ δι᾽ ἀγρυπνίας τῶν ἀρετῶν προσδεχόμενος τόν Κύριον αὐτοῦ.
τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Οὐ δεῖ τόν εἰσαγόμενον εἰς εὐσέβειαν, διά μόνης ἄγεσθαι χρηστότητος πρός τήν πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν, ἀλλά μήν καί τῇ μνήμῃ τῶν θείων δικαιωμάτων, δι᾽ ἀποτομίας συχνότερον αὐτόν ἀγωνίσασθαι· ἐφ᾽ ᾧ μή μόνον πόθῳ τῶν θείων ἐρᾷν, ἀλλά καί φόβῳ τῆς κακίας ἀπέχεσθαι· Ἔλεον γάρ καί κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε· ἵνα καί αὐδῇ

τῷ Θεῷ κατά πόθον τερπόμενος, καί εὐτονῇ πρός τό ᾆσμα, τῷ φόβῳ στομούμενος.
ρ΄. Ὁ δι᾿ ἀρετῆς καί γνώσεως ἁρμοσάμενος τό σῶμα πρός τήν ψυχήν, (1173) γέγονε κιθάρα Θεοῦ καί αὐλός καί ναός. Κιθάρα μέν, ὡς καλῶς φυλάξας τήν τῶν ἀρετῶν ἁρμονίαν· αὐλός δέ, ὡς διά τῶν θείων θεωρημάτων εἰσδεχόμενος τήν τοῦ Πνεύματος ἔμπνευσιν· ναός δέ, ὡς διά τήν κατά νοῦν καθαρότητα, τοῦ Λόγου γεγονώς κατοικητήριον.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΥ ΣΧΟΛΙΑ.

α΄. Οὐχ ὡς ἐπιτυγχανόντων τινῶν τῶν πρός ἐπίδειξιν ἐφιεμένων, ὁ λόγος, ἀλλ᾿ ὡς πάντως ἀποτυγχανόντων. Διά δέ τοῦ, Ἔν τινι τῶν ὁμόρων ποιείτω, καί τά ἑξῆς, σημαίνει, τό μή ἐπιγίνεσθαί τινι γνῶσιν τήν ἀληθῆ, εἰ μή διά πόνων σωματικῶν, ἤγουν, δι᾿ ἐγκρατείας καί ἀγάπης, δι᾿ ὧν ἡ κάθαρσις τῇ ψυχῇ· Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ καθαροί τήν καρδίαν, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται.

β΄. Τούτοις μάλιστα ἐλεγχόμεθα, τήν φιλαργυρίαν νοσοῦντες, καί μαμωνᾷ καταθύοντες.

γ΄. Καί ταῦτα κατά τῶν Εἰκονομάχων ἄντικρυς. Ὅρα δέ ὅτι γνῶσις ἡ ἐνταῦθα λέγεται μερική· ἡ δέ τοῦ Θεοῦ σοφία, ὅλη ἐν τῷ κόσμῳ ἐστί, καθ᾿ ὅ Θεολόγος φησίν· Ἐν τῷ κόσμῳ γάρ ἦν, καί κόσμος δι᾿ αὐτοῦ ἐγένετο.

δ΄. Ἔτι καί ἡμῶν ἕκαστος τοῖς αἰσθητοῖς προσκείμενος ἐξ ἀγνοίας, τόν Καίσαρα βασιλέα ἐπιγράφεται· καί τῷ Πιλάτῳ, τῇ αἰσθήσει, προδίδωσι τόν Λόγον εἰς θάνατον. Πάντως δέ μετά Καίσαρος καί τῷ Ἡρώδη ὑπόκεινται, ὁ κατ᾿ ἐνέργειαν ἁμαρτάνων, καί ἐν ἕξει γενόμενος τοῦ κακοῦ. Ἰουδαῖός ἐστι τήν ἀρετήν προδιδούς τῇ ἕξει τῆς κακίας ὑποχείριον· καί τήν μέν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν ἀρνούμενος, τοῦ διαβόλου δέ τῇ τυραννίδι προσκείμενος.

ε΄. Ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγνοίας, ἡ φιλαυτία καί τό γαστρίμαργον· δι᾿ ἅ τήν σάρκα καί τόν κόσμον εὐθύς ἠγαπήσαμεν· καί εἰ μή τούτων ἔξω γενώμεθα διά τῆς πρός Θεόν ἀγάπης, τῆς εἰς τόν πλησίον διά τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἐνεργουμένης, ἄλλως ἄτρεπτοι μένειν ἐν τῷ καλῷ οὐ δυνάμεθα.

στ΄. Πάροικοι πάντες οἱ ἅγιοι, ὡς ἐν ἐσόπτροις καί αἰνίγμασι βλέποντες τήν ἀλήθειαν. Οἱ δέ Εἰκονομάχοι μή παραδεχόμενοι κατιδεῖν ἐν ἐσόπτροις, παντάπασι τῆς ἀληθείας ἀποπεπτώκασι.

ζ΄. Ὁ Θεός ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν. Καί ὅρα τήν δύναμιν τῶν ἀγγέλων· καί ὅτι ὁ μή πιστεύων χρῆναι πρός τήν κεφαλήν συνῆφθαι τά μέλη, ἄπιστός ἐστι, καί ἐντεῦθεν ἤδη κέκριται.

η΄. Τίς οἰκεῖ τῶν Χαλδαίων τήν γῆν· τίς τήν Χαῤῥάν τῆς Μεσοποταμίας; Τίς πρός τήν γῆν μετάγεται τήν ἀγαθήν, ἥν ἐπαγγέλεται δώσειν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν ὁ Θεός;

θ΄. Fr. Ὅτι καί πάλαι πρό τῆς ἐπιδημίας, καί νῦν μετά τήν ἐπιδημίαν, νοητῶς ἐν ἡμῖν ἐνδημεῖ ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, κρυφίως ἀναφέρων πρός τά θειότερα.

ι΄. (1176) Ὅτι καί ἡμεῖς ἀμελοῦντες τῆς θείας γνώσεως, ὡς ἐκεῖνοι πρός δουλείαν παθῶν καθελκόμεθα. Τήν τελευταίαν γάρ Ἰσραήλ αἰχμαλωσίαν, κατά Χριστοῦ λυττήσας, ὑπέστη.

ια΄. Ὅτι πᾶς ἅγιος, πυῤῥάκης ἐστί μετά κάλλους ὀφθαλμῶν, ἤτοι, τήν ἔμπρακτον γνῶσιν πλουτῶν.

ιβ΄. Καί τότε, καί πρότερον, καί μέχρι σήμερον οὕτω γίνεται. Ἄλλως γάρ πρός τά πάθη ὁ νοῦς οὐκ αὐτομολεῖ, εἰ μή τοῦ λόγου δίχα πράττειν τι βούλοιτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΔΙΑΦΟΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΤΕ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Καί περί ἀρετῆς καί κακίας. (1177)

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΡΩΤΗ.

α΄. Ἕν ἐστι τό ὑπεράναρχον καί ὑπερούσιον ἀγαθόν, ἡ ἁγία τρισυπόστατος Μονάς, Πατήρ καί Υἱός καί ἅγιον Πνεῦμα· τριῶν ἀπείρων ἄπειρος συμφυΐα τόν τε τοῦ εἶναι, καί πῶς, καί τί, καί ποῖον εἶναι λόγου ..... Πᾶσαν γάρ, ...τῶν νοούντων τῆς κατά φύσιν οὐδαμῶς .....ἐξιοῦσα, καί πάσης πασῶν γνώσεων ἀπείρως ὑπερεκτείνεται γνώσεως.

β΄. Τό κατ᾽ οὐσίαν κυρίως ὄν ἀγαθόν, ἐστί τό μήτε ἀρχήν, μήτε τέλος, μήτε αἰτίαν τοῦ εἶναι τινά κίνησιν ἔχον. Τό δέ μή οὕτως ἔχον, οὐδέ κυρίως ὄν, ὡς ἀρχήν καί τέλος καί αἰτίαν τοῦ εἶναι, καί τήν κατά τό εἶναι πρός αἰτίαν κίνησιν ἔχον. Τό δέ κυρίως οὐκ ὄν, κἄν εἶναι λέγηται, κατά μέθεξιν βουλήσει τοῦ κυρίως ὄντος, καί ἔστι καί λέγεται.

γ΄. Εἰ Λόγος προκαθηγεῖται τῆς τῶν ὄντων γενέσεως, οὔτε ἦν, οὔτε ἔστιν, οὔτε ἔσται τοῦ Λόγου λόγος ἀνώτερος. Λόγος δέ, οὐκ ἄνους ἤ ζωῆς ἄμοιρος· ἀλλ᾽ ἔννους καί ζῶν, ὡς γεννῶτα Νοῦν ἔχων (1180) οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, τόν Πατέρα· καί Ζωήν ὑφεστῶσαν οὐσιωδῶς συνυπάρχουσαν, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

δ΄. Εἷς Θεός, ἑνός Υἱοῦ γεννήτωρ, Πατήρ, καί Πνεύματος ἑνός ἁγίου πηγή· μονάς ἀσύγχυτος, καί Τριάς ἀδιαίρετος· Νοῦς ἄναρχος, μόνου μόνος οὐσιωδῶς ἀνάρχου Λόγου Γεννήτωρ· καί μόνης ἀϊδίου Ζωῆς, ἤγουν Πνεύματος ἁγίου, πηγή.

ε΄. Εἷς Θεός, ὅτι μία Θεότης. Μονάς ἄναρχος, καί ὑπερούσιος, καί ἀμερής καί ἀδιαίρετος· ἡ αὐτή μονάς καί Τριάς, καί τά ἑξῆς.

στ΄. Εἰ πᾶσα μετοχή τῶν μετεχόντων προεπινοεῖται· πάντων δηλαδή σαφῶς ὑπέρκειται τῶν ὄντων ἀσυγκρίτως κατά πάντα τρόπον ἡ τῶν ὄντων αἰτία, κατά φύσιν προϋπάρχουσά τε καί προεπινοουμένη τῶν ὄντων· οὐχ ὡς οὐσία συμβεβηκότων· ἐπεί σύνθετον ἀποδειχθήσεται τό Θεῖον, εἰς συμπλήρωσιν ἔχον τῆς οἰκείας ὑπάρξεως τήν τῶν ὄντων ὑπόστασιν· ἀλλ' ὡς οὐσίας, τό ὑπερούσιον. Εἰ γάρ αἱ μέν τέχναι, τῶν ἐξ αὐτῶν ἐφεῦρον τά σχήματα, ἡ δέ καθόλου φύσις, τά εἴδη τῶν ὑπ᾽ αὐτήν, πολλῷ μᾶλλον ὁ Θεός τάς τῶν ὄντων οὐσίας ἐκ μή ὄντων ὑπέστησεν, ὡς ὑπερούσιος, καί ἔτι μᾶλλον τῆς καθ᾽ ὑπερουσιότητα θέσεως, ἀπείρως ἐξῃρημένος· ὁ καί τάς τέχνας συζεύξας πρός ἐξεύρεσιν σχημάτων τάς ἐπιστήμας, καί τῇ φύσει δούς τήν ἀπεργαστικήν τῶν εἰδῶν ἐνέργειαν, καί αὐτό τό εἶναι τῶν οὐσιῶν, ὅπερ ἐστίν ὑποστησάμενος.

ζ΄. Ὁ τοῖς οὖσι μή κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχων μεθεκτός, κατ᾽ ἄλλον δέ τρόπον μετέχεσθαι τοῖς δυναμένοις βουλόμενος, τοῦ κατ᾽ οὐσίαν κρυφίου παντελῶς οὐκ ἐξίσταται· ὁπότε καί αὐτός ὁ τρόπος, καθ᾽ ὅν θέλων μετέχεται, μένει διηνεκῶς τοῖς πᾶσιν ἀνέκφαντος. Οὐκοῦν, ὥσπερ ὁ Θεός θέλων μετέχεται, καθ᾽ ὅν αὐτός οἶδε τρόπον· (1181) οὕτω καί

θέλων ὑπέστησε τά μετέχοντα, καθ᾽ ὅν αὐτός ἐπίσταται λόγον, δι᾽ ὑπερβάλλουσαν ἀγαθότητος δύναμιν. Οὐκοῦν τό θελήσει τοῦ πεποιηκότος γενόμενον, οὐκ ἄν εἴη ποτέ θελήσαντι αὐτό γενέσθαι, συναΐδιον.

η΄. Ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἐφάπαξ κατά σάρκα γεννηθείς, ἀεί γεννᾶται θέλων κατά πνεῦμα διά φιλανθρωπίαν τοῖς θέλουσι· καί γίνεται βρέφος, ἑαυτόν ἐν ἐκείνοις διαπλάττων ταῖς ἀρεταῖς· καί τοσοῦτον φαινόμενος, ὅσον χωρεῖν ἐπίσταται τόν δεχόμενον· οὐ φθόνῳ σμικρύνων τοῦ οἰκείου μεγέθους τήν ἔκφανσιν, ἀλλά μέτρῳ σταθμίζων τῶν ὁρᾷν ποθούντων τήν δύναμιν. Οὕτως ἀεί καί φαινόμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τοῖς τρόποις τῶν μετόχων, ἀεί διαμένει κατά τήν ὑπερβολήν τοῦ μυστηρίου, τοῖς πᾶσιν ἀθέατος. Ὅθεν σοφῶς τοῦ μυστηρίου τήν δύναμιν διασκοπήσας ὁ θεῖος Ἀπόστολος, φησίν· Ἰησοῦς Χριστός, χθές καί σήμερον, ὁ αὐτός καί εἰς τούς αἰῶνας· εἰδώς ἀεί καινόν τό μυστήριον, καί μηδέποτε περιλήψει νοός παλαιούμενον.

θ΄. Γεννᾶται Χριστός ὁ Θεός, προσλήψει σαρκός ψυχήν ἐχούσης νοεράν γενόμενος ἄνθρωπος· ὁ παρασχόμενος τοῖς οὖσιν ἐκ μή ὄντων τήν γένεσιν· ὅν Παρθένος ὑπερφυῶς τεκοῦσα, παρέλυσεν οὐδέν τῆς παρθενίας τεκμήριον. Ὡς γάρ αὐτός ἄνθρωπος γέγονεν, οὐκ ἀλλοιώσας τήν φύσιν, οὐδ᾽ ἀμείψας τήν δύναμιν· οὕτω τήν τεκοῦσαν καί μητέρα ποιεῖ, καί παρθένον διατηρεῖ, θαύματι θαῦμα κατά ταυτό διερμηνεύων ἅμα, καί θατέρῳ κρύπτων τό ἕτερον. Ἐπειδή δι᾽ ἑαυτόν ὁ Θεός ἀεί κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχει μυστήριον, τοσοῦτον ἑαυτόν ἐξάγων τῆς φυσικῆς κρυφιότητος, ὅσον ταύτην πλέον διά τῆς ἐκφάνσεως κρυφιωτέραν ἐργάζεσθαι· καί τοσοῦτον πάλιν μητέρα τήν τεκοῦσαν παρθένον ποιούμενος, ὅσον τήν κύησιν ἄλυτον τῆς παρθενίας δεσμόν ἀπεργάζεσθαι [unus Reg. ἀπεργάζεσθαι].

ι΄. Καινοτομοῦνται φύσεις, καί Θεός ἄνθρωπος γίνεται· οὐ μόνον ἡ θεία καί σταθερά καί ἀκίνητος, κινουμένη πρός τήν κινουμένην καί ἄστατον, ἵνα στήσῃ τοῦ φέρεσθαι· οὐδέ μόνον ἡ ἀνθρωπίνη δίχα σπορᾶς ὑπέρ φύσιν γεωργοῦσα σάρκα τῷ Λόγῳ τελεσφορουμένην, ἵνα στῇ τοῦ φέρεσθαι· ἀλλά καί ἀστήρ ἐξ ἀνατολῶν ἐν ἡμέρᾳ φαινόμενος, καί τούς μάγους ὁδηγῶν εἰς τόν τόπον τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως, ἵνα δείξῃ μυστικῶς νικῶντα τήν αἴσθησιν, τόν ἐν νόμῳ καί προφήταις λόγον, καί ὁδηγοῦντα τά ἔθνη πρός τό μέγιστον φῶς τῆς ἐπιγνώσεως. Πρός γάρ ἐπίγνωσιν τοῦ σαρκωθέντος Λόγου σαφῶς ὁ νομικός τε καί προφητικός λόγος, καθάπερ ἀστήρ εὐσεβῶς κατανοούμενος, ὁδηγεῖ τούς κατά πρόθεσιν τῇ δυνάμει κεκλημένους τῆς χάριτος.

ια΄. Ἐπειδή θέλων ἐγώ, τήν θείαν ἐντολήν παρέβην ὁ ἄνθρωπος, καί τό στεῤῥόν μου τῆς φύσεως, θεότητος ἐλπίδι δελεάσας πρός ἡδονήν κατέσυρεν ὁ διάβολος, (1184) δι᾽ ἧς ὑποστήσας τόν θάνατον ἠμβρύνετο τρυφῶν τήν φθοράν τῆς φύσεως· διά τοῦτο γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ὁ Θεός, μηδέν παραμείψας τῆς φύσεως, πλήν τῆς ἁμαρτίας· ἐπεί μηδέ τῆς φύσεως ἦν· ἵνα σαρκός προβλήματι δελεάσας, ἐρεθίσῃ τόν ἄπληστον δράκοντα περιχανόντα τήν σάρκα καταπιεῖν, γενησομένην αὐτῷ μέν δηλητήριον, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος παντελῶς αὐτόν διαφθείρουσαν· τῇ δέ φύσει τῶν ἀνθρώπων ἀλεξητήριον, πρός τήν ἐξ ἀρχῆς χάριν δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος ἀνακαλουμένην. Ὡς γάρ αὐτός τόν ἰόν αὐτοῦ τῆςκακίας τῷ ξύλῳ τῆς γνώσεως ἐγχέας τήν γευσαμένην διέφθειρε φύσιν, οὕτω καί αὐτός ἐμφαγεῖν βουληθείς τῆς σαρκός τοῦ Δεσπότου, τῇ δυνάμει τῆς ἐν αὐτῇ θεότητος διεφθάρη.

ιβ΄. Τό μέγα τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μυστήριον, ἀεί μένει μυστήριον· οὐ μόνον ὅτι συμμέτρως τῇ δυνάμει τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ

σωζομένων ἐκφαινόμενον, ἔχει μεῖζον τοῦ ἐκφανθέντος τό μήπω ὁρώμενον, ἀλλ᾿ ὅτι καί τό αὐτό τό φανέν, ἔτι μένει πάμπαν ἀπόκρυφον, οὐδενί λόγῳ καθώς ἔστι γινωσκόμενον. Καί μή τῷ δόξῃ παράδοξον τό λεγόμενον. Ὁ γάρ Θεός ὑπερούσιος ὤν, καί ὑπερουσιότητος ἁπάσης ὑπερανεστηκώς, εἰς οὐσίαν ἐλθεῖν βουληθείς, ὑπερουσίως οὐσιώθη. Διό καί ὑπέρ ἀνθρώπων, ὡς φιλάνθρωπος, ἐκ τῆς ἀνθρώπων οὐσίας ἀληθῶς ἄνθρωπος γεγονώς, τόν τοῦ πῶς ἄνθρωπος γέγονε τρόπον, μένει διά παντός ἔχων ἀνέκφαντον· ὑπέρ ἄνθρωπον γάρ γέγονεν ἄνθρωπος.

ιγ΄. Σκοπήσωμεν πιστῶς τό μυστήριον τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καί μόνον δοξάσωμεν ἀπεριέργως τόν τοῦτο γενέσθαι δι᾿ ἡμᾶς εὐδοκήσαντα. Τίς γάρ δυνάμει θαῤῥῶν λογικῆς ἀποδείξεως, ἐξειπεῖν δύναται, πῶς Θεοῦ Λόγου γίνεται σύλληψις· πῶς γένεσις σαρκός ἄνευ σπορᾶς· πῶς γέννησις ἄνευ φθορᾶς· πῶς μήτηρ, ἡ καί μετά τόκον διαμείνασα παρθένος· πῶς ὁ ὑπερτελής, καθ᾿ ἡλικίαν προέκοπτε· πῶς ὁ καθαρός, ἐβαπτίζετο· πῶς διέτρεφεν, ὁ πεινῶν· πῶς ὁ κοπιῶν, ἐχαρίζετο δύναμιν· πῶς ὁ πάσχων, ἐδίδου ἰάματα· πῶς ὁ θνήσκων, ἐζωοποίει· καί ἵνα τό πρῶτον τελευταῖον εἴπω, πῶς Θεός ἄνθρωπος γίνεται· καί τό δή πλέον μυστηριωδέστερον, πῶς οὐσιωδῶς ἐν σαρκί καθ᾿ ὑπόστασιν ὁ Λόγος, ὁ κατ᾿ οὐσίαν ὑποστατικῶς ὅλος ὑπάρχων ἐν τῷ Πατρί; Πῶς ὁ αὐτός, καί ὅλος ἐστί Θεός κατά φύσιν, καί ὅλος γέγονε κατά φύσιν ἄνθρωπος, μηδεμίαν φύσιν ἠρνημένος παντάπασι, μήτε τήν θείαν, καθ᾿ ἥν ὑπάρχει Θεός, μήτε τήν ἡμετέραν, καθ᾿ ἥν γέγονεν ἄνθρωπος; Ταῦτα πίστις μόνη χωρεῖ τά μυστήρια, τῶν ὑπέρ νοῦν καί λόγου ὑπάρχουσα πραγμάτων ὑπόστασις.

(1185) ιδ΄. Ὁ Ἀδάμ παρακούσας, ἐξ ἡδονῆς ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως ἐδίδαξε γένεσιν· Ὁ Κύριος ταύτην ἐξοικίζων τῆς φύσεως, τήν ἐκ σπορᾶς οὐ προσήκατο σύλληψιν. Ἡ γυνή παραβᾶσα τήν ἐντολήν, ἐξ ὀδύνης ἄρχεσθαι τήν τῆς φύσεως κατέδειξε γέννησιν· Ὁ Κύριος ταύτης ἀποτινάσσων τῆς φύσεως, γεννηθείς, φθοράν ὑπομεῖναι τήν τεκοῦσαν οὐ συνεχώρησεν· ἵν᾿ ὁμοῦ τήν τε ἑκούσιον ἡδονήν, καί τήν δι᾿ αὐτήν ἀκούσιον ὀδύνην, ἐξέλῃ τῆς φύσεως, ὧν οὐκ ἦν δημιουργός, ἀναιρέτης γενόμενος· καί διδάξῃ μυστικῶς κατά γνώμην, ἄλλης ἀπάρχεσθαι ζωῆς, ἐξ ὀδύνης μέν τυχόν ἀρχομένης καί πόνων, ληγούσης δέ πάντως εἰς ἡδονήν θείαν καί εὐφροσύνην ἀπέραντον. Διά τοῦτο γίνεται ἄνθρωπος, καί γεννᾶται ὡς ἄνθρωπος, ὁ ποιήσας τόν ἄνθρωπον, ἵνα σώσῃ τόν ἄνθρωπον, καί πάθη πάθεσιν ἰασάμενος, πάθος αὐτός ὑπάρχων ἀποδειχθῇ τῶν ἡμετέρων παθῶν, ὑπερφυῶς ταῖς ἑαυτοῦ κατά σάρκα στερήσεσι, τάς ἡμῶν φιλανθρώπως κατά πνεῦμα ἕξεις ἀνανεούμενος.

ιε΄. Ὁ τῷ θείῳ πόθῳ νικήσας τήν πρός τό σῶμα τῆς ψυχῆς διάθεσιν, ἀπερίγραφος γέγονε, κἄν ἐστιν ἐν σώματι. Ὁ γάρ ἕλκων τήν τοῦ ποθοῦντος ἔφεσιν Θεός, πάντων ἀσυγκρίτως ἐστίν ὑψηλότερος, οὐκ ἐῶν τόν ποθοῦντα τινί τῶν μετά Θεόν προσηλῶσαι τήν ἔφεσιν. Ποθήσωμεν οὖν τόν Θεόν καθ᾿ ὅλην ἡμῶν τήν τῆς φύσεως δύναμιν, καί πᾶσι τοῖς σωματικοῖς τήν προαίρεσιν ἀκράτητον ποιησώμεθα, καί πάντων τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν ὑπεράνω τῇ διαθέσει γενώμεθα, καί οὐδέν κατά τήν γνώμην πρός τό συνεῖναι Θεῷ τῷ κατά φύσιν ἀπεριγράφῳ, παντελῶς ὑπό τῆς φυσικῆς περιγραφῆς ζημιωθησώμεθα.

ιστ΄. Ἀγών ἐστι φθόνου καί ἀρετῆς, ἡ τῶν ἁγίων δυσπάθεια· τοῦ μέν, ὅπως κρατήσῃ φιλονεικοῦντος· τῆς δέ, ὅπως ἀήττητος διαμείνῃ, πάντα φερούσης· καί τοῦ μέν, ὅπως εὐοδώσῃ κακία ἀγωνιζομένου, διά τῆς τῶν κατορθούντων κολάσεως· τῆς δέ, ὅπως κατάσχῃ τούς ἀγαθούς κἀν ταῖς συμφοραῖς τό πλέον ἔχοντας.

(1188) ιζ΄. Ἀρετῆς ἆθλόν ἐστι, τό τοῖς πόνοις ἐναγωνίζεσθαι· νίκης ἔπαθλον φερούσης τοῖς ὑπομένουσι, τῆς ψυχῆς τήν ἀπάθειαν, καθ᾽ ἥν δι᾽ ἀγάπης ἑνουμένη Θεῷ, σώματος καί κόσμου τῇ διαθέσει χωρίζεται. Ψυχῆς γάρ ῥῶσίς ἐστι τοῖς ὑπομένουσιν, ὁ τοῦ σώματος αἰκισμός.

ιη΄. Ἡδονῆς ἀπάτῃ κλαπέντες τό ἀπαρχῆς, τόν θάνατον τῆς ὄντως ζωῆς προεκρίναμεν. Ταύτης οὖν τόν φονευτήν εὐχαρίστως ἐνέγκωμεν πόνον τοῦ σώματος, ὅπως τοῦ ταύτης θανάτου ἑαυτῷ συναφανίσαντος τόν δι᾽ αὐτήν γενόμενον θάνατον, ἀπολάβωμεν ἡμῖν ἐπανατρέχουσαν τήν ἡδονῇ πραθεῖσαν ζωήν, μικροῖς πόνοις σαρκός ἀγαρασθεῖσαν.

ιθ΄. Εἰ σαρκός εὐπαθούσης, ὁ τῆς ἁμαρτίας εἴωθε πιαίνεσθαι τόνος, δῆλον ὅτι ταύτης δυσπαθούσης, ὁ τῆς ἀρετῆς ἀνηβᾷν εἰκότως πέφυκε. Γενναίως οὖν ἐνέγκωμεν τῆς σαρκός τήν δυσπάθειαν, τῶν κατά ψυχήν οὖσαν ῥυπτικήν μολυσμῶν, καί τῆς μελλούσης δόξης πρόξενον. Οὐκ ἄξια γάρ τά παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρός τήν μέλλουσαν δόξαν ἡμῖν ἀποκαλύπτεσθαι.

κ΄. Οὔτε σῶμα θεραπεύοντες ἰατροί, ἕν καί τό αὐτό πᾶσιν προσφέρουσι φάρμακον, οὔτε Θεός ψυχῶν ἰατρεύων νοσήματα, ἕν μόνον θεραπείας οἶδε τρόπον πάσαις ἁρμόδιον· ἀλλ᾽ ἑκάστῃ τόν πρόσφορον ἀπονείμας, τάς ἰάσεις ἐργάζεται. Εὐχαριστήσωμεν οὖν θεραπευόμενοι, κἄν ἔχῃ βάσανον τό γινόμενον· τό γάρ τέλος, μακάριον.

κα΄. Οὐδέν οὕτω ψυχῆς ἐλέγχει διάθεσιν, ὡς σαρκός δυσπαθούσης ἐπαναστήματα· οἷς, ἐάν μέν ὑπενδῷ, Θεοῦ πλέον στέργουσα τήν σάρκα φανήσεται· ἐάν δέ τοῖς τούτων διαμείνῃ τινάγμασιν ἄσειστος, σαρκός πλέον ἀρετήν τιμῶσα δειχθήσεται· δι᾽ ἧς τόν Θεόν ἔνοικον ὑποδέξεται, τόν δι᾽ αὐτήν παθεῖν καθ᾽ ἡμᾶς ἀνασχόμενον, βοῶντα, καθάπερ πάλαι τοῖς μαθηταῖς· Θαρσεῖτε, ἐγώ νενίκηκα τόν κόσμον.

κβ΄. Εἰ πάντες παιδείας οἱ ἅγιοι γεγόνασι μέτοχοι, καί ἡμεῖς εὐχαριστήσωμεν σύν αὐτοῖς παιδευόμενοι, ἵνα τῆς αὐτῆς μέτοχοι γενέσθαι δόξης ἀξιωθῶμεν. Ὅν γάρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δέ πάντα υἱόν, ὅν παραδέχεται.

κγ΄. Ὁ μέν Ἀδάμ τήν πλευράν ἡδονήν προτείνουσαν παραδεξάμενος, ἔξω τοῦ παραδείσου ποιεῖ τό ἀνθρώπινον· ὁ δέ Κύριος πόνῳ ταύτην διά τῆς λόγχης ἀνασχισθείς, τόν λῃστήν ἔσω τοῦ παραδείσου ἐποίησεν. Ἀγαπήσωμεν τοίνυν τόν πόνον τῆς σαρκός· μισήσωμεν δέ ταύτης τήν ἡδονήν· ὁ μέν γάρ εἰσάγει καί τοῖς ἀγαθοῖς ἀποκαθίστησιν· ἡ δέ ἐξάγει καί τῶν ἀγαθῶν ἀποδιίστησιν.

κδ΄. Εἰ Θεός πάσχει σαρκί, γενόμενος ἄνθρωπος τίς πάσχων οὐ γέγηθε Θεόν ἔχων τοῦ πάθους συμμέτοχον; (1189) ᾧ τό συμπάσχειν, βασιλείας πρόξενον γίνεται. Ἀληθής γάρ ὁ εἰπών· Εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καί συνδοξασθῶμεν.

κε΄. Εἰ πάντως πονῆσαι δεῖ, διά τήν ἐμφυρεῖσαν τῇ φύσει διά τοῦ προπάτορος ἡδονήν, γενναίως τούς προσκαίρους καρτερήσωμεν πόνους, τῆς τε ἡδονῆς τό κέντρον ἡμῖν ἀμβλύνοντας, καί τῶν δι᾽ αὐτῆς ἡμᾶς αἰωνίων ἐλευθεροῦντας κολάσεων.

κστ΄. Πάντων τῶν ἀγαθῶν τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη, ὡς πρός Θεόν τό τῶν ἀγαθῶν ἀκρότατον, καί παντός αἴτιον ἀγαθοῦ, τούς ἐν αὐτῇ περιπατοῦντας ἄγουσα καί προσάγουσα καί συνάγουσα, ὡς πιστή καί ἀδιάπτωτος καί μένουσα. Ἡ πίστις γάρ, βάσις ἐστί τῶν μετ᾽ αὐτήν, ἐλπίδος λέγω καί ἀγάπης, βεβαίως τό ἀληθές ὑφεστῶσα. Ἡ δέ ἐλπίς, τῶν ἄκρων ἐστίν ἰσχύς, ἀγάπης λέγω καί πίστεως, τό πιστόν τε δι᾽ ἑαυτῆς καί τό ἐραστόν ἀμφοῖν ὑποφαίνουσα, καί πρός αὐτό τόν δρόμον δι᾽ ἑαυτῆς ποιεῖσθαι διδάσκουσα. Ἡ δέ ἀγάπη, τούτων ἐστί συμπλήρωσις, τό ἔσχατον ὀρεκτόν ὅλον ὅλη περιπτυσσομένη, καί ταύταις τῆς ἐπ᾽ αὐτό

κινήσεως στάσιν παρεχομένη, τοῦ πιστεύειν εἶναι, καί ἐλπίζειν παρέσεσθαι, τό ἀπολαύειν παρόντος δι᾽ ἑαυτῆς ἀντεισάγουσα.

κζ΄. Ἔργον τῆς ἀγάπης τελειότατον, καί τῆς κατ᾽ αὐτήν ἐνεργείας πέρας, δι᾽ ἀντιδόσεως σχετικῆς τῶν κατ᾽ αὐτήν συνημμένων, ἀλλήλοις ἐμπρέπειν τά ἰδιώματα, καί τάς κλήσεις παρασκευάζειν· καί θεόν μέν τόν ἄνθρωπον ποιεῖν, ἄνθρωπον δέ τόν Θεόν χρηματίζειν καί φαίνεσθαι, διά τήν μίαν καί ἀπαράλλακτον ἀμφοτέρων κατά τό θέλημα βούλησίν τε καί κίνησιν.

κη΄. Εἰ κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ πάντως ἡμεῖς γενώμεθα ἑαυτῶν καί τοῦ Θεοῦ· μᾶλλον δέ, μόνου καί ὅλου Θεοῦ, καί ὅλοι μηδέν ἐπίγειον ἐν ἡμῖν αὐτοῖς φέροντες, ἵνα Θεῷ πλησιάσωμεν, καί θεοί γενώμεθα, ἐκ Θεοῦ τό θεοί εἶναι λαβόντες. Οὕτω γάρ τιμᾶται τά θεῖα δωρήματα, καί ἡ τῆς θείας εἰρήνης φιλοφρονεῖται παρουσία.

κθ΄. Μέγα ἀγαθόν ἡ ἀγάπη, καί τῶν ἀγαθῶν τό πρῶτον καί ἐξαίρετον ἀγαθόν, ὡς Θεόν καί ἀνθρώπους δι᾽ ἑαυτῆς περί τόν αὐτήν ἔχοντα συνάπτουσαν (1192) καί ὡς ἄνθρωπον τόν ποιητήν τῶν ἀνθρώπων φανῆναι παρασκευάζουσα, διά τήν τοῦ θεουμένου πρός τόν Θεόν κατά τό ἀγαθόν ὡς ἐφικτόν ἀνθρώπῳ ἀπαραλλαξίαν· ἥν ἐνεργεῖν ὑπολαμβάνω τό, Ἀγαπῆσαι Κύριον τόν Θεόν ἐξ ὅλης καρδίας, καί ψυχῆς καί δυνάμεως· καί τόν πλησίον ὡς ἑαυτόν.

λ΄. Ἰστέον, ὡς δόλῳ κακούργως μεμηχανημένῳ διά φιλαυτίας, καθ᾽ ἡδονῆς προσβολήν ἀπατήσας ἡμᾶς ὁ διάβολος, Θεοῦ καί ἀλλήλων κατά γνώμην διέστησε, τό εὐθές διαστρέψας, καί τήν φύσιν κατά τόν τρόπον τοῦτον μερίσας, καί κατατεμών εἰς πολλάς δόξας καί φαντασίας.

λα΄. Τρία ἐστί τά μέγιστα καί ἀρχέκακα, καί πάσης ἁπλῶς εἰπεῖν, κακίας γεννητικά· ἄγνοια, φημί, καί φιλαυτία καί τυραννίς· ἀλλήλων ἐξηρτημένα καί δι᾽ ἀλλήλων συνιστάμενα. Ἐκ γάρ τῆς περί Θεοῦ ἀγνοίας, ἡ φιλαυτία· ἐκ δέ ταύτης, ἡ πρός τό συγγενές τυραννίς ἐστι. Καί οὐδείς ἀντερεῖ λόγος, μή οὐχί τῷ κατά παράχρησιν τρόπῳ τῶν οἰκείων δυνάμεων, λόγου τε καί ἐπιθυμίας καί θυμοῦ, ταύτας ἐν ἡμῖν τόν πονηρόν ὑποστήσασθαι.

λβ΄. Δέον, λόγῳ μέν, ἀντί τῆς ἀγνοίας, πρός τόν Θεόν διά γνώσεως κατά ζήτησιν μονώτατον κινεῖσθαι· δι᾽ ἐπιθυμίας δέ, τοῦ τῆς φιλαυτίας πάθους καθαρᾶς, κατά πόθον πρός τόν Θεόν μόνον ἐλαύνεσθαι· καί τῷ θυμῷ τυραννίδος κεχωρισμένῳ, πρός τό τοῦ Θεοῦ μόνου τυχεῖν ἀγωνίζεσθαι, καί τήν ἐκ τούτων καί δι᾽ ἥν ταῦτα θείαν καί μακαρίαν ἀγάπην δημιουργῆσαι, τῷ Θεῷ συνάπτουσάν τε καί θεόν ἀποφαίνουσαν τόν φιλόθεον.

λγ΄. Τῆς φιλαυτίας ὡς ἀρχῆς, καθώς εἶπον, καί μητρός τῶν κακῶν ἀποτιλείσης, πάντα τά ἐξ αὐτῆς τε καί μετ᾽ αὐτήν, συναποτίλλεσθαι εἴωθεν ἐπειδή ταύτης μή οὔσης, οὐδέ οὐδαμῶς τό παράπαν κακίας εἶδος ἤ ἴχνος ὑφίστασθαι δύναται.

λδ΄. Δέον ἐστίν, ἑαυτῶν καί ἀλλήλων τοσοῦτον ἀντέχεσθαι, ὅσον αὐτός δι᾽ αὐτοῦ ὁ Χριστός προλαβών ἀπεδείξατο, ὑπέρ ἡμῶν παθεῖν ἀνασχόμενος.

λε΄. Διά τήν ἀγάπην οἱ ἅγιοι πάντες πρός τήν ἁμαρτίαν ἀντικατέστησαν, τῆς παρούσης ζωῆς οὐδένα λόγον ποιησάμενοι· καί τούς πολυειδεῖς τοῦ θανάτου τρόπους ὑπέστησαν, ἵνα πρός ἑαυτούς ἀπό τοῦ κόσμου καί τόν Θεόν συναχθῶσι, καί τά τῆς φύσεως ἐφ᾽ ἑαυτῶν ἑνώσωσι ῥήγματα. Αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀληθής καί ἀμώμητος τῶν πιστῶν θεοσοφία· ἧς τέλος, τό ἀγαθόν ἐστι καί ἡ ἀλήθεια· εἴπερ ἀγαθόν τό φιλάνθρωπον, καί ἀληθές τό κατά πίστιν φιλόθεον, τά τῆς ἀγάπης

γνωρίσματα· ὡς Θεῷ καί ἀλλήλοις τούς ἀνθρώπους συνάπτουσα, καί διά τοῦτο τῶν ἀγαθῶν τήν διαμονήν ἀδιάπτωτον ἔχουσα.

λστ΄. (1193) Ἐνέργεια καί ἀπόδειξις τῆς πρός Θεόν τελείας ἀγάπης ἐστίν, ἡ γνησία δι᾿ εὐνοίας ἑκουσίου πρός τόν πλησίον διάθεσις. Ὁ γάρ μή ἀγαπῶν τόν ἀδελφόν αὐτοῦ, ὅν ἑώρακε, φησίν ὁ θεῖος Ἰωάννης, τόν Θεόν ὅν οὐχ ἑώρακεν, οὐ δύναται ἀγαπᾷν.

λζ΄. Ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός, ἡ ἀγάπη ἐστίν, ἥν ἑαυτόν ὀνομάσας ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τούς ἐν αὐτῇ ὁδεύοντας, τῷ Θεῷ καί Πατρί καθαρούς παντοίων γενομένους παρίστησιν.

λη΄. Αὕτη ἐστίν ἡ θύρα, δι᾿ ἧς ὁ εἰσερχόμενος, εἰς τά Ἅγια γίνεται τῶν ἁγίων, καί τοῦ ἀπροσίτου κάλλους τῆς ἁγίας καί βασιλικῆς Τριάδος καθίσταται ἄξιος θεατής γενέσθαι.

λθ΄. Φοβερόν ὄντως καί πάσης κατακρίσεως ὑπερέκεινα, τό τήν δοθεῖσαν ἡμῖν παρά Θεοῦ κατά δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἑκουσίως νεκρῶσαι ζωήν, διά τῆς πρός τά φθειρόμενα ἀγάπης· καί ἴσασι πάντως τοῦτον τόν φόβον, οἱ τήν ἀλήθειαν τῆς φιλαυτίας προτιμᾷν μελετήσαντες.

μ΄. Χρησώμεθα εἰς δέον τῇ εἰρήνῃ, καί τήν πρός τόν κόσμον, καί τόν κοσμοκράτορα κακῶς ἡμῖν ἐνυπάρξασαν ἀθετήσαντες φιλίαν, τόν διά τῶν παθῶν πρός τόν Θεόν συνιστάμενον, κἄν ὀψέ ποτε καταλύσωμεν πόλεμον· καί σπονδάς ἀλύτους τῆς πρός αὐτόν εἰρήνης ποιήσαντες, ἐν τῇ καταργήσει τοῦ σώματος τῆς ἁμαρτίας, τῆς πρός αὐτόν ἔχθρας παυσώμεθα.

μα΄. Ἀδύνατόν ἐστιν ἡμᾶς φιλιωθῆναι Θεῷ, διά τῶν παθῶν πρός αὐτόν στασιάζοντας, καί τῷ πονηρῷ τυράννῳ καί φονευτῇ τῶν ψυχῶν διαβόλῳ διά κακίας δασμοφορεῖν ἀνεχομένους, μή πρότερον διόλου πολεμωθέντας τῷ πονηρῷ. Μέχρι γάρ τότε τοῦ Θεοῦ καθεστήκαμεν ἐχθροί καί πολέμιοι, κἄν πιστῶν προσηγορίαν ἡμῖν αὐτοῖς περιπλάττωμεν, μέχρις οὗ πάθεσιν ἀτιμίας δουλεύειν βουλόμεθα· καί οὐδέν ὄφελος ἡμῖν ἐκ τῆς κατά τόν κόσμον εἰρήνης λοιπόν περιγενήσεται, τῆς ψυχῆς κακῶς διακειμένης, καί πρός τόν ἴδιον ποιητήν στασιαζούσης, καί ὑπό τήν αὐτοῦ βασιλείαν γενέσθαι οὐκ ἀνεχομένης· ἔτι μυρίοις πεπεραμένης ὠμοῖς δεσπόταις εἰς κακίαν αὐτήν κατεπείγουσι, καί τήν εἰς ἀπώλειαν φέρουσαν ὁδόν, τῆς σωζούσης μᾶλλον ἀπατηλῶς αἱρεῖσθαι παρασκευάζουσιν.

μβ΄. Εἰς τοῦτο ἡμᾶς πεποίηκεν ὁ Θεός, ἵνα γενώμεθα θείας κοινωνοί φύσεως, καί τῆς αὐτοῦ ἀϊδιότητος μέτοχοι, καί φανῶμεν αὐτῷ ὅμοιοι κατά τήν ἐκ χάριτος θέωσιν, δι᾿ ἥν πᾶσάν τε τῶν ὄντων ἡ σύστασίς ἐστι καί διαμονή, καί ἡ τῶν μή ὄντων παραγωγή καί γένεσις.

μγ΄. Εἰ τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεσθαί τε καί εἶναι ἐφιέμεθα, ἀγωνισώμεθα μή προδοῦναι τοῖς πάθεσι τόν Λόγον, κατά τόν Ἰούδαν· ἤ μή ἀρνήσασθαι, κατά τόν Πέτρον. Ἄρνησις γάρ ἐστι τοῦ Λόγου, ἡ τοῦ πράττειν τό ἀγαθόν διά φόβον παραίτησις· προδοσία δέ, ἡ κατ᾿ ἐνέργειαν ἐμπρόθετος ἁμαρτία, καί ἡ πρός τήν ἁμαρτίαν ὁρμή.

μδ΄. (1195) Πάσης θλίψεως τέλος ἐστίν ἡ χαρά· καί παντός κόπου, ἡ ἀνάπαυσις· καί πάσης ἀτιμίας, ἡ δόξα. Καί ἁπλῶς, πάντων τῶν ὑπέρ ἀρετῆς ἀλγεινῶν τέλος ἐστί, τό μετά Θεοῦ γενέσθαι καί εἶναι διαπαντός, καί τῆς αἰωνίου καί πέρας μή ἐχούσης ἀνέσεως ἀπολαῦσαι.

με΄. Ὁ Θεός πρός τῇ φύσει, καί γνώμῃ ἀλλήλοις ἡμᾶς ἑνῶσαι βουλόμενος, καί πρός τοῦτο ἅπαν ὡς ἀληθῶς ὠθῶν τό ἀνθρώπινον, τάς σωτηρίους φιλανθρώπως ἡμῖν ἐντολάς διεχάραξε, καί τούτου χάριν ἐλεεῖν καί ἐλεεῖσθαι ἁπλῶς ἐνομοθέτησεν.

μστ΄. Ἡ τῶν ἀνθρώπων φιλαυτία καί σύνεσις, ἀλλήλους καί τόν νόμον, ἥ ἀπωσαμένη, ἥ σοφισαμένη, εἰς πολλάς μοίρας τήν μίαν φύσιν κατέτεμε· καί τήν νῦν ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς ἀναλγησίαν εἰσηγησαμένη, αὐτήν καθ᾽ ἑαυτῆς τήν φύσιν διά τῆς γνώσεως ἐξώπλισε [Regii guo ἐξήπλωσε]. Διά τοι τοῦτο, πᾶς ὅστις σώφρονι λογισμῷ καί φρονήσεως εὐγενείᾳ, ταύτην λῦσαι δεδύνηται τῆς φύσεως τήν ἀνωμαλίαν, ἑαυτόν πρό τῶν ἄλλων ἐλέησε, τήν γνώμην κατά τήν φύσιν δημιουργήσας, καί Θεῷ κατά τήν γνώμην διά τήν φύσιν προσχωρήσας, καί δείξας ἐφ᾽ ἑαυτῷ, τίς τοῦ κατ᾽ εἰκόνα λόγου ὁ τρόπος, καί πῶς ἑαυτῷ ὁ Θεός πρεπόντως κατ᾽ ἀρχάς ὁμοίαν τήν ἡμετέραν φύσιν, καί τῆς ἰδίας ἀγαθότητος ἀρίδηλον ἀπεικόνισμα δημιουργήσας, κατέστησεν αὐτήν ἑαυτῇ καί πάντα ταυτήν, ἄμαχον, εἰρηνικήν, ἀστασίαστον, πρός τε Θεόν καί ἑαυτήν δι᾽ ἀγάπης ἐσφιγμένην, καθ᾽ ἥν Θεοῦ μέν ἐφετῶς, ἀλλήλων δέ συμπαθῶς ἀντεχόμεθα.

μζ΄. Ὁ φιλάνθρωπος Θεός διά τοῦτο γέγονεν ἄνθρωπος, ἵνα τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων πρός ἑαυτόν συναγάγῃ, καί στήσῃ τοῦ φέρεσθαι κακῶς, πρός ἑαυτήν, μᾶλλον δέ καθ᾽ ἑαυτῆς στασιάζουσάν τε καί μεμερισμένην· καί μηδεμίαν ἔχουσαν στάσιν, διά τήν περί ἕκαστον τῆς γνώμης ἀστάθμητον κίνησιν.

μη΄. Οὐδέν ἐστι τῶν μετά Θεόν τοῖς νοῦν ἔχουσι τιμιώτερον, μᾶλλον δέ τῷ Θεῷ προσφιλέστερον, τῆς τελείας ἀγάπης, ὡς τούς διῃρημένους εἰς ἕν συναγούσης, καί μίαν ἐν τοῖς πολλοῖς ἤ τοῖς πᾶσιν, ἀστασίαστον κατά τήν γνώμην δημιουργῆσαι (1197) δυναμένης ταὐτότητα. Καί γάρ ἴδιον τῆς ἀγάπης, τῶν τά κατ᾽ αὐτήν ζητούντων, μίαν ἀποδεῖξαι τήν γνώμην.

μθ΄. Εἰ φύσει τό καλόν ἐστιν ἑνοποιητικόν τῶν διῃρημένων καί συνεκτικόν, τό κακόν δηλονότι τῶν ἡνωμένων ἐστί διαιρετικόν τε καί φθαρτικόν. Καί γάρ φύσει τό κακόν σκεδαστόν ὑπάρχει, καί ἄστατον καί πολύμορφον καί διαιρετικόν.

ν΄. Πάντων τῶν κακῶν ἀπαλλαγή καί σύντομος πρός σωτηρίαν ὁδός, ἡ ἀληθής τοῦ Θεοῦ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀγάπη ἐστί, καί ἡ καθόλου τῆς κατά ψυχήν πρός τε τό σῶμα καί τόν κόσμον τοῦτον στοργῆς ἐξάρνησις, καθ᾽ ἥν, τῆς μέν ἡδονῆς ἐπιθυμίαν, τῆς ὀδύνης δέ τό φόβον ἀποβαλλόμενοι, τῆς κακῆς ἐλευθερούμεθα φιλαυτίας, πρός τήν γνῶσιν ἀναβιβασθέντες τοῦ Κτίσαντος· καί πονηρᾶς ἀγαθήν ἀντιλαβόντες νοεράν φιλαυτίαν σωματικῆς κεχωρισμένην στοργῆς, οὐ παυόμεθα λατρεύοντες τῷ Θεῷ διά ταύτης τῆς καλῆς φιλαυτίας, ἐκ Θεοῦ τῆς ψυχῆς ἀεί ζητοῦντες τήν σύστασιν. Αὕτη γάρ ἐστιν ἀληθής λατρεία, καί ὄντως θεάρεστος, ἡ τῆς ψυχῆς διά τῶν ἀρετῶν ἀκριβής ἐπιμέλεια.

να΄. Ὁ σωματικῆς ἡδονῆς μή ἐφιέμενος, καί ὀδύνην παντελῶς μή φοβούμενος, γέγονεν ἀπαθής. Ταύταις γάρ μετά τῆς τεκούσης αὐτάς φιλαυτίας, πάντα τά δι᾽ αὐτάς τε καί ἐξ αὐτῶν μετά τῆς ἀρχηγικωτάτης τῶν κακῶν ἀγνοίας, ὁμοθυμαδόν συναπέκτεινε πάθη, καί ὅλος γέγονε τοῦ ἑστῶτος καί μένοντος καί ἀεί ὡσαύτως ἔχοντος φύσει καλοῦ, παντάπασιν αὐτῷ συνδιαμένων ἀκίνητος, καί ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ κατοπτριζόμενος· ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ φωτοειδοῦς λαμπρότητος, τήν θείαν καί ἀπρόσιτον δόξαν θεώμενος.

νβ΄. Τήν ἡδονήν τῆς παρούσης ζωῆς καί τήν ὀδύνην, ὅση δύναμις, ἀρνησώμεθα, καί πάσης παθῶν ἐπινοίας καί δαιμονιώδους κακουργίας παντελῶς ἀπαλλαγησόμεθα. Διά γάρ τήν ἡδονήν ἀγαπῶμεν τά πάθη, καί διά τήν ὀδύνην φεύγομεν τήν ἀρετήν.

νγ΄. Ἐπειδή πᾶσα κακία πέφυκε τοῖς συνιστῶσιν αὐτήν συμφθείρεσθαι τρόποις, εὑρίσκων δι᾽ αὐτῆς τῆς πείρας ὁ ἄνθρωπος,

πάσης ἡδονῆς εἶναι πάντως τήν ὀδύνην διάδοχον, πρός μέν τήν ἡδονήν, τήν ὅλην ἔσχεν ὁρμήν· πρός δέ τήν ὀδύνην, τήν ὅλην ἀποφυγήν· τῆς μέν, κατά πᾶσαν ὑπεραγωνιζόμενος δύναμιν· τῆς δέ, κατά πᾶσιν σπουδήν καταγωνιζόμενος, οἰόμενος, ὅπερ ἀμήχανον ἦν, διά τῆς τοιαύτης μεθοδείας, ἀλλήλων ταύτας διαστῆσαι , καί μόνῃ τῇ ἡδονῇ (1200) συνημμενην τήν φιλαυτίαν ἔχειν παντελῶς ὀδύνης ἀπείρατον, ἀγνοήσας ὑπό τοῦ πάθους, ὡς ἔοικεν, ὡς οὐκ ἐνδέχεταί ποτε χωρίς ὀδύνης εἶναι τήν ἡδονήν. Ἐγκέκραται γάρ τῇ ἡδονῇ τῆς ὀδύνης ὁ πόνος, κἄν λανθάνειν δοκῇ τούς ἔχοντας, διά τήν κατά τό πάθος τῆς ἡδονῆς ἐπικράτειαν· ἐπειδή δέ τό ἐπικρατοῦν, ἀεί διαφαίνεσθαι πέφυκε, καλύπτον τοῦ παρακειμένου τήν αἴσθησιν. Ἡδονῆς οὖν διά τήν φιλαυτίαν ἀντιποιούμενοι, καί ὀδύνην διά τήν αὐτήν αἰτίαν πάλιν φεύγειν σπουδάζοντες, τάς ἀμυθήτους τῶν φθοροποιῶν παθῶν ἐπινοοῦμεν γενέσεις.

νδ΄. Ἀγνοεῖ τις τήν καθ᾽ ἡδονήν καί ὀδύνην τῆς αἰσθήσεως πεῖραν, ὅταν τῷ Θεῷ τῷ ὄντως ἀγαπητῷ καί ἐραστῷ καί ἐφετῷ προσδήσῃ, μᾶλλον δέ κολλήσῃ τόν νοῦν, τῆς σωματικῆς γενόμενον ἐλεύθερον σχέσεως.

νε΄. Ὥσπερ οὐ δύναταί τις ἄλλως λατρεύειν τῷ Θεῷ καθαρῶς, μή τήνψυχήν ἄρδην ἐκκαθαίρων· οὕτως οὔτε τῇ κτίσει λατρεύειν, μή τό σῶμα περιποιούμενος· καθ᾽ ὅ σῶμα τήν φθοροποιόν ἐπιτελῶν λατρείαν ὁ ἄνθρωπος, καί κατ᾽ αὐτό γενόμενος φίλαυτος, ἡδονήν εἶχεν ἀπαύστως καί ὀδύνην ἐνεργουμένην, ἐσθίων ἀεί τό ξύλον τῆς παρακοῆς, τό καλοῦ τε καί κακοῦ, κατά ταὐτόν μεμιγμένην κατά τήν αἴσθησιν διά τῆς πείρας ἔχον τήν γνῶσιν. Καί τάχα ξύλον εἶναι γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, τήν φαινομένην κτίσιν εἰπών τις, οὐχ ἁμαρτήσει τῆς ἀληθείας· ἡδονῆς γάρ καί ὀδύνης ποιητικήν ἔχει φυσικῶς τήν μετάληψιν.

νστ΄. Ἔνθα λόγος οὐ κρατεῖ, τό κατ᾽ αἴσθησιν πέφυκεν ἐπιγίνεσθαι κράτος, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας πέφυρταί πως ἡ δύναμις, πρός οἶκτον τῆς συγγενοῦς σαρκός καθ᾽ ὑπόστασιν, τήν ψυχήν δι᾽ ἡδονῆς ὑποσύρουσα· καθ᾽ ἥν ὡς ἔργον αὐτῇ φυσικόν ἐγχειρίσασα τήν ἐμπαθῆ καί καθήδονον τῆς σαρκός ἐπιμέλειαν, ἀπάγει τῆς κατά φύσιν ζωῆς, καί πείθει τῆς ἀνυποστάτου κακίας γενέσθαι ταύτην δημιουργόν.

νζ΄. Κακία ἐστί ψυχῆς νοερᾶς, ἡ λήθη τῶν κατά φύσιν καλῶν, ἥτις ἐκ τῆς περί τήν σάρκα τε καί κόσμον, ἐμπαθοῦς ἐπιγίνεται σχέσεως, ἥν ἀφανίζει στρατηγῶν ὁ λόγος κατ᾽ ἐπιστήμην πνευματικήν, τήν τε τοῦ κόσμου καί τῆς σαρκός διερευνώμενος γένεσίν τε καί φύσιν, καί πρός τήν συγγενῆ τῶν νοητῶν χώραν τήν ψυχήν ἐλαύνων· πρός ἥν οὐδεμίαν ὁ νόμος τῆς ἁμαρτίας ποιεῖται διάβασιν, οὐκ ἔχων καθάπερ γέφυραν πρός τόν νοῦν διαβιβάζουσαν αὐτόν ἔτι τήν αἴσθησιν, διαλυθεῖσαν ἤδη πρός τήν ψυχήν κατά τήν σχέσιν, καί τοῖς αἰσθητοῖς ἐναποῤῥιφεῖσαν θεάμασιν, ὧν διαβάς τήν σχέσιν καί τήν φύσιν ὁ νοῦς παντελῶς οὐκ αἰσθάνεται.

νη΄. (1201) Καθάπερ ὁ λόγος κρατῶν τῶν παθῶν, ἀρετῆς ὄργανον ποιεῖται τάς αἰσθήσεις· οὕτω καί τά πάθη κρατοῦντα τοῦ λόγου, μορφοῦσι τάς αἰσθήσεις πρός ἁμαρτίαν. Καί χρή νηφόντως σκοπεῖν τε καί μελετᾷν, πῶς ἡ ψυχή τήν καλήν ποιήσεται δεόντως ἀντιστροφήν, τοῖς δι᾽ ὧν τό πρίν ἐπλημμέλει χρωμένη πρός γένεσιν ἀρετῶν καί ὑπόστασιν.

νθ΄. Τό ἅγιον Εὐαγγέλιον, σαρκικῆς μέν εἰσηγεῖται ζωῆς ἄρνησιν, πνευματικῆς δέ ὁμολογίαν. Περί τούτων δέ λέγω, τῶν ἀεί μέν κατά τόν ἄνθρωπον, λέγω δέ τήν ἀνθρωπίνην ἐν σαρκί κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ζωήν, ἀποθνησκόντων, ζώντων δέ κατά θεόν μόνῳ τῷ Πνεύματι, κατά

τόν θεῖον Ἀπόστολον καί τούς ἀμφ᾽ αὐτόν, τούς ζῶντας μέν οὐδαμῶς ἰδίαν ζωήν, ζῶντα δέ τόν Χριστόν ἐν ἑαυτοῖς κατά μόνην ἔχοντας τήν ψυχήν. Οὕτως οἱ διά τόν Θεόν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ νεκροί σαρκί, κρίνονται, θλίψεις καί βασάνους πολλάς καί στενοχωρίας ἔχοντες, καί διωγμούς, καί μυρία πειρασμῶν εἴδη μετά χαρᾶς ὑπομένοντες.

ξ΄. Πᾶν πάθος κατά συμπλοκήν πάντως αἰσθητοῦ τινος καί αἰσθήσεως, καί φυσικῆς δυνάμεως, θυμοῦ λέγω τυχόν, ἤ ἐπιθυμίας, ἤ λόγου παρατραπέντος τοῦ κατά φύσιν, συνίσταται. Ἐάν οὖν τό πρός ἄλληλα κατά σύνθεσιν τέλος, τοῦ τε αἰσθητοῦ καί τῆς αἰσθήσεως, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτῇ φυσικῆς δυνάμεως θεωρήσας ὁ νοῦς, δυνηθῇ πρός τόν οἰκεῖον φύσει λόγον, τούτων ἕκαστον διακρίνας ἐπαναγαγεῖν, καί θεωρῆσαι καθ᾽ ἑαυτό τό αἰσθητόν, ἄνευ τῆς πρός αὐτό τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, καί τήν αἴσθησιν δίχα τῆς τοῦ αἰσθητοῦ πρός αὐτήν οἰκειότητος· καί τήν ἐπιθυμίαν φέρε εἰπεῖν, ἤ ἄλλην τινά τῶν κατά φύσιν δυνάμεων χωρίς τῆς ἐμπαθοῦς ἐπ᾽ αἰσθήσει τε καί αἰσθητῷ διαθέσεως· ὡς ἡ τοῦ πάθους ποιά παρασκευάζει τήν θεωρίαν γίνεσθαι κίνησις, διεσκέδασε καί ἐλέπτυνε, κατά τόν πάλαι τοῦ Ἰσραήλ μόσχον, τοῦ οἱοδήποτε συμβαίνοντος πάθους τήν σύστασιν, καί ὑπό τό ὕδωρ τῆς γνώσεως ἔσπειρεν, ἀφανίσας παντελῶς καί αὐτήν τῶν παθῶν τήν ψιλήν φαντασίαν, διά τῆς πρός ἑαυτά τῶν ἀποτελούντων αὐτό κατά φύσιν πραγμάτων ἀποκαταστάσεως.

ξα΄. Ὁ πολλοῖς πλημμελήμασι τῶν ἐκ τῆς σαρκός παθημάτων κεκηλιδωμένος βίος, χιτών ἐστιν ἐσπιλωμένος. Ὡς ἔκ τινος γάρ ἐνδύματος τῆς κατά τόν βίον ἀναστροφῆς, ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων διαφαίνεσθαι πέφυκεν, εἴτε δίκαιος, εἴτε ἄδικος· ὁ μέν, χιτῶνα καθαρόν ἔχων, τόν ἐνάρετον βίον· ὁ δέ, πονηροῖς ἐσπιλωμένην ἔργοις τήν ζωήν κεκτημένος. Ἤ μᾶλλον, ἐσπιλωμένος ἀπό τῆς σαρκός ἔστι χιτών, ἡ κατά συνείδησιν μορφοῦσα διά τῆς μνήμης τῶν (1204) ἐκ τῆς σαρκός πονηρῶν κινημάτων τε καί ἐνεργημάτων τήν ψυχήν, ἕξις τε καί διάθεσις, ἥν ὁρῶσα διαπαντός καθάπερ χιτῶνά τινα περί ἑαυτήν, δυσωδίας πληροῦται παθῶν. Ὡς γάρ ἀπό τοῦ πνεύματος, διά τῶν ἀρετῶν ἀλλήλαις κατά λόγον συνυφαινομένων, ἀφθαρσίας γίνεται τῇ ψυχῇ χιτών, ὅν ἐνδυσαμένη γίνεται καλή καί ἐπίδοξος· οὕτω καί ἀπό τῆς σαρκός, τῶν παθῶν ἀλλήλοις κατά ἀναλογίαν συνυφαινομένων, γίνεταί τις χιτών ἀκάθαρτος καί ἐσπιλωμένος, ἐξ ἑαυτοῦ δεικνύς γνώριμον τήν ψυχήν, μορφήν ἄλλην αὐτῇ καί εἰκόνα παρά τήν θείαν ἐνθέμενος.

ξβ΄. Βεβαία πίστις ἐστί τῆς πρός ἐκθέωσιν ἐλπίδος τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνανθρώπησις, τοσοῦτον θεόν ποιοῦσα τόν ἄνθρωπον, ὅσον αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος. Ὁ γάρ χωρίς ἁμαρτίας γενόμενος ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι χωρίς τῆς εἰς θεότητα μεταβολῆς, τήν φύσιν θεοποιήσει· καί τοσοῦτο ἀναβιβάσει δι᾽ ἑαυτόν, ὅσον αὐτός διά τόν ἄνθρωπον ἑαυτόν κατεβίβασεν. Ὅπερ μυστικῶς διδάσκων ἑαυτόν ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν, ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις, τόν εἰς ἡμᾶς ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς τοῦ Θεοῦ χρηστότητος δειχθήσεσθαι.

ξγ΄. Τοῦ μέν θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἐπιστατῶν ὁ λόγος, ποιεῖ τάς ἀρετάς· ὁ δέ νοῦς τοῖς λόγοις ἐπιβάλλων,τῶν γεγονότων τήν ἄπταιστον συλλέγεται γνῶσιν. Ὅταν οὖν ὁ λόγος μετά τήν τῶν ἀντικειμένων ἀποβολήν, εὕρῃ τό κατά φύσιν ἐραστόν, καί ὁ νοῦς μετά τήν τῶν γινωσκομένων διάβασιν λάβηται τῆς ὑπέρ οὐσίαν καί γνῶσιν τῶν ὄντων Αἰτίας, τηνικαῦτα τό τῆς θεώσεως κατά χάριν ἐπιγίνεται πάθος, τόν μέν λόγον ἀπάγον τῆς φυσικῆς διακρίσεως, ἔνθα τό διακρινόμενον οὐκ ἔστι· τόν δέ νοῦν καταπαῦον τῆς κατά φύσιν νοήσεως, ἔνθα μή ἔστι τό

γινωσκόμενον, καί ποιοῦν τῇ κατά τήν στάσιν ταὐτότητι θεόν, τόν ἀξιούμενον τῆς θείας μεθέξεως.

ξδ΄. Κατιωθεῖσαν τήν ψυχήν τῷ ῥύπῳ τῆς ἡδονῆς, ἀποκαθαίρει πόνος, καί ἀφηλοῖ παντελῶς αὐτῆς τήν σχέσιν τῶν ὑλικῶν, τῆς πρός αὐτά φιλίας τήν ζημίαν μεταμαθοῦσαν [al. μεταμαθούσης]· δι᾽ ἥν αἰτίαν ὁ Θεός συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ, κατά κρίσιν δικαίαν τούς ἀνθρώπους βασάνοις καταπιέζειν.

ξε΄. Ἡδονή καί λύπη, ἐπιθυμία καί φόβος, καί τά τούτοις ἑπόμενα, τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προηγουμένως οὐ συνεκτίσθη· ἐπεί καί εἰς τόν ὅρον ἄν συνετέλουν τῆς φύσεως. Λέγω δή παρά τοῦ (1205) Νυσαέως μεγάλου Γρηγορίου μαθών, ὅτι διά τήν τῆς τελειότητος ἔκπτωσιν, ἐπεισήχθη ταῦτα, τῷ ἀλογοτέρῳ μέρει προσφυέντα τῆς φύσεως· δι᾽ ὧν, ἀντί τῆς μακαρίας καί θείας εἰκόνος, εὐθύς ἅμα τῇ παραβάσει, διαφανής καί ἐπίδηλος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ γέγονεν ἡ τῶν ἀλόγων ζώων ὁμοίωσις. Ἔδει γάρ τῆς ἀξίας τοῦ λόγου καλυφθείσης, ὑφ᾽ ὧν ἐπεσπάσατο τῆς ἀλογίας γνωρισμάτων, ἐνδίκως τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων κολάζεσθαι· σοφῶς εἰς συναίσθησιν τῆς λογικῆς μεγαλονοίας ἐλθεῖν οἰκονομοῦντος τοῦ Θεοῦ τόν ἄνθρωπον.

ξστ΄. Καλά γίνεται καί τά πάθη ἐν τοῖς σπουδαίοις, ὁπηνίκα σοφῶς αὐτά τῶν σωματικῶν ἀποστήσαντες, πρός τήν τῶν οὐρανίων μεταχειριζώμεθα κτῆσιν· οἷον, ὅτε τήν μέν ἐπιθυμίαν, τῆς νοερᾶς τῶν θείων ἐφέσεως ὀρεκτικήν ἐργασόμεθα κίνησιν· τήν ἡδονήν δέ, τῆς ἐπί τοῖς θείοις χαρίσμασι τοῦ νοῦ θελκτικῆς ἐνεργείας εὐφροσύνην ἀπήμονα· τό δέ φόβον, τῆς μελλούσης ἐπί πλημμελήμασι τιμωρίας προφυλακτικήν ἐπιμέλειαν· τήν δέ λύπη, διορθωτικήν ἐπί παρόντι κακῷ μεταμέλειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, κατά τούς σοφούς τῶν ἰατρῶν, σώματι φθαρτικοῦ θηρός τῆς ἐχίδνης, τήν οὖσαν ἤ μελετωμένην ἀφαιρουμένους λώβησιν, τοῖς πάθεσι τούτοις πρός ἀναίρεσιν χρώμενοι παρούσης κακίας ἤ προσδοκωμένης, καί κτῆσιν καί φυλακήν ἀρετῆς τε καί γνώσεως.

ξζ΄. Ὁ μέν τῆς πρώτης Διαθήκης νόμος, διά τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, παντός μολυσμοῦ τήν φύσιν ἀποκαθαίρει. Ὁ δέ τῆς Καινῆς, διά τῆς θεωρητικῆς μυσταγωγίας, ἀπό τῶν σωματικῶν πρός τά συγγενῆ τῶν νοητῶν θεάματα, τόν νοῦν γνωστικῶς ἀναβιβάζει.

ξη΄. Ἡ θεία Γραφή, τούς μέν εἰσαγομένους, καί ἐπί τά προπύλαιά που τυγχάνοντας τῆς θείας αὐλῆς τῶν ἀρετῶν, φοβουμένους καλεῖ· τούς δέ κτησαμένους σύμμετρον ἕξιν τῶν κατ᾽ ἀρετήν λόγων τε καί τρόπων, οἶδεν ὀνομάζειν προκόπτοντας· τούς δέ κατ᾽ αὐτήν γνωστικῶς ἤδη γεγενημένους τῆς τῶν ἀρετῶν ἐκφαντικῆς ἀληθείας τήν κορυφήν, προσαγορεύει τελείους. Ὁ τοίνυν τήν ἐν τοῖς πάθεσιν ἀρχαίαν ἀναστροφήν ἀποστραφείς, καί πᾶσαν ἑαυτοῦ τήν διάθεσιν διά τόν φόβον ἐκδεδωκώς τοῖς θείοις προστάγμασιν, οὐδενός καλοῦ τῶν εἰσαγομένοις πρεπόντων καθυστερεῖ· κἄν οὔπω τήν ἐν ἀρεταῖς ἕξιν ἐκτήσατο, καί τῆς ἐν τοῖς τελείοις λαλουμένοις σοφίας γέγονε μέτοχος. Ἀλλ᾽ οὐδέ ὁ προκόπτων, τῶν ἐπιβεβλημένων αὐτοῦ (1208) τῷ βαθμῷ καλῶν τινος ὑστερεῖ· κἄν τήν αὐτήν οὔπω τοῖς τελείοις ὑπερέχουσαν τῶν θείων ἐκτήσατο γνῶσιν. Οἱ γάρ τέλειοι, τῆς θεωρητικῆς ἤδη μυστικῶς ἀξιωθέντες θεολογίας, καί πάσης φαντασίας ὑλικῆς τόν νοῦν καθαρόν καταστήσαντες, καί εἰκόνος τῆς θείας ὡραιότητος ὅλην ἀνελλιπῶς φέρουσαν τήν ἐκμίμησιν, τήν θείαν ἀγάπης ἐν ἑαυτοῖς ἐνστερνισάμενοι φαίνονται.

ξθ΄. Διττός ἐστιν ὁ φόβος· ὁ μέν ἁγνός· ὁ δέ οὐχ ἁγνός. Ὁ μέν γάρ ἐπί πλημμελήμασι κατ᾽ ἐκδοχήν κολάσεως συνιστάμενος φόβος, αἰτίαν

ἔχων τῆς οἰκείας γενέσεως τήν ἁμαρτίαν, οὐχ ἁγνός, οὐδέ ἔσται διαπαντός, τῇ ἁμαρτίᾳ διά τῆς μετανοίας συναφανιζόμενος. Ὁ δέ δίχα τῆς ἐπί πλημμελήμασι λύπης ἀεί συνεστώς, οὗτος φόβος ἁγνός, καί οὐκ ἀπογενήσεταί ποτε· διότιπερ οὐσιωδῶς ἐμπέφυκέ πως τῷ Θεῷ πρός τήν κτίσιν, ποιούμενος ἔκδηλον αὐτοῦ πᾶσιν τήν φύσικήν αἰδεσιμότητα, τῆς ὑπέρ πᾶσαν βασιλείαν καί δύναμιν ὑπεροχῆς.

ο΄. Ὁ μή φοβούμενος τόν Θεόν ὡς κριτήν, ἀλλ᾽ αἰδούμενος αὐτόν διά τήν ὑπερβάλλουσαν τῆς ἀπείρου δυνάμεως ὑπεροχήν, οὐκ ἔχει δικαίως ὑστέρημα, τέλειος ὑπάρχων ἐν τῇ ἀγάπῃ, μετ᾽ αἰδοῦς καί τῆς πρεπούσης σεβασμιότητος ἀγαπῶν τόν Θεόν· καί οὗτός ἐστιν ὁ κτησάμενος τόν διαμένοντα φόβον εἰς αἰῶνα αἰῶνος, καί οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὑστέρημα τοπαράπαν οὐδέν.

οα΄. Ἐκ τῶν ὄντων, τόν τῶν ὄντων γινώσκομεν αἴτιον· καί ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ὄντων, τήν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος διδασκόμεθα σοφίαν· καί ἐκ τῆς τῶν ὄντων φυσικῆς κινήσεως, τήν ἐνυπόστατον τοῦ ὄντος μανθάνομεν ζωήν, τήν τῶν ὄντων ζωοποιόν δύναμιν, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.

οβ΄. Τό Πνεῦμα τό ἅγιον οὐδενός ἄπεστι τῶν ὄντων, καί μάλιστα τῶν λόγου καθ᾽ ὁτιοῦν μετειληφότων. Συνεκτικόν γάρ ὑπάρχει τῆς ἑκάστου γνώσεως, ὅτι Θεός καί Θεοῦ Πνεῦμα, κατά δύναμιν προνοητικῶς διά πάντων χωροῦν, καί τόν ἐν ἑκάστῳ λόγον κατά φύσιν ἀνακινοῦν, καί δι᾽ αὐτοῦ πρός συναίσθησιν τῶν πλημμελῶς παρά τόν θεσμόν τῆς φύσεως πεπραγμένων, ἄγον τόν αἰσθανόμενον· καί τήν προαίρεσιν εὔεικτον ἔχοντα, πρός ὑποδοχήν τῶν ἐκ φύσεως ὀρθῶν λογισμῶν. Διό καί πολλούς εὑρίσκομεν καί τῶν ἄγαν βαρβάρων καί νομάδων ἀνθρώπων, καλοκαγαθίας μεταποιουμένους, καί τούς ἀνέκαθεν κρατήσαντες ἐν αὐτοῖς θηριώδεις ἀθετοῦντας νόμους.

ογ΄. (1209) Ἔστι μέν ἐν πᾶσιν ἁπλῶς τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καθό πάντων ἐστί συνεκτικόν καί προνοητικόν, καί τῶν φυσικῶν σπερμάτων ἀνακινητικόν. Προσδιωρισμένως δέ, καί ἐν πᾶσι τοῖς ἐν νόμῳ, καθότι τῆς τῶν ἐντολῶν ἐστιν ὑπεοδεικτικόν παραβάσεως, καί τῆς κατά Χριστόν προαγορευθείσης ἐπαγγελίας, φωτιστικόν· ἐν δέ πᾶσι τοῖς κατά Χριστόν πρός τοῖς εἰρημένοις, καί ὡς υἱοθετικόν. Ὡς δέ σοφίας ποιητικόν, ἐν οὐδενί τῶν εἰρημένων ἐστίν ἁπλῶς, πλήν τῶν συνιέντων, καί ἑαυτούς διά τῆς ἐνθέου πολιτείας ἀξίους ποιησαμένων τῆς αὐτοῦ θεωτικῆς ἐνοικήσεως. Πᾶς γάρ μή ποιῶν τά θεῖα θελήματα, κἄν πιστός ᾖ, ἀσύνετον ἔχει τήν καρδίαν, ὡς πονηρῶν λογισμῶν ἐργαστήριον, καί τό σῶμα κατάχρεων ἁμαρτίαις, ὡς διαπαντός μολυσμοῖς παθῶν ἐνεχόμενον.

οδ΄. Ὁ τῆς σωτηρίας ὀρεγόμενος πάντων ἀνθρώπων Θεός, καί πεινῶν αὐτῶν τήν ἐκθέωσιν, τήν τούτων οἴησιν ὡς τήν ἄκαρπον καταρώμενος ἀποξηραίνει συκῆν, ὅπως τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι, τό εἶναι μᾶλλον προκρίνατες, τόν μέν καθ᾽ ὑπόκρισιν τῆς ἠθικῆς ἐπιδείξεως ἐκδυσάμενοι χιτῶνα, τόν ἐνάρετον δέ, καθώς ὁ θεῖος βούλεται λόγος, ἀνοθεύτως μετελθόντες βίον, εὐσεβῶς τήν ζωήν διενέγκωσι, Θεῷ μᾶλλον τῆς ψυχῆς τήν διάθεσιν, ἤ τοῖς ἀνθρώποις τόν ἐκτός ἐπιδεικνύμενοι περί τά ἤθη σχηματισμόν.

οε΄. Ἕτερός ἐστιν ὁ τοῦ ποιεῖν, καί ἕτερος ὁ τοῦ πάσχειν λόγος· καί ὁ μέν τοῦ ποιεῖν λόγος ἐστίν, ἡ φυσική πρός ἀρετῶν ἐνέργειαν δύναμις· ὁ δέ τοῦ πάσχειν, ἤ χάρις τῶν ὑπέρ φύσιν, ἤ σύμβασις τῶν παρά φύσιν. Ὡς γάρ τοῦ ὑπερόντος φυσικήν οὐκ ἔχομεν δύναμιν, οὕτως οὔτε τοῦ μή ὄντος ἔχομεν φύσει τήν δύναμιν. Πάσχομεν οὖν ὡς ὑπέρ φύσιν οὖσαν κατά χάριν, ἀλλ᾽ οὐ ποιοῦμεν τήν θέωσιν· οὐ γάρ ἔχομεν φύσει δεκτικήν

τῆς θεώσεως δύναμιν. Καί πάσχομεν πάλιν ὡς παρά φύσιν, γνώμῃ κατά σύμβασιν τήν κακίαν· οὐ γάρ ἔχομεν πρός γένεσιν κακίας φυσικήν δύναμιν. Ποιοῦμεν οὖν ἐνταῦθα φύσει ὄντες τάς ἀρετάς, πρός τό ταύτας ποιεῖν ἔχοντες φυσικήν τήν δύναμιν· πάσχομεν δέ κατά τό μέλλον τήν θέωσιν, τήν πρός τό παθεῖν ταύτην κατά δωρεᾶς χάριν δεχόμενοι.

οστ΄. Ποιοῦμεν ἡμεῖς, ἐφ᾿ ὅσον τήν τε τῶν ἀρετῶν ποιητικήν φύσει λογικήν ἔχομεν δύναμιν ἐνεργουμένην· καί τήν πάσης γνώσεως δεκτικήν νοεράν ἀσχέτως δύναμιν, (1212) πᾶσαν τῶν ὄντων καί γινωσκομένων φύσιν διαβαίνουσαν, καί πάντας κατόπιν ἑαυτῆς τούς αἰῶνας ποιουμένην· πάσχομεν δέ, ἡνίκα τῶν ἐξ οὐκ ὄντων τούς λόγους τελείως περάσαντες, εἰς τήν τῶν ὄντων ἀγνώστως ἔλθωμεν Αἰτίαν, καί συγκαταπαύσωμεν τοῖς φύσει πεπερασμένοις τάς οἰκείας δυνάμεις, ἐκεῖνο γινόμενοι, ὅπερ τῆς κατά φύσιν δυνάμεως οὐδαμῶς ὑπάρχει κατόρθωμα· ἐπειδή τοῦ ὑπέρ φύσιν, ἡ φύσις καταληπτικήν οὐ κέκτηται δύναμιν· θεώσεως γάρ οὐδέν γενητόν κατά φύσιν ἐστί ποιητικόν, ἐπειδή μηδέ Θεοῦ καταληπτικόν· μόνης γάρ τῆς θείας χάριτος ἴδιον τοῦτο πέφυκεν εἶναι, τό ἀναλόγως τοῖς οὖσι χαρίζεσθαι θέωσιν· τῆς λαμπρυνούσης τήν φύσιν τῷ ὑπέρ φύσιν φωτί, καί τῶν οἰκείων ὅρων αὐτήν ὑπεράνω, κατά τήν ὑπερβολήν τῆς δόξης, ποιουμένης.

οζ΄. Τάς ἀρετάς ποιοῦντες, μετά τήνδε παυόμεθα τήν ζωήν· τήν δέ κατά χάριν ὑπέρ αὐτῶν οὐ παυόμεθα πάσχοντες θέωσιν. Τό γάρ ὑπέρ φύσιν, ἀνύπαρκτον, ὅτι καί ἀδρανές.

οη΄. Τῶν θείων ἀγαθῶν τύποι, οἵ τε κατ᾿ ἀρετήν τρόποι, καί οἱ τῶν ὄντων λόγοι· οἷς ὁ Θεός διαπαντός ἄνθρωπος γίνεται, ὡς μέν σῶμα, τούς τρόπους ἔχων τῶν ἀρετῶν, ὡς δέ ψυχήν, τούς ἐν πνεύματι λόγους τῆς γνώσεως, οἷς τούς ἀξίους θεοποιεῖ, χαρακτῆρα διδούς ἀρετῆς ἐνυπόστατον, καί ἀπλανοῦς γνώσεως ἐνούσιον χαριζόμενος ὕπαρξιν.

οθ΄. Ὁ πιστός, κατά τόν ἅγιον Πέτρον, καί πρακτικός νοῦς, ὑπό Ἡρώδου κρατούμενος, τοῦ δερματίνου νόμου· δερμάτινος γάρ ὁ Ἡρώδης ἑρμηνεύεται, ὅπερ ἐστί τό φρόνημα τῆς σαρκός· ὑπό δύο συγκλείεται φυλακάς, καί μίαν πύλην σιδηρᾶν, πολεμούμενος ἔκ τε τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τῆς κατά διάνοιαν ἐπί τοῖς πάθεσι συγκαταθέσεως, ἅς τινας καθάπερ φυλακάς, ἤγουν εἱρκτάς, διά τοῦ λόγου τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας, ὡς δι᾿ ἀγγέλου διαπεράσας, ἔρχεται ἐπί τήν πύλην τήν σιδηρᾶν τήν φέρουσαν εἰς τήν πόλιν· τήν πρός τά αἰσθητά λέγω τῶν αἰσθήσεων, στεῤῥάν καί ἀπότομον καί δυσκαταμάχητον σχέσιν· ἥν ὁ τῆς φυσικῆς ἐν πνεύματι θεωρίας διανοίγων λόγος αὐτομάτην, πρός τά συγγενῆ νοητά λοιπόν ἀφόβως τόν νοῦν παραπέμπει τῆς Ἡρώδου μανίας ἐλεύθερον.

π΄. (1213) Ὁ διάβολος καί ἐχθρός ἐστι τοῦ Θεοῦ, καί ἐκδικητής· ἐχθρός μέν, ὅταν ὡς μισῶν αὐτόν, δοκεῖ πως τήν ὀλέθριον κεκτῆσθαι πρός ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους ἀγάπην, τοῖς τῶν ἑκουσίων παθῶν τρόποις, διά τῆς ἡδονῆς πείθων ἡμῶν τήν προαίρεσιν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, προκρίνειν τά πρόσκαιρα· δι᾿ ὧν κλέπτων ὅλην τῆς ψυχῆς τήν ἔφεσιν, τῆς θείας παντελῶς ἀγάπης ἡμᾶς ἀφίστησιν, ἑκουσίους ἐχθρούς ποιῶν τοῦ ποιήσαντος· ἐκδικητής δέ, ὅταν γυμνώσας τό πρός ἡμᾶς μῖσος, ὡς ἤδη γενομένους αὐτῷ διά τήν ἁμαρτίαν ὑποχειρίους, ἐξαιτῆται τήν καθ᾿ ἡμῶν τιμωρίαν. Οὐδέν γάρ οὕτω φίλον τῷ διαβόλῳ καθέστηκεν, ὡς ἄνθρωπος τιμωρούμενος. Τοῦτο δέ συγχωρηθείς, τάς ἀπαλλήλους ἐπινοῶν τῶν ἀκουσίων παθῶν ἐπαγωγάς, λαίλαπος δίκην ἀπηνῶς ἐπιφέρεται τοῖς καθ᾿ ὧν ἐκομίσατο συγχωρήσει Θεοῦ τήν ἐξουσίαν· οὐ τό πρόσταγμα τό θεῖον ἐκπληρῶσαι βουλόμενος, ἀλλά τό οἰκεῖον τοῦ καθ᾿ ἡμῶν μίσους διαθρέψαι πάθος ἐπιθυμῶν· ἵνα τῷ πολλῷ βάρει τῶν

ὀδυνηρῶν συμφορῶν, ἡ ψυχή δι᾽ ἀτονίαν ὀκλάσασα, τῆς θείας ἐλπίδος ἑαυτῆς περικόψῃ τήν δύναμιν, ἀντί νουθεσίας, ἀθεΐας αἰτίαν ποιουμένη τήν τῶν ἀλγεινῶς συμβαινόντων ἐπαγωγήν.

πα΄. Ὅταν οἱ τήν πρακτικήν ἕξιν, καί τήν θεωρητικήν ἐπιστήμην ἀπειληφότες, πρός τήν τῶν ἀνθρώπων ταύτας μετέρχωνται δόξαν, ἤθη μέν ἀρετῶν τῷ φαινομένῳ τρόπῳ σκιαγραφοῦντες· λόγους δέ σοφίας καί γνώσεως μόνον λαλοῦντες, δίχα τῶν κατά δικαιοσύνην ἔργων· καί τόν ὡς ἐπ᾽ ἀρετῇ καί γνώσει τοῖς ἄλλοις ἐπιδείκνυνται τύφον, εἰκότως πρέπουσι παραδίδονται πόνοις, διά τοῦ πάσχειν τήν ἀγνοηθεῖσαν αὐτοῖς ἐκ τῆς ματαίας οἰήσεως ταπεινοφροσύνην μεταμανθάνοντες.

πβ΄. Ἕκαστος τῶν δαιμόνων κατά τήν ἐνδιαθέτως ὑποκειμένην ἐπιτηδειότητα, πρός τήνδε ἤ τήνδε τῶν πειρασμῶν τήν ἐπαγωγήν τυγχάνει λειτουργῶν· ἄλλος γάρ ἄλλης ἐστί ποιητικός κακίας, καί ἄλλος ἄλλους σαφῶς ἐστι μιαρώτερος, καί πρός τόδε μᾶλλον τῆς κακίας τό εἶδος ἐπιτηδειότερος.

πγ΄. Ἄνευ τῆς θείας συγχωρήσεως, οὐδέ αὐτοί οἱ δαίμονες κατ᾽ οὐδέν ὑπουργεῖν δύνανται τῷ διαβόλῳ. Οἶδε γάρ αὐτός ὁ Θεός ὅπως μετά τής δεούσης φιλανθρώπου καί ἀγαθῆς προνοίας συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ διά τῶν αὐτοῦ ὑπουργῶν, τάς ἐφ᾽ οἷς ἡμάρτομεν, διαφόρους ποιεῖσθαι τιμωρίας· καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς, ἡ περί τοῦ Ἰώβ συγγραφή μή δυνάμενον τῷ Ἰώβ παντελῶς προσπελάσαι τόν διάβολον ἀναγραφομένη, δίχα τοῦ θείου βουλήματος.

πδ΄. Ἐνυπόστατος πίστις ἐστίν, ἡ ἐνεργής καί ἔμπρακτος, καθ᾽ ἥν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος ἐν τοῖς πρακτικοῖς δείκνυται, ταῖς ἐντολαῖς σωματούμενος, (1216) δι᾽ ὧν ὡς Λόγος πρός τόν ἐν ᾧ κατά φύσιν ἐστίν, ἀνάγει Πατέρα τούς πράττοντας.

πε΄. Ζωῆς μετάθεσιν καί λατρείαν ἀγγελικήν, καί πρός σῶμα ψυχῆς ἑκούσιον ἀλλοτρίωσιν, καί τῆς ἐν πνεύματι θείας μεταποιήσεως γένεσιν, τό τῆς Νέας Διαθήκης καταγγέλλει μυστήριον. Πνευματικήν δέ περιτομήν ὁ λόγος οἶδε καλεῖν, τήν τῆς ἐμπαθοῦς σχέσεως πρός σῶμα τῆς ψυχῆς ἐκτομήν.

πστ΄. Ἀγαθός ὑπάρχων ὁ Θεός, καί θέλων ἡμῶν ἐκτῖλαι παντελῶς τό τῆς κακίας σπέρμα τήν ἡδονήν, τήν τόν νοῦν τῆς θείας ἀποσυλήσασαν ἀγάπης, συγχωρεῖ τῷ διαβόλῳ πόνους ἡμῖν καί τιμωρίας ἐπαγαγεῖν· κατά ταὐτόν καί τῆς προλαβούσης ἡδονῆς τόν ἰόν, διά τῶν πόνων τῆς ψυχῆς ἀποξέων, καί πρός τά παρόντα καί μόνην τήν αἴσθησιν σαίνοντα, μῖσος ἡμῖν καί τελείαν ἀποδιάθεσιν, ὡς μηδέν τιμωρίας πλέον εἰς κέρδος κεκτημένα κατά τήν χρῆσιν, ἐμποιῆσαι βουλόμενος, καί τήν ἐκείνου τιμωρόν δύναμιν καί μισάνθρωπον, τῆς πρός ἀρετήν ἐπαναγωγῆς περιστατικήν αἰτίαν ποιήσασθαι τῶν αὐτῆς ἑκουσίως ἀπολισθησάντων.

πζ΄. Πρέπον ἐστί καί δίκαιον ὑπό τοῦ διαβόλου κολάζεσθαι, τούς τάς αὐτοῦ πονηράς ὑποθήκας τῶν ἑκουσίων ἁμαρτημάτων ἡδέως δεξαμένους. Καί γάρ καί ἡδονῆς ἐστι διά τῶν ἑκουσίων παθῶν σπορεύς ὁ διάβολος, καί ὀδύνης διά τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγεύς.

πη΄. Ὁ θεωρητικός νοῦς καί γνωστικός, πρός τιμωρίαν ἐκδίδοται διά τοῦτο πολλάκις τῷ διαβόλῳ, πόνους αὐτῷ δικαίως ἐπάγοντι καί συμφοράς, ἵνα μάθῃ πάσχων περί καρτερίας μᾶλλον καί πόνων ὑπομονῆς φιλοσοφεῖν, ἤ διακενῆς τοῖς οὐκ οὖσιν ὑπερηφάνως ἐμματαιάζειν.

πθ΄. Ὁ πάσχων ὑπό χάριτος [fort. ὑπέρ θείας ἐντολῆς] Θεοῦ παραβαθείσης, ἐάν ἐπιγνῶ τῆς ἰωμένης αὐτόν θείας προνοίας τόν λόγον τήν τε συμφοράν εὐχαρίστως δέχεται χαίρων, καί τήν ὑπέρ ἧς

παιδεύεται διορθοῦται πλημμέλειαν· ὁ δέ ταύτης ἀναισθητῶν τῆς ἰατρείας, τῆς τε δοθείσης ἐνδίκως ἀπάγεται χάριτος καί τῇ συγχύσει τῶν παθῶν παραδίδοται, πρός τήν πρᾶξιν ἐλθεῖν καταλιμπανόμενος, ὧν ἐνδιαθέτως εἶχε τήν ἔφεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Πᾶς ἀνεχόμενος ἑκουσίως ἐκ τῆς τῶν αὐτῷ πεπραγμένων συναισθήσεως, δέξασθαι τάς ἐπιπόνους τῶν ἀκουσίων ἐπιφοράς πειρασμῶν, μετά τῆς δεούσης εὐχαριστίας, οὐκ ἐξοικίζεται τῆς κατ᾽ ἀρετήν ἕξεώς τε καί χάριτος, ὡς ὑπελθών ἑκουσίως τόν ζυγόν βασιλέως Βαβυλῶνος, καί ὡς χρέος ἀποτιννύς, τάς τῶν βασάνων ἐπιφοράς καταδεχόμενος· ἀλλ᾽ ἐν αὐταῖς μένων, τελεῖ τῷ μέν βασιλεῖ Βαβυλῶνος, τούς ἐκ τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως βιαίους πόνους, καί τήν ἐπ᾽ αὐτοῖς, (1217) κατά διάνοιαν ὡς ὀφειλέτης αὐτῶν διά τάς προλαβούσας πλημμελίας, συγκατάθεσιν· τῷ δέ Θεῷ, προσφέρων διά λατρείας ἀληθινῆς, τῆς ταπεινῆς λέγω διαθέσεως, τήν τῶν παρημελημένων διόρθωσιν.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Ὁ τήν κατά συγχώρησιν Θεοῦ πρός διόρθωσιν ἐπαγομένην αὐτῷ διά τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράν, εὐχαρίστως μή καταδεχόμενος καί τήν ἐπί τῷ δοκεῖν δίκαιος εἶναι, μεταγνούς, οὐκ ἀποτιθέμενος οἴησιν, ὡς τοῖς θείοις τῶν δικαίων κριμάτων ἀντιπίπτων θεσπίσματα, καί μή καταδεχόμενος ἑκουσίως ὑπό τόν ζυγόν γενέσθαι τοῦ βασιλέως Βαβυλῶνος κατά τήν θείαν διαταγήν, εἰς αἰχμαλωσίαν παραδίδοται· καί κλοιούς καί δεσμά καί λοιμόν καί θάνατον καί μάχαιραν, καί τῆς ἰδίας παντελῶς ἀποικίζεται γῆς. Πάντα γάρ ταῦτα, καί τούτων πλείονα, ὁ τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν ὡς ἰδίας τῆς ἐξοικιζόμενος ἕξεως πάσχει· διά τό μή θέλειν αὐτόν ἐξ ὑπερηφανίας καί ματαίας οἰήσεως τάς ἐφ᾽ οἷς ἐπλημμέλησεν ἐκτιννύς δίκας, ἐν θλίψεσιν εὐδοκῆσαι καί ἀνάγκαις καί στενοχωρίαις κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον. Ἤδει γάρ ὁ μέγας Ἀπόστολος, φυλακτικήν τῶν θείων κατά ψυχήν θησαυρῶν ὑπάρχουσαν, τήν ἐκτός περί τό σῶμα συνισταμένην διά τῶν πόνων ταπείνωσιν· καί διά τοῦτο στέργων ὑπέμενε, καί διά ἑαυτόν, καί τούς οἷς ἀρετῆς καί πίστεως προέκειτο τύπος· ἵνα κἄν ὡς ὑπεύθυνοι πάσχωσι κατά τόν ἐπιτιμηθέντα Κορίνθιον, εἰς παρηγορίαν ἔχωσι καί ὑπομονῆς μίμησιν τόν ἀνευθύνως πάσχοντα.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Ὁ μή τοῖς σχήμασι τῶν ὁρατῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν, ἀλλά κατά νοῦν τούς λόγους αὐτῶν ἀναζητῶν, ὡς νοητῶν τύπους ἤ λόγους αἰσθητῶν θεώμενος κτισμάτων, οὐδέν ἀκάθαρτον εἶναι τῶν ὁρωμένων διδάσκεται· πάντα γάρ φύσει καλά λίαν καθέστηκεν.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Ὁ τῇ κινήσει τῶν αἰσθητῶν μή συναλλοιούμενος, ἀκίβδηλον τήν τῶν ἀρετῶν μετέρχεται πρᾶξιν. Ὁ δέ τοῖς αὐτῶν σχήμασι μή διατυπώσας τόν νοῦν, τήν ἀληθῆ τῶν ὄντων ἀπείληφε δόξαν. Ὁ δέ καί αὐτήν τήν οὐσίαν τῶν ὄντων τῇ διανοίᾳ παραδραμών, ὡς ἄριστος θεολόγος, μετά ταύτην ἀγνώστως τῇ μονάδι προσέβαλε.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Πᾶς θεωρητικός νοῦς, ἔχων τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα Θεοῦ, ἐν ἑαυτῷ τῆς φαινομένης κτίσεως ἀποκτείνας τήν κίνησιν, κατώρθωσεν ἀρετήν· καί τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἑαυτοῦ τήν φαντασίαν ἀποτεμών, τήν ἐν τοῖς λόγοις τῶν (1220) ὄντων εὗρεν ἀλήθειαν, καθ᾽ ἥν φυσική θεωρία συνέστηκε· καί τῆς οὐσίας τῶν ὄντων ὑπεράνω γενόμενος, τόν τῆς θείας καί ἀμάχου μονάδος δέχεται φωτισμόν, καθ᾽ ὅν τῆς ἀληθοῦς θεολογίας συνέστηκε τό μυστήριον.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ἑκάστῳ κατά τήν ὑποκειμένην αὐτῷ περί Θεοῦ δόξαν, ὁ Θεός ἐμφανίζεται· τοῖς μέν κατ᾽ ἔφεσιν τήν ὑλικήν περάσασι σύνθεσιν, καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἰσοδυναμούσας ἀλλήλαις

κεκτημένοις κατά μίαν καί τήν αὐτήν ἀεικινησίαν περί Θεόν, ὡς μονάς ἐκφαίνεται καί Τριάς, ἵνα καί τήν οἰκείαν ὕπαρξιν παραδείξειε, καί τόν αὐτῆς τρόπον μυστικῶς ἐκδιδάξειε. Τοῖς δέ περί μόνην τήν ὑλικήν σύνθεσιν ἔχουσι κινουμένην τήν ἔφεσιν, καί ἀλλήλαις ἀσυνδέτους τάς τῆς ψυχῆς δυνάμεις κεκτημένοις, οὐχ ὡς ἔστιν, ἀλλ᾽ ὡς εἰσίν ἐμφανίζεται, δεικνύς ὅτι τῆς ὑλικῆς δυάδος ἀμφοῖν ἐπελάβοντο ταῖν χεροῖν· καθ᾽ ἥν ὁ σωματικός, ὡς ἐξ ὕλης καί εἴδους, συνέστηκε κόσμος.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ὁ θεῖος Ἀπόστολος, τάς διαφόρας ἐνεργείας τοῦ ἑνός ἁγίου Πνεύματος, χαρίσματα λέγει διάφορα, ὑφ᾽ ἑνός δηλονότι καί τοῦ αὐτοῦ ἐνεργούμενα Πνεύματος. Εἰ τοίνυν κατά τό μέτρον τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ μετοχῇ τοῦ τοιοῦδε χαρίσματος, ἕκαστος τῶν πιστῶν δηλονότι κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως, καί τῆς ὑποκειμένης αὐτῷ κατά ψυχήν διαθέσεως, συμμεμετρημένην δέχεται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν, χαριζομένην αὐτῷ τῆσδε ἤ τῆσδε τῆς ἐντολῆς τήν ἁρμόζουσαν πρός ἐνέργειαν ἕξιν.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Ὥσπερ ὁ μέν λαμβάνει λόγον σοφίας, ὁ δέ λόγον γνώσεως, ἕτερος δέ, πίστεως, καί ἄλλος ἄλλο τι τῶν ἀπηριθμημένων τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος· οὕτως ὁ μέν δέχεται διά τοῦ Πνεύματος χάρισμα τῆς τελείας καί ἀμέσου πρός Θεόν καί μηδέν ἐχούσης ὑλικόν ἀγάπης, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πίστεως· ἕτερος δέ διά τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος, τῆς τελείας ἀγάπης πρός τόν πλησίον χάρισμα· ἄλλος δέ ἄλλο τι, κατά τό αὐτό Πνεῦμα, ὡς ἔφην, ἔχοντος ἑκάστου ἐνεργούμενον τό οἰκεῖον χάρισμα. Πᾶσαν γάρ ἐντολῆς ἕξιν ἐνεργουμένην, Πνεύματος εἶναι χάρισμα λέγει.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμά ἐστιν, ἡ παντελής πρός τόν αἰσθητόν κόσμον τῆς προαιρέσεως ἡμῶν νέκρωσις· τό δέ ποτήριον, καί αὐτῆς ἡμῶν τῆς παρούσης ζωῆς ὑπέρ ἀληθείας καθέστηκεν ἄρνησις.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Τό τοῦ Κυρίου βάπτισμα, τῶν ὑπέρ ἀρετῆς κατά πρόθεσιν ἑκουσίων καί ἡμετέρων πόνων, τύπος ὑπάρχει· δι᾽ ὧν τάς κατά συνείδησιν ἀποῤῥύπτοντες κηλῖδας, τόν πρός τά φαινόμενα τῆς προαιρέσεως ἑκούσιον καταδεχόμεθα θάνατον· τό δέ ποτήριον, τῶν ἐκ περιστάσεως παρά προαίρεσιν ἐπανισταμένων ἡμῶν ὑπέρ τῆς ἀληθείας ἀκουσίων πειρασμῶν τύπος ἐστί· (1221) δι᾽ ὧν καί αὐτῆς προκρίνοντες τόν θεῖον πόθον τῆς φύσεως, ἑκόντες τόν περιστατικόν ὑπερχόμεθα τῆς φύσεως θάνατον.

ρ΄. Ταύτην ἔχει τήν διαφοράν τό βάπτισμα πρός τό ποτήριον· ὅτι τό μέν βάπτισμα, ὑπέρ ἀρετῆς πρός τά ἡδέα τοῦ βίου νεκράν ἐργάζεται τήν προαίρεσιν· τό δέ ποτήριον, τήν ἀλήθειαν καί αὐτῆς προκρίνειν πείθει τῆς φύσεως τούς εὐσεβεῖς.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

α΄. Πρότερον τοῦ βαπτίσματος ἔθετο τό ποτήριον, ὅτι διά τήν ἀλήθειάν ἐστιν ἡ ἀρετή, ἀλλ᾽ οὐ διά τήν ἀρετήν ἡ ἀλήθεια. Ὅθεν ὁ διά τήν ἀλήθειαν πράττων τήν ἀρετήν, κενοδοξίας οὐ τιτρώσκεται βέλεσιν· ὁ δέ τήν ἀλήθειαν ἀρετῆς ἕνεκεν ἐπιτηδεύων, σύνοικον ἔχει τῆς κενοδοξίας τήν οἴησιν.

β΄. Ἀλήθειαν μέν εἶναι λέγει, τήν θείαν γνῶσιν· ἀρετήν δέ, τούς ὑπέρ ἀληθείας τῶν ἐφιεμένων αὐτῆς ἀγῶνας. Ὁ τοίνυν γνώσεως ἕνεκεν, ἀρετῆς ὑπομένων πόνους, οὐ κενοδοξεῖ, γινώσκων ἀπερίληπτον εἶναι φύσει τοῖς πόνοις τήν ἀλήθειαν· τοῖς δευτέροις γάρ οὐ περιγράφεται φύσει τό πρῶτον. Ὁ δέ τήν γνῶσιν διά τούς ὑπέρ αὐτῆς ἀγῶνας ἐπιτηδεύων, πάντως κενόδοξος ὡς εἰληφέναι δοκῶν τούς στεφάνους πρό

τῶν ἱδρώτων· οὐκ εἰδώς ὅτι διά τούς στεφάνους οἱ πόνοι, ἀλλ᾽ οὐ διά τούς πόνους οἱ στέφανοι· φύσει γάρ ἀμελέτητος πᾶσα καθέστηκε μέθοδος, τοῦ δι᾽ ὅ πέφυκεν ἐξανυσθέντος, ἤ ἀνυσθῆναι δόξαντος.

γ΄. Ὁ μόνον τῆς γνώσεως τήν μορφήν, ὅπερ ἐστίν ὁ ψιλός λόγος· καί ὁ τήν εἰκόνα τῆς ἀρετῆς, ὅπερ ἐστί τό ψιλόν ἦθος, ἐπιτηδεύων, Ἰουδαῖός ἐστι καί αὐτός ἀληθείας τύποις φυσιούμενος.

δ΄. Ὁ πᾶσαν τήν φαινομένην τοῦ νόμου λατρείαν μή κατ᾽ αἴσθησιν ὁρῶν, ἀλλά ταῖς κατά νοῦν ἐφόδοις ἕκαστον τῶν ὁρωμένων συμβόλων διασκοπήσας, τόν ἐν ἑκάστῳ κεκρυμμένον θεοτελῆ Λόγον ἐκδιδασκόμενος, ἐν τῷ νόμῳ τόν Θεόν εὑρίσκει, καλῶς ψηλαφῶν διά τῆς νοερᾶς δυνάμεως ὡς ἐν φορυτῷ, τῇ ὕλῃ τῶν νομικῶν διατάξεων, εἴ που κεκρυμμένον εὕροι τῇ σαρκί τοῦ νόμου τόν τήν αἴσθησιν διαφεύγοντα παντελῶς μαργαρίτην Λόγον.

ε΄. Καί ὁ τήν φύσιν δέ τῶν ὁρωμένων μή τῇ αἰσθήσει μόνῃ περιγράφων, ἀλλά κατά νοῦν σοφῶς τόν (1224) ἐν ἑκάστῳ κτίσματι λόγον ἐρευνώμενος, εὑρίσκει Θεόν, ἀπό τῆς προβεβλημένης τῶν ὄντων μεγαλουργίας, τήν αὐτῶν τῶν ὄντων διδασκόμενος αἰτίαν.

στ΄. Ἐπειδή τοίνυν ἴδιον τοῦ ψηλαφῶντος ἡ διάκρισίς ἐστιν· ὁ τά νομικά σύμβολα γνωστικῶς ἐπερχόμενος, καί τήν φαινομένην τῶν ὄντων φύσιν ἐπιστημονικῶς θεώμενος, διακρίνων τήν Γραφήν καί τήν κτίσιν καί ἑαυτόν, τήν μέν Γραφήν, εἰς γράμμα καί πνεῦμα· τήν δέ κτίσιν, εἰς λόγον καί ἐπιφάνειαν· ἑαυτόν δέ, εἰς νοοῦν καί αἴσθησιν· καί τῆς μέν Γραφῆς, τό πνεῦμα· τῆς δέ κτίσεως, τόν λόγον· ἑαυτοῦ δέ, τόν νοῦν λαβών, καί ἀλλήλοις ἀλύτως ἑνώσας, εὗρε Θεόν· ὡς ἐπιγνούς καθώς δεῖ, καί δυνατόν ἐστι, τόν Θεόν, τόν ἐν Νῷ καί Λόγῳ καί Πνεύματι· πάντων τῶν πλανώντων καί εἰς μυρίας δόξας κατασυρόντων ἀπαλλαγείς, λέγω δέ γράμματος καί ἐπιφανείας καί αἰσθήσεως, ἐν οἷς ἡ διάφορος ὑπάρχει ποσότης, καί τῆς μονάδος ἀντίθετος. Εἰ δέ τό γράμμα τοῦ νόμου, καί τήν τῶν ὁρωμένων ἐπιφάνειαν καί τήν οἰκείαν αἴσθησιν ἀλλήλοις τις προσπλέξας συμφύρῃ, τυφλός ἐστι μυωπάζων, τήν τῆς Αἰτίας τῶν ὄντων ἀγνωσίαν νοσῶν.

ζ΄. Ὁ θεῖος καί μέγας Ἀπόστολος, τί ἐστι πίστις ὁρίζων, φησί· Πίστις ἐστίν, ἐλπιζομένων ὑπόστασις, καί πραγμάτων ἔλγχος οὐ βλεπομένων. Εἰ δέ τις καί ἐνδιάθετον αὐτήν ἀγαθόν ὁρίσαιτο, ἤ γνῶσιν ἀληθῆ τῶν ἀποῤῥήτων ἀγαθῶν ἀποδεικτικήν, τῆς ἀληθείας οὐ διήμαρτεν.

η΄. Ἡ πίστις, δύναμίς ἐστι σχετική, ἤ σχέσις δραστική τῆς ὑπέρ φύσιν ἀμέσου τοῦ πιστεύοντος πρός τόν πιστευόμενον Θεόν, τελείας ἑνώσεως.

θ΄. Ἐπειδή τοίνυν ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς ὑπάρχων καί σώματος, δυσί σαλεύεται νόμοις, σαρκός λέγω καί πνεύματος· καί ὁ μέν τῆς σαρκός νόμος, κατά τήν αἴσθησιν· ὁ δέ τοῦ πνεύματος, κατά τόν νοῦν κέκτηται τήν ἐνέργειαν· καί ὁ μέν τῆς σαρκός ὕλῃ συνδεῖν πέφυκε, κατά τήν αἴσθησιν ἐνεργούμενος, πρός τόν Θεόν ἀμέσως ποιεῖται τήν ἕνωσιν· εἰκότως Ὁ μή διακριθείς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· τουτέστιν, ἐν τῷ νοΐ μή διακρίνας, ἤγουν διατεμών τήν διά τῆς πίστεως πρός τόν Θεόν γεγενημένην ἄμεσον ἕνωσιν, ὡς ἀπαθής, μᾶλλον δέ θεός ἤδη διά τῆς πίστεως τῇ ἑνώσει γεγενημένος, ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ μεταβῆναι, καί μεταβήσεται· (1225) δεικτικῶς διά τοῦ τοῦτο φάναι, τό φρόνημα καί τόν νόμον δηλῶν τῆς σαρκός, τόν βαρύν ὄντως καί δυσμετακίνητον, καί ὅσον πρός δύναμιν φυσικήν, παντελῶς ἀκίνητον καί ἀσάλευτον.

ι΄. Τοσοῦτον ἐῤῥίζωται τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διά τῆς ασθήσεως ἡ τῆς ἀλογίας δύναμις, ὥστε τούς πολλούς μηδ᾽ ἄλλο τι νομίζειν εἶναι τόν

ἄνθρωπον, ἤ σάρκα, δύναμιν πρός ἀπόλαυσιν τῆς παρούσης ζωῆς τήν αἴσθησιν ἔχουσαν.

ια΄. Πάντα, φησί, δυνατά τῷ πιστεύοντι, καί μή διακρινομένῳ, τουτέστι μή διαιρουμένῳ τῆς κατά νοῦν διά πίστεως γεγενημένης αὐτῷ πρός τόν Θεόν ἑνώσεως, διά τήν πρός τό σῶμα τῆς ψυχῆς κατά τήν αἴσθησιν σχέσιν· ὅσα κόσμου καί σαρκός τόν νοῦν ἀλλοτριοῖ· Θεῷ δέ προσοικειοῖ, τετελειωμένον τοῖς κατορθώμασι. Τοῦτο γάρ προσυπακουστέον τῷ, Πάντα δυνατά τῷ πιστεύοντι.

ιβ΄. Ἡ πίστις ἀναπόδεικτος γνῶσίς ἐστιν. Εἰ δέ γνῶσίς ἐστιν ἀναπόδεικτος, ἄρα σχέσις ἐστίν ὑπέρ φύσιν ἡ πίστις, δι᾽ ἧς ἀγνώστως, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποδεικτικῶς ἑνούμεθα τῷ Θεῷ κατά τήν ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν.

ιγ΄. Τήν ἄμεσον λαβών ἕνωσιν πρός τόν Θεόν ὁ νοῦς, τήν τοῦ νοεῖν καί νοεῖσθαι παντελῶς δύναμιν ἔχει σχολάζουσαν. Ὁπηνίκα γοῦν ταύτην λύσει, νοήσας τι τῶν μετά Θεόν, διεκρίθη, τεμών τήν ὑπέρ νόησιν ἕνωσιν, καθ᾽ ἥν ἕως ἐστί τῷ Θεῷ συνημμένος, ὡς ὑπέρ φύσιν καί τῇ μεθέξει Θεός γεγενημένος, καθάπερ ὅρος ἀκίνητον, ἑαυτοῦ τόν τῆς φύσεως μετατίθησι νόμον.

ιδ΄. Ὁ πρός εὐσέβειαν εἰσαγόμενος, περί τῶν ἔργων διδασκόμενος τῆς δικαιοσύνης, τήν πρᾶξιν μόνην ἐπιτελεῖ, μετά πάσης ὑπακοῆς καί πίστεως, καθάπερ σάρκας ἐσθίων τῶν ἀρετῶν τά φαινόμενα, τήν ἠθικήν δηλονότι παιδαγωγίαν· τούς δέ τῶν ἐντολῶν λόγους, ἐν οἷς ἡ τῶν τελείων ὑπάρχει γνῶσις, τῷ Θεῷ παραχωρεῖ διά τῆς πίστεως, μή δυνάμενος συνεπεκταθῆναι τέως τῷ μήκει τῆς γνώσεως.

ιε΄. Ὁ τέλειος, οὐ μόνον τήν τῶν εἰσαγομένων τάξιν, ἀλλά καί τήν τῶν προκοπτόντων διαδραμών, οὐκ ἀγνοεῖ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ κατ᾽ ἐντολήν γινομένων τούς λόγους, ἀλλ᾽ ἐκείνους πνεύματι πρῶτον διαπιών, πᾶσαν ἐσθίει διά τῶν ἔργων τήν σάρκα τῶν ἀρετῶν, (1228) πρός τήν κατά νοῦν γνῶσιν ἀναβιβάζων, τήν τῶν γινομένων κατ᾽ αἴσθησιν κίνησιν.

ιστ΄. Ὁ Κύριος εἰπών, Ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ· τουτέστι, πρό πάντων τήν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, καί οὕτω τήν τῶν καθηκόντων τρόπων ἐξάσκησιν· σαφῶς ἔδειξε, περί μόνης τῆς θείας γνώσεως δεῖν ζητεῖν τούς πιστεύοντας, καί τῆς αὐτήν κοσμούσης διά τῶν ἔργων ἀρετῆς.

ιζ΄. Ἐπειδή πολλά τυγχάνει τά πρός γνῶσιν Θεοῦ καί ἀρετήν ζητούμενα τοῖς πιστεύουσιν, ἀπαλλαγή παθῶν, ὑπομονήν πειρασμῶν, ἀρετῶν λόγοι, τρόποι ἐνεργειῶν, ἐξήλωσις τῆς πρός σάρκα τῆς ψυχῆς διαθέσεως, ἀποξένωσις τῆς πρός τά αἰσθητά τῆς αἰσθήσεως σχέσεως, τοῦ νοῦ παντελής ἀπό πάντων τῶν γεγονότων ἀναχώρησις. Καί ἁπλῶς μυρία ἄλλα εἰσί,τά πρός ἀποχήν μέν κακίας καί ἀγνωσίας, κατόρθωσιν δέ γνώσεως καί ἀρετῆς· εἰκότως ὁ Κύριος ἔφησεν, Πάντα ὅσα ἄν αἰτῆσθε πιστεύοντες, λήψεσθε· πάντα ἁπλῶς, τά πρός ἐπίγνωσιν Θεοῦ καί ἀρετήν συντείνοντα μόνα καί ζητεῖν καί αἰτεῖν μετ᾽ ἐπιστήμης καί πίστεως δεῖν εἰπών τούς εὐσεβεῖς. Ταῦτα γάρ πάντα συμφέρει, καί πάντως δίδωσιν αὐτά τοῖς αἰτοῦσιν ὁ Κύριος.

ιη΄. Ὁ τοίνυν διά μόνην τήν πίστιν, ἤγουν τήν πρός Θεόν ἄμεσον ἕνωσιν, πάντα ζητῶν τά πρός τήν ἕνωσιν, πάντως λήψεται· ὁ δέ ταύτης δίχα τῆς αἰτίας, κἄν ἄλλα, κἄν τά προειρημένα ζητῇ, οὐ λήψεται. Οὐ γάρ πιστεύει, ἀλλ᾽ οἰκείαν ὡς ἄπιστος διά τῶν θείων πραγματεύεται δόξαν.

ιθ΄. Ὁ γνώμῃ τῆς καθ᾽ ἁμαρτίαν καθαρεύων φθορᾶς, φθείρει τήν τῶν φθείρειν πεφυκότων φθοράν. Ἡ γάρ ἀφθαρσία τῆς προαιρέσεως, τήν φθοράν συντηρεῖν τῆς φύσεως πέφυκεν ἄφθαρτον, κατά πρόνοιαν, διά τῆς ἐν αὐτῇ τοῦ Πνεύματος χάριτος, μή συγχωροῦσα ταῖς ἐναντίαις ποιότησιν αὐτήν διαφθείρεσθαι.

κ΄. Ἐπειδή φύσεως καί χάριτος εἷς καί ὁ αὐτός οὐκ ἔστι λόγος, οὐκ ἔστιν ἀπορίας ἄξιον, πῶς τινες τῶν ἁγίων, ποτέ μέν παθῶν ὑπερεῖχον, ποτέ δέ μᾶλλον ὑπέπιπτον πάθεσι· γινωσκόντων ἡμῶν, ὅτι τό μέν θαῦμα, τῆς χάριτος ἦν· τό δέ πάθος, τῆς φύσεως.

κα΄. Ὁ διά μιμήσεως τήν μνήμην ἔχων τῆς τῶν ἁγίων ἀναστροφῆς, τήν μέν τῶν παθῶν ἀποτίθεται νέκρωσιν· τήν δέ τῶν ἀρετῶν ζωήν ὑποδέχεται.

κβ΄. Ὧ τρόπῳ βούλεται ὁ τήν ἑκάστου διορίσας ζωήν πρό τῶν αἰώνων Θεός, ἕκαστον πρός τό οἰκεῖον τῆς ζωῆς ἄγει τέλος, εἴτε δίκαιον, εἴτε ἄδικον.

κγ΄. Τόν τῷ μακαρίῳ Παύλῳ συμβάντα ζοφερόν χειμῶνα, τό βάρος εἶναι τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν τεκμαίρομαι· τήν δέ νῆσον, τήν παγίαν ἕξιν τῆς θείας ἐλπίδος καί ἄσειστον· (1229) τήν δέ πυράν τήν ἕξιν τῆς γνώσεως· τά δέ φρύγανα, τήν τῶν ὁρωμένων φύσιν· ἥν συνέστρεφε μέν τῇ χειρί, τῇ κατά θεωρίαν λέγω ψηλαφητικῇ τοῦ νοῦ δυνάμει, διατρέφων τοῖς ἐξ αὐτῆς νοήμασι τήν ἕξιν τῆς γνώσεως, τήν θεραπεύουσαν τήν ἐκ τοῦ χειμῶνος τῶν πειρασμῶν προστριβεῖσαν τῇ διανοίᾳ κατήφειαν· τήν δέ ἔχιδναν, τήν λανθανόντως ἐγκεκρυμμένην τῇ φύσει τῶν αἰσθητῶν πονηράν καί ὀλέθριον δύναμιν· δήξασαν μέν τήν χεῖρα, τουτέστι, τήν κατά νοῦν ψηλαφητικήν τῆς θεωρίας ἐνέργειαν· οὐ βλάψασαν δέ τόν διορατικόν νοῦν, τῷ φωτί τῆς γνώσεως αὐτήν εὐθύς ὡς ἐν πυρί διαφθείραντα, τήν τῷ πρακτικῷ κινήματι τοῦ νοῦ, προσαφθεῖσαν ἐκ τῆς τῶν αἰσθητῶν θεωρίας, ὀλέθριον δύναμιν.

κδ΄. Ὀσμή ἦν ἀπό ζωῆς εἰς ζωήν ὁ Ἀπόστολος, ὡς τούς πιστούς τῷ καθ᾿ ἑαυτόν ὑποδείγματι, διά πράξεως πρός τήν εὐωδίαν τῶν ἀρετῶν κινεῖσθαι, παρασκευάζων· ἤ τούς πειθομένους τῷ λόγῳ τῆς χάριτος, ὡς κήρυξ ἀπό τῆς κατ᾿ αἴσθησιν ζωῆς, εἰς τήν ἐν πνεύματι μετάγων ζωήν. Ὀσμή δέ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό τοῦ θανάτου τῆς ἀγνοίας εἰς τόν τῆς ἀπιστίας ἐλάσασι θάνατον, διδούς αὐτοῖς αἴσθησιν τῆς μενούσης αὐτοῦ κατακρίσεως. Ἤ πάλιν ὀσμή ἀπό ζωῆς εἰς ζωήν, τοῖς ἀπό πράξεως εἰς θεωρίαν ἀναγομένοις· ὀσμή δέ θανάτου εἰς θάνατον, τοῖς ἀπό νεκρῶσαι τῇ καθ᾿ ἁμαρτίαν ἀργίᾳ τά μέλη τά ἐπί τῆς γῆς, εἰς τήν τῶν ἐμπαθῶν νοημάτων τε καί φαντασιῶν ἐπαινουμένην μεταβαίνουσι νέκρωσιν.

κε΄. Τρεῖς εἰσιν αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, λόγος, θυμός, καί ἐπιθυμία. Τῷ μέν λόγῳ, ζητοῦμεν· τῇ ἐπιθυμίᾳ δέ, ποθοῦμεν τό ζητηθέν ἀγαθόν· τῷ δέ θυμῷ, ὑπεραγωνιζόμεθα. Κατά ταύτας δή τάς δυνάμεις προσμένοντες οἱ τόν Θεόν ἀγαπῶντες, τῷ θείῳ λόγῳ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως· τῇ μέν, ζητοῦντες· τῇ δέ, ποθοῦντες· τῇ δέ, ὑπεραγωνιζόμενοι, δέχονται τροφήν ἄφθαρτον, καί τόν νοῦν πιαίνουσαν τῇ γνῶσιν τῶν γεγονότων.

κστ΄. Τήν κενωθεῖσαν τῆς δοθείσης γνώσεως φύσιν, γενόμενος ἄνθρωπος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, πάλιν ἐπλήρωσε γνώσεως· καί στομώσας πρός ἀτρεψίαν, οὐ φύσει, ποιότητι δέ, ταύτην ἐθέωσεν· ἀνελλιπῶς αὐτήν τῷ οἰκείῳ χαρακτηρίσας Πνεύματι καθάπερ ὕδωρ, οἴνου ποιότητι πρός τόνον μετακεράσας. Διά τοῦτο γάρ καί γίνεται κατ᾿ ἀλήθειαν ἄνθρωπος, ἵνα κατά χάριν ἡμᾶς καταστήσῃ θεούς.

κζ΄. Ὁ τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας Θεός, ἅμα βουλήσει τό εἶναι αὐτῇ δέδωκεν, συνήρμοσεν αὐτῇ καί δύναμιν τῶν καθηκόντων ποιητικήν· δύναμιν δέ λέγω, τήν οὐσιωδῶς μέν κατεσπαρμένην τῇ φύσει, (1232) πρός ἀρετῶν ἐνέργειαν κίνησιν· γνωμικῶς δέ, πρός τήν τοῦ κεκτημένου βούλησιν, κατά τήν χρῆσιν ἐκφαινομένην.

κη΄. Φυσικόν ἔχομεν κριτήριον, τόν κατά φύσιν νόμον, διδάσκοντα ἡμᾶς, ὅτι πρός τῆς ἐν ὅλοις σοφίας, ἔδει πρός τήν τοῦ ποιητοῦ τῶν ὅλων μυσταγωγίαν ἡμῶν κινεῖσθαι τήν ἔφεσιν.

κθ΄. Τό φρέαρ ἐστί τοῦ Ἰακώβου, ἡ Γραφή· τό δέ ὕδωρ ἐστίν, ἡ ἐν τῇ Γραφῇ γνῶσις· τό δέ βάθος, ἡ τῶν Γραφικῶν αἰνιγμάτων δυσδιεξίτητος θέσις· τό δέ ἄντλημά ἐστιν, ἡ διά τῶν γραμμάτων τοῦ θείου λόγου μάθησις, ἥν οὐκ εἶχεν ὁ Κύριος Αὐτολόγος ὑπάρχων, καί οὐ τήν ἐκ μαθήσεως καί μελέτης διδούς γνῶσιν τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλά τήν ἐκ χάριτος πνευματικῆς ἀένναον σοφίαν, καί μηδέποτε λήγουσαν τοῖς ἀξίοις δωρούμενος. Τό γάρ ἄντλημα, τουτέστιν ἡ μάθησις, μέρος ἐλάχιστον λαμβάνουσα γνώσεως, τό πᾶν ἐᾷ μηδενί λόγῳ κρατούμενον. Ἡ δέ κατά χάριν γνῶσις, ὅλην ἔχει καί δίχα μελέτης, τήν ἐφικτήν ἀνθρώποις σοφίαν, πρός τάς χρείας ποικίλως βλυστάνουσαν.

λ΄. Τό ξύλον τῆς ζωῆς, καί τό μή τοιοῦτον, ἐξ αὐτοῦ μόνου, τοῦ, τό μέν ζωῆς ξύλον ὀνομασθῆναι· τό δέ, οὐ ζωῆς, ἀλλά μόνον γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, πολλήν καί ἄφατον ἔχουσι τήν διαφοράν. Τό γάρ τῆς ζωῆς ξύλον, πάντως καί ζωῆς ἐστι ποιητικόν· τό δέ μή τῆς ζωῆς ξύλον, δῆλον ὅτι θανάτου ποιητικόν. Τό γάρ μή ποιητικόν ζωῆς, ἐκ τοῦ μή προσαγορευθῆναι ξύλον τῆς ζωῆς, θανάτου σαφῶς ἄν εἴη ποιητικόν· ἄλλο γάρ οὐδέν τῇ ζωῇ κατ᾽ ἐναντίωσιν ἀντιδιαιρεῖται.

λβ΄. Ἐπειδή ἐκ ψυχῆς νοερᾶς καί σώματος αἰσθητικοῦ συνεστώς πρός γένεσιν ἦλθεν ὁ ἄνθρωπος, ἔστω κατά μίαν ἐπιβολήν ξύλον ζωῆς ὁ τῆς ψυχῆς νοῦς, ἐν ᾧ τῆς σοφίας ὑπάρχει τό χρῆμα· ξύλον δέ γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ, ἡ τοῦ σώματος αἴσθησις, ἐν ᾗ τῆς ἀλογίας ὑπάρχει σαφῶς ἡ κίνησις, (1233) ἧς κατά τήν πεῖραν, μή ἄψασθαι δι᾽ ἐνεργείας ὁ ἄνθρωπος τήν θείαν λαβών ἐντολήν, οὐκ ἐφύλαξεν.

λγ΄. Ἀμφότερα τά ξύλα κατά τήν Γραφήν,τινῶν εἰσι διακριτικά, ἤγουν ὁ νοῦς καί ἡ αἴσθησις· οἷον, ὁ μέν νοῦς, ἔχει δύναμιν διακριτικήν, νοητῶν καί αἰσθητῶν, προσκαίρων καί αἰωνίων· μᾶλλον δέ ψυχῆς ὑπάρχων δύναμις διακριτική, τῶν μέν, αὐτήν ἀντέχεσθα πείθει· τῶν δέ, ὑπεραίρεσθαι. Ἡ δέ αἴσθησις ἔχει δύναμιν διακριτικήν ἡδονῆς σωμάτων καί ὀδύνης· μᾶλλον δέ δύναμις ὑπάρχουσα ἐμψύχων καί αἰσθητικῶν σωμάτων, τήν μέν ἡδονήν ἐπισπᾶσθαι πείθει, τήν δέ ὀδύνην ἀποπέμπεσθαι.

λδ΄. Ὁ ἄνθρωπος, ἐάν μέν μόνης τῆς καθ᾽ ἡδονήν καί ὀδύνην αἰσθητικῆς τῶν σωμάτων γένηται διακρίσεως, τήν θείαν παραβάς ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τό γνωστόν καλοῦ καί πονηροῦ· τουτέστι, τήν κατ᾽ αἴσθησιν ἀλογίαν· ἔχων μόνην τήν συστατικήν τῶν σωμάτων διάκρισιν, καθ᾽ ἥν, ὡς μέν καλοῦ, τῆς ἡδονῆς ἀντέχεται· ὡς δέ κακοῦ, τῆς ὀδύνης ἀπέχεται. Ἐάν δέ μόνης τῆς τῶν αἰωνίων διακρινούσης τά πρόσκαιρα δι᾽ ὅλου γένηται νοερᾶς διακρίσεως,τήν θείαν φυλάξας ἐντολήν, ἐσθίει τό ξύλον τῆς ζωῆς· τήν κατά νοῦν λέγω συνισταμένην σοφίαν· μόνης ἔχων τήν συστατικήν τῆς ψυχῆς διάκρισιν· καθ᾽ ἥν, ὡς μέν καλοῦ, τῆς τῶν αἰωνίων ἀντέχεται δόξης· ὡς δέ κακοῦ, τῆς τῶν προσκαίρων ἀπέχεται φθορᾶς.

λε΄. Νοῦ μέν καλόν ἐστιν, ἡ ἀπαθής πρός τό πνεῦμα διάθεσις· κακόν δέ, ἡ ἐμπαθής πρός τήν αἴσθησιν σχέσις· αἰσθήσεως δέ καλόν ἐστιν, ἡ καθ᾽ ἡδονήν ἐμπαθής πρός σῶμα κίνησις· κακόν δέ, ἡ κατά στέρησιν ταύτης ἐπιγινομένη διάθεσις.

λστ΄. Ὁ πείσας τό συνειδός ὡς φύσει καλόν, πραττόμενον ἔχειν τό κάκιστον, οὗτος χειρός δίκην ἐκτείνας τό πρακτικόν, ἔλαβε ψεκτῶς τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ἀθάνατον ἡγησάμενος φύσει τό κάκιστον. Διόπερ τήν κατά τό συνειδός τοῦ κακοῦ διαβολήν τῷ ἀνθρώπῳ φυσικῶς ἐνθέμενος ὁ

Θεός, διέκρινεν αὐτόν τῆς ζωῆς, κακόν τῇ προαιρέσει γεγενημένον· ἵνα μή τό κακόν πράττων, δύνηται πεῖσαι τήν ἰδίαν συνείδησιν, ὅτι φύσει καλόν ὑπάρχει τό κάκιστον.

λζ΄. Ἡ ἄμπελος, οἶνον ποιεῖ· ὁ οἶνος, μέθην· ἡ μέθη, ἔκστασιν. Οὐκοῦν ὁ ἐνεργής λόγος, ὅπερ ἐστίν ἡ ἄμπελος, γεωργούμενος ταῖς ἀρεταῖς, γεννᾷ τήν γνῶσιν· ἡ δέ γνῶσις, γεννᾷ τήν καλήν ἔκστασιν, τήν τόν νοῦν τῆς κατ᾽ αἴσθησιν σχέσεως ἐξιστῶσαν.

λη΄. Τοῖς τῶν αἰσθητῶν νοήμασιν εἴωθε κακούργως ὁ πονηρός συμβάλλειν τά τῶν αἰσθητῶν εἴδη καί σχήματα, δι᾽ ὧν πέφυκε τά πάθη δημιουργεῖσθαι περί τάς ἐπιφανείας τῶν ὁρατῶν, στάσιν λαμβανούσης διά τῆς μέσης αἰσθήσεως τῆς περί τά νοητά (1236) διαβάσεως, τῆς ἐν ἡμῖν λογικῆς ἐνεργείας. Διό καί κατισχύει πορθεῖν τήν ψυχήν, καί εἰς τήν τῶν παθῶν σύγχυσιν κατασύρειν.

λθ΄. Λύχνος ἐστί, κατά ταυτόν ὁμοῦ καί φῶς, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, καί ὡς φωτίζων τούς κατά φύσιν λογισμούς τῶν πιστῶν, καί ὡς καίων τούς παρά φύσιν· καί ὡς λύων τόν ζόφον τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ζωῆς, τοῖς διά τῶν ἐντολῶν πρός τήν ἐλπιζομένην ἐπειγομένοις ζωήν, καί ὡς κολάζων τῇ καύσει τῆς κρίσεως τούς ταύτης τῆς σκοτεινῆς τοῦ βίου νυκτός κατά γνώμην διά φιλίαν σαρκός ἐντεχομένους.

μ΄. Ὁ μή πρός ἑαυτόν, φησί, πρότερον ἀναχθείς διά τῆς ἀποβολῆς τῶν παρά φύσιν παθῶν, πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν, ἤγουν τόν Θεόν, διά τῆς ἐν χάριτι τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν ἐπικτήσεως, οὐκ ἀναχθήσεται. Τῶν γάρ πεποιημένων χωρισθῆναι δεῖ καί διάνοιαν, τόν πρός Θεόν ἀληθῶς συναγόμενον.

μα΄. Τοῦ μέν γραπτοῦ νόμου ἔργον ἐστίν, ἡ τῶν παθῶν ἀπαλλαγή· φυσικοῦ δέ νόμου, ἡ κατ᾽ ἰσονομίαν πρός πάντας ἀνθρώπους ἰσοτιμία· πνευματικοῦ δέ νόμου τελείωσις, ἡ πρός τόν Θεόν, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν ἐξομοίωσις.

μβ΄. Τῆς μέν τῶν σωμάτων καί ἀσωμάτων γνώσεως, δεκτική κατά φύσιν ἐστίν ἡ τοῦ νοῦ δύναμις· τῆς δέ τῆς ἁγίας Τριάδος, κατά μόνην τήν χάριν δέχεται τάς ἐμφάσεις· ὅτι ἐστί μόνον πιστεύσουσα, ἀλλ᾽ οὐ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν αὐθαδιζομένη, ὡς δαιμόνιος νοῦς. Ὁ γάρ γνώσεως ἄμοιρος, τόν κατ᾽ ἀρετήν ῥυπτικόν τῆς κακίας οὐδαμῶς ἐπίσταται τρόπον.

μγ΄. Ὁ τό ψεῦδος ἀγαπῶν, αὐτῷ παραδίδοται πρός ἀπώλειαν, ἵνα γνῷ πάσχων ὅπερ ἑκών περιεῖπε, καί μάθῃ κατά τήν πεῖραν γενόμενος, ὡς ἐλάνθανεν ἀντί ζωῆς περιπτυσσόμενος θάνατον.

μδ΄. Μόνην ἔχει τοῦ καλοῦ τήν γνῶσιν ὁ Θεός, ὡς κατ᾽ οὐσίαν τοῦ καλοῦ φύσις τέ καί γνῶσις ὑπάρχων· τοῦ δέ κακοῦ, τήν ἄγνοιαν, ὡς τήν αὐτοῦ ἔχων ἀδυναμίαν· ὧν γάρ ἔχει τήν δύναμιν φυσικῶς, τούτων οὐσιωδῶς κέκτηται τήν γνῶσιν.

με΄. Τό ἐν τῷ Λευϊτικῷ στηθύνιον, τήν ἀμείνω καί ὑψηλήν θεωρίαν δηλοῖ· (1237) ὁ δέ βραχίων, τήν πρᾶξιν, ἤγουν τοῦ διανοητικοῦ τήν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν, ἤ τήν γνῶσιν καί τήν ἀρετήν· ὡς τῆς μέν γνώσεως, αὐτῷ προσαγούσης ἀμέσως τόν νοῦν τῷ Θεῷ· τῆς ἀρετῆς δέ, κατά τήν πρᾶξιν πάσης ἀφαιρουμένης αὐτόν τῆς τῶν ὄντων γενέσεως· ἅπερ ἱερεῦσιν ἀφώρισεν ὁ λόγος, τοῖς μόνον τόν Θεόν διά πάντων κτησαμένοις κληρονομίαν, καί μηδέν τοσύνολον κεκτημένοις ἐπίγειον.

μστ΄. Ἐπειδή τάς ἄλλων καρδίας διά τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας, οἱ γνώσει καί ἀρετῇ δι᾽ ὅλου ποιωθέντες τῷ πνεύματι, εὐσεβείας καί πίστεως ποιοῦνται δεκτικάς, καί τήν πρακτικήν αὐτῶν ἕξιν καί δύναμιν ἀφαιρούμενοι, τῶν ἐπί τῇ φθαρτῇ φύσει σπουδασμάτων, πρός τήν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀφθάρτων ἐνέργειαν ἀγαθῶν μεταφέρουσιν· εἰκότως τῶν

προσαγομένων είς θυσίαν Θεοῦ, τό στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος· τουτέστι, τῶν προσαγομένων τήν καρδίαν· καί τόν βραχίονα, τῶν αὐτῶν δηλονότι τήν πρᾶξιν· προσέταξεν ἀφιεροῦσθαι τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Λόγος.

μζ΄. Πᾶσα ἡ ἐνταῦθα δικαιοσύνη συγκρινομένη πρός τήν μέλλουσαν, ἐσόπτρου λόγον ἐπέχει, τήν τῶν ἀρχετύπων πραγμάτων εἰκόνα, οὐκ αὐτά δέ τά πράγματα κατ᾽ εἶδος ὑφιστάμενα ἔχουσα· καί πᾶσα γνῶσις ἐνταῦθα τῶν ὑψηλῶν συγκρινομένη πρός τήν μέλλουσαν, αἴνιγμά ἐστιν, ἔμφασιν τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτήν ὑφισταμένην ἔχουσα τήν φανήσεσθαι μέλλουσαν ἀλήθειαν.

μη΄. Ἐπειδή ἀρετῇ καί γνώσει τά θεῖα συνέχεται, τῶν κατ᾽ ἀρετήν πρωτύπων ἐστίν ἐνδεικτικόν τό ἔσοπτρον, καί τῶν κατά γνῶσιν ἀρχετύπων ἐκφαντικόν ὑπάρχει τό αἴνιγμα.

μθ΄. Ὁ διά πράξεως εὐαρεστήσας τῷ Θεῷ, διά θεωρίας πρός τήν τῶν νοητῶν χώραν, τόν νοῦ δηλαδή μετατίθησιν· ἵνα μή διά φαντασίας τινος τόν ἐν τοῖς πάθεσι θεάσηται θάνατον κατά τήν αἴσθησιν, ὡς ὑπό μηδενός τῶν ἑλεῖν βουλομένων παντελῶς εὑρισκόμενος.

ν΄. Ὁ καθαρῷ πίστεως ὀφθαλμῷ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν ἰδών τήν εὐπρέπειαν, ὑπακούει γῆς καί συγγενείας καί οἴκου πατρικοῦ προθύμως ἐξελθεῖν, καταλιπών τήν πρός σάρκα καί αἴσθησιν καί αἰσθητά σχέσιν τε καί προσπάθειαν· καί φύσεως ἐν καιρῷ πειρασμοῦ καί ἀγώνων ὑψηλότερος ὤν, (1237) προτιμήσας τήν αἰτίαν τῆς φύσεως, ὡς τοῦ Ἰσαάκ, τόν Θεόν, ὁ μέγας Ἀβράαμ.

να΄. Ὁ μήτε δόξης ἕνεκεν, μήτε προφάσει πλεονεξίας, μήτε κολακείας χάριν, καί ἀνθρωπαρεσκίας καί ἐπιδείξεως, τήν ἀρετήν, ἤ τήν μελέτην τῶν θείων λόγων μετελθεῖν ἐπιτηδεύων, ἀλλά πάντα διά τόν Θεόν καί ποιῶν καί λέγων καί διανοούμενος, οὗτος ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας ἐν γνώσει πορεύεται. Τρίβοις γάρ οὐκ εὐθείαις ὁ Θεῖος οὐ πέφυκεν ἐμφιλοχωρεῖν λόγος, κἄν εὕρῃ τήν ὁδόν ἔν τισιν ἕτοιμον.

νβ΄. Νηστεύει τις, καί ἀπέχεται τῆς ἐξαπτικῆς τῶν παθῶν διαίτης· τά ἄλλα τε ποιεῖ, ὅσα πρός ἀπαλλαγήν κακίας συμβάλλεσθαι δύναται· τήν λεγομένην ὁδόν οὗτος ἡτοίμασε· κενοδοξίας, ἤ κολακείας, ἤ ἀνθρωπαρεσκίας, ἤ ἄλλης τινός ἕνεκεν αἰτίας, δίχα τῆς θείας εὐαρεστήσεως τούς τοιούτους ἐπιτηδεύει τρόπους, οὗτος οὐκ ἐποίησεν εὐθείας τάς τρίβους τοῦ Θεοῦ· καί τόν μέν τῆς ἑτοιμασίας τῆς ὁδοῦ πόνον ὑπέμεινεν, τόν δέ Θεόν οὐκ ἔσχε ταῖς αὐτοῦ τρίβοις ἐμπεριπατοῦντα.

νγ΄. Πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται· οὐχ ἁπλῶς πᾶσα, οὐδέ πάντων· οὔτε γάρ τῶν μή ἑτοιμασάντωντήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τάς τρίβους αὐτοῦ. Ὁπηνίκα οὖν φάραγξ, ἤγουν σάρξ ἤ ψυχή, τῶν ἑτοιμασάντων, ὡς εἶπον, τήν ὁδόν τοῦ Κυρίου, καί εὐθείας ποιησάντων τάς τρίβους αὐτοῦ, διά τῆς τοῦ περιπατοῦντος ἐν αὐτοῖς διά τῶν ἐντολῶν Θεοῦ Λόγου παρουσίας, πληρωθῇ γνώσεώς τε καί ἀρετῆς, πάντα τῆς ψευδωνύμου γνώσεως καί κακίας τά πνεύματα ταπεινοῦται, πατοῦντος αὐτά τοῦ Λόγου καί ὑποτάττοντος, καί τό ἐπαιρόμενον κατά τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, πονηρόν κράτος καταβάλλοντος, καί οἷον τό μέγεθος καί τό ὕψος τῶν ὀρέων καί τῶν βουνῶν κατασκάπτοντος· καί εἰς τήν τῶν φαράγγων ἄγοντος πλήρωσιν. Ἡ γάρ τῶν παρά φύσιν ἀποβολή παθῶν, καί ἡ τῶν κατά φύσιν ἀρετῶν ἐπιβολή, τήν φαραγγωθεῖσαν ψυχήν ἀναπληροῖ, καί τήν ὀρινομένην τῶν πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῖ δυναστείαν.

νδ΄. Αἱ τραχεῖαι (τουτέστιν, αἱ τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπιφοραί) ἔσονται εἰς ὁδούς λείας, ὅταν μάλιστα χαίρων καί εὐφραινόμενος ὁ νοῦς, ἐν ἀσθενείαις εὐδοχῇ καί θλίψεσι καί ἀνάγκαις, διά τῶν

ἀκουσίων πόνων, τήν ὅλη τῶν ἑκουσίων παθῶν ἀφαιρούμενος δυναστείαν. Τραχείας γάρ κέκλικε, τάς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμβάσεις, εἰς ὁδούς λείας διά τῆς κατά τῆς εὐχαριστίαν ὑπομονῆς μεταπιπτούσας.

νε΄. Ὁ τῆς ἀληθινῆς ἐφιέμενος ζωῆς, γνούς ὅτι πᾶς πόνος, εἴτε ἑκούσιος, εἴτε ἀκούσιος, τῆς τοῦ θανάτου μητρός ἡδονῆς [Regii duo ὀδύνης] γίνεται θάνατος, πάσας τάς τραχείας τῶν ἀκουσίων (1241) πειρασμῶν ἐπιφοράς δέξεται μετ᾽ εὐφροσύνης χαίρων· διά τῆς ὑπομονῆς, ὁδούς εὐμαρεῖς τε καί λείας, τάς θλίψεις ποιούμενος, καί πρός τό βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως ἀπλανῶς παραπεμπούσας αὐτόν, εὐσεβῶς ἐν αὐταῖς τόν θεῖον δρόμον ποιούμενον. Καί γάρ, τοῦ μέν θανάτου μήτηρ ἐστίν ἡ ἡδονή· τῆς ἡδονῆς δέ θάνατός ἐστιν, ὁ πόνος· ὅ τε προαιρετικός, καί ὁ παρά προαίρεσιν.

νστ΄. Πᾶς τοιγαροῦν ὁ τήν πολυέλικτόν τε καί πολύπλοκον ἡδονήν, καί πᾶσιν ὁμοῦ τοῖς αἰσθητοῖς πολυτρόπως συμπεπλεγμένην τῇ ἐγκρατείᾳ διαλύσας, τά σκολιά εἰς εὐθείας ἐποίησε· καί ὁ τήν δύσβατον καί τραχεῖαν τῶν πόνων ἐπιφοράν δι᾽ ὑπομονῆς πατήσας, τάς τραχείας ἐποίησεν εἰς ὁδούς λείας. Ὅθεν ὥσπερ ἔπαθλον ἀρετῆς καί τῶν ὑπέρ αὐτῆς καμάτων, οἷα καλῶς τε καί νομίμως ἀθλήσας, καί τήν ἡδονήν νικήσας, τῷ πόθῳ τῆς ἀρετῆς, καί τήν ὀδύνην πατήσας τῷ τῆς γνώσεως ἔρωτι, καί δι᾽ ἀμφοτέρων γενναίως τούς θείους διενέγκας ἀγῶνας, Ὄψεται, κατά τό γεγραμμένον, τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ.

νζ΄. Ὁ τήν ἀρετήν ἀγαπῶν, τήν τῶν ἡδονῶν ἑκουσίως ἀπομαραίνει κάμινον· ὁ δέ τῇ γνώσει τῆς ἀληθείας πεποιωμένος τόν νοῦν, ἀκουσίοις οὐκ ἐπέχεται πόνοις, τῆς κατά τήν ἔφεσιν πρός τόν Θεόν φερούσης ἀεικινησίας.

νη΄. Ὁ τά σκολιά τῶν ἑκουσίων παθῶν, ἤγουν τῆς ἡδονῆς τά κινήματα διά τῆς ἐγκρατείας εὐθύνας, καί τά τραχείας, τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν συμφοράς, ἤγουν τούς τρόπους τῆς ὀδύνης διά τῆς ὑπομονῆς ὁμαλίσας, καί εἰς ὁδούς λείας καταστήσας· ὁ τοιοῦτος εἰκότως ὄψεται τό σωτήριον τοῦ Θεοῦ, καθαρός τῇ καρδίᾳ γενόμενος· καθ᾽ ἥν διά τῶν ἀρετῶν καί τῶν εὐσεβῶν θεωρημάτων, ὁρᾷ τόν Θεόν ἐπί τέλει τῶν ἄθλων, κατά τό, Μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὄψονται· τῶν ὑπέρ ἀρετῆς πόνων, τῆς ἀπαθείας τήν χάριν ἀντιλαβών, ἧς οὐδέν πλέον τόν Θεόν ἐμφανίζει τοῖς ἔχουσι.

νθ΄. Λάκκους καλεῖ ἡ Γραφή, τάς δεκτικάς τῶν οὐρανίων χαρισμάτων τῆς ἁγίας γνώσεως καρδίας, λατομουμένας τῷ στερῷ λόγῳ τῶν ἐντολῶν, καί ἀποβαλλομένας καθάπερ πωρώματα, τήν τε πρός τά πάθη φιληδονίαν, καί τήν πρός τά αἰσθητά τῆς φύσεως σχέσιν, καί πληρουμένας τῆς ἄνωθεν φερομένης ῥυπτικῆς τε τῶν παθῶν, καί ζωοποιητικῆς καί οἷον θρεπτικῆς τῶν ἀρετῶν ἐν πνεύματι, γνώσεως.

ξ΄. (1244) Λάκκους λατομεῖ ὁ Κύριος ἐν τῇ ἐρήμῳ· λέγω δέ τῷ κόσμῳ, καί τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων· τάς τῶν ἀξίων καρδίας ἐκχοΐζων, καί ἀποκαθαίρων τοῦ ὑλικοῦ βάρους τε καί φρονήματος, καί ποιῶν εὐρυχώρους πρός ὑποδοχήν τῶν θείων τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ὑετῶν, ἵνα ποτίζουσι τά κτήνη τοῦ Χριστοῦ, τούς δεομένους λέγω διά ψυχῆς νηπιότητα, τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας.

ξα΄. Ὀρεινήν ἡ Γραφή, τήν ὑψηλήν ἐν πνεύματι θεωρίαν τῆς φύσεως λέγει, ἥν γεωργοῦσιν οἱ τῶν αἰσθητῶν ἀπογενόμενοι φαντασιῶν, καί πρός τούς αὐτῶν νοητῶς διά μέσου τῶν ἀρετῶν διαβάντες λόγους.

ξβ΄. Ὁ νοῦς ἐφ᾽ ὅσον ἔχει ζῶσαν ἐν ἑαυτῶ τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην, διά τῆς θεωρίας ἐκζητεῖ τόν Κύριον· καί οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ἐν φόβῳ Κυρίου· τουτέστιν, ἐν τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν. Ὁ γάρ ἐκζητῶν διά θεωρίας τόν

Κύριον χωρίς πράξεως, οὐκ εὑρίσκει αὐτόν, ὅτι οὐκ ἐν φόβῳ Κυρίου τόν Κύριον ἐξεζήτησε. Καί εὐώδωσεν αὐτῷ ὁ Κύριος· παντί γάρ τῷ μετά γνώσεως πράττοντι, εὐοδοῖ ὁ Κύριος, τούς τε τῶν ἐντολῶν διδάσκων τρόπους, καί τούς τῶν ὄντων ἀληθεῖς λόγους ἀποκαλύπτων.

ξγ΄. Ὁ περί θεότητος ὑψηλός λόγος, πύργος ἐστί κατά ψυχήν, ταῖς τῶν ἐντολῶν ἐνεργείαις ὠχυρωμένος. Καί τοῦτό ἐστιν ὅ φησιν, ὅτι Ὠκοδόμησεν Ὀζίας πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ. Ὁ γάρ καλῶς εὐοδούμενος ἐπί τήν διά θεωρίας ἐκζήτησιν τοῦ Κυρίου, μετά τοῦ ἐπιβεβλημένου φόβου, τουτέστι τῆς τῶν ἐντολῶν πράξεως, οἰκοδομεῖ πύργους ἐν Ἱερουσαλήμ, κατά τήν ἀπλῆν δηλαδή καί ἠρεμαίαν τῆς ψυχῆς κατάστασιν, τούς περί θεότητος ἀνυψῶν λόγους.

ξδ΄. Οἱ τῶν ἐπί μέρους λόγοι, τοῖς καθόλου προσχωροῦντες, τά τῶν διῃρημένων ἑνώσεις ποιοῦνται· διότι τῶν μερικωτέρων ἑνοειδῶς οἱ καθολικώτεροι τούς λόγους περιλαμβάνουσι, πρός οὕς φυσικῶς τήν ἀναφοράν ἔχει τά κατά μέρος. Ἀλλά καί νοῦ πρός αἴσθησιν, καί οὐρανοῦ πρός γῆν, καί αἰσθητῶν πρός νοητά, καί φύσεως πρός λόγον, ἔστι τις καί τούτων σχετικός ἐν πνεύματι λόγος, τήν πρός ἄλληλα διδούς αὐτοῖς ἕνωσιν.

ξε΄. Ὁ τῶν παθῶν δυνηθείς ἐξηλῶσαι τάς αἰσθήσεις, καί τῆς τῶν αἰσθήσεων σχέσεως τήν ψυχήν ἀποδιαστείλας, κατίσχυσεν ἀποτειχίσαι τήν γενομένην τοῦ διαβόλου πρός τόν νοῦν διά μέσων τῶν αἰσθήσεων εἴσοδον· καί διά τοῦτο κατά τήν ἔρημον, φημί δέ τήν φυσικήν θεωρίαν, οἱονεί πύργους ἀσφαλεῖς, τάς εὐσεβεῖς περί τῶν ὄντων ᾠκοδόμησε δόξας· ἐν αἷς ὁ καταφεύγων, οὐ φοβεῖται τούς κατά τήν ἔρημον ταύτην· λέγω δέ τήν φύσιν τῶν ὁρωμένων, ληστεύοντας δαίμονας, καί πλανῶντας τόν νοῦν διά τῆς αἰσθήσεως, καί πρός ἀγνοίας κατασύροντας ζόφον. Ὁ γάρ τήν εὐσεβῆ περί ἕκαστον δόξαν κτησάμενος, οὐ δέδοικε τούς διά τῶν φαινομένων πλανῶντας τούς ἀνθρώπους δαίμονας.

ξστ΄. (1245) Πᾶς νοῦς ἰσχύν πρός θεωρίαν ἔχων, ἀληθής ἐστι γεωργός, καθαρά ζιζανίων διά τῆς οἰκείας σπουδῆς καί ἐπιμελείας τά θεῖα τῶν ἀγαθῶν διαφυλάττων σπέρματα, μέχρις οὗ συντηροῦσαν αὐτόν ἔχῃ τήν τοῦ Θεοῦ μνήμην. Φησί γάρ· Καί ἦν ἐκζητῶν τόν Κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις Ζαχαρίου ἐν φόβῳ Κυρίου. Ζαχαρίαν δέ, μνήμην Θεοῦ πρός τήν Ἑλλάδα φωνήν μεταφερόμενον οἶδεν ὁ λόγος. Διό πάντοτε δεηθῶμεν τοῦ Κυρίου, τήν σωτηρίαν αὐτοῦ φυλαχθῆναι ἡμῖν μνήμην, ἵνα μή καί αὐτό διαφθείρῃ τήν ψυχήν τό κατορθούμενον, πρός ὕψος ἀρθεῖσαν, καί τῶν ὑπέρ φύσιν, ὡς ὁ Ὀζίας, κατατολμήσασαν.

ξζ΄. Ἡ τῶν ὄντων ἀπλανής θεωρία, παθῶν ἀπηλλαγμένης δεῖται ψυχῆς· ἥτις Ἱερουσαλήμ λέγεται, διά τε τήν ἄρτιον ἀρετήν καί τήν ἄϋλον γνῶσιν· ἥτις οὐ μόνον κατά στέρησιν παθῶν, ἀλλά καί φαντασιῶν αἰσθητῶν ἐπιγίνεται.

ξη΄. Χωρίς πίστεως καί ἐλπίδος καί ἀγάπης, οὐδέν οὔτε τῶν κακῶν καταργεῖται παντελῶς, οὔτε τῶν καλῶν κατορθοῦται τοσύνολον. Ἡ μέν γάρ πίστις, πείθει τῷ Θεῷ προσχωρεῖν τόν νοῦν πολεμούμενον, πάσης αὐτῷ γινομένη παρασκευῆς ὅπλων πνευματικῶν πρός τό θαῤῥεῖν παραμύθιον. Ἡ δέ ἐλπίς, τῆς θείας αὐτῷ καθίσταται βοηθείας ἐγγυητής ἀψευδέστατος, τήν τῶν ἐναντίων καθαίρεσιν ἐπαγγελλομένη δυνάμεων. Ἡ δέ ἀγάπη, δυσμετακίνητον, μᾶλλον δέ, πάμπαν ἀκίνητον, τῆς θείας στοργῆς αὐτόν εἶναι παρασκευάζει καί πολεμούμενον, προσηλοῦσα τῷ θείῳ πόθῳ πᾶσαν αὐτοῦ τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν.

ξθ΄. Ἡ πίστις παραμυθεῖται τόν νοῦν πολεμούμενον, βοηθείας ἐλπίδι ῥωννύμενον· ἡ δέ ἐλπίς ὑπ᾽ ὄψιν ἄγουσα τήν πιστευθεῖσαν βοήθειαν,

ἀποκρούεται τήν τῶν ἀντικειμένων καταδρομήν· ἡ δέ ἀγάπη, νεκράν καθίστησι τῷ φιλοθέῳ νῷ τῶν πολεμίων τήν προσβολήν, τῇ πρός Θεόν ἐφέσει παντελῶς ἀμαυρουμένην.

ο΄. Θείας ὄντως μερίδος, ἤγουν γνώσεως ἀληθοῦς, υἱός, πρῶτός τε καί μόνος, ὁ κατά τήν πίστιν τῆς ἐν ἡμῖν θείας ἀναστάσεώς ἐστι λόγος, μετά τῆς δεούσης κατά τήν γνώμην οἰκονομίας, ἤγουν διακρίσεως, καλῶς διαφέρων τάς τε τῶν ἑκουσίων καί ἀκουσίων πειρασμῶν ἐπαναστάσεις. Καί γάρ πρώτη ἐν ἡμῖν ἀνάστασις τοῦ διά τῆς ἀγνοίας ἡμῖν νεκρωθέντος Θεοῦ, ἡ πίστις ἐστί, καλῶς τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν οἰκονομουμένη.

οα΄. Ἡ πρός Θεόν ἐπιστροφή, σαφῶς μηνύει δι᾽ ἑαυτῆς τόν πληρέστατον τῆς θείας ἐλπίδος λόγον, οὗ χωρίς, οὐδαμῶς οὐδενί καθ᾽ ὁτιοῦν πρός Θεόν ἐπίνευσις γίνεσθαι πέφυκεν· εἴπερ ἐλπίδος ἴδιον, τό ὑπ᾽ ὄψιν ἄγειν ὡς παρόντα τά μέλλοντα· καί μηδαμῶς (1248) ἀπεῖναι πείθειν τῶν πολεμουμένων ὑπό τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, τόν ὑπερασπίζοντα Θεόν· ὑπέρ οὗ, καί δι᾽ ὅν ἁγίοις ὁ πόλεμος. Χωρίς γάρ τινος προσδοκίας ἤ δυσχεροῦς ἤ εὐχεροῦς, ἐπιστροφή πρός τό καλόν οὐδενί ποτε πέφυκε γίνεσθαι.

οβ΄. Οὐδέν ὄντως οὕτως ἡ ἀγάπη συνάγει τούς ἐσκορπισμένους, καί μίαν αὐτοῖς δημιουργεῖ τήν γνώμην συμπνοίᾳ κρατουμένην, ἧς ὁ χαρακτήρ, τό τῆς ἰσοτιμίας καθέστηκε κάλλος. Οὐκοῦν τῆς κατά τό αὐτό περί τά θεῖα συναγωγῆς τε καί ἑνώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων· τουτέστι, τῆς λογικῆς καί θυμικῆς καί ἐπιθυμητικῆς, ἡ ἀγάπη καθέστηκε γέννημα· καθ᾽ ἥν ἐγγράφοντες τῇ μνήμῃ τό τῆς θείας ὡραιότητος κάλλος, οἱ τό ἰσότιμον ἤδη πρός Θεόν διά τῆς χάριτος κομισάμενοι, ἀνεπίληστον ἔχουσι· τῆς τῷ ἡγεμονικῷ τῆς ψυχῆς ὑπομνηματογραφούσης τε καί ἐντυπούσης τό ἀκήρατον κάλλος, τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν.

ογ΄. Πᾶς νοῦς θείῳ κράτει διεζωσμένος, καθάπερ πρεσβυτέρους τινάς καί ἄρχοντας κέκτηται, τήν τε λογικήν δύναμιν, ἐξ ἧς ἡ γνωστική γεννᾶσθαι πέφυκε πίστις, καθ᾽ ἥν ἀεί παρόντα τόν Θεόν ἀῤῥήτως διδάσκεται, καί ὡς παροῦσι συγγίνεται διά τῆς ἐλπίδος τοῖς μέλλουσι· καί τήν ἐπιθυμητικήν δύναμιν, καθ᾽ ἥν ἡ θεία συνέστηκεν ἀγάπη, δι᾽ ἥν ἑκουσίως προσηλώσας τῷ πόθῳ τῆς ἀκηράτου θεότητος, ἄλυτον ἔχει τοῦ ποθουμένου τήν ἔφεσιν· ἔτι μήν καί τήν θυμικήν δύναμιν, καθ᾽ ἥν ἀπρίξ τῆς θείας εἰρήνης ἀντέχεται, ἐπιστύφων πρός τόν θεῖον ἔρωτα τῆς ἐπιθυμίας τήν κίνησιν. Ταύτας δέ ἔχει τάς δυνάμεις πᾶς νοῦς, συνεργοῦσας αὐτῷ πρός τε τήν τῆς κακίας καθαίρεσιν, καί τήν τῆς ἀρετῆς σύστασίν τε καί συντήρησιν.

οδ΄. Δίχα λογικῆς δυνάμεως, ἐπιστημονική γνῶσις οὐκ ἔστι· καί γνώσεως χωρίς, οὐ συνίσταται πίστις, ἀφ᾽ ἧς τό καλόν γέννημα πρόεισιν ἡ ἐλπίς, καθ᾽ ἥν ὡς παροῦσι συγγίνεται τοῖς μέλλουσιν ὁ πιστός. Καί δίχα τῆς κατ᾽ ἐπιθυμίαν δυνάμεως, οὐ συνίστατι πόθος, οὗ τέλος ἐστίν ἡ ἀγάπη· τό γάρ ἐρᾷν τινος, ἴδιόν ἐστιν ἐπιθυμίας. Καί δίχα θυμικῆς δυνάμεως νευρούσης τήν ἐπιθυμίαν πρός τήν τοῦ ἡδέος ἕνωσιν, οὐδαμῶς γίνεσθαι πέφυκεν εἰρήνη· εἴπερ ἀληθῶς εἰρήνη ἐστίν ἡ ἀνενόχλητος καί παντελής τοῦ καταθυμίου κατάσχεσις.

οε΄. Οὐ δεῖ τόν μή πρότερον καθαρθέντα παθῶν, φυσικῆς ἅπτεσθαι θεωρίας, διά τάς εἰκόνας τῶν αἰσθητῶν, δυναμένας τυπῶσαι πρός πάθος τόν νοῦν τοῦ μή τελείως ἀπαλλαγέντος παθῶν. Ὁ γάρ κατά φαντασίαν ταῖς ἐπιφανείαις τῶν αἰσθητῶν ἐναπομένων διά τήν αἴσθησιν νοῦς, ἀκαθάρτων γίνεται παθῶν δημιουργός, διά θεωρίας πρός τά συγγενῆ νοητά μή δυνάμενος διαβῆναι.

οστ΄. Ὁ ἐν καιρῷ τῆς τῶν παθῶν ἐπανστάσεως (1249) γενναίως μύσας τάς αἰσθήσεις, καί τήν τῶν αἰσθητῶν φαντασίαν τε καί μνήμην παντελῶς ἀπωσάμενος, καί συστείλας πάντη τάς τοῦ νοῦ περί τήν τῶν ἐκτός ἔρευναν φυσικάς κινήσεις, κατῄσχυνε νικήσας διά τῆς θείας χειρός, τήν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ πονηράν καί τυραννικήν δυναστείαν.

οζ΄. Ὅταν ἄνους ὁ λόγος γένηται, καί προπετής ὁ θυμός καί ἄλογος ἡ ἐπιθυμία, καί ἄγνοια καί τυραννίς καί ἀκολασία κρατῶσι τῆς ψυχῆς, τότε ἡ τῆς κακίας ἕξις ἔμπρακτος γίνεσθαι πέφυκε, συμπλακεῖσα τῇ διαφόρῳ τῶν αἰσθήσεων ἡδονῇ.

οη΄. Χρή τόν γνωστικῶς τάς ἀοράτους συμπλοκάς, ὑπαλύσκειν ἐπιστάμενον νοῦν, μήτε φυσικήν μετιέναι θεωρίαν, μηδ᾽ ἄλλο τι ποιεῖν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δυνάμεων προσβολῆς, ἤ μόνον προσεύχεσθαι, καί τό σῶμα πόνοις δαμάζειν, καί τήν τοῦ χοϊκοῦ φρονήματος διά πάσης σπουδῆς ποιεῖσθαι καθαίρεσιν, καί φυλάττειν τά τείχη τῆς πόλεως· λέγω δέ τάς φρουρητικάς τῆς ψυχῆς ἀρετάς, ἤ τάς τῶν ἀρετῶν φυλακτικάς μεθόδους· ἐγκράτειαν λέγω καί ὑπομονήν· μήπως διά τῶν δεξιῶν ἀπατήσας, ἀποστήσῃ Θεοῦ κλέψας τήν ἔφεσιν, ὁ τήν ψυχήν ποτίζων ἀνατραπήν θολεράν, καί διά τῶν νομιζομένων καλῶν, πρός τά χείρονα τήν τά καλά ζητοῦσαν ὑποσύρῃ διάνοιαν.

οθ΄. Ὁ γενναίως διά τῆς λελογισμένης καί περιεκτικῆς ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς μύσας τάς αἰσθήσεις, καί διά τῶν κατά ψυχήν δυνάμεων τάς πρός τόν νοῦν τῶν αἰσθητῶν σχημάτων ἀποτειχίσας εἰσόδους, εὐχερῶς τοῦ διαβόλου τάς πονηράς διόλλυσι μηχανάς, ὑποστρέφων αὐτόν μετ᾽ αἰσχύνης τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν. Ὁδός δέ δι᾽ ἧς ὁ διάβολος ἔρχεται, ἐστί τά πρός σύστασιν τοῦ σώματος εἶναι δοκοῦντα ὑλικά.

π΄. Νοῦς ἑαυτῷ κατά φύσιν διά μέσου λόγου συνάψας τήν αἴσθησιν, τήν ἐκ τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀληθῆ συλλέγεται γνῶσιν.

πα΄. Πηγαί εἰσιν ἔξω τῆς πόλεως· τουτέστι τῆς ψυχῆς· ἅς Ἐζεκίας ἐμφράττει· τά αἰσθητά πάντα· ὕδατα δέ τούτων τυγχάνουσι τῶν πηγῶν, τά τῶν αἰσθητῶν νοήματα· ποταμός δέ διορίζων διά μέσης τῆς πόλεώς ἐστιν, ἡ κατά φυσικήν θεωρίαν ἐκ τῶν (1252) αἰσθητῶν νοημάτων συναγομένη γνῶσις, διά μέσης διερχομένη τῆς ψυχῆς, ὡς νοῦ καί αἰσθήσεως οὖσα μεθόριος. Ἡ γάρ γνῶσις τῶν αἰσθητῶν, οὔτε πάντη νοερᾶς ἀπεξένωται δυνάμεως, οὔτε διόλου προσνενέμηται τῇ κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργείᾳ· ἀλλ᾽ οἷον τῆς τε τοῦ νοῦ πρός τήν αἴσθησιν, καί πρός τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως συνόδου, μέση τυγχάνουσα, δι᾽ ἑαυτῆς ποιεῖται τήν πρός ἄλληλα τούτων συνάφειαν· κατά μέν τήν αἴσθησιν, κατ᾽ εἶδος τυπουμένη τοῖς σχήμασι τῶν αἰσθητῶν· κατά δέ τόν νοῦν, εἰς λόγους τῶν σχημάτων τούς τύπους μεταβιβάζουσα. Διό ποταμός διορίζων διά μέσης τῆς πόλεως, εἰκότως προσηγορεύθη τῶν ὁρωμένων ἡ γνῶσις, ὡς τῶν ἄκρων, λέγω δέ νοῦ καί αἰσθήσεως, οὖσα μεταίχμιος.

πβ΄. Ὁ κατά τόν καιρόν τῆς τῶν πειρασμῶν ἐπαναστάσεως, τῆς μετά φυσικῆς ἀπεχόμενος θεωρίας, τῆς δέ προσευχῆς κατά τήν ἐκ πάντων πρός ἑαυτόν τε καί τόν Θεόν τοῦ νοῦ συστολήν ἀντεχόμενος, ἀποκτείνει τήν ποιητικήν τῆς κακίας ἕξιν, καί ἀποστρέφει μετ᾽ αἰσχύνης τόν διάβολον, ὑποβαλλόμενον τήν εἰρημένην ἕξιν, ἐφ᾽ ᾗ πεποιθώς μετά τῆς οἰκείας ἀλαζονείας ἦλθε πρός τήν ψυχήν, διά τῶν ὑπερηφάνων λογισμῶν τῆς ἀληθείας κατεπαιρόμενος· ὅπερ τυχόν καί γνούς καί παθών καί ποιήσας ὁ μέγας Δαβίδ, ὁ πάντων μάλιστα πεῖραν ἔχων τῆς τῶν νοητῶν πολέμων παρατάξεως, Ἐν τῷ συστῆναι, φησί, τόν ἁμαρτωλόν ἐναντίον μου , ἐκωφώθην καί ἐταπεινώθην, καί ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν· καί μετ᾽ αὐτόν ὁ θεῖος Ἱερεμίας, προστάσσων τῷ λαῷ μή

ἐκβῆναι τῆς πόλεως, διά τήν κύκλωσιν παροικοῦσαν τῶν ἐχθρῶν ῥομφαίαν.

πγ΄. Καί ὁ μακάριος τοίνυν Ἄβελ, εἴπερ ἐφυλάξατο, καί μή συνεξῆλθε τῷ Κάϊν ἐν τῷ πεδίῳ· τουτέστιν ἐν τῷ πλάτει τῆς φυσικῆς θεωρίας· πρό τῆς ἀπαθείας, οὐκ ἄν ἐπαναστάς ἀπέκτεινεν αὐτόν μετά δόλου, κλέψας τοῖς δεξιοῖς κατά τήν τῶν ὄντων θεωρίαν πρό τῆς τελαίας ἕξεως, ὁ τῆς σαρκός νόμος, ὁ Κάϊν καί ὤν καί καλούμενος.

πδ΄. Ὁμοίως καί Δίνα, ἡ τοῦ μεγάλου θυγάτηρ Ἰακώβ, εἰ μή συνεξῆλθε ταῖς θυγατράσι τῶν ἐγχωρίων· τουτέστι, ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις· οὐκ ἄνΣυχέμ ὁ υἱός Ἐμμόρ ἐπαναστάς αὐτήν ἐταπείνωσε.

πε΄. Καλόν ἐστι πρό τῆς τελείας ἕξεως, μή ἅπτεσθαι ἡμᾶς τῆς φυσικῆς θεωρίας, ἵνα μή λόγους ἐπιζητοῦντες πνευματικούς ἐκ τῶν ὁρωμένων κτισμάτων, λάθωμεν πάθη συλλέγοντες. Πλέον γάρ ἐν τοῖς ἀτελέσι δυναστεύει πρός τήν αἴσθησιν τά φαινόμενα σχήματα τῶν ὁρωμένων, ἤ πρός τήν ψυχήν οἱ κεκρυμμένοι τοῖς σχήμασι λόγοι τῶν γεγονότων. Οἱ μέντοι μόνῳ τῷ γράμματι προσδήσαντες Ἰουδαϊκῶς τήν διάνοιαν, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ἐκδέχονται τάς ἐπαγγελίας τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν, ἀγνοοῦντες τά κατά φύσιν τῆς ψυχῆς ἀγαθά.

πστ΄. (1253) Ὁ τήν εἰκόνα φορέσας τοῦ ἐπουρανίου, τῷ πνεύματι διά πάντων ἕπεσθαι σπεύδει τῆς ἁγίας Γραφῆς, ἐν ᾧ δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως, ἡ τῆς ψυχῆς ὑπάρχει συντήρησις· ὁ δέ τήν εἰκόνα φορῶν τοῦ χοϊκοῦ, τό γράμμα μόνον περιέπει· ἐν ᾧ ἡ κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα λατρεία συνέστηκε τά πάθη δημιουργοῦσα.

πζ΄. Κράτος Θεοῦ καθέστηκεν, ἡ ἀναιρετική τῶν παθῶν ἀρετή, καί τῶν εὐσεβῶν φρουρητική λογισμῶν, ἥν γεννᾷ πρᾶξις ἐντολῶν, δι᾽ ἧς τάς ἀντικειμένας τῷ ἀγαθῷ πονηράς δυνάμεις, συνεργείᾳ Θεοῦ· μᾶλλον δέ μόνῃ δυνάμει Θεοῦ διαφθείρομεν. Ὕψος δέ Θεοῦ ἐστιν ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἥν γεννᾷ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας ὁ πόνος, καί οἱ ἐπί τῇ πράξει τῶν ἀρετῶν ἱδρῶτες πόνου πατέρες γινόμενοι· δι᾽ ἧς τήν ἀντικειμένην τῇ ἀληθείᾳ τοῦ ψεύδους δύναμιν, παντελῶς ἐξαφανίζομεν, πᾶν ὕψωμα τῶν ἐπαιρομένων κατά τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ πονηρῶν πνευμάτων ταπεινοῦντες καί καταβάλλοντες. Καί γάρ ὥσπερ ἡ πρᾶξις γεννᾷ τήν ἀρετήν, οὕτως ἡ θεωρία τήν γνῶσιν.

πη΄. Ἡ ἄληστος γνῶσις, ἀόριστον ἔχουσα περί τήν θείαν ἀπειρίαν τήν κατά νοῦν ὑπέρ νόησιν κίνησιν, εἰκονίζει διά τῆς ἀοριστίας τήν ὑπεράπειρον δόξαν τῆς ἀληθείας· ἡ δέ τῆς κατά τήν πρόνοιαν σοφῆς ἀγαθότητος αὐθαίρετος μίμησις, τιμήν φέρει τήν πρός τόν Θεόν τοῦ νοῦ κατά τήνδιάθεσιν ἀρίδηλον, ὡς ἔστι δυνατόν, ἐξομοίωσιν.

πθ΄. Ἡ γλῶσσα τῆς κατά ψυχήν γνωστικῆς ἐνεργείας ἐστί σύμβολον· ὁ δέ λάρυγξ, τῆς πρός τό σῶμα φυσικῆς φιλαυτίας τεκμήριον. Ὁ γοῦν ταῦτα ψεκτῶς κολλήσας ἀλλήλοις, μνησθῆναι τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν εἰρηνικῆς ἕξεως οὐ δύναται, τῇ συγχύσει διά σπουδῆς τῶν σωματικῶν ἡδόμενος παθῶν.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Αἱ κατά φύσιν ὀρέξεις καί ἡδοναί, μή φέρουσαι τοῖς κεκτημένοις διαβολήν, ὡς ἀναγκαῖον παρακολούθημα τῆς φυσικῆς ὀρέξεως καθεστήκασιν. Ἡδονήν γάρ κατά φύσιν ποιεῖ καί μή βουλομένων ἡμῶν, καί ἡ τυχοῦσα τροφή, προλαβοῦσαν ἔνδειαν παραμυθουμένη· καί πόσις, ἀποκρουομένη τοῦ δίψους τήν ὄχλησιν· καί ὕπνος, τήν ἐκ τῆς ἐγρηγόρσεως δαπανηθεῖσαν ἀνανεούμενος δύναμιν· (1256) καί ὅσα τῶν καθ᾽ ἡμᾶς φυσικῶν ἕτερα τυγχάνει, πρός μέν σύστασιν φύσεως, ἀναγκαῖα· πρός δέ κτῆσιν ἀρετῆς, ὑπάρχοντα χρήσιμα τοῖς σπουδαίοις. Ἅπερ συνεκβαίνει παντί νοΐ φεύγοντι τῆς ἁμαρτίας τήν σύγχυσιν· ἵνα μή δι᾽ αὐτά μείνῃ κρατούμενος εἰς δουλείαν τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν

καί διαβεβλημένων, καί παρά φύσιν παθῶν, οὐκ ἐχόντων ἄλλην ἀρχήν ἐν ἡμῖν πλήν τῆς κινήσεως τῶν κατά φύσιν παθῶν, τῶν μηδέ πεφυκότων πρός τήν ἀθάνατον καί μακραίωνα ζωήν συμμεταβαίνειν ἡμῖν.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Οἱ λόγοι τοῦ Θεοῦ, ψιλῶς κατά μόνην λαλούμενοι τήν προφοράν, οὐκ ἀκούονται, φωνήν τήν τῶν αὐτούς λαλούντων πρᾶξιν οὐκ ἔχοντες. Εἰ δέ τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐκφωνοῦνται, τούς τε δαίμονας ἔχουσι τῇ τοιαύτῃ διατηκομένους φωνῇ, καί τούς ἀνθρώπους τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, εὐπειθῶς τόν θεῖον τῆς καρδίας οἰκοδομοῦντας ναόν.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Ὥσπερ ὁ Θεός κατ᾽ οὐσίαν οὐχ ὑποπέπτωκε γνώσει, οὕτως οὔτε ὁ λόγος αὐτοῦ γνώσει τῇ καθ᾽ ἡμᾶς περιλαμβάνεται. Ὁ γάρ τῆς ἁγίας Γραφῆς λόγος, κἄν εἰ δέχηται περιγραφήν κατά τό γράμμα, τοῖς χρόνοις τῶν ἱστορουμένων πραγμάτων συναπολήγων· ἀλλά κατά τό πνεῦμα ταῖς τῶν νοουμένων θεωρίαις μένει διαπαντός ἀπερίγραφος.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Χρή τόν γνωστικῶς πρός ψυχήν τήν ἁγίαν Γραφήν κατά Χριστόν ἐκδεχόμενον, ἀσκηθῆναι φιλοπόνως καί τῶν ὀνομάτων τήν ἑρμηνείαν, αὐτόθεν δυνάμενον ὅλην τήν τῶν γεγραμμένων σαφηνίσαι διάνοιαν, εἴπερ μέλει αὐτῷ τῆς ἀκριβοῦς τῶν γεγραμμένων κατανοήσεως· ἀλλ᾽ οὐκ Ἰουδαϊκῶς πρός σῶμα καί γῆν κατάγειν τό ὕψος τοῦ πνεύματος, καί τάς θείας καί ἀκηράτους τῶν νοητῶν ἀγαθῶν, τῇ τῶν παρεχομένων φθορᾷ περιγράφειν ἐπαγγελίας.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Ὥσπερ εὐχή ἐστιν, ὑπόσχεσις τῶν ἐξ ἀνθρώπων Θεῷ κατ᾽ ἐπαγγελίαν προσαγομένων καλῶν, οὕτω προσευχή κατά τόν εἰκότα λόγον ἔσται σαφῶς, ἡ τῶν ἐκ Θεοῦ πρός σωτηρίαν χορηγουμένων τοῖς ἀνθρώποις ἀγαθῶν ἐξαίτησις, ἀντίδοσιν φέρουσα τῆς τῶν προηγμένων [male edita προηγουμ.] καλῆς διαθέσεως. Βοή δέ ἐστιν ἡ τῶν κατά τήν πρᾶξιν ἐναρέτων τρόπων, καί τῶν κατά τήν θεωρίαν γνωστικῶν θεωρημάτων, ἐν τῷ καιρῷ τῆς τῶν πονηρῶν δαιμόνων ἐπαναστάσεως, ἐπίδοσίς τε καί ἐπαύξησις, ἧς πάντων οὐχ ἥκιστα φυσικῶς ἀκούει Θεός, ἀντί μεγάλης φωνῆς, τήν τῶν τῆς ἀρετῆς καί γνώσεως ἐπιμελουμένων διάθεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ἡ πονηρά καί ὀλέθριος τοῦ διαβόλου βασιλεία, (1257) διά τῆς τῶν Ἀσσυρίων τυπουμένη βασιλείας, τόν κατά τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως συναγείρουσα πόλεμον, διά τῶν αὐτῆς ἐμφύτων δυνάμεων τροποῦσθαι μηχανᾶται τήν ψυχήν· τήν μέν ἐπιθυμίαν πρῶτον, εἰς ὄρεξιν τῶν παρά φύσιν διερεθίζουσα, καί τά αἰσθητά τῶν νοητῶν προτιμᾶν ἀναπείθουσα· τόν δέ θυμόν, ὑπεραγωνίζεσθαι τοῦ αἱρεθέντος ὑπό τῆς ἐπιθυμίας αἰσθητοῦ διεγείρουσα· τό δέ λογικόν, τούς τρόπους ἐπινοεῖν τῶν κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῶν ἐκδιδάσκουσα.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Τῆς ἄκρας ἀγαθότητος ἴδιον, τό, μή μόνον τάς θείας καί ἀσωμάτους τῶν νοητῶν οὐσίας, τῆς ἀποῤῥήτου καί θείας ἀπεικονίσματα καταστῆσαι δόξης, ὅλην κατά τό θεμιτόν ἀναλόγως αὐταῖς εἰσδεχομένας τήν ἀπερινόητον ὡραιότητα τοῦ ἀπροσίτου κάλλους· ἀλλά καί τοῖς αἰσθητοῖς, καί τῶν νοητῶν οὐσιῶν κατά πολύ ἀποδέουσιν, ἀπηχήματα τῆς οἰκείας ἐγκαταμίξαι μεγαλειότητος, δυνάμενα τόν ἀνθρώπινον νοῦν ἐποχούμενον αὐτοῖς, πρός Θεόν ἀπλανῶς διαπορθμεύειν, ὑπεράνω πάντων τῶν ὁρωμένων γινόμενον, οἷα τῆς ἄκρας ἐπιβάντα μακαριότητος.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Πᾶς νοῦς ἀρετῇ καί γνώσει κατεστεμμένος, οἷα δή κατά τόν μέγαν Ἐζεκίαν βασιλεύειν λαχών τῆς Ἱερουσαλήμ· τουτέστι, τῆς εἰρήνην μόνην ὁρώσης ἕξεως, ἤγουν τῆς παντοίων παθῶν ἐστερημένης καταστάσεως· ὅρασις γάρ εἰρήνης Ἱερουσαλήμ ἑρμηνεύεται· πᾶσαν ἔχει τήν κτίσιν ὑποχείριον· διά τῶν αὐτήν

συμπληρούντων εἰδῶν, τῷ μέν Θεῷ δι αὐτοῦ τούς ἐν αὐτῇ πνευματικούς τῆς γνώσεως καθάπερ δῶρα προσκομίζουσαν λόγους· αὐτῷ δέ καθάπερ δόματα, τούς ἐνυπάρχοντας αὐτῇ κατά τόν φυσικόν νόμον πρός ἀρετήν τρόπους παρέχουσαν, καί διά τῶν ἀμφοτέρων δεξιουμένην, τόν κατ᾿ ἀμφότερα κρατίστως εὐδοκιμεῖν δυνάμενον· λέγω δέ, τόν κατά λόγον καί βίον, διά πράξεώς τε καί θεωρίας τελειωθέντα φιλόσοφον νοῦν.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Ὁ διά πράξεως καί θεωρίας κατορθώσας εἰς ἄκρον τήν ἀρετήν καί τήν γνῶσιν, εἰκότως ὑπεραίρεται πάντων, τῶν σαρκικῶν καί διαβεβλημένων παθῶν ὑπεράνω κατά τήν πρᾶξιν γινόμενος, καί τῶν φυσικῶν λεγομένων σωμάτων, λέγω δή, τῶν ὑπό γένεσιν ὄντων καί φθοράν· καί ἁπλῶς, ἵνα συνελών εἴπω, πάντων τῶν ὑπό αἴσθησιν εἰδῶν, κατά τήν θεωρίαν, τούς ἐν αὐτοῖς πάντας γνωστικῶς διαπεράσας λόγους, τόν νοῦν ὁ τοιοῦτος πρός τά συγγενῆ καί θεῖα ἀνήγαγεν.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Ὁ τήν ἀπάθειαν καθάπερ Ἱερουσαλήμ οἰκεῖν διά τῶν κατά τήν πρᾶξιν πόνων λαχών, καί πάσης τῆς καθ᾿ ἁμαρτίαν ἀπηλλαγμένος ὀχλήσεως, καί μόνην εἰρήνην καί πράττων καί λαλῶν, καί ἀκούων καί λογιζόμενος· μετά τό δέξασθαι διά τῆς φυσικῆς θεωρίας τήν φύσιν τῶν ὁρατῶν, τούς ἐν αὐτῇ θειοτέρους καθάπερ δῶρα τῷ Κυρίῳ δι᾿ αὐτοῦ (1260) προσκομίζουσα λόγους καί τούς ἐν αὐτῇ νόμους αὐτῷ καθάπερ βασιλεῖ δόματα φέρουσαν, κατ᾿ ὀφθαλμούς ἐπαίρεται πάντων τῶν ἐθνῶν, ὑπεράνω γινόμενος πάντων, δηλονότι τῶν τε κατά σάρκα παθῶν διά τῆς πράξεως, τῶν τε φυσικῶν σωμάτων, καί τῶν ὑπό τήν αἴσθησιν πάντων εἰδῶν διά τῆς θεωρίας, τούς ἐν αὐτοῖς πνευματικούς διαβάς λόγους τε καί τρόπους.

ρ΄. Ἡ πρακτική φιλοσοφία, τόν πρακτικόν ὑπεράνω ποιεῖ τῶν παθῶν· ἡ θεωρία δέ, τόν γνωστικόν, ὑπεράνω τῶν ὁρωμένων καθίστησιν, ἀναβιβάσασα τόν νοῦν πρός τά συγγενῆ νοητά.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΡΙΤΗ. (1260)

α΄. Ὁ μετά πράξεως γινώσκων, καί μετά γνώσεως πράττων, θρόνος καί ὑποπόδιόν ἐστι τοῦ Θεοῦ· θρόνος μέν, διά τήν γνῶσιν· ὑποπόδιον δέ, διά τήν πρᾶξιν. Εἰ δέ καί τόν ἀνθρώπινον νοῦν φαίη τις εἶναι οὐρανόν, πάσης μέν ὑλικῆς καθαιρόμενον φαντασίας, τοῖς δέ θείοις τῶν νοητῶν ἐνασχολούμενον, μᾶλλον δέ κατακοσμούμενον λόγοις, οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας, ἔμοιγε δοκεῖ, βέβηκε.

β΄. Πᾶς φιλόσοφος δηλονότι καί εὐσεβής, ἀρετῇ καί γνώσει, ἤ πράξει καί θεωρίᾳ φρουρούμενος, ἐπειδάν ἴδῃ διά τῶν παθῶν ἐπαναστᾶσαν αὐτῷ τήν πονηράν δύναμιν, καθάπερ τῷ Ἐζεκίᾳ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύς, μίαν ἔχει πρός τήν τῶν κακῶν λύσιν βοήθειαν, τόν Θεόν, ὅν ἱλεοῦται βοῶν ἀλαλήτως διά τῆς κατά τήν ἀρετήν καί γνῶσιν πλείονος ἐπιτάσεως· καί δέχεται πρός συμμαχίαν, μᾶλλον δέ πρός σωτηρίαν, ἄγγελον, δηλονότι μείζονα σοφίας καί γνώσεως λόγον, ἐκτρίβοντα πάντα δυνατόν καί πολεμιστήν καί ἄρχοντα καί στρατηγόν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

γ΄. Παντός πέφυκε πάθους ἄρχειν τό προσφυές αἰσθητόν. Ἄνευ γάρ τινος ὑποκειμένου, καί τάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς διά μέσης τινός αἰσθήσεως ἐπικινοῦντος πρός ἑαυτό, πάθος οὐκ ἄν συσταίη ποτέ. Χωρίς γάρ αἰσθητοῦ πράγματος, πάθος οὐ συνίσταται. Μή γάρ οὔσης γυναικός, οὐκ ἔστι πορνεία· (1261) καί βρωμάτων οὐκ ὄντων, οὐκ ἔσται γαστριμαργία· καί χρυσοῦ μή ὄντος, οὐκ ἔσται φυλαργυρία. Οὐκοῦν πάσης ἐμπαθοῦς κινήσεως τῶν ἐν ἡμῖν φυσικῶν δυνάμεων ἄρχει τό

αἰσθητόν, ἤγουν, δι᾽ αὐτοῦ τήν ψυχήν διερεθίζων πρός ἁμαρτίαν δαίμων.

δ΄. Ἡ τρίψις, τήν ἐνέργειαν· ἡ ἔκτριψις δέ, καί αὐτήν ἀφανίζει τῆς κακίας τήν ἐνθύμησιν. Ἡ μέν γάρ τρίψις, τῆς ἐμπαθοῦς κατ᾽ ἐνέργειαν μόνης ὑπάρχει πράξεως κατάργησις· ἡ δέ ἔκτριψις, καί τῶν κατά διάνοιαν πονηρῶν κινημάτων παντελής ἐστιν ἀφανισμός.

ε΄. Μέσα εἰσί Θεοῦ καί ἀνθρώπων τά αἰσθητά καί τά νοητά· ὧν ὑπεράνω γίνεται χωρῶν πρός Θεόν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς· τοῖς μέν αἰσθητοῖς κατά τήν πρᾶξιν μή δουλούμενος, τοῖς δέ νοητοῖς κατά τήν θεωρίαν μηδόλως κρατούμενος.

στ΄. Κατήγορος ἡ κτίσις γίνεται τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων· διά μέν τῶν ἐν αὐτῇ λόγων, τόν ἑαυτῆς κηρύττουσα ποιητήν· διά δέ τῶν ἐν αὐτῇ κατ᾽ εἶδος ἕκαστον φυσικῶν νόμων, πρός ἀρετήν παιδαγωγοῦσα τόν ἄνθρωπον. Οἱ μέν οὖν λόγοι, ἐν τῇ συνοχῇ τῆς τοῦ καθ᾽ ἕκαστον εἴδους γνωρίζονται μονιμότητος· οἱ δέ νόμοι, ἐν τῇ ταυτότητι φαίνονται τῆς τοῦ καθ᾽ ἕκαστον εἴδους φυσικῆς ἐνεργείας· οἷς μή ἐπιβάλλοντες κατά τήν ἐν ἡμῖν νοεράν δύναμιν, τήν τε τῶν ὄντων ἠγνοήσαμεν αἰτίαν, καί πᾶσι τοῖς παρά φύσιν προστετήκαμεν πάθεσι.

ζ΄. Δῶρα τῷ Θεῷ προσφέρεσθαι παρ᾽ ἡμῶν ὁ λόγος διακελεύεται, ἵνα παραστήσῃ τό τῆς θείας ἀγαθότητος ἄπειρον, ὡς μηδέν προεισενεγκούσης δέχεσθαι παρ᾽ ἡμῶν ὡς δῶρα τά δόματα, τό πᾶν ἡμῖν λογιζομένης τῆς εἰσφορᾶς, πολλήν καί ἄφατον εἶναι περί ἡμᾶς δεικνύων τοῦ Θεοῦ τήν ἀγαθότητα, δεχομένου ὡς ἡμῶν τά ἑαυτοῦ, ἐξ ἡμῶν αὐτῷ προσφερόμενα, καί τήν ὑπέρ αὐτῶν ὡς ἀλλοτρίων ὀφειλήν ὁμολογοῦντος.

η΄. Ὁ ἄνθρωπος, τούς πνευματικούς τῶν ὁρωμένων λόγους κατανοῶν, διδάσκεται, ὡς ἔστι τις τῶν φαινομένων ποιητής· τήν τοῦ ὁποῖός ἐστιν ἔννοιαν, ὡς ἀνέφικτον ἀφείς ἀνεξέταστον. Τήν γάρ ὅτι Ποιητής, ἀλλ᾽ οὐχ ὁποῖός ἐστιν ὁ ποιητής, ὁρωμένη σαφῶς ἡ κτίσις, παρέχει κατάληψιν.

θ΄. Ὀργή Θεοῦ ἐστιν, ἡ τῶν παιδαγωγουμένων ἐπίπονος αἴσθησις. Ἐπίπονος δέ καθέστηκεν αἴσθησις, ἡ τῶν ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγή, δι᾽ ἧς τόν ἐπ᾽ ἀρετῇ καί γνώσει φυσιούμενον νοῦν, ὁ Θεός ἄγει πολλάκις πρός συστολήν καί ταπείνωσιν· αὐτόν ἑαυτοῦ γενέσθαι διδούς ἐπιγνώμονα, καί τῆς οἰκείας ἀσθενείας συνίστορα· ἧς ἐπαισθόμενος, τό μάταιον οἴδημα τῆς καρδίας ἀποτίθεται.

ι΄. (1264) Ὀργή Κυρίου ἐστίν, ἡ ἀνακωχή τῆς τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίας· ἥ τις συμφερόντως ἐπί πάντα γίνεται νοῦν ὑψηλόν καί μετέωρον· καί τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ θεόθεν καλοῖς, ὡς ἐπί ἰδίοις κατορθώμασι μεγαλαυχούμενον.

ια΄. Πᾶς γνωστικός καί φιλόσοφος νοῦς, καί τόν Ἰούδαν ἔχει καί τήν Ἱερουσαλήμ· τόν μέν Ἰούδαν, ὡς πρακτικήν φιλοσοφίαν· τήν δέ Ἱερουσαλήμ, ὡς θεωρητικήν μυσταγωγίαν. Ὁπηνίκα οὖν διά τῆς θείας χάριτος ὁ φιλόθεος νοῦς, κατά τε τήν πρακτικήν καί θεωρητικήν φιλοσοφίαν, πᾶσαν ἀντικειμένην ἀρετῇ καί γνώσει διακρουσάμενος δύναμιν, τελείως τό κατά τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας ἀναδήσηται κράτος, καί μή τήν δέουσαν εὐχαριστίαν ἀνάθηται τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης Θεῷ, ἀλλ᾽ ὑψωθῇ τήν καρδίαν, ἑαυτόν τοῦ παντός κατορθώματος ἡγησάμενος αἴτιον· τηνικαῦτα ὡς μή ἀνταποδούς τῷ Θεῷ, κατά τό ἀνταπόδομα, ὅ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, δέχεται οὐ μόνον αὐτός γινομένην ἐπ᾽αὐτόν τήν ὀργήν τῆς ἐγκαταλείψεως, ἀλλά καί Ἰούδας καί Ἱερουσαλήμ· τουτέστιν, ἡ τῆς πράξεως ἕξις καί τῆς θεωρίας παθῶν ἀτιμίας εὐθέως, συγχωρήσει Θεοῦ, κατεπανισταμένων τῆς πράξεως, καί

τήν τέως καθαράν μολυνόντων συνείδησιν· καί ψευδῶν ἐννοιῶν, συνεπιπλεκομένων τῇ θεωρίᾳ τῶν ὄντων, καί τήν τέως ὀρθήν διαστρεφουσῶν δόξαν τῆς γνώσεως. Τόν γάρ ἐπαιρόμενον ἐπί πράξει, παθῶν ἀτιμία διαδέχεται· τόν δέ ἐπί γνώσει ὑψούμενον, περί τήν ἀληθῆ θεωρίαν πταίειν ἡ δικαία κρίσις συγχωρεῖ.

ιβ΄. Θεῖος ὡς ἀληθῶς ὅρος τε καί νόμος κατά τήν Πρόνοιαν ἐνυπάρχει τοῖς οὖσι, παιδεύεσθαι διά τῶν ἐναντίων ἐπιτρέπων πρός εὐγνωμοσύνην, τούς ἐπί κρείττοσι φανέντας ἀγνώμονας, καί τήν πεῖραν τῶν ἀντικειμένων τῆς τῶν καλῶν κατορθωτικῆς θείας ἐπίγνωσιν ποιεῖσθαι δυνάμεως· ὡς ἄν μή παντελῶς ἐπί τοῖς ἀμείνοσιν ἀκαθαίρετον παρά τῆς Προνοίας ἔχειν συγχωρηθέντες τήν οἴησιν, εἰς τήν ἀντίθεον τῆς ὑπερηφανίας διάθεσιν κατολισθήσωμεν, ἑαυτῶν κατά φύσιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπίκτητον χάριτι τήν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως κτῆσιν εἶναι νομίζοντες· καί εὑρεθῶμεν τῷ καλῷ πρός τήν τοῦ κακοῦ χρώμενοι γένεσιν, καί δι᾽ ὧν ἔδει πλέον διασφιγχθεῖσαν ἐν ἡμῖν ἀσάλευτον μένειν τήν θείαν ἐπίγνωσιν, δι᾽ ἐκείνων ὡς οὐκ ὤφελον τήν ταύτης νοσήσαντες ἄγνοιαν.

ιγ΄. (1265) Ὅρον καί νόμον ἐνυπάρχοντα θεῖον τοῖς οὖσιν ἴσμεν, τήν τῶν ὄντων συνεκτικήν πρόνοιαν, κατά κρίσιν δικαίαν τῇ σπάνει τῶν ἀγαθῶν παιδεύουσαν πρός εὐγνωμοσύνην, τούς ἐπί τῇ ἀφθονίᾳ τῶν ἀγαθῶν πρός τόν ταύτης χορηγόν φανέντας ἀγνώμονας, διά τῶν ἐναντίων αὐτούς πρός συναίσθησιν ἄγουσαν τῆς τοῦ χαριζομένου τά καλά διαγνώσεως. Ἡ ἐπ᾽ ἀρετῇ γάρ οἴησις, ἀπαιδαγώγητος μένουσα, τό τῆς ὑπερηφανίας γεννᾷν πέφυκε νόσημα, τό τήν ἀντικειμένην τῷ Θεῷ φέρον διάθεσιν.

ιδ΄. Ὁ οἰόμενος ἑαυτόν κατειληφέναι τό τέλος τῆς ἀρετῆς, οὐδαμῶς ζητήσει λοιπόν τήν πηγαίαν τῶν καλῶν αἰτίαν, ἑαυτῷ μόνῳ περιγράψας τήν τῆς ἐφέσεως δύναμιν, καί αὐτόν τῆς σωτηρίας τόν ὅρον ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, φημί δέ τόν Θεόν, ζημιούμενος. Ὁ δέ τῆς ἑαυτοῦ περί τά καλά φυσικῆς συναισθόμενος πενίας, οὐ παύεται προτροπάδην τρέχων πρός τόν δοῦναι δυνάμενον τῆς ἐνδείας τήν πλήρωσιν.

ιε΄. Ὁ τήν ἀπειρίαν τῆς ἀρετῆς διαγνούς, οὐδέποτε τοῦ κατ᾽ αὐτήν παύεται δρόμου, ἵνα μή ζημιωθῇ αὐτήν τῆς ἀρετῆς τήν ἀρχήν καί τό τέλος, τόν Θεόν λέγω, περί ἑαυτόν στήσας τήν κίνησιν τῆς ἐφέσεως· καί λάθῃ νομίζων ἐπειλῆφθαι τῆς τελειότητος, ὑπομένων τοῦ ἀληθῶς ὄντος τήν ἔκπτωσιν, πρός ὅπερ ἐπείγεται πᾶσα σπουδαίου κίνησις.

στ΄. Γίνεται δικαίως ἐπί τόν ὑψηλόφρονα νοῦν ὀργή· τουτέστιν, ἐγκατάλειψις, καθά εἴρηται· ἤγουν ἡ τοῦ διοχληθῆναι αὐτόν κατά τε τήν πρᾶξιν, κατά τε τήν θεωρίαν ὑπό δαιμόνων συγχώρησις· ἵνα λάβῃ, τῆς μέν ἑαυτοῦ φυσικῆς ἀσθενείας, συναίσθησιν· τῆς δέ σκεπούσης αὐτόν, καί τό πᾶν κατορθούσης τῶν ἀγαθῶν θείας δυνάμεώς τε καί χάριτος, τήν ἐπίγνωσιν· καί ταπεινωθῇ, πόῤῥω παντελῶς ἑαυτοῦ τό ἀλλότριον καί παρά φύσιν ὕψος ποιούμενος· ὥστε μή ἐπελθεῖν ἐπ᾽ αὐτόν τήν ἄλλην ὀργήν, τῆς τῶν δοθέντων χαρισμάτων ἀφαιρέσεως, ταπεινωθέντα καί γενόμενον τῆς τοῦ παρέχοντος τά καλά συναισθήσεως.

ιζ΄. Ὁ μή σωφρονισθείς τῷ πρώτῳ εἴδει τῆς ὀργῆς, ἤγουν ἐγκαταλείψεως, ἐλθεῖν πρός ταπείνωσιν, ἡγησάμενος αὐτήν τῆς καλῆς ἐπιγνωμοσύνης διδάσκαλον, τήν ἄλλην δέχεται σαφῶς ἐπ᾽ αὐτόν ἐρχομένην ὀργήν, ἀφαιρουμένην αὐτοῦ τήν τῶν χαρισμάτων ἐνέργειαν, καί ἔρημον αὐτόν καθιστῶσαν τῆς τέως φρουρούσης δυνάμεως. Ἀφελῶ γάρ, φησί, τόν φραγμόν αὐτοῦ, περί τοῦ ἀγνώμονος Ἰσραήλ ὁ Θεός λέγων, καί ἔσται εἰς διαρπαγήν· καί καθελῶ τόν τοῖχον αὐτοῦ, καί ἔσται εἰς καταπάτημα· καί ἀνήσω τόν ἀμπελῶνά μου, καί οὐ μή τμηθῇ, οὐδέ μή

σκαφῇ· καί ἀναβήσεται εἰς αὐτόν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα, καί ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μή βρέξαι εἰς αὐτόν.

ιη΄. (1268) Ἔτι [edit. et unus Reg. ὅτι] πρός ἀσέβειαν πρανής καθέστηκεν ὁδός, ἡ περί τήν ζημίαν τῶν ἀρετῶν ἀναισθησία. Ὁ γάρ ἐθίσας ἑαυτόν διά τάς ἡδονάς τῆς σαρκός Θεοῦ παρακούειν, καί αὐτόν ἀρνήσεται τόν Θεόν, καλούσης προφάσεως· Θεοῦ τήν σαρκός ζωήν προτιμῶν, ἧς καί μόνης τάς ἡδονάς τῶν θείων κρείττους ἔσχηκε θελημάτων.

ιθ΄. Ὅταν τι καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον τόν νοῦν πεπονθέναι νομίσωμεν, τῷ τοιούτῳ νοΐ, τήν τε πρακτικήν αὐτοῦ καί θεωρητικήν δύναμιν, κατά τούς φυσικούς αὐτῶν λόγους συμπεπονθέναι πάντως πιστεύσομεν. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν παθεῖν τό ὑποκείμενον, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μή πασχόντων· ὑποκείμενον δέ λέγω τόν νοῦν, ὡς ἀρετῆς καί γνώσεως δεκτικόν· ἐν ὑποκειμένῳ δέ, τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν, αἵτινες πρός τόν νοῦν συμβεβηκότων λόγον ἐπέχουσι. Διό κατά πάντα τρόπον, καί συμπάσχουσι πάσχοντι, τήν αὐτοῦ ποιάν κίνησιν, ἀρχήν τῆς οἰκείας ἀλλοιώσεως ἔχουσαι.

κ΄. Πᾶς θεοφιλής καί ἐνάρετος ἄνθρωπος κατά τόν Ἐζεκίαν, γνωστικῶς τε κατά τῶν δαιμόνων διαζωσάμενος κράτος, ἄν γένηταί τις αὐτῷ προσβολή πνευμάτων πονηρῶν, ἀοράτως κατά νοῦν πρός αὐτόν συμπλεκόντων τόν πόλεμον, καί διά προσευχῆς δέξηται θεόθεν αὐτῷ πεμπόμενον ἄγγελον· λέγω δέ σοφίας λόγον μείζονα· καί πᾶσαν ἐκτρίψας διασκεδάσῃ τοῦ διαβόλου τήν φάλαγγα· καί τῆς τοιαύτης νίκης τε καί σωτηρίας αἴτιον τόν Θεόν μή ἐπιγράψηται, ἀλλ᾽ ἑαυτῷ τήν ὅλην ἀνάθηται νίκην, ὁ τοιοῦτος οὐκ ἀνταπέδωκε τῷ Θεῷ κατά τό ἀνταπόδομα αὐτοῦ, μή ἐξισώσας τῷ μεγέθει τῆς σωτηρίας, τό πλῆθος τῆς εὐχαριστίας· μηδέ τῇ εὐεργεσίᾳ τοῦ σώσαντος, ἀντιμετρήσας τήν οἰκείαν διάθεσιν.

κα΄. Φωτίσωμεν τόν νοῦν τῆς θείοις νοήμασι· τό δέ σῶμα τοῖς τῶν νοηθέντων θειοτέρων λόγων τρόποις φαιδρύνωμεν, ἀρετῆς αὐτόν ποιοῦντες λογικόν ἐργαστήριον, τῇ ἀποβολῇ τῶν παθῶν· τά γάρ ἔμφυτα πάθη τοῦ σώματος, λόγῳ μέν κυβερνώμενα, οὐκ ἔχει διαβολήν· κινούμενα δέ τούτου χωρίς, φέρει διαβολήν. Τούτων οὖν λέγει γένεσθαι δεῖν ἀποβολήν, ὧν ἔμφυτος μέν ἡ κίνησις, παρά φύσιν δέ γίνεται πολλάκις ἡ χρῆσις, λόγῳ μή κυβερνωμένη.

κβ΄. Πᾶς ὁ ὑψώσας ἑαυτοῦ τήν καρδίαν, ἐφ᾽ οἷς ἔλαβε χαρίσμασι, μέγα φρονήσας, ὡς μή λαβών, ἐνδίκως δέχεται γινομένην ἐπ᾽ αὐτῷ τήν ὀργήν, συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ τῷ διαβόλῳ νοητῶς αὐτῷ συμπλακῆναι· καί τούς κατά τήν πρᾶξιν παρασαλεῦσαι τρόπους τῆς ἀρετῆς, καί τούς κατά θεωρίαν διαυγεῖς ἐπιθολῶσαι λόγους τῆς γνώσεως, ἵνα μαθών τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ἐπιγνῷ τήν μόνην δύναμιν, τήν τά πάθη ἐν ἡμῖν καταπαλαίουσαν, καί ταπεινωθῇ μετανοήσας, τόν ὄγκον ἀποβαλών τῆς οἰήσεως, καί τόν Θεόν ἱλεώσηται, καί ἀποστρέψῃ τήν ἐπερχομένην τοῖς μή μετανοοῦσιν ὀργήν, τήν ἀφαιρουμένην τήν φρουροῦσαν τήν ψυχήν χάριν, καί ἔρημον καταλιμπάνουσαν τόν ἀγνώμονα νοῦν.

κγ΄. (1269) Ὀργή σωτήριός ἐστιν, ἡ πρός τό πολεμεῖσθαι τόν ὑψηλόφρονα νοῦν τοῖς πάθεσιν ὑπό τῶν δαιμόνων, θεία συγχώρησις· ἵνα γνῷ πάσχων ἀτίμως, ἐπ᾽ ἀρεταῖς μεγαλαυχούμενος, τίς ὁ τούτων ὑπάρχει δοτήρ· ἤ γένηται τῶν ἀλλοτρίων γυμνός, ἅπερ ὡς μή λαβών, ἔχειν ἐνόμιζε.

κδ΄. Μακάριος ὄντως ἐκεῖνος ὁ νοῦς, ὁ τοῖς οὖσιν ἅπασιν ἐπαινετῶς ἀποθανών· τοῖς μέν αἰσθητοῖς,τῇ ἀποθέσει τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἐνεργείας· τοῖς δέ νοητοῖς τῇ τῆς νοερᾶς ἀποπαύσει κινήσεως. Σημείωσαι δέ ὅτι

νοῦ θανάτον ἐπαινούμενον λέγει, τήν πρός πάντα τά ὄντα γνωμικήν ἀπογένεσιν, μεθ᾽ ἥν τήν θείᾳ χάριτι ζωήν ὑποδέχεσθαι πέφυκεν· ἀντί τῶν ὄντων, τό αἴτιον τῶν ὄντων ἀνεννοήτως ἀπολαβών.

κε΄. Μακάριος ὁ συνάψας τό μέν πρακτικόν τῷ κατά φύσιν ἀγαθῷ· τό δέ θεωρητικόν, τῇ κατά φύσιν ἀληθείᾳ. Πᾶσα γάρ πρᾶξις, διά τό ἀγαθόν γίνεσθαι πέφυκε· καί πᾶσα θεωρίαν, τήν γνῶσιν διά μόνην ζητεῖ τήν ἀλήθειαν· ὧν διανυσθέντων, οὐδέν ἔσται τοσύνολον τό πλῆττον τῆς ψυχῆς τό πρακτικόν, οὔτε μήν τό θεωρητικόν αὐτῆς, διά ξένων δριμύττον θεωρημάτων· παντός ἐπέκεινα γενομένης καί ὄντος, καί νοουμένου, καί είς αὐτόν εἰσδυσάσης τόν Θεόν τόν μόνον ἀγαθόν καί ἀληθινόν, καί ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα καί νόησιν.

κστ΄. Πρακτικῆς ἀρετῆς τέλος εἶναί φασι τό ἀγαθόν. Τοῦτο δέ, θείας ἐνεργείας ὑπάρχει συμπλήρωσις, πρός ἥν ἄγει τό λογικόν τῆς ψυχῆς, τῷ θυμῷ καί τῇ ἐπιθυμίᾳ χρώμενον κατά φύσιν· ἐν ᾗ τό καθ᾽ ὁμοίωσιν ἀναφαίνεσθαι πέφυκε κάλλος· θεωρητικῆς δέ φασι φιλοσοφίας εἶναι τήν ἀλήθειαν, τέλος· ἥτις ἀμερῶς τῶν περί Θεόν ἁπάντων ἑνοειδής ἐστι γνῶσις, πρός ἥν ὁ καθαρός φέρεται νοῦς· ἀποσβέσας ἑαυτοῦ παντελῶς τήν κατ᾽ αἴσθησιν κρίσιν· ἐν ᾗ (γνώσει δηλονότι) ἀκίβδηλον τό τῆς θείας εἰκόνος ἀξίωμα δείκνυται.

κζ΄. Οὐδείς δύναται τόν Θεόν εὐλογεῖν ἀληθῶς, (1272) μή τό σῶμα καθαγιάσας ταῖς ἀρεταῖς, καί τήν ψυχήν καταφωτίσας ταῖς γνώσεσιν. Ἡ γάρ κατ᾽ ἀρετήν διάθεσις, πρόσωπόν ἐστι τοῦ θεωρητικοῦ νοός, ὡς εἰς οὐρανόν πρός τό ὕψος τῆς ἀληθινῆς ἐπαιρόμενον γνώσεως.

κη΄. Μακάριος ὁ ἐν ἀληθείᾳ εἰδώς, ὅτι πᾶσαν ἐν ἡμῖν ὡς ὀργάνοις ὁ Θεός ἐπιτελεῖ πρᾶξιν καί θεωρίαν, ἀρετήν τε καί γνῶσιν, καί νίκην καί σοφίαν, καί ἀγαθότητα καί ἀλήθειαν, μηδέν ἡμῶν συνεισφερόντων τοσύνολον, πλήν τῆς θελούσης τά καλά διαθέσεως· ἥν ἔχων ὁ μέγας Ζοροβάβελ, πρός τοῖς εἰρημένοις, φησίν, Εὐλογητός εἶ, πρός τόν Θεόν λέγων, ὅς ἔδωκάς μοι σοφίαν, καί σοί ὁμολογῶ, Δέσποτα τῶν πατέρων· παρά σοῦ ἡ νίκη καί παρά σοῦ ἡ σοφία, καί σοί ἡ δόξα, καί ἐγώ σός οἰκέτης. Ὡς εὐγνώμων ὄντες οἰκέτης, πάντα τῷ Θεῷ ἀνέθετο τῷ πάντα δωρησαμένῳ, ἐξ οὗ λαβών εἶχε τήν σοφίαν, αὐτῷ ὁμολογῶν ὡς Δεσπότῃ πατέρων τῶν κεχαρισμένων ἀγαθῶν τήν δύναμιν, ἅπερ εἰσίν, ἕνωσις νίκης, ὡς εἴρηται, καί σοφίας, ἀρετῆς τε καί γνώσεως, πράξεως καί θεωρίας, ἀγαθότητός τε καί ἀληθείας· αὗται γάρ ἀλλήλαις ἑνούμεναι, μίαν ἀπαστράπτουσιν δόξαν καί αὐτήν Θεοῦ.

κθ΄. Πάντα τά τῶν ἁγίων κατορθώματα, Θεοῦ προδήλως ὑπῆρχον χαρίσματα· μηδενός τό παράπαν ἔχοντος μηδέν, ἤ τό δοθέν ἀγαθόν· ὡς παρά Δεσπότου τοῦ Θεοῦ, πρός ἀναλογίαν τῆς εὐγνωμοσύνης τε καί εὐνοίας τοῦ δεχομένου μετρούμενον· κἀκεῖνα μόνα κεκτημένου, ὅσα τῷ Δεσπότῃ δωρουμένῳ παρίσταται.

λ΄. Ὁ τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως προϊστάμενος νοῦς, καί τῆς κακῆς τῶν παθῶν δουλείας τήν ψυχήν στερηθῆναι βεβουλημένος, φησίν, Ὑπερισχύουσιν αἱ γυναῖκες, καί ὑπερνικᾷ ἡ ἀλήθεια· γυναῖκας μέν εἰπών, τάς θεοποιούς ἀρετάς, ἐξ ὧν ἡ πρός Θεόν καί ἀλλήλους τοῖς ἀνθρώποις ἑνοποιός ἀγάπη συνέστηκεν· ἁπάντων τήν ψυχήν ἐξαρπάζουσα τῶν ὑπό γένεσιν καί φθοράν, καί τῶν ὑπέρ αὐτά νοητῶν οὐσιῶν, καί αὐτῷ τῷ Θεῷ κατ᾽ ἐρωτικήν τινα σύγκρασιν περιπλέκουσα, καθ᾽ ὅσον ἐστί δυνατόν ἀνθρωπίνῃ φύσει, καί τήν ἄχραντον καί θείαν μυστικῶς δημιουργοῦσα συμβίωσιν. Ἀλήθειαν δέ φήσας, τήν μόνην καί μίαν αἰτίαν τῶν ὄντων, καί ἀρχήν καί βασιλείαν καί δύναμιν καί δόξαν, ἐξ ἧς καί δι᾽ ἥν πάντα γέγονέ τε καί γίνεται, καί πρός τό εἶναι ὑπ᾽ αὐτῆς

καί δι᾿ αὐτῆς συγκρατεῖται· καί ὑπέρ ἧς πᾶσα τοῖς φιλοθέοις ἐστί σπουδή τε καί κίνησις.

λα΄. Διά μέν τῶν γυναικῶν, τό τέλος ἐνδείξατο τῶν ἀρετῶν, τήν ἀγάπην· ὅπερ ἐστίν ἡ κατ᾿ ἔφεσιν (1273) τοῦ φύσει ἀγαθοῦ τῶν μετεχόντων ἀδιάπτωτος ἡδονή καί ἀδιαίρετος ἕνωσις. Διά δέ τῆς ἀληθείας, τό πέρας πασῶν ἐπεσήμανε τῶν γνώσεων, καί αὐτῶν γινωσκομένων· εἰς ὅπερ, ὡς ἀρχήν καί πέρας πάντων τῶν ὄντων, αἱ κατά φύσιν κινήσεις γενικῷ τινι λόγῳ συνέλκονται· πάντα νικώσης κατά φύσιν ὡς ἀληθείας τῆς τῶν ὄντων ἀρχῆς καί αἰτίας, καί πρός ἑαυτήν συνελκούσης τῶν γεγονότων τήν κίνησιν.

λβ΄. Τῇ καθ᾿ ὑπεροχήν στερήσει τῶν πολλῶν, ὡς ἕν καί μόνον ἡ ἀλήθεια πέφυκεν ἀναφαίνεσθαι, καλύπτουσα πάντων τῶν νοεῖν ἤ νοεῖσθαι δυναμένων τάς γνωστικάς δυνάμεις, ὡς ὑπέρ τά νοοῦντά τε καί νοούμενα καθ᾿ ὕπαρξιν ὑπερούσιον οὖσα· καί ἀπείρῳ δυνάμει τάς κατά τήν ἀρχήν καί τό τέλος τῶν ὄντων ἀκρότητας περιγράφουσα, πᾶσαν πάντων πρός ἑαυτήν συνέλκει κίνησιν· τοῖς μέν παρεχομένη γνῶσιν ἀρίδηλον ἧς ἐστερήθησαν χάριτος· τοῖς δέ δωρουμένη κατ᾿ αἴσθησιν ἄῤῥητον, ἧς εἶχον τήν ἔφεσιν ἀγαθότητος, τῇ μεθέξει φανεράν τήν ἐπίγνωσιν.

λγ΄. Ὁ νοῦς, σοφίας ὄργανον, φησίν· ὁ λόγος, γνώσεως· ἡ κατ᾿ ἄμφω φυσική πληροφορία, τῆς κατ᾿ ἄμφω συνισταμένης πίστεως· τοῦ δέ τῶν ἰαμάτων χαρίσματος ἡ φυσική φιλανθρωπία. Πᾶν γάρ χάρισμα θεῖον, ἐπιτήδειον ἐν ἡμῖν ἔχει καί προσφυές, ὥσπερ δύναμιν, ἤ ἕξιν ἤ διάθεσιν, ὄργανον δεκτικόν. Οἷον, ὁ τόν νοῦν πάσης αἰσθητῶν φαντασίας ποιήσας καθαρόν, δέχεται σοφίαν· ὁ δέ τόν λόγον τῶν ἐμφύτων παθῶν, θυμοῦ λέγω καί ἐπιθυμίας, καταστήσας δεσπότην, δέχεται γνῶσιν· ὁ δέ τήν κατά νοῦν καί λόγον περί τά θεῖα ἀσάλευτον πληροφορίαν ἔχων, τήν πάντα δυναμένην δέχεται πίστιν· ὁ δέ τήν φυσικήν κατορθώσας φιλανθρωπίαν μετά τήν τελείαν τῆς φιλαυτίας ἀναίρεσιν, ἰαμάτων δέχεται χαρίσματα.

λδ΄. Ἕκαστος ἡμῶν, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἐν αὐτῷ πίστεως, φανερουμένην κέκτηται τοῦ Πνεύματος τήν ἐνέργειαν. Ὥστε ταμίας ὑπάρχει τῆς χάριτος ἕκαστος ἑαυτοῦ· καί οὔποτ᾿ ἄν εὖ φρονῶν ἄλλῳ φθονήσειεν ἐνευδοκιμοῦντι ταῖς χάρισιν, ἐπ᾿ αὐτῷ κειμένης τῆς δεκτικῆς τῶν θείων ἀγαθῶν διαθέσεως.

λε΄. Αἴτιον εἶναί φησι τῆς τῶν θείων διανομῆς ἀγαθῶν, τό μέτρον τῆς ἑκάστου πίστεως. Καθώς γάρ πιστεύομεν, καί τήν ἐπί τό πράττειν τῆς προθυμίας ἐπίδοσιν ἔχομεν. Ὁ γοῦν πράττων, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς πράξεως ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς πίστεως, δεχόμενος ὡς ἐπίστευσε τό μέτρον τῆς χάριτος· ὁ δέ μή πράττων, κατά τήν ἀναλογίαν τῆς ἀπραξίας ἐπιδείκνυται τό μέτρον τῆς ἀπιστίας, δεχόμενος ὡς ἠπίστησε, τῆς χάριτος τήν στέρησιν. Οὐκοῦν κακῶς ποιεῖ βασκαίνων τοῖς κατορθοῦσιν ὁ φθονερός ἐπ᾿ αὐτῷ σαφῶς, οὐκ ἐπ᾿ ἄλλῳ (1276) κειμένης τῆς τῶν πιστεύειν τε καί πράττειν, καί πρός τό μέτρον τῆς πίστεως ἐρχομένην δέξασθαι τήν χάριν, ἐπιλογῆς.

λστ΄. Ὁ τῶν καλῶν ἐραστής, κατά πρόνοιαν σοφίας λόγοις ἑκουσίως ἐπείγεται πρός τήν τῆς θεώσεως χάριν· ὁ δέ τούτων ἀνέραστος, κατά τήν δικαίαν κρίσιν, παιδείας τρόποις ἀκουσίως κακίας ἀπάγεται· ὁ μέν, ὡς φιλόθεος διά τῆς προνοίας θεούμενος· ὁ δέ, διά τῆς κρίσεως, ὡς φιλόϋλος εἰς κατάκρισιν ἐλθεῖν μή συγχωρούμενος. Ὁ γάρ Θεός ὡς ἀγαθός, σοφίας μέν λόγοις θεραπεύει τούς θέλοντας· παιδείας δέ τρόποις τούς πρός ἀρετήν δυσκινήτους ἰᾶται.

λζ΄. Ἡ μέν ὄντως πίστις, ἀλήθεια ἐστι συνεκτική τε καί συστατική, ψεῦδος οὐκ ἔχουσα· ἡ δέ ἀγαθή συνείδησις, τήν τῆς ἀγάπης ἐπιφέρεται δύναμιν, ὡς μηδεμίαν ἔχουσα παράβασιν ἐντολῆς.

λη΄. Καί ἐπαναπαύσεται, φησίν, ἐπ᾽ αὐτόν, ἑπτά πνεύματα· πνεῦμα σοφίας, πνεῦμα συνέσεως, πνεῦμα γνώσεως, πνεῦμα ἐπιστήμης, πνεῦμα βουλῆς, πνεῦμα ἰσχύος, πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ἔστι δέ ἴδιον τῶν πνευματικῶν τούτων χαρισμάτων, φόβου μέν, ἡ ἀποχή τῶν κακῶν· ἰσχύος δέ, ἡ πρᾶξις τῶν ἀγαθῶν· βουλῆς δέ, ἡ τῶν ἀντικειμένων διάκρισις· ἐπιστήμη δέ, ἡ τῶν καθηκόντων ἀνόθευτος εἴδησις· γνώσεως δέ, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν τῶν ἐν ταῖς ἀρεταῖς θείων λόγων περίληψις· συνέσεως δέ, ἡ πρός τά γνωσθέντα διόλου τῆς ψυχῆς συνδιάθεσις· σοφίας δέ, ἡ πρός Θεόν ἀδιάγνωστος ἕνωσις, καθ᾽ ἥν τοῖς ἀξίοις ἡ ἔφεσις ἀπόλαυσις γίνεται, μεθέξει ποιοῦσα Θεόν τόν μετέχοντα, καί τῆς θείας αὐτόν ὑποφήτην καθιστῶσα μακαριότητος, κατά τήν ἀένναον πρός τούς δεομένους τῶν θείων μυστηρίων, ἀνεκπόμπευτον προβολήν καί διέξοδον.

λθ΄. Τό πνεῦμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν κακῶν ἐστιν ἀποχή· τό δέ πνεῦμα τῆς ἰσχύος, ἡ πρός ἐνέργειαν καί πρᾶξιν τῶν ἐντολῶν πρόθυμος ὁρμή καί κίνησις· τό δέ πνεῦμα τῆς βουλῆς, ἡ ἕξις τῆς διακρίσεως, καθ᾽ ἥν σύν λόγῳ τάς θείας πράττομεν ἐντολάς, καί τῶν κρειττόνων διαιροῦμεν τά χείρονα· τό δέ πνεῦμα τῆς ἐπιστήμης, ἡ τῶν κατ᾽ ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπων ἄπτωτος εἴδησις· καθ᾽ ἥν πράττοντες, τῆς ὀρθῆς τοῦ λόγου κρίσεως οὐδαμῶς πίπτομεν· τό δέ πνεῦμα τῆς γνώσεως, ἡ τῶν ἐντολῶν καί τῶν ἐν αὐταῖς λόγων περίληψις, καθ᾽ οὕς οἱ τρόποι τῶν ἀρετῶν συνεστήκασι· πνεῦμα δέ συνέσεώς ἐστιν, ἡ πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἀρετῶν συγκατάθεσις, ἤ κυριώτερον εἰπεῖν, μεταποίησις, καθ᾽ ἥν σύγκρασις γίνεται τῶν φυσικῶν δυνάμεων (1277) δυνάμεων πρός τούς τρόπους καί τούς λόγους τῶν ἐντολῶν· πνεῦμα δέ σοφίας ἐστίν, ἡ πρός τήν αἰτίαν τῶν ἐν ταῖς ἐντολαῖς πνευματικωτέρων λόγων ἀνάληψίς τε καί ἕνωσις, καθ᾽ ἥν ἀγνώστως τούς ἐν Θεῷ, κατά τό θεμιτόν ἀνθρώποις, ἁπλῶς μυούμενοι τῶν ὄντων λόγους, ὡς ἔκ τινος βλυστανούσης πηγῆς τῆς καρδίας, τήν ἐν τοῖς ὅλοις ἀλήθειαν ποικίλως τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις προσφέρομεν.

μ΄. Ἀπό μέν τῶν ἐκ Θεοῦ τελευταίων, ἡμῖν δέ προσεχῶν, ἐπί τά πρῶτα, καί ἡμῶν μέν πόῤῥω, τῷ δέ Θεῷ προσεχῆ, καθ᾽ ὁδόν καί τάξιν ἀναβαίνομεν. Ἀπό γάρ τῆς ἀργίας τῶν κακῶν διά φόβου, ἐπί τήν τῶν ἀρετῶν δι᾽ ἰσχύος ἐρχόμεθα πρᾶξιν· ἀπό δέ τῆς τῶν ἀρετῶν πράξεως, ἐπί τήν διάκρισιν τῆς βουλῆς· ἀπό δέ τῆς διακρίσεως, ἐπί τήν ἕξιν τῶν ἀρετῶν, ἤγουν ἐπιστήμην· ἀπό δέ τῆς ἕξεως τῶν ἀρετῶν, ἐπί τήν γνῶσιν τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς λόγων· ἀπό δέ ταύτης, εἰς τήν πρός τούς ἐγνωσμένους λόγους τῶν ἀρετῶν μεταποιητικήν ἕξιν· φημί δέ τήν σύνεσιν· καί ἀπό ταύτης, εἰς τήν ἁπλῆν τῆς ἐν ὅλοις ἀληθείας ἀκριβῆ θεωρίαν· ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι, πολλούς καί ποικίλους ἐκ τῆς τῶν ὄντων αἰσθητῶν τε καί νοητῶν οὐσιῶν σοφῆς θεωρίας, εὐσεβεῖς λόγους περί τῆς ἀληθείας ἀποδώσομεν.

μα΄. Τό πρός ἡμᾶς κατ᾽ ἐνέργειαν πρῶτον ἀγαθόν, ὅπερ ἐστίν ὁ φόβος, τελευταῖον ἀπηριθμήσατο τῆς Γραφῆς ὁ λόγος, ὡς σοφίας ἀρχήν, ἀφ᾽ οὗ κινούμενοι, πρός τό τῆς σοφίας τέλος τήν σύνεσιν, ἀναβαίνομεν, μεθ᾽ ἥν προσεχεῖς αὐτῷ γινόμεθα τῷ Θεῷ, μόνην τήν σοφίαν τῆς πρός αὐτόν ἑνώσεως μεσιτεύουσαν ἔχοντες. Οὐ γάρ ἐστι δυνατόν ἐπιλαβέσθαι σοφίας, τόν μή πρότερον διά τοῦ φόβου, καί τῶν διά μέσου λοιπῶν χαρισμάτων, τήν τε λήμην τῆς ἀγνοίας, καί τόν τῆς κακίας κονιορτόν, ἑαυτοῦ παντελῶς ἀποσεισάμενον. Διά τοῦτο Θεῷ μέν,

προσεχῆ τήν σοφίαν, ἡμῖν δέ, τόν φόβον ἡ γραφική τάξις διέθηκεν, ἵνα ἡμεῖς εὐταξίας μάθωμεν ὅρον καί νόμον.

μβ΄. Διά τούτων οὖν ἀναβαίνοντες τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως, ἤγουν φωτισμῶν, πρός τήν θείαν τῆς σοφίας συναγόμεθα μονάδα· τήν γεγενημένην δι᾽ ἡμᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσιν, πρός τήν αἰτίαν τῶν χαρισμάτων συνάγοντες, ταῖς κατά μέρος τῶν ἀρετῶν ἀναβάσεσι, μηδέν τῶν εἰρημένων συνεργίᾳ Θεοῦ παραλιμπάνοντες, ἵνα μή κατ᾽ ὀλίγον ἀμελοῦντες, τυφλήν ἡμῶν τήν πίστιν και ἀνόμματον καταστήσωμεν, οὐκ ἔχουσαν τούς διά τῶν ἔργων τοῦ Πνεύματος φωτισμούς, καί κολασθῶμεν δικαίως εἰς (1280) ἀπείρους αἰῶνας, ὡς ἐν ἑαυτοῖς κατά τήν πίστιν ὅσον τό ἐφ᾽ ἡμῖν, τούς θείους ἐκτυφλώσαντες ὀφθαλμούς.

μγ΄. Πᾶς ὁ τῆς πίστεως ἐν ἑαυτῷ διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν τούς τοιούτους ἀνορύξας ὀφθαλμούς, πάντως κατάκριτος, μηκέτι τόν Θεόν ἔχων εἰς αὐτόν ἐπιβλέποντα. Εἰ γάρ τάς ἐνεργείας τοῦ Πνεύματος, φησίν, ὀφθαλμούς Κυρίου προσαγορεύει ὁ λόγος, ὁ μή τούτους τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν διανοίγων, ἐπιβλέποντα τόν Θεόν ἐπ᾽ αὐτόν οὐκ ἔχει. Δι᾽ ἄλλων γάρ, ὡς εἰκός, ὀφθαλμῶν ἐπισκοπεῖν τούς ἐπί γῆς οὐ πέφυκεν ὁ Θεός, εἴπερ θείας ὁράσεως ἀκτίς ἐστιν, ὁ κατ᾽ ἀρετήν ἡμῶν φωτισμός.

μδ΄. Ἡ σοφία μονάς ἐστι, ταῖς ἐξ αὐτῆς διαφόροις ἀρεταῖς ἀτμήτως ἐνθεωρουμένη· καί μονοειδῶς ταῖς αὐτῶν ἐνεργείαις ἐπινοουμένη· καί πάλιν ἁπλῆ μονάς ἀποδεικνυμένη, ταῖς πρός αὐτήν τῶν ἐξ αὐτῆς ἀρετῶν ἀποκαταστάσεσιν· ὅταν ἡμεῖς, δι᾽ οὕς κατά τήν ἑκάστης ἀρετῆς γένεσιν ποιεῖται τήν πρόοδον, ἀνατατικῶς δι᾽ ἑκάστης ἀρετῆς πρός αὐτήν συναγόμεθα.

με΄. Τυφλήν ἔχει τήν πίστιν, ὁ τά κατά τήν πίστιν θεῖα προστάγματα μή ἐργαζόμενος. Εἰ γάρ φῶς εἰσι τά τοῦ Θεοῦ προστάγματα, δῆλον ὅτι δίχα θείου φωτός ἐστιν, ὁ μή πράττων τά θεῖα προστάγματα, καί ψιλήν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθῆ τήν θείαν περιφέρεται κλῆσιν.

μστ΄. Οὐδείς ἁμαρτάνων δύναται τῆς ἁμαρτίας συνήγορον ἔχειν τῆς σαρκός τήν ἀσθένειαν. Ἡ γάρ πρός τόν Θεόν Λόγον ἕνωσις, ὅλην τήν φύσιν τῇ λύσει τῆς κατάρας ἀνέῤῥωσεν, ἀπροφάσιστον ἡμῖν ποιησαμένη τήν πρός τά πάθη τῆς γνώμης προσπάθειαν. Ἡ γάρ τοῦ Λόγου θεότης, κατα χάριν ἀεί συνοῦσα τοῖς εἰς αὐτόν πιστεύουσι, τόν ἐν τῆ σαρκί νόμον τῆς ἁμαρτίας ἀπομαραίνει.

μζ΄. Ὁ τῶν παρά φύσιν παθῶν διά τῆς εἰς Θεόν πίστεως καί ἀγάπης νικήσας τάς παραλόγους ἐπιθυμίας, εἴτουν κινήσεις, καί αὐτοῦ τοῦ κατά φύσιν ἔξω γίνεται νόμου, καί πρός τήν χώραν τῶν νοητῶν ὅλος μεταβιβάζεται, καί τό κατά φύσιν ὁμόφυλον, μετά τῶν προσγενομένων αὐτῷ, τῆς ἀλλοτρίας ἑαυτῷ συνεκβάλλει δουλείας.

μη΄. Μή χαλινουμένη τῷ θείῳ φόβῳ κατά τήν πρᾶξιν ἡ γνῶσις, τύφον ἐργάζεται, ὡς οἰκεῖον τό δεδανεισμένον προβάλλεσθαι πείθουσα τόν ἐπ᾽ αὐτῇ τυφωθέντα, πρός οἰκεῖον ἔπαινον τόν ἔρανον τοῦ λόγου ποιούμενον. Ἡ δέ πρᾶξις τῷ θείῳ συναυξάνουσα πόθῳ, τήν ὑπέρ τά πρακτέα μή λαμβάνουσα γνῶσιν, τόν πρακτικόν ἐργάζεται ταπεινόφροα, τοῖς ὑπέρ τήν οἰκείαν δύναμιν λόγοις πρός ἑαυτόν συστελλόμενον.

μθ΄. (1281) Οὐράνιον οἰκητήριον ἐστιν, ἡ κατ᾽ ἀρετήν ἀπαθής ἕξις, καί ἡ μηδέν ἔχουσα πλάνης πολεμοῦν αὐτῇ νόημα γνῶσις.

ν΄. Ὥσπερ τέλος κινηθείσης μονάδος ἐστίν ἡ μυριάς, καί ἀρχή μή κινηθείσης μυριάδος ἐστίν ἡ μονάς· ἀρχή γάρ παντός τέλους, ἡ κατ᾽ αὐτό σαφῶς ἀκινησία καθέστηκε· καί τέλος πάσης ἀρχῆς, ἡ τῆς κατ᾽ αὐτήν κινήσεως ὑπάρχει συμπλήρωσις· οὕτω καί ἡ πίστις, ἀρχή κατά φύσιν ἀρετῶν ὑπάρχουσα, τέλος ἔχει τοῦ δι᾽ αὐτῶν ἀγαθοῦ τήν συμπλήρωσιν· καί τό κατά φύσιν ἀγαθόν, ὡς ἀρετῶν τέλος, ἀρχήν ἔχον

τήν πίστιν, πρός αὐτήν ἐνδιαθέτως συνάγεται. Πίστις γάρ ἐστιν ἐνδιαθέτον ἀγαθόν, καί ἀγαθόν ἐστιν ἐνεργηθεῖσα πίστις. Πιστός δέ κατά φύσιν, καί ἀγαθός ἐστίν ὁ Θεός· τό μέν, ὡς πρῶτον ἀγαθόν· τό δέ, ὡς ἔσχατον ὀρεκτόν. Ταὐτόν δέ ταῦτα καθέστηκε παντί τρόπῳ ἀλλήλοις ὄντα, μηδενί λόγῳ πλήν τοῦ κατ᾽ ἐπίνοιαν ἀλλήλων διαιρούμενα παντελῶς, διά τήν τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀρχομένων, καί εἰς αὐτόν ληγόντων, κίνησιν. Ἄρα ἡ μυριάς ἐσχάτου ὀρεκτοῦ φέρουσα τύπον, τῶν πρός αὐτό κινουμένων τελείαν περιγράφει τήν ἔφεσιν· καί ἡ μονάς, πρώτου ἀγαθοῦ φέρουσα σύμβολον, τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ κινουμένων τελείαν ἐπιφέρεται βάσιν [duo Reg. φύσιν].

να΄. Πρώτη ἐστίν ἀπάθεια, ἡ παντελής ἀποχή τῶν κατ᾽ ἐνέργειαν κακῶν, ἐν τοῖς εἰσαγομένοις θεωρουμένη· δευτέρα δέ, ἡ παντελής κατά διάνοιαν περί τήν τῶν κακῶν συγκατάθεσιν ἀποβολή λογισμῶν, ἐν τοῖς μετά λόγου τήν ἀρετήν μετιοῦσι γινομένη, τρίτη δέ, ἡ κατ᾽ ἐπιθυμίαν περί τά πάθη παντελής ἀκινησία, ἐν τοῖς διά τῶν σχημάτων τούς λόγους νοητῶς θεωμένοις τῶν ὁρωμένων· τετάρτη δέ ἐστιν ἀπάθεια, ἡ καί αὐτῆς τῆς ψιλῆς φαντασίας παντελής κάθαρσις, ἐν τοῖς διά γνώσεως καί θεωρίας καθαρόν καί διειδές ἔσοπτρον τοῦ Θεοῦ ποιησαμένοις τό ἡγεμονικόν, συνισταμένη. Ὁ τοίνυν καθάρας ἑαυτόν ἐνεργείας παθῶν, καί τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς κατά διάνοιαν συγκαταθέσεως ἐλευθερωθείς, καί τῆς περί αὐτά κατ᾽ ἐπιθυμίαν κινήσεως στάσιν λαβών, καί τῆς αὐτῶν ψιλῆς φαντασίας τόν νοῦν καταστήσας ἀμόλυντον, τάς τέσσαρας γενικάς ἀπαθείας ἔχων, ἐξέρχεται τῆς ὕλης καί τῶν ὑλικῶν, καί πρός τήν νοεράν καί θείαν καί εἰρηνικήν τῶν νοητῶν ἐπείγεται λῆξιν.

νβ΄. Πρώτην ἀπάθειαν λέγει, τήν πρός ἁμαρτίαν τοῦ σώματος κατ᾽ ἐνέργειαν ἀνέπαφον κίνησιν· δευτέραν δέ, τήν κατά ψυχήν τῶν ἐμπαθῶν λογισμῶν τελείαν ἀποβολήν, δι᾽ ἧς τῶν παθῶν ἀπομαραίνεται κατά τήν πρώτην ἀπάθειαν κίνησιν, ἐξάπτονας αὐτήν πρός ἐνέργειαν οὐκ ἔχουσα τούς ἐμπαθεῖς λογισμούς· τρίτην δέ, τήν περί τά πάθη τελείαν τῆς ἐπιθυμίας ἀκινησίαν, δι᾽ ἥν καί ἡ δευτέρα γίνεσθαι πέφυκε, τῇ τῶν λογισμῶν καθαρότητι συνισταμένη· τετάρτην δέ λέγει ἀπάθειαν, τήν κατά διάνοιαν πασῶν τῶν αἰσθητῶν φαντασιῶν τελείαν ἀπόθεσιν καθ᾽ ἥν ἡ τρίτη τήν γένεσιν εἴληφεν, οὐκ ἔχουσα τάς φαντασίας τῶν αἰσθητῶν εἰδοποιούσας αὐτῇ τῶν παθῶν τάς εἰκόνας.

νγ΄. (1284) Παντί πρακτικῷ, παιδός καί παιδίσκης δίκην, ὁ λόγος καί ἡ διάνοια μοχθοῦσι, τούς κατ᾽ ἀρετήν τῆς πράξεως τρόπους ἐπινοοῦντές τε καί δημιουργοῦντες, καί οἷον πᾶσαν ἑαυτῶν κατά τῶν ἀντικειμένων τῇ πρακτικῇ πνευμάτων τῆς πονηρίας τήν δύναμιν ἔχοντες ἀντιτεταγμένην· πληρώσαντες δέ τήν πρακτικήν φιλοσοφίαν, ἥν ὁ ἕκτος τῶν ἐνιαυτῶν παρεδήλωσεν ἀριθμός· εἴρηται γάρ ὅτι ὁ ἕξ ἀριθμός, τήν πρακτικήν σημαίνει φιλοσοφίαν· ἐλεύθεροι πρός τήν πνευματικήν ἀπολύονται, δηλονότι τῶν ἐν τοῖς οὖσι συγγενῶν λόγων θεωρίαν ἐπανερχόμενον, ὅ τε λόγος καί ἡ διάνοια.

νδ΄. Ἀλλόφυλος παῖς ἐστι καί παιδίσκη, ὁ θυμός καί ἡ ἐπιθυμία· οὕς ὑποζεύγνυσι διά παντός τῇ δεσποτείᾳ τοῦ λόγου, πρός ὑπηρεσίαν τῶν ἀρετῶν, δι᾽ ἀνδρίας καί σωφροσύνης ὁ θεωρητικός νοῦς, μή διδούς αὐτοῖς παντελῶς τήν πρός ἐλευθερίαν ἄφεσιν, ἕως ἄν καταποθῇ τῷ νόμῳ τοῦ πνεύματος τελείως ὁ τής φύσεως νόμος, καθάπερ ὑπό ζωῆς ἀπείρου, σαρκός δυστήνου θάνατος, καί πᾶσα δειχθῇ καθαρῶς ἡ τῆς ἀνάρχου βασιλείας εἰκών, πᾶσαν ἔχουσα τοῦ ἀρχετύπου διά μιμήσεως τήν μορφήν· καθ᾽ ἥν γενόμενος ὁ θεωρητικός νοῦς, ἐλευθέρους ποιεῖται τόν τε θυμόν καί τήν ἐπιθυμίαν· τήν μέν, πρός τήν ἀκήρατον τοῦ θείου ἔρωτος ἡδονήν καί τήν ἄχραντον θέλξιν μετασκευάζων· τήν δέ, πρός

ζέσιν πνευματικήν καί διάπυρον ἀεικινησίαν καί σώφρονα μανίαν μεταβιβάζων.

νε΄. Ἀνάρχου βασιλείας ἐστίν εἰκών, ἡ τοῦ νοῦ περί τήν ἀληθῆ γνῶσιν ἀτρεψία, καί ἡ τῆς αἰσθήσεως περί τήν ἀρετήν ἀφθαρσία· τῆς ψυχῆς καί τοῦ σώματος, κατά τήν ἐν πνεύματι πρός τόν νοῦν τῆς αἰσθήσεως μεταποίησιν, μόνῳ τῷ θείῳ νόμῳ τοῦ πνεύματος ἀλλήλοις συνδεδεμένων, καθ᾽ ἥν τήν ἀεικίνητον τοῦ λόγου καί ζῶσαν διαπαντός ἔχουσι διικνουμένην ἐνέργειαν· ἐν ᾗ πᾶσα παντελῶς ἄπεστι πρός τό Θεῖον ἀπέμφασις.

νστ΄. Ἐνεργουμένην ἐπιθυμίαν φασίν εἶναι τήν ἡδονήν, εἴπερ παρόν ἀγαθόν, κατά τόν αὐτῆς ἐστιν ὁρισμόν· ἀνενέργητον δέ ἡδονήν, τήν ἐπιθυμίαν, εἴπερ μέλλον ἀγαθόν, κατά τόν αὐτῆς ἐστιν ὁρισμόν· τόν δέ θυμόν, μανίας μελετωμένην κίνησιν, καί τήν μανίαν θυμόν ἐνεργούμενον.Ὁ γοῦν ταύτας ὑποτάξας τῷ λόγῳ τάς δυνάμεις, εὑρήσει, τήν μέν ἐπιθυμίαν, (1285) αὐτῷ γινομένην ἡδονήν, κατά τήν ἐν χάριτι πρός τό Θεῖον τῆς ψυχῆς ἄχραντον συμπλοκήν· τόν δέ θυμόν, ζέσιν ἀκήρατον, τῆς περί τό Θεῖον ἡδονῆς φρουρητικήν, καί σώφρονα μανίαν, τῆς κατά τήν ἔφεσιν τῆς ψυχῆς θελκτικῆς δυνάμεως ἀπό τῶν ὄντων τελείως ἐκστατικήν. Οὐκοῦν ἕως ἐν ἡμῖν ὁ κόσμος ζῇ, καί ἡ πρός τά ὑλικά τῆς ψυχῆς ἑκούσιος σχέσις, οὐ δεῖ ταύταις παρέχειν ἐλευθερίαν ταῖς δυνάμεσι, μήπως μιγεῖσαι τοῖς αἰσθητοῖς ὡς ὁμοφύλοις, πολεμήσωσι τήν ψυχήν, καί λάβωσιν αὐτήν δορυάλωτον γεγενημένην τοῖς πάθεσιν, ὡς πάλαι τήν Ἱερουσαλήμ, οἱ Βαβυλώνιοι. Τόν γάρ αἰῶνα καθ᾽ ὅν τούς ἀλλοφύλους παῖδας δουλεύειν ὁ νόμος ἐκέλευσε, τήν πρός τόν κόσμον τοῦτον, ἤγουν τήν παροῦσαν ζωήν, γνωμικήν τῆς ψυχῆς ἐσήμανε σχέσιν ὁ λόγος, διά τῶν ἱστορουμένων παραδεικνύς τά νοούμενα.

νζ΄. Ἠργμένον λέγει, τό κακόν· ἀρχήν γάρ ἔχει τήν ἡμῶν παρά φύσιν κίνησιν· οὐκ ἠργμένον δέ, τό ἀγαθόν· πρό παντός γάρ αἰῶνος καί χρόνου, φύσει τό ἀγαθόν. Νοητόν λέγει τό ἀγαθόν, ὅ δεῖ μόνον νοεῖν· ῥητόν δέ λέγει τό ἀγαθόν, αὐτό γάρ δεῖ μόνον λαλεῖσθαι. Καί γινόμενον λέγει τό ἀγαθόν· κατά φύσιν γάρ ὑπάρχον ἀγέννητον, κατά χάριν διά φιλανθρωπίαν παρ᾽ ἡμῶν ἀνέχεται γίνεσθαι, πρός τήν ἡμῶν τῶν ποιούντων καί λαλούντων ἐκθέωσιν, ὅπερ δεῖ μονώτατον γίνεσθαι· οὐ ποιούμενον δέ τό κακόν, ὅπερ δεῖ μόνον μή γίνεσθαι. Φθαρτόν λέγει τό κακόν· φθορά γάρ ἐστιν ἡ τοῦ κακοῦ φύσις, οὐδαμῶς κατ᾽ οὐδέν ὕπαρξιν ἔχουσα· ἄφθαρτον δέ τό ἀγαθόν, ὡς ἀεί ὄν, καί μηδέποτε τοῦ εἶναι παυόμενον, καί πάντων οἷς ἐγγίνηται, φρουρητικόν. Τοῦτο γοῦν, τῷ μέν λογιστικῷ, ζητοῦμεν· τῷ δέ ἐπιθυμητικῷ, ποθοῦμεν· τῶ δέ θυμικῷ φυλάττομεν ἄσυλον· τῷ δ᾽ αἰσθητικῷ κατ᾽ ἐπιστήμην, ἀμιγές αὐτό τῶν ἐναντίων διακρίνομεν· τῷ δέ φωνητικῷ, λαλοῦντες αὐτό ποιοῦμεν τοῖς ἀγνοοῦσι φανερόν· καί τῷ γονίμῳ, πληθύνομεν αὐτό· μᾶλλον δ᾽ ἀληθές εἰπεῖν, ἡμεῖς κατ᾽ αὐτό πληθυνόμεθα.

νη΄. Δεῖ τόν θεωρητικόν νοῦν, βασιλεύοντα τῶν ἐν τοῖς οὖσι νοημάτων τε καί θεαμάτων, καί τῶν οἰκείων κινημάτων, ἕξιν ἄγονον ἔχειν κακίας· τουτέστι, κακίαν μήτε συλλαμβάνουσαν παντελῶς, μήτε τίκτουσαν· ἐφ᾽ ἧς αὐτόν δεῖ περί θεωρίαν κινούμενον φέρεσθαι, μήπως πνευματικήν ποιούμενος τήν τῶν ὄντων διάσκεψιν, λαθών περιπέσῃ τινί τῶν παραφθείρειν διά τινός τῶν αἰσθητῶν πεφυκότων πονηρῶν πνευμάτων, τήν ἁγνή τῆς καρδίας διάθεσιν.

νθ΄. (1288) Ὁ κενοδοξίᾳ τινί, δι᾽ ἀρετήν ἤ γνῶσιν τρωθείς, τήν κόμην ματαίως διατρέφων, καθάπερ Ἀβεσαλών, τῆς οἰήσεως, ἐπιτετεχνασμένην τε καί μικτήν ὥσπερ ἡμίονον πρός ἀπάτην τῶν

θεωμένων, τήν ἠθικήν ἐπιδείκνυται πολιτείαν· ἐφ᾽ ἧς αἰωρούμενος, οἴεται τόν γεννήσαντα διά τῆς διδασκαλίας τοῦ λόγου πατέρα χειρώσασθαι, πᾶσαν βουλόμενος τήν τῷ πατρί προσοῦσαν θεόθεν δόξαν τῆς ἀρετῆς καί τῆς γνώσεως, ὡς ὑπερήφανος εἰς ἑαυτόν τυραννικῶς ἐφελκύσασθαι. Ἀλλ᾽ ὁ τοιοῦτος ἐξελθών εἰς τό πλάτος τῆς ἐν πνεύματι φυσικῆς θεωρίας, πρός τόν ὑπέρ ἀληθείας λογικόν πόλεμον, διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν, τῷ δάσει τῆς δρυός τῶν ὑλικῶν θεαμάτων κρατεῖται τῆς κόμης, αὐτήν ἔχων συνδεσμοῦσαν πρός θάνατον, τήν διάκενον οἴησιν, τήν κρεμνοῦσαν αὐτόν ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καί ἀναμέσον τῆς γῆς. Οὐ γάρ ἔχει γνῶσιν ὁ κενόδοξος, καθάπερ οὐρανόν ἐνέλκουσαν αὐτόν τῆς κατασπώσης οἰήσεως· οὐδ᾽ αὖ πάλιν γῆν, τήν ἐν τῇ ταπεινώσει λέγω βάσιν τῆς πράξεως, καθέλκουσαν αὐτόν τῆς ἀνασπώσης φυσιώσεως· ὅν πενθεῖ καί θανόντα διά φιλανθρωπίαν ὡς φιλόθεος ὁ γεννήσας διδάσκαλος, μιμήσει Θεοῦ, μή βουλόμενος τόν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, ὡς τό ἐπιστρέψει, καί ζῆν αὐτόν.

ξ΄. Ἀρχή καί τέλος ἐστί τῆς ἑκάστου σωτηρίας, ἡ σοφία· φόβον μέν ἀρχομένη πρῶτον δημιουργοῦσα, καί πόθον ὕστερον τελειουμένη συνιστῶσα· μᾶλλον δέ φόβος αὐτή κατ᾽ ἀρχάς δι᾽ ἡμᾶς οἰκονομικῶς γινομένη, ἵνα παύσῃ κακίας τόν ἐραστήν, καί πόθος ὕστερον φυσικῶς εὑρισκομένη δι᾽ ἑαυτήν κατά τό τέλος, ἵνα πληρώσῃ γέλωτος νοητοῦ, τούς τήν αὐτῆς πάντων τῶν ὄντων ἀλλαξαμένους συμβίωσιν.

ξα΄. Ἡ σοφία καί φόβος ἐστί, κατά τήν ἀποφυγήν γινομένη στέρησις, τοῖς οὐκ ὀρεγομένοις αὐτῆς· καί πόθος ἐστίν, ἕξις ἀπολαυστικῆς ἐνεργείας εὑρισκομένη τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτήν. Αὕτη γάρ ἐλπίδι κολάσεως παθῶν ἀπαλλάσσουσα, καί φόβον ποιεῖ· καί πόθον ἐργάζεται, τῇ τῶν ἀρετῶν ἐπικτήσει τόν νοῦν ἐθίζουσα βλέπειν τά μέλλοντα.

ξβ΄. Πᾶσα ἐξομολόγησις, ταπεινοῖ τήνψυχήν· ἡ μέν, χάριτι Θεοῦ δικαιωθεῖσαν· ἡ δέ, ῥαθυμίᾳ γνώμην οἰκείας ἐπ᾽ ἐγκλήμασιν ἐνεχομένην, αὐτήν ἐκδιδάσκουσα.

ξγ΄. Διττός ὁ τῆς ἐξομολογήσεως λόγος· ὁ μέν, ἐπ᾽ εὐχαριστίᾳ τῶν δεδωρημένων ἀγαθῶν γινόμενος· ὁ δέ, ἐπ᾽ ἐλέγχῳ καί ἐτασμῶ τῶν κακῶς πεπραγμένων λεγόμενος. Ἐξομολόγησις γάρ λέγεται, καί ἡ τῶν εὖ πεπονθότων μετ᾽ εὐχαριστίας τῶν θείων εὐεργεσιῶν ἀπαρίθμησις, καί ἡ τῶν κακῶς πεπραγμένων παρά τῶν ὑπαιτίων ἐξαγόρευσις· ἀμφότερα δέ, ταπεινώσεως ὑπάρχει ποιητικά. Ὅ τε γάρ ἐπ᾽ ἀγαθοῖς εὐχαριστιῶν ὁμοῦ, (1289) καί ὁ ἐπ᾽ ἐγκλήμασιν ἐταζόμενος, ταπεινοῦται· ὁ μέν, ἑαυτόν ἀνάξιον κρίνων τῶν δοθέντων καλῶν· ὁ δέ, λαβεῖν ἄφεσιν τῶν πλημμεληθέντων δεόμενος.

ξδ΄. Τό τῆς ὑπερηφανίας πάθος, ἐκ δύο συνέστηκεν ἀγνοιῶν. Δύο δέ συνελθοῦσαι πρός ἕνωσιν ἄγνοιαι, μίαν φρόνησιν συγκεχυμένην ἀποτελοῦσι. Μόνος γάρ ἐκεῖνός ἐστιν ὑπερήφανος, ὁ καί τήν θείαν βοήθειαν, καί τήν ἀνθρωπίνην ἀγνοήσας ἀσθένειαν. Οὐκοῦν ὑπερηφανία ἐστί, θείας καί ἀνθρωπίνης γνώσεως στέρησις. Τῇ γάρ τῶν ἀληθῶν ἄκρων ἀποφάσει, μία καί ψευδής ὑπάρχει κατάφασις.

ξε΄. Ἡ κενοδοξία, σκοποῦ μέν τοῦ κατά Θεόν ἐστιν ἔκστασις· πρός δέ ἄλλον σκοπόν παρά τόν θεῖον ὑπάρχει μετάβασις. Κενόδοξος γάρ ἐστιν, ὁ τῆς οἰκείας, ἀλλά μή τῆς θείας ἕνεκα δόξης, τήν ἀρετήν ἐπιτηδεύων, καί πόνοις οἰκείοις τούς ἐξ ἀνθρώπων ἀνυποστάτους ἐπαίνους ὠνούμενος.

ξστ΄. Ὁ ἀνθρωπάρεσκος, μόνων ἐπιμελεῖται τῶν φαινομένων ἠθῶν, καί μήν καί λόγου τοῦ κόλακος· ἵνα τοῖς μέν τήν ὅρασιν, τῷ δέ τήν ἀκοήν σφετερίζηται, τῶν μόνοις ἡδομένων ἤ καί καταπληττομένων τοῖς φαινομένοις τε καί ἀκουομένοις, καί μόνῃ τῇ αἰσθήσει περιγραφόντων

τήν ἀρετήν. Ἀνθρωπαρέσκειαν οὖν φαμεν, τήν ὡς ἐπ᾿ ἀρετῇ δι᾿ ἀνθρώπους γινομένην τῶν ἠθῶν τε λόγων ἐπίδειξιν.

ξζ΄. Ὑπόκρισίς ἐστι, φιλίας προσποίησις· ἤ μῖσος, σχήματι φιλίας κεκαλυμμένον· ἤ ἔχθρα, δι᾿ εὐνοίας ἐνεργουμένη· ἤ φθόνος, ἀγάπης χαρακτῆρα μιμούμενος· ἤ βίος, ἀρετῆς πλάσματι, ἀλλ᾿ οὐ πράγματι τό κόσμιον ἔχων· ἤ δικαιοσύνης προσποίησις, τῇ τοῦ εἶναι δοκήσει συντηρουμένη· ἤ ἀπάτη, ἀληθείας ἔχουσα μόρφωσιν· ἥν οἱ τόν ὄφιν τῇ τῶν ἠθῶν σκολιότητι μιμούμενοι, ἐπιτηδεύουσιν.

ξη΄. Ἡ τῶν ὄντων αἰτία, καί τῶν ἐν τοῖς οὖσιν ἀγαθῶν, ἐστίν ὁ Θεός. Ὁ τοίνυν περί τήν ἀρετήν ἤ τήν γνῶσιν ἐπαιρόμενος, καί μή τῷ μέτρῳ τῆς ἐν χάριτι ἀρετῆς ἤτοι προκοπῆς, συνεπεκτείνων τῆς οἰκείας ἀσθενείας τήν ἐπιγνωμοσύνην, τό τῆς ὑπερηφανίας κακόν οὐ διέφυγεν. Ὁ δέ δόξης ἕνεκεν ἰδίας τό καλόν ἐπιτηδεύων, ἑαυτόν τοῦ Θεοῦ προτετίμηκε, τῷ τῆς κενοδοξίας ἥλῳ περιπαρείς. Ὁ δέ πρός τό θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις, ποιῶν ἤ λαλῶν τήν ἀρετήν, τῆς θείας πολλῷ τήν ἀνθρωπίνην ἀποδοχήν ὑπερέθηκε, τῷ τῆς ἀθρωπαρεσκείας πάθει νοσηλευόμενος· ὁ δέ μόνον τῇ κατ᾿ ἀρετήν σεμνότητι πρός ἀπάτην κακούργως ἐπιχρώσας τά ἤθη, καί τήν πονηράν τῆς γνώμης διάθεσιν τῷ φαινομένῳ σχήματι καλύπτων τῆς εὐλαβείας, τῷ τῆς ὑποκρίσεως ἐξωνεῖται δόλῳ τήν ἀρετήν. Οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος, ἐπ᾿ ἄλλα παρά τήν αἰτίαν ἑκάστου τούτων ἀπήγαγε τόν σκοπόν.

ξθ΄. Οὐδείς τῶν πονηρῶν δαιμόνων, τοῦ ἐναρέτου (1292) ποτέ κωλύει τό πρόθυμον· ἀλλά καί μᾶλλον τάς ἐλλείψεις δολερῶς περικόψας τῶν ἀρετῶν, τάς ἐπιτάσεις ὑπαγορεύει, τοῖς ἀγωνισταῖς συμπροθυμούμενος· ἵνα πρός ἑαυτόν ὅλην ποιήσηται τοῦ ἀσκουμένου τήν ἔννοιαν, παραπολέσασαν τό ἴσον τῆς μεσότητος στάθμισιν, καί λάθῃ πρός ἄλλο παρά το δοκοῦν ὁδεύουσα καταγώγιον.

ο΄. Οἱ δαίμονες οὔτε σωφροσύνην μισοῦσιν, οὔτε νηστείαν βδελύσσονται· οὐ χρημάτων διάδοσιν, οὐ φιλοξενίαν, οὐ ψαλμῳδίαν, οὐ σχολήν ἀναγνώσεως, οὐχ ἡσυχίαν, οὐ τῶν μαθημάτων τά ὑψηλότατα, οὐ χαμευνίαν, οὐκ ἀγρυπνίαν, οὐ τά λοιπά πάντα, δι᾿ὧν ὁ κατά Θεόν χαρακτηρίζεται βίος, ἕως πρός αὐτούς νένευκεν ὁ σκοπός καί ἡ αἰτά τῶν γινομένων.

οα΄. Τούς μέν ἄλλους δαίμονας, τάχιον ἴσως ὁ ἀσκητής καταλαβόμενος, ῥᾳδίως τήν ἐξ αὐτῶν βλάβην διαδιδράσκει· τούς δέ δοκοῦντας συνεργεῖν τῷ δρόμῳ τῆς ἀρετῆς, καί οἷον συνοικοδομεῖν βουλομένους τόν ναόν Κυρίῳ, τίς ἀν τῶν ἄγαν ὑψηλῶν καταλάβοι νοῦς, χωρίς τοῦ διά πάντων χωροῦντος ἐνεργοῦς λόγου καί ζῶντος, καί διικνουμένου ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καί πνεύματος, τουτέστι, διαγινώσκοντος τίνα τῶν ἔργων ἤ νοημάτων εἰσί ψυχικά, τουτέστιν εἶδη φυσικά τῆς ἀρετῆς ἤ κινήματα, καί τίνα τυγχάνει πνευματικά, τουτέστιν, ὑπέρ φύσιν καί Θεόν χαρακτηρίζοντα· τῇ φύσει δέ κατά χάριν διδόμενα· ἁρμῶν τε καί μυελῶν, τήν πρός τούς πνευματικούς λόγους τῶν κατ᾿ ἀρετήν τρόπων, ἁρμόδιον ἤ ἀναρμόδιον διόλου σύννευσιν ἐπισταμένου, κρίνοντός τε τάς ἐνθυμήσεις καί τάς ἐννοίας τῶν καρδιῶν, τουτέστι, τουτέστι, τάς ἐπί τοῖς εἰρημένοις ἀφανεῖς κατά τό βάθος σχέσεις, ᾧ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανής, ἐν ἡμῖν τοῖς λανθάνειν δοκοῦσι· πάντα δέ γυμνά καί τετραχηλισμένα, οὐ μόνον τά γεγενημένα τε καί νενοημένα, ἀλλ᾿ ἤδη καί τά γεννησόμενα παρ᾿ ἡμῶν καί νοηθησόμενα.

οβ΄. Μερισμόν ψυχῆς καί πνεύματος λέγει, τήν διαφοράν τῶν ἐκ φύσεως ἀρετῶν, ὧν φυσικῶς ἔχομεν τούς λόγους· καί τῶν ἐκ πνεύματος,

ὧν κατά δωρεάν δεχόμεθα τήν χάριν. Τούτων γάρ εὐκρινῶς τήν διαστολήν ποιεῖται κρίνων ὁ λόγος.

ογ΄. Τάς ἐνθυμήσεις καί τάς ἐννοίας, ὧν ἐστι κριτικός ὁ λόγος, φησίν εἶναι τάς τῆς ψυχῆς ἐπί τε τοῖς θείοις λόγοις καί τοῖς λογισμοῖς σχέσεις, καί τάς αὐτῶν δηλαδή τῶν σχέσεων αἰτίας. Ἡ γάρ ἐνθύμησις, κινεῖ μνήμην, ἧς οἰκεῖον ἡ σχέσις· ἡ δέ ἔννοια πέρας ἀποσκοπεῖ, ὅπερ αἰτίαν χαρακτηρίζει.

οδ΄. Εἰ κατ᾽ οὐσίαν γνῶσίς ἐστιν ὁ Θεός, προηγεῖται δέ σαφῶς πάσης γνώσεως νοῦς, ᾧ καί ὑποπίπτειν πέφυκεν· ἄρα ὑπέρ ταύτην ἐστίν ὁ Θεός, ὅτι καί ὑπέρ πάντα νοῦν, ᾧ γνῶσις καθ᾽ ὁτιοῦν πέφυκεν ὑποπίπτειν, ὑπεραπείρως καθέστηκε.

οε΄. (1293) Τίς τόν θεῖον οὐκ ἔχων ἐνοικοῦντα λόγον τῷ βάθει τῆς καρδίας, δυνήσεται τούς ἀφανεῖς δόλους τῆς καθ᾽ ἡμῶν ὑποκρίσεως τῶν δαιμόνων ὑποκλίνας, στῆναι καθ᾽ ἑαυτόν μονώτατος, χωρίς τινος ἐπιμιξίας, καί οἰκοδομῆσαι τοῦ Κυρίου τόν ναόν, κατά τόν μέγαν Ζοροβάβελ καί τόν Ἰησοῦν καί τούς ἡγουμένους τῶν πατριῶν, φάσκοντας διαῤῥήδην μεγάλη τῇ φωνῇ τοῖς ἀπατεῶσι πνεύμασι τῆς ὑπερηφανίας καί τῆς κενοδοξίας καί τῆς ἀνθρωπαρεσκίας καί τῆς ὑποκρίσεως· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ· γινώσκων ὡς ἡ τούτων ἐπιμιξία, τῆς ὅλης οἰκοδομῆς ποιεῖται φθοράν καί καθαίρεσιν, καί συλᾷ τῆς τῶν θείων ἀναθημάτων εὐπρεπείας τήν χάριν.

οστ΄. Οὐδείς δύναταί τινα τῶν εἰρημένων δαιμόνων ἔχων τήν ἀρετήν συμμετερχόμενον, ταύτην τῷ Κυρίῳ οἰκοδομῆσαι· οὐ γάρ ἔχει τόν Θεόν τῶν γινομένων τέλος, ὅν θεώμενος ταύτην διέξεισι· ἀλλά τό πάθος, ὅπερ διά ταύτης συνίστησιν.

οζ΄. Οἱ κατ᾽ ἔλλειψιν ἀρετῆς πολεμοῦντες, δαίμονές εἰσιν, οἱ πορνείαν καί μέθην, φυλαργυρίαν τε καί φθόνον διδάσκοντες· οἱ δέ καθ᾽ ὑπερβολήν πολεμοῦντες, εἰσίν οἱ τήν οἴησιν καί τήν κενοδοξίαν καί τήν ὑπερηφανίαν διδάκοντες, καί διά τῶν δεξιῶν τοῖς ἀριστεροῖς ἐπικεκρυμμένως ἐμπείροντες.

οη΄. Εἴθε γένοιτο καί ἡμᾶς ἀεί λέγειν τοῖς ἐν πλάσματι φιλίας πνευματικῆς ἀοράτως προσβάλλουσι πνεύμασι τῆς πονηρίας, καί διά τοῦ ἀγαθοῦ λεληθότως βουλομένοις κατεργάσασθαι τῆς ἁμαρτίας τόν θάνατον καί λέγουσι· Συνοικοδομήσομεν ὑμῖν τόν ναόν τῷ Κυρίῳ ὑμῶν· Οὐχ ἡμῖν καί ὑμῖν τοῦ οἰκοδομῆσαι τόν οἶκον Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· ἡμεῖς γάρ μόνοι οἰκοδομήσομεν τῷ Κυρίῳ τοῦ Ἰσραήλ. Μόνοι μέν, ὅτι τῶν κατ᾽ ἔλλειψιν τῆς ἀρετῆς πολεμούντων ἐλευθερωθέντες πνευμάτων, ὧν καί ἐκβεβήκαμεν, οὐ βουλόμεθα ταῖς ὑπερβολαῖς δι᾽ ὑμῶν ἐπαρθέντες πάλιν περιπαρῆναι, καί πεσεῖν πτῶσιν, τοσοῦτον τῆς προτέρας χαλεπωτέραν, ὅσον τῆς μέν ἦν ἐπανόδου ἐλπίς εὐχερής, συγγνωσθεῖσι διά τήν ἀσθένειαν· τῇ δέ, ἤ οὐκ ἔστιν, ἤ δυσχερής ἔσται μισηθεῖσι διά τήν ὑπερηφανίαν, καί τοῦ δεξιοῦ ποιουμένοις ἕτερόν τι δεξιώτερον. Οὐ μόνοι δέ πάλιν, ὅτι τούς ἁγίους ἀγγέλους ἔχομεν τῶν καλῶν συλλήπτορας· μᾶλλον δέ τόν Θεόν αὐτόν, ἡμῖν ἑαυτόν ἐμφανίζοντα διά τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης, καί ἡμᾶς ἑαυτῷ ναόν ἅγιον οἰκοδομοῦντα, καί παντός πάθους ἐλεύθερον.

οθ΄. Ἀρετῆς ὅρος ἐστίν, ἡ τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας κατ᾽ ἐπίγνωσιν πρός τήν θείαν δύναμιν ἕνωσις. Ὁ τοίνυν ἑαυτόν τῇ ἀσθενείᾳ περιγράφων τῆς φύσεως, πρός τόν ὅρον οὐκ ἦλθε τῆς ἀρετῆς· καί διά τοῦτο πλημμελεῖ, (1296) μήπω λαβών τήν τό ἀσθενές ἐνισχύουσαν δύναμιν. Ὁ δέ τῆς θείας δυνάμεως τήν οἰκείαν ἀσθένειαν, ὡς ἰσχύν

αὐθαδῶς ἀντιπροβαλόμενος, τόν ὅρον παρῆλθε τῆς ἀρετῆς· καί διά τοῦτο πλημμελῶν, ὡς τοῦ κατόπιν ὑπερφεροῦς παρ᾽ ἑαυτῷ γινομένου, οὐκ ἐπιγινώσκει· ἀρετήν γάρ εἶναι νομίζει τό πλημμέλημα. Συγγνωστός οὖν μᾶλλον ὁ τῇ κατά φύσιν ἀσθενείᾳ ἑαυτόν περιγράψας, παθών μᾶλλον ἐκ ῥᾳθυμίας τήν ἔκπτωσιν τῆς ἀρετῆς· ἤ ὁ τήν οἰκείαν ἀσθένειαν ὡς ἰσχύν πρός τήν τῶν καθηκόντων ποίησιν ἀντιπροβαλόμενος τῆς θείας δυνάμεως, δράσας μᾶλλον ἐξ αὐθαδείας τῆς ἀρετῆς τήν ἔκπτωσιν.

π΄. Ἐπειδή εἴρηται· Πολύ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη, κατά δύο τρόπους οἶδα ταύτην ἐνεργουμένην· καθ᾽ ἕνα μέν, ὁπόταν μετά τῶν κατ᾽ ἐντολήν ἔργων, τῷ Θεῷ τήν ταύτης ποιῆται προσαγωγήν τῆς δεήσεως ὁ εὐχόμενος, ὡς μή μόνον ἐν ψιλῷ λόγῳ καί διακένῳ φωνῆς ἤχῳ τῆς γλώττης ἐκπίπτουσαν ἀργήν κεῖσθαι τήν δέησιν, καί ἀνυπόστατον, ἀλλ᾽ ἐνεργόν καί ζῶσαν, τοῖς ἔργοις τῶν ἐντολῶν ψυχουμένην. Εὐχῆς γάρ καί δεήσεως ὑπόστασις, ἡ διά τῶν ἀρετῶν τῶν ἐντολῶν ὑπάρχει προδήλως ἐκπλήρωσις, καθ᾽ ἥν ἰσχυράν καί πάντα δυναμένην ὁ δίκαιος ἔχει τήν δέησιν, ἐνεργουμένην ταῖς ἐντολαῖς. Καθ᾽ ἕτερον δέ τρόπον, ὁπόταν ὁ τῆς εὐχῆς τοῦ δικαίου δεόμενος, τά ἔργα τῆς εὐχῆς διαπράττηται, τόν τε πρότερον διορθούμενος βίον, καί τήν δέησιν ἰσχυράν τοῦ δικαίου ποιούμενος, διά τῆς οἰκείας καλῆς ἀναστροφῆς δυναμουμένην.

πα΄. Οὐδέν ὄφελος τῆς τοῦ δικαίου δεήσεως, τοῦ ταύτης χρῄζοντος, πλέον τῶν ἀρετῶν ἡδομένου τοῖς πλημμελήμασιν. Ἐπεί καί ὁ μέγας ποτέ Σαμουήλ ἐπένθει τόν Σαούλ πλημμελοῦντα· ἀλλ᾽ οὐκ ἴσχυσε τόν Θεόν ἱλεώσασθαι, μή λαβών συλλήπτορα τοῦ πένθους τήν καθήκουσαν τοῦ πλημμελοῦντος διόρθωσιν. Διό τοῦ ἀνοήτου πένθους ὁ Θεός καταπαύων τόν ἑαυτοῦ θεράποντα, φησί πρός αὐτόν, Ἕως πότε σύ πενθεῖς ἐπί Σαούλ, καί ἐγώ ἐξουδένωκα αὐτόν, τοῦ βασιλεύει ἐπί τόν Ἰσραήλ;

πβ΄. Καί πάλιν Ἱερεμίας ὁ συμπαθέστατος, ὑπέρ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, περί τήν πλάνην μανέντος τῶν δαιμονίων, (1297) οὐκ εἰσακούεται προσευχόμενος, οὐκ ἔχων εἰς προσευχῆς δύναμιν, τήν ἀπό τῆς πλάνης τῶν ἀθέων Ἰουδαίων ἐπιστροφήν. Ὅθεν τοῦ διακενῆς προσεύχεσθαι καί τοῦτο ἀπάγων ὁ Θεός, φησί, Καί σύ μή προσεύχου περί τοῦ λαοῦ τούτου, καί μή ἀξίου τοῦς ἐλεηθῆναι αὐτούς, καί μή εὔχου, καί μή προσέλθῃς μοι περί αὐτῶν ἔτι, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι.

πγ΄. Πολλῆς ὄντως ἐστίν ἀβελτηρίας, ἵνα μή λέγω παραφροσύνης, δι᾽ εὐχῆς δικαίων ἐπιζητεῖν σωτηρίαν, τόν κατά διάθεσιν τοῖς ὀλεθρίοις ἡδόμενον· κἀκείνων αἰτεῖσθαι συγχώρησιν, οἷς ἐγκαυχᾶται κατ᾽ ἐνέργειαν προθέσει σπιλούμενος, δέον μή ἀργήν ἐᾶν γίνεσθαι καί ἀκίνητον τοῦ δικαίου τήν δέησιν, τόν ταύτης δεόμενον, εἴπερ ἀληθῶς τοῖς πονηροῖς ἀπεχθάνεται· ἀλλ᾽ ἐνεργόν ποιεῖν καί ἰσχυράν, ταῖς οἰκείαις ἀρεταῖς πτερουμένην, καί φθάνουσαν τόν συγχώρησιν διδόναι τῶν πλημμεληθέντων δυνάμενον.

πδ΄. Πολύ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις, εἴτε ἐκ τοῦ ποιουμένου ταύτην δικαίου, εἴτε ἐκ τοῦ γίνεσθαι αὐτήν αἰτουμένου τόν δίκαιον, ἐνεργουμένη. Ὑπό μέν γάρ τοῦ δικαίου ἐνεργουμένη, δίδωσιν αὐτῷ παῤῥησίαν πρός τόν δοῦναι δυνάμενον τά τῶν δικαίων αἰτήματα· ὑπό δέ τοῦ ταύτην αἰτουμένου τόν δίκαιον, τῆς προτέρας αὐτόν μοχθηρίας ἀφίστησι, μεταβάλλουσα πρός ἀρετήν αὐτῷ τήν διάθεσιν.

πε΄. Τοῦ Ἀποστόλου εἰρηκότος, Ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί λυπηθέντας ὑμᾶς ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, πῶς τις λυπούμενος ἐν πειρασμοῖς δύναται ἀγαλλιᾶσθαι ἐν ᾧ λυπεῖται;

πστ΄. Τήν λύπην διττήν οἶδε τῆς ἀληθείας ὁ λόγος· τήν μέν, κατά ψυχήν ἀφανῶς· τήν δέ, κατ᾽ αἴσθησιν φανερῶς συνισταμένην· καί τήν μέν, ὅλον ψυχῆς τό βάθος περιλαμβάνουσαν, τῇ μάστιγι τῆς συνειδήσεως αἰκιζόμενον· τήν δέ, πᾶσαν τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν, τῷ βάρει τῶν ἀλγεινῶν συστελλομένην τῆς φυσικῆς διαχύσεως· καί τήν μέν, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς· τήν δέ, τῆς κατά ψυχήν εὐφροσύνης τέλος ὑπάρχουσαν· μᾶλλον δέ τήν μέν, τῶν κατ᾽ αἴσθησιν γνωμικῶν· τήν δέ, τῶν κατ᾽ αὐτήν συμπέρασμα παρά γνώμην παθῶν τυγχάνουσαν.

πζ΄. Λύπη ἐστί, κατ᾽ ἐμέ φάναι, διάθεσις ἡδονῶν ἐστερημένη· στέρησις δέ καθέστηκεν ἡδονῶν, πόνων ἐπαγωγή· πόνος δέ σαφῶς ἐστι, φυσικῆς ἕξεως ἔλλειψις ἤ ὑποχώρησις· ἔλλειψις δέ φυσικῆς ἐστιν ἕξεως, πάθος τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεως. Τό δέ πάθος τῆς κατά φύσιν ὑποκειμένης τῇ ἕξει δυνάμεώς ἐστιν, ὁ κατά τήν παράχρησιν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας τρόπος· παράχρησις δέ τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν τρόπου καθέστηκεν, ἡ πρό τό μή πεφυκός κατά φύσιν καί ὑφιστάμενον τῆς δυνάμεως κίνησις.

πη΄. (1300) Τήν κατά ψυχήν λύπης τέλος εἶναί φησι τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς· ἐκ γάρ ταύτης συνίσταται λύπη ψυχῆς· ὥσπερ οὖν καί τῆς κατά ψυχήν ἡδονῆς τέλος ἐστίν ἡ κατά σάρκα λύπη· ψυχῆς γάρ εὐφροσύνη σαρκός γίνεται κόλασις [gu. illa 58, λύπη].

πθ΄. Διττήν τήν λύπην λέγει· τήν μέν, περί τήν αἴσθησιν, κατά στέρησιν τῶν σωματικῶν ἡδονῶν συνισταμένην· τήν δέ, περί νοῦν κατά στέρησιν τῶν τῆς ψυχῆς ἀγαθῶν γινομένην. Διττούς δέ λέγει καί τούς πειρασμούς, τούς μέν, ἑκουσίους· τούς δέ, ἀκουσίους. Καί τούς μέν, ἑκουσίους, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν σωματικῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατά ψυχήν λύπης [unus Reg. ὀδύνης] εἶναι γεννήτορας· μόνη γάρ πραχθεῖσα λυπεῖ [ed. ταπεινοῖ] τήν ψυχήν ἡ ἁμαρτία· τούς δ᾽ ἀκουσίους, οἵτινες ἐν τοῖς παρά γνώμην δείκνυνται πόνοις, τῆς μέν κατά ψυχήν ἡδονῆς εἶναι πατέρας· τῆς δέ κατ᾽ αἴσθησιν σωματικῆς λύπης εἶναι γεννήτορας.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Ὥσπερ τήν λύπην διττήν, ὡς ἔφην, οἶδεν ὁ λόγος, οὕτω καί τῶν πειρασμῶν διττόν ἐπίσταται τόν τρόπον· τόν μέν, κατά γνώμην· τόν δέ, παρά γνώμην· καί τόν μέν, ἑκουσίων ἡδονῶν δημιουργόν, τόν δέ ἀκουσίων ὀδύνων ἐπακτικόν. Ὁ γάρ κατά γνώμην πειρασμός, τάς κατά προαίρεσιν ἑκουσίους σαφῶς συνίστησιν ἡδονάς. Ὁ δέ παρά γνώμην, προδήλως τούς ἀκουσίους παρά προαίρεσιν ἐφίστησι πόνους· καί ὁ μέν, τῆς κατά ψυχήν, ὁ δέ, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν λύπης καθέστηκεν αἴτιος.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Ὁ μέν κατά γνώμην πειρασμός, τήν κατά ψυχήν λύπην συνίστησι· τήν δέ κατ᾽ αἴσθησιν δημιουργεῖ σαφῶς ἡδονήν, τήν δέ τῆς σαρκός λύπην ὑφίστησιν.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Οἶμαι τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, πῶς δεῖ προσεύχεσθαι τούς οἰκείους διδάσκοντα μαθητάς, πρός τό, τό κατά γνώμην εἶδος τῶν πειρασμῶν ἀπεύχεσθαι [male edita, τοῦ εἴδους ἀπέχευσθαι], φάσκειν, Καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· τῶν ἡδονικῶν δηλονότι καί γνωμικῶν καί ἑκουσίων πειρασμῶν, μή ἐγκαταλειφθῆναι πεῖραν λαβεῖν εὔχεσθαι· τόν δέ μέγαν Ἰάκωβον τοῦ Κυρίου λεγόμενον ἀδελφόν, πρός τό τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν εἶδος, διδάσκοντα μή συστέλλεσθαι τούς ὑπέρ ἀληθείας ἀγνωνιζομένους, φάναι, Πᾶσαν χαράν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, δηλονότι τοῖς ἀκουσίοις καί παρά γνώμην, καί πόνων ποιητικοῖς πειρασμοῖς. Καί δηλοῦσι σαφῶς, ἐκεῖ μέν, ἐπάγων ὁ Κύριος, Ἀλλά ῥῆσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ· ἐνταῦθα δέ ὁ μέγας Ἰάκωβος, Γινώσκοντες ὅτι τό δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως, κατεργάζεται

ὑπομονήν· ἡ δέ ὑπομονή, ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καί ὁλόκληροι, ἐν μηδενί λειπόμενοι.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. (1301) Ἰ μέν Κύριος ἀπεύχεσθαι τούς ἑκουσίους ἡμᾶς δειδάσκει πειρασμούς, ὡς σαρκός μήν, ἡδονῆς· ψυχῆς δέ, ποιητικούς ὀδύνης· ὁ δέ μέγας Ἰάκωβος, ἐπί τοῖς ἀκουσίοις ἡμῖν παραινεῖ χαίρειν πειρασμοῖς, ὡς σαρκός μέν ἡδονήν, ψυχῆς δέ ὀδύνην ἀφαιρουμένοις.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Τέλειός ἐστιν, ὁ τοῖς ἑκουσίοις δι᾽ ἐγκρατείας μαχόμενος, καί τοῖς ἀκουσίοις δι᾽ ὑπομονῆς ἐγκαρτερῶν πειρασμοῖς· καί ὁλόκληρός ἐστιν, ὁ καί τήν πρᾶξιν μετά γνώσεως, καί τήν θεωρίαν οὐκ ἄπρακτον διανύων.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Διῃρημένης εἰς ψυχήν τε καί αἴσθησιν τῆς τε λύπης καί τῆς ἡδονῆς, ὁ τήν τῆς ψυχῆς περιποιούμενος ἡδονήν, τήν δέ τῆς αἰσθήσεως μεθ᾽ ὑπομονῆς καταδεχόμενος λύπην, δόκιμος γίνεται καί τέλειος καί ὁλόκληρος· δόκιμος μέν, διά τήν πεῖραν τῶν κατ᾽ αἴσθησιν ἐναντίων· τέλειος δέ, ὡς τῇ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῇ τε καί λύπῃ δι᾽ ἐγκρατείας καί ὑπομονῆς ἀνενδότως μαχόμενος· ὁλόκληρος δέ, ὡς τάς μαχομένας ταῖς κατ᾽ αἴσθησιν ἀλλήλαις ἀντικειμέναις διαθέσεσιν ἕξεις, ἐν τῇ σταθερότητι τῆς κατά τόν λόγον ταυτότητος, ἀλωβήτους διαφυλάττων· φημί δέ τήν πρᾶξιν καί τήν θεωρίαν, ἀλλήλαις συνεχομένας, καί μηδεμίαν τῆς ἑτέρας διεζευγμένην· ἀλλά τήν μέν πρᾶξιν τῆς θεωρίας τήν γνῶσιν διά τῶν τρόπων προφαίνουσαν· τήν δέ θεωρίαν, οὐχ ἧττον τοῦ λόγου τήν ἀρετήν τεθωρακισμένην τῆς πράξεως.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ὁ λύπης καί ἡδονῆς σαρκός πεῖραν λαβών, λέγοιτ᾽ ἄν δόκιμος· ὡς εὐχερείας καί δυσχερείας τῶν περί σάρκα πραγμάτων πεπειραμένος. Τέλειος δέ, ὁ τήν ἡδονήν τῆς σαρκός καί τήν ὀδύνην τῇ τοῦ λόγου δυνάμει καταπαλαίσας· ὁλόκληρος δέ, ὁ τάς κατά πρᾶξιν καί θεωρίαν ἕξεις, ἀτρέπτους τῇ περί τόν θεῖον πόθον συντονίᾳ διατηρήσας.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Τῆς μέν κατά ψυχήν λύπης ἐστί, διττός ὁ τρόπος· ὁ μέν, ἐπί τοῖς οἰκείοις· ὁ δέ, ἐπί τοῖς ἀλλοτρίοις πλημμελήμασι συνιστάμενος. Αἰτία δέ τῆς τοιαύτης λύπης, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τοῦ λυπουμένου σαφῶς, ἤ τῶν δι᾽ οὕς λυπεῖται καθέστηκεν ἡδονή. Κατά γάρ τόν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστι παντελῶς ἁμαρτία σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μή τῆς ψυχῆς πρός αἴσθησιν, ἡδονῆς ἕνεκεν ἀλόγιστον σχέσιν, ἀρχήν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα. Τῆς δέ κατά ψυχήν ἡδονῆς αἰτία, προδήλως ἐστίν, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τοῦ ἐπί ταῖς οἰκείαις ἤ ταῖς ἀλλοτρίαις ἀρεταῖς ἡδομένου τε καί χαίροντος λύπη. Κατά γάρ τόν ἀκριβῆ λόγον, οὐκ ἔστιν ἀρετή σχεδόν ἐν ἀνθρώποις, μή τῆς ψυχῆς πρός αἴσθησιν λελογισμένην ἀποδιάθεσιν, ἀρχήν τῆς οἰκείας γενέσεως ἔχουσα.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Χωρίς τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς πρός αἴσθησιν σχέσεως, οὐκ ἔστιν ἐν ἀνθρώποις παντελῶς ἁμαρτία· πάσης δέ λύπης συνισταμένης κατά ψυχήν, ἡδονή σαρκός προηγεῖται.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Γένεσις ἀρετῆς ἐστιν ἀληθής, ἡ πρός τήν σάρκα τῆς ψυχῆς ἑκούσιος ἀλλοτρίωσις· εὐφραίνει δέ ψυχήν πνευματικῶς, ὁ τοῖς ἑκουσίοις τήν σάρκα πόνοις δαμάζων.

ρ΄. (1304) Τῆς ψυχῆς ὑπέρ ἀρετῆς πρός τήν αἴσθησιν ἀποδιάτον κτησαμένης, ἐξανάγκης ἡ αἴσθησις ἐν πόνοις ἔσται, τήν τῶν ἡδέων ἐπινοητικήν συνημμένην αὐτῇ κατα τήν γνωμικήν σχέσιν, τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχουσα δύναμιν· τοὐναντίον δέ, τήν μέν τῶν αὐτῆς φυσικῶν ἡδονῶν ἐπανάστασιν, δι᾽ ἐγκρατείας ἀνδρικῶς ἀποῤῥαπίζουσαν· πρός δέ τήν τῶν παρά φύσιν και ἀκουσίων πόνων ἐπαγωγήν, διά τῆς ὑπομονῆς, ἀμείλικτον παντελῶς διαμένουσαν, καί τῆς κατ᾽ ἀρετήν θεοπρεποῦς ἀξίας τε καί δόξης διά τήν ἀνυπόστατον ἡδονήν οὐκ ἐξισταμένην, καί

πρός τήν τῶν πόνων ἀντίληψιν φειδοῖ τῆς σαρκός διά τήν ὀδυνῶσαν αἴσθησιν, τοῦ ὕψους τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀποπίπτουσαν. Τῆς δέ κατ᾽ αἴσθησιν λύπης αἰτία καθέστηκεν, ἡ πρός τά κατά φύσιν τῆς ψυχῆς παντελής ἀσχολία. Τήν δέ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονήν, ἡ παρά φύσιν ἐνέργεια τῆς ψυχῆς προδήλως ὑφίστησιν, ἄλλην ἀρχήν ἔχειν οὐ δυναμένην συστάσεως, ἤ τήν ψυχῆς τῶν κατά φύσιν ἀπόθεσιν.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

α΄. Ἐπινοητικήν οἶδε τήν νοεράν τῆς ψυχῆς δύναμιν· ἥτις χωριζομένη τῆς κατ᾽ αἴσθησιν σχέσεως, ἔρημον τῆς πρός ἡδονήν τήν σάρκα καταλιμπάνει προνοίας, κατά τήν ἐν γνώμῃ σχέσιν, οὐδέ τήν ὀδύνην τῆς σαρκός ἀνεχομένη παραμυθεῖσθαι, διά τήν ἐν σχέσει τῆς γνώμης πρός τά θεῖα ὁλικήν σχολήν.

β΄. Νοῦς καί αἴσθησις ἀντικειμένην ἔχουσι πρός ἄλληλα τήν κατά φύσιν ἐνέργειαν, διά τήν τῶν αὐτοῖς ὑποκειμένων ἀκροτάτην διαφοράν καί ἑτερότητα. Ὁ μέν γάρ, ὑποκειμένας ἔχει τάς νοητάς καί ἀσωμάτους οὐσίας, ὧν ἀσωμάτως ἀντιλαμβάνεσθαι [gg ad Thalass. q. 58, ὧν κατ᾽ οὐσίαν ἀντιλαμ.] πέφυκεν· ἡ δέ, τάς αἰσθητάς καί σωματικάς φύσεις, ὧν καί αὐτή φυσικῶς ἀντιλαμβάνεται.

γ΄. Ἡ τῆς ψυχῆς τῶν κατά φύσιν ἀπόθεσις, τῆς κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς ἀρχή γίνεσθαι πέφυκε. Τῆς γάρ ψυχῆς περί τά κτά φύσιν ἀγαθά πονουμένης, οὐκ ἔστιν ἡ τόν κατ᾽ αἴσθησιν τῆς ἡδονῆς τρόπον ἐφευρίσκουσα δύναμις.

δ΄. Ἔνθα λόγος προκαθηγεῖται τῆς αἰσθήσεως κατά τήν τῶν ὁρατῶν θεωρίαν, πάσης ἐστέρηται τῆς κατα φύσιν ἡ σάρξ ἡδονῆς, οὐκ ἔχουσα τήν αἴσθησιν ἄφετον καί τῶν λογικῶν ἀπολελυμένην δεσμῶν, είς ὑπηρεσίαν τῶν κατ᾽ αὐτήν ἡδονῶν. Ὅθεν καί ἐξανάγκης κρατοῦντος τοῦ ἐν ἡμῶν λόγου, ἡ πρός ἀρετήν αὐτῷ δουλωθεῖσα βασανίζεται σάρξ.

ε΄. (1305) Ὁ νοῦς ἅμα τήν αἴσθησιν οἰκείαν κατά φύσιν ἡγήσεται δύναμιν, ταῖς τῶν αἰσθητῶν ἐπιπλεκόμενος ἐπιφανείας, ἐπινοεῖται τάς σαρκικάς ἡδονάς, οὐ δυνάμενος τῶν ὁρατῶν διαβῆναι τήν φύσιν, τῇ πρός τήν αἴσθησιν ἐμπαθεῖ σχέσει κατασχεθείς.

στ΄. Εἰ οὐκ ἔστι δυνατόν πρός τά συγγενῆ νοητά τόν νοῦν διαβῆναι, δίχα τῆς τῶν διά μέσου προβεβλημένων αἰσθητῶν θεωρίας· ταύτην δέ γενέσθαι, παντελῶς ἀμήχανον χωρίς τῆς αὐτῷ μέν συγκειμένης, τοῖς αἰσθητοῖς δέ κατά φύσιν συγγενοῦς αἰσθήσεως· εἰκότως εἰ μέν προβαλών ἐνσχεθῇ ταῖς ἐπιφανείαις τῶν ὁρατῶν, ἐνέργειαν εἶναι φυσικήν τήν συγκειμένην οἰόμενος αἴσθησιν, τῶν μέν κατα φύσιν ἐκπέπτωκε νοητῶν· τῶν δέ παρά φύσιν ἀμφοῖν ταῖν χεροῖν, ὅ δή λέγεται, ἐπελάβετο σωμάτων· οἷς παρά τόν λόγον ἐνεργούμενος, διά τήν αὐτόν ἐκνικήσασαν αἴσθησιν, τῆς μέν κατά ψυχήν λύπης γεννήτωρ καθίσταται, συχναῖς ταῖς κατά συνείδησιν μάστιξιν αἰκιζόμενος· τῆς δέ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονῆς ἀρίδηλος γίνεται ποιητής, ταῖς ἐπινοίαις τῶν περιποιητικῶν τρόπων τῆς σαρκός λιπαινόμενος. Εἰ δέ τήν πρός αἴσθησιν, ἅμα τῇ προσβολῇ τῶν ὁρωμένων διατεμών ἐπιφάνειαν, τούς πνευματικούς τῶν ὄντων καθαρούς τῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς σχημάτων θεάσεται λόγους, τήν μέν τῆς ψυχῆς ἡδονήν κατειργάσατο, μηδενί τῶν αἰσθητῶν θεωρουμένων κρατουμένης, τήν δέ τῆς αἰσθήσεως συνεστήσατο λύπην, πάντων κατά φύσιν τῶν αἰσθητῶν ἐστερημένης.

ζ΄. Ἐπειδή τήν μέν τῆς ψυχῆς λύπην, ἤγουν τόν πόνον (ταὐτόν γάρ ἀλλήλοις ἀμφότερα), ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονήν συνίστησι· τήν δέ τῆς

αἰσθήσεως λύπην, ἤγουν τόν πόνον, ἡ κατα ψυχήν ποιεῖν ἡδονή πέφυκεν, εἰκότως ὁ τῆς κατ᾽ ἐλπίδα ζωῆς τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι᾽ ἀναστάσεως νεκρῶν εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καί ἀμίαντον καί ἀμάραντον τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς, ἐφιέμενος, κατά μέν τήν ψυχήν ἀγαλλίασιν ἔχει, χαράν ἀνεκλάλητον, διηνεκῶς τῇ τῶν μελλόντων ἐλπίδι γαννύμενος ἀγαθῶν· κατά δέ τήν σάρκα καί τήν αἴσθησιν, ἤγουν τούς ἐκ τῶν ποικίλων πειρασμῶν ἐπιγινομένους αὐτῇ πόνους, καί τάς ἐπ᾽ αὐτοῖς ὀδύνας. Πάσῃ γάρ ἀρετῇ, ἡδονή καί πόνος παρέπεται· πόνος μέν σαρκός, ἐστερημένης τῆς προσηνοῦς καί λειοτέρας αἰσθήσεως· ἡδονή δέ ψυχῆς, παντός αἰσθητοῦ καθαροῖς ἐντρυφώσης τοῖς ἐν πνεύματι λόγοις.

η΄. Δέον ἐστί τόν νοῦν κατά τήν παροῦσαν ζωήν (τοῦτο γάρ μοι νοεῖται, τό νῦν), κατά σάρκα λυπούμενον, διά τούς πολλούς πόνους τῶν ὑπέρ ἀρετῆς αὐτῷ προσαγομένων πειρασμῶν, ἀεί χαίρειν κατά ψυχήν, καί ἥδεσθαι διά τήν ἐλπίδα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, κἄν ἔχῃ καταπονουμένην τήν αἴσθησιν. Οὐ γάρ ἄξια τά παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρός τήν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλύπτεσθαι εἰς ἡμᾶς, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος.

θ΄. Ψυχῆς, ἡ σάρξ, ἀλλ᾽ οὐ σαρκός ἡ ψυχή· τοῦ γάρ κρείττονος, φησί, τό ἧττον, ἀλλ᾽ οὐ τοῦ ἥττονος τό κρεῖττον. (1308) Οὐκοῦν, ἐπειδή τῇ σαρκί διά τήν παράβασιν ἐνεφύρη τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος, ὅπερ ἐστίν ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονή, δι᾽ ἥν διά πόνων κατεκρίθη τῆς σαρκός ὁ θάνατος, εἰς τήν τοῦ νόμου τῆς σαρκός ἀναίρεσιν ἐπινενοημένος, ὁ διαγνούς ὅτι διά τήν ἁμαρτίαν εἰς τήν αὐτῆς ἀναίρεσιν ἐπεισῆλθεν ὁ θάνατος, ἀεί χαίρουσαν ἔχει τήν ψυχήν, διά πόνων ποικίλων θεωμένην ἀπογινόμενον τῆς οἰκείας σαρκός τόν νόμον τῆς ἁμαρτίας, πρός ὑποδοχήν τῆς μελλούσης ἐν πνεύματι μακαρίας ζωῆς, ἧς ἄλλως οὐκ ἔστι τυχεῖν, μή πρότερον κενωθέντος ὡς ἐξ ἀγγείου τινός τῆς σαρκός ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ, κατά τήν πρός αὐτήν σχέσιν τῆς γνώμης, τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας.

ι΄. Ὁ τῇ ἀρετῇ κατά σάρκα διά τούς πόνους λυπούμενος, ἐν αὐτῇ χαίρει τῇ ἀρετῇ κατά ψυχήν, ὡς παροῦσαν θεώμενος τήν τῶν μελλότων εὐπρέπειαν· ὑπέρ ἧς, κατά τόν μέγαν Δαβίδ, τῇ κατά γνώμην ἀπογενέσει τῆς σαρκός, καθ᾽ ἑκάστην ἀποθνήσκει τήν ἡμέραν, ὁ κατά τήν τῆς ψυχῆς ἐν πνεύματι γένεσιν ἀεί καινιζόμενος, ἅτε δή καί τήν ἡδονήν ἔχων σωτήριον, καί τήν λύπην ὠφέλιμον. Λύπην γάρ φαμεν, οὐ τήν παράλογον καί τῶν πολλῶν, ἐπί στερήσει παθῶν ἤ πραγμάτων ὑλικῶν τήν ψυχήν βασανίζουσαν, ὡς τάς ὁρμάς παρά φύσιν ἐφ᾽ ἅ μή δεῖ, καί τάς ἀποφυγάς ἀφ᾽ ὧν μή δεῖ ποιουμένων· ἀλλά τήν λελογισμένην, καί τοῖς τά θεῖα σοφοῖς ἐγκριθεῖσαν, καί τό παρόν κακόν ὑποσημαίνουσαν· παρόν γάρ κακόν, φασίν εἶναι τήν λύπην, συνισταμένην μέν κατά ψυχήν, ὅταν ἡ κατ᾽ αἴσθησιν ἡδονή τῆς λογικῆς κρατῇ διακρίσεως· ὑφισταμένην δέ κατ᾽ αἴσθησιν, ὅταν τῆς ψυχῆς κατ᾽ ἀρετήν ἀκωλύτως ὁ δρόμος ἀνύηται· τοσοῦτον ἐπάγων τῇ αἰσθήσει τούς πόνους, ὅσον ἡδονήν ἐμποιεῖ καί χαράν τῇ ψυχῇ, τῷ Θεῷ προσαγομένῃ, διά τῆς συγγενοῦς κατ᾽ ἀρετήν τε καί γνῶσιν ἐλλάμψεως.

ια΄. Ἡδονήν λέγει σωτήριον, τήν ἐπ᾽ ἀρετῇ χαράν τῆς ψυχῆς· ὠφέλιμον δέ λύπην, τήν ὑπέρ ἀρετῆς ὀδύνην τῆς σαρκός. Ὁ γοῦν πάθεσι προστετηκώς καί πράγμασιν, ἐφ᾽ ἅ μή δεῖ τάς ὁρμάς ποιεῖται· καί ὁ τάς ποιητικάς τῆς τῶν παθῶν καί τῶν πραγμάτων στερήσεως συμβάσεις οὐκ ἀσπαζόμενος, ἀφ᾽ ὧν μή δεῖ τάς ἀποφυγάς ποιεῖται.

ιβ΄. Οὔτε ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ φωτισμούς γνώσεως, οὐκ ὄντος τοῦ κατά δύναμιν φυσικήν δεχομένου τόν φωτισμόν· οὔτε μήν τό δεκτικόν δίχα τῆς χορηγούσης χάριτος, τόν φωτισμόν ἐνεργεῖ γνώσεως.

ιγ΄. Οὔτε ἡ χάρις τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνεργεῖ σοφίαν ἐν τοῖς ἁγίοις, χωρίς τοῦ ταύτην δεχομένου νοός· οὔτε γνῶσιν χωρίς τῆς δεκτικῆς τοῦ λόγου δυνάμεως· οὔτε πίστει ἄνευ τῆς κατά νοῦν καί λόγον τῶν μελλόντων καί πᾶσι τέως ἀδήλων πληροφορίας· οὔτε ἰαμάτων χαρίσματα, δίχα τῆς κατά φύσιν φιλανθρωπίας· οὔτε τι ἕτερον τῶν λοιπῶν χαρισμάτων, (1309) χωρίς τῆς ἑκάστου δεκτικῆς ἕξεώς τε καί δυνάμεως· οὔτε μήν πάλιν ἕν τῶν ἀπηριθμημένων ἄνθρωπος κτήσεται κατά δύναμιν φυσικήν, δίχα τῆς χορηγούσης ταῦτα θείας δυνάμεως. Καί δηλοῦσι τοῦτο σαφῶς πάντες ἅγιοι, μετά τάς ἀποκαλύψεις τῶν θείων, ζητοῦντες τῶν ἀποκαλυφθέντων τούς λόγους.

ιδ΄. Ὁ δίχα πάθους αἰτῶν, λαμβάνει τήν τοῦ ἐνεργεῖν δύνασθαι χάριν κατά τήν πρᾶξιν τάς ἀρετάς· καί ὁ ζητῶν ἀπαθῶς, εὑρίσκει κατά τήνφυσικήν ἀπαθῶς τήν ἐν τοῖς οὖσιν ἀλήθειαν· καί ὁ κρούων ἀπαθῶς τήν θύραν τῆς γνώσεως, ἀκωλύτως εἰς τήν ἀπόκρυφον τῆς μυστικῆς θεολογίας ἐλεύσεται χάριν.

ιε΄. Ὁ ἀπαθῶς τά θεῖα ζητῶν, πάντως λήψεται τό ζητούμενον. Ὁ δέ μετά τινος πάθους ζητῶν, ἀποτεύξεται τοῦ ζητουμένου. Φησί γάρ, Αἰτεῖτε, καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖτε.

ιστ΄. Ζητεῖ ἐν ἡμῖν τήν τῶν ὄντων γνῶσιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί ἐρευνᾷ· ἀλλ᾿ οὐκ ἑαυτῷ ζητεῖ τό ζητούμενον, ὅτι Θεός, καί πάσης ἐπέκεινα γνώσεως· ἀλλ᾿ ἡμῖν τοῖς δεομένοις τῆς γνώσεως· ὥσπερ ἀμέλει καί ὁ Λόγος γίνεται σάρξ, οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ᾿ ἡμῖν τό διά τῆς σαρκός ἐξανύων μυστήριον. Ὡς γάρ χωρίς σαρκός νοερῶς ἐψυχωμένης, οὐκ ἐνήργει θεοπρεπῶς τά κατά φύσιν ὁ Λόγος τῆς σαρκός, οὕτως οὐδέ τό Πνεῦμα τό ἅγιον ἐν τοῖς ἁγίοις ἐνεργεῖ τάς γνώσεις τῶν μυστηρίων, χωρίς τῆς κατά φύσιν ζητούσης τε καί ἐρευνώσης τήν γνῶσιν δυνάμεως.

ιζ΄. Ὥσπερ οὐκ ἔστι χωρίς ἡλιακοῦ φωτός ὀφθαλμόν ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν αἰσθητῶν, οὕτω δίχα πνευματικοῦ φωτός νοῦς ἀνθρώπινος οὔποτ᾿ ἄν δέξεται θεωρίαν πνευματικήν. Τό μέν γάρ αἰσθητόν φῶς, κατά φύσιν φωτίζει τήν αἴσθησιν πρός τήν τῶν σωματικῶν ἀντίληψιν· τό δέ πνευματικόν, πρός τήν θεωρίαν τόν νοῦν καταυγάζει πρός κατανόησιν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν.

ιη΄. Τάς μέν ζητητικάς τε καί ἐρευνητικάς [gu. 59 kd Thalass. ἐξερευνητ.] τῶν θείων δυνάμεις οὐσιωδῶς ἔχει καταβεβλημένας αὐτῇ παρά τοῦ Κτίσαντος κατ᾿ αὐτήν τήν εἰς τό εἶναι πάροδον, ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις· τάς δέ τῶν θείων ἀποκαλύψεις, κατά χάριν ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐποιφητῶσα ποιεῖται δύναμις. Ἐπειδή δέ κατ᾿ ἀρχάς διά τῆς ἁμαρτίας, τῇ φύσει τῶν ὁρατῶν ταύτας ὁ πονηρός προσήλωσε τας δυνάμεις, καί οὐκ ἦν ὁ συνιών ἤ ἐκζητῶν τόν Θεόν, πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως, τήν νοεράν τε καί λογικήν δύναμιν ἐχόντων περιγεγραμμένην τῇ ἐπιφανείᾳ τῶν αἰσθητῶν, καί μηδεμίαν κεκτημένων ἔννοιαν τῶν ὑπέρ αἴσθησιν, εἰκότως ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις, τοῖς μή κατά πρόθεσιν ἐνδιαθέτως ὑπό τήν ἀπάτην γενομένοις, τῶν ὑλικῶν ἀφηλώσασα, τήν προσηλωμένην (1312) ἀποκατέστησεν δύναμιν· ἥν καθαράν ἀπολαβόντες διά τῆς χάριτος, πρῶτον ἐζήτησαν καί ἠρεύνησαν, καί οὕτως ἐξεζήτησαν καί ἐξηρεύνησαν, διά τῆς αὐτῆς δηλαδή τοῦ Πνεύματος χάριτος.

ιθ΄. Σωτηρία δηλαδή ψυχῶν, κυρίως ἐστί, τό τέλος τῆς πίστεως. Τέλος δέ πίστεώς ἐστιν, ἡ τοῦ πιστευθέντος ἀληθής ἀποκάλυψις. Ἀληθής δέ τοῦ πιστευθέντος ἐστίν ἀποκάλυψις, ἡ κατά ἀναλογίαν τῆς ἐν ἑκάστῳ πίστεως ἄῤῥητος τοῦ πεπιστευμένου περιχώρησις. Περιχώρησις δέ τοῦ πεπιστευμένου καθέστηκεν, ἡ πρός τήν ἀρχήν κατά τό τέλος τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδος. Ἡ δέ πρός τήν οἰκείαν ἀρχήν κατά τό τέλος

τῶν πεπιστευκότων ἐπάνοδός ἐστιν, ἡ τῆς ἐφέσεως πλήρωσις. Ἐφέσεως δέ πλήρωσίς ἐστιν, ἡ περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἀεικίνητος στάσις. Ἀεικίνητος δέ στάσις περί τό ἐφετόν τῶν ἐφιεμένων ἐστίν, ἡ τοῦ ἐφετοῦ διηνεκής τε καί ἀδιάστατος ἀπόλαυσις. Ἀπόλαυσις δέ διηνεκής τε καί ἀδιάστατος τοῦ ἐφετοῦ, ἡ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων καθέστηκε μέθεξις. Μέθεξις δέ τῶν ὑπέρ φύσιν θείων ἐστίν, ἡ πρός τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσις. Ἡ δέ πρός τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων ὁμοίωσίς ἐστιν, ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν πρός αὐτό τό μετεχόμενον τῶν μετεχόντων δι᾽ ὁμοιότητος ἐνδεχομένη ταυτότης. Ἡ δέ τῶν μετεχόντων ἐνδεχομένη κατ᾽ ἐνέργειαν δι᾽ ὁμοιότητος ταυτότης, ἡ δι᾽ ὁμοιότητος πρός τό μετεχόμενόν ἐστι θέωσις τῶν ἀξιουμένων θεώσεως.

κ΄. Οὐκ ἔχει ἡ φύσις τῶν ὑπέρ φύσιν τούς λόγους, ὥσπερ οὐδέ τῶν παρά φύσιν τούς νόμους. Ὑπέρ φύσιν δέ λέγω, τήν θείαν καί ἀνεννόητον ἡδονήν, ἥν ποιεῖν πέφυκεν ὁ Θεός φύσει, κατά χάριν τοῖς ἀξίοις ἑνούμενος· παρά φύσιν δέ, τήν κατά στέρησιν ταύτης συνισταμένην ἀνεκλάλητον ὀδύνην, ἥν ποιεῖν εἴωθεν ὁ Θεός φύσει, παρά τήν χάριν τοῖς ἀναξίοις ἑνούμενος. Κατά γάρ τήν ὑποκειμένην ἑκάστῳ ποιότητα τῆς διαθέσεως, ὁ Θεός τοῖς πᾶσιν ἑνούμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, τήν αἴσθησιν ἑκάστῳ παρέχεται, καθώς ἐστιν ἕκαστος ὑφ᾽ ἑαυτοῦ διαπεπλασμένος, πρός ὑποδοχήν τοῦ πάντως πᾶσιν ἑνωθησομένου κατά τό πέρας τῶν αἰώνων.

κα΄. (1313) Τούς ἐκζητοῦντας ἐν πνεύματι τήν τῶν ψυχῶν σωτηρίαν, καί ἐξερευνῶντας τούς ταύτης πνευματικούς τῆς σωτηρίας λόγους τε καί τρόπους, ὁδηγεῖ πρός κατανόησιν τό Πνεῦμα τό ἅγιον, οὐκ ἐῶν ἀκίνητον αὐτοῖς μένειν, καί ἀνενέργητον τήν δι᾽ ἧς τά θεῖα ἐκζητεῖν πεφύκασι [unus Reg. πεφύκαμεν] δύναμιν.

κβ΄. Πρῶτόν τις ζητεῖ τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τήν ἁμαρτίαν, καί τήν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καί οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καί ποίῳ τρόπῳ νεκρῶσαι ταύτας ἀλλήλαις. Καί πάλιν μετά τήν τούτων ἀλλήλαις τελείαν νέκρωσιν, ζητεῖ τήν κατ᾽ ἀρετήν τῆς προαιρέσεως, καί τῆς ἀρετῆς τήν κατά προαίρεσιν ζωήν· καί οὕτως ἐρευνᾷ, πῶς δεῖ καί ποίῳ τρόπῳ τήν ἐν ἀλλήλαις τούτων δημιουργῆσαι ζωήν. Ἔστιν οὖν ὡς ἐν ὁρισμῷ λαβεῖν,ἡ μέν ζήτησις, ὄρεξις καταθυμίου τινός· ἡ δέ ἐρεύνησις, τρόπος τῆς πρός τό καταθύμιον ὀρέξεως ἀνυστικός.

κγ΄. Δεῖ ὡς ἀληθῶς τόν σωθησόμενον, μή μόνον τῇ προαιρέσει νεκρῶσαι τήν ἁμαρτίαν, ἀλλά καί αὐτήν τήν προαίρεσιν τῇ ἁμαρτίᾳ· καί μή μόνον ἀναστῆσαι τῇ ἀρετῇ τήν προαίρεσιν, ἀλλά καί αὐτήν τῇ προαιρέσει τήν ἀρετήν· ἵνα νεκρά νεκρᾶς, ὅλη ὅλης τῆς ἁμαρτίας διαιρεθεῖσα μή αἰσθάνηται, καί ζῶσα ζώσης, ὅλη ὅλης τῆς ἀρετῆς ἐπαισθάνηται, καθ᾽ ἕνωσιν ἀδιάστατον ἡ προαίρεσις. Ὁ γάρ νεκρώσας τῇ ἁμαρτίᾳ τήν προαίρεσιν, σύμφυτος γέγονε τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ· καί ὁ ταύτην ἀναστήσας τῇ δικαιοσύνῃ, σύμφυτος γέγονε καί τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

κδ΄. Ἡ ἁμαρτία καί ἡ προαίρεσις νεκρούμεναι ἀλλήλαις, διπλῆν ἔχουσι πρός ἀλλήλας τήν ἀναισθησίαν. Καί ἡ δικαιοσύνη καί ἡ προαίρεσις, ἀλλήλαις ἔχουσαι τήν ζωήν, διπλῆν ἔχουσι τήν αἴσθησιν.

κε΄. Θεός ὑπάρχων φύσει καί ἄνθρωπος ὁ Χριστός, ὑφ᾽ ἡμῶν ὡς Θεός ὑπέρ φύσιν χάριτι κληρονομεῖται, κατά τήν ἄρρητον μέθεξιν· καί δι᾽ ἡμᾶς ἐν εἴδει τῷ καθ᾽ ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος ἡμᾶς οἰκειούμενος, ἑαυτόν κληρονομεῖ σύν ἡμῖν κατά τήν ἀνεννόητον συγκατάβασιν· ὅν τῷ πνεύματι μυστικῶς οἱ ἅγιοι προθεωρήσαντες, ἐδιδάχθησαν ὡς χρή τῆς κατά τό μέλλον φανησομένης διά τήν ἀρετήν ἐν Χριστῷ δόξης, τά εἰς αὐτόν ὑπέρ ἀρετῆς κατά τό παρόν προκαθηγεῖσθαι παθήματα.

κστ΄. Ὁ μέν νοῦς κατά μόνην τήν ἔφεσιν ἀγνώστως πρός τήν τῶν ὄντων αἰτίαν κινούμενος, ζητεῖ μόνον· ὁ δέ λόγος, τούς ἐν τοῖς οὖσιν ἀληθεῖς ποικίλως ἐφοδεύων ἐρευνᾶ λόγους.

κζ΄. Ζήτησίς ἐστιν ἡ τοῦ νοῦ πρώτη τε καί ἁπλῆ πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν μετ᾿ ἐφέσεως κίνησις· ἐρεύνησις δέ ἐστιν, ἡ πρώτη τε καί ἁπλῆ τοῦ λόγου περί τήν ἰδίαν αἰτίαν μετά τινος ἐννοίας διάκρισις. Ἐκζήτησις δέ πάλιν ἐστίν,ἡ τοῦ νοῦ κατ᾿ ἐπιστήμην γνωστική πρός τήν ἰδίαν αἰτίαν μετά τινος ζεούσης ἐφέσεως κίνησις· ἐξερεύνησις δέ ἐστιν, ἡ τοῦ λόγου κατ᾿ ἐνέργειαν τῶν ἀρετῶν περί τήν ἰδίαν αἰτίαν μετά τινος ἔμφρονος καί σοφῆς ἐννοίας γινομένη διάκρισις.

κη΄. (1316) Οἱ ἅγιοι καί θεῖοι προφῆται, περί τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἐκζητήσαντές τε καί ἐξερευνήσαντες, διάπυρον εἶχον καί ζέουσαν μετ᾿ ἐπιστήμης καί γνώσεως πρός τόν Θεόν τήν τοῦ νοῦ κατ᾿ ἔφεσιν κίνησιν, καί ἔμφρονα καί σοφήν τήν τοῦ λόγου κατά τήν ἐνέργειαν τῶν θείων διάκρισιν· οὕς οἱ μιμούμενοι, μετά γνώσεως καί ἐπιστήμης τήν τῶν ψυχῶν ἐκζητοῦσι σωτηρίαν, καί μετά φρονήσεως καί σοφίας ἐξερευνῶντες, μετέρχονται τήν ἐν τοῖς θείοις ἔργοις διάκρισιν.

κθ΄. Διττήν οἶδε τήν τῶν θείων γνῶσιν ὁ λόγος, τήν μέν, σχετικήν, ὡς ἐν λόγῳ μόνῳ κειμένην καί νοήμασι, καί τήν κατ᾿ ἐνέργειαν τοῦ γνωσθέντος διά πείρας οὐκ ἔχουσαν αἴσθησιν, δι᾿ ἧς κατά τήν παροῦσαν ζωήν οἰκονομούμεθα· τήν δέ, κυρίως ἀληθινήν, ἐπί μόνῃ τῇ πείρᾳ, κατ᾿ ἐνέργειαν δίχα λόγου καί νοημάτων, ὅλην τοῦ γνωσθέντος κατά χάριν μεθέξει παρεχομένην τήν αἴσθησιν, δι᾿ ἧς κατά τήν μέλλουσαν λῆξιν, τήν ὑπέρ φύσιν ὑποδεχόμεθα θέωσιν ἀπαύστως ἐνεργουμένην. Καί τήν μέν σχετικήν, ὡς ἐν λόγῳ κειμένην καί τοῖς νοήμασι, κινητικήν εἶναί φασι, τῆς πρός τήν μεθέξει κατ᾿ ἐνέργειαν γνῶσιν ἐφέσεως· τήν δέ κατ᾿ ἐνέργειαν, διά τῆς πείρας μεθέξει παρεχομένην τοῦ γνωσθέντος τήν αἴσθησιν [male edita, ἔφεσιν, cupiditatem], ἀφαιρετικήν εἶναι τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως.

λ΄. Διττήν εἶναι λέγειν τήν γνῶσιν, τήν μέν, ἐν λόγῳ κειμένην καί θείοις νοήμασι, κατ᾿ εἶδος παροῦσαν τήν αἴσθησιν τῶν νοηθέντων οὐκ ἔχουσαν· τήν δέ, κατ᾿ ἐνέργειαν μόνην ἔχουσαν, δίχα λόγου καί νοημάτων τῶν ἀληθῶν τήν κατ᾿ εἶδος ἀπόλαυσιν. Ἐπειδή γάρ διά γνώσεως ὁ λόγος τό γνωστόν πέφυκεν ὑποσημαίνειν, κινεῖ τήν ἔφεσιν τῶν δι᾿ αὐτοῦ κινουμένων, πρός τήν τοῦ σημανθέντος ἀπόλαυσιν.

λα΄. Ἀμήχανον εἶναί φασιν οἱ σοφοί, συνυπάρχειν τῇ πείρᾳ τοῦ Θεοῦ, τόν περί αὐτοῦ λόγον, ἤ τῇ αἰσθήσει τοῦ Θεοῦ, τήν περί αὐτοῦ νόησιν. Λόγον δέ περί Θεοῦ φημι, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἀναλογίαν τῆς περί αὐτοῦ γνωστικῆς θεωρίας· αἴσθησιν δέ, τήν ἐν τῇ μεθέξει πεῖραν τῶν ὑπέρ φύσιν ἀγαθῶν· (1317) νόησιν δέ, τήν ἐκ τῶν ὄντων ἁπλῆν περί αὐτοῦ καί ἑνιαίαν γνῶσιν· τάχα δέ καί ἐπ᾿ ἄλλου παντός τοῦτο γνωρίζεται· εἴπερ ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος πεῖρα, τόν περί αὐτοῦ καταπαύει λόγον· καί ἡ τοῦδε τοῦ πράγματος αἴσθησις, τήν περί αὐτοῦ σχολάζουσαν ἐργάζεται νόησιν. Πεῖραν δέ λέγω, αὐτήν τήν κατ᾿ ἐνέργειαν γνῶσιν, τήν μετά πάντα λόγον ἐπιγινομένην· αἴσθησιν δέ, αὐτήν τοῦ γνωσθέντος τήν μέθεξιν, τήν μετά πᾶσαν νόησιν ἐκφαινομένην. Καί τοῦτο τυχόν μυστικῶς διδάσκων ὁ μέγας Ἀπόστολος, φησίν· Εἴτε δέ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται, περί τῆς ἐν λόγῳ κειμένης καί νοήμασι γνώσεως δηλονότι φάσκων.

λβ΄. Ἐχρῆν ὡς ἀληθῶς τόν κατά φύσιν τῆς τῶν ὄντων οὐσίας δημιουργόν, καί τῆς κατά χάριν αὐτουργόν γενέσθαι τῶν γεγονότων

θεώσεως· ἵνα ὁ τοῦ εἶναι δοτήρ, φανῇ καί τοῦ ἀεί εὖ εἶναι χαριστικός. Ἐπεί οὖν οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτό τοπαράπαν, ἤ ἄλλο γινώσκει ὅ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ἐστίν, εἰκότως οὐδέ τῶν γενησομένων οὐδενός οὐδέν τῶν ὄντων, ἔχει κατά φύσιν τήν πρόγνωσιν, πλήν τοῦ ὑπέρ τά ὄντα Θεοῦ, καί ἑαυτόν γινώσκοντος, ὅ τι κατ᾽ οὐσίαν ἐστί, καί πάντων τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεποιημένων, καί πρίν γενέσθαι προεγνωκότος τήν ὕπαρξιν· καί μέλλοντος κατά χάριν φιλοτιμεῖσθαι τοῖς οὖσι τήν ἑαυτῶν, καί ἄλλων, ὅ τί ποτε κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχουσι γνῶσιν, καί τούς ἐν αὐτῷ μονοειδῶς προόντας τῆς αὐτῶν γενέσεως φανερῶσαι λόγους.

λγ΄. Ὁ τήν φύσιν τῶν ἀνθρώπων δημιουργήσας λόγος [gg. ad Thalas. g. 61 Θεός], οὐ σενέκτισεν αὐτῇ κατά αἴσθησιν, οὔτε ἡδονήν, οὔτε ὀδύνην· ἀλλά δύναμίν τινα κατά νοῦν αὐτῇ πρός ἡδονήν, καθ᾽ ἥν ἀῤῥήτως ἀπολαύειν αὐτοῦ δυνήσεται, ἐνετεκτήνατο. Ταύτην δέ τήν δύναμιν, λέγω δέ τήν κατά φύσιν τοῦ νοῦ πρός τόν Θεόν ἔφεσιν, ἅμα τῷ γενέσθαι, τῇ αἰσθήσει δούς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρός τά αἰσθητά κατ᾽ αὐτήν τήν πρώτην κίνησιν διά μέσης τῆς αἰσθήσεως ἔσχε παρά φύσιν ἐνεργουμένην τήν ἡδονήν· ᾗτινι κατά πρόνοιαν ὁ τῆς ἡμῶν σωτηρίας κηδόμενος, παρέπηξεν ὥσπερ τινά τιμωρόν δύναμιν, τήν ὀδύνην· καθ᾽ ἥν ὁ τοῦ θανάτου μετά σοφίας ἐνεῤῥιζώθη τῇ τοῦ σώματος φύσει νόμος, περιορίζων τῆς τοῦ νοῦ μανίας παρά φύσιν ἐπί τά αἰσθητά κινουμένην τήν ἔφεσιν.

λδ΄. Ἡδονή καί ὀδύνη, τῇ φύσει τῆς σαρκός οὐ συνεκτίσθησαν· ἀλλ᾽ ἡ παράβασις, τήν μέν, ἐπενόησεν εἰς φθοράν τῆς προαιρέσεως· τήν δέ, κατεδίκασεν εἰς λύσιν τῆς φύσεως· ἵνα ἡ μέν ἡδονή, ψυχῆς ἑκούσιον ἐργάσηται θάνατον τήν ἁμαρτίαν· ἡ δέ ὀδύνη διά τῆς λύσεως, τήν κατ᾽ εἶδος ποιήσηται τῆς σαρκός ἀπογένεσιν. (1320) Κατά πρόνοιαν γάρ πρός κόλασιν τῆς κατά προαίρεσιν ἡδονῆς, δέδωκεν ὁ Θεός τῇ φύσει, τήν παρά προαίρεσιν ὀδύνην, καί τόν ἐπ᾽ αὐτῇ θάνατον.

λε΄. Διά τήν ἐπελθοῦσαν τῇ φύσει παρά λόγον ἡδονήν, ἡ κατά λόγον ἐπεισῆλθεν ὀδύνη, διά πολλῶν παθημάτων, ἐν οἷς καί ἐξ ὧν ὁ θάνατος, ποιουμένη τῆς παρά φύσιν ἡδονῆς τήν ἀφαίρεσιν· οὐ μήν δέ καί τελείαν ἀναίρεσιν, καί ἥν ἡ κατά νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς, ἀναδείκνυσθαι πέφυκε χάρις.

λστ΄. Ἡ τῶν ἑκουσίων πόνων ἐπίνοια, καί ἡ τῶν ἀκουσίων ἐπαγωγή, ἀφαιροῦνται μέν τήν ἡδονήν, τήν κατ᾽ ἐνέργειαν αὐτῆς καταπαύουσαι κίνησιν· οὐκ ἀναιροῦσι δέ τήν ὥσπερ νόμον τῇ φύσει ἐγκειμένην πρός γένεσιν αὐτῇ δύναμιν. Ἡ γάρ κατ᾽ ἀρετήν φιλοσοφία, γνώμης ἀπάθειαν, ἀλλ᾽ οὐ φύσεως ἐργάζεσθαι πέφυκε· καθ᾽ ἥν δηλαδή τήν γνωμικήν ἀπάθειαν, ἡ κατά νοῦν τῆς θείας ἡδονῆς ἐπιγίνεται χάρις.

λζ΄. Πᾶς πόνος, ὡς αἰτίαν τῆς ἰδίας γενέσεως ἔχων, κατ᾽ ἐνέργειαν προηγουμένην τήν ἡδονήν, χρέος ἐστί δηλαδή, φυσικῶς κατ᾽ αἰτίαν παρά πάντων τῶν μετειληφότων τῆς φύσεως ἐκτιννύμενον. Τῇ γάρ παρά φύσιν ἡδονῇ, πάντως παρέπεται φυσικῶς ὁ πόνος ἐν πᾶσιν, ὧν ὁ τῆς ἡδονῆς νόμος ἀναιτίως προκαθηγήσατο τῆς γένεσεως. Ἀναίτιον δέ φημι τήν ἐκ τῆς παραβάσεως ἡδονήν, ὡς μή γενομένην δηλονότι προλαβόντος πόνου διάδοχον.

λη΄. Ἀμήχανον ἦν παντελῶς, τήν φύσιν ὑποκλιθεῖσαν τῇ τε κατά προαίρεσιν ἡδονῇ, καί τῇ παρά προαίρεσιν ὀδύνῃ, πάλιν εἰς τήν ἐξαρχῆς ἀνακληθῆναι ζωήν, εἰ μή γέγονεν ἄνθρωπος ὁ δημιουργός, προαιρέσει δεχόμενος τήν πρός κόλασιν τῆς κατά προαίρεσιν τῆς φύσεως ἡδονῆς, ἐπινοηθεῖσαν ὀδύνην, οὐκ ἔχουσαν προηγουμένην αὐτῆς τήν ἐξ ἡδονῆς γένεσιν· ἵνα τῆς ἐκ καταδίκης ἐλευθερώσῃ τήν φύσιν γεννήσεως, ἐξ ἡδονῆς ἀρχήν οὐκ ἔχουσαν καταδεχόμενος γέννησιν.

λθ΄. Ἐπειδή μετά τήν παράβασιν πάντες ἄνθρωποι τήν ἡδονήν εἶχον τῆς ἰδίας φυσικῶς προκαθηγουμένην γενέσεως, καί οὐδείς ἦν τοσύνολον ὁ τῆς καθ᾿ ἡδονήν ἐμπαθοῦς γενέσεως φυσικῶς ὑπάρχων ἐλεύθερος· ἀλλ᾿ ὡς χρέος πάντες φυσικόν ἀποδιδόντες τούς πόνους, καί τήν ἐπ᾿ αὐτοῖς ὑπέμενον θάνατον· (1321) καί ἦν ἄπορος παντάπασιν ὁ τῆς ἐλευθερίας τρόπος, τοῖς ὑπό τῆς ἀδίκου τυραννουμένοις ἡδονῆς, καί ὑπό τῶν δικαίων πόνων, καί τοῦ ἐπ᾿ αὐτοῖς δικαιοτάτου θανάτου φυσικῶς ἐνεχομένοις· ἔδει δέ πρός ἀναίρεσιν μέν τῆς ἀδικωτάτης ἡδονῆς, καί τῶν δι᾿ αὐτήν δικαιοτάτων πόνων, ὑφ᾿ ὧν ἐλεεινῶς διεσπᾶτο πάσχων ὁ ἄνθρωπος, ἐκ φθορᾶς τῆς καθ᾿ ἡδονήν ἔχων τήν ἀρχήν τῆς γενέσεως, καί εἰς φθοράν τήν διά τοῦ θανάτου τό τῆς ζωῆς καταλήγων τέλος· πρός δέ τήν ἐπανόρθωσιν τῆς ἀπαθοῦς φύσεως, ἐπινοηθῆναι πόνον καί θάνατον, ἄδικον ὁμοῦ καί ἀναίτιον· ἀναίτιον μέν, ὡς οὐδαμῶς προαλαβοῦσαν ἡδονήν ἐσχηκότα πρός γένεσιν· ἄδικον δέ, ὡς οὐδεμιᾶς τοπαράπαν ζωῆς ἐμπαθοῦς ὄντα διάδοχον, ἵνα μέσος διαληφθείς ἡδονῆς ἀδίκου, καί πόνου καί θανάτου δικαιοτάτου, πόνος καί θάνατος ἀδικώτατος, ἀνέλῃ διόλου τήν ἐξ ἡδονῆς ἀδικωτάτην ἀρχήν, καί τό δι᾿ αὐτήν διά θανάτου δικαιότατον τέλος τῆς φύσεως, καί γένηται πάλιν ἡδονῆς καί ὀδύνης ἐλεύθερον τό γένος τῶν ἀνθρώπων, τήν ἐξαρχῆς εὐκληρίαν ἀπολαβούσης τῆς φύσεως, μηδενί τῶν ἐμπεφυκότων τοῖς ὑπό γένεσιν καί φθοράν γνωρισμάτων μολυνομένην. Διά τοῦτο Θεός ὑπάρχων τέλειος κατά φύσιν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, γίνεται τέλειος ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς νοερᾶς καί σώματος παθητοῦ κατά φύσιν παραπλησίως ἡμῖν, χωρίς μόνης ἁμαρτίας συνεστώς· τήν μέν ἐκ τῆς παρακοῆς ἡδονήν, οὐδαμῶς τοσύνολον ἐσχηκώς, προηγουμένην αὐτοῦ τῆς ἐκ γυναικός ἐν χρόνῳ γενέσεως· τήν δέ δι᾿ αὐτήν ὀδύνην, ὑπάρχουσαν τέλος τῆς φύσεως, διά φιλανθρωπίαν κατά θέλησιν προσηκάμενος, ἵνα πάσχων ἀδίκως, ἀνέλῃ τήν ἐξ ἡδονῆς ἀδίκου τυραννοῦσαν τήν φύσιν ἀρχήν τῆς γενέσεως· οὐκ ἔχουσαν ὡς χρέος ὑπέρ αὐτῆς ἐκτιννύμενον κατά τούς ἄλλους ἀνθρώπους καί τοῦ Κυρίου τόν θάνατον, ἀλλά μᾶλλον κατ᾿ αὐτῆς προβεβλημένον· καί τό διά τοῦ θανάτου δίκαιον τέλος ἐξαφανίσῃ τῆς φύσεως, οὐκ ἔχων τήν δ᾿ ἥν ἐπεισῆλθε, καί ὑπ᾿ αὐτοῦ δικαίως τιμωρουμένην, ὡς αἰτίαν τοῦ εἶναι παράνομον ἡδονήν.

μ΄. Ἔδει ὡς ἀληθῶς, ἔδει, σοφόν καί δίκαιον καί δυνατόν ὄντα κατά φύσιν τόν Κύριον, ὡς μέν σοφόν, μή ἀγνοῆσαι τόν τρόπος τῆς ἰατρείας· ὡς δίκαιον δέ, μή τυραννικήν ποιήσασθαι τοῦ κατειλημμένου κατά γνώμην ὑπό τῆς ἁμαρτίας ἀνθρώπου τήν σωτηρίαν· ὡς δέ πάντα δυνάμενος, μή ἀτονῆσαι πρός τήν τῆς ἰατρείας ἐκπλήρωσιν.

μα΄. Τό μέν σοφόν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ γενέσθαι φύσει κατ᾿ ἀλήθειαν ἄνθρωπον δείκνυται· τό δέ δίκαιον, ἐν τῷ τό παθητόν κατά τήν γένεσιν ὁμοίως ἡμῖν ἀνειληφέναι τῆς φύσεως· τό δέ δυνατόν, ἐν τῷ διά παθημάτων καί θανάτου, ζωήν ἀΐδιον τῇ φύσει δημιουργῆσαι καί ἀπάθειαν ἄτρεπτον.

μβ΄. (1324) Τό μέν τῆς σοφίας λόγον, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἰατρείας, φανερόν ὁ Κύριος ἐποίησε, χωρίς τροπῆς καί τῆς οἱασοῦν ἀλλοιώσεως, γενόμενος ἄνθρωπος· τήν ἰσότητα δέ τῆς δικαιοσύνης, ἐν τῷ μεγέθει τῆς συγκαταβάσεως ἔδειξε, τό ἐν τῷ παθητῷ κατάκριμα τῆς φύσεως, κατά θέλησιν ὑποδύς, κἀκεῖνο ποιήσας ὅπλον πρός τήν τῆς ἁμαρτίας ἀναίρεσιν και τοῦ δι᾿ αὐτήν θανάτου, τουτέστι τῆς ἡδονῆς καί τῆς δι᾿ αὐτήν ὀδύνης, ἐν ᾧ τῆς ἁμαρτίας ὑπῆρχε καί τοῦ θανάτου τό κράτος, καί ἡ κατά τήν ἡδονήν τῆς ἁμαρτίας τυραννίς, καί ἡ δι᾿ αὐτήν κατά τήν ὀδύνην τοῦ θανάτου δυναστεία. Ἐν γάρ τῷ παθητῷ προδήλως ὑπάρχει

τῆς φύσεως, τό τῆς ἡδονῆς κράτος καί τό τῆς ὀδύνης. Καί γάρ πως τῆς ὀδύνης πλέον τό κατά φύσιν ἐπιτεινόμενον πρόστιμον, διά τῆς ἡδονῆς αὐτήν παραμυθεῖσθαι σπουδάζομεν· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τήν κατά τήν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρός τήν ἡδονήν καταφεύγομεν, τῷ τῆς ὀδύνης αἰκισμῷ πιεζομένην τήν φύσιν, ἐπιχειροῦντες παραμυθεῖσθαι. Σπεύδοντες δέ διά τῆς ἡδονῆς τά τῆς ὀδύνης ἀμβλῦναι κινήματα, πλέον αὐτῆς τό καθ᾽ ἑαυτῶν ἐπικυροῦμεν χειρόγραφον, ὀδύνης καί πόνων ἔχειν τήν ἡδονήν ἀπολελυμένην οὐ δυνάμενοι.

μγ΄. Τήν δέ τῆς ὑπερβαλλούσης δυνάμεως ἰσχύν δῆλον κατέστησε, τῶν οἷς αὐτός ἔπασχεν ἐναντίων, ὑποστήσας τῇ φύσει τήν γένεσιν ἄτρεπτον· διά πάθους γάρ τήν ἀπάθειαν, καί διά πόνων τήν ἄνεσιν, καί διά θανάτου τήν ἀΐδιον ζωήν τῇ φύσει δούς, πάλιν ἀποκατέστησε· ταῖς ἑαυτοῦ καταστερήσεσι τάς ἕξεις ἀνακαινίσας τῆς φύσεως, καί διά τῆς ἰδίας σαρκώσεως, τήν ὑπέρ φύσιν χάριν δωρησάμενος τῇ φύσει, τήν θέωσιν.

μδ΄. Γέγονε ὁ Θεός κατ᾽ ἀλήθειαν ἄνθρωπος, καί δέδωκεν ἄλλην ἀρχήν τῇ φύσει δευτέρας γενέσεως, διά πόνου πρός ἡδονήν μελλούσης ζωῆς καταλήγουσαν. Ὡς γάρ Ἀδάμ ὁ προπάτωρ τήν θείαν ἐντολήν παραβάς, ἄλλην ἀρχήν γενέσεως, ἐξ ἡδονῆς μέν συνισταμένην, εἰς δέ τόν διά πόνου θάνατον τελευτῶσαν τῇ φύσει παρά τήν πρώτην παρεισήγαγε, καί ἐπενόησε κατά τήν συμβουλήν τοῦ ὄφεως ἡδονήν οὐκ οὖσαν προλαβόντος πόνου διάδοχον, ἀλλά μᾶλλον εἰς τόν πόνον περαιουμένην, πάντας τούς ἐξ αὐτοῦ σαρκί γενομένους κατ᾽ αὐτόν, διά τήν ἐξ ἡδονῆς ἄδικον ἀρχήν, εἶχε συνυπαγομένους αὐτῷ δικαίως, πρός τό διά πόνου κατά τόν θάνατον τέλος· οὕτω καί ὁ Κύριος γενόμενος ἄνθρωπος, καί ἄλλην ἀρχήν δευτέρας γενέσεως ἐκ Πνεύματος ἁγίου τῇ φύσει δημιουργήσας, καί τόν διά πόνου τοῦ Ἀδάμ δικαιότατον καταδεξάμενος θάνατον, ἐν αὐτῷ δηλαδή γενόμενον ἀδικώτατον, ὡς οὐκ ἔχοντα τῆς ἰδίας γενέσεως ἀρχήν τήν ἐκ παρακοῆς ἀδικωτάτην τοῦ προπάτορος ἡδονήν, ἀμφοτέρων τῶν ἄκρων, ἀρχῆς τε λέγω καί τέλους τῆς κατά τόν Ἀδάμ ἀνθρωπίνης γενέσεως, οἷα δή (1325) προηγουμένως οὐκ ὄντων ἐκ τοῦ Θεοῦ, τήν ἀναίρεσιν ἐποιήσατο, καί πάντας τούς μυστικῶς ἐξ αὐτοῦ ἀναγεννωμένους, τῆς ἐπ᾽ αὐτῆς ἐνοχῆς ἐλευθέρους κατέστησε.

με΄. Τήν ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας ἡδονήν εἰς ἀθέτησιν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως τῶν ἐν αὐτῷ χάριτι διά Πνεύματος γεννωμένων ὁ Κύριος ἀφελόμενος, τόν εἰς καταδίκην τό πρότερον ὄντα τῆς φύσεως, εἰς τήν τῆς ἁμαρτίας κατάκρισιν αὐτοῖς συγχωρεῖ δέχεσθαι θάνατον, ἔχοντας μέν τοῦ Ἀδάμ οὐκέτι τήν ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἡδονήν τῆς γενέσεως· μόνην δέ τήν διά τόν Ἀδάμ ὀδύνην ἐνεργοῦσαν ἐν αὐτοῖς· οὐ κατά χρέος ὑπέρ ἁμαρτίας, ἀλλά κατ᾽ οἰκονομίαν, διά τήν κατά φύσιν περίστασιν, κατά τῆς ἁμαρτίας, τόν θάνατον· ὅς ὁπόταν μή ἔχει γεννῶσαν αὐτόν μητέρα τήν, ἧς γίνεσθαι πέφυκε τιμωρός, ἡδονήν ἀϊδίου ζωῆς προδήλως καθίσταται πατήρ. Ὡς γάρ τοῦ Ἀδάμ ἡ καθ᾽ ἡδονήν ζωή, θανάτου καί φθορᾶς γέγονε μήτηρ, οὕτω καί ὁ διά τόν Ἀδάμ τοῦ Κυρίου θάνατος ὑπάρχων τῆς ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἐλεύθερος ἡδονῆς, ἀϊδίου γεννήτωρ γίνεται ζωῆς.

μστ΄. Ἀρχήν ἔσχε μετά τήν παράβασιν ἡ τῶν ἀνθρώπων φύσις τῆς ἰδίας γενέσεως τήν καθ᾽ ἡδονήν ἐκ σπορᾶς σύλληψιν, καί τήν κατά ῥεῦσιν γένεσιν· καί τέλος, τήν κατ᾽ ὀδύνην διά φθορᾶς θάνατον· ὁ δέ Κύριος ταύτην οὐκ ἔχων ἀρχήν τῆς κατά σάρκα γεννήσεως, οὔτε τῷ τέλει, τουτέστι τῷ θανάτῳ, ὑπῆρχεν ἁλωτός.

μζ΄. Τόν Ἀδάμ ἡ ἁμαρτία καταρχάς δελεάσασα, πρός παράβασιν τῆς θείας παρέπεισεν ἐλθεῖν ἐντολῆς· καθ᾽ ἥν τήν ἡδονήν ὑποστήσασα, καί ἑαυτήν διά τῆς ἡδονῆς ἐν αὐτῷ καθηλώσασα τῷ πυθμένι τῆς φύσεως, τόν θάνατον τῆς ὅλης κατέκρινε φύσεως, ὠθοῦσα πρός ἀπογένεσιν κατά τόν θάνατον διά τοῦ ἀνθρώπου, τήν φύσιν τῶν γεγονότων. Τοῦτο γάρ καί μεμηχάνητο τῷ σπορεῖ τῆς ἁμαρτίας, καί πατρί τῆς κακίας πονηρῷ διαβόλῳ, τῷ ἑαυτόν μέν ἐξ ὑπερηφανίας τῆς θείας ἐξοικίσαντι δόξης, διά φθόνον δέ τόν τε πρός ἡμᾶς καί τόν Θεόν, τοῦ παραδείσου τόν Ἀδάμ ἐξοικίσαντι, ἀφανίσαι τά ἔργα τοῦ Θεοῦ, καί διαλῦσαι τά σενεστῶτα πρός γένεσιν.

μη΄. Φθονῶν τῷ Θεῷ καί ἡμῖν ὁ διάβολος, δόλῳ τόν ἄνθρωπον ὑπό Θεοῦ φθονεῖσθαι παραπείσας, παραβῆναι τήν ἐντολήν παρεσκεύασε. Τῷ Θεῷ μέν, ἵνα φανερά μή γένηται κατ᾽ ἐνέργειαν ἡ πανύμνητος αὐτοῦ δύναμις θεουργοῦσα τόν ἄνθρωπον· τῷ δ᾽ ἀνθρώπῳ προδήλως, ἵνα μή γένηται τῆς θείας ἐν εἴδει κατ᾽ ἀρετήν μέτοχος δόξης. Φθονεῖ γάρ ὁ μιαρώτατος οὐ μόνον ἡμῖν τῆς ἐπί τῷ Θεῷ διά τήν ἀρετήν δόξης, ἀλλά καί τῷ Θεῷ τῆς ἐφ᾽ ἡμῖν διά τήν σωτηρίαν πανυμνήτου δυνάμεως.

μθ΄. Ὥσπερ ἐν τῷ Ἀδάμ ὁ θάνατος τῆς φύσεως ὑπῆρχε κατάκρισις, (1328) ἀρχήν ἐχούσης τήν ἡδονήν τῆς ἰδίας γενέσεως· οὕτως ὁ θάνατος ἐν Χριστῷ, τῆς ἁμαρτίας κατάκρισις γέγονεν, ἡδονῆς καθαράν ἐν Χριστῷ πάλιν τῆς φύσεως ἀπολαβούσης τήν γένεσιν.

ν΄. Εἰ ἡμεῖς οἱ οἶκος τοῦ Θεοῦ χάριτι γενέσθαι ἀξιωθέντες διά Πνεύματος, τοσαύτην ὑπέρ δικαιοσύνης εἰς κατάκρισιν τῆς ἁμαρτίας ὑπομονήν ἐπιδείκνυσθαι παθημάτων ὀφείλομεν, καί ὡς κακοῦργοι τόν ἐφύβριστον, ἀγαθοί τυγχάνοντες, προθύμως ἀποφέρεσθαι θάνατον, τί τό τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ Θεοῦ Εὐαγγελίῳ ; τουτέστι ποῖον ἔσται τό τέλος, ἤγουν ἡ κρίσις, τῶν μή μόνον ζῶσάν τε καί ἐνεργουμένην, κατά τε ψυχήν καί σῶμα, γνώμῃ τε καί φύσει τήν καθ᾽ ἡδονήν τοῦ Ἀδάμ κρατήσασαν τῆς φύσεως γένεσιν μέχρι τέλους διά σπουδῆς ἐσχηκότων, ἀλλά μήτε προσδεξαμένων παρακαλοῦντα τόν Θεόν καί Πατέρα δι᾽ Υἱοῦ σαρκωθέντος· μή τε μήν αὐτόν τόν ὑπέρ τοῦ Πατρός πρεσβεύοντα μεσίτην καί Υἱόν, καί ὑπέρ τῆς ἡμῶν εἰς τόν Πατέρα καταλλαγῆς, ἑαυτόν βουλήσει τοῦ Πατρός, εἰς τόν ὑπέρ ἡμῶν θάνατον κατά θέλησιν προϊέμενον, ὅπως δι᾽ ἑαυτόν ἡμᾶς τοσοῦτον δοξάσῃ, τῷ κάλλει καταφαιδρύνας τῆς οἰκείας θεότητος, ὅσον δι᾽ ἡμᾶς αὐτός κατεδέξατο τοῖς ἡμῶν ἀτιμασθῆναι παθήμασιν.

να΄. Ἐπειδή πάντων τῶν σωζομένων ὁ Θεός, ἔσται τόπος ἀπερίγραφός τε καί ἀδιάστατος καί ἄπειρος, πᾶσι πάντα γενόμενος κατά τήν ἀναλογίαν τῆς δικαιοσύνης, μᾶλλον δέ κατά τό μέτρον τῶν μετά γνώσεως ὑπέρ δικαιοσύνης ἐνταῦθα παθημάτων, ἑαυτόν ἑκάστῳ δωρούμενος, καθάπερ ψυχή σώματος μέλεσι κατά τήν ὑποκειμένην ἑκάστῳ μέλει δύναμιν, ἑαυτήν ἐνεργοῦσαν ἐκφαίνουσα, καί πρός τό εἶναι δι᾽ ἑαυτῆς τά μέλη συνέχουσα πρός ζωήν συγρατούμενα· ὁ ἀσεβής καί ἁμαρτωλός ποῦ φανεῖται, ταύτης ἐστερημένος τῆς χάριτος; Ὁ γάρ μή δυνάμενος ἐνεργουμένην τήν κατά τό εὖ εἶναι τοῦ Θεοῦ δέξασθαι παρουσίαν, ποῦ φανεῖται, τῆς θείας ζωῆς τῆς ὑπέρ αἰῶνα καί χρόνον καί τόπον ὑπομείνας τήν ἔκπτωσιν;

νβ΄. Ὁ τόν Θεόν οὐκ ἔχων πρός τό εὖ εἶναι συνέχοντα τήν ζωήν, τόν μέλλοντα πᾶσι γίνεσθαι τόπον τοῖς ἀξίοις, πῶς ἔσται, τόπον αὐτόν οὐκ ἔχων τόν Θεόν κατά τήν τῶν εὖ εἶναι ἐν Θεῷ μονήν τε καί ἵδρυσιν; Καί εἰ μετά πολλῆς δυσχερείας ὁ δίκαιος σώζεται, τί ἔσται, ἤ τί πείσεται ὁ μηδένα λόγον εὐσεβείας καί ἀρετῆς κατά τήν παροῦσαν ζωήν ποιησάμενος;

νγ΄. Ὁ μέν Θεός κατά μίαν ἀπειροδύναμον τῆς ἀγαθότητος βούλησιν, πάντας συνέξει καί ἀγγέλους καί ἀνθρώπους, ἀγαθούς τε καί πονηρούς· οὗτοι δέ πάντες, οὐκ ἴσως μεθέξουσι Θεοῦ, τοῦ διά πάντων ἀσχέτως χωρήσαντος, ἀλλ᾽ ἀναλόγως ἑαυτοῖς.

νδ΄. Οἱ μέν τῇ φύσει φυλάξαντες διά πάντων (1329) ἰσονομοῦσαν τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως λόγων κατ᾽ ἐνέργειαν δεκτικήν αὐτήν καταστήσαντες καθ᾽ ὅλον τόν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διά τήν πρός τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης εὐπάθειαν, ὅλης [gu. illa 61,ὅλως] μεθέξουσι τῆς ἀγαθότητος, κατά τήν αὐτοῖς ἐπιλάμπουσαν ὡς ἐν ἀγγέλοις ἤ ὡς ἐν ἀνθρώποις θείαν ζωήν. Οἱ δέ τῇ φύσει ποιήσαντες ἀνισονομοῦσαν διά πάντων τήν γνώμην, καί τῶν τῆς φύσεως λόγων κατά τήν ἐνέργειαν σκεδαστικήν αὐτήν ἀποδείξαντες καθ᾽ ὅλον τόν τοῦ εὖ εἶναι λόγον, διά τήν πρός τήν θείαν βούλησιν τῆς γνώμης ἀντιπάθειαν, ὅλης ἐκπεσοῦνται τῆς ἀγαθότητος, κατά τήν ἐμφαινομένην αὐτοῖς πρός τό φεῦ εἶναι τῆς γνώμης οἰκείωσιν· καθ᾽ ἥν ἡ πρός τόν Θεόν ἔσται τῶν τοιούτων διάστασις, οὐκ ἐχόντων κατά τήν πρόθεσιν τῆς γνώμης, ταῖς ἐνεργείαις τῶν ἀγαθῶν, τόν τοῦ εὖ εἶναι λόγον ζωογονούμενον, καθ᾽ ὅν ἡ θεία ζωή διαφαίνεσθαι πέφυκε.

νε΄. Ζυγός τῆς ἑκάστου γνώμης ἔσται κατά τήν κρίσιν, ὁ τῆς φύσεως λόγος, τήν πρός τό φεῦ, ἤ εὖ αὐτῆς διελέγχων κίνησιν, καθ᾽ ἥν ἡ τῆς θείας ζωῆς μέθεξις ἤ ἀμαθεξία γίνεσθαι πέφυκε. Κατά γάρ τό εἶναι καί ἀεί εἶναι, πάντες συνέξει παρών ὁ Θεός· κατά δέ τό ἀεί εἶναι, μόνους ἰδιοτρόπως τούς ἁγίους, ἀγγέλους τε καί ἀνθρώπους, τό ἀεί φεῦ εἶναι, τοῖς μή τοιούτοις ὡς γνώμης καρπόν ἀφείς ἐπικιρνώμενον.

νστ΄. Οὐ συνεπάγεται τῇ κατά φύσιν τῶν ἐξ ὧν συνέστηκεν ἑτερότητι, καί τήν καθ᾽ ὑπόστασιν διαφοράν τό μυστήριον τῆς θείας σαρκώσεως· τό μέν, ἵνα μή προσθήκην λάβῃ τό τῆς Τριάδος μυστήριον· τό δέ, ἵνα μηδέν ᾖ τῇ θεότητι κατά φύσιν ὁμογενές καί ὁμοούσιον. Δύο γάρ φύσεων πρός ὑπόστασιν, ἀλλ᾽ οὐ πρός φύσιν μίαν γέγονε σύνοδος· ἵνα καί τό καθ᾽ ὑπόστασιν ἕν ἐκ τῶν ἀλλήλαις συνδραμουσῶν φύσεων δειχθῇ κατά τήν ἕνωσιν ἀποτελούμενον, καί τό διάφορον τῶν συνελθόντων πρός τήν ἀδιάσπαστον ἕνωσιν κατά τήν φυσικήν ἰδιότητα πιστευθῇ, πάσης ἐκτός μένον τροπῆς καί συγχύσεως.

νζ΄. Οὐ λέγομεν ἐπί Χριστοῦ διαφοράν ὑποστάσεων, ὅτι Τριάς μεμένηκεν ἡ Τριάς, καί σαρκωθέντος τοῦ Λόγου, προσθήκης προσώπου οὐ προσγενομένης τῇ ἁγίᾳ Τριάδι διά τήν σάρκωσιν· λέγομεν δέ φύσεων διαφοράν, ἵνα μή τῷ Λόγῳ κατά τήν φύσιν ὁμοούσιον τήν σάρκα πρεσβεύωμεν.

νη΄. Ὁ μή λέγων φύσεως διαφοράν, οὐκ ἔχει πόθεν πιστώσασθαι τήν ὅτι γέγονε σάρξ ὁ λόγος δίχα τροπῆς ὁμολογίαν· μή γινώσκων σωζόμενον κατά τήν φύσιν ἐν τῇ μιᾷ τοῦ ἑνός Χριστοῦ καί Θεοῦ Σωτῆρος ὑποστάσει μετά τήν ἕνωσιν, τό προλαβόν καί τό προσειλημμένον.

νθ΄. (1332) Εἰ σαρκός ἐν Χριστῷ καί θεότητος μετά τήν ἕνωσιν ὑπάρχει διαφορά κατά φύσιν· οὐ γάρ ταὐτόν κατ᾽ οὐσίαν ποτέ θεότης καί σάρξ· πρός φύσεως μιᾶς γένεσιν, ἡ τῶν συνελθόντων οὐδαμῶς γέγονεν ἕνωσις, ἀλλά πρός μίαν ὑπόστασιν, καθ᾽ ἥν οὐδεμίαν ἐν Χριστῷ καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον εὑρίσκομεν διαφοράν. Ταὐτόν γάρ τῇ οἰκείᾳ σαρκί κατά τήν ὑπόστασιν ὁ Λόγος. Καθ᾽ ὅ γάρ ἄν ὁ Χριστός ἔχῃ διαφοράν, ἕν εἶναι κατά πάντα τρόπον οὐ δύναται· καθ᾽ ὅ δέ τήν οἱανοῦν παντελῶς οὐκ ἐπιδέχεται διαφοράν, κατά πάντα τρόπον τό ἕν ἐπ᾽ αὐτοῦ διαπαντός εὐσεβῶς ἔχει καί ὄν καί λεγόμενον.

ξ΄. Ἡ πίστις διά τῆς ἐλπίδος τήν εἰς Θεόν ἀγάπην τελείαν συνίστησιν· ἡ ἀγαθή συνείδησις, τήν εἰς τόν πλησίον διά τῆς φυλακῆς τῶν ἐντολῶν ἀγάπην ὑφίστησιν. Ἡ γάρ ἀγαθή συνείδησις παραβαθεῖσαν ἐντολήν οὐκ ἔχει κατήγορον. Ταύτας δέ μόνη καρδία πιστεύεσθαι πέφυκε, τῶν ἐφιεμένων τῆς ἀληθοῦς σωτηρίας.

ξα΄. Οὐδέν τοῦ πιστεύειν ταχύτερον, καί τοῦ διά στόματος ὁμολογεῖν τοῦ πιστευθέντος τήν χάριν ἐστίν εὐκολώτερον· τό μέν γάρ, δηλοῖ τήν ἔμψυχον πρός τόν πεποιηκότα τοῦ πεπιστευκότος ἀγάπην· τό δέ, τήν θεοφιλῆ πρός τόν πλησίον διάθεσιν. Ἀγάπη δέ καί γνησία διάθεσις, ἤγουν πίστις καί ἀγαθή συνείδησις, ἔργον προδήλως τοῦ κατά καρδίαν ἀφανοῦς ὑπάρχει κινήματος, τῆς ἐκτός ὕλης πρός γένεσιν παντελῶς οὐ δεόμενον.

ξβ΄. Ὁ τήν παντελῆ περί τό καλόν ἀκινησίαν νοσῶν, περί τό κακόν ὑπάρχει πάντως εὐκίνητος. Κατ᾽ ἄμφω γάρ ἀκίνητον ὑπάρχειν, ἀδύνατον. Ὅθεν καί λίθους καλεῖν οἶδεν ἡ Γραφή, τήν περί τά καλά τῆς ψυχῆς ῥαθυμίαν, ὡς ἀρετῶν ἀναισθητούσης· ξύλα δέ, τήν περί τά κακά προθυμίαν.Ἡ δέ κατ᾽ αἴσθησιν κίνησις συναπτομένη τῇ κατά νοῦν ἐνεργείᾳ, ποιεῖ τήν μετά γνώσεως ἀρετήν.

ξγ΄. Μεσότοιχον ἡ Γραφή, τόν κατά φύσιν, ὡς οἶμαι, νόμον τοῦ σώματος κέκληκε· φραγμόν δέ, τήν ἐν τῷ νόμῳ τῆς σαρκός πρός τά πάθη σχέσιν, ἤγουν τήν ἁμαρτίαν. Μόνη γάρ ἡ πρός τά πάθη τῆς ἀτιμίαν σχέσις, τοῦ νόμου τῆς φύσεως, τουτέστι, τοῦ παθητοῦ τῆς φύσεως μέρους, φραγμός γίνεται, τῆς ψυχῆς τό σῶμα διατειχίζων, καί τοῦ λόγου τῶν ἀρετῶν τήν πρός σάρκα διά μέσης ψυχῆς κατά τήν πρᾶξιν, μή συγχωρῶν γενέσθαι διάβασιν· ὁ δέ λόγος παραγενόμενος, καί τόν τῆς φύσως νόμον, ἤγουν τό τῆς φύσεως παθητόν (1333) [unus. Feg. παθητικόν] καταπαλαίσας, τήν ἐν αὐτῷ τῶν παρά φύσιν παθῶν σχέσιν κατήργησεν.

ξδ΄. Ἡνίκα μέν δι᾽ ἀπάτης δόλῳ συλῶν τήν περί Θεόν ἔμφυτον γνῶσιν τῆς φύσεως, ταύτην ὁ πονηρός εἰς ἑαυτόν σφετερίζεται, κλέπτης ἐστί, πρός ἑαυτόν ἀπό τοῦ Θεοῦ τό σέβας μεταφέρειν πειρώμενος· ἀπάγων δηλονότι τῶν ἐν τοῖς γεγονόσι πνευματικῶν λόγων, τήν κατά νοῦν τῆς ψυχῆς θεωρίαν, καί μόνῃ περιγράφων τήν νοεράν δύναμιν, τῇ κατά τήν ἐπιφάνειαν προσόψει τῶν αἰσθητῶν. Ὁπηνίκα δέ διά τῶν φυσικῶν ἀπαρχόμενος κινημάτων, πρός τά παρά φύσιν σοφιστικῶς κατασύρῃ τήν πρακτικήν δύναμιν, καί διά τῶν νομιζομένων καλῶν ταῖς χείροσι πιθανῶς προσηλώσῃ ταύτης τήν ἔφεσιν, ἐπί τῷ ὀνόματι Κυρίου ὀμνύει ψευδῶς, πρός ἄλλα παρ᾽ ὑπόσχεσιν ἄγων τήν πειθομένην ψυχήν. Καί ἔστι κλέπτης μέν, ὡς πρός ἑαυτόν συλῶν τήν γνῶσιν τῆς φύσεως· ἐπίορκος δέ, ὡς τό πρακτικόν τῆς ψυχῆς μάτην διαπονεῖσθαι πείθων τοῖς παρά φύσιν.

ξε΄. Ἤ πάλιν, κλέπτης ἐστίν, ὁ πρός ἀπάτην τῶν ἀκουόντων τούς θείους δῆθεν ἀσκούμενος λόγους, ὧν οὐκ ἐπέγνω διά τῶν ἔργων τήν δύναμιν, τήν ψιλήν προφοράν δόξης ἐμπορίαν ποιούμενος, καί τῷ διά γλώσσης λόγῳ τόν τοῦ δίκαιος νομίζεσθαι παρά τῶν ἀκροωμένων θηρώμενος ἔπαινον. Καί ἁπλῶς εἰπεῖν, ὁ τῷ λόγῳ τόν βίον ἀνάρμοστον, καί τῇ γνώμει τήν διάθεσιν τῆς ψυχῆς ἔχων ἀντικειμένην, κλέπτης ἐστίν, ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἀγαθῶν οὐ καλῶς διαφαινόμενος. Πρός ὅν ὁ λόγος εἰκότως ἐρεῖ, Τῷ δέ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός, Ἵνα τί σύ ἐκδιηγῇ τά δικαιώματά μου, καί ἀναλαμβάνεις τήν διαθήκην μου διά στόματός σου;

ξστ΄. Κλέπτης ὡσαύτως ἐστί, καί ὁ τοῖς φαινομένοις τρόποις καί ἤθεσι, τήν μή φαινομένην συγκαλύπτων τῆς ψυχῆς κακουργίαν, ἐπιεικείας πλάσματι τήν ἔνδον ἐπικαλύπτων διάθεσιν· καί κλέπτων,

ὥσπερ ἐκεῖνος τῇ προφορᾷ τῶν λόγων τῆς γνώσεως, τήν τῶν ἀκουόντων διάνοιαν· οὕτω δή καί αὐτός τῷ τρόπῳ τῆς τῶν ἠθῶν ὑποκρίσεως, τῶν θεομένων τήν αἴσθησιν, πρός ὅν ὁμοίως εἰρήσεται, Αἰσχύνθητε, οἱ ἐνδεδυμένοι ἱμάτια ἀλλότρια· καί τό, Ἀποκαλύψει Κύριος τό σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ καθ᾽ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. Καθ᾽ ἑκάστην γάρ ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐργαστηρίῳ, ταῦτά μοι λέγοντος ἀκούειν δοκῶ τοῦ Θεοῦ τήν ἡμέραν, ὡς ἐπ᾽ ἀμφοῖν διαῤῥήδην κατεγνωσμένος.

ξζ΄. Ἐπίορκός ἐστιν, ἤγουν ὀμνύων ἐπί τῷ ὀνόματι Κυρίου ψευδῶς, ὁ ἐπαγγελλόμενος τῷ Θεῷ τόν κατ᾽ ἀρετήν βίον, καί ἀλλότρια παρά τήν ὑπόσχεσιν τῆς οἰκείας ἐπαγγελίας ἐπιτηδεύων, καί τήν συνθήκην τῆς ὁμολογίας τοῦ σεμνοῦ βίου διά τῆς ἀργίας τῶν ἐντολῶν παραβαίνων. Καί συντόμως εἰπεῖν, ὁ κατά Θεόν ζῆν προελόμενος, (1336) καί μή τελείως τῷ παρόντι βίῳ νεκρούμενος, ψεύστης ἐστί καί ἐπίορκος, ὀμόσας μέν τῷ Θεῷ, τουτέστιν, ἐπαγγειλάμενος τόν ἐν τοῖς θείοις ἀγῶσιν ἄμεμπτον δρόμον, καί μή πληρώσας, καί διά τοῦτο μηδαμῶς ἐπαινούμενος. Ἐπαινεθήσεται γάρ πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ, τουτέστι, πᾶς ὁ τῷ Θεῷ τόν ἔνθεον ἐπαγγειλάμενος βίον, καί διά τῆς ἀληθείας τῶν ἔργων τῆς δικαιοσύνης τούς ὅρκους πληρῶν τῆς καλῆς ὑποσχέσεως.

ξη΄. Ὁ κατά μόνην τήν ἐν τοῖς λόγοις προφοράν, γνῶσιν ὑποκρινόμενος, πρός δόξαν οἰκείαν τήν τῶν ἀκουόντων κλέπτει διάνοιαν· καί ὁ τοῖς ἤθεσι τήν ἀρετήν ὑποκρινόμενος, πρός δόξαν οἰκείαν κλέπτει τῶν θεωμένων τήν ὅρασιν· καί δι᾽ ἀπάτης ἀμφότεροι κλέπτονες, πλανῶσιν, ὁ μέν, διάνοιαν ψυχῆς τῶν ἀκουόντων, ὁ δέ, τῶν θεωμένων σώματος αἴσθησιν.

ξθ΄. Εἰ πάντως ἔπαινον ἔχει ὁ τῶν οἰκείων πληρωτής ἐπαγγελιῶν, ὡς ὀμνύων ἐν τῷ Θεῷ, καί ἀληθεύων· δῆλον ὅτι ψόγον ἕξει καί ἀτιμίαν, ὁ τῶν οἰκείων συνθηκῶν παραβάτης γινόμενος, ὡς ὀμόσας ἐν τῷ Θεῷ, καί ψευσάμενος.

ο΄. Οὐ πᾶς ἄνθρωπος εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τόν κόσμον, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται· πολλοί γάρ ἀφώτιστοι διαμένουσι, καί τοῦ κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀμέτοχοι φωτός· ἀλλά δῆλον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος κατ᾽ οἰκείαν γνώμην, εἰς τόν ἀληθῆ κόσμον ἐρχόμενος τῶν ἀρετῶν. Πᾶς γάρ ὁ κατ᾽ ἀλήθειαν διά τῆς αὐθαιρέτου γεννήσεως εἰς τοῦτον ἐρχόμενος τόν κόσμον, ὑπό τοῦ Λόγου πάντως φωτίζεται, λαμβάνων ἕξιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον, καί γνώσεως ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἄπταιστον.

οα΄. Οὐ πάντες τε καί πάντα τά τήν αὐτήν ἐκφώνησιν ἔχοντα, καθ᾽ ἕνα καί τόν αὐτόν πάντως νοηθήσεται τρόπον· ἀλλ᾽ ἕκαστον τῶν λεγομένων πρός τήν ὑποκειμένην δηλονότι τῷ τρόπῳ τῆς ἁγίας Γραφῆς δύναμιν νοητέον, εἰ μέλλοιμεν ὀρθῶς τοῦ σκοποῦ τῶν γεγραμμένων καταστοχάζεσθαι.

οβ΄. Οὐδέν τῶν ἀναγεγραμμένων τῇ Γραφῇ προσώπων, ἤ τόπων, ἤ χρόνων, ἤ ἑτέρων πραγμάτων ἐμψύχων τε καί ἀψύχων, αἰσθητῶν τε καί νοητῶν, κατά τόν αὐτόν ἀεί κινούμενον τρόπον, ἔχει συμβαίνουσαν ἑαυτῇ διόλου τήν ἱστορίαν ἤ τήν θεωρίαν. Διό χρή τόν ἀπταίστως τήν θείαν τῆς Γραφῆς ἐξασκούμενον εἴδησιν, ταῖς διαφοραῖς τῶν γινομένων ἤ λεγομένων, διαφόρως ἐκδέχεσθαι τῶν ἀπηριθμημένων ἕκαστον, καί τήν ἁρμόζουσαν αὐτῷ κατά τόν τόπον, ἤ τόν χρόνον δεόντως θεωρίαν προσνέμειν.

ογ΄. Διδάσκειν χρή πάντας τούς ἐν παντί τῷ κόσμῳ, λόγῳ ζῇν μόνῳ πολιτεύεσθαι, καί τοσοῦτον ἔχειν περί τῶν σωμάτων τήν μέριμναν, ὅσο διά πολλῆς φροντίδος τήν πρός αὐτά σχέσιν τῆς ψυχῆς διακόψας, (1337) καί μηδεμίαν διδόναι τοσύνολον ὕλης τῇ ψυχῇ φαντασίαν· σβεσθείσης ἤδη τῷ λόγῳ τῆς κατ᾽ ἀρχάς, τόν μέν λόγον παρωσαμένης, τήν ἀλογίαν

δέ τῆς ἡδονῆς ὄφεως δίκην ἑρπυστικοῦ προσδεξαμένης, αἰσθήσεως, καθ᾿ ἧς ὡρίσθη δικαίως ὁ θάνατος, ἵνα παύσηται τῷ διαβόλῳ πρός τήν ψυχήν παρεχομένη τήν εἴσοδον.

οδ΄. Μία ὑπάρχουσα κατά τό γένος ἡ αἴσθησις, πενταπλοῦται τοῖς εἴδεσι, διά τῆς καθ᾿ ἕκαστον εἶδος ἀντιληπτικῆς ἐνεργείας, τό προσφυές αἰσθητόν, ἀντί Θεοῦ στέργειν τήν πλανωμένην ψυχήν ἀναπείθουσα. Διόπερ ὁ τῷ λόγῳ σοφῶς ἑπόμενος, πρό τοῦ βεβιασμένου καί παρά γνώμην θανάτου, τόν θάνατον τῆς σαρκός ἑκουσίως καταψηφίζεται, τόν πρός αἴσθησιν τῆς γνώμης παντελῆ ποιούμενος χωρισμόν.

οε΄. Λαβοῦσα τόν νοῦν ἡ αἴσθησις ὑποχείριον, διδάσκει πολύθεον, δι᾿ ἑκάστης αἰσθήσεως τῇ περί τά πάθη δουλείᾳ ὡς θεῖον τό προσφυές αἰσθητόν θεραπεύουσα.

οστ΄. Ὁ μόνῳ τῷ γράμματι τῆς Γραφῆς παρακαθήμενος, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν κρατοῦσαν τῆς φύσεως, καθ᾿ ἥν ἡ πρός τήν σάρκα τῆς ψυχῆς σχέσις μόνη διαφαίνεσθαι πέφυκε. Τό γάρ γράμμα μή νοούμενον πνευματικῶς, μόνην ἔχει τήν αἴσθησιν περιγράφουσαν αὐτοῦ τήν ἐκφώνησιν, καί μή συγχωροῦσαν πρός τόν νοῦν διαβῆναι τῶν γεγραμμένων τήν δύναμιν. Εἰ δέ πρός μόνην τήν αἴσθησιν ἔχει τό γράμμα τήν οἰκειότητα, πᾶς ὁ καθ᾿ ἱστορίαν μόνην Ἰουδαϊκῶς τό γράμμα δεχόμενος, κατά σάρκα ζῇ, τῆς ἁμαρτίας καθ᾿ ἑκάστην ἡμέραν διά τήν ζῶσαν αἴσθησιν γνωμικῶς ἀποθνήσκων τόν θάνατον, μή δυνάμενος πνεύματι τάς πράξεις θανατῶσαι τοῦ σώματος, ἵνα ζῇ τήν ἐν πνεύματι καμαρίαν ζωήν. Εἰ γάρ κατά σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσειν, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος· εἰ δέ πνεύματι τάς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

οζ΄. Μή τοίνυν τόν θεῖον λύχνον, ἤγουν τόν φωτιστικόν τῆς γνώσεως λόγον ἀνάπτοντες διά θεωρίας καί πράξεως, ὑπό τόν μόδιον θήσωμεν, ἵνα μή κατακριθῶμεν ὡς περιγράφοντες τῷ γράμματι τήν τῆς σοφίας ἀπερίληπτον δύναμιν· ἀλλ᾿ ἐπί τήν λυχνίαν, λέγω τήν ἁγίαν Ἐκκλησίαν, ἐν τῷ ὕψει τῆς ἀληθοῦς θεωρίας, πᾶσι τό φῶς τῶν θείων δογμάτων πυρσεύουσαν.

οη΄. Ὁ τάς προσβολάς τῶν ἀκουσίων πειρασμῶν κατά τόν μακάριον Ἰώβ καί τούς γενναίους μάρτυρας ἀκατασείστῳ φέρων τῷ φρονήματι, λύχνος ἐστίν ἰσχυρός, ἀκατάσβεστον καί αὐτός φυλάττων τό φῶς τῆς σωτηρίας, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς κατά τήν ἀνδρίαν ὑπομονῆς φυλαττόμενον, ὡς τόν Κύριον ἰσχύν ἔχων καί ὕμνησιν. Ὁ δέ γινώσκων τοῦ πονηροῦ τά μηχανήματα, καί τάς συμπλοκάς τῶν ἀφανῶν πολέμων οὐκ ἀγνοῶν, καί οὗτος τῷ φωτί τῆς γνώσεως περιλαμπόμενος, ἄλλος πέφηνε λύχνος, τῷ μεγάλῳ Ἀποστόλῳ προσηκόντως φθεγγόμενος, Οὐ γάρ αὐτοῦ τά νοήματα ἀγνοοῦμεν.

οθ΄. (1340) Τήν μέν κάθαρσιν τοῖς ἀξίοις τῆς τῶν ἀρετῶν καθαρότητος, διά φόβου καί εὐσεβείας καί γνώσεως ποιεῖται τό Πνεῦμα τό ἅγιον· τόν δέ φωτισμόν τῆς τῶν ὄντων καθ᾿ οὕς ὑπάρχουσι λόγους γνώσεως, δι᾿ ἰσχύος καί βουλῆς καί συνέσεως δωρεῖται τοῖς ἀξίοις φωτός· τήν δέ τελειότητα, διά τῆς παμφαοῦς καί ἁπλῆς καί ὁλοσχεροῦς σοφίας χαρίζεται τοῖς ἀξίοις θεώσεως, πρός τήν τῶν ὄντων αἰτίαν, ἀμέσως αὐτούς ἀνάγον κατά πάντα τρόπον, ὡς ἔστιν ἀνθρώπῳ δυνατόν, ἐκ μόνων τῶν θείων τῆς ἀγαθότητος ἰδιωμάτων γνωριζομένους, καθ᾿ ἥν ἐκ Θεοῦ μέν ἑαυτούς, ἐξ ἑαυτῶν δέ γινώσκοντες τόν Θεόν, οὐκ ὄντος τινός μέσου διατειχίζοντος· σοφίας γάρ μέσον οὐδέν πρός Θεόν· τήν ἀναλλοίωτον ἕξουσιν ἀτρεψίαν, τῶν μέσων αὐτοῖς ὁλικῶς πάντων διαβαθέντων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁ περί τήν γνῶσιν ποτε τοῦ σφάλλεσθαι κίνδυνος. Μέσα δέ καλεῖ, τήν τῶν νοητῶν καί τῶν αἰσθητῶν οὐσίαν, δι᾿

ὧν πρός Θεόν ὡς αἰτίαν τῶν ὄντων, ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνάγεσθαι πέφυκεν.

π΄ Τήν μέν πρακτικήν φιλοσοφίαν, φόβος, εὐσέβειά τε καί γνῶσις ἐργάζονται· τήν δέ φυσικήν ἐν πνεύματι θεωρίαν, ἰσχύς καί βουλή καί σύνεσις κατορθοῦσι· τήν δέ μυστικήν θεολογίαν, σοφία θεία μόνη χαρίζεται.

πα΄. Ὥσπερ ἐλαίου χωρίς, ἄσβεστον διατηρηθῆναι λύχνον ἀμήχανον, οὕτως ἕξεως χωρίς, προσφόροις καί λόγοις καί τρόποις καί ἤθεσι, νοήμασί τε αὖ καί λογισμοῖς τοῖς καθήκουσι τά καλά διατρεφούσης, ἄσβεστον φυλαχθῆναι τό φῶς τῶν χαρισμάτων ἀμήχανον. Πᾶν γάρ χάρισμα πνευματικόν προσφυοῦς χρῄζει τῆς ἕξεως, ἀπαύστως ἐπιχεούσης αὐτῷ καθάπερ ἔλαιον τήν ὕλην τήν νοεράν, ἵνα διαμείνῃ κατά τήν ἕξιν τοῦ δεξαμένου κρατούμενον.

πβ΄. Ὥσπερ ἐλαίας χωρίς, οὐκ ἔστιν οὐδαμῶς εὑρεῖν φύσει κατ᾽ ἀλήθειαν γνήσιον ἔλαιον· ἄγγους δέ δίχα κρατεῖσθαι τοῦ δεχομένου τό ἔλαιον οὐ δυνατόν· ἐλαίῳ δέ μή τρεφόμενον σβέννυται πάντως τό λυχναῖον φῶς· οὕτω τῶν ἁγίων Γραφῶν χωρίς, οὐκ ἔστι κατά ἀλήθειαν δύναμις νοημάτων θεοπρεπής· ἕξεως δέ δίχα, καθάπερ ἄγγους νοημάτων δεκτικοῦ, οὐδαμῶς ἄν συσταίη νόημα θεῖον· θείοις δέ νοήμασι μή τρεφόμενον τό φῶς τῆς ἐν τοῖς χαρίσμασι γνώσεως, ἄσβεστον οὐ συντηρεῖται τοῖς ἔχουσι.

πγ΄. Τήν μέν Παλαιάν Διαθήκην, τήν ἐξ εὐωνύμων ἐλαίαν ὑπολαμβάνω σημαίνειν, ὡς τῆς πρακτικῆς μᾶλλον προνοουμένην φιλοσοφίας· τήν ἐκ δεξιῶν δέ, τήν Νέαν Διαθήκην, ὡς καινοῦ μυστηρίου διδάσκαλον, καί τῆς ἐν ἑκάστῳ τῶν πιστῶν θεωρητικῆς ἕξεως ποιητικήν. Ἡ μέν γάρ, ἀρετῆς τρόπους, ἡ δέ, (1341) γνώσεως λόγους παρέχεται τοῖς τά θεῖα φιλοσοφοῦσι· καί ἡ μέν, τῆς τῶν ὁρωμένων ὁμίχλης ὑφαρπάζουσα πρός τό συγγενές ἀνάγει τόν νοῦν, πάσης καθαρόν ὑλικῆς φαντασίας γεγενημένον· ἡ δέ, τῆς ὑλικῆς προσπαθείας αὐτόν ἀποκαθαίρει, τῷ τῆς ἀνδρίας τόνῳ, καθάπερ σφύρᾳ τινί τούς πρός τό σῶμα τῆς γνώμης κατά τήν σχέσιν ἐκκρουομένη ἥλους.

πδ΄. Ἡ μέν Παλαιά, τό σῶμα πρός ψυχήν λογισθέν ἀναβιβάζει διά μέσων τῶν ἀρετῶν, κωλύουσα τοῦ πρός σῶμα τόν νοῦν καταβιβάζεσθαι· ἡ δέ Νέα, τόν νοῦν πρός τόν Θεόν ἀναβιβάζει, τῷ πυρί τῆς ἀγάπης πτερούμενον. Καί ἡ μέν, ταὐτόν ἐργάζεται τῷ νοΐ τό σῶμα κατά τήν θέσιν κίνησιν· ἡ δέ, ταὐτόν τῷ Θεῷ τόν νοῦν ἀποτελεῖ κατά τήν ἕξιν τῆς χάριτος τοσαύτην ἔχοντα πρός Θεόν τήν ἐμφέρειαν, ὥστε τόν Θεόν δι᾽ αὐτοῦ γνωρίζεσθαι, τόν ἐξ ἑαυτοῦ κατά φύσιν οὐδαμῶς τοπαράπαν οὐδενί γινωσκόμενον, ὡς ἔκ τινος εἰκόνος ἀρχέτυπον.

πε΄. Ἡ μέν Παλαιά Διαθήκη, πράξεως καί ἀρετῆς ὑπάρχουσα σύμβολον, συμφωνεῖν τό σῶμα τῷ νοΐ παρασκευάζει κατά τήν κίνησιν· ἡ δέ Νέα, θεωρίας οὖσα καί γνώσεως ποιητικήν, τόν μυστικῶς αὐτῆς ἀντεχόμενον νοῦν τοῖς θείοις νοήμασι καταφαιδρύνει καί τοῖς γνωρίσμαασι· καί ἡ μέν Παλαιά, τῷ γνωστικῷ χορηγεῖ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν· ἡ δέ Νέα, τῷ πρακτικῷ γνώσεως ἀληθοῦς λόγους χαρίζεται.

πστ΄. Ἐκείνων ὁ Θεός λέγεταί τε καί γίνεται κατά χάριν Πατήρ, τῶν μόνην ἐχόντων τήν κατ᾽ ἀρετήν γνωμικήν ἐν πνεύματι γέννησιν· καθ᾽ ἥν ὥσπερ ψυχῆς πρόσωπον, τόν ἐν ἀρεταῖς τοῦ γεννήσαντος Θεοῦ χαρακτῆρα φαινόμενον ἔχοντες κατά τόν βίον, τούς θεωμένους τῇ μεταβολῇ τῶν τρόπων δοξάζειν τόν Θεόν παρασκευάζουσι, τόν οἰκεῖον βίον πρός μίμησιν παρέχοντες αὐτοῖς ἐξαίρετον ἀρετῆς ἐξεμπλάριον.Οὐ γάρ λόγῳ ψιλῷ Θεός δοξάζεσθαι πέφυκεν, ἀλλ᾽ ἔργοις δικαιοσύνης πολλῷ πλείονα λόγων βοῶσι τήν θείαν μεγαλοπρέπειαν.

πζ΄. Ἀριστερός μέν ὁ φυσικός νόμος, διά τήν αἴσθησιν· προσάγει δέ τῷ λόγῳ τούς τρόπους τῶν ἀρετῶν, καί ποιεῖ γνῶσιν ἐνεργουμένην. Ὁ δέ πνευματικός νόμος, δεξιός μέν ἐστι διά τόν νοῦν· μίγνυσι δέ τῇ αἰσθήσει τούς ἐν τοῖς οὖσι πνευματικούς λόγους, καί ποιεῖ πρᾶξιν λελογισμένην.

πη΄. Ὁ τῇ πράξει σωματουμένην τήν γνῶσιν, καί τῇ γνώσει ψυχουμένην τήν πρᾶξιν δεικνύς, τόν ἀκριβῆ τρόπον εὗρε τῆς ἀληθοῦς θεουργίας. (1344) Ὁ δ᾽ ὁποτέραν τούτων τῆς ἑτέρας ἔχων διαζευγμένην, ἤ τήν γνῶσιν ἀνυπόστατον πεποιήκε φαντασίαν, ἤ τήν πρᾶξιν ἄψυχον κατέστησε εἴδωλον. Γνῶσις γάρ ἄπρακτος, φαντασίας οὐδέν διενήνοχεν, ὑφιστῶσα αὐτήν τήν πρᾶξιν οὐκ ἔχουσα· καί πρᾶξις ἀλόγιστος, ταὐτόν εἰδώλῳ καθέστηκεν ψυχοῦσαν αὐτήν τήν γνῶσιν οὐκ ἔχουσα.

πθ΄. Τό τῆς σωτηρίας ἡμῶν μυστήριον, ἐπίδειξιν μέν λόγου, τόν βίον, δόξαν δέ βίου, τόν λόγον ποιεῖται· καί τήν μέν πρᾶξιν θεωρίαν ἐνεργουμένην, τήν δέ θεωρίαν, πρᾶξιν μυσταγωγουμένην. Καί συντόμως εἰπεῖν, τήν μέν ἀρετήν, φανέρωσιν γνώσεως, τήν δέ γνῶσιν, ἀρετῆς συντηρητικήν ἐργαζόμενον δύναμιν· καί δι᾽ ἀμφοῖν, ἀρετῆς δέ λέγω καί γνώσεως, μίαν σοφίαν συνισταμένην ἐπιδεικνύμενον· ἵνα γνῶμεν ὅτι συμφωνοῦσιν ἀλλήλαις διά πάντων αἱ δύο Διαθῆκαι κατά τήν χάριν, πλέον εἰς ἑνός μυστηρίου συμπλήρωσιν, ἤ ὅσον ψυχή καί σῶμα πρός ἑνός ἀνθρώπου γένεσιν, κατά τήν σύνθεσιν ἀλλήλαις συμβαίνουσαι.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. Ὥσπερ ψυχή καί σῶμα ποιεῖ κατά σύνθεσιν ἄνθρωπον, οὕτω πρᾶξις καί θεωρία, μίαν κατά σύνοδον ἀποτελεῖ σοφίαν γνωστικήν· καί Παλαιά καί Νέα Διαθήκη, μυστήριον ἕν ἀπεργάζεται. Μόνου δέ τοῦ Θεοῦ κατά φύσιν ἐστί τό ἀγαθόν, ἐξ οὗ, κατά μετοχήν, πάντα φωτίζεταί τε καί ἀγαθύνεται, τά φωτός κατά φύσιν καί ἀγαθότητος δεκτικά.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Ὁ τόν φαινόμενον κόσμον νοῶν, θεωρεῖ τόν νοούμενον· τυποῖ γάρ τῇ αἰσθήσει τά νοητά φανταζόμενος, καί κατά νοῦν σχηματίζει τούς θεαθέντας λόγους· καί μεταφέρει, πρός μέν αἴσθησιν πολυειδῶς, τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου πολυπλόκως τήν σύνθεσιν· καί νοεῖ, ἐν μέν τῷ νοητῷ, τόν αἰσθητόν, μετενέγκας πρός τόν νοῦν τοῖς λόγοις τήν αἴσθησιν, ἐν δέ τῷ αἰσθητῷ, τόν νοητόν, πρός τήν αἴσθησιν ἐπιστημόνως τοῖς τύποις μετεγκλοιώσας τόν νοῦν.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Τόν μέν πρῶτον περί μονάδος λόγον, ὡς ἀρχήν πάσης ἀρετῆς κεφαλήν ὁ προφήτης ὠνόμασεν· (1345) ὡς τό, Ἔδυ ἡ κεφαλή μου εἰς σχισμάς ὀρέων· τάς δέ διανοίας τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, σχισμάς τῶν ὀρέων, ὑφ᾽ ὧν κατεπόθη διά τῆς παραβάσεως ὁ ἡμέτερος νοῦς· γῆν δέ κατωτάτην, τήν μηδαμῶς γνώσεως αἰσθανομένην θείας, ἤ τῆς κατ᾽ ἀρετήν ζωῆς, τήν οἱανοῦν κίνησιν ἔχουσαν ἕξιν· ἄβυσσον δέ, τήν ἐπικειμένην ἄγνοιαν τῇ ἕξει τῆς κακίας, ἐφ᾽ ᾗ βέβηκε καθάπερ γῇ, τά τῆς κακίας πελάγη ἤ γῆν, τήν παγίαν τῆς κακίας ἕξιν εἶπεν· αἰωνίους δέ μοχλούς, τάς συγκρατούσας τήν χειρίστην ἕξιν ἐμπαθεῖς προσπαθείας τῶν ὑλικῶν.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Ἡ τῶν ἁγίων ὑπομονή, τήν πονηράν δύναμιν προσβάλλουσαν, δαπανᾷ· ὡς πείθουσα τοῖς ὑπέρ ἀληθείας ἐγκαλλωπίζεσθαι πόνοις, τούς αὐτῆς διακόνους, καί πλέον ἐμπλατύνεσθαι διδάσκουσα τοῖς παθήμασιν, ἤ ταῖς ἀνέσεσιν, οἱ τῆς ἐν σαρκί ζωῆς ἄγαν φροντίζοντες, ὑπόθεσιν αὐτοῖς ὑπερβαλλούσης κατά πνεῦμα δυνάμεως ποιουμένη, τήν κατά φύσιν τῆς σαρκός περί τό πάσχειν ἀσθένειαν. Ὅρα γάρ ὅπως τῆς καθ᾽ ὑπερβολήν θείας δυνάμεως ἐστιν ὑπόθεσις, ἡ κατά φύσιν τῶν ἁγίων ἀσθένεια, ἧς ἥττονα τόν ὑπερήφανον διάβολον Κύριος ἔδειξεν.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Ὁ λόγος τῆς χάριτος, διά πολλῶν πειρασμῶν πρός τήν τῶν ἀνθρώπων φύσιν, ἤγουν τήν τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν, ὥσπερ Ἰωνᾶς διά πολλῶν θλίψεων πρός Νινευί διαβάς τήν πόλιν τήν μεγάλην, ἔπεισε τόν βασιλεύοντα νόμον τῆς φύσεως ἐξαναστῆναι τοῦ θρόνου, τῆς προτέρας δηλαδή περί τό κακόν κατά τήν αἴσθησιν ἕξεως, καί περιελέσθαι τήν στολήν αὐτοῦ, τόν ἐπί τοῖς ἤθεσι λέγω τῆς κοσμικῆς δόξης ἀποθέσθαι τῦφον, καί περιβαλέσθαι σάκκον, τό πένθος δηλαδή καί τήν δυσχερῆ καί τραχεῖαν τῆς κακοπαθείας, καί βίῳ τῷ κατά Θεόν πρέπουσαν ἀγωγήν· καί καθίσαι ἐπί σποδοῦ· σποδός δέ ἐστιν ἡ πτωχεία τοῦ πνεύματος, ἐφ᾽ ἧς καθέζεται πᾶς εὐσεβῶς ζῆν διδασκόμενος, καί τήν μάστιγα τῆς συνειδήσεως ἔχων ἐπί τοῖς πλημμεληθεῖσιν, αὐτόν καταικίζουσαν.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ὅρα ὅπως βασιλέα μέν εἶναι λέγει, τόν φυσικόν νόμον· θρόνον δέ, τήν ἐμπαθῆ κατ᾽ αἴσθησιν ἕξιν· τήν δέ στολήν, τήν τῆς κενῆς δόξης προβολήν· τόν δέ σάκκον, τό κατά τήν μετάνοιαν πένθος· τήν δέ σποδόν, τήν ταπεινοφροσύνην· ἀνθρώπους δέ, τούς περί τόν λόγον· κτήνη δέ, τούς περί τήν ἐπιθυμίαν· βόας δέ, τούς περί τόν θυμόν· πρόβατα δέ, τούς περί τήν θεωρίαν τῶν ὁρατῶν πταίοντας.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ὁ διά τήν ἔννομον ἀρετήν τῶν ἐν σαρκί παθῶν ὡς ἀριστερῶν ποιούμενος λήθην, καί διά τήν ἄπταιστον γνῶσιν, ἐπί τοῖς κατορθώμασι τῇ νόσῳ τῆς φυσιούσης οἰήσεως ὡς δεξιᾶς οὐχ ἁλισκόμενος, ἀνήρ γέγονε, μή γινώσκων δεξιάν αὐτοῦ, ὡς δόξης οὐκ ἐρῶν λυομένης, οὐδέ ἀριστεράν, ὡς τοῖς τῆς σαρκός οὐκ ἐρεθιζόμενος πάθεσι. Δεξιάν οὖν, ὡς ἔοικεν, εἶπεν ὁ λόγος, τήν ἐπί τοῖς δῆθεν κατορθώμασι κενοδοξίαν· ἀριστεράν δέ, τήν ἐπί τοῖς αἰσχροῖς πάθεσιν ἀκολασίαν. (1348) Ὁ γάρ τῆς ἀρετῆς λόγος, τῆς σαρκός ὡς ἀριστερᾶς οὐκ οἶδεν ἁμαρτίαν· ὁ δέ τῆς γνώσεως, τήν ψυχῆς ὡς δεξιᾶς οὐ γινώσκει κακίαν.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Ἡ κατά λόγον γνῶσις τῶν ἀρετῶν, ἤγουν ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἀληθής τῆς τῶν ἀρετῶν αἰτίας ἐπίγνωσις, ἄγνοιαν παντελῆ πέφυκε ποιεῖν, τῆς δεξιᾶς καί ἀριστερᾶς ἑκατέρωθεν παρακειμένης τῇ μεσότητι τῶν ἀρετῶν ὑπερβολῆς καί ἐλλείψεως. Εἰ γάρ οὐδέν ἐν τῷ λόγῳ παντελῶς πέφυκεν εἶναι παράλογον, σαφῶς ὁ πρός τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθείς, τήν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν. Οὐ γάρ δυνατόν ἄμφω κατά ταὐτόν ἅμα καταθρῆσαι τά ἀντικείμενα, καί θατέρῳ ἅμα τό ἕτερον γνῶναι συνεμφαινόμενον.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Εἰ ἀπιστίας ἐν τῇ πίστει λόγος οὐδείς, οὐδέ σκότους αἰτία κατά φύσιν ὑπάρχει τό φῶς, οὐδέ Χριστῷ συνενδείκνυσθαι πέφυκεν ὁ διάβολος, δῆλον ὡς οὐδέ τῷ λόγῳ τοπαράπαν συνυπάρχει τό παράλογον. Εἰ δέ τῷ λόγῳ συνεῖναι παντελῶς οὐ δύναται τό παράλογον, ὁ πρός τόν λόγον τῶν ἀρετῶν ἀναχθείς, τήν τῶν παραλόγων οὐδαμῶς ἐπιγνώσεται θέσιν, μόνην ὡς ἔστιν, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς νομίζεται γινώσκων τήν ἀρετήν· καί διά τοῦτο μήτε δεξιάν διά τῆς ὑπερβολῆς, μήτε ἀριστεράν διά τῆς ἐλλείψεως ἐπιστάμενος. Ἐπ᾽ ἀμφοῖν γάρ θεωρεῖται σαφῶς τό παράλογον.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Ἀπιστίαν λέγει, τήν ἄρνησιν τῶν ἐντολῶν· πίστιν δέ, τήν αὐτῶν συγκατάθεσιν· τό δέ σκότος, τοῦ καλοῦ τήν ἄγνοιαν· τό δέ φῶς, τήν τούτου διάγνωσιν. Χριστόν δέ κέκληκε, τήν οὐσίαν τοῦ καλοῦ καί τήν ὑπόστασιν· τόν διάβολον δέ, τήν πάντων γεννητικήν τῶν κακῶν χειρίστην ἕξιν.

ρ΄. Εἰ ὅρος ὑπάρχει καί μέτρον τῶν ὄντων ὁ λόγος, ἴσον πρός ἀλογίαν ἐστί, καί διά τοῦτο παράλογον, τό παρά τόν ὅρον καί παρά τό μέτρον, ἤ πάλιν ὑπέρ τόν ὅρον κινεῖσθαι καί ὑπέρ τό μέτρον. Ἐπίσης γάρ

ἄμφω τοῖς οὕτω κινουμένοις τοῦ κυρίως ὄντος φέρει τήν ἔκπτωσιν· τό μέν, ἄδηλον αὐτοῖς ποιεῖσθαι τοῦ δρόμου πεῖθον τήν κίνησιν καί ἀόριστον, οὐκ ἔχουσαν σκοπόν τόν Θεόν δι᾿ ἀμετρίαν νοός, ὡς τέλος αὐτοῖς προεπινοούμενον· τοῦ δεξιοῦ, δεξιώτερον ἀναπλαττομένοις· τό δέ, παρά τόν σκοπόν, πρός μόνην τήν αἴσθησιν αὐτούς πεῖθον, τοῦ δρόμου ποιεῖσθαι τήν κίνησιν, δι᾿ ἀτονίας νοός, προεπινοούμενον τέλος νομίζοντας, τό κατ᾿ αἴσθησιν αὐτοῖς περιγραφόμενον· ἅπερ ἀγνοεῖ μή πάσχων, ὁ μόνῳ τῷ λόγῳ τῆς ἀρετῆς συνημμένος, καί πᾶσαν αὐτῷ τῆς κατά νοῦν οἰκείας δυνάμεως περιγράψας τήν κίνησιν, καί διατοῦτο μηδέν ὑπέρ τόν λόγον ἤ παρά τόν λόγον διανοεῖσθαι δυνάμενος.

ΕΚΑΤΟΝΤΑΣ ΠΕΜΠΤΗ.

α΄. Ὁ κατά φύσιν λόγος, διά μέσων τῶν ἀρετῶν, (1349) πρός τόν νοῦν ἀνάγειν πέφυκε τόν ἐπιμελούμενον πράξεως· ὁ δέ νοῦς πρός τήν σοφίαν εἰσάγει διά θεωρίας τόν ἐφιέμενον γνώσεως. Τό δέ παράλογον πάθος, πρός τήν αἴσθησιν πείθει καταφέρεσθαι τόν ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἧς τέλος ἐστί, τό πρός τήν ἡδονήν καθηλωθῆναι τόν νοῦν.

β΄. Ἀρετήν καλεῖ, τήν ἀπαθεστάτην καί παγίαν περί τό καλόν ἕξιν, ἧς ἐφ᾿ ἑκάτερα καθέστηκεν οὐδέν, Θεοῦ φερούσης χαρακτῆρα, ᾧ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. Αἰτία δέ τῶν ἀρετῶν ἐστιν ὁ Θεός· τούτου δέ κατ᾿ ἐνέργειαν γνῶσις, ἡ τοῦ κατ᾿ ἀλήθειαν ἐπεγνωκότος τόν Θεόν πρός τό πνεῦμα κατά τήν ἕξιν ἀλλοίωσις.

γ΄. Εἰ ὁ λόγος διώρισεν ὡς πέφυκεν ἑκάστου τήν γένεσιν, οὐδέν τῶν ὄντων ἑαυτό φυσικῶς ἤ ὑπερβέβηκεν ἤ ὑποβέβηκεν. Οὐκοῦν ὅρος μέν τῶν ὄντων ἐστίν, ἡ κατ᾿ ἔφεσιν τῆς αἰτίας ἐπίγνωσις· μέτρον δέ, ἡ ἐφικτή τοῖς οὖσι κατ᾿ ἐνέργειαν τῆς αἰτίας ἐκμίμησις. Τό δέ ὑπέρ τόν ὅρον φέρεσθαι καί τό μέτρον τῶν κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, μή καταντώντων εἰς Θεόν, ἐν ᾧ ἡ κατ᾿ ἔφεσιν πάντων ἵσταται κίνησις, αὐθυπόστατον δεχομένη τέλος τοῦ Θεοῦ τήν ἀπόλαυσιν. Τό δέ παρά τόν ὅρον φέρεσθαι καί τό μέτρον τῶν κινουμένων τήν ἔφεσιν, ἀνόνητον ποιεῖ τόν δρόμον, ἀντί Θεοῦ καταντώντων πρός τήν αἴσθησιν, ἐν ᾗ καθ᾿ ἡδονήν βέβηκεν ἡ τῶν παθῶν ἀνυπόστατος ἀπόλαυσις.

δ΄. Ὁ πρός τήν αἰτίαν τῶν ὄντων ἀσχέτως ἀνατιθείς νοῦν, ἀγνοήσει παντελῶς, μηδένα θεωρῶν λόγον, ἐν τῷ κατά πᾶσαν αἰτίαν ὑπέρ πάντα λόγον ὄντι κατ᾿ οὐσίαν Θεῷ· πρός ὅν ἀπό τῶν ὄντων ἁπάντων συσταλείς, οὐδένα τῶν ἀφ᾿ ὧν ἀπέστη λόγων, ἐπίσταται μόνον τόν πρός ὅν γέγονε κατά χάριν, ἀνερμηνεύτως θεώμενος. Καί γάρ καί τούς τῶν ἀσωμάτων καί τούς τῶν σωμάτων ἀφίησι λόγους, ὁ πρός τόν Θεόν ἀναδραμών κατ᾿ ἔκστασιν νοῦς. Οὐ γάρ πέφυκέ τι Θεῷ τῶν μετά Θεόν, ἅμα συγκατοπτεύεσθαι.

ε΄. Ἐπάρατον ὄντως πάθος ὁ τῦφος, καί ἐκ δύο κακῶν κατά σύνθεσιν συνιστάμενον, ὑπερηφανίας φημί καί κενοδοξίας· ὧν ἡ μέν ὑπερηφανία, τήν αἰτίαν ἀρνεῖται τῆς ἀρετῆς καί τῆς φύσεως· ἡ δέ κενοδοξία, τήν τε φύσιν, καί αὐτήν νόθον τήν ἀρετήν καθίστησιν. Οὐδέν γάρ τῷ ὑπερηφάνῳ κατά Θεόν διαπράττεται, καί οὐδέν τῷ κενοδόξῳ κατά φύσιν προέρχεται.

στ΄. Ὑπερηφανίας ἴδιον, τό ἀρνεῖσθαι τόν Θεόν ἀρετῆς εἶναι γενέτην καί φύσεως· κενοδοξίας δέ, τό μερίζειν τήν φύσιν πρός ὕφεσιν· ὧν ὁ τῦφος εἶναι γέννημα πέφυκεν, ἕξις κακίας ὑπάρχων σύνθετος, Θεοῦ ἄρνησιν ἑκούσιον ἔχουσα, καί τῆς κατά φύσιν ἰσοτιμίας ἄγνοιαν.

ζ΄. (1352) Ὑπερηφανίας καί κενοδοξίας μίξις, ὁ τῦφος καθέστηκε· πρός μέν τόν Θεόν ἔχων τήν καταφρόνησιν, καθ᾿ ἥν πέφυκε βλασφήμως διαβάλλειν τήν πρόνοιαν· πρός δέ τήν φύσιν κεκτημένος τήν ἀλλοτρίωσιν, καθ᾿ ἥν πάντα τά τῆς φύσεως παρά τήν φύσιν μεταχειρίζεται, τῷ κατά παράχρησιν τρόπῳ τήν τῆς φύσεως παραφθείρων εὐπρέπειαν.

η΄. Τό πνεῦμα τοῦ καύσωνος, οὐ μόνον τούς πειρασμούς, ἀλλά καί τήν ἐγκατάλειψιν τοῦ Θεοῦ, τήν ἀφαιρουμένην τῶν Ἰουδαίων τήν τῶν θείων χαρισμάτων χορηγίαν, δηλοῖ. Ἡ δέ διά πνεύματος κατά ψυχήν ἀγχιστεία, σαρκός μέν λύει τήν σχέσιν τῆς προαιρέσεως, Θεῷ δέ προσδεσμεῖ κατά πόθον προσηλωθεῖσαν.

θ΄. Ὁ μέν φυσικός νόμος, ὅταν οὐκ ἔχῃ πλεονεκτοῦσαν τόν λόγον τήν αἴσθησιν, ἀδιδάκτως ἀσπάζεσθαι πάντας πείθει τό συγγενές καί ὁμόφυλον, αὐτήν ἔχοντας τήν φύσιν τῆς τῶν δεομένων ἐπικουρίας διδάσκαλον, κἀκεῖνο βούλεσθαι πᾶσιν [male edita πᾶν] ἅπαντας, ὅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ παρά τῶν ἄλλων γινόμενον, εἶναι δοκεῖ καταθύμιον. Καί τοῦτο διδάσκων ὁ Κύριος, φησίν, Ὅσα θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, ὁμοίως καί ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς.

ι΄. Ἔργον εἶναι τοῦ φυσικοῦ νόμου φησί, τήν γνωμικήν πάντων πρός πάντας ὁμόθυμον σχέσιν. Ἐφ᾿ ὧν γάρ ἡ φύσις λόγῳ βραβεύεται, τούτων μία πέφυκεν εἶναι διάθεσις. Ὧν δέ διάθεσις ἡ αὐτή, καί ὁ κατ᾿ ἦθος τρόπος, καί ὁ τοῦ βίου δρόμος εἷς ὑπάρχειν προδήλως πέφυκεν. Ὧν δέ τρόπος ἠθῶν βίου δρόμος ἐστίν ὁ αὐτός, εἷς δηλονότι καί ὁ αὐτός κατά τήν γνώμην τῆς πρός ἀλλήλους σχέσεως ὑπάρχει δεσμός, κατά μίαν γνώμην ἄγων τούς πάντας πρός τόν ἕνα λόγον τῆς φύσεως· ἐν ᾧ παντελῶς οὐκ ἔστιν ἡ νῦν κρατοῦσα τῆς φύσεως διά τῆς φιλαυτίας διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτός νόμος, φόβῳ τῶν ἐπιτιμίων ἐπέχων τάς ἀτάκτους τῶν ἀφρονεστέρων ὁρμάς, ἐθίζει διδάσκων, πρόν μόνην αὐτούς ὁρᾷν τήν τοῦ ἴσου διανομήν, καθ᾿ ἥν τῆς δικαιοσύνης τό κράτος χρόνῳ βεβαιωθέν, εἰς φύσιν μεθίσταται, ποιοῦν, τόν μέν φόβον, διάθεσιν, ἠρέμα κατά μικρόν τῇ περί τό καλόν γνώμῃ συγκρατυνομένην· ἕξιν δέ, τήν συνήθειαν, τῇ λήθῃ τῶν προτέρων καθαιρομένην, καί τό φιλάλληλον ἑαυτῇ συναποτίκτουσαν.

ια΄. Ὁ γραπτός νόμος, φησί, κωλύων φόβῳ τήν ἀδικίαν, ἐθίζει πρός τό δίκαιον· χρόνῳ δέ τό ἔθος ποιεῖ διάθεσιν φιλοδίκαιον, ὑφ᾿ ἧς παγία πρός τό καλόν ἕξις ἐπιγίνεται, λήθην προλαβούσης πονηρίας ἐπάγουσα.

ιβ΄. Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, αὐτόν ἀμέσως διδάσκει τούς ἀγομένους μιμεῖσθαι τόν Θεόν, ὅς τοσοῦτον ὑπέρ ἑαυτόν ἡμᾶς, εἰ θέμις εἰπεῖν, καί ταῦτα διά τήν ἁμαρτίαν ὄντας ἐχθρούς, ἠγάπησεν, ὥστε καί (1353) εἰς τήν καθ᾿ ἡμᾶς οὐσίαν ἐλθεῖν ἀτρέπτως, ὑπέρ πᾶσαν οὐσίαν ὄντα· καί φύσιν ὑπερουσίως καταδέξασθαι καί ἄνθρωπον γενέσθαι, καί τῶν ἀνθρώπων ἕνα χρηματίσαι βούλεσθαι, καί τήν ἡμετέραν κατάκρισιν οἰκείαν ποιῆσαι μή παραιτήσασθαι· καί τοσοῦτον ἡμᾶς θεῶσαι κατά χάριν, ὅσον κατ᾿ οἰκονομίαν αὐτός γέγονεν ἄνθρωπος· ἵνα μή μόνον μάθωμεν ἀλλήλων ἀντέχεσθαι φυσικῶς, καί ὡς ἑαυτούς ἀλλήλους ἀγαπᾷν πνευματικῶς, ἀλλά καί ὑπέρ ἑαυτούς ἀλλήλων κήδεσθαι θεϊκῶς, καί ταύτην τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγάπης ἀπόδειξιν ποιεῖσθαι, τό κατ᾿ ἀρετήν ὑπέρ ἀλλήλων τόν ἑκούσιον προθύμως αἱρεῖσθαι θάνατον. Οὐκ ἔστι γάρ ἄλλη μείζων ταύτης ἀγάπη, φησίν, ἵνα τις θῇ τήν ψυχήν αὐτοῦ ὑπέρ φίλου αὐτοῦ.

ιγ΄. Ὁ μέν τῆς φύσεως νόμος ἐστίν, ἵνα συνελών εἴπω, λόγος φυσικός, τήν αἴσθησιν λαβών ὑποχείριον, πρός ἀφαίρεσιν τῆς ἀλογίας· καθ᾿ ἥν τῶν φυσικῶς σηνημμένων ἐστίν ἡ διαίρεσις. Ὁ δέ γραπτός

νόμος ἐστί, λόγος φυσικός μετά τήν κατ᾽ αἴσθησιν τῆς ἀλογίας ἀφαίρεσιν, προσλαβών καί πόθον πνευματικόν τῆς πρός τό συγγενές ἀλληλουχίας συνεκτικόν. Ὁ δέ τῆς χάριτος νόμος, ὑπέρ φύσιν καθέστηκεν λόγος, πρός θέωσιν ἀτρέπτως τήν φύσιν μεταλλάτων, καί ὡς ἐν εἰκόνι δεικνύς ἀκαταλήπτως τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων, τό ὑπέρ οὐσίαν καί φύσιν ἀρχέτυπον, καί τήν τοῦ ἀεί εὖ εἶναι διαμονήν παρεχόμενος.

ιδ´. Τό μέν ἔχειν ὡς ἑαυτόν τόν πλησίον, μόνης ἐστί φροντίσαι τῆς πρός τό εἶναι ζωῆς· ὅπερ φυσικοῦ νόμου καθέστηκε· τό δέ τόν πλησίον ἀγαπᾷν ὡς ἑαυτόν, καί τῆς πρός τό εὖ εἶναι κατ᾽ ἀρετήν ἐστι προνοεῖσθαι τοῦ πέλας· ὅπερ ὁ γραπτός ἐπιτρέπει νόμος· τό δέ ὑπέρ ἑαυτόν ἀγαπῆσαι τόν πλησίον, τοῦ νόμου τῆς χάριτός ἐστιν ἰδιαίτατον.

ιε´. Ὁ κωλυόμενος τῶν πρός ἡδονήν σώματος ἀφορμῶν, μανθάνει Προνοίας λόγους, ἐπεχούσης τήν ἐξαπτικήν ὕλην τῶν παθῶν· ὁ δέ τάς πρός ὀδύνην σώματος δεχόμενος μάστιγας, διδάσκεται κρίσεως λόγους, προλαβόντων μολυσμῶν ἀκουσίοις πόνοις αὐτόν ἐκκαθαιρούσης.

ιστ´. Εἰ τόν προφήτην διά τήν σκηνήν καί τήν κολόκυνθαν λυπούμενον, λέγω δέ τήν σάρκα καί τήν τῆς σαρκός ἡδονήν, τῆς δέ Νινευΐ τόν Θεόν ἀντεχόμενον ἀντεισήγαγεν ὁ τῆς Γραφῆς λόγος, δῆλον ὡς τῶν τοῖς ἀνθρώποις τιμίων καί ἐπεράστων, τόδε τῷ Θεῷ φανέν προσφιλές, πάντων τῶν ὄντων πολλῷ κρεῖττόν ἐστι καί τιμιώτερον, ἤπουγε [unus Reg. ὅπου γε] τῶν οὐκ ὄντων, καί μόνῃ προλήψει κατ᾽ ἐσφαλμένην κρίσιν εἶναι δοκούντων, ὧν οὐδείς τοπαράπαν ἐστί κατά τήν ὕπαρξιν λόγος· μόνη δέ φαντασία τόν νοῦν φενακίζουσα, καί σχῆμα τοῖς οὐκ οὖσι διάκενον, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπόστασιν τῷ πάθει παρεχομένη.

ιζ´. (1356) Ἡ μέν ἀκριβής γνῶσιν τῶν λογίων τοῦ Πνεύματος, μόνοις ἀποκαλύπτεσθαι πέφυκε τοῖς ἀξίοις τοῦ Πνεύματος· οἵ διά πολλήν τῶν ἀρετῶν ἐπιμέλειαν, τῆς τῶν παθῶν αἰθάλης τόν νοῦν ἐκκαθάραντες, ἐσόπτρου δίκην καθαροῦ καί διαυγοῦς, ἅμα τῇ προσβολῇ, καθάπερ πρόσωπον ἐντυπουμένην αὐτοῖς καί ἐμπίπτουσαν τήν τῶν θείων δέχονται γνῶσιν. Οἷς δέ ταῖς τῶν παθῶν κηλῖσιν ὁ βίος κατέστικται, μόλις κἄν ἐξ εἰκότων τινῶν στοχασμῶν τεκμηριῶσαι τήν τῶν θείων γνῶσίν ἐστι δυνατόν, μή ὅτι γε νοῆσαί τε καί φράσαι ταύτην δι᾽ ἀκριβείας ἀπαυθαδίζεσθαι.

ιη´. Ὁ τοῦ νοῦ μορφήν τήν ἐξ ἀρετῶν ἐν Πνεύματι θείῳ δεξάμενος γνῶσιν, τά θεῖα λέγεται παθεῖν, ὅτι μή φύσει κατά τήν ὕπαρξιν, ἀλλά χάριτι κατά τήν μέθεξιν, ταύτην προσέλαβεν. Ὁ δέ τήν ἐκ χάριτος μή δεξάμενος γνῶσιν, κἄν λέγῃ τι γνωστικόν, οὐκ οἶδε κατά πεῖραν τοῦ λεγομένου τήν δύναμιν. Ψιλή γάρ μάθησις, τήν καθ᾽ ἕξιν γνῶσιν οὐ δίδωσι.

ιθ´. Νοῦς εἰς ἄκρον διά τῶν ἀρετῶν καθαιρόμενος, τούς τῶν ἀρετῶν πέφυκεν εἰκότως ἐκδιδάσκεσθαι λόγους, τήν ἐξ αὐτῶν θειωδῶς χαρακτηρισθεῖσαν γνῶσιν οἰκεῖον ποιούμενος πρόσωπον. Καθ᾽ ἑαυτόν γάρ ἀνείδεός τε καί ἀχαρακτήριστος πᾶς καθέστηκε νοῦς, μορφήν ἔχων ἐπίκτητον, ἤ τήν ἐκ τῶν ἀρετῶν ὑποστᾶσαν ἐν πνεύματι γνῶσιν, ἤ τήν ἐκ τῶν παθῶν ἐπισυμβαίνουσαν ἄγνοιαν.

κ´. Πᾶς ὁ τῆς θείας ἐκπεπτωκώς ἀγάπης, τόν ἐν τῇ σαρκί νόμον ἔχει διά τῆς ἡδονῆς βασιλεύοντα, τόν μηδεμίαν θείαν ἐντολήν φυλάξαι δυνάμενον ἤ βουλόμενον. Τῆς γάρ ἐν πνεύματι Θεοῦ κατ᾽ ἀρετήν διεξαγομένης ζωῆς τε καί βασιλείας, προτιμήσας τήν φιλήδονον ζωήν, τήν ἄγνοιαν ἀντί τῆς γνώσεως ἑαυτῷ ἐπεσπάσατο.

κα´. Ὁ μή διαβαίνων κατά νοῦν πρός τήν ἔνδον ἐν πνεύματι τοῦ νομικοῦ γράμματος θείαν εὐπρέπειαν, τήν τῆς γνώμης φιλήδονον

σχέσιν, ἤγουν τήν κοσμικήν προσπάθειαν καί φιλοκοσμίαν γεννᾷν πέφυκεν, ἐκ τῆς κατά μόνην τήν ἐν λόγῳ τοῦ νόμου μαθήσεως προφοράν.

κβ´. Αἰσχύνη στόματός ἐστιν, ἡ κατά νοῦν φιλόκοσμος μελέτη τῶν λογισμῶν καί φιλοσώματος. Ἐν ᾧ γάρ ὁ κόσμος ἐκ τῆς ἐμφαινομένης τῷ γράμματι τοῦ νόμου σωματικῆς διαπλάσεως, κατά τήν γνωμικήν σχέσιν γεννᾶσθαι πέφυκεν· ἤγουν, ἡ τόν κόσμον φιλοῦσα διάθεσις, καί ἡ κατά νοῦν φιλήδονος μελέτη τῶν λογισμῶν. Πρός ὅ γάρ σχετικῶς διακείμεθα, πρός ἐκεῖνο καί κατά νοῦν μελέτην κεκτήμεθα.

κγ´. (1357) Ἤ πάλιν αἰσχύνη στόματός ἐστιν, ἡ τοῖς πάθεσιν εἶδος ἐπάγουσα, καί τό καθ᾽ ἡδονήν πρός αἴσθησιν διαπλάττουσα κάλλος, τοῦ νοῦ κίνησις. Χωρίς γάρ τῆς κατά νοῦν ἐπινοητικῆς δυνάμεως, πρός διάπλασιν μορφῆς, οὐδαμῶς πάθος ἄγεται. Ἤ ἀνάθημά ἐστι, καί ἡ πρόσυλος καί ἀκαλλής τῶν παθῶν καί ἀδιατύπωτος κίνησις· αἰσχύνη δέ στόματος, ἡ τό πάθος εἰδοποιοῦσα πρός αἴσθησιν τοῦ νοῦ κίνησις, καί ταῖς ἐπινοίαις ὕλην ἁρμόδιον τῷ πάθει πορίζουσα.

κδ´. Ὁ διά τρυφήν σωματικήν καί ἀνάπαυσιν τάς θυσίας καί τάς ἑορτάς, τά τε Σάββατα καί τάς νεομηνίας κατά τόν νόμον τόν Θεόν διατεταχέναι πιστεύων, πάντη τε καί πάντως, ὑπό τήν ἐνοχήν γενήσεται τῆς τῶν παθῶν ἐνεργείας, καί τήν αἰσχύνην τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐταῖς αἰσχρῶν λογισμῶν ῥυπαρίας· ὑπό τε τόν φθειρόμενον ἔσται κόσμον, καί τήν ἐν λογισμοῖς φιλοσώματον μελέτην· ὑπό τε τήν ὕλην τῶν φθειρομένων τίμιον ἔχειν δυνάμενος.

κε´. Ὁ πεισθείς θείαν εἶναι διαταγήν τό σωματικῶς κατά νόμον τρυφᾷν, τήν γαστριμαργίαν ὡς Θεοῦ δῶρον λαμβάνει πρός συμβίωσιν μετά χαρᾶς, ἐξ ἧς γεννᾷ τούς μολύνοντας τῇ παραχρήσει τήν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων τρόπους.

κστ´. Ἐπειδάν τό θεωρητικόν τῆς ψυχῆς τήν τρυφήν κατά τόν ἐν γράμματι νόμον ὡς θείαν διά τήν ἐντολήν ἀσπάσηται πρός συμβίωσιν, τήν τῶν αἰσθήσεων παρά φύσιν μετέρχεται χρῆσιν, μηδεμιᾶς συγχωροῦν κατά φύσιν διαφαίνεσθαι τήν χρῆσιν τῆς ἐνεργείας. Γεννᾷ γάρ τήν τε τῶν παθῶν ἕξιν καί τήν ἐνέργειαν, καί ὡς θείαν εἰσοικίζεται τήν γαστριμαργίαν, πρός γένεσιν τῶν ῥυπαινόντων τῇ παραχρήσει τάς αἰσθήσεις τρόπων, εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι φυσικῶν λόγων τε καί σπερμάτων.

κζ´. Οὐδείς μόνῃ προσανέχων τῇ σωματικῇ τοῦ νόμου λατρείᾳ, φυσικόν τοπαράπαν δύναιτ᾽ ἄν παραδέξασθαι λόγον ἤ λογισμόν, ὅτι μηδέ πέφυκε ταυτόν εἶναι τῇ φύσει τά σύμβολα. Ὁ γάρ τοῖς συμβόλοις ἐναπομένων τοῦ νόμου, οὐ δύναται κατά λόγον τήν τῶν ὄντων φύσιν ὁρᾷν, καί τούς τεθέντας οὐσιωδῶς ὑπό τοῦ δημιουργοῦ τοῖς οὖσι λόγους περιποιεῖσθαι, διά τό τῶν συμβόλων πρός τήν τῶν ὄντων φύσιν διάφορον.

κη´. Ὁ Θεόν τήν κοιλίαν ἡγούμενος, καί ὡς ἐπί δόξῃ τῇ αἰσχύνῃ καλλωπιζόμενος, μόνων οἶδεν ὡς θείων ἀντέχεσθαι διά σπουδῆς τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας· καί διά τοῦτο μόνα περιέπει τά χρονικά, τουτέστι τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τήν κατά παράχρησιν πενταπλῆν ἐνέργειαν τῶν αἰσθήσεων. Τῇ γάρ ὕλῃ καί τῷ εἴδει συμπλακεῖσα κατά μίξιν ἡ αἴσθησις, ἀποτελεῖν μέν πάθος, ἀπεκτείνειν δέ καί ἀναιρεῖν τούς κατά φύσιν πέφυκε λόγους. Πάθος γάρ καί φύσις κατά τόν τοῦ εἶναι λόγον, οὐδαμῶς ἀλλήλοις συνυπάρχουσιν. Οὐ γάρ πέφυκε πάθει (1360) ἐμφαίνεσθαι τοπαράπαν φύσεως λόγος, ὥσπερ οὔτε φύσει συναποτίκτεσθαι κατά γένεσιν πάθος.

κθ´. Ὁ μή πιστεύων τήν Γραφήν εἶναι πνευματικήν, τῆς οἰκείας κατά τήν γνῶσιν πενίας οὐκ αἰσθάνεται, ἀλλά λιμῷ διαφθείρεται. Λιμός γάρ

ἐστιν ὡς ἀληθῶς, ἔκλειψις τῶν κατ᾽ αὐτήν τήν πεῖραν ἐγνωσμένων ἀγαθῶν, καί ἀπορία καί σπάνις παντελής τῶν τήν ψυχήν συγκρατούντων πνευματικῶν βρωμάτων. Πῶς γάρ λιμόν ἡγήσεταί τις ἤ ζημίαν, τήν τῶν καθάπαξ αὐτῷ μηδαμῶς ἐγνωσμένων ἀφαίρεσιν;

λ΄. Λιμώττει ἐπ᾽ ἀληθείας τῶν πιστῶν καί ἐπεγνωκότων τήν ἀλήθειαν ὁ λαός, καί ἡ ψυχή τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἀφεμένη τῆς ἐν τῇ χάριτι πνευματικῆς θεωρίας, καί γενομένη τῆς τυπικῆς ἐν τῷ γράμματι δουλείας, μή διατρέφουσα τόν νοῦν ταῖς τῶν νοημάτων μεγαλοφυΐαις, ἀλλά πληροῦσα τήν αἴσθησιν ἐμπαθοῦς φαντασίας, ταῖς σωματικαῖς τῶν Γραφῶν συμβόλων διατυπώσεσι.

λα΄. Πᾶς ὁ τήν πνευματικήν τῆς ἁγίας Γραφῆς θεωρίαν μή προσιέμενος, τόν τε φυσικόν ταύτῃ καί τόν γραπτόν κατά τούς Ἰουδαίους συναπώσατο νόμον, καί τόν ἐν τῇ χάριτι νόμον ἠγνόησε, καθ᾽ ὅν δίδοται τοῖς κατ᾽ αὐτόν ἀγομένοις ἡ θέωσις. Ὁ τοίνυν τόν γραπτόν νόμον λαμβάνων σωματικῶς, ἀρεταῖς τήν ψυχήν οὐ διατρέφει· καί ὁ τοῖς λόγοις τῶν ὄντων οὐκ ἐπιβάλλων, τῇ ποικίλῃ τοῦ Θεοῦ σοφίᾳ τόν νοῦν οὐχ ἑστιᾷ φιλοτίμως· καί ὁ τό μέγα τῆς καινῆς χάριτος μή γινώσκων μυστήριον, τῇ ἐλπίδι τῆς μελλούσης θεώσεως οὐκ ἀγάλλεται. Οὐκοῦν ἡ ἔλλειψις τῆς κατά τόν γραπτόν νόμον θεωρίας, ἔχει παρεπομένην αὐτῇ τήν ἔνδειαν τῆς κατά τόν φυσικόν νόμον νοουμένης ποικίλης σοφίας τοῦ Θεοῦ, ἐφεπομένην ἔχουσαν τῆς κατά τό καινόν μυστήριον χάριτι δοθησομένης θεώσεως πάντως τήν ἄγνοιαν.

λβ΄. Πᾶς νοῦς κατά Χριστόν διορατικός καί ἰσχυρός ὁράσει, ἀεί ἐφίεται καί ζητεῖ τό πρόσωπον Κυρίου. Πρόσωπον δέ Κυρίου καθέστηκεν, ἡ κατ᾽ ἀρετήν τῶν θείων ἀληθής θεωρία, καί γνῶσις, ἥν ζητῶν, διδάσκεται τήν αἰτίαν τῆς κατ᾽ αὐτόν ἐνδείας καί ἀπορίας. Ὥσπερ γάρ τό πρόσωπον χαρακτηριστικόν ἐστι τοῦ καθ᾽ ἕκαστον, οὕτω καί ἡ πνευματική γνῶσις ἐμφαντικῶς χαρακτηρίζει τό Θεῖον. Ἥν ὁ ζητῶν, λέγεται ζητεῖν τό πρόσωπον Κυρίου. Ὁ δέ κατασαρκούμενος κατά τό γράμμα τοῦ νόμου ταῖς ἐναίμοις θυσίαις, ποθουμένην ἄγνοιαν ἔχει, πρός μόνην (1361) σαρκός ἡδονήν ἐντολήν ἐκδεχόμενος, καί μόνης κατ᾽ αἴσθησιν ἀντεχόμενος σωματικῶς τῆς ὕλης τοῦ γράμματος.

λγ΄. Ὁ μέν σωματικῶς κατά τόν νόμον λατρεύων, καθάπερ ὕλην γεννᾷ τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν, καί ὡς εἶδος τήν ἐπ᾽ αὐτῇ τοῦ νοῦ συγκατάθεσιν ταῖς προσφόροις ἡδοναῖς τῶν αἰσθήσεων ὑλικῶς διαπλάττεται.Ὁ δέ πνευματικῶς τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ὡς μέν ὕλην τήν ἐνέργειαν, ὡς εἶδος δέ τῆς ἁμαρτίας τήν συγκατάθεσιν, μετά τῶν κατά παράχρησιν πρός ἡδονήν τῆς αἰσθήσεως τρόπων θανατοῖ, διά τῶν φυσικῶν λογισμῶν ἐν τῷ ὕψει τῆςθεωρίας.

λδ΄. Τήν ὕλην καί τό εἶδος, καί τούς περί τήν ὕλην καί τό εἶδος κατά παράχρησιν πέντε τρόπους τῶν πέντε αἰσθήσεων· λέγω δέ τήν ἐμπαθῆ τε καί παρά φύσιν πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων συμπλοκήν, ἤγουν τά ὑπό χρόνον καί ῥεῦσιν, μετά τήν πάροδον τῆς ἐν νόμῳ κατά τό γράμμα σωματικῆς λατρείας, καί τήν τῆς ἀγνοίας διάβασιν, παραδίδωσι θανατωθῆναι τοῖς κατά φυσικήν θεωρίαν ὑψηλοτέροις λόγοις καί λογισμοῖς, ὁ πνευματικός νόμος, ἤ νοῦς· τήν ἐν τοῖς συμβόλοις πρός αἴσθησιν καί σῶμα καθολικωτάτην τῶν ὑπό χρόνον σχέσιν, ἀφανίσαι καί θανατῶσαι, κατά τό ὕψος γινομένοις τοῦ νόμου τῆς πνευματικῆς θεωρίας.

λε΄. Χωρίς φυσικῆς θεωρίας, οὐδείς τήν πρός τά θεῖα τῶν νομικῶν συμβόλων ἀπέμφασιν διαγινώσκει. Εἰ γάρ μή φυσικῶς πρότερόν τις τήν ἐν τοῖς συμβόλοις τῶν θείων καί νοητῶν διασκοπήσας ἀπέμφασιν, ἐλθεῖν ποθήσει κατά νοῦν, ἔξω παντελῶς τῶν θείων ἀδύτων τήν

αἴσθησιν θέμενος, πρός τήν τῶν νοητῶν εὐπρέπειαν, τῆς ἐν τοῖς τύποις ἀπολυθῆναι καθάπαξ οὐ δύναται σωματικῆς ποικιλίας· καθ᾽ ἥν ἕως βέβηκε τοῦ γράμματος ἀντεχόμενος, τήν ἐκ τοῦ λιμοῦ τῆς γνώσεως εἰκότως ἀπορίαν οὐ παραμυθεῖται τῆς Γραφῆς τήν γῆν, ἤγουν τό σῶμα, κατά τόν ἀπατηλόν ὄφιν ἐσθίειν ἑαυτόν καταδικάσας· ἀλλ᾽ οὐ κατά Χριστόν, τόν οὐρανόν, ἤγουν τῆς Γραφῆς τό πνεῦμα καί τήν ψυχήν, τουτέστι τόν οὐράνιον καί ἀγγελικόν ἄρτον· λέγω δέ, τήν ἐν Χριστῷ τῶν Γραφῶν πνευματικήν θεωρίαν καί γνῶσιν βρωματιζόμενος, ἥν δίδωσι δαψιλῶς ἐπιχορηγουμένην τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν Θεός, κατά τό γεγραμμένον, Ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος.

λστ΄. Χρή τήν κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα τῆς Γραφῆς ἐκδοχήν, ὡς παθῶν προδήλως καί τῆς πρός τά χρονικά καί ῥέοντα σχετικῆς διαθέσεως οὖσαν γεννητικήν, ἤγουν τῆς πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθήσεων ἐμπαθοῦς ἐνεργείας, ὡς Σαούλ τέκνα καί ἔκγονα, διά τῆς φυσικῆς ἐν ὄρει, (1364) τῇ τῶν θείων ἀναγωγῇ λογίων ἀφανίσαι θεωρίας, εἴ πως ἐμφορηθῆναι θείας ἐφιέμεθα χάριτος.

λζ΄. Ἀδικεῖ τήν ἀλήθειαν ὅ τε νόμος κατά μόνον τό γράμμα νοούμενος, καί ὁ τῶν Ἰουδαίων λαός, καί εἴ τι ἐκείνων ὑπάρχει κατά διάνοιαν μιμητής, μόνῳ τῷ γράμματι περιγράφων τοῦ νόμου τήν δύναμιν, καί μή δεχόμενος πρός τήν φανέρωσιν τῆς μυστικῆς ἐγκεκρυμμένης τῷ γράμματι γνώσεως τήν φυσικήν θεωρίαν, μέσην ὑπάρχουσαν τύπων καί ἀληθείας· τῶν μέν, τούς ἀγομένους ἀπάγουσαν, πρός δέ τήν ἐπανάγουσαν· ἀλλ᾽ οἷον ταύτην πάμπαν ἀρνούμενος, καί τῆς τῶν θείων αὐτήν ἔξω ποιούμενος μυσταγωγίας. Ταύτην τοιγαροῦν χρή τοῦ νόμου τήν σωματικήν καί πρόσκαιρον ἐκδοχήν ὡς ὑπό χρόνον καί ῥέουσαν, ἀποκτείνειν διά τήν φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, τούς τῶν θείων ἐπιμελητάς θεαμάτων.

λη΄. Τόν σωματικόν νοῦν τῆς Γραφῆς ἀφανίζει παντελῶς, ὁ πράξει διά τῆς φυσικῆς θεωρίας ἀποκτείνων τήν γενομένην ἐκ τοῦ γραπτοῦ νόμου, πρός τήν ἄστατον ὕλην καί ῥέουσαν τῇ ψυχῇ φιλήδονον σχέσιν καί φιλοσώματον, κατασφάττων ὡς τέκνα τοῦ Σαούλ καί ἔκγονα, τήν χαμαίζηλον τοῦ νόμου διάνοιαν, διά μέσης τῆς φυσικῆς θεωρίας, ὡς ἐν ὄρει τῷ ὕψει τῆς γνώσεως, καί φανεράν ποιούμενος ἐνώπιον Κυρίου, δι᾽ ἐξομολογήσεως δηλαδή, τήν πρός σῶμα τοῦ νόμου προτέραν ἐκδοχήν. Τοῦτο γάρ τό, Ἐξηλιάσαι, νοεῖσθαι δύναται τοῖς φιλομαθέσιν, ἔναντι Κυρίου. Καί ἐξηλίασαν αὐτούς, φησίν, ἐν τῷ ὄρει ἔναντι Κυρίου· εἰς φῶς ἀγαγόντες, διά τῆς γνώσεως δηλαδή, τήν κατά τό γράμμα πεπλανημένην πρόληψιν· ὅπερ ἐστί, φανερῶσαι κατά τό ὕψος τῆς θεωρίας τό γράμμα τοῦ νόμου νεκρόν διά τῆς ἐν πνεύματι γνώσεως.

λθ΄. Τό γράμμα, φησίν, ἀποκτείνει· τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Διό χρή τό ἀποκτείνειν πεφυκός, ἀποκτείνεσθαι πνεύματι ζωοποιῷ. Συνυπάρχειν γάρ ἀλλήλοις κατ᾽ ἐνέργειαν ἅμα κατά τό αὐτό τό σωματικόν τοῦ νόμου καί τό θεῖον, ἤγουν τό γράμμα καί τό πνεῦμα, παντελῶς ἀμήχανον· ὅτι μηδέ συμφωνεῖν πέφυκε τῷ παρεχομένῳ κατά φύσιν ζωήν, τό ταύτην ἀφαιρεῖσθαι δυνάμενον.

μ΄. Τό μέν πνεῦμα, ζωῆς ὑπάρχει παρεκτικόν· τό δέ γράμμα, ζωῆς ἐστιν ἀφαιρετικόν. Οὐκοῦν οὐ δύναται καί τό γράμμα πράττειν κατά τό αὐτό καί τό πνεῦμα, ὥσπερ οὐδέ τό ζωοποιόν τῷ φθοροποιῷ συνυπάρχειν.

μα΄. (1365) Περιτομή ἐστι μυστική, τῆς ἐμπαθοῦς κατά νοῦν περί τήν ἐπείσακτον γένεσιν σχέσεως, παντελής περιαίρεσις. Φυσικῶς γάρ ἐπιβάλλοντες τοῖς πράγμασιν, οἴδαμεν ὡς οὐκ ἔστι τελειότης ἡ τῆς ἐκ

Θεοῦ κατά φύσιν ἀρτιότητος περιαίρεσις. Οὐ γάρ ποιεῖ τελειότητα φύσις διά τέχνης κολοβουμένη, καί διά περινοίας, ἀποτιθεμένη τό προσόν αὐτῇ θεόθεν κατά λόγον δημιουργίας, ἵνα μή τήν τέχνην, Θεοῦ πρός βεβαίωσιν δικαιοσύνης ἰσχυροτέραν εἰσάγωμεν, καί τήν περινενοημένην τῆς φύσεως ἔλλειψιν, ἀναπληρωτικήν ποιώμεθα τῆς ἐν δικαιοσύνῃ κατά δημιουργίαν ἐλλείψεως· ἀλλ᾽ ἐκ τῆς τοπικῆς [gu. 65, τυπικ.] τοῦ περινενοημένου μορίου θέσεως, διδασκόμεθα ποιεῖσθαι γνωμικῶς [idid. γνωστ.] τήν περιτομήν τῆς κατά ψυχήν ἐμπαθοῦς διαθέσεως· καθ᾽ ἥν μᾶλλον τῇ φύσει συντρέχειν ἡ γνώμη ῥυθμίζεται, τόν ἐμπαθῆ τῆς ἐπικτήτου γενέσεως νόμον διορθουμένη.

μβ´. Φυσικόν ἡ ἀκροβυστία. Πᾶν δέ φυσικόν, θείας ἔργον δημιουργίας ἐστί, καί λίαν καλόν, κατά τήν φάσκουσαν φωνήν· Καί εἶδεν ὁ Θεός πάντα ὅσα ἐποίησε, καί ἰδού καλά λίαν. Ὁ δέ νόμος ὡς ἀκάθαρτον περιαιρεῖσθαι κελεύων τήν ἀκροβυστίαν διά περιτομῆς, τόν Θεόν εἰσάγει, διά τέχνης τό οἰκεῖον διορθούμενον ἔργον, ὅπερ κἄν ἐννοεῖν ἀσεβέστατον. Οὐκοῦν ὁ τοῖς συμβόλοις τοῦ νόμου φυσικῶς ἐπιβάλλων, οἶδεν ὡς οὐ τήν φύσιν ὁ Θεός διορθοῦται διά τέχνης, ἀλλά τό ἐπιπειθές λόγῳ τῆς ψυχῆς παθητικόν περιτέμνεσθαι κελεύει, τό διά τοῦ σωματικοῦ μορίου τυπικῶς δηλούμενον, ὅπερ γνῶσις διά τῆς κατά πρᾶξιν ἀνδρίας, τῆς γνώμης ἀποτίθεσθαι πέφυκεν. Ὁ γάρ περιτέμνων ἱρεύς, σημαίνει τήν γνῶσιν, τήν ἔχουσαν καθάπερ σίδηρον κατά τοῦ πάθους, τήν τοῦ λόγου κατά τήν πρᾶξιν ἀνδρίαν. Ἀφανίζεται γάρ ἡ τοῦ νόμου παράδοσις, πλεονεκτοῦντος τό γράμμα τοῦ πνεύματος.

μγ´. Τό Σάββατον, παθῶν ἐστι καί τῆς περί τήν φύσιν τῶν ὄντων τοῦ νοῦ κινήσεως ἀνάπαυσις· ἤ τελεία παθῶν ἀπραξία, καί τῆς περί τά πεποιημένα καθολική τοῦ νοῦ παύλα κινήσεως, καί πρός τό Θεῖον τελεία διάβασις· ἐν ᾧ τόν δι᾽ ἀρετῆς καί γνώσεως κατά τό θεμιτόν ἀφικόμενον, οὐ δεῖ καθάπερ ξύλα τήν οἱανοῦν παντελῶς ὕλην ἐξαπτικήν ἐνθυμεῖσθαι παθῶν, οὔτε μήν φύσεως τοπαράπαν ἀναλέγεσθαι λόγους, ἵνα μή πάθεσιν ἡδόμενον, ἤ φύσεως ὅροις μετρούμενον, κατά τούς Ἕλληνας τόν Θεόν δογματίζωμεν· ὅνπερ ἡ τελεία μόνη κέκραγε σιγή, καί ἡ παντελής καθ᾽ ὑπεροχήν ἀγνωσία παρίστησι.

μδ´. (1368) Στέφανός ἐστι χρηστότητος, πίστις καθαρά, λίθων τιμίων δίκην ταῖς τῶν δογμάτων ὑψηγορίαις, καί λόγοις διηνθισμένη πνευματικοῖς καί νοήμασι, τόν θεοφιλῆ καθάπερ διασφίγγουσα νοῦν. Ἤ μᾶλλον στέφανος χρηστότητός ἐστιν, αὐτός ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὁ τῇ ποικιλίᾳ τῶν κατά πρόνοιαν καί κρίσιν τρόπων, ἤγουν ἐγκρατείᾳ τῶν ἑκουσίων, καί ὑπομονῇ τῶν ἀκουσίων παθῶν, ὡς κεφαλήν τόν νοῦν περιγράφων, καί τῇ μετοχῇ τῆς κατά θέωσιν χάριτος αὐτόν ἑαυτοῦ τόν νοῦν ποιῶν ὡραιότερον.

με´. Ἐνταῦθα τήν ἐγκράτειαν, ἔργον εἶναι λέγει τῆς Προνοίας, ὡς τῶν γνωμικῶν καθαρτικήν παθῶν· τήν ὑπομονήν δέ, τῆς κρίσεως εἶναι κατόρθωμά φησιν, ὡς τοῖς ἀκουσίοις ἀντιτασσομένην πειρασμοῖς, καί τῆς πρακτικῆς φιλοσοφίας ὑπάρχουσαν σύμβολον· πρός ἀρετήν, ὡς ἀπ᾽ Αἰγύπτου τῆς ἁμαρτίας, τούς ὑπ᾽ αὐτῆς κρατουμένους διαβιβάζουσαν.

μστ´. Οὐ τάς ἡμέρας τιμᾶσθαι θέλων ὁ Θεός ὑπό τῶν ἀνθρώπων, προσέταξε τιμηθῆναι τό τε Σάββατον, καί τάς νεομηνίας, καί τάς ἑορτάς· οὕτω γάρ ἀν λατρεύειν τῇ κτίσει παρά τόν κτίσαντα κατά νόμου ἐντολήν ἐδογμάτισεν, οἰομένους σεπτάς εἶναι φύσει τάς ἡμέρας, καί διά τοῦτο προσκυνητάς· ἀλλ᾽ ἑαυτόν τιμᾶσθαι συμβολικῶς διά τῶν ἡμερῶν παρεδήλωσεν. Αὐτός γάρ ἐστι Σάββατον μέν, ὡς τῶν ἐν σαρκί τῆς ψυχῆς μόχθων ἀνάπαυσις, καί τῶν κατά δικαιοσύνην πόνων κατάπαυσις. Πάσχα δέ, ὡς ἐλευθερωτής τῶν τῇ πικρᾷ δουλείᾳ κεκρατημένων τῆς

ἁμαρτίας· Πεντηκοστή δέ, ὡς ἀπαρχή καί τέλος τῶν ὄντων, καί λόγος, ᾧ τά πάντα φύσει συνέστηκε. Σκόπει δέ πῶς ὁ νόμος ἀπόλλυσι τούς νοοῦντας αὐτόν σωματικῶς, τῇ κτίσει λατρεύειν παρά τόν Κτίσαντα πείθων, καί ἡγεῖσθαι φύσει σεπτά, τά δι᾽ αὐτούς γεγονότα, τόν δι᾽ ὅν αὐτοί γεγόνασιν ἀγνοήσαντας.

μζ΄. Ὁ μέν κόσμος, τόπος ἐστί πεπερασμένος, καί στάσις περιγεγραμμένη· ὁ δέ χρόνος, περιγραφομένη καθέστηκε κίνησις, ὅθεν καί ἀλλοιωτή τῶν ἐν αὐτῷ καθέστηκεν ἡ κατά τήν ζωήν κίνησις. Ὁπηνίκα δέ τόν τόπον διελθοῦσα καί τόν χρόνον, κατ᾽ ἐνέργειάν τε καί ἔννοιαν ἡ φύσις, ἤγουν τά ὧν οὐκ ἄνευ, τουτέστι τήν πεπερασμένην στάσιν καί κίνησιν, ἀμέσως συναφθῇ τῇ προνοίᾳ, λόγον εὑρίσκει τήν πρόνοιαν, κατά φύσιν ἁπλοῦν τε καί στάσιμον, καί μηδεμίαν ἔχοντα πάντη περιγραφήν, καί διά τοῦτο παντελῶς οὔτε κίνησιν.

μη΄. Ἐν μέν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσα χρονικῶς ἡ φύσις, (1369) ἀλλοιωτήν ἔχει τήν κίνησιν, διά τήν τοῦ κόσμου πεπερασμένην στάσιν, καί τήν καθ᾽ ἑτεροίωσιν τοῦ χρόνου φοράν· ἐν δέ τῷ Θεῷ γινομένη, διά τήν φυσικήν τοῦ ἐν ᾧ γέγονε μονάδα, στάσιν ἀκίνητον ἕξει, καί στάσιμον ταυτοκινησίαν, περί τό ταυτόν καί ἕν καί μόνον, ἀϊδίως γινομένην, ἥν οἶδεν ὁ λόγος ἄμεσον εἶναι περί τό πρῶτον αἴτιον, τῶν ἐξ αὐτοῦ πεποιημένων μόνιμον ἵδρυσιν.

μθ΄. Μυστήριον ἐστι Πεντηκοστῆς, ἡ πρός τήν Πρόνοιαν ἄμεσος τῶν προνοουμένων ἕνωσις· ἤγουν ἡ πρός τόν λόγον κατά τήν τῆς Προνοίας ἐπίνοιαν τῆς φύσεως ἕνωσις, καθ᾽ ἥν οὐδεμία τοπαράπαν ἐστί χρόνου καί γενέσεως ἔμφασις. Σάλπιγξ δέ πάλιν ἡμῶν ἐστιν ὁ λόγος, ὡς τάς θείας καί ἀῤῥήτους ἡμῖν ἐνηχούμενος γνώσεις· ἱλασμός δέ, ὡς ἐν ἑαυτῷ τά ἡμέτερα, καθ᾽ ἡμᾶς γενόμενος, διαλύων ἐγκλήματα· καί τῇ δωρεᾷ τῆς χάριτος ἐν πνεύματι, τήν ἁμαρτήσασαν φύσιν θεοποιῶν· σκηνοπηγία δέ, ὡς τῆς ἡμῶν κατά τήν θεομίμητον ἕξιν περί τό καλόν ἀτρεψίας πρᾶξις, καί ὁ τῆς πρός ἀθανασίαν μεταποιήσεως συνεκτικός δεσμός.

ν΄. Ὁ ψιλαῖς ταῖς ἐναίμοις χαίρων θυσίαις, περί τά πάθη σπουδάζειν ὡς ἐμπαθής παρασκευάζει τούς θύοντας. Φιλεῖ γάρ χαίρειν τό γνησίως σέβον, οἷς χαίρει τό προσκυνούμενον. Ὅθεν θυσίας οἶδεν ὁ λόγος, τήν τῶν παθῶν μᾶλλον σφαγήν, καί τήν τῶν φυσικῶν δυνάμεων προσαγωγήν· ὧν, τοῦ μέν λόγου, τύπος ἐστίν ὁ κριός· τοῦ δέ θυμοῦ φέρει σύμβολον ὁ ταῦρος· τῆς δέ ἐπιθυμίας, ἡ αἴξ ὑπάρχει δήλωσις.

να΄. Θυσίας πνευματικάς καί γινώσκομεν, οὐ μόνον τήν τῶν παθῶν νέκρωσιν σφαττομένων τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ὅπερ ἐστί ῥῆμα Θεοῦ, καί πάσης τῆς ἐν σαρκί ζωῆς, ὡς αἵματος τήν κατά πρόθεσιν κίνησιν, ἀλλά καί τῶν κατά φιλοσοφίαν ἠθῶν, καί πασῶν τῶν κατά φύσιν δυνάμεων προσαγωγήν ἀφιερουμένων Θεῷ, καί τῷ πυρί τῆς ἐν Πνεύματι χάριτος πρός τήν θείαν λῆξιν ὁλοκαυτουμένων.

νβ΄. (1372) Ὁ χοϊκός νοῦς τῆς Γραφῆς, κρατῶν τῆς ψυχῆς, τούς φυσικούς ἀποβάλλεται λόγους, τῇ παραχρήσει τῶν κατά φύσιν δυνάμεων αὐτούς ἐξαφανίζων. Οὗτος γάρ ζῶν, ἐπ᾽ ἀληθείας συντελεῖ καί διώκει καί ἀπόλλυσι, σαρκί μόνῃ τόν νόμον περιγράφων, τούς κατά φύσιν φημί λόγους καί λογισμούς, τιμῶν ὡς θεῖα τά πάθη τῆς ἀτιμίας, ἅπερ οἱ κατά φύσιν λογισμοί, λαμβάνοντες ἄδειαν ὑπό τοῦ νόμου τοῦ πνεύματος, ἀποκτείνουσιν ἐπιταυτό καί θανατοῦσιν.

νγ΄. Ἅμα τις τήν τῶν ἀρετῶν λογικῶς μετέλθοι φιλοσοφίαν, ἅμα καί τήν τῶν Γραφῶν πρός τό πνεῦμα φυσικῶς μετήνεγκεν ἐκδοχήν, ἐν καινότητι γράμματος, διά τῆς κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα ταπεινοτέρας τοῦ νόμου παραδοχῆς, τροφεύς παθῶν κατά τούς Ἰουδαίους γινόμενος, καί ἁμαρτίας θεραπευτής.

νδ΄. Ἅμα τις παύσεται κατ᾽ αἴσθησιν πρός σῶμα τήν Γραφήν ἐκδεχόμενος, ἅμα καί πρός τό πνεῦμα κατά νοῦν διά μέσης ἀνατρέχει τῆς φύσεως, ἐκεῖνα πράττων πνευματικῶς, ἅπερ σωματικῶς ὁ Ἰουδαῖος ἐπιτελῶν, ἔχει τόν Θεόν ὀργιζόμενον.

νε΄. Πᾶς νοῦς κατά Θεόν ὑψηλός καί μετέωρος, κατά τό αὐτό, τήν τε τῶν παθῶν κατασφάττει ἐνέργειαν, καί τήν τῶν λογισμῶν ἀσχήμονα κίνησιν· πρός δέ, καί τούς κατά παράχρησιν τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐνεργείας ἀκολάστους τρόπους. Ἀναιροῦνται γάρ τά πάθη ὑπό τῶν ὑψηλῶν τῆς φύσεως λογισμῶν, κατά τήν ὑψηλήν θεωρίαν θριαμβευόμενα.

νστ΄. Τό κράτος τῆς ἁμαρτίας, ἤγουν τό φρόνημα τῆς σαρκός, ἡ χάρις ἀφανίζειν πέφυκε τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· καί ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ὑπακοή τῶν θείων ἐντολῶν, ἀποκτείνειν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ πνεύματος, ἤγουν τῷ ῥήματι τῆς θείας ἐν πνεύματι γνώσεως, βοῶσα μυστικῶς πρός τό πάθος τῆς ἁμαρτίας, ὡς ὁ μέγας πρός τόν Ἄγαγ, Σαμουήλ, Ἀνθ᾽ ὧν ἠτέκνωσε γυναῖκας ἡ μάχαιρά σου, ἀτεκνωθήσεται σήμερον ἐκ γυναικῶν ἡ μήτηρ σου.

νζ΄. Πολλάς τό πάθος τῆς γαστριμαργίας ὡς ἐν μαχαίρᾳ, τῷ τελείῳ τῆς ἡδονῆς λογισμῷ, ἠτέκνωσεν ἀρετάς. Τῆς μέν γάρ σωφροσύνης, διά τῆς ἀκρασίας ἀποκτείνει τά σπέρματα· τῆς δικαιοσύνης δέ, διά τῆς πλεονεξίας διαφθείρει τήν ἰσονομίαν· τῆς φιλανθρωπίας δέ, διά τῆς φιλαυτίας, τήν ἐκ φύσεως διατέμνει συνέχειαν. Καί συντόμως εἰπεῖν, πάντων τῶν κατ᾽ ἀρετήν γεννημάτων ἀναιρετικόν ἐστι τῆς γαστριμαργίας τό πάθος.

νη΄. Τό τῆς γαστριμαργίας πάθος, πάντα τά θεῖα τῶν ἀρετῶν ἀποκτείνει γεννήματα πέφυκεν· αὐτό δέ τῇ τε χάριτι τῆς πίστεως, καί τῇ ὑπακοῇ τῶν θείων ἐντολῶν, διά τοῦ κατα τήν γνῶσιν ἀποκτείνεται λόγου.

νθ΄. (1373) Φῶς ἐστιν ὡς ἀληθῶς ἐθνῶν ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀποκαλύπτων αὐτοῖς διά τῆς ἀληθοῦς ἐπιγνώσεως, τούς τῷ ζόφῳ τῆς ἀγνοίας ἐπιμεμυκότας ὀφθαλμούς τῆς διανοίας, καί θείας ἀγωγῆς πάλιν ἑτοιμάσας ἑαυτόν τοῖς πιστοῖς λαοῖς, ἀγαθόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον, προσώπου τοῦ κατ᾽ ἀρετήν, ὑπογραμμός αὐτοῖς γενόμενος καί ὑποτύπωσις, πρός ὅν ἀφορῶντες ὡς ἀρχηγόν τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τάς ἀρετάς κατά μίμησιν, ὡς ἡμῖν ἐστι δυνατόν, κατορθοῦμεν διά τῆς πράξεως.

ξ΄. Πᾶς ὁ διά φθόνον μισῶν καί κακῶς διαθρυλῶν, ταῖς διαβολαῖς τόν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῶν ἀρετῶν, καί τῇ περιουσίᾳ τοῦ λόγου τῆς πνευματικῆς γνώσεως δυνατώτερον, Σαούλ ἐστι πονηρῷ καταπνιγόμενος πνεύματι, μή φέρων τό κλέος τῆς κατ᾽ ἀρετήν καί γνῶσιν εὐδαιμονίας τοῦ κρείττονος· καί διά τοῦτο πλέον μαινόμενος, ὅτι μή δύναται τόν εὐεργέτην διαχειρίσασθαι. Πολλάκις δέ καί αὐτόν ἀποπέμπεται πικρῶς τόν φίλτατον Ἰωνάθαν, τόν ἔμφυτον λέγω κατά συνείδησιν λογισμόν, τό ἄδικον μῖσος ἐλέγχοντα, καί τοῦ μισουμένου φιλαλήθως ἀφηγούμενον τά κατορθώματα.

ξα΄. Παρακαλέσωμεν καί ἡμεῖς τόν νοητόν Δαβίδ, ἐπηχῆσαι τῇ κιθάρᾳ τῆς πνευματικῆς θεωρίας καί γνώσεως, ἐπιληπτευόμενον τοῖς ὑλικοῖς τόν ἡμέτερον νοῦν, καί ἀπελάσαι τό πονηρόν πνεῦμα τῆς πρός αἴσθησιν ὑλικῆς περιπετείας, ἵνα δυνηθῶμεν νοῆσαι τόν νόμον πνευματικῶς, καί τόν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένον λόγον μυστικόν εὑρεῖν, καί κτῆμα ποιήσασθαι διαρκές πρός ἐφόδιοιν ζωῆς ἀϊδίου.

ξβ΄. Πᾶς ὁ σωτηρίας ἐρῶν, ἤ πράξει πάντως ἤ θεωρίᾳ προσανέχει. Ἀρετῆς γάρ καί γνώσεως χωρίς, οὐδαμῶς οὐδείς πώποτε τυχεῖν

σωτηρίας δεδύνηται· εἴπερ ἀρετῆς μέν, τό τάσσειν τήν τοῦ σώματος κίνησιν, οἷον χαλινῷ τινι τῷ ὀρθῷ λογισμῷ τῆς πρός ἀτοπίαν φορᾶς ἐπιστημόνως ἀναχαιτιζούσης· θεωρίας δέ, τό τά καλῶς νοηθέντα τε καί κριθέντα ἐμφρόνως αἱρεῖσθαι ψηφίζεσθαι.

ξγ΄. Ἐπειδή νοερόν μέν ἐστι τό νοοῦν, νοητόν δέ τό νοούμενον, τροφή δέ καί οἷον σύστασις τοῦ νοοῦντος τό νοούμενον· εἰκότως ὁ Θεός ἅτε νόων ὄντων τῶν ἀσωμάτων, αὐτός νοούμενος, καί νοητός αὐτοῖς καθ᾿ ὅσον ἐφικνοῦνται γινόμενος, ἔσωθεν αὐτούς, ἐλλάμπει, τοῦ νοῦ νοοῦντός τε καί τρεφομένου.

ξδ΄. Ἕτερόν ἐστι νοητόν, καί ἕτερον νοερόν. Τό γάρ νοητόν, τροφή οἷά τις, ὡς εἴρηται, τοῦ νοεροῦ ἐστιν· (1376) εἴπερ τό νοούμενον, ὅ ἐστι νοητόν, μεῖζόν ἐστι καί προεπινοούμενον τοῦ νοοῦντος, ὅ ἐστι νοερόν. Νοερά γάρ λέγεται, ὅσα διά τό νοῦς εἶναι, νοεῖ τά ὑπέρκεινα νοητά· νοητόν γάρ ἐστι τό νοούμενον, ὅπερ καί τροφή ἐστι τοῦ νοεροῦ, ἤτοι τοῦ νοοῦντος.

ξε΄. Ἱστέον ὡς ἔχει τά αἰτιατά, τάς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένας εἰκόνας. Αἰτιατά, γάρ ἐστι πάντα τά παραχθέντα εἰς κτίσιν· αἴτια δέ, τά παραγαγόντα· οὐδεμία δέ ἐμφέρεια τούτων πρός ἄλληλα, αἰτίων φημί καί αἰτιατῶν.

ξστ΄. Οὐκ ἔστιν ἀκριβής ἐμφέρεια τοῖς αἰτιατοῖς καί τοῖς αἰτίοις· ἀλλ᾿ ἔχει μέν τά αἰτιατά τάς τῶν αἰτίων ἐνδεχομένας εἰκόνας· αὐτά δέ τά αἴτια, τῶν αἰτιατῶν ἐξῄρηται, καί ὑπερίδρυται κατά τόν τῆς οἰκείας ἀρχῆς λόγον. Καί γάρ περισσῶς καί οὐσιωδῶς προένεστι τά τῶν αἰτιατῶν τοῖς αἰτίοις.

ξζ΄. Αἰτιατά ἐστι, πάντα τά παραχθέντα εἰς κτίσιν· εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπί γῆς· αἴτια δέ, τά παραγαγόντα, τουτέστιν, αἱ τρεῖς ὑποστάσεις τῆς ἁγίας Τριάδος. Πρόδηλον οὖν, ὅτι οὐδεμία ἐμφέρεια τούτων πρός ἄλληλα, αἰτίων φημί καί αἰτιατῶν.

ξη΄. Δέον εἰδέναι τόν καθ᾿ ἡμᾶς νοῦν, τήν μέν ἔχειν δύναμιν εἰς τό νοεῖν, δι᾿ ἧς τά νοητά βλέπει· τήν δέ ἕνωσιν ὑπεραίρουσαν τοῦ νοῦ τήν φύσιν, δι' ἧς συνάπτεται πρός τά ἐπέκεινα ἑαυτοῦ. Κατά ταύτην οὖν τά θεῖα νοητέον, οὐ καθ᾿ ἡμᾶς· ἀλλ᾿ ὅλους ἑαυτούς, ὅλων ἑαυτῶν ἐξισταμένους, καί ὅλους Θεοῦ γινομένους. Κρεῖττον γάρ εἶναι Θεοῦ, καί μή ἑαυτῶν. Οὕτω γάρ ἔσται τά θεῖα δοτά τοῖς μετά Θεοῦ γινομένοις.

ξθ΄. Ὁ νοῦς νοεῖν βουλόμενος, κάτεισιν ἑαυτοῦ εἰς τάς νοήσεις καταβαίνων. Αἱ γάρ νοήσεις, κατώτεραί εἰσι τοῦ νοοῦντος, ὡς νοούμεναι καί καταλαμβανόμεναι, καί σκεδασμός εἰκότως καί μερισμός τῆς ἑνότητος τοῦ νοῦ αὐτοῦ. Ὁ μέν γάρ νοῦς, ἁπλοῦς καί ἀμερής· αἱ δέ νοήσεις, παμπληθεῖς καί σκεδασταί, καί οἷον εἴδη τοῦ νοῦ. Διά τοῦτο τά νοερά, τουτέστι τά νοοῦντα, ἐλάττονά ἐστι τῶν νοητῶν, ἤγουν τῶν νοουμένων. (1377) Ἕνωσιν δέ φησι τοῦ νοῦ, καθώς ἐν τοῖς ἑξῆς σαφέστερον λέγει, δι᾿ ἧς πρός τά ἐπέκεινα ἑαυτοῦ ἀνατείνεται, ἤγουν τῇ περί Θεοῦ προσβάλλει θεωρίᾳ· τό, πάντων ἐκστῆναι τῶν αἰσθητῶν καί τῶν νοητῶν, ἔτι δέ καί τῆς οἰκείας κινήσεως· εἶθ᾿ οὕτως τῆς θείας γνώσεως δέξασθαι τήν ἀκτῖνα.

ο΄. Εἰ κινεῖται ἀναλόγως ἑαυτῷ νοερῶς τόν νοερόν, καί νοεῖ πάντως· εἰ δέ νοεῖ, καί ἐρᾷ πάντως τοῦ νοηθέντος· εἰ δέ ἐρᾷ, καί πάσχει πάντως τήν πρός αὐτό ὡς ἐραστόν ἔκστασιν· εἰ δέ πάσχει, δῆλον ὅτι καί ἐπείγεται· εἰ δέ ἐπείγεται, καί ἐπιτείνει πάντως τό σφοδρόν τῆς κινήσεως. Εἰ δέ ἐπιτείνει σφοδρῶς τήν κίνησιν, οὐχ ἵσταται μέχρις ἄν γένηται ὅλον ἐν ὅλῳ τῷ ἐραστῷ, καί ὑφ᾿ ὅλου περιληφθῇ ἑκουσίως, ὅλον κατά προαίρεσιν τήν σωτήριον περιγραφήν δεχόμενον [male edida δεδομένον]· ἵν᾿ ὅλον ὅλῳ ποιωθῇ τῷ περιγράφοντι, ὡς μηδ᾿ ὅλως λοιπόν

βούλεσθαι ἐξ ἑαυτοῦ αὐτό ἐκεῖνο ὅλον γνωρίζεσθαι δύνασθαι τό περιγραφόμενον· ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ περιγράφοντος, ὡς ἀήρ διόλου πεφωτισμένος φωτί· καί πυρί σίδηρος ὅλος ὅλῳ πεπυρακτωμένος, ἤ εἴ τι ἄλλο τῶν τοιούτων ἐστί.

οα΄. Πολλή ἡ πρός τά νοούμενα τῶν νοούντων, καί πρός τά αἰσθητά τῶν αἰσθανομένων σχέσις. Ὁ δέ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καί σώματος τυγχάνων αἰσθητικοῦ, διά τῆς κατ᾽ ἐπαλλαγήν πρός ἑκάτερα τά τῆς κτίσεως τμήματα φυσικῆς σχέσεώς τε καί ἰδιότητος, καί περιγράφεται καί περιγράφει· τό μέν, τῇ οὐσίᾳ· τό δέ, τῇ δυνάμει. Περιγράφεσθαι γάρ τοῖς νοητοῖς καί αἰσθητοῖς ὡς ψυχή τυγχάνων καί σῶμα, καί περιγράφειν ταῦτα κατά δύναμιν πέφυκεν, ὡς νοῶν καί αἰσθανόμενος· ὁ δέ Θεός ἁπλῶς καί ἀορίστως ὑπέρ πάντα τά ὄντα ἐστί, τά περιέχοντά τε καί περιεχόμενα, ὡς πᾶσι παντελῶς ἄσχετος ὤν.

οβ΄. Πᾶσα ἡδονή τῶν ἀπηγορευμένων, ἐκ πάθους διά μέσης αἰσθήσεως πρός τι πάντως γίνεσθαι πέφυκεν αἰσθητόν. Οὐδέ γάρ ἄλλο τί ἐστιν ἡδονή, ἤ εἶδος αἰσθήσεως, ἐν τῷ αἰσθητικῷ τινος αἰσθητοῦ μορφουμένη· ἤ τρόπος αἰσθητικῆς ἐνεργείας, κατ᾽ ἐπιθυμίαν ἄλογον συνιστάμενος. Ἐπιθυμία γάρ αἰσθήσει προστεθεῖσα, εἰς ἡδονήν μεταπίπτει, εἶδος αὐτῇ ἐπάγουσα· καί αἴσθησις κατ᾽ ἐπιθυμίαν κινηθεῖσα, ἡδονήν ἀπεργάζεται, τό αἰσθητόν προσλαβοῦσα. Γνόντες οὖν οἱ ἅγιοι, ὅτι διά μέσης σαρκός πρός τήν ὕλην ἡ ψυχή παρά φύσιν κινουμένη τήν χοϊκήν μορφήν ὑποδύεται, διά μέσης μᾶλλον ψυχῆς κατά φύσιν αὐτοί πρός τόν θεόν κινούμενοι, καί τήν σάρκα τῷ Θεῷ πρεπόντως οἰκειῶσαι διενοήθησαν, δι᾽ ἀσκήσεως ἀρετῶν ἐνδεχομένως αὐτήν ταῖς θείαις ἐμφάσεσι καλλωπίσαντες.

ογ΄. Μεγαλοφυῶς οἱ ἅγιοι κατά τόν ἀληθῆ καί (1380) ἄπταιστον τῆς κατά φύσιν κινήσεως τρόπον, τόν παρόντα τῶν σκαμμάτων αἰῶνα διέβησαν· τήν μέν αἴσθησιν, ἁπλοῦς διά μέσου τοῦ λόγου πρός τόν νοῦν τούς τῶν ὄντων ἔχοντα λόγους ἑνώσαντες· τόν δέ νοῦν, τῆς περί τά ὄντα πάντα κινήσεως καθαρῶς ἀπολυθέντα, καί αὐτῆς τῆς καθ᾽ αὐτόν φυσικῆς ἐνεργείας ἠρεμοῦντα, τῷ Θεῷ προσκομίσαντες· καθ᾽ ὅν ὁλικῶς πρός Θεόν συναχθέντες, ὅλοι ὅλῳ Θεῷ ἐγκραθῆναι διά τοῦ πνεύματος ἠξιώθησαν, ὅλην τοῦ ἐπουρανίου κατά τό δυνατόν ἀνθρώποις, τήν εἰκόνα φορέσαντες, καί τοσοῦτον ἕλξαντες τῆς θείας ἐμφάσεως, εἰ θέμις τοῦτο εἰπεῖν, ὅσον ἑλχθέντες αὐτοί τῷ Θεῷ ἐνετέθησαν.

οδ΄. Ἀλλήλων εἶναί φασι παραδείγματα, τόν Θεόν καί τόν ἄνθρωπον, καί τοσοῦτον τῷ ἀνθρώπῳ τόν Θεόν διά φιλανθρωπίαν ἀνθρωπίζεσθαι, ὅσον ὁ ἄνθρωπος ἑαυτόν τῷ Θεῷ δι᾽ ἀγάπης δυνηθείς ἀπεθέωσε· καί τοσοῦτον ὑπό Θεοῦ τόν ἄνθρωπον κατά νοῦν ἁρπάζεσθαι πρός τό γνωστόν, ὅσον ὁ ἄνθρωπος τόν ἀόρατον φύσει Θεόν διά τῶν ἀρετῶν ἐφανέρωσε.

οε΄. Πᾶς ὁ τά μέλη νεκρώσας τά ἐπί γῆς, καί ὅλον ἑαυτοῦ τῆς σαρκός κατασβέσας τό φρόνημα, καί τήν πρός αὐτήν διόλου σχέσιν ἀποσεισάμενος, δι᾽ ἧς ἡ τῷ Θεῷ μόνῳ χρεωστουμένη παρ᾽ ἡμῶν ἀγάπη μερίζεται, καί ἀρνησάμενος πάντα τά τῆς σαρκός καί κόσμου γνωρίσματα, τῆς θείας ἕνεκεν χάριτος· ὥστε καί λέγειν δύνασθαι μετά τοῦ μακαρίου Παύλου τοῦ ἀποστόλου, Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπό τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; καί τά ἑξῆς· ὁ τοιοῦτος ἀπάτωρ καί ἀμήτωρ καί ἀγενεαλόγητος κατά τόν μέγαν Μελχισεδέκ γέγονεν, οὐκ ἔχων ὅπως ὑπό σαρκός κρατηθῇ καί φύσεως, διά τήν γεγενημένην πρός τό πνεῦμα συνάφειαν.

οστ΄. Τό πέρας τῆς παρούσης ζωῆς, οὐ δίκαιον οἶμαι θάνατον ὀνομάζειν, ἀλλά θανάτου ἀπαλλαγήν, καί φθορᾶς χωρισμόν, καί

δουλείας ἐλευθερίαν, καί ταραχῆς παῦλαν, καί πολέμων ἀναίρεσιν, καί σκότους ὑποχώρησιν, καί πόνων ἄνεσιν, καί βράσματος ἠρεμίαν, καί αἰσχύνης συγκάλυμμα, καί παθῶν ἀποφυγήν, καί πάντων, ἵνα συνελών εἴπω, τῶν κακῶν περιγραφήν· ἅπερ δι᾽ ἑκουσίου νεκρώσεως οἱ ἅγιοι κατορθώσαντες, ξένους ἑαυτούς τοῦ βίου καί παρεπιδήμους παρέστησαν. Κόσμῳ τε γάρ καί σώματι, καί ταῖς ἐξ αὐτῶν ἐπαναστάσεσι γενναίως μαχόμενοι, καί τήν ἐξ ἀμφοῖν κατά τήν τῶν αἰσθήσεων πρός τά αἰσθητά συμπλοκήν παραγενομένην ἀπάτην ἀποπνίξαντες, ἀδούλωτον ἑαυτοῖς ἐφύλαξαν τῆς ψυχῆςτό ἀξίωμα.

οζ´. Τεκμήριον οὐ σμικρόν τοῦ φυσικῶς ἡμῖν ἐνεσπάρθαι τήν τῆς προνοίας γνῶσιν, ἡ φύσις αὐτή δίδωσιν· (1381) ὁπηνίκα ἄν ἡμᾶς ἀδιδάκτως ὥσπερ ὠθοῦσα πρός τόν Θεόν διά τῶν εὐχῶν ἐν ταῖς ἐξαίφνης περιστάσεσιν, ἐκεῖθεν ζητεῖν τήν σωτηρίαν παρασκευάζῃ. Ὑπ᾽ ἀνάγκης γάρ ἄφνω συλληφθέντες, ἀπροαιρέτως πρίν τι σκέψασθαι, τόν Θεόν ἐπιβοώμεθα· ὡς ἄν τῆς προνοίας αὐτῆς πρός ἑαυτήν, καί λογισμῶν χωρίς, ἑλκούσης ἡμᾶς, καί τό τάχος τῆς ἐν ἡμῖν νοερᾶς νικώσης δυνάμως, καί πάντων ἰσχυροτέραν τήν θείαν προδεικνυούσης βοήθειαν. Οὐκ ἄν δέ ἡμᾶς ἦγεν ἀπροαιρέτως ἡ φύσις, ἐπί τό μή φύσιν ἔχον γίνεσθαι· πᾶν δέ τό ὁτῳοῦν φυσικῶς ἑπόμενον, ὡς πᾶσιν εὔδηλον, ἰσχυράν ἔχει καί ἀκαταμάχητον κατά τήν ἀπόδειξιν τῆς ἀληθείας τήν δύναμιν.

οη´. Ἐπειδή τῶν ὄντων, τά μέν ἔστιν ἀγαθά, τά δέ φαῦλα· ταῦτα δέ, ἤ παρόντα ἐστίν ἤ μέλλοντα· προσδοκώμενον μέν ἀγαθόν, ἐπιθυμίαν καλεῖ· παρόν δέ, ἡδονήν· καί πάλιν, προσδοκώμενον μέν κακόν, φόβον· παρόν δέ, λύπην· ὡς εἶναί τε καί θεωρεῖσθαι, περί μέν τά καλά, εἴτε τά ὄντως ὄντα, εἴτε τά νομιζόμενα, τήν ἡδονήν καί τήν ἐπιθυμίαν· περί δέ τά φαῦλα, τήν λύπην καί τό φόβον. Καί γάρ ἐπιτυγχάνουσα μέν ἡ ἐπιθυμία, ἡδονήν ἐργάζεται· ἀποτυγχάνυσα δέ λύπην.

οθ´. Κακόν εἶναί φασι πᾶσαν λύπην τῇ ἑαυτῆς φύσει. Κἄν γάρ ὁ σπουδαῖος ἐπ᾽ ἀλλοτρίοις λυπῆται κακοῖς, ὡς ἐλεήμων, ἀλλ᾽ οὐ προηγουμένως κατά πρόθεσιν, ἀλλ᾽ ἐφεπομένως κατά περίσταστιν· Ὁ δέ θεωρητικός, κἄν τούτοις ἀπαθής διαμένει, συνάψας ἑαυτόν τῷ Θεῷ, καί τῶν τῆδε πάντων ἀλλοτριώσας.

π´. Οἱ ἅγιοι πάντες τοῦ θείου καί ἀπλανοῦς λόγου γνησίως ἐπειλημμένοι, τόν αἰῶνα τοῦτο διέβησαν, οὐδενί τῶν ἐν αὐτῷ τερπνῶν τό τῆς ψυχῆς ἴχνος ἐναπερείσαντες. Πρός γάρ τούς ἄκρους τῶν ἀνθρώποις ἐφικτῶν περί Θεοῦ λόγους, τῆς ἀγαθότητός τέ φημι καί τῆς ἀγάπης, μάλα γε εἰκότως τόν νοῦν ἀναπετάσαντες· οἷς κινηθέντα τόν Θεόν, τό εἶναί τε δοῦναι τοῖς οὖσι, καί τό εὖ εἶναι χαρίσασθαι, ἐπαιδεύθησαν· εἴπερ κίνησιν ἐπί Θεοῦ τοῦ μόνου ἀκινήτου θέμις εἰπεῖν, ἀλλά μή μᾶλλον βούλησιν, τήν πάντα κινοῦσάν τε καί εἰς τό εἶναι παράγουσαν καί συνέχουσαν, κινουμένην δέ οὐδαμῶς οὐδέποτε.

πα´. Ἡ ψυχή οὐσία νοερά τε καί λογική ὑπάρχουσα, καί νοεῖ καί λογίζεται· δύναμιν μέν ἔχουσα τόν νοῦν· κίνησιν δέ, τήν νόησιν· ἐνέργειαν δέ, τό νόημα. Πέρας γάρ τοῦτο, τῆς τε τοῦ νοοῦντος καί τοῦ νοουμένου νοήσεώς ἐστιν, ὡς περιοριστικόν τῆς πρός ἄλληλα τῶν ἄκρων ὑπάρχον σχέσεως. Νοοῦσα γάρ ἡ ψυχή. (1384) ἵσταται τοῦ νοεῖν ἐκεῖνο τό νοηθέν μετά τήν αὐτοῦ νόησιν. Τό γάρ νοηθέν κυρίως ἅπαξ, οὐκέτι τήν πρός τό νοηθῆναι πάλιν ἐκκαλεῖται τῆς ψυχῆς δύναμιν· καί καθ᾽ ἕκαστον νόημα οὕτω στάσιν δέχεται τῆς ποιᾶς ἐπί τῷ νοήματι τοῦ νοηθέντος νοήσεως.

πβ´. Ὥσπερ ἡ ἄγνοια διαιρετική τῶν πεπλανημένων ἐστίν, οὕτως ἡ τοῦ νοητοῦ φωτός παρουσία συναγωγός καί ἑνωτική τῶν φωτιζομένων

ἐστί καί τελειωτική καί ἐπιστρεπτική· πρός τό ὄντως ὄν, ἀπό τῶν πολλῶν δοξασμάτων ἐπιστρέφουσα, καί τάς ποικίλας ὄψεις, ἤ κυριώτερον εἰπεῖν, φαντασίας, είς μίαν ἀληθῆ καί καθαράν καί μονοειδῆ συνάγουσα γνῶσιν· καί ἑνός καί ἑνωτικοῦ φωτός ἐμπιπλῶσα.

πγ΄. Ταὐτόν ἐστιν τῷ ἀγαθῷ τό καλόν, ὅτι τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ κατά πᾶσαν αἰτίαν πάντα ἐφίεται, καί οὐκ ἔστι τῶν ὄντων, ὅ μή μετέχει τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ. Πᾶσι γάρ ἐστι τό καλόν καί ἀγαθόν, ὡς ὄντως ἀγαστόν, ἐφετόν καί ἐραστόν καί ἀρεστόν καί αἱρετόν καί ἀγαπητόν. Σημείωσαι δέ πῶς ὁ θεῖος ἔρως ἐν τῷ ἀγαθῷ προϋπάρχων, ἔτεκε τόν ἐν ἡμῖν ἀγαθόν ἔρωτα, δι᾽ οὗ τοῦ καλοῦ καί ἀγαθοῦ ἐφιέμεθα, κατά τόν εἰπόντα, Ἐραστής ἐγενόμην τοῦ κάλλους αὐτῆς. Καί, Ἐράσθητι αὐτῆς, καί τηρήσει σε· περιχαράκωσον αὐτήν, καί ὑψώσει σε.

πδ΄. Τό θεῖον οἱ θεολόγοι, ποτέ μέν ἔρωτα, ποτέ δέ ἀγάπην, ποτέ δέ ἐραστόν καί ἀγαπητόν καλοῦσιν. Ὅθεν, ὡς μέν ἔρως ὑπάρχον καί ἀγάπη, κινεῖται· ὡς δέ ἐραστόν καί ἀγαπητόν, κινεῖ πρός ἑαυτό πάντα τά ἔρωτος καί ἀγάπης δεκτικά. Καί τρανότερον αὖθις φάναι, κινεῖται μέν ὡς σχέσιν ἐμποιοῦν ἐνδιάθετον ἔρωτος καί ἀγάπης τοῖς τούτων δεκτικοῖς· κινεῖ δέ, ὡς ἑλκτικόν φύσει, τῆς τῶν ἐπ᾽ αὐτό κινουμένων ἐφέσεως. Καί πάλιν κινεῖ καί κινεῖται, ὡς διψῶν τό διψᾶσθαι, καί ἐρῶν τό ἐρᾶσθαι, καί ἀγαπῶν τό ἀγαπᾶσθαι.

πε΄. Ἔστι δέ καί ἐκστατικός ὁ θεῖος ἔρως, οὐκ ἐῶν ἑαυτῶν εἶναι τούς ἐραστάς, ἀλλά τῶν ἐρωμένων. Καί δηλοῦσι τά μέν ὑπέρτερα, τῆς προνοίας τῶν καταδεεστέρων γινόμενα· καί τά ὁμόστοιχα, τῆς ἀλλήλων συνοχῆς· καί τά ὑφειμένα, τῆς πρός τά πρῶτα θειοτέρας ἐπιστροφῆς. Διό καί Παῦλος ὁ μέγας ἐν κατοχῇ τοῦ θείου γεγονώς ἔρωτος, καί τῆς ἐκστατικῆς αὐτοῦ δυνάμεως μετειληφώς, ἐνθέῳ στόματι, Ζῶ ἐγώ,φησίν, οὐκέτι, ζῇ δέ ἐν ἐμοί Χριστός· ὡς ἀληθής ἐραστής καί ἐξεστηκώς, ὡς αὐτός φησί, τῷ Θεῷ, καί οὐ τήν ἑαυτοῦ ζῶν, ἀλλά τήν τοῦ ἐραστοῦ ζωήν, ὡς σφόδρα ἀγαπητήν.

πστ΄. Τολμητέον καί τοῦτο ὑπέρ ἀληθείας εἰπεῖν· (1385) ὅτι καί αὐτός ὁ πάντων αἴτιος, τῷ καλῷ καί ἀγαθῷ τῶν πάντων ἔρωτι, δι᾽ ὑπερβολήν τῆς ἐρωτικῆς ἀγαθότητος, ἔξω ἑαυτοῦ γίνεται, ταῖς εἰς τά ὄντα πάντα προνοίαις, καί οἷον ἀγαθότητι καί ἀγαπήσει καί ἔρωτι θέλγεται· καί ἐκ τοῦ ὑπέρ πάντα, καί πάντων ἐξῃρημένου, πρός τό ἐν πᾶσι κατάγεται κατ᾽ ἐκστατικήν ὑπερούσιον δύναμιν, ἀνεκφοίτητος ἑαυτοῦ. Διό καί ζηλωτήν αὐτόν οἱ τά Θεῖα δεινοί προσαγορεύουσιν, ὡς πολύν τόν εἰς τά ὄντα ἀγαθόν ἔρωτα, καί ὡς πρός ζῆλον ἐγερτικόν τῆς ἐφέσεως αὐτοῦ τῆς ἐρωτικῆς, καί ὡς ζηλωτήν αὐτόν ἀποδεικνύντα, ᾧ καί τά ἐφιέγενα ζηλωτά, καί ὡς τῶν προνοουμένων ὄντων αὐτῶ ζηλωτῶν.

πζ΄. Τῆς ἀγάπης καί τοῦ ἔρωτος, αὐτόν, δηλαδή τόν Θεόν, προβολέα φασί δέ γεννήτορα. Αὐτός γάρ ταῦτα ἐν ἑαυτῷ ὄντα, προήγαγεν εἰς τά ἐκτός, τουτέστι περί τά κτίσματα· καί κατά τοῦτο εἴρηται, Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστί· Καί πάλιν, Γλυκασμός καί ἐπιθυμία, ὅ ἐστιν ἔρως· τό δέ ἀγαπητόν καί ὄντως ἐραστόν, αὐτός ἐστι. Τῷ μέν οὖν τόν ἀγαπητικόν ἔρωτα ἐξ αὐτοῦ προχεῖσθαι, αὐτός κινεῖσθαι λέγεται ὁ τούτου γεννήτωρ· τῷ δέ αὐτόν εἶναι τό ἀληθές ἐραστόν καί ἀγαπητόν καί ἐφετόν καί αἱρετόν, κινεῖ τά πρός τοῦτο ὁρῶντα· καί οἷς ἡ τοῦ ἐφίεσθαι δύναμις, ἀναλόγως αὐτοῖς.

πη΄. Προαγωγικόν καί κινητικόν πρός ἐρωτικήν συνάφειαν τήν ἐν πνεύματι, τόν Θεόν εἶναί μοι νόει, τουτέστι μεσίτην ταύτης, καί πρός αὐτήν συναρμοστήν, τοῦ ἐρᾶσθαι αὐτόν ὑπό τῶν αὐτοῦ ποιημάτων καί ἀγαπᾶσθαι. Κινητικόν δέ φησιν, ὡς κινοῦντα ἕκαστα κατά τόν οἰκεῖον

λόγον πρός αὐτόν ἐπιστρέφεσθαι. Τό δέ τῆς προαγωγίας ὄνομα, εἰ καί παρά τοῖς ἔξωθεν πρᾶγμα σημαίνει οὐκ εὐαγές, ἀλλ᾽ ἐνταῦθα τήν πρόξενον τῆς ἐν Θεῷ ἑνώσεώς φησι μεσιτείαν.

πθ΄. Ἡ ἐρωτική κίνησις τοῦ ἀγαθοῦ προϋπάρχουσα ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἁπλῆ καί ἀκίνητος οὖσα, καί ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ προϊοῦσα, αὖθις ἐπί τό αὐτό ἐπιστρέφει, ἀτελεύτητος καί ἄναρχος οὖσα· ὅπερ δηλοῖ τήν ἡμῶν ἀεικίνητον ἔφεσιν πρός τό θεῖον καί ἕνωσιν. (1388) Ἡ γάρ πρός θεόν ἀγαπητική ἕνωσις, πάσης ἐξῄρηται καί ὑπέρκειται ἑνώσεως.

τέσσ. ἀνοικ.΄ Τόν ἔρωτα εἴτε θεῖον εἴτε ἀγγελικόν, εἴτε νοερόν εἴτε ψυχικόν, εἴτε φυσικόν εἴποιμεν, ἑνωτικήν τινα καί συγκρατικήν ἐννοήσωμεν δύναμιν· τά μέν ὑπέρτερα κινοῦσαν ἐπί πρόνοιαν τῶν καταδεεστέρων· τά δέ ὁμόστοιχα πάλιν, εἰς κοινωνικήν ἀλληλουχίαν· καί ἐπ᾽ ἐσχάτων, τά ὑφειμένα πρός τήν τῶν κρειττόνων καί ὑπερκειμένων ἐπιστροφήν.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Εἰ ἡ γνῶσις ἑνωτική τῶν ἐγνωκότων καί ἐγνωσμένων· ἡ δ᾽ ἄγνοια, μεταβολῆς ἀεί καί τῆς ἐξ αὐτοῦ τῷ ἀγνοοῦντι διαιρέσεως αἰτία, τόν ἐν ἀληθείᾳ πιστεύσαντα κατά τόν ἱερόν Λόγον, οὐδέν ἀποκινήσει τῆς κατά τήν ἀληθῆ πίστιν ἑστίας· ἐφ᾽ ᾗ τό μόνιμον ἕξει τῆς ἀκινήτου καί ἀμεταβόλου ταυτότητος. Εὖ γάρ οἶδεν ὁ πρός τήν ἀλήθειαν ἑνωθείς, ὅτι εὖ ἔχει, κἄν οἱ πολλοί νουθετοῖεν αὐτόν ὡς ἐξεστηκότα. Λανθάνει μέν γάρ ὡς εἰκός αὐτούς, ἐκ πλάνης τῇ ἀληθείᾳ τῆς ὄντως πίστεως ἐξεστηκώς, αὐτός δ᾽ ἀληθῶς οἶδεν ἑαυτόν, οὐχ ὅ φασιν ἐκεῖνοι μαινόμενον, ἀλλά τῆς ἀστάτου καί ἀλλοιωτῆς, περί τήν παντοδαπῆ τῆς πλάνης ποικιλίαν φορᾶς, διά τῆς ἁπλῆς καί ἀεί κατά τά αὐτά καί ὡσαύτως ἐχούσης ἀληθείας ἠλευθερωμένον.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Ἀγαθοί καί φιλάνθρωποι, εὔσπλαχνοί τε καί οἰκτίρμονες γεγόνασιν οἱ ἅγιοι· μίαν πρός ἅπαν τό γένος διάθεσιν ἔχοντες ἀγάπης δειχθέντες· ὑφ᾽ ἧς τό πάντων ἐξαίρετον εἶδος τῶν ἀγαθῶν, τήν ταπείνωσιν λέγω, διά πάσης αὐτῶν τῆς ζωῆς βεβαίαν κατασχόντες, τήν φυλακτικήν μέν τῶν ἀγαθῶν, φθαρτικήν δέ τῶν ἐναντίων, οὐδενί τοπαράπαν ἁλώσιμοι τῶν διοχλούντων γεγόνασι πειρασμῶν, τῶν τε ἑκουσίων καί τοῦ ἐφ᾽ ἡμῖν λόγου, καί τῶν ἀκουσίων καί οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν· τῷ τοῖς μέν, δι᾽ ἐγκράτειαν ἀπομαραίνειν τάς ἐπαναστάσεις· τῶν δέ, δι᾽ ὑπομονῆς τάς προσβολάς ἀποσείεσθαι.

τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Τήν μέν τελείαν πρᾶξιν τῆς ἀρετῆς, πίστις ὀρθή ποιεῖ, καί φόβος εἰς Θεόν ἀνόθευτος· τήν δέ κατά τήν ἀνάβασιν ἄπταιστον φυσικήν θεωρίαν, ἐλπίς βεβαία καί ἀλώβητος σύνεσις· τήν δέ κατά τήν ἀνάληψιν θέωσιν, ἀγάπη τελεία, καί νοῦς τοῖς οὖσι καθ᾽ ὑπεροχήν πάμπαν ἑκουσίως πεπηρωμένος.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Τῆς μέν πρακτικῆς φιλοσοφίας ἔργον εἶναί φασι, πάσης τόν νοῦν ἐμπαθοῦς φαντασίας καθαρόν καταστῆσαι· τῆς δέ φυσικῆς θεωρίας, πάσης τῆς ἐν τοῖς οὖσι καθ᾽ ἥν αἰτίαν ὑπάρχουσιν, ἀληθοῦς γνώσεως αὐτόν ἐπιστήμονα δεῖξαι· τῆς δέ θεολογικῆς μυσταγωγίας, ὅμοιον Θεῷ καί ἴσον ὡς ἐφικτόν, τῇ χάριτι κατά τήν ἕξιν ποιῆσαι, μηδενός τό σύνολον ἔτι τῶν μετά Θεόν, διά τήν ὑπεροχήν ὄντα νοήμονα.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Ὁπέρ ἐστιν ὁ αἰθήρ, ἤγουν τό πύριον στοιχεῖον, ἐν τῷ κατ᾽ αἴσθησιν κόσμῳ, τοῦτο ἐν τῷ κόσμῳ τῆς διανοίας ἐστίν ἡ φρόνησις, ὡς ἕξις φωτιστική, καί τῶν ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν ὄντων ἰδίως πνευματικῶν λόγων ὑποδεκτική [edit. ἀποδεκτική], τήν ἐν ὅλοις ἀπλανῶς αἰτίαν δι᾽ αὐτῶν ἐκφαίνουσα, καί τῆς κατά ψυχήν περί τό θεῖον ἐφέσεως ἑλκτική· καί ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστίν ὁ ἀήρ, τοῦτο ἐν τῶ κατά διάνοιαν κόσμῳ ἐστίν ἡ ἀνδρεία, ὡς ἕξις κινητική καί

τῆς ἐμφύτου κατά πνεῦμα ζωῆς συνεκτική τε ἅμα καί δραστική, καί τῆς κατά ψυχήν περί τό θεῖον ἀεικινησίας τονωτική· καί ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστί τό ὕδωρ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστίν ἡ σωφροσύνη, ἕξιν ὑπάρχουσα τῆς ἐν πνεύματι ζωτικῆς γονιμότητος ποιητική, καί τῆς ἀειβλύστου κατά τήν ἔφεσιν περί τό θεῖον ἐρωτικῆς θέλξεως γεννητική· καί ὅπερ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ἐστίν ἡ γῆ, τοῦτο ἐν τῷ τῆς διανοίας κόσμῳ ἐστίν ἡ δικαιοσύνη, ἕξις ὑπάρχουσα κατ᾽ εἶδος γεννητική πάντων τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων, καί τῆς ἐν πνεύματι κατά τῷ ἴσον ἑκάστῳ ζωτικῆς διαδόσεως ἀπονεμητική· καί τῆς οἰκείας ἐν τῷ καλῷ κατά τήν θέσιν βάσεως ἀμετάθετος [male edita, μετάθετος] ἵδρυσις.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Ὥσπερ σαρκός εὐεκτούσης καί πιαινομένης, τοῖς πάθεσιν ἡ ψυχή βασανίζεται καί σκοτίζεται, τῆς τῶν ἀρετῶν ἕξεως καί τοῦ φωτισμοῦ τῆς γνώσεως ὑποχωρούντων· οὕτω καί τῆς ψυχῆς τῷ θείῳ κάλλει τῶν ἀρετῶν, καί τῷ φωτισμῷ τῆς γνώσεως φρουρουμένης τε καί λαμπρυνομένης, ὁ ἔξω ἄνθρωπος διαφθείρεται, τῆς σαρκός διά τήν ἐπιδημίαν τοῦ λόγου τήν φυσικήν εὐεξίαν ἀποβαλλομένης.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Οὐκ ἦν δυνατόν ἄλλως υἱόν ἀποδειχθῆναι Θεοῦ καί Θεόν κατά τήν χάριτος θέωσιν, τόν γενόμενον ἄνθρωπον, μή πρότερον κατά προαίρεσιν γεννηθέντα τῷ πνεύματι, διά τήν ἐνοῦσαν αὐτῷ φυσικῶς αὐτοκίνητον καί ἀδέσποτον δύναμιν· ἥν τινα θεοποιόν καί θείαν καί ἄϋλον γέννησιν, διά τό προτιμῆσαι τῶν νοουμένων καί ἀδήλων τέως ἀγαθῶν τό κατ᾽ αἴσθησιν τερπνόν καί ἐπίδηλον, παραλιπών ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, τήν ἐκ σωμάτων εἰκότως ἀπροαίρετον καί ὑλικήν καί ἐπίκηρον ἔχει καταδικάζεται γένεσιν.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. (1392) Κινεῖται νῦν ὁ ἄνθρωπος, ἤ περί φαντασίας ἀλόγους παθῶν ἐξ ἀπάτης διά φιληδονίαν· ἤ περί λόγους τεχνῶν ἐκ περιστάσεως διά τήν χρείαν· ἤ περί φυσικούς λόγους ἐκ τοῦ νόμου τῆς φύσεως διά μάθησιν· ὧν οὐδέν κατ᾽ ἀρχάς ἐξανάγκης εἷλκε τόν ἄνθρωπον, εἰκότως, ὑπεράνω πάντων γενόμενον. Οὕτω γάρ ἔπρεπεν εἶναι τόν ἀπ᾽ ἀρχῆς, μηδενί τοσύνολον περισπώμενον τῶν μετ᾽ αὐτόν, ἤ περί αὐτόν, ἤ κατ᾽ αὐτόν, καί πρός τελείωσιν ἑνός μόνου προσδεόμενον, τῆς πρός τόν ὑπέρ αὐτόν, φημί δέ τόν Θεόν, καθ᾽ ὅλην τήν ἀγαπητικήν δύναμιν ἀσχέτου κινήσεως.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Οὐδέν εἶχεν ὁ πρῶτος ἄνθρωπος μεταξύ Θεοῦ καί αὐτοῦ προβεβλημένον πρός εἴδησιν, καί κωλύον τήν δι᾽ ἀγάπης αὐθαίρετον κατά τήν πρός Θεόν κίνησιν γεννησομένην συγγένειαν. Ἀπαθής γάρ χάριτι ὤν, ἀπάτην παθῶν φαντασίας δι᾽ ἡδονῆς οὐ προσίετο· καί ἀπροσδεής [male edita προσδεής] ὑπάρχων, τῆς περί τέχνας περιστατικῆς ἀνάγκης διά τήν χρείαν, ἐλεύθερος ἦν· καί σοφός ὤν, τῆς περί τήν φύσιν θεωρίας ὑπεράνω καθειστήκει διά τήν γνῶσιν.

ρ΄. Ὁ πᾶσαν μετά σοφίας τήν φύσιν ὑποστήσας Θεός, καί πρός τήν ἑκάστου τῶν λογικῶν οὐσιῶν δύναμιν τήν αὐτοῦ γνῶσιν κρυφίως ἐνθέμενος, δέδωκε καί ἡμῖν τοῖς ἀνθρώποις, ὡς μεγαλόδωρος Δεσπότης, κατά φύσιν τόν εἰς αὐτόν πόθον καί ἔρωτα, συνεπιπλέξας αὐτῷ φυσικῶς τοῦ λόγου τήν δύναμιν· ἐφ᾽ ᾧ δυνηθῆναι μετά ῥαστώνης γνῶναι τούς τρόπους τῆς τοῦ πόθου πληρώσεως, καί μή παρασφαλέντας διαμαρτεῖν οὗ τυχεῖν ἀγωνιζόμεθα. Κατά τοῦτον οὖν κινούμενοι τόν πόθον, περί τε τῆς ἀληθείας αὐτῆς καί τῆς εὐτάκτως τοῖς ὅλοις ἐμφαινομένης σοφίας τε καί διοικήσεως, ζητεῖν ἐναγόμεθα, ἐκείνου τυχεῖν διά τούτων γλιχόμενοι, οὗ χάριν τόν πόθον ἐλάβομεν.

Τέλος Μαξίμου τῶν θείων κεφαλαίων.

ΠΡΟΣ ΘΕΟΠΕΜΠΤΟΝ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΝ (1393)

Ἐρωτήσαντα περί τοῦ κριτοῦ τῆς ἀδικίας· καί τοῦ, "Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ ἐπί τήν δεξιάν σιαγόνα· " καί τοῦ, "Μή μου ἅπτου, οὔπω γάρ ἀναβέβηκα πρός τόν Πατέρα. "

Οἷς Λόγος ὑπάρχει τό προσκυνούμενον, τούτοις καί βίος ἐκφάντωρ λόγου τό κατορθούμενον· ἵνα σφραγίδα γνώσεως ἀληθοῦς τήν πεῖραν λαβόντες τῆς πράξεως, μάθωσιν ἀφ᾽ ὧν, ὡς θέμις, πεπόνθασιν, ὅσον τοῦ τί εἰδέναι, μεῖζον τό γίνεσθαι· καί τούτου μᾶλλον, τό ἀεί καί μᾶλλον, ἕως ἄν αὐτοῖς ἡ πρός τόν αἴτιον ἀδίστακτος οἰκείωσις, κατορθωθείη, στάσει τήν κίνησιν περιγράφουσα καί ἀτρεψίᾳ γνώμης τήν ἔφεσιν· οἷς καί ἡ μετά χάριν ἐκθέωσις, ἱερᾶς τῆς κατά τόνδε τόν βίον καί θεοειδοῦς ἀγωγῆς, ἔπαθλον ἀντιδίδοται. Πρός οὕς μάλα σοφῶς καὐτός ἀπευθύνων τόν βίον, θεοφύλακτε δέσποτα, ζητεῖν ἐπείγῃ τό πᾶσι προκείμενον δι᾽ ἀγαθότητα, καί πάντας δι᾽ ἀπειρίαν διαδιδράσκον· τό μέν, ἵν᾽ ἑλκύσῃ πρός ἑαυτό, τῷ ἀμηχάνῳ τῆς ὡραιότητος κεντρίζον τήν ἔφεσιν· τό δέ, ἵνα στομώσῃ, τῇ τῆς ὑπεραπείρου καταπλήξει καί θείας ὑπεροχῆς περιστέλλον τόν κόρον, ὕβρεως ὄντα πατέρα καί διαχύσεως γέννημα, τοῖς τήν φλογίνην ῥομφαίαν οὐ προθεωροῦσι σύν τοῖς Χερουβίμ τεταγμένην καί στρεφομένην, οὐκ ἄλλοις, ἤ τοῖς δίχα φόβον πρός ἀρετήν ἐπιστρέφουσιν· ἔνθεν τῷ μεγέθει τῆς ἐπί τά καλά προκοπῆς συνεπεκτείνων τό μέτριον, ᾧ καί μᾶλλον ἐπαύξεις σύν ἀσφαλείᾳ τήν πρόοδον· ἠξίωσας ἀγνώτην ὄντα με καί ταπεινόν ἐπιγνῶναι, δι᾽ οὗ τοῖς κατ᾽ αὐτήν ἡ φύσις τρόπου παρείχετο· φημί δέ, τοῦ γράμματος ὁ λόγος συνδεκτικός τῶν ἀπόντων ἐστί, καί τῶν οὐ βλεπομένων ἐμφανιστικός· τοσοῦτον νοήσει παραδιδούς καί συνάπτων τόν τέως αἰσθήσει μή γνωριζόμενον, ὅσον διά ταύτης αὐτός χαραττόμενος παχύνεται σωματούμενος· ᾧ καί τήν ἐμήν οὐδένειαν εἰς πόθον ἤγαγες τόν ὑμέτερον πλέον, ἧ θέαν τήν οἰκείαν ἀσωμάτως κεκίνηκας· προδείξας αὐτόν ἐπ᾽ ἀμφοῖν τούτοιν ἔχειν μᾶλλον τό ἴσον περί τόν λόγον, ἤ ὅσον ἕτεροι περί σέ τήν τοῦ λόγου χάριν παρά τούς ἄλλους προτερήματα· οἷς διά βίου κοσμούμενος, (1396) πῶς ποτε τήν ἐμήν ἀμβλυωπίαν πρός θεωρίαν ἐνάγειν ἐσπούδασας, ἱερῶν καί ταῦτα λόγων, καί ὧν ἡ ἐπίβασις, κρεῖττον ἤ κατά ἄνθρωπον, τόν οὔπω τελείως ὑπεραναβάντα τήν τῶν ἀστάτων καί διαστατῶν φύσιν καί γένεσιν· μή ὅτι γ᾽ ἐμοί τῷ φορυτῷ τούτων ἑκουσίως συμφυρομένῳ, καί σκώληκος δίκην τῇ σήψει τῶν ἀκαθάρτων καλινδουμένῳ καί ἡδομένῳ παθῶν. Πλήν τῆς εὐπειθείας χάριν, καί τῆς ὑμετέρας ἀγάπης τιμήν, τῶν ὑπέρ ἀξίαν κατατολμῶν, ἐκεῖνά φημι περί ὧν ἐκελεύσατε· στοχαστικῶς, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποφαντικῶς.

Κριτήν ἀδικίας ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ παραβολικῶς ὑπάρχειν καί λέγεσθαι, τόν ἡμέτερον λογισμόν, ἀρχῆθεν ἐκ παραβάσεως ἄδικων πεποιημένον τήν κρίσιν· ὡς τήν τοῦ Κτίσαντος μέν οὐ δεξάμενον ἐντολήν· τήν δέ τοῦ φθείροντος ἑλόμενον συμβουλήν· ἐξ οὗ καί τό χοϊκός εἶναι, τοῦ εἶναι, καί τοῦ θεῖος γενέσθαι πάμπολυ προετίμησε. Πόλιν δέ εἶναι τούτου, τήν αἴσθησιν, ἤ τόν ὁρώμενον κόσμον· οἷς παραλόγως κατά σχέσιν ἐπαναπαυόμενος, τῆς κατοικίας τήν παροικίαν ἠλλάξατο· μήτε Θεόν φοβούμενος, μήτε μήν ἄνθρωπον τόν αὐτόν γεγενημένον δι᾽ ἡμᾶς ἐντρεπόμενος· τό μέν, διά τήν ἄνοιαν· τό δέ, διά τήν καταφρόνησιν· ἐκείνην τε μή προορωμένην τῶν κριμάτων τό

μέγεθος· καί ταύτην οὐκ εἰργομένην, ἥν τέως ἡ χρηστότης προσμένουσα τήν μεταβολήν ἀναστέλλει, τήν βάσανον· αἷς ἑαυτόν αὐθαδῶς περιέπειρε, τῇ δεδομένῃ παρά τοῦ Κτίσαντος εἰς ἐξάνυσιν τῶν καθηκότων αὐτεξουσίῳ τιμῇ παρά τό δέον ἀποχρησάμενος· καί τοῦ νοουμένου τό φανέν ἀγαθόν κρίνας, ὅ μή θέμις ἦν, αἱρετώτερον.

Χήραν δέ διοχλοῦσαν, τήν λογικήν ψυχήν ἅτε δή πρός καρπογονίαν ἱερῶν καί ὁσίων ἔργων οὐκ ἔχουσαν τόν τά καλά κατά φύσιν σπείροντα λόγον. Μόνῃ τῇ πρός αὐτήν ὁλικῇ ταύτῃ στοργῇ καί διαθέσει κρατούμενον· ἀλλ᾽ οὐ προσμένοντα διά τήν ἀπόνευσιν, καί τήν αὐθαίρετον πρός τά τῇδε ῥοπήν.

Ἀντίδικον δέ ταύτης, φημί τῆς ψυχῆς, τό τῆς δυστήνου σαρκός ἔνυλον κίνημά τε καί φρόνημα, δι᾽ οὗ τῆς ἐν ἡμῖν θείας εἰκόνος καί τοῦ κατ᾽ αὐτήν ἀξιώματος, τό τε κάλλος καταμολύνειν σπουδάζουσι, καί τό διαυγές ἀμαυροῦν οἱ ἀκάθαρτοι δαίμονες, ὁπηνίκα, δι᾽ ἡδονῆς ὑποπίπτουσιν, ἐπεισφρήσωσι δεινῶς ἡμῖν τά τῆς ἀτιμίας αἴσχη καί πάθη· δι᾽ ἅ καί ὁ θάνατος κατεκρίθη τῆς φύσεως, οὐχ ἑλομένης τό ἀπαρχῆς τῆς ὄντως κατατρυφῆσαι ζωῆς.

Ὑπωπιασμούς δέ τούς ἐκ τῆς συνειδήσεως μεθ᾽ ὑποφωνήσεώς τινος παρακλητικούς αἰκισμούς, οἷς προτεινομένοις ἐκ τῆς ψυχῆς, ἠρέμα πως εἴωθεν κάμπτεσθαι τό αὐστηρόν τοῦ λογισμοῦ, καί πρός τά καλά διά τήν χρονιωτέραν ἕξιν ἀνύπεικτον, οὐ φέροντος ἐνδομυχοῦσαν, (1397) καί οἷον αἰκίζουσάν τε συνεχῶς καί διοχλοῦσαν τήν βάσανον· ἕως λυμήνηται τά τήν ψυχήν λυμαινόμενα πάθη, δι᾽ ἐγκρατείας, καί τῆς πρός τά μέλη τῆς σαρκός ἑκουσίου νεκρώσεως. Εἶτα καί πρός ἀγχιστείαν αὐτοῦ τοῦ λόγου δι᾽ εὐσεβείας, καί τῆς περί τά κρείττω τελεωτέρας ἀγάγοι σπουδῆς· οἷς φυσικῶς ἐνεργουμένοις, τά οἰκεῖα καί πατρικά παραβάλλων, ὁ ὑπέρ οὐσίαν καί φύσιν Θεός Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, Ὁ δέ Θεός μή ποιήσῃ, φησί, τήν ἐκδίκησιν ὑμῶν, δι᾽ ἐμοῦ σαρκωθέντος, καί τήν τοῦ καθαιρέτου τῆς φύσεως ποιουμένου καθαίρεσιν;

Οὕτω μέν οὖν τά περί τούτου διεξῆλθον ἐπιτόμως ἐγώ, καθ᾽ ὅσον τό ἐγχωροῦν τῆς διανοίας μέτρον ἐπήρκεσεν· εἰ καί ἄλλως ἄλλοι τόν τόπον κατανοήσαντες· οἱ μέν εἰς Χριστόν· οἱ δέ τοὔμπαλιν, εἰς τόν Ἀντίχριστον ἐξειλήφασι. Δέος δέ μοι νοεῖν, ἤ λέγειν ἑκάτερα· τό μέν, ὡς ἀσύγκριτον· οὐ γάρ μείων μέν Υἱοῦ· μείζων δέ Πατρός, ἡ ἐκδίκησις· ἤ δι᾽ ἄλλου, καί ἄλλη τό σύνολον, πλήν τοῦ Υἱοῦ. Καί πῶς ἐπί τῆς αὐτῆς συγκριτικῶς φησι, τό, Ὁ δέ Θεός, φησίν, οὐ ποιήσει τήν ἐκδίκησιν ὑμῶν; Οὐ γάρ ἔχει χώραν· ἤ διάφορος πάντως δειχθήσεται, καί μετά τῆς φύσεως οὐ δυναμένης τό ἴσον δρᾷν· καί διά τοῦτο λοιπόν οὐ συντασσομένης· εἰκονιζούσης δέ μόνον, ὡς ὑπερκειμένην, τήν ὑπερέχουσαν. Τό δέ, ὡς ἀνέκδετον καί ἀμήχανον, τό καλόν ποιεῖν τόν κακίας εὑρετήν καί διδάσκαλον· Οὐ γάρ δύναται, φησί, δένδρον σαπρόν καρπούς καλούς ποιεῖν· καλόν δέ ἡ ἐκδίκησις, καί τό τήν ὄχλησιν ἀφοσιοῦσθαι δεόντως τοῦ προσπελάζοντος· ἤ τούτῳ παραβάλλεσθαι τυχόν, ὅ μή θέμις, τόν Πατέρα, καί πάσης ἀρετῆς καί ζωῆς χορηγόν ἐξ Υἱοῦ, καί ταῦτα μονογενοῦς, καί ἴσου τήν φύσιν καί τήν ἀγαθότητα. Οὐ γάρ τά καλά διά τῶν κακῶν μηνύεσθαι πέφυκεν, ὥσπερ οὐδέ διά σκότους τό φῶς, ἤ θανάτου ζωή· καί τοῦ μηδαμῶς ὄντος, τό ὄν. Καί οὐ λέγω ταῦτα πρός τήν ἐκείνων ἀθέτησιν· ἔχομαι γάρ καί ἀντέχομαι ζωῆς πλέον, τῆς τῶν φαμένων διδασκαλίας· ἀλλά τό οἰκεῖον μέτριον δι᾽ ἄκραν δειλίαν ἀσφαλιζόμενος. Τήν δέ ἀνάγνωσιν τοῦ ὑποπιάζειν κανονίζειν οὐ πρέπον ἐμοί, διά τήν ἐν τούτοις ἀμαθίαν, ἤ τοῖς ἠσκημένοις καί σπουδῇ προελομένοις τήν παίδευσιν· οἵ ταύτην ὀφείλειν φασί κανονίζεσθαι

βαρυτόνως μᾶλλον, ἤ περισπομένως, ὅτι τέ φασι τῶν ῥημάτων οὐδέν περισπᾶται, πλήν εἰ μή ἐκ συναιρέσεως βαρυτόνου καθέστηκεν, ὡς τό, νοῶ, καί ποιῶ, καί χρυσῶ, καί ὅσα τοιαῦτα, φυλάσσοντα καί μετά προθέσεως ἐπί τῆς αὐτῆς τόν τόνον.

Τήν δεξιάν, σιαγόνα, τήν δεξιάν πρᾶξίν φημι, καί ὅσην ἐνθέος ἡμῖν διά τῶν ἐντολῶν συνιστάμενος βίος χαρακτηρίζει, ῥαπιζομένην ὑπό τοῦ πονηροῦ τῇ προλήψει τῆς ἐνεργουμένης καλοκαγαθίας· (1400) καί τῇ πληγῇ τῆς ἐντεῦθεν οἰήσεως, φλεγμαίνουσάν πως διά κενοδοξίας, καί ἐπαιρομένην κατά τῶν μηδεμίαν, ἅ μή τήν ἴσην τυχόν κεκτημένων· δι᾽ ἥν ὥσπερ ἄλλην καί οἷον ἀριστεράν στρέφειν προσήκει, τόν ἤδη πρότερον ἡμᾶς κατά τήν ἀπάτην τοῦ αἰῶνος τούτου καταμολύναντα βίον, τούτῳ τε πλήττεσθαι συνεχῶς διά τῆς μνήμης· καί ὡς ἁμαρτωλούς μᾶλλον συστέλλεσθαι καί μετριάζειν, ἤ ὡς ἁγίους μετεωρίζεσθαι, καί δι᾽ ἔπαρσιν καταπίπτειν, οὐκ ἔχοντας πῆξιν ἱεράν τήν ταπείνωσιν. Τιμάσθω δέ μετά τῶν κατά θεωρίαν λαμβανομένων· μᾶλλον δέ καί πρό τούτων, εἰς ἑτοιμασίαν ἱεράν καί προκάθαρσιν, καί σωματικῶς ταῦτα τελούμενα διά τόν ἐντειλάμενον Κύριον· πραϋπαθείας ἐντεῦθεν ἕξιν τοῖς κατορθοῦσι δωρούμενον, καί τῆς τοῦ πλήττοντος περιγραφήν ἀπιστίας, τῷ ἑτοίμῳ τῆς παραδοχῆς τό πρόθυμον τῆς πληγῆς ἀναστέλλοντα, αἰδομένου τυχόν, εἰ μήτι ἄλλο, τό ὑπερβάλλον τῆς ὑποπτώσεως· καί τό μηδαμῶς ἀντιτείνεν τόν δυνάμενον τοῦτο ποιεῖν, εἰργόμενον δέ διά τήν πρόσαξιν.

Τό δέ, Μή μου ἅπτου, πρός τήν Μαγδαληνήν λέλεκται Μαρίαν παρά τοῦ Κυρίου, κηπουρόν αὐτόν εἶναι νομίσασαν· δηλοῦντος τοῦ μυστηρίου, καί ὑπεκφαίνοντος, ὡς ψυχή πᾶσα νοερά, μήπω τό συμφυές σκῆνος ὑπεραναβᾶσα, καί διά τοῦτο τῶν ἐν γενέσει καί φθορᾷ μόνον, οὐδέν οὐδαμῶς διαφερόντων λαχάνων κηπευομένων· ἴση γάρ ἐπ᾽ ἀμφοῖν ἥ τε ῥοή καί ἀποῤῥοή, καί ἡ τοῦ χρόνου περιγραφή καί περίοδος· δημιουργόν εἶναι τόν Λόγον ὑπολαμβάνουσα, διά τήν περί ταῦτα, καί ἕως τούτων πρόοδον αὐτοῦ καί συγκατάβασιν· οὐκ ἀξία τῆς τούτου κατά πνεῦμα καθέστηκεν ἐπαφῆς, καί ταῦτα τοῖς φαινομένοις αὐτόν ἐπιζητοῦσα· καί σάρκα δι᾽ ἡμᾶς γεγενημένον γινώσκουσα μόνον αὐτόν· ἀλλ᾽ οὐχί πρεπόντως καί Θεόν ἐκ Θεοῦ τοῦ Πατρός γεγεννημένον γινώσκουσα. Τοῦτο γάρ κατα τό εἰκός νοεῖν ὑποβάλλει, τό, Οὔπω ἀναβέβηκα πρός τόν Πατέρα μου, τό μή δι᾽ ἄκρας θεολογίας καί πίστεως, οἷς ἡ τῶν ὁρωμένων περιγράφεται φύσις, ὑψωθῆναι πρός τῆς οὕτω διακειμένης ψυχῆς· ἀλλ᾽ ἔτι παιδαγωγικῶς δεομένης εἰς ἐντελεστέραν τούτου κατάληψιν, ἐπί τήν ἀποκαλυπτικήν ἕξιν τῶν θείων ὡσεί τινα Γαλιλαίαν διά θεωρίας ἀναδραμεῖν· καί σύν τοῖς ὑπ᾽αὐτοῦ προτετυπωμένοις καί προβεβλημένοις λόγοις, ὅλον ὡς θέμις περιληφθῆναι, καί γενέσθαι τοσοῦτον ὅπερ αὐτός ἦν ὁ γενόμενος ὅπερ ἡμεῖς, ὅσον ἐδείχθη τοῦτο γενόμενος πλήν μόνης τῆς ἁμαρτίας, ὡς καί ἡμεῖς ἐκείνῳ δίχα μόνης τῆς φύσεως, ἡνίκα τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπιτύχοιμεν· ἥν δι᾽ ἐλπίδος νῦν προσδεχόμενος, καί προσήκουσι τῶν ἐντολῶν ἔργοις δεόντως ἀποσεμνύνων, ἀπολαύσαις ὅσον ἐπίστευσας, καί τρυφήσαις ὅσον ἐπόνησας· μᾶλλον δέ πλέον καί ἀπειράκις ὅσον καί ὁ ταύτης δοτήρ ὑπερουσίως ὑπερανέστηκε καί φύσεως κίνησιν, καί παντός αἰῶνος περίληψιν.

ΕΤΕΡΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ. (1401)

ΣΤΟΙΧΟΙ.

Πηγήν νάουσαν ἠθηκῶν δρόσον λόγων,
Ἐνταῦθ᾽ ἐφεύρεις, εἰ μετέλθῃς γνησίως,
Ὁμολογητοῦ Μαξίμου πόνους, φίλε.
Ἀσπάζου δ᾽ αὐτούς, καί μαθήσῃ τό κέρδος.

α΄. Ἔπεστι παντί Χριστιανῷ τῷ ὀρθῶς πιστεύοντι εἰς θεόν, μή ἀμεριμνεῖν· ἀλλά πάντοτε προσδοκᾶν καί ἐκδέχεσθαι πειρασμόν· ἵνα ὅταν ἔλθῃ, μή ξενίζηται μηδέ ταράσσηται· ἀλλ᾽ εὐχαρίστως ὑπομένειν τόν κόπον τῆς θλίψεως, καί ἐννοεῖν τί ψάλλων σύν τῷ Προφήτῃ λέγει· Δοκίμασόν με, Κύριε, καί πείρασόν με. Καί οὐκ εἶπεν· Ὅτι ἡ παιδεία σου κατέστρεψέ με, ἀλλά, ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος.

β΄. Ἀρχή μέν καλοῦ, φόβος Θεοῦ· τέλος δέ, ὁ πόθος αὐτοῦ. Ἀρχή παντός ἀγαθοῦ λόγος ἔμπρακτος, καί πρᾶξις ἐλλόγιμος. Διό, οὔτε πρᾶξις λόγου χωρίς, ἀγαθή· οὔτε λόγος πράξεως ἄνευ, ὁ προερχόμενος.

γ΄. Πρᾶξις ἐστί, σώματος μεν, νηστεία καί ἀγρυπνία· στόματος δέ, ψαλμῳδία· ψαλμῳδίας δέ κρεῖττον, εὐχή· καί σιωπή, λόγου τιμιωτέρα. Καί χειρῶν πρᾶξις, τό ὑπ᾽ ἐκείνων ἀγογγύστως γινόμενον. Ποδῶν δέ, τό δι᾽ αὐτῶν ἐκ πρώτης ἐπιτροπῆς ἀνυόμενον. Ψυχῆς δέ πρᾶξις, ἐγκράτεια σύν ἁπλότητι, καί ἁπλότης τῇ ἐγκρατείᾳ ἐνεργουμένη. Τοῦ δέ νοός, ἡ ἐν θεωρίᾳ εὐχή, καί ἐν εὐχῇ θεωρία τοῦ Θεοῦ.

δ΄. Προηγεῖται πασῶν ἀρετῶν, ἔλεος καί ἀλήθεια, ὧν κύημα ἡ ταπείνωσις, καί ἡ ἐκ ταύτης κατά τούς Πατέρας προσγινομένη διάκρισις. Ἧς ἄνευ, οὐδ᾽ ἑτέρα τό αὐτῆς ἰδεῖν πέρας δυνήσεται.

ε΄. Ἡ μέν πρᾶξις τόν τοῦ λόγου ζυγόν ἀτιμάζουσα, (1404) ὧδε κἀκεῖσε περί τά ἀνωφελῆ, οἷά τις δάμαλις περιπλανωμένη εὑρίσκεται· ὁ δέ λόγος, τῆς πρακτικῆς τούς ἐντίμους χιτῶνας ἀποποιούμενος, οὐκ εὐσχήμων, κἄν τοιοῦτος εἶναι πως τό δοκεῖν σχηματίζεται.

στ΄. Ἡ ἀνδρεία ψυχή, ὡς γυνή, παρ᾽ ὅλον αὐτῆς τόν βίον, εἰς δύο λύχνους, τό πρακτικόν τε καί θεωρητικόν, καιομένους κατέχουσα, πράττει τά ὀφειλόμενα· τά ἐναντία δέ πάλιν, ἡ παρειμένη ταῖς ἡδοναῖς.

ζ΄. Οὐκ ἀρκεῖ τῇ ψυχῇ πρός τελείαν κακίας ἀπαλλαγήν, ἡ ἑκούσιος κακοπάθεια, εἰ μή καί διά τῆς ἀκουσίου ἐκπυρουμένη μή διαλύηται.

η΄. Οἷά τις μάχαιρα ἡ ψυχή πρός τελείαν κακίας ἀπαλλαγήν, εἰ μή διά πυρός διέλθῃ καί ὕδατος, τουτέστιν ἑκουσίων πόνων καί ἀκουσίων, ἄθραυστος ταῖς ἀντιτυπίαις τῶν συμβαινόντων οὐ συντηρεῖται.

θ΄. Ὥσπερ τῶν ἑκουσίων πειρασμῶν, τρία εἰσί τά καθολικώτερα αἴτια· ὑγεία, πλοῦτος καί εὔκλεια· οὕτω καί τά τῶν ἀκουσίων τρία εἰσί· ζημίαι, ἀσθένειαι καί λοιδορίαι. Γίνονται δέ ταῦτα τισίν, εἰς οἰκοδομήν· τισί δέ, εἰς καθαίρεσιν.

ι΄. Παρυφέστηκε ψυχῇ μέν, ἐπιθυμία καί λύπη σώματι δέ, ἡδονή καί ὀδύνη. Αἴτιον δέ, τῆς μέν ὀδύνης, ἡ ἡδονή· θέλοντες γάρ ἐκφυγεῖν τήν κατα τήν ὀδύνην ἐπίπονον αἴσθησιν, πρός τήν ἡδονήν καταφεύγομεν· λύπης δέ, ἐπιθυμία ἤ ἀῤῥωστία.

ια΄. Ἐνδιάθετον μέν ὁ ἐνάρετος κέκτηται τό καλόν· περινενοημένον δέ, ὁ κενόδοξος. Τό δέ κακόν, ὁ μέν σπουδαῖος, ἐξ ἐπιπολῆς ἔχει· κατά βάθους δέ, ὁ φιλήδονος.

ιβ΄. Ὀλιγάκις μέν καί οὐκ ἐπιμελῶς εὑρίσκεται πρός τό κακόν, ὁ τοῦτο μισῶν· πλεονάκις δέ καί προσεκτικώτερον, ὁ ἔτι ταῖς αἰτίαις ἐκείνου προσκείμενος.

ιγ΄. Οἷς μή κατά πρόθεσιν τό μετανοεῖν, τούτοις συνεχές καί τό πλημμελεῖν· οἷς δέ παρά πρόθεσιν τό ἁμαρτάνειν, ἐμπληροφόρητος ἡ μετάνοια, καί τό αἴτιον ταύτης οὐχί συχνόν.

ιδ΄. Αἴσθησις καί συνείδησις, λόγῳ τῷ κατά προφοράν συνερχέσθω, ὅπως ὁ εἰρηκώς θεῖος λόγος, ἐν μέσῳ τούτων εὑρίσκεσθαι, μή καταισχύνηται, διά τῆς προπετείας ἤ ἀμετρίας τῶν λεγομένων ἤ πραττομένων.

ιε΄. (1405) Οὐχ᾽ ὁ τοῖς ἔργοις μή ἀδικῶν τήν ψυχήν αὐτοῦ, οὗτος καί τοῖς λόγοις ἀμίαντον συνετήρησεν. Οὐ δέ ὁ τούτους φυλάττων, ἤδη καί λογισμούς οὐκ ἐμόλυνεν. Ὁ γάρ ἁμαρτάνων, τριττῶς τοῦτο πράττει.

ιστ΄. Οὐ δυνήσῃ τό πρόσωπον τῆς ἀρετῆς κατιδεῖν, ἡδέως ἔτι τό τῆςκακίας κατανοῶν. Μισητόν δέ τότε φανεῖται τό δεύτερον, ὅτε τοῦ πρώτου ἐπιθυμήσεις τήν γεῦσιν, καί τοσαύτης τήν ὄψιν ἀποξενώσεις μορφῆς.

ιζ΄. Διά τῶν λογισμῶν, οὐ τῶν πραγμάτων προηγουμένως πολεμοῦσιν οἱ δαίμονες τήν ψυχήν. Αὐτά γάρ καθ᾽ αὐτά, ἀναγκαῖα τά πράγματα. Καί τῶν μέν πραγμάτων, ἡ ἀκοή αἰτία καί ὅρασις· τῶν δέ λογισμῶν, ἡ συνήθεια καί οἱ δαίμονες.

ιη΄. Τριττόν μέν, τό ἁμαρτητικόν μέρος τῆς ψυχῆς, ἐν ἔργοις καί λόγοις καί λογισμοῖς εὑρισκόμενον. Ἐξοδικόν δέ, τό ἀναμαρτησίας καλόν. Ἀπταίστους γάρ τάς πέντε αἰσθήσεις καί τόν προφορικόν συντηρεῖν δεῖ λόγον. Ἐν οἷς ὁ μή πταίων, ἀνήρ φησι τέλειος, δυνατός χαλιναγωγῆσαι καί τά μέλη τοῦ σώματος.

ιθ΄. Ἑξαχῶς τό ἄλογον μέρος διαιρεῖται τῆς ψυχῆς· εἴς τε τάς πέντε αἰσθήσεις, καί εἰς τόν κατά προφοράν λόγον, ὅς συνδιαιρεῖται μέν ἀδιαιρέτως τῷ πάσχοντι, ἀπαθής ὤν· ἀναμάττεται δέ τήν αὐτοῦ κακίαν παθητικός εὑρισκόμενος.

κ΄. Οὐ δύναται οὔτε σῶμα καθαρθῆναι νηστείας καί ἀγρυπνίας χωρίς· οὔτε ἐλέους καί ἀληθείας ψυχή· ἀλλ᾽ οὔτε νοῦς ἄνευ θεωρίας καί ὁμιλίας Θεοῦ. Αὗται γάρ αἱ συζυγίαι, ἐν τούτοις ἐπισημόταται.

κα΄. Κυκλοφορουμένη ταῖς εἰρημέναις ἀρεταῖς ἡ ψυχή, ἀπερικτύπητον τό ταύτης ἐκ πειρασμῶν καθίστησι φρούριον· ὅ ἐστιν ἡ ὑπομονή· Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν γάρ κτήσασθε τάς ψυχάς ὑμῶν, ὁ Λόγος φησίν. Εἰ δέ ἑτέρως ἐχόμενα εἴη, οἷά τις πόλις ἀτείχιστος, καί ὑπό τῶν πόῤῥωθεν ψόφων, δειλίας μοχλοῖς κατασείεσθε εἴωθεν.

κβ΄. Οὐχ ὅσοι εἰς τά κατά λόγον εἰσί φρόνιμοι, οὗτοι καί εἰς τά κατ᾽ ἔννοιαν· ὅσοι δέ εἰς τά κατ᾽ ἔννοιαν, οὗτοι καί εἰς τά κατ᾽ αἴσθησιν ἔξωθεν εὑρεθήσονται. Εἰ γάρ καί πάντας ὑποφόρους ἔχει ἡ αἴσθησις, ἀλλ᾽ οὐχ ὁμοίους αὐτῇ τούς φόρους ἀποδιδόασιν. Ἐξ ἀφελότητος γάρ οἱ πλείους εἰς τά κατ᾽ αὐτήν τιμᾷν αὐτήν ὡς αὐτή ἀπατεῖ οὐκ ἐπίστανται.

κγ΄. Τῇ φύσει ἄτμητος οὖσα ἡ φρόνησις, τέμνεται εἰς διαφόρους τομάς. Ὧ μέν γάρ δίδοται πλέον, ᾧ δέ ἔλαττον μέρος αὐτῆς· ἕως αὐξηθεῖσα ἡ πρακτική ἀρετή, συνδρόμους τε αὐτῇ τάς γωνικάς (ἔχουσα) ἀρετάς, τό ἐνδεχόμενον ἑκάστῃ ἀποπληρώσει καλόν. (1408) Οἱ πλείους γάρ κατά τήν ἔλλειψιν τῆς ἐμπράκτου ζωῆς, καί τό φρονεῖν ἐκληρώσαντο.

κδ΄. Εἰς μέν τά κατά φύσιν, ὀλίγοι φρόνιμοι εὑρεθήσονται· εἰς δέ τά παρά φύσιν, πολλοί. Δέει γάρ τῷ περί αὐτά ὅλην αὐτῶν τήνφυσικήν φρόνησιν ἐκκενώσαντες, ἔχουσιν ἐκεῖ μέν τό φρονεῖν ὀλίγον· τό πλεῖστον δέ ἐν τοῖς περιττοῖς, καί οὐ τῇ φύσει ἐπαινετοῖς.

κε΄. Τῆς εὐλόγου σιωπῆς, ὁ καιρός καί τό μέτρον συνεστιάτορες· πανδαισία δέ τούτου γίνεται ἡ ἀλήθεια· καθ᾽ ἥν ὁ τοῦ ψεύδους πατήρ ἐπί ψυχήν ἀποδημοῦσαν ἐρχόμενος, εὑρίσκει ἐπιζητουμένων οὐδέν.

κστ΄. Ἐλεήμων ἀληθής, οὐχ ὁ παρέχων ἑκουσίως τά περιττά, ἀλλ᾽ ὁ συγχωρῶν τά ἀναγκαῖα τοῖς ἀφαρπάζουσιν.

κζ΄. Οἱ μέν τῷ ἔνυλῳ πλούτῳ κτῶνται τόν ἄϋλον ἐλεημοσύνης θεσμοῖς· οἱ δέ ἀΰλῳ ἀποκτῶνται τόν ἔνυλον, ἐν αἰσθήσει τοῦ ἀνεκλείπτου γενόμενοι.

κη΄. Φίλον μέν παντί, τό πλουτεῖν ἐν καλοῖς· λυπηρόν δέ, τῷ θείως πλουτήσαντι μέν, μή ἐπί πλεῖστον συγχωρηθῆναι δέ ἐνευφρανθῆναι αὐτῷ.

κθ΄. Ἔξωθεν μέν, ἡ ὑγεία δοκεῖ τῆς ψυχῆς· ἔνδοθεν δέ, ἐν τῷ τῆς αἰσθήσεως πυθμένι πέφυκε κρύπτεσθαι ἡ ἀῤῥωστία αὐτῆς. Εἰ δέ δεῖ πάντως ἔξωθεν μέν ἐκείνην τῷ ἀναθερισμῷ τῶν ἐλέγχων γενέσθαι, ἔνδοθεν δέ ταύτην τῷ ἀνακαινισμῷ τοῦ νοός· ἄφρων ὁ τούς ἐλέγχους ἀποσειόμενος, καί ἐν τῷ τῆς ἀναλγησίας πάντοτε ἀνακεῖσθαι νοσοκομείῳ μή αἰσχυνόμενος.

λ΄. Μή τραχυνθῇς κατά τοῦ ἀκουσίως σε χειρουργήσαντος· ἀλλά πρός τήν κενωθεῖσαν ἀηδίαν ἀποβλεψάμενος, ταλάνισον μέν ἑαυτόν· μακάρισον δέ, τόν αἴτιόν σοι ταύτης γενόμενον οἰκονομίας Θεόν.

λα΄. Μή πρός τό δεινόν ἀπευδοκήσῃς τῆς ἀῤῥωστίας σου· ἀλλά διά τῶν τῆς φιλοπονίας δραστικωτέρων φαρμάκων, πόῤῥω γενοῦ ταύτης, ὁ τῆς κατά ψυχήν ὑγείας ἐπιμελούμενος.

λβ΄. Μή συσταλῇς ἀπό τοῦ καιρίως σε πλήττοντος· πρόσει δέ τούτῳ, καί ὑποδείξει σοι, ὅσον τό ὑποσμῆχον τήν αἴσθησίν σου κακόν, καί φάγῃ ὄψον ἡδύ τό ἐκ τῆς ὑγείας, μετά τό ἀναλωθῆναι τό ἐκ τῆς πικρίας ἀπόβλητον.

λγ΄. Ὅσον αἰσθάνῃ τῶν πόνων, τοσοῦτον ἀποδέχου τόν τούτους διά τῶν ἐλέγχων ὑποδεικνῦντά σοι. Καθάρσεως γάρ τελείας αἴτιός σοι καθίσταται· ἧς ἄνευ ἐν καθαρῷ χωρίῳ τῆς εὐχῆς οὐ δύναται γενέσθαι ὁ νοῦς.

λδ΄. (1409) Ἐν τῷ ἐλέγχεσθαι, ἤ σιωπᾷν δεῖ, ἤ ἠπίως ἀπολογεῖσθαι τῷ καταλέγοντι· οὐ διά τό συστῆσαι τά οἰκεῖα τόν ἐλεγχόμενον· διά δέ τό ἀναστῆσαι προσκόψαντα ἴσως, τόν ἐν ἀγνοίᾳ ἐλέγχοντα.

λε΄. Ὁ τῷ λυπήσαντι ἀδίκως πρό τοῦ προσκληθῆναι ὑπ᾽ αὐτοῦ εὐνοῶν, ἐζημίωται τῶν ἀνηκόντων οὐδέν. Ὁ δέ μετά τήν πρόσκλησιν, τῆς εὐφορίας τό ἥμισυ. Κερδαίνει δέ ὅλον τό προκαταβληθέν, ὁ μήποτε διά λύπην ἀποσυνάγωγος εὑρισκόμενος· προστίθησι δέ καί μισθόν ἑαυτῶ, ὁ τό σφάλμα βάλλων ἐπάνω ἑαυτοῦ ἐν παντί.

λστ΄. Οὔτε ὁ ὑψηλόφρων ἐπιγινώσκει οἷα τά ἑαυτοῦ ἐλαττώματα, οὔτε ὁ ταπεινόφρων τά οἰκεῖα καλά. Καλύπτει γάρ, τόν μέν, ἄγνοια φαύλη· τόν δέ, θεάρεστος.

λζ΄. Τοῖς ἰσοτίμοις ὁ ὑπερήφανος ἐν καλοῖς παραμετρεῖσθαι οὐ βούλεται· ἐν δέ τοῖς ἐναντίοις, πρός τούς ὑπερέχοντας, φορητόν τό ἑαυτοῦ παραβαλλόμενον ἡγεῖται ἐλάττωμα.

λη΄. Ὁ μέν ψόγος στεῤῥάν· ὁ δέ ἔπαινος, ἔκλυτον τήν ψυχήν ἀπεργάζεται καί νωθροτέραν πρός τά καλά.

λθ΄. Ὑπόστασις μέν πλούτου, χρυσός· ἀρετῆς δέ, ταπείνωσις. Ὡς οὖν ὁ χρυσοῦ ἀπορῶν πένης ἐστί, κἄν μή τοῖς ἔξωθεν φαίνηται· οὕτω παπεινώσεως ἄνευ, ἐνάρετος οὐκ ἔσται ὁ ἀγωνιζόμενος.

μ΄. Χρυσοῦ δίχα, ὥσπερ ἔμπορος οὐ πέφυκεν ἔμπορος, κἄν λίαν πρός ἐμπορίαν ἐστίν ἐπιτήδειος· οὕτως οὐδέ ταπεινοφροσύνης χωρίς, ἐν κατασχέσει τῶν τῆς ἀρετῆς ἡδέων εὑρεθήσεται ὁ ἀσκούμενος, κἄν πάντῃ τῇ ἑαυτοῦ νουνεχείᾳ θαῤῥῇ.

μα΄. Τῇ ταπεινοφροσύνῃ ὁ ἀνιών, κατώτερος τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος γίνεται· ἀνώτερος δέ, ὁ ἐκείνης χωρίς, ὅς οὐδέ παραμετρεῖσθαι τοῖς ἐλαχίστοις ἑκουσίως ἀνέχεται· καί διά τοῦτο ἐν ταῖς πρωτοκλισίαις τό λυπηρόν ἐπιδείκνυται.

μβ΄. Καλόν τῷ ἀγωνιστῇ φρονεῖν μέν ἧττονα τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, πράττειν δέ κρείττονα τῆς δειλίας αὐτοῦ. Οὕτω γάρ ἄν καί ἀνθρώποις αἰδέσιμος, καί Θεῷ ἐργάτης εὑρίσκεται ἀνεπαίσχυντος.

μγ΄. Ἤ κατορθοῦσθαι δεῖ πρός πάσας τάς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ, (1412) ἤ μιᾶς ἀντιποιεῖσθαι τῆς ταπεινοφροσύνης, τόν δεδοιότα μή ξενόν τῶν τῷ νυμφῶνι ἀνακειμένων ὀφθῆναι.

μδ΄. Μίξον τῇ ἁπλότητι τήν ἐγκράτειαν· καί σύζευξον τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλήθειαν, καί ὀφθείσῃ δικαιοσύνῃ συνέστιος· ᾗ ὡς ἐπί τραπέζης, ἄλλη πᾶσα φιλεῖ ἐπισυνάγεσθαι ἀρετή.

με΄. Τυφλή τῆς ταπεινοφροσύνης χωρίς ἡ ἀλήθεια. Διά τοῦτο καί τῇ ἀντιλογίᾳ χρῆται παιδαγωγῷ, ἐρεῖσαι μέν αὐτῇ ἐπί τι μοχθούσῃ, μή εὑρισκούσῃ δέ, εἰ μή τό τῆς μνησικακίας ὀχύρωμα.

μστ΄. Ἦθος χρηστόν, ὡραιότητα μαρτυρεῖ ἀρετῆς· μελῶν δέ εὐστάθεια, εἰρηναίαν ψυχήν.

μζ΄. Πρῶτον μέν καλόν, τό ἐν μηδενί μέρει πταίειν. Δεύτερον δέ, τό μή αἰδοῖ κατακαλύπτειν τό σφάλμα αὐτοῦ· μή τε μήν, ἀναιδεύεσθαι ἐν αὐτῷ, μᾶλλον δέ πατεινοῦσθαι, καί κατηγορούμενον ἑαυτοῦ συγκατηγορεῖν, καί δέχεσθαι ἀσμένως τό ἐπιτίμιον. Τούτου δέ μή γινομένου, ἀνίσχυρον ἅπαν τό τῷ Θεῷ προφερόμενον.

μη΄. Πρός τῇ ἑκουσίῳ κακοπαθείᾳ, χρή καί τήν ἀκούσιον καταδέχεσθαι· τήν ἐκ διαβολῶν λέγω, ζημιῶν τε καί ἀσθενειῶν. Ταῦτα γάρ ὁ μή καταδεχόμενος, ἀλλά δυσπετῶν, ὅμοιός ἐστι τῷ μή μετά ἁλός, μετά δέ μέλιτος μόνου βουλομένου ἐσθίειν τήν ἄρτον αὐτοῦ· ὅς οὐ πάντοτε μέν τήν ἡδονήν ἔχει σύντροφον, τόν δέ κόρον ἀεί γείτονα κέκτηται.

μθ΄. Δεσπότης ὤν, δούλου σχῆμα περιβαλλόμενος φαίνεται, ὁ τό διεῤῥωγός πλύνων τοῦ πλησίον λόγοις ἐνθέοις ἱμάτιον, ἤ καταῤῥάπτων ταῖς μεταδόσεσι. Σκοπείτω δέ ὁ τοῦτο ποιῶν, μή ποτε διά τό ὡς δοῦλος τοῦτο τελεῖν, προσαπολέσῃ σύν τῷ μισθῷ, καί τό προσόν αὐτῷ τῆς ἐξουσίας διά κενοδοξίας ἀξίωμα.

ν΄. Ὥσπερ ἡ πίστις ἐλπιζομένων ὑπόστασις πέφυκεν, οὕτω ψυχῆς μέν, ἡ φρόνησις· ἀρετῆς δέ, ἡ ταπείνωσις. Καί θαῦμα, πῶς τά αὐτοτελῆ, τῶν συμβεβηκότων δίχα ἀτελῆ καθεστήκασι.

να΄. Κύριος φυλάξοι τήν εἴσοδόν σου, φησί, καί τήν ἔξοδόν σου· τήν τῶν βρωμάτων δηλονότι καί τῶν ῥημάτων, τῇ ἐγκρατείᾳ. Ἐγκρατῶς γάρ ὁ ἔχων περί τήν τῶν βρωμάτων καί ῥημάτων εἴσοδόν τε καί ἔξοδον, ἐπιθυμίαν μέν τήν ἐξ ὀφθαλμῶν ἀποδιδράσκει· θυμόν δέ τήν ἐξ ἀπονοίας καταπραΰναι, ὧν δεῖ καί πρό πάντων ποιεῖσθαι τήν ἐπιμέλειαν τόν ἀγωνιζόμενον, παντί τρόπῳ σπουδαστέον. Ἐν τούτοις γάρ, τό μέν πρακτικόν ἔῤῥωται· τό δέ θεωρητικόν, ἐστερέωται.

νβ΄. Τινές δέ περί τήν εἴσοδον τῶν βρωμάτων, πολλήν ποιοῦνται τήν ἐπιμέλειαν· περί δέ ἔξοδον τῶν ῥημάτων, ἀμελῶς διατίθενται. Οἱ τοιοῦτοι οὐκ ἐπίστανται πράγειν θυμόν μέν ἀπό καρδίας, ἐπιθυμίαν δέ ἀπό σαρκός, κατά τήν Ἐκκλησιαστήν· δι᾿ ὧν ἡ καθαρά καρδία κτίζεσθαι εἴωθε παρά τοῦ καινουργοῦντος Πνεύματος.

νγ΄. Τό μέν τῶν βρωμάτων ἀπέριττον, περί τήν ἧττω τρυφῆς ποιότητα· τό δέ τῶν ῥημάτων ἀνέγκλητον, περί τήν κρείττω τῆς σιωπῆς ποσότητα εὑρεθήσεται.

νδ΄. Πύρωσον τούς νεφρούς σου ἀσιτίᾳ βρωμάτων, καί ἔτασον τήν καρδίαν σου ἐγκρατείᾳ ῥημάτων, καί ἕξεις πρός ὑπηρεσίαν καλῶν, τό, ἐπιθυμητικόν τε καί θυμικόν.

νε΄. Ἡ μέν τῶν ὑπογαστρίων ἡδονή καταπίπτει ἐν ἀσκουμένοις, τοῦ σώματος παρακμάσαντος· ἔτι δέ παραμένει τοῦ φάρυγγος, τῷ μή

φθάσαντι ταύτην ἐνδίκως κολάσαι. Σπουδάσαι οὖν χρή διά τῆς αἰτίου, τοῦ αἰτιατοῦ τόν ὀνειδισμόν ἀποτρίψασθαι, ὡς ἄν μή ξένος ἐκεῖσε τῆς κατά τήν ἐγκράτειαν ἀρετῆς εὑρεθείς, αἰσχυνθῇς.

νστ΄. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τόν ἀσκητήν, πότε καί τίσι βρώμασι δεῖ ὡς ἐχθρόν τρέφειν τό σῶμα αὐτοῦ· πότε δέ ὡς φίλον παρακαλεῖν καί πάλιν παραμυθεῖσθαι ὡς ἀσθενῆ· ἵνα μή λάθη τά μέν τοῦ ἀσθενοῦς, τῷ φίλῳ· τά δέ τοῦ φίλου παρατιθείς τῷ ἐχθρῷ· καί ἑκατέρους ὡς σκανδαλίσας, καιρῷ πειρασμοῦ εὑρήσει πολεμοῦντας αὐτόν.

μζ΄. Ὅταν τῆς τρυφῆς τήν τροφήν ὁ τρεφόμενος προτιμοτέραν ποιήσηται, τότε ἡ τῶν δακρύων ἐπιδημήσασα χάρις αὐτῷ, παρακαλεῖν ἄρχεται καί ἄλλης πάσης ἡδύτητος ἐπιλανθάνεσθαι, ὡς ἤδη τούτων καταποθείσης ἀσυγκρίτῳ ἡδύτητι.

νη΄. Τῷ μέν πλατυνομένῳ συνεστάλη τά δάκρυα· ἐξεβλύθη δέ ταῦτα, τῷ τήν στενήν ὁδόν ἀγαπήσαντι.

νθ΄. Οὐκ ἔστιν λύπης ἐκτός, οὔτε ἁμαρτωλός, οὔτε δίκαιος· ἀλλ᾽ ὁ μέν, ὅτι μή πάντη ἀπέλιπεν τό κακόν· ὁ δέ, ὅτι οὔπω κατέλαβε τό ὄντως καλόν.

ξ΄. Τῶν ἐφ᾽ ἡμῖν μέν κατά δύναμιν ἀρεταί, εὐχή καί σιωπή· τῶν οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν δέ, ἀλλ᾽ ὡς τά πολλά τῆς τοῦ σώματος κατασκευῆς, νηστεία καί ἀγρυπνία εἰσίν. Ὅπερ οὖν τῷ ἀγωνιστῇ εὐληπτότερον, τοῦτο μετέρχεσθαι χρή.

ξα΄. Οἶκος μέν εὐχῆς, ἡ ὑπομονή· περικρατεῖται ((1416) γάρ ἐν αὐτῇ· χρῆμα δέ, ἡ πατείνωσις· τρέφεται γάρ δι᾽ αὐτῆς.

ξβ΄. Λόγους μή καρτερῶν, ἐπαίνοις οὐ τιμηθήσῃ· πρό δέ τῆς ἡδονῆς τήν ὀδύνην ἀποσκοπῶν, ἐκφεύξῃ ταύτης τό λυπηρόν.

ξγ΄. Μή δεσμευθῇς τῷ μικρῷ, καί οὐ δουλεύσεις τῷ μείζονι· οὐ γάρ πέφυκε τό μεῖζον κακόν πρό τοῦ μικροῦ διαπλάττεσθαι.

ξδ΄. Ἀφορῶν πρός, τά μείζω, φοβερός ἔσῃ τοῖς ἥττωσιν· εὐκαταφρόνητος δέ τούτοις ὀφθείσῃ, πρός ἐκεῖνα ἀπειρηκώς.

ξε΄. Οὐ δυνήσῃ ἐπί τάς μείζους φθάσαι τῶν ἀρετῶν, μή τῶν κατά δύναμιν καταλαβών τήν ἀκρότητα.

ξστ΄. Ἐν οἷς κρατεῖ ἔλεος καί ἀλήθεια, ἐν ἐκείνοις καί πᾶν εἴ τι θεάρεστον. Ἡ μέν γάρ οὐδένα κρίνει ἐλέους χωρίς· τό δέ φιλανθρωπεύεται ἐν οὐδέν ἀληθείας ἐκτός.

ξζ΄. Τῇ ἁπλότητι κερασάμενος τήν ἐγκράτειαν, ἐν περιλήψει γενήσῃ τῆς ἐκεῖθεν μακαριότητος.

ξη΄. Οὐ κόψῃς πάντα τά πολεμοῦντά σε πάθη, εἰ μή πρότερον τήν γῆν, ἐξ ἧς ἐτρέφοντο, ἐάσῃς ἀνήροτον.

ξθ΄. Οἱ μέν, τήν τοῦ σώματος μόνον ὕλην ἐκκαθάραι σπεύδουσιν· οἱ δέ, καί τήν τῆς ψυχῆς. Οἱ μέν γάρ πρός μόνην τήν κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτίαν ἰχύν ἔλαβον· οἱ δέ καί πρός τό πάθος· πρός δέ τήν ἐπιθυμίαν πάνυ ἐλάχιστοι.

ο΄. Ὕλην πονηρά, σώματος μέν ἐμπάθεια, ψυχῆς δέ ἡδυπάθεια, προσπάθεια δέ τοῦ νοός. Κατηγορεῖται δέ τῆς μέν ἁφή, τῆς δέ αἱ λοιπαί αἰσθήσεις, τῆς δέ τελευταίας ἐναντία διάθεσις.

οα΄. Ὁ μέν ἡδυπαθής πλησίον ἐστί τοῦ ἐμπαθοῦς· ὁ δέ προσπαθής, τοῦ ἡδυπαθοῦς· μακράν δέ ἀμφοτέρων ὁ ἀπαθής.

οβ΄. Ἐμπαθής ἐστιν ὁ τό ἁμαρτητικόν ἔχων τοῦ λόγισμοῦ βιαιότερον, κἄν τέως μή ἁμαρτάνει ἐκτός. Ἡδυπαθής δέ ὁ τήν ἐνέργειαν τῆς ἁμαρτίας ἔχων ἀσθενεστέραν τοῦ λογισμοῦ, κἄν πάσχῃ ἐντός. Προσπαθής δέ ὁ τῇ ἐλευθερίᾳ, μᾶλλον δέ τῇ δουλείᾳ τῶν μέσων, προσκείμενος· ἀπαθής δ᾽ ἄν εἴη ὁ τούτων πάντων τήν διαφοράν ἀγνοῶν.

ογ΄. Ἀπόλλυται ἐκ ψυχῆς ἐμπάθεια μέν διά νηστείας καί προσευχῆς, ἡδυπάθεια δέ δι᾽ ἀγρυπνίας καί σιωπῆς, ἡ δέ προσπάθεια διά ἡσυχίας καί προσοχῆς· ἀπάθεια δέ συνίσταται ἐκ μνήμης Θεοῦ.

οδ΄. Τῆς ἀπαθείας ἀπό χειλέων, κηρία μέλιτος, (1417) οἷα οἱ λόγοι τῆς αἰωνίου ζωῆς ἀποστάζουσι. Τίς οὖν ἀξιωθείη τοῖς χείλεσιν ἐκείνοις προσάψαι τά ἴδια, καί μασθῶν ἀνά μέσον αὐτῆς αὐλισθῆναι, καί ὀσμῆς ἡδείας μεταβαλεῖν ἱματίων ἐκείνης; τουτέστι, νόμοις ἐνηδυνθῆναι τῶν ἀρετῶν, τῶν ὑπέρ πάντα φησί τά ἀρώματα ὄντα τῆς αἰσθητῆς διαγνώσεως.

οε΄. Τοῦ μέν ὁρωμένου σώματος, πᾶσα ψυχή γυμνωθήσεται· τοῦ δέ τῆς ἁμαρτίας, οἱ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς ὀλίγοι τῶν ἡδέων προσαπολαύσαντες.

οστ΄. Νεκροί μέν ἐκ ζώντων πάντες ὀφθήσονται· νεκρωθήσονται δέ τῇ ἁμαρτίᾳ μόνοι οἱ ἐκ διαθέσεως ταύτην μισήσαντες.

οζ΄. Τίς ἑαυτόν πρό τοῦ κοινοῦ θανάτου τοῦ σώματος ἴδοι τῆς ἁμαρτίας γυμνόν; καί τίς ὁ γνούς αὐτόν τε καί τήν ἰδίαν φύσιν, ὁποία ἐστί πρό τῆς μελλούσης γυμνώσεως;

Ψυχήν ἔρωτι νυμφικῷ τετρωμένην,
Εὐτή συνάπτειν οἶδεν ὧδε νυμφίῳ.

οη΄. Τοῦ αἰσθητοῦ τε καί νοεροῦ φωτός ἡ λογική ἐν μεθορίῳ κειμένη ψυχή, διά μέν τούτου, ὁρᾷν καί πράττειν τά τοῦ σώματος ἐπετράπη· δι᾽ ἐκείνου δέ, πράττειν τά τοῦ πνεύματος. Ἀλλ᾽ ἐπειδή ἠμαυρώθη μέν αὐτῇ ἐκεῖνο, ἐτρανώθη δέ τοῦτο, διά τήν ἀρχῆθεν συνήθειαν, εἰ μή ὅλως μετά τοῦ νοεροῦ ἐν τῇ εὐχῇ γένηται, ὁλικῶς τοῖς θείοις ἐνατενίζειν οὐ δύναται. Ἀνάγκη δέ εἶναι αὐτήν ἐν μεταιχμίῳ σκότους καί φωτός· κατά σχέσιν μέν τούτου, κατά δέ φαντασίαν ἐκείνου ἀναστρεφομένην.

οθ΄. Συμπαραμενέτω τῷ νῷ ἡ εὐχή, ὡς ἐν ἡλίῳ ἀκτίς· ἧς ἄνευ αἱ κατ᾽ αἴσθησιν μέριμναι, οἷά τινες ἄνυδροι νεφέλαι περιπετόμεναι, τόν νοῦν εἴργουσι τῆς οἰκείας λαμπρότητος.

π΄. Ἔνδον τῆς κατά τήν εὐχήν στενῆς πύλης, νοῦς παθητικός οὐ δύναται εἰσελθεῖν, πρό τοῦ τήν κατά σχέσιν ἀπολιπεῖν μέριμναι· περί δέ τά περισκήνια ἐκείνης, ὀδυνηθήσεται διά παντός ἀσχολούμενος.

πα΄. Δύναμις μέν εὐχῆς πείνα βρωμάτων ἑκούσιος· πείνης δέ, τό μήτε ὁρᾷν, μήτε ἀκούειν, ὅτι μή πᾶσα ἀνάγκη, τῶν ἐγκοσμίων οὐδέν. Τούτων ὁ μή ποιούμενος πρόνοιαν, τό μέν τῆς νηστείας οὐκ ἐστρέωσεν οἰκοδόμημα· τό δέ τῆς εὐχῆς ἐν αὐτῇ περιῤῥαγῆναι ἐποίησεν.

πβ΄. Ἀπέριττος εἰ μή ἐκ πάντων ὁ νοῦς τῶν κατ᾽ αἴσθησιν γένηται, ἀνωφερής γνέσθαι οὐ δύναται, καί τό οἰκεῖον γνωρίσαι ἀξίωμα.

πγ΄. Ἔξω μέν ποιεῖται τῆς ψυχῆς ἡ εὐχή, πάντας τούς ἐχθραίνοντας αὐτῇ λογισμούς, δυναμουμένη τοῖς δάκρυσιν· (1420) ἀντεισάγει δέ τούτους ὁ μετεωρισμός τοῦ νοός, νόμῳ εὐτραπελίας ἐνδυναμούμενος· ἥν ὁ ἐξορίζων, συνεξόριστον καί τό παναίτιον πεποίηκε τῆς παῤῥησίας κακόν.

πδ΄. Ἡμέρας μέν σύμβολον ἡ νηστεία, διά τό ἔκδηλον· νυκτός δέ διά τό ἄδηλον, ἡ εὐχή. Ἑκατέραν οὖν τούτων ἐν ἑκατέρᾳ ἐνδίκως ὁ μετερχόμενος, πρός τήν τῶν κατασκόπων ἀπαντήσεται πόλιν, ἐν ᾗ ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καί στεναγμός ἐν Χριστῷ.

πε΄. Ἡ πνευματική ἐργασία, καί σωματικοῦ ἔργου ἐκτός συνίστασθαι πέφυκε. Μακάριος οὖν ὁ κρείσσονα τοῦ ἐνύλου ἔργου, τήν ἄϋλον ἡγησάμενος ἐργασίαν. Δι᾽ αὐτῆς γάρ τήν τοῦ ἔργου ἐπλήρωσεν ἔλλειψιν, ζήσας τήν κεκρυμμένην ζωήν τῆς εὐχῆς καί φανεράν τῷ Θεῷ.

πστ΄. Ὑπομένειν μέν ἡμᾶς τῇ πίστει παρακαλεῖ ὁ Ἀπόστολος· χαίρειν τῇ ἐλπίδι, τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖν, ἵνα τό τῆς χαρᾶς ἡμῖν παραμείνῃ καλόν. Εἰ δέ τοῦτο, ἄρα ὁ μή ὑπομένων, οὐ πιστός· ὁ δέ οὐ χαίρων, οὐκ εὔελπις· ἀπεβάλετο γάρ τήν αἰτίαν τῆς χαρᾶς προσευχήν, ἐν τῷ μή προσκαρτερεῖν ἐν αὐτῇ.

πζ΄. Εἰ τοῖς ἐγκοσμίοις λογισμοῖς ὁ νοῦς ἐξ ἀρχῆς συναναστραφείς, τοσαύτην ἐν αὐτοῖς τήν φιλίαν ἐκτήσατο, πόσην οὐκ ἄν οἰκειότητα σχῇ ἐν εὐχῇ συνεχεῖ· καί γάρ ἐν οἷς, φησί, χρονίζει, ἐν αὐτοῖς καί πλατύνεσθαι εἴωθεν.

πη΄. Ὥσπερ τοῦ ἰδίου οἰκητηρίου πάλαι διαιρεθείς ὁ νοῦς, τῆς ἐκείνου λαμπρότητος ἐπελάθετο· οὕτω δεῖ τοῦτον αὖθις ἐν λήθῃ τῶν ὧδε γενόμενον, πρός ἐκείνην ἀναδραμεῖν δι᾿ εὐχῆς.

πθ΄. Καθάπερ νήπιον πρός μαστούς ἐναποψυγέντας μητρός, οὕτως εὑρεθήσεται νοῦς πρός εὐχήν τήν μή δυναμένην παρακαλέσαι αὐτόν· πρός δέ τήν ἄλλως ἔχουσαν, ὡς παιδίον τό ὑφ᾿ ἡδονῆς ἐναφυπνοῦν ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτῆς.

τέσσ. ἀνοικ. ΄. (1421) Ἐκεῖ φησίν, ἐν τῇ πενθίμῳ δηλονότι εὐνῇ τῆς ἐναρέτου ζωῆς, κατά τήν ἐν τῷ Ἄσματι φήσειε νύμφην καί ἡ εὐχή πρός τόν ἑαυτῆς ἐραστήν, δώσω τούς μαστούς μου σοί, εἰ ὁλικῶς μοι διατεθῇς.

τέσσ. ἀνοικ. α΄. Φιλίαν πρός τήν εὐχήν οὐ δύναται κτήσασθαι, ὁ μή πᾶσαν ὕλην ἀπαρνησάμενος, πλήν τροφῆς καί σκέπης. Ἔξω τῶν ἄλλων γενοῦ ἐν εὐχῇ, ὁ θέλων μετά μόνου γενέσθαι τοῦ νοῦ.

τέσσ. ἀνοικ. β΄. Τοῦ θεοφιλοῦς μαρτύριον, εὐχή μονολόγιστος· λόγος δέ καίριος, ἔμφρονος λογισμοῦ· μονοειδής δέ γεῦσις, τῆς ἐλευθέρας εἴη αἰσθήσεως. Ἐν τούτοις οὖν τοῖς τρισίν, ἐῤῥῶσθαι τά τῆς ψυχῆς λέγεται.

τέσσ. ἀνοικ γ΄. Λειανθῆναι δεῖ καλῶς καί ἁπαλυνθῆναι, ὥσπερ τῶν παίδων, τήν φύσιν τοῦ εὐχομένου, ὡς ἄν κατά τήν ἐκείνων, εὐείκτως δέξηται τήν ἐκ τῆς εὐχῆς ἐντυπουμένην ἀνάπτυξιν. Διό μή ἀμέλει, ὁ συναφθῆναι ταύτῃ φιλῶν.

τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Οὐ πάντες τόν αὐτόν σκοπόν ἐν εὐχῇ κέκτηνται· ἄλλος μέν ἄλλον, καί ἄλλος δέ ἕτερον. Ὁ μέν γάρ εὔχεται, εἰ οἷόν τε, μετά τῆς εὐχῆς εἶναι τήν καρδίαν αὐτοῦ πάντοτε, καί πρός τό ὑπεραναβῆναι αὐτῆς· ὁ δέ ἵνα μή λογισμοῖς ἐν αὐτῇ περικόπτηται. Πάντες δέ εὔχονται, ἤ συντηρηθῆναι ἐν ἀγαθοῖς, ἤ μή συναπαχθῆναι κακοῖς.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Εἰ ἐξ εὐχῆς, οὐδείς ἀταπείνωτος· συντρίβεται γάρ ὁ ἐν ταπεινώσει εὐχόμενος· οὐκ ἄρα ἐν ταπεινώσει προσεύχεται, ὁ ἔξωθεν θρασυνόμενος.

τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Πρός τήν χήραν, τήν πρός τόν ὠμόν τήν δίκην κινοῦσαν κριτήν, ἀφορῶν ὁ εὐχόμενος, οὐκ ἐκκακίσῃς διά τήν βραδυτῆτα τῶν ἀγαθῶν τῆς εὐχῆς.

τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Οὐ παραμείνῃ σοι εὐχή, τῷ πρός τά συλλογιζόμενα ἔσωθεν, καί ὁμιλούμενα ἔξωθεν ἐμβραδύνοντι· ἡ αὐτή δέ ὀφθήσεται ὑποστρέφουσα, τῷ δι᾿ αὐτήν ὑποτεμνομένῳ τά πλείονα.

τέσσ. ἀνοικ. η΄. Εἰς λαγόνας ψυχῆς εἰ μή εἰσδύνουσι τά ῥήματα τῆς εὐχῆς, οὐκ ἄν εἰς τάς τοῦ προσώπου σιαγόνας τά δάκρυα περικλυσθῆναι συγχωρηθήσονται.

τέσσ. ἀνοικ. θ΄. Ἀνατέλλουσι γεωργῷ μέν τά δάκρυα, μή κατ᾿ ὄψιν τῶν σπερμάτων ῥιφθέντων τῆς γῆς· μοναχῷ δέ τά δάκρυα ἀναβλύζουσιν, οὐκ ἀπονητί μετερχομένῳ τά ῥήματα τῆς εὐχῆς.

ρ΄. Κλείς οὐρανῶν βασιλείας εὐχή. Ταύτην ὁ κατέχων ὡς δεῖ, (1424) ὁρᾷ τά ἀποκείμενα ἀγαθά τοῖς φίλοις αὐτῆς. Μόνα δέ τά παρόντα περισκοπεῖ, ὁ παῤῥησίαν ἐν ἐκείνῃ μή ἐσχηκώς.

ρα΄. Οὐ δύναται ὁ νοῦς ἐν καιρῷ τῆς εὐχῆς μετά παῤῥησίας λέγειν πρός τόν Θεόν· Διέῤῥηξας τούς δεσμούς μου, σοί θύσω θυσίαν αἰνέσεως, εἰ μή δειλίας καί ῥαθυμίας, πολυυπνίας τε καί ἀδηφαγίας, ἐξ ὧν τό πταίειν, ἐπιθυμίᾳ τῶν κρειττόνων, ἀποῤῥαγῇ.

ρβ΄. Ἔξω τοῦ πρώτου καταπετάσματος ἵσταται, ὁ ἐν εὐχῇ ῥεμβόμενος· ἔνδοθεν γίνεται, ὁ μονολόγιστον ἐξανύων αὐτήν. Μόνος δέ εἰς τά Ἅγια τῶν ἁγίων παρέκυψεν, ὁ μετά τῆς εἰρήνης τῶν φυσικῶν λογισμῶν καί τά περί τῆς πάντα νοῦν ὑπερεχούσης [οὐσίας] διασκεπτόμενος, καί τινος ἐκεῖθεν φωτοφανείας καταξιούμενος.

ργ΄. Ὁπόταν ἀπό τῶν ἔξωθεν σχολάσασα ᾖ ἡ ψυχή, τότε οἷά τις φλόξ περικυκλώσασα ταύτην, ὡς σίδηρον καθάπαξ τῷ πυρί πεπυρακτωμένην ὅλην καθίστησι, καί ἔστι ψυχή μέν ἡ αὐτή, οὐκέτι δέ καί ἁπτή, ὡς οὐδέ ὁ πυρακτωθείς σίδηρος, ταῖς ἔξωθεν ἐπαφαῖς.

ρδ΄. Μακάριος ὁ ἐν τῷ βίῳ τούτῳ οὑτωσί θεωρηθῆναι ἀξιωθείς, καί τόν αὐτόν φύσει πήλινον ἀνδριάντα, χάριτι πύρινον κατιδών.

ρε΄. Τοῖς μέν εἰσαγομένοις οἷά τις δεσπότης, ὁ νόμος ἐπίκειται τῆς εὐχῆς· τοῖς προκόψασι δέ, ὡς ἔρως ὁ συνελαύνων πεινῶντα καθάπερ πολυτελῆ πρός ἑστίασιν.

ρστ΄. Τοῖς καλῶς τήν πρακτικήν μετερχομένοις, ποτέ μέν ἡ εὐχή νεφέλη καθάπερ ἐπισκιάζουσα, τούς καυστικούς ἀπείργει ἐξ αὐτῶν λογισμούς· ποτέ δέ σταγόνας οἷα δακρύων τούτους ἐπιψεκάζουσα, δείκνυσι τά πνευματικά θεωρήματα.

ρζ΄. Ὠδή μέν ἥδυσμα κιθάρας, τῆς κρουομένης ὑπό τινος ἔξωθεν εὑρεθήσεται· ψυχή δέ μή συνερχούσης αὐτῇ ἐν εὐχῇ τῆς ἐν πνεύματι μυστικῆς προσφωνήσεως, εὐκατάνυκτος οὐ πέφυκε δείκνυσθαι. Τό γάρ, Τί προσευξώμεθα καθό δεῖ οὐκ οἴδαμεν, καί τά ἑξῆς, εἰς τοῦτο ἐνάγει τόν προσευχόμενον.

Τοῦ αὐτοῦ.

Φωτίζεται νοῦς γνωστικῆς θεωρίας
Πρός ὕψος ἀρθείς, τοῖσδ᾽ ἐπεντυχών λόγοις.

ρη΄. Ἀναγκαῖον εἰδέναι τόν γνωστικόν, πότε ὁ νοῦς αὐτοῦ εἰς τήν χώραν τῶν νοημάτων ἐστίν· πότε δέ εἰς τήν τῶν λογισμῶν· καί πότε εἰς τήν κατ᾽ αἴσθησιν. Καί ἐν ταύτῃ πάλιν, εἰ ἐν τοῖς κατά καιρόν, ἤ ἐν τοῖς παρά καιρόν μᾶλλον εὑρίσκεται.

ρθ΄. Ἐν νοήμασιν οὐκ ὤν ὁ νοῦς ἐν λογισμοῖς πάντως ἐστίν· ἐν λογισμοῖς δέ ὤν, ἐν νοήμασιν οὐκ ἔστιν. Ἐν δέ τῇ αἰσθήσει γενόμενος, μετά πάντων ἐστίν.

ρι΄. (1425) Διά τοῦ νοήματος μέν ὁ νοῦς διέρχεται πρός τά νοητά· διά δέ τοῦ λογισμοῦ πρός τά λογικά ὁ λόγος· πρός δέ τήν πρακτικήν, διά τῆς φαντασίας ἡ αἴσθησις.

ρια΄. Εἰς ἑαυτόν ὁ νοῦς συναγόμενος, οὐδέν οὔτε τῶν κατά τόν λογισμόν θεωρεῖ· γυμνούς δέ νόας καί θείας αὐγάς, βλυζούσας εἰρήνην τε καί χάριν.

ριβ΄. Ἄλλο ὁ νοῦς τοῦ πράγματος, καί ἄλλο ὁ λόγος αὐτοῦ· καί ἕτερον τό ὑπό τήν αἴσθησιν ἀναγόμενον. Καί τό μέν ἔστιν οὐσία· τό δέ, συμβεβηκός· τό δέ, ἡ τοῦ ὑποκειμένου διαφορά.

ριγ΄. Πολλάς ὁδούς ἀνατέμνων ὁ νοῦς, ἀκόρεστος δείκνυται· πρός μίαν δέ συναγόμενος τῆς εὐχῆς, πρό τῆς ἐντελείας στενοχωρούμενος

φαίνεται, λιπαρῶν τόν μέτοχον ἀπολυθῆναι, πρός τά ἀφ᾽ ὧν, ἐξελύληθεν.

ριδ´. Ἄνωθεν ἠγμένος ὁ νοῦς, οὐκ ἀναδραμεῖται αὖθις ἐκεῖσε, εἰ μή τελείαν τῶν κάτω ποιήσηται καταφρόνησιν διά τῆς περί τά θεῖα σχολῆς.

ριε´. Εἴ τε μή τήν ψυχήν σου δύνῃ μετά μόνων ποιῆσαι τῶν περί αὐτήν λογισμῶν, κἄν τό σῶμα σου μονάζειν ἀναγκάζον, τήν περί αὐτό ἀθλιότητα διά παντός ἐννοούμενος· οὕτω γάρ τῷ χρόνῳ ἐλέει Θεοῦ, καί πρός τό πρῶτον ἀναδραμεῖν δυνήσῃ τῆς εὐγενείας ἀξίωμα.

ριστ´. Ὁ μέν πρακτικός ὑποτάσσειν εὐκόλως δύναται τόν νοῦν τῇ εὐχῇ· ὁ δέ θεωρητικός, τήν εὐχήν τῷ νοΐ. Ὁ μέν ἀπό τῶν φαινομένων συστέλλων σχημάτων τήν αἴσθησιν· ὁ δέ τήν ψυχήν πρός τούς ἐγκεκρυμμένους τοῖς ῥήμασι λόγους μεταβιβάζων. Καί ὁ μέν σωμάτων πείθει λόγους τόν νοῦν ἐννοεῖν· ὁ δέ ἀσωμάτων κατανοεῖν. Ἀσώματοι δέ εἰσι λόγοι σωμάτων, ἰδιότητές τε καί οὐσίαι αὐτῶν.

ριζ´. Ὅταν τόν νοῦν σου τῆς τῶν σωμάτων, καί βρωμάτων, καί χρημάτων ἡδυπαθείας ἐλευθερώσῃς, τότε καί ὅπερ ἄν ποιεῖς, δῶρον καθαρόν τῷ Θεῷ λογισθήσεται· ἀντιδοθήσεται δέ σοι τοῦ διανοιγῆναι (1428) τούς τῆς καρδίας σου ὀφθαλμούς, καί τρανῶς ἐμμελετᾷν τοῖς ἐγκεκρυμμένοις ἐν αὐτῇ νόμοις Θεοῦ, οἵτινες ὑπέρ μέλι καί κηρίον τῷ νοητῷ σου λογισθήσονται λάρυγγι, τῇ ἀπ᾽ αὐτῶν ἐκδιδομένῃ ἡδύτητι.

ριη´. Οὐ δυνήσῃ σωμάτων καί χρημάτων, καί τῆς τῶν ἀναγκαίων βρωμάτων ἐπιθυμίας ὑπέρτερον ποιῆσαι τόν νοῦν, εἰ μή ἐν τῇ καθαρᾷ τῶν δικαίων χώρᾳ εἰσάξῃς αὐτόν· καθ᾽ ἥν, ἥ τε τοῦ θανάτου καί ἡ τοῦ Θεοῦ μνήμη ἐπαναβλαστήσασα, ἀπό γηΐνης καρδίας ἀπαλείψει πᾶν ἐνθυμίου ἀνάστημα.

ριθ´. Οὐδέν οὔτε ἐννοίας θανάτου φοβερώτερον, οὔτε Θεοῦ μνήμης θαυμασιώτερον. Ἡ μέν γάρ ἐστι λύπης σωτηριούδους παρεκτική· ἡ δέ, εὐφροσύνης χαριστική. Ἐμνήσθην γάρ, φησίν ὁ Προφήτης, τοῦ Θεοῦ, καί ηὐφράνθην. Καί ὁ Σοφός· Μιμνήσκου τά ἔσχατά σου, καί οὐχ ἁμαρτήσεις. Ἀδύνατον γάρ τινα τοῦ δευτέρου ἐν κατασχέσει γενέσθαι, μή πεῖραν τῆς τοῦ προτέρου λαβόντα στυφότητος.

ρκ´. Ἕως ἄν τήν τοῦ Θεοῦ δόξαν ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ οὐκ ἴδῃ ὁ νοῦς, οὐ δύναται ἡ ψυχή λέγειν ἐν αἰσθήσει αὐτῆς· Ἐγώ δέ ἐπί τῷ Κυρίῳ τερφθήσομαι· ἀγαλλιάσομαι ἐπί τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Κάλλυμα γάρ κεῖται τό τῆς φιλαυτίας ἐπί τήν καρδίαν αὐτῆς, πρός τό μή ἀνακαλυφθῆναι αὐτῇ τά θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἅτινά εἰσιν οἱ λόγοι τῶν γεγονότων, ὅπερ ἐξ αὐτῆς οὐ περιειρεῖται, ἑκουσίων πόνων καί ἀκουσίων χωρίς.

ρκα´. Οὐ μετά τήν ἐξ Αἰγύπτου φυγήν· ἥτις ἐστίν ἡ κατ᾽ ἐνέργειαν ἁμαρτία· οὐδέ μετά τήν θαλάσσης διάβασιν, τῆς κατά σχέσιν λέγω δουλείας· ἀλλά μετά τήν ἐν ἐρήμῳ διατριβήν, μεταξύ κειμένην ἐνεργημάτων καί κινημάτων κακίας, τοῦ Ἰσραήλ ὁ δημαγωγός κατασκοπεῖν δύναται τήν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἥτις ἐστίν ἡ ἀπάθεια, τήν ὀπτικήν ἀποστέλλων καί ἐποπτικήν αὐτοῦ δύναμιν.

ρκβ´. Οἱ μέν ἐν τῇ ἐρήμῳ καθήμενοι, τουτέστιν, ἐν τῇ τῶν κακῶν ἀνενεργησίᾳ, ἀκοῇ μόνῃ τῆς μακαρίας ἐκείνης γῆς τά ἀγαθά. . . οἱ δέ τά ἐν ἐκείνῃ κατασκοπήσαντες, ἐν περινοίᾳ δηλονότι ψυχῆς τῶν ὁρωμένων θεωρίας γεγόνασι. Οἱ δέ καταξιωθέντες ἐν αὐτῇ εἰσελθεῖν, ὅλῃ τῇ αἰσθήσει τῶν ἐξ αὐτῆς ἀποῤῥεόντων ὡς γάλα καί μέλι, τῆς πρώτης φημί καί δευτέρας θεωρίας, λόγων ἐνεφορήθησαν.

ρκγ´. Οὔπω συνεσταυρώθη Χριστῷ, ὁ ἔτι φυσικάς κινήσεις ἔχων σαρκός· οὐδέ συνετάφη, ὁ ψυχικάς ἐνθυμήσεις ἐπισυρόμενος· πῶς οὖν συναναστῇ αὐτῷ ὁ τοιοῦτος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεσθαι.

ρκδ΄. (1420) Τριῶν οὐσιῶν τῆς ψυχῆς περιεκτικωτέρων ἀρετῶν, νηστείας, εὐχῆς τε καί σιωπῆς, ἀναγκαῖον τόν μέν ἐξ εὐχῆς λύεσθαι μέλλοντα, εἰς τήν θεωρίαν ἐπαναπαύεσθαι· τόν δέ ἐκ σιωπῆς, εἰς ἠθικήν ὁμιλίαν, εἰς δευτέραν καί κεχαρισμένην τροφήν τόν νηστεύοντα.

ρκε΄. Ἐν τοῖς οἰκείοις ἕως ὑπάρχει ὁ νοῦς, σώζει τό καθ᾿ ὁμοίωσιν, ἀγαθός τε καί συμπαθῆς εὑρισκόμενος. Ἐν δέ τοῖς κατ᾿ αἴσθησιν γεγονώς, εἰ μέν εὐχερῶς καί [μή] προσηκόντως κατέρχεται, πεῖραν διδούς καί λαμβάνων, ἐν ἐκείνοις εὐρωστῶν, αὖθίς τε πρός ἑαυτόν ἐπανέρχεται, περί τόν καιρόν καί τήν χρείαν, ὥς τις στρατηγός ἀπερίσκεπτος εὑρεθήσεται, τό πολύ αὐτοῦ ὑποτεμνόμενος τῆς δυνάμεως ἐν τῷ μάχεσθαι. Πλήν οὐ πάντες ἐκείνου ἐκτός εὑρεθήσονται, ὅσοι ἐντός τοῦ ἐμπεριεχομένου γενέσθαι οὐκ ἴσχυσαν.

ρκστ΄. Ὁ μέν αἰσθητός ἥλιος, ξένας τάς ἑαυτοῦ ἐκτῖνας ἐξ οἰκίας κεκλεισμένης καθίστησι· οὐκ ἄν δέ τάς οἰκείας ὁ νοητός ἐπαφήσει, τῇ μή κεκλεισμένας ἐχούσῃ τάς αἰσθήσεις ἀπό τῶν ὁρωμένων ψυχῇ.

ρκζ΄. Γνωστικός ἐστιν, ὁ τάς μέν καταβάσεις αὐτοῦ μεγαλοπρεπῶς· ταπεινοπρεπῶς δέ τῆς ψυχῆς τάς ἀναβάσεις διατιθέμενος.

ρκη΄. Μέλιττα μέν λειμῶνα περινοστοῦσα, ἐκεῖθεν τῷ μέλιτι τάς ἀφορμάς προσπορίζεται· ψυχή δέ εἰς αἰῶνας περισκοποῦσα, ποικίλον αὐτόθεν τόν γλυκασμόν τῇ διανοίᾳ ἐνίησιν.

ρκθ΄. Ἡ ἐμφαγοῦσα μέν ἔλαφος ὄφεις, ἰόν τοῦ σβέσαι, πρός ὑδάτων τρέχει πηγάς· ψυχή δέ ἡ βέλεσι θείοις τρωθεῖσα, ἄπαυστον ἕλκει τόν τρώσαντα ἔρωτα.

ρλ΄. Ψιλοί μέν λογισμοί τῇ μοναδικῇ ζωή ἐπιφύονται· ἐπιλογισμοί δέ τῇ δυαδικῇ· τῇ δέ πολυσχιδεῖ ψυχῇ, (1432) λογισμοί μέν ἀπελήλανται· νόες δέ μόνοι γυμνοί σωμάτων αὐτῇ προσπελάζοντες, τούς περί Προνοίας καί κρίσεως λόγους, ὥς τινα θεμέλια γῆς ἀνακαλύπτοντες, αὐτῇ ἐμφανίζουσιν.

ρλα΄. Οἱ λογισμοί, οὔτε τοῦ ἀλόγου μέρους εἰσί τῆς ψυχῆς· οὐδέ γάρ ἐστι λογισμός ἐν τοῖς ἀλόγοις· οὔτε τοῦ νοεροῦ· ἐπεί μηδέ ἐν ἀγγέλοις· αὐτῆς δέ τῆς λογικῆς ὄντες γεννήματα, ὡς κλίμακι τῇ φαντασίᾳ χρώμενοι, ἀναβαίνουσι μέν πρός τόν νοῦν ἀπό τῆς αἰσθήσεως, τά ἐκείνης αὐτῷ ἀπαγγέλοντες· καταβαίνουσι δέ πρός αὐτήν ἐξ αὐτοῦ τά ἐκείνου ὑποτιθέμενοι.

ρλβ΄. Ὡς τινες ἐκ βυθοῦ ἀναφερόμενοι, καί τινος εἰς βοήθειαν ἐπιλαβέσθαι πειρώμενοι, οἱ πονηροί λογισμοί εὑρεθήσονται, ὁλκάδα καθάπερ, κινδυνευούσης τῆς κακίας δακρύων κατακλυσμῷ.

ρλγ΄. Κατά τήν ὑποκειμένην ποιότητα τῆς ψυχῆς, ἤ ὡς πειραταί καταποντίζειν, ἤ ὡς ἐρέται συμβοηθεῖν κινδυνευούσῃ, οἱ περί αὐτήν συνάγονται λογισμοί· οἱ μέν πρός πέλαγος ἐννοιῶν ἕλκοντες τῶν ἀπρεπῶν λογισμῶν· οἱ δέ τήν ἆσσον παρεκλεγόμενοι, καί πρός γαληνίους ἀκτάς τόν νοῦν ἐποκείλουσιν.

ρλδ΄. Ἕβδομον τόν τῆς κενοδοξίας λογισμόν ὄντα, ἡ ἐφεμένη ὡς ἔσχατον ἀποβαλέσθαι χιτῶνα ψυχή, εἰ μή τούς πρό αὐτοῦ ἀπεκδύσηται, οὐ δυνήσεται μετ᾿ αὐτούς ὄγδοον ἐπενδύσασθαι. Ὅν καί οἰκητήριον οὐράνιον καλεῖν οἶδεν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, καί διά στεναγμῶν ἐπενδύεσθαι τούς δι᾿ αὐτό τῶν ὑλικῶν γυμνητεύοντας.

ρλε΄. Τῇ μέν τελείᾳ εὐχῇ, ἄγγελοι παραβάλλειν πεφύκασι λογισμοί· τῇ δέ μέσῃ, πνευματικοί· τῇ δέ εἰσαγωγικῇ, οἱ φυσιολόγοι.

ρλστ΄. Ὥσπερ τό εὐγενές τοῦ κόκκου διά τοῦ στάχυος, οὕτω καί τό εἰλικρινές τῆς θεωρίας διά προσευχῆς εἴωθεν ἐμφανίζεσθαι· κέκτηται δέ ὁ μέν, εἰς ἀποτροπήν τῶν σπερμολόγων ὀρνέων, οἷά τινα δόρατα, τούς

περιστοιχοῦντας ἀνθέρικας· τό δέ, τούς φιλοσοφοῦντας ἐν πειρασμοῖς λογισμούς, πρός τήν ἐκείνων ἀναίρεσιν.

ρλζ΄. Τά μέν ὁρώμενα τῆς ψυχῆς, διά τήν πρᾶξιν, περιστερᾶς περιηργυρωμένα καθάπερ εἰσί πτερά· (1433) τά δέ νοουμένα, φημί δή τά μετάφρενα, διά τήν θεωρίαν ὡς ἐν χλωρότητι χρυσίου καθίσταται· ἡ γάρ μή οὕτως ὡραιωθεῖσα ψυχή, πετασθῆναι καί καταπαῦσαι οὐ δύναται, ἔνθα πάντων εὐφραινομένων ἡ κατοικία ἐστίν.

Λειμών ἐνθάδε καρπῶν πεπληρωμένος,
Πνευματικῆς πράξεως καί θεωρίας.

ρλη΄. Ἀπαρχάς ἅλωνος καί ληνοῦ, πάλαι μέν τοῖς παλαιοῖς προσφέρειν ἐν τῷ ναῷ προσετέτακτο. Νυνί δέ ἡμᾶς, πρακτικῆς μέν ἀπαρχάς, ἐγκράτειαν δεῖ Θεῷ προσφέρειν καί τήν ἀλήθειαν· θεωρητικῆς δέ ἀρετῆς, ἀγάπην καί προσευχήν· δι᾽ ἐκείνων μέν, ἀλόγου ἐπιθυμίας καί τοῦ θυμοῦ τάς ὁρμάς ἀνακόπτοντας· διά τούτων δέ, ἐννοίας κενάς, καί τάς ἐκ τούτων ἐπιβουλάς.

ρλθ΄. Πρακτικῆς ἀρχή μέν, ἐγκράτεια καί ταπείνωσις, ἀλήθεια, σωφροσύνη καί ταπεινοφροσύνη· τέλος δέ αὐτῆς, λογισμῶν εἰρήνη καί ἁγιασμός σώματος.

ρμ΄. Πρᾶξίς ἐστιν, οὐ τό πράττειν καλῶς δύνασθαι μόνον τά καλά, ἀλλά καί τό ὡς δεῖ πράττειν αὐτά, τόν καιρόν καί τό μέτρον πρός τά πρακτέα συνεπιφερομένου τοῦ πράττοντος.

ρμα΄. Θεωρία ἐστίν, οὐ τό θεωρεῖν μόνον ὡς ἔχουσι τά σώματα φύσεως, ἀλλά καί τούς λόγους αὐτῶν πρός τί βλέπουσιν.

ρμβ΄. Οὐκ ἔστιν οὔτε πρᾶξις ἀσφαλής θεωρίας ἐκτός, οὔτε θεωρία ἀληθής πράξεως ἄνευ. Χρή γάρ καί πρᾶξιν ἐλλόγιμον εἶναι, καί θεωρίαν ἔμπρακτον· ἵνα τῇ μέν, ἀνίσχυρον εὑρίσκηται ἡ κακία· τῇ δέ, δυνατή ἡ ἀρετή ἐν εὐδοκίαις χρηστότητος.

ρμγ΄. Πέρας μέν πρακτικῶν, ἡ νέκρωσις τῶν παθῶν· τέλος δέ γνωστικῆς, ἡ θεωρία τῶν ἀρετῶν.

ρμδ΄. Ὡς ὕλη τῷ εἴδει, οὕτω πρᾶξις τῇ θεωρίᾳ· καί ὡς ὀφθαλμός προσώπῳ, οὕτω θεωρία τῇ πράξει ὀφθήσεται.

ρμε΄. Ἐν τῷ κατά τήν πρακτικήν ἀρετήν σταδίῳ, πολλοί μεν τρέχουσιν· εἷς δέ λαμβάνει τό βραβεῖον, ὁ πρός τό πέρας αὐτῆς ἐλθεῖν τῇ θεωρίᾳ ἐπιθυμῶν.

ρμστ΄. Κατανύξεως μέν πόμα πίνει ὁ πρακτικός ἐν εὐχῇ· ποτηρίῳ δέ κρατίστῳ μεθύσκεται, ὁ θεωριτικός. Ὁ μέν ἐν τοῖς κατά φύσιν φιλοσοφῶν· ὁ δέ, καί ἑαυτόν ἀγνοῶν ἐν τῷ εὔχεσθαι.

ρμζ΄. (1436) Οὐ συγχωρεῖται ὁ πρακτικός εἰς πνευματικήν ἐπί πολύ θεωρίαν ἐγκαρτερεῖν. Εὑρίσκεται γάρ ὡς ἐπιξενωθείς τινι, καί τῆς ἐκείνου ταχέως οἰκίας ὑπεξερχόμενος.

ρμη΄. Ἐν πύλαις μέν εἰσέρχονται οἱ πρακτικοί τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ εὔχεσθαι· ὡς ἐν αὐλαῖς δέ ἀρετῶν ἐν ὕμνοις θεωρητικοί· οἱ μέν εὐχαριστοῦντες, ὅτι ἐλύληθαν τῶν δεσμῶν· οἱ δέ, ὅτι καί αἰχμαλώτους εἰλήφασι τούς πολεμοῦντας αὐτούς.

ρμθ΄. Χρή κατά τό τῆς πρακτικῆς κράτος, καί τό τῆς θεωρίας εὑρίσκεσθαι, ἵνα μή καθ᾽ ὁμοιότητα πλοίου τοῦ μή κατάλληλα τά ἱστία ἐπιφερομένου, ἤ κίνδυνον ὑπομείνῃ ἐν ἀνέμων σφοδρότησιν διά τήν ἀμετρίαν αὐτῶν, ἤ ζημίαν πνευμάτων διά τήν πρός τό σκάφος σμικρότητα.

ρν΄. Ἐρέτας μέν τοῦ λογικοῦ πλοίου, νόει τούς εὐσεβεῖς λογισμούς· κώπας δέ, τάς ζωτικάς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, θυμόν καί ἐπιθυμίαν, βούλησιν καί προαίρεσιν. Τούτων ὁ μέν πρακτικός, ἐν χρείᾳ ἐστί πάντοτε· οὐ πάντοτε δέ ὁ θεωρητικός. Ἐν γάρ τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς

χαίρειν οὗτος πᾶσιν εἰπών, αὐτός ἑαυτόν ἐπί τῶν τῆς διαγνώσεως οἰάκων καθίζων, διά πάσης ἐγρήγορε τῆς κατά θεωρίαν νυκτός, αἰνέσεις προσάγων τῷ συνοχεῖ τοῦ παντός. Καί πού τι καί μέλος ἐρωτικόν ἀναλαβόμενος, τῇ ἑαυτοῦ προσεπᾴδει ψυχῇ, τούς τῆς ἄλλης θαλάσσης ἀποσκοπῶν μετεωρισμούς, καί ὡς ῥοθίζας κινήσεις, τά θεῖα καταπληττόμενος ῥήματά τε καί δικαιώματα.

ρνα΄. Ὁ μέσως ἔχων περί πρᾶξιν καί θεωρίαν, οὔτε πάντη ταῖς κώπαις κατά τούς ναυτικούς ποιεῖται τόν πλοῦν, οὔθ᾽ ὅλως, τοῖς νοητοῖς ἱστέοις· ἀλλά δι᾽ ἀμφοτέρων τήν χρείαν τῆς εὐπλοΐας ἐργάζεται· ἡδέως φέρων καί τούς πόνους τῆς πράξεως, διά τό μέτριον τῆς θεωρίας· καί τούς λόγους τῆς ἀτελοῦς θεωρίας, διά τό βοηθεῖσθαι ὑπό τῆς πράξεως.

ρνβ΄. Ὁ μέν θεωρητικός, τῇ γνώμῃ τήν φύσιν ἔχων συντρέχουσαν, ὡς οἷόν τι ῥεῦμα, ἀπόνως ποιεῖται τό πλώϊμον· ὁ δέ πρακτικός, ἐναντιουμένην εὑρίσκων τῇ προαιρέσει τήν σχέσιν, πολύν λογισμῶν ὑφίσταται κλύδωνα, ὡς εἰς ἀπευδοκίας μικροῦ δεῖν διά τό βάρος ἐλθεῖν.

ρνγ΄. Οὔτε χώρα μή καλῶς κατεργασθεῖσα, πολύχουν καί καθαρόν ἀντιπαρέχειν τῶ σπείροντι εἴωθεν, οὔτε ὁ τήν πρακτικήν μετερχόμενος, εἰ μή ἐπιμελῶς ταύτην καί φανητίας ἄνευ μετέρχεται, τόν ἐξ εὐχῆς ὄψεται καρπόν πολύν τε καί καθαρόν.

ρνδ΄. (1437) Ἐπί μέν τῶν ἐνύλων, ὁ νοῦς συνεργόν ἔχει τόν λογισμόν· ἐπί δέ τῶν ἀΰλων, εἰ μή αὐτόν παραιτήσηται, ὡς σκώλωπα [alii, σκόλοπα] ἕξει κολαφίζοντα.

ρνε΄. Κάλυμμα μέν ἔχει ὁ πρακτικός ἐπί τήν καρδίαν αὐτοῦ ἐν εὐχῇ, τήν γνῶσιν τῶν αἰσθητῶν, ἀνακαλυφθῆναι διά τήν σχέσιν μή δυνάμενον· μόνος δέ ὁ θεωρητικός διά τό ἄσχετον, ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῶ ὁρᾷν ἀπό μέρους δύναται τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

ρνστ΄. Ἡ μετά πνευματικῆς θεωρίας εὐχή, ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας ἐστίν, καθ᾽ ἥν ῥέει ὡς μέλι καί γάλα ἡ γνῶσις τῶν περί προνοίας καί κρίσεως λόγων Θεοῦ· ἡ δέ μετά τινος φυσικῆς, ἡ Αἴγυπτος, ἐν ᾗ τῶν παχυτέρων ἐπιθυμιῶν μνήμη τοῖς εὐχομένοις ἐγγίνεται. Ἡ δέ γε ἁπλῆ, τό μάνα ἐστί τό ἐν τῇ ἐρήμῳ, τό διά τό μονοειδές, τοῖς μέν ἀκαρτερήτοις ἐναποκλεῖον τά δι᾽ ἐπιθυμίας τῶν ἐπηγγελμένων καλά· τοῖς δέ ἐγκαρτεροῦσι τῇ τοιαύτῃ ἀπεστενωμένῃ τροφῇ, προξενοῦν τήν κρείττω γεῦσιν καί μένουσαν.

ρνζ΄. Πρᾶξις σύν θεωρίᾳ μέν ὡς σῶμα μετά πνεύματος ἡγεμονικοῦ· ἄνευ δέ θεωρίας, ὡς σάρξ μετά πνεύματος προαιρετικοῦ λογισθήσεται.

ρνη΄. Τῆς λογικῆς ψυχῆς, αὐλή μέν ἡ αἴσθησις· ναός δέ, ἡ διάνοια· ἀρχιερεύς δέ, ὁ νοῦς περικοπτόμενος λογισμῶν· ἐν τῶ ναῷ δέ, ὁ ὑπό εὐκαίρων· ἐπ᾽ οὐδενί δέ τούτων, ὁ εἰς τό θεῖον ἱερατεῖον ἀξιωθείς εἰσελθεῖν.

ρξ΄. Πρακτικός μέν, ἐπιθυμεῖ ἀναλῦσαι, διά τούς πόνους, καί συγγενέσθαι Χριστῷ· θεωρητικός δέ, εὐδοκεῖ μᾶλλον σαρκί παραμένειν· καί διά τήν χαράν, ἥν δέχεται ἐξ εὐχῆς, καί διά τήν τοῦ πλησίον πρός τά γήϊνα ὠφέλειαν.

ρξα΄. Ἐπί μέν τῶν λογιωτέρων, ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως· ἐπί δέ τῶν ἀγροικοτέρων, τῆς θεωρίας ἡ πρᾶξις· εἰς ἕν δέ τέλος χρηστόν ἀμφότεραι καταλήγουσι. Συντομώτερον δέ τοῦτο ὀφθήσεται, οἷς ἡ θεωρία προηγεῖται τῆς πράξεως.

ρξβ΄. (1440) Παράδεισος, ἡ θεωρία τῶν νοητῶν ἐστιν. Ἐν τούτῳ ὁ μέν γνωστικός ὡς ἐν οἰκίᾳ ἔνδοθεν εἰσέρχεται ἐν εὐχῇ· ὁ δέ πρακτικός, ὡς παροδίτης ὀφθήσεται, ἐπιθυμῶν μέν ἔνδοθεν παρακύπτειν· μή

συγχωρούμενος δέ, διά τό ὑπερανεστηκέναι τόν φραγμόν τῆς πνευματικῆς ἡλικίας αὐτοῦ.

ρξγ΄. Τά μέν σωματικά πάθη θηρίοις ἐοίκασι· πτηνοῖς δέ, τά ψυχικά· ἀλλά τά μέν ἀπό τοῦ λογικοῦ δύναται ἀμπελῶνος ἀποτειχίζειν ὁ πρακτικός· οὐκέτι δέ καί τά πετεινά, εἰ μή ἐν θεωρίᾳ πνευματικῇ γένηται, κἄν ὅτι μάλιστα ποιήσεται σπουδήν πρός τήν τῶν ἔνδοθεν φυλακήν.

ρξδ΄. Ἠθικῆς εὐπρεπείας κρείττων πρακτικός γενέσθαι οὐ δύναται, εἰ μή καί αὐτός κατά τόν πατριάρχην Ἀβραάμ ἔξω γένηται, ὡς μέν τῆς οἰκείας, τοῦ φυσικοῦ νόμου, ὡς δέ συγγενείας, τῆς ἥλικος αὐτῷ καί κατά σχέσιν ζωῆς. Οὕτω γάρ καί οὗτος, ὡς σφραγῖδα λήψεται τῆς γενικῆς ἡδονῆς τήν ἀφαίρεσιν, καθ᾿ ἥν τό ἀπό γενέσεως κάλυμμα περικείμενον, τήν παντελῆ ἐλευθερίαν οὐ συγχωρεῖ παρασχεθῆναι ἡμῖν.

ρξε΄. Οὔτε πῶλος ἐν ἔαρι ἔνδον φάτνης μένειν, καί τά ἐκείνης ἐσθίειν ἀνέχεται· οὔτε νεοτελής νοῦς τό ἀπεστενωμένον ἐπί πολύ καρτερεῖν τῆς εὐχῆς οὐ δύναται· ἡδέως μᾶλλον κατ᾿ ἐκεῖνον ἔχων, ἐπί τό πλάτος τῆς φυσικῆς θεωρίας ἐξέρχεσθαι, τῆς κατά τήν ψαλμῳδίαν εὑρισκομένης καί τήν ἀνάγνωσιν.

ρξστ΄. Ὡς μέν ὀσφύας ἔχει περιεζωσμένας, νηστείαν καί ἁγνείαν ἡ πρακτική, τάς ζωτικάς δυνάμεις αὐτῆς· ὡς λύχνους δέ καιομένους, σιωπήν τε καί προσευχήν, τάς γνωστικάς ἡ θεωρητική ἀρετάς, ἐφιστῶσα· ἡ μέν ἐκείναις, τόν λογισμόν ὡς παιδαγωγόν· ἡ δέ ταύταις, ὡς νυμφοστόλον λόγον τόν ἐνδιάθετον.

ρξζ΄. Νοῦς ἀτελής, εἰς τόν κατάκαρπον ἀμπελῶνα τόν τῆς εὐχῆς οὐ συγχωρεῖται εἰσέρχεσθαι· εἰς μόνα δέ καί μόλις, ὡς πρός ἐπιφυλλάδας πτωχός, τά ψιλά τῶν ψαλμῶν ἀπηχήματα.

ρξη΄. Ὥσπερ οὐ πάντες οἱ εἰς βασιλέως ὁμιλίαν ἐρχόμενοι, συναριστᾷν αὐτῷ δύνανται· οὕτως οὐδέ οἱ εἰς ἐντυχίαν εὐχῆς ἥκοντες, πάντες ἐν θεωρίᾳ τῇ κατ᾿ ἐκείνην ὀφθήσονται.

ρξθ΄. Θυμοῦ μέν κημός, ἡ εὔκαιρος γίνεται σιωπή· ἀλόγου δέ ἐπιθυμίας, ἡ σύμμετρος ἐδωδή. Δυσκαθέκτου δέ λογισμοῦ, ἡ [μονολόγιστος] προσευχή.

ρο΄. Καί εἰς τόν κάτω βυθόν καί εἰς τόν ἄνω ὁ ὑποδῦναι βουλόμενος, ὁ μέν διά τόν αἰσθητόν, ὁ δέ διά τόν νοητόν μαργαρίτην, ἵνα αὐτόν ἀνιμήσηται, εἰ μή γυμνωθῇ οὗτος τῆς ἐσθῆτος, (1441) ἐκεῖνος δέ τῆς αἰσθήσεως, ἀμφότεροι τοῦ ἐπιζητουμένου διαμαρτήσονται.

ροα΄. Ὁ μέν ἔνδοθεν τῆς διανοίας αὐτοῦ γενόμενος νοῦς, ἐν τῷ εὔχεσθαι, ὡς μετά νύμφης νυμφίος ἐν τῷ νυμφῶνι διαλεγόμενος εὑρεθήσεται· ὁ δέ μή συγχωρούμενος εἰσελθεῖν, ἔξωθεν ἱστάμενος στενάζων βοᾷ· Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς; ἤ τίς ὁδηγήσει με, ἕως τοῦ μή βλέπειν εἰς ματαιότητας καί μανίας ψευδεῖς ἐν τῷ εὔχεσθαι.

ροβ΄. Ὁποία ἡ χωρίς ἁλός τῷ φάρυγγι λογιζομένη τροφή, τοιαύτη καί ἡ ἐκτός κατανύξεως λογισθήσεται τῷ νῷ μετερχομένη εὐχή.

ρογ΄. Ἡ μέν ἔτι καταδιώκουσα ψυχή τήν εὐχήν, τῇ ὠδινούσῃ ὑπάρχει παρεμφερής· ἡ δέ καταλαβοῦσα, τῇ κυησάσῃ, καί πλήρει γενομένῃ διά τόν τόκον χαρᾶς.

ροδ΄. Πάλαι μέν ὁ Ἀμοῤῥαῖος ἐν τῷ ὄρει οἰκῶν, ἐτίτρωσκεν ἐξερχόμενος τούς παραβιαζομένους διέρχεσθαι· νυνί δέ ἡ πονηρά λήθη διώκει τούς πρό τῆς ἁγνείας ἐπί τήν ὑψηλοτέραν ἐπιχειροῦντας ἀναβαίνειν εὐχήν τῆς ἁπλότητος.

ροε΄. Τῆς καθαρᾶς εὐχῆς, ἐν ἔχθρᾳ πολλῇ πεφύκασιν εἶναι οἱ δαίμονες. Καταπλήττει δέ τούτους, οὐχί πλῆθος τῶν κακῶν [καλῶν], ὡς

τούς ἔξωθεν πολεμίους τό στράτευμα· ἀλλ᾽ ἡ τριῶν συμφωνία, νοῦ πρός λόγον, καί λόγου πρός αἴσθησιν.

ροστ´. Ἡ μέν ψιλή εὐχή, ὡς ἄρτος ὀφθήσεται ἀρχομένους στηρίζουσα· ἡ δέ μετά τινος θεωρίας, ὡς ἔλαιον πιαίνουσα· ἡ δέ ἀνείδεος, ὡς οἶνος εὐώδης, οὗ οἱ ἐμφορούμενοι ἀπλήστως ἐξίστανται.

ροζ´. Ἄγριος μέν ὄνος, πόλεως μέν λέγεται πολυοχλίας καταγελᾷν· καί μονόκερως δέ ὑπ᾽ οὐδενός δεσμεῖσθαι δυνάμενος. Νοῦς δέ φύσεως, καί τῶν περί φύσιν βασιλεύσας λόγων, ματαιότητος μέν καταγελᾷ λογισμῶν προσευχόμενος· παρ᾽ οὐδενός δέ δύναται τῶν ὑπό τήν αἴσθησιν κατεξουσιάζεσθαι.

ροη´. Χρή τόν ἀγωνιζόμενον, τήν μέν αἴσθησιν αὐτοῦ, εἰς τήν μονοειδή συστέλλειν τροφήν· τόν δέ νοῦν, εἰς τήν μονολόγιστον προσευχήν· οὕτως γάρ ἄσχετος γεγονώς ἐκ παθῶν, καί ἐπί τό ἁρπάζεσθαι πρός Κύριον ἥξει ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

ροθ´. (1444) Ῥάβδον μέν ὁ κυσίν ἐπισείων ἠγρίωσε καθ᾽ ἑαυτοῦ· δαίμονας δέ, ὁ καθαρῶς ἐκβιαζόμενος εὔχεσθαι.

ρπ´. Οἱ μέν ἡδυπαθεῖς προσευχόμενοι, ἅτε ὑλώδεις ὄντες, ὡς βατράχους ἔχουσι τούς λογισμούς περισπῶντας αὐτούς· οἱ δέ μετριοπαθεῖς, τάς θεωρίας ὡς ἀηδόνας κατατερπούσας αὐτούς, τῇ ἀπ᾽ ἄλλων εἰς ἄλλους ἀκρέμονας, τουτέστι ποικίλας θεωρίας, μεταβάσει· σιγή δέ πρόσεστι τοῖς ἀπαθέσι καί ἠρεμία πολλή ἐκ λογισμῶν καί νοημάτων ἐν τῷ προσεύχεσθαι.

ρπα´. Πάλαι μέν ἡ τοῦ Μωσέως Μαρία τῶν πολεμίων τήν πτῶσιν θεασαμένη, τό τύμπανον ἀραμένη, ἐξῆρχε ταῖς ᾀδούσαις τά ἐπινίκια· νυνί δέ εἰς εὐφημίαν τῆς νικησάσης τά πάθη ψυχῆς, ἡ κρείττων ἐν ἀρεταῖς ἀγάπη διεγερθεῖσα, τήν μετ᾽ ᾠδῆς κιθάραν ὥσπερ τινά θεωρίαν μεταχειριζομένη ταύτῃ πάλαι τήν πονηθεῖσαν εἰς κάλλους περιουσίαν, οὐ παύεται σύν τοῖς περί τήν αὐτήν ἀγαλλιωμένη αἰνεῖν τόν Θεόν.

ρπβ´. Ὁπόταν διά συνεχείας τῆς κατά τήν εὐχήν κατασχεθῇ τά λόγια τῶν ψαλμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ εὐχομένου, τότε καί αὐτός γῆ καθάπερ ἀγαθή, ἄρχεται αὐτομάτως ἀναφέρειν, ὡς μέν ῥόδα, τήν θεωρίαν τῶν ἀσωμάτων· ὡς δέ ἴα, τό ποικίλον τῶν θείων κριμάτων δυσθεώρητον.

ρπγ´. Ἐν ὕλῃ μέν δεσμευθεῖσα φλόξ, φωτοφόρος καθίσταται· ἐξ ὕλης δέ λυθεῖσα ψυχή, θεοφόρος εὑρίσκεται. Κἀκείνη μέν αἴρεσθαι πέφυκεν ἄχρι τοῦ ὑπεκκαύματος· αὕτη δέ, μέχρι τοῦ κατά τόν θεῖον ἔρωτα συμπεράσματος.

ρπδ´. Ἡ τελείως ἑαυτήν ἀρνησαμένη ψυχή, καί ὁλικῶς ἀνατεθεῖσα πρός εὐχήν, αὕτη οὐχ ὅτε βούλεται κάτω γίνεται, ἄνωθεν εὑρισκομένη τῆς κτίσεως· ἀλλ᾽ ὅτε δίκαιον εἶναι δόξει τῷ πάντα σταθμῷ καί μέτρῳ διεξάγοντι τά ἡμέτερα.

ρπε´. Ὅταν ἐξ ψυχῆς μέν ἡ ἀκηδία ἀπελαθῇ· ἐκ διανοίας δέ ἡ πονηρία ἐκτιναχθῇ, τότε ὁ νοῦς γυμνός γινόμενος τῇ ἁπλότητι, ζωῇ τε τῇ ἀτέχνῳ καί δίχα παντός τοῦ κατά τήν αἰσχύνην ἐπικαλύμματος, καί τοῦ κατά τήν φανητίαν προβλήματος, ᾆσμα μέν ᾄδει καί οὗτος καινόν τῷ Θεῷ· εὐχαριστεῖ δέ μέλος ἀνακρουόμενος ἐν εὐφροσύνῃ, τῷ τῆς μελλούσης τά ἐγκαίνια προεορτάζειν βιώσεως.

ρπστ´. Ὅταν τινάς θειοτέρας ἐνεργείας ἐνεργεῖσθαι ἄρξηται ἡ εὐχομένη ψυχή, τότε καί αὐτή κατά τήν ἐν Ἄσμασι Νύμφην, πρός τάς ὁμοιοτρόπους τοιαῦτα ὑποφωνεῖ· Ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε τήν χεῖρα αὐτοῦ ἀπό τῆς ὀπῆς, καί ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ᾽ αὐτόν.

ρπζ´. Καί στρατιώτης ἐκ τοῦ πολέμου ἐπαναλύσας, (1445) τό βάρος τῶν ὅπλων ἀποσκευάζεται· καί πρακτικός τούς λογισμούς, εἰς θεωρίαν

ἐρχόμενος· οὔτε γάρ ἐκεῖνος εἰ μή ἐν πολέμῳ χρείαν ἔχει τῶν ὅπλων, οὔτε οὗτος τῶν λογισμῶν.

ρπη΄. Οἱ μέν πρακτικοί ὡς ἔχουσι θέσεως θεωροῦσι τά σώματα· οἱ δέ θεωρητικοί, ὡς ἔχουσι φύσεως· μόνοι δέ τούς λόγους ἀμφοτέρων ὁρῶσιν οἱ γνωστικοί.

ρπθ΄. Ἐν μέν τοῖς λόγοις τῶν σωμάτων, γινώσκονται τά ἀσώματα· ἐν ἀσωμάτοις δέ, λόγος ὁ ὑπερούσιος, πρός ὅν ἐπείγεται πᾶσα σπουδαία ἀναλῦσαι ψυχή.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. ΄. Οἱ λόγοι τῶν σωμάτων, ὡς ὀστᾶ εἰσι τοῖς αἰσθητοῖς ἐπικαλυπτόμενοι, οὕς ἴδῃ οὐδείς, τῶν ἔξω μή γενομένων τῆς προσπαθείας τῶν αἰσθητῶν.

ρ,τέσσ. ἀνοικτ. α΄. Ἀποτίθεται καί στρατιώτης τά ὅπλα, καταλείψας τόν πόλεμον· καί θεωρητικός τούς λογισμούς, ἀναλύων πρός Κύριον.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. β΄. Καί στρατηγός ἐν πολέμῳ σκύλων διαμαρτάνων, ἐν ἀθυμίᾳ καθίσταται· καί πρακτικός ἐν εὐχῇ, θεωρίας πνευματικῆς.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. γ΄. Ἔλαφος μέν ἐπί σωματικῶν ὑδάτων τρέχει πηγάς, ὑπό [ὄφεως] θηρός ὡς ὁ δηχθείς· ψυχή δέ, ἡ τῷ γλυκυτάτῳ βέλει τρωθεῖσα τῷ τῆς εὐχῆς, ἐπί ἀσωμάτων αὐγάς.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. δ΄. Οὔτε σωματικός ὀφθαλμός τόν κόκκον τοῦ σίτου ἰδεῖν δύναται, οὔτε νοῦς πρακτικός τήν φύσιν τήν ἑαυτοῦ, εἰ μή γυμνωθῇ, ἐκεῖνος μέν, ἐλύτρου, οὗτος δέ, σχέσεως τῆς περικαλυπτούσης αὐτόν.

τέσσ. ἀνοικ. ε΄. Κρύπτοναι ἀστέρες μέν, ἡλίου ἀνατολῇ· λογισμοί δέ ἐκλιμπάνουσι, τοῦ νοῦ πρός τήν οἰκείαν βασιλείαν ἐπαναστρέφοντος.

ρ.τέσσ. ἀνοικ. στ΄. Μετά τό τέλός τῆς πρακτικῆς, αἱ πνευματικαί θεωρίαι περιχυθεῖσαι τῷ νῷ, οἷά τινες ἀκτῖνες ἡλίου αἱ τοῦ ὁρίζοντος ὑπερκύψασαι, δοκοῦσιν ἔξωθεν αὐτοῦ προσβάλλειν, οἰκεῖαι οὖσαι, καί διά καθαρότητα ἐκεῖνον περιπτυσσόμεναι.

ρ,τέσσ. ἀνοικ. ζ΄. Τοιαῦτα καί νοῦς θεωρητικός ἐκλαλεῖν δύναται, ὅτε ἄνωθεν ἀπ᾽ οὐρανοῦ καταβῇ, φύσεως ἀνάγκαις ἐπικλιθείς· οἷα καί ὁ φθεγξάμενος· Θείου κάλλους τί ὑπάρχει θαυμασιώτερον; καί τίς ἔννοια τῆς τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπείας χαριεστέρα; Ποῖος δέ οὔτω πόθος δριμύς καί ἀφόρητος, ὡς ὁ ἀπό Θεοῦ ἐγγινόμενος τῇ ἀπό πάσης κακίας κεκαρθαμένῃ ψυχῇ, καί ἀπό διαθέσεως λεγούσῃ, ὅτι Τετρωμένη ἀγάπης ἐγώ;

ρ,τέσσ. ἀνοικ. η΄. Ἐκείνου ἐστίν τό λέγειν· Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καί ἐν τῇ μελέτη μου ἐκκαυθήσεται πῦρ, (1448) τοῦ μή κοπιῶντος ὀπίσω Θεοῦ κατακολουθεῖν δι᾽ εὐχῆς, μηδέ ἡμέραν ἀνθρώπους ἐπιθυμοῦντος θεάσασθαι.

ρ.τέσσ.ἀνοικ. θ΄. Λεγέτω καί ψυχή πρακτική μετά τήν ἀπόθεσιν τῶν κακῶν, κατά τήν ἐν τῷ Ἄσματι ἐπί τῶν ἐκβιαζομένων αὖθις αὐτήν πονηρῶν δαιμόνων καί λογισμῶν, ἐπιβλέπειν εἰς ματαιότητα καί μανίας ψευδεῖς· Ἐξεδυσάμην τόν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τούς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς.

σ΄. Ὦ ψυχῆς θεοφιλοῦς, τῆς λέγειν τολμώσης πρός Θεόν, Ἀπάγγειλόν μοι, ὁ ποιμήν ὁ καλός, ποῦ ποιμαίνεις τά πρόβατά σου, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρίᾳ τούς ἄρνας σου· ἵνα τούτοις ἀκολουθοῦσα, μή γένωμαι ὡς πεπλανημένη ἐν ἀγέλαις ἑταίρων.

σα΄. Ζητοῦσα τόν τῆς εὐχῆς ἡ πρακτική κρατῆσαι λόγον, καί μή δυναμένη, τοιαῦτα, κατά τήν ἐν Ἄσμασι, καί αὐτῇ βοᾷ· Ἐπί κοίτην μου ἐν νυξίν ἐζήτησα ὅν ἠγάπησα· ἐζήτησα, καί οὐχ εὗρον αὐτόν· ἐκάλεσα αὐτόν, καί οὐχ ὑπήκουσέ μου. Ἀναστήσομαι δή δι᾽ εὐχῆς ἐπιπονωτέρας, καί κυκλώσασα ἐν τῇ πόλει ἐν ταῖς πλατείαις καί ταῖς ἀγοραῖς, ζητήσω

ὅν ἠγάπησα. Ἴσως εὑρεθήσεταί μοι, ὁ ἐν παντί τῷδε ὤν, καί τοῦ παντός ἔξω. Χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τήν δόξαν αὐτοῦ.

σβ΄. Ὅταν ὅλη δακρύων ἐκ τῆς περί τήν εὐχήν χαρᾶς ἄρξηται γίνεσθαι ἡ ψυχή, τότε καί αὐτήν παῤῥησιαζομένη, ὡς πρός τόν ἑαυτῆς νυμφίον βοᾷ· Καταβήτω ἀδελφίδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καί φαγέτω τῶν ἐμῶν ὡς ἀκροδρύων τήν πονηθεῖσαν παράκλησιν.

σγ΄. Ὅταν ἡ πρακτική ψυχή ἐκ μεγέθους καί καλλονῆς κτισμάτων θαυμάζειν ἄρξηται τόν Δημιουργόν, καί τῆς ἐκ τούτων κατατρυφᾷν ἡδονῆς, ταῦτα καί αὐτή ἐκπληττομένη βοᾷ· Τί ὡραιώθης, νυμφίε, παράδεισε Πατρός σου. (1449) Ἄνθος τοῦ πεδίου, καί κέδροι αὐτοῦ, ὡς κέδροι τοῦ Λιβάνου. Ὑπό τήν σκιάν αὐτοῦ ἐπεθύμησα, καί ἐκάθισα, καί ὁ καρπός ὤφθη γλυκύς ἐν τῷ λάρυγγί μου.

σδ΄. Εἰ ὁ βασιλέα ὑποδεχόμενος εἰς τό δωμάτιον αὐτοῦ, οὕτω περιφανής εὑρίσκεται καί περίδοξος, καί πάσης ἄλλης. . . [ἴσ. ἔμπλεως] χαρᾶς, τί πάθοι ψυχή, ἡ τόν Βασιλέα τῶν βασιλέων ἐν τῷ καθαρθῆναι ὑποδεξαμένη κατά τήν ἀψευδῆ ἐκείνου ὑπόσχεσιν; Καί τί ἐάσει, ἔξω μέν βάλλουσα τό μή εἰς ἀνάπαυσιν ἐκείνῳ δοκοῦν· ἔνδοθεν δέ εἰσάγουσα τό εἰς ἐκείνου ἀρέσκειαν;

σε΄. Ὁ κληθῆναι προσδοκῶν παρά βασιλέως τῇ αὔριον, τίνος ἐν φροντίδι ἄλλου ἔσεται, ἤ λόγων μελέτης τῶν εἰς ἐκείνου εἶναι μελλόντων ἀρέσκειαν; Τοῦτο τηροῦσα πᾶσα ψυχή, οὐκ ὀφθήσεται ἀπαρασκεύαστος πρός τό ἐκεῖθεν κριτήριον.

σστ΄. Μακαρία ψυχή, ἡ διά τό σήμερον προσδοκᾷν ἥξειν τόν Κύριον ἑαυτῆς, μηδέν ἡγουμένη ὅλως τόν πόνον τῆς ἡμέρας πάσης· μηδέν τόν τῆς νυκτός, διά τό εὐθέως ἐπί τό πρωΐ τοῦτον μέλλειν αὐτῇ ἐμφανίζεσθαι.

σζ΄. Πάντας μέν ὁρᾷ ὁ Θεός· ὁρῶσι δέ τόν Θεόν, οἱ θεωροῦντες μηδέν ἐν τῷ εὔχεσθαι. Καί ὅσοι μέν ὁρῶσι τόν Θεόν, καί εἰσακούονται παρ᾽ αὐτόν. Μακάριος δέ, ὁ πιστεύων ὅτι βλέπεται ὑπό τοῦ Θεοῦ· οὐ σαλευθήσεται γάρ ὁ πούς αὐτοῦ τῆς ἀρεσκείας ἐκείνου χάριν.

ση΄. Τῆς ἐντός ἡμῶν οὔσης βασιλείας τά ἀγαθά, ὁ φιλόκοσμος ὀφθαλμός οὐκ εἶδε· καί ἀκοή φιλότιμος οὐκ ἤκουσε, καί ἐπί καρδίαν κενήν Πνεύματος ἁγίου οὐκ ἀνέβη· ἀῤῥαβῶνές εἰσι τῶν μελλόντων δίδοσθαι τοῖς δικαίοις ἀγαθῶν ἐν τῇ μελλούσῃ βασιλείᾳ Χριστοῦ· καί ὁ μή ἐν τούτοις τρυφῶν, οἵτινές εἰσιν οἱ καρποί Πνεύματος, ἐν ἀπολαύσει ἐκείνων γενέσθαι οὐ δύναται.

σθ΄. Οἱ τῶν πρακτικῶν λογισμοί ἐλάφοις ἐοίκασιν. Ὡς γάρ ἐκεῖναι ποτέ μέν ἄνω εἰσίν ἐν τοῖς ὄρεσι διά τόν φόβον τῶν θηρατῶν, ποτέ δέ κάτω ἐν ταῖς κοιλάσι διά τόν πόθον τῶν ἐν αὐταῖς· οὕτω καί οὗτοι· οὔτε πάντοτε ἐν θεωρίᾳ πνευματική δύνανται εἶναι, διά τό αὐτῶν εὐτελές· οὔτε ἀεί ἐν τῇ φυσικῇ, διά τό μή τήν ἀνάπαυσιν διώκειν ἀεί. Τῶν μέντοι θεωρητικῶν, περιπεζίων ὑπερόπται θεωρημάτων καθίστανται.

σι΄. Βόλοι μέν δρόσου, γῆς μεθύσκουσιν αὔλακας διαθέσεις δέ ψυχῆς ἐν εὐχῇ, ἔμβροχοι στεναγμοί ἀπό καρδίας ἀναδιδόμενοι.

σια΄. (1452) Τῆς ἐν Τριάδι νοουμένης θεότητος, οὐδείς ἐν θεωρίᾳ ὀφθήσεται, ὑλικῆς δυάδος, καί τῆς γείνονος μονάδος ἄνωθεν μή ὀφθείς· οὐδέ ταύτης γενήσεται ὑψηλότερος, μή μοναδικόν τόν ἑαυτοῦ νοουμένοις ἐργασάμενος νοῦν.

σιβ΄. Οὐ τοσοῦτον δυσχερές εὑρεθήσεται τό ποταμοῦ ἀνακόψαι ὁδόν ἐπί τά κάτω μή φέρεσθαι, ὅσον νοῦν ῥύμην ἀναχαιτίσαι, μή ἐν τοῖς ὁρωμένοις σκεδάννυσθαι, πρός δέ τά ἄνω καί συγγενῆ, ὅτε βούλεται τῷ εὐχομένῳ συνάγεσθαι· κἄν τοῦτο μέν κατά φύσιν, ἐκεῖνο δέ παρά φύσιν καθέστηκεν.

σιγ΄. Τόν νοῦν οἱ καθαιρόμενοι εἴσω [ἔξω] τῶν ὁρωμένων παραπέμποντες, τοσούτου πίμλανται θάμβους, καί τοσαύτης πληροῦνται χαρᾶς, ὡς μηδέν ἕτερον χωρῆσαι τῶν ἐπιγείων δύνασθαι, μηδ᾽ ἄν εἰ πάντα πρός αὐτούς συῤῥυεῖεν τά περιμάχητα.

σιδ᾽ Ἐξαρκοῦσι καί μόνοι οἱ νόμοι ῥηθέντες τῆς φύσεως, πρός τό λίαν θαυμάζεσθαι· κατανοούμενοι δέ, λειμῶνες εὑρίσκονται εὐανθεῖς, ὡς ἐξ οὐρανίου νέκταρος, ἀκηράτοις βρύοντες ἄνθεσι τῆς πνευματικῆς πανδαισίας τόν γλυκασμόν.

σιε΄. Ἐν δροσεροῖς μέν ἄνθεσι λειμώνων τήν βασιλίδα τοῦ σμήνους περιιζάνουσι μέλιτται· ἐν κατανύξει δέ τῇ γενομένῃ ἀδιαλείπτως ψυχῇ, ὡς οἰκεῖαι αἱ νοεραί δυνάμεις περικυκλοῦσαι, συνεκποθοῦσι τά καταθύμια.

σιστ΄. Ἐν μέν τῷ ὁρωμένῳ κόσμῳ, ὡς ἄλλος τις κόσμος ὁρᾶται ὁ ἄνθρωπος· ἐν δέ τῷ νοουμένῳ, ὁ λογισμός· οὐρανοῦ μέν γάρ καί τῶν ἐν μέσῳ οὗτος ἐκείνῳ καταγγελεύς· νοῦ δέ καί αἰσθήσεως, καί τῶν περί αὐτά, ὑποφήτης ὑπάρχει ὁ λογισμός· ὧν ἄνευ, ἀμφότεροι κόσμοι ἐκεκώφωντο ἄν.

σιζ΄. Οὐχ οὕτως ἀπολυθείς αἰχμάλωτος διά χρόνον πορεύεται, ὡς νοῦς τῶν ὑλικῶν σχέσεων ἐλευθερωθείς, πρός τά οὐράνια ὡς πρός τά οἰκεῖα πορεύεται ἀγαλλομένῳ ποδί.

σιη΄. Τῷ μή μετά προσοχῆς εὐχομένῳ, ἀλλά διαχεομένῳ, βάρβαρος μέν ὁ ψαλμός λογισθήσεται· αὐτός δέ τῷ ψαλμῷ, ὡς βάρβαρος· καί ὡς μαινόμενοι ἀμφότεροι δαίμοσιν.

σιθ΄. (1453) Οὐ ταὐτόν ἐστιν οἷς ἐσταυρώθη ὁ κόσμος, καί οἵτινες τῷ κόσμῳ ἐσταύρωνται. Τοῖς μέν γάρ, ἧλοι νηστεία καί ἀγρυπνία· τοῖς δέ, ἀκτημοσύνη καί ἐξουδένωσις. Τῶν δέ δευτέρων χωρίς, οἱ πόνοι τῶν προτέρων ἀνωφελεῖς.

σκ΄. Οὐ καθαρῶς δύναται προσεύξασθαι, ὁ φιλοκάλῳ πάθει καί φιλοτίμῳ κρατούμενος. Περί ταῦτα γάρ αἱ σχέσεις, καί οἱ τῆς ματαιότητος λογισμοί τήν οἰκειότητα ἔχοντες, σχοινία καθάπερ ἐκείνῳ περιπλεκόμενοι γίνονται, κατασπῶντες ὡς οἷα στρουθίον δεδεμένον ἀναπτῆναι πειρώμενον ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς.

σκα΄. Ἀδύνατον εἰρηνικόν γενέσθαι τόν νοῦν ἐν εὐχῇ, ἐγκράτειαν καί ἀγάπην φίλην τόν μή κτησάμενον. Ἡ μέν γάρ, τήν κατά τῆς ψυχῆς ἐκ τοῦ σώματος ἔχθραν καταλύειν ἐπαγωνίζεσθαι· ἡ δέ, τήν πρός τόν πλησίον διά τόν Θεόν. Κἀντεῦθεν ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν εἰρήνη ἐπιδημοῦσα, μόνην ποιεῖσθαι πρός τόν οὑτωσί κατειρηνεύσαντα ἐπηγγείλατο.

σκβ΄. Ἀνάγκη τοῦ εἰς βασιλείαν Θεοῦ ἀγωνιζομένου εἰσελθεῖν, περισσεύειν ἐν ἀγαθοῖς τό ἔργον τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ· ἐν ἐλεημοσύναις μέν, διά τῆς ἐκ τοῦ ὑστερήματος παροχῆς· ἐν πόνοις δέ, τοῖς ὑπέρ τῆς εἰρήνης, διά τοῦ ἀποστερήματος τῆς ἐν Κυρίῳ ὑπομονῆς.

σκγ΄. Οὔτε ὁ ἐνδεῶς πρός ἀρετήν ἔχων διά τήν ἀμέλειαν, οὔτε ὁ περιττῶς διά τήν οἴησιν, εἴσω λιμένος τοῦ κατά τήν ἀπάθειαν εὑρεθήσονται. Οὐδέτερος γάρ τῶν ἐκ δικαιοσύνης ἐν ἀπολαύσει γέγονεν ἀγαθῶν, μεσίτιδος εὑρισκομένης αὐτοῖς, ἐλλείψεως καί ὑπερβολῆς.

σξδ΄. Οὔτε ἡ γῆ εἰ μή πολυπλασίονα τῷ γεωργῷ τόν πόνον χαρίσηται, εὔπορον καί ἀνενδεῆ ἀπεργάσεται αὐτόν, μόνον τόν σπόρον παρεχομένη, ἤ καί μικράν τινα προσθήκην· οὔτε τῷ πρακτικῷ τό ἀνυόμενον ἔργον, εἰ μή κρεῖττον τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ ἡ σπουδή εὑρεθείη, πρός τόν Θεόν δίκαιον ἀπεργάσασθαι δύναται.

σκε΄. Οὔτε πάντες οἱ μή ἀγαπῶντες τόν πλησίον μισεῖν δύνανται· οὔτε οἱ μή μισοῦντες αὐτόν ἀγαπᾷν· καί ἄλλο μέν ἐστι, τό βασκαίνειν ἐκείνου τήν ἀρετήν· ἕτερον δέ τό μή ἐμποδών αὐτῷ εὑρίσκεσθαι πρός

προκοπήν. Ἐσχάτης δέ κακίας εὑρεθήσεται βαθμός, (1456) τό μή μόνον δάκνεσθαι ἐπί τοῖς ἐκείνου προτερήμασιν, ἀλλά καί τό διαβάλλειν τά ἐκείνου καλά, ὡς οὐ τοιαῦτα τυγχάνουσιν.

σκστ΄. Ἄλλα τά σωματικά πάθη, καί ἄλλα εἰσί τά ψυχικά· ἄλλα τά κατά φύσιν, καί ἄλλα τά παρά φύσιν. Ὁ γοῦν τά μέν ἀπωθούμενος, τῶν δέ πρόνοιαν μή ποιούμενος, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ φραγμόν μέν ὑψηλόν καί συνερεφῆ κατά τῶν θηρίων ἱστῶντι, συνηδομένῳ δέ τοῖς πτηνοῖς ἐσθίουσιν τάς τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος περιφανεῖς σταφυλάς.

σκζ΄. Ἐν πρώτοις ἡ ψυχή ἐν φαντασίᾳ γίνεται τοῦ κακοῦ· εἶτα ἐν ἐπιθυμίᾳ· ἔπειτα ἐν ἡδονῇ ἤ λύπῃ· εἶθ᾽ οὕτως ἐν αἰσθήσει· εἶτα μετ᾽ αὐτήν ἐν ἀφῇ, τῇ φαινομένῃ καί ἀφανεῖ· ἐν πᾶσι συνεπομένων τῶν λογισμῶν, πλήν τῆς προτέρας κινήσεως· ἧς μή παραδεχομένης, πᾶν τό μετ᾽ αὐτήν κακόν ἀνενέργητον εὑρεθήσεται.

σκη΄. Οἱ μέν τῇ ἀπαθείᾳ ἐγγίζοντες, φαντασίαις [οὐ] σαλεύονται· ἐπιθυμίαις δέ, οἱ μετριοπαθεῖς· σχέσεσι δέ, οἱ ἡδυπαθεῖς. Ἐν αἰσθήσει δέ γίνονται τοῦ κακοῦ, οἱ παραχρώμενοι μέν τά τῆς χρείας, λυπούμενοι δε· ἐν δέ ἀφῇ, οἱ ἀλύπως αὐτῇ συγγινόμενοι.

σκθ΄. Ἡδονή, ἐν πᾶσι μέν τοῖς τοῦ σώματος ἐγκαθίδρυται μέλεσι· οὐ πᾶσιν δέ ὡσαύτως παρενοχλοῦσα φαίνεται· ἀλλά τοῖς μέν, μᾶλλον εἰς τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς μέρος· τοῖς δέ, εἰς τό θυμικόν· ἑτέροις δέ, εἰς τό ταύτης λογιστικόν· διά γαστριμαργίας, ὀξυχολίας τε καί πονηρίας, τῆς πάντων αἰτίου τῶν ἀνοσίων παθῶν.

σλ΄. Οὐκοῦν ἀνάγκη τά αἰσθητήρια, ὡς πύλας ἀνοίγειν τῆς πόλεως. Ἀνάγκη δέ μή συγχωρεῖν ἐν τῇ τῶν ἀναγκαίων ἀνοίξει, συνεισέρχεσθαι τά τούς πολεμίους θέλοντα, καί μάχης αἴτια καθιστάμενα.

σλα΄. Ἐνέργεια ἡδονῆς μέν, ἐπιθυμία· θυμοῦ δέ, ὀξυχολία· βασκανίας δέ, πονηρία καθίσταται. Οὐκ εἰρηνεύει δέ μετά τῶν ἐσχάτων, ὁ μή κατά τῶν ἀρχόντων ἀγωνιζόμενος· οὐδέ εἰς τόν τῆς μετριοπαθείας δύναται λιμένα εἰσέρχεσθαι, ὁ βίᾳ τάς ἐντολάς μετερχόμενος.

σλβ΄. (1457) Τάς προσβολάς οἱ ἀποκρουόμενοι, οὐ συγχωροῦσιν ἔνδοθεν τοῦ λογικοῦ ἀμπελῶνος ὡς θηρία τούς λογισμούς εἰσέρχεσθαι, καί τῶν ἐκείνου ἐν λύμῃ καθίστασθαι· οἱ δέ συνδυάζονται μέν, ἁπλῶς δέ εἰσέρχεσθαι αὐτούς συγχωροῦσιν, μή ἅπτεσθαι δέ μηδενός τῶν αὐτῶν· οἵ καί ἡδέως μέν συνομιλοῦσι τοῖς πάθεσι διά τῶν λογισμῶν, εἰς συγκατάθεσιν δέ μή ἐρχόμενοι, ὡμοιώθησαν τοῖς ἐάσασι τόν μονιόν ἔνδοθεν μέν τοῦ φραγμοῦ εἰσελθεῖν, ἐν κόρῳ δέ αὐτόν τῶν τοῦ ἀμπελῶνος γενέσθαι βοτρύων μή συγχωρήσασιν· εἶτα εὗρον αὐτόν τῆς ἑαυτῶν δυνάμεως ἰσχυρότερον, οἱ ἐν συγκαταθέσει πολλάκις παθῶν εὑρισκόμενοι.

σλγ΄. Οὔπω ἔφθασεν εἰς ἁπλότητα, ὁ ἔτι δεόμενος ἐπιμελείας φραγμοῦ τοῦ κατά τήν ἐγκράτειαν.Ὁ τέλειος γάρ, φησίν, οὐκ ἐγκρατεύεται· ἔοικε δέ τινι ἔχοντι ἄμπελον, ἤ ἄρουραν, οὐ μέσον πολλῶν ἄλλων ἀμπελώνων καί χώρων, ἀλλ᾽ ἐν γωνίᾳ που· καί διά τοῦτο δεομένῳ πολλῆς τῆς φυλακῆς καί τῆς νήψεως. Τοῦ γάρ εἰς ἁπλότητα φθάσαντος, ἐκ παντός ἀνέπαφος ἡ ἄμπελος γίνεται, βασιλέως καθάπερ ἤ τινος ἄλλου παραδυναστεύοντος φοβεροῦ, καί μόνης ἐξ ἀκοῆς, τούς τε κλέπτας καί παροδίτας παρασκευάζοντος φρίττειν τήν ἐπιχείρησιν.

σλδ΄. Πολλοί μέν εἰς τόν τῆς κακοπαθείας σταυρόν ἀνέρχονται· ὀλίγοι δέ τούς ἥλους αὐτοῦ καταδέχονται· προαιρετικῆς μέν εὐπειθείας δοῦλοι πολλοί· ἀπροαιρέτου δέ αἰσχύνης, μόνοι οἱ τό φιλότιμον καταλύσαντες.

σλε΄. Πάντας μέν τούς δερματίνους χιτῶνας πολλοί ἐξεδύσαντο· ὡς ἔσχατον δέ τόν τῆς κενοδοξίας, μόνον οἱ μητέρα αὐτῆς τήν αὐταρέσκειαν βδελυξάμενοι.

σλστ΄. (1460) Ἔπαινον ἀνθρώπων καί ἄνεσιν σώματος, ὁ ἀποδεχόμενος μέν, οὐ καταδεχόμενος δέ, οὗτος τοῦ ἐσχάτου τῆς κενοδοξίας χιτῶνος γυμνός γεγονώς, τοῦ ἐν πολλοῖς στεναγμοῖς ἐπιζητουμένου οἰκητηρίου τοῦ ἐκ οὐρανοῦ τήν φαιδρότητα ἀπ᾽ ἐντεῦθεν ἠξιώθη ἐνδύσασθαι.

σλζ΄. Ἄλλο ἐνέργεια, καί ἄλλο ἐνέργημα. Καί τό μέν, ἁμαρτίας ἀπηρτισμένης ἐστί δεικτικόν· τό δέ, ἡδυπαθείας μόνης τῆς ἔνδοθεν ἐνηργημένης, ἀλλ᾽ ἐκτός. Ὡς οἱ τῆς ἰδίας μέν μή κατακινούμενοι γῆς, δασμοφοροῦντες δέ ὅμως τοῖς καταδυναστεύουσι τά αὐτοῖς καταθύμια.

σλη΄. Τῆς γεύσεως κρατούσης ἐν ἡδοναῖς, ἀδύνατον μή καί πάσας τάς αἰσθήσεις συνέπεσθαι, κἄν τῶν ψυχροτέρων εἰρηνεύειν δοκῶσι τά ὑπογάστρια, ὡς τῶν γεγηρακότων πύρωσιν ἐκ πυρός [μή] δεξαμένων. Ἀλλ᾽ οὐ περί τό γεννᾷν σώφρων ἡ στεῖρα μοιχευομένη κριθήσεται. Σωφρονεῖν δέ πάντα τόν μή πορνεύοντα εἴποιμι ἄν, μηδέ ὁράσει κατακηλούμενον.

σλθ΄. Ἐν τροφαῖς καί μορφαῖς καί φωναῖς, τό ἐπιθυμητικόν τῆς ψυχῆς ἐλέγχεται, οἷόν ἐστιν ταῖς θελητικαῖς τε καί ἄλλως ἐχούσαις [ὁρμαῖς] ἐν γεύσει, καί ὄψει, καί ἀκοῇ, εἴτε ὡς χρώμενον αὐταῖς, εἴτε ὡς παραχρώμενον, εἴτε μέσον πρός ἀμφότερα εὑρισκόμενον.

σμ΄. Ἐν οἷς ὁ φόβος οὐ προηγεῖται, ὡς πρόβατα μή ἔχοντα ποιμένα ἐν συγχύσει, οἱ λογισμοί εὑρεθήσονται· ἐν εὐταξίᾳ δέ, καί μάνδρας εἴσω κατά τήν εὐνομίαν ἐφεπομένου, ἤ προηγουμένου αὐτοῦ.

σμα΄. Τῆς πίστεως, ὁ φόβος υἱός· τῶν ἐντολῶν δέ οὗτος νομεύς· καί ὁ μή τήν μητέρα τούτου κτησάμενος, πρόβατον ὀφθῆναι τῆς κατά Κύριον νομῆς οὐκ ἀξιωθήσεται.

σμβ΄. Οἱ μέν τάς ἀρχάς μόνας ἔχουσι τῶν καλῶν· οἱ δέ, καί τάς τούτων μεσότητας· οἱ δέ, καί τά τέλη αὐτῶν· ὧν ἄνευ, ὡς στρατιώτης ψιλός ἕκαστος εὑρεθήσεται ἤ ἀξιωματικός, τῶν σιτηρεσίων ἐκτός. Καί διά τοῦτο, ὁ μέν τήν ἑαυτοῦ μόνον καί μόλις οἰκίαν ἀπό τῶν ἐπιχειρούντων αὐτήν ἐπηρεάζειν συντηρῶν· ὁ δέ οὐκ ἐν τιμῇ τῇ προσηκούσῃ εὑρισκόμενος, ἐν οἷς ἄν συνέρχηται.

σμγ΄. Οἱ ταῖς ἡδοναῖς συνέρχεσθαι παρακαλοῦντες τοῦ φάρυγγος ἐντελεῖς ὄντας, ὅμοιόν τι ποιοῦσι τοῖς ἀναθερίζειν κελευομένοις τά εἰς ὑγείαν πληγάς ἤδη ἐλθούσας· ἤ τάς ψώρας διά τήν ἡδύτητα κνήθειν· ἤ τά τόν πυρετόν ἀνάπτοντα ἐσθίειν, ἤ (1461) ἀποφράττειν τόν ἀμπελῶνα αὐτοῦ, καί συγχωρεῖν εἰσέρχεσθαι σύν ταῖς ἐννοίαις ταῖς ἀγαθαῖς, ὡς μονιόν ἄγριον τό φρόνημα τῆς σαρκός, ὡς σταφυλάς διαβόσκεσθαι. Οἷς οὐ πείθεσθαι χρή, οὐδέ ταῖς ἀκαίροις κάμπτεσθαι κολακείαις ἀνθρώπων τε καί παθῶν· κατοχυροῦν δέ τόν φραγμόν δι᾽ ἐγκρατείας, ἕως παύσωνται οἵ τε θῆρες, τά σαρκικά πάθη, ὠρύεσθαι, καί ὡς πετεινά οἱ μάταιοι λογισμοί, μή καταβαίνειν λυμαίνεσθαι, τήν ὡς ἄμπελον εὐθηνουμένην ψυχήν θεωρίαις ταῖς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. Ἀμήν.

Ἐκ τῶν ξγ΄. ἀπόρων, Πρός τόν θειότατον βασιλέα τόν Ἀχριδήν.

Τό γάρ Πνεῦμα τό ἅγιον, ὥσπερ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ἐστί τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὕτως καί τοῦ Υἱοῦ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ὑπάρχει, ὡς ἐκ τοῦ Πατρός οὐσιωδῶς δι᾽ υἱοῦ τοῦ γεννηθέντος ἀφράστως ἐκπορευόμενον.

Οὐκ ἔστιν οὖν ἐπινοῆσαι τομήν ἤ διαίρεσιν κατ᾽ οὐδένα τρόπον, ὡς ἤ τόν Πατέρα χωρίς τοῦ Υἱοῦ ἐπινοηθῆναι, ἤ τόν Υἱόν χωρίς τοῦ Πνεύματος, ἀλλ᾽ ἔστι τις ἄῤῥητος καί ἀκατανόητος ἐν τούτοις καί ἕνωσις καί διαίρεσις, οὔτε τῆς τῶν ὑποστάσεων διαφορᾶς τό συνεχές τῶν φύσεων [φυσικῶν] διασπώσης, οὔτε τῆς κατά τήν οὐσίαν συναφείας τό ἴδιον τῶν γνωρισμάτων ἀναχεούσης· καί ἔστιν ἐπί τούτων. . . διάκρισις συνημμένη, καί διακεκριμένη συνάφεια. Προκείσεται δέ καί τι πρός ἐπίγνωσιν ἀμυδράν ὑπόδειγμα· μᾶλλον δέ σκιά τῆς ἀληθείας, ἡ πολύχρονος ἶρις. Πάντων γάρ τῶν ἐν ταύτῃ χρωμάτων αἱ αὐγαί, καί διακεκριμέναι φαίνονται, τῷ τηλαυγεῖς εἶναι, καί συνηνῶσθαι δοκοῦσι, τῷ λανθάνειν τάς ὄψεις ἡμῶν τούς ὅρους τῶν μίξεων, τούς διακρίνοντας τάς τῶν χροῶν ἑτερότητας· ὡς ἀμήχανον ἐξευρεῖν, μέχρι τίνος ἕστηκε τό πυραυγές ἤ σμαραγδίζον ταῖς αἴγλαις, ἤ χλοάζον ταῖς λαμπηδόσι [τάς λαμπηδόνας], καί ἐπί τίνος ἄρχεται· παιδεύοντος, οἶμαι, τοῦ, λόγου καί διά τῆς κτίσεως ἡμᾶς, μή καινοπαθεῖν τοῖς περί τῶν δογμάτων λόγοις, ὅταν εἰς τό δυσθεώρητον ἐμπεσόντες, πρός τήν συγκατάθεσιν τῶν λεγομένων ἰλιγγιάσωμεν. Ὡς γάρ ἐπί τῶν τοῖς ὀφθαλμοῖς φαινομένων κρείττων λόγου ἡ πεῖρα, οὕτως καί ἐπί τῶν ὑπεραναβεβηκότων δογμάτων κρείττων ἡ πίστις ἔστω τῆς διά τῶν λογισμῶν καταλήψεως.